

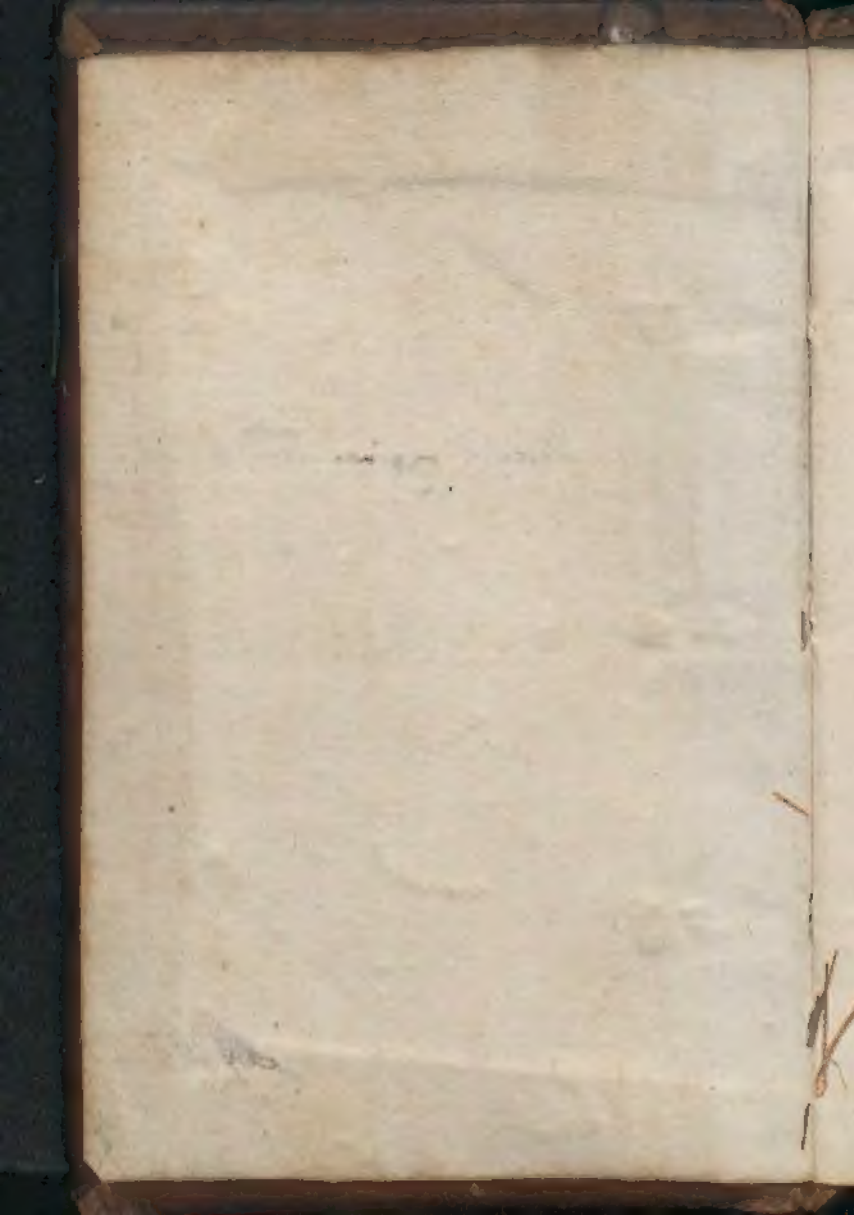
Inc. 2557

Incipit inquit scriptura per prophetam
Septuaginta annis et dimidium singulis diebus
nona mihi relax quod huius sub nocte in
domus somni inquit Vndeque tunc dicitur
Et fuerit pluvius ventus flammam duntaxat

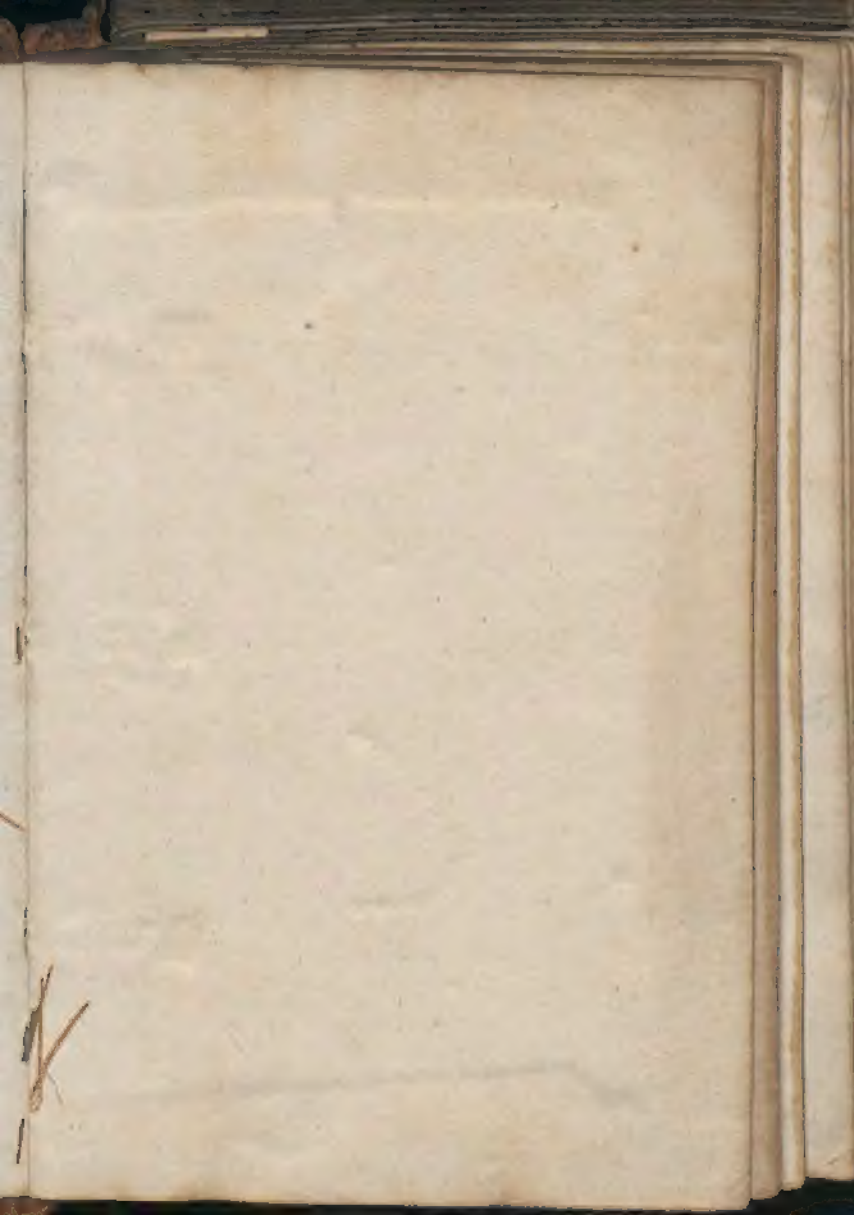
24

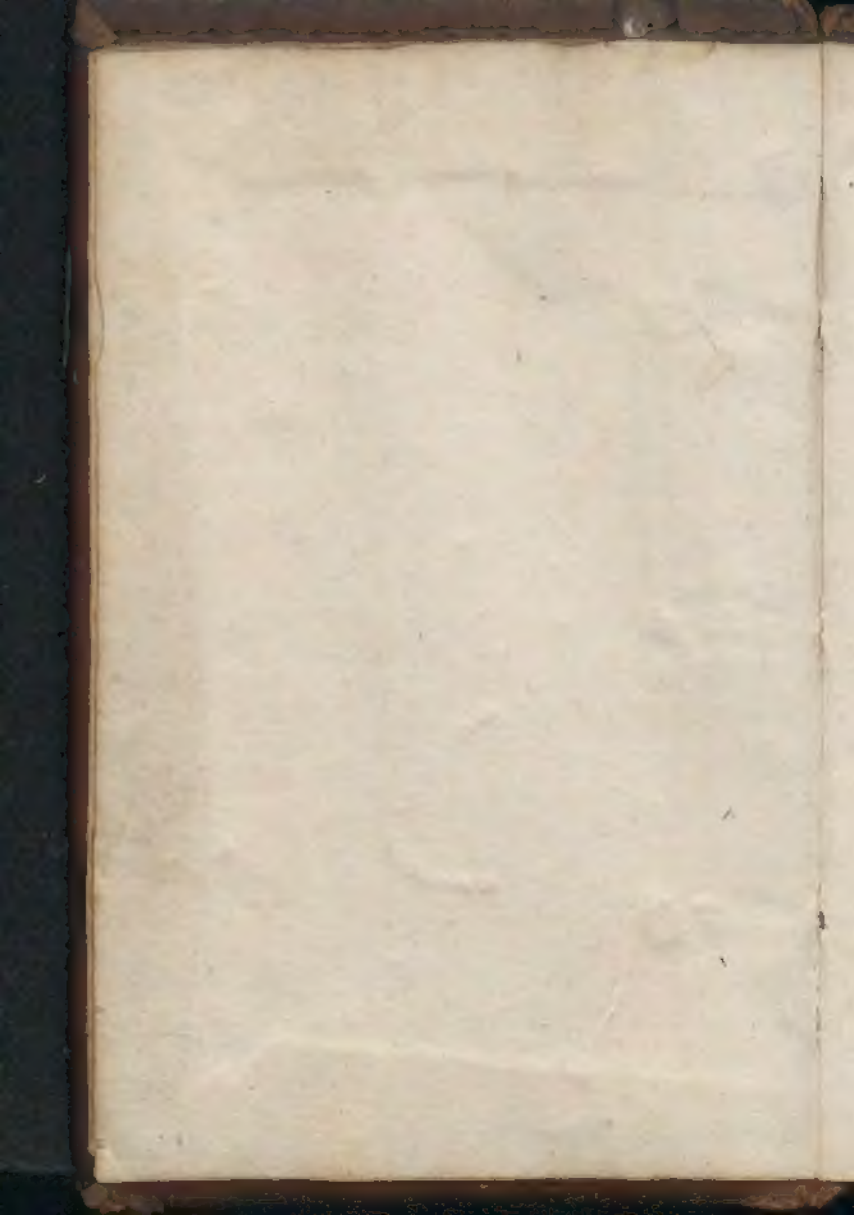
Valerius reginae 2da hunc.

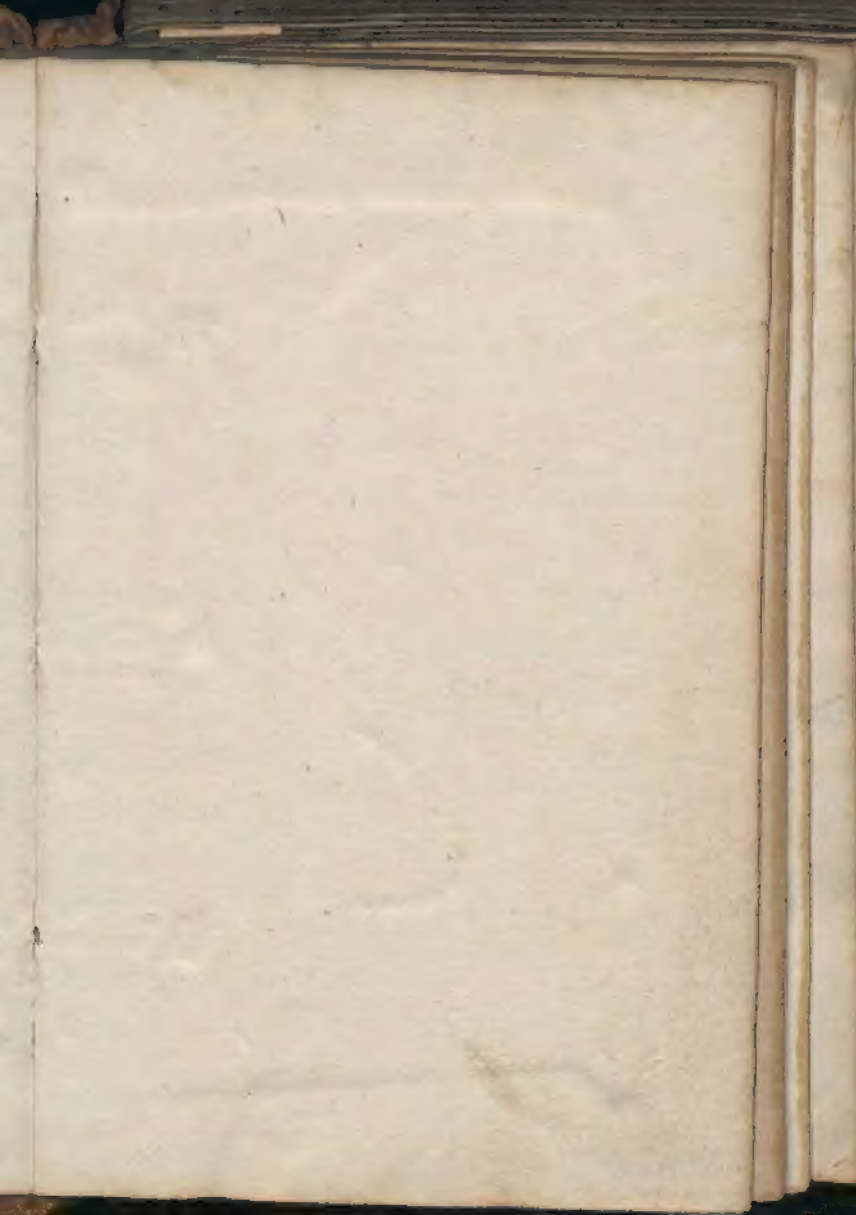
Cop. 3370.

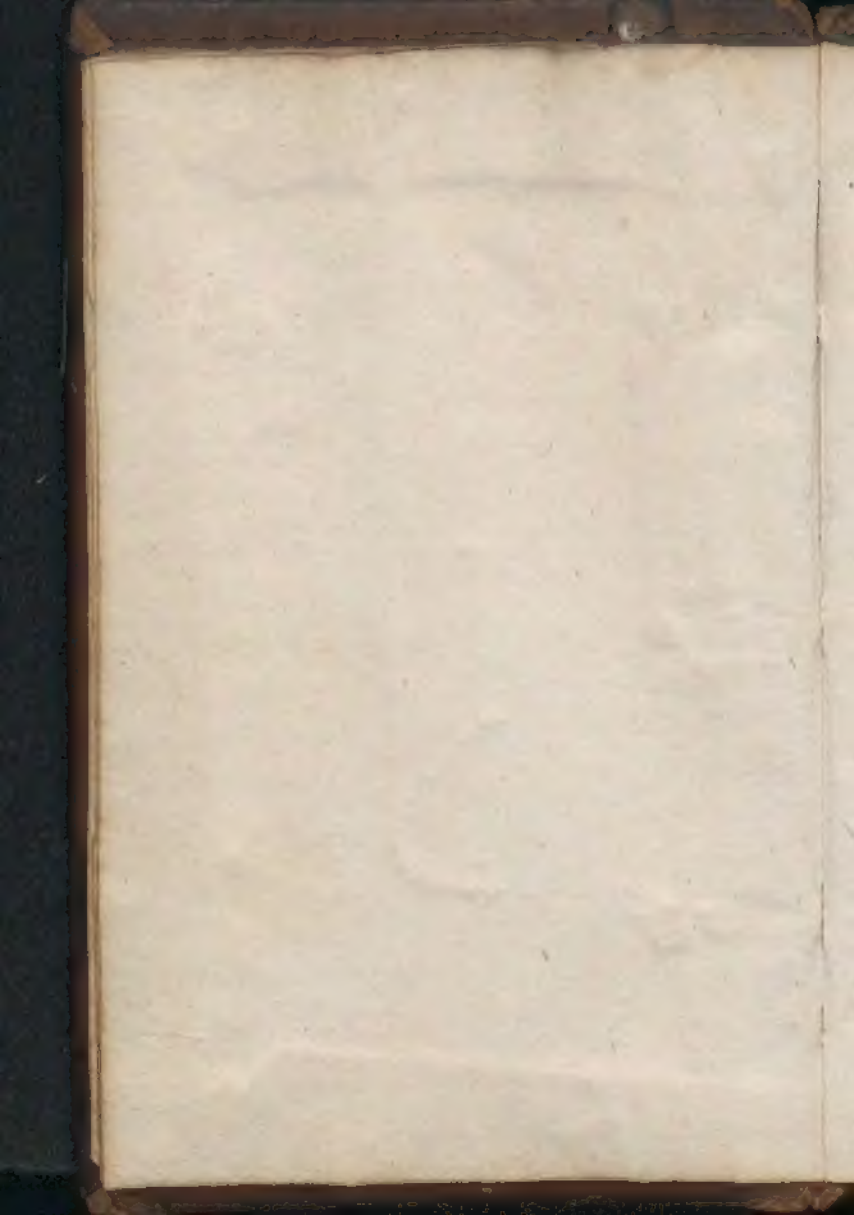

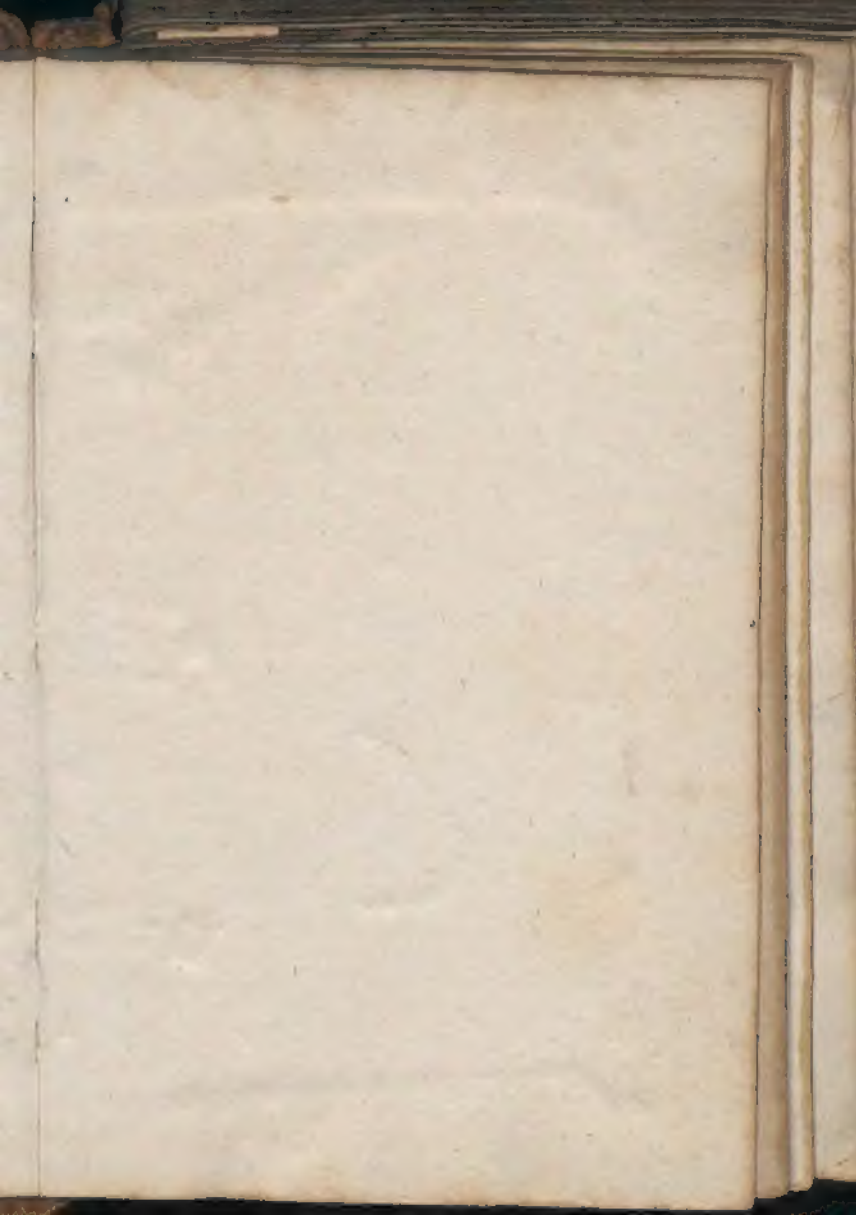

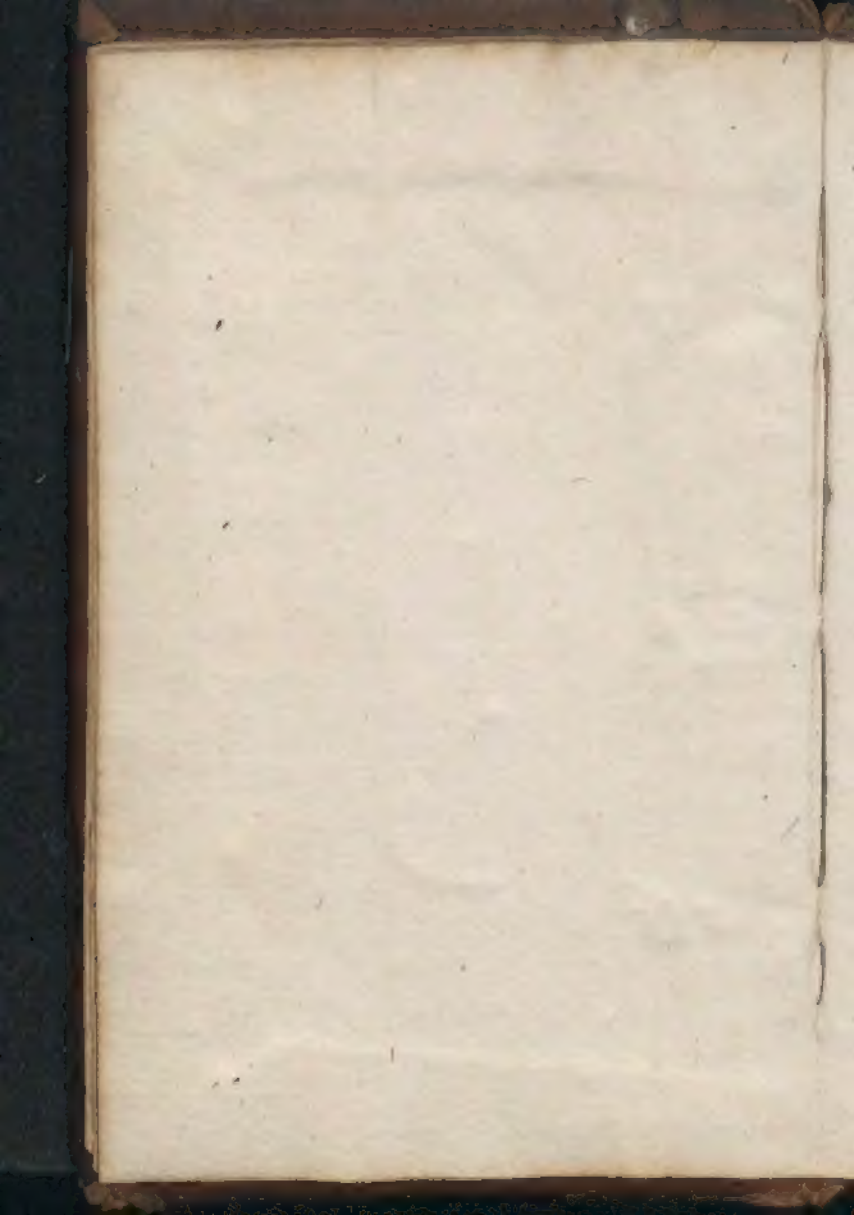

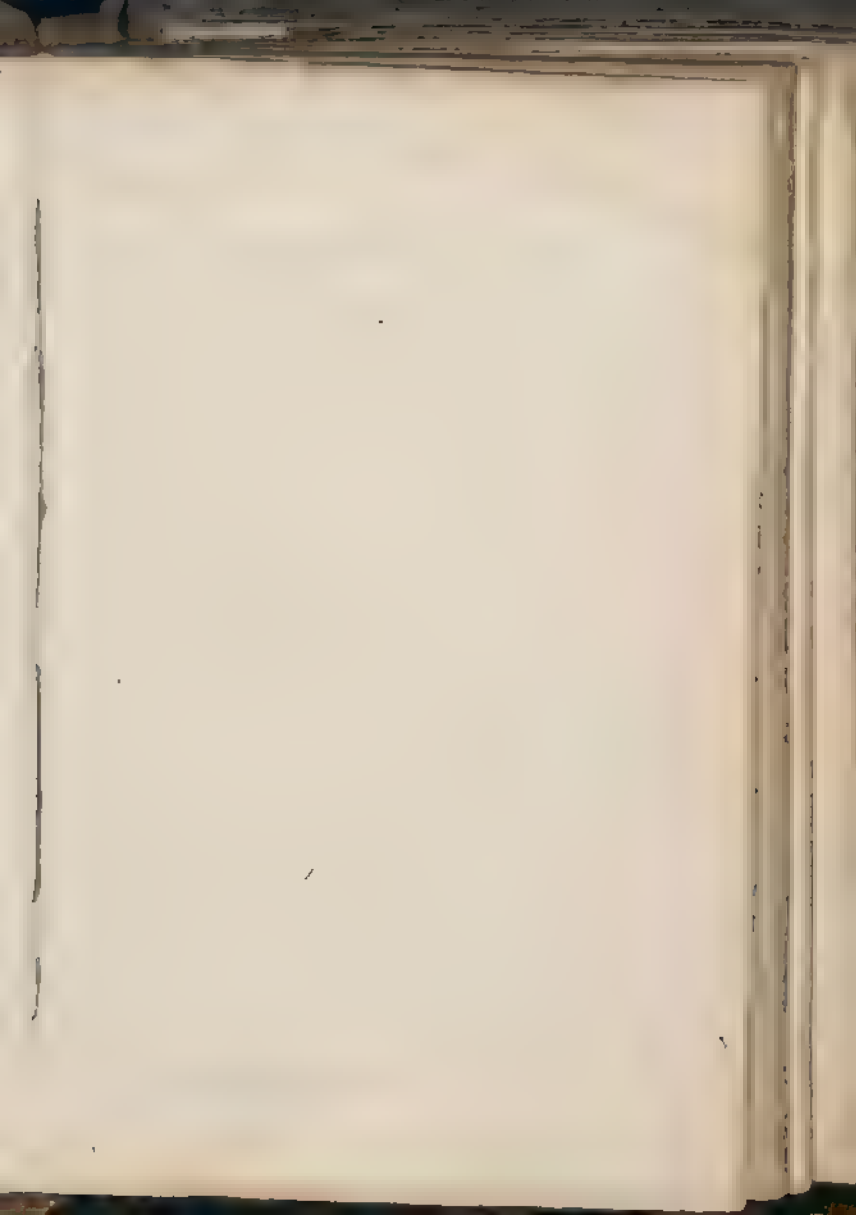

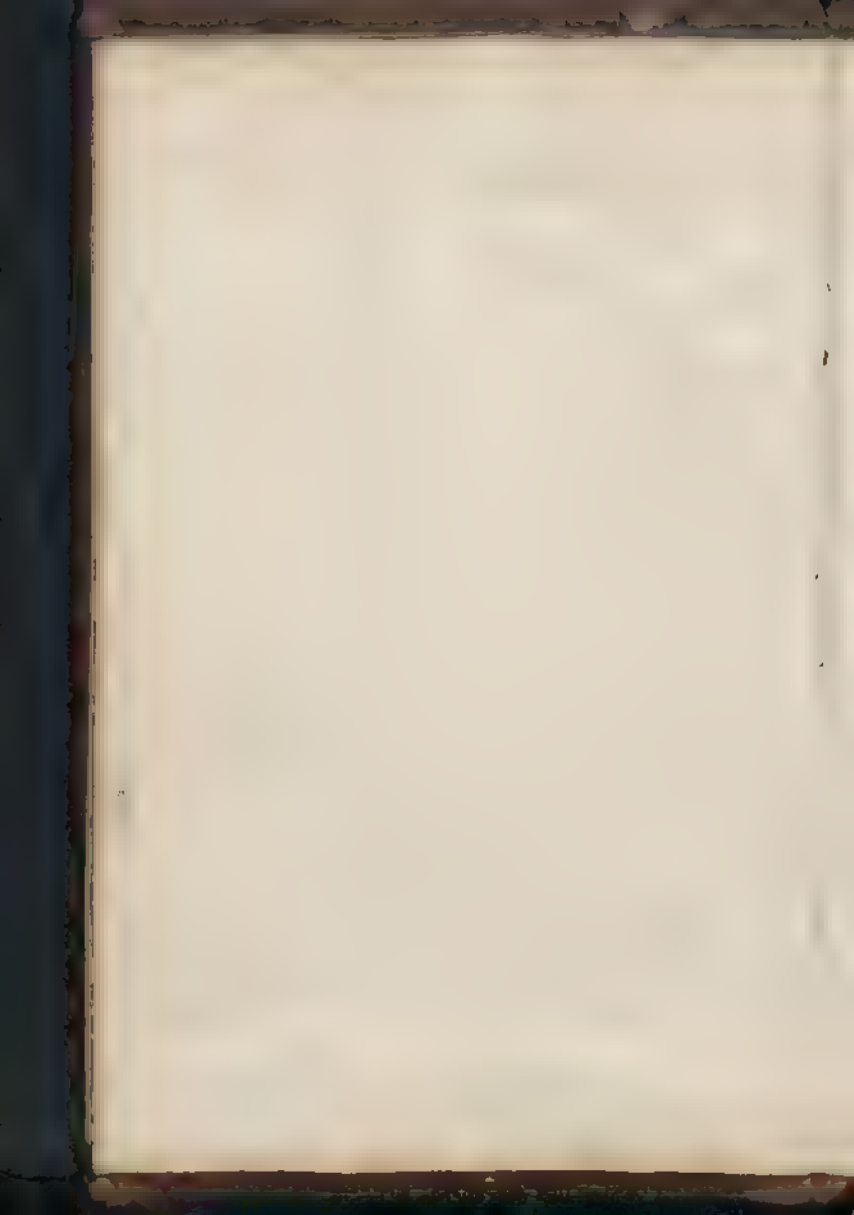

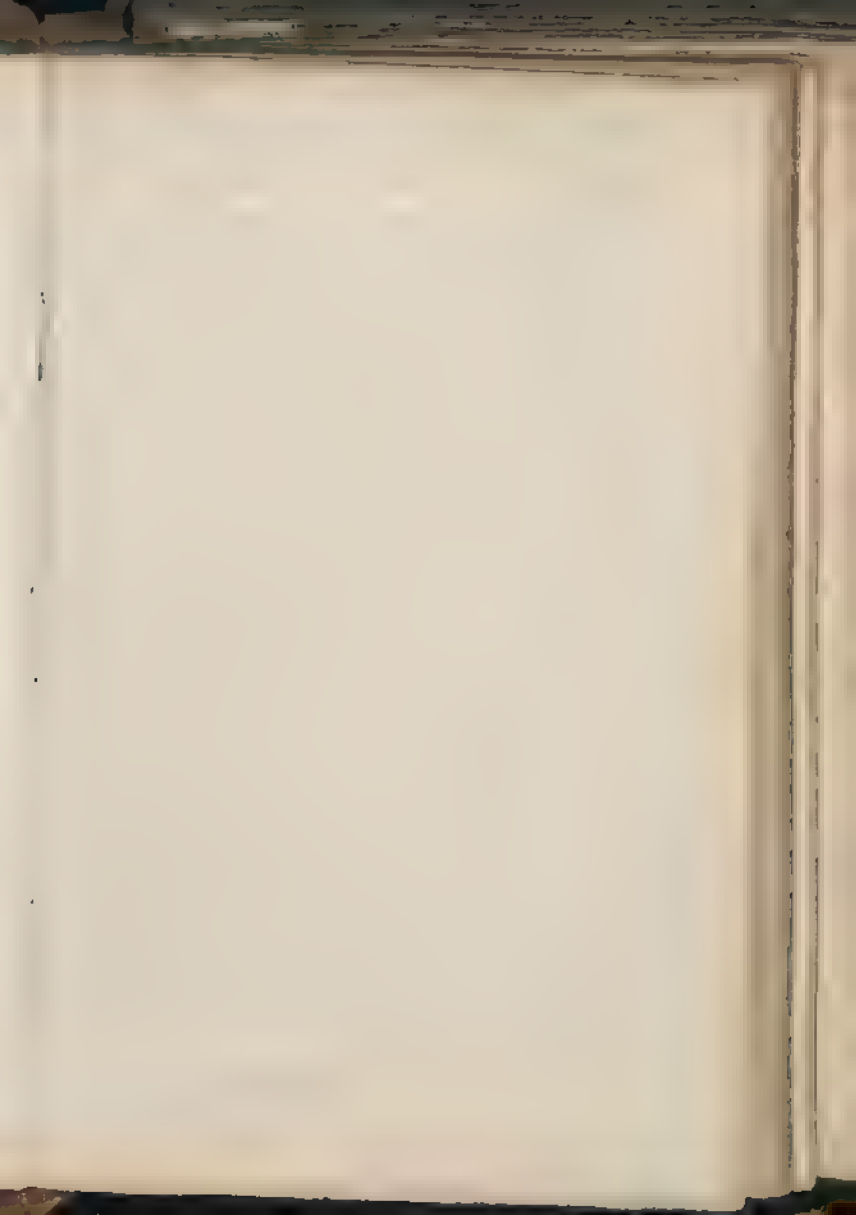

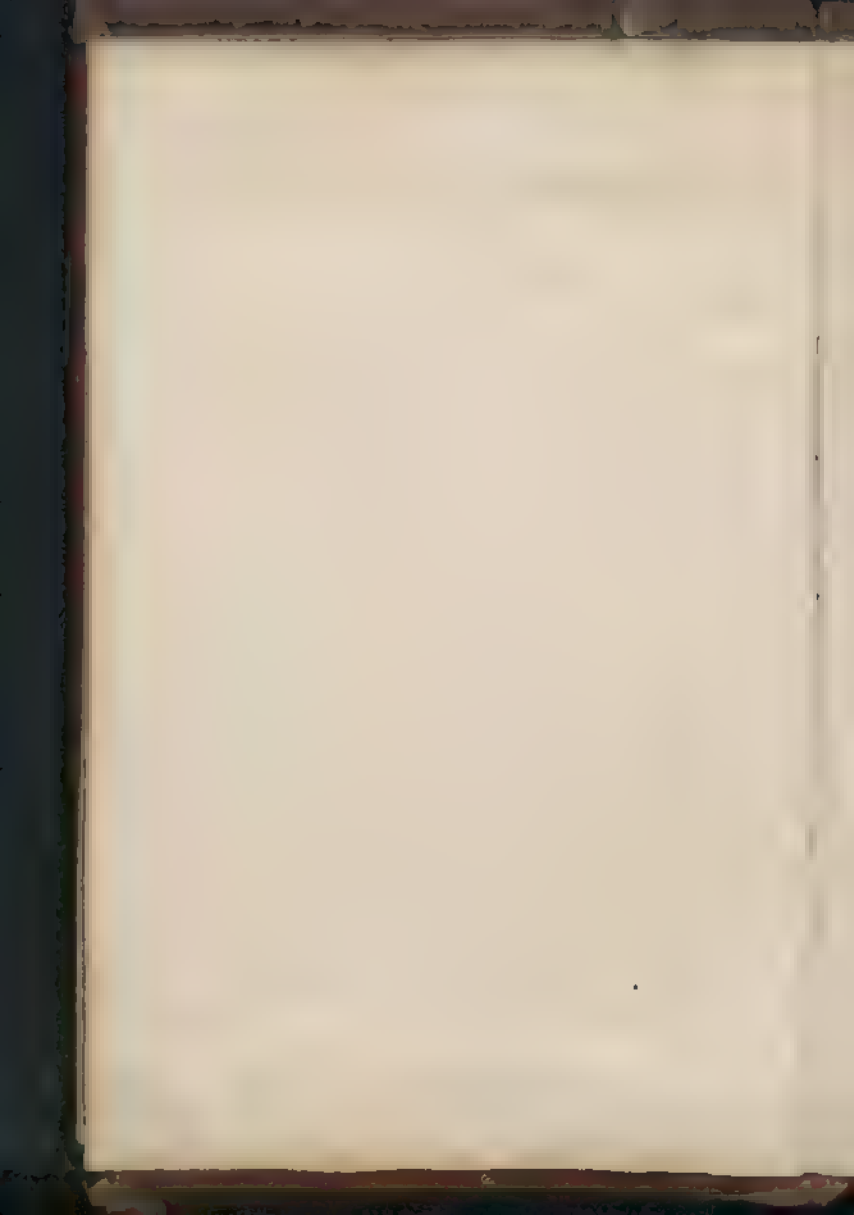

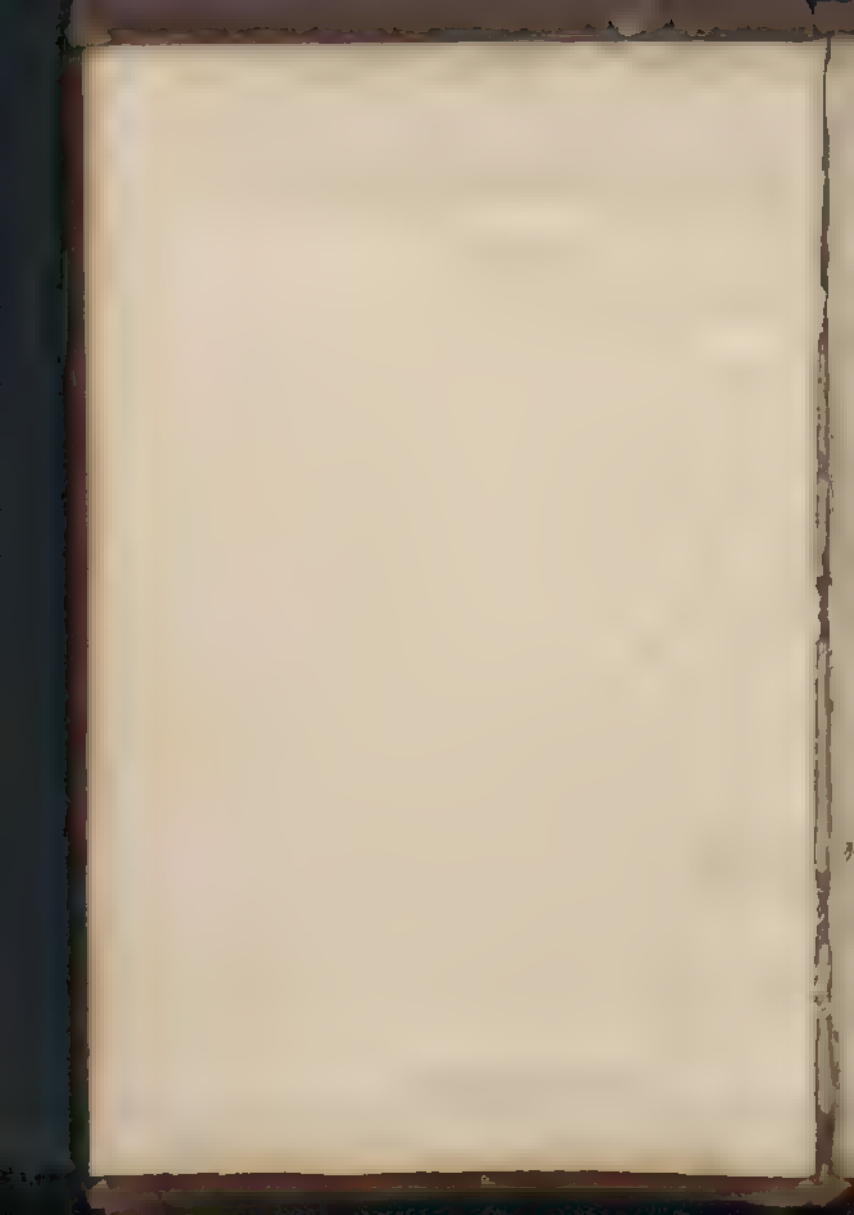

Summa Ioannis Valensis de regimine
uite humane seu Margarita do-
ctoꝝ ad omne ppositum.
put patet in tabula.

Ad Sapientissimum Theologū fratrem Petrum de
Arriabacis ordiis minorū Guillelmus Astēsis. S. D.

h Aud iuriam mi pater reuerēde ab Atheniensibus
nōnūq̃ irritos fuisse Lacedemonios arbitror:
q̃ leges quas suis conderent eas in archiuū confer-
rent. quasi his legibus posse hoīum vitam instaurari
existimarent: quæ non essent enunciatæ: quod ipsi
longe secus faciendum censebant: id quod a Roma-
nis etiam lege sancitum fuit & obseruatū: quippe
quia frustra leges & ad bene beateq̃ uiuendū insti-
tutiones a principibus dicerent: nisi ut Mercurius
instituit Trimegistus suis enunciarent: & populis
& iudicibus: ut quid obseruandum esset: aut a quib̃
abstinendū intelligi posset. Id ipsum cū ceteris:
tum tibi potissimū pro inato erga p̃ximum chari-
tatis studio decreuisti obseruandū. ut pote qui di-
uinis semper cōtemplandis. ut assolet: uersaris: tui
quoq̃ animi curas ad cōmunem hoīum utilitatem
quandoq̃ impenderes: Effecisti sane pater optime
quod uirum decuit cui diuina cōmittuntur archa-
na. Nec ulla ex parte tua te fecellit opinio. Quando
quidē sumā hanc aureā innocentissimi illius Theo-
logie philosophi Fratris Ioannis Valensis usq̃
adeo penitus oclusam nō secus ac preciosam gem-
mam ex abditissimis latebris ad oīum tandē noti-
ciā ferre properasti. ut sciant cuncti quāta te diutur-
na sup̃ cōi oīum utilitate cura sollicitet. q̃ ut tātorū

labore gratiosior fructus intra sinu memorie comē-
daret uoluit inuag flosculos i ordinē colligere: &
uā legētibz pādere: Quāobré tuus Georgius de
Arruabenis uir inquā iter ceteros impissiores offi-
ciosissimus: ut tuæ morē gereret uolūtati: sūmam
hāc ipsā perq̄ acuratissime imprimere curauit: tanto
q̄ studio: ui. diligentia: ac cura tā præclaz opus in
lucē redactū ē & emendatū: ut nō uerbū tm̄. sed nec
syllabā credā i corrigēdo omissā. Quo tāti uiri ge-
nerosos usq̄ labores ueluti Beatus Bernardus Fel-
trēsis suo semp comitatu cōtubernioq̄ dignabat̄:
ita omnes diuini eloqui pcones & lectitare: & sibi
pponere ualeant quos imitent̄ & predicent & in
q̄bus ueluti quodā absolute ac totius uirtutis spe-
culo altius speculent̄: ut sciāt cū oībz secure & in-
trepide loqui: & decenter uniuersos scdm singulas
statuū conditiones instruere. Oportet. n. uerbi dei
declamatores oīum artium esse pitissimos: & ut de
oratore primus oīum Gorgias Leontinus sensisse
legitur: apte de oībz scire rīdere. Non. n. parum
est in psuadendo se unū oībz exhibere audiendū:
qui & dicēdo auditorz animos in ueritatis senten-
tiā trahat: & suadēdo ac dissuadēdo in oī re uertat
quo malit. Itaq̄ cū singulis bonaz artū disciplinif
uix singule hoīum etates sufficiant. Mirabile certe
munus hoībz fuisse celitus cōdonatū arbitror: q̄
huiusmodi liber i lucē p̄dierit, cui qui uiri uolue

rint: queant inter oīs artū p̄fessores quasi in p̄pria
uerfari officia. Hic. n. floret medicina. hic legū uene
randa maiestas. Hic poetæ p̄spiciui: q̄ apud egypti
os sacerdotū & p̄phetæ cognitiōe humanarū
simul diuinarumq; rerum cognitionē tradiderūt.
Hic demū philosophiē rōnalē: moralē: naturalēq;
pre se ferr scientiā: docetq; non solū hoīem cetera:
sed qd sit ēt ipse hō: nec qe q̄ est hoīum obscurū er
roribus. quod huius ductu curaq; non splendeat:
Quā. n. pōt mens hoīum in errores lapsa incurere
eegritudinē: i qua nō sanet̄ his philosophiæ guber
naculis atq; medicaminibus. recte Stratonicus hāc
sanitatem appellat: Hæc uia ab bene beateq; uiuen
dum suis parat preceptis. Huius clientes plurimum
amant Veneti: Immo ueros moribus ac peritiā Phi
losophos numinū instar & colunt & uenerantur.
Quapropter ab ipsoꝝ Illustrissimo atq; Excellen
tissimo Dñio fuit obtentū q̄ nullus p̄ter prefatum
Georgium libellū hunc ualeat imprimere: aut im
primi facere. seu alibi impressum uendere in terris
eiusdē usq; ad annos decem p̄xime futuros. Qui
igitur huius Sacre philosophiæ stigmata elemen
taq; apprehendere cupiunt: omni studio curare de
bent: ut qd paruo empturi diuinū opus inueniunt
sue omnino bibliothecæ ascribāt: ex quo magnā
cōsequentē uoluptatē: maioreq; in dies suscipient
fructus ad laudē summi tonantis. Amen. Finis.

Tabula per ordinem Alphabeti omnium in summa Joannis valen
tio contento: uni.

De Incipientibus a littera. A.

Abstinentia antiquorū principū mirabilis. Carta.	21	b
Abstinentia Augusti Cæsaris mirabilis.	22	c
Abstinentia Zachariæ mariti	23	d
Abstinentia maritima quorundam hebreorum.	24	e
Abstinentia mirabilis Diogenem quibus appareat.	25	f
Abstinentia antiquorum a vino et carnibus.	26	g
Abstinentia ad padum redeūdi est a q̄ gula discessimus.	27	h
Abstinentie sanctorū exempla recitant ad nram p̄sulationem	28	i
Abstinentia decem p̄ci indit Salenus.	29	k
Abstinentes erant magnates antiq̄: vi Julio Cæsare et Scipio	30	l
Abstinentes sustinens quomodo fiat.	31	m
Abstinentia aliquando sunt rei in iudicio ex causa.	32	n
Abstinentia sunt innocentes a iudice damnati	33	o
Abstinentia villarū quare p̄sato ad docendū elegit	34	p
Abstinentia: vi sic dicitur: et que p̄sato i Abstinentia docetur	35	q
Abstinentia: Enece comae quid significet	36	r
Abstinentia qui latine cetero ferari dicunt officium: quale sit	37	s
Abstinentia officium. Cuius exercitū: et quando	38	t
Abstinentia reus: falso non se defendat sed penitet	39	u
Abstinentia reus: cū patientia finiat v̄taz si fuerit p̄satus	40	v
Abstinentia: periculo exponit famam suaz	41	w
Abstinentia: falsus: eam assimilat	42	x
Abstinentia: falsi lingua: sagite assimilat	43	y
Abstinentia est Socrates a discipulo q̄ librum fecerat de solo deo	44	z
Abstinentia falsi Socrates: ab Abstinentia p̄satis dānati sūt	45	a
Abstinentia ostia est: maiores natu reuereri.	46	b
Abstinentia amonēdi sūt: vi etate crescere crescat i eto v̄tutes	47	c
Abstinentia: sint subiecti. obediētes: et obsequiosi	48	d
Abstinentia discipline non iuuenientes: in senectute bonorū comēqui	49	e
non possunt	50	f
Abstinentia p̄satis: iudicio excellens: quid fecerit ne feminam: oeu	51	g
los sollicitaret.	52	h
Abstinentia: in quibus sit exercenda s̄m Tolum	53	i

Admonitio: facienda est fm statum ac personarum varietatē	3	3
Adulationes caueant consiliarii	49	x
Adulator lingua decept ^{us} est Ferres. Theodor ^{us} rex potētissim ^{us}	49	y
Adulator: cauenda est a curialib ^{us} : et aulicis:	53	a
Adulator venenanti meliorem est	53	c
Adulator inimicus est veritatis: nō cauendus	53	e
Adulatoris comites multi: et qui	53	e
Adultores animas secum trahunt in perditionem	53	i
Adultores non permittēbant antiqui cum principibus loqui: immo eos occidebant.	53	u
Adulante Dario thimogorā Athenienses interfecere	53 v. 1247	b
Adultores deum et principem offendunt	53	r
Adultores rapti faciens ad tormenta princeps ostendit: aliqd diuinitatē in se habere.	53	r
Adultores princeps puniē ostendit: se deor ^{um} et cultorem	53	y
Adultores falsos cognouit Alexā: cruce sagitta percussos	533 1247	c
Adulator blādo cōmunic ^{us} : et tō icorpionē assimilat: et apī	53	a
Adultores infernales sunt sacerdotes: et quō	53	b
Adultores Sathane sunt nuntices et quare	53	c
Adultores sunt demoniaci propinaces.	53	c
Adulatoribus abundat curie	53	d
Adultores nō esse audiendos ostendit Clitus	54	e
Adulator dicitur Sathan: et quare	54	f
Adultores libentius audiunt q̄ predatores	54	f
Adulator Chanon p̄bitus est loqui cū rege persar ^{um}	54	g
Adulans nesciens Diogenes Dionisio: pon ^{us} olera contēdebat	184	d
Adultores et adulationes cōtēmina Augustin ^{us} cōmendat	247	a
Adultores principum rapti deberent ad tormenta	247	b
Adulationē fugiens Diogenes: qd adulator Aristipo rīderit	254	b
Adulteriam detestandum est in hominibus: animalium irrationabilū exemplo.	79	m
Adulterium et furtum enorme: et quare	79	n
Adulterij: et cōtra dephēsur ^{um} punit ab alijs et cōtra et quō	79	o
Adulter est in vxore propria amator ardentior	79	q
Adultera sola remanente cū xpō qd significet	276	g
Adultera: ppter peccata contingunt	33	o
Adversa: fortari non solent	14	b
Adversa et p̄sa sustinere: arō magna ē: magnosq; hinc bñcōda	109	k

Aduersitas pl ^a pdest patiēter tolerātib ^{us} q ^{ue} prosperitas: & quare	109 o
Aduersitas non est malum quod bonis noceat	109 p
Aduersitas non mutat sortis viri animuz: sicut nec āneo & hyndres mare.	109 q
Aduersio bonos exagitat vult de ^{us} hūo animū pū ad illos	109 r
Aduersio gaudet magni viri: sic sortis milites bellūtrūppo	109 a
Aduersa sustinere in su magni viri & qui	110 t
Aduersa sustinens sapiētis auouadamiā & scopulo pparat	110 v
Aduersitas patienter tolerata: que bona cōserat	110 3
Aduersitatibus probati sunt sancti omnes	110 3
Aduersitatum diuersi effect ^{us} : nāli mōstrāt exemplo.	110 a
Aduersitatum tribulatio. omnibus necessaria est	110 b
Aduersitatum tempore: virtutum sint parata presidia	219 d
Aduersitas mundi ac prosperitas significantur per duo bola que erant in domo Iouis	217 o
Aduocati causas non assumant iniustas	45 d
Aduocati leges non peruertant.	45 e
Aduocator nūquidmē asserit qdā se vidisse in inferno	45 c
Aduocati vendunt quandoq ^{ue} silentium	45 h
Aduocat ^{us} nō solus actor i iudicio: de nūmo & ammonendus	46 o
Aduocati & raptor: & iudicio finali erūt lachryme pouper	57 o
Aduocat ^{us} ad morte deduct ^{us} : a sanctis vult i berat ^{us} : & quare	57 p
Estabilitas Trarani: maxima	28 ■
Estabilitas Cesario maxima: milites attrahēbat	78 y
Effectus quatuor: talis est homo: & qualis homo: talis eius o ^{mn} is	188 m
Effectiōnibus quatuor nullus oio carere pōt	214 g
Effectiōnib ^{us} inclinati atq ^{ue} passiōnib ^{us} : eas moderari debēt	214 h
Effect ^{us} regere possum ^{us} in hac vita: āputare aut nō possum ^{us}	214 i
Signus dei in quobis dicitur miserece nobis: & semel dona nobis paces quid in missa significet.	279 m
Alleo: & vltandi sunt propter infamiam	66 e
Alena ab homine que sint: & que illi propria	202 g
Alimenta corpori laueni sunt sicut ignum fomenta	281 n
Alimentoz apud sanctos patres imprecabiles	282 a
Alimenta delicata querunt moderni religiosi	283 g
Alumnus & socii pio influunt & studiū Parisiensis Carolo magno ad- hēserē.	231 n
Almicitia quid sit	53 e

Amicitia vera non est: ubi est munus acceptio	85	s
Amicitia tres species habet: scilicet propter bonum: utile et delectabile	85	a
Amicitia propter utile et delectabile facile solubilis est: et quare	85	a
Amicitia in prospero fugat est et labilis	85	b
Amicitia vera: difficile invenitur in his qui in honore versantur	85	c
Amicitia ad proprium fructum: et non ad amici utilitatem: quedam est mercatura	85	d
Amicitia ut sit vera: debet esse gratuita	85	d
Amicitia propter bonum stat pro questu sicut meretrix quedam	85	d
Amicitia debet esse vera et non ficta	84	e
Amicitia iustitiam minus est: sapientem inferiori parem esse	84	e
Amicitia vera non est: nisi inter se amantes ex charitate.	84	e
Amicitia debet esse cum amici compassione	84	e
Amicitia unum facit ex pluribus	84	e
Amicitiam adulteratur vitiosa similitudo	84	e
Amicitia vis est: ut unus quasi animus fiat ex pluribus	84	e
Amicitia vinculum potens et perualidum est: nec sanguinis viribus inferius.	84	e
Amicitia vires que sint	84	e
Amicitia semper differt ad amicitiam iunentum et in quo	85	k
Amicitia custos est pietatis: equalitatisque magistra: et quod	85	ni
Amicitia esse non potest inter inorum corpore	85	q
Amicitiam de mundo tollere: et tollere solem.	85	r
Amicitia longae: et osoneo et brevis cum amico prope oportet	85	r
Amicitia principium est bene loqui	189	v
Amicitia vera inter Amicos et philum	189	v
Amicitia triplex: scilicet honesta: utilis et expediens	243	o
Amicitiam veram facit honestum et virtus	244	p
Amicitia nulla simulatione umbra velare debet	244	p
Amicitia nullius solum est: prosperitatis tempore	244	r
Amicitia Damonio et Pythie pythagoreorum maxima	244	a
Amici causa non insurandum ac fidem nihil sciendum	205	i
Amici obliuisci sunt: et non adulandi. quod nulla maior pars adulandi	44	r
Amici adolantes sic pervertunt: sicut inimici iungentes	84	b
Amicorum debet esse nuntia in omnibus concilio	84	c
Amici semper in amicitia teneant verecundiam et reverentiam	84	d
Amici causa nihil turpe aut inhonestum faciendum est	86	f
Amicorum unus perit occidit pro altero.	85	g
	85	i

Amicus petus videtur non simul vivere q̄ simul mori	85	
Amico. um verorū sit ide velle idemq̄ nolle ponet illud	85	n
Amicos sunt omnia cōla. 1 ideo omnes sunt diuites	85	n
Amici decem in decuplo multiplicantur: 1 quō	81	o
Amici priuatus: nudus confistit: diuissim⁹ sit: 1 quō	85	p
Amici sunt diligentiores custodes amicorū q̄ regū custodes	85	q
Amici maxime probat amicitia onera portatio	86	e
Amici multi in p̄peruare pauci v̄o in aduersitate	86	f
Amicus raro a. quitur. cito v̄o amittitur	189	v
Amicorū debet esse o. a corā q̄ amic⁹ est aliter ego.	205	f
Amicorum cā aliqua sunt facienda: aliqua v̄o non	210	y
Amicus fidelis: a belarius est maximus	244	q
Amor: carnalis quid faciat	34	i
Amor: maxim⁹ erga suos Xenostochio: Titi: 1 CP. midatio	36	a
Amorem carnalem parentum 1 cognatorū phibet xps	76	n
Amor superabilis: ita fac vñ inextinguibile 1 multiplex	85	p
Amor carnalis: ipso amore superatur	148	p
Amor: maximus inter p̄ragoncos: 1 quare	205	b
Amoris odus affectiones ferocissime cohercende sunt	210	3
Amibinosi dignitatem non sint p̄sideo	39	l
Amibinosi pueri siles sunt papilionco venāb⁹ i fouea cadēb⁹	119	o
Amibinosus cum assimulat: nullus a dño frustra panto captū	120	3
Amibinosus: quo plura assequitur: eo plura amibu	120	a
Amibinosus non agi gratias de tributu sed amibu p̄curam 1 con	120	b
Amibinosi a dignitatis sunt repellendi: 1 non assumendi	120	c
Amibinosi multus modis se ingerunt ad dignitates consequendas et	120	d
Amibinosus monachus abbatiam p̄emeno: postea indignam se no	120	e
Amibinosi repulsi est	120	e
Amibinosi tres episcopatum nolens em ambiento qualiter fraudati t	120	f
a suo p̄sideo	120	f
Amibinosi vubilio venant beneficia q̄ cancalepores.	120	g
Amibinosi hert nanto ecclesiā: e q̄b n lo. c magna sūtilis ē	120	h
Amibinosi sūtilis atēdes q̄u d gradui gradū riq̄ ad papam	120	x
Amibinosi plus teru apostolorū limina q̄ reuocō	120	q
Amibinosi nil molestius: 1 tamen nil est celebris	120	y
Amibinosi olo hoc p̄ rui: q̄ semp appetit id qd minus est	120	3

Ambitionem Sabius maximus enitauit.	110	b
Ambitionem fideles fugiamus dclm. cā fugiētū exēplo	120	c
Ambrosij maxim ^o rigor ^o Theodosium impiorē ⁊ quare	20	k
Anachor ^{ar} vite antior pncez: ⁊ illustrator: quis facit	145	x
Anales maioz discutiendi sunt: ⁊ quare	35	q
Aninus bonamis: modo rex est: modo tyrannus	38	b
Animo dominari melius est q ^m vrbes expugnare	38	i
Animus non fit bonus propter bona exteriora vel corporalia	152	x
Aninus nō curatur. cū tū oia alta curent	152	p
Aninus capitulum celebre: ⁊ quomodo	152	c
Aninus ad rōnem reddendā euocandus est	152	d
Animas perire plus dolendū est: q ^m temporalia	47	c
Animam vni perfectum seculo: ⁊ in religione perfectionis vidit	177	e
nultus ad celum deferri	82	t
Animarum curam non suscipiant nisi q ^m scriptioes subegerint	121	k
Animarum cura hodie cōmitti pueris effeminatis: ⁊ rudib ^z	132	o
Animam esse immortalem legens Platonis discipulus: scriptum p ^{re} ci pitando occidit	177	e
Anima cōmendata est vnicuiq ^{ue} : ⁊ ad quid	201	a
Animas redire ad alia corpora poluit talso Pythagoras	206	r
Asas saluas facere docet hypocras ⁊ Socrates ⁊ p ^{ar} to p ^{er} dere	137	f
Autum ⁊ arroganti deponere pl ^u ē q ^m elius v ^{el} aux postponere	147	v
Autumab ^a bant: ⁊ ante semel dephensa: aucti ebena	103	p
Al aluz nās qualr didici aristoteles: pcurate Alexander magno	200	i
Astuto nonaginta nouem vixit Socrates: ⁊ veneno interijt	191	m
Augebatur Alexander furore: aliena vastandi	15	r
Anton ^o abbas adhuc puer: oia sua paupib ^z dispensauit	236	c
Antonij abstinentia mirabilis	236	d
Antonius q ^m q ^{ue} rogatus: legatione fungebat ad magistrat ^u	237	e
Anni cuiusdam bencheio: Ligeo: rex lidie effectus est	110	m
Apparebat semel in anno: Indoz rex ⁊ quare	34	k
Appellationes in iuste nocent in iudicio	133	d
Appellationes esse iuste impedimenta p ^{er} exemplū	133	e
Appetenda: non sunt transitoria: sed diuina	34	i
Apolog ^{ia} : aliq ^{ui} narrant in sacra scriptura	226	a
Apodata Gulianus: pminat ^u morē publico in dō cho iteript ^u est	155	g
Apoteles fecit omnium derelicto	143	e
Apoteles scienue secularis ignorantos: quare xps elegi ad euanglij p ^{re}		

dicacionem	171	b
Apostolici fastigi est: omnia relinquere	143	e
Arbor non est solida: nisi illa in qua frequens yentus incurat	110	t
Arrogantie seu iactantie quatuor speo sunt fm Grego.	270	k
Arma militum xpi que et qualia	230	r
Arma nostra sunt et tuto	226	s
Arropagus: vnde sic dictus	43	b
Arropagus psumit Solon apud athenas	48	q
Arropag exercitia plurima et que	49	q
Argentum pessimum turba est	8	t
Archidiaconi auribus et oculis corpis adaptantur	112	e
Archus tensio docuit Jo. et angelis obere iterdu remittit rigore	66	a
Architectores seculum precedens scire sinit	172	p
Arismetria bonus spualiter loquendo quis sit	224	d
Astronomia quid sit	224	a
Astronomus bonus spualiter loquendo quid sit	224	b
Armi quatuor generat que	173	q
Artes liberales et animu ad virtutes non perducant: tamen illum ad il-	222	m
leo expediunt	222	n
Artes septem planetis assimilant: et quomodo	196	e
Aristoteli Platonis discipulo sano maxima	196	f
Aristotelis vita: et vnde originem habuerit	196	g
Aristotelis epitaphium quale	196	h
Aristoteles vniuerso docuit eloquentias: vt patet in multis	197	r
Aristoteli edificauit est altare a Stragerinis ppatrons suis	197	t
Aristoteles in multis Platonis pceptione dicit: et quare	196	i
Aristoteles tribus anis Socras discipulo fuit Platonis de vigili	196	i
Aristotelis domus: Platonem domo luerana dicebat	197	l
Aristoteles annis vixit sexaginta tribus et monitipe Philodet	197	m
Aristoteles vixisse p'monte Plato. solum anno tribus mensibus aliq	197	n
Aristoteles docuit Alex. i. philippi filius: qd dilectus sit a penub' ei	199	s
Aristoteles Platonis preceptum suo gram edificauit	199	e
Aristoteles quare antithernomance phis appellatus sit	199	e
Aristoteles meubi filius est: natus est: et quare	202	e
Aristoteli aliqua mirabilia a Boetio dicta recitantur	27	k
Auaritia nullam detentia in paucis vitiis	27	l
Auaritie suspicio: etiam vitan da	28	o
Auaritia Hungari regio turpissima		

Quartile crimen: regie valde striatur in athenis	34	e
Quarta civitatis in aequalitatem in hominibus facta	81	e
Quarta societas: dissoluta	87	f
Primum iuniorum est in sacris: quod pauper necessitates si releuant	124	f
Primum a filijs israel assumptum de egypto: quid significet	171	b
Primum seculum dicebatur regnantibus septemibus	27	c
Auctoritatum soliditas: est certitudo librorum et capitulorum: Sedco	1	y
Alleganda	231	t
Auctoritas huius summe bona incensio in hoc collectione	232	x
Auctoritas huius summe: eam legantibus humilia exhortatio	305	o
Auctoritas huius summe humilia exortatio	302	m
Modum non debent a religiosis nocua		

De litera. B.

Barba: servus ostendit differentiam: non radenda secundum Diogenes	184	g
Barbarismus plus timetur in sermone: quam in vite deordinatione	223	q
Blasphemum filius quinquennij in sinu patris morte mulctatur deo	73	g
Beatus nemo dicendus est dum vivit	109	n
Beatus in hac vita si quis est: quis sit ille	109	n
Beata vita qualis sit secundum Epicurum et eius sequaces	221	c
Beati et boni obverse fuere philosophorum sententie	177	e
Beati et boni non sunt: prosperitibus pollentes	110	c
Bigami et peccatori non debent subire ecclesiasticum ministerium	123	q
Bisurum et horam muenit Iulius Cesar	26	z
Belli inferendi vel sumendi tres requiruntur conditiones	35	v
Bello non adsint cupiditas: severitas: servitas: et nonnulla alia	35	x
Bella non sunt peccata: si ob iustas sunt causas	35	x
Belli auctoritas est pene principum	35	y
Bellum non est faciendum absque urgenti necessitate	35	z
Belli ipse princeps et sui habeant deum secum	35	a
Bello adsint odor et sagacitas	35	c
Belli ipse: non sufficit vni princeps: tot satisfacere cupiditatibus	36	q
Belli ipse: orandus est: et orare faciendum	37	v
Bello vacante Alexander habuit secum Aristotelem preceptorem	197	q
Inducere aliquando bonum: aliquando malum	291	o
Beneficium: ab homine duro collatum: parvo lapideus est	28	t
Beneficium dupli sit opera. scilicet pecunie	28	v

Beneficiis a milite acceptis recordatus Gullius Cæsar quid fecerit	251	r
Beneficiis alteri ^o milite recordatus August ^{us} Cæsar quid fecerit	29	c
Beneficiis serui mortuo dñs quidam optimū illi dedit ciliū	76	n
Beneficiis rediit quidam inimici ad amicitie fidelitates	87	p
Beneficiis enim fore sentiunt	87	r
Beneficiis ac benivolentia humane militat iras	87	o
Beneficiis Antiochea omnibus: et publice et priuate	197	o
Beneficiis Antigonus militibus illi omnia mala imprecantibus	251	n
Benignitate vsus Alexander erga militem quid egerit	28	a
Benignitate victor eruit Cæsar magis q̃ armis	29	d
Benignitate magna erga nos vsus ē rex regum xpo domino	29	d
Benivolentia principū in suos illos multā ad suam orē puocat	28	s
Benivolentia quot modis architectibus capiet	276	b
Boetius quo tempore virtutibus claruerit	211	f
Boetius in carcere p̃sūt ^{us} libru edidit de p̃sica consolatione	211	f
Boetius: quare Sever ^{us} : Diuic ^{us} : et Gall ^{us} dicere sit	212	f
Bonum ē se in mala laudabilis esse: q̃ cū bonis	87	a
Bonū bene viuere cum malis: sicut Aob: et Job viuere	87	l
Bona constant ex proprio: ut nullis patet exemplis	97	r
Bona oia habere volumus. cū nō boni esse volumus	98	a
Bona mīdī apostolus ut stercora arbutatus est	98	m
Bona sua oia virtutes s. ilz et sapiennaz secū p̃bāt Socrates	189	a
Bonū sūmū in quo posuere philosophi	220	o
Bonū sūmū voluptatem esse affirmantibus nihil turpius	221	d
Bona facta a religiosis: deo sunt attribuenda	305	q

De littera. C.

Caduca sunt vires et opes hñane: puerislibusq; silia crepida	108	f
Camerarij principum: latere corporis siue cōstia assuntantur	52	f
Camerarios habere vitulos: non est principi securū	52	b
Camerarij principum: quales esse debeant	52	b
Camerarij principum: quid erga dños suos agere debeant	52	k
Carecerem intrant Socrates: ipsi loco ignominiam detraxit	199	b
Carnina secularia et cōica vana: excludat epta mensa sua.	127	q
Carniū hñno p̃sctagoni vtebantur: et quare	305	e
Carnem nostram: proximo nō debemus odio habere	80	d
Carnū eius non sunt in ouente sub p̃gma leone.	117	p

Carnifera & vino abstinere antiqui	181	■
Caro: ut lumentum edomanda est: & quare	182	t
Canonici ecclesiastici: cordi adaptantur: & quare	112	■
Cantus ecclesiasticus: dissonantia: iussu Caroli magni temperata est	26	■
Cantus psalmorum: in ecclesia quare institutus sit	175	k
Capitulum: Conuentus celebrat: ut errata corrigat	152	a
Capitulum: quare debeat in se tenere omni nocte quilibet religiosus	187	x
Capitulo intercurrente religiosi prelati & subditi: quare esse debeant	189	a
Capitulum est discipline domus summe necessaria in quolibet religiose	189	a
Capitulum in loco patens sit religiosus	190	d
Capitulum est officina spiritus sancti: & quare	190	d
Capitulum in loco: qualis esse debeat prelatus	190	d
Caput eminet ceteris totius corporis membris	13	c
Caput videntes hominem agnoscimus	13	a
Charitas est vestis nuptialis: & quomodo	64	a
Charitas: exemplum in subditos ostendit: & Martinus & dominus noster Iesus	121	a
Christus: & quando	68	d
Charitatem ad invicem serpent Christiani: & quare	80	b
Charitate vincti sunt vi castroz acies ordinata: & quod	81	f
Charitate deficientes: locus demonibus aperti in acie	81	g
Charitates si habent quod proximo non prestant nec egenis subueniunt	81	m
Charitatem non habens alia: nihil est	223	3
Castigat prius scriptum hoc quam alia: Platoni exemplo	193	e
Castigationis moderatio: laudabilis est: ut probat Terentius multis pulchris exemplis.	257	l
Castitas quid sit	147	c
Castitas in mulieribus illarum est maximus decor	89	p
Castitatem ne perderet mulier greca in mare se dedidit	90	s
Castitate amissa: Lucretia seipsam interemit	258	x
Castitate ne amitteret filia cuiusdam: illam occidit	90	t
Castitate per vinum amissa quidam mulier: violatorum occidi fecit	90	v
Castitate filie perditur: quidam perditorem: & perditam filiam occidit	90	v
Castitatis amore pelagia cum fornicibus & matre nullam perderet suum se dedere	90	x
Castitatis amore: non se debent fideles intertinere	90	p
Castitas: ut non amittit: voluntate casta manet	258	p
Castitas sine furo appenditum parum credendum est	103	t
Castitas tanto necessarius: quanto magis dignus excellentior	123	r

Cassianus Joannis pape honorem detulit equo	124	v
Cassius reliquos omnes qualis esse debeat	147	a
Cassius sine re, per inia ac iumento cito lacessit	147	c
Cassitate ut seru. ut res qas creduant incōnstante occasioe	148	t
Cassius amore mater ac filium illum se protegere	258	v
Cassi significantur p quinq; virgines prudentes	147	d
Causa bene ante iurias dīleuenda sunt	42	v
Causam ancille bñ dīscutit. Den ostendit deffensam	42	v
Causa bene examinande iure sententia	42	x
Causam pauperis innocuus tutatus est quidā qui dicebatur pauperum		
refugium et quomodo	42	y
Causa relicta indilectis a sapientib; et quare	42	d
Causas greci bñ dīscutiebant an iurias	42	e
Causas dīscutēdi Nam fecit Ambrosius Theodosio triginta dīc; et	43	k
Causa dicunt purpura sciebat vendere Denostenco	45	f
Causidice lingua venalia et publice dānīca	45	t
Causidici causas protrahunt et quare	45	k
Causidici male tenent ad lacratōz restitutionem	46	l
Catonē duo fuerūt. scilicet Censorius et Lucius	160	f
Cecus Didimus regulas grammaticae ac rhetorice didicit nouum acce-		
tos testamentum scripsit. Librosq; composuit	111	l
Cecitas ferri facile pōt: si nō defant subsidia et altitudines	208	b
Cecitate Didolus Storcus multo tempore patienter iustituit	219	c
Cecus Asclepiades: qreni quid sibi cecitas pūli īzīqd rīderit	219	c
Celestis immus videt aia. que circa terrena angitur	266	p
Cerusa et purpurinus in facie xpiane quid significet	103	r
Clementia quid sit	23	v
Clementiam innocentes colūt: nocentes innocant	22	b
Clementia facit quod facere non potest leuittas	23	m
Clementia principes deo equat	23	q
Clementia Mithridatis: capta siracusa oīsa est mirabil	23	t
Clementia Traiani: in vno solo damnato tempore imperi sui apparet		
mirabilia	23	k
Clementia Philippi: bonum pugnatorem: dando illi pecunias a mī-		
seria releuauit	24	y
Clementia Pompei mirabilis erga Mithridati regē deuictū	24	z
Clementia Mithridatis mirabilis erga deuictum a se regēz	24	a
Clementia Celano erga Catonis filios	24	b

Clementia mirabilis multorum aliorum principum	24	c
Clementiam p. incepta teneat simul et iustitiam	25	t
Clementia honestior est q. venia	252	d
Clementia in quatuor consistit: et in quibus	252	e
Clementia crepti reges accipiant et principes a rege apam	252	e
Clementia Marcii et Marcelli ac Cesario in postea mirabilis	252	f
Clementia p. d. n. p. e. r. g. a. r. e. g. e. m. a. r. m. e. n. t. e. d. e. u. c. t. a. m.	252	g
Clementia p. d. n. p. e. r. g. a. r. e. g. e. m. a. r. m. e. n. t. e. d. e. u. c. t. a. m.	252	h
Clementia Cesario audita morte Caronis n. d. r. a. b. i. l. i. s.	253	i
Clementia Romani sanauit mirabilis erga Ethenic. et captiuos	253	l
Clementia Cesario mirabilis erga milites suos	253	m
Clementia Terentia maria et de illa mirabile responsum	253	n
Clementia Alexandri maximam in iulien sentio et in rigore consecutus: et in regem deuictum	253	o
Clementia coronas deferentes: qd. considerare debeant	113	x
Clementia ecclesi debent esse p. d. n. t.	115	o
Clementia n. o. u. n. g. r. a. m. i. t. a. t. e. d. e. b. e. n. t. e. s. s. e. m. o. r. u. i.	115	t
Clementia p. d. n. p. e. r. g. a. r. e. g. e. m. a. r. m. e. n. t. e. d. e. u. c. t. a. m.	115	v
Clementia in bono et in malo que sint	115	v
Clementia cum se vestit: non clerici sed sponsi dicendi sunt	115	x
Clementia sint a mulierum consilio separati	115	z
Clementia p. d. n. p. e. r. g. a. r. e. g. e. m. a. r. m. e. n. t. e. d. e. u. c. t. a. m.	115	z
Clementia non querat seculi lucra in xpi militia	116	f
Clementia domus aliena non sint dispensatores	116	f
Clementia bona ecclesiastica fruidantes: sacrilegi sunt	116	g
Clementia non sint negotiatores	116	h
Clementia secularia non frequentem consilia	116	h
Clementia aliud esse: et aliud videri volunt	118	c
Clementia no. cohabitare semine: exceptis mife: amita: et germana	124	a
Clementia incopiosos a mensa sua p. d. n. o. r. i. c. i. t. a. t. q. u. a. r. e.	298	p
Clementia tempore: parco honestos sermone maiore vtebanur	127	a
Clementia sanus fa. to. p. i. u. s. c. r. e. t. i. s. s. i. o.	189	a
Clementia temperata: etiam postea sic est iocunda	192	p
Clementia est con. u. i. t. i. m. i. n. h. i. n. e. p. i. e. t. a. t. i. s. G. r. e. g. o. r. i. u. s.	286	k
Clementia breuitas: et inueniunt modicam sit apud religiosos	286	l
Clementia in m. i. t. e. r. g. i. o. s. i. c. o. r. p. o. s. p. p. i. n. o. c. u. s. i. n. i. t. o. f. f. o. r. q. s. i. p. e. d. u. n. i. c. u.	286	o
Clementia facta non est delectatus et inuicem: et inuicem	286	p
Clementia vna: quae fm. d. i. s. t. o.	145	x

<i>Credenda non sunt facile crimina maiora licet cognita cito sint coram</i>	
<i>genda</i>	41 p
<i>Credens in Chastum non vidit infimuz: nec superbit in medio sum</i>	
<i>moq; adheret</i>	145 a
<i>Credere de facili: mala de alio referenti noluit Xenocrates</i>	203 k
<i>Creduntur ab hominibus plura oculis q; auribus: et mentio</i>	290 l
<i>Credulo tribus multis senex obnoxius: omnibus: vno exceptio scilicet ve</i>	
<i>tre transceerat</i>	281 l
<i>Cunctantur presidia: quare quesita sint</i>	12 n
<i>Cunctas ymaginaria Socratis: qualiter erat disposita</i>	67 m
<i>Cunctas in inea partes fin Amicenam ordinanda et in quas</i>	264 y
<i>Libus indigestus: corpus inflammat: et genitalia</i>	148 g
<i>Liborum multitudine natura suffocatur</i>	284 r
<i>Libus in summiendis: quod ordinem debeat servare religiosus</i>	284 x
<i>Libos quales sumere: et a quibus debemus abstinere</i>	286 m
<i>Liborum nimia quantitas: euitanda</i>	286 n
<i>Libus anime: deuota est oratio: vel sacra lectio</i>	286 r
<i>Libi minimi et vulgaris fuit Cesar Augustus</i>	249 z
<i>Libi ante sumptionem: lachrymandus est: et quare</i>	281 e
<i>Christiani quidam an essent in fide solidi: magna cautela probat sunt:</i>	
<i>et quomodo</i>	49 e
<i>Chastiani deo fideles: regi terreno fideles esse non possunt</i>	49 f
<i>Chineleson nouices in missa repetitum: quid significet</i>	279 i
<i>Circuspectio quid sit: et quod eius officium</i>	248 n
<i>Cithara et psalter aurei sanctorum quid significant</i>	285 e
<i>Crimen lese maiestatis: sacrilegio proximum est: et quare</i>	71 n
<i>Conciura: dilectionis unitatem seruare debent et quare</i>	81 n
<i>Concordia et discordia quid operentur</i>	7 i
<i>Concordabant Romanus ad reipublice regimen assumpti</i>	7 l
<i>Concordie librum grecis dissidentibus recitanti quidam discordiam</i>	
<i>domus sue sedare non valens</i>	77 r
<i>Concordem habere vicinum: felicitas magna</i>	82 r
<i>Concordia cohabitantium ac vicinorum q; sum deo placeat.</i>	82 o
<i>Cognitio sui religiosus maxime necessaria</i>	153 e
<i>Cognitionem sui et celo venisse: delphico apollo affirmabat</i>	153 f
<i>Cognitio sui celestium terrestriumq; cognitione: preponenda</i>	153 g
<i>Cognitione sui nascitur humilitas vera</i>	153 b
<i>Cognitio sui vera est philosophia</i>	216 b

<i>Cogitationes varias a malignis spiritibus immundis orantibus vidit</i>	
<i>El Bacharius</i>	274 g
<i>Contestio generalis quare hore prime interponatur</i>	277 n
<i>Confidentia quid sit fm' Fulgum</i>	284 d
<i>Confidentia maxima Alexandri in medico suo philippo</i>	284 e
<i>Confidentia Platonis maxima in Xenocrate discipulo</i>	284 f
<i>Consilium quid sit</i>	50 g
<i>Consilio res magne geruntur</i>	8 x
<i>Consilium mulieris bonum quid fecit</i>	23 l
<i>Consilij capiendi deliberatio triplex</i>	50 h
<i>Consilium inhonestu' lz vtile Themistocles no' est acceptatu'</i>	50 k
<i>Consilio duo sunt contraria: festinatio. lz ira</i>	50 l 189 v
<i>Consilium sapientum non autem fatuorum audiendum est</i>	50 m
<i>Consilium sapientum requiratur qui vult esse prudens</i>	50 n
<i>Consilium etiam a miseri aliquando accipiendum est</i>	50 o
<i>Consilium a malo non est requirendum</i>	50 p
<i>Consilium in quorum quale</i>	50 q
<i>Consilium emulorum: vitandum</i>	50 q
<i>Consilia instabilia sunt nisi a fonte emanauerint sapientie</i>	51 r
<i>Consilium Parmenonis non est acceptu' ab Alexandro: et ipsius pulchra responsio</i>	51 a
<i>Consilium mutari potest ex contingentibus</i>	51 b
<i>Consilium debet esse secretum: vt ait s' Metellus</i>	51 d
<i>Consilia antiquorum Romanorum: secretissima erant</i>	51 e
<i>Consilium bonum ab vxore datum: a viro acceptandum est cuiusdam exemplo</i>	87 p
<i>Consilium oriente sole consultum de occidente cogitandum est fm' Socratem</i>	189 v
<i>Consilium vclor sequitur penitentia fm' Socratem</i>	189 v
<i>Consilium vtile sed iniustum minime acceptandum est</i>	241 l
<i>Consilio auctoritate et sententia no' ornus res magne gerunt</i>	249 o
<i>Consilium dantes nautis gubernatori sunt simile</i>	249 p
<i>Consilio deficiente donit parum arma solum prosunt</i>	249 p
<i>Consiliarij quales esse debeant</i>	49 t
<i>Consiliarij debent prestatores esse illis qui eos consulunt</i>	49 v
<i>Consiliarij debent esse et eridici illis quibus consulunt</i>	49 x
<i>Consiliarij caueant ab adulantibus</i>	49 x

Consiliarius senex Damagathus: Terri regis ceteris adulantibus vera dixit	49	■
Consilij iij seniores eligi debent quia sunt sapientiores	49	c
Consilij iuvenes non sunt eligendi	49	c
Consilia iij sunt in iustitia stabiles et fundati	49	d
Consilij mali qui sunt: et qd ab eis sit cauendum	49	f
Consiliarius bonus quomodo sit	50	g
Consilij malo interioribus non est credendum	51	r
Consilij episcopi quales debeant esse	133	f
Consilij: quales querendi sunt ab episcopo scdm Bernardum.	133	f
Consilij episcoporum: mandato suo ab omni munere debent excurrere	133	i
Consiliatio bona quid sit	50	g
Consules sapientes erant Athenis in Ariopago	48	p
Consuluit Scipio Romanis: ne Carthago destrueretur: et quare	30	q
Consulens bene alio honeste debet esse vite	210	x
Consulendus est super omnia: magni consilij angelus	51	o
Consuleri solum sapientem: et ipsam sapientiam quid sit	51	x
Consilium mutari potest: futuri instabilitate	51	c
Collationes patrum: quid in breuitate contineant	237	i
Collatione priuata debet predicator: etiam seminare spiritualia	303	s
Colloquia mala mundanorum: animos perfectorum sepe fer- mentant.	103	i
Colligationum varietas et differentia in corpore reipublice	57	p
Concupiscentia proprijs debet princeps imperare: et quare	37	b
Concupiscentie laqueus insidiatur in mensa secundum Augu- stinum.	282	q
Conscientia accusante: nihil prodest laudatio	54	b
Conscientiam nunq̃ quia fallere potest: saniam autem sic	189	v
Conscientia per dominum significatur	304	i
Conscientia est cella interior,	304	k
Consuetudo mala indelebilis est: quia altera est natura	89	m
Consuetudo mala difficile tollitur	92	i
Comodum suum: alterius incommodo augere quid sit	9	i
Cordas remittit q̃ minus protendit: unus est	5	i
Cors et lingua in sensibus non ueterascunt: ideo cauenda	95	i

Corde humano nihil fingitur et instabile	274 f
Cordis collectorum studendum est orationis tempore	274 f
Cordis solitudo quando sit	277 b
Cor ante laudes diuinas colligendum est: exemplo pulsaniani	ante
magnateo	285 d
Cordis distractio et euagatio: hora vespertina cauenda est	285 f
Cordis euagatio: in choro existendum reprehensibile est	298 b
Comedens religiosus extra cōtatem: que seruire debeat	292 c
Comedentium fratrum vidu quidam: alios alios mel: alios panem: alios	
stercus comedere	292 b
Comestio puorum parentum in paradiso facta: diuersa fuit a comestio	
ne extra paratam	281 d
Comestio tempore: quid a religioso factendum sit	292 c
Comedens religiosus oratio in conspectu dei ascendit	292 g
Correctio aliorum tpe ire differenda est exemplo Socratis	187 c
Correctio eorum que sunt coram principe qualis	34 p
Conuigere non curant principes sed dominari	8 d
Conuigi non vult: peccare se nesciens	212 f
Corpora sanctorum aliquorum: quare fuerint permissa a deo in funtum	
prohiberi	164 o
Corpora cognatorum mortuorum: Passages deuorant alij canibus	
tradunt.	165 p
Corpus suum iussit Diogenes feris et canibus prohiberi: Anaxagoras eo i	
patriam non deseruit	165 3
Corporis speciei: mentis est simulacrum: pbstatq; figura	215 m
Corporum plurimum induit Epicurus	222 e
Corpus ad refectionem: q; intellōe debeat religiosus accedere	280 c
Corpus iuuenile est sicut somar ardens	281 n
Complectorum: quare in sero institutum sit	286 1
Contemptores mundaliu fuisse Socratem et alios philosophi.	187 f
Constantia Socrati in hauritu veneni	258 o
Constantia Socrati maxima in morte	189 b
Constantia Democriti maxima cum in man ⁹ hostia deuenisset	208 g
Constantia maxima Romanarum matronarum post Cannensem	
cladem	244 i
Consortio peritorum imperiti gaudentes quid sint	217 e
Continentia Fenocratio dormientis cum muliere meretrice	202 i
Continentia quorum philosophorum maxima	202 j

Continentia Demostenis ierga laydē meretricē formosissimā	207	o
Continentiam tanq̃ fundamentum totius sp̃sualis edificij collocabant		
aniqui patres	237	b
Continentia large sumpta accipit quadrupliciter: et quid sit	249	r
Continentia gule multum viguit in antiquis principibus	249	y
Continentia a vino maxime viguit in semine Romano	249	a
Continentia Alexandri sui fatigati: etiam a potu aque et quare	249	a
Continentia a voluptate luxurie maxime viguit in antiquis p̃ncipi-		
pibus	250	b
Continentie Spurine adolescentis etrusci mirabile exemplum	250	c
Continentia Alexandri mirabilia quid sit operata	250	d
Continentia Scipionis mirabilia quid sit operata denicta Lar-		
thagine	250	e
Continentia maxima Xenocrate: a meretrice impudica lebesacti nō		
potuit	250	f
Continentiam docuit Pythagoras Cithronam ciuitatem	250	g
Continentia caste mulieris romane existimans omnibus hominibus		
ora olere sicut viro suo	250	l
Continentia a cupiditate et auaritia viguit in Scipione	250	k
Continentia Publii Lurij aurius Samnitum repudiantis	250	l
Continentia Fabij: Donaria continentia a Samnitib⁹ missa	251	n
Continentia Quin Tuberonis: donaria continentia ab ethi-		
missa	251	n
Continentia Anathoclio regis: vasis fœculibus in mensa vinctis eo		
q̃ fuerat figuli filius	251	o
Continentia Diogenis mirabilis: ab Alexandro magno non est		
victa	251	r
Continentia a cupiditate mirabilis Socratis et aliorum	252	b
Coniugia multa in Cesarem Augustum coniecta	31	y
Coniugium durum: aliquando hominum curat defectus	89	o
Coniugia principum: qualia esse debeant	29	i
Coniugium Didoniae Eneæ exhibuum: quale	30	k
Coniugium Eneæ apud enandrum: quale	30	l
Coniugium triplex et quale vñquodq̃ sit	127	l
Coniugia philosophica: qualia sint	127	k
Coniugia sanctorum: qualia sint	127	l
Coniugia antiquorum: quales intererant persone	127	m
Coniugia antiqua q̃ nā erant iustissimi q̃rebant iuuentia: et quare	127	o

Coniuncta institueret dorum summa veritas Christus & quidam.	117	p
Coniunctorum tempore legant sanctorum patrum egregia facta	127	q
Coniuncta omnia. s. plebeia: ciuili: & philosophica.	213	x
Coniunctio an philosophi interesse debent	216	v
Coniunctio interessente philosophi quid agere debeant.	217	f
Coniunctio si intersit vniuerso irruenti: quid a pho agendum.	217	g
Coniunctorum verba: diuersa sint ex diuersitate interessenti.	217	h
Coniunctum constat ex quatuor: & quibus	218	q
Coniuncti tempore: quales inter conuictas huiusdi sint sermones	218	q
Coniuncta secularia non adeat religiosus cuius innerans.	299	l
Coniunctorum epulas comitatur voluptas.	299	m
Coniuncta extranea constantur multa mala.	300	n
Coniuncta non recte ino clerici: facile contemnitur.	300	o
Coniuncta: muneris non sit nimis: tribus: nec maior notent.	218	p
Coniunctio trecentorum lunenium pictagoras exterminauit apud	304	b
Coniuncta omnia: omne pictagore discipuli habuere.	204	v
Conuersio gentis hebreo: ad fide facta mediante muliere captina	129	n
Conuersio ad xpm. mirabilis regio & regie mediante muliere capti.	130	o
Cultum dei Constantinus multum dilatauit	19	c
Cultum dei pietatis Constantino ipso toto inuitat debet pnd. vniuersi	19	f
Cultores & cultores. vni ac mulieres qui sunt	217	g
Curtas fugebant philosophi ob vana in eis regnantis	57	v
Curtas declinant sancti vniuersi ea sunt necessitatem inducit	57	x
Curtas principum secularium: diuerse sunt: qd i bone qd i male	57	z
Curtas bonas ac malas frequentare pnt boni viri: & quare	58	a
Curtas bonas ac malas frequentare non debent mali	58	a
Curtas principum religiosi frequentari no debent: & quare	301	b
Curtas: de multis admonendi sunt: & quibus	52	q
Curtas: eamque dignitatem ambicionem	52	r
Curtas: adulationem eamque	53	e
Curtas sunt sicut canes: qui mansuescunt vna muneribus	54	i
Curtas: uti sunt: cum no vident munera: & qb' assimulant	54	n
Curtas: improbitas maximas apud qd nihil valet nisi pecunia	55	r
Curtas: corda non emolliunt Orpheus & Echio ligideas emolli-	55	t
tes & huius	55	v
Curtas: corda plumbea: solam malleo aureo emolliuntur	55	v

Curtales quos sunt: tot in curia sunt cerberi: Nec solum vnus ponatur in inferno.	55	v
Curtales sive sic hydra: cui si vnu aparet caput tris succrescunt	55	x
Curialibus etiam sapientis aliquid dabit: et quare	55	y
Curtales: sophistis machinationibus populum spoliare	56	z
Curtales: lupis canibus: accipitibusque assimilant	56	f
Curtales: quare lupis assimilant: ibi de hypocrisis prophetis	56	b
Curtales: lupis sunt crudeliores: eorum qualiter	56	b
Curtales: lupis similes sunt: vocem hominibus eripientibus	56	f
Curtales castori similes sunt: et quare	56	l
Curtales: lineibus sunt crudeliores: et quare	56	k
Curtales leonibus sunt crudeliores: et ibi de leonum natura	56	k
Curialibus alioa spoliatis euenit sicut aulibus dubonem deplum manibus	56	l
Curtales: cum sint viles: inexcusabiles sunt pauperes spoliando	56	m
Curtales comensationibus vacant et pomis	57	r
Curtales de nocte faciunt diem: et de die noctem	57	r
Curtales et claustrales non conueniunt	57	y
Curiales nostri sicut Senatus Romanus	58	c
Curiositas: quid sit secundum Aristoteli	228	q
Curiositas: primus est superbie gradus	267	e
Curiositas antiqui philosophi: et Socrates et Solato curare	267	f
Curiositas studendi: qualiter: et in quo a studioso differat	267	d
Crudelitas principum: est quasi bellum	22	l
Crudelis non sit rex ad non parcendum a se subiectis	34	l
Crux signum Constantino imperator honoravit	19	b
Crux supplicium: aliter de cetero dicitur: Imperator prohibuit	19	c
Constantinus	19	c
Crux signo munus Theodosius victoriam reportauit	37	x
Crux signo signare se debet religiosus ante somni quietem	288	c
Crux signo signari non moriuntur subitanea morte	288	g
Crux signo signari se huius mundo apparuit Christus	288	f
Crux signum: est mirum inexcusabile	297	q
Crux signo: se omnes signare debent	297	q
Crux signum: mirabiliter timent demones	298	
Crux noli Paulinus propter aurum vel argentum sed propter Christum.	258	r
		c

De vitia. D.

Dare sibi volent Archilao regi munera: Socrates non acquieuit et quare	187	b
Damnandus non est quis temeraria credulitate	43	i
Decani in ecclesia: manibus adaptantur	112	v
Decime et oblationes quare a populo vantar sacerdotibus	131	i
Demonem interficiuntur: et quomodo	101	v
Demon astrictus: aliquando testimonium reddit veritati	111	e
Demon expulsus est a gregorio: hospicio recepto in phano	126	o
Demon rediit ad locum suum pinutente Gregorio	126	t
Demonem intertinere: quid sit	274	b
Demonem adiuvantem religiosum in curiosis occupatum vidit quidam	296	x
Demon multos impellit religiosos ad curiosa edificia pstruenda	296	y
Demonem contemporaneo fuit illo Socrateo	270	3
Dentes facti sunt ad penulante verborum cohibitionem	217	m
Detractorum officium est: mendacis pigmentare	56	f
Detractor: ab ore virginali non procedat	105	p
Detractionem in mentis sui curari iubeat Elago.	126	c
Detractionem suam ab alio narratam Eriogeneo audiens sapienter respondit	184	b
Detractiones non sunt libenter audiende	302	n
Detrahendum non est regibus et principibus: quia imago dei sunt	71	o
Deo unus est qui fecit ora omnia ubi sunt: quare efficane fuerit	128	c
Deo Socrates: demon fuisse perhibetur	185	o
Deo Socrates quid in illo operabatur	185	p
Deorum pluralitate dicitur: Socrates nolens iurare per illos	188	o
Deo gigni detestatio Socrates: morte venenosa dñatus est	188	p
Deo gnum aspernatus est Pythagoras: nolens illi sacrificare	206	v
Dei unus in nomine: hausta herba venenosa Socrates non est mortuus	190	c
Deus est causa bonorum omnium: non autem malorum secundum Platonem	194	q
Derogandis et in hospitari credens peregrinorum: diabolum recepit	270	m
Desideria carnalis non sunt a rege immitanda	34	m
Diaconorum officium quale sit	114	k
Diaconorum officio Christus vltus est et quando	114	k
Diaconi debent spiritum sepulchrum esse pleni.	114	l

Diaconos:quare sola imponi super sinistrū humerum	114 m
Dialectica quid sit fm. Ildugonem	223 r
Dialecticā artem p. & apli nō tradiderūt: s; euāgelicā doctrinā	129 c
Dialecticam de greco in latinum etarro p. mus transfudit	137 c
Dialectice discende modus fm. Boetium	137 c
Dialectice consilio quidam sapiens in alijs scientijs: in die magisterij confusus est	137 d
Dialeuco cōcludē 3 Diogenē: q; nō erat hō quid responderit	184 f
Dialectica a Parmenide in rupe solitaria adinuenta est	216 r
Dialecticus bonus spiritualiter loquendo quis sit	223 r
Didicit piscem naturas illorūq; insidias Alexander & qualiter	26 a
Didicit geometriam Alexander & quare	26 a
Didicit Aristoteles alatus naos: & quali de ipsa lib. d. composuit	26 v
Discendi sollicitudo maxima Pythagore: loca multis paganus	204 r
Discendi clauis que sint	18 r
Discere voluit Solon ultimo die mortis sue	181 b
Discere sero satius esse q; nunq;: Socrates proeacte citatis musicam dē	285 r
Scennis ostenditur exemplo	26 y
Discipulorum delicia: in preceptoribus refundi solent	26 y
Discipulus a quibus canere debeat	138 f
Discipulo efficere volenti que sint necessaria	138 n
Discipuli humilitas in quibus consistat	138 o
Discipuli subiectio: in quibus consistere debeat	137 g
Discipuli Pythagore vsq; ad septennium: eorum que docebantur cau-	138 t
sa poscere non permittiebantur	139 f
Discipulos habere tria: turare p. liebat Hypocraas & que	139 f
Discipulus in scola qualis esse debeat	290 f
Disciplina in duo diuiditur: & in que	72 q
Disciplina militaria maxime riguit apud antiquos	245 b
Disciplina aliquando est moderanda: & quare	157 l
Discipline denique est capitulum in religione necessarium	180 a
Discipline in domo: qualis debeat esse religiosus	289 b
Disciplina a religioso in refectorio seruanda	292 z
Discipulus pulcherrima inter Pythagorā eiusq; discipulum	42 c
Discordia fratrum q; cum deo displiceat ostenditur laici i cuiusdā velli-	75 f
calioni	205 f
Discordia a ciuitate: & a domo fuganda fm. Pythagoram	137 b
Discipulus quis sit	137 b

Discolus dicitur quasi a scola distans	137	g
Differentia maxima in aduersio inter sapientes et stulti animi	109	q
Diligendus est inimicus ratione naturae: non autem ratione culpe	87	l
Dilectio dei et proximi: omnia continent artem et scientias	214	g
Promissus et inopagus et inpenitus fuit	230	b
Promissi tyranni de regni infidelitate pulchrum exemplum	248	m
Dilectio multiplex in mensa a religiosis seruanda	282	m
Discussio accusanda et defensio defectu periti facti iudicii	141	q
Discussio vite proprie quod die facienda: pythagorae exemplo	216	a
Discutebat vitam suam omni sero Seneca lumine ablato	216	b
Disputatur et scriptura Carnadea pho beleboro se purgabat	206	p
Disputabat Aristoteles deambulando: adeo peripateticus dicitur	220	n
Discursus viti genitorum: vlcerosas habent animas	268	r
Discursus inuicem curabant sancti patres: quicquam amantes	268	v
Discurrebat occasione cuius abbas et polio: noluit fratris bonem subleuare	269	r
Distantia maxima inter religiosos modernos et antiquos	292	d
Dissolutio in choro: abusus maxima	289	r
Diuitias laudes: quasi religioso inuicem perfoluere debeat	298	a
Diuites quasi canibus sunt similes	56	n
Diuites ammonendi sunt ne iniuste diuitias congregent	98	b
Diuites omnia aut antiquos aut sapienter heredes	98	c
Diuites ammonendi sunt: ut pauperibus prouideant	98	d
Diuites non superbiant: nec pauperes contemnant	98	e
Diuites non possunt secum ex hoc mundo diuitias portare	98	f
Diuites precauant penas futuras diuitiarum amatoribus paratas	98	l
Diuites sine misericordia abusus maxima	99	r
Diuites sine misericordia maledicuntur	99	r
Diuites pauperibus comparati: pauperiores inueniuntur: et quare	99	a
Diuites quia sit: et quia pauper finit Epicurum	221	g
Diuites factus quidam bio consul a Romano pulsus est	242	r
Diuitiarum congregationem in debitam caueant praesides	40	f
Diuites caduce sunt: si valentes de illas possidentes de iudicii	98	e
Diuites feruere amentur: pauperibus vero largite seruantur	98	g
Diuitiarum latroes in celum sunt pauperes si eis erogentur	98	b
Diuites bone sunt: non autem faciunt boni: adeo illis bene viuendum	98	k
Diuites spem sunt verbum dei suffocantes	98	n
Diuites fallaces sunt: et quare	98	o

Disularum multitudinis impedimenta a christiano consideranda	98 p
Disiunctio ligamentorum: et onera sunt animabus illis	98 p
Disiunctio habere: et non easanare: difficile est: ideo periculose	99 q
Disiunctio Democritus proleci: et quare	146 s
Disiunctio contemplitur Tharagoras: saluti se cap. amisside prestat	181 f
Disiunctio contemplitur Tharagoras: Saluti se cap. amisside prestat	181 f
Disiunctio paterna maxime Tharagoras philosophiam acquirere su-	204 q
per aut	207 a
Disiunctio maxime patet Democritus: ut liberi pte vacaret	208 b
Disiunctio non solum contemplitur Democritus: sed nec citat illas opauit	208 b
Disiunctio contemplitur Democritus: toto Cesaris imperio tem-	208 e
ptandus non esset corruptus	208 e
Disiunctio contemplitur Senon: suarum rerum naufragium nuntiantis	208 f
quid responderet	249 r
Disiunctio in coniugio maxime estandus	249 r
Disiunctio quid sit: et quod eius officium	289 y
Docere alios non est locuplex: nisi q se ad docendum pauper credit	291 t
Docere Aristoteles dicitur: q discretus fuit in docendo	295 y
Docere quidem plus sperat q v leip: Pudere puris plato mones	295 y
Docere rebus q mentiri nescit Aristoteles se dic scientem	295 y
Doctrina Christiana non est republice aduersa	12 o
Doctrina Christiana: republice subuenit	12 p
Doctrina mater: diligentia est inuenera: et negligentia	140 v
Doctrinae nullas sequantur adolescentem: nisi illas que exercentur in	154 r
ecclesia	154 r
Doctrina antequam ceteris malebat dicitur: q copio atq opulenti	200 k
Doctrinae Xenocratus efficacia mirabilis apparet in polemio dissolutissi-	203 k
mo conuerso	203 k
Doctrina pictagore qm valuit apud Crotonientes	204 f
Doctrinis tria sunt necessaria: et que	140 l
Doctor: qualis esse debeat	140 n
Doctores vita ignominiosa: pceptis illis reddit apd discipulos	140 p
Doctores: pnt dicitur: q docent sitq erudit: mansuetus et rigidus	140 t
Doctor ad docendum sit promptus	290 b
Doctor in docendo sit promissa	290 l
Doctor: sit virtuosus ex amplior: et quare	290 l
Doctores turpissimum: cum vita pugnat oratio	290 k
Doctor potius informet discipulos vita q doctrina	290 m

Dolorem volubile habuit Diogenes pro domo	182	o
Dominiandi ratio omnium habuit ex peccato	67	q
Dominari hominem peccat: nō autem homini deus voluit	68	r
Domini cum seruo cenare: non est turpe.	68	x
Dominus cogitet qd forte et ipse erit seruus: talioz exemplo	68	3
Domina ad que seruam ad nutrire debeat	68	3
Domino de suis serui magnificenti. Salua tamen veritate	69	b
Domitorum honorem serui toto posse custodiant	69	b
Domino iurans fidelitatem: obligat se ad multa	69	k
Domini incole me seruus pro posse seruare tenetur	69	k
Domino suo seruus non procuret impedimenta in opibz suis	69	k
Domini secretam non reuelat seruus in aliq ^o damnum	69	l
Domini opus possibile: seruus non reddat impossibile	69	l
Domini vxorē vel filiā: aut affines seruus non deponesse	69	m
Domini suum seruus aliquo modo non iustamet	69	m
Domino suo seruus non sit in damnum sed vtilitatem	69	n
Domino suo seruus bona consulat fide	69	n
Domino suo vasallus corde: ore: et opere subueniat	69	o
Dominus seruus fidei tenet in oibus quibus seruus tenet dñō	70	r
Domini et pceptis pueri: qualr nutriendi sint et docendi	92	3
Domitica dico ab exercitu Constantini venerata est	29	d
Domitionis ante ipse respondit est aliqua bonitas memoria	288	b
Domitionis hora vna: monacho sufficit	292	k
Domitionis tempore: quid monachus debeat cogitare	292	l
Honorum aliqua manunt. aliqua decorant	97	q
Honori dei multi abutuntur et quomodo	97	r
Dubitare de singulis non est inuile	198	t
Dubitare in singulis et nulli rei hñc certitudinē: Improbabile est	221	■
Dubitabilia hñc multa sunt sapientia i oibz dubitare: rōni dñōm ē	221	■

De litera . E.

Ebrietatem maxime fugiat scolasticus	138	k
Ebrietas quid inducat in homine	138	l
Ebrietas fugienda maxime in principibus: et quare	249	t
Ebrius Canibsea rex: qd crudelis erit	32	m
Ecclesia a principibus maxime est honoranda	37	
Ecclesie inuincitatem non seruauit puniō	37	

Ecclesiam venerentur presidentes	40	l
Ecclesia est ciuitas: sponsa: et ciuitas: et quare	117	v
Ecclesia cum sit sponsa: unde est: quod pauper et inops sit	117	3
Ecclesia est dei castri: id loco colūmenū est: est uca ponenda	132	o
Ecclesie nauis si ē puero nescienti suū regere cubiculū p̄mittenda	142	p
Ecclesie nauis Gregorius gubernator maximus timuit q̄to magis ce-		
teri timere debent	132	3
Ecclesie nauis gubernator: iter maris fluxus et refluxus qd ager deat	143	a
Ecclesie nauis gubernaculum indigno committens fatū est	133	a
Ecclesiam frequentantes: quid ibi agere debeant	289	v
Ecclesiam frequentans mater Augustini quid faciebat	289	v
Ecclesiam frequentans multū diuina perturbantes	289	p
Ecclesiarū ornatū lapsu in religiosis rephēdit a scō Bernardo	295	o
Ecclesiasticis: sicut sicut agricultores: et edificatores	118	a
Ecclesiastici: sunt sicut milites ecclesie: sicut vinearū plātores	118	b
Ecclesiastica prelatus non est ambienda: et quare	118	f
Ecclesiastica prelatus multum est periculosa: et quare	118	g
Ecclesiastica prelatus appetit sibi p̄ferri coisponō ē verū esō	118	b
Ecclesiastica prelatus nō ē appetenda rōne cōlūtans hominū nature	118	k
Ecclesiastica prelatus nō est appetenda rōne lubiditatis: et p̄cipui	118	l
Ecclesiastica prelatus non est ambienda rōne dep̄mētis futuri	119	n
Ecclesiasticam dignitatem et tribus pollēs nō vacuū d̄s adire	119	t
Ecclesiasticā dignitatē p̄uenit ob s̄guis nobilitatē assequit̄ nō male	120	v
Ecclesiastici scire debent leges celestis consistorij: et quare	131	i
Ecclesiastici officia exercere: nō ē p̄uorū p̄dictorū: et in exp̄p	132	n
Ecclesiastici diuina laudem integre persolvere tenent: et quare	131	m
Egrediens religiosus in mūdū: vix videt nisi mala et que	294	b
Egrediens in mūdū duo p̄i. vñ flebat: alter t̄o ridebat: et q̄re	294	c
Egredi in mūdum multum affectant religiosi moderni	294	d
Egrediendi in mūdum cause non sunt allegande: et quare	294	e
Egrediendi in mūdum nunq̄ deest causa	294	f
Egrediendi in mūdū q̄tuer occurrunt religioso cause: et que	294	g
Egrediens in mūdū religiosus ex pura obedientia meritorie egredit̄	294	h
Egredit̄ in mūdū religiosi in mūdū p̄ obit̄ similitudinē: et quon̄ odo	295	i
Egredi p̄t̄ religiosi in publicū meritorie: vrgētib⁹ ordib⁹ sume genti	295	q
Egrediuntur multi religiosi ad n̄ ultra: sui taliorum scandalū	295	r
Egrediuntur multi religiosi h̄is tēp̄orib⁹ pro curiose edificatio	296	v
Egredi p̄t̄ religiosus p̄ amictū et penitib⁹ pia et salute fluminate	297	h

Egredientes iuniliter religiosos sequitur studium orationum: tallo-	
rum omnino	
Egredi potest vtiliter religioso: predicationis causa	296 e
Egressus in publicum sine causa: religioso nocuus est	297 b
Egressus in mundum magno cum timore a religiosis sciendus	293 k
Edificant aliqui quasi semper victuri	294 3
Edificia curiosa detestantur etiani pagani	184 c
Edificia curiosa construunt religiosi. in quo a pueris dissent	296 3
Edificia vilia pastorum videns Bernardus fleuit se os: et qre	296 a
Edificia humilia construunt sancti patres antiqui	296 b
Edificium domus Romule: vile erat iugurum	296 c
Elemosinas largas faciens Gregorius cum esset monachus invenit	
esse papa	124 c
Elemosinam accepit angelus in forma naufragi a beato Gregorio	
et quomodo	124 d
Elemosina Gregorius papa sustentabat eria multa acilla xpi	124 e
Elemosinis pauperibus etiani bene induit vanda est	125 g
Electio qua er ea fit facienda	121 i
Electio Laurentij contra Simacum consentiens pascasio: penali lo	
co post mortem depuratur	121 l
Electioibus imputantur electorum culpe et negligende	121 m
Electio qua intentione electioni consentire debeat	121 n
Electus si vdonens est: no recuset oues Abiit pascere	122 t
Eligendus quid agere debeat	122 u
Eloquentia a natura data. non est ad perniciem conuertenda	45 c
Eloquentia paganorum mortifera est	45 k
Emens fundum: plura estimant q venditor	83
Emploze pati erroze incurrere: per est q viā no ostendere	82 b
Emere se velle: negandum est propter eruptionis consuetos fin	
Tulum	217 d
Enigmata Aristoteli reclar Hieronimus	201 r
Episcopo venari non licet	64 f
Episcopo ad apian potest capiti in corpore reipublice ecclesiastice	112 t
Episcopi sub Marco ceperunt sic nominari	118 d
Episcopi ordinatione excepta non est aliud q presbiter	118
Episcopus nullus eligatur: nisi prius in sacris ordinibus fuerit religiose	
conuersatus	118 e
Episcopus grece superintendens dicitur latine	118 i

Episcopi presbyteri ac diaconi officio: si bene agunt nihil facilius: scilicet	122	r
Episcopi ac leuitici p ^o contra	122	b
Episcopus qualis esse debeat post consecrationem	122	c
Episcopus iugiter cogitet sui nominis interpretationem	122	c
Episcopi nomen non dominum sonat sed seruiliam	122	c
Episcopus omnium subditorum oculi inuenitur	122	e
Episcopi omnia conuersatio: omnib ⁹ est in magna discipline	122	e
Episcopi uita laudabilis a iudice omnino commendatur	123	f
Episcopus caueat maxime uita carnalia	123	g
Episcopus caueat uolentiam et quare	123	h
Episcopi in magna se abstinenda inacerare p ^o p ^o secratione q ^o ante	123	n
Episcopi quidam remissius uiuunt post p ^o secrationem q ^o ante	123	o
Episcopi obierunt intendant et quare	123	p
Episcopo addit alius prior et eundem q ^o alio	123	q
Episcopus Augustinus: foror ^{is} secum habitare non consensit et quare	124	a
Episcoporum cum mulieribus nulla debet esse familiaritas	124	v
Episcopus esse largus in elemosinis largitione: et p ^o gnor ^{is} uiceptio	124	y
Episcopi gloria ac sacerdotio qualis esse debeat	124	y
Episcopi sibi inuicem p ^o positas expensas et largiores faciat elemosinas	124	z
Episcopus sanctus erupit: uidet Barrepane mutator fuit et quod	124	z
Episcopus Theodosius Paalam ^{us} seipsum barbaris dedit pro filio uidet	224	a
Episcopus elemosinarius: multum est deo charus et acceptus	124	b
Episcopi dant q ^o aplos sunt successores eius rex sunt dispensatores	124	c
Episcopi pauperib ⁹ in eorum parochie sue elemosinas faciant	124	f
Episcopi non hospitalis: et uic ^{is} b ^{is} Gregorius de electione	124	r
Episcopus hospitalis: qualis in mensa esse debeat	114	i
Episcopus in mensa caueat retractationem: Augustinus exemplo	114	i
Episcopi boni p ^o secutio op ^o is in mensa loquent ^{ur} de scripturis	114	m
Episcopi mensam ornata que sint	118	o
Episcopi Augustinus habuit in ecclesia argentea reliqua et o ^{mn} ia testea	114	o
Episcopus Augustinus: potius uolebat de populi collectionibus	114	p
Episcopus ante et argenteis et ceteris: a Bernardo reprehendunt	114	q
Episcopi legi factum in mensa egregia sanctorum patrum facta	127	p
Episcopi et curatores omnes que fuerint sunt apostolorum successores	128	s
Episcopi uita facta simplicitas: q ^o et calidissimum p ^o bit phm	128	t
Episcopi ad manus habent quibus committant facultate	132	p

Episcopus quidam puer noluit committere pira custodienda: et tamen ei commisit ecclesiam	132	q
Episcopus est sicut agriculator: et edificator: et quod propterea agere debeat	133	q
Episcopus ecclesie sustentationi debet apponere columnas: et non fastuosas	132	o
Episcopus petenti domino quodam temporale: ut poneret in ecclesia leuem personam quid responderit	132	o
Episcopus est doctor ac magister in ecclesia	132	t
Episcopo magnum vituperium est: animarum curam artem ignorantem committere	132	t
Episcopus est medicus animarum: adeo cura vulnorum spiritualium ignorantibus non est committenda	132	v
Episcopus est durus acies Iesu Christi: et quare	132	x
Episcopus leges dei silet: et Iustiniani cori se fabulari permittit	133	d
Episcopus domus debet sanctitudo: modestia: hancque custodit disciplina	133	k
Episcopus non habeat comatos pueros: et quare	133	k
Episcopus non ignoret domus sue villam: nec vltimus sciat	133	l
Episcopus palam alio comitatus: et magis possit vacare diuino	134	m
Episcopus intendenti suppellectili: et substantie sue nihil turpius	134	m
Episcopus soleno latera malos huius collaterales non est sanus	134	n
Episcopus domus sue sit bene prepositus	134	n
Episcopi sandalia quid significant: et qualia sint	134	o
Episcopi calligis bullis calciant: genua debilia subditorum roborare debent	134	p
Episcopi baculus acutus ac recuruus quid significet	134	p
Episcopi anulus est quo ecclesia sponsa subannatur	134	q
Episcopi mitra regimine quinquagesimo sensus significat	134	q
Episcopus super custodia gregis sat vigilare debet	134	t
Episcopus sine sui custodia gregis: idolum est	134	t
Episcopi loca permutare non debent	134	v
Episcopus Laurentius volens a grege suo discedere: a beato Petro conceptus est	134	x
Episcopus et ob persecutionem: ecclesiam suam relinquere non debet	134	x
Episcopus negligens est peccatus Christiane abusionis gradus	134	a
Episcopus grece speculator dicitur latine: et quare	134	a
Episcopalem dignitatem sanctus refugiebat Ambrosius	119	p
Episcopalem sine papalem dignitatem sanctus refugit Gregorius	119	q
Episcopalem dignitatem refugit sanctus Iohannes evangelista	119	q
Episcopalem dignitatem refugit Iammon: et quomodo	119	r

Episcopalem dignitatem refugio Marlon quid fecerit	119	s
Episcopatus nomen: onerosum est non honoris	121	n
Episcopatum laudant apli: a pauore postea posuit qd laudant	121	o
Episcopatum desiderare: quo tempore fuerit laudabile	121	p
Episcopi: unde sic dicti	220	o
Epistola Philippi: missa Aristoteli: nato Alexandro filio	245	b
Epistola in missa: doctrinam significat apostolicam	279	a
Epistolarum tempore: implet est seruanda disciplina	303	r
Equa perpetua leporem in Fersis exercuit	49	p
Equus ligneus: quare Troianos deceperit	249	o
Equali parumone cōiecti sunt cū malis Luna: Piro deuictio	250	m
Erudire semper debemus minus doctos: si erudiri possunt	303	n
Erudiebant philosophi illos cum quibus contrebant	303	b
Erudiebat sanctus Benedictus: scribentibus illi ferentes	303	c
Elopi poete commendatio ob apologeticos & suos ab eo editos	226	r
Euripendi & non euriendi causa	210	t
Etiam omnia distinctio: quasi scilicet singule distinguantur.	92	q
Etiam cuiuslibet quid sit proprium finis & alium	92	r
Etiam tenera: & pueri anni: optimi ad instructionem	92	v
Etiam infandibile tenere: & arbutu: comparatur	92	x
Etatis incunite insolentia: senum prudentia regenda est	93	t
Etenim cuiuslibet quid sit regnum: considerandum est	95	t
Ete si pueri: Hecuba: Troia: ac Dany nri fuisse cepere	109	k
Euanglio religiosorum per mundum pro leuibus causis: quale signum sit	268	q
Euangeliū in missa Saluatoris significat doctrinam	279	k
Excusare nō se voluit Adamus a furi crimine: & innocēs cēt	290	c
Excusatio humilis: huius summe auctoris	305	a
Exequiarum pompa magis e vinctum q̄ defunctorū solatio	154	n
Exercitatio in omni etate plurimum cōfert: ut patet exemplis	71	q
Exercitatio studendi in diuino fidelium in egypto phorum	237	b
Exercitatio Fersis: pene innumerabilis nō ordinate recte confusus ē	248	g
Expense quotidianae inuestigantur: domus autem gregio detrimento a pastoribus nesciuntur	132	q
Exhibendum est alijs quod sibi quis vult exhiberi	189	v
Exercitatio officium quale sit	113	e
Exorciste caueant: ne in unum spiritus habuerit in ea	113	f
Exempla virtutum: a malis reuocant	2	q

Exemplo gentiliū quid facere debeant Chriſtiani	11	f
Exempla principum prouocant ſubditos magiſq; imperia	22	f
Exemplo aliorum paulo faciendum eſt poſtea imperandum	22	g
Exemplum malum magnatorum ſequuntur paruuli	66	g
Exemplum malum: multa mala facit	86	y
Exemplo bono breue iter preſtatur diſcipulo a preceptore	140	p
Exemplo Romanorum: pudore pungiur vita chriſtianorum	170	b
Exemplo grecorum plioꝝ: confunditur vita chriſtianorum	170	c
Exempla virtutum alioꝝ relata: nōnullos ad cōtuto incitant	176	r
Exempla magis mouent q̃ verba: vel enam precepta	188	t
Exemplo peccatoꝝ alioꝝ: ſe excuſanteo redarguebat Demofſteneo	207	t
Exemplo infidelium: quid facere ⁊ pati debeant fideles	259	e
Exemplum inuentionis habet vniꝫ quodq; ppoſiti ſz dicitur.	369	a
Exemplis plus creditur q̃ verbis	190	l
Exemplo bonorum operum multa bona proueniunt	303	y
Exulauit C. Barcellus Bullentio: tamen beautiſſime vixit	219	b

De littera. f.

Fabulatio ab hōe ſtate diſſimil? q̃ ſol a curſu ſuo auerti poterat	243	d
Fabule qualiter ſine mendacio narrari poſſunt	226	a
Fabule quare a poeſta inuente ſint	226	b
Fabularum duo ſunt genera ⁊ que	226	b
Fabule aliquando ponuntur a ſanctio in ſoto libro	217	c
Fabula regio Aſiæ: q̃ oīa que tangebat aurum efficebat	227	d
Fabula pſtrati Aſinthei terrā tangenti: ⁊ ſortitionis reſurgentiæ	217	c
Fabula ⁊ canto carne ppter ymbiam reſiſcentia recitat dicitur.	217	e
Fabula eleganter induci dicitur	227	f
Fabulam corut carnem ex ore prohibentis ponit Apuleus	227	g
Fabulam conſpirationis mebrum ⁊ ſtomaci pōit Terentius	227	g
Fabule ad maiorem verſiana expreſſionem adaptari poſſunt	227	h
Fabula denominationis Cuiusdam Eſchinarum	230	x
Fabula tonſoris: vniꝫq; pro tribus denariis condentiſ	266	z
Fratris morte Fabianus non ſuſtinuit triũphare	74	a
Fratrio ob liberationē quidā de noctuꝝ grana litteraſuſcit	74	b
Fratrem a ſe per errorem occiſum in prelio quidā ſe mucrone confor-		
dictio inſecutus eſt	74	c
Fratreo ppter bō ſpalia fraternā ſi debēt extinguere charitatē	74	d
Fratrium conſuetudo noluit Chriſtus eſſe iudex	74	e

Fratre quatuor modis in scripturis dicuntur et quibus	75 m
Fratre omnino summo in Christo: et quare	
Fratri salutem antequam seipsum vendidit	81 l
Fraternitatis benivolentie primus gradus est caritas	74 a
Fratri discordia ob loco piscinis sedavit Ore. Cesariensi. et quo	75 f
Fraterna discordia Heris et fratis sui mirabiliter sedata est	75 g
Fraterna paganorum concordia: christianorum redarguit discordiam	75 b
Fraternam unionem ne dissipet diabolus providendum est	81 t
Fraterna caritate vendidit se Serapion. et alius quidam	81 m
Gamma optima duobus acquiritur: et quibus	34 b
Gamma optima quomodo comparatur cum Socratem	189 t
Gamma in tria de gradibus varie ciborum conditur inuente sunt	169 a
Gamma et situs faciunt comedere locundissime	286 q
Gamma propria tribus modis regitur et quibus	176 p
Gamma caritas visum personarum a principe fugienda est	34 l
Galli christiani. sicut religiosi et clerici deestandi sunt exemplo falsorum philosophorum	180 b
Gallum quid sit cum Augustinum	223 e
Galactia non apprehendunt illos cum quibus est deus	13 y
Secunditas nunc intermissa exhaure agro sterilem sic et labor	
continuo vires	66 z
Felices non sunt principes diu imperantes nisi ad sint alia	33 r
Felices que faciunt principes	33 e
Felici cum nil aduersi accidit nihil infelicio	108 b
Felix et non multo Barthius: postea proserptione et multis aduersitatibus	
sui afflicto	109 b
Felices in hoc mundo qui sunt	252 c
Felicitissimum quendam fuisse narrat Valerius usque ad finem: qui tandem	
infelicitissime mortuus est	108 e
Felicitissimus Cassius Senatus patronus: postea carnificis laniatus	
manibus interijt	109 b
Felicitate peccantium nil infelicio: et quare	108 a
Felicitas nimis nimis vbertati comparatur et quare	109 k
Felicitate nimis exaltati aduersitatis memoriam faciant	108 d
Felicitas virtutum eueruatua: et diuitem temporales fugiende sunt	109 l
Felicitatis imperantia periculossima est	109 i
Felicitas reo est iniqua: et quare	109 m
Felicitas illusa: et per inperuam saginata: nulla sententia	109 z

felicitate nimia torpentes miseri appellandi	109	o
Gemine Romane olim vini vsum ignorabant: & quare	77	t
Gemina vinū immoderate appetens: virtutib' iannaz claudit	77	m
Gemina nec capillos deffluere: nec pedes lavare medicorum maximus affirmat		
Gemine: mero & deo provocant	89	f
Gemine nistre podagrose & calue sūt 5 maxim' medicor' dictū	89	g
Gemina sine pudicitia abussio maxuma	89	h
Gemina: consortia fugiebant sancti antiqui: vt pz de Augustio	89	q
Gemina sciuntional' hitaō cū Andrea sūdēli epo: ipz qsi pstravit	115	b
Geminas in somnis ostendit demidea mōacho euidā iuneni	115	c
Geminas videre volebāt antiq' pteo senecor' si rēnt eoz m' fca	115	d
Gemine expelli debent de castris: q'uo magis de domib' d'icor'	116	e
Gemine quare non intrant consilia	229	s
Geminarum consortium religioso fugiendum: & quare	300	p
Geminarum cum religiose non pmititur pincta cōuersatio	300	q
Geminarum familiaritas religiosa curanda est & quare	300	r
Geminarum aspectus cultabant sancti patres antiqui	300	o
Geminam moienso quidam presbyteria se repulit: & quare	300	e
Gemina: colloquia & aspectus nō declinant religiosi moderni	300	v
Geminarum consortio formissim ac sanctissimi viri coruere	300	k
Geminas volebat alloqui Zingu. nisi presentibus clerico	301	y
Generatores tres h'no Scrapton quob' sanctificerat: tertio t'ono	281	b
Gesta sanctificans & orationi vacans quidam pauper dicitur contrafaciens t'ono repauperatur	64	x
Gesti d'ico influunt sunt ad animarum reffortiationem	66	y
Glebat Diogenes exies in publicū. Democritus v'o ridebat: q're	184	f
Gulib' vasis vti voluit quidam rex: & quare	127	h
Gides pecunia non acquiritur.	7	o
Gides ex quibus acquiritur	7	p
Gides apud antiquos in magna fuit reuerentia	7	q
Gides vera non potest esse vbi charitas. deest	7	r
Gides data non est infringenda: & quare	35	r
Gides scitua: & exercitatio: Romāos: gētium seclū esse victores	66	r
Gides militū in maxima erga Celsarem imperatorem suum	70	v
Gides spectare serui Anaxalao rex conuise puulos suos monēo	71	c
Gides negotium dum protraheretur: ob disputandi delectationem: quidam laicus hoc reprehendit	129	e

Sidez habeat in fratre suo fidelis: ex quo infidelis. Po baras tantum	
habuit fidem in seruo Joseph.	134 n
Fidez seruauere Romania Castini vsq; ad murdā comestione	243 n
Fidelis miles Cesaris capti: vite pmissione ab eo separi voluit	70 r
Fideles dei milites non debēt ab eo vlla temptationibus separi	70 y
Fidelis seruus. Pāpmonio: loco domini se occidi permisit	70 s
Fidelis in seruū suū illū affligēte miro mō a morte libauit	70 a
Fideles vno fuit erga oñes suā illū miro mō ab hostib; libauit	70 b
Fidelis seruus licet stulte dominum suum occidit: ne ab hostibus	
occideretur: deinde seipsum	70 c
Fidelis suū iussus a dño vlla daret venenū: dedit poculū in oculū	70 d
Fideles fuere in adoneo filio paruulo regio sui	71 c
Fidelis seruus domini sui misertus eum non occidit: ceteris seruis	
dominos suos occidentibus	71 g
Fideles debent esse serui xpiani dñs sua suoy paganoy exēplo	71 f
Fideles seruī sicut sunt laud in dñs: infideles detestandi	71 i
Fideles mutuo sibi compatiuntur	81 i
Fideles mutuo se supponent sicut lapides in edificio	81 k
Fideles philosophi increpandi: q; infideles in duab; rē similes	179 v
Sidua mirabilis culcidam claudi ad prelium descendens: et culcidā	
Spartani	255 g
Silias suas Octavianus in lamificio instrui fecit: et quare	72 o
Silia damnatam miserā ad mortē lacte pprio sustentauit	73 n
Silia p̄ez carcerē traditū lacte pprio aluit: et alia qd; sibi egit	73 o
Silias suas Lōstūm in arte hladi et terēdi instrui fecit: et quare	93 e
Sille qualiter nuntiae sunt fm lidierontinū	93 m
Sille ne a viperā percutantur cauent parentes: q̄to magis cauere de-	
bent ne percutantur a vultu	93 n
Silia sanctam matrem imitari debet	103 p
Silia opta viro cui potius tradenda sit fm Themioclem	246 r
Silios Octavianus non habuit sed adoptauit et ipsos instrui fecit:	
et quare	72 i
Silios aut silias octari non sinebant antiqui	72 v
Sili bene educati in tenera etate ad bona postea facturi elinā	72 x
Siliorum educatio: maximam requirit diligentiam: et quare	72 x
Silios indolē: verberibus experiebantur. Lacedemoni et q̄re	72 y
Silios contra rempublicam conspuantes. Mutus occidit	72 i
Siliū ob crimen affectu regni occidit Cassius	72 i

Filium ob pecuniam a sociis indebitè acceptam torquatus domo sua indignum iudicauit	72	b
Filium Laetiline amicitiam secutam Filuinus supplicio affectu	72	c
Filium marina moderatione corerit quidam et quo modo	73	d
Filius Antipoco Sceleret rerum propter peccatam tradidit adulter ad	72	e
Filius a patre non castigatus: supplicio adiudicatus: nasum illius amputauit	73	b
Filios suos aquila protegit a veneno serpentum: sic parentes filios a vitio protegant	73	k
Filij parentis honorent affectu: actu: et effectum	73	l
Filius Lresia regio munus proclamando monte pficiat: phibuit et quo	73	p
Filij an possint parentibus conferre maiora beneficia: qd receperunt	74	t
Filios decem a matre fuisse maledictos narrat Augustinus	74	s
Filiorum nascentium tria sunt bona: et que	79	p
Filius paruulus: spei est incerte. Ideo non multum plangendum in morte eius	84	a
Filios bene educare non parui est apud deum meriti finis habere.	92	o
Filius vltius a puero infectus difficile eis carebit exemplo illius.	92	t
Filius ac filia habeat nutricem: gerula ac nutricia graues	92	v
Filij paruuli a peccatis per parentes coercendi sunt	92	b
Filiorum peccata: parentibus vsq; ad septuaginta imputantur	92	c
Filij debito modo sum a parentibus dum opus est verberandi	92	e
Filij artificij eorum statui contententibus sunt imbuendi	92	d
Filij et tuos moribus et in fide exemplo Theobie sunt imbuendi	93	e
Filiorum etate crescente: crescat fides et iustitia	93	o
Filij multa non prodest pentitas bonitas: nec bonitas obest malitia	96	c
Filios ex matrimonio sperare incertum est	103	p
Filius dei eo se esse quis sciat: quo illum flagello castigat	111	i
Filios omnino sibi osimiles habuit sapientissimus Socrates	186	b
Filius ples sedet: dy an pferit re n domesticis: isamiliari aut n	209	n
Filiorum mortem eo animo expectat sapiens: quo suam	214	k
Filij alendi sunt: ac virtutibus erercendi: postea vo pmouendi	242	v
Filios proprios occidebant antiqui romani p reipublice libere	242	y
Filios non perperere Torquati pro reipublice salute	242	s
Filij militarem disciplinam non seruantes a parentibus psumunt	245	b
Filios ac filias qd instrui fecit Octavianus in mulas et gnare.	245	e
Filios vt liberalibus disciplina instrui faceret rex francorum: honoratus est rex Romanorum	245	g

Fortificationem prohibeat legislator	23	I
Fortitudo iustorum qualis sit fm Gregoriam	94	v
Fortitudinis officium quale sit : et quid sit ipsa fortitudo	253	r
Fortitudinis partes quot et que	253	r
Fortitudo prestat magnanimitatem fiduciam et firmitatem	258	d
Fortitudo que patimur non debemus intollerabili avaritudo	189	e
Fortuna ignobilissimum refugit: fortem tō agredimur	258	r
Fures magni puniunt minores fm Xenocratem	203	I
Furte aliquid ingenio annexum facit ipsam magnum	210	e
Frustrationem omnium virtutum genitrice docebat Pythagoras	250	g
Frustrum perceptorum Speridion episcopus partem pauperibus erogabat partem tō mutuabat	83	k

De littera. G.

Gradus scale spiritualis per quos religiosus ascendere debet qui sunt	293	r
Graduale in missa quid significet	279	k
Grammatica quid sit	223	o
Grammatica versans circa curam sermonum ad virtutem non inducit	222	I
Grammaticus bonus spiritualiter loquendo qualis sit	223	o
Grammaticus quidaz de hac dictione confuso interrogatus optime respondit	224	b
Grana divina deficiente Pythagoras ceteros philosophi in cogitationibus suis evanescere	206	I
Gratus fuit Plato ipsum transuehenti flumen et quare	191	g
Gratus fuit Aristoteles nichilominus ob beneficia ab ei ⁹ p ^{re} cepta	196	b
Gaudium proprium non debet esse malum alienum	189	v
Geometra bonus spiritualiter loquendo qualis sit	223	v
Genus humanum ab vno homine diffusum est: et quare	81	b
Genitum ex libris aliquando assumenda sunt dicta a fidelib ⁹	2	v
Genilibus divina bonitas nonnulla revelant	3	x
Genilium felicitas apud quos non eligebatur in principem potentior sed melior	14	f
Gloria magnarum et principum: in quibus hoc ipse consistat	66	f
Gloria nostra testimonium est conscientie nostre	87	e
Gloria patri in fine psalmorum irreuerenter diceno ab angelo correpta est	275	p

Gloriandum non est naturalium donorum excellentia	97	d
Gloriandum non est mundana prosperitate: & quare	109	i
Giganteo sub aqua gementes: sunt prelati gementes sub ppllo	119	o
Simulosophiste philosophi qui cecnt	225	k
Gula luxurie deseruit: ideo a principe debet esse aliena	21	a
Gula: & sum impedit rationis: ideo a principe sit aliena	21	b
Gule ac luxurie vitio abstinere se antiqui principes	21	c
Gule quinque species: & que sint	281	j
Gustu sit religiosus circospectus	302	o
Gustabilibus sit religiosus circospectus	302	p

De litera. **lib.**

Diraculi agusti ⁹ platōicoo nihil aliis q̄ f. tures cogitare sinebat	193	b
Dabiacula monachorum non sunt verba: & quare	269	3
Dabitanonem modicam & pestilentem: quare plato hēre voluit	263	c
Deredeo certiores ac meliores sunt veri amici	77	d
Dereditaria bona q̄d sunt liberorum: quod i filiorū p̄cubinae	97	q
Dieronymus legens codices seculares: quare verberatus est	171	g
Derarchia ecclesiastica: quomodo ordinat ex celestis imitatioe	260	a
Domnus angelicus in missa quid significat	279	k
Dypocrita fabulosa ingenij duo intendat: & que	223	a
Dristone tripurte itrea suere compilatores: & qui	190	l
Domercus: s̄d eli odus: ac Solon suere contempozant	181	g
Homo quilibet quid sit in ciuitate	4	d
Homo est animal polutem: ac communicatum.	85	t
Hominis veram estimationem: si videre volumus: deponat p̄a		
trinionem & cetera fortune mendata	88	l
Hois estimationē sette volo nudū respiciat: aiumq̄ innuat	218	t
Homo bonus quis & quando sit	218	t
Homines ad quid s̄nt Platonem nati sint	194	n
Hone d̄nt: vtili p̄ponendum est	50	f
Honoreo diuinos attribueb̄ it antiq̄ aliq̄ post mortē: & quare	9	l
Honoreo ac fūtea edes p̄uncte er̄ it apud ḡilem: & quare	14	m
Honoreo: potēte: ac glie in cupiditatib ⁹ marce caudū ē & q̄re	96	i
Honorem senectus antiquitus inuenit ⁹ deserebat ac si senex eēnt		
omnium patre	27	m
Honorable sunt apud deum itea ordines: & qui	112	n
Honoreo inuenio antiq̄ maiores natu p̄ucebāt & reducebāt	127	n
Hoste: fame pot ⁹ q̄ ferro superandi sunt s̄m Julii Cēsarem	243	a

Hospitalorum officium: quale sit	113	a
Hospitalitas in principem maxime laudanda est	119	c
Hospitalitatem adesse debent quinq; que fuerint in consilio Salomonis et Hieronimi	129	b
Hospitalitas magne fuit Gregorius quod tunc christum recepit hospitio	124	a
Hospitalitas in omnibus commendanda est	125	i
Hospitalitas in libro gentium: et in sacris commendatur	125	m
Hospitalitatem offendant homines ab irrationalibus secundum Ambrosium	125	q
Hospitalitatem gratia conuersus sacerdos idolorum: beato Gregorius in episcopatu successit	126	v
Hospitalitas qualis debeat esse: ut deo sit grata	126	c
Hospitem excusant Cesar: ne rusticitatis nota argueretur	127	c
Hospes unde dicitur	125	m
Hospites non modo sunt iustrandi: sed trahendi exemplo Abrahæ		
Loti: et Chasti discipulorum	125	o
Hospitem non videns quidam infra quinq; dies non comedebat	125	p
Hospitalibus patrocinantur etiam infideles	125	r
Hospes peregrino denegare ante quinque diem patrocinium: inhumana ratio est infamia	125	
Hospes antiquitus dicebatur ille qui nunc peregrinus vocatur	125	r
Hospes inhumanius antiquus est de iure antiquo	125	r
Hospitibus sunt antiqui multum grati: in gratitudinem apud eos reprehensibilis	126	r
Hospes in iugrato ausit quidam signata in senibus ingrati diebus testatila	126	r
Hospitem suum quidam ingratus prouocauit ad pugnam	126	z
Hospes illaritas commendanda est	126	b
Hospes pauper sed illares commendant Iupiter secundum fabulam	126	b
Hospes tenuit cena suscipiens Socratem: quid dixerit	189	r
Hospitalis debet esse episcopus exemplo Abrahæ et Loti angelorum hospitio suscipientium	125	k
Hospitalis fuisse Symonem gentilem apud Athenas: legitur	125	m
Hospitalis quomodo dicitur	125	o
Hospicio receptus est Gregorius a sacerdote idolorum: et ubi	126	a
Hospitatus Gregorius in phano Apollinis: demones inde expulsi	126	a
Hospicio receptus peregrinus mala intentione: diabolum recepit	170	m
Hospitatus miles nauis agnos a quodam: postea ab imperatore petiit possessionem eius	126	r
Hospes magis honesta debet querere religiosus itinerans	199	k

Hospitia magnatorum conuant religiosi nisi ob iusta causam	301	b
Hospicio receptus religiosus a secularibus quibus esse debeat apud		
eos in conuersatione	302	f
Hora prima laudare deum a creaturis rationabilibus inuitamur	277	f
Hora prima penitenter ad omnia laudes est instituta: et quare	277	m
Hora vespertina: quare in ecclesia instituta est: et quare	285	o
Hore prime mirabilis commendatio	277	o
Hora vespertina: a quibus debeat cauere religiosus	285	f
Horarum canonicarum vsus ad finem multi vix stare possunt	285	b
Hora completorii quare sic nominatur	286	o
Hora completorii quare in sero instituta sit	286	a
Hora completorii: matutine se debet homo auertere ab exterioribus	286	r
Hora completorii: quare generalis premit etat consensio	287	v
Humilitas constantini ad deum et ecclesiam maxima	18	b
Humilitas Theodosii erga Ambrosium maxima	20	f
Humilitas dulcedo etiam barbarorum penetrat ingenia	87	o
Humilitatem non habens: magis in opus est eo qui velle non habet	90	s
Humilitas septem gradus: qui sunt secundum Bernardum	153	i
Humilitas vera in sui contemptu apparet	153	k
Humilitas est via ad veritatem obtinendam	153	m
Humilitas est prima in preceptis christiane religionis	153	n
Humilitatem quomodo acquisiuit quidam sanctus pater	154	r
Humilitatem non valentes exercere sancti patres fugiebant ad		
loca solitaria	154	p
Humilitas causa fugere Iohanis et Zacharias	154	p
Humilitas filii dei misericordissima	154	r
Humilitas magistrum: humilitatem legentem audiant religiosi	154	o
Humilitas causa: quid triumphantibus populi faciebant	247	r
Humilitas in ingom mirabilis: in milites suos ostensa	151	o
Humili loco natus Tullius Hostilius Romanus rex imperis	96	i
Humili matre obitricis: et patre marnotario natus Socrates		
sapientissimus fuit	97	m
Humiliem patrem Demosthenes: humiliumque matrem Euripides		
habuere	97	m
Humili genere natus virtuosus magis commendabilis est vi-		
tiolo alio genere nato	97	n
Humilem vtrum patientia ostendit	153	i
Humilis natura: principes non exaltare docet Alex. Arist.	201	v

Dumilio: tanto quia esse dicitur: Hic maiora dona a deo accepti 97 p
Dumiliatū se in mundū intrasse: mouēdo affirmant Zirisio. 248 m

De litera. 3.

Delicta: quotidiana sint ac moderata 103 k
Delictor ac vigilarū frigore: ardētes diaboli refrigū, sagitte 104 z
Dumio tractato: nō multū est concedendum 302 q
Danatus psalmodie insuū dedit et quare 275 r
Dignes quuo: i mūdo vili a Turco: quuo: pcta significat: et 165 c
Diacobi apli meris qd i pegrin^o q seipsū occidit renocat ad vitā 160 t
Desus annoni duodecim: quare in medio doctor inuent^o est 51 p
Desu nomen Augustin^o cum lacte matris imbibit 137 z
Desu nomine quid i pho loquar loquellam amittit 129 g
Doanneo euangelisa altius celo intonuū: In pncipio erat h bñ 194 m
Dra nō decet principem 13 k
Dra qualiter a nobis figuranda sit 30 q
Dra pona a principe vincenda q hostia 30 u
Dra concuati Darius et Heres crudelissimi fuisse 32 t
Dre elca. locutio et facta in ira 87 t
Dre remediū maximum est malito pene et quare 191 u
Dram vincens plato noluit seruum verberare s3 distulit 193 e
Dram lauabant ptagoraci: et quare 220 r
Ducundia maxime in principibus cauenda est: et quare 30 o
Dra nō dominante Plutarco: iussu seruū ptumacē verberari 217 k
Draus prodest aspicere speculū: in quo suā videant deformitatē 30 r
Draus Marcellus rex: magna viuo est crudelitate 32 n
Draus Cyrus rex submersione equi in flumine ipsum diussit in 32 o
Draus prodest intueri lre deformitatem 30 p
Draus Alex. quanta viuo sit crudelitate 32 p
Draus Archita Tarentin^o: villicū negligentē punire noluit 27 b
Draus Platon: seruū correctionem discipulo mandauit: et qre 157 t
Dracundia quid faciat in iudicio 44 p
Dracundi et inuidi a natura sanabiles sunt sicut sui Socrates 187 e
Dracuerentia cu ea altare: abusio maxima 189 e
Dracumanteo alios a domino puniuntur 47 v
Dracumanteo falso: patienter lūlineat sanctorum exemplo 47 v
Dracumanteo falso mulier de adultero: septem securi pūssa euasit 47 x
Dracumanteo maxima est: cū aliorū amicitiā habere 66 e

In sana male ac lasciuia nutritus ac vestitus: rutilosus efficitur	93	i
In crepando a viro virtuoso prolata quid valeat p3 in Ambro.	23	p
Inclinatione nō item refrenauere Diogenea: et Demosteneas phi	151	p
Indignos ornari videtur Cesar quid viderent	14	i
In felices ac miserabiles: quom3 palati nō exultat nisi ad cibos preciosos	184	p
In felicibus nihil illo cui nunq3 aliquid accidit aduersi	158	q
Infirmi medicamenta querant spiritualia	66	e
Infirmi deo gratias agentes: honorabiles sunt apud deum	112	n
Infirmi suo si hñt q3 mitteret: mitterant angel3 a deo misiss	112	o
Infirmi preparant se deo ad inhabitandum	112	p
Infirmi corpore per humilitatem infirmantur et mente	112	q
Infirmus animus: corpori languido comparatur	215	l
Infirmus seruire ex charitate: quantum sit meriti	291	x
Infirmis in vna lerabantur sancti: et quare	111	m
In orationem mali erumpere: et bon3 inducere: est difficile	136	p
In si deos de corde principum curio expellendi sunt	112	i
In fidelium vita: sepe red arguitur vita fidelium	170	a
Ingratitudo suoz dños suos occidit: quasi ab Alex. pñta sit	71	b
Ingratus aduersus vnum beneficium: non erit ingratus aduer sus aliud aliquando ingratus	87	q
Ingeniū miserum est: semp luendo est: et nō trahendo	140	m
Ingeniū Christo: cōmēdare supfluit et sic solē facit3 iuuare	200	q
In iurias remittebat facillime Cesar	22	b
In iurias mari nōs tollerant Julius Cesar	30	t
In iurias a p3 dōpeo Jul3 Cesar ac ab ei3 exercitu: iurias remisit	30	c
In iurias remittendi efficacissima inductio	31	v
In iurijs nō commoueri: magnitudinum animi est	31	b
In iurijs genia triplex: quarum aliud differendum: aliud de stendendum: aliud vō edomandum est	187	b
In iurijs sustinens aristides: ei ad mortē in ocea duceret qd3 videret	178	y
In iurias precio qd3 pparant tribus annis: vt patienti adiceret	230	e
In iurias sapientia quid facere debeat	256	x
In iurias in obliuio adiuvat patientiam	256	g
In iurias principes ac duces nō ptingebat et apud Romanos	245	g
In iurias rex quasi a iurijs coronatus	245	b
In patore: ab aratro eligebant: q3 to magis milites eligi debet	60	z
Imperator potius q3 hostis iurari debet	61	q

Imperatores serui sunt illis quibus imperare videntur	68	t
Imperatorem cum seruis familiariter viuere decet	68	v
Imperatorem suum occidi milites passus Senatu stipendia non accipere	244	3
Imperatorem senem moribus esse oportet	243	2
Imperare qualiter debet qui alii prepositus est	68	c
Imperare malebat Romani aux huiusmodi illud accipere	242	o
Imperfectus et immundus in uicinium vadit purgatus vero cum deo habitabit	194	q
Improbos dignitas negi facere reuerendos	14	i
Impunitas auium parit auius vero excessum	133	l
Imprecatio sibi ipso a peccatoribus factam bona exaudit	47	v
Impatientia patrum amica est: ideo a principibus restrainanda est	30	n
Impatientes repelluntur Athenis a studio philosophie: et quo	230	o
Immortalitatem petere Bragmani ab Alexandro	248	l
Immunes erant a multis malis antiqui: et quare	184	v
Amici plorandi potius quam extinguendi sunt: et quare	23	n
Amici ratione namque diligendi: et ratione culpe odendi sunt	87	l
Amici reduendi sunt deuolentia ac paria	87	m
Amicitiarum exordium est maledicere	189	v
Inobedientia Iulij Cesaris quomodo punia sit a Senatu	244	p
Innocentia in imperatore maxima et non exceptio peccato	243	m
Innocentem mori saluus est quam nocentem secundum Socratem	188	r
Insidie nulle: occulatae quam sub officij similitudine latentes	249	a
Iur rectum pergentes sepe retinentur a reprobis	15	c
Iurano religiosus: diuinis qualiter debeat persolvere laudes	298	a
Iurano religiosus. exple laudibus quod agere debeat	299	c
Iurans sanctus felix porabat sacros codices	299	o
Iurano religiosus: psalmos decantare debet: et in eis meditari	299	e
Ite maledicti in ignem eternum quid imponi	162	v
Intellectus quid sit secundum Augustinum	248	n
Intercessor hominum compatiens: flagitium detestetur	48	l
Intercessor: a defensore differt et in quo	48	m
Intercedunt iusti pro reo: ut emendati ad penam veniant	48	l
Intercessit apud omnes Christus pro adultera	48	m
Intercedere est iusti vni iudicare vero est iusti iudicio	48	n
Interrogatio facienda est facili ab vnoquoque in conspectu et secundum actum suum	217	l

Interpretes septuaginta obtinuit Ptoleome a iudicia pro biblia interpretanda	245	h
Inimodica regi: et non recta via durare non possunt	49	3
Inani gloria: et inuidia sic obscure scripsit Aristoteles	200	l
Inbilis quid sit	278	c
Iudex crudelior: et tyrannus reos dñi aut innocentes: et quare	44	o
Iudex iustitiam vendens: bonitatem suam prostituit	44	a
Iudex iniquus prior est q̃ p̃redo	44	t
Iudex deus nō nō cernit s; placati iudicio p̃o ecconverso erit	272	b
Iudices principiarum ac terrarum oculis assumuntur	39	e
Iudices: quare oculi dicantur	41	i
Iudices quales esse debeant	41	m
Iudices: qualiter sunt ammonendi	41	n
Iudicibus non ad sit amicitia iudicium pervertens	41	o
Iudicia in instructio: ubi in decretis habeatur	45	a
Iudicem iniustum excoiauit Cambises rex: et quare	45	b
Iudices et oratores ecclesiastici: oīi adaptantur	111	t
Iudices ecclesiastici: sine liguia turgioꝝ sua debet exerceſ iudicia	133	b
Iudices in q̃ pellē octraetā. ſelle iudicarie Cambises appoſuit	140	l
Iudicem ſecularem noluit uſitare quidam ſenex etiam pro libe-		
ratione nepotis	301	c
Iudicium iniquorum figura	44	v
Iudicium ſcriptum: dei euadit iudicium	287	3
Iudicabant ſeipſos quotidie gentiles aliq̃ ad religioꝝ p̃ſuſione	287	b
Iudicandi equitate mirabilis in Ziliſio	43	l
Iudicantē cauſa crudelitatis petri quidam vidit in penis	43	n
Iudicalem ante ſedem: euangelioꝝ ſcriptura teneatur	44	x
Iudicantium et iudicandorum ordine quatuor	156	p
Iudicium quale debeat eſſe	41	o
Iudicium quadruplex inuenitur in ſcriptura	41	r
Iudicium quatuor modis peruertitur	41	t
Iudicioꝝ ſententie aliquando differende	42	3
Iudicium Triopagitar: dilatu ē vltis poſt cetū annos: et quare	42	a
Iudicii dilatio inter p̃dicagoram beualiq; diſcipulum	42	b
Iudicium equitate ſit indeclinabile: vt non amore: metu cupiditateq; peruerſa	43	k
Iudicium ſit liberalitate gratuitum	44	q
Iudicio: quatuor debent intereſſe perſone	48	i

Indicta amantulum ceca sunt fm Teophrastum	202	o
Indictum anime proprie qualiter omni nocte sit exercendū	287	y
Indictio anime secreto ad sunt omnia ad iudiciū requisita	287	a
Indicta quid sit fm Bernardum	6	g
Indicta quid sit fm Tulum	218	v
Indicta quid sit	243	l
Indicta i emora: quid sint regna	6	b
Indicta seruatur etiam inter latrones	6	c
Indicta premium et munus secundum	6	d
Indicta quatuor partes: et que	6	e
Indicta seruatur: quid ex se producat	6	f
Indicta gentiles templa edificare	6	h
Indicta fundamentum est fides fm Tulum	7	h
Indicta rle maxima fm Tulum	25	k
Indicta regio quantum valeat seculo	33	m
Indicta nō fūdo rex. sic ē pmi ⁹ i throno: sic pmi ⁹ erit i inferno	33	a
Indicta videri rabiosa i infanta: qz rco vendit q non habetur	44	r
Indicta vendere: nihil iniquius	44	s
Indicta emptor: iniquus est sic et venditor	44	t
Indicta imago quāto apti antiquos	44	z
Indicta temperet que concessit fortuna	189	x
Indicta etiam in hostes seruauere Romani	142	b
Indicta filie multe: et que	243	l
Indicta Trarani mirabilis in vidua illam postulante	244	v
Indicta Trarani mirabilis dantio filium proprium pro filio vi- dūe interfecto	244	x
Indicta partes a Bernardo assignate quot et que sint	244	x
Indicta debent esse christiani: gentiliū exemplo	243	e
Indicta debet esse princeps	114	a
Indicta iudiciū precepit dominus	43	m
Indicta cluitat plurimum est inimica	6	b
Indicta equissima et ingenta iniquissima Zithentenseo habuere	230	g
Indicta non debet rex nisi multum rogatus	35	r
Indicta fidelitatem tam laici qz ecclesiastici: illam seruare	70	c
Indicta fidelitatis forma seruorum que et qualis sit	69	p
Indicta fidelitatis additio facta propter simplices	69	q
Indicta fidelitatis epx ac prelatorum forma que et qualis	70	s
Indicta omni ppiuū Aug. in domo sua sub quadā pena	126	d

Summorum vngula in aspero saturata: vñ quamlibet patior	62	s
Quenit sic terra fructuosa: q̄ neglecta spinas producit	93	f
Quenitatem Ligurgi leges laboribus eradiunt	93	i
Quenit nobiliti ingenio obisolecta reuocat: ciues viles facti sūt	93	q
Quenit ita sunt p̄uicdanda: s. latiuminas: puncta ac i. ecordia	93	q
Italico: uni: Spartanorum: Germanorum: et Hispanorum diuerse in bello proprietates	93	k

De lucra. L.

Laborem duplicem exigit error peruersæ institutionis: et quare	136	p
Labor talis nō est q̄to ē s̄m vñ orare et quare	164	a
Labor assiduus: animorum frangit impetus	268	t
Laborantes in republica merito pedu noī designat: et quare	63	m
Laborato: ibus in republica: magna opus est prouidētia: et q̄re	63	m
Laborantium in republica magna necessitas et valuas	63	n
Laborantium in repubēa quale opus sit	63	o
Laborantes qualiter sint ammonendi	63	p
Laborantes a vitijs sint immunes et alieni	63	r
Laborantes virtutibus vacēt: sicut qd̄ qui demonē expulsi	63	o
Laborans quidam secularis: quante fuerit perfectio	64	c
Laborantes decimas soluant: et cācant ab aliorū damnis	64	v
Laborantes festa sentiant: vt deo placeant: cuiusdā exemplo	64	x
Laborantes in arte armature: qualiter sint ammonendi	64	b
Laborantes in arte nauigandi: qualiter sint ammonendi	64	c
Laborantes in agricultura: qualiter sint ammonendi	64	d
Laborantes in republica sunt custodiendi: dirigēdi: et statimēdi	66	y
Laborandum ac inolentium pulchra similitudo	269	e
Laborandi in charitate Christus nobis exemplum prebuit	291	t
Laborosa opera: qualiter religiosus debeat exercere	291	o
Lachryme spoliatorum ac viduarum in iudicio clamabūt	57	o
Lauda absentem: presentem autem minime	189	v
Laudat Augustinus Aristotelem in multis	299	b
Laudis audulimus fuit Aristoteles	200	p
Laudare seipsum vani vanperare vō est stultū	201	o
Laudes continebant philosophi gentiles: et quare	214	c
Laudis humane audi Romani: mira fecere s̄m Augustinum	232	v
Largitas debet esse equitate iusta: quia dandum est de suo	28	p
Largitas conditio: quattuor necessarie	28	p
Largitas nō est alieni largiri: ab altero vō extorquere	28	r

Argitas perfecta in quibus consistat	28	r
Argitas debet esse cum mensura hominibus indigentibus	34	c
Argo uni duo sunt genera: et que	28	q
Amficiunt: que opera continent sub ■	64	z
Antico intendentes qualiter sint amonendi	64	a
Atro pirata quid responderit arguenti se Alexandro	47	e
Aurocinta sunt parua regna: et quomodo	240	c
Lex quid sit fin. Bapinianum et Demostenem	25	i
Lex quid sit fin. Tullium. Traianum et Decipum	5	b
Lex dei via regalis est	5	o
Lex diuina vna in se multiplex est in fructu	5	e
Lex edita a Theodosio: Ambrosii iussu qualis fuerit	5	e
Lex non dedignetur sacrosancti canones	20	n
Reges necessarii sunt ad reipublice gubernationem	25	o
Reges Solomonicis erant in assibus: et quare	5	p
Reges sunt sicut capistra: et frena equorum	5	q
Reges debent a lege emanare diuina	5	r
Reges tam a maioribus sunt custode	5	t
Regia a se fete obsequio Seleuci et eruditione oculi sui et filij	6	x
Reges nec innocentem punire: nec nocentem absolueri debent	6	y
Reges liguri: ad tempus abrogate sunt: et quare	6	z
Reges humane diuine debent esse conformes	6	a
Reges a se factas seruare Seleucus et Haradio et quo	24	c
Regem contra se seruatum a iudicibus premdauit Alexander	24	e
Reges iuste perueri non debent	25	f
Reges aliter colunt astantes: aliter ho philosophi	45	e
Reges Justiniani et non dei tota die perstrepunt in palatio	83	f
Reges Justiniani: non tam leges quam lites ac consultationes sunt	133	c
Reges Solon Aristiphi dedit: et noua ciuitate legibus dedit	133	c
Reges liguri qualiter obseruare Lacedemonij	181	g
Reges Liguri quot et quales fuere	240	e
Reges a se editas seruauit Ligurgus	240	f
Reges adulteros a se editi in se et filio suauit Seleucus	240	g
Reges a se editi: id non iurida philu cum armis suauit Haradio	241	h
Reges hominum: telis araneis merito parantur: et quare	241	i
Regum ratio multiplex sit in statuendo intentio	241	k
Regum iatores multum apud antiquos honorabantur	12	l
	24	d

Legisperiti lingue assimilantur ⁊ quare	39	o
Leges sciat hō disticte ⁊ articulate firi regulas grāmaticales	136	v
Legēdo Fenocrates Polleio dissolutissimo audiēt qd pūlit	2	t
Legatus pape in Gallia Albarinus pauperrimus rediit	133	g
Legat' i pūb' egrante Sāfred' ab ol mūnē abstinuit acceptōe	133	b
Legatio trium sapientissimorum missa Romam ab Elipheniensibus ⁊ quorum	184	l
Lecioni intēdētes duo ingenio pares n̄ cōl'r. p'ficiūt: ⁊ quare	142	o
Lecioni intēdendum studi' tria nocent: ⁊ que	142	p
Lectio christiano debet esse: non occupatio	142	p
Lecionis sacre scripture commendatio	180	o
Lecionis doctore audire quanta sit vis	180	t
Lectio audita ruminari debet vt profit. sicut cibus	280	v
Lectio sit certa ⁊ non varia vt vidlis sit	280	x
Lectio diuersorum librorum cultanda ⁊ quare	280	y
Lecionem oratio interrumpi non impedi	280	s
Lectio quare statim sit in religiosorum mensis	285	f
Lectores sint sententia p'cedit ⁊ quare	113	b
Lectores ordinandi qualiter ab episcopo sint interrogandi	113	c
Lectorum potestas qualis sit	113	c
Lectorum dignitas magna: ⁊ quare	113	d
Lectorum officio Chastus vsus est: ⁊ quando	113	e
Lecorum elemente multa sunt induta	56	k
Liberalitas quid sit	243	g
Liberalitas amabilis facit p'ncipes	27	l
Liberalitas Tit' imperatoris maria p'fio purgavit auaritiam	27	m
Liberalitas debet esse in p'ncipe iuxta stat' sui decennam	28	n
Liberalitas Alexandri nimia ⁊ stulta firi Senecam	28	o
Liberalitas Romanorum maxima erga Carthaginienses	28	a
Liberalitate romanorū legati exiulere Carthaginienses	28	a
Liberale panum multiplicatione ppli voluit xpm facere regē	29	f
Liberalitas Argenti gallie possessoria laudanda	29	g
Liberaltiter pecunia distributa: p'stantior ē ⁊ cupide refuat	29	b
Liberale i: ex qualis esse debeat: vt merito laudet	34	b
Liberalitas Democrati maxima ⁊ quare	208	c
Liberalitas Timothei atono maxima	243	b
Liberalitas Alexandri maxima: ⁊ quare	243	f
Liberalitati nō sunt deditas Mathigonius rex: ⁊ quomodo	243	k

Liberalitas duo comites: et qui	253	k
Libertatem exilij pbi aſſponebat domesticę ſeruituti	219	a
Libro archilogie: eorumq; auctores exterminauere Lacedemonij: et quare	137	x
Librorum multitudo diſtrahit animum: ideo cuitanda	241	y
Libri probati voluendi ſunt: et ad illos ſemper redeundum	141	3
Librorum multitudo onerat non inſtruit	141	3
Librorum decem milia Alexandrie ſuere	141	a
Libro autenticis et uilibus eſt ſtudentum	141	a
Libro alieno habendi Plato curioſiſſimus fuit: et quare	195	e
Librum perſicrinias id eſt enuncianonum ſcribens Ariſtoteles colatum in mente tangebatur	200	i
Libro alieno care comparauit Ariſtoteles	200	m
Libro ſuo maxime ſubtiliaſ inſiſte Ariſto. ſecum rumulari	200	o
Libri Ariſtoſichis abſconditi ſim aliquos anachariſto reſeruant	200	o
Libri de nuptijs et de amicitia ſec Teophrati Ariſtoſtel diſcipuli	203	o
Libri compoſiti a Marco Tullio ab eodem noſſatum noſſantur	210	a
Librorum viginti milia in Ptolemaei bibliotheca ſuere	245	k
Libri de manibus noſtris ac oculis non recedat	286	r
Libri ſancti in itinere deferendi ſunt a religioſis exemplo ſanctorum ac philoſophorum	299	d
Libidinibus prout ex natura Diogenes etuſe pſiuit	183	c
Libidinoſa inſcriptio ſepulchri Sardanapalli	30	p
Libidinoſus corpus: deteſtandus in rege: et quare	34	m
Ligue uirum demoſteneſ expugnant: uir ſiſ expediri. pſerſ poſſit	206	q
Lingua non debere eſſe liberam et vagam aſſirmat ſapientia	217	i
Lingua non vulganda ſed retundenda eſt	217	n
Littere nulle: uobis omniſcepus cõparande in qb oſa eſt ars	141	b
Littere ignoſcã pſuſi: ſola e ſu uir pſalmi diſceſ uoluit et qre	1281	p
Littera apd Romanos deſſiciẽtibus: nullo man iſſirmata eſt	245	g
Littere magiſtros hebent pncipio antiqui ſic Lavan. Nero et Alex.	245	b
Litteris operã dabat nocte Teodoſius uic to regimini vacabat	246	i
Littera ac ſurgis reprehendiſſima ſunt	47	d
Litteris non ſufficiunt oſeo: tanta ſunt etiam in ſpiritalibus	133	c
Locus mutatio: quare cuitdam non proſuit ſim Socratem	189	i
Locus frequẽ mutatio: cuitando eſt religioſus. et quare	268	a
Locus non ad ſuorum preſtat ad ſalutem: ſi ſpiritus deſit	272	k
Locus depuſtus ſtudeat religioſus honeſte ſe habere	289	a

Loci principalis in omni conuentu sunt septem	293	m
Loco omni conuenientia: agere debet religiosus	293	o
Locorum mutatio: quibus de causis a religioso fienda	293	t
Loci mutatio sine ea non multum utilis religioso: imo danosa	293	t
Locum supra fluuium non mutauit virgo quedam annis quadraginta octo. nec fluuium respexit	293	v
Loci noninauissim habitatio non est appetenda: et quare	295	n
Lectectio non sit in arbitrio religiosi sed in superioris	295	o
Lectio omni ad sit causa: tempus: et persone consideratio	341	x
Lectio lentum et importunum oratio nascitur in ore non in pectore	217	i
Lectio religiosorum qualis esse debeat	304	
Locus bene amicus principum est	189	v
Lectur homo non solum obia sed et gestibus corporibus secundum Augustinum	222	b
Lecturum est regibus placita: aut oio silendum secundum Aristotelem	254	a
Lecturum diferentia: quid considerare debeat	291	n
Lecturum Plato primo instituit: Aristoteles et o amplauit	137	c
Lecturum Sabacium quid fecerit	214	c
Lecturum composuit Aristoteles: Alexandri discipuli causa	26	r
Lecturum scientie meretrici comparantur	174	y
Lecturum magni optate ex fune curant et danauit Demosthenes	65	r
Lecturum quidam: de nocte faciebat diem	57	e
Ludendi scientia dicitur theatica. a theatro ubi ad ludendam populus conueniebat	66	t
Ludus multiplex: et qui	65	v
Ludo socialis honestatis ludebant philosophi	66	x
Ludo etiam honesto temperate utantur viri ecclesiastici	66	3
Ludebat sanctus Ioannes euangelista: perdidit demulcendo	66	a
Ludentes viri ecclesiastici: que seruare debeant	66	b
Ludus detestatur Seneca: et quare	66	b
Ludus alio canendus: quia multi sunt in illo participantes	66	o
Ludus alio coribis noluit Philo: lacedemoni amicia pigri	66	e
Ludus regi Democrito in vituperium missi sunt aures taxilli	66	f
Ludus aliquando Socrates cum filio: cruribus haridie interposita	189	3
Luxuria abstulit Octavianus presente Cleopatra	22	a
Luxurie minoribus in seruicibus: minores ad alta laxantur	21	v
Luxuria viciis Baricum Antonium: prout conacionat herodes	21	x
Luxurie viciis volucentia dedita in seruicem prolapsa est	21	y
Luxuria campana: inuicem armis Hannibalem strauit	30	m

Luxuriosissime gentes parthorum et Syrorum facile superantur	60	b
Luxuria aliisq; vitio exhortis Romanum imperium exhaustum est	60	b
Luxurie motus philosophic maxime aduersatur	138	k
Luxuria ornatus meretricij capenda est scolastico	138	m

De littera. AB.

Abagistratus proprium munus quod sit	4	c
Abagistratus quare in republica institui sint	67	b
Abagisterium ascendere volensque habere debeat	140	l
Abagisterium ascendere ipso ignominiosius est quam discipulus remanere	140	m
Abagister effectus virtutibus pollere debet	140	n
Abagistri, sua contumeliosa: valde est discipulo periculosa	140	o
Abagistro turpissimum: si cum vita pugnet oratio	140	q
Abagister: qualis eligendus sit	140	r
Abagistri sui Leonidis viro imbutus puer adhuc Alexander postea		
carere non potuit	140	a
Abagister ludis pueros Gallicorum in manus tradere voluit romanorum	241	b
Abagisticentia quid et quomodo sit.	253	a
Abagisticentia mirabilis pro libertate tuenda cuiusdam principis	254	v
Abagisticentia mirabilis finibus cuiusdam semis Belini et populi	254	x
Abagisticentia mirabilis cuiusdam semine Dionisio tyranno rudentis	254	y
Abagisticentia magna Alexander appuit: in quo regni praesentis futuri	254	c
Abagisticentior Alexander quid Dario responderit partem regni		
et filiam illi offerenti	254	a
Abagisticus dedignatur: multis subiectis maxime peccatis	253	c
Abagisticus malum monachus Calisteneo Alexandrum arguendo: quod		
vivere velit	254	a
Abas dicitur de aliquo: quanto acerbius id facit: tanto minus illi creditur	214	c
Abas dicitur: aliquando bonum est: aliquando vero malum	351	o
Abas evangelista Alexandrie episcopus fuit	144	k
Abas tranquillus: et utitur obsequio: naufragi ad artem non ostendit	108	d
Abas virgo: quales vestes antabat finis Epiphanium	103	n
Abas data legis a deo probata fuit	239	j
Abas poeta pulchra preposuit	65	l
Abas poeta adinuenit mirabilis: per sananda peste quidam Neapoli	65	k
Abas augustinus: qualiter sobrie fuerit nutritus: et quare	89	m

Matrem suam noluit quidam alloqui nisi oculis clausis	148	h
Matres nutrire debent filios proprio lacte: & quare	209	s
Matrimonium quid sit	76	p
Matrimonium institutum est fieri inter extraneos: & quare	76	e
Matrimonium commendat Apostolus. sed magis & ginitates	76	q
Matrimonium approbano & huiusmodi interuit	76	q
Matrimonium ne sequatur penitentia: quid sit faciendum	76	r
Matrimonio iungere volens filium: potius viro iungat pecunia in-		
digentem & econuerso	76	s
Matrimonio iungi debere virginem sine dote statuit & iugum	76	t
Matrimonium spentes: & ab illo abstinere prius acturi sunt	76	v
Matrimonio raro ad sunt omnia necessario requisita	76	x
Matrimonio iunctos quot & que sequantur incomoda	76	y
Matrimonio iungende & gines nō pbant: eū eq & cetera pbent	76	z
Matrimonio coniunctionum incomoda plurima	77	a
Matrimonium in detestationem & ephraim dicit nō sūt rectāda	77	d
Matrimonia raro esse inuenda affirmat Epicurus	77	k
Matrimonium tria sunt bona: & quare	79	d
Matrimonio iuncti: qualiter actu coniugali eū debeant	79	q
Matrimonium iuncti saltē pecudes inuēti: cū vtriusq; vxor inuēscit	80	r
Matrimonio iunctos docuit Tobias & Sarra q̄r op̄e coniugali viat	80	t
Matrimonium iuncti separandi non sunt	80	v
Matrimonium duo: nūm per centum & quinquaginta annos ab vrbē		
condita nullum intercessit	80	x
Matrimoniorum multorum experientia signū est intemperantie	80	y
Matrimonio iuncti discordantes romāi q̄r inter se discordabant	80	z
Matris amor flagrans iunctis qdā q̄r & gine b lupanari libauit	108	y
Matutinali hora: quare oramus	273	a
Matutinali hora: quare media instituta sit nocte	273	t
Matutinali hora: surgere debet strenue religiosus	273	v
Matutinali hora: surgere dī religiosus citissime ac leuissime	273	x
Matutinali hora debet religiosus de templum adire	273	y
Matutinali hora expleta: quid agere debeat religiosus	276	e
Matutinali hora expleta: dicit debet psalmus miserere mei deus	276	f
Medicamenta a se se prem sciens conueniet & quas	63	q
Medici qualiter sint ammonendi	65	n
Medici consideret etiam: p̄p̄s p̄plexionū: ac regionū diuersitatē	65	p
Medici nō q̄r lacry inuē. nec huius infirmitates desideret	65	q
Medici querentis opus grauissima est infamia	65	r

M edicī antiqui sanguinem mīnuere ignorabant	217
M edic ⁹ pūri: veneno voluit om̃s suū extingere s̃ a romāo nō p.	243 c
M edicīna antiqui ⁹ : paucorū scia sūt herbarū	65 a
M edicīna vni conueniens etiam alteri non conuenit	65 q
M edicīnā solū p̃fessio ē Aristot. s̃ in oī p̃tia p̃matū teneret	200 n
M edutor: bonus offert deo p̃p̃lorū p̃ces illisq̃ reponat grām	122 c
M editatio quid sit	138 p
M embra fabulose p̃q̃esta sūt de stomaco licet indebitē	52 m
M embra reipublice eccliasice adaptari p̃iit octā s̃ reipublice terrēe	112 f
M embra religiosorum singula: suam teneant officium	298 3
M embroz exterior: incōposito ab incōposito ē oriū interiori	298 3
M ercatores a fraudibus caueant in mercaturis	82 v
M ercatorum diuerse fallacie: et que	82 v
M ercatorum mendacia ac perueria multa	82 3
M ercatores per crura merito significantur: et quare	67 n
M emoria Celsi mirabilia	26 a
M emoria pro libito vtebant discipuli aliqui Pythagorici	205 f
M ense in accessu p̃gressu: ac recessu q̃l se h̃tē deat religiosus	280 c
M ense in p̃gressu debet esse multiplex sobria frugalitas	281 k
M ense in p̃gressu debet esse ferculorum discretia subtractio	281 m
M ense in p̃gressu seruari d̃ discretio i p̃cupiscēte cauta duratiōe	282 p
M ense in p̃gressu discretio i carnis sub lege spūs reddactiōe	282 a
M ense in p̃gressu frūda ē discretio i alimētōz sumptione	282 x
M ense i egressu: deo gr̃e in ecclia sūt referēde: et quare	285 3
M ense in tempore: quid faciendū f̃m p̃olocratem	292 c
M ensurare se debet anima et quomodo	223 3
M ensura anime que sit	223 3
M eretricia nonaria quid sit	137 i
M eretrice Laro corūbia p̃cipue venustas: et maximi p̃ciū sūt	207 a
M ilitēs veteranos in arduis eligebat Alexander	35 c
M ilitēs veterani victoriā cogitabāt nō fugam	35 d
M ilitēs Darij: qualiter cū illo victi sūt	36 c
M ilitum lascivia coercenda est: et quare	36 f
M ilitēs Fersij p̃ mīstutudie mīcrari nō valebāt nisi accepti tēst	36 b
M ilitibus debet esse amabiliū princeps	36 l
M ilitum necessaria fidelitas	36 l
M ilitum sediciosorum punitor acerrimus fuit Julius Cēsar	36 m
M ilitū aior: q̃b ⁹ modio Jul ⁹ Cēsar attraxerū	4 36 n

Militio sunt sicut manus in corpore republice: & quare	58	d
Militio debent protegere principem: manu exple caput: p[ro]p[ri]et[ati]m	58	f
Militibus que sint a predicatore expr[ime]nda	58	g
Militio primo instituta Romulo numero mille	58	b
Militio unde sic dicit	58	h
Militio nomen: laboris nomen est ac honoris	58	h
Militem duo constituunt: & que	58	i
Militio officium non est passim omnibus commendandum	58	i
Militem reddunt idoneum honestas & verecundia	58	k
Militio eligendi: egrunt velocitas: robur & alia multa	58	k
Militio minus viles repellendi: strenuissimiq[ue] subrogandi sunt	58	l
Militio cum iuramento quando primo facti fuerint	59	m
Militum sacramento militari amisso pugnare non licebat	59	p
Militio nullus est: qui sacro saltem tacto ecclesie non teneatur	59	q
Militio illa die qua militari cingulo decoratur: q[uo]d agere debeat	59	r
Militum prestantia tria necessaria sunt: & que	59	s
Militum strenuo: que exercitia conueniant	59	t
Militio effeminatu aut delicatu esse non debent	59	t
Militum que sint optima	59	v
Militibus paucis expedire Sedon maximas copias strant	60	x
Militio delicatiora: quid agere debeant	60	y
Militio moderni plus vestibus nitent[ur] q[uam] armis	60	y
Militio Ambrosii vestibus ornatos irrisit Hannibal & quomodo	60	b
Militum arma ornata: non sunt vituperanda: & quare	60	c
Militum arma ornata ad ostentationem sunt vituperanda	60	d
Militio scutum habens aureum reprehenditur a Scipione	60	fe
Militio arma habere ornata voluit Julius Cesar: & quare	60	e
Militio ad ductoris sui exhortationem morti se exposuere	60	f
Militum sub Julio Cesare visso pane admiratio est Populorum	61	k
Militum rapine apud antiquos grauius puniebantur	61	l
Militio fugientes: aut capi se permitte[n]tes quo puniebantur	61	o
Militio antiqui viso suis spolia consecrabant	62	b
Militio pagani deorum non expoliabant: templa: vt nostri	62	b
Militio officii non exercere suum quasi apud antiquos puniebantur	62	c
Militio gloriosus vel potius gloriabundus qui sint	62	d
Militum gloriabundorum virtus in quibus consistat	62	e
Militio in christiana militia qualis esse debeat	63	i
Militum trium fides maxima erga Cesarem	70	x

Milites & omnes subditi: omnia sula fideles esse debent	70	x
Milites deo fideles: nullis tribulationibus ab eo separi debet	70	y
Milites veteranos non iuuenes in bello periculo Alex. elegit.	249	q
Militaris disciplina: orbem terrarum romanis subiecit	36	f
Militare manu crigua: sed doctam a pre philippo Alexander accepit	36	g 1 61 r
Militaris discipline tenaces: Terres paucos habuit: licet multos milites nomine habuerit	36	g
Militari cingulo utantur milites: ac pilullegijs	59	o
Militaris disciplina in abdicacione voluptatum carnalium consistit	60	g
Militaris disciplina: in cohibitione concupiscentiarum viguit apud antiquos	61	i
Militaris disciplina: in cohibitione rapinarum viguit apud antiquos	61	l
Militaris disciplina: in cohibitione oculi viguit apud antiquos	61	l
Militaris disciplina: in nobis cohibitione viguit apud antiquos	61	n
Militaris disciplina: quid romano largita sit imperio	61	q
Militare ius quid sit	61	t
Militaria privilegia: secundum ius antiquum que sint	61	v
Militaris discipline norma: si fortitudo: si militie spectanda est	62	z
Militaris austeritas: saltem ac cursum in iuventute paranda est	72	i
Militaris disciplina summe necessaria: maxime viguit apud antiquos	145	b
Militare licet sub principibus legitime insulano	61	x
Militare possunt fideles sub infidelibus ex causa legitima: saltem fide & iustitia	62	y
Militare nolens: non est militie ascribendus: & quare	62	z
Militie experitos ducebat secum Hannibal	35	c
Militie ordines sub Alex. nemo nisi sexagenarius ducebat	35	d
Militie sacramentum quale sit	59	n
Militie usus est iuvenire ecclesiam: perfidiamque impugnare	62	o
Militia quadruplex: & primo de humana sub principe	62	f
Militia Christiana adversus carnem est & sanguinem: & principes ac potestates	63	■
Militia vicia qualia sit: & quales esse debeant milites in ea	63	k
Militia & civilis & ecclesiastica: quid sit & quales debeant esse in ea milites	63	l
Militia Christiana Christiana discipulis: & qualiter	291	v
Militie: quid sit	23	x
Militie: quid sit	41	k
Militie: quid sit	101	a
Militie: quid sit	258	t

Abbas diei occurrentis audire debet quilibet religiosus	278	c
Abbas diei debet nona tercia: et quare	278	c
Abbas potest etiam mane celebrare: et quare	278	c
Abbas peculiariter non debet religiosus: missa omittere proplaz	279	f
Abbas celebrans est in memoriam domine passionis	279	g
Abbas mysteria quid singillatim significet	279	b
Abbas nesciunt multi audire: et quare	279	n
Abbas celebrans: qualis esse debeat secundum Apostolum	279	o
Abbas celebrans utitur: si ornatus concordia pacis: super se eleuat	279	p
Abbas indigne celebrans pena patet exemplo	279	q
Abbas: principes exercere debent imperii: deorum exemplo	281	i
Abbas quid sit: et unde dicatur	283	p
Abbas ad aptum multo temperantia parte: et quare	283	q
Abbas plenus Titus Imperator: nihil habuit in more pernitendum vno excepto	283	p
Abbas curialis: abbas maritima	57	p
Abbas causa caudicis abbas maritima	58	a
Abbas chorum: tria fuerunt genera in egypto: et que	145	v
Abbas propretarius molens: cum pecunia in perditione sepultus est secundum Hieronimum	147	i
Abbas propretarius cum pecunia sepulture traditur: et secundum Gregorium	147	g
Abbas perfectus: non ideo respicere inferos: ut eas cognoscat	148	k
Abbas extra monasterium est sicut piscis extra aquam	237	i
Abbas veros ostendit in marito seruata patientia	238	a
Abbas habitacula: non sunt urbes nec castra	269	z
Abbas nomine interpretatio: qualis sit	269	b
Abbas non medicus est: sed monachus	284	n
Abbas infirmos se fingunt: ut carnibus utantur	284	o
Abbas non loquendo et discurrendo: sed tacendo et sedendo quod efficit	299	f
Abbas in ingreditur aliqui: vitandae egestatis causa	237	k
Abbas nisi urgente necessitate visitabat Augustinus	301	r
Abbas videri noluit a beato Basilio	301	z
Abbas quid sit	8	c
Abbas antiquorum: quales fuerunt	8	a
Abbas nostri: quales sunt	8	b
Abbas rucibus: nunt res publica	8	c
Abbas in via aliter ambulandum: quod pedum	9	g
Abbas antiqui: totaliter sunt destructi	9	o

Ad horam integritas in romana seruabatur perpetuae	10	o
Ad horam grauitate et gestu maturus sit religiosus	303	v
Ad horam multos multa secula faciunt	65	n
Ad horam innumerabiles vade generentur	284	e
Ad horam filios pro republica non plangebant Romani	11	o
Ad horam romanorum multitudinem ab Hannibale apud cha-		
nao non multum planxere Romani	12	v
Ad horam misero nihil valius	23	e
Ad horam hominum infinitam multitudinem fleuit Terrenus	15	o
Ad horam diuinitate sepelire mortuos suos quid sit	53	b
Ad horam senectute sequitur: sicut adolecentia ipsa senectute sequitur	94	b
Ad horam propinque senibus multa sunt signa	95	r
Ad horam diuinitatem peccatoris et iusti vidit quidam	100	i
Ad horam: mirabilis est	158	f
Ad horam nulli pareat: ideo in nullo confidendum	158	g
Ad horam est tributum: quod omnes soluere oportet	158	h
Ad horam iuuenes sicut senes: mala mundi consuetudine	158	i
Ad horam meditatio quid conferat homini	158	i
Ad horam meditatiua vera est philosophia	158	m
Ad horam memoriam habebant Imperatores antiqui: et quid	159	n
Ad horam memoria sit: tanquam speculum ante principis oculos	159	o
Ad horam memoriam: tales impediunt voluptates: munda-		
neque delectationes	159	p
Ad horam omnes facit equalis: quia omnes morimur	159	q
Ad horam ex improbitate venit sicut fur: ideo simus parati	159	r
Ad horam horam voluit deus nobis esse occultam et incertam ut		
semper parati simus	159	r
Ad horam horam incertitudinis: parati esse debemus sicut sui diuini expectantes	159	o
Ad horam horam incertitudinis: parati esse debemus sicut colligentes in messe	159	r
Ad horam horam incertitudinis: parati esse debemus sicut certantes in stadio	159	v
Ad horam horam incertitudinis: parati esse debemus sicut dominos		
suos redditum rationem	159	x
Ad horam horam incertitudinis: parati esse debemus sicut edificantes in soliditate christi	159	y
Ad horam horam incertitudinis: parati esse debemus sicut cives ad festum regni	160	3
Ad horam incertitudinis: parati esse debemus sicut spiritus cunctos ad spiritum	160	3
Ad horam hora quilibet suo suo occurrat: ideo semper deus esse paratus	160	a
Ad horam hora: non est hora inuenire iudicium: prout per exemplum quoddam	160	b
Ad horam hora: dum licet cogitanda est: et quare	160	c
Ad horam si supbia intulere: Dolanionis discipulus: et Cato	160	b

Abstem sibi ipsi intulit qdā at ^u vidēo nūc ab hostib ^u captā	160	e
Abstem sibi ipsi multa gentiliū intulere vt L uerrecia	160	g
Abstem sibi ipsi inferre v olenabua iudeis diluauit Ioseph ^u	160	h
Abstem sibi ipsi inferre nō est ex magnanimitate s; fatuitate	160	i
Abstem sibi ipsi inferunt nonnulli diaboli suggestionē: prout patet exemplo quodam	160	k
Abstem quadruplex in scripturis reperitur teste Augustino	161	m
Abstem corporis timere debent mali: & quare	161	n
Abstem instante oñdit de ^u qbusdā pctōib ^u penā infernali: & qre	161	o
Abstem instante oñdit monacho negligēti infernalis pena	161	p
Abstem aie magis timenda q; corpora: & si aie ipius mora	161	q
Abstem pene que mora secunda v. timenda est & quare	162	r
Abstem vti iustia: omni nascitur glorioso	162	r
Abstem appropinquantē iusti: maxime timere: & quare	162	s
Abstem omnes appropinquantē: merito timere debent	162	a
Abstem instante timendū est propter duo & que sint illa	162	b
Abstem appropinquatē: Martin ^u : qd diabolo rēptāi rīderit	163	c
Abstem instante: sperare debent iusti: de statu suo cogitantes	163	d
Abstem appropinquas August. psalmos pñales an se ponit secū	163	e
Abstem hora: sci viri marie timere: put quodā pz exēplo	163	f
Abstem hora iugiter meditanda	163	g
Abstem instante gaudent iusti: & de quibus	263	h
Abstem pauper paralyticus v. voces audiebat angelorum	163	i
Abstem Romula & Lullia qualiter gaudio replete sint	163	k
Abstem habere debent circa se astantes viros sanctos	163	l
Abstem monacho astētes alij monachi s; pñi a diabolo liberat	163	m
Abstem preparatio magis a morturo q; sepultura: curāda est	165	n
Abstem op anīe: quattuor soluntur modis: & quibus	165	f
Abstem op aīa: marie inuari eucharistie oblatio: oñdit exēplis	166	g
Abstem ablata tunica: impediendū fūscopstut p ^u mortem	166	o
Abstem filij non doluit Anaxagoras: & quare	181	i
Abstem venenosa: Socratem transfuit e carcere ad celum fm gentiliū estimationem	190	b
Abstem instante: pñe portione venenosa quid videri Socrate	190	c
Abstem vna est Socrates: pñe Alueri: nat ^u & o tpe Tertio	190	k
Abstem memoriam philosophis esse verā affirmabat Plato	192	a
Abstem honum duplex fm Platonem	192	a
Abstem voluntarie submerfionis: mortuus est Aristoteles apd		

Agripponem fm altison	202	b
Bonū philosophia esse necessariam affirmabat Plato	213	a
Bonem enani violenter illatam patienter sustinere phi	219	c
Bonū providentia in antiquis fuit principibus	248	b
Bonū mediano est quasi frenum hominem refrenans	248	f
Bonū Alce. plurimū philum plangentes qd dixerint	248	i
Bonem filiū maiora: equo aio colit Xenophon	258	a
Bono nobis a tergo est sicut hostis: id laborandum est	274	g
Bonte subitanea non monuntur crucis signo signati	288	g
Bonorum officium dicant religiosi etiam itinerantes	299	g
Bonorum officiū dicere: deo est gratū: demonib⁹ dō molestū	299	h
Bulterum operibus non est fides adhibenda	35	e
Bulterea antiqua: pro pudicitia pseruāda erant sollicita	90	r
Bulterea: sobrie sint: a vinog abstinentes	89	e
Bulterum ab adolescentia: bonis instruende sunt moribus	89	f
Bulterum est: bonū philosophari: ac quiescere	91	h
Bulterum modeste ac sobrietati: maiore instituta cōsaluere	91	i
Bulteri nulli licebat aurum portare: nisi in solo anulo	91	k
Bulteri antiquis licebat oscula. p̄p̄nque nō alio offerre	91	k
Bulterib⁹ non debet esse egressus in publicū nisi raro	103	k
Bulteri iuxta se accubentem non sensit Xenocrates	148	h
Bulteris memoriam rogabat deum Arsenius: vt auferret de corde suo	148	k
Bulteri firma nō ē passa: vt frater su⁹ monachus cōvisitaret	148	k
Bulteri colloquia maxime euitauere sancti patres antiqui	148	i
Bulteri religiosam visitauit in somnis Ioannes monach⁹	148	m
Bulterea Plato posuit esse debere cōmunes fm aliquos	195	r
Bulterea magis amant q̄ cetera alia prout p̄ exemplo	301	a
Bulterio vacare non decet regem	34	b
Bulterum tētoni restitit Socrates ne decē p̄toros occiderent	54	t
Bulteribus curiales exercebāt: et sine illis curias qd nō ingredit	54	k
Bulteribus antiqui non corrumpebantur Romani	54	k
Bultera accipientes suam minuant gloriam	54	i
Bultera que sine culpa accipi possunt: que sint	54	m
Bultera nec olanece semper nec ab oibus sunt accipienda	54	m
Bulterum acceptione tres sunt: et que	54	p̄ 71 q
Bulteribus a te passi non est desperandum suffragium	54	q

B unera nisi frequentata fuerint: amittit nomen intermiste	54	q
B unera a pauperibus & afflicto non sunt accipienda,	54	q
B unera ab infamibus non sunt accipienda: & quare	55	r
B usica quid sit fm Alipharabium	224	e
B usica: adiuuent pictagoras: & quomodo	225	v
B usica: bonus spiritualiter loquendo quis sit	224	e
B usica: in stru malum: Arcellus: & quomodo: & quare	65	i
B undus blandus: periculosior est & molestus	108	s
B undi prosperantes gaudentes: per amica priata in inferni carcere in perducuntur	108	s
B undi nullam partem sibi Socrates appropriat: socius nudi: dicit se in colam vicebat	189	a
B undi contemptor magnus fuit Xenocrates	202	b
B undi frequentis declinatio: pietago: in desertis habitabat	205	b
B undos esse innumerabiles audiendo Alexander constittatua ingemuit: & quid dixerit	247	v
B undi male conditiones fm Bernardum & Hugo: que sunt	294	a
B undo esse crucifrum: & conuerso: se mundo: quid sit	295	m
B undialis contemptus gentiliu phoro fm Hiero: & Seneca	213	s
B undolia bona: adtenuata sunt: motusq; somne sequentia	213	a
B urnyratio cauenda: a religiosis in refectione	192	a
B utuanu accipio: teneter summam mutuant restituere	83	i
B utuanu dare: acceptum est apud deum	83	i
B utuanu est xpo ad vitam in pauper: & quo fm Criso.	83	a

De littera. H.

H ausragno & turpis rector: cui gubernacula fluctus eripuit	108	b
H an solu in nobis non sumus fm Polaronem	12	b
H atuitate: Thasti fuisse media nocte: Bernardo ostentū est	173	e
H epolia hyrindinum multitudinem repleta est: & quare	225	m
H epoli carnes incompete quingentis annis fuate sunt: & quare	225	m
H ecessitas: re: aperienda sunt indigentibus regis eclaria	34	p
H ecessitas: efficacissimus iuuamen est imbecillitas humane	61	p
H egociū alienu sic agēdiū est: ut sui non obliuioni tradat	189	v
H obiles non se unaniter efferant: nec de nobilitate glorientur: & quare	95	v
H obilitate: ex parte carnis & sanguinis non est glorandum	96	r

Nobilitas est laus proueniens de parentum laudibus: ideo in ea nō		
est glorandum	96	a
Nobilis: parentes laudat nō seipsum	96	a
Nobilitate glorandum non est: & quare	96	a
Nobilitas cognatorū nihil nobis pdest. nisi ipsi boni fuerint	96	b
Nobilitate glorandum nō est: rōne modice utilitatis	96	b
Nobilitate glorandum non est: ratione possibiles degnationis	96	c
Nobilitate parentum multa degenerant	96	c
Nobilitas portenta sordibus imbuta sunt nobiles vitiosi	96	d
Nobilitati parentum non consulentes: locis sordidis sole illumi-		
natio sunt similes	96	e
Nobilitate parentum glorandū non est: rōne durioris iudicii	96	e
Nobilitas carnalis. infructuosa est absq; virtuali nobilitate	96	f
Nobilem facit p̄lia: q; sic fecit p̄lationem nobile: nō inuenit	96	g
Nobilitas vera: est dei facere voluntatem	96	g
Nobilis: filius: nec i parētib: magna sapiam: nisi sim: illis filio	96	h
Nobilitas summa apud deum est non seruire peccatis	96	h
Nobilis apostolorum genus: unde nobilitatem traxerit	96	b
Nobilitas generis non nullis parit mentis ignobilitatem	96	i
Nobiles fieri virtutibus ignobiles studeant	96	k
Nomen bonum: omnibus prestat placitū	46	q
Nomina ista. seruo. s. i. liberto: ex iniuria aut ambitione sūt	95	v
Nosia fortissimorū iuuenū: nō sunt passi Aliphenēica alia iponi	180	3
Nosia in famulū patitiōnū nō permittēbāt Romani alicui iponi	180	a
Nomen magnū non est procurandum: & quare	295	n
Nuptiarum angustie: quales sint	103	o
Nuptias secundas: quare apostolus indiserit	103	q
Nutrituum verba: lac sunt si bona: venenū vō si mala fuerint	92	a
Natura oīs hoīes equalis sūt: dispensatione tō: alij alijs p̄sunt	95	x

De littera. D.

Obedientia quid sit	142	q
Obedientia dominantis in quatuor est attendenda	34	p
Obedientia superiorū: officia assumenda sunt	39	v
Obedientie eminentiam ostendit filius dei: & quando	148	r
Obedientie septem gradus sūt Bernardum & qui	149	a
Obedientia est quācupiē sūt Bernardum & quomodo	149	t

Obediens verus velle suum ac nolle suum in manib ⁹ superioris	149 v
Obedientie difficultas apparet in voluntatis pprie abnegatione	149 x
Obedientia mater est omnium custodis virtutum	140 y
Obediente multa fieri in antiquis patribus exempla	149 z
Obedientie probationesensorio disticta fratribus loquebant	150 a
Obedientes antiqui: ppriam declinabant facere voluntatem	150 a
Obedientia militum gentiliun: mira ergo principes suos	150 c
Obedientia que maioribus debet: deo exhibetur	150 e
Obedire nolentium religiosorum pulchra comparatio	150 f
Obediente iugo subesse nolen: diabolum militatur	150 g
Obedientie exemplum mirabile in Socrate vxore	189 r
Obedientia in domo: quietam facit ducere vitam	189 y
Obedientia ac reuerentia debet principi: et quare	244 y
Obedientia simulata: a religiosis: multis modis queritur ac pro curatur: et quibus	295 k
Obedienti procurant nonnulli religiosi simplice multis mo- dis et quibus	295 l
Obia in xpianis: nihil de suo: i aduerso fo: de suo aliqd hēat	295 p
Ociositatem prohibeat legislator	12 k
Ocium cohibebatur in militibus apud antiquos	61 m
Ociū aio vandum est: quod alimenti et virtutis loco sit	66 y
Ociari interdum sapienti conuenit: et quare	189 z
Ociū aliquibus vitandū: aliquibus vō iterdū appetendum	219 g
Ocio gloriari: ihero ambino: et ociū suū nō iactare: opamū ē	220 l
Oci tempore vnusquisq; passionē suā curare: et infirmitates meditari debet	220 m
Ociositas desidiofa: cauenda est propter multa	263 f
Ociositas est anime in sua intellectuā obnubilata	263 f
Ociositas est anime: quo ad suā potestatiā enervata	263 f
Oci aduersitas: quia aliud cauendū: aliud vō est appetendū	263 h
Ociositas est anime: quo ad suā affectuā maculatū	263 i
Ociositas est anime: quo ad suā memoratiū debetata	263 k
Ociositas est bonorum acquisitorum consumptiua	263 l
Ociositas est discursuum inutilium causatiua	263 m
Ociositas est iustitie ad hostium cordis introductiua	263 n
Ociositas monachis: in numero vniuersitatis deuastratur	263 n
Ociositas non sibi sed vniuersi vult ac somno	263 o
Ociosus vero modo viuendi non viuū	263 p

Octositas romæ timore: molebat Scipio Carthaginē detul	264 r
Octositas quibus de causis sit cauenda	264 q
Octum romanis seminis quantum obfuit fm Iuuenalem	264 o
Octonariem antiqui cauebant philosophi: & quare	264 t
Octositatem cauere debent vulgares laborantes: & quare	264 r
Octum n. e. te detrusus q. negotium affirmat el alenius	264 p
Octum religiois in oco cauendum est: & quare	264 z
Octosus stans & Horus prelabatur ad deum clamando	264 3
Octositatem vt cauere abbas Paulus: manibus laborabat: & operata	
postmodum comburebat	264 b
Octosi ecclesiastici: extra omnem ordinem sunt: & quare	264 c
Octo virtuosos vacare debet religiosus: & ad quid	272 f
Octi te ipore vlcera anime curanda sunt	272 g
Octi tempore debet esse veritas studiosa inquisitio	272 b
Octi tempore debet esse anime supra se eleuatio	272 i
Octi tempore quibus vicissim aliquando vacandum sit	272 l
Octositatem omnibus homo fugiat religiosus	280 b
Octis sunt septem nulla hominum a Teodosio iudicio non precedite	
& quare	19 g
Decidente scipio militer: deest sunt scit ab Ambrosio: & qd	90 c
Decidens scipio Sanfon quomodo excusatur	90 o
Decidentes scipio militeres ob castitas amore q. excusatur Aug.	90 d
Decidit Alexander suspensio affectu	243 d
Deculos maculosos habentes: prouocant sunt ad nequitiam	54 o
Deculi continentis esse debent a libidinoso aspectu	90 e
Decisio pl. credunt hores q. aurib. .i. pl. credunt expleis q. verbis	131 f
Deculi sunt principes in sensibus ad nocendum	302 i
Decisio pl. huius q. d. moerit. ne videndo percipit militer	208 c & 302 k
Deculis puato Didimo qd consolando dicat Antonius	302 l
Decupationes inuiles sunt religioso maxime precauende	266 o
Decupationes inuiles. mentis sunt perturbant: ac diuine cognitiōis	
impediunt.	266 o
Decupationes inuiles sunt: cognitionis proprie exclusiue	266 q
Decupationes inuiles cordis sunt in culpam impulsivae	266 k
Decupationes inuiles: magnates antiqui & phi cuit auere	266 o
Decupationes: sapientie ac veri studiose impediunt a philosophi	
cognouere	266 i
Decupationibus varijs multi decipiuntur: & quare	266 y

Occupationibus quale sit adhibendum remedium	267 a
Occupatioes excludere sancti patres procurant: et quomodo	267 b
Occupatio exterior in multis fit quadrupliciter	267 c
Occupationes variis studiis sancti presens se excludere et quare	267 g
Occupantur multi inuiditer in multiloquio	267 f
Occupantium se ac laborantium pulchra comparatio	269 e
Occupatio operum varietate: nunc sunt vici longi	273 q
Odorifera non querant religiosi	303 a
Offendi non posse animum sapiens affirmabat Socrates	157 n
Offerens sacrificium de substantia pauperis qualis sit	57 q
Officium iniuste assequente nihil inuitius	39 x
Officio indigni non sunt prehendendi	39 y
Officiales raro mutabat Tiberius imperator: et quare	39 z
Officium non sepe mutandorum pulchra comparatio	39 a
Officio prehendendi quales esse debeant	40 c
Officiales bonorum sint principum imitatores	40 d
Officiales multorum non habeant seruum sequendum	40 e
Officiales commensationes fugiant ac lasciuas	40 b
Officiorum venditio detestanda est	55 a
Officium diuinum dicens Severinus episcopo cum interruptione gratius punitus est	278 y
Officium mortuorum dicere deo est gratia de mortis timore molestum	199 b
Ordinatum nihil est quod precipitatur ac properat	179 a
Ordinatio paruum exercituum maximam Terho exercitum inordinatum superante	148 b
Ordinem celi in terra poni quid sit	260 d
Ordo ciuitatis in tres diuidatur partes secundum Huiemnam	264 y
Ornatus vestis exterioris non est querendus	45 g
Ornatus impudicus reprehenditur a Hieronymo	91 m
Ornatus impudicus anachasti velamen est non dei	91 n
Ornatus impudicus in facie pictura reprehenditur Ambrosio	91 o
Ornata se impudice mulier in vita post mortem apponit ornata	91 p
Ornamenta luxurie obicere mulieres Crotchontensis admonitione Pythagore	204 a
Ornamenta matronarum vera pudicitia sunt et honestas non vestes	150 b
Ornatus ecclesiarum superfluous in religioso ornatus a sancto Bernardo	295 a
Onera in nauis innotata nuncia urgent	151 r
Onus quod in ipse pari non potes nemini imponas	189 y

Opera antiquorum egregia carmine comprehensa tempore cene	
antiquo decantabantur	172 o
Opera faciunt sermones credibiles non autem econuerso	229 v
Opera a deo acceptant operantur acceptatione nō aut econuerso	270 g
Operationes ex vanagloria: a deo non acceptantur	270 b
Operationes bone ob arrogantiam et iactantiam operante a deo non	
acceptantur.	270 i
Operationes bone ex mala operantur intellē a mercede frustrantur	270 i
Operationes bone rōne debite executionis a mercede frustrantur	270 n
Operationes bone rōne indebita finis a mercede frustrantur	271 p
Operationes bone sequentes culpe pmissiōe a mercede frustrantur	271 r
Operantes multa bona: et demū mala: quibus assimulantur	271 o
Operandum est tempore nobis concessio: ob prioris temporis abusi-	
tiā consumptionem.	271 t
Operandum est tpe nobis pcesso ob ingratiitudinē deuotionē	271 x
Operandum est tpe nobis pcesso ob ipsius ipsa redonatio	271 y
Operandū est tpe nobis pcesso: ob fructus multiplicis adeptiōis	271 y
Operandū est tpe nobis pcesso ob ipsa pōm redemptionem	271 v
Operandum est tempore nobis concessio ob plani in remunerando effen-	
sus dei miserationem	271 z
Operandū est tpe nobis pcesso ob damnationis euasione	272 c
Opera vtilia exercere pōt religiosus: et administrare negotia	273 o
Oratio quid sit fm Damascenum	154 y
Oratio quid sit fm Hugonem et Dionisium	277 k
Orationis efficacia apparet in Teodosio	37 x
Oratio virt ^a appeti cūquibz mīribz octuaginta mīlia supārbz	37 y
Orationis virtus maxima apparet in laici cuiusdā deuotione	75 f
Orationis captiue mulieris virtutis columna maria erecta est	130 p
Orationis scriptor ac deuotio: viro religioso est necessaria	154 t
Oratio et postulatio vera. in quo consistat	154 a
Orationis nomine quandoqz bona opera intelliguntur	155 b
Oratione indigemus sicut etiam respiracione	155 d
Oratio carpitur siue funi de petra pendenti similis est	155 d
Orationi vt effectum consequatur: septem sunt necessaria: et que	155 b
Orationi vacare debet summo studio religiosus	273 n
Oratio facta in loco sacro quid conferat oranti vilitatis	274 c
Oratio manualis hōre: quid a deo postulet	274 o

Orationis tempore: varias cogitationes ab hostibus inimicis orantibus vidit Zacharias	274 g
Oratio ad deum: est ad modum orationis ad principem	276 c
Orationi non adhibet multa locutio sicut Augustinus et quare	277 k
Oratio in missa quid significet	279 k
Oratio dominica que omnes antecessit orationes: quid in missa significet	279 f
Oratio abbas Theophilus solutionem cuiusdam preteritis questionibus	280 a
Orationis hora tumultus cogitationum extra relinquendus est	285 f
Orationis hora propter angelorum presentiam cogitationes relecantur de sum	285 g
Orationis finis melior est quam principium et quare	285 h
Orant sancti etiam tunc dormiunt: ut patet exemplo	13 v
Orandum est tempore belli	37 k
Orare pro populo sibi commissio debet ecclesiastici exemplo Theophili	131 b
Orare vera: iter est amaroa gemitus per paucione fundere	154 v
Oratio iusta ac casta petere debet	154 x
Oratio qualis esse debeat: et quid: et quomodo orandum	154 z
Orare sine intermissione quid sit	155 b
Orabant iugiter sancti patres antiqui: ut patet de Theoyse	155 e
Orante publico monacho: demon super se transire non potuit	155 f
Oranti charitatis virtus necessaria est	155 h
Oranti conscientie irreprehensibilitas est necessaria	154 h
Oranti incredulitas ad peccatum est necessaria	155 b
Orantis offensus fratris reconciliatio necessaria est	155 b
Oranti peccunio ordinabilitas est necessaria	155 i
Oranti persecutio operis necessaria est	155 i
Oranti orationis perseverantia est necessaria	155 k
Orandi sunt dii: ut bona tribuant: et non aliter sicut Socratem	188 q
Orans deum David propheta: arte videtur orationem orando: et quare	223 x
Orabant sancti veteris testamenti octo horis sic et ecclesia facit	273 r
Orare semper est non desine iustum esse	273 p
Orantium in loco sacro multis modis deuotio adiungitur	273 s
Oratur deuotius in locis sacris	274 a
Orandum est potius in ecclesia quam alibi per rationibus	274 b
Orantes in pugna hostis antiquus et quomodo	274 e
Oratio laborare debet ad intelligentiam ac reuerentiam eorum quod dicitur	274 i
Orantibus assistant angeli: ut eorum deo offerant preces	274 i

Orandus est corā deo: sicut facimus orant oratores corā regib ⁹	276 n
Orandi virtus est in pietatis affectu	276 3
Orandum est mane: & quare	277 p
Orabant in dei hora tertia: sexta: & nona: & quare	277 q
Orat ecclesia hora tertia: sexta: & nona: & quare	277 r
Orare debent ecclesiastici hora terna: sexta: & nona: & quare	277 r
Orare debent religiosi hora tertia: sexta: & nona: & quare	277 r
Oratio sine attentione: fractum deuotionis amittit	278 v
Orantem monachū negligentem demon trahēbat de ecclesia	285 b
Oratoribus non adest diuotio ex triplici causa	285 f
Oratores siue aduocati: quales esse debeant	45 c
Oratoris proprium est: distingere: aperire: ac ornate loqui	131 f
Oratoris officium: quale sit fin Tulum	223 v
Orator bonus spiritaliter loquendo quis sit	223 x
Oratores in causis apud principem pertractandis quid faciant	130 v
Oratorum est domus dei. Ideo in illo agendum: quod tali con-	289 t
ueni loco	283 f
Qua vi gule satifiat quot modis preparantur	

De litera .p.

Parentes sic filijs sunt cōcedendi: sic & eis causa sint bñ viuendi	71 p
Parentes antiqui filios specialiter erudiri fecere	72 q
Parentum negligentia in filiorum castigatione puniuntur a deo	73 f
Parentes potius filijs virtutē relinquāt hīditate q̄ terraram	73 f
Parentes super omnia filios a peccatis conseruent	73 k
Parentes suos honorare debent filij & qualiter	73 l
Parentes diligere: prima lex est nature	73 m
Parentum amore qualiter Scythie pugnare solebant	74 r
Parentio. i. matris amore Loniolan ⁹ Romā hostib ⁹ liberant	74 o
Parentes suos ab ethnicis ignib ⁹ filij sicile liberauerunt	74 v
Parentibus suis irrationabilia pietatis signa demonstrant	74 r
Parentes nudatos: Liconia pennis prop̄ hā fouet	74 y
Parentibus humilibus natus Socrates clarissimus euasit	185 q
Parentes honorandos: ac deos carnib ⁹ non uiuendum apud	
Athenas in templo scriptum erat	203 f
Parentum ac deorum violatio: pari vīdētia expianda est	244 t
Parentes se vīstis volētes. nolēbāt videre sancti p̄fēs antiqui	297 g
Patrem Scipio seruauit in bello	74 i

Patrem Zachisen senio grauem ab credulo Trophano seruauit	
Lucas	74 v
Patro Nacresij filius supplicio adiudicatus nasum deus am-	
putauit: & quare	73 b
Paterfamilias unde dicatur	75 f
Paterfamilias domesticos suos bene gubernat: deo pro illis rationem reddimus	75 k
Paterfamilias quale officium debeat esse in domo sua	75 l
Patrum sunt fideliores: pro his quoque in baptismo tenuerunt & ad quod	81 k
Patria est ubicunque bene est	218 j
Patria carere non est malum: & quare	219 b
Patria salus: paterna est anteponenda salut	242 l
Patria non dilecti Aristoteles ipsam corruptam reedificari procurans ab Alexandro	197 o
Paruiculi similis christus in iudicio loquatur & quomodo	271 c
Paulinus Nolanus episcopus omnia in celo reposuerat	258 c
Pauli apostoli exercitatio quotidiana qualis fuerit	155 c
Paulus apostolus quomodo & qualiter tempus expendebat	263 c
Pauperes antiqui romani etiam post consulatum mortui sunt	40 f
Pauperissimus Scipio decessit	40 g
Pauperes aliquos deus esse voluit in hoc mundo: ut regnum celorum venale esset	98 f
Pauper patienter sustineat: paupertas a comoda: & quare	99 e
Pauper cum paupertate bene conueniens: diues est	99 x
Pauper est: non qui parum habet: sed qui plus cupit	99 x
Pauper caueat a vera peccati paupertate	99 y
Pauper non est commendandus: si peccata non caueat	99 z
Pauper acquirat thesauros spirituales: ut in deo sit diues	99 a
Pauperes boni querant unde cor impleant: diuites deo unde orabant	99 a
Pauper consideret diuitum pericula pro sue leuitate paupras	99 b
Pauper paupertatis comoda multa consideret: & que sint illa	99 c
Pauperem mendicij videat Augustinus: Iudaei iugemur: & quare	99 d
Pauper & infirmus Seruulus deo gratias agens i summa mortuus est consolatione	100 b
Pauper Aglans maximo lidie regi Sigis: Appollinia iudicio preferatur	110 o
Pauper bene indutus aliqui magis indiget quam male vestitus	125 b

Pauperibus nobilibus subvenire magis piam est: q̃ hostiatim mendicantibus	115	f
Pauperi voluntario etiam domino retribuit fm ea que reliquit: et que concupiscere potuit	144	p
Pauperes multa possunt regna relinquere: quia multa regna possunt deliderare	144	q
Pauperis ob nutrimentū vendidit quidam euāgelistā: et quare	145	e
Pauper nullus sic: sicut natus est fm Senecam	145	s
Pauper Diogenes habitabat in dollo in portis ciuitatum: manu concaua bibens	146	b
Pauper effectus quidam: oīduo solo ammissis quid dixerit	146	f
Pauperes facere multi philosophi nō in dominū sunt secuti	146	l
Pauperes in seculo: maiore diuina i religioe hīc volūt q̃ hūc	146	o
Paupere in domo natus: multo vix valens saluari: similis in religioe iasidu	146	p
Pauperes debito modo: deo sunt amabiles: illosq̃ exaltat	147	r
Pauper verius fame: sumit iopiamq̃ chasti exemplo sustinet	146	r
Pauperes in seculo: volūt et pauperes: vī tñ nihilis deficiat	146	o
Pauperem vltimū Diogenem suo proposuit Alexander domino	182	o
Pauper e diuine sciētiā Diogenes ab Amphistene magistro suo laudabat eum.	182	r
Pauper Diogenes vīo in immortalibus similis fuit	183	v
Pauper Diogenes: vīta fortunāq̃ regem peritūm superante	183	r
Pauperē rogare: ac panē repulsaꝝ vlticere affumabat Diogenes	184	b
Pauper Ethnico: seipsum Socrati dedit in discipulum	288	k
Pauper quis sit: et quis diues fm Epicurum	222	s
Pauperes erant antiqui: vī publicum erarium locuplex eēt	241	q
Pauperes diuine ipso ponit q̃ diuites i paupē anq̃ hīari volebāt	251	p
Pauper in hoc mundo felicior est q̃ diues fm Zinaragorani	252	c
Pauperes nō adiuuare: s; ecclias curiose p̃struet dānat bernard⁹	295	o
Paupib⁹ ponit vīdēre q̃ ecclias curiose p̃struet hōtal dīdico.	296	r
Paupertas duobus modis dicitur necessitate. s. et voluntate	99	o
Paupertas est caminus: igne horribilior	99	v
Paupertas est cum patientia et acceptatione toleranda	99	r
Paupertas magna commendatio facta a poetis	100	e
Paupertas laus maxima a secundo philosopho facta	100	f
Paupertas filij dei a pauperibus cōsideranda est	100	s
Paupertas maximā remunerationem considerent pauperes	100	s

Paupertas philosophiam descendens confert: & quare	138	r
Paupertas filij dei maxima	144	l
Paupertas q̄ regnū celoz acq̄rit: nihil vitiosū: nihilq; pretiosū	144	m
Paupertati detrahendum: nuda sanctorum	144	n
Paupertatem sectari omnia relinquendo: melius est q̄ monasteriū extruere	144	o
Paupertas religionis ē totū ad britūdinē certū fundamentū	145	a
Paupertas minorum fratrum obligat ad nihil habendum propriū nec in speciali nec in comuni	145	b
Paupertas eluz religiosoz obligat ad nihil hōdū p̄p̄i i spōle	145	b
Paupertatem seruient religiosi exemplo sanctorum	145	c
Paupertas voluntaria thesaur' monachi est id fūda ne p̄dāf	145	c
Paupertas amator obfuator: ac cultor sui bñs Franciscus	145	d
Paupertas exempla emulare in antiqua licet gentilibus	145	e
Paupertas continentia Diogenis: Siler. lupare non potuit	146	h
Paupertas religiosorum debet esse recto fine. l. pp̄ octi assūpta	146	k
Paupertas religiosorum sit affectu amara	146	l
Paupertas puella pulcherrime assimilatur	146	m
Paupertas debet esse illariare iocunda	1	6 n
Paupertas debet esse statui congrua: ac moderata	146	o
Paupertas debet esse macerata quia maritimum est	146	q
Paupertas debet esse discretionē regulari	146	o
Paupertas debet esse humilitate ordinata	146	l
Paupertas ap̄oz ac crucis nō imit' res Diogenis saltē imitent	185	m
Paupertas philosophorum gentiliū apparer in quadā ep̄a	213	b
Paupertas laeta honesta res est: al' ēo nō fm Epicurum	222	g
Paupertate romana petite p̄tere vitas vitasq; succedere	252	q
Paupertas mirabilis Diogenis: in quibus relucebat	252	3
Paupertas romana romania feminis quantū profuit	264	o
Parisiua ciuitatem Galias Cesar amplauit	231	p
Parisiū vnde dicitur	231	q
Parisiū ciuitas q̄ sit apta vacantis bono studio	231	r
Psallēs laborare v̄z ad eoz q̄ psallū itelligēti ac reuerentiā	274	l
Psallēs laborare v̄z ad eoz q̄ psallū plenā p̄nunciationē	275	l
Psallens laborare debet ad cordis in deum eleuationem	275	q
Psallens dicere debet horas pure & sincere nihil intermiscēdo	278	l
Psallens debet horas dicere honorifice ac reuerentier	278	3
Psallens exemplo beati Francisci psallū reuerentier	278	o

Plallens flare debet rectus: et non appodiatas	278 a
Plallens debet plallere prouide ac sapienter	278 b
Plallens debet plallere in balatue ac gaudier	278 c
Plallens debet plallere cōgruenter idest bono congruo	278 g
Plallens debet plallere aperte et intelligenter	278 d
Plallendum qualiter et quomodo sit fm Bernar dum	278 m
Plallebat beatus Fran iscus non in bono timore q̄ deuote	278 v
Plallendi modus debitus hodie deficit in dei ecclesia	276 d
Plallimodia a beato Ignatio ortum habuit. et quomodo	278 r
Plallimodie institutio: fuit in mediolanensi ecclesia roborata	278 o
Plallimodie vultus maxima fm Augustinum. et que	278 x
Plallim i sum vñ soli Adambo abbat cūscere voluit et quare	267 b
Plallimorum canis: quare in ecclesia institutus fuerit	278 k
Plallimorum fragmitia: colligit demon	278 o
Plallimorum in fine monachus non dicens gloria patri reue-	
renter ab angelo corripit	278 p
Plallimorum deuotio: q̄ sit deo acceptabilis fm Augustinum	278 t
Plallimorum sententia diuersa: conformet se mēto humana	276 z
Plallim diuersis affectibus decantantur et qualiter	276 a
Plallim quinq̄ quare in rescripto decantentur	285 o
Plallim septem penitentiales cum letania dicendi sunt a religio-	
sio etiam in uenerandis	299 f
Plallerni ē q̄li quedā celestis spera: et qdā patto pulcherrim⁹	276 p
Plato Socrates discipulu vetero discipulos glia obfuscauit	191 m
Platonia marcin: nonnulli Apollonio fantasmate oppōsa ferūt	191 n
Platone nato apū exanē adueniēa facie ei⁹ et ora opteuit	191 o
Plato Cinea vocat⁹ An⁹ oileas sic postea noiat⁹ est: et q̄re	191 p
Platonia studiositas et sollicitudo in xima in adificiō phiām	191 q
Platonia auctoritas maxima ob virtutū ac fame excellētis	191 r
Platonia peregrinatio multiplex: vt diuersas sub diuersis piece-	
ptio: q̄dā sciētia disceret	191 r
Platonia inia: et finem boni effectūre fm virtutem	194 k
Platonia paupertas: autū autū hūi: quāti puer i aure gestauit	192 a
Platonia aduentus: et eam scilicet: et quare	192 t
Plato: deo p̄pho dicit⁹ est: et lōis equiperaste potestatem	192 v
Plato ad senectutē perducit⁹ est parsimonia: ac diligenti turela	192 i
Platōio ceneritū postea die ob parsimoniā iocundissimē erāt	192 y
Platōne platonicosq̄: Augustino anteponit phiā. et quare	193 n

Plato: multis conuenit cum matre religionis ueritatibus	193	i
Plato centum ar- so post Micer. & aueritū natus est	194	k
Plato: principis euangelij Joannito posuit i libelo suis f; & leg.	194	m
Platonem cōmendant ougenes: Hieronymus & Augustinus	194	n
Plato: mortuam prīm ^o docuit discipulos suos uile uerbum	195	x
Plato nō est mortu ⁹ ueritas dicit: ut qdā astruit h. Domerius	195	z
Plato: pblema ē pediculus a piscatorib ⁹ ppositū soluet nesciunt	196	a
Plato ob uirtutū auctoritatē inter semideos pnumeratus est	196	b
Plato anno etatis sue octuagesimo primo mortuus est	196	c
Platonem perturbatum nūq ³ uidit discipulus ab illo nutrit ⁹	215	m
Passionibus non cedit animus sapiens	214	f
Pastorale cur i pecorū nō pmissit Pharaō nisi uitis idulstris	132	o
Patientia quid sit fm Tullium: & quomplex est	155	h
Patientia mira Julij Cæsaris patet ex multis	31	x
Patientiam miram Augusti Cæsaris laudat Seneca	31	b
Patientia Antigoni regia mirabilis in duob ⁹ appuit: & quib ⁹	31	e
Patria Scipionis Africani erga arguētē se militē: q ³ n pugnaret	32	f
Patientia Teodosij mirabilis: & eius pulchrum dictum & pul-		
chus uespasiani	32	g
Patientia Aristip: Xenophontis: ac Diogenis philosophorū	32	h
Patientia Socratis cum molestia uxore mirabilis & quare	32	i
Patientia ac ure continentia regibus ualios q ³ ceteris	32	k
Patientiam non habens non est perfectus	110	c
Patientia mirabilis Diogenis usq ³ ad mortem	182	p
Patientia Diogenis mirabilis a puero in facie percuss ⁹ & pspuit	183	q
Patientia Socratis insupabilis i pene innumerabilib ⁹ aduersis	186	y
Patientia Socratis cum exoribus molestissimis maxima	186	a
Patientiam didicit Socrates domi: ut sors aliorū ferret inuarias	186	b
Patientia est miserarum portus	189	x
Patientia Demostenis in multis in illum uictis	207	x
Patientia in infirmitate maxima cuiusdam philosophi stoici	208	l
Patientia: comes est philosophie fm Augustinum	220	f
Patientia Antigoni mirabilis: multib ⁹ illi mala imprecantib ⁹	251	a
Patientia Diogenis mirabilis in morte illi inuicta illata	251	a
Patria Alex. in insuriam percellit erga Antigone mirabilis	255	i
Patria Julij Cæsaris erga milite illi poperatē & alios multos	255	k
Patientia Augusti Cæsaris erga illi enormia impio perantem	255	i

Patentia Scipionis Aethiopiani erga sui improperantes	255	
Patentia Teodosij: ac illius mirabile dictum	255	m
Patentia Elephasian: ac illius mirabile dictum	255	m
Patentia Antigoni regio erga milites de se obloquentes	255	n
Patentia Thulipi Anisientis: Aithaci: ac Diogenis phoeniz	255	o
Patia: Andux discere Socrateo domi: tolerando uxores: & qre	255	p
Patentia in iniuria: peros modachos ostendit	238	o
Patentia Teodosii in crucifixionis tolerantia: ac pueri toleran-		
no brachij excussionem	255	q
Patentia Zenonis in cenleo positi: ac alterius Zenonis aurem		
tyranno denubus preclidentis	255	r
Patia Anaxani sophi: lingua dento: pessi: i facie tyranti expulsi	256	a
Patentia nobilium Spartianorum trecentiorum contra Per-		
rem pro patrie libertate pugnaturotum	256	i
Patentia Cesario mirabilis in iliano inlurfo	256	v
Patentia Catonis in iurata: & se in iuratum fuisse negantis	256	e
Patentia maxima Philippi: a legato Atheniensium iniuriati	256	p
Patentia maxima Alexandri: a milite percussii	256	g
Patentia maxima Antigoni erga de se obloquentes. Iterum	256	a
Patentia Philistrai Atheniensis tyranti erga de se obloquentes	256	b
Patentia Socratis colapho percussii: Iterum	256	c
Patentia Diogenis conspuu. Iterum	256	d
Patentia Piri erga de se oblocutum in continuo	256	e
Patentia Augusti cesario: erga de se obloquentes: ac eius mi-		
rabile dictum. Iterum	256	f
Patentia adiuuat iniuriarum oblitio fm Senecam	256	g
Patentia Pompeij: falso de facto insamau	290	c
Patentia sui valde Domitiano	31	a
Patentia sui valde sui Liberto: & quid dicebat	31	b
Patentia est sicut Aldamas ferro impenetrabilis	256	g
Patentia sui Anaxagoras i morte filij: ac ei: mirabile dictum	258	g
Patentia sui Xenophon in morte filij malonia: & quare	258	a
Patentia sui Bias paeneticus in suarum rerum depditione	258	b
Patentem: in doloribus videre certantem mirabilis est qd vi-		
dere certantem aliquem cum leonibus	183	b
Patentem tolerabat Socrates rorum conuulsa	77	f
Patentem tolerauit Philipp: exclusionem cubicii ab uxore scia	77	g
Patentem maxillam percussu prebere: quomodo intelligat	87	o

Peccantia compit: fideles eē nō pñti: put vñit	Philipp ^{us} 2 ^{us} Alex. 36	o
Peccantia mercati militea: fideles multū esse non possunt	36	r
Peccūe magnitudo: Crasso nomē dñi. sz iopia p ^{er} ea illū ssumunt	108	f
Peccūa accepta Demosteneor: et i qñ sileret causa qd egent	207	v
Peccatum quid sit fm Ambrosium z Augustinum	101	p
Peccatum est mors anime rationalis: z quomodo	101	p
Peccatum: Sarbane generat seruitutem: ideo sugiendum	101	q
Peccatum causat potestatem ac fetorem anime	101	q
Peccata criminalia sunt septem: z quid in homine operentur	101	r
Peccata septem criminalia: quid sint singillatim	101	a
Peccata septem criminalia: septē duces sunt exercitus viciōis	101	t
Peccata detestati sunt gentiles: ob solam nuptitudinem	100	l
Peccata detestanti gentiliū exemplo: quid facere debeat fideles	100	o
Peccata persequi sine modo z fine est cum illis lūgare	100	o
Peccatum ex multis detestandum est	212	o
Peccata: quatuor rationibus detestanda sūt	212	q
Peccare non debet quis: etiam si a nemine videri posset anuli		
Styla beneficio	100	n
Peccatori puniendorū tres sūt cause: sz Plato tm duas ponat	61	n
Peccare nō dz vir sapiēs: etiā si oī ac hoies hoc ignorarent	212	n
Peccantium sciret pene multiplices	212	p
Peccantibus mala: dissimiles voluerit esse philosophi	212	k
Peccantes frēa lenior debem ^{us} vultu suscipere: qñ nō peccātes	291	p
Peccatores amonendi sunt: vt peccata dimittā z quare	100	k
Peccatores: vocat Augustinus bestias: qñ. bestialiter vñunt	100	l
Predicatori a rpo precipit. vt sapiētib ^{us} z isclapientib ^{us} debitor sit	1	a
Predicator aliquando prediet etiam in mensa	1	e
Predicator prediet fm statū: etatū: ac personarū varietatē	1	b
Predicator: debet esse sicut prouidus explorator	2	n
Predicator: sicut dapifer composita verba proponat	2	r
Predicator: aliqui dz dimittere materiam inceptam ex causa	2	e
Predicatore deficiēs: debem ^{us} o ^{mnem} p ^{redicationis} libēre subire aio	112	e
Predicatores: organa sunt veritatis: ideo sint sancti	118	o
Predicator: vt verbum suum efficiat sit: quid agere debeat	129	g
Predicator orare debet: vt deus sermones suos dirigat	129	m
Predicatoribus plus confer vitę perfectio qñ scie illuminatio	130	q
Predicatores signant per umbes: predicationis dō scia p aqua	130	o
Predicator non plus studeat predicare qñ ab audientib ^{us} capiat	130	t

Predicator gallo assimilatur: et quare	130	c
Predicator: nec adulatione: nec questu amore predicare debet	130	y
Predicator: Michesā inuictū p̄cā loquēti quēq; dixerit illis de	130	y
Predicatoribus precipi de ^o ut veritate dicant	131	b
Predicatores debent esse perfecti: et exemplares	131	o
Predicatores: sicut compantes terribiles sint et blandi	131	c
Predicatores: plus acutis q̄ vocibus resonare debent	131	o
Predicatores: aliam viliā q̄ laborant alia mordet ac lacerat	131	e
Predicator: surdus ac mechis predicat nō surdus et nō mechadus	131	f
Predicator: p̄t facere d̄ q̄ docere: q̄ efficacior vita q̄ verbum	131	g
Predicatores ad terrena clausi: ad celestia p̄o sunt aperti	134	p
Predicator: bone debet esse vite ac sane	210	x
Predicator: plus acutis q̄ vocibus resonare debet. Iterum	213	p
Predicator: periculosum est: secularia tractare negotia	297	l
Predicator: a curiarum frequentia caueat magnatum	297	k
Predicatores: etiam paupib ^{us} . xpi exemplo predicare debent	297	m
Predicator: venerationē: sortum dñe ac discretionē habere d̄		
Predicator: in collatione etiam priuata debet seminare spualia	303	s
Predicabat Christus citam in iherosolima	1	b
Predicabat apostolus publice ac priuata	1	c
Predicabant Diogenea et Cynici sibi obuiantibus	1	f
Predicabant apostoli sibi fratrum ac personarum diuersitate	1	l
Predicatio priuata: efficacior est q̄ publica vel lectio	1	b
Predicatio: officium: aliquando suscipiendum: aliquando o ^{mn} o		
non tuorum prophetarum exemplo	121	v
Predicationis opus habere populus debent qui ecclesiastica com		
moda acceperunt	128	l
Predicatio esca: sermo aliqui s̄bitabit: aliqui d̄o auditore culpa	128	a
Predicatio: sermo quando sit viuus et efficac	128	o
Predicatio: Cesaris spiritus sanctus linguam mouebat: ut om		
nium periret et conscientias	129	b
Predicante Augustino sermo illius ipso ignoratē veritas est con		
tra seclisum inueniē	129	l
Predicante Aug. qdā susor puerua est: ipso Aug. ignorante	129	k
Predicante Aug. vita et banicorū errorē heretic ^{us} curat ^{us} est	129	l
Predicatio: vicia sic ac ordiata p̄ audiētū q̄tate ac capacitate	130	r
Predicatio nō fiat sicut inundatione: sed moderata distillatione	130	o
Predicatio: verba sunt sicut herbe que aliqua animalia refici		
unt aliqua d̄o occidunt	130	v

Predicantio lenis sibiis equos militat: et caulos instigat	130	v
Predicatio est sicut medicamentum: et panis: et quare	130	v
Predicatio non audientes sunt sic corde: piele i cythara et quare	130	x
Predicatio ne vera indigent mundi potentes	139	
Predicationis causa: meritorie egredi potest religiosus	297	b
Predicantes pauperibus: ostendit quod solum lucrum querit aiarum	299	f
Precepta que phara precipit observari quot et que sunt	215	n
Preceptorio habuit Seneca ac Plutarchus: Ihero ac Trajanus	294	a
Prelati sunt Gigantes sub aqua gementes: et quare	119	o
Prelationis omnis: cum humilitate suscipiendum est	121	p
Prelatio: et si admaulstratur ut decet: indecenter in appetitur	121	q
Prelatio si imponit: propter charitatis necessitatem suscipienda est	121	r
Prelatio: deherantibus neganda: fugiendus vero offerenda est	121	r
Prelatio i alto posito non alium sapere difficile est ac inusitatum	122	x
Prelati non sunt felices: quia plerumque infelices vero sunt si non plerumque	122	x
Prelatio: que ac qualis cogitare debeat	122	x
Prelationis omnis humiliter recognoscit Augustinus	122	z
Prelationis assidue pericula considerans Gregorius: multum fecisse debet	122	z
Prelati lascivii caveant ac temulentiam: propter malum exemplum	122	l
Prelatio etiam ardens timere debet iratus amari: et quare	123	m
Prelati sine esca vero est: qui ex sua taciturnitate subdit mori	128	v
Prelationis a populo precia recipere peccatum: de illo autem curam non habere quid sit	128	y
Prelatio qualis in capitulo esse debeat	290	b
Prelatio lenitatem miscere debet cum severitate	290	c
Prelatio est Demosthenes cum rerum natura: et victor evasit	207	k
Periurare faciens proximum aliquem: peior est homicida	47	a
Periurare faciens proximum: a deo iussus est graviter cedi	47	b
Preferendi sunt poete: ob virtutis eminentiam: et non bonorum exteriorum	188	n
Perfici non debet nihil habens: nec ille cui nihil est satis	242	x
Prelium in bruto: vigore valentiora	14	c
Prelii deo provinciarum: et terrarum sunt ad modum auxilium	39	a
Perigrinorum: et incolarum officium: quale	4	g
Pergrinatio eo: mitemus: nisi alius: sed malo ad bonum mutetur	151	q
Periuratio quid sit	01	y
Periuratio predicare cepit: Joanne Baptista: et Christus	01	x
Periuratio: postea occidunt spirituales: et alia resuscitantur	101	z
Periuratio fabiole: qualis fuerit secundum Hieronymum	101	z

Penitentie efficacissima virtus: multis patet exemplis	101	B
Percula vt caueantur: quid oporteat facere	198	3
Percula vt caueantur: quid oporteat facere	219	e
Pessimus q̄ ciuitas Atheni. vallata ē: q̄no euaserit Socrates	186	e
Pessimus est. quid foris caueat: inualidum non timere	124	t
Petere importune necessaria: molebat pauper Socrates	287	g
Peteno difficulta: negat sibi ipse	289	o
Perseuerantia: quid sit fm Lulum	257	m
Perseuerantia Dialogus mirabilis: vt fieret Aristentis discipulo	182	m
Pictagoras: quid in ciuitate Crothontorum docuerit	2	m
Pictagoras philosophorum auctor: Italicozum: prius se phi.		
Isophum non sapientem nominauit	203	p
Pictagoras quate excellencie in philosophia: continentia: et cul.		
ta iustitie fuerit	204	o
Pictagore auctoritas maxima apud discipulos	204	i
Pictagoras animorum perturbationes miro modo sedabat	205	c
Pictagoras Sanius: quo tempore uenerit in Italiam	206	n
Pictas quid sit fm Augustinum	244	o
Pictas p̄sa magistra n̄ est: q̄ nullo uoce idiget ministro	73	q
Pictatem sibi desponsauerat Joanneo elemosinario	125	l
Pictas antiquorum: prout cultu dicti diuinum: q̄ta fuerit	244	t
Philologie lectionem: quatuor portabant: et que	264	v
Philosophie studium: quid Aristipo contulerit	1	k
Phia est totius ciuitatis omniumq̄ agendorum magistra	127	p
Phi mirabilis puerio ad simplicē cum sedā p̄dicauone epi	129	o
Phia est ars artū disciplinazq̄ disciplinarum	135	b
Phia est diuini h̄manazq̄ rep cū studio bñ viuēdi cognitio	135	e
Philosophia contemnitur ob discentiū deformitatem	135	g
Phi o maxum s̄phista p̄tagoras: cū victi p̄a onera portabat	136	l
Phi e lectionem quatuor portabant: et que illa fuerint	138	p
Phi am: a fronte: et a parte posteriori que teneant	138	q
Phi soli se phiē dedicare: omnibus alijs contemptis	138	r
Phi a parimedeo: annis gndecim in rupe egiptiaca p̄sedu	139	r
Phi p̄thotico: an monte caucaso ruitum exponitur	139	r
Phi e Theuistocles: post centum mortens uolet: et quare	139	r
Phi a maximus Platon octuagesimo anno scribens moritur	139	3
Phi a Socrates docēdo ac scribēdo nonaginta p̄pleuit annos	139	3
Philosophi: quersimode omnia contemperet: et quare	139	3

Philosophi quidam: oculos sibi ipsis erucere & quare	139 a
Philosophi quidam: oculos sibi ipsis erucere & quare	139 b
Philosophi carnalibus diuturnis studiis: hominum ad mensuram	
Philosophi porrigere non sinebat	129 b
Philosophi eudædæ: discendi in ira auditio	139 c
Philosophi in odium vltro currunt: ut inuenies diuites doceant	139 d
Philosophorum creptio: scolastici sunt quicquid vere studii philosophi	139 e
Philosophi in vltima: Socrates reuocauit ad mores	39 g 170 e
Philosophi quid sit finis: inuenies eam diuersimode describentes	171 k
Philosophi egregia dicta: scilicet ut Plutarchus & Aug. suo libro inscribere	170 f
Philosophie nomen: a pietate inueniuntur est & quare	172 l
Philosophia dividitur in moralem naturalem: & naturalem	172 m
Philosophia a gentilibus in tres partes secatur scilicet: Logica	
Philosophia a gentilibus in tres partes secatur scilicet: Logica	172 n
Philosophia a gentilibus in tres partes secatur scilicet: Logica	172 o
Philosophia a gentilibus in tres partes secatur scilicet: Logica	171 r
Philosophia non est sine virtute: & virtus non est sine philosophia	173 o
Philosophia describitur sub mulieris specie: & quare	173 e
Philosophiam figurantis mulieris proprietates declarantur	173 v
Philosophiam de se ipsis deponere: pluribus ex causis	174 x
Philosophia debere nomen quod dicitur: nisi ipsi illam nobis tribuissent	174 a
Philosophie maritima laus secundum Senecam	174 a
Philosophie amore antiqui philosophi omnia alia contempnere	174 b
Philosophia excellere alios magis cupiebat Alexander: quod eo	
Philosophia excellere alios magis cupiebat Alexander: quod eo	174 b
Philosophia excellere alios magis cupiebat Alexander: quod eo	175 f
Philosophie operatio & affectus multiplex	175 g
Philosophia in dicitur animis: eorumque moribus	175 g
Philosophia vltima extrahit: aliumque preparat ad virtutes	175 h
Philosophia contra omnia mala: singulare est refugium	175 i
Philosophia vltimè comitante: multa ardua superauit	175 l
Philosophie plantæ: tres sunt partes & quare	175 m
Philosophie leges mittere	
Philosophus Themistocles: non erat: rem publicam ex parte	
Philosophus Themistocles: non erat: rem publicam ex parte	175 n
Philosophus Themistocles: non erat: rem publicam ex parte	175 n
Philosophia: ad familie proprie regimen necessaria est	176 p
Philosophia: homo seipsum gubernat: cui gubernationi tria	
Philosophia: homo seipsum gubernat: cui gubernationi tria	176 q

Philosophia nihil id cognatū qđ loca ac tēpō aptare simones	176 r	217 g
Philosophia regit hoīem in bonis agendis: malisq; sustinendis	176 o	
Philosophia quomodo acquiritur	176 i	
Philosophia i suo exercitacione memorieq; vivacitate acquirit	176 v	
Philosophiam pauci assequuntur: & quare	176 x	
Philosophiam nullus assequi potest: nisi deus illam dederit	177 y	
Philosophia finis est morum correctio	177 a	
Philosophie vltimus finis: est beatitudinis assecutio	177 b	
Philosophi deum cognoscentes suere ceteris anteponendi	177 c	
Philosophia quidam philosophabatur ob vitam beatam	177 f	
Philosophiam tria illustrant: & que	177 g	
Philosophie usus rectus quis sit	178 h	
Philosophie usus est: qđ hō intelligit & docet facere	178 i	
Philosophia loqno: & nō facies. filia ē naufragabūdo nauis gubernator	178 k	
Philosophie abusus quis sit	178 l	
Philosophia loqno: & nō facies. medico filio ē loqno: & nō curanti	178 m	
Philosophum Pythagoras: primus se nominavit	179 q	
Philosophia verus nemō est nisi dei amator	179 q	
Philosophie professio in tribus consistebat: & quibus	179 r	
Philosophicū habitus in quatuor consistebat: & quibus	179 x	
Philosophus qđ dicitur hō nō morib; qđ ab herode audierit	180 f	
Philosophi duo gēn. vnti. s. Italici: alteri vō Greci	180 c	
Philosophorū successio incipit a Thaleto qđ ac qualis fuerit	181 f	
Philosophie princeps fuit Socrates qđ illā de celo euocavit	185 n	
Philosophie multa adiecit Aristoteles ex industria sua	198 x	
Philosophia cōfert hōi ut cū oībus sciat fabulari	216 c	
Philosophia vntici est deorū mun' disciplinarū qđ disciplina honorāda	217 i	
Philosophia est cō'urbanitat: omninq; agēdorū magna. Plēz	217 o	
Philosophia est bona a malo distinguere	218 o	
Philosophia abuti contingit ppter errorum falsitatem	217 r	
Philosophia abuti coniungit illam dētēdo ad hoībz seditiones	228 l	
Philosophia abuti coniungit superbie tumore: & arrogantia	228 m	
Philosophia abuti coniungit ob vite prauitatem	228 n	
Philosophia abuti coniungit ob virtutum abusionem	228 p	
Philosophia abuti coniungit ob inuestigandi & acqđdi inūta curiositatē	228 q	
Philosophia abuti coniungit ob librorū cumulatione	229 r	
Philosophia abuti coniungit ob vborū sine ruc correctōe sectandōz	229 t	
Philosophie glia militūq; victorū antiquo simul pcurrebant	229 x	

Philosophi latini ratione florere	231	f
Philosophi quid sit fm Platonem	233	x
Philosophi fideles sapias celis datis. ordiari debet ad morum correctionem	234	g
Philosophi fideles arrogantiam caueant	234	p
Philosophiam veram tenere volens quid facere debeat	236	y
Philosophia sanctorum vtilissima quid in hominibus operetur	236	a
Philosophie sanctorum qui fuerint primi magistri	236	z
Philosophorum fidelium et infidelium in quo consistat differentia	238	o
Philosophi fideles et infideles eadem fm aliquos differuntur	239	e
Philosophi gentiles non sunt detestandi ita ut fideles	239	y
Philosophie vltimus finis quia ac qualis sit	251	t
Philosophia est rectum curae et sollicitudo mortis fm Isaac	267	f
Prinatus sanguinis non debetur sed meritis	242	e
Princeps in republica anime locum obtinet in corpore	13	a
Princeps in republica est ad modum capitis in corpore	13	b
Princeps talis sit: quale est caput in corpore	13	b
Princeps est quasi diuine maiestatis ymago	13	c
Princeps greco ellequo basileos dictus sonat basis latine	14	d
Princeps apud antiquos eligeatur melior et non potentior	14	f
Princeps sapientis in solio simile similis est in cetero	14	k
Princeps non esse dominus veraciter s; vocari p; ex p;lo	15	y
Principio nomine nemine digni asserunt qd; princeps p;ter deum	15	z
Principes anteq; grae agebant pro diminutione imperij	15	a
Principes ad principatum multis modis fuisse assumpti	16	d
Principes duo romani ab aratro fuisse assumpti	16	e
Principi pauperum antiquorum in particulari erat non aut; ceteris	16	f
Principis requisite conditiones ante electionem que sint	17	g
Princeps in quadam insula causas mortis solus non iudicabat	17	b
Princeps peccans antiquis morte muliebatur	17	i
Principis potestas a deo est: non autem regimini prauitas	17	
Princeps malus regnat propter peccata populi	17	k
Principem Zephania nomine flagellum dei reuerenter acceptum	17	l
quidam sanctus episcopus	17	m
Principes ecclesie sunt ministri	17	n
Princeps electioni consentiat: et quare	17	o
Principes quomodo seruiunt deo	17	p
Principis Dionisij minoris et vnde	17	q
Principes ad maximam vocati sunt seruilem	17	r
Principio magna captiuitas	18	o

Princeps debent esse virtuosus ac viribus validi	18	t
Princeps sanguini non debetur	18	v
Princeps per successionem non contradicere quod videtur prin-	18	x
cipanti sanguini non debetur	18	y
Princeps septem sunt necessaria: que	19	b
Princeps pferuus est huius cociliū et ait Ambrosio Theodosio	20	q
Princeps deo ac ecclesie humilibus retribuit et in hac vna	21	r
Princeps superbo humilior deo	21	s
Princeps debet esse a libidine alienus	21	t
Princeps non potest esse stabilis ubi regnat luxuria	21	e
Princeps apum sine aculeis est et quare	23	n
Princeps debent esse sicut medici multi et egrotos curant	23	o
Princeps debet esse sicut cytharedus: ponit cordas remittens	23	p
Princeps	23	a
Princeps sit sicut pater: ita et medicus erga subditos	24	b
Princeps est fundamentum caput et pater populi	25	g
Princeps debet cum effectu audire pauperes Erasmi exemplo	25	h
Princeps scientia sua illuminatus et quare	26	r
Princeps optima instructio a Platone tradita	27	c
Princeps ac rex illiteratus est quasi asinus coronatus	27	g
Princeps insipiens cui comparatur	27	h
Princeps Ignarus quid facere debeat	33	t
Princeps necessaria bene enumerat Augustinus	33	v
Princeps tria sunt necessaria: et que	33	x
Princeps deo adherere debet	33	y
Princeps officium quale esse debet	33	z
Principem que sint ad celeste regnum perducuntia	33	3
Princeps subiecto in bonitate dominari debet	33	p
Princeps non oportet dare aliis et quare	36	p
Princeps Theodosii formatio data a claudiano	38	d
Princeps ceteros magnificentia antecedit iustitia clementia ac ma-	51	3
gnificentia	51	a
Princeps in terro imago dei est. Hierum	52	g
Princeps et prelatus sanus non est dolens latera id est habens collate	52	l
rales virtutes	52	o
Princeps quales tales sunt et ministri	52	o
Princeps bonus illa que a populo accepit pro communitate expendit	52	o
Princeps Romae de errantibus expedit et quibus causis	52	o

Princeps impius: Leoni assimilatur rugiens	56 g
Principibus post Adepepsi legimus debet sibi obedire	68 a
Princeps nature equalitatem cum seruis consideret	68 i
Princeps est persona publica: et diuine maiestatis ymago	244 p
Princeps oportet plura ac meliora scire q̃ ceteros et quare	245 f
Princeps illiteratos non contingebat esse ap̃d Romanos	245 g
Princeps eruditus esse debet in diuino legibus	246 m
Princeps satius in solio ē sic Simia sedēs in lecto	246 n
Princeps h̃re ṽz pp̃te memorā additōia ac diuine sublimitatis	246 v
Principib⁹ oib⁹ triplex cōsideratio ac intelligētia ē necessaria	247 p
Principibus periculorum circumstantium: adulationumq; seductionū cōsideratio necessaria est	247 z
Principes intelligere debet p̃tātē ac dignitatē ṽritatē ac breuitatē	247 a
Piscatio licita est et in clero nō aut̃ ferina venatio aut aucupatio	64 e
Piscatores sancti inueniuntur: non autem venatores	64 f
Piscatores vendentes retis lactum: mensam aureā ceperunt	
Piscos grandes a modernis queruntur religiosi	283 h
Puatozum officium quale sit.	4 f
Poculi h̃c ñz biogenes a q̃dā puero didit mān p̃cana bibēte	182 a
Poenes ara inter scenicas cōnumeratur meretriculas	226 o
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	226 t
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	226 v
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	226 x
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	195 s
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	176 c
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	145 d
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	15 q
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	15 o
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	15 v
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	15 x
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	b
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	16 c
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	16 b
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	16 c
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	15 m
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	20 i
Pocum artem potestatis Aug. nō ē bas erroris accusando	112 a

Potentum maxima ac multiplex miseria	14	n
Potentius mundi iopia laborant alicui? q illis dicat vtiatem	130	3
Potentior Alexandro Diogenes fuit? quare	182	r
Potentius mundi vires suas ignorant? quare	131	a
Potentius breuitas modo non cognita posita penam? intelliget?	147	m
Pontem ac murum aereum fecit Virgilius	215	n
Pontifex summus: caput est totius rei publice ecclesiastice	112	r
Pontifex summo adaptari possunt que de principe dicta sunt	112	r
Pontifex summus quo vocari potest non autem fieri	122	a
Pontifex of qsi seipm potem faciente inter deum & populum	112	d
Pontificem summum venerata est bestia irrationalis	124	t
Porphyrus? Plotinus? ac? Jamblicus? nobilissimi fuer? Platōis discipuli	202	e
Prophete Jouis i? Creta: a carnib? & coenis abstinebat? cibis	117	o
Prostitutione ei? summi: scōs ac tertii i? oratore assensu? qdani	153	n
Prounciatio sicut & vita in oratore debet esse composita	179	n
Propter artus monachus mouens cum pecunia sua in perditione sepultus est	147	r
Prospere & aduersa sustinere vt decet ars magna est: ac toto nōu		
addiscenda	109	k
Prospicitatem mundi habentes: ac eiusdem aduersa patientes quali		
ter admonendi sunt	108	r
Ponte anime sunt corpori sensus: ideo obseruandi	145	c
Providentia quid sit & quod ipsius officium	249	o
Providentia maxime viguit apud antiquos in bandis cōsilijs	249	o
Providentiam ordinari regimēto habere debent principes	248	f
Providentia diuine vltio extremiq? iudicij sunt in antiquis	248	f
Proxiuus quis sit	93	f
Proxiuus nostro quos ac que debeamus	262	b
Proxiui ac vicini que circa suos debeant seruare viciuos	81	p
Proxiui ac vicini q? circa suos debeant seruare viciuos	82	q
Providentia qd sit & qe ac q? sint eius partes fm? Tullium	246	t
Providentia per se ac pp? qd desiderabilia est fm? Cōmentatore	246	o
Providentia partes fm? Macrobiū: quos ac que sint	248	n
Pueri vt a peccatis cauant sunt informandi: & quare	93	f
Pueri laborib? debitis sunt exercendi moribus informandi	93	g
Pueri impuberes plurimo cibo ac potu peiores fiunt minusq?		
adolestant	136	n
Pueri magna instruendi sunt diligentia: & quare	136	q

Pueri obusitas operis diligentia permolitur	126 q
Pueri verba doctrinae primitiva imbuendi sunt et quare	137 y
Pueri hebreorum quibus doctrinae primitivae et quibus plurimae subuane	137 y
Pueri centum annorum quia sit	272 c
Pueri quos huius debet propterea et de puero a Platone instructo	193 f
Pulchritudine sua multi abutuntur et quomodo	97 a
Pulchra mulier ac fatua sicut suo est habens auream circulum in naribus et quare	97 t
Pulcherrimus infans excellens adolescens ethruscus quid egerit: ne alius esset in scandalum	97 v
Pulchrum videri velle si non si oculorum spectatum facti infirmitas	202 b
Punit deus lege diuinum de delinquentibus imitatorum illa obsecratio	194 q
Purgatorii a pena liberantur anime defunctorum	166 b
Purgatorii a pena aeternae liberatae gaudium est maximum in celo	166 a

De littera. B.

Quare petro a Christo dicitur ter pascere oues vel agnos meos	128 r
Quare pauperibus voluntaria ac martiribus eadem sit reprobatio	146 q
Quare ecclesiam interrogat Zinaxagozas pulchre respondit	174 c
Querere per nos debemus regnum dei et iustitiam eius	64 y
Querunt multa quae sua sunt nos autem quae Dei sunt Christi	117 y
Querunt diuersa in eodem Plato: quodammodo et in eodem libro	170 d
Questio Cingulii et de arcello proposita	225 r
Questiones tres quaesunt Antonius a Paulo et quae	296 b
Quid sit penuriam pati: prout dicit apostolus se scire	147 t
Quid faciendum filio: si pater patriam tradere voluerit	242 a
Quidam autem non suum videt defectus: iniquitas autem minime	269 d
Quidem habere et a discursibus abstinere principes antiqui pro curare	268 r
Quid ad locum accedere ut religiosus cum voluerit: et quare	287 d
Quidam amator sit religiosus: et quare	293 p
Quidam multa bona religioso pronuntiant: quae	293 q
Quidem moralem custodire volens quidam litterarum fasciculum signi tradidit	297 f

De littera. R.

Ratio quid sit secundum Augustinum	248 n
Ratione homo cetera antecedit animalia: deos vero sequitur	97 y

Ratio est hominis proprium bonum cetera vero sunt cum ceteris animis tribus illi communia	97	y
Ratio perfecta est sine dei gratia et virtute gratuita	97	z
Rationum collisione magis quam ventorum in tempore Aristotelis Zicha- denia mouebatur	199	b
Ratione homo non discernit certitudinem: bene omnibus brutior est	221	y
Ratio unde dicatur quia ab eo quod est ratio dicitur	221	z
Rationem reddere cogendus est animus quomodo f. Seneca	287	b
Rector turpis et naufragus est cui gubernacula fluctus eripuit	108	d
Rector qualis erga subditos esse debeat	131	k
Refectio corporali aro in igna est necessaria ad victum necessarios	282	z
Refectio sanctorum aderat temporis tarditas: quia ante solis occasum non comedebant	283	b
Refectio raritas erat apud antiquos patres	283	c
Refectio tempore erat apud antiquos alimentorum insensibilis	283	d
Refectio obliuio erat apud antiquos patres	283	e
Refectio ipse apud antiquos erat vilius operum occupatio	283	f
Refectio peracta a quibus debeat religiosum abstinere	285	a
Refectio peracta cauere religiosi ociositate: et quare	285	b
Refectio peracta: quibus vacare debeant religiosi	285	c
Reges Medorum osculum nulli dabant: et quare	28	z
Regio Indorum intractabilis consuetudo	34	k
Rex non sic crudelis et durus ad parcendum ab illo subiectis	34	l
Regi organica sonus cum paucibus familiaribus est victus: et quomodo	34	n
Rex risui non vacat: et quare	34	o
Rex in regno suo cui comparetur	34	p
Reges unde dicantur	37	c
Reges qui in veritate dici possint	38	f
Reges suos antiqui magnificabant	69	i
Rex Serapion: quomodo a seruis creatus sit: et quare	71	b
Regentia hinc debere ostendit ex ratione Alexander a pirata secus	240	d
Regis optima electio in quadam insula	243	m
Regis Sabba venit videre misterium ordinem Salomoni	52	i
Regis auribus nil silentio tuor: et nil finis iocundo accepior	201	o
Regnantium benedictio hic et alibi sit merces	39	q
Regnantium male: quale hic et alibi sit damnum	39	r
Regimen humane vite quale sit	175	r
Regere seipsum: laudabilis est quam alia regere	224	c

Regionem nostram repetere per aliam viam: quid sit	282	p
Relationem illorum que sunt in regno habeat rex a paucis	34	n
Religio quid sit	143	3
Religio unde dicatur	143	a
Religio monastica quid sit	143	b
Religionem ampliam dei filius et quomodo	143	e
Religionis sacre institutio antiqua est: et autentica	143	c
Religionis ingressum non prohibeant parentes	144	r
Religionem intrare melius est quam sua pauperibus dispensare	144	o
Religionem vitam omnia et non pauci intrant	144	e
Religionem sustentantia sunt septem orationi necessaria	155	l
Religionis perfectio multis patet exemplis	155	m
Religionum conventum primum instruit Samuel	143	c
Religiosi ac moachi in veteri testamento erant plurimum filij	143	d
Religiosam vitam Christus preelegit: discipulis tribuit aliosque	143	f
Religiosam vitam docere apostoli post domini ascensionem	143	g
Religiosam vitam docebant Alexandrini sub Marco euangelista	143	h
Religionis sub Marco intra continentia austeritas et ciborum	144	b
Religiose vite excellentia ostensa fuit in selmo ab agelo: et quo	145	p
Religiose vite perfectio in tribus consistit et in quibus	145	3
Religiosi perfectam vocant castitatem	147	a
Religiosi sunt Eunuchi in templo vel reclusi	147	b
Religiosi sic sunt mortificati ut cum delectatione moris carnalis non sentiant	148	g
Religiosos temptare laborant demones prout vidit quidam	148	n
Religiosum cadere faciens demon a principe suo coronatus est	148	o
Religiosi aliquando malunt ut superiores suos faciant voluntates quam econverso	150	d
Religiosa necessaria est a mundanis tumultibus elongatio	151	e
Religiosa necessaria est superfluum abnegatio	151	m
Religioso debet esse mutata quantitas ad concupiscentie motus	151	o
Religiosorum multi muti sunt habitu non autem vitam	151	r
Religiosis cordis cultura exercitatioque necessaria est	151	t
Religiosis ad modum agricole vicia eripet	151	e
Religiosis interea subtilis discussio summe est necessaria	152	a
Religiosi peccata impetierunt ut magis puniantur quam sceleratores	156	m
Religiosorum obedientium magni esse preuium patet exemplo	156	g

Religiosorum male viventium maxima peruersitas	156 q
Religiosi male viuentes pessimi sunt hypochrite	156 r
Religiosi et denarii maxima similitudo	156 s
Religiosi cum secularibus dominari maxima confusio	156 t
Religiosus negligena: conuersus est preconfusione matris illi exprobrantis	156 v
Religiosorum exterior habitus: quid significat	157 x
Religiosi philosophia: que ac qualis sit	157 y
Religiosi tria valde vilia ac necessaria et que	160 e
Religiosi tria valde nocturna: que	160 f
Religiose vite ordinamentis continet partes et quos	160 g
Religiosus in paradiso religio potius: qd operari debeat	160 h
Religiosus non viuens et debet hypochrita esse: et quomodo	161 i
Religiosus non licet regiam aulam frequentare: et quare	169 z
Religiosus orare debet hora sexta ac nona: et quare	177 r
Religiosus diuinas laudes integre persolvere tenet: et quare	178 a
Religiosus quo tempore vacare debeat studio scripture sacre	180 c
Religiosus qñ se bere debeat in se accessus pgressu: et recessu:	180 r
Religiosi moderni alimenta querunt delicata	181 s
Religiosi: sapies nō iudicāre gentiliū exi p̄lo: p̄fudi debeant	187 c
Religiosi in moderni: ab antiquis differunt et in quo	191 d
Religioso: um moderno: um imperfectio maxima	192 e
Religioso religiose loquentibus angeli tripudiant	192 f
Religiosus in dormitorio: qualis esse debeat	192 h
Religiosa dormiens honeste se componat	192 i
Religiosi recolectio in se: qualiter fieri possit	193 o
Religiosus non facile egrediatur ob leuem causam: et quare	192 x
Religiosus: quibus ex causis meritorie egredi possit	194 g
Religiosa egrediens: in mūdo vitæ videt nisi mala: et que	194 b
Religiosus egrediens: qualis in itinere debeat esse	198 v
Religioso: um membra singula: summi seruent officium	198 x
Religiosus itinerans: omnium qualiter persolvere teneat officii	198 a
Religiosus itinerans: cum socio debet de celestibus conferre	199 c
Religiosus itinerans: a vano aspectu oculos continet et quare	199 h
Religiosus itinerans: honesta magis oculos querere debet	199 i
Religiosus itinerans: mulierū caueat p̄sona ac familiaritatem	199 k
	300 p

Religiosus: hospitio a secularibus receptus: qualis in conuersatione esse debeat	302	f
Religiosi eremites: nocui non audiant	302	m
Religiosi publici multi in multis sunt minus circumscripti	304	b
Religiosi: vili valde ferculo saporis ac vinorum diuinitas	304	e
Religiosi alii: plus de mundano loquuntur: quam de diuinis	304	f
Religiosus: finit a refectione apud secularia: a quo catere debeat	304	b
Religiosus egressus: explet negotio: redeat ad inuoluntatem quietis	304	l
Religiosus inter seculares: est sicut bubo inter alias aues	304	m
Religiosa quod ipse redimere debeat simulum inter seculares	304	n
Respublica quid sit	4	a
Respublica quid sit secundum Plutarchum	13	z
Respublica est res populi	4	b
Respublica: ex quibus constat	4	c
Respublice membra: qualia esse debeant	4	b
Respublice rectores: eius concordiam seruanti: sicut in organo seruatur consonantia	5	k
Respublice vniuersus: qualis esse debeat	5	m
Respublice vniuersum debet principari	7	k
Respublice: fidelitas in omnibus adesse debet	7	m
Respublica: consilij obligat. hinc consules a consulendo dicuntur	7	a
Respublice: quid conferat bonum consilium	7	e
Respublica parua: qualiter magna fiat	8	y
Respublica constet ex moribus: ut ait Lilius	8	z
Respublice datus pilui: mausum comparantur gubernatoribus	8	v
Respublice vniuersus: omnia intendere debent	9	b
Respublicam antiqui curabant: etiam post mortem	9	k
Respublicam vniuersam omnium intentione saluare: per exempla	9	m
Respublica ecclesiastica: sola est perfecta: et quando	9	n
Respublica: ex eisdem generatur et corrumpitur	9	o
Respublicam Romanam: que mala euerterunt	10	r
Respublice causa: que fuerit a Romanis	10	e
Respublice causa: quid fecerit quidam	10	v
Respublice causa: Codrus mori tali? quod terre hians se dedit	10	x
Respublice causa: omnia continebant antiqui	10	y
Respublice causa: quid Paulus Ephesiani filius attulerit in erarium publicum	11	g
Respublice vniuersus: et non populus se viuere estimauere antiqui	11	a

Reipublice societate: nullaz aliam esse gratiorem ait Tullius	11	b
Reipublice salute nullū periculū esse vitandum ait Tullius	11	c
Reipublice causa morientes filios non plangebant antiqui	11	e
Reipublice ecclesiasticæ grauia: quid ecclesiastici facere debeant	11	g
Reipublice mala multa inierant ante doctrinam xpianam	12	q
Reipublice Romane multū inierant mala: ante fidem Christi	12	r
Reipublice cōmodo et non ppter officia sunt assumenda	39	v
Reipublica inuicta exposita: est quasi discastrata: quo nihil magis		
gustandū vituperosius	67	i
Reipublice omnia membra: suū erequi debent officium	67	k
Reipublice membra: per mēbra corporis nō in merito significāt	67	l
Reipublice membrorum multiplex colligatio: siue coherencia	67	o
Reipublice seruientes duo Platonis seruent precepta: et que		
Reipublica quando incipit esse felix fm Platonem		
Reipublice saluti consulunt Aristoteles verbis ac factis	201	y
Reipublice causam multa sustinuit Cicero	211	b
Reipublice enlutarem vite propter antiqui preposuere	241	m
Reipublice sue ob victoriā maluit mori Lodr ^{us} & viuere. Hierz	241	n
Reipublice prodesse volentes: seruare debent duo precepta Pla-		
tonio: Iterum	241	o
Reipublici parū: qualiter antiqui magnū fecere. Iterum	241	p
Reipublicam magnam qualiter moderni faciunt paruam	241	p
Reipublice causa: minus sapientis: sapientiori postponenda est	242	s
Reipublica perit: dum unusquisq; cōmodū propriū querit	243	f
Restituere tenentur confidici male lucrata	46	i
Restituere tenentur aduocati: ea q; p iustā amittere aduocationē	46	m
Restituit mal ^{us} aduocat ^{us} male lucrata ac p eū amissa	46	n
Restituendum est in morte per se: et non confidendum in aliquo	168	b
Rhetorica: quid sit fm Aspharabium	223	t
Rhetor: bonus: spiritualiter loquendo: quilo sit	223	v
Risui non vacet rex: et quare	34	o
Rumor in claustro: vna est de duodecim abusionibus	291	r
De luteris. S.		
Sabbata nostra peridere hostes nostros: quid sit	272	f
Sacerdotes aliqui angelis: aliquando dō diu appellantur	18	z
Sacerdotum causas Constantinus noluit indicare	28	a
Sacerdotes: sacros principes indicare debent: et nō ecōuersos	18	c
Sacerdotes peccantes: copopetendi sunt non propalandi	19	a

Sacerdotum principem honorant: tribula flagella dei: & quare	17	a
Sacerdotes parochiales: pedib ⁹ adaptantur: & quare	112	v
Sacerdotes septuaginta duorum xpi discipulorum sunt successores	114	n
Sacerdotum officium: quale sit	114	n
Sacerdotum officium: Christus exercuit & quando	114	n
Sacerdotes quales esse debeant	114	o
Sacerdotes: ipso stola super utroq ^{ue} humerum & quare	114	p
Sacerdotes debent esse immaculati	114	q
Sacerdotes virtutibus sint ornati	114	r
Sacerdotes sobrii sint & non vinolenti	115	y
Sacerdotes: unde dicantur	116	i
Sacerdotes sicut flammeo: apud antiquos in magno erat honore	116	k
Sacerdotes idolorum: nunq ^{ue} se mulieribus miscebant	116	m
Sacerdotum idolorum abstinentia maxima	116	n
Sacerdotes gentiles: sic suae abstinentie: Qto magis xpiani	117	q
Sacerdotes gentiles: p ^{er} uic ^{em} an ^{te} institutione ^m postea se corripiebant	117	r
Sacerdos idolorum: act ^{us} valens ^{er} flacc ^{us} : vix in meli ^{us} mutauit	117	r
Sacerdotes gentiles erant vniu ^{er} sus uxoris v ^{ir} i	117 o 114	r
Sacerdotes: boni sunt vigilantes non custodientes	117	t
Sacerdotes boni: quid faciant	117	t
Sacerdotes & ecclesiastici: sint vigilantes: custodes: pugiles: ac milites	117	r
Sacerdotes: pascuis necessarii: subditos pascant	117	y
Sacerdos legalis: uxorem virginem nō viduam accipere debebat	113	q
Sacerdos legalis: tempore belli nihil de pertinentibus ad dei cultum premittebant	131	i
Sacerdotum legalium: usq ^{ue} ad martirium perseverantia	131	m
Sacerdotum legalium indumenta: quid significabant	134	r
Sacerdotum noue legis indumenta: quid significent	134	o
Sacerdos dicitur angelus: q ^{uia} angelus idem est quod nuntius	260	c
Sacerdos missam celebrans: qualis esse debeat	279	p
Sacerdos indigne celebrans: grauiter peccatus est	279	q
Sacerdos: sic apud antiquos: caste ac pure eligebantur	116	i
Sacerdotum: ne intermitteret qdā gētilis: v ^{ir} i se i ⁿ brachio passus ē	144	i
Sanitate gaudentes: qualiter sint ammonendi	111	f
Sanitatem suam non destruant voluptatibus ac lasciuia	111	g
Sanitatem destrunt nuntia fercula	111	b
Sapientum regimen: quale erat sicut Senecam	27	o
Sapientes: deus voluit sui populi esse rectores	27	

Sapientum multumdo: ac raritas: unde causetur	138	v
Sapientia septem Ionicis: quo tempore fuerit	180	e
Sapientia an debeat trahi	209	m
Sapientia proprium est: nihil penitendi facere: nihilq; inlusu	213	y
Sapientia solus esse non potest: qd omnes boni sunt secū: & quō	220	k
Sapientia Plato minime presumptuosus fuit	195	v
Sapientes sunt terrent reges ac principes	245	i
Sapientia ac stultia animi differentia maxima	257	p
Sapientie dignitas maxima: conuerso preualet mundi opibus	135	b
Sapientiam gentiles extollebant: tanq̃ vnicum numen	135	c
Sapientiam pungebant antiqui cum quadam scriptura prefoxi- bus omnium temporum	135	c
Sapientia odit homines stultos: ignorantia opera ac inutiles scias	135	c
Sapientie amor: phisic dicitur: & sapientie amator: phisic: & q̃re	135	b
Sapientia est sempiternorum sententia	135	e
Sapientiaz gentiles excolebant: tanq̃ dei deoz ac oīz p̃ncipē	174	ll
Sapientiam viuere stulti emere non possunt	174	e
Sapientia quatuor inducūt: q̃ in Socrate fuit sapientissimo	186	o
Sapientie studiosi qui Imperatores fuerint	229	x
Sapientie studiosissim⁹ fuit Carnaydeo: non agna ante expletio	246	o
Sapientie causa: omnia sunt abijcienda: put secū Socrates	246	o
Sapientiam venalem: qui detulere parissus	231	i
Sapientie venditores: Carolo magno tria perire: & que	231	m
Sapientia: multis modis accipitur in scripturis	233	y
Sapientia: multipliciter a multis diffinitur	233	s
Sapientia mundana qualis sit	233	a
Sapientia mundana triplex est	234	c
Sapientia mundana: ad quid sit	234	b
Sapientia notia detraquēda est: laudabilisq; fatuitas adiscēda	234	f
Sapientia erronea: est ad seducendum: ideo cauenda	234	k
Sapientia iustorum: que ac qualis sit	235	i
Sapientia fidelium multipliciter diffinitur a sanctis	235	ni
Sapientia predictis quid sit	235	n
Sapientia fidelium determinatur quid sit	235	o
Sapientia fidelium multipliciter dicitur	235	p
Sapientia est mandatorum dei perfectibilis	235	q
Sapientia est archanoz luculenta cognitio	235	r
Sapientia est diuinoz adimpletio consilioz	236	o

Sapientia sanctorum antiquorum qualis fuerit	236	t
Sapientie virtuose sanctorum alphabetum est humilitas	237	l
Sapientia contemplatiuorum: in quo consistat	237	l
Sapientia diuina non inuenitur carnaliter vluentibus	238	n
Sapientia gentiliu: unde veniat ⁊ quo ascendat	238	o
Sapientie gentiliu: ⁊ Christi fidelium maxima differentia	238	o
Sapientie sanctorum multiplex virtuositas	238	p
Sapientia: vbi ⁊ a quibus inueniatur	238	q
Sapientiam habentes diuinam: veri sunt excellentissimiq; phi	238	r
Sapientie fidelium respectu infidelium eminentia	239	a
Sanguinis prolata snia: triginta diebus differenda est	20	m
Sanguinis humani effusio cauenda est: ⁊ quare	35	p
Sanguinis huius effusio: clamât oēs ad deum creatore.	35	q
Sathan: aduersarius dicitur		
Satisfactio: pro tempore niale expenso: qualiter fienda	305	o
Satisfaciebāt ſci patres: pro relaxata abſtinentia: ⁊ qualiter	305	p
Stabile nihil in hac vita	108	o
Seculares: magne aliqui eē perfectiōis oñdit quodā exēplo	64	p
Securitas tanq; hostis: infirmis mentibus timenda est	264	r
Senatus a senectute dictus: nomen est officij	48	o
Senatus officium: est: ciuitatem inuare consilio	48	o
Senatores cētū Romulus eligēs: p̄res ob eorū eos notauit	48	p
Senatoribus nihil nobilitas: nihilq; glorioſius	48	q
Senatoribus hono: maxima apud grecos habebatur	44	r
Senatorum nomina litteris auctis Romē erant conscripta: iō		
patres conscripti dicebantur	48	r
Senatorum consilio: bellum apud Athenienses gestum est	48	o
Senatus in republica cordi comparatur: ⁊ quare	48	o
Senatus Romanus: qualis fuerit	58	c
Senib; nō adſit voluptatū iuuenitū implicatio ſz abdicatio:	94	x
Senectutis agende sunt ḡce: q; quod nolle debet non potest	94	y
Senes circa studia ſalutaria ſe occupare debent ⁊ quare	94	y
Senibus: ante ſentium memoria: induſtria adſit: ⁊ ingeniū	94	z
Senibus adſit rectitudo in vſu virtutum	94	b
Senes plus agunt conſilio: q; illi qui laborant	94	c
Senectus ac proſus priuatio: preſtant libere loquendi licentiā	94	c
Senes a ſenio dicit: quaſi ſe neſciant	94	b
Seuicinus qd ſu: q; ſex eſt: ⁊ edificium potrefactum ruens	94	b

Senium: nauigio vetusto comparatur: et quomodo	94	e
Senes: excessum caueant alimentorum	94	e
Senes citius inebriantur s3 Aristotelem: et quare	94	f
Senes laborant loquendi abundantia magis q3 iuuenes	94	f
Senis opera: que et qualis esse debeant	94	g
Senex: aliquando dicitur puer centum annorum: et quare	94	g
Senes viuere incipientes nihil turpis	95	b
Senis studium est: proreco recogitare iniquitate: preteritasq3 abdicare voluptates	95	b
Senium in cōmoda plurima s3m Gregorium	95	i
Senilis etas: amphore comparatur: et quare	95	k
Senectutis nomen imponens Virgilio: in illē eam vocauit	95	l
Senes annos non habent: quos se hēre dicunt: et quomodo	99	m
Senes studeant bene mori: bene viuendo in iuuentute	95	m
Senex bonū post se reliquat exēplū: elegans senis exēplo	95	n
Senectutem suam: accusans aliquid non habebat senex quidaz centum annorum	95	o
Senex sine religione: maxima est abusio et quare	95	q
Senes sine bonorū opes fructu arborib3 instructiuos pparat	95	o
Senilis etas: duas cancat particulas que non veterascunt: cor felices et linguam	95	r
Senex Socrates nonaginta quatuor annorum: et Cleantes: duo volumina edidit	215	r
Senex Sophocles centū annorū: nobilissimā edidit fabulā	215	o
Senex Themistocles centum et septem annorum mouens vole bat: tunc sapere incipiebat	215	r
Senex Lato censorio: grecas literas discere non erubuit	216	r
Senex Licero idem fecit	216	r
Senex Borgias centum et septem annorum: non habuit aliquid quo senectutem accensaret. Ite uim	203	n
Seneca binon suo s3m more romano: honestaq3: vit vite	211	e
Seneca dictaq3: fuerunt: uulgaria asserit Quintilianus	211	f
Seneca opera commendat: s3mto pluria: et nepos	211	g
Senecam preceptorē: altero quondam discipulū ei3 occidit	211	h
Senes philocephorum: euerse: in quo euerseficabantur	220	p
Sepultura honesta: a sepelitis aliq3 ipi: et tūti uili: et quare	164	p
Sepultura ecclesiastica: an profit de fūcto et quomodo profit	164	q
Sepulture tradenda sunt corpora moruorum maxime iustorū	164	r

Sepultura condigna: antiquorum corpora honorata sunt	164	r
Sepulture in ecclesia tradita scumontalis p mediu secto f: a qre	164	u
Sepulture traditus in ecclesia sancti digne extrahitur: et ex hoc		
episcopos moritur	164	z
Sepulturam nō curabāt antiq̃ sacri patres: vt pz exemplo	164	v
Sepulturam propuā na curabāt antiq̃ plū: vt pz exemplo	164	x
Sepulture tradi in patria ppa nō curauit Anaxagoras: et qre	181	k
Sepulturam non curauit Diogenes: et quare	183	z
Sepeliri post mortem non curauit Socrates et quare	190	z
Speculo utendum est ad id ad quod uidebatur Plauto	215	o
Spectaculo assistere nihil damnosius et quare	267	c
Semiliberis se asserens Cicero improbat a Seneca	211	c
Sententie publicę: egregie sunt ad multa proposita	209	r
Se o piscere sat q̃ nū. q̃: Socrates in sicā piscēdo oñdit exēplo		
Sensu exteriorib⁹ bellis hominibus pstant: et que sint ille	221	y
Sensibus corporis quinque anime sunt potae	294	y
Senatus unde cognoscatur	303	x
Seueritas quid sit	243	g
Seuerus princeps in subditos cui comparetur	21	r
Seniorum multorum sequellam non habeant presidentes	40	e
Seruorum paucitatem habuere Lato ac Scipio romani	40	e
Serui non sunt hostes: sed fiunt ob dñorum crudelitatem	68	x
Seruorum usu: supbi sunt: auarissimi: sum⁹ ac crudelissimi	68	z
Seruus condicione: libet esse potest uirtuali libertate	68	a
Seruus condicione: aliquando dominus est passionum: domi-		
nus sō aliquando earum seruus	68	a
Serui potius dominos colant q̃ timeant	68	b
Seruis moderate imperare laus est	68	b
Seruis capti precioq; comparatio uero parcere iubet	68	b
Seruum ferro uenozandum proiecit crudelissim⁹ Pollio	68	c
Serui nō sunt permittendi uiuere in lasciuia: sed castigandi	68	c
Seruus panis ac disciplina: rōne ac modestia moderata esse debet	68	c
Seruorum disciplina: rōne ac modestia moderata esse debet	68	d
Serui omnia seruiant cū hūilitate: reddēto q̃ sūt Cesaris Cesaris	69	c
Serui colpos odia petiūt q̃ ipsi: simile in duxit captiuitatem	69	f
Serui caneant: ne per peccata turpiorē seruilitē incurrant	69	f
Seruorum uocabuli origo: unde uenerit	69	g
Serui de quibus sint ammonendi	69	h

Serui dñs debet esse fideles mltorum seruoꝝ exemplo	70	x
Serui multi infideles dominos occiderunt ⁊ domos eorum ac conſi- geo inuaſerunt	71	g
Seruos qui dños suos occiderunt: Alexander crucibus affixit	71	b
Seruus fuerat abbas ⁊ impi⁹ ad adueꝛſum ſuum honorabat	71	f
Serui dñs ſunt ſubditi: apum exemplo: ut ait Virgilius	71	k
Seru⁹ barbar⁹ haſdrubale occidit: eo qd dñs ipe ſui occiderat	71	m
Servum ſine domino vivere poſſe: dominum vō ſine ſervo vivere non poſſe turpe eſt	183	x
Seru⁹ ſacr⁹ Diogenes dixit ſe ſeire hominib⁹ liberto imperare	183	a
Servus Phedron quaſit in erum opum ſub Platone	203	m
Servitus nomen culpa meruit non natura	67	q
Servitus viliffima apud nonnullos dominos: ⁊ quare	68	y
Servitus in peccato: qualis ſit	69	a
Servitus nulla turpior qd voluntaria ſicut eſt in peccatis	68	s
Servitutē voluntariam inducit voluntaria munꝝ acceptio	187	i
Servire cepeſti ſenectute ſedecuba Crefus Hary niſ ⁊ alij	68	z
Scientia ⁊ predm ſuere annuꝝ principis ⁊ quare	26	p
Scientia predictum Alexandrum fieri: Philippus pater procuravit epiſtola miſſa Ariſtotele	26	q
Scientia multa ſic aliquando nocet: ſicut corpori cib⁹ idigeſt⁹	141	b
Scientie grad⁹ ſunt: ſecundo: mediatio. opatio: oſo ac pꝛiſtatio	141	s
Scientia cibo corporali comparatur	234	v
Scientia abuti contingit ob ſuperbie tumorem	234	d
Scientia abuti contingit ob preſumptuoſam eſtimationem	234	e
Scientia abuti pꝛigit: ob ſciedū ſimilia laborioſam curioſitatem	234	c
Scientia miſta pꝛditi nō pbat Apoſtol⁹: ſi modū ſciedū neſcieri	234	f
Scientiarum ac virtutum origo: eſt dominatio nꝛ Beſus Xꝑus	237	m
Scientiam amana ſcripturarum. carnis vilia non amabit	272	m
Sciendi modus multiplex	234	f
Sciendi modus: ordo: ſtudioꝝ: ac finis	241	d
Scire plura ac melioꝝem principem magis decet qd ceteros	27	e
Scire volunt multi: ob tuerſaꝝ cauſas	141	e
Scire volūt multi diuerſis tamē reſpectib⁹ ſm Bernardū	234	f
Silentium venale eſt apud cauſidicos		
Silentius per quinquēſimū diſcipulo Pyſtagoras imperabat	206	e
Silentium in menſa ſervandū eſt: aut vocatus ſino pſerendus	217	k

Silentia mensura dissipata: mento extra seipsam dicitur	267	k
Silentij muri n̄ huius ē sic cinctio inimici iaculis patens	168	l
Silentium non seruans est sicut fluuius exundans	268	n
Silenio vacabant antiqui sancti patres sicut abbas Agathon	268	o
Silentium mirabile seruabant in ecclesia sancti patres	289	3
Simplex sener plim fidei illudentē pfudit: quomodo	129	f
Similitudo sancta cuiusdam predicantis philosophum callidissimum confudit: et quomodo	128	c
Scriptura sacra: est omnia scie contentua fm Augustinum	141	g
Scripture sacre studere: omnes ammonendi sunt et quare	141	l
Scripturę sacre studet: talia studēb' excellentiores sūt: et q̄re	141	l
Scriptura sacra habet triplicem modū intelligēdi: et q̄s sit	142	k
Scripture sacre qualiter sit studendum	142	l
Scripture sacre nouitiam attingere cupiens: emendationi studeat viduam	142	m
Scripture sacre audios: qualiter illam audire debeat	142	n
Scripture sacre studens: qualiter instruendus sit	142	o
Scripturis simplicioribus intendens quidam probabilis vite errorem incurrit	142	r
Scripture sacre studens: opere impleat que audit: vt sapientia augetur.	142	v
Scripture sacre sciaz appetunt quidam mala intentione: et qua	142	x
Scripture sacre quidam opant bona intentione: et qua	142	y
Scripturarum duo sunt genera artium. s. et appenditarum	137	f
Scripture oēs vñ modo reprobate n̄ sint a sapiente legi possunt	227	l
Scripturis malorū n̄n̄ non est pfidendi sed etiam i ppijs	229	o
Socio vñ de dicatur	85	o
Socij college: comitio: consortio: ac sodalis differentia	85	o
Societas quid contulerit homini	86	v
Societas malorum vitanda est et quare	86	x
Societas bonorum habenda: et quare	86	3
Socio adesse debet charitativa affectio	86	a
Socio adesse debet vnanimis consensus	86	a
Socio adesse debet mutua subleuatio: ac veneratio	86	b
Socium et amicum esse alterum se: affirmauit Alexander: et qñ	86	c
Societas inter homines est penea deo imperium	86	■
Socium debet esse pia compassio: ac supportatio et quare	86	■

Societatis ratio diuiditur in infidam ac beniuolentiam	86	f
Societas eoz quibus esse debeat	86	g
Societas salua esse non potest nisi amore: ac parui custodia	87	b
Societatem dissoluit auaritia	87	i
Societas bonorum suscipienda: maloz bo exterminanda ē	87	i
Societas maloz uni a bonis vitanda est	209	m
Scola oco cuiuscunqz etatis admittit: sō temp discedū est	94	a
Scolares debent esse corporali dispositione venusti	135	f
Scolaris Thimel fili ⁹ ob corpis dispositionē socijs suis ludibz	135	g
Scolaribus nocet breuitas intemperies: vel estans	135	b
Scolaris quidam: ob corpore ac tempore indispositionem sepiā occubuit	135	b
Scolaribus cibz ac potus ad sit temperantia: vestidqz penuria	135	i
Scolares explorandi sunt: quales sint quo ad mētis industriā	136	k
Scolares pueri viuacio ingenti sunt singulariter nutriendi	136	m
Scolares pueri: qualiter in principio sint instruendi	136	o
Scolares paues male instructos: duplicem faciebat Thimeneu solueret mercedem	136	p
Scolaris triginta annorum Lotharius nomine obtinuit cuius vxor fuerit Eneas	136	r
Scolares tempus ac expensas simul non amittant	136	a
Scolarum puerozū peccata: que sint fm Augustinum	136	a
Scolares recte & artificialiter primo in grammaticis sunt instruendi	136	t
Scolares non nimis ibuant: & inlaqueent poetaz fabulis	137	k
Scolares post grāmaticam sunt logica imbuedi	137	a
Scolarib ⁹ erudiendis: septē spāles ex oib ⁹ scijs sūt necessarie	137	b
Scolaris ebrietatem maxime caveati & quare	138	i
Scolares vt proficiant: qualiter studere debeant	138	k
Scolares sint queni exēplo pboz ac vere studeant philosophiē	139	e
Scolares a vicio sint pleni: quosqz moribus maturi	139	f
Scolarum ignorantia maxima: regulas audire philosophiē: & morz toa non esse	139	g
Scolaribus confert constans stabilitudo: & quare	139	b
Scolaris qdā postea mercator sui octi milia deniqz scolastic ⁹	139	b
Scolaribus ad sit discretia suarum complexionuz consideratio	139	i
Scolaribus ad sit: magistrorū credulitas ac dilectio	139	i

Scolaribus ad sit rara aut nulla mulier ad eos accessio	139	m
Scolaribus ad sit bonorum factorum adhesio sufficiensq; sumptuum	140	k
prouiso		
Scolaris dicitur eo q; nihil sit disculus ⁊ a scola diuisus	290	g
Sobrietas comico sapientie animota viani omnibus precludit di-		
sciplinto	192	s
Socratem tristiores: vel alacriorem nemo vnq; vidit	186	3
Socrates tres fuisse: omnes viri excellentes	190	l
Scoria de militum exercitu expellenda	36	k
Sollicitudinum ⁊ miseriarum regie dignitati annexarum consideratio		
ne quid videret rex quidam coronandus	247	p
Sollicitudineo ponit olerere antiqui facti pfecto q; ciuitates ⁊ qre	266	v
Somnus continuus moro est: temperatus ⁊ o vita	66	x
Somnu vidit Socrates an mortem indicio q; die tertia erat mori		
lurus	187	c
Somniū Socras anq; Plato ei⁹ discipul⁹ fieret	192	3
Somnia quibus accidunt de causis	288	l
Somni etiam tempore: bona a malis differunt	288	k
Somnino religiosi: qualis esse debeat	288	l
Somno tempus deputatum: perit	288	l
Somnus Lethæus: seruo dei debet esse abhominandus	288	m
Somnum tenue luvat: victus potiusq; sobrietas	288	n
Somno transacto: quid agere debeat religiosus	288	o
Somnus ipse: sanctis viris meritorius est: ⁊ quare	288	p
Somnum quare cupiant sancti viri	288	q
Somno peractor: ad matutinum surgendum est: ⁊ quare	288	r
Sophista spiritualiter loquendo: qualis sit	223	o
Sophistice loquens odibilis deo: ⁊ quare	223	l
Stomachus est rex totius corporis	52	n
Stomac⁹ accepta nō cōcōio mēbris: pestifer ē: sic ⁊ princeps	52	p
Stomaci fastidienti ē: multa degustare: sic ⁊ librorū mistos euolue	141	p
Storcyus grece latine dicitur poeta: ⁊ quare sic dicitur	220	n
Storcyorum principes Zenon ⁊ Crispus	221	t
Succesorem modo curiali sibi Aristoteles moriturus elegit	201	p
Scrutinium interius: a religioso qualiter fiendum	252	b
Superbie repugnante in triumpho pulchra antiquoz obsequio	248	x
Superbire contra naturam est: ab equali velle uniri	68	v

Subdiaconorum officium quale sit	113	b
Subdiaconorum officio Christus vltus est: et quando	113	b
Subdiaconorum dignitas magna est: et quare	114	f
Studium quid sit	138	e
Studium mirabile Theodosij fuisse assertit historia tripartita	16	b
Studium mirabile Caroli magni in artibus et in diuinis	26	c
Studium de roma parisijs translatus est Caroli magni tpe	231	k
Studia in ciuitatibus statucnda sunt	35	k
Studio inferuentibus prouidendum est in necessarijs	35	k
Studentium diligentia grecorum regum sublimatim est	35	k
Studentibus tria necessaria sunt: scilicet n. a. exercitii ac disciplina	117	e
Studente recta intentione sciam acquirat rectoq; mo ea vian	141	c
Studijs legem irra nocet s. negligetia imprudentia et fortuna	142	p
Studiositatem Aristotelis mirabilem vultus demonstrabat	199	c
Studiorum genera primus omnium Aristoteles distinxit	199	g
Studij vehemens fuit Carnardes adeo q. comedet obliuiscibat	106	o
Studiositas mirabilis multorum philosophorum	215	p
Studiositate Archimedes fuit et vita donatus postea obtran-		
catus est	215	q
Studia Athenis maxima flourerant	230	b
Studia philosophie flourere Rome	231	b
Studij parisiensis precipui fundatores qui fuerint	231	k
Studiorum gloria: galli romania equati sunt: et Atheniensibus	231	o
Studia ad partes hybernie transiura sunt et Berliu variando	231	e
Studiositas Solonia ac Socratis maxima	246	p
Studiositas archimedio phi maxia siracusis pp h a lictos occisi	246	q
Studio religiosus vacare vsq; spanio medijs iter potius canonicas	133	i
Studio solerti veritas inuenitur si queratur	280	e
Studium religiosi: quo tendere debeat	280	j
Stultum fieri: vt quis sapiens sit quid sit	236	e
Stultitia stultitia: ac stultissimi differentia	263	g
Stultitia quid sit fm Augustinum	263	g

De littera. L.

Lacendum bene prius est: postea loquendum	2	o
Lacendum esse in mens affirmabat Socrates	2	p

Talēū accepti Aristidem ^o vt loqret Demosthenes dō pl ^o accepti ^o vt i quadam causa taceret	207	x
Tal sit vnusqz q̄lis videri desiderat	198	q
Tacito impudicoo fugiant religiosi sicut ignem infernalem	303	t
Tacuurnitas salū p biūniū discipulis oib ^o p̄cipiebat a pietagora	150	g
Tractatus mille numero composuit Aristoteles	198	a
Teophrast ^o Aristotel ^o discipulus siue ac vite suauitate insignis fuit	201	a
Teonce sūt tres p̄tes: mathematica. s̄phica & metaphisica	172	n
Testm̄ nō exequēdo de equo a milite paupib ^o relicto dānat ^o est	165	e
Temperantia quid sit fm Tullium	218	v
Temperantia quid sit: & quot eius partes	249	v
Temperantia maxima: maturaqz grauias Socratis	186	i
Temperantia principibus potissime est necessaria	249	t
Temporum duorum. mane & vesp̄ri habenda est cura	205	f
Te vesp̄tino p̄memorāda sūt q̄ die p̄cedēt sūt scēti: & quare	205	g
Tempus est instantanea modicitate breue	261	i
Tempo breuitatē testatur scriptura sacra multis in locis: vt patet	261	h
Tempus punctale: est velut transitio & irreuerdabile	261	i
Temporis volubilitas infinita	261	m
Temporis cum celeritate: vincendi celeritate certandū est	261	n
Tempus non modo fugit sed volat fm Tullium	261	o
Tempus est irredibilitate irreuerdabile	261	q
Tempus est vltimum in tempore consumptio	261	r
Tempora meliora p̄teruolant: deteriora t̄o succedant	261	a
Tempus incertum est: sui terminabilitate	262	x
Tempus transiens est exclusiuum temporis ad metendum de ^o putati.	262	y
Temporis conditionum consideratione: debet vnusqz ad bonum stimulari	262	a
Tempus quomodo & qualiter Paulus expendebat	262	c
Tempus quomodo & qualiter expendebat Teodosius	262	d
Temporis amissionem cauere debem ^o phoam exemplo	262	e
Tempus quot & quibus modis amittatur	263	f
Tempore concessio abutuntur: qui in fructuosīs occupationibus fa ^o ngantur	262	a
Temporis lactura profrugatissime estimat a multis	265	g
Tempus omni thelauro incomparabile viliissimū estimatur	265	b

Tempus tantum nostrum est: cetera s'o aliena sunt	265 l
Tempora in tanta breuitate supernacna discere clementia est	265 m
Tempora multa pereunt: et quomodo	265 n
Tempus amitti contingit interius exteriusq: et quomodo	266 s
Tempus interius tripliciter amittitur: et quomodo	266 z
Tempus amittitur in discursuum diuersitate	268 p
Tempus amittitur occupationibus negotiorum secularium in utilibus	269 y
Tempus laborando quia sit qui amittat quo ad retributionem	270 f
Tempore nobis concesso operandum est ob multas rationes	271 t
Tempus presens: temporis seminationis assimilatur: et est sicut messis quare	271 y
Tempus presens tempus est misericordie: futurum s'o equitatis	271 a
Tempore presenti componende sunt cause nostre cum deo: et que	271 a
Tempora misericordie conuertentibus in culpam conuerteret deus iust in penam	272 d
Tempus amissum cum secularibus: quomodo religiosus redi mere debeat	304 n
Templi interioza solis sunt sacerdotibus concessa	20 o
Templa deorum expoliari non permittuntur amicis principes	62 b
Templi intrantes alium animu h'e debent q' foris stantes	205 g
Templum est domus philosophantis. Ideo domus Pythagore in templum est consecrata	206 m
Testimonio falso preuolentes in iudicio Hecab et Ziman: mala mori te interire	46 q
Testis falsus tribus tenetur obnoxius	46 r
Testis falsus per locustam significatur	46 r
Testis falsus veritatem et christum qui est veritas interfecit	46 s
Testes tres falsos contra quendam sanctum episcopum quomodo vltio diuina puniunt	46 t
Thesaurorum custodes stomacho comparantur: quare	
Timore domini nisi quis solidetur: casus subiectus est	119 m
Timore Dionisii tyrannus barbam non radebat	15 o
Timore Alexander scrutari faciebat vixit prope cubiculu	15 p
Timus Storo'phis 3 storcoru sniam in tempestate posuit	209 o
Timens naturaliter mortem etiam sapientes	209 p
Timor modeste cognatus familiaris est sapientie	221 x

Thibinet Platonis principium: est principium genesis scilicet. In prin-	
cipio creauit deus celum ⁊ terram	193 l
Triumphantium antiquorum ordo	246 v
Triumphis ne antiqui superbirent imperatores: quid faciebant	
populi	247 r
Tyrannus quid sit: ⁊ quid rex	38 n
Tyranni ⁊ reipublica exterminandi sunt	4 l
Tyrannus deest a principe: ⁊ in quibus	38 k
Tyrannum occidere non est peccatum fm humanae litteras	38 l
Tyrannica opera cauea tominto princeps: ⁊ que sint illa	38 m
Tyrannos sacra execratur scriptura	39 o
Tyrannum Dionysium diu viuere orabat deo quedam uentila: ⁊	
quare	40 b
Tyrannum Dionysium sceptrum custodibus Plato alloquens quid	
diceret	195 o
Tyrannidia delende confocios ne prodere Jonon: omnia tormenta	
perpeffus est	208 l
Tribulatione Roma percutitur: ⁊ quare	30 o
Tributa augere noluit Liberius ⁊ quare	57 o
Tristiozem nec alacriorem quisqꝫ socratem uidit	186 s
Tullius libri Boetij de consolatione quis sit	212 m
Tonsure seu corone vsus a nazareis originem habuit	113 v
Torsura seu corona regia: nō sit corona superbia: ⁊ iactantie	113 s

De littera. A.

Elagatio cordis in diuinis laudibus: reprehensibilis est	298 b
Elaniloquia mulier in ecclesia demon in carta scribebat	289 v
Elaniloquio religiosorum demones adfunt in forma porcorum	292 f
Elerbum duplex est: interius scilicet ⁊ exterius	278 v
Elerba ociosa vel detractoria audita qdam semper dormiebat	291 q
Elerba spualia audientes quidam semper somno grauabant	291 q
Elenatio triplex scilicet serina ancipum: ⁊ piscatorum	64 c
Elenatozem neminem sanctam inuenimus	64 f
Elenatio oppressiua: harenaria: ⁊ salmosa	64 f
Elenatio illicita est etiam larco ex tpe vt in quadragesima	64 f
Elenatores de quibus sint ammonendi	65 s
Elenatio ad noxtiarum serarum exterminandis licita est	65 b

Menatio illicita fit ex causa tempore: persona et modo	65	l
Menari die dominica prohibuit regem Anglie quidam sanctus	65	l
Menari non licet viris ecclesiasticis	65	m
Menarari religiosos debet regem	34	g
Meneno ab infanta nutrita puella Alexandro est oblata	35	12 201 x
Mendere velle omnes care et vultus emere constat ex facie summa		
urbanitate	82	x
Menditor an debeat in venditione patefacere rerum vitia	92	a
Menditor: vendere rei vitia narrare nihil solum aut Diogenes	83	c
Mendēde res narrare vitia honestū ē nō publicare hoc Cilius	83	b
Mendēde rei celare vitia: nō boni viri ē hī fallacia ac callidē	83	b
Menditor hominū quasi emptorem decipit in pretio	83	c
Menditorea multa pericula consistantur	83	g
Menalium res defectivas an sint occultandi: vel nō disputatio	56	l
Memento totalis abdicatio qdam parte Indie ē	90	c
Mena quid sit	251	d
Veritas super omnia debet omnibus esse amica	198	v
Veritas post omnia est: que homines deo proximos facit	195	f
Veritas quadruplex finit in istum	213	r
Veritatis inopia laborant magnates: multis abundantes	207	l
Vestis aliquando obducit quod nō obducit virtus: ut patet exemplo philosophi cuiusdam	218	r
Vestium nitore usus est Demosthenes an fame acquisitionem	208	b
Vestire religiosi: nec tamen munda nec sordida existat	198	a
Vestium sordes candidie mentis aliquando sunt iditia et quare	298	c
Vestis pretiosa magis venerat i cunctis principibus: quā vitia vitiosa	301	c
vestiri honorifice regiam docet maiestatem	34	b
verecundiam deponit mulier cum veste	77	k
Verecundia solata non est mortuus ut quidam asserunt sed		
Homerus	195	3
Versus versus more pariebat quidam: et qualiter	210	v
Versus rudes pariebat Virgilius postea tractando formabat	210	v
Versus tres Euripides triduo proponit: quod proponit ceteri Alcebi		
pladi responderit	216	p
Versus Enydeos non bene limatos Virgilius moxeno aboleri ro	216	3
gavit	281	f
Venter noster molestus est exactor: et quare		

Ventris exactoris clamorem basio qui non audit	281	g
Ventris satisfacere n̄ poterat Serapio l3 alio credentib⁹ sanctissz	281	h
Ventris clamor nō est audiendus	281	i
Via dei non progredi regredi est	263	i
Victoria de celo principaliter expectanda est	36	t
Victoriani in bello obvinere cupiens: deum habeat secum	35	b
Victoria maxima vna domuisse	39	b
Victoria sua: prima est ⁊ oīum victorianū optima fmi Platone	195	3
Victor sit princeps non tantum hominum: sed vinorum	32	q
Victor multorum regum Alexander ac tristis succubus	38	g
Victores Romanos tria fecere: ⁊ que	245	f
Victorum antiquorum triumphus: qualis erat	246	v
Victus est Xertis exercitus maximus ⁊ quare	49	a
Vincere diabolum: plus est: q̄ vincere pharaonem	63	i
Videt p̄ta deus: ad magna nobis est indicta: p̄bita necessitas	193	n
Vidue causam Trajano equo lapsus vindicavit	25 h 244	v
Vidua opprimens advocatus: dare a sanctis verberatur	57	p
Vidue romane pudice: nolebant alteri coniugi. Et ideo corona coro- nabantur	80	r
Viduitas maxima commendat	102	b
Vidua Barthelemy filia logeni vtrum: quid interroganti re- spōderit	102	b
Vidua que bonum habuerat vtrum: nolens nubere quid pro- pinquo responderit	102	■
Vidua secundo nupta laudata: quid dixerit porta minor	102	c
Vidue Barcellar Galeria rogata: nolere amplius nubere	102	b
Vidue vnicube: semp̄ maritū hūere dec⁹ inter matronas	102	e
Viduitatem esse seruandam: multum laudat Hieronymus	102	f
Vidue Anne pphisse: ac Sareptane laus maxima: ⁊ quare	102	g
Vidue Quātū laus maxima: ⁊ quare	103	h
Viduas castitatis: tria sunt appendicia ⁊ que	103	m
Viduas delicate ornatas: multum arguit Hieronymus	103	n
Vidue adolescentiores: vltande ⁊ quare	104	■
Vidua pauperula laudatur in euangelio	103	■
Viduas status: secundum obiectum castitate gradum	104	o
Vidua malam caueat societatem	104	t
Vidua: diuin⁹ semp̄ habeat i manib⁹ lectionē ofonios vacet	104	v

Virgna bonâ custodiat famâ: que proximo necessaria est	104	x
Virgna: purpuris circuseq non utatur: & quare	104	y
Virgna debet esse sobria: & quare	104	i
Virgna filios hñs: bonû regat: & vicē parentibus reddat	104	a
Virgna vera orationibus inflet ac ieiunio	104	a
Virgna mater Augustini: qualis fuerit	104	c
Virgna Antonia: socrus sue cubiculum habuit pro coniugio	104	d
Virgna honestas benedicti deuor: cap exaudiri lacrymas	104	b
Virgna seruat etiâ inter irrationabilia: et in turtur	104	e
Virgna bonum est viduitatem seruare s'm apostolum	104	f
Virginitas est res corporis: pudicitia v'o animi	90	a
Virginitas non solum viro seruanda est a muliere: sed et osculum	91	f
Virginitas stat' q'si est stat' celicatio: ideo non est sub precepto	105	g
Virginitas integritas quid sit s'm Augustinum	105	g
Virginitas premium maximum: & quare	105	h
Virginitas quare non sit sub precepto s'm Hieronimû	105	m
Virginitas hoies angelis similes facit: & quomodo	105	m
Virginitas thesaurus amissus irrecuperabilis est	108	t
Virginitas fructus quales sit	108	a
Virginitatem seruare melius est q' matrimonium sperare	108	t
Virgo Valentinus imperator: octuagenarius moritur	38	e
Virgo & Maria vestes amabat proprij coloris	103	n
Virgines in veteri testamento erant inducia futurorum	105	b
Virgo qualis esse debeat s'm apostolum	105	i
Virgo debet habere quatuor sibi necessaria: & que sint illa	105	k
Virgo debet esse frugalitate sobria	105	n
Virgo debet esse humilitate subiecta	105	o
Virgo debet esse viruoso silentio tacta	105	p
Virgo debet esse honesto silentio comitata	105	q
Virginitas rarus sit egressus in publicum	105	q
Virgo debet esse deuotio ofonib' a sanctis operib' occupata	105	r
Virgines etiam non p'secrate deo sunt de necessariis amonede	105	a
Virgo & Maria filia Jacob in publicu egressa corrupta est	105	a
Virginē non potest suscitare oculus post ruinam: & quomodo	106	t
Virgines suâ oratione pulchritudinē: timeant ne depredent	106	v
Virgo sancta quomodo in lupanari mirabiliter est conseruata	106	x
Virgo ipsa sancta de lupanari liberata: de martyrio cum liberatione contendeat	106	z

Virgo ipsa sancta laudanda est: et de virginitate zelo et de martyrii desiderio	106 a
Virgo pulcherrima sotheria iussa in facie percuti gaudet	106 a
Virgo Brigida pulcherrima orauit deum vt aliqua sibi daretur corporis deformitas	106 b
Virgo minutatim pccidi optabat potiusq; dño suo consentire	106 c
Virgo in sepulchro viuam se clausit: ne eius pulchritudo alia esset in sepulchro	106 d
Virgo sancta sanctam Zibanasium ad se confugientem accepit per sex annos	106 e
Virgo Juliana origenē causa persecutionis bienio abscedit	107 f
Virgo sancta a sancto Barnimo visitata: cū videret noluit	107 g
Virgo a deo sacrata violare ac impedire: periculosissimum est	107 h
Virgines a dei seruitio impellentem maxima pena secuta est	107 i
Virgo sacra vxor regis non milita est	107 k
Virgo nubere volens etiam debet custodire seipsam	107 l
Virgo in domo propria violata: viua sepeliebatur: violatoris corpus supra sepulcrum eius suspendebatur	107 m
Virgo in paternis laribus grandida: precipitabatur: corrupta de capite plectebatur	107 n
Virgo vestales si corrupte iuenebant et lux excoquabantur	107 o
Virgo vestalis hauserit et libera aqua i cribro demoni ludificatōe	107 p
Virgo nauem bonum hominumq; conatibus immobilem zona alligatam mouit ac traxit	107 q
Virgo non est casta que timore cogitur: nec honesta que mercede conducitur	107 r
Virgo Pythagorica prodere secretis coacta: linguam dentibus abscondit in terram faciem proiecit	108 a
Virgini nomine Abuse apparuit virgo Libaria illam monuit vt a puerilibus cessaret	108 b
Virgine Tarille Christus in morte apparuit	108 c
Virgo vestales in perpetua macerabant virginitate	117 d
Virgines sub marco consecrate: nullo mō virginitatem suabāt	192 e
Alia brberia libidinem soluerunt	62 f
Qui vni ad incontinentiam venerem facile labitur	77 g
Qui vna femina romano olim ignotus fuit: et quare	89 h
Alinum bibentem vxorem: Liberellus fuisse percussam occidit	89 i

Alnum immoderate appetens mulier virtutibus iannā claudit	89	k
Alnum immoderate bibēs mī Augustini quō refrenata est	89	n
Alnum pueris est negandum	92	r
Alno inest luxurie voluptas i voluptate tō impudicitia	123	b
Alno ebrius mortuus est t sepultus	123	i
Alina vicere Alce t Lothiqui ante victores extiterant	123	i
Alnum legalibus sacerdotibus prohibuunt suū in figura sobrietatis	123	t
Alnum moderate ac immoderate sumptum quid conferat	138	i
Alno ac carnibus abstinebant antiqui	182	o
Alno a modernis religiosi aqua non miscetur	283	k
Alina diuersa mutantes monachi reprehensibiles sunt	283	i
Alinolentia: eo magis cauenda est: quo persona honorabilior est		
t dignitas excellenior	123	k
Alri t vxoris cum sit vna caro mutus debet esse dilectio	78	v
Alri Pompei veste visa sanguine p̄p̄sa: Julia vxor p̄cidit p̄uicq̄ effudit	78	p
Alro Buto interemptio Pontis vxor carbonem ardentem hausit t mortua est	78	p
Alr t vxor mutuam debent seruare fidem	79	c
Alrum proscriptum Sulpicia vxor familiari veste secuta est	79	f
Alrum proscriptum: vxor ab inuenienti exilio tutum reddidit	79	g
Alro Asphylicano vxor Emilia ancillam sibi gratam dissimulan- do concessit: t quare	79	b
Alroo Lacedemonios carceribus inclusos vxoreis liberanere	79	i
Alroo defunctos: vna ex vxoribus carior: rogo se imponebat: il- loo moue associando	79	r
Alrum defunctum: vxor carior: moriendo sequebatur	79	s
Alri sicut sunt sexa: sic sint v̄ri virtute	88	v
Alrio labores conueniunt mulieribus tō mendatis	88	x
Alri illi iure sunt: a q̄b⁹ libidines vincuntur	88	y
Alroo scriptura quos v occit	88	z
Alroo esse sexa: scemias tō effectu: possibile est	88	a
Alri quanto sanctiores: tanto deo sint obedientiores	94	i
Alri luxuriosi dimittere: aliusq̄ accipere: licet credidit Fabiola	101	z
Alro t vxor garula: quid dixerit Xenon philosophus	208	k
Alri indigena pecunia: magis eligendus q̄ pecunia indigēte viro	146	r

Virgilius poetarū preclarissimus: nomen a virga sortit ⁹ : et quare	225	l
Virgiliū multa miranda narrantur	225	l m n
Virgilius: mirabile edificium Romę fabricari fecit: et quod	225	o
Virgiliū epuaphiū: quale	225	q
Virgilius in cognitione rerum naturalium subtilissimus fuit	225	p
Thronus diuine separatio grauior est q̃ gehenna	162	t
Etia longa est: si bona sit	98	p
Etia perfecta potest esse in minori tēpore: sicut hō i minori bñu	95	q
Etia amplissimum spaciū est: venire ad sapientiam	95	q
Etia bonumū quale sit	1517	3
Etiam mutauit Valerius Flaccus factus sacerdos	917	r
Etiam hominū: esse breuem clamar omnis scriptora	157	a
Etia hominū breuitas ac mutabilitas consideratione: non est		
tardanda ad eum conuersio	157	b
Etia hominū breuitatis consideratione: instanter operandū ē	157	c
Etia breuitatem multū non considerantes: mundi sequuntur: cupiditates: et voluptates	158	d
Etia hoīs breuitatis exemplū bonū posuit Barlaam: et quale	158	e
Etia presenti que merchato assimilatur: multa diuersimode frangitur s̃m Tñium	274	
Etiam hoīm breuem esse conquerebat Theophrast ⁹ : et quare	177	3
Etia tria genera et que	220	l
Etia cum qualitate: quomodo pugnet oratio	228	o
Etia future desiderio: Platonis discipulus seipsum sospitū dedit	259	m
Etia triplex s̃m Augustinū. l. pecorum: hominum et angelorū	260	b
Etia nostra nauigationi similis est. et quare	261	o
Etia nra: efragilitate defectiua et ad resistendū corruptiōi invalida	262	t
Etia nra: vase vitreo fragilior est et quare	262	v
Etia presens quia longa: moro est diuturna	262	r
Etia ista: vento comparatur: et quare	262	y
Etia longioris reprobatione nihil periculosius	262	3
Etia ista: discendum est viuere ac mori	265	h
Etia sua vnusq̃sq̃ alio diuidit: posse iſoco autē et pecūias: mime	265	g
Etia presens: longa est: illa bene vti scienti	265	l
Etia pars illa qua viuimus exigua est: et quare	265	k
Eluendū sic est cū infimo: sicut supiorē nobiscū viuere vellem ⁹	68	3
Eluere cum aduersario et malis oponei	87	k

Eluatur nulla alia re q̃ animo t̃deo colendo	152	v
Eluendum est in x̃po: ex quo mori subiecti sumus corporali	158	s
Eluendi in hac vita modus quatuorplex	166	s
Eluere volũt multi vt edant: cũ sit edendũ: vt viuat s̃z Socrate	186	k
Eluendi bene grata: quid faciendum: quia artem hanc ignorare		
uerecundia maxima	202	b
Eluere vultet quid sit	262	b
Eluxisse oĩo canas non est dicendus qui male vixerit	265	f
Eluxa quandoq; virtutes reputantur	152	a
Eluxa se simulant de virtute	249	e
Eluxa aliquando virtutes creduntur: & econuerso & quare	270	o
Eluxa scire prius ignorata: animi translati argumentum est	277	i
Eluxperantibus multis Diogenem: quid ipse responderit	184	b
Eluxate dignitibus honor accidit	14	s
Eluxates nō p̃suadētes amore beatitudinē: virtutes n̄ sũt dicēde	178	n
Eluxas e pulchro corpore veniens: gratior est: & contra		
Eluxas voluptatũ seruientes ap̃d antiquos quō tabula pigebant	178	n
Eluxas humane glorie seruire non tanti dedecoris est sicut vo- luptatũ.	178	e
Eluxas pietas in triplici et̃no abusione ymaginari potest	178	p
Eluxas philosophorum quis christianus imitetur	179	t
Eluxatibus innumeris floruit Socrates: q̃b̄ hoĩes vixi sũt fides	186	t
Eluxas esse moderatas philosophorum sententia est: non autem mo- dum excedentes	214	f
Eluxas nihil esse amabilius affirmabant stoici	221	v
Eluxas pollice voluptatem expugnant	222	b
Eluxas cardinales sunt quasi quatuor columnę: regis thronum sustinentes	140	b
Eluxas nihil habet magnificum si quicq; habeat venale	259	b
Eluxas via est ad gloriam: & ars bene viuendi	259	b
Eluxas si ad aliud referantur q̃ ad deũ: vana sunt	259	b
Eluxas nihil aliud est q̃ in hac vita diligendum diligere	259	f
Eluxas in patria idem est cum virtutis premio	259	k
Eluxas in patria non sunt operose: nec laboriose & quomodo	259	f
Eluxas sobrietas: sapie ac iustitie docet christianus & quomodo	259	f
Eluxas sunt ornamenta paruę & munita contra posteros	297	e

Virtuoso viro nemo nocere potest	110	x
Virtuosus vir ipalib ⁹ ammissis: omnia sua secum habet	110	y
Virtuosi philosophi subtracto illis Christo: vere beatitudinis non appre-		
hendere fructum	179	t
Voluntas propria in religiosis est minus enervat eos et deo	150	b
Voluntas propria est quasi adultera diabolo coniuncta: et quasi herba		
venenosa	150	b
Voluntati divine in vivendo vel moriendo conformet se vir iustus		
Pauli exemplo.	162	x
Voluptates bestiales declinande sunt a rege	34	f
Voluptatis cause omnes a Scipione de exercitu sunt ablatae	36	i
Voluptas carnalis significatur per quendam fontem	88	b
Voluptas sequitur ventrem cibo dissentium	57	t
Voluptates ac libidines sunt hominibus bestisq; communes	186	x
Voluptatem malorum eleam Plato appellat: et quare	194	o
Voluptates esse abutendas docuit Aristoteles	199	e
Voluptates due in cibos. fac venerē hoib ⁹ bestisq; sūt cōes	213	t
Voluptatibus praestitum pecudum ferarūq; numero habentur	213	t
Voluptatē venerē pte cō morbi terribili Hypocritas docebat	213	v
Voluptatis causa omnia fieri debere persuadens quidam pro monstro		
deceptus est	222	i
Voluptati Roma plurimum tribuens: maximum imperiū amisit	222	k
Voluptas enervat effeminatq; homines	250	b
Voluptatis ymago: qua nil deformius est: qualis pingebatur	259	f
Voluptuosi viri sunt effeminati	88	c
Alonio dicitur: extremisq; iudicii pūdētia fuit in antiquis	148	i
Urbium frequentias declinabāt philosophi mundalia pēnētēs	214	d
Uulnera episcopo Laurentio infligia a beato Petro: anglo rum re-		
gem curare	134	y
Uulnera cuiusdā secūb ⁹ medicis: ipse rigere solitus erat	219	f
Uisura quid sit fm Hostensium	83	i
Uisura fraudulentiam caueant vicini	83	b
Uisura maxima deestatio ab Ambrosio facta	83	m
Uisuram bene statuit Augustinus	83	n
Uisuris nihil crudelius: nihilq; turpius et quare	84	p
Uisura omni legi aduersatur naturali scilicet scripte: euangelice: ac totius		
creaturae bonitati	84	q

Eluram cōmittere est hominem occidere	-84	r
Elurari ^o est sicut porrigere alicui manum: et in naufragiis ipellere	34	p
Elute non est quod est inuictum	46	p
Elutias communis parculari preponenda est delectationi	65	k
Elutias multorum priuatis vultu preferenda est	225	r
Eluxiurgiosa: patienter toleranda est: et quare	32	i
Eluxi seruandū est: si illi domus regenda tradatur	77	a
Eluxi deformis: nunquam miserie est q̄ pulchra	77	b
Eluxi formosa difficile seruat: et quare	77	c
Eluxi: si ē ducēda pp dom ^o dispē auenē: q̄ fidelior est seruus	77	c
Eluxem ducere liberorū causa stolidissimum est: et quare	77	c
Eluxē sedo ducere: repudiata p̄ma recusauit Licero: et quare	77	e
Eluxes due Socrati: illū fugiētē ipetuose sūt p̄secute: et quare	77	f
Eluxi vna Socrati: illū aq̄ p̄fudēte ip̄o qd̄ patiēter t̄nderit	77	f
Eluxi Latonia hūili loco nata: contra illum superbissima fuit	77	g
Eluxi cubiculū volēs tirare Philipp ^o ab illa p̄hibitus est	77	g
Eluxi ancillule emulatur pulchritudinem: ideo non habeat in domo se pulchriorem	77	b
Eluxem repudiaste reprehensio quidā qd̄ p̄miso pede t̄xerit	77	i
Eluxi nō hūi mortgerata d̄ necessario ad salutē instruēda est	77	i
Eluxem Sulpitius repudiatur: capite apto illā sora reperit	77	m
Eluxem Quamistius repudiatur: et quare	78	■
Eluxem ludos spectantem Scipronius repudiatur	78	■
Eluxem vinum bibentem: L̄betellus fuisse percussas interemit	78	o
Eluxi nō hūi mortgerata instruēda: et sine p̄sō tolerāda est	78	p
Eluxi moleste toleratio: viz efficit sora patiēte: vi p̄3 d̄ Socrate	78	q
Eluxes obediunt viro illisq̄ subiecte sint	78	r
Eluxes honorentur a viro p̄m gradum suum	78	r
Eluxi mores a viro tolerādi sūt ex p̄lo ripe ac murene	78	o
Eluxi viri sui mores toleret ripe ex p̄lo ac murene	78	r
Eluxi vitam potiusq̄ suam Gracius elegit	78	x
Eluxi morte audita Lulphanius seipsam occidit	78	y
Eluxi mortua Eniphanus vir eius gladio incubuit	78	y
Eluxi L̄betridatus: illum viri habitu semper est secutus	78	c
Eluxem diligere sicut adulterā nihil sed ^o	80	r
Eluxi fascia quida exur ^o in publicū temp̄ ligabat pecc ^o suū	80	■
Eluxem sterilius equa spūto prius omisit	80	x

Uxoris theotonicozum: mortale viris: solo: quid egerint	80	s
Uxoris cuiusdam: de reductione inimici: opimum consilium	87	p
Uxoribus viris suis subdite sint: et tacite. et non loquaces	88	o
Uxor: diuelli: ita fuit pudicie vt crederet eius viri ora olere	91	g
Uxorē vini bibentem: marit ^{us} sub Romulo ipse occidit	91	l
Uxoribus viginti quidā sepeliant: quedā vō maritos viginti duos		
qui postea matrimonio coniuncti sunt	103	r
Uxorē ducere: et abstinere pñe obnoxii ē f3 Socratem	188	s

De litera. X.

Xenocrates legendo: polemo quid contulerit	2	e
Xenocrates mulierem iuxta se accumbentem non sensit	148	p
Xerxis regis medorum exercitus maximus	49	a
Xerxis in exercitu: equa leporem peperit	46	b
Xerxi regi solus Damathus veritatem dixit et qualiter	131	a
Xerxes rex dicens sibi verum Damatho gratias egit	131	a
Xpō hostiarū officio vsus est et quando	113	a
Xpō lectoris officio vsus est et quando	113	b
Xpō exorcistarum officio vsus est et quando	113	c
Xpō: acolitozum officii crederet et quando	113	c
Xpō: subdiaconorum officio vsus est: et quando	113	p
Xpō: diaconorum officio vsus est: et quando	114	k
Xpō: sacerdotum officio vsus est: et quando	114	n
Xpō: ter petro dixit pasce. et quare	128	r
Xpō: Judam habuit Yconomum	134	m
Xpō nascente mirabile Rome conuul edificium	215	o
Xpō est via: veritas et vita: et quomodo	259	n
Xpō ministrandi fratribus: nobis exemplū prebuit	291	t
Xpō ministravit discipulis: et qualiter	291	v
Xpō: pñi sacra abutētes scriptura: quib ^{us} digni sint supplisse	224	t
Xpō: fidelium supeminētia q̄ta. sit respectu phōni gentiliū	139	v
Xpō: peccantes: compulsi: non habentur q̄dā peccant.	139	r

De litera. y.

y deas posuit Plato: et quomodo	224	f
y deorum positio ac cōsideratio pñtiū: pñtiū inducere debet	224	g
y magis voluptas: quō ad iugerendu pudorē phia pingeatur	259	f
y imagine voluptatis nihil deformius	259	g

FINIS TABULE

C Incipiunt tituli super comuniloquio fratris Joannis valeñ. ordi-
nis fratris Minorum

¶ In collectiōis huius que potest dici summa col-
lectionum siue comuniloquium sunt septem par-
tes ad maiorem euidētiā processus cuiuslibet
partis capitula prenotantur.

C Parte igitur p̄ta sunt distinctiones .x. Quar-
tum prima est de republica in comuni et infor-
matione personarum ex quibus constituit. Et huius
Primum capitulum quid sit respublica.

Secundum ex quibus constituitur: et qualiter

Tertium qualiter debet legibus regulari

Quartum qualiter debet in iustitia fundari

Quintum qualiter debet unanimi concordia cōnecti et vñiri.

Sextum qualiter debet fideliter adiuuari

Septimum qualiter debet salubribus consilijs dirigi

Octavum qualiter debet virtuosis moribus ordinari

Nonum qualiter recta intentione debet ordinari

Decimum qualiter ex defectu carentia vel defectu destruitur

Undecimum de exemplis antiquorum quibus saluē respūblie

Duodecimum quod doctrina evangelica non repugnat respūblie et quod post
eius successionem non contingunt magis aduersa quā antea: sicut erran-
tes aliqui posuerunt

¶ Secunda distinctio est de informatione principis in republica si-
ue rege. Cuius

Primum capitulum est: quomodo princeps est ad modum ca-
pituli in republica. Et de capite propatitibus

Secundum quod diuino vel potentia non est ex libidine ambienda

Tertium quomodo est ordinare et legumne assumenda

¶ Tercia distinctio est de virtutibus principantis. Cuius

Primum capitulum est quod assumptum est ad sollicitudinem et la-
borem: non ad ocium vel quietem

Secundum quod debet esse humilis deo et ecclesie: colens vere deum et eccle-
siam honorans

Tertium quod debet esse immaculatus a sordidante culpa

Quartum quod debet esse virtuosus operum iustitia

Primum q̄ debet esse misericors pia clementia
Secundum q̄ debet esse equus iustitia
Septimum q̄ debet esse illuminatus spirituali, scientia: Et de studio p̄n-
cipum antiquorum
Octauum q̄ debet esse largus munificencia.
Nonum q̄ debet esse affabilis illi lenia
Decimū q̄ debet esse hospitalis in aduentantiū inceptione grata.
Endecimū q̄ debet esse longanimo patientia
Duodecimū de felicitate principū virtuosorum in hac vita
Tertūdecimū qualiter se debet habere tempore belli. s. vi nullū inferat
vel assumat nisi iustam bellum
Quartūdecimū q̄ tunc maxime caueat a dei offensa: et eum placeat
perfecta iustitia
Quintūdecimū q̄ in expugnando sit cauius sagana
Sextūdecimū q̄ tunc debet esse in se et suis ordinata disciplina
Decimūseptimū qualiter v̄z puidere q̄ sit in suis fidelitas vera
Decimūoctauum q̄ de celo est victoria. Et q̄ sit in eo sp̄s firma et oſo
ad deum deuota.
Decimūnonum q̄ princeps debet esse rex virtualiter regendo se et su-
os affectus
Elcelesimū qualiter caueat ab impiā tyrannide et iniustitia
Alta distinctio est de informatione eorū qui sunt p̄sides p̄o-
q uinciarum et iudiceo. Qui sunt ad modum oculorum et aurium
in republica. Cuius
Primum capitulum est q̄ non sint ambitiosi talium officiorum
Secundū q̄ caueant a vana pompa: et inutilium personarū sequela.
Tertium quales debent esse in q̄mz iudiceo vt diligentes sint in causarū
discussione: et sententiā diffinitione: et ad talia pertinentium.
Quartum de ordinata indulgentia: et de veritate iudicij
Altra distinctio est de informatione oratorum seu iurisperitorū
q qui sunt ad modum lingue in republica. Cuius
Primum capitulum est quales debent esse et a quibus cauere.
Secundum de informatione actorum in iudicio communiter
Tertium de informatione testium
Quartū de informatione reorum sine eorum contra quos est actio.
Quantum de informatione accusatorum
Sextum de informatione intercessorum

Primum de disciplina militari: et exercitatione virtuali: et eorum utilitate
Secundum de iure militari

Septimum de multiplici militia: et si militandū sit 3 hostes spūales
Euna distinctio est de informatione populi laborantis qui ē ad
1 modum pedum. Cuius

Primum capitulum est: quare laborantes per pedes significā-
tur et de pedum proprietatibus

Secundum de admonitione talium: et laborent fideliter. Et de nume-
ro septem artium mechanicarum

Tertium de talium admonitione a petio canēdo q̄ p̄comitantur laborantes
et de debito cultu diuinis: et congrua oratione qua debet exolueri suo modo

Quartum de informatione singulorū p̄ut competit sue arti

Quintum de informatione venatorum: ut cancant q̄ a talib⁹ sūt canenda.

Sextum de admonitione medicorū: et egrotantium eis commissorum

Septimum de admonitione inforū: et de canenda vniū que sunt in lu-
dio: et specialiter alcarum et talorum

Octauum de admōitione hūis curā reipublice: ut prouideat q̄ singuli
exerceant sua officia: et de exclusiōe iullū offō. Et in hoc terminatur
pars prima que est de corpore reipublice ac mēbris eius constitutiōe.

Ecunde partis que est de colligatione multiplici membrorum ad
1 inuicem sunt distinctiones nouem. Quarum

Prima est de colligatione ordinali v̄l legali que est dominorū
ad seruos: et conuerso. Et huius

Primum capitulum est de origine seruitutis. et de equalitate conditiōis
omnium que debent principes cogitare

Secundum de informatione seruorum ut intelligant peccatum eē cām
seruitutis: et ut sint liberi mente

Tertium de fidelitate quam habere debent ad dominos

Quartum de nequitia infidelium seruorum et punitione eorum

Quintum de admonitione seruorū fidelium: et spāl̄ de obediētia ad dños.

1 Ecunda distinctio est de colligatione naturali que est patrum ad
filios et conuerso: et eorum admonitione. Cuius

Primum capitulum est de admonitione patrum ut nutriāt fi-
lios sub ordinata disciplina.

Secundum de amore filiorū ad parentes in affectu et effectu

1 Ecunda distinctio est de colligatione fratrum ad inuicem. Cuius

1 Primum capl̄ est de eorū informatione q̄ ad amoris beneuolētiā

Secundum qualiter paterfamilias debet regere familiam totam
Tertium de admonitione predictorum erga eos qui colligati sunt cognatione vel affinitate

Prima distinctio est de admonitione hominum qui sunt colligati sacramentali colligatione: sicut coniuges. Cuius

Primum capitulum est: quid sit coniugium: et de eius ordinatione et legitima contractione

Secundum de uxore male morigerate instructione et supportatione

Tertium de multa coniugum dilectione

Quartum de fidei infractione

Quintum de operis coniugalium religiosa exercitatione

Sextum de coniugum perpetua indissolutione

Alia distinctio est de colligatione spiritali que est fidelitas. Cuius.

q Primum capitulum est quod debent sibi inuicem copulere.

Secundum quod caveant ne dissipentur ab hoste

Tertium qualiter debent inter se copulari

Quartum quod antequam laborauerint ad attrahendum alios ad hanc colligationem.

Alia distinctio est de colligatione civilis. Cuius

i Primum capitulum est de dilectionis unitate quas habere debent ciues: et quod caveant ne sibi inuicem noceant

Secundum qualiter sibi inuicem subueniant

Tertium de cauenda fraudulentia in mercaturis

Quartum de non accipiendis usuris a vicinis

Alia distinctio de colligatione amicabile. Cuius

i Capitulum primum est quid sit amicitia: et qualis esse debet: et que exiguntur ad veram amicitiam

Secundum de ficta amicitia: et propter que dissoluitur

Tertium de vere amicitie utilitate

Alia distinctio est de colligatione sociali in genere. Cuius

o Primum capitulum est: quod homo debet esse socialis

Secundum quod malorum societas est vitanda

Tertium quod bonorum societas est appetenda: et qualis esse debet: et que debent esse in vera societate

Quartum de his que dissolunt societatem

Alia distinctio est de virtuali conuersatione cum aduersariis. Cuius

n

Capitulum primum est quod laudabile est bene vivere inter malos.

Secundum quod pauperum et beneficentium vincuntur aduersarii

Capitula tertie partis

Artis pars: que est de informatione hominum. Quam ad ea que sunt cōia omnibus sunt distinctiones octo. **Quartum**

Prima est de instructione hominū quantum ad differentias sexus. **Culuo**

Primum capitulum est quales esse debent viri

Secundum de informatione mulierum: quales scilicet esse debent et specialiter quantum ad sobrietatem

Tertium quales esse debent quo ad pudicitiam et castitatem.

Quartum, quales esse debent quo ad quietem et taciturnitatem.

Quintum quales esse debent quo ad vestitū et ornatū qualitatem

Secunda distinctio est de informatione hominum secundum differentias etatum. **Culuo**

Primum capitulum est de instructione eorum qui sunt in primo gradu scilicet infantum.

Secundum de instructione eorum qui sunt in secundo gradu scilicet puerorum.

Tertium de instructione eorum qui sunt in tertio gradu scilicet adolescentium

Quartum de instructione eorum qui sunt in quarto gradu scilicet virorum

Quintum de instructione eorum qui sunt in quinto gradu. scilicet puerorum a senectute.

Sextum de instructione eorum qui sunt in sexto gradu scilicet senum a senio: et de incommodis senectutis.

Etiam distinctio de instructione hominum que ad alias additōes. **Culuo**

Primum capitulum est de informatione nobilium sanguinis: ut non gloriantur de sua nobilitate. et de huiusmodi parva utilitate.

Secundum de vera nobilitate.

Tertium de instructione ignobilium: et de illius commoditate.

Quartum quod non est glorandum de preeminencia bonorum nascuntur.

Clara distinctio de instructione hominum quo ad alias iustitias.

Quintum hinc possessionis. **Culuo**

Primum capitulum est de admonitione diuitum.

Secundum de multiplici pauperum admonitione: et de paupertatis utilitate

Clara distinctio est de admonitione hominum secundum differentias

Quintum qualitate vite. **Culuo**

Primum capitulum est de admonitione existentium in peccato.

Secundum de admonitione penitentium.

Etiam distinctio est de admonitione hominum secundum differentias statuum. **Culuo**

Primum capitulum est de admonitione coniugum

Secundum de admonitione multiplici viduarum et quales esse debent

Tertium de admonitione multiplici virginum et quales esse debent. et de fructu virginitate et de pena illam violentum finit antiquos.

¶ Epitima distinctio est de admonitione hominum finit differentias eorum vel forane: prout loquitur vulgus. Cuius

Primum capitulum est de admonitione existentium in prosperitate et de eius instabilitate

Secundum de admonitione existentium in adversitate: et de eius utilitate.

¶ Tertia distinctio est de admonitione hominum quo ad differentias complexionum corporum. Cuius

Primum capitulum est de instructione existentium in sanitate
Secundum de admonitione existentium in infirmitate. et de huius utilitate

Capitula quarte partis

Parte partis que est de republica ecclesiastica specialiter: et eius membra sunt distinctiones quinque. Quarum prima est de clericis in communem. Cuius

¶ Primum capitulum est que sunt membra reipublice ecclesiastice finit quod caput et que alia membra

Secundum de clericis in communem: et quales esse debent: et de signo clericali quod est corona

Tertium de instructione eorum qui sunt in primo gradu. scilicet hostiariorum.

Quartum de informatione eorum qui sunt in secundo gradu. scilicet lectorum

Quintum de admonitione eorum qui sunt in tertio gradu. scilicet exorcistarum.

Sextum de admonitione eorum qui sunt in quarto gradu. scilicet acolitorum.

Septimum de admonitione eorum qui sunt in quinto gradu. scilicet subdiaconorum

Octavum de admonitione eorum qui sunt in sexto gradu. scilicet diaconorum

Nonum de admonitione eorum qui sunt in septimo gradu. scilicet presbiterorum

¶ Secunda distinctio est de perfectione predictorum scilicet quales esse debent. Cuius

Primum capitulum est: quod debent esse scientia predicti

Secundum quod sunt moribus ornam.

Tertium quod sunt castitate puri. Et de periculo cohabitationis eorum cum mulieribus

Quartum quod sunt ab avaritia liberi

Quintum quod sunt a secularibus negotiis separati.

Sextum quales esse debent sacerdotes specialiter. Et de vita antiquorum
generalium sacerdotum

Septimum q^d sint circa curam sibi commissam solliciti. Et quales esse
debent respectu eius

Prima distinctio est de instructione eorum specialiter. Cuius

Primum capitulum est q^d p^{ri}us ecclesiastica nō est ambienda
Secūdu de exēplis scōr^u in fugiendo et refutando ecclesiasticā dignitatē

Tertium de incommodis et improbitate ambiendis

Quartum q^d electio rite est faciendā

Quintum qua intentione debet quis p^{re}sentire electioni. Et que d^e cogita
re consentiendo. Et de nomine episcopi quid importat

Sextum qualis debet esse post consecrationem

Septimum q^d debet esse sollicitus in viuis cauendū: et specialiter in cau
endū lasciuia gula

Octauū qualis d^e esse in cauendū macula omnimode luxurie

Nonum qualis debet esse in cauendū op^{er}atione auaricie: et amplectendā
largitione elemosine

Decimam qualis esse debet in sectandā hospitalitate. Et huiusmodi graua de
hospitalitate qualis esse debet et de eius utilitate

Undecimū q^uo ē d^e in mensa erga hospites: et a quibus cauere

Duodecimū de multiplici conuiuio: et quale debet esse conuiuium epⁱ
et qualia fuerunt conuiuia antiquorum

Clara distinctio est de officio ecclesiasticorum. Cuius

Primum capitulum est de dispensatione sacramentorum

Secūdu de veritate p^{re}dicandi: Et de obligatione ad p^{re}dicandū.

Tertiu d^e scititate vite p^{re}dicandū: et d^e modestia quā h^{ab}ere debent

Quartum qualis esse debet p^{re}dicatio.

Quintū de necessitate p^{re}cedēdis exēplorum ipsia p^{re}dicantibus

Sextum de pietate orationum

Septimum de virtutibus qua habere debent curam animarum habē
tes: quales assumi debent ad illud opus

Clara distinctio q^uales esse debent ecclesie indices. Cuius

Primum cap^{itulum} ē q^uo ē d^e iudiciū ecclesiasticorum: et q^uo sūt i eo cauendū

Secundum qualis esse debet domus et familia episcopi

Tertium de ministerio vestimentorum episcopaliū et sacerdotalium

Quartum de necessitate cohabitatiois pastorum cum gregibus: et de pe
riculo separatiois

Capitula quinte partis.

Ante partis que est de informatione scolasticorum sunt **distinctiones** **duę**. **Quarum**

q **Prima** est de instructione discipulorum. **Cuius**

Primum capitulum est de dignitate sapientie

Secundum qualis debet esse **homo** ad corporis dispositionem sapientis

hinc literis deditus **q** corpore et membris bene dispositus

Tertium qualis esse debet quo ad industriam mentis

Quartum qualiter pueri in **primis** sunt instruendi

Quintum in quibus doctrinis sunt **informandi**: et a quibus **cauendi**

Sextum que sunt necessaria studentibus

Septimum qualis debet esse discipulus

Octavum quale debet esse studium boni discipuli: et de **exemplis** **quorundam**

quorum in **studendo**

Nonum quales debent esse discipuli quo ad **vite** honestatem.

Secunda **distinctio** est de informatione doctorum. **Cuius**

Primum capitulum **quod** **ascendere** debet **gradum** **magistratus** et **de** **utilitate** **virtuose** **vite** **docentium** **ipsis** **discipulis**

Secundum quales **libros** **habere** debent: et **qualiter** **studere**

Tertium qualiter **candide** sunt **noxie** **scientia** **scolastico**

Quartum qua **intentione** **studere** debent

Quintum **specialiter** **qualiter** **studendum** **in** **sacra** **scriptura**: et **que** **neces-**

saria **in** **ea**.

Capitula septe partis

Ante partis que est de informatione religiosorum sunt **distinctiones** **septe**. **Quarum**

Prima est de religionis **primaria** **institutione**. **Cuius**

Primum capitulum est: **quid** **sit** **religio** et **unde** **dicatur**

Secundum de **institutione** et **ortu** **religionis**.

Secunda **distinctio** est de **eminentia** et **dignitate** **religiosa**. **Cuius**

Primum capitulum est **quod** **an** **quique** **hunc** **modum** **vivendi** **pelegerunt**.

Secundum de **religionis** **eminentia**

Tertium de **distinctione** **religiosorum** **anagnorum**

Quartum de **tribus** **in** **quibus** **consistit** **religio** **specialiter**.

Quintum de **paupertate** **ad** **quam** **se** **obligant** **religiosi**. **Et** **de** **hinc** **ex-**

emplis **in** **sapientis** et **prophetis** **antiquis**.

Sextum **qualis** **debet** **esse** **paupertas**.

Etia distinctio est de castitate religiosorum ad quam se obligat.

¶ **¶ Cuius**

Primum capitulum est quid sit castitas

Secundum que sunt necessaria vel expedientia ad custodiam castitatis.

Tertia distinctio est de obedientia ad quam se obligant religio-

¶ **¶ Cuius**

Primum capitulum est quid sit obedientia

Secundum qualis esse debet: et de eius gradibus

Tertium qualia debent esse opera obediencie

Quartum de exemplis obediencie in antiquis.

Quintum de imperfecte obedienciis

Sextum de periculo inobediencie.

¶ Quinta distinctio est de septem necessariis religiosis ut perfecte

¶ **¶ Cuius**

Primum capitulum est de elongatione a tumultibus munda-

nis que est deo necessaria solum in affectu

Secundum de omnimoda sui ipsorum abnegatione

Tertium de cordis cultura siue interiori exercitatione

Quartum de interiori seruitio siue discussione

Quintum de sui ipsorum vera cognitione

Sextum de vera humilitate: et qualis debet esse

Septimum de orationis deuotione

Octauum que faciunt orationem efficacem

¶ Etia distinctio est de vite religiose utilitate. Cuius

¶ **¶ Cuius**

Primum caplm est de pmi religiosorum bonori magnitudine.

Secundum de peruersitate eorum qui male viuunt in religio-

ne: et de penitentium magnitudine

Tertium de miseriali significatione habitus religionis

¶ Capitulo septime partis

¶ Epime partis que est de instructione hominum ut sint para-

ti ad mortem sunt distinctiones tres. Quartum. Prima est de

preparatione ad mortem. Cuius

¶ **¶ Cuius**

Primum capitulum est de vite huius breuitate et labilitate: et quod

non est in ea confidendum

Secundum de exhortatione hominum ad merita cumulanda in hac breui vita

Tertium de mortis inevitabilitate.

Quartum de eius ingl memoria et meditatione

Quintu de pparacione indulacione: et qfr debent homines esse parati.

Sextum de errore gentium qui sibi mortem intulerunt: et de errore hu
lus improbatione

Secunda ratiocinatio est de mortis multiplicitate et errore. Cuius

¶ Primum capitulum est de distinctione mortis

Secundu qualiter moro prima. Leorporis timenda est malis

Tertium qualiter moro secunda timenda est bonis et malis

Quartum de sanctorum morte: et eius preciositate

Quintum de terrore electorum in morte

Sextu de status scitōrū ditate et meditatione in morte.

Septimu de angelor aduētū ad scitōs i morte: et d glie eorū reuelandōe.

Octanu de vultate seu comoditate hūmī scitōs altantes in morte

Etia distictio de glitate eorū q momentib⁹ pstant. Cuius

¶ Primu caplz ē. Hūi valēt pōpe exequiariū vltima sepulchrorū

Secundu de cure modestate de sepulchris quā anteq habuerūt.

Tertium de varietate consuetudinū apd gentiles de corpō⁹ mouorū.

Quartum de necessitate restitucionis. et rectitudine testamentorum

Quintum quibus iuuantur anime defunctorum

Sextum de status defunctorū varietate: et quib⁹ viuorū suffragia pstant
vel non

¶ Et in hoc finis huius collectionis.

EXPLICIUNT CAPITVLA

Cum demon langueret monachus pius de
uolebat.

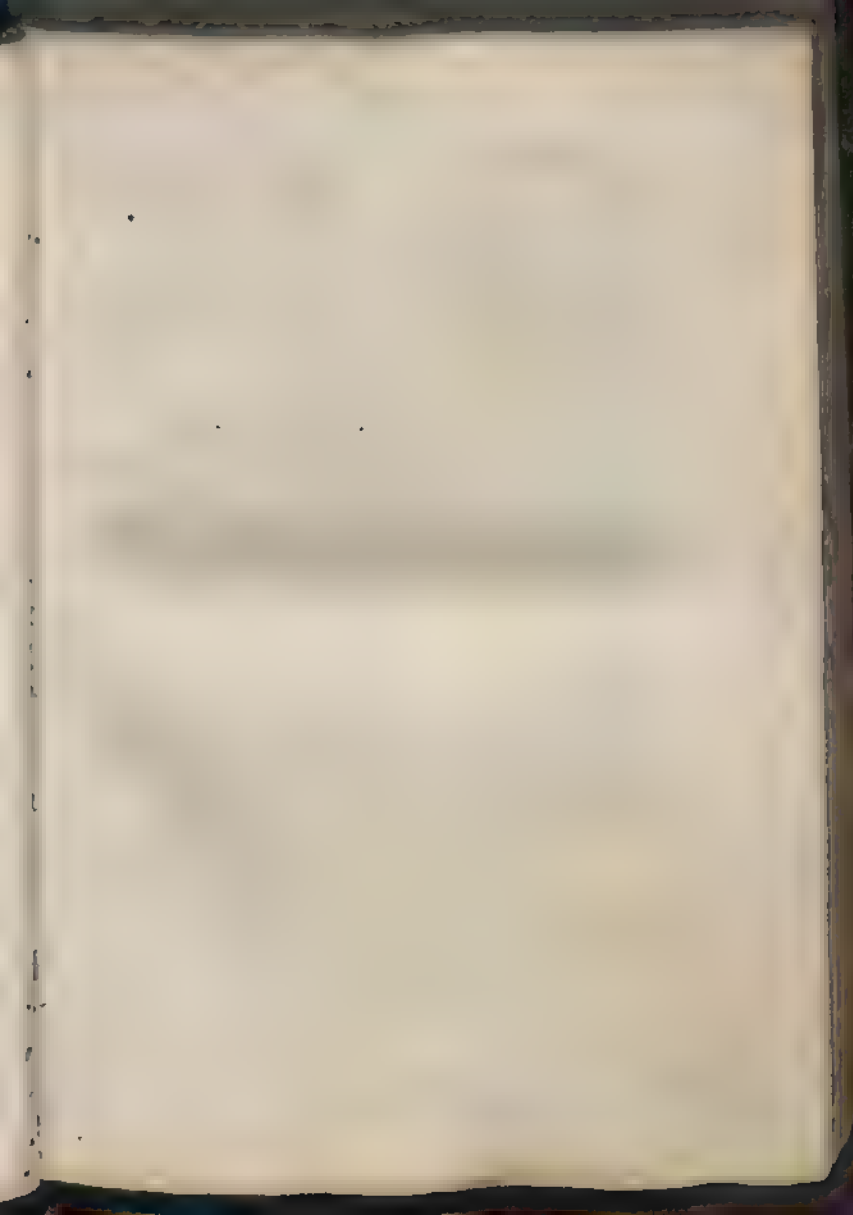
Sed cum conualuit mansit ut ante fuit.

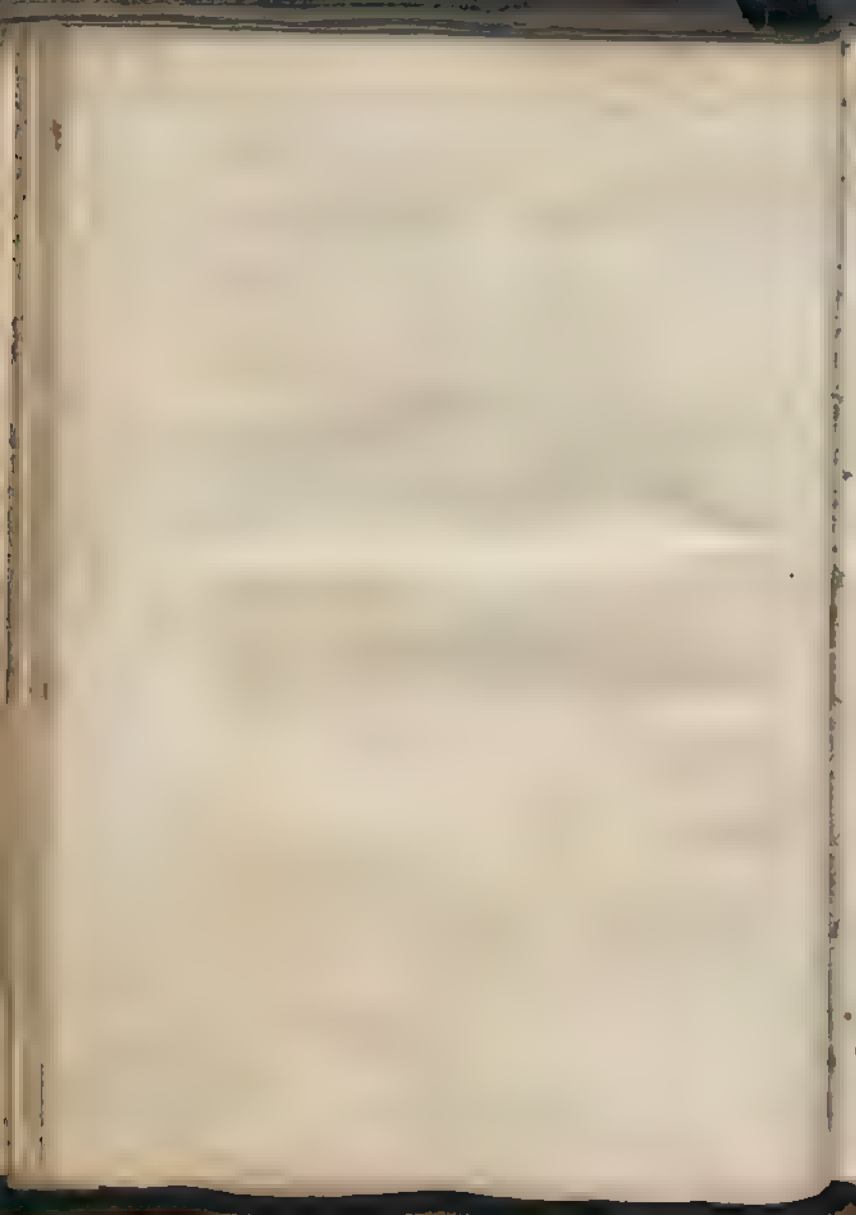
Hæc scripsit qui sciuit.

Samuel.

Nō mortui laudabunt tū Domine sed
uui nos qui uiuim in terra.

Hæc scripserunt non pinxerunt.

Prologus

Incipit prologus in cōmuni/
loquium a fratre Joanne valensi
de ordine fratrum minorū edictus.

A

Um doctor sine
predicator euan-
gelicus sapien-
tibus et insipientibus
debetur sit. salutis
tore demandan-
te eisdem predicare

euangelium omni creature; se-
cula diligenter studere debet. ut sci-
at omnes instruere doctrinaliter:
et ad monere efficaciter non solum
in predicatione declamatoria: sed
in collatione familiari et mutua:
prout honoratur. *Sec. xxxviii.* Cum
vero in religioso tracta de sancta
trinitate et eius ministerio. Et sic
de aliis quibus ibi enumerat. et hoc ex-
emplo saluatoris: qui non solum pre-
dicabat publice in ciuitatibus et si-
nagogis: sed etiam in mensis para-
bolas et verba vite frequenter au-
diuibus proponebat. *Luc. xii.* Er-
mon: habeo tibi aliquid dicere. Si-
militer exemplo beati Pauli. *ii. cor.*
i. Sermo meus et predicatio mea
non in persuasibilibus humane sa-
pientie verbis. *et.* Predicatio
scilicet publica et sermo priuatus
aut glo. *Et.* *Beati xx. ad idem.* Pro-
cedere vos per domos et publice id est
priuate et cōter recitatio *et.* Fre-
quenter enim collatio familiaris et
mutua: efficacior est ad instru-
endum quam predicatione publica vel le-

cio: prout ait Gregorius super eua-
gelium. *omel. ii.* Collocatio inque
vor corda torpente excitat plusquam
lectio: et quasi quadam manu
solicitudine et cingente. scilicet
audientes perscrutatur. Et ideo predicator
euangelicus etiam in priuata colla-
tione verba vite iugiter proponat.
pro loco et tempore: etiam in me-
sa: ut alimenter corpus ministrat
tribus: ipse alimenta vite dispense.

Quile enim est ac sacris confes-
sionibus literis: aut ois silere in me-
sa: ut audias ad presencium aut futu-
rum: etiam perferre sermonem. Si-
quidem et inter comedentes ve-
l ut parabolas nascuntur: prout dicitur
in psalmo. *Ps. lxxviii.* *Et.* *Beati.*
Diogenes et alii. *Et.* *Beati.* Cuius
propheti sunt philosophi pessime
vite. Nam cyroa cantus dicitur quod
est parellimus animal. obuios
monuerunt: prout dicit *Sec. epistola*
xxx. et. *Beati.* *et.* *Beati.* *et.* *Beati.*
quena de Diogene: quod habitauit
in portarum vestibulo: et in por-
tibus ciuitatum: et quicquid pro-
ferret verbum: et transeuntem
aut abigens aut notis: etiam que
more sedebant: et subito magis
predicator cum debet singulos
monere: et videlicet cum illis con-
ferre: ut quilibet ex his collatione
ampli illuminet et meliorat: quia
ut ait *Sec. epistola. ii.* *et.* *Beati.*
plum venit quousque aliquid bo-
ni fecit serari: aut sanior domum

D

E

F

B

C

G

Prologus.

redant: aut sanabilior. Et post ex-
empla. Qui ad soleni venit colo-
rabitur. Qui in taberna vnguen-
taria resederunt: odore secū ferēt.
Sic qui ad philosophum fuerit:
trahere aliquid necesse est. Pre-
dicator ergo sicut philosophus
celestis verba sapientie effundit. vñs
audientes illuminent sicut a sole
et exempla vite ostēdat aspicientib⁹:
vt odore virtutum reficiant. Sic
enim monet beatus Grego. sup
euangel. li. ij. omel. xvij. Cuius que-
libet lubricū videmus: admonē-
dus est: vt coniugio studeat fre-
nare iniquitatem suā. Cum con-
iugatus videmus: admonēdus
est. vt sic exerceat curas seculi ne
postponat amorem dei. Cui cli-
cum videmus: admonēdus ē vt
sic vivat qd vñ exemplū seculi
nibus prebeat. Cum monachum
videmus: admonēdus est. vñ
reuerentias habuit suā: in actu
in locutione et cogitatione se sem-
per circūspiciat: et que mūdi sunt
deserat: et qd ostendit oculis hu-
māis in habitu: ante dei oculos
monibus pretendat. Iste sanctus
ē: admonēatur vt crescat. Iste ini-
quus: admōdeat: vt se corrigat. Et
quisquis se ad sacerdotes iunxe-
rit: sale sermonis ei⁹ conditus re-
cedat. Col. iij. Berio vsq; semp
in gratia sit sale conditus: vt scia-
tio quomō oporteat vobis enicu-
q; respondere. Iste enim est fru-
ctus phie vere. vt enim dicitur li.

de deo Socrates: Aristippus re-
spondit cuidam tyranno interro-
gatu: quid sibi philosophie studi-
um tam impensum psumiss. vt cū
omnibus inquit hominib⁹ secu-
re et intrepide fabularet: et vere.
Iste est enī vere philosophie fru-
ctus scire loqui ordiabiliter. et de-
center et vtiliter cum omnib⁹ ho-
minibus s; dignitates graduū:
quāque etiam: qualitates sta-
tum: conditiones ministrorum
et officiorum. scilicet loqui eus re-
gibus prout deceat. Et sic de alijs.
Et in hoc modis apostoli do-
cuerunt populus dei: nunc domi-
nos: nunc suos: nunc pfectos: nūc fi-
lios: nūc senes: nūc iuvenes. nūc
diuites: nūc pauperes. Eph. v.
viri diligite vxores vestras. et vt.
filij obedite parentibus. Et se-
quit. Serui obedite domino. Et
i. p. p. Serui subditi estote
in oī timore domini. Et sequit.
c. iij. Mulieres subdite sint viris
suis. Similiter beatus Jo. Scri-
bo vobis pfecto. Scribo vobis ado-
lescentes. Scribo vobis iuvenes.
et. Et non solum apostoli et sancti
doctores sic distinxerunt modis do-
cebāt homines: sed etiam philo-
sophi gentes: pui aut Trogus pō-
pulus huius de Philagora: et po-
licatus. lib. vij. c. iij. Qd cū au-
disset Ariostoxus vrbem omnino
resolutam: et virtutis opera indi-
gētem: illuc venit: et matronas se-
paratas a viris doctrinā: et pueros

I

K

L

M

I
 K
 L
 N
 O
 rum a parentibus frequenter ha-
 buit. Et docebat nunc has pudici-
 tiam et obsequia in viros: nunc il-
 los modestis: et literarum studi-
 um. Et inter hec velut genitricis vir-
 tutum frugalitatem omnibus inge-
 rebat. Et sic assidue disputatio-
 num: ad frugem melioris vite
 populus reuocauit. Unde et hinc.
 Descripti mores hominum iuue-
 numque. Et qualiter serui despic-
 unt dominos. Quid mereant: quod
 lino: voluit contingat auarum. Nec
 quicunq; legis sic puto tutum eris.
 Hi versus scripti erant in epita-
 phio Terentij. Exemplo igit sal-
 uationis apostolorum et doctorum
 sanctorum: ac etiam gentiliu phi-
 losophorum: euangelicus predica-
 tor: ut dicunt est: ordinabiliter: bi-
 stincte et vtiliter: et ex propriis oco-
 moncat tam in publica predicatio-
 ne quam parata collatione. et sicut p-
 uiduus explorator debet confide-
 rare statum eorum: mores et consue-
 tudines enim quibus confert: et
 prout vident expedire saluti eorum
 sermones vtiliter proponere: et eos
 efficaciter hortari. Quia ut ait quid-
 dam sapiens: Cum orator non ali-
 ter nisi orando probetur: philo-
 sophus non minus tacendo pro-
 tempore quam loquendo philosopha-
 tur. Est enim tempus tacendi et
 tempus loquendi. Et ideo ait pu-
 us tacendi: postea loquendi: eo-
 que ille veraciter loqui nouit: qui pri-
 us bene tacere didicit. et qui quod-

dam nutrimentum est verbi cen-
 sura silentij. ait Bre. sup. a. Ecce.
 li. homel. xi. Albi. n. non est auditus
 non effundat sermonem. Ecce. xxv.
 et nolite sermone canis. et dat.
 Et libro. a. saturnaliu dicitur: quod Do-
 crates grecus orator. cum in co-
 micio a sodalibus hortaretur: ut al-
 quid in modum proponeret de so-
 re eloquentie ait. Quod presens
 locus et tempus erigit ego in cal-
 leo: et que ego calleo: nec loco si-
 sent sunt apta nec tempora. Ideo
 sequatur ibi. Nichil tam cognatum
 phie quam loca et temporibus apta
 re sermones: eorumque aderunt effi-
 mationem in modum vocata. Alios
 enim reuocant exempla diuini:
 alios beneficiorum. nonnullos: mo-
 destie. et qui aliter agebat sepe an-
 ditis talibus ad emendationem
 veniunt. hec ille. Regula igit di-
 scerentis moderantis: prout vide-
 rit expedire. pro loco et tempore. pro-
 ponat predicator diuinum et bona edi-
 ficatoria in plures bene illud Ecce.
 xxi. verba prudentie statim pon-
 derantur. Est enim dicit Augu-
 stinus. vi. confel. Sermo est vas:
 sua cibum: sapientia et stultitia ei-
 bi viles et inutiles: qui et his or-
 natis sicut vasis urbanis et rusti-
 canis subministrant. ut ergo. pro-
 uidua desuper cibos sapientie in
 et his ornatis de predicator mis-
 strare. Sane enim melius verba
 composita: dulcedo antine: suau-
 tas menus. puer. xi. et prout de

Prologus

I debet predicator materiam de qua loquitur dimittere: si intellerent aliam esse vtiliorem illis quibus loquitur: vel si videret superuenire alios quibus magis operat alia materia: exemplo Xenocratis: qui ommissa materia quam tractabat transfudit se ad aliam propter vicia superuenientia inuehendo in illa: prout ait Gale. li. vi. c. vln. o. c. eo. Perditur luxurie athens adolescenti polemi: nec illecebra tantum: sed et intamia ipsa gaudens: cur et pulvis non post solis occasum sed post ortum intrasset: domumque rediens Xenocratis philosophi patiente ianuam vidisset vino grauior: vnguentis delibuit: fertis capite redimito. plucida veste amictus refertam turba doctorum et scholarum intrauit. Nec contentus tam deformi introitu confedit: et clarissimus eloquium: et tam prudentissima precepta: temulente lasciuia eluderet. Quia denique: ut par erat omnium indigna uide. Xenocrates multum in eodem habitu conuult: omniuisque re quam diserebat de modestia et temperantia loquebatur. Cuius gratitatem sermonis coactos respicere polemi: prius coronam detractam capiti piecipit postpositam palum intro brachyis reduxit: precedenti tempore omnem conuulsalem illaritate deponit: ad vltimum tota iocunditate exultantem orationis saluberrima medicina sanauit: ex infamibus

neone maxime phisio euasit: pergratus est eius animus: in negotia non habuauit ille. et de hoc Aug. epistola. lxxi. Esi nullo debet predicator videri aliam materiam esse meliorem auditoribus et vtiliorem: se ad illam transferre: prout vtilitas exigit. Et quoniam omnibus a predicatoribus vacat inspicere et perscrutari multa volumina predicatorum et doctorum collegii hoc tractatu siue collectione que potius dicitur summa collectionum siue colloquium quedam generalia ad instructionem hominum in varietates statuum eorum. Et hoc non solum de libris diuinorum doctorum: sed ex libris gentilium philosophorum: exemplo apostoli. qui introducit dicta eorum: sicut illis. 1. cor. vi. Colloquia praua: bonos mores confundunt: quod fuit et cum Epicharmum. et illis ad Titum. Trecentis semper mendacibus male basile: vultus pignus quod fuit dictum Epimenidia poetis. et illis Act. xxi. Genus dei sumus. quod est clausula versuum heronem: prout dicit Hieron. epistola. Et exemplo beati Hieron. qui introduxit multa dicta gentilius. No uimanti et in epistola sua. Et exemplo beati Augustini. qui inducit illa multa in libris suis de ciuitate dei: et alijs: et in epistola sua. ut enim ex eisdem de doctrina christiana ante finem. Sicut populus israel vasa et ornate ita aurea et argentea et vestes stultis de egypto: que vendit

*deuotio in
tra postea*

canit ad meliorē vīz: sic libera-
les disciplinas vīz vīz aptas
et quedam mox precepta cōtinē-
tes possunt accipere fideles ad ve-
ritatis attestatōnem: sicut ibi ex-
emplificat Aug. de doctorib⁹ sa-
crio. qui fuerūt in sapientia secu-
larium philosophorū experti et pro-
fuerunt ex corū doctrinis multa
vīla ecclesiasticis: et refutauerūt
superstitiosa signemina. Nō ergo
propter insufficiētias sacre scri-
pturē in qua quicquid homo cō-
didicerit si nouit est damnatur:
si vīla inuenit: sed ppter bonorū
vīz et efficaciorē attestatōē ipsi
audire vīz et ppter eorum dilate
bonitatem que eis veritatem reue-
launt et ad ipso. ro. t. Deo enim
revelant illis. Dicta igitur verita-
tis ex libris corū hanc possum
assumere: prout ait Castrodorus li.
de institutione scripturaz loquēs
de libris. Et agemus qd sucon salu-
berm. nos caute et sapienter sume-
re et benigne pariter venimus
perfidie sordeamus. ubi introdu-
cit dicitur Elrgulij: qui cum legeret
Enū requisitus a quodam quid
ageret respondit. Num in ster-
core quero scilicet veritates in tō
vīlī libro. Ommissa igitur superflu-
tionibus predictorij que sunt ve-
re dicta ab eis: hic sanctorū aucto-
ritatibus adiunguntur. Et si nar-
rantur aliqui dubia. intelligant et
ab eis sūt narrata. nō vt assertiōe
affirmata. Et autē auctores que idu

cantur sint magis certe: et libri
et capitula distimere nominentur
Et vī si qui videntur ista pueri-
lia et rudia aspicere iucire possint
plura de materiis de qd⁹ hui⁹
an. roitates sunt in libris pnoia-
tis et capitulis. Quasi enim soli-
ditas auctoritatis est certitudo li-
brorum et capitulorū: et cōuerso
vage aucto. itates min⁹ solide vi-
dentur et min⁹ efficaces et volen-
tes resistere vel cōdicere. Et qz
aliter sunt admonendi vīz lūe-
ra alī. Materiam aliter colares:
aliter religiosi. sicut sacri Grego.
in pastoralī p. corū: et sicut autē
esse tacendum li. xxi. mox. sup
illd. Quo vedit qallo intelligen-
tiam: tō hui⁹ distimentionē gradu-
um: statim et officio et distigui p
hec collectio sive tractat⁹. Sunt
enim scolares sive layci: et sūt lu-
terani sive elici: et sunt scolares si-
ue philosophi: et sunt religiosi si-
ue monastici. Et quia ex premis-
sis cōsistit respublica civilis: que
est quasi quoddā corpus cōpagi-
nati ex membris quorū mēbroz
est connexio ad inuicē multimo-
da: ideo hec collectio in. vii. p. ca-
lac distinguitur.

¶ P. am. a pars est de constitu-
tione respublice: et membris suis
et de instructiōe et informatiōe p-
sonarum que sunt membra eius
singillatim et absolute sicut p. m-
cipio: qui est ad modum capitis
et sic de alijs.

¶ Pròlogus.

¶ Secūda pars est: de pñerlōe dictorū membrorum scilicet pñcipis ad subditos: ⁊ econuerso ⁊ sic de alijs ⁊ de conus instructione ex pñpōio quibuscūlibet.

¶ Tercia pars est de adinonitiōe hominū q̄m ad ea que sūt cōia omnibus: quāta sūt differentie etatis scilicet pueritia: senectus: paupertas: opulētia: ⁊ sic de alijs. Et he tres ptes sūt specialiter de adinonitiōe laicorū.

¶ Quarta pars est de adinonitiōe ecclesiasticorū sūm diffērentias statuum ⁊ graduum.

¶ Quinta pars est de adinonitiōe scolasticorum siue philosophantium.

¶ Sexta pars est de adinonitiōe religiosorū siue monasticorū.

¶ Septima pars est: de adinonitiōe cōi: ⁊ de morte: ut sint parati homines ad mortē. ⁊ de paratibus sibi spectantibus.

¶ Ante prologū.

Prima distinctio. De repu-
blica in cōmuni: et de forma
ne personarū ex quib⁹ constituit.

Notā res-
publica ve-
l dicta est
ē vniuersa
le quoddā
corp⁹ cōpa-
gmatū ex
membus.

princeps enim vñ dominans ob-
tinet locū capitis: prepositi et iu-
dices sunt ad modū auris et
oculorum. Senat⁹ siue collectio
sapientum et cōsiliarioz ad mo-
dū cordis. Milites protegen-
tes ad modū manū. Laboran-
tes siue agricolę solo inherentes
ad modū pedū: put dicit Plu-
tarchus libro qui innuitur instru-
cio Traianus: nō primo dicēdū ē
de republica in se et in cōi. Secūdo
de personis ex quib⁹ cōstituitur
singillatim: et de admonitiōe eaz.

Primo scilicet de repu-
blica. Primo inq̄rēdū
ē quid sit. Secūdo qua-
liter constituitur. Tercio quibus
virtutibus ornat⁹ regit⁹ et conser-
uatur. Quarto qualiter per dñū
deficit et dissoluitur: et ex quorū
defectu. Quinto: de sollicitudinē
antiquorum et labore pro repu-
blicę conseruatione: et de magni-
tudine sustinēne. p̄ ipsa. Sexto
quāter doctrina euāgelica nō cō-

trariatur reipublice sicut de trophē-
to aliqui posuerūt.

Cap. i. j. Quid sit reipublica.

Primo notādū q̄ res-
publica ē res ppli. Pop-
ulus autē est cetero: iū-
ris cōsensu: et vniuersa cōione so-
cietatis prout ait Augu. i. de ciui.
c. xix. recitans diffinitionē repu-
blicę datā a Scipione et recita-
tam a Tulio vt patet ibidem. Et
idē Augu. v. de ci. c. xxiij. Respu-
blica est res populi: res cōi: res
ciuium. Et sic p̄ q̄ oīs qui intē-
dit bonū cō ē vñ vniuersa populū
vñ patrie: vel ciuitatis augere cō-
seruare. p̄legere: salua iustitia in-
tendit et rem publicā iugere pro-
legere et conseruare. Ad quas res
publicas habuerūt antiqui affectus
magnū vñ patebit infra.

Cap. i. j. ex quibus et quali-
ter constituitur reipublica.

Ex quibus et qualiter con-
stat reipublica determinat
Augu. v. de ci. di. q̄
tūc reipublica ē res populi iuste
et bene regit⁹ siue ab vno rege. si-
ue a paucis optimatib⁹: siue ab
vniuerso populo: cum talis ē po-
pulus scilicet cetero: iūris cōsensu:
et vniuersa cōione sociat⁹. Tunc
enim salua est reipublica: cū sint
iū omnes cōsentiant. et vniuersa
rem cōmunē oēs intendūt. Con-
stat autē personis superioribus:
medijs et inferioribus. Unde ibi
Aug. recitans verba Scipionis

B

C

Cōmuniloquii.

dicat. **N**ō sicut in fidibus et ubi
in ipso cantu a vocibus cōcēsus
quidā tenendus est ex distinctio
soni: quem discrepantem aures
ferre erudite non possunt quous
qz concors efficiunt: sic ex hūis
et infimis: medietate necesse ordi
nibus cōsona: moderatā rōnio
ciuitatem consensu dissimiliū cō
tineri: et quē armonia a musica
dicatur in cantu: eam eē in ciuita
te concordiam. Quilibet enī in
ciuitate est vna luterā in sermōe
ait Augustinus. de ci. c. iiij. Palet er
go: rempublicā cōstare ex perso
nis vtijs sicut ex membris suis
Unde et quōdā corpus dī esse ve
dictū est. Et sic Apostolo. loquens
de republica ecclesiastica vocat
eam corpus: et ciues eius mēbra
ro. i. **N**ō vnum corpus sum?
in epistola: singuli autē alter alte
rius membra. Et i. cor. xij. Et n.
in vno spiritu nos omnes i vniū
corpus baptizati sumus. Unde et
de republica: membra: et cōcor
dia ait Tullius. de offi. c. xxi. di
cēs esse in republica magistratū
personas priuatas et peregrinas
Ibi assignāa eoz officia dicit qz
ppriū mun⁹ magistratus est: in
telligere se gerere personā ciuitatē
debereqz eius dignitatē et decus
sustinere: suare lege a iura defen
dere: et fidei sue pmissa memnisi
se. priuatus vō inquit Tull⁹ opor
tet equo et pari cum ciuibz iure
vivere: nec submissum nimis et

abiectioni: nec se effere nē nimis
ea velle in republica qz tranquilla et
honestā sunt. **A**liiter enim senti
re solemus bonū ciuez et dicere.
Peregrini vō et incole officij
est: nihil pter negotiū suū agere:
nihil de alienoingere: minime
qz esse in aliena republica curio
sum. **H**ec officia reperuntur:
cu queruntur: quid deceat: qd ap
tū sit personis temporibz et ci
tibus: prout dictū ibi. Et ex his
patet: qz sicut in corpore nali: mē
bra sunt sibi mutē deseruentia:
et pro se inuicē sollicita: et mutuo
se se contegentia: et mutuas defor
mitates cooperentia: ac se se ex
ornantia: sic debet esse in mēbris
reipublice: que est quasi corpus
ei dictū est: maxime i republica
ecclesiastica: sicut apiat Apo. xvi.
s. Et sicut euidē signū rabiose
furie est: qz vniū mēbrū destruat
aliud: vel deuoret in corpore na
turali: sic signū rabiose malitie
est: qz vniū membrum republi
ce deuoret aliud et disperdat: ma
xime si sanū est membrum. **S**i
autem putridum et aliorum infe
ctiū: auferri vel legregari debet
et amputari ab habete potestates
seruato iure iustitie: prout ait In
luo. iij. de offi. c. vii. loquēs de ty
ranno dicēs. **N**oc genus homiū
est pessimum atqz impiū: et ex
hominū cōitate exterminādū
Et ponit exēplū sic. **M**embra
corpus amputantur: si spiritus ca

G

H

I

rere ceperint: et ceteris nocet me
 bus: sic sentias et imitatio deluce
 a concinnis tanq[ue] vnitate corpo
 ris segregada. Si ergo vires or
 gano musicalib[us]: diligenter studet:
 ne fiat aliqua dissonantia: orga
 no suo: et vis sit proportionalis co
 sonantia: multo magis gubernato
 res reipublice debent sollicite
 p[ro]videre: q[uo]d in predictis parib[us]
 reipublice sit debita armonia: p[ro]
 ut dicitur a politico li. iij. c. viij.
 Si igitur citharedus aliquis fidei
 nes multa diligentia p[er]curant quo
 modo oberrantia corde p[ro]fiscat
 vnitas et vnanimie reddant: fa
 ctasq[ue] p[ro]fissimā dissidii p[ro]sonā
 tiam: cordis non ruptis sed ten
 sis p[ro]p[or]tionabiliter et remissio: q[uo]
 ta sollicitudine oportet p[ri]ncipes
 moderari nūc rigore iusticie: nūc
 remissioe miserie: vt subditos faciat
 q[ui] vnanimis i domo: et q[ui] discor
 danti i misteno: pactis et charitat[is]
 operibus: vnanimi faciant perfecti
 et maximam melodiam. Hoc autē
 certum est: q[uo]d tunus est: corda re
 rum q[ui] nimis p[re]tendi. Remissa
 rum namq[ue] p[re]tensio: artificia pi
 na cōualescit et debitas sones red
 dit gratiam: Sed que semel ru
 pta est: nullo artificio reparatur.
 p[ro]fecto si sonus exigitur que
 non habent: frustra tendit: et ci
 tuo sepe venit ad nullum q[uam] ad
 est q[ui] nimis exigitur. Nihil mō
 autē armonia virtualis erit in re
 publica: quando erit conformis

illi sup[er]ne hierusalem p[er] sua pos
 sibilitate: et ordinata legibus dei:
 quādo de illa edificabit. Al[ia] Job
 xxviii. Nunquid nosti ordinem
 celi: et rationes eius pones in ter
 ra. Ratio enim celi ponitur in ter
 ra: q[ui] reipublica hūana imitat
 reipublicā celestē: vbi volūtas dei
 lex et p[ro]ut dicit Aug. loquēdo de res
 publica in angelis sine cura ce
 lesti d. c. c. ij. Et sic p[er] secundū.
 Et p[ri]mū. qualiter debet res
 publica legibus regulari.

Eruo videndu[m] est: quib[us]
 reipublica ordinat[ur].
 Et sciendum q[uo]d ordinat[ur].

Legum rectitudine.
 Iustitie solidantis equitate.
 Concordie vnanimitate con
 necente

Fidelitate mutua adiunāte.
 Consilio salubri dirigēte.
 p[ro]p[ri]i honestate decorāte.
 Ordinata institutio quasi om
 nia cōseruante.

De p[ri]mo p[er] s[ecundu]m Tullii p[ri]ma
 rhetorica lib. i. vbi ait. Quis leges
 ad cōmodū reipublice iudicio
 referre oportet: Nemo inquit le
 ges legum causa salua ēē vult
 sed reipublice. Nam vt ex medi
 cina: nihil oportet putare profi
 cisci nisi q[uo]d ad corpus vilitatez
 spectet: quoniam eius causa insti
 tuta est: sic et legibus nihil debet
 arbitrari proficisci. nisi q[uo]d reipu
 blice conducat: quia eius causa
 cōparate sunt. Et Ambrosio. ome

Cōmuniloquii.

lia. v. hīc respublice vsus ē: leges
omnibus esse cōmunes. atq; ob
seruari eas denotatōe cōi: vno
omnes tenent vīculo: nō alij ius
esse. quod alius sibi intelligat non
licere: sed qd vni liceat licere om
nibus: et cōmūnem reuerentia.
p̄m quoq; cōsilio respublica ga
beretur. Cōmune omnibus vr
bis donū: cōsilio cōuersatio
nis officij: qnūm p̄scriptū oī
bus esse vni cōsiliū. hec ille.
Et ideo nisi recta legibus respu
blica gubernetur non diu stabit.
¶ Nec mirum: cū lex sit fm p̄a
p̄iantū et Demostenez inuentio
hoīs: donū dei: dogma sapiētuz
correctio violentorūz excessū: ci
uitatē p̄posuō: totū crīmīs fuga.
N Sive lex est ratio sūma iustia a
nā: que iubet que sunt facienda: p
hibetq; f̄ria. aut Tullius de legi
bus. Sive lex nihil aliū ē q̄ rec
ta rō: et a nemine tracta: im̄p̄no
honestā: prohibens f̄ria: aut idē
phīlax. Sive lex est recti p̄ce
ptio: p̄iaūq; depulsio. aut idē. ij.
de natura deorū. Ipsa enī ē ius
scriptū: iubēs honestū: phībēs
f̄rium: aut Grauanus. Est enim
lex interpretis equantis: rerum di
uināz et humanāz compos: ait
Egiptus. Ideo necessarie sū ius
te leges ad gubernatōē respu
blīce: p̄ut dicit Sen. ep̄la. xxiij.
Ad postq̄ subrepenib⁹ viuis i
tyrānidem regna cōuersa sunt:
op̄us esse cepi legib⁹ quas et ipsi

inter vñs tulere sapientes. Et po
nit exemplū de Solone. q̄ Athē
nas equo iure iudauit. Et de Li
gurgo qui leges instituit: et d̄ alijs
Et de his et d̄ cōi li gibus loq̄t
Augu. ij. de ci. c. xvi. De legibus
quoq; Solonis ait Tullius gen⁹
li. ij. q̄ in cāse erant in alio d̄ hīe
is: vt scripte manerēt. Et de
Ligurgo et eius legibus ait Tro
gus pompilius lib. ij. vt dictū est
in breuiloq; de virtutibus. Sūt
enī leges sic capita et cōpedes
equorū et frenā: ait Enī. sup. Jo.
omel. xxxvi. vt enīz legiū in tra
ctatū de. xij. abusiōnis. quode
cūq; abusiōnis gradus est: po
pulus sine lege. q̄ d̄ dei dicta: et
legib⁹ sara p̄emittit: per diuersas
errorū vias in laqueum perditio
nis icurrūt. Et sequitur vna regu
la via lex dei: que nec ad dexterā
nec ad sinistrāz declinat. Et quia
omniū legum est vniūsa cōsuetudo
nisi diuine legis imaginem ge
rat: putat aliē signū. viij. de ci. c. xj.
Ideo omnes leges emanare de
bent a lege diuina. p̄ me inq; sa
piētia diuina reges regiant: et
legum cōditores iusta decernāt.
puer. cui humane enī leges ca
tenus volēt equatenus nō discre
pant a diuina aut helinandus. et
tō hec respublica sola ē ordinata
que legibus regulans lege diu
na gubernat: q̄ tunc est ciuitas
dei: in qua rex veritas: lex cha
ritas: modus eternitas ē. ait Au.

Q

R

S

T

V

gu. Que lex licet sit una in se: est
tamē multiplex in fructu & virtute
Job. xi. & multiplex est lex ciuio.

Et quia munus est legū latio: ni-
si sit eandem debita custoditio:
ideo solliciti debent custodiri in
republica. Nam vt ait Tale. li. v.

ca. iij. loquens de Atheniensib⁹.
Quā et equissima iura sed iniquis-
sima ingenia habent: morib⁹ suis
q̄ legibus vt ponas maluerūt.

Et debet custodiri a maiorib⁹ &
minorib⁹: ne sint sic tele aranea-
ruz: que infirmiora aialia retinēt
valentiora transmutant: putat

Tale. lib. xij. d. leges esse tales vt
ait Athanarſius: q̄ his pauperes
& humiles stringunt: itea & po-
tentē nō alligari p̄ungit. Leon-

trario. de illo qui crast sibi ocluz
vni: cū filius eius deberet mul-
ctari puuatione ambob⁹z ppter

adulteriu: putat dicit Tale. li. vi.
c. ij. de quo in breuiloquo de hūi-
bus. Et Saul noluit peccare filio:

q̄ fuerat transgressus mandatu
eius. i. Re. xij. Et si sicut leges nō
debent punire innocentem. putat

dicit Pau. act. xxi. & tu sedēs in
dicat me sū legem. & legē tu-
beo me percutere. ita nō debent
absolvere reū a disciplina. marie

quādo quis peccat in republi-
cam. Qui enim iustificat impiū.
& condemnat iustum. vterq̄ ob-

hominabilis apud deum. puer.
xviij. Et de Tale. li. viij. c. xj. dicit
q̄ nihil agēlat facio sapientia.

q̄ cū aduersus republicas lace-
demonioz p̄spirationē orā cō-
perisset: leges ligurgi abrogauit
que de damnanis suppliciu sūmū
vetabant comprehensio autēz &
& interfectis fontib⁹ cūstigio re-
stituit: atq̄ vniq̄z simul puidit:
ne salutaris animaduersio vī in-
iustis ciz: vel iure impediret. Ita
q̄ vt semper esse possent: aliquā-
do non fuerunt.

Capit. iij. Quā respública
debet in iustitia fundari.

Et quia leges non suffici-
unt ad regimē. nisi iusti-
tia regulēt. nō respública

q̄ cū iusta iustitia & in ea iudicaz
putat dicit Aug. recitās sentētiā
sapientia. y. de ci. xij. & cludēs
hoc verissima esse scilicet sine ius-
ta iustitia respúblicaz regi nō

posse. vnde Aelius asserit: nihil
tam inimicum q̄ iniustitia ciui-
tati: nec oīo nisi magna iustitia

geri ac stare posse respúblicaz.
Et idem. iij. de ci. c. iij. Remota
inquit iustitia: qd sunt regna ni-
si latrocinia. Tibi ponit exemplū

de Alexandro & pirata: de quo
in breuiloquo de virtutib⁹. At
enim Tullius. ij. de offi. q̄ oībus
necessaria est opinio iustitie & so-

litaris: & his qui vendit & emūc
hēndisq̄z negotiis necessaria ē
iustitia ad rem gerendā. Et iustitia

ta est vis: vt nec illi qui maleficio
& scelere paucunt possint sine vlla
paracula iustitie viuere. Et pōt

Cōmuniloquii.

C exemplum de latronibus. Unde
et lege latronū esse dicuntur qui
bus pareat quos obseruent. ubi
pōt exemplū p. equalē prede pū
nones. Bargilus illuc latro ma
gnas res habuit. et multo maio
res. Quoniam iustitiae: cui exer
citus imperatoris cesserunt. Et
ait ibi. Archipetrata: nisi equali
ter predam dispartiat aut interfici
a sectio aut relinquat. Et conclu
dit ibi: q. cū ista sit res iustitiae: ut
et ipsa latronū opes firmet et au
geat: q. ista est iustitiae leges et iudicia
et pūitudo repū. fore putam. vñ
et iustitia ē spēdor magnus ex q. bo
ni viri noiant. Cū munus pūitū
ē: ne cui q. noceat nisi laeessit in
iuria. Deū et cōib. p. cōib. vñ
putans ut suis. aut idē de offi. li.
i. c. vi. Et ista dā mēta iustitiae sū:
ne cui noceat: deinde ut cōi vñ
hūi seruiatur. aut idē. c. xli. Et
Iulio. p. iō de offi. iii. q. iust
cōia habz pro suo sua pro cōib.
Sequitur. Iustitiae est pūia po
in deū. secūda in patriāz tercia
in parentes. deinde in oēs. Sed
vera iustitia non est nisi in repu
blica: cuius pūitor: rectorq. xpo
est. Et in ea ciuitate est vera iusti
tia de qua dictū est: Gloriosa vñ
cia sunt de te ciuitas dei et ait
Augu. vi. de ci. c. xi. Et Hieron
li. vi. de vñitibus recitō exem
pla antiquoz: de quib. in breui
loquo de vñitib. Et cū ista sit
virtus qua vñitūq. sua tribuit:

put vñt Augu. li. xix. de ci. c.
i. de q. vñitū inoētia: amicitia:
p. cordia: pietas: religio: affectus:
humilitas: put ait. Macrebr. li.
i. Sine ei. species sunt pietas: er
ga omnes xpiānos: inoētia si
ne iniuria aliqua: dilectio reuerē
tia cōcordia: misericordia: scilicet
in affectu. et clementia in effectu:
ait Augu. Quas autē esse debz
in republica: tam superiorū erga
inferiorē et reuēso q. parius
inter se patebit infra: cum singul
latz de talū informatione dicef.
vñz ut ait. Ber. in sermone quo
dam de aduentu. Iustitia est vir
tus que reddit vñ. vñz q. suum
est scilicet superiorū: equali: et in
feriorū. Porro cui debet reue
rentia et obedientia pari pūitū
quo eruditat ignorancia: et auxili
um quo iunetur infirmitas: infe
riori custodia: et non regnet pec
catus in mortali corpore. ro. xij.
et disciplina: ut scilicet digno sa
ciat pūe fructus. Quid. d. ad
iungū iudicmz aut idē. Et li. sunt
septēz colūne quas edificat sapiē
tia in domo sua. p. ac. ix. aut idē
vñ. s. Magno igit affectu est in
fima appetēda: magno studio cu
stodiēda: magno honore vene
randa. Unde iustitiae templa de
dicauerūt gentiles ait Aug. p. iō
de doctri. xpiana. c. v. Et ad eaz
hortatur sapiētia diuina iudices
reipublice Sap. i. d. Sicut iustit
q. i. qui iudicatis terram.

D

E

F

G

H

E Caplin. v. Quatr dz respubli
ca vnanimu concordia. vnari.

Quia tunc e iustitia p
cipalr in republica qua
do est in ea vera concor
dia: necesse e: vt respublica vna
nima cōcordia adiuuet. put dicit
Salustius in iugurtho li. ij. reci
tans vba Scipionis. ego inquit
trado vobis firmū regnū: si bo
ni critis: ambigēte: si mali. Nam
concordia p dū rēo creātur: discor
dia maxime dilabuntur. hoc idē
ait Sen. epist. xxi. Omne enim
regnū in seipso diuisū desolabil:
ait Siluator. Adat. xij. Et sic cō
trouersū augebitur. Nihil enim
vtilius cunctis concordia. Unde
comētor. de. etbi. Cōcordia ma
gnorum grata toti ciuitati: et totius
gracia. Tūc enim respublica. et in
se est fortis et hostibus terribilis.
Terribilis vt castrorū acies ordi
nata canē. vi. Sup quo Grego.
super Ezech. li. i. homē. viij. La
stro: inquit acies iue hostib⁹
horribilo ostenditur: quādo ipa
cōspicata et condensata fuerit: vt
nullo loco interrupta videatur.
Quo inquit agmine psequēban
filii israel: et debilitabānt hosteo.
Judith. xy. vt enim ait Sen. iij.
de bñficijs. c. xij. hōi quēz nul
la vis nature quibuscūq; se ceter
ribilem et validū: vna res dedu
natur: que factum cum validus
scilicet rōnem et societatem. Do
ctas et doctus omniū: et aliam

dedit: et imperiū terris gentium:
et etiam dominari in mori iussit.
Et ideo in omni republica debz
vna picipari: ne fiat diuisio ait
Diero. epistola. xxi. propter qd
rectores respublice antiqu⁹ et si
esset paucos discordes: postq; erat
assumpti ad regimen respublice
inter se mutuo cōcordabant: p
ut narrat Valer⁹ lib. iij. c. ii. nar
rans de manlio lepidoro et Tullio
Placo: Qui vt cōsules creati sūt:
q paucos inimicos discidebat: pu
blice iuncti sunt non discidentes
inimici in pūuatis. Unde ibidēz
c. i. narrat de eo: q plāgebat ad
uersariū. eo q erat respublice vti
lis. Et quia non est vera concor
dia: nisi vbi regnat charitas: que
facit multitudinis cor vnu et ani
ma vna: act. iij. ideo nec vera
est respublica nisi vbi lex est cha
ritas: vt dictum est.

E Caplin. vi. Quatr debet res
publica fidelitate iunari.

Nonnulli in republica
debet esse vera fidelitas:
qua adiuuetur. Nisi enim
in paribus ciuis sit vera fidelitas
scilicet absq; cordis maliciā ter
guerfandō: absq; oia fallaci de
ceptione. absq; gestus dolosa si
mulacione: absq; openo puer
sa defraudatione. non poterit re
gi nec diu durare. qz vt ait Tull⁹
i. de offi. c. viij. fundamentū iu
sticie ē fides. victorū pūtorūq;
cōstantia et vna. Et vt ait ibidē

tū agit. Et Tullius de Senectute. c. lii. dicit: q̄ dantes consiliuz
 i republica plus agit q̄ alij. Nā
 sunt sicut gubernatores in nati.
 Alij enim sentinas exhauriunt:
 alij cursant: alij malos exscādūt.
 Ipse vero clauuz tenens: et que
 rna sedens in pupi: multo maio
 ra et meliora facit. Non enim vi
 ribus: aut velocitatib⁹ aut celeri
 tate corporis res magne gerunt:
 sed consilio: auctoritate atq; sen
 tentia. post pcludit ibi. Qd cū ta
 libus senectus augeri soleat: apd
 eos riget p̄siliū. In antiquo enī
 est sapientia. Job. xx. Unde So
 boam quia dereliquit consiliū se
 num: et adhecit p̄siliū iunenum
 amittit regnū. iiii. Ec. xij. Senis
 enim cōsiliū multū valet. Unde
 Valer. lib. vi. c. ij. dicit de illo qui
 respondit alteri qui minabatur si
 bi: q̄ haberet multos gladios. Et
 ego inquit alius multos amicos
 Quasi dicat. Te non timeo. Si
 militer consilio sapientum respu
 blica angetur regitur et conserua
 tur. sicut narrat Plin. epla. xxi.
 viii. ad Dioscorus de Zenastocle
 pho: q̄ non curauit q̄ esset habi
 tu indoctior cū canere nenno in
 epulis recusasset. Et ibi: cū se ne
 scire illa dixisset. sibiq; diem esset:
 quid igitur nosti. rēdit. Rempu
 blicam ex parua magnas facere:
 cū scilicet eius consilio respubli
 ca acquiesceret. Quales aut esse
 debent consiliari in regumseret.

publice: dicetur infra: ubi de Se
 natu idest collectione senatoruz
 siue consiliarioz agit.

Cap. viii. Qualiter oz res
 publica frugis morib⁹ decora
 ri

Non solum res publica
 debet esse directa consi
 lio: sed debz esse decora

ta moribus virtutibus: s̄m qd ait
 Aug. recitans versus Ennii poe

te. ij. de cl. c. xxi. Quob⁹ antio
 roa stat romana virisq;. Quem

versum ingt vel breuitate: et ve
 ritate tanq; ex oraculo quodam

affatū esse anhi videt. Nam neq;
 viri nisi morigerata ciuitas fuit:

neq; mores: nisi hi viri fuisse
 aut fundare: aut tam diu tenere

potuissent tantam et tam longa
 teq; imperante rempublica. Se

quitur De viris quid dicaz? Ado
 res enim ipsi stiterunt viroruz

penuriam put ibi dicit Aug. reci
 tans verba Scipionis. Quales

enim erant mores antiquoz aut
 Solustius recitans verba Cato

nis connotantio in senam libro
 i. Que verba etiam recitat Aug.

v. de ci. c. xij. Nolite aut existina
 re: maiores nostros animo rem

publicam ex parua magnam se
 cisse: Si uia esset multo pulcher

riorum nos haberem⁹. Quippe
 fortiorum atq; ciuiū: preterea ar

moruz et equorū maior copia no
 bis q̄ illis. Si alia fuere q̄ illos

magnos fecerunt: que nobis nul
 la sunt. Domi iudicia: foue i

Cōmuniloquii.

B sum Imperiū: animum in consu-
lendo lib: neq; delicto neq; libi-
dini obnoxius. pro his: non ha-
benas luxuriam: auaritiam: pu-
blice egestatem: prauam opulē-
tiam. Audamus diuitias: seg-
mur in heritaz inter bonos & ma-
los discrimen nullum. Omnia
tūti simla subito possidet. Nec
in q; vbi vos separati sibi q; q; p-
liū capiū: vbi domi voluptatib:
vbi pecunie gra seruata: eo fit vt
impetua fiat in vacuum rempu-
blicam. hec ille. Vbi ergo predi-
ca moris sunt: vbi merito respu-
blica ordinatur: & vbi desunt: de-
ordinat. Alii Augu. l. de ci. c. xxx-
iij. loquē de Scipione: ait. Qd
non censebat ille felicem rempu-
blicam stantibus membris & ru-
entibus moribus. Si idem lib. ij.
Romani quippe postea veterē
auctamq; laboribus sediore stan-
tem fecerant. q; ruentez: quomā
quidem in ruina eius lapides &
ligna in istoz aut vita: nō mu-
rorum: sed morū munimenta at-
q; ornamenta ceciderunt: cū su-
peliis ibis corum corda cupi-
ditioua q; ignibus. vrbis tecta
ardent. hec ille. Et iam vt au idē
epistola. v. Huc sa & peruersa cor-
da moriantur: tel. ea rea huma-
nas patant cū rectoz splendori-
spicatur & labeo non attendit ara-
rum: cū theatrorum molles ex-
truitur: & effodiantur fundamen-
ta virtutum. &c. Nam principan-

tes in republica sōpe non studēt
mores corrigere: sed hominib:
dominari: ait Aug. vbi. l. c. xij.
recitano abusionem talium. Re-
ges non curant q; bono sed sub-
dito regnēt. prouincie regib:
tan q; rectoribus mor: sed tōq;
reū dominatoribus: & deluatiū
suarum prouisorib: seruiunt. Et
istos bonos mores corripit col-
loquia mala. ij. cor. xiiij. Et q; bo-
nos mores vel malos nō facit
nisi boni vel prau amores: put-
bleit Augu. epistola. xxxiij. ideo
non sunt boni mores in republ-
ca nisi vbi ordinant amores: qui
solum sunt in republica ecclesia-
stica: siue in ciuitate dei. quam fa-
ciū amor dei vsq; ad cōtempum
sui: put ait idē. xiiij. de ci. c. vltio.
Et e contrario desunt esse locus
remedior vbi que fuerant viti-
mores sunt. ait Gene. epistola. viij.
Hos est enim mentis habitus
et quo singulorum operum an-
duntas manat. Et sic extendēdo
nomē: virtutes dicuntur mores
ait Thaleratus l. v. c. iij. Unde &
ex hoc est deceptio multorum in
republica: estimantium. prauos
mores nō esse vitiā propter as-
duitates. ait Gen. l. de vera vita
in principio. Argumētū pessimū
turba est. Queram. autē qd opū
mō factū sit: nō qd vltimū: &
quid nō in possessione: selectaq;
constituat nō qd vulgo: veritatē
peruerso interprete. pbatum sit.
Et ibidem

Et ibidē. Nulla res nos malo-
ribus malis implicat: quod ad ru-
mores componitur: optima ra-
ti que magno affectu recepta sunt
quod est boni multi sunt: nec ad
rationē sed ad similitudinē vitium.

C **A**ponit exemplū. quod aliter est in
vitiis morum: et aliter in vitiis pedum: quia
in prima celeberrima via maxi-
me decipit scilicet quod ambulat in
tudo. Similiter inquit in populo
quando unus cadens se premit
trahit alterū: et premitur etiam sunt
sequentibus. Sic et in vita accidit
quod cadentes in prius moribus:
alios trahit et cadere faciunt. Ad
quod mores corrigendos labora-
re debent rectores republice.

E **E**xplum nonū quali debet res-
publica recta intentione ordinari.

C **N**on solum predicta suffi-
ciunt: nisi sit una et ordi-
nata intentio membrorum
omnium republice scilicet ut ipsa
saluetur: ait Tullius. ii. de officiis. c.
v. dicens: quod unus deus esse propositum
omnibus: ut eadem sit utilitas uni-
uersarumque et universarum: quā si
ad se quisque rapiat: dissoluet om-
nis humana societas. Quā deo
omnes intendunt communē utili-
tatem republice: nec aliquis vult
nocere alteri pro propriis com-
modis: stabilis est respublica. Quā
aut ibidē. quod non solum hoc iure ge-
nū. sed etiam legibus populorum
quibus in ciuitatibus singulis res-
publica continetur eo modo consti-

tutum est: ut non liceat: sui como-
di causa nocere alteri. Hoc enim
spectant leges. Sic volunt inco-
lumen esse ciuium coniunctiones:
quam qui distrahunt: eos morietur
exilio: vinculis: damno cohercet
sine leges. Unde ibidē ait. quod de-
trahere aliquid alteri. et alteri in
comodo: suū commodū augere:
magis est contra naturam quam moris:
quod dolor: et cetera que possunt cor-
pori accidere. Et hoc ideo: quia
tolli conuictus humanū: et socie-
tatem que secundum naturā est. Et hanc
intentionem habuerunt antiqui
nobiles amatores republice qui
intendebant commodū alienū si-
cut suū: ut ait Tullius pro d. officiis.
c. vii. dicens. quod ille Terentianus
chremes nihil humanū a se alie-
nū parabat. Et Seneca epistola. xix.
Nihil quod est humanū: alienū
a me puto. Quod et recitat Augu-
stinus. epistola. xxxviii. Sapienter inquit Seneca.
Nihil iudicat suū magis
quam cuiuslibet: illi cuius humano ge-
nere cōsorsū est. Sed stulta auaritia
mortalium possessionū pro-
prietates decernit: nec quicquam
dicit esse suū quod publicū. Vnde enim
sapientes similes soli et lune que
omnibus lucent. Quā Seneca ibidē
Soli inquit et lune plurimum de-
bet: et tamen non inibi vni oritur.
Imo curabant de republica post
mortem sicut ante: ait Tullius de
se loquens li. de amicitia. c. vi. Quod
munus cure mihi est: qual post

Cōmuniloquii.

montem meā respublica fuerit q̄
qualis hodie. Paucis enim na
ta est: q̄ populū sue ciuitas cogi
tat: ait Sen. epistola. xlij. Et ideo
quedam ciuitates attribuit diui
nos honores quibusdam: vt ex
citarent alios ad iusticiendū pro
republica: ait Tullius. li. de nati
ra deor. Unde ait ibidem. q̄ in
plurimq; ciuitatibus: augende vir
tute gratia: quo libentius: repu
blice periculum adiret optimus
quisq; viroz formam memora:
honore deor immortalū conse
cratam intelligi potest. Unde ex
hac vnanimi voluntate et cōiun
tione existentū in republica
ipsa saluatur et conseruatur. Quid
patet exemplis sensibilib⁹. Ter
ra enī immobiliter stat: corp⁹ ei⁹
quelibet pars tendit ad vnū scilicet
ad centrū vt dicit phis. ij. de ce.
et mūdo. Item in autis reguli tra
hiuntur: quando a vehemētib⁹ con
corditer ducuntur. Similiter actus
proficit et vigoratur q̄dū p̄cor
duer tenetur. Et sic in oī cōitate.
Et quia nō est perfecta intentio
ad vnū in aliqua cōitate: nisi in
vniuersitate ecclesiastica: in qua que
ritur vnū: q̄d est necessariū et pe
titur res vna scilicet habitatio su
perma in glia ideo sola ecclesiasti
ca respublica est perfecta: in qua
quis non debet querere q̄d suū
ē: sed quod ihu xpi. Quid ostendit
apo. exemplo membrorū in cor
pore sibi vnicem ministrantib⁹.

l. cor. xij. Quando igit dictio mo
dis respublica cōstituitur: guber
natur et adiuuatur: salua erit.

Capitulum x. Quasi respublica
ex predictorū defectu destruitur.

Et predictus patet: qualiter
respublica dissipat et dis
soluit: et sic destruitur ex

defectu predictorū. Et eiusdes eim
generatur res et cōmipitur: ait
phis. et eth. ij. Et quo igit respu
blica perficitur ex predictis: eorū
carentia et defectu deficit et dissol
uitur: vt patet ex verbis Gatonio
Similiter etiam: vt non maneat
color: vltima pictura in republica: p̄
ut dicit Augu. ij. de ci. c. xxviij. re
ctiano d̄ba Tullij li. v. de republi
ca. Mōstra etiam: cū rempublicas
sicut picturam accepisset egregie
euanescente venustate: non inō
eam coloribus hisdes qbus fue
rat renouare neglexit: sed nec id q̄
dem curauit: vt formam salte ei⁹
et extrema tantū lantamenta ser
uaret. Quid enim manet ex anti
q̄o moribus: quibus ille dixit re
publicam stare romanam: quos
ita obliuione obsoletos videm⁹:
vt nō modo nō colantur. sed et
ignorentur? Et si ita sunt nūc mul
to min⁹ est modo effigies vlti co
lor: vbi omnes querunt que sua
sunt non que ihu xpi. et de destru
ctione republice loquitur Aug.
ibidem. c. xix. vbi postq̄ enume
rauit flagitia ludibria et scelera q̄
sepe in republica. aj. Quis hāc

P rempublicam non dicam roma
no iperno. s; domui Sardanapa
li ppauent. Qui quondā rex ua
uit voluptantibus dedit: ut in se
pulchro sibi scribi fecerit: ea sola
habere mortuum que libido et
cōsumpsit dum viueret. Et hec
mala in republica sine inuidio
ona sunt ex ignavia: ociositate: si
bidinosa voluptate et pacto male
tranquitate: ait Augu. pio de ci.
c. xxx. recitans vba Scipidis vi.
Quo Catone suadente: ut cartha
go destrueret emula romanū im
perij cōtradicebat ipse Scipio ti
moris infirmis aui hostium secu
ritatem. et tanq; pupillis ciuibus
pdonatū tūtorē. necessarius vidēs
esse terrorem. Et hoc quidem re
ipia pbatū est: Delecta quippe Car
thagie: et magno scilicet terrore ro
mane republice depulso et extin
cto tanta de rebus prospera or
ta mala continuo subsequuta sunt:
ut corrupta diruptaq; concordia
republica destructa sit. Que ma
la: quaba fuerunt enumerat ibi.
c. xxxi. scilicet ciuilia bella: libido
domināda: auaritia: luxuria: et sic
de alijs. Consimili loquit Aug.
epistola. v. recitans vba Salustij:
q; quando nec hoibus nec ipso
quos deos putabant: mori per
ditos et corruptos avaritia rapa
citasq; parebat. tunc cepit peri
re laudabile illud decus: salusq;
republice. Et introducti ibi vbi
Inuenialio. Nunc patimur lōge

pacta mala. senior armis. Luxu
ria incubuit. viciq; viciisur or
dem. Nullum crimē abest: faci
nusq; libidinis. Ex quo paupres
romana perijt. et. Unde sequit.
Volendū enim viderit. pruden
tes scilicet plus paupertatem q;
opulētiam perisse romanam. In
illa: morū integritas fuabat: per
hanc: non muros vrba sed mē
tis ipsius ciuitatis vira nequias:
omni hoste peto: irrupi. Qui er
go volunt esse fideles republice:
studuant ut recto legibus regant
iustitia ordinentur: et sic de alijs vt
d. dictum est: et a prijs cancant.
Capitū. xi. Quanta sustinue
runt fecerunt quicquid pro salute
republice.

Consequenter p consideranda
sunt antiquorū exempla
et facta circa rempublicā
augendā et conservandā. Sūt eis
i cūpia. p ipsa sollicitudo ad ipas
pro eius salute: feruida emulatio
terrenorum: oīam cōtemptus si
ue despectus: terribilis et arduo
rū aggressio: periculis et laborib;
perpessio: mortis libēa susceptio
et necē carorum sicut filiorum et
cognatorū pro republica occasio
rum nulla lamentatio: et etiā sūt
in eis mouendi ante destructio
nem republice onimmoda affe
ctio: quia in eis vigeat solū res
publice salutis desideratio. A ve
bis p parte in breuiloquio de vir
tutib; unde narrat Valerij li. ij.

Cōmuniloquii.

c. liij. de Camillo: qui precat^r ē:
 qd si alicui deorū felicitas roma-
 na minus videretur: eius inuidia
 sui aliquo incomodo sanaretur.
 et subito lapsus decidit. Qd etiam
 ad damnationē qua postea op-
 pressus est pertinuisse visū est. Se-
 quitur. Equē virtutis est: et bona
 patrie auxisse: et mala in se trans-
 ferre voluisse. Et idem Valerius
 li. vi. c. vi. narrat de pietate anuq-
 rum in pslam: vbi ait. Restat vt
 pste caritas exhibeat: cui male-
 stas que deorū numinib⁹ equat
 auctoritas: parentum vires sub-
 leuit. Fraternalis qd charitas eā
 animo ac libetē cedit. Et exem-
 plificat de illis: q se mori p repu-
 blica exposuerunt. vbi narrat de
 quodam in cui⁹ capite cuspis
 sedisset: et affirmaret aursipices:
 pico occiso fore reipublice statū
 felicissimū: suęq domus miserri-
 mū cōseruatio aut pico i⁹ ritū
 vtrūq cessarū. ille pici in ppe-
 ctu senat⁹ mori suo necauit. Idē
 narrat Tegen⁹ li. viij. c. viij. Itē
 Valer⁹ li. v. c. vi. De Eristo. nar-
 rat dicens. q cum esset supreme
 vires: Et reliquias senilib⁹ ac rugo-
 sis membris in hūmo lras otio
 vir custodiens adeo valenter p
 salute patrie incubuit: vt eas ho-
 stilibus armis solo equatū in le-
 ctulo Etheniensis e manib⁹ in q
 bus erat eriperet. Et ibidē de multis
 narrat q mira fecerūt p republi-
 ca: sicut de Rodro q se mori ex-

posuit: vt sui vinceret. Et de alijs
 similib⁹. Similiter Plugu. v. de ci.
 c. xviij. narrat qd sustulerunt
 antiqui pro republica. Sicut de
 illo q se precipitauit in planū terre
 cui dictū esset oraculis deorū: vt
 illud qd romani hērent optimū
 illuc mitteretur. Et de Bruto qui
 filios occidit: qd fuerant contra
 rempublicā. Et q poeta ait. Ma-
 tosq pater noua bella gerentes.
 Et penā: palestra p libertate vo-
 cauit. Et de alio qui filium occidit:
 licet p patria pugnaisset: qd tñ
 imperium suum. Et illud qd im-
 perauerat: licet vicinis occidit: ne
 plus mali esset in exemplo impe-
 rij pemptū: qd boni in glia occi-
 si. Narrat etiā de alio: q qd po-
 tētiā regem occidere nō potuit:
 et pro eo alii deceptus occidit: in
 ardentes aram ante oculos eius
 venteram ostendit dicens: mīstos
 esse tales: quales illū vident: qui
 in eius crinū conuallent. Cui⁹
 ille fortū dūrem et contrā attonē
 talū pertimescens: a bello facta
 pace se compescuit. hoc idē nar-
 rat Deii. epistola lxxvij. Quātr
 autem omnia pēperunt p salu-
 te reipublice altitudinem: vbi qd
 pūperes erāt: quorū diuinū era-
 nū pleni erāt. Et cum haberent
 opulentissimā rempublicā. i. rem
 patrie: rem cōez: ipsi in domib⁹
 suis pauperes erant. Similr ait
 Zuli⁹ q. de offi. c. xxij. q. om-
 nium macedonū gaza: q marie

potius est. **P**onius tam in eraria
 pecunie iucris: q. vniu in pera/
 toru preda sine annu tributoz.
 Et hic nihil in domu suam attu
 lit ppter memoria non mto sem
 pteman vntatus ptem affrica
 ni. q. in nullo locupletior faci? e:
 Carthagine euerfa. Sic nec su
 collega munim? non ni copiosior
 cu copiolissimam vrbē funditus
 fustulisset: Italis magis q. vo/
 ni suam ornare maluit: q. orna
 ta: domus eius videret ornatioz.
 Non enim diuitias reputabant
 suas: sed cotano. aut idem sub. iij.
 c. xv. Itaq. soli nobis diuites ee
 volum?: sed libertis: propinquis:
 amictis: et maxie reipublice. Sin
 gulis: eim facultates et copte. di
 uine sunt ciuitatis. Unde antiqui
 non estimabant aliquos viuere:
 nisi qui viverent ad alioru vilita
 tem: ait Sen. epistola. lvi. q. et
 si sibi vniu q. nemini vniu. Hinc
 Ioseph? videns patrie ruina: in
 destruendo ciuitate hierosolima
 tane: Quo eam oblidens: refle
 re cepit: q. euaserit scilicet cu ce/
 cidit: percussus saxo sup caput:
 eo q. dulce est sibi mori an pna:
 ait Egyppti li. vi. vii. cu Ti/
 tus pto de offi. c. xvi. ciuium so/
 cietatum nulla gratior: nulla ca/
 rior q. ea que cu reipublica e. vni
 cuiq. nostru cari sunt parentes:
 ppinqui: liberi: familiares: sed
 omnes omniu charitates patria
 vna complexa est: p qua vir bo/

nus non dubitat mortem appe/
 tere: si ei sit pfecturus. Et conclu/
 di. bi. Qd deestabilior nulla est
 iniquitas q. eoz: q. lacerat sce/
 lere patriam: et in ea delenda su/
 dios occupantur. Eadem Tuli/
 us rethorica y. li. v. dicit. Qd nul/
 lum periculū vitandū est. p salu/
 te reipublice. Et enim dicit Male/
 rtus li. ij. c. i. fidū erat et alia re/
 publice pectus: curia silentios sa/
 lubritate munitus et vallati vndē
 q. ciuius lumen intrantes: abie/
 cta piluata charitate: publicū in/
 ducbant: et ideo p reipublica om/
 nia sustinebant. Propter qd et
 non plangebant filios: p repu/
 blica morientes: maxime si vir/
 tiose pugnarent: ait Criso. super
 Iohannes omelia. lxi. arguens
 fideles q. plangunt mortuos in/
 os: quibz est spes resurrectionis.
 Unde ait. q. gētes possent i hoc
 dirigere xpianos. Vtaz mulier q.
 dam gentis audiens de filio in
 bello cadente. interrogauit Qua/
 luer res ciuitatis sunt dispolite?
 Quasi dicat. Si res ciuitatis sal/
 ue sunt: nō plango filiu. Simile
 narrat ibi de alio. q. cu esset coro/
 natus. i. habeo coronā in capite:
 cu audiuit q. filius pro patria ce/
 cidit: auferens coronam interro/
 gavit. vter duoz? id est. Quia fi/
 liorum? et coronam confectum re/
 posuit. hoc idem narrat Valeri/
 planus li. v. in fine di. Qd cum
 Xenophon sollice sceritū page

Comuniloqui.

ret et maiores filii nose gettū ce
cidisse in prelio cognouisset. non
ideo cultū deorū obmutendū pu
tauit. sed tantū coronam depone
re contempsit. Percutiatūq;
quō cecidisset. ut audiret pugna
dem fortissime interisse. coronaz
capitū reposuit. **M**eritū autē cul
sacrificabat testando. maiores se
ex virtute filii voluptatem q̄ ex
morte amaritudinē sentire. **Q**ui
ris enim modis afflicebatur an
tiq; ad rem publicā. ex quorū con
sideratione arguit Aug. v. de ci.
c. xxiij. et post. Si ista talia fecerit
p̄ republicā et omnia cōtēpserit
tor pericula aggressi. et horribilia
morsūq; ī periculi sunt. qd̄ ma
gnū est. pro illa eterna glia. cui
eta seculi butus q̄rūlibet iocun
da blandimenta cōtemnere. vel
quō audebit quiescere voluntaria se
paupertate extollere. vel mortem
p̄ xp̄o timere. saluatore dicente.
nolite timere eos qui occidunt cor
pus. **M**atth. x. vnde et ibi arguit
q̄ si ipsi hoc fecerunt amore pa
trie: et laudū cupiditate: put loq;
tur poeta d̄ illo qui occidit filios
Sic amor patrie: laudūq; inie
sa cupido. Quid magnū p̄ vera
libertate q̄ libero facit a diaboli
vīa: nō p̄ cupiditate hūanarū
laudū: sed charitate liberandorū
hominū a demonib⁹ scilicet facie
dū. et sic de alijs. put ibi bene cō
cludit Augu. Si enī illi p̄ repu
blica. et pro populi nō redēpti

magno precio ideo sanguine te
su xp̄i: nec regnati sacran. et ei⁹
nec iustificati vna sua: nec effecti
vel existentes ad modū corporis
etius. nec p̄lecti ad vīā eternā:
nec h̄des dei: aut coheredes xp̄i
facti: et pro salute ipali nō eterna
ex carnali amore patrie: et laudū
cupidine: non ad meriti augmē
tum vel premij cumulū: nec ad
animarū salutē vel dei honorē
tot et tanta fecerunt. **Q**uia debēt fa
cere vni ecclesiasticū pro republi
ca ecclesiastica. i. pro re populi re
dēpti saluatoris sanguine: et ab co
electi: et sic de alijs. De quo. i.
Pe. ii. vos estis gen⁹ electi: re
gale faciet dominus. et hoc charitate
mouente: et ad augmentum me
riti facientiū: ad cumulū premij
ad animarū salutem et dei ho
norem. **E**xēplo saluatoris sua
dantis qui animam suam posuit
p̄ republicā. i. **P**e. c. lxxa passus
est pro nobis. vobis relinquens
exemplū. Et. i. Jo. iij. Sicut ipse
animam suam posuit pro nobis
sic et nos debemus animas pro fra
tribus ponere. Et si s̄ p̄ hoc ali
q; discendi studio impediti quoo
tueri debent deserūt. et nil conse
rūt studiū: nil opus: nil facilita
tū scilicet in vīe solamū: in alterū
genus inuīne incurrit: put d̄
et Iulius pio de offi. c. v. nullo
magis qui deserunt rem publicā
diuinam causā predicant necēq;
adiunāt. **Q**uia ut ait ibi. c. vi. p̄

Nclare scriptū est a Platone. **N**ō
solus nobis nati sumus: omnesq;
nostris partes p̄ia vendicat: par
te amici. Atq; ut placet Socra
tes: que in terris gignuntur: ad
v̄ sua hominū omnia creant: hōi
nes v̄ro: hōiūz cū ēē generatos
nec ipsi iter se alijs alijs. Hec se pos
sent. In hoc eis: nāz ducē debe
m⁹ leg: cōea vilitate in mediū
asserre: imitatioē v̄l mutatione
offōz dādo: et accipiendo: cū ar
tibus: cū op̄a: cū facultatib⁹ de
vincere hominū inter hōies socie
tatem. hec ille. Si ergo p̄i iudi
cabat: hoc esse faciendū nāz du
ce: multo magis debent fideles:
spū inspirante et dirigente v̄luere
ad aliorū vilitatem: ut nemo si
bi vivat et. Ro. xiii. Qualiter au
tē respublica debeat disponi in se
et suis p̄tib⁹ et officiis docet Aui
re. x. p̄bie sit. c. viij. vbi ait. opor
tet: ut in statuendo leges hec sit
prima intentio scilicet ordinare ci
uitates in tres partes. i. in disposi
tio: communitatis: et legis peritos.
Et in quolibet eorū ordine ordiet
alige prelatos. et post hos ordi
nent alij: ut nullus sit in vilitate
ciuitate: quin habeat aliquos sta
tim laudabile: ut scilicet ob vno
quoq; proueniat vilitas ciuitati
Ideo phibeat legislator octosita
tem et vacacionē: ne sit alige q
non obediat alicui. Qui cū cō
pescendi: et qui non patiunt com
pesci: expellendi sunt a ciuitate.

Sequitur. Debet etiam prohibe
re officia: p̄p̄ que amittuntur he
reditate: et ex quibus nulla pro
uenit vilitas: ut non sit luctator
vel aleator: hic enim accipit qd
nō prodest ciuitati. Sed oportet
q; qui accipit afferat fructū alijs.
Item prohibeat studia: vilitat
p̄ia: que sunt: doctrina furandi:
rapiendi: et decipiendi. phibeat
etiam actiones: que si negligunt
inducūt contrariū constructionis
ciuitatis: sicut est fornicatio: et cō
silia: que retrahūt homines a cō
iugio qd ē melius in ciuitate: ne
quis degeneret: et emuat p̄imo
mox alienato. Debet etiam ne p
ueniat diuortij v̄l diuisio copu
le que est in coniugio. Sic enim
ordinata ciuitate poterit qkq; pa
cifice v̄luere quo ad se. fructuose
quo ad alios: et quisq; possidere
quod suum est. Et ob hoc mar
tine: ut sua teneat homines: rei
publice ciuitates constructe sūt.
put vicit Tuli⁹ ij. de offi. c. xxiij.
Nam et si natura ducit cōgrega
bantur homines: tamen spe ci
uilitatis suarum rerū: vrbū p̄fisi
dia querebant: ut ait ibidem.
Capitū xxi. q. doctrina euan
gelica non repugnat et publice.
Et qm̄ alig errauerūt: po
neuteo: doctrinam euan
gelicam inuari respabli
ce: sicut scribit Marcellinus ad
Augusti. epistola. iij. dicens scilicet
opinando: q; predicatio et doceri

Cōmuniloquii.

na euangelica reipublice mox^o
 nulla ex parte puenit: sicut a mul-
 tis dicitur. Cui⁹ pceptū ē. vt nul-
 li mali pro malo reddere debea-
 mus. ⁊ percussenti. maxillā sbe-
 re aliam: ⁊ palū dare tollenti iu-
 nicā: ⁊ sic de alijs. Math. v.
 Nam quia tolli sibi ab hoste ali-
 quid paratur: vel romane. pun-
 cie depredatori: nō mala veli iu-
 re belli rependeret. Et ad illd re-
 spondet Aug. epistola. v. an si-
 nem vi. Qui dicit doctrinam xpi
 aduersam cō reipublice: vena-
 lem exercitum: tales milites: ta-
 les. punitales: tales maritimos: ta-
 les coniuges: tales parentes ⁊ fi-
 lios: tales dños ⁊ seruos: tales iu-
 diceos ⁊ reges: tales debitores si-
 sci: redditores ⁊ tractorios: qles
 precipit doctrina xpiana: ⁊ aude-
 ant: eaz dicere reipublice aduer-
 sam. Imo non dubitant confite-
 ri: magnas si sibi obiciunt per sa-
 luti esse reipublice. Quasi dicat.
 Si predicti tales essent in repu-
 blica: euangelica doctrina eis op-
 time conueniret. Nec mirū: euz
 talem reipublicam ipsa consti-
 tuat. De qua post subdit Aug.
 Quid in ista collusione mox pesti-
 mori ⁊ veteris perditie discipulis
 maxime venire ac subuenire de-
 buit celestis auctoritas. que volū-
 tariam paupertatē: cōueniunt:
 deuolentiam: iustitiam cōcor-
 dias verāq; pietatē persuaderet:
 ceterasq; virtutes non im ppter

vitam istam optime gerendanti:
 nec im ppter ciuitatis terrene
 concordiaz: ⁊ erit etiā ppter ad-
 piscendam sempiternā salutē: et
 eternam cuiusdā populi celestis
 diuinamq; reipublicā. Cui⁹ nos
 quos efficit fides spes charitas:
 ⁊c. Si si tales essent ciues ⁊ alij
 omnes quales describit doctrina
 euangelica: nullus faceret malus
 alieri: nec tollerēt inimicā. Itē alij
 errantes posuerunt: multa mala
 venisse reipublice post fidē xpi
 nam: que tangit Barcellin⁹. ⁊
 ad que respōdet Aug. vbi. s. vi.
 Multa mala fuisse in reipublice
 etiam ante fidē inducna vba Sa-
 lustij. li. ij. vrbē felicitatē vena-
 lē: ⁊ maiore peritiam si empto-
 rem inuenerit. Similiter inducit
 verba Iuuenalis. Seruabat ca-
 stas hūilis forma latinas. Quō-
 dam: nec viuis coniungere pos-
 sinebat. Tecta labor: sōniq; die-
 nes: ⁊ velere iureo. Metale dure
 q; man⁹: ⁊ proximi vbi. Mani-
 balis stātes collina turre marini.
 Et ad hanc questionem respon-
 det Aug. v. de ci. c. v. Et post re-
 citans mala: que venerunt repu-
 blice romane etiam ante fidem.
 Unde ait lib. iij. c. xxi. reipubli-
 cam romanam ita perisse: ⁊ tot
 milites fuisse ab Annibale inter-
 sectos: q; ipse misit iros modios
 plenos annulis extracuo de digi-
 tis eoz in ciuitatē suā Cartaginē.
 Non igit fidei xpiane impu-
 tari

debet: si aliquādo aduersa respu-
blice contingunt: sed potius pec-
catis hominum inobedientium
doctrina euangelice: et transgre-
dientium eius mandata. ait Aug.
in tractatu de exilio vrbis. di.
Ad de^o permittit multos in exi-
lio vrbis flagellari: quia seruus
sciens voluntatem domini sui et
nō faciens: plagis vapulabit multū
vbi ponit exempla: vñ tribulaz
sentit arca: et stipula scindatur et
granū mīdet: vñ igne formax:
vt palea pergat in cinerē: et aux
sordidib⁹ careat. Sic tribulationē
roma pertulit in qua vel liberali-
tatis vs⁹ damnat impi⁹. Aidea er-
go non nocuit republice s; mul-
tū profuit. Nec pp⁹ fide xpi sue-
rūt panis: sed ppter peccata sua
vt dicta est. Unde erit oratio huius
improbū per se patet. Nam dī-
cere: peius esse illis cū quib⁹ de^o
est: et meli⁹ illis cū quib⁹ nō ē: im-
probabilis error est: ait Ioseph⁹
coniūctio ad iudeos: putat dicit
Agrippus li. vi. vos inq⁹ deus de-
seruit: quia vos pietatis cultū de-
seruistis. S; fidū speratis diuinū:
sed qui desidebat: ad hostes mī-
grauit: quia deum quem nos co-
lebamus romani venerāt: et
nos offendim⁹. vbi dicit aucto-
ritates scripturarū. Non enim
multitudine populi sed in timo-
re domini Abas penetrant egi-
ptū. Dormiebat Abas: et tor-
quebat Populus. Gen. xx. Sic

de Isaac. Siede Jacob et Esau
Sic Moyses et egyptios ora-
bat dū dormiebat. Sic et Josue
Sedecone Azechia. In osone er-
go meliora arma q⁹ et tunc. Ad
ergo in multitudine exercit⁹: bel-
li victoria: sed de celo formidosa.
macha. vii. Cū igitur deus sit cui⁹
illis q⁹ recte creditur dicere. q⁹ pe-
ius est hominibus post fidei su-
scceptionē q⁹ ante irrationabilis er-
ror est. Iudith. vi. Si deus no-
biscū: cur apprehendūt nos hec
omnia. s. mala. Quasi di. Mala
non apprehendūt eos cum qui-
bus deus est.

¶ Secunda distinctio. De infor-
matione principis in republica.
¶ Capituli primū. Quomodo
princeps v⁹ esse ad modū capitaneus.

Remissis rationib⁹
instruendi habentes
curā republice et cō-
seruendi eius: cōse-
quenter procedendū
est: sūp⁹ magistro dirigente ad
informationem et instructionem
paritū eius: siue mēbroz. Quia
vt tactū est supra respublica sūp⁹
Petrarū est corpus, quoddam
q⁹ diuini in uncto beneficio animae
et homine equitatis agutū nutū.
et regit quodam lun in cōtōnes
In quo corpore quonia princeps
obinet capitis locū: vñ subiect⁹
deo: et citat eis qui vice dei agūt
in terris: quoniam qui cultū rei
et religionis influunt et informāt

Cōmuniloquii.

A vices anime in republice corpore
obvenerunt: sic ab clariori corpore
vegetatur et regitur. Et si illo cor-
pore aut simile Pinclius florua
loquens de Remulo in principio
hystorie romanorum. Quid ex varijs
quasi elementis congregavit cor-
pus: et unum populum romanum efficit.

B Et quoniam in illo corpore prin-
ceps est ad modum capitis ut dicitur
et sicut legitur. *Re. xx.* Cum
esses parvulus in oculis iudeo-
rum facies eam tribus Israel ait
Samuel ad Saul. *Et li. v. de sa-
cramentis. c. viij.* Terrena patris
caput habet regem: et spiritualis sum-
mi pontificis. Et merito: per ca-
put significat: quod sicut caput me-
bris oibus supraposuit est et omnium
regnum: in sublime erectum:
sensibus omnibus oritur: et in oculis
et vultu effigiatum. ait Ambro.

C In exameron. omnes. vi. Caput in-
quit super reliquos animi nostri cor-
poris certum est: et in de: pectus
et in omnia oculus: et super clem-
ta celum: et arcem inter cetera et
bis membra. In hac arce quidam
habuere regalem sapientiam sicut vi-
ent. pphentem. oculi sapient in ea
pate emat: hanc esse ceteris tutto-
re: ex illa oibus membris vigores
promittunt: et deserunt. Huc est ra-
tionalis lacertorum: quod velocitas pe-
dum: nisi capitis velut principio sit
impartialis quod in amicum potest
stare. Et ex eo cum aut distinet unum
verba: aut omnia succurrunt. Maior

humani capitis ornat: quod cerebrum
nostri. sed et originem nostrorum
sensuum capillis munus et vestitus. **A**
hic enim sedes est universorum. Cum
caput video: hominem agnosco: si
caput deest nulla cognitio adesse
potest: iacet truncus ignobilis sine
honore sine nomine. Unde postea ibi
concludit. Quid in merito huic quasi
cultori suo membra cetera famula-
tur: et circumspectus servili gestu-
mine. atque in sublimi locati videntur
videas enim imperatorum suo sin-
gula membra gratuito stipendio mi-
stare. Illa portant. alia pascunt:
alia defendunt vel ministerium suum
exhibent. parent ut principum can-
lant ut domino. hec ille. Perito er-
go ob dictas elegantes capita pre-
rogativas princeps debet esse ca-
put populi. Qui debet esse talis qui
le caput in corpore humano: et cui
desunt singula sicut et capiti me-
bra. Unde princeps est pater publi-
ca: et quasi quidam in terris divine
maiestatis imago: ait Polierat
li. iij. ca. 10. et anime regem cor-
pus comparat: putat autem Seneca. pri-
mo de clementia. ubi loquens de
imperatore ait. Quid quidam in
totum corpore deserunt: tanto ma-
gis tantoque speciosus ille in oculis
manet: et cum manet: pedes oculi
negocii illi gerunt: sic et in
mensa multitudo: unum autem et
data est: illius spiritum regem illius
ratione sicut. et. 10 princeps dicitur
basis populi. *Job. ix.* sub quo curvantur.

B qui portant orbem. ubi Gregorius moral. dicit. Quod princeps non incongrue greco eloquio basiliscos dicitur quod laeva lingua basileus populi interpretatur. Quia ipse super se populi sustinet. qui morum illius pietatis pondere fixus regit. **E** ubi ergo necesse est principis sub quo prebendit omnis dominatio in republica sibi commissa: et sit virtutibus predictis: prudens expulsi moribus: pavorum eminentior: in his populo quem regit. Cum et in huiusmodi alioquin vigore valentiora possit. **E** ubi Gregorius epistola. ix. dicit. Quod patrum nostrorum. et ex eis gentium in conspectu sequentibus: et de debent ducere et legem communi melioris arbitrio. Naturalis enim est potentior deteriora submittit: ut multa qui de gregibus aut maris corpe prestant: aut vehemensiora. Non preceps armamenta denegerant: sed quod magnitudine auctiora ceteros malos vixit. Elephantum greco maximus dicitur. Inter bestias maximus est: proximus optimus. Minimo itaque rector eligebatur. **F** ubi sima gentium. felicitas erat in quibus non poterat esse potentior nisi melior: beclle. Et hunc precordat quod dicitur de Saule. i. Regum. x. ait Samuel. Videns quem elegit dominus: quod non sit similis ei in omni populo. Quando igitur talis est princeps: merito caput populi dici potest.

E ubi Gregorius. i. Quod dominatio non

est ex libidine ambicienda.

Omnis autem princeps est admonendus de cauenda ambitione principandi: ut dominandi. Ad primum autem notandum: quod non est appetenda potentia participandi siue dominandi ob vultus modicatem. Ob vere bonitatis in ea paruitatem. Ob insummodum comoditatem. et ob eius momentaneam breuitatem. De quibus omnibus eleganter loquitur Boetius. ij. de consolacione. et vi. Quid inquit de dignitatem potentiam desideras quas celo equatis. et. Et sequitur. Quomodo sit ut non virtutem ex dignitate: sed ex tunc dignitatem honor accedat. Quod et hoc nostra spectabilis: et preclara potentia. Nonne terrena anima consideratio. Hunc inter inuicem si videre aliquem: uos si ubi et potestatem preceps et vendicantes: quanto mouerem cachino. Quid et hoc: si corpus spectes imbecillus reperire queas: quod sepe muscularum morbus: vel in secreto quoque reptantium necat in toto. Ex quo concluditur: non potest quis exercere ius nisi in solui corpus cum animo sit liber. Unde arguitur: quod in dignitatem et potestatem si aliquid inest naturalis et proprii boni. nunquam pessimo prouenerent. Non enim solent aduersa sociari. et non respicit: ut contraria queque iungant. Itaque cum pessimos plerumque dignitas

G

M

Cōmuniloquii,

ubum fangit videas: bubium nō
est illa in natura sua nō est bona
que possint inherere panūtur:
Et h. iij. c. iij. de hoc idē elegan-
ter vbi pbat: q. dignitas sine ho-
nor nūc habet ex se virtute vel p-
bitas: nec in ea propria via sed
hōmz talat āneent opinio. Et tō
per vmbrales dignitates: bubū
um nō ē posse alicq. reuerentiā:
cū etiam indignis malū dedec-
admittant: eoq. minus pateret eoz
indignitas: nullis honozib. icla-
rescerent. Et concludit. q. eo ab-
sectoz sit quis: quo a plurib. con-
tēntur cū dignitas reuerendos
facere nequeat ipsoz quos plu-
ribus oīst: despectoz potius
dignitas facit. Et b. merito. Red-
dūt enī improbia dignitatez po-
rē viciem: quas sua contagiōe cō-
maculant. Quasi dicat. Sicut ip-
si deturpan dignitatez: sic eoz
uicio. Et ponit exemplū. q. Ch-
tullus poeta. Nonnū sedent in
ciuilis iudicaria sella: strumen-
tum appellat. i. gibosū vel tibe-
rosū. Erat enim Nonnus in-
quis consul rome. Similiter lo-
quitur. Ver. ad Eugenium. dī.
Simia in teo rex satius in so-
lio sedena. Et loquitur congruen-
ter. Sicut enim simia q. to plus
ascendit: nō eundē duo patet ei
turpitudine: sic q. to plus subli-
mat in dignitatib. indignus: tan-
to eundē duo manifestatur ei
indignitatez. Unde recitat. Die-

ro. epistola vlt. q. Tullius dicit de
Cicero. Cum quosdā scilicet in-
dignos ornari vidit: dicebat. nō
illos ornauit: sed ornamenta. i. vi-
gnitatez deturpanit: ob eoz scilicet
indignitatez. Rectius enī or-
do est: vt p. virtutes quoz irascit
ad honorez. vt enī ait Augusti.
v. de ci. c. xij. pūncie erant edes
honozis et virtutis que pro diis
habebantur. Et per eadem virtu-
tis. transitus fiebat in eadem ho-
noris: ad significandum q. per
virtutē debet quis venire ad im-
perium et honorem: nō per falla-
cem ambitionē: vt ait ibi. Q. Tūc
nō sunt ambiende potestate do-
minandi ob multitudinem solli-
tudinis: inquit dicitur: curarū
et volozū qui tales comitantur: si
eū extrahitur a. Bortio ibidem.
Que est inquit hec potestas: que
sollicitudinē moris: sollicitudinē
q. aculeos vitare nequit: Mellet
enī ipsi: secari vitare sed neque-
unt. In potentem censeo quē vi-
deas velle qd. non potest effice-
re: qui satellit. i. collectione exer-
citus lauo ambit: qui quos tenet
ipse plus metuit: qui vt potēs esse
videatur in manu seruientū si-
nis est. vt enī dicit Tullius. v. de
offi. c. vij. Et enī qui se metui vo-
lunt: a quibus metuuntur: eosdē
metuant ipsi necesse est. Vbi po-
nit exemplū de Dionisio tyranno
qui cruciatu minoris ang. soluit
in tantz q. cultoz totisq. me-

L

M

N

mo: candēte carbone adurebat
capillum: qui non audebat pti-
more: permittere ab aliquo radi-
barba. n. Et de ho. exemplificat
Boetius 2 de hoc eodem Tuli⁹
li. ij. vbi. s. Similiter exemplifi-
cat idēz Tullius de Alex. ferreos:
qui non audebat intrare vxoris
cubiculu anteq⁹ vn⁹ de satelliti-
bus distincto gladio anteciret. et
serutaretur archulas muliebres:
ne aliq⁹ telam occultarentur. Qui
tamē ab ea interfectus est ppter
pellicatā suspitionē. Et de hio
narrat Salernus lib. vltimo ante
finē. Abi aut. q⁹ Basilinusa rex
pari fidei in pectoribus holum
reponēdo. saltem suam: canus
custodia vallaui. vnde hūo po-
testas a deo sit. Omnis enim po-
testas a dno. Ro. xii. 1 ipsa bōa
sit in genere suo. a. qua quis bene
vri potest 2 ad bonū: nō tamen
est ita bona: q⁹ faciat bonum ha-
beniem eam: nisi in gratia 2 vlr-
tute bonus sit: sicut probat Boe-
tius vbi. s. di. q⁹ non est in digni-
tate bona propria vti hōis. sed sal-
tar anuecti opinio: vt dictus est.
Si cuiz esset in eis naturale mu-
nis nullo modo ab illo cessaret:
sicut ignis vbiq⁹ terrarum utiq⁹
tamen calere desinit: putat ex-
emplificat. Et de mulieris quoq⁹
ambientium domum au. Sen.
epistola. xccij. di. q⁹ vi vinceret
hostes: cupiditate vici sunt: nec
abūoni vl⁹ cupiditatē restiterūt.

2 et angere alios videbant. ipsi
angebantur. Angebat inquit in-
felicitē Alexan. furor aliqua va-
standi: 2 ad ignota trāsmittēbat.
Et de Cesare loquens ait. q⁹ am-
bitio 2 mīlplex mod⁹ sup alios
eminendi scilicet euz angebant.
Tamē dominationes potestates
cōmutant nō solū predicta s³ et
spūalia pericula animarū ait
Grego. mora. xxj. super illud
Job. xxxv. Deus potentem non
abicit. Magna est potentia tem-
poralis: que apud deum incedit
suum habet de bona administra-
tione regimēta. Mōnū. s. tamē
eo ipso q⁹ preeminet ceteris. elā-
tione cogitationis sumēscit: 2 vti
sola immenso fauore credat.
Intus vitate vacatur atq⁹ obli-
uit in voces se spergit alienas: 2
semq⁹ se credit: qualem sonus au-
dit non qualem intus discernere
debet. Subiectos despicit. cosq⁹
eq⁹les sibi nature ordie nō agno-
scit. Cūctis se estimat ampli⁹ sa-
pere: q⁹bus se videt ampli⁹ posse
Abi ponit exemplū: Ad rectum
iter sepe pergit maior: tamen oris
iuxta viam v⁹ p⁹ibus per vestes
retinētur: In i⁹ta nō offēdim⁹
sed a latere nascunt q⁹ p⁹ingimur
Et ideo concludit. Bona nāq⁹ ē
ordine suo potentia: sed cauta re-
gentia indiget vta. Quilibet er-
go. siue bonus sit siue malus pe-
riculosū est appetere potestatem
dominationis: 2 qua sicut dicit

R

S

T

Comuniloquii.

Vbi Gregorius. humana mens ple-
rūq; extollitur: etiam cum nulla
potētia fulcitur: Quāto magis in
altū se erigit cū se p̄s adtingit:
¶ Quā brevis autē est talis pote-
stas: dicit Eccle. x. Omnis pote-
stas brevis vita. Et Job. xxiij.
Elevati sunt ad modicū: et non
subsistūt. **¶** Vbi Gre. moral. xviij.
de h̄mōi breuitate dicit. Qd ex
quo v̄ta hominis est vapor ad
modicū parva. Jac. iij. et omnis
caro fenū: et omnis gloria eius
quasi flos agri. **¶** Isa. xl. restat: q;
potentia temporalis brevis est: et
gloria carnalis: que dum n̄tiet ea-
dit: et vū apud se extollitur. repen-
tino fine terminatur. Est enim q;
si sp̄s: que in altū rapitur: et q;
si finis: qui ad nūbila extollitur
et sicut nebula q; se erigit: et sicut
ros qui subito desiccatur: et sicut
spumose aquarū bulle: q; omnia
excreſcūt vt appareant: et eſcen-
do tamē peragunt: ne subsistat:
putat autē ibi Gre. Sic ē de potētia
temporalis: prout aptat ibi bene i
dicto Sap. v. Quid nobis p̄fuit
superna. etc. Sequit. Transierūt
hec omnia tanq; v̄mbra etc. h̄c
modicatur: potētie debent p̄-
cipue audēdere: et cogitare: q; non
sunt domini rerum veraciter: s;
vocaliter: ex plo regis Leonar-
di: de quo legitur in quadam h̄-
storia. Qd cū florere i maximo
vigore imperij sui: sedile suū in
latore maris ascendēdo statim se

cit: et alloquens mare ait. Impe-
ro n̄ bene ascendas terram meā
nec vestem vel mēbra dñatoris
tui madesacere pretimao. Et n̄
hominus mare ascendit: terraz
ac pedes eius madesecit. Quos
croille resistens ait. Octant om-
nes habitatores orbis: vanam et
frivolam esse regum potentiam:
nec quāpiant: regio nomine di-
gnū: preter eum cui n̄ natura ce-
lit: terra: et mare obediāt. Et nū-
q; postea cervici sac coronā au-
ream imposuit. sed eas sup yma-
ginem saluatoris in cruce posuit
in laudem regio eterne: cui tamē
esset rex. **¶** Romādie: Dauid et Au-
gustinus: Inductam X̄sc̄m rex: euz
de sublimi loco: in finitā pene ho-
mini multitudine: et in uarta-
biles exercitum vidisset: fleuisse
legitur: eo q; post centū annos
nullus eoz quos tunc cernebat
superfuturus esset: sicut ait **¶** Die-
ro. epistola. cv. et Valer. lib. viij.
ante si. **¶** Vbi videt: specte aliē
suam deplorasse conditionem: et
opuz magnitudine q; altiore ani-
mi sensu feltior. **¶** Ob predicta
igitur pericula et alia multa ant
qui non soli nō ambiebant p̄-
teio dominationum: sed euz su-
giebant: vel eos accipiebant.
Et hoc ex reipublice vilitate: p-
ut ait **¶** Egiptus lib. iij. de H̄spe-
siano: qui cum esset in obsidione
hierosolimitana: et videret timor
Heronem esse occisum: et Sol-

bam interfecit: qui fuit ocellus
 septimo mense a die ass. pie pote
 stas: hinc vni veterio milite ele
 gerunt Gelasianū vi suscipiet
 rogantes scilicet imperium. Ille
 do cepit abigere: et se indignum
 dicere. Illi instabant: ipse resistē
 bat. perseverantibus quoque reluctā
 rent armati gladio circumstante
 morte minantes. Qui adverteo:
 sibi discrimini imminere si resi
 steret: et graue periculum si reci
 peret: ita potius cessit imponenti
 bus. Et accepit voluntarius: quō
 ali) ambire solent. Ergebant in
 lites: suadebant duces. Cui po
 tius et honor induit. Similiter
 narrat Galerius l. vi. c. ii. Rex
 inquit sublimis ingenii: quem se
 rō: sibi tradit: et diadema prin
 cipis capiti imponeret: dū retentus
 considerasse et dixisse. Si nobiles
 magis et felices paucis: quē si
 quo penitus agnoscat et multis
 sollicitudinibus: periculis et nū
 ris sit relictus: nec huius quidē
 iacentem tollere velit. Quasi ol
 eat. Si quis consideraret pericu
 la et sollicitudines potestati an
 xas: ipsam oblatas non acciperet.
 Et ad hoc Galerius enani l. v.
 c. vi. narrat de quodam carcere
 potam in cuius capite subito co
 rona erupit: responsū quod est: cū
 fore regem si in urbem euenisset.
 Quod ne accideret: voluntariū et p
 petuum sibi indixit exitum. Qu
 ius resiste rei gratia: capio et

effigies erea: pōte quam exierat
 inclusa est. Principes enim anti
 qui agebant gratias: quando co
 ram potestate muniebantur. At
 Galerius l. iii. c. ii. narrans de quo
 dam: qui cum Asiā et vicinas
 gentes amiserat: gratias egit po
 pulo: eo quod magna munus cura
 nō esset liberatus: et quod modico
 regni terminis vteret. Sic proci
 bus rex regum et dominus domi
 nanus: ac princeps regum ter
 re exemplū euidens et efficax. De
 dū fidelibus ne ambirent poten
 tiam temporalem: quando cognos
 scens quod venirent ut cum sacerēt
 regem: secessit in montes Jo. vi.
 Abi Luso. om. el. xli. Fugit in
 erudens nos regere nūquā dū
 dignitate. Et sequit. Venit enī
 erudens nos continere ea que
 hic sūt: et nūquā stupere. Admira
 ri que in hac vita sunt clara: sed
 hec omnia derideret futuro di
 ligere. Unde ait postea: quod gloria
 in hominibus est: ut flos tenet et
 eam tribuunt: vmbra somni sui
 viliores.

Et Capm. ii. Quod ordinate et le
 gipime sit dominans animāda
 Et quā dignitates prin
 cipatus et potestatis nō
 sint ex libidine appeten
 des: sunt tamen assumende ex in
 tentione obediendi deo: et ecclie
 modo debitor ordinatio. Sunt
 enim principes et domini inflig
 endi legipimia auctoritate. Quod

Cōmuniloquii.

contingit quadrupliciter.

¶ Del diuina ordinatione et pro uisione.

¶ Del ecclesie et diuina auctoritate collatione.

¶ Del paterna et legitima successione.

¶ Del militū sine populi vnanimi electione.

¶ Fuerunt enim reges assumpti ad gubernationē populi dei diuina ordinatione et precepto. vi. **¶** Dauid. i. **¶** Re. xvi. **¶** Unde et **¶** Moyses orauit: vt deus prouideret hoies sui multitudinem populi qd posset intrare et erire ante eos. **¶** Numeri. xxi. **¶** Item assumuntur principes ad gubernationem populi dei ab ecclesia diuina auctoritate: vt et **¶** Moyses vocauit Bozue: et dixit. vt introduceret populum. **¶** Deuterio. xxi. et ministro **¶** Samucha vixit dominus **¶** David in regem: in figura: qd dei vicariū scilicet ecclesie prelatus confert principatum et potestatem ac regimē populi: prout iustitia erigit et ecclesie vtilitas. **¶** Tres fuerunt principes gubernantes populum dei paterna successione: sicut **¶** Salomon. iij. **¶** Re. i. **¶** Sedit Salomō super thronum **¶** David patris sui. hoc enim promissit deus regi rege gubernanti populum suum: **¶** Deut. xxiij. qd scilicet filius eius regnaret. **¶** Item fuerunt principes antiqui assumpti ad regimē populi vnanimi militum vel po

puli electione. sicut **¶** Vespasianus de quo dictum est. et alij multi imperatores et **¶** siles prout ait **¶** Valerius. li. iij. c. iij. dicēs: qd ab aratro accipiebantur: vt cōsules fierent. vbi narrat **¶** Aulus quem semen spargentem viderunt qd missi erant a senatu: ad eum accersendū: et ad populi romani imperium suscipiendum. **¶** Sed ille rusticū opere attrite manus: salutes publicā stabiliētū: ingentes hostium copias pessū dederit: quosq; modo arantium bonum iugum rexerant: triumphalis currua habenas reuuerat. **¶** Nec fuit huic rubor: eburneo scepro deposito agrestē stipitem aratri repiere. **¶** Similiter narrat ibidē de **¶** Quinto **¶** Lincinato: de quo etiam **¶** Augustinus. de ci. c. xviij. qd cū quatuor iugera possideret: et ea suis manibus coleret: ab aratro est adductus: vt dictator fieret. **¶** Malon vtiq; honore qd consul victa hostibus ingentem gloriam consecutus: in eadē paupertate mansisse. **¶** Et de consimilibus **¶** Valerius vbi ē. reddens rationem talium electionū dicit. patrie rei non suaz qsq; agere pperabat: pauperq; in diuites: qd diuites in pauperē versari malebat. **¶** re. De huiusmodi etiam electione ait **¶** Solinus. li. xli. c. iij. loquens de habitantibus quādam insulam. In regio inquit electio cō nobilitas preualens: suffragia vniuersorū: populus enim eligi spectans

Eligit spectatū morib⁹: et inuete-
rata clemencia annis graue. Et
hoc in eo quod sit cui liberi nulli
sunt. Nam qui pater fuerit: etiaz
si vita spectetur: non admittitur
ad regendū. Et si forte dum re-
gnat. pignus sustulerit: exul po-
testate. Ideoq; maxime custodi-
tur: ne fiat hereditariū regnū.
Deinde etiam si rex magnū pre-
ferat equitatem: nolunt ei totum
licere: sed qd̄raginta rectores ac-
cipit: ne in causis capiti solus su-
diceret quēq;. Si q̄q; displicuerit
aduocat⁹ iudicat a populo: atq;
sua a dictis iudicibus. xl. sentit
sententia cui necessario acquiescet
tur. Cui rex dissimili a ceteris
vultū seruauit hūi: q̄libet p̄fex
amiciū videmus. Qui si in pec-
cato aliquo arguitur: morte mul-
tatur: non tamē cuiuscūq; atte-
ritur manu: sed consensu publi-
co rex omnium interdicta facit
tate: etiaz colloqui potestas om-
nino punito negat. hec ille. Om-
nibus his modis electi ad regi-
men populi: dum ad sit ecclesie cō-
silio et auctoritate: ex deo regnāt
puer. vii. per me reges regnant
per me principes imperant. et.
Nec obuiat qd̄ dicit. Elee. viij.
Ipsi regnauerunt: et non ex me:
principes existerunt: et nō cogno-
uit. Potestas enim principandi
ex deo. est: sed prauitas regniis:
a male imperantib⁹. Omnis. n.
potestas a deo est. Ro. xij. Ideo

Jo. xij. dicitur a xpo. Non habe-
reo in me potestatem nisi ubi da-
ta esset desuper. dicit tamē ma-
li ex deo regnare: et nō cognoscat
ab eo: eoq; eos non approbat: si-
cut exponit Bre. mora. xvj. Ca-
cit enim deuo sinendo: sed nescit
reprobando: ait ibi. Nec est im-
putanduz oris ac ordinationi: q̄
mali regnāt: sed subditoium pra-
uitali: Ipse enī regnare facit hy-
pocritam propter peccata populi
Job. xxxij. Ande Bre. vbi. s.
Qui tale patitur inquit rectorem
deum non accusat: q̄ iustitiam:
sui fuit meriti. p̄acti rectos sub-
iacere ditioni. Culpas igitur ma-
gis accuset operto q̄ iniustitiam
gubernantis. Dabo inquit reges
in furore meo. Elee. xlij. scilicet ob
subiectoz prauitatem: ad peccā-
tū penam. unde et panenter de-
bent sustinere fideles: talū perse-
cutionem. Legitur enim: q̄ Eli-
la in persecutione romanorū in-
terrogatus a quodā sancto cpo
in ecclesia incluso quid esset: re-
spondit. Ego sum. Et ille flagellū
dei. Et sanctus ep̄scopus. diuini
veneratus maiestatem: bene in-
quit veniat minister. dei. Et inge-
minans illō benedictus qui ve-
nit in nomine domini: reuerens
ecclesie foribus: persecutore ad-
misit: per quē martiri ē palmarū
assecutus: Venerat enim: flagel-
li potestatem esse a deo: et q̄ de-
flagellat omnes: filium quēz re-

Comuni loqui.

capit. De beator. Ideo flagellus
vel flagellamentum non exclusit: sed
gaudenter admisit. Et humilimo
di princeps: ecclesie sunt ministri
et de manu ecclesie gladium accipi
unt. In ipsa enim ecclesia sunt duo
gladij. Luce. xxiij. Ecce gladij
duo hic. Quoru vno vult princi
pis manu: cui corporu coercenti
dumz confert potestates: alteru
vero gladij scilicet spirituali po
tibus auctoritate sibi reserva
ta. Non enim sine causa gladiuz
portat. Dei enim minister est vin
dex in eis qui male agunt Ro.
xliij. Exerceat enim officiu quod
non conuenit sacerdoti manibz
dei tamen et ecclesie auctoritate
in omnibus iure seruato.

¶ Tertia distinctio. De omibz
principibus.

¶ Capit. i. Quia princeps assum
ptus est ad sollicitudines et labores.

¶ Quoruqz modo predi
ctoru princeps fuit insti
tutus: assensu debet vi
gine electionis: et ordinationis: no
ex libidine acquirendi predia et
comoda propria: nec ex libidine
principandi: nec ex libidine vo
luptatis et lasciuendi: nec ex libi
dine iudicandi. Sed debet assen
tire deo et ecclesie: et principatu assu
mere cum timore et tremore: cum
cordis humilitate ac recta inten
tione: vbi scilicet sit obediens deo et
ecclesie ad exequenda virtutes im
perium: ad dei honorem: et populi

utilitate: mala coercentibus: bona
iubendo: qd vt ait Augustinus lib. iij.
ad Crisostomum. In hoc seruunt re
ges deo: si in regno suo bona im
beant: mala prohibeant: no soluz
que pertinent ad societatem hu
manam: sed que ad religionem
diuinam: Nec assumpti sunt ad
quietez cordis vel corporis: sed
magnam sollicitudinem et labo
rem: ubi perfecte fecerint officia
sua. Unde narrat Macrobius li.
i. c. xxi. de Dionisio tyranno: qd
est qda familiaris vitam ei esse
maret beatam: volens ipse ostē
dere: qd continuo metu misa est
et plena periculo: gladiu eius
ginatum a capulo fillo tenui pen
dentem: capiti illius inter epulas
imminere fecit. Ille autem inter epu
las: mortis periculo grauabatur
nec est veline consolabatur. Talis
inquit est vita mea qua beatam pa
rao. Sic enim mortis tempus nobis
imminere videmus. Quos enim
felix esse poterit: qd timere no de
sint: aut ibi. Et Tullius idem lib. v.
tusc. q. post mediu. Qui enim
preest in sollicitudine. Roma. xij.
¶ Insuper vocati ad principa
tum: vocati sunt ad maximam ser
uitute: et quasi ad quandam captiui
tatem. Job. xvi. Giganteo ge
mitu sub aqua. vbi Bre. moral.
xviij. Nomine inquit gigantum
potentes huius seculi significat.
Ique et o populi sunt. Apoc. xviij.
Giganteo ergo: sub aqua gemite

q: elat: dñ in hac vñā hominem
assequi cupiūt: sub ponderib' po-
puloꝝ genuit. Nam q̄to q̄o alii
us enigitur: tanto curis grauiori
bus oneratur: et sc̄q̄ populo: mē-
te et cogitante supponit: quibus
suppōitur dignitate: vt ait ibidē
Iob: tercia. Magna captiuitas.
videt et cūcūga iugiter ppli mul-
titudine: et quasi circūligan. Ad
accidū principib': putat Sen.
li. 4. de clementia loquens ad im-
peratorē. Possuz inquit in qua-
libet parte vrbis incedere solus
sine timore. Quis nullus sequat
comeo: nullus ad latius gladius
tibi. Et in tua pace armato vt-
nendū est: Abidet te et quocun-
q̄ descendas magnus apparat'
et sequit'. Et hoc summe magni-
tudinis seruitus est. vnde et Peta-
ro vidē diuinitum corporis sui
sepe cū custodibus: qd inquit ma-
li fecisti: vt a tam multis necesse
habeas custodiri: prout dicitur
in polierato. li. iij. c. iij. Ideo ne-
cesse est: q̄ sint fructu: et viribus
validi qui in hñō dignitatib' in-
stituuntur. Ande et Saul fuit al-
tior vniuerso populo ab humero
et supra. li. i. c. x. Ad Delius im-
perator putatur in polierato
li. iij. c. x. cū obsecrate senatur: vt
filii: Cesarez appellaren: suffice-
re inquit debet: q̄ ego ipse meri-
tus regnauerim: cū nō mereret.
Principatus enim: et sangul non
debetur: sed merito: et iustiter re-

gnat: qui rex nascitur nec meret.
Et procul dubio: parēns affectū
eruit: qui paruulos suos superie-
cia molle imponabili extinguit.
hoc est filios suffocare non pro-
mouere. Alendi enim p̄os sunt:
et fructibus exercēdi: et cum in eo
p̄fecerint: vt probentur: eos vir-
tutibus antecedere quos debent
honore amre: inuiri ascendā: se-
cum suos nequaq̄ subtrahant
vona. hec ille. Nec repugnat qd
dicitur. principatus non debetur
sanguini et qd dicitur est supra:
q̄ princeps succedūt p̄ribus: q̄
ratione carnis et sanguinis non
debetur principatus: vltimatus
scilicet fin appetitum carnis et si-
guis. Debet tamen ratione car-
nis et sanguinis: obediētib' deo
et mandatis eius.

Capitulum. Ad princeps debz
esse humilis deo et ecclesie.

Quia autem debeat esse
princeps vel rex descri-
bit dominus eleganter.
Deut. xviij. Cū inquisuerit con-
silius scilicet rex: non multipli-
cabit equos nō habebit vxo: eo
plurimas. Et sic de alijs que enu-
merat ibi. Et quo auctoritate pz:
q̄ debet esse humilis obediētia
respectu dei et ecclesie: idē pie co-
lendo: ecclesiam et eius ministros
deuote honorando. Et de debz
et in eo quo ad se p̄fecta sanctu-
monia. Quos ad alios pia clemē-
tia. Ad recte regendū: legū diuī

Comuniloquii.

uari solere intelligentia. In re-
gēdo perfecta iustitia. Respectu
omnium larga munificentia. In
factis et dictis suis lōganimitas pa-
tientia. De quo pater qz vt bi-
cū est supra: dei et ecclesie mini-
ster est: ideo merito vtriqz humi-
lis debet esse. Unde Gre. in regi-
stro li. v. hōiano. Maurinū im-
peratore ad debnaz reuerentiam
ministri ecclesie exhibēdo: Mō
indignetur inquit sacerdotibz do-
minus meus: sed excellenti con-
sideratione propter eū cultus ser-
ui sunt: illis sumitur: et debitas
reuerentiam impendat: qz illi ali-
quādo in diuinis eloquijs ange-
li et dii nominant. Ro. xxi. Quis
non detrahās. Et alach. v. La-
bia sacerdotis custodiūt scientiā
et. vnde Constantīn dicit. Mō
est dignum vt nos deos iudice-
mus. Quid mirus si nra putas
illos dignetur honorare. quibus
in suo eloquio honorē tribuens
eos angelos aut deos cui ipse de-
us appellat. vnde ibidem. Cum
Constantino principi scripte ab-
hōinationes p̄ epos oblate sus-
serit: libellos accusationis accipi-
ens: in coram conspectu incendit.
Vos inquitis dii estis a deo vero
cōstrui. Inter vos cās vestras
disponit: qz dignum non est: vt
nos iudicemus deos. In qua se-
tentia: vt ait ibi Gre. plus sibi ex
humilitate q̄ illis prestitit ex re-
uerentia impetrat. De admirabili

quoqz humilitate ei⁹ ad deum et
ecclesiam legi li. i. hystorie impari-
te quasi per totuz. vbi dicit. Mō
cū esset multitudo epos: nimirū
ecclesiasticos: excedens: omni-
bus diebus imperator: quomādia-
na cibaria exhiberi largissime or-
dinauit. Et cū vnus vellet culpa-
re alii: precepit: vt vna die libel-
los omnes sibi iraderēt. Quos
accipiens ait. Hec quidē allega-
tiones tempus habebūt et iudice-
scilicet diem iudicii: et cū qui iudi-
caturus est oēs. Adhuc vō nō li-
cet de his habere audientia scilicet
sacerdotū accusantū: et accusato-
rum: quos nūquā puenit tales
debere monstrari hio qd ab alijs
iudicantur. Inuitanteo igitur di-
uinā clementiam: et alterutroz
venias: et accusationes abolem⁹ at
terueras. Et de his q̄ ad fidē per-
tinent agere iudeamus: cui⁹ gra-
tia venimus. Et libellos omnes
fecit cremari. Resequitur. Conue-
niētiū felicitate p̄scopis: maxi-
mam domū parauit imperator
in regalibus sedibus. Et subleu-
in ea ponti precipiēs: intrauit ipe
cum paucis: et minor sede in me-
dio sedit. Et ibi multi de admi-
rabili honore quem exhibuit ec-
clesie ministris. Et de hoc eodem
li. iij. c. li. ecclesiæ hystorie. vbi
ait. Deuō vos constituunt sacerdo-
tes et potestatem. Sed et nobis
iudicandi. Et iō nos a vobis re-
cte iudicamur. Nos autē non de-

B

Z

A

C

et ab hominib⁹ iudicari. Propter qd: dei solus inter vos expectare iudicari: vestra iurgia que cūq; sunt: ad illius referuntur examen. Nos enim a deo nobis dat: illis dicit: conueniens non est: ut homo iudicet deos: sed ille solus de quo scriptū ē. Deus stetit in synagoga deorum: in medio autē deos discernit. Nō hīc obmissa ea que ad fidē pertinent absq; ulla animorū contentionē diserte. Unde in scriptis Nicolai romani pontificis: idē dixisse legitur. Si propius inquit oculis vidisset sacerdotem dei: aut aliquē eorū qui monastico habitu circūmīcuti sunt peccatorem: clamidē meā explicarem: et ei operire: ne ab aliquo videretur. Qualiter autē ipse deum coluit: et cultum dei p orbē dilatavit legitur pūmo hystorie tripartite quasi per totum. Vbi dicitur. Qd in somno constitutus vidit signū crucis in celis: et angelos stantes et dicentes. Constantine: in hoc signo vices et crucis: signū crucis preferri in alicuius. Et in vexillum crucis transformari secte signū victoriale: quod vocabat labrū: et antese et aciem preferri. Et hīc. ecclesiastice hystorie dicit. Qd in vexilla sua signū crucis habuisse perhibetur. Quasi etiam dei cultus dilatavit legi pūmo hystorie tripartite. Qd scilicet in regalibus orationū fabricauit: et tabernacu-

lum ad instar ecclesie: quod circūferebat: dū hōstia castra metaretur: quatenus nec in innere de gens ipse vel exercitus sacro lumine paretur. De quib⁹ partiter sacerdotes et diaconi tabernaculo seruientes: q; sū legē ecclesiasticā sacros ordines adimplēbāt Romanorū eim cohortes singule fecerant tabernaculū pprium et sacerdotes et diaconos hēbant. Et dñica die sanxerunt a iudicijs et causis omnibus vacationē habere: et in ea sūm orationibus occupari. Illū honorabāt: q; in eo xpo resurrexit. Illū scilicet sēntāserūt: q; i eo crucifix⁹ fuit. Et ad extremam culturā crucis habebāt. Supplmī crucis quoq; qd apō Romanos pūmo in vsu fuit lege prohibuit: et. Et ibi multum de mirabilibus opibus que egit. vñ et dñs Iesus recompensauit sibi et in vita: q; fuit in bellis felicissimus: ut legitur ibi. Qui cū bella omnia superaret: velut recondensans. Hystoriam ei⁹ religionē magis magisq; seruebat: Et dñs ergo tam pūmo humilitas: et stupenda in diuino cultu pietas: que n debent mutari fidelū principes vniuersi. Et Consimiliter vñ gūit mira deuono erga deum et ecclesiam in Theodosio impatore: cuius mirū factum hic interfertur in exemplum pūcipi. De q; lib. re. hystorie tripartite. Qd cū apud Theosalonicam ciuitatē qd

Cōmuniloquii.

Quā iudices lapidati fuissent: Aedius indignatus auctore in-
terfici fecit. ubi septem milia sūt
oculi nō precedente iudicio. hu-
iusmodi autē cladē plenaz gemit-
bus audiens beatus Ambrosi⁹:
cū pancepo venisset. Adediola-
nū: & solemniter in sacruz vellet
intrare templū: occurrit sanctus
episcopus sona ad laudē: & ingre-
dientem hīs sermonibus a sacrē
limina ingressu. p̄hibuit. Mesto
o imperator perpetrare a te necia
q̄ta sit magnitudo: Neq; post
causam tanti furoris mens tua
molem presumptionis agnoscat.
Sed forte recognitionem pecca-
ti prohibet potestas imperii: De-
ceat tamen: vt vincat ratio potesta-
tem. Scienda quippe natura est
eiusq; mortalitas ac resolutio: &
puluis progenitor ex quo facti:
& quo regenda sumus. & nō flore
purpureo confidentem: infirmi-
tatem operi corporis ignorare.
Adequaliū hominū princeps eo:
o imperator & conserua. vñ est
dominus rex omnium: & creator.
Quibus igit oculis aspicias: co-
munis domini templū. Quibus
calebas pedibus sanctuz dī pa-
uimentū. Quō man⁹ extendas:
de quibus adhuc sanguis stillat
inocua. Quō in hīs manib⁹ su-
scipias sanctum domini corpus:
Qua p̄scriptione sanguinis p̄e-
ciosi poculi ore tuo percipias: cu-
tus sarote simonis tantus intaste

fit sanguis effusus. Recede er-
go recede: ne secūdo peccato po-
rem nequitiaz angere contidas.
Vt scipe vīculū: quo nunc opo-
dominus te ligauit. At enī me-
dicina maxima sanatus. hīs ser-
monibus obediens imperator.
Hic enim diuini eruditionib⁹
eruditus: & aperte scien⁹ que sūt
propia sacerdotum: que reguz:
gemit⁹ & flet⁹ ad regalia remea-
uit. Quos octo mensiū continua
transissent tempora: propinqua-
uit natiuitas Saluatoris. Impe-
rator autē lamentationib⁹ assidu-
is in palatio residens: cōtinuo
lachrymas incessabiliter effūde-
bat. Ingressus autē Basilius tūc
magister militum: ad principem
in lamentatione prostratum ac-
cessit: vt lachrymarū causas inq-
reret. At ille amarissime ingemi-
scens: & vehemētius lachrymas
fundēs: tu inquit. o Basile iudis
& mea mala nō sentis. Ego enī
lamentor & gemo calamitatē me-
am: q̄ seruo quidē & medicamē-
tus aperta sunt domini templa:
& ipsi dñi ingredientē licen-
ter exorāt: mihi ē o ad eū ingres-
sus nō est. Insuper & celi sunt clau-
si. Nec dicō: & ha singula singul-
tibus rūpebat. At Rufinus: cur
non inquit si iubeo: & pontifici p̄e-
cibus suadebo: vt soluat vīculū
quod ligauit. At imperator. Non
suadebo. Quia enim: decretus
eius esse iustū: nec reuerbū im-

I perialem potentia: ut leges possit
 preuaricari diuinaz. Quis Rufi-
 nus verbis plimio viceretur: et p-
 miteft Ambrosius esse flectendu:
 Imperator euz pergere cu festina-
 tione pcepit. Ipse quoqz spe va-
 ta post paululum est secutus cre-
 dens Rufinu pmissionibz. porro
 vir mirandus Ambrosius mor-
 te vidit Rufinu ait ei. Impudē-
 tiam canis imitatus es. o Rufi-
 ne: tante scilicet necis auctor pu-
 dorem ex fronte deiergeno: non
 erubescis nec memis. **I**magi-
 nem latrare diuinam. Quis Ru-
 finus supplicaret et imperatores
 viceret esse venturū: sapno zelo
 accensus Ambrosius: ego inquit
K fine dico tibi: qm cum ingre-
 di sacra limina pbeo. Si do-
 impium in tyrannidē mutauerit
 libenter ego necē suscipio. hec et
 alia plima Rufinus audiens nū-
 ciavit impatori votum epi: mo-
 neno ne de palatio forte procede-
 ret. At Imperator in media id pla-
 tea procedē: pergo inquit et in-
 stas in facie suspicio pumelia.
 Quis ad sacra limina puenit
 in sacram quidem basilicaz non
 presumpsit intrare. **M** venies
 ad amittē: et euz inuenies in sa-
 lutaris residentez: supplicat: ut
 sua vincula soluat. At ille tyrāni-
 cam dicebat eius esse presennaz:
 vel ante Theodosiu: eiusqz calca-
 re leges. verū imperator: nō in-
 tergo inquit aduersus ecclesiasticas

sanctiones: neqz inloqz ingredi sa-
 cra limina contendo: sed te solue-
 re vincula mea deponco: et cōsa
 domini p me exorare clementiā
 nec nubitanuam claudas quas
 ecclesie penitentiā: agentibz domi-
 nus noster appuit. Tūc annosco
 quam inquit penitentiā: ostendit
 post tantas iniquitates. Quibus
 medicaminibus incurabilia vul-
 nera plagasqz curasti. At impa-
 tor: tunc est inquit et docere et me-
 dicamenta temperare: inedi fo-
 oblata suscipere. Qui sanet Am-
 brosius. Quis furor tuū iudiciū
 comisiisti: et nō ratio sententiā
 puit: sed potius iracundia: scri-
 be legem q decreta furoris tua-
 ceti: et triginta diebz sententiā ne-
 clo atqz proscritionis in literis
 tantū maneat: et iudiciū rationis
 expectet. Quibz transactis diebz
 ira videlicet tā cessante: ratio cau-
 sam iudicans: apd seipam q co-
 gnouerit sub fūate disponat. In
 his diebus agnoscat: si iusta sit se-
 tentia quas puit: aut iniusta. Et
 si quidē rō pbanerit iniusta que
 plata sunt dissipet: si fo iusta
 firmabit. Exer enim triginta no-
 merus ad hec examināda suffi-
 ciet: hanc admonitiōē impator
 animo libenti suscipiens: et opti-
 maz esse consensit: legē scribere
 penite precepit: et proprie manus
 literis confirmavit. Quo facto
 vinculus eius soluit Ambro. Et
 lex hactenqz obseruatur. Et autē

Cōmuniloqui.

N lex huiusmodi impator Gratian^{us} va-
lentinianus Theodosius augusti:
Flavianus prefecto pectorum Julari-
ci. Si vindicari in aliquos fueri-
us nostram cōsuetudinem p-
tāe intuitu iusserim: nolim^{us} sta-
tim eos subire penam: aut excipe
sententiam. Sed per dies trigin-
ta: super eorum statu et loco et foru-
na sit suspensa. Reos sane exci-
piat carcer et custodia: et excubitis
solentibus iugiter observentur. Sic
ignis sacra: sim^{us} impator: ingre-
di lumina sacra presumere nō stās
vñ supplicanti: neq; genua fle-
xit: Sed prius in paupimento
iacēdo: dauidicā pclamauit vocem
Elisabet^{is} paupimento aia mea et c.
Manibus aut capillos euellēs:
frontēq; percutiēs: et paupimentū
lachrymarum guttis aspergēs: veni-
am impetrare pōcebat. Cūq; tē-
pus adesset: quo mun^{us} ad altare
solet offerri: surgēs cū lachrymis
ingressus est: et cū obuiis: sicut
p̄sueuerat inter cancellos stetit.
Rursus aut Ambrosio: nō quicquid
sed locor differennas edocuit: et
quesiuit: qd ibidē expectaret. im-
perator: aut dicēte: se sacrorum my-
steriorum pceptionē sustinere: sibi
per Archidiaconē remandauit.
¶ Imperator: interiora loca nñ
sacerdotibus sunt concessa: q̄ ce-
teri nec ingredi nec pungere per-
mittuntur. Et gradere igit: et hanc
expectationē cū ceteris habe cō-
muniem. Porpora enim impato-

res non sacerdotales facit. Tūc si
delissimus impator: etia hāc
traditionem animo gratanti sus-
cipiens remandauit. Nō auda-
ne cā intra cancellos remansit:
sed in Constantinopolitana vrbe
hāc consuetudine esse cognouit.
vnde gressus p huiusmodi medi-
na. Alii enim tantag vñ ex-
cellētia. et p̄sul et impator cla-
rebāt. Ego quoq; virtutis opus
admiror. Illius fiducia: huius
obedientiam. Illius zelus seruorū
huius fidei puritatem. Pono
regulas quas a magno sacerdo-
te perceperat: etiam reuersus in
Constantinopolitana vrbe serua-
uit. Nam dū festiuatis tempore
ad ecclias pcessisset: oblatio in al-
tari muneribus: mox egressus ē.
Cūq; Maritus p̄sul ecclie mā-
dasset: cur intus stare nollet: mā-
dauit ille: vix inquit discere potui
que differētia sit imperatoris et
Sacerdotis. vix enim inueni ve-
ritatis magistrū. Ambrosio namq;
solū noui digne vocari pontificē.
Tantum itaq; pdest increpatio
a viro vñ hōrte plaia: hec
ibi. Laudanda ē igit sc̄i pōnficio
iusta seueritas: et p̄comenda
iusto impatoris obedientia hu-
milis vñde et his principibus
gloriosus princeps regum terre
recompēsaui enī in hac vita m-
būe eis qñ aram glie. Nam de
felici prosperitate Constantinū et
Augustinum. v. de ciuic. xxx.

Bl. opibz sperauit: vniuersi roma
nū imperiū tenunt ⁊ desēdūt. In
gerendis bellis victoriosi sumus:
in vtriusq; opprimendis per oīa
prosperamus. grandeuus senectū
te defunctus. filios imperatores
reliquit. De prosperitate autē Leo
doli a rege regi sibi collata: legi
tur ibidem. xxvj. c. f. qualiter ho
stes deuicit: ⁊ qualiter tela hostiū
a vento in ipsos retorquebantur.
In cuius laudē ait **A**udianus.
Nunium dilecte dei: cui missi
tat ether. Et confurati venisti ad
classica venti. Humiles enī prin
cipes ⁊ in presenti deus cleuat. ⁊
in futuro glorificat. Humiles enī
principes exaltat deus: superbo
s ⁊ rebelles sibi ⁊ ecclie humili
at ⁊ cōstat. Exēplum de **S**aul ⁊
Dauid. Jo ecc. x. Sedes inquit
ducum superboz destruxit dñs.
⁊ sedere fecit mites pro eis.

E Caplm̄ tertius. Quō princeps
debet esse inuicinis a sordidante
culpa.

Sicut princeps deesse
subiectis deo ⁊ ecclie vt
dictū est: ita debet ee pu
rus ⁊ immaculatus vite puritate
⁊ sanctimonia: maxime a fetore
luxurie ⁊ honore gule. Quā in su
pradicta auctoritate dicit. Df de
rege. Quō habebat vxores pluri
mos q̄ aliet. ⁊ alius c. In quo p
hibetur libido luxu ⁊ etiā gule
que est ei auerſa. Principe enī
debet esse deo acceptus ⁊ gratus

in se ordinatus ⁊ honestus: suis
amabilis ⁊ venerandus. hostib⁹
terribilis ⁊ timendus. Que om
nia auferunt p̄dicte libidine: ⁊
contraria afferūt. Amior enī mu
lierū enarrauit iocunditē. Dā
psonis: infatigauit sapiam. Salo
monis: sedauitq; scemoniā. Da
uid regis. ait **S**tero. epla. xxiij.
Nec Sampsonis fortior nec **S**a
lomone sapientior nec **D**auid po
tes ee sanctor: ⁊ itū vterq; a m
liere deceptus est. Nullum enī
imperii durabile: nec principat⁹
stabile. qm̄ regnat in principe li
bido luxurie. Quā ⁊ Romanū im
perium exaustum est ⁊ demersū.
Aerone imperante: cuius gula
oīa deuorauit cōmactauit libi
do: exauſit anathia fregit igna
ma luxuria cū supbia exauſit
prouit dicit **P**olycratus. li. vj. c.
xij. Nec mirum: qd quando pn
ceps in hmōi libidinibus laxat:
subditi licentius precipitant. **J**ob
primo. Filia tuas ⁊ filias v̄ſcē
ribus ⁊ bibentibus vinum in do
mo fratris sui primogeniti. **A**bi
Greg. mora. v. ait. Cū maiores
voluptatib⁹ deserviunt: minorib⁹ la
sciuie frenā laxant. **A**nde **B**ero
des conuocō coram **A**ugustoz
⁊ loquens de **A**ntonio prout dicit
Egiptio. li. i. ait. Ille victus ē v̄ſcē
tutib⁹ suis: sed magis vict⁹ ē mo
rib⁹ suis. **A**licum cum **A**leopatra
vxoꝝ. vixit eū egiptus amor: v̄ſcē
tū cum **C**hanopeia luxuria. v̄ſcē

Cōmuniloquiū.

erius est: q̄ maluit cū Cleopatra
vinci: q̄ sine ea vincere. vicit eū
mulier. infestior suis q̄ aduersa-
rijs. Et de ista luxuria et ci^o nocu-
mēto loquit̄ **M**alerius nictum
li. ii. c. i. ponēs exemplū de mul̄.
Nī ait. Qd̄ volatēntium vrba
erat opulētia morib⁹: et legib⁹ or-
dinata: Postq̄ vō in luxuriam
et prolapso in pfundū inluxit
et turpitudinum decidit: et seruo-
rum dominationi insolentissimū
subiaceret. Itē ibidem narrat: q̄
Campana luxuria iuueni **D**ani-
balem armis: suis illecebris cō-
plexa vincendū romano militi
tradidit. Illa ducem vigilantiū
mūlla exercitū acerrimū da-
pibus largita: habundanti vīno:
vnguentorū fragrantia: et vene-
ris vsu lasciuioze ad somnū et de-
linas euocauit: ac deinde fracta ē
et conculsa pūica fentia. Et se-
quit̄. Quid ergo hīo viūso sedi:
quid damnosius: q̄bus: virtus
attēsit: victorie languescit: ade-
pta gloria in infamiam vertitur:
animi corporisq̄ vires expagnā-
tur: adeo vīncitias an ab hosti-
bus: an ab illa capti permissus
hīdum sit: **C**onsimiliter de-
bet esse princeps liber et inacula-
tus ab honore gule que impellit
in libidinē luxurie: ventrē enī di-
stentū cibo voluptas sequit̄ gent-
alitū: ait **D**iero. in epla. xliij. ven-
ter enim mero est uana: cito des-
pumat in libidinē. **I**n libero enī

patre proxim⁹ intemperatē gra-
dus: ad in concessam ventrē esse
cōsuevit: ait **M**ale. li. v. c. i. **P**ri-
ncipis enī dē esse oī tempore sobri-
us: et potēs vī vsu rōtio ad cau-
sas subditoy diuidicandas: et ad
dandas rēssiones populi: quod
impedit excessus gule vī narrat
vale. li. vi. c. i. de muliere dānata
a **P**hilippo rege temulēto. **Q**ue
ait. **P**rotoearen. i. appellat̄ ad
Philippum: sed ad sobriū. i. si
nō esset ebrius: exensu rex crapi-
lam: et causa diligenti⁹ inspecta:
iustiores sūiam ferre coegit. et iō
prouer. xxxj. Nolite regib⁹ da-
re vīdū: q̄ nullum secretū vbi re-
gnat ebrietas: ne forte bibāt: et ob-
liscant iudiciōi iustorū: et ma-
tent causam filioy pauperis. **N**ō
nobiles pīncipes abstineat se a lu-
su luxurie: et voracitate gule. ait
Rege. li. v. d. remilitari. c. x. nar-
rans. Qd̄ scipio african⁹ in **B**is-
pania cum inter captiuas amile
forme vīrgo nobilis ad eū pro-
ducta esset oīūq̄ oculos in se cō-
uerteret: sūma custodia habita:
sponso nomine **A**ntio reddidit:
dūtiq̄ q̄ parenteas eius redem-
ptum captiuam deuilerat: eidem
spōso pro nuptiali munere dedit.
Qua munificētia: vniuersa gēs
victa: impeto populi romani ac-
cessit. Similiter traditū est. **A**le-
xandri macedonem eximie pul-
chritudinis virginē captiue cam-
sinūmū generio pīncipi despona

B

C

fata effer. Sima abstinencia ita pe-
perisse. et ea nec quidē aspiceret
Qua mor ad sponſā remiſſa vni-
terſe gentio p hoc beneficiū ani-
mos ſibi conciliauit. **E** Similr:
de Octauiano dī q mortuo An-
tonio. Cleopatra acceſſit ad Au-
guſtū poſt q̄ ſuit capta: et promi-
ſa ad pedes ei⁹ ſollicitabat ocu-
loſ illino. vñ de ipſa: **A**uſt⁹ ad eſt
precibus: facies intenta perorat.
Sed fruſtra quidē hoc fecit. Nā
pulerundo eiua in pudicitia: p-
cipio ſuit. De hoc **P**olicaruo li.
li. c. x. **E** Similiter legi nobiles
p-ncipes: mīre fuiſſe abſtinēte:
prouit dicit **E**legen⁹ li. li. c. li. di-
ceno. q̄ Annibal ſurgere de nocte
ſolita erat: ante noctē non quie-
ſcebat: crepuſculo denū ad cenā
vacabat. **A**uſt⁹ q̄. amplius q̄ dua
hys horis apud eū diſcumbebat
Item cum ſub **A**ſdrubale milī-
tare: plerūq; ſuper nudam hu-
mū ſaculo reſectus ſomnos capie-
bat. **E**milianū quoq; **C**apione
tradit in itinere cū amicis ambu-
lante: accepto pane veſci ſoliti
Idem legi de **A**lexandro mace-
done. **A**ſi miſſi quoq; nona-
geſimū erant annū agente: nien-
die ante tabernaculū ſtantes vel
ambulantes capere cibon ſoliti
legimus. **P**arcū **C**atonem eo-
dem vino quo remigeos contēta
fuiſſe tradit. **E**t de hio **P**olicar⁹
li. v. c. vii. dī. **A**bi ſuper addit: q̄
Augūſt⁹ ceſar mini cibi erat at-

q; vulgaris **L**epe: ſecundarij po-
nē pſaculos minutos: caſed bu-
balum: manū preſſum: et ſic⁹: bi-
ſeras virides maxime appetebat
Deſcebaturoq; ante cenā quocun-
q; tēpore et loco ſtomachus deſide-
rabat. **E**nde ipſe in quadā epſa.
Nec videns quidem in ſideri ſaz
diligenter ſabbati ſeruat. **E**t ego
hodie ſeruau: quī in balneo poſt
duas horas noctis: duas buca-
das manducant p-ncip⁹ vñ in-
cipere. **I**ſrā quoq; ciuiſime re-
mittebam: dum inuſantio an-
mum imutatum videbā. **H**ec ille
Ende et **I**ulium ceſarē vint p-ſiſ-
mū: nec inuicem quidem negaue-
runt: prout ait **S**uetoni⁹ li. de vi-
ta ceſarū: rectiō verba **M**ard
Catonis de ipſo **C**eſare. **E**t ad en-
tendam rempublicā ſobriū acceſ-
ſiſſe. **C**irca victum enī indifferē
erat. vñ de ait **S**aiua apua de eo
prouit dī ibi. **M**d cum ab hoſpice
conditum oleum pro viridi eſſet
appoſitum: aſpirantibus ceteris
dixit ſe tale appetiſſe: ne hoſpice
aut negligentie: aut ruſticitatē cul-
pabilis videret. **M**agna igit hui-
us abſtinentie ſobrietatē: et verba
na curialitio. **A**lii tales fuerunt
gentiles: quales eſſe debent p-nci-
pes fideles: cum dicat ſcriptu-
ra ecc. x. **B**e terre cuius ter puer
eſt: et cuius p-ncipes uane come-
dunt. **B**eata terra cui⁹ rex ē no-
bilis: et cuius p-ncipes veſcant
tempore ſuo: ad reſcicendum. **L**

Cōmuniloquii.

non ad luxuriamdum.

Caplin quartū. Quid princeps debz esse virtuosus iustitia.

Non solum oportet q princeps sit immaculatus a predictaz libidinu macula. sed etia debet esse predictus

multosqz operu progalia. vnde in premissa ante Deut. vi. dicit inquit custodire verba eius. sicut que in lege precepta sunt vt

exemplo operu prodeet comilitones: et omnes subditos ad ardua operanda: et terribilia aggredienda. facta eni egregia principis: et exempla virtuosia plus p-

uocant subditos ad talium imitatione qz imperia vlni data: ait Claudianus ad Theodosiu. In cōmune subditi quid censet esse cōcedu. Primus illa ubi nōc

obseruator equi. Sit popl: ne cedere negat: cū viderit ipsus. Multo rem parere sibi: componitur orbi. Regio ad exemplum nec

sic inflectere sensus. Dum anoz edicta valent: vnde regend. Mōbile mutatur semper cū principe vulgus. Nū in plōgo hystorie tri-

parite Theodosium ait. factus est vltus omanus imperij. et p purpura et corona in quibus est signu maiestatis: clementia et pietate

semper intrinsecu natiunt. Nō nobile p princeps nō imperabāt q ipsi nō facerēt. Sicut de Ales-

re legit: q nūc dicit milibus

q: sed venter: q participatio est duce labor videt milibz minor Et de ligurgo dicitur. q nihil ali-

so impauit: q nō ipse primo impieret. Sic fecit princeps nobilis Bedeon. Iudic. vii. Quid me in-

quit facere videris hoc facite. et quod plus est: hoc fecit princeps oium regum dñs Iesus: vt suos

milites ataret ad terribilia aggredienda: et constanter sustinēda. Rex enim primo facere: postea docere Act. i.

Caplin. quintū. Quid princeps sit misericors pia clemētia.

Similiter debet princeps esse misericors pia clementia respectu inferiorum. Et hoc merito. Ipse eni est pater patrie. ait Sen. i. de clemētia. c. viii. Et de hoc idē Sen. eleganter in eodē li. hortano principem ad clementia. vnde ait. li. i.

Sicut medicine apud egrotos vltus: apud sanos honorata clementia. Quis pena digni inuocet innocentes colunt. Et sequitur. c. v.

Nullum clementia magis ex oibus q reges et principē decet. Ita enim magna virtus virtutes decori glorie sunt sicut illis salutatio potentia est. Nam pestifera

vis: valere ad nocēdum. et c. v. dicit principē crudelitas bellum est. clementia in quicūqz domū prouenerit: eam felicem et tranqu-

lam parabit. Sed in rege quo rarior: eo mirabilior. Magna eni

animi. proprium est placidū esse
tranquillūque: et iniurias ac offē
sas superiōdo despiciere. Abulie
bre enī est: furere ira. Nō decet
regem seua nec inexorabilis ira.
Non enī multum super est. emi
ner: cui se irascendo exequat. Ve
quitur. c. iij. Quid si dñs placabilis
et equi: delicta potentium nō sta
tim summis uis prosequitur. Quid
to equius est. hominem hominibus
prepositum. nūc aīo exerceat
penā? Unde narratibi de quodā
qui multū studuit ad hostes de
struendos. Et cum quendam de
struere non posset cōsuleret vxo
rem. Huc dicit ei. Fac qd medici
solent: q vbi vltima remedia nō
prosum temptant contraria. Vi
gitur. leuitate nihil adhuc pro
fecisti: nūc tempta etiā qd cederet
tibi clemētia. Ignosce igitur illi.
Quod ille gaudens annuit: et facto
impleuit. Et utiqz illi postea cō
salauit: et amississimū fidissimūqz
habuit et heredem. Et ponit bo
num exēplū. di. Quid sicut precise
arboris. plurimo ramis repulsa
sunt: et multa satia grana: vt de
siora resurgant resciunt. ita re
gia dignitas augetur: nūc cōsi
numerum tolerando. parētes enī
liberūqz cor qui interfecti sunt. p
pinqui et amicum locū singulorū
succedunt. Et ibi bene de hoc. et
c. x. ponit aliud exēplū. Apco:
ira cunctissimē sunt: et aculeos in
vulnere relinquit: sed rex earum

sine aculeo est. Voluit enī nō nec
sciam esse: nec ultionem petere
relliqz destruxit: et ciuiatē in
hermē reliquit. Exēplum hoc
magis regibz ingerēdū est. ibi. vbi
multa de hoc per totam. vt enim
dicit Lucius sicut recitat. Pol
cratus huius. c. xij. principē scēz
moribus esse oportet: et qui mo
destiora sequat cōsilia et vicem
gerat medicorū qui morbos cu
rant nūc exanitione in repleta:
nunc resectione in vaculo: et do
lorem sedāt nunc cautio: nunc
somentis. Abi ponit exēplū. Et
cebat Traianus: insani esse qui
oculos habeo ludentes: eos ma
gis effodere q curare. Et vngues
si aciores fuerint resecandae nō
euclēdas atebat. Et sic. Quare
facit consonātiā non ruptis si tē
sis cordis. ppositionabiliter et re
missis: sic oportet principem mo
derari nūc rigore insine nūc sa
uore clemēcie et rmanico facit sū
ditos. Xui enī ē cordā remitti et
q nimis protendi: qz semel ru
pta: nullo artificio reparat. Ideo
ait Ethicus de iuniorū laudem
principis. Est piger ad penas p
ceps ad pnia velox. Quis do
let quoniam cogit esse feror. Nec
enī clemētia: principē quodam
modo equat deo. sicut ait ali. eg
gregius verficator alloquēs p
cipē. Quis pius in pūnis. nō cur
vincamur in ol. Quid enī: sola
deo equat clemētia nobis. Quid.

Cōmuniloquii.

omnib⁹ dicat saluator: effote mi-
sericordes. **L**uc. vi. specialit^r tñ cō-
uenit principi. vt su clemēs: eoq;
sit pater patre sicut dictum ē. vñ
in litteris secularibus fertur de
Ruse plato: sicut ap^o policeratus li.
v. c. vi. Cum in subiectos inquit
potestas seuit: idem est: ac si pu-
pillum tuor psequatur vñ suo cū
muerone iugulet: ob cuius defen-
sionem a deo traditū tibi gladiū
accepisti. **R**epublica nāq; frui su-
re populatari pericelubre est: et eaz
tunc demū recte procedere: cum
caput eius se inutile esse cognoue-
rit. nisi fideliter membris cohere-
at. Et idem. Cū in subditos ma-
gistratus ac si caput corpora intu-
mescat: vt a mēbris omnino si-
ne molestia auferri n̄ possit: hāc
passionē sine grauissimo dolore
membrorum tollerari vel curari
impossibile est. **M**isericordia in-
curabi-
lis fuerit passio: sic vñere q̄ mo-
re misertus est. **M**isericordia aut nī-
hil vtilius q̄ vñeq; finire mi-
sertam pcc^o ille. Sicut ergo pius
pater: clemēs tuor et peritus me-
dicus debent clementes esse in
sibi cōmissos: sic princeps debet
esse clemēs in suos. et hoc multi-
pliciter. **P**rimo pie compān-
do misertis subditorum. **A**lt^r enī
ait **Sen.** i. de clementia: miseri-
cordia victus ē misericordie: hēt
enī aliquid qd̄ trahat ex ea. Et
ponit exemplū. Imbecille ocn-
los esse scias: qui ad aliens lapidat

nem suffundunt. Et **Julio** hoc
sic ex defectu in oculis corporis:
tñ ex virtute est in oculis cordis
s. resoluti in dolore: visa alienus
miseria. **F**lebaz inq; super eo qui
afflictus erat. **Iob.** xxx. vñde **Ma-**
leri. li. v. c. i. narrat de clementia
Marci **M**arcelli. Qui cum a se
captus siracusano. vrbis affluen-
tissime tunc afflicte fortunā. et ea-
sum lugubrem intuenso: fletū co-
dere nō potuit. **M**isericordia
enī est egritudo ex visa alieni
iniuria laboris. ait **Tullius** l. iij.
tuscū. q. Et misericordia a mise-
ro corde vocata est. ait **Gregori-**
us. xx. est enī tristitia in alienis
malis. ait **Dam.** l. i. c. xij. **E**t
secundo debet esse clemēs in pñ-
cipe in remittendo vel temperā-
do potestatem: q; clementia est
temperantia in pñte vlciscendi:
vel lenitas superbius erga infe-
riores. Crudelitas vñ ubi alib
est q̄ atrocitas animi i pñis ext-
gendis: ait **Sen.** i. de clementia.
Et idem. **M**isericordia est egri-
tudo animi. ob alienarum mis-
eriarum speciem: aut tristitia de
alienis malis. Et idem libro. l. c.
x. Princeps inquit non solū cu-
ram saluti: sed honeste cicatri-
cio agit. Nulla gloria est ex seua
adiuerhone. Unde in laudem
Traiani dñ: q; erat nā clemēs in
omnib; austerus in paucos: qd̄
parcere neptas esset: adeo vñ
vno impetū sui curriculario: vñ

natus sit senatorum: nec plurimi
 inueniunt in ipsum deliquisse. Et
 hic etiam est cum senatu damnatus
 ipso ignorante. Et tunc tertio prin-
 cepe debet esse clemens releuan-
 do miseros a miseria: et dādo ne-
 cessarias unde vegetius narrat li-
 bro. iij. Quid Philippus cum au-
 disset phinā bonū pugnatozem
 alienatū a se. eoq; filias iopo vir-
 aleret: nec a rege adiunaret: desit
 q; esset ei monentibus amicis: ut
 cauere eū. Quid ingi ille si hēre
 partem egrā componere: Absciden-
 dum potius q; curat: Deinde se-
 ro famulante et secreto clicus
 phinā: accepta difficultate domi-
 nicarū rerū et facultatū: pecun-
 iis sufficienter instruit: ac meliorem
 fideliorēq; habuit q; esset: ante
 q; crederet offēsus. Et tunc quarto
 princeps debet esse clemens. ho-
 stes deuictos cōsolando: et sicut
 vultus suent reipublice honorā-
 do. Unde Valer. li. v. c. i. de cle-
 mentia pompeiana: q; cum reges
 Armenie. qui et per se cōtra Ro-
 manos magna bello gesserat: et
 etiam deinde infestissimum
 vrbis suis viribus protererat: i cō-
 spectu suo diuino supplicem fac-
 re passus nō est: si benignio ver-
 bia recreant: diadema q; abieci-
 rat: capiti reponi fecit: cuculq; re-
 bus imperator: in puluinē forma-
 ne habitu restituit: eque pulchri
 ludicando: et vincere reges et fac-
 tū q; preclarum tribute huma-

nitas specimen: ait idē Auctor.
 vbi narrat de clementia pē auli
 Qui cum audisset. quendam capti-
 uum regē adduci ad se: occurrit
 ei: conatūq; ad genua percuti-
 bere: dextra manu allenauit: et gre-
 co sermone ad spem hortatus ē
 lateriq; suo proximū in consilio
 sedere secti. nec honore mēse in-
 dignū iudicauit. Nam si egre-
 gius est: hostē deiecere: nō mi-
 nū tū laudabile est. ansecutio scire mē-
 sereri. Et ibi alia bona exēpla po-
 nit de clementia. Ibidē et narrat
 Quid Catonis morte Cesar audi-
 ta: et se illius glorie inuidere: et il-
 lum sue inuidie virū: p̄mōni-
 um eius libertis suis in colome
 seruauit. Et ad istam clementias
 debet princeps incitare: dūc cle-
 mentie erga nea solers medita-
 tio: et de clementia dei erga se si de-
 meritos fuerim spem enā certitudo.
 Unde Sen. v. de clementia. c. iij.
 Optime igitur deos exemplū p̄n-
 cipibus constituā. ut se talco ci-
 uibus prebeāt: quales sibi deos
 velint. Et ibi bñ de hoc. Exēpla
 quoq; pietatis in principibus an-
 tiquis euidenter patuerūt: sic in
 Enca qui diem est p̄ius Enca.
 Unde Virgilius li. vi. Tu regere
 imperio populos romane me-
 mento. Nec tibi arces erunt: pa-
 cises imponere mores. Parcet
 subiectis: et debellare superboos.
 Nec in summa gloria vltio.
 Et Traiano q; dictus est optimus

Cōmuniloquii.

Magistorum. et in Tito qui tante
civilitatis in imperio fuit: ut om-
nibus prodesse nullus induerit
obesse: p̄ciosos cōiurationis. S̄ se
dimisisset: et in pullis fami-
liaritatem admisit: prout legiur
in gestis eorum.

Capitulum sextum. Quid prin-
ceps sit equus in tenēda iustitia.

Ex quibus et veritas custo-
diunt regē: et roboratur
clementia thronus eius
puer. xx. sic debet esse princeps
clementis: ut sit in eo equitatis lu-
mina: sine qua nulla res publica re-
gi potest. ut habitus est supra: ubi
de republica. Remota enī iusti-
tia quid sunt regna nisi latrocinia
Sic Aug. iij. de ci. Et qz princeps
est fundamentū populi: ut dictū
est supra: ab eius iustitia emana-
re debet iustitia aliorum. Itē qz
est pater patrie: ab eodez regi de-
bet omnia alia iustitiae: et guber-
nari. Item: qz est caput republi-
cae: ab ipso debet eius iustitia per-
fici. Et considerare debet: ne sit
minor qz debeat: neqz maior. s.
excedens in punitione. Rex enī
iustus erigit terram suam. puer.
xxix. **D**ebet enī esse iustus: le-
gis divinae seruādo: et alios ad ea-
rum observantia q̄rum ad eum
spectat cogendo: et nullas alias
statuendo: nisi illis conformes:
et ab illis regulatas: qz omnium

legum inante est censura: nisi de-
vīne legis mutationes gerant: ut
habitus est supra. **D**ebet etiaz
esse iustus: recte fin illas iudican-
do: et iudicatas infias exequendo.
Quia ut ait Aug. epistola. xxxij.
Rex servit deo leges iustas pre-
cipiendo: et cōtrarias abrogādo
Per me inquit sapientia divina
puer. iij. reges regnant. et leges
conditores: iusta decernunt. De
quibus legibus dictum est supra.
Inde et legum conditores apud
gentes multum honorati fuerūt
sicut Lagurgus et Solon: et alij:
put. ait. Mal. li. iij. c. ij. et p. Ap-
pollo. requisitus de Lagurgo. res-
pondit se nescire: vtrū deoni nu-
mero: an hominibz aggregari de-
buerit. Et hoc ob equitatem suaz
legē. Et de eorū legibus loqui-
tur Aug. i. de ci. c. xxi. Eadez enī
institūdarum legū sunt cā que
regi ait. Mal. li. de off. c. iij. Quid
et principes anteqz subiebat se le-
gibus a se statutos: ut ad eas im-
plendas alios provocarent. sicut
narrat Mal. li. vi. de zelexco: qui
sibi eruit oculum et filio alio: quia
filius puniri debuit priusqz am-
horuz. **D**ebuit enī supplicij mo-
dum legi reddidit: et equitatz in-
rabili tēperamento: simul mis-
ericordem patrē et iustū legislato-
rem partitus est. Similiter nar-
rat de alio qz legē a se statutas
transgressus fuerat: se gladio trās-
verberavit: ne fraud iustitiae fieret
Inde

Unde et Alex cum inter se et milites aliquos: esset disceptatio: et causa sua esset vana in casiren: si iudicio illud iudicium acceptum habuit iudicibus grana agens quorum in eo fidem probauerat: quod iustitiam ei potentatui et sibi tollerant: put dicit Polieratus li. v. c. xi. Mira ergo tam principis equitas: qua noluit se subicere iudicio cum subditis suis. Similiter de Job de libri sui. xxi. Si contempsi subire iudicium cum seruo meo: et ancilla mea: cum disceptarent aduersum me. Item princeps debet esse iustus: pauperes exaudiendo: eos examinandos: iniurias propellendo: et ad satisfactionem eis iniurias propellendo: hoc enim debet ei facere ex populo egregio imperatoris Erasmi qui auduit viduam ad se clamantem et iustitiam petentem de his qui innocentem ei filium occiderant. Tu inquit augustinus impas: et ego tam atrocem iniuriam patior. Quibus equum ascenderet: ad bellum profecturus: respondit ei. Ego tibi satisfaciam cum rediero. Quid inquit illa: si non redieris? Successor: inquit meus satisfacet tibi. Et tu. Quid tibi proderit: si alius beneficium. Tu modo debitor es: si in opera mercedem receperis. Graue vulgus est nolle reddere quod debet. Successor: tu iniuriam patientibus pro se tenetur. Ne si non liberabit iniuria aliena. Vnde agitur cum successore tuo: si libauerit seipsum. Quibus verbis motus imperator: de equo descendit: et causam prefertaliter examinans: condigna satisfactione viduam consolatus est. Licet autem alibi scripta sit hec narratio: hic tamen interfertur: ex populo beati Gregorii aliquando in diversis tractatibus narrat idem. Item princeps debet esse iustus: nullum quod suum est auferendo: vel auferri permittendo: furta prohibendo: transgressores legum puniendo: ad pacem reipublice intendendo. Regis enim officium est furra cohibere. xxxv. q. v. Rex debet. Et ibi officium regis est: malos opprimere: bonos sublimare. Unde Augustinus de civitate dei. Remota inquit iustitia quid sunt regna nisi latrocinia? ut dicitur est. Latrocinia quid sunt nisi parua regna. Manu enim ipsa hominum est: cum imperio principis regitur: pacto societatis astringitur: placui lege preda vitiditur. Et hoc malum in tantum perditio hominum accessibus accrescit: ut et loca teneat: sedes constituat: ciuitates occupet: populos subiuguet: euidentius nomen regis assumat: et ait ibidem. Et Idem Tullius. si de officiis. xlv. ubi concludit. Quia tanta vis iustitie sit: ut latronum etiam in opes firmet et augeat qui iam cunctis legibus et iudiciis in custodienda re publica fore putat. Sequitur. K

fore tuo: si libauerit seipsum. Quibus verbis motus imperator: de equo descendit: et causam prefertaliter examinans: condigna satisfactione viduam consolatus est. Licet autem alibi scripta sit hec narratio: hic tamen interfertur: ex populo beati Gregorii aliquando in diversis tractatibus narrat idem. Item princeps debet esse iustus: nullum quod suum est auferendo: vel auferri permittendo: furta prohibendo: transgressores legum puniendo: ad pacem reipublice intendendo. Regis enim officium est furra cohibere. xxxv. q. v. Rex debet. Et ibi officium regis est: malos opprimere: bonos sublimare. Unde Augustinus de civitate dei. Remota inquit iustitia quid sunt regna nisi latrocinia? ut dicitur est. Latrocinia quid sunt nisi parua regna. Manu enim ipsa hominum est: cum imperio principis regitur: pacto societatis astringitur: placui lege preda vitiditur. Et hoc malum in tantum perditio hominum accessibus accrescit: ut et loca teneat: sedes constituat: ciuitates occupet: populos subiuguet: euidentius nomen regis assumat: et ait ibidem. Et Idem Tullius. si de officiis. xlv. ubi concludit. Quia tanta vis iustitie sit: ut latronum etiam in opes firmet et augeat qui iam cunctis legibus et iudiciis in custodienda re publica fore putat. Sequitur. K

Comuniloquii.

est pmeret in otio multatudo ab
his q maiores opes habant ad
aliquē p fugiebāt virtute pstatē.
Qui cū pberet in iuriā: tenuio
ris. i. paupioris egitate pstituta: sū
mos cum infimo pari iure perti
nebat id est fgebat: vt ait sibi. Ne
cessaria est igitur principibus in
finita: de qua est supra dictū. Mā
Deut. xviij. dicitur regum deell
net in dexteram vel sinistrā. Sic
enim debet esse clemens: ne om
munt iustitie disciplinam. et ecō
uerso. Sicut Job. xxix. dicit. Cū
federē q̄i rex circūstare me exer
ctu erā tñ meritiū p̄solato: i pu
mo egas iustitie. in p̄p̄tas no
tā clemēte: s̄z Greg. iii. or. xx.

Princeps enim non d̄z dominari:
sed rano. Si ille est vt princeps
qui est custos iustitie: ait phuo.
etibi. v. scilicet mōis dictis. P̄por
tet enim: regem p̄desse nō ob
esse: ait Deñ. ij. de naturalibus.
q. vnde et princeps gentiles me
iustitia petret: statuerūt aliquos
habentes potestatem resistendi
etor: ait Male. libro. iij. c. d. de quo
dam q̄i talem instituit: cui cum
v̄xor diceret id eam egisse: vt fi
liis minorē relinqueret p̄tē r̄idit.
Relinquā minorē: sed dicitur
maior. ea eiz certa est potentia q̄
v̄tīb⁹ suis modum imponit.
Capitū. viij. Qd princeps illa
inbians sit scilicet.

Et quoniam princeps non
valet predicta implere:

nisi sit illuminatus sapientia: scilicet
enauis deo debet esse sapientia pe
rima maxime diuina: vt scilicet
inerrabiliter statuat leges legi di
uine p̄sonico. Unde Deut. xviij.
vbi. s̄. de rege postq̄z sedit in so
lio regni describi sibi Deutro. le
gis huius in volumine: accipies
exemplar a sacerdotibus leuitice
tribus. Deutro. i. secundam legem
vel iteratam. Describet inq̄z et in
volumine euangelice legis et i vo
lumine cordis: s̄m instructionez
sacerdotum leuitice tribus. i. ec
clesie p̄latorum legitime intrā
tū et p̄sidentū: et nō assumen
tū sibi honorem: sed a deo vo
carum sine libidine ambitiōis
et cupiditatis: et sine affectu de car
nis et sanguinis: q̄: sicut tactum
est: inania censura legū: si non di
uine legis imitationem gerant: et
inuius est constitutio principis
si non est ecclesiastice discipline
conformis. Ideo impator dixit
de legibus suis. Ne dedignent
sacros canones imitari. Unde et
antiqui principes etiam gentiles
fuerūt studiosi et instructi in hu
manis scientijs et diuino: vt pa
ter i pholomeo: qui licet esset gē
tilis: vocatur septuaginta interpretis:
vt haberet nouitias diuine legis
et cōicaret eam sapientibus regni
sui. De quibus ecclesiastice histo
rie libro. v. et Augustin⁹. i. d. doc
christiana. c. iij. et xviij. de ciuit.
c. xij. Et sicut patet de Alexandro

N

O

P

g fuit instructus ab Aristotele put
 au. A. gelius lib. 10. an. nocturn.
 di. q. inter signa Philippi ma
 cedonis scilicet patris Alexandri
 hoc fuit: q. ad literatorum stu
 dium: vnicum filium quem spe
 rabat regni & felicitatis futurum
 heredem transmutare curauit. vñ
 & nato Alexandro: epistolā Ari
 stoteli misit talē. Philippus Ari
 stoteli salutem dicit. filius mihi
 genitus scito: quo equidem diu
 habeo gratias: nō tam. vñ de q.
 natus est: q. pro eo q. eum nasci
 contigit tempore vite tue. Spe
 ro enim fore: vt educatus erudi
 tusq. a te dignus existat & nobis
 & rerum gerendar. suscepit. s. f.
 regnet ad illud pertinemens. vñ
 de hoc Alexander neq. h. de na
 turis rep. ait: q. Aristoteles disci
 puli fuisse. Bacedonē certum
 est: cuius cō logicam elaborauit
 Tam sedulus autem naturarū
 indagator extitit. Bacedo: vt i
 vase vitreo in mare misso: natu
 ras & consuetudines piscum de
 prebenderet. Valli enim secum
 habuit: vt super oluculo: per gal
 linaceum ceruificaretur. Et in va
 se ipso didicit: quomodo infidie
 clandestine preparando sint pra
 hostes in remissari: dum scilicet
 exercitum piscum. Alios insur
 gere insperu. Et de huius etiaz
 studio ait Sen. epistola. xxi. di.
 q. geometriam discere studuit:
 sciaurus q. pusilla erat terra: ex

qua minimū quid occuparet.
 Et ideo a seipso reputatus est in
 felix ob hoc: q. intelligebat. s. m.
 se gerere cognomen magnus. s. f.
 Alexandrum. Quis enī magnus
 in paruo? Et de eo ait Plinius.
 Alexander magnus instans cu
 pidine: animalium naturas no
 scendi. Aristoteli summo in omni
 doctrina viro misit aliquot nullas
 hominum qui erant in ion. Ane
 gretesq. tractu: quos venat au
 cupia: pullar. q. alebat: quibusq.
 varia ornamenta: alucaria: piscine
 viuaria in cura erant: ne qd visq.
 gentium ignoraret ab eo. Quos
 per. unctando: quinquaginta ser
 nie volumina illa p. clara. ant
 malibus concludit. Cosimi
 luer legitur de alijs principibus:
 qui vel fuerunt studiosi de ser. vñ
 habuerunt sapientes ad instruē
 dum eos: Sicut Metro Seneā
 habuit: qui eum instruxit de ele
 mentia eleganter in duobus li
 bris. Et Traianus habuit Plu
 tarcum: qui eum instruxit nota
 biliter in libro qui inscribitur de
 instructione Traiani. Quis que
 dam epistola fuit talis. Plutar
 cus: Traiano salutes dicit. Pro
 destiam tuam noueram non ap
 petere principatum: quem tamē
 semper mereri morū elegantia
 studisti. Quis quidem tanto de
 gnot iudicatis: q. pro a crimine
 ambitiois videns alienus. Tūc
 igitur virtutū congratulor: & forto

Comuniloquii.

ne meesi tamē recte gesseris qđ probe meruisti. Alioquin te periculis. et me detrahentur lingua subiectum non dubito: cum et ignauam imperatorum seras sermo publicus: et delicta discipulorum refundi soleant in preceptores. Sicut Sen. Meronius sui merito detrahentium carpitur lingua. Adolescentium suorum temeritas in Quinctilianus refunditur. Et Socrates in populum suum fuisse clementior criminatur. Tu 6: quo es? Rectissima generosi a caplo non recesseris: si panno te composueris: si omnia dispositis ad virtutem Recte tibi cedet omnia pollice constitutionis. Maiorū vires tibi expressi: quibus si obtemperas: Plutarcum viuēdi habes auctorem. Alioquin presentem epistolam inuoco: quia in perniciem imperis non peragis auctore Plutarco. hec ille. Ex his patet euidenter: qđ veraciter: equiter et cōstanter instructi principē in p̄dictis. ¶ De studio 6: Iulij Cesaris legi libro de vita Cesarum parte prima. Qualiter. scilicet inuestigauit cursum solis: horas et momenta temporum numerōdo: et quomodo bisextū inuenit: et libellos n̄stos scripsit. Et finit luter Solinus ait libro. l. c. ij. Qđ eius disciplina. omnium postea imperatorum fundata ratio est. Et libro primo ante finem ait de

Asare qđ nullus celeris scriptis nullus velocitas legi: quaternas simul epistolae dictasse perhibetur. ¶ Et de Eodocio legitur in prologo historie tripartite. Quis te inquit Sotomeus: per die exercitari armis: subiectoꝝ negotia disceptat: audire finis et agere modo seorsum: modo publice que sunt agenda considerare: noctibus 6: libris incumbere. Et ait ibi: quoddam candelabum oleum sibi fundere in lucernam ut nullus in laboribus suis assurgere: et ut somno repugnaret. Unde et auri bident. ipsum scire naturae lapidu exemplo Salomone. ¶ Et similiter legitur de Carolo magno: qđ studiosus fuit in artibus liberalibus: que miro modo de pte erat in palatio: prout legitur in gestis suis. Quatenus studiosus in libris diuinis et specialiter diligebat libros beati Augustini de ciuitate dei. et Alphuinus specialiter docuit eū dilalecticam et astrologiam: Et transfertur studiū de Roma Parisi. Et offensus dissonantia canticis ecclesiastici inter romanos et gallicos: iudicauit iustius esse bibere de puro fonte qđ de riuo turbato: duos clericos Romam misit: ut antiquum cantum discerent Et primo per hos ecclesia Occidentis: per hos omnis ecclesia gallicana ad romani cantum auctoritate renouata ē. Lau

A

B

C

A

B

danda igitur principis studiosi-
 tas: que sic studuit non solum si-
 bi proficere sed omnibus. Et ta-
 les fuerunt multi alij principes.
 Unde in literis quas misit qdaz
 rex romanorum regi francorum
 quibz hortabatur: vt liberos su-
 os disciplinis instrui procuraret:
 inter alia eleganter adiecit. Rex
 illiteratus: quasi asinus corona-
 tus. Ideo ille ad seculum aureuz
 dicebatur quando sapientes re-
 gnabant: aut Sen. epistola. xliij.
 In illo inquit seculo: quod aurei
 perhibentur. quando penes illos
 sapientes regnauerat. Possedo-
 nius iudicabat. hi conturbabant
 manus: et infirmiores a validio-
 ribus tacebantur. Quadebuz ho-
 nestis: dissuadebant contraria: et
 vtilia atq; inuitia monstrabant.
 horum prudentia ne quid deesset
 suis providebat. Fortitudo arce-
 bat pericula: beneficia augebant
 ornabantq; subiectos: officium
 erat imperare non regnare. Ne-
 mo qm potest aduersus eos ex-
 periebatur per quos ceperat pos-
 senecrat: cuius animus ad inui-
 rtam ante causa: cum bene impe-
 rana bene pareretur: nihilq; ma-
 lus minari male paratibus pos-
 set: qz vt abirent e regno. Nec il-
 le. vcre ergo illud seculum aure-
 um quando sapientes principa-
 bantur. Unde Boetius primo de
 consolatio. c. liij. dicit. qz h3 Pa-
 lionem respública felix. esse incl-

pte: si eam vel studiosi sapientis
 regerent: vel eius rectores: sapi-
 tie studere contingeret. Idem ait
 Valerius lib. vii. c. ii. Et idem So-
 crates: qz Appolinis oraculo sa-
 pientissimus fuit iudicatus: pro-
 ut dicit Plutarchus li. iij. c. vi.
 Nullus enim est: quez oporteat
 vel plura vel meliora scire: qz p-
 cipem: cuius doctrina omnibus
 debet prodesse subiectis: Cu eni
 pacis utq; belli debeat opa mo-
 derari: legum: reiq; bellice ipsiq;
 oportet habere peritiam. Aut Ge-
 nius renatus. Regale eni op-
 est sapere: et iudicare: aut Tuli-
 libro primo de diuinatione. Qu-
 opus non potest exerceri sine vi-
 scratione sapientie. Tuder eni sa-
 piens iudicabit populum suum.
 et rex insipiens perdet populum suum.
 Eccl. x. Unde et deus voluit sa-
 pientes esse rectores populi sui.
 Sicut Abraham qui fuit peri-
 tus in omni doctrina egyptiorum.
 Reg. xij. et Moyse. Similiter
 Dauid qui habuit sapientiam si-
 cut angelus dei. Reg. xiiij. Et
 Salomon petita deo sapientia
 ad regendum populum dei: cui
 dedit dominus cor sapientis et in-
 telligenti. Reg. liij. princeps etq;
 insipiens est sicut turris sine glad-
 ium habes in manu: et sicutigna-
 rus gubernator: nesciens gubernare
 cultu i repectate. et sic leges igno-
 rans et sedens in loco iudicii: et in-
 dicium perueniens. Qu- plangit

sapientie. **Ecc. lii.** Alibi loco iudicii
impietatem: et loco iustitie inig-
ritatem. **Sic tamen pingat:** prin-
ceps sit ignarus sapientie et diui-
narum legum: inquirat notitiam di-
vine legis a sacerdotibus sive pre-
ceptum legis diuine. et audiat ve-
ros doctores: et eorum consilio
acquiescat: exemplo **Dauid:** qui ha-
buit secum **Nathan** prophetam
et **Sadoch** sacerdotem.

Capitulum. cxi. Quod princeps sit
largus in munificentia.

Quia princeps de om-
nibus prodesse videtur dicendi
est: et de omnibus esse ama-
bilis: ideo debet esse in eo largita-
tio munificentia. **Anacletus** enim fuit
dona tribuente: **prover. xix.** Et vi-
tute scilicet erogate addunt ami-
cos plurimos. **ibidem.** Hoc ei-
facit princeps amabilem: sicut et
Tito ait **Pollucrates** **li. ij. c. xiiij.**
Quid dicam scilicet de **Tito** qui
patrio avaritiam tanta liberalita-
te purgavit: ut amor et delectatio ab
omnibus diceretur: constantissi-
me tenens in moribus: ne quem
postulandi gratia ad se accederet
sine re vel spe quoquo modo vi-
nueret. unde et interrogantibus
domesticis: cur plura polliceres
quod prestare posset: respondit: **Non**
oportet: quod si a sermo principalis
mitem recedere. **Idem** recorda-
tus super cenam: quod nihil ea die
cuique prestitisset: dolens et gemitus
ait. **O amica:** diem hanc perdidisti

Nullum enim visum deterius
avaritia: presertim in principibus
reipublice gubernantibus: ait
Julius. **i. de offici. c. xxij.** Et sequi-
tur. **Quod** **Apollonius** philius oraculo
edidit. **Sparra** nulla re alia nisi
avaritia esse peritiam. Unde
et eius etiam suspitio est vitanda
ait **idem.** **c. xvij.** **Largitas** deo fa-
ciunt principes amabiles: saniores
et claros: ait **Boetius.** **li. de consol.**
c. v. **Claros** largitas facit: et debet
esse multiplex in principibus scilicet.

In donorum multitudine largitate
In sui affabili condescensione
ne et quasi sui exhibitione.

In superuenientium liberali
suscceptione: et

In necessariorum prompta
administratione.

Princeps enim debet dona
tribuere sine decentiam et emine-
ntiam sui status: sine magna pre-
ciositate et multa numerositate
inditata propensione: et hilaritatis
diuturnitate. **habita** tamen recta consi-
deratione ad suam possibilitatem
et ad eorum quibus dat qualita-
tem: putat docet **Seneca.** **li. de be-
neficiis. c. xij. di.** Respiciente sunt
cuiusque vires facultatesque: ne aut
plus prestem quod possumus: aut
minus. Estimanda est enim per-
sona cui datur. utriusque personam
conferat. et inter ipsas examina quod
donabit. **Abi** potest exemplum de **Alexan-
dri:** qui dedit urbem **Cnidum.**
Aut cum ille diceret non conue-

Mire sue hoc fortune: nō quero in
qui quid te accipe deceat: s; qd
me dare: Alimosa vox ⁊ regia
videtur: sed stultissima: ait Sen.
ibi. Nihil enim per se decet quē
q;: sed refert quid: con: qre: vbi:
⁊c. sine quibus facti ratio nō cō/
stabit. ⁊ contrario ponit exem-
plum de Antiono: a quo Lin-
nicus petiit talentum. Qui ille re-
spondit: plus esse q; Linnic⁹ pe-
tere debet. Et ille repulso peti-
it denarium. Qui rex respondit:
minus esse q; regem dare dece-
ret. Insuper a h. cavillatio. In-
venit enim quomodo neutrum
daret: cum posset denarium tan-
q; Linnico dare: ⁊ talentum tan-
q; rex. Nam persone contemptibi-
liparum potest dari. tamē decet
personam nobilem magna dare
Sed hec largitas debz esse equi-
tate iusta scilicet dando de pprio
non de alieno: q; tate modera-
ta. vt det scilicet q; tati decet vi-
litate proficua: vt det ad utilitatē
vantis. intentione ordinata: vt. s.
non ad pompam ⁊ iactantiam:
s; ad profectū suscipientibz: pro-
ut dicit de his Tullius. ij. de offi.
c. xix. Dicit inquit patrimonialia
effundunt: inconsulte largiendo
Quid autem stultus q; quod fa-
cis libenter: curare ne id vultuo
facere possis. Ad quam etiaz lar-
gitionez sequuntur rapine ⁊c. Et
sequitur. Duo sunt largorum ge-
nera: quorum alteri prodigi scilz

qui in epulis ⁊ mulatationibus ⁊
gladiatorum numeribus ludorum
venationibz appatu: pecunias
profundit ⁊ in eas res: quam me-
moriam aut nullam aut breuem
sunt relicturi. Alij sunt liberales
qui facultatibus suis aut captos
⁊ predonibz redimunt: aut eo alle-
num suscipiunt: amicorum causa
aut in filiarum collocacone ad-
iuvant: aut optulantur in re acq-
renda vel augenda. Idem Anti-
bio. primo de offi. vbi ait. Non ē
largitas: si qd alteri largiris: alte-
ri extorqueas: illi dare: illi nocere
qd sit faciente ea magis q; mis-
cordie. Et ibi bñ de hoc. Et seql
perfecta est: vbi silentium op⁹ te-
git: ⁊ necessitatibz singulorū oculi
te subuenit: quam laudat os pau-
peris non labia sua. Mectat inge-
ra tua. Math. vi. Et de hoc Tu-
lius. i. de offi. c. xxiij. ea inquit li-
beralitate vtamur q; amico pfit-
nemini noceat: nihil enim libera-
le quod non iustum. Et Senec. i.
de clementia. c. xij. dicit q; nō ē
liberalis qui de alieno est libera-
lis: sed ille qui quod alteri bonat
sibi detrahāt. Et hec munificen-
tia prouocat amorem. nec dii suo-
rum sed etiam extraneorum. vnde
de Valerio libro. v. c. i. narrat d
legatis Carthaginensibus veni-
entibz ad urbem ad redimendū
captiuos. quibus nulla recepta
pecunia etiam exercitus captiuo

Comuniloquii.

sum reddidit. Quos obitu-
pauit arbitror: et secus dixisse. **B**
munificentiam gentis romanæ:
deorum benignitatem equandam
et ceteras nostram legationem su-
pra vota felicem. Beneficium quod
nunquam dedissemus accepimus.
Unde et in admirationem: et co-
mirationem: et dilectionem danti-
bus beneficiis munificentia prouo-
cauit. Et hanc largitionem auget:
quando bona dantur prompte et
libenter: prout ait Seneca primo
de beneficiis. c. vi. d. quod quidam beneficius
ab homine duro et aspero datur:
panem lapidosum vocatur: quæ
esturienti accipe necessarius est: sed
est acerbum. Unde quidam interpretator
egregius. Benignitas meriti: dantis
inopia: hæc data rapti. **B**ene: a
pleno laudis: pluresque fauoris habet.

Capitulum nonus. Quod prin-
ceps sit affabilis hilaris lenis.

Princeps debet esse
munificus in affabili sui
ipsius descensione. **M**axime
ut ait Seneca primo de benefi-
ciis. c. xviij. Beneficium siue liberali-
tas sit dupliciter: aut opus: aut pe-
cunia. Altera ex archa: altera ex
vultu depromitur. Unde et in lau-
dem Tralant dicitur: quod arguen-
tibus eorum amicis: quod in omnes mi-
nimum: et ultra quod imperatorem
deceat ceteris esse respondere: se ta-
lem velle imperatorem esse pri-
uatis: qualem imperatorem sibi

quicquid priuatus optaret. **E**mere-
tamen princeps debet nihil minus
condescendat et vilescat auctori-
tas: prout dicit Valerius libro. ij.
c. i. narrat: quod Medie reges nul-
li mortalium osculum ferebant.
Quicquid enim in excelsis fasti-
gio positum est: humile et certa
consuetudine quo sit venerabili-
us vacuit esse consuevit. **E**t hac
benigna consuetudine: et conde-
scensione Julius Cæsar amores
militum suorum meruit. quia il-
lis condescendebat. **N**on enim
eos militibus pro condicione: sed
blandiori nomine commilitones
appellabat. **E**t sic quod modo eos
diligebat: et carus habebatur ab
illis. **E**t aliquando militem suum sub-
ito valitudine gravato in ouer-
soto locum suum dimisit: et ipse
humili loco ac sub clivo acubui-
t: prout narrat libro de vita Ce-
sarum beniuolentia eius principis
descensiva suis: militibus eo prouo-
cat in eius amores. **M**axime et dicit
narrat Valerius. li. v. c. i. quod vide-
ret militem quandam sentio confectum
frigore nimio stupefactum: cum
ipse esset in sede sublimi propin-
qua igni. surrexit: et suis manibus
illum in sede sua ~~proponit~~ dicens:
Illud salutare futurum: et quod apud
persas capitale erumisset: solum
regum occupasse. **Q**uid igitur mi-
ram: si sub eo duce militare tot
annis dicebant iocundum: cui gre-
garij milites incoluntur proprio sa-

X fligio carior erat. hec ille. Confi-
militer narrat Sci. v. de benefi-
cis. c. xvij. de Cesar: qd cū vete-
rantes quidam miles viceret eis
qui apud vicinos ex causa pme-
bat. **B**enignissimus imperator in
hispaniam. cū sub quadā arbore
fessus pūssimo sole velco residere
quiddā ex comitibus penulā
substrauisset. **B**enignus inquit: et
qd sit confectus ire volebā ad
tem: sed nō poteram reperire ma-
nibus nisi comitum forno ac stre-
nua aquam mihi in galea am-
lisset: postea inquit impator agno-
scere militem illum aut galeam?
Isti imperator: se nō posse galeā
agnoscere sed hominem. et adiecit
Quidam ille non es. **B**ertho
aut miles me non agnoscit. **A**li
tunc integer eram: postea in acie
oculus effusus est: de capite ossa
electa. **Q**uod audiens Cesar ve-
luti exhiberi negociuz: et agello
in quibus causa iure ac liti fue-
rat mihi donauit. **D**e Augusto
Cesar narrat. **P**oli. l. iij. c. xvij.
Isti. qd cū veteranus pericula-
ret in causa rogauit Cesarē in pu-
blico: vt adesset. **Q**ui aduocatus
prestantissimum dedit ei. **C**ui ve-
teranus. **N**on ego Cesar pericli-
tāte te in bello Hispanico vicisti q
sint: s; p te ipse pugnaui. **D**eteru-
q; ipsas cicatrice. **E**rubuit Ce-
sar: venitq; in aduocationē: vt q
verebat non tñ supb^o sed enā in
gratus videri. **A**li beneficia be-

nivolentia: et condescensione be-
nivolā: meruit non solum amo-
rem militum: sed enā aduersa-
riorū. **D**e ipso quoq; Julio Cesa-
re au. **S**olinus l. i. qd benignitate
adeo predius fuit: vt quos ar-
mis subegerat: clementia magis
vicerit. **A**nde et imperator cter-
nus rex regum: et homines do-
minantium. vt videret amores
suum ad nos: et nos ad amorem
suum aliceret: non solum sua no-
bis dedit: sed etiam seipsuz: et sū-
ma et admiranda munificentia
se nobis cōceit. **ro. v. Cōnien-**
dū charitatē suā in nobis. et. Et
aph. v. Quis vult nos et tra-
didit semetipsum pro nobis. Joh.
xv. Maiorem charitatē. et.
Capitulum de cōm. et p. p.
ceps sit liberalis in hospitum su-
sceptione grata.

Similiter princeps debet
esse in susceptione hospis
aduentum dapibus
et largus. **S**i. n. hospitalitas ē in
oibus cōmendanda: et eius con-
trarium detestandū. **put. d. d. po-**
sto. Petrus. i. pe. iij. Hospita-
les inuicē sine murmuratione et
Heb. xij. Hospitales nō ob-
litui. per hāc enī placuerit quī
dā angello hospitio recep. abra-
ham. i. et. Gen. xij. et. xij.
Multo magis est laudanda in
principibus: et contrarium vitu-
peranduz. **P**er eam eiz fauor et
amor populo impetrat: q; ipse

Comuniloquii.

didit in panibus benedixit labia
multorum. **Eccl. xxxi.** Unde et sal
uatoris nostri voluerit facere
regem. postq̃ eoo suauit pan/
bus. **Jo. vi.** sup qd̃ Aristo. omet.
lxxi. dicit: q̃ multa fuerat opera
tio mirabiliora: sed nunq̃ con/
fessi sunt ei regē nisi quando im/
pleti sunt panibus. Magna enī
tyrānicus est superabundātia ca/
strenuargie. ait ibi. **De contrario**
narrat **Tuli. ij.** de offi. c. xviij. q̃
Barito homini diuino pre/
termissio edictano. consular^r res/
pulsā attulit. Quibus hospitalitatis
exemplū habemus in **Job. xxxi.**
c. libri sui. Si comedi buccellas
meā solus: et non comedit pupi/
lus ex ea. et p̃. Sotis non mansit
pegrin^o: hostiū meū patuit via/
tori. Hospitalitas enī honestissi/
ma et famolissima est principib^o
videnarrat **Valeri^o** de quodam
magnate. li. viij. c. vltimo. f. Ar/
gentino gallic possessore: Erat in/
quit opibus excellēs: sed animo
locupletior: semperq̃ in erogā/
da potius q̃ congreganda pecu/
nia occupatio: adeo vt dom^o ei^o
quasi quedam munificente offi/
cina diceret. Illic enim publicā
apta munimenta visibus extue/
bant: illic grata populorū oculis
spectacula edebant: illic epularū
magnifica apparat^o: libent^{er} autē
mo annone subsidia oriebantur
Et cum hec vniuersis inopta la/
borantibus prauatim alimēta do

te et gēnibus paupertate pressis
ocurrerent: cursu quassata
subsidia erogabat: Hospitio q̃
q̃ in urbane penarib^o: tūz enas
rusticia techo benignissime exce/
pit: varijs ornatu muneribus or/
natebat. Quod quocq̃ tempo/
re quingentos simul Selegēd^o
equites cum tempestate in posses/
siones suas compulso aluit et ve/
luit. Quid multa. Non morte/
lent aliquē: sed propitius fortune
benignū diceret finis. Ergo qd̃
gallias possidebat otium q̃st om/
ne patrimonij erat. pro cuius sa/
lute et incrementis argentina
ciuitas q̃ et vicine regiones vo/
tis excubabant. Et cōtraria par/
te: sunt loca archas habentia in/
exorabilibus claustris obseratas
Mōne prestantiore estimeas illas
impensas q̃ hanc custodiā. hec
ille. Ex quibus patet: q̃ hui^o ho/
spitalitas in suscepiōne hospitiū
sunt cōsumma et propulsissima col/
latione necessarios affluensissi/
ma: in subministratiōe vrbans/
sima: in duratiōe: beneficentissi/
ma: hoc enī esse debet in hospi/
taliū precipuum. Et hec erant
in palatio Salomonis. **ai.** **Eccl.**
videns regina Sabba bonum
quā edificauerat Salomon: et ei/
bos mense ei^o: et ordine mistra/
tium: non habebat ultra spiritus.
Similiter hec erant in consilio
Dauid. **Eccl. x.** vni quocq̃: ve/
magnificētia regia dignus erat

abbdans et precipuū ponebatur: nec erat qui nolentes coegit ad bibendū. Nec debet esse vel apparere in palatio principū et cōmuniū histrionici gestus: vel metreticum cantus: nec ludī inepti: nec clamorosi risus: nec confusi apparatus: sed cūctos et honesti gestus. Unde et in cōmuniū quod exhibuit Dido Luce et milinb⁹ eius: licet essent multa superflua. Ut scribit Virgilius li. ij. Non tñ leguntur iuisse in honesti cantus nec histrionici gestus. Unde dicitur Cithara tunicis biopao. Perso nat aurata docuit que maximus Athlas. Unde huius genus: et pe cudes: unde hymiber et igno te. Licet enī esset a femina preparatū et nimis delicatum: et ad voluptatem tendens: non tñ ibi psonue cithara v'l fluta lasciva: sed que naturalia erāt: et pulvis civilis decentia. In cōmuniū dō Luce apō Quadrī: officio humanitatis exhibito. alia legunt. Vbi dicit. Dapes suber: et sublata reponi. Pocula. Gramineo vitros locat ipse sedili. Precipuaq; iborū et villosi pelle leonia. Tunc leti iuventa certati areq; sacerdos. Hiscera costas ferant iuvenū: oneratq; canistris. Describitur Luceo: simul et irolans iuventus. Perpeti tergo donis et lustralibus effusa. In cōmuniū femine cuncta erāt aurea. In cōmuniū dō Luce sedule gramineuz et spoliū leonis pelle villosa. Vbi

Nulla quies ab epulis et belis: In isto dō cōmuniū necessaria appositā. Vbi cithara. hic sacerdos ad arā: ibi iocosa: hic sena tracta bāt. Vbi sūne canēdū principib⁹ ne lascive delinatur: et torpores somnolenti: ipsū et suos emeruent. Apiana enī luxuria iulētū armis banibalē illecebus suis cōpleta romāo nūlū vicēdū tradidit sic dictum est supra. c. liij. pulvis osti cionis. . . . . Caplm vnde cūm. Ad pān cepo sit longanimitas patia.

Princeps princeps debet esse longanimitas patiens et imperantissimus: quia ut ait Gregorius. rex. prān amica est impatentia. Quā dō princeps re frenare ex considerandē naturalis pariterano sue cū illis quib⁹ p. est. Ad notat in predicatione sanctorū tate Beati. xvij. q. i. de nūero fratru debet eligi rex. In quo notat paritas naturalis eius et illorum super quos regnat. Ad confiderano Job. xxxi. dicebat. Si contempsit subire iudiciū cum sermo meo: et sequit. Nonne iūtero fecit me qui et illum: Et de hac pauidā sine intolerantia iniuriarum sine in sustinentia improperiorū sine in remissione commū vt dicitur est in breuiloquio d. t. i. i. i. d. Vbi me enī iracundia cauenda ē principibus propter eius permissositatem et impudētiā. ait. Quidā. de clementia aloguē principē. Lo

quoniam non potes. nisi ut vocem
eam que vbiq; sunt gentes exci-
piat. Trasci non potes. nisi ut om-
nia premantur. Cum igitur pñ-
terpo latere non possit: et omnium
oculi in ei respiciant. putat libi-
dem: promde debet p̄cauere ira-
cundiam: que deformat hominē
exteriorē: et confundit interfores
eius. Sen. ij. de ira. utq; nihil eque
prohuit irata q̄ itura deformata
de re. i. r. Nam in ea facies tur-

Pbatior: oia pulcherrima fedat. tot
nos vultus extranquillitate rec
dit. Inquit: decet oia uisio. *Se
quis. Quale putas animi mei? e
imago iam feda est. Quanto ill
intra pecc' est acrior: ipso terrib
lior vultus: intensior imper' ru*

Quius se nisi eruperit? Quales
sunt hostium v[el] ferarū cede ma-
denitum: vel ad cedem cunctum
aspectu. Qualia poete inferna-
lia monstra finire: succinea fer-
pentibus: 2 igne 2 flamm. etc. Tales
nobis iras figurem? Ideo vt ait
Sextus. Iras, p[er]uicacit[er]e aspicere spe-
culum: vt ymagi repercutia oñ-
dar homin[is] suam deformitatem.

Rum igitur princeps: gestum de
beat habere honestum ob oīus
aspectum in ipsum: et habere ani
mum imperturbatū ad iudicandū
in tranquillitate: et operandū in
equitate: studiose debet trācauf
e animum in tranquillitate seru
re. Ita enim impedit aium: ne
possit cernere verum. Et ita vici

Infirmitatem vel non operatur. Jacobi. i. Debet enim prius vincere ira que est hostis interior: regnum animie confundens: deinde vincere hostes: regnum exterius inuadentes: sicut fuit de Saba et de draco. In cuius laudem et Seneca. de ira. q. prius viciu iram q. habilem. Similiter de alijs principibus legit. q. cum essent potestissimi tamen fuerunt patientissimi: quales fuit Julius Cesar: vnde legitur in de vita Cesarum: et in suis meritis contumeliarum: remissione inuictarum: et moderatione penarum: ubi dicit: q. et in improperia dicerentur non irascitur. Sicut fuisset. Gallus Cesar subegit. Mico medes Cesaris et Mico medes non triumphat q. subegit Cesaris. Imponebatur enim dicit. Mico medes rex. Vt tunc fuit abusus eo in iuuentute nephado. l. flagito. Et cum multa conuicia de hoc audiret: semper dissimulabat. Similiter cum latro clauo vsq. ad manus sinibus tunc et esset consuetudo: a latro clauo gerebat. Vnde Sella ad mones opdmates: ut pueri male cincti cauerent. In eodem. l. legi. in acie. p. clamasse ut cluidibus parceret q. pugnauit contra pompeiu: et cluidibus suoru concessit ferreare vna que velle ipse aduersus: q. n. sunt capti: Nec legio vlli perisse ab eo nisi in plus exceptis Africanis et Lyones. l. i. x. bonas: de v. o.

luntate eius peremptos putanti
 vi of ibi. Similiter cum esset cu-
 pidissimus margaritarū: et dice-
 ret Cecilio: vt aliquid faceret. nū-
 dit. Proinde faciaberis margaritū
 Similiter: cū quiddā diceret: vel-
 lem: me ad cenā iuuasset: pfecto
 nihil reliquarū fuisse: nunc me
 reliquie vestre exerceant. Impo-
 nebat enī ei: qd cēt auar⁹ et cupi-
 dus: Vult de Cesare Augustū
 legiti prou dicit. Poli. l. iij. c. xv.
 qd mīre patientie fuerit. Cum
 elin aduersus priuātū quendam
 esse descendere loquere inquit Au-
 gustus qd placeat: qd diligentiam
 auribus: et lingue tacurnitates
 indet: quiterem aīo. Et in oībus
 hīs potentiam meā acutā: qnīl
 aliud argui pōt in patientia mea
 Unde obseruatiū est: qd quotiens
 ingrederet urbem: ne de quoq;
 supplicia sumeret. Et ibidem dī
 qd cum qdam sibi diceret: o trā-
 tie respondit. Si essem nō dice-
 res. Itē Curtius eques Roma-
 nos: cum macrā turduz sumpsit
 set in conuiuiū Cesario: interro-
 gavit an mures liceret: respōdit
 Quid mīliceat: Ille statim per se
 nestrā misit Similiter mīleo per-
 itus aucupit: noctuam que Cesa-
 rem inqerabat: spe ingentis pre-
 mī captam duxit ad cesarē. hoc
 laudato: iubet imperator: mille
 nummos dari. At ille ausus est
 dicere. Malo vt vīnat: aūq; dī
 mīlū. Atq; contumax miles:

non sine admiratione multorum
 Cesare nō offenso. Itē August⁹ in
 pollionez scripserat pphesentinos.
 Qūta. Inupialis. Me ego ignit
 Pollio taceo. Mon. n. ē leue in
 eū scribere qd p. p. senber. Sic
 aut non facile concipiebat iram:
 ita nec facile admitebat ad ami-
 ciū: et quem semel admiserat cō-
 stantissime retinebat. Et ceteri in
 tra varia dedecora a quodā pro-
 broso obiectum est: qd adoptioz
 auunculi: stupro meruit: quia
 cum Iulius cesar amasse artius
 dictus est. non sine rubore pstra-
 te amicitie. Ali⁹ quoq; irat⁹ obie-
 cit qd solitus esset crura ardenti sa-
 ce subire: quo mollior surgebat
 pilus. Itē trāzante inge-
 plebeius. Unde ne: vt L. medius
 orbem digno temperat. Et cum
 magnus ob corporis breuitatem
 cōuiciis emuldas impetu dice-
 rent: sibi calciam entio grādū
 culis esse vidē. nūdit. De Li-
 bertio quoq; legitur: qd in mul-
 tis fuerit vīolus: aduersus tamē
 conuicia patiens fuit. dī. qd in ciui-
 tate lingua esse libera: et men-
 tes hominū oportebat. Similiter
 Domitianus patiens fuit et boz.
 Sufferat vīlile orator: Nec nō
 Mon esse inrum si enez habe-
 ret barbam: cū oō ferreum: cor-
 plumbeum esset: eo qd dura dum-
 torat loquebat: que ex iniquitatē
 adipe magis qd corde cōceperat
 procedebant. De patris quo

Comuniloquii.

O mirabili Augusti Cæsaris dñe
 Sen. ij. de ira. Qd cum Toga-
 gines historiarii scriptorū que-
 dā in ipm Cæsare: quēdā in
 uxorem: quēdā in totā domū di-
 xerat: nec dicta perdidit: s; cir-
 cūferebat: ait in ore eorū est the-
 meraria vrbanius. Et ideo illuz
 sepe monuit Cæsar: vt lingua mo-
 deratius vteret. Perseuerā ē o
 illi. domū suam interdixit. Con-
 fucuerat tñ ille assūm in conta-
 bernio pollōtis: q; libros: acta Cæ-
 sari: continentes. Idē Pythar-
 gineo combussit: et tñ Cæsar nec
 motus est: q; laudib; suis gestis-
 q; manu intulerat. Nunq; euz
 hospite infra sui quest; ē. Mñ
 arguit ibi Sen bene: dicit: sibi
 quicq; quonienō ira lacellit. Mñ
 quid in domo mea plus possunt
 q; toto orbe terrarū diuus Augu-
 stus potuit. Ille nō contentus est
 a cōiudatore suo secedere. Quis
 sum ego: aut aureo lecti nephas
 siē? Pulit ignouit hostibus:
 ego non ignoscā pigris: negli-
 gentibus: garulis: tñ subdit: q;
 debent mouere hoīem ad igno-
 scendum. Puerū inquit etas ex-
 cuse: senem inam sexus. extraneuz
 libertas: domesticū familiaritas
 Sequit. Amicus est. s. qui offen-
 dit: fecit quod noluit: inimic; qd
 debuit: prodentia: cedam;: stul-
 tiū remittimus. Idō quocun-
 q; illud nobis rependam;: sapie-
 ntissimoo etiam viros qñq; delin-

quere. Meminem esse tam credi-
 spectū: cuius non diligentia sibi
 ipsi aliqñ decedat: neminem taz
 manum: cuius non gravitates
 in aliquod sedius scñ casu im-
 pingat: neminē tam timidū offe-
 sarum: qui non in illas vix vtar
 incidat. Mobiles enim viri des-
 picunt opprobria: et cōmellias:
 aut ibidem: ponēdo exemplū bo-
 num. Propterea est inquit ma-
 gnitudinis vere: nec quidē sentit
 re sepercussam. s. inuiso. Sicut
 enī imāto fera et magna: ad lo-
 tratum eandē lenta respicit. Et si-
 cut hircus ingēu scopulo fluct-
 resolat. Quē enī nō irascit. sed enī
 sua iniuria pñstia. Qui ē o irasci
 mor; ē: aut enī nobilis audicā i-
 propria: q; cogitare eoz stulticiā
 scēperā. s. et ignorāz: Et nō alit
 sibi. Quare fera egrī rabiem: fre-
 nēt verba: pueronī proteruiā
 Nempe quia videt nefare quod
 faciunt sic et de alia. Sunt enim
 imprudentes: et in oībus par im-
 prudentia: par patrociniū. Ibidē
 narrat Sen. de nura pauca An-
 tigonī regio. Cum enim quosdā
 ex milibus audisset omnia ma-
 la imprecante regi. qui eos in il-
 lud iter: et inextricabile lūm de-
 duxisset: accessit ad eos qui ma-
 xime laborabant. Et cum ignorā-
 tes a quo adiunarent: eos expli-
 casset: nunc inquit maledictus
 Antigono: cuius vitio in hōs mi-
 seras incidistis: modo autē bene

optate ei: qui vos ex hac voragine
eduxit. Nec aplūs viri est. Idē
etiam anigonūs cū obsedisset ca-
strum: et multa inpropria sibi e-
castro dicerent fiduria loci. con-
temnentes hostē: respondit. Sau-
deo et boni aliquid spero: si in ca-
stris mea silentiū habeo. Quos
cum fame domuisset: captis sic
vltus est: vt eos qui militie viles
erant in cohortes ascriberet: cete-
ros pectori subiecit. Idē se ne-
gamī sacrum fuisse. nisi expedi-
ret his: dñm habere: qui tā ma-
lam hñt linguam. Ibi etiam of-
f. Scipio africanus euldā ar-
guenti euz: q. parū pugnaret: rñ-
dit imperatorem me peperit ma-
ter mea nō bellator ē. Erat tamē
fortissimū strenuusq. bella-
tor et victor. Ibi dē legi & Theo-
dosio imperatori: et recitat in co-
dice: q. ait. Si quis noīa nostra
crediderit laeessenda: eū pene no-
lumus subici: qñ si ex leuare
procedit contemnendū est. si ab-
insania: miserandōne dignū: si ab-
insaniam remittendum. Ibi dē le-
gitur de vespasiano: q. dicenti si
bi opprobria rñdit. Quidmodi
hominibus rñam debemus: no-
bis autē correctionē: penaz crimi-
noso. De patientia phoē off-
in politerato: q. Anistippus eul-
dā maledicenti sibi respondit.
Teru lingue tue: sic ego aurum
meatū dñs sum. Ibi etiam of-
f. Xenophon de se male dicenti

rñdit. Tu videlicet mala dicere:
et ego: maledicta contemnere. Et
Diogenes ait. Spozet sapias ob-
insipientibus sermō: et meliores se
indicare lingua mala cū quē car-
pit. Socratem interrogauit Alc-
biades: quare Xantipem et xorez
suam arguoz: et quē die noctū-
q. mulieribus seatebat molestia
e domo non abiecit. Qui plūs.
Cum talem domū perpetuo con-
suesco exerceor: vt ceteroz for-
tem lantiam et iniuriam facili⁹ se-
ram. Quare autē patientia: et ire cō-
tinencia magis est necessaria pñ-
cipib⁹ rationem reddit. Sen. co-
dem lib. di. q. cū vltio sit seruen-
tibus affectuū suoz et hor⁹ mali-
rabidi. s. ire pñctia: vltio: tñ ē re-
gab⁹ pñcti enī oīa: vbi qñ suadet
ira: fortuna pñcti. Nec diu po-
test que nullo malo exerceat sta-
re potentia. Et enumerat ibi exē-
pla de potentibus quos potestas
incitauit in tyrannicā iram. Nar-
rat enī de Mario duce persarū
q. cum indixisset bellū Scircia
rogatus a nobili sene: vt et trib⁹
filio vnū in solatium sibi diuine-
ret: duorum autem opta vteret
plūs rogabatur pollicens: om-
nes se illi dicit remissurum: et de
cīsoi aspectu patris abiecit: cru-
delis futurus si omnes adduxis-
set. Similr narratibi de Xer-
se: q. patri petē vacanone vni⁹
filio: petē permissu eligere quē
vellet. De mō quē degerat in par

Cōmuniloquii.

tes distracti sibi dimisit. **E**t mulier narrat de rege Cambise: q̄ euz vn̄ ex carissimis nominis de dñi vino moneret: vt partius biberet: turpē esse dicēs i rege ebrie-
tate quem oīum oculi auresq; se-
quūt rēdit rex: vt scias oculos p̄
vīnu esse in officio: manu appro-
babo. **M**unde bibit liberalius q̄
aliis: et fuisse filiu eius stat ex op-
posito: et intendens arcū cor ad o-
lescētia transiit. Id enim sepe
appetere vixerat: et respicēdo p̄ se
interrogauit si satio certū habebit
manū. At ille negauit: Apolines
posuisse certius dimittere. **E**t
enim regē. o dignū in quē oīum
suorum arcus verterent. **E**t Simi-
le narrat ibi de Arpallo rege per-
sarum: q̄ cū esset a quodā offen-
sus: filios duos epulandos appo-
suit: et subinde quesitū an place-
ret conditura. Et vt vidit eū ple-
nū malis suis. filiorū capita affer-
ri fecit: et quomodo esset acceptū
interrogauit: nec deluerunt: et ba-
mifero. **A**pud regē inquit oīs ce-
na iocūda. **E**t de Cyro similiter
narrat ibi: p̄ euz versus Babilo-
niam festinaret ad bellū: nec pos-
set trāsire late fuisse amnē. Sissen
et esset vnus equ⁹ regius ibi sub-
mersus: ita cōmotus: iurauit: se
amnē illum viciūrum: vt etiam
nō solum transire: sed etiam cal-
care a semine possen: quē postea
in quadrigēos: et seragita riuos
diuisit. **N**ec seruas regibus bar-

baris fuit mira: et quos nulla em-
dino nullus literarum cult⁹ im-
buerat: et ibi Sen. Quanta enī
scelera fecerunt principes irati nar-
rat ibidē. Dicit de Alexandro: q̄
Tuum sibi carissimū: et vna secta
educatū parum sibi adulanē in-
ter epulas manu sua transodit.
Sed et oburgantē se ex macedo-
ne ac libero in persicam seruitutē
transēuntē similiter Lysimacum
eque sibi familiarē leoni obiecit.
Et Zalephorū membris trunca-
tum. Saurib⁹ et naso: in cauea ve-
lut aial quoddā nouum transita-
tum diupauit. Et cum esset dissimilimus hominī qui illa paue-
bat dissimilior erat q̄ faciebat: ait
ibi Sen. Ad vincendū igit impa-
nentiam in oībus: vt semper sit
cōpos sui: sollicit⁹ et studiose de-
bet princeps laborare: vt sit victor
non hominū tū: sed etiam vītorū.
Mani terrena potestas vult esse
victrix gentium cū sit capta vī-
torum: ait Aug. xv. de ci. c. viij.
Licet autem multis alijs modis
debeant principes informari tū
modis spūaliter possunt pre-
dicatores euangelici habere oc-
casionē edificatorie conferendi
cum principibus.
Et Caplin. duodecimū. Ad pri-
nceps sit vīginosus in vita.

Oulēs autē esse debeant
cōmūter principes fide-
les: docet optime Aug.
v. de ci. c. xij. dicens. Nec nos
epianos

R xpianos quondam imperatores
ideo felices dicimus: quia vlti-
mus imperarent: vel imperatores
filios morte placida reliquerūt:
vel hostes reipublice conuenit
vel inimicos cives sibi in gen-
tes et cauere et opprimere potue-
rūt. Illi et enim et alia huiusmodi
erant: vnde vel munera vel sola
lana quidam etiam cultores de-
monum accipere meruerūt: qui
non pertinent ad regnum dei: quod
peruenit. Et hoc de misericor-
dia scilicet factum est: ne ab eis
S. in eum crederentur: hec tanquā
summa bona desiderant. Sed
felices eos dicimus: si iusta im-
perant: si inter linguas se subli-
miter honorant: et nullo ho-
norabiliter saluantur: et sibi in
mundo humiliter obsequentiū: nō
extolluntur: si se homines eē me-
minerint: si potestatem suam ad
dei cultum dilatare: maiestati
q̄ eius famulari faciat: si deus in
inēt diligat: et colūt: si plus amat
regnū illud: vbi non timent ha-
bere confortes: si tardius vindi-
cant: facile ignoscūt: si eandē vin-
dictam pro necessitate regende
tuen deō reipublice non pro sa-
turandis inimicis: odiā ex-
ercens: Si eandem veniendū
ad impunitatē iniquitatum: sed
ad spem correctionis indulgent:
si quod asperē cogit plerūq̄ de-
cernere: misericordie lenitate: et
beneficiorum largitate compen-

sant: si luxuria in eis tanto casti-
gator: quāto potest esse liberior. Et
si hec omnia faciant: nō propter
sauorem inanis glorie: sed propter
charitatem celestis eterne. Si
propter peccata sua: humilitatis
et miserationis: et orationis sacri-
ficiū deo vero immolare non
negligunt: Tales xpianos impe-
ratores: dicimus esse felices in-
terim spe: postea re ipsa futuros:
cum id quod expectamus adue-
nerit. hec Augu. Qui sufficien-
ter ordinabiliter et perfectibiliter
que necessaria sunt principibus
enumeravit. Item de forma
dōne dominorum bene in tracta-
tu de. vi. abbas. vbi dicit. De-
xtra abbas. graduus est domi-
nus sine virtute. Vbi enim p̄-
ficit. dominandi habere potesta-
tem: si dominus ipse nō habeat
virtutis virores: Et sequi. Et ita
necessario cum qui dominat ha-
bere oportet scilicet timorē amo-
rem: et ordinationem. Quasi enim
ametur dominus: pariter et me-
tuatur: eius ordinatio nuntius sta-
re potest. per beneficiorum igitur
affabilitatem procuret: et diliga-
tur: per iustas vindictas non p̄-
pue iuste sed legibus studeat:
ut metuantur quocūque multa
pendent in conspectu deo adherere
debet: qui cum in ducatum con-
stituit: qui ad portanda multorum
onera cum velut formores solida-
uit. vbi ponit exemplum: Pax

Huius enim nisi bene fixus firmi-
 ter alicui fortiori heret: oē quod
 in eo pender cito labitur: et ipse so-
 lutus a rigore sue firmitatis: cum
 omnibus ad terram dilabitur. Sic
 et princeps nisi conditoris suo ad-
 heret pertinaciter: ipse et omnis
 qui sibi consentit cito deperit. Et
 ponit ibi exempla de quibusdā
 qui per officiū dominandi plus
 deo propinquant. sicut **Pho-**
los. Quidam quoque petriore sue-
 runt: sicut **Saul.** Et in eodem na-
 citati dicitur: quod nonus abusiōis
 gradus est: rex iniquus. Sequit
 iustitie regis est: neminem in ius-
 te per potentiaz opprimere. Vi-
 ne acceptione personarum inter
 virum et proximum recte iudica-
 re. aduenire pupillis: et viduis de-
 fensores esse: cohibere furta: adul-
 teria punire: in quo non exaltare: im-
 pudicos et histiones non nutri-
 re: impios de terra perdere: patri-
 cidas et peruersos vivere non sine
 re: ecclesias defendere: pauperes
 alere: iustos super regni nego-
 tia constituere: senes sapientes et
 sobrios consiliarios habere: ma-
 gorum: aristorum: phytonissarumque
 superstitionibus non intendere:
 iracundiam differre: patriam in-
 ste et fortiter per aduersarios defen-
 dere: super omnia in deo confide-
 re: prosperitatis causa animi non
 extollere: cuncta aduersa patienter
 tolerare: fidem catholicam in
 deum habere: filios imple agere

non sincere: centis hōis orationem
 insistere ante horam congruam
 cibum non sumere. Nec regni
 prosperitatem in presenti faciunt:
 et regem ad celestia regna per-
 ducunt. Qui autem regnum fin-
 hanc legem non dispensant: mul-
 tam aduersitatis imperij tolerant
 et sequitur. Quam valet iustitia
 regis seculo. Pax inquit est po-
 pulorum: iustitiamque patrie: cōs-
 tas plebis: munimentum gentis:
 cura languorum: gladius hosti-
 um: gaudium hominū: temperi-
 co aeris: serenitas maris: terre fe-
 cunditas: pauperum hereditas:
 solatium filiorum: et sibipsum spes
 future beatitudinis. Et sciat rex:
 quod sicut in throno primas consti-
 tutus est: sic et in penis si iustitia
 non fecerit primatus habiturus
 est. potentes enim potenter tor-
 menta patientur sap. vi.
 De informatione **Aristotelis**
 ad Alexandrum.

Epistola 60 que dicit
Aristoteles ad Alexandrum
 multa scribunt que spe-
 ctant ad principis informationē
 ex quibus hic pauca interseruē.
 Dicit autem **Aristoteles ad Ale-**
xandrum super eorum bonita-
 te. Quod si feceris: omnes eris sub-
 lecti ad tuū huiusmodi et preceptū
 et ob amorem quem habebūt in
 te. Dominaberis in eis pacifice
 cum triumpho. Sequitur. Si vis vir-
 tutem acquirere largitatis: Consi-

A

B

dera posse tuum: et tempera ne-
cessitates et merita. Debes enim
largiri bona cum mensura homi-
nibus indigentibus et dignis. Qui
enim dat alter: peccat et transgre-
ditur legem largitans: qui qui
largitur bona sua non indigenti-
bus: nullam acquiri laudem: et
quicquid datur indigens: perdit.
Qui vero ultra modum fundit vi-
tutas suas: cito venit ad amara
littora paupertatis: et similitur il-
li qui supra se suis dat victoriam
inimicis. Qui autem: de bonis
suis tempore necessitatis dederit
indigenti: talis rex est largus si-
bi et subditis: et eius regnum pro-
sperabitur: et mandatum eius ob-
servabitur. Talis regem lauda-
verunt antiquitatis dicunt et tuo
suo largus moderatus. Qui vero
fundit inordinate bona sua indi-
gnis: et non indigentibus: talis est
depopulator et publice regni de-
structor: inconveneris regimini.
Vnde prodigus appellatur: eo quod
peccat est a regni sui providentia.
Nomen vero avarus multum de-
debet regni: et disconvenerit regie
maiestati. Sequitur. Inveni sen-
tenti in preceptis magni docto-
ris Hieronymi: quod summa et ve-
ra bonitas: clara intellectus: et
plenitudo legis: ac signum pie-
tatis est: abstinentia a pecunia
et possessionibus subditiorum. Seq-
uitur ibi. Alexander: declina co-
rumpibilem voluptatem: quae

corruptibile sunt. Conatus est
voluptatis generat carnale amo-
rem. Amor: carnalis avaritiam.
Avaritia desiderium divinarum
illud inirecundiam: hoc pie-
suspicionem. Fila invidie: ista
latrocinium: illud vituperationem
ex qua nascitur captivitas: quod
ad detrimentum legis et destru-
ctionem familiaritatis: ad ru-
nam totius corporis. Nemo illud
quod sapientes philosophi dicunt: quod
videlicet in pauperibus debet regiam
maiestatem obtinere se lega-
libus instituta non in ficta ap-
parentia: sed facti quidem: et co-
gnoscant omnes. Sequitur. Debet
reges legiferos honorare: religio-
sos venerari: sapientes sublimi-
res: cum his conferre. Et postea
sequitur. Opus est regi futura cogi-
tare: et futuri calibus prudenter
occurrere. Sequitur. Nultum
convenerit regie maiestati: honori-
ficet induit: cum pulchro apparatu
apparere. Nemo honorifici est: re-
gem a multiloquio abstinere. ait
enim Policiatus li. v. Qui ab-
dantia copiositate vilescent. Et
cum in multiloquio peccati non de-
sit: pauci prudenter loquentes
vero est pretiosus. Vnde Socrates
querent quid quod sanis optimam
comparat: huius essent inquit optima
et locutus fuerit pauci. Et sequitur
Aristoteles inter cetera de. Multum
frequenter posita vilius personarum
quam mutua familiaritas pariter co-

Comuniloquii.

I temptum. **E**ndi statuerunt rex tñ semel in anno appareat cum regali apparatu: et nobiles stare circa eum: vulgus vō a remos: et illa die dō a clargiri. reos e carcerib⁹ mācipare: et pia opa exercere. Si tñc vnus sapientior de principib⁹ consuevit cōclona

R et ad regem: referens grates deo qz regnum indoꝝ ita bene ordinauit: et de tam sapienti rege patriam decorauit. Et post conuerſe se ad populu: bonos mores regis enūterā captādo beniuolētiā et inducēs eos ad humilitatē reuerentiam: beniuolentia: et dilectionem regis. Quo facio populus studet regis laudes extollere: pio regis vna deum exorare. pueros ab infamia inducit in regis amorem: honore: obediētia et timore. Cōſuevit tñc ſceleratos punire: vt ceteri corragant. tributa alleuare: cū mercatorib⁹ dispēſare: et qz partem remittere. Ad illic cōcurrūt: tūde tributa regalia et redditus augmētant. Sequitur. **A**lexander: noli appetere tranſitionē: et qd cito optet te relinquere: ſed pete diuina iocundabilia. Noli eſſe crudelis: et inſeribilis ad parcendū eis de qb⁹ victoria habuiſti. Cogita de futuro caſibus. Noli inuari deſideria tua in comēſtione: potu: cortu: et diuturno ſomno. Cor⁹ enim ē ypocriſis porcorū. Et quo

M ſi cellanteri ubi grandis erit glo

ria. Non exerceas vitii ſimulacra: nabilū beliaz: et actus brutoz. Crede mihi idubitanter: qz corruptus eſt deſtructio corpi⁹: abbreviano vite: corruptio ſtutū. legio tranſgreſſio moris generā ſemineo. Deceat imperatōr maiestate paucos habere ſideles: cū quib⁹ delectet cū variis inſtrumentis organoz: cū ſuerit tedioſus. Mō n. humani talib⁹ naſt delectat ſenſus requieſcēt: corp⁹ vigorat ſollicitudo et curioſitas tūmeſcit: et hoc fiat tribus vel quatuor viciis: et hō eſt ſuſ: qz fiat pauidus: et tñc abſtine te a vino: et potius multa ſecreta percipe. Debes habere de tua familia ſpectiales: qui reſſerāt tibi que ſiūt: et qd dicūt per regnū tuū: honora ſapientes. Nullus ſit de nobilibus tuis: qz tuam non ſentiat largitatem: pareat omnibus clementia: et aſteſtat: et nobilitas tui antem liberalis. Deceat reges habere penētiā: diſcretiōē: et a riſu multū abſtinere: qz riſus tollit reuerentia: et generat ſenectutē. Ille rex eſt laudabilis qz aſſimilat vni ſublectorū. Si quis in ei⁹ pñcia inuiriā faciat: conſiderandū qz aio fiat: an indendū ei placeat: et ad gaudiū puocet: an in comēptu. Prius mō leuiter corripat. De cūdo mō grauius. Obediētia dominantis in quatuor attendit in religioſitate: dilectiōe. Lūctate: et Reuerentia. Rex in re-

N

O

P

quo est sicut pluuia in terra: que
est celi bñdictione terre vna: vmen
tum mutamen. Et post. Repore
necessitana succurre eunib⁹. Tunc
debes aperire celaria tua: vt v
uant vniuersi prouidentia tua.
Tunc offendere sanguine hūa
num: q: hoc solum deo puenit. Aut
enim Hermogenea. Quā creatu
ra interficit creaturā sibi similem:
virtutes celoz clamāt ad diuinā
maiestatem dicētes: dñe: serua
tu⁹ vult eē tibi filio. Annales pa
trū discite: idē enim poteris mul
ta bona extrahere. facta pterita
dant certū doctmētū in futuro.
R. Haec ne infringas fidem datā.
quia hoc conuenit infidelib⁹: in
uenib⁹: et meretricib⁹. Rex nisi
multū rogatus iurare non debz.
Studia in ciuitatibus statuē: et p
cipe hominib⁹ tuis: vt doceat si
lios scientias literaz. Et tu i de
cet prouidentiaz: eis in necessariis
puidere. Regnum grecorū subli
mavit diligētia studētū: pbiat
q: sapiētū. Illūq: phidas in ope
ribus et seruitijs mulier. Reco
le factū regine midorū: qm̄ in dō
mū tibi causa amicitie multa enre
nia et dōa venusta. Inter q: mul
sa fuit illa venustissima puella: q
ab infans imbuta et nutrita fue
rat veneno serpentino: ita q: nū
sua versa fuerat in naturam ser
pentis. Et nū ego diligenter in
spectasse in illā: et arte magica in
dagasse: et q: ipsa audacter ho

risolueret incessanter: et inuerecū.
de tigebat visum in facie homi
nū perpendi siquidem: q: inter
ficeret homines solo mortu: Qd
tu expimento pbaſti. Et nisi hoc
tibi cerulime oſidisset: mors tua
fuisse ardoze ipsius cori suble
cuta. Et pmissio igitur p̄dicatoz
diuino habere pot occasionem
instruēdi pauciores: et vultus cō
ferendi cū eis: maxie ipe p̄cio.
Caplin. xij. Qd p̄nceps non
faciat iniusta bella.

Et quia ip̄a ē belli et ip̄o
p̄cio: Ecce. iij. p̄ncipes
sunt instruēdi tempore
belli. In p̄ncipio notādū: q: bellū
illud a p̄ncipē vlt assūptū: et esse
iusta necessitas: et debet eē iuste
iustie equitas: et in exercendo:
intentionis ordinabilitas. Quia
put habet. xxiiij. q. i. bellū possūt
fuisse fm̄ euangelū: vt. Causa
iniquitatis eripiat: et ppter pa
cis necessitatem. In bello enim
iuste reprehenditū occidi cupidū
tas: vltiscendi seueritas: impa
tis et implacabilitas animi feritas:
crudelitas debellandi: libido vo
minandi: et si qua similia que in
bellis reprehendūt. put aut. Aug.
xiiij. s. faustū: et similiter dicta. q.
in qua dī. q. bella non sunt pec
cata si fiant pp̄ malorū cohibitiō
nem: bonorū sublimatiōem: et
propter reuerentiam reipublice
exhibendam vel obediētiā. Et
ibi satis de iusto bello: de quib⁹

Cōmuniloquii.

Augu. vbi. 2. vi. Quid auctoritas belli est penes principē: ministerium exequendi penes milites. Post bellū qd gerēdū: deo auctore suscipitur. recte suscipi: dubitāre fas non est. scilicet ad terrēdā vel remittendā: vel subiugandā moraliū superbiam. Et Idē Aug. epist. v. **A**dificorditer si fieri posset: etiam bella gererent a bonis. ut licentiosis cupiditatib⁹ dominio hec vna perderent: q̄ iusto sperio vel exurpari: vel depumis debuerūt. Si de bello mīlo. iij. 3. c. x. v. 1. xxi. c. v. Bellū tamen nūq̄ debz fieri: nisi urgente necessitate: prius habetur dicta causa q. vii. Si nulla vergeat.

Eaplin. xiiij. Quid princeps in bello capiat a dei offensa.

Et cū princeps est ad monendus: vt sit in cura: omnia que deum offendit. et cū cecitiam canendū: et ea que deo placeat: et ecclie proficiant: secūdi diligētia studio sitas. Debet enim princeps et sui summe puidere: vt habeat dei secū. **Q**uid est: cū eius mandatis obediunt: et ea adimplēt: putant Achior alloquēdo Isoloferne. Iudith. x. vbi cū recitauit bñficia dei ex hībita populo suo cōcladit. **N**unc ergo vne pquire: si est aliqua iniuria cor i speem dei sui. et a seclāmus ad illos: quoniam tradēo tradet illos tibi de⁹. Si si nulla ē offēso ppli hui⁹ coraz deo suo

non poterim⁹ resistere illis: qm̄ deus illos defendet eos. **N**ume. ri. xiiij. **N**olite timere: dñs a nobis cū est. Et I. eui. xxvi. Si in prece pio meis ambulaueritis. Degred. psequimini inimicos vros et corruent coraz vobis. et Josue. vii. v. q̄ furio vniū. s. Achior. multi occisi sunt de populo. Qui vult ergo victoriā habere in bello: habeat deus secū. exemplo Abiae. **M**oyli: **D**avid: et aliorū principū iustorū.

Eaplin. xv. Quid princeps in expugnando sit cautus sagax.

Et princeps debet puidere: vt sit in suo militib⁹: regimini ordinatib⁹: et expugnadi artificialis sagaxitas. Debet enim scire artē rei militario: quam artē dicitur **A**cedemoni tradidisse. **E**nde **H**anibal. **R**olūpennus: **I**ace: **D**emonis q̄siu ductorē: putat **P**oli. d. vi. c. vi. vñ ait **T**rogus pompēus li. xi. de **A**lexandro. q̄ cū ad pēnlosi bellū exercitū legeret. nō iuuenes robustos: nec pmi florē etatis: sed veteranos milites: pterosq̄ etiam emeruos milites: qui cū pfe paruorū militū: tuerēt elegit: vt nō tam milites q̄ magis milite putarēt. **E**rdine: q̄ nemo nisi ierageno riuo duxit. vt si principia castrorū cerneret: senati alieui⁹ respondeb⁹ videre te credere. Itaq̄ nemo in pēlio fugam: sed victoriā

regitauit. Neq; eis in pedib⁹ qe
q; sper: sed in lacerto fuit. Q^{uo} rlo
fuit S^{er}uatio 2 suis 2 id illi victo
reor: 2 hi victi. Qui eim fecidoo
oprateuenio: dimittet arte non
casur: ait P^{ro}u. vbi. 5. Quia artes
noscent experti in milia: vt di
ctū est.

Capit. xvi. Q^{uo}d princeps suos
coherceat disciplina.

Lez. puidere v3 princeps
vt in se. 2 suis militib⁹ sit
debita 2 recta disciplina.

bilas. coheredo. f. carnis lafel
tiao: cōmestatio eo: voluptates:
ipudicitias: cupiditates: i apinas
dissentio eo: discordias: p^{ro}ptio/
neo. Inobedientias. De facili enis
vincit exercit⁹ quāuisq; vbi n^{on}
viger debita disciplina: ait P^{ro}u.
li. vi. c. xij. d. q^{uo}d Romāia adeo p
fuit disciplina: vt orbē terr⁹: sue sub
iceret orioni. Alexander Mace
do: exiguum manū militare lu
secpia a patre sed doctam. Quia
assuefacta miline: orbē terrarū
aggressus: innumeras hostium
strages fudit. Arsesq; trecentis
acedemōioz ad Tremopilas
verat: cū eos manu infinita ple
risq; suis amissis vix cōsugisset:
in eo se deceptū dicebat: q^{uo}d mul
tos qdē hoies haberet: raros at
disciplina tenaces. Et filii victi fuit
turpiter apō Salamīnā: vbi vix
vna nauicuasit. Peristi: q^{uo}d duces
ei⁹ n^{on} p^{ro}uenerūt: p^{ro} n^{on} iudice exer
citus n^{on} erat: atq; q^{uo}d singlis telis

receptis a singlis: vt ex nūero te
lorū: ductū mueruo hēret. Frustra
eim princeps spat victoriā: nisi vi
gear apō se 2 suos disciplina cohi
bēdi p^{ro}dicta. vñ narrat Male. lib.
ij. c. ij. Q^{uo}d Corneli⁹ Scipio L^o/
sul: missio i hispaniā: eo momē
to q^{uo}d castra intrauit: edixit: vt oia
q^{uo}d voluptatis causa cōparata erant
auferrent 2 submouerēt. Q^{uo}d stat
q^{uo}d tūc maximū institutoz 2 lara
rū numex cū duob⁹ militib⁹ scoz
top inde abussit. Et sic exercitus
q^{uo}d ante metū mortis deformi se fe
derio actu maculauerat: erecta 2
2 recreata virtute: aciem illam 2
animosam Numātiā incendia
erastam: rursusq; p^{ro}stratam solo
equauit. Et de hoc infra: vbi de
disciplina militum.

Capit. xvij. Q^{uo}d princeps la
bozet vt sit in suis fidelitas vera

Am princeps v3 puidere
re: q^{uo}d sit in suis vera fide
litas: 2 sui ab illis amabi
lit. vñ enis ait Iul⁹ Cesar. Qui
non laborat: vt militib⁹ sit carus
militem nescit amare: put dicē
i. de vita Cesarū parte prima. q^{uo}d
militē nec moribus nec fortuna
probabat: sed tantum virib⁹ tra
ctabatq; pari securitate atq; in
dulgentia non vbiq; 2 semp: sed
cor hostis in prozio esset: 2 coer
cebat tunc maxime exactor gra
uissimus discipline dila. Neq;
observabat omnia: sed sedito so
rum sui pūctor acerrim⁹. M^od

Cōmuniloquiū.

lites suos cōmilitōnes vocabat: diligebatq; adeo vt audia cla-
de Tūcanā: barbā capilliq; submisit: nec an deperisset q; iudicauerit. Quibus reb; a deo iūstos sibi & cōtūsimos milites reddidit. his in oīo attrahit pan-
cepo corda suor; potiusq; pecu-
nia vel munerib;: putat Tuli⁹ rectius dictum. Philippū ad Alexandrū in quadā eplā. Pre-
clare inquit Alexandrū filium Philippus accusat: q; largius e-
beniūolenti i; psequat. Quod te-
maliū inquit v'srō in istaz vanam spem induxit: vt eos fideles tibi fore putes quos pecunia corru-
pserat. An id agis: vt macedōes non tam regē suū q; ministrū & pbeniorē putēs. Quos sordidū est regi: melius corruptū q; lar-
gionem dixit esse. Si enīz dege-
rior qui accipit atq; ad idē temp-
expectādū paratior. hec ille vlt.
Sed preceptū putem⁹ oib; .
Male lib. vii. c. i. superaddēo: q; p-
pūo ei⁹ Philippus: maior ex-
pte mercator grātē: magis q; victor fuit. Sed q; hoies sunt cu-
piditate insatiabiles: mutabiles
& instabiles: oportet principem
multa dare: an Sen. iij. de bñf. c. xxij. loquens de Philippo p-
dicto: qui euidam milia dederat
alterius peditū. Reges inq; do-
nant in bello operto oculo. Mō
sufficit homo vñ tot armatis cu-
piditadibus. Non potest quis co-

de: tempore: & bonum vīrum
& bonum dūcerē agere. Quomo-
do tot milia hominū insatiabi-
lia saturabuntur. Quid habebit
si suū quisq; habuerit. Quasi
dicat pncepo vel dominus qua-
si cogitur ob armatas cupidita-
tes suorum ad auferendum qui-
busdam: & dandum aliis. Nec
negat Philippus in dicta epi-
stola: qm oportet principē lar-
gum esse: & multa dare: sed inhi-
nuat: q; non sunt multum fide-
les: qui sola quasi pecunia con-
ducuntur: & mercentur. Ad aglo-
eni cōdescensū benignitate: &
sociali affabilitate attrahit pan-
cepo suos ad amores q; pecunia.
vñ narrat Valerius libro. vii. c.
viii. q; Themistodes oīz cū
um suoz noīa: memoria com-
prehendit. & Tūo omīa suoz
noīa sciuit. Et ceteros dū-
citarum & vīginti gentium que
sub eius regno erant linguas dī-
dit. Ille scilicet Tit⁹ vt sine mo-
nore exercitū saluaret: Sic
vt eos quibus imperabat sine in-
terprete alloqui posset. Idē So-
linus libro. i. superaddēo: q; fi-
fecit. sicut imperatores faciunt: vt
suos attrahant ad suū amorē.
Capitū. xxiij. Quō pncepo po-
hat in deo spem de habenda vi-
ctoia:

E q; victoria: de celo est
La rege regum. Mō enī
in multitudine exercitus

R

S

T

victoria belli: sed de celo fortim/
do est. **Ex** Sach. iij. **I**o pncipio
debet esse vera fides: firma spes
& pia supplicatio ad deum: imple
sit ovis belli: & pector sui ac suo
rum crepto **Abdoyfi**. exodi. xxiij.
Qui cum tenuit manus vince
bat israel. **I**deo deu. xx. **E**t cie
na ad bellam contra hostes &c.
No timebis coram hostibus te
cum est. Sequit. **A**ppropinquan
te bello stabit sacerdos ante acie
& sic loquet. **N**olite metueret: quia
dnus in medio nostruz. sicut fecit
Theodosius prout legimus in histo
ria romanorum. **A**bi of. q. cum
Augustinus & **A**rbogastes cum in
struere acie alpium transitu tene
rent. **Theodosius** exprobat ebi & sibi
ni orationi incubens: totam no
ctem per vigil cregit. **A**um tamē
se esse destitutum a suis sciret: & ab
hostibus circum seipsum nesciret:
fiducialiter arma corapiens: si
gnūq; crucis: se prelio dedit: ac se
in bellum. cui si nemo sequeretur:
victor: futurus inuisit. **A**um con
suluo **Ioannes** **Anachorita** cū
victurum spononderat. **A**n seg
tur ibi. **Q**d cū ad cōgressionem
ventum esset: veniens turbo. ap
te **Theodosii** in ora hostium ruit:
qui & ab eius parte. **V**alenter spi
cula missa hostibus infigeret: &
hostili et manu missa: ad muren
tes reflecteret: ut dictū est. **E**t sic
hostili exercitu prostrato: **E**uge
nio capto & interfecto. **A**rboga

stus: manu sua propria percussus
est: **Ex** quo pars qm̄ valet in bel
lo iustitia principis: & oratio in
stantia. **E**nde sequit. ibi. **Q**d post
mortem **Theodosii**: filia ei^a re
gnantibus **A**rebadiis: & honorio
Auldo comes **A**phace: arbitra
tus in parvulis nimis spem fore
Aphricā proprio iure usurpat ce
pit. **Q**uius frater **A**bas: cellius
perfidiam perhorrescens rediit.
in **Y**taliam. **Q**ui missus ad illos
hostem bello insequendū: tā sci
entia **Theodosio** qm̄ in rebus
desperatissimo oso hominū per fide
chasti: dei clementiā impetraret
Capti: & insula adit inde secum
factos viros adducens: cū qbus
ofonibus & ieiunioribus aliquot
continuit: & nocte. **A**n tridui
ho q; hosti congru^a fieret: cū nō
nocui beatum **A**mbro. **P**aulo
an defunctum: quō & qm̄ victori
am caperet: diem sibi indicau
it: & locum. **E**t tertio deniq; dies
ofonibus hymnisq; perugit: cū
centū quinq; solis milibus. cō
tra octuaginta milia hostium p
gens: eos dei nutu sine bello in vi
tione accepit. **A**uldo comes su
gani arripuit & post aliquot dies
stragularius interit. **A**urificer
go una hōras: & magnifica ora
tionis vultus: **E**t in his pnceps
honore o; ecclesiam dei: & ei^a
ministros: ac prohibere suis: ne
presumant: ecclesiam ignominare.
Ende narrat **idē**. **Q**d predict^a

Z Bazeel rex secundarum insolentia
 tumens: ecclesiam dei temerarij au-
 suo est: atque ea quosdam non du-
 bitante extrahere. Sed pena secu-
 ra sacrilegij: ipse post aliquantu-
 lum tempore est punitus. Simili-
 narrat consequenter ibidem. Quod
 cum ista ecclesia deuiasset. vir
 sanctus Leo papa ad eum acces-
 sit: et oia que optauerat obtinens
 non tamen rome sed totius italie vi-
 ctoria repositum. Territus namque
 ista dei iurata fuerat: nec christi sa-
 cerdoti aliud repedere voluit nisi
 quod ille peroptabat. Quod quocumque
 post discessum pontificio inter-
 rogatus esse istam a suis. cur ultra
 solium more: tantam reueren-
 tia Romano pontifici tribuerit:
 quoniam pene ad oia que ille imperas-
 set: obtemperari se iussisset. Tunc
 regem respondisse: non se pape p-
 sonam reuerentem esse. sed alium se videntem
 cum in habitu sacerdotali. vi-
 disse: forma venustiore: capite
 venerabili. cinginato quodam si-
 bi gladio terribili more minante:
 nisi oia que ille expetisset impleret.
 Cum enim princeps sit dei mini-
 ster suscipiens gladium ab ecclesia
 ut dictum est supra. iussus est: ut
 ecclesiam honorare: ministros ei
 defendere: et eorum iniurias p-
 pulsare.

Capitulum xix. Quod princeps co-
 herceat sensus suos ab omni co-
 cupiscentia.

Quod qualiter princeps
 debet regere alios: ne falso
 portet nomen principis
 vel regis: sollicite studet: ut ad re-
 gendum se et familiam passionem
 interiorum et ad principandum co-
 concupiscentijs que militanti ad-
 uersus animam. ut enim ait. 3°
 domo. ix. Ethic. iii. Rex debet a re-
 gendo. Recte faciendo. nomen re-
 gis tenet: peccando amittit. Rex
 eris: si recta facis: aliter non eris.
 Ille vero vere est princeps et rea-
 liter: qui suis principatui mentalibus
 appetibus et desiderijs carnali-
 bus: et ille rex est qui eos regit. Job.
 xij. Effundit despectionem super
 principes. 3° Reg. mor. xi. Prin-
 cipes inquit domini qui principantur
 cogitationibus. Et super illis ibi-
 dem. Balteum regum dissoluit:
 Greg. au. Qui membrorum suorum
 motus bene regere sciunt: meri-
 to regem domini. Et super illud Job
 xxxvi. Reges in solio collocat in
 perpetuum. Greg. mor. xxi. ait.
 Reges. scilicet a prelati moribus car-
 nis: modo estis auaritie tempe-
 rant: modo gloriæ elationis in-
 clinat: modo liuoris suggestiones
 obrium: modo ignis furoris ex-
 guunt. Reges. quia temptationem
 moribus: non consentiendo: sue-
 cum bere: sed regendo preesse no-
 nerunt. hec Greg. Quia igitur ta-
 les realiter: et virtualiter reges sunt
 3° Horatio in carmine lyrico

B

C

D ad repamendā dñandilibidines
ita canit: prout recitat Aug. v. de
ci. c. xij. L' annos regnes: amduz
dominādo Spm. qd si libū re/
molis. Sādibus iungas: et eter/
qz polus. Veniat em. Ad hoc
Claudianus egregie alloquitur
Theodosium aut. Tu licet extre/
mos late dominere p' indoo. Te
medus: te molis arabos: te scro
adorēt. Si metuis: si pua cupio
si ducens ira. Seruus panere iu/
gum: tolerabis iniquos. Ineri⁹
leges: tunc omnia iure tenebis.
Cum poteris rex esse tui: prech/
vior vīso. In petora dā: suadet/
qz licentia luxum. Alleeubus ef/
frena lauet. nūc vinces sed cōpit/
me motus. Imperio: cū prom/
pia venio: cū durus ire. Conso/
litur cū pena patet. sed cōpime/
motus. Nec tibi quid liceat. sed
qd fecisse decebit. Occurret mē/
tem domet respectus honesti. h
ille. Unde et valentinus imperator
octogenarius: et adhuc vgo: die
fati sui: precōla triumphor suo:
rum recolens qbus felicissimus
fuerat: ait se tū vna victoria glo/
riari. Et requisit⁹: quā: respōdit.
Quia inimicorū neqssimā domui
carnē meam. Amice: hic impera/
tor inglorius magrasset a seculo:
nisi ei resistisset: cum qua tu fami/
liarem assensu pepegisti. ait Ma/
terius in paruo tractatu. Vbi ergo
sunt reges et principes: qui sic se/
ipsos et sua oia regunt. Job. xix.

Cum regibus et consulis terre
Vbi Greg. Reges: qz sua corpo/
ra bene regere sciunt. qui deside/
riorū motus in se temperāt: sub/
sectas cogitationes lege virtutis
regulant. Reges: qz sibi p' p'ie/
sident: et se reges sciunt. Vt bea/
ta terra: cuius rex nobilis ē: et vhe/
terre: cuius rex puer est. Ecce. xl.
Vbi bene dicit Pēn. epistola. bar/
qz multi vt hostem vincerēt: v/
ci sunt cupiditate. Nemo cupi/
dantibus resistit. nemo ambuōi/
nemo crudelitati. Et cum agere/
videant: ab eis agitant. Et episto/
la. cxv. loquens de Alex. ali. Pē/
ctor tot regum: tot gentium: tot/
populo: tū ire tristitūqz succum/
bens. Vt enim egerat vt omnia/
potius in potestate haberet qz se/
Vt qz magnis homines tenentur/
erroribus. Felicissimos se iudicat/
ignari: qz imperari sibi magnū
est imperium. Et ideo idē epistola
xxxvij. Vt via inquit omnia tibi/
subicere: te subice rōm. Vltos/
reges: si te rō regat. Vbi ipsa vi/
sco: quid et quem admodū age/
debeas. Et quia nō semper sic fa/
ci homo: ideo nō semper est ve/
rus rex aut idē epistola. cxvi. An/
mus noster modo est rex. mō ty/
rannus. Rex est: cum honesto in/
met: salūtē cōmuni corpori curat/
et nihil illi iperatur: nūqz for/
didum. Vbi vō corpus est ipo/
tens: et delicatuz transiit in nomē/
detestabile: et sic tyrannus. Ma

Cōmuniloquii.

rum igitur valet principari genti
abus extenuis: dominari punitio
easq; humanis regere legib⁹: ni
si princeps eas regens regis lege
rationis et vine equitatis. **Ma-**
lus eni si regat feruus est tot do-
muoru quor yuoru: **Aut Magn.**
I **lib. de cl. c. iij.** Contra: melior est
q dñatur aio suo expugnatof vr
bium. puer. xvj. Ille eni vincit et
expugnat extenora: hic regit et or-
dinat sua interiora fin q expōit
Gre. ij. pastor. c. xij. De tali fge
of puer. xx. Rex q sedet i solio in
dñi iura suo dissipat oē malū.
Caplm. xx. Nō princeps caue
at a tyrānide: et iniustitia.

A predicta pz. quātr vñ
fert pnceps: siue rex a ty-
rāno. Quia princeps oī
q est legitime institut⁹: et iuredi-
tino et humano principaf: qui ē
virtutib⁹ pedit⁹: et seipsum regit
vt dictum est. Tyrānus vō con-
trario modio se hēt. **Tob. x.** Ille
merito annoñ tyrānidio eius in-
cernio est: vbi mor. xij. ait **Greg.**
Tyrānus est: qui in cōi republica
non iure principaf. **Et Pol. lib.**
ij. c. i. Vñ inquit tyrāni et pñ-
cipio: q: hic legi obtemperat: et ei⁹
arbitrio regi pplm: cuius se cre-
dit ministrum. Tyrānus vō con-
trario modio se hēt. Et in liberta
secularibus cautum est: q nō est
pari: tyrānum occidere: s; equū
et iustū: ait idē **h. i. in. fi.** subdona
rationem qui a deo recepu pñatē

legib⁹ feruit: et sustide: et turba sa-
muluo est. Qui vō eo vñ parat
ra depmit: et voluntati sue iura lib-
mittit. In eū igit meruo armanē
iura qui leges exaromat. **Jo. Tul.**
ij. de offi. c. vij. Nulla inquit no-
bio societas cum tyrāno: s; po-
tius summa distinctio. Neq; n.
cōtra naturā est: spoliare eum si
poteo: quem etiam honestus est
necare: atq; hoc genus pestifer
et impiū: ex hominū societate ex-
terminandū est. vt eni membra
quedā amputant: si sanguis et spī-
ritu carere ceperint: et cetera niē
bilo nocentis: et ista tanq; infir-
mū hoīo feritas et immanitas belue
a cōmuni humanitate corporis
segreganda est. Nū et omnia pñ-
ceps: licet sit legitime institutus
debet tamē cauere ab operib⁹ ty-
rānicis: Que sunt. Iniustis legi-
bus populo opprimere. Unde bñ
tribus et talia aggravare: rebus
ppulo spoliare: idē iustis opib⁹ an-
gare. Ab suadētib⁹ hostib⁹ nō
desistere: prepositos et balliuos
iniustos ad eccouandū populu
pescicere. Et sic de alijs. Et enim
ait **Aug. ij. de cl. c. xx.** rex cum est
iniustus. tyrannus est. Et pñus.
et pñ. viij. poneno dñam inter re-
gem. et tyrannum ait. Tyrannus
est q qd sibi conferens est inten-
dit: rex: qui qd est vñle subditop.
Rex est qui per se sufficēo est: et
omnibus bonis super excellens.
et talis nullo indiget. vñle nō si

M

N

bi sed subdito intendit: ait ibide
 Unde de principibus mo 17/
 tanco. puer. vii. of Leo rugizo
 et versus esurieno pancepo impl
 to super populum paupere Dur
 Indigena pendenna multos op/
 paut per calunniā. De talibus
 cōquerit dñs 33ai. x. principes
 tu in hileco: socii furii. Et d hie
 Seneca. iij. de naturalibus. q. c.
 4. Bonus inquit est deorum ope
 ra celebrare: q̄ philippi aut Ale
 xandri latrocinia: et hantbalis et
 olionum. Et sequit. q̄ est precipu
 um in rebus humanis: non clas
 sibus maria complecti: nec in ru
 ba maris lutoze signa posuisse:
 nec efficiēte terra: ad altorum
 iniurias errasse: in oceano igno
 ra querere. sed animo vidisse: q̄
 nulla maior victoria: q̄ vna do
 minasse. innumerales sunt q po
 pulos in p̄tate habuerunt: p̄ncipi
 sum qui se. Decille. Et p̄nceps
 nobilis et iustus cauet a predictis
 cogitō: q̄ est pater patrie et ha
 bitum est supra. et eni dicit p̄s.
 23bi. xviij. Similito est compara
 tio: regia ad subduos. patris ad fi
 lios: pastoris ad oves. Paterno
 eni modo: pie debet regere pplz
 v̄dictum est. s. Que sit aia mer
 ceo p̄salia p̄ncipi dñ regum
 of Deu. xviij. Non multiplicabit
 equos. Sequit. An lō go tempo
 re regnet ipse: et filij eius sup ip̄s.
 Quale s̄o sit dñum tyrannice
 regnum of. Ecc. x. Regnum a

gente in gentem transfert ppter
 iniustitias. et cōtumelias: et diuer
 sos dolos. Et pater de Saule. i.
 Reg. xv. et post de Roboam. iij.
 Reg. xij. Eterna s̄o merces bene
 regnantū est: regnare cum rege
 regum in eternū. Et David. In
 fuisse s̄o p̄ncipū dñano eter
 na iudiciū cum durissimū hie
 q̄ p̄sunt. et potētes: potēte tormē
 ta patiuntur sapientie. vj.

¶ Quarta dilicēo. De informa
 tione eorum qui sunt p̄sides p
 uinciarum.

¶ Peditis cum dei adis
 tolo occasionibus allo
 quendi principem: qui
 ad modum capitis in republica.
 p̄sequēter videndum est de infor
 matione eorum qui se habent ad
 modum membror. Est eni tactū
 est supra. p̄sides p̄uinciarum
 et iudices ac legisperiti vendicāt
 sibi officium aurium: oculorum:
 et lingue. Et loquendo p appo
 p̄tationē: p̄sides p̄uinciarum
 siue potestates ciuitatum: siue p̄e
 positi populorū: siue balli villa
 rum habent se ad modū aurium.
 Suscipiunt enī p̄cepta p̄nci
 pis. et iō auribus assimilant. Ju
 dices s̄o: qui recta vident et iud
 cant: oculis comparant. Et lingue
 quarum v̄sio est loqui possunt
 comparant legisperitis et patronis
 causarum.

¶ Capitulum p̄ncipum. Quod
 p̄sides ad ambiam dila officia.

Primi autē. l. p̄fides et p̄
positi admonendi sunt et
instruendi ne sint cupi
di et ambinosi talis dignitatē pro
pter easdē rationes: propter q̄a
princeps non debet ambire prin
cipatum. De q̄bus supra. Si eni
latrocinia sunt parua regna: fm
Aug. et Caluim vbi s. multo ma
gis tales dignitates sunt quidam
principatus: et eis videntes vocen
tur potestates. Non ergo ex am
bitione et cupiditate lucra spolia.
nec ex appetitu transitorio hono
ris debeant assumi huiusmodi of
ficia: vel vt vult dicat onera et pe
ricula: s; obē assium multu oble
superioris principis inuigilantia
et affectu comodi reipublice: et de
siderio subueniendi indigentib;
suo auxilio et patrocinio. ecc. viij.
Noli querere ab homine ducatus
nec a rege carpedram honoris
Noli querere fieri iudex: nisi va
leas virtute irripere iniquitates
Sed valde difficile est irripere
iniquitates diebus istis: q̄a mul
ti iniqui atq; infideles regno: pau
ci et boni: vt enī ait Aecius sicut
recitat Aulus. iij. l. de offi. c. xix.
Ad vulgi opinionem: que maior
voluntas q̄ regnādi esse possit: Mi
hil enī inuoluit eo q̄ inuoluit con
secutus sit inuenio. Possunt cui
q̄ viles esse languores: sollicitu
dies diurni et nocturni metus: vi
ta insidiari et periculorum ple
nissima: hec ille. Et vere ille qui

et ambitione et libidine p̄fidentem
di consequit dignitatē p̄fecture
inuoluit consequit. Indignus ergo
non sunt a principibus p̄ficien
di in dictis officiis ait Mal. li. vi.
c. viij. narrans de quodam: q̄ cō
sule: neutruq; misit in hispanias
consule a senatu de duobus: quo
ruq; alter nihil hēbat: alteri nihil
erat satis: eque malū impertit ma
gis tram iudicantis inopia et aua
ritia. Quidō enī p̄fectus egen
ē. multa errorum et stulto po
pulo: vt sustinet et dicit. Quidō
et avar^{us} est p̄fectus: multa ra
piti vlet^{ur} avaritia satiet. Tales igit
tur excludendi sunt et amouendi
a talibus officiis. Unde in pulo
ris super actus apostolorū narra
tur de tibeno: q̄. s. erat in negoti
to morosus: et segnis: et vix aut
nunq; mutabat procuratores. et
querentibus cōm: rēdit: parcere
se plebicule. Scientes enī: se ha
bere procuracionē ad modicum
tempus: emungunt populi vsq;
ad sanguinē: et cito actus domi
nant: q̄to breuius. et qui recētes
veniunt dissipant q̄dquid inueni
unt. Et dicebat exempli de quo
dam vulnerato. Qui cur esset in
via nec amoveret mulcas de vul
nere: alter superueniens: parās: q̄
bas dimittet et imbecillitate ad
egit eas. Ad quem ille. Male se
cisti: q̄ masee quas amouisti ple
ne erant sanguine: et me paruas
molestabam. Rēne aut superuenit

ent: actus pungent. Sic et per
 rutores vel officiales receniter sub
 fluit: actus in subditos descen
 unt. hec ibi. hñtes igit maior em
 fame siue ex inopia siue ex avari
 tia improbus rapiunt et deuorant
 vñ Mal.li.vl.caj. narrat de vetu
 la que orabat deos p vita Dionisij
 tyrani. Al qua eni ille querebat
 quo meruo suo id faceret: rñdit.
 Quando erā puellaz graue ha
 beremus tyrāni: carere eo cupie
 bamus. Quo interfecto: deterio
 rem occupauit: eiusqz vñano
 nem hñit oēs cupiebāt. Tenuz
 importuniorē oib⁹ habet cepim⁹
 rector em. Timens itaqz: ne si tu
 fueris assup⁹: deterior in locu tu
 u succedat: caput meū p salute
 tua deuoteo. Tam salua autē au
 data punire Dionisio erubuit.
 Quales autē sint assumendi et p
 ficiendi sufficienter docet. Exo.
 xvij. Proinde ait dñs: moysi de
 omni plebe viros potētes. Illa
 litera hñt sapientes et iunctes de
 um: in quib⁹ est veritas et gode
 rint avaritiā: et constituat ex eis tri
 bunos et centuriones. et. Debet
 enim esse potentes iustitie et alia
 rum virtutum stabilitate firmati:
 timentes deū: cultus enim pie
 tate: hñtes veritate et vite et iudicij
 in recta diuinatione: cui avari
 tie detestatio: et munera refusa
 tione: de quibus infra: et abseqz sē
 lectorum spoliatio. et excoatio
 ne. Talis fuit seruus Abise qd

erat oibus que habebat. et pater
 gen. xliij. Talis fuit Joseph. qui
 sub pharaone rector terre egypti p
 fuit. Gen. xliij. Talis dz ē leuius
 fidelis et prudens super familiis
 dñi fuit: prout dicit Saluator.

Capitulum secundū. Qd pre
 sidente caueat a pōpōsa seqlla.

Qualis autem debeat esse
 quilibet talis prepositus
 et qualiter debet reges po
 pulum subiectum patet ex vñtis
 supra de principe. Debet eni imi
 tator esse boni principis et se recte
 regere in officio sibi cōmissio: si
 cut et princeps in dominio suo vel
 regno. Secundū eni iudices po
 puli: sic et ministri eius. Et sic pñ
 ceptū vel dñx debet rectificare om
 nes in suo dominio recto regi
 mine: sic et quilibet presidens
 sub eo: Rec. x. Qualis est rector
 ciuitatis: tales habuantes in ea.
 Nilominus cauere se dz a sa
 mille et seruorum numerosa pō
 pa: et a nimia personarū multiti
 ne sequella: ad subiectū populi graua
 me. exēplo antiquor. Alii narrat
 Mal.liiij.caj. de Catone qui ēē
 cum bello cum libus interfect: si
 lum trahens secum: duodecim
 trū seruos habuit. Similiter nar
 rat ibi de scriptorē Amiliano qd p
 duos inclitos cōsulatus: tōndēqz
 sue precepte glorie triumphos: se
 ptem trū seruos sequentibus offi
 cio legationis functus est et sequi
 ur. Itaqz cū p sociis et externis

D

E

Comuniloquii.

gentes iter faceret: non ei⁹ man-
cipia: sed victorie numerabāt: nec
q̄ntū auri et argenti: sed q̄ntū am-
plūdina securus pondus ferret ex-
timabatur. ¶ Item cauere oz
p̄les q̄ p̄cesit populo a congre-
gatione indebita diuitiarum: et ab
iniuste extorta pecunia. Exēplo
annuozum: prout narrat ibides
Mat. de talibus: q̄ post cōsulatus
in nullo fuerunt diuitiores: sed etiā
pauperes mortui sunt. Quā narra-
rat: q̄ Valenti⁹ post tres cōsula-
tus populo romano acceptissimos
sic mortuus est paup⁹: p̄ patrimonio
nūm ad exequiari expensas nō
sufficiebat. Hic narrat de Bar-
co veneo. q̄ fuit arbiter salutis pu-
blice q̄ ita p̄cedia in opo decessit
q̄ sepulture honore caruisset: ni-
si ex collecta pecunia a populo su-
neratus fuisset. Similiter narrat
de alio: q̄ sic pauperes post cō-
sulatus suos decesserunt: vt non
haberent unde filias suas mari-
tandas dotarent: nec vnde cum
honore sepeliri possēt. Et hoc id
q̄ quilibet intēdebat saluti repu-
blice. nō commodia pp̄rio vt di-
ctū est. 3. vbi de republica. et dō
subibus. ¶ Egeuius li. iii. c. iiii. ait.
q̄ Scipio post ita gestis p̄spere
in hispania: in summa paupertate
decessit: nec ea quidē relicta pecu-
nia que sufficeret in dotem filia-
rū q̄s ob inopā publice dotant
senatus. ¶ Itēz cauere debet ta-
lis a comessatione et luxu: et luxu

riand lasciuia. Unde narrat Mat.
vbi. 5. de quodam illustri viro. s.
Atonc: qui tribus iñ seruis cō-
muni⁹ hispanis rexit. et eodē abo-
ac potu content⁹ erat: quo remi-
geo. Illū. n. grata frugalitas p̄su-
etudo in hoc genere vite cum si-
ma dulcedine p̄nebat. Simile
narrat Egeuius vbi. 5. c. i. quā-
antiq̄ cauebant a lasciuia luxurie
vt Antigō⁹. Qui cum audisset
filium diuēnisse in cuius domum
cuius tres filie insignes et specio-
se essent: iulu edixit: ne quis min⁹
quinquaginta annis natus: hos-
plio matris amulian vteret. p̄-
dicta enī multū nocent cōsuetu-
in publica officij: et cō populo sō-
lere debent: quozū multū contra-
ria faciūt. Quod dolēdū est. Quā-
tine autē sic p̄sidentes habere de-
bent deum et ecclesiam in reueren-
tia: et populi subiectum sub disci-
plina. et iustitiam tractare pau-
peres cuius mīsa: q̄z oponet eos mi-
sereri pauperum subditorum: vt
deus de illis habeat misericordi-
am. Unde legitur vltā beatū bati-
stā. q̄ accessit ad eum quedā mu-
liercula tanq̄ ad potentes apud
principem regionis: postulans si-
bi fieri prouidentia. i. misericordi-
am per eum. Qui scripsit illi. hec
mulier dicens: me posse ap̄ te. Et
ergo posui oīde. Qui rescripsit
sic pater sanare voluit miserem illū
sed non potuit: p̄ eo: q̄ tribus sa-

cci cni

cet. Qui Basilus. Si qdē volēs
 non potuisti: bñ vt conqz reo se
 habet. Si autē potens noluisti:
 bucat te christus ad bonū indi-
 gentiā: vt cū volueris nō possis.
 Et sic factum est. Itā postea ca-
 ptus est ille et intercessione bea-
 ti Basilij liberatus. Qui gratias
 egēs restituit mulieri in duplum
 qd abstulerat. Itē saluator Ba-
 thel. xviij. nōne inquit oportuit
 te misereri p̄serui mi sicut et ego:
 tu miser? sū. Et Math. xxvij.
 de malo seruo q manducet et bi-
 bit cū ebriosus: et percussit seruos:
 ad quē venit dñs die qua nō spe-
 rat. et. predicta etiam modū q
 bua p̄nceps est informandus:
 potest et quilibet informari q pre-
 est populo sub eo vt dictum est.
 Caplm. lxx. Qd iudices discer-
 nant et diffiniant cāo cū diligēti-
 a. Iudices autē vēdicāt sibi
 oculos locum i republi-
 ca: vt dictū est. Sic et iuz
 oculi discernunt corporū vitia a
 nocuis: quia oculi speculatores
 qdam sunt: et in alto sūt ad per-
 icula p̄uendenda s̄m Ambro. in
 exameron omel. x. luma. Sic iu-
 dices et republie: in alto positi sūt
 vt discernant iusta ab iniustis sa-
 lubria a nocuis. oculi inquit tui
 recta videāt. puer. iij. vii et iudex
 dicitur: quasi tuos dicēs ppli: ille
 q iure discipet. Iure q̄r discipra
 reuiste est iudicare. Itē est autē
 iudex: s̄m in co. ii est iustitia. xxvij.

q. ij. Idem ps. Quales autē iudi-
 ces cē debeāt dicunt. Deut. xxiij.
 Date ex vobis viros sapientes et
 gnaros: quoz conuersatio sit p-
 bara in tribub⁹ vsq. Et sequitur.
 audite illos: et qd iustum est iudi-
 cate. Quia enim debet esse viri-
 requirit in eis virtus et iustitia. Viri
 enī est p̄prie fortitudo. Sic Zul-
 latus. q. et vir dicitur a virtutes
 vel quia maior vis in eo est p-
 p̄ta. Quia sapientes: requiritur
 debita sapientia iuris et legū. Ju-
 dex enī dicitur dicē ius: vt dictū
 est. Quia dō gnari: requiritur ex-
 perta industria. Gnarus enim ē
 peritus: doctus. scien: strenuus.
 Gnari sunt: qui penitus p̄me ve-
 ritate insinuant: ac p̄p̄. Qd
 conuersatio eoz p̄bara sit. requi-
 ritur laudabilis et redolēs fama.
 Tales debent esse iudices in p̄p̄i
 iudices: Possūt enim esse idem
 p̄sides et iudices: p̄sides in p̄-
 sidendo: iudices in iudicando.
 Deut. xvi. Iudices et magistra-
 tus constitues in omnib⁹ p̄sina-
 tiis. Isti sūt admonendi: vt iu-
 diciū exerceant studiose et dili-
 genter ordinabiliter et recte: p̄u-
 demer et iuste. Job. xxi. Causas
 quam nesciebam diligētissime
 inuestigabam. Abi Bre. mora.
 xix. Ad p̄ferrendū sententiā
 nūq̄ p̄cipites esse debemus:
 ne indiscissa temere iudicemus
 ne quilibet mala audua nos mo-
 ueant: ne passim sine probauone

Credamus. Debet ergo et in iudicio requisita discussio: facili credulitate exclusio. propositiōi examinatione: cu deliberatione: sententia: platio. Et hoc memo. q: iudicium dei est. Deut. i. Ita puz audientis vtmagnū: nec accipies cuiusq: persona: q: dei iudicium est. Jo. ait dñs Exo. xxiii. Nec i iudicio pliniori acquiesces snie: vt a vero deites. pauperis quoq: nō misereberis in iudicio scilicet a vero deulando: et in iudicio sententando. Sūme igit cauere debet iudex a predictis: et ab eis que iudicium peruerit: Sūme debet cauere: et diligens ēē in cognoscendis discussione: ait Bre. vbi. s. **S**alora crimina credenda non sunt: mox cū audiuntur: Sunt tamen cū puniendā: cū veraciter agnoscunt. Facilitas enī credulitatis facit pueri iudiciū. Sicut Iobu asari: qui nimis credulus verbis vxoris suauit d. Ioseph: et eum carceri tradidit. gen. xxxix. Item defectus discussiois accusationis et defensionis est occasio et causa iniusti iudicij. Sicut fuit d. ppo cōdenante Iulianam ad dictum sentē. Quo liberata est: testibus examinatis et pdenatis. vii et Saluator liberauit adulteram: q: nō fuit qui eā cōdenaret. Jo. viij. vt enī ait Ber. de gradib⁹ hūilitatis. est iudiciū quadrupl⁹ scilicet otioso. Jo. v. Sic audio: sic iudico. Et est iudiciū odij fm illud

fm legem debet mox: dixerunt iudei de xpo. Et est iudiciū terroris. Jo. n. Si dixerim⁹ cū sic oēs credēt in illū: et veniet romā et tollit locum nrm et gentē. et est iudiciū amoris scilicet carnalis: sic in David: q: nolebat q: Absalon periret. ii. Reg. xxiij. Jo. statutus est. nō debere aduiri ad iudiciū speciale amicitie: ne fallant: aut fallantur. Et concordat Zulu. iij. s. offi. c. xi. ponit enim psonas amicitie: cū induit personā iudicis. tū dabit amicitie: vt verā amicitia cāz esse malit: et vt exand. lino sps q: aliquid per leges liceat accomoderi. Et ē iuramento infia dicens: da sit: iuramento inueniunt: deū se habere testem. a. vt ego arbitror: mentē suam. hec ille. Canēdū ergo iudicib⁹. ne ex nimia credulitate: ne ex discussionis ommissione. ne ex odij inuitate: ne timoris passionum: ne carnalis amoris affectione: ne amicitie familiaritate: ne mune cupiditate iudicium peruerit. Quatuor enim mōis iudicij peruerit: si moris: odio: amore: cupiditate: vt habet. xi. q. vi. Sed pudeant: q: sint inuitatores simi iudicis: cui iudiciū in ternis exercet. De quo Iul. xi. Iudicabit i iustitia pauperes q: diligēt et eam fuerit anti qui in cāra discussione: q: sagaces et pulchri in examinatione: q: cōstantes et industrii: in dubiorum inuentione: q: clementes et pi i quo

R

S

T

rōdā etiam reorū p̄ causā etigen
 tia absolūtionē: patet in gestis eo
 rū. **E**t p̄rio. s. de causā diligē
 ti discūssione narrat Male. li. vii.
 c. iij. di. **Q**uod Demosthenis astutia
 mirifice iūctū est: euidā ancille
 quē pecuniā: de positi noīe: ea cō
 diuione accepērat: vt eaz nō nisi
 simul vtrūq; redderet. Quorū
 alter iterfecto tpe: quasi mortuo
 socio s̄q̄lore obitus: ancille dece
 pte nūmos abstulit. Superuēit
 postea alter: et de positi posceſſe ce
 pit. herēbat illa misera: pariter et
 pecunie: et deſensionis penuria:
 itaq; de laqueo et suspensio cogi
 tabat. Sed oportune sibi Demo
 sthenes patronus affuit. Qui vti
 aduocationē aduenit: mulier in
 quit hec paratū est: de positi fidē
 soluere. **S**z nūi foenū adduxeris
 id facere non pōt: qm̄ vtrūq; vo
 elſeras: hec dicta est lex me pecu
 nia vni sine altero nūeri. Et sic
 euasit mulier. **E**t de sebo scilz d
 carūz exatatioē. s̄q; p̄z Dani. xij.
 vbi Daniel. oēs ad iudiciū fuoca
 uit. **S**z oēs testes p̄stauerūt: innocētē
 liberant: danū indiscusse iudiciū
 retractauerūt: vnde narrat Petr⁹
 Alphonſus in tractatu suo de q̄
 dam: quē vocabat refugiu pau
 perū: eo q̄ solebat pauperes ad
 iurare. **E**t cum quidā paup: vt
 ibi dī locasset domū suā. euidā
 victo eluit. dūea cognū: pau
 perē spoliare p̄dolo suo: posuit
 in domo volūa quedā oleo plena

q̄daz bo semplea. **T**pe elapſo ve
 nit videre illa: et inueniēdo volūa
 semplea: impositū pauperi eni
 men furtiui inde posset eaz spo
 liare. **Q**ui aut nō restaret illi nisi
 dominano. refugiu pauper: vo
 cana cu seorsū inquit si eſz u
 nocēdo a crimine imposito. Quo
 iurante: q̄ eſz innocēs redyit cū
 eo ad iudiciū p̄cūq; q̄ volūa si
 la menſurarent. Et si tū eſſet de
 fecib⁹ in volūa semplea: sicut i
 plenis: ille sit condēnandus. **S**i
 bo non eſſet in semplea: nisi
 medietas secio: eēt liberādus: qz
 ex hoc planū eēt: q̄ nūq; fuerāt
 plena. Et sic factū fuit: et paup li
 beratus est. Ex quo p̄z q̄m valz
 prouida examinatio in iudicio.
Similiter p̄z te tertio. s. de dilā
 tione iudicioz. vñ narrat Alari
 us lib. viij. c. x. q̄ q̄daz m̄ſ fami
 lias viri et filiz interemūt: qz ab
 eis optie in dōl filiz nūcēdū quez
 ex pōt viro enixa fuerat p̄perit
 occasū. quā rē Holobella p̄sul ad
 se delataz: Athenas ad **E**tropā
 gi cognitiōē itaq; ad iudiceos gra
 uiores exercitatoresq; relegauit.
 qz nec ipse liberare duab⁹ cedib⁹
 p̄aminatū: nec punire eam iusto
 dolore compulſi ſiſtinebat. **S**z
 et **E**tropagite non min⁹ sapien
 ter inspecta causa: et accusato
 rē: et reaz post centū annos ad se
 reuerti iusserunt: eodem affectu
 moti: quo Holobella: sed ille trāſ
 ferendo: ipi differendo queſtio:

Cōmuniloquii.

nem damnādi & absoluendi in-
 explicabili veratione mutabant.
Confinidūter narrat. Agel^o
 de dilatione iudicii differēdiun-
 ter prothagorani vel pictagoraz
 fm alior: vt ait *Proti. li. v. c. xij.*
 & discipulū eius. Inter quos fuit
 scilicet hmoi. *Idem* adolefcēs
 diluc: eloquēte discēde gratia
 causatq; orandi cupiēs fuit. *Idem*
 in disciplina Pictagore se dedit
 pmitēs pecuniā q̄ram peteret:
 data medietate anteq̄ ingredi
 tur: daturus aliam: q̄ die primuz
 cām apd iudices perorasset: & vi-
 cisset. *Idem* postea euz diuū^o auditor
 assertorq; Pictagore fuisse: sa-
 candianiq; a studio pmiouisset:
 transcurso tempore longiori: euz
 causantibus patrocinii denega-
 ret: ne doctus mercedē ipleret:
 habito consilio: fuit cū eo Picta-
 goras contestatur. Cū igitur ad
 iudices incunde cōstituendeq;
 cause venisset grā: Pictagoras
 sic exoritur est. *Idem* inquit stultissi-
 me adolefcēs vtroq; id modo so-
 re: vt reddas qd peto: siue pro te
 p̄nuntiātū fuerit siue d te. Nam
 si d te lio erit data: merces mihi
 ex sententia debetur: q̄ ego cul-
 cero: Si d o p te iudicatū fuerit:
 merces mihi ex pacto debet: q̄
 tu vinces. Ad quem placide he-
 taluo: opto inquit: me anticipi ca-
 pioni hīc obuiam: si verba non
 ipse facerē atq; alio patrono vte-
 rer. Sed malis in ista victoria p-

ludis est: cū te non in causa tāms
 sed in argumento quoq; isto cul-
 cero. *Idem* ergo tu magister sapi-
 entissime vtroq; modo fore: vti
 non reddam qd peto: siue p me
 p̄nuntiātū fuerit: siue d me. Mā
 si iudiceo p causa mea censerit:
 nihil tibi ex sententia dabitur: q̄
 ego culcero. Si d me p̄nuncia-
 tum fuerit: nihil tibi ex pacto de-
 beo: quia ego nō vinco. Et sic ab
 adolefcēte discipulo: magister
 eloquēte inclinat: suo argumē-
 to p̄furatus est: & caplōnio t̄ su-
 te & excoitate frustrauit. Tunc
 iudices vobū hoc inexplicabile
 esse: qd vtriq; dicebatur rati: ne
 sententia sua: vtrinq; in partem
 dicta ipsa se se rescinderet: rez in
 indicatam relinquunt: causaz in-
~~tra~~ longissimū p̄roclama-
Idem coartant phi p̄diciē au-
 ctōritas: cum esset Pictagoras
 magne auctoritatis apud phos:
 siue fuerit Prothagoras: q̄ fuit
 acerrimus sophistator: p̄ut dī-
 cit. *Idem* *Idem* li. v. c. i. *Idem* in.
 festinata: penitentiaz sepe panitē:
 vt patet. s. de Theodosio. vnde &
 greci cū vrgēt ad sententiā: an-
 teq̄ de causa liqueat: respondent
 patres suos solem apud antipo-
 das non vidisse: sed expectasse sē
 per donec etiam ipso ouerit. *Idem*
 cū etiam: p̄operit esse vltorē
 qui anteq̄ lucifer ordatur: crassiss
 adhuc tenebraz: luceq; remotaz
 victam agredūtur. *Idem* *Idem* li. v.

vbls.

E Ap[osto]l[us]m. iij. De veritate iudi-
cip[is] ordinata indulgentia.

Quarto vo scilicet de
absoluntione reorum: et in
indulgentia narrat multum
Male. lib. vii. c. i. Et hoc ex cau-
sa variis sicut ibi recitat. vbi ait
q[uod] quidam interfecte sororis cri-
mine a rege damnatus a popu-
lo est in iudicio absolutus. Quo-
rum alteri atrocitas necis mouit:
alteri cā flexit: quia unniaturus
virginio amore: seuerē magis
q[uam] in pie puniri estimabat scilicet
populo. **S**imiliter narrat ibi
de quodam qui erat reus homici-
cidij: pro sententiā recusare: sed par-
uitos fletu commēdare cepit. s.
iudici. **S**ingula igitur p[ro]pone:
qui omnium consensu peritūsus
erat: pene nullū triste suffragium
habuit. **M**iserecordia ergo que
stionem illam non equitas rexi-
queq[ue] innocēte tribui nequie
rat absoluit: respectu puerorū data
est. **S**imiliter narrat ibi de alio
accusato: q[uod] grauea socijs iniuri-
as amississet. Et cā fletu tristes de-
co ferebantur: repentina vis nim-
bi iniecit. Quicq[ue] ille prostratus
humū pedes iudicis oscularetur
et os suum ceno repleteretur: totā
questionē a seueritate ad clemē-
tiam et mansuetudinem translu-
it. **S**imiliter narrat de quodā
reo et dānato qui cum clamaret:
se innocentem opprimē et iudex

responderet nisi sua interesset inno-
centem aut innocentem cum pe-
rire: dummodo periret. ob v[er]o
sententiā dictū: ab alijs liberat[us] ē.
Similiter narrat de quodam
quem damnabat crimen libidi-
nis: sed confessio intemperācie li-
berauit. Et sic de multis cōsimi-
libus: putat ibi. **T**rans eūq[ue] p[ro]-
niores ad miserendū: q[uod] ad cō-
demnandū: vt patet ex v[er]bo.
Et de his **A**ugo. xvij. de ci. c. x.
loquens de Ariopago. Ariopa-
gite inquit curiales illius v[er]bis
erant. s. Athenarum: et inde no-
men habuerunt s[ecundu]m **A**rionem
q[uod] **A**rius qui dicitur ar[ist]o. cūq[ue]
homicidij reus haberetur: iudi-
cantibus duodecim iuris in eo pa-
go: de sex. eorum sententijs libe-
ratus est: quia vbi paria numeri
sententię essent p[re]ponit absolutio
damnationi solebat. **S**i ergo pa-
gani et gentiles deum ignorantes:
fidei incerp[re]tes: diuinum iudi-
cium futurū non p[re]cogitantes
nec beatitudinē sperantes: fuerūt
sic in iudicijs diligentes: quales
esse debēt fideles non solus i iu-
ris iudicis sed i iudicio quod det[ur]
et p[ro]uidere ergo debz iudex:
vt iudicium fiat sufficienti discus-
sione: vt dictum est. **A**nde nar-
rat **A**ugo. vi. confessio. post me-
diuz: de **A**llipio collega suo: qui
apud **C**arthaginē cōp[re]hēsus
fuit tanq[uam] fur: quia apprehēda
quandam securū quaz fur g[ra]dā

Cōmunilōquii.

dimiserat. Qui comprehenso ob
travit quidam novus sibi: & que-
sivit quid acciderat. Qui cū in-
masset factus: duxit eum ad do-
mū predicti furis: ingressus de se
curi cui⁹ esset a puero stare ante
hostium. Qui confestim ait. Mo-
stra ē. Deinde interrogavit: & ape-
ruit cetera. Et in domū illam cā
translata est. Et non arbitror ait
sibi Augusti. ob causam aliā deus
permisissimum caput: nisi ut ille
vir tantus futura iam inciperet
discere: q^o non facile in cognoscē-
dis causis homo ab homine dā-
mandus esset temeraria creduli-
tate. Ideo inunxit beat⁹ Ambro-
sius Leodosio: ut aū trigessimus
diem: nullus dānaret ad morte:
ut hūc est. s. vñ dñs ait. Gene.
xviij. Descendam: & videbo vñ
clamorē qui venit ad me ope cō-
pleverint an nō est ita. vbi dedit
exemplū iudicib⁹ exquire discu-
tendi anteq̃ iudicē. ¶ Itē pro-
videt debet: ut iudicū sit indecl-
nabilis equitate rectum: nō. s. puer-
tatur affectu carnalit⁹: metu po-
testatis: inuicē cupiditat⁹: vel odij
& malignitat⁹. Iudices cū iudi-
caverunt s. Alexandrū. p. milui
bna ut habui est. s. vñ de narrat
Augusti vbi. s. de Allipio. q^o eius
indolea: non solum illecebra cu-
piditatis tempore est: sed summi-
lo timore: quando assidebat iu-
dici: & eius consiliarius erat Ro-
me. Vbi cum quidam potentissi-

mus vellet licere sibi ex more po-
tenie quod erat per leges illicitū
restitu Allipio: promissū sibi p-
misi iussu aīo pteie nūc cas-
cauit. Et hec iudex in cū cā trās-
fere transferē: se ab eo nō pmitt-
it: & licet codices consiliendos si-
bi curaret pteio ptozianis: sem-
per persistit: & deliberationē inde
melius verit: vñ iudicis equitatem
qua phidebat: q̃ po-
testate q̃ linebat. Sic eim dñs p-
cipit. Exo. xxiij. Nec in iudicio:
plioz acquiesce sententia: ut
avero deules. Et ibidē. Mō de-
clinatio in iudiciū pauperis. Le-
uit. xix. Mō in iudiciū iudicab⁹. Et
post. Noli facere iniquus aliq^o i
iudicio scilicet i numero: pōdere
& mensura. Et Itē iudices pūde-
re debent: ut iudiciū iusto aīo:
& recto ordine exequant: & etiam
recta intentione: nō extra aut cru-
delitate: sed intentione iustitie cō-
servande. Quod enim iustū est: iu-
ste exequeris: ait dñs. Gen. xvi.
vñ. iust. iust. c. xxi. narrat. De q̃
dant: q^o vidit pteio maiorē ec-
clesiā in loco teterrimo: magno
ferri pondere ligatū & depressum
In quo cū q̃reret: cur hoc cōtrā-
ctū est: q^o hoc pteio: q^o si qd
et pro inferenda vltione videbat
ad inferēdas plagas plioz ex cru-
delitatis desiderio q̃ ex obedi-
tia semiebat. Summe enim cauē-
dū est iudicab⁹ ira & crudelitate
Sap. xxiij. Cū transgredieris in-

L

M

K

N

Ira enim viri iustitia dei non
operatur. Iacob. i. vñ narrat. Deu. de
quodam iudice irātorisq; ex ira
dānauit tres milites innocentes.
vñ: q; fderat a via sine suo cō
militone: iponens ei: q; illū inter
fecerat. preceptiq; alteri militi ve
cū duceret ad suppliciu. Qui cū
ē redactus: venit cōmilito socius
eius. Quem vidēs Centurio cui
erat preceptū aliu occidere redu
xit ibos ad iudicē. Quos vidēs
iudex iratus dixit primo. Te iu
deo interficet: q; damnas eo. Et
te similiter au alteri: quia cā dam
nationis cōmilitōi es. Tertio di
xit. Te quoq; iubeo occidi: q; ius
sua illū occidere. impatori nō pa
ruisti. vñ. Deu. Q; solera ē ira
cidia ad fingēdos furorē. Tres
puniri sunt ob vñtus innocentiam
Excoꝑauit iste: quē admodum
tria crimina faceret: q; nullū iue
nerat. h; eim iracūdia hoc mali.
Non vult regu: raseit ipsi vñtati
si vñ voluntatem suam apparuerit
Et de hoc. Psal. li. iij. de fili. bo.
no. c. lv. di. Iudex iracūdius: iudi
cij examē intueri nō valet: q; cal
ligine furoris cecatus nō videt.
¶ Sic puidere d; iudex: vt iudi
cij sit liberalitate grauius vñ
male vñ vñdū ait. Augusti. epist.
xxxv. an si. Nō iō iudex d; ven
dere iustū iudiciū: vñ testis verū
testimonij: q; aduocat vñdū ius
sui patrociniū: i iuris perit vñdū
psalm. Ille eim inter vñramq; pñ

examia adhsbet. Isti vñ exona
pte psistunt. Qui autē iudicia e te
sumonta q; nec iusta nec vera e
denda sunt: iniq; falsi vñdū ius
multo scelerius vñq; pecunia su
munt: q; scelerate etiā a volētib;
datur. Ille tñ solertisq; male sub
ablatis pecuniā repetere: q; iustus
iudicius eruit. Qui vñ p iniquo
iudicio dedit: vellet qdē repetere
nisi puderet vel timeret. emisse
hec Aug. Et idē. xxiij. q. v. La
li ei; vñdū monēbil inordinat;
q; iustitiam vendere: iniquitatē ē
iniustitiam vñ: rabiosa insania
¶ Preterea: talis vñdū iudiciū quā
nō habet. In alijs aut scribuor
res vendita alienatur a vñdū iore
et transit ad emptorē. S; in hoc
scito nulli iustitiam h; venditor
z forte effect; iustitie transire ad
emptores. vñdū talis vñtati ipos
in honore et vñdū iat: q; eo que ē
inpretatio exponit p precio. iud
diciū ipsius peruenit. puer. xxiij.
¶ Qui cognoscat in iudicio faciem.
non benetacit. Me. p bucella pa
nis deseru veritatis. Quibusdā
eim iustus vilis ē precaritate pe
cunie: ait Aug. v. p. feli. Nil sordid
ius nil turpi: nil iniquotali vñ
ditione. Apud antiquos eim oē qd
ex debito offit: gratū ē eē o;.
¶ S; si sit ad pñtū: in sordibus cō
putatur. ait. Pol. li. v. c. xi. Pre
terea iudex ē famulus iustitie: q; ē
regina vñtū. Iudex ergo q; ven
du oñs suā et regnā: vel psalm

U

P

Q

R

S

f

Cōmuniloquii.

et predo valentior: sicut p̄ditor
male p̄tendit: ut cuius ait **Poli.**
vbi s̄. p̄cius nō d̄t t̄m p̄cius: s̄
obsequi: et oē munus: put dicet
j. **T**alis ergo sicut seruus infidel
dñi am cui ex fide famulari tenet:
quasi in foro distrabit. **Johes. li.**
puellā vēdidit v̄ vino: et bibe
rēt scilicet iustitiam in corruptā et sin
cerā. **Mec solū vēditō: ē iniquo**
I sed etiam emptor: ut de illis veri
ficet illud **Isa. vii.** Qui emit n̄
letetur emptor: cum talis scietur
et ex intentione puerū iudicē cor
rumpit. **Ecce Balach corrupti Ba
laaz munerib⁹: et cecce aut: Mu
meri. xxi.** Et de hoc bñ **Isido.**
li. de s̄. bono. c. lviij. Null⁹ pre
do tam cupidus in alienis: q̄ in
der iniquo in suis. **Carōes in**
latebrosīs faucib⁹ insidias ponūt
isti palam: rapacitatis auaritia
seuiant. Sequitur. Boni figura
ut ait qdā tanq̄ s̄illa pingit et de
scribit. Ipsa quidē est hūana spe
cie: sed capitibus caninis accen
ta et circūdata. Mū Petronius
Quid faciūt legea vbi sola pecu
nia regnat. Aut vbi paupertas vi
cere nulla pōt: Jam nūc iudiciū
nū ē nisi publica merco. Ideo
iudices sacramento alligant legi
budiarat q̄ oīo iudiciū cū veri
tate: legū obseruandō et disponē
Ipsosq̄ iure cautum est: ut sacro
nī euangelioz scripture terribiles
an sedē in iudicē ponant: Ibiq̄
a principio lūm vsq̄ in finē per

maneant. nec amoneant: nisi sen
temia recitata: quo ton⁹ p̄sistat
laudo: ipsius dei repleta p̄ma
omnib⁹ metū inebriat: et ad sacro
sanctas scripturas reuerētiā: et
q̄ inquisitione veritatis oīs inig
tas p̄pūllitur: omnis quoq̄ car
nis et sanguinis religio iudicis. clama
ppellat afflicto: cuacuans iras
et odium: metus. et amicum. et
enim ait **Iul⁹ Cesar.** facile anti
mus verū videt: vbi ista s̄ficiūt.
put dicit **Poli. li. v. c. xli.** Et de
sacramento iudicis **Kuli⁹ de offi.**
li. li. c. xi. di. q̄ neq̄ s̄ republicas
neq̄ s̄ iusiurandū ac fides. amī
ci cā: vir bonus faciet. Is vt ait
ibidem. preclari a malorib⁹ acce
pimus morē rogandi iudicē: si
eum morē tenerem⁹ que salua fi
de facerē possit. hec rogatio: ad ea
pūner: que paulo ante dixi hone
sta amico: a iudice possē cōcedi.
Nam si omnia facienda sūt que
amici volūt: nō amicitie tales s̄
plorationes putande sunt. vnde
ad describendū q̄lis debet et la
dex inducū. **Agel⁹. li. v. de r̄ma**
gine iustitie. Crisippus inquit oī
et oculos iustitie vultūq̄ senectis
ac venerandis v̄ bonū coloribus
depinxit. Sequit. Forma ē ḡma
li: aspectu vebemēti et formidali
luminib⁹: oculor⁹ acerbis: nec hu
milib⁹: nec atrocis sed reuerēde
causidā iustitie dignitate. Ex hū
tua r̄maginis significatione: in
telligi volunt: iudicē qui iustitie

amissus est: oportere esse grandes
sive seuerum: incorruptum: madu-
labile. cui adulari non possit: im-
probos in misericordiam atque in-
credibilem: electumque tardum
ac potentem vel maiestate equi-
tatis veritatisque terrificum. ¶ De
instructione vero iudicium. li. q.
q. i. p. totum. et c. li. iij. ¶ De pena q.
q. mali iudicio narrat Hale. lib.
vi. c. iij. di. p. Ambrosius rex: ma-
licius idem iudicio e co: p. pellem
detracti: selle iudicarie incedit: et
in ea filium eius iudicaturum con-
sedere fecit. Ceterum: rex barbarus
atroci ac noua pena iudicio: ne-
quis postea iudex corrumpti possit
providit. Solenter enim: pudere
debet iudex ne perueniat iudicium
dei vel eternam non puniat: ex quo
tali pena puniunt rex barbarus
iudices iniquum.

¶ Quinta distinctio de informa-
tione aduocatorum. Capitulum
primum Qualis debet esse: et a qui-
bus cauere:

¶ Consequenter admonen-
di sunt oratores: siue ad-
uocati: vel legiste: qui videntur
sibi officium et locum legisse
in republica. pronunciant enim
cas expedientes pro republica vel
litate sicut lingua enunciat corpo-
ris utilitates et necessitates. At
enim proprium oratoris: aperte disti-
cte: et ornate dicere. ait Tullius. de
offi. et hi sunt in formam ut vult

scilicet sua et eloquentia ad responsi-
ce salutem non ad perniciem: ait ibi-
dem. libro tertio. c. xviij. dicentes. quod
inhumanum est eloquentiam ad
bonorum salutem et preservationem
datam ad bonorum pestem: perniciem
que convertere. Accuriamus: ut
hoc fugiendum est. ita est religio
in horrendis innocentem aliquem
impugnare. sicut aliquem ne phari-
sum in: primumque defendere. Ex his
patet quod tales cauere debent. ne ip-
sam veritatem: vel eius causas op-
primant: et destruant. ne innocen-
tes et iustos impugnent et damni-
cent: ne falsitatem: et eius falaces
causas defendendas assumant: et
ne impios verisimilibus rationibus
iustificet. Qui enim iustificat impios
et perdat iustum: abhominabilis et ter-
ribilis ante deum. per. xviij. ¶ Alii enim
consueverunt perpetrare predictum
in foris lingiosis: ait Aug. li. co-
fessionum p. principium: loquens
de seipso. placuit inquit mihi sub-
trahere beneficium lingue mee non
dum laqueitatio: ne eluctua pue-
ri mendicantes: non legem tuam: non
pacem tuam: sed infantiam menda-
ces: et bella foris mercarent ex
ore meo: arma furoris suo. Sic
est de talibus qui predicta faciunt
¶ Lect enim iura sint iusta et leges
recte: ea tamen convertere ad virum
oppressionem: et falsitatem promou-
nem: est eis abuti. Quod multi fa-
ciunt. et ut magis hoc facere pos-
sint: dilatant popularia sua: et ma-

Comuniloquii.

gnificant simbras tam ornato
vestium: q̃ pompa gestum: et ar
rogantia verborum. put legist in
quadam tragedia: de quodā qui
vidit infernū: et videns ibi turba
aduocatorum: dixit. **P**eu venale
genus hominū: accedite: et me
cum in hoc vase balneamini: su
perest in adhuc locus. Sed no
bilitas animus dedignat. querere
honore ab externis ornamentis
tu. ait **P**oli. li. viij. c. xij. de De
mostene: qui ante q̃ virtus eloqui
eius innotuisset: cultus copiosioris
et acceptisse nitore: sciens q̃ pur
pura caudicem vendit. **A**lt post
q̃ noticiam et fama assecutus est
eloquentie toga contentus est. bl
ceno. velle: sibi a se potius q̃ a ni
tore vestium: aut cultu exquisito
constare gloriam. **E**lio Aristipus
decurt color: et stans: et rex. **Q**ui
libet idur: celeberrima per loca
vadit: quæ cum proprius attolit
honor: visitatio non depumit. **E**me
dicatur laudis vt esse suffragiū
q̃ ab extrinsecis pendet. **P**rofe
cio vnus egregie virtutis titulo
quisq̃ magis clarescit: q̃ splendi
dissimo luxurie instrumentis: et oi
lenocinio vanitatis. **L**i ergo vir
tus omnino a se polleat: iusticia cla
rus entescit. vir ergo sapiens: et
virtuosus. dedignari debet osten
tare se exterioribus ornamentis:
et sic quasi vendere se. Et nō solū
et se aliqui tales vendunt: vel sui
patrimonii: sed quod miserabili

tas est vendit suū silentiū. Et cō
silentium sit pūatio locutionis
venales exponunt ipsas pūatio
nes. Et sic que nullius sunt preci
sunt venalia apud eos: prout nar
rat de Demostene. **Q**ui cū Ari
stidiam auctorem fabularum in
terrogasset q̃tū mercedis in eaz
accepisset: et ille respondisset: mil
le nūmo: plus inquit Demoste
nes accepi ego: vt tacerem. **P**la
num igit est: tales esse miserabi
les venditores. qui non solum se
sua vendūt: sed et iū pūationes
vt dictum est. Et lingua talis ve
ditoris est multum dāntica rel
publice. ait **P**oli. li. v. c. x. **L**an
sidicorum sigdē lingua est dānti
ca: nihil tam vt dici solet suntibus
argenteis vineias. Et nō solum
causas vendunt: sed et alā protra
hunt: vt plus lucent: et veritates
excludunt: vel q̃ nequitia est in
terimunt: et hoc vt fiat peruersus
iudicium: vt de illis verificetur.
illud. **P**lat. lx. **C**onuersum est re
tro: sum iudicium: et iusticia lon
ge stetit: q̃ conuul in platea veri
tas et equitas non potuit ingredi
re. **T**ot enī repagula fallanarū:
tot obstacula astutiarū inducunt
q̃ non hēt veritas ingressum: et
quod grauius est: cā falsitatis
interimunt: et propinant aliqui vi
num erroneū. **A**lt **H**ug. pūatio cō
fessionis aī. si loquens de poetis
Men actus sed verba quasi va
sa electa: sed vasa erronea: vinum

quod in eis ppinatur ab illis do-
ctoribus. Idē li. sermonū. Quid
valet inquit eloquentia pagano:
que tanq̃ pocula preciosa mou-
feros promat errores: et facit in-
quam frumentum et gladiū bio acu-
tum: potest enī et dei de talibus:
lingua eorū gladius acut⁹. Sed
sciant tales: q̃ tenent ad restitu-
tionem eorum que sunt lucra inlu-
ste: Aut Aug. epla. xxvj. loquens
de sacheo qui ait 2. re. xix. c. Si
quid aliquem defraudauit reddo
quadruplum. Merdianē ait Au-
gu. Si iustitia sincerius consulat
fuisse of. aduocato: reddē qd acce-
pisti nū contra veritatem fecisti:
iniquitatem assidisti iudicē fecisti:
causam iniustā oppressisti: de falsi-
tate viciisti. quidem? multo ho-
nestissimos et discretissimos vi-
ros non soluz impune: sed etiaz
gloriose videri sibi pmutere. Et
ibi bñ de hoc. Et non soluz tenet
ad restitutionem omnū que ac-
cepit: sed etia eoz que per iniustā
aduocationem eius iusti amisse-
runt. Et ibi Aug. Quis tandem
aduocatio facile reperit: q̃ dicat
suscepto suo: reape qd mihi cum
male adesse dedisti: et reddē ad
uersario tuo: qd me inique agen-
te abstulisti. Nisi forte restituen-
dum est alienū: quod furum clā-
culo effert. et restituendum non ē
quod in ipso foro vbi peccata pu-
niant: decepto iudice: et circūuen-
to legibus obuiet. Quasi. vi. Si

illud est restituendum iusto: ma-
gis illud.

Eaplū secundum. Et infor-
matione actionum in iudicio.

Et non solum aduocat⁹
est admonendus bñ mo-
do. sed etia omnis actor
in iudicio. ne. i. cum litē et iurgio
petat sua: nec querat aliena: nec
per falsitates procedat: nec causā
iniustā aduocans cōmittatur:
dicenti non corrupat: nec pau-
periozem opprimat: q̃ et si lucra
bñ modis sic lucrati sit in archa
vānū tñ erit in consciētia. Unde
Iul. in. d. offi. c. viij. Si vir bon⁹
ingr̃ hēat hāc vī: vt si digitus cō-
crepuerit. s. per digitorū percussio-
nem sicut fuit mos ap̃ antiquos
posset in testamento nomen suū
locupletius irrepere. i. si vir heres
hac vī non vīat. Et sequit quare
intelligat et nihil expedire aut vī-
le esse quod est iniustum. Hoc
qui non didicerit: bonus vir et
non poterit vbi ponit exēpla de il-
lis qui supplantauerūt alios iniu-
ste. Sequit. c. xix. Eadit ne i. viz
bonum emolumentū sui cōtrahit
aliquid pręripere. s. alieni sui tolle-
re. Nihil profecto minus. est et-
go illa res tanti. aut comēdū illū
tam expetendus. vt boni et in no-
men amittas. Quasi dicat. non
Et reddidit rōnem: q̃a utilitas iste
non pōt tñ offerre q̃tū aut re-
re. Si vir boni nomen eripuit
fidem et iusticiā detraxerit. Et de

Q hoc exemplum. Reg. xxi. de
hab. habet. q. per falsi testimo-
nium et iudicium ad suggestionem
Siegabelis eripuit vineam. Ma-
bois. Ideo dicit. Cecidisti et pos-
cedisti. Sequitur in loco in quo lin-
xerunt canes sanguinem. Ma-
bois lambent sanguinem tuum. Carnes
de Ma-
bois et. Similiter Aman
q. voluit opprimere iudeos et da-
mare dominatus et suspensus est.
Capitulum. tertium. De informa-
tione testium.

Q uoniam testis in la-
dolo: est admonendus:
ne testimonium perhibeat
falsitati. neq. alio noceat: sicut
papa pons. Ro. xxi. Non falsum
testimonium dices. Si. Psal. xxi. de
summo bono. c. lix. Testis falsus
tribus est obnoxius. Deo quem
contemnit iudici quem decipit. in-
nocentem quem ledit. Et Aug. ser-
mone de plagio. Plaga inquit
octava est de locustis: q. locusta
aial noxum significat falsum te-
stem. Quid enim vult nisi morde-
re nocendo: et consumere mentem
do. Io Apo. ammonet: ne nos fal-
sis criminibus opprimam. Si
mordens inquit ad iuicem: et co-
medius: videte ne consumamini
Gal. v. j. Calce enim veritatem inter-
nuis: et sic ipsam xpm q. veritas
est. Unde et contra ipsam insurrex-
erunt. Mat. xxi. Si timbo:
sermone de passione. A. huius est
veritas: pax: iustitia. Quia relin-

quit pro falsitate veritatem. p. b.
no equali insultum odium: et cin-
dunt pacem et xpm occidunt. Ideo
mento falsus testis non erit im-
punitus. puer. xxi. Et. xxi. Testis
mendax peribit. Debet enim reddi
ei. sicut cogitavit facere fratri suo
Si legi in ecclesiastica historia
ll. v. l. c. x. q. tres testes falsi insur-
rerunt contra marcellum epm hic
rosolimitanum confirmantes sub
sacramento. Quorum primus tu-
ravit ita esse: confirmans: vi si ita
non esset: igne consumeret. Alius
dixit ita esse: qd si ita non esset: mor-
bo regio corrumperet. Tertius ve-
ro dixit ita esse: qd si ita non esset: lumi-
nibus orbaret. Sanctus et o. cul-
vita et pudicitia ab omnibus nosce-
bat: ante plurimum in deserto de-
litescent: sed oculis vine iustitie non
gescit. et impio vitione mollitur
Si primus: a parva scintilla ignis
domo succensa. cum oi familia
sua et pecore conflagavit. Secun-
dus: a pedibus visq. ad verticem
morbo regio que fuerat imprec-
tus repletus consumit. Tertius
videns coram cruce: nec se posse la-
tere vino oculo: cunctis audien-
tibus serapnia totum scelus or-
dinem pandit. et in lacrimis pro-
rumpens: lunantibus est orbatus.
Et Marcellus quasi et celo rediit
vix ex improviso rediit: et multo
magis ad eum amor populi: et
excreuit. Et o. igitur multum isti p-
fuerunt: et sibi consumibit nocue

V runt. Ille enim cui falsa in iudicio
opponunt licet sit innocens patien-
ter sustineat: et absque fallitate ino-
centiam suam ostendat: exēplo
Iosephi qui innocens in sacri missi-
sua est. Gen. xl. et exemplo Susā-
ne. Dan. iij. et exemplo beati Bre-
phani act. vij. et exēplo Iesu xpi.
qui quasi agnus ductus est ad vi-
ctimā. Math. xxvij. Zaleo enim
deus defendit et aliqui in presenti
vel si puniunt puniri: hoc facit ad
cumulum meriti et pietatis. Unde
narrat Hiero. epistola: cxxvij. de
quodam muliere sancta septies p-
cussa: cui imponebatur crimē adul-
terij. et viro consistente qui diceba-
tur adulter: ut in mortis compedio
longo eum eaderet cruciatus: cui si-
la. Testis est mihi deus: nō ideo
me id negare ne peres: sed iō me-
tū nolle: ne pecces. Et ad puniti-
onis spectatoris caput viri abscissi
est. Et cū ad illam venisset. pmo
ictu rasura modica sanguinē emi-
sit. secūdo sibilū auri: e collo ex-
cussit. tertio in terentem gladius
est reflexus: et se ferire non pos-
se confitetur. Quarto percussor eligit
et semel percussa cōcūit: secūdo
percussa quassat: tertio vulnera-
ta prostermitur: quarto percussa vi-
sa est morti. et ducta a clero re-
tuit. vi. Dominus mihi adiutor
et. Et licet postea scilicet leges:
nihilominus reddita est liberta-
ti. Evidens igit est missa dei in p-
secutione: et liberatione innocentia

Si vero sit reus his cui imponitur
crimen in iudicio instruendus est
ut non peccata auget vel cumu-
let se purgando per mēdacia et p-
iuria: ac per compurgatori falsa
testimonia. Sed dignū se penite-
re et opprobrio intelligat. culpas su-
as et reatus agnoscat: et veraciter
peniteat. exēplo filiorum Jacob
dicentium Gen. xl. Seruo. si pa-
timur et. Item instruendus est:
ut penā vel mortem pauciter pro
pīa sustineat: et quod melius ē sibi
vitam finire in pīa q̄ vivere in
malitia recognoscat: supplicet dei
misericordiam imploret: et p̄fide-
ter in saluatorem speret. exemplū
latronis Luc. xxij. istos q̄dem
digna sacris recipimus. Sequitur.
Memorato mei dñe et.

E Capiti quartū. De informa-
tione actorum in causis.

Item instruēdi sunt acto-
res qui agunt contra re-
os ne cogā eos ad pū-
randum: ne incurrant delictum.
Unde Augustinus i sermone de
decollatione Beati Iohannis
Ille inquit qui hominem provo-
cat ad iurationem: quem sit falsū
iuratum: vincit homicidā. Quia
homicidā corp⁹ occidit: iste ani-
mam. Imo duas animas. scilicet ei⁹ qui
torare provocat: et suam. Et nar-
rat sibi de quodam q̄ alijs provo-
caverat ad iurandum: q̄ nocte i
visione adductus est ad iudicem
excelsū et admirabilem. Et quo

Comuniloquii.

Interrogatus quare pronocauerat hoīem ad perirrationem: rēdit. Quia negavit mihi rem meam. **A**ur iudex. Monne meli⁹ cēt rem tuam perdere q̄ aīam illū⁹ falsa iuratione perlineat: At ille p̄stratus iustus est cedi. Et tū grauit⁹ cessus est: qm̄ dāto cuiq̄ lāto: plagarum: velligia apparebant: dicitur est ei. Laue de cetero ne sic iactas. Quis magna enī compassione debet fidetis agere contra tales: dolens plus de dānāte aīam q̄ rerum. **U**nde Greg. mor. xxxi. sup. Job. xxxix. Frustra laborauit: nullo iūmor eo gente: Plus inquit raptoribus ipso debemus metuere q̄ reb⁹ irrationabilibus defendendis inhiare. **E**t ibidem. **R**osect⁹ xp̄ta nūo quomodo dyres suas iurgādo defendere: quas precipi nō possides: Et post. Si charitas vī scera erga raptozem xp̄ianū non habemus: nos ipsos plus raptoze persequimur. grauiusq̄ nos q̄ aliter poterat deuasamus: q̄ dilectionis bonū sponte deserentes: a nobis ipso intus est quod amittimus: qui ab alio solum exterrā perdebamur. **U**nde. i. cor. vi. **I**ni quidem oīno delictum est in vobis: q̄ iudicia habetis inter vos. **Q**uare non magis fraudem patiunt. **S**i ergo iudicia si agiosa et iurgiosa in rebus repetēdis Alpo⁹ reprehendit: multo magis quādo hūm ac uocet in iudi-

cio absq̄ charitate vsq̄ ad damnationē inoma. **I**s sancti dabat enī res latronibus: ne furando peccarent. **U**nde narrat Grego. Dial. de Domulano. qui peccatū serpentis: vt custodiret aduim homi. Et cu sui esset intra detent⁹ veniens ille ait. Cur toclenon la borem monachorum furtum facere presumpsisti: solus pedez eius ait illi cum magna dulcedie. **S**implius non facias furtuz: sed cuz necesse habes: huc ad me ingredere et que cū peccato laboras tollere: ego tibi deuotus dabo. Et ne ille animum perderet furando: dabat ei graū de labori reproprio.

Caplm. quintuz. De informatione accusantium.

Quia in his iudicijs accusatores falsi mīta mīa facientes fideles instruendi sunt. ne falso alios accusent vel falsa fingendo: vel facta agnauando: siue augmentādo. **U**t enī ait Tull. in. de offi. c. xvi. **Q**ui hominis vel potius non hoīa ē: periculum capitis multo inferre. nō periculosum est et sordidū ad famā: vt accusator nomineno. **S**e quis. hoc preceptum officij diligenter tenendū est: vt nunquam innocentē iudicio capitis accersias. **U**nde de filijs accusatorib⁹ veniscat illud biere. x. **E**tenderūt līngam suā quasi arcuz mendacis et non veritatis. **S**e quis. **S**agitta

G vulnere lingua eorum. Sicut
eni sagitta vulnerat subito: et cū
quis non suspicatur: sic lingua falsi
accusatoris sepe ledit innocentem
et inperato. Et talis arcus ē ma-
ledictus: quia emittit sagittas false
accusationis usque ad cruciā in
partibus remota. Iō separādu
est falsus accusator a populo: ne
multos ledat sicut canis rabio-
sus: ne boies mordeat. Phil. iij.
vide canes. Glosa. natura ca-
num est: ut non latet ad eos cū
quib⁹ habent consuetudinē. Et
isti etiā notos mordēt frequen-
ter et vicinos. Iō de quolibet tali of-
ficio de capite suo Sathana Apo-
st. xv. Proiectus est accusator fra-
trum: et non peccatorum: quia mor-
centes acculat.

¶ Capitulum sextus. De informa-
tione intercessorum.

I **A** quoniam in iudicio: qua-
tuor sunt persone neces-
sarie. Accusatoris: defen-
soris: intercessoris et iudicis. put
dicit Aug. epla. xxxv. ad Thimo-
cedoniu. non solus predicti sunt
instruendi in iudicio: ut vilius est
sed etiā intercessor: ut modo debi-
to intercedat. Inductus pietate et
misericordia non ut faciat pīsa
vel criminibus: put dicit Aug.
videns obsecrationē Thimoce-
donij obsecrans: quid probam⁹ quod ip-
sum eis volum⁹. Et hic vñ: interces-
sorē approbare reū. p. q. interce-
dit. Cui Aug. respondit. quoniam

mō culpas quas corrigi volum⁹
approbanus: nec quod perperam
commisit volumus esse imponitū
quia placeat: sed hominum mi-
serentes: facinus sine flagitium
detestamur. Quo enim magis
displect vinum: eo minus volu-
mus: inmendatum interire vi-
tiosum. Sequitur. Ad hanc pe-
nitentiam adduci volumus pro
quibus intercedimus: non eorum
peccatis parcimus vel saluamus.
He ergo inmendati intereant:
sed ut veraciter penitent: iusti in-
tercedunt iudicio. p. reus et post.
defensor ab intercessore plurius
visat. Nisi ille discendis vel ob-
legendis criminibus maxime inten-
dit. Intercessor autē q. culpa cō-
stat: pro pena temperanda. aut re-
mouenda curaz gerit. Cui domin⁹
apud oēs intercessit: ne lapidaret
adultera. Jo. viij. Multo ergo
parce vir bone: q. proq. melior: rā-
to est minor: q. pro celior: potesta-
te: tanto humilior: fieri pietate: ve-
ni ait ibi Aug. Iustus est interces-
sore recta intentio: iudicio autē
est iudicare iusto ordine et mo-
do rogandi iudicem est: ut faci-
at quod salua fide facere potest.
Iudicio enī est: semper in causa
verū sequi: patroni autē nō nun-
q. verū simile. Aut Aug. li. iij. de of-
ficio. xvj.

¶ Sexta distinctio. De informa-
tione senatus et consilij. Capit-
ulum primum. De eorum officio

Rehabita occasio[n]ib[us] informandi iudices: qui sunt ad modum oculor[um] in republica: nec non et informandi personas alias illis assistentes sequit[ur] de modo informandi senatus. **Q**ui quidem senatus obtinet loci cordia in republica finit[ur] plurimum. **S**enatus enim nomen est officij dictum a senectute: quod vel fundavit vel auferit romam: ut ait papias. **M**a a Romulo electi sunt quod ob civitatis senato: eo: ob similitudinem curae: patres dicti sunt. **E**t senatus officium est: consilio civitatem tuare: ait **P**ap. **E**t de hoc in principio historie Romanorum. **Q**uod Romulus condita civitate quam ex nomine suo Romam vocavit: centum ex senioribus elegit. quorum consilio omnia ageret: quod senatores propter senectutem: patres ob curae similitudinem nominavit. **S**i militer apud Athenas fuit Areopagus: in quo sapientes erant consules sine curialibus verbis Atheniensium de quibus **Pl**utarchus. **xviii.** de civitate. **q**uod Areopagus et Areopagus constituit Solon. **U**nde **A**thensibus Areopagus dicebatur eo quod in illa totius populi virtus consisteret. **E**t cum ab eis preclara plurima invenerat: nihil salubrius nihil gloriosius constitutum est quam senatus. **E**t enim legi in vita beati **Dionysij** ibi exercebant iudicia:

et vocabant foras ingeniosos et solertes. **Q**uid enim nobiliter ceteri senatus. **A**th. **P**olyb. **l. v. c. x.** quod ceteri a vulgaribus officiis: ad consiliis et regimini officium transferuntur: et in maritimo corpore exant meritis vites: eo sapientie magis apti negotio: quo in corpore exercitatio minus potest. **E**orum namque tantum honor existit apud grecos: ut publice vices nunquam procedere nec egredi aliquid agerent quod in istis senes non inducere: aut non approbarent. **E**t quod magis est: ab iunioribus et dote nominata eorum aureis literis sunt conscripta: **I**psi quoque patres conscripti ab omnibus appellantur: qui alios sapientie et affectu paterno precedebant. **A**theniensium consiliorum auctoritas erat: et omnium publice gerendorum. **H**ec ille. et de eorum auctoritate **T**ull. **vbi. s.** dicit quod cum bellum Atheniensium gerantur est consilio senatus quod a Solone erat constitutum: **P**otius inquit sunt arma foris nisi consilium sit domi. **M**ulto magis alia gerenda sunt consilio sapientium institutorum in republica. **E**t merito: **S**enatus. **i.** collectio talium cordi comparatur: quia sicut a corde in corpore naturalis est vita vigor: et regimine et origo: sic a tribus in republica proportionatiter dicitur. ut vere dicat reipublice puer. **u.** omni custodia serva cor tuum: quoniam ab ipso vita procedit. **i.** ad agendum et movendum.

Caplin. ij. **Q**uod Consiliarij debent esse instituta vite pbat.

Tandū ergo: qles esse debent consiliarij. Debēt enim esse vita sancta: et pbat: an Ambro. iij. de offi. d. q. in aggrendis cōsilijs p̄mū ad iungit vite p̄bitas: v̄tutim pre- rogatiua: beniuolentie v̄sus: sac- litatis gra. Et ponit exēpla. Quis in censo fontes q̄rat: Quis in aq̄ turbida potū petat: vbi luxuria: vbi intemper ita: et v̄tutis cōsu- sio: quis non horrendū estimeret: Quis non despiceret mox collu- sione. Quis v̄lēt aliene cāe m- diceret: que videt inuilez esse sue: Hec ille. Et quib⁹ pater: qles cē debet consules siue consiliarij. f. a v̄tutis imaculat: v̄tutib⁹ p̄dicti morib⁹ pbat: experientia idustrij. **A**mbro. Ambro. prestanthor ingt est a q̄ p̄siliū petitur q̄ qui petit. Et sequit: qualia esse debet cōsi- liarius scilicet vt exemplo et v̄su p̄ator sit: pericula p̄ina soluat: imminetia denūctet: et expediat: ac remedia ferat: et paratus sit n̄ tñ ad soluendū: sed ad subueniē- dū. Et q̄: aro: tales inueniuntur. Ideo Eccl. vi. dō. Cōsiliarij ubi sit vnus de mille. Sō annui senes eligeant consiliarios vt dicitur. **C**aplin. iij. **Q**uod Cōsiliarij de- bent esse v̄tutia.

Tem consiliarij debēt eē v̄tutis p̄dicti: siue v̄tū- dia: vt in v̄tutis p̄siliū

et q̄bus sūt consiliarij: vel cōsu- leo siue sit princeps: siue ciuitas vel respublica. Non ad placitū eoz quib⁹ cōsiliarij: sed f̄m rei ve- ritatē ait Sen. vi. de bñf. c. xxx. iij. Sic illis qui vōlūt audire ple- nas aures adulatonib⁹. Aliq̄s v̄tū vera intret. Da p̄siliū v̄tū. Quia qd felici poterit effice: Nec felicitati sue credat. vt enim legitur in tractatu q̄ d̄: moralū dogma p̄loz: falsi amici: p̄ cōsi- lio adulationē afferūt: et vna eoz est cōtenuo: q̄ blādistime fallat vñ Iuuenalia. Nihil est qd cre- dere de se. Non possit: cū laudat dijs equa potestas. Et sequit exē- plū adulationū blande fallentis. Hecio cur medoz: grecas bellū induit. Qui familiarū ali dice- bat grecos nuntū belli nō expe- ctaturos: sed ad primā aduentus sui famā terga v̄suros. Ali dice- bat greci nō vinci. sed molle ex- eret: opprimū. Ali dicebat: amē dū eēne v̄rbes desertas et vacu- as inueniret. Ali dicebat: vix na- turā rei n̄ sufficere: agusta eē clas- sib⁹ maria: militib⁹ castra: expli- cādizq̄ equestrib⁹ capestria: vix celoz parere sagittis. Sū in hunc modū: regē nuntio exultatōe su- rentem: p̄curat: dicit Damaga- nus. Multitudo ista q̄ tibi placet metuēda est v̄tū eniz: immodi- ca nūq̄ posse regere: nec diu dura- re pōt qd regi non pōt. Nihil tā magnū qd pertine nō possit. Nec

dicit autē qđ dixerat Damagag⁹. ex
 quo apparet: plus puidēte inesse
 sensū salutationis⁹ qđ vantis vul-
 gi assertionis⁹. Ac cōfusa ēo d
 mēdo: dicti regio narrat Trog⁹
 pēperit. l. iij. dicit qđ Xerxes septua-
 ginta milia e regno armauerat:
 et triginta milia de auxilijs: et cen-
 tum milia nauū potuisse dē: et flu-
 tum a siccatā ab ei⁹ exercitu. et gre-
 diam totā vix cape ei⁹ exercitum
 potuisse. Sed ipe prius in fuga
 postremus in prelio in periculis
 timidus: si metus abesset infir⁹
 qđ merito victus vixit ē. Qđ
 similiter ~~et~~ et regnum in
 etuo cōfusibili deuotione vñ in
 etuo exercitu: equa peperit lepo-
 res: qđ est fugax animal. ait Ma-
 le. l. i. c. iij. patet ergo qđti nocet
 adulatio in cōsilijs: et qđti cōp
 deest veritas cōsilijs.

E Caplin, Iul. **De cofilarij de
bet cile experti.**

Item consiliarij debent
 esse multiplices experien-
 tia industrij et perspicul.
 Jo merito senes digni consilia-
 rijs: vt dicitur est. q. vt ait Ambro.
 in exameron: omel. p. 1. Senes
 et est in filiis vultor. Jo Ecc.
 xxi. d. f. Speciosi canine iudi-
 cium: et a filibus ne cognoscat et fi-
 lii vnde dicitur precept. M. orsi: vo-
 care seniores ad consilium: vt audi-
 rent mandata dei. Exo. iii. Vade
 et congrega seniores te. Psal. x.
 Congrega de senioribus. cc. Ro.

boam q̄ dereliquit cōsiliū senis:
adherens p̄silio iuuentutis: a popu-
lo derelictus est. **uj. R. c. xij.**

Tem consiliarij debent
esse stabilitate solidi ne
moueant timore amore
vel cupiditate in pñsilio bandis.
Ecc. xxxviij. Ante oēs actū pñsili
stabile. et maxie regitur: qđ lin
stabile in diuina iustitia: ab es
nullaten⁹ deuidādo: vñ legitur de
Costantino pfe. Costanti. li. v.
hystorie in partibz. c. viij. qđ cū ec
clesia pateret pñcunone in toto
orbe terrar: eo cecellit xpianoo li
bere in sua religioe pñsistere. Et
pbare volēs quosdā in suo pala
tio xpianoo: si eēt solidi pce
pit: qđ si qui veniret ad sacrifici
dñi dñs suis: hi cū eo in palatio
remanerent. Qui vō sacri ficare
nollent: recederēt. Quidā ergo
eoz a palatio excoitoe: sacrificare
noluerūt: sponētes religioem
xpianam pñsilio regio. Alij vō
pimpit ad sacrificandū dñe: spe
rabant amicitiaz regio. Delibera
uit ergo rex: eoz vñ oñsly: qđ in
melioribz fideoz pñsiliat cēm
Allos vō tanqđ effeminatos ex
pult: credēs: nūqđ eos erga in
apē et deuotos: qui dei sui uerāt
pñsiliū. pñtiores. Illi enim sūt
stabile consiliarij hoia: qui sūt
veri amatores suauis. Ecce. xxx
viij. In malo consilio fugas aīe

E

F

nam. Ille enim est malus consiliarius qui proponit proprium commodum temporale vultum cōt: vel factum hominis facto dei. Et talis semper est instabilis in consilio: eo qd variatur comoda que intendit.

¶ Caplin. vi. Qd cōsilia debēt esse examinata.

Qualia ēo cōsilia esse debent: notandū: qd debēt esse examinata: et cū deliberatione excussa.

Consiliū enim est appetitū faciendū vel nō faciendū excogitata rō. prima Regula honesta li. i. Sine appetitū qd sitū de nobis vultū: aut dāma sen. li. i. c. xxv. Prudent enim est bñ cōsiliari: Cui. li. v. bi comētor au. Bona cōsiliatio ē habu plecturatio opabilū frōnez opana. Et bonū cōsiliariū est: cui adest talis habitus: et possit oia cōsiliatio: mediatio: intellectio: hec periclitatio p longū tps generatioē recipit. vñ dñ in tractatu qd dñ dogma pñorū Triplex est capiendū cōsiliū deliberatio. Prima est de honesto tñ. Secunda de vili. Tertia de cōsiliū virtutis. Dubitamus enim vñū honestū aut turpe: vñ de de duobus honestis: qd ē honestū de duobus viliū qd est viliū. Simile de pugna vñ et honesti. In qua examinandū honestū est vñū preponendū: et bonū cōe propo: et sūme qd est ad bonū vel cōmodo huma-

no. Semp enim honestū pponēdū est vñū: sñ doctrinam Tullij iij. de offi. c. xv. Et post. Nec est vñū vñū qd est crudelis: aut idē c. xi. pñea exemplum de Albeniensib⁹ qui pñiderant pollices remigibus q classe valebant: ne postea valerent. Similiter nec qd est inhūmānū faciendū vel cōsulendū. sicut expellere pegrinos de ciuitate: aut ibidē c. xij. Et breuiter concludit: nihil faciendū aut cōsulendū qd est iniustum. Unde Ale. li. vi. c. xv. loquē de Themistocle dicent: se habere talis labre cōsiliū: et pñū dñi sibi sapientem ad examinandum. Quod est Aristideus. Qui redit ad ppl's vñū Themistocles vñū cōsiliū: vñ minime iustū voluere animo. Et vñū talis cōsilio pñū mīau. Qd equū non videt: nec expedit. Nō ad examinanda cōsilia: debet esse deliberatio: discussio: et exquisita examinatio. Sūt enim duo pñia cōsilio festinatio scilicet et ira: aut Sen. in pñerbijs Et ibidē. Deliberandum est vñū qd statundū est semel. Et Seneca epistola. c. ij. Quicquid cōsilio pñici pñice. Et vñū cōsilia debet esse stabili: vt pñia dicat est: qd sapiēs nō mutat cōsilia: oibus illis manentib⁹ que erit ali. Sen. iij. d. bñf. c. xxvi. Item debent esse cōsilia iusta et ordinata pponendo iustitiam vñū: et honestum cōmodo vt dñ

Comuniloquii.

Merum est. Et talia cōsilia sunt audienda. **M**ō enī est nā cōsilia rī. **E**th. vi. **I**ō horat sapientia diuina ad audiendū p̄siliū. **p**uer. **ec**. **A**udi p̄siliū t suscipe discipuli nā. **E**cc. vi. **A**udi fili t accipe cōsiliū. **E**t hoc a sapiente cōsiliario vī dicit **T**hobi. iij. nō ab insipiente. **E**cc. viij. **Q**uā famula cōsiliū nō habeo. **M**ō ab extraneo. **I**bi. **d**e cū cōsiliū nō habeo. **M**ō ab emulo. **E**cc. xxvij. **Q**uā zelus abus te absconde cōsiliū. **I**ō sapientia scī sua regūt p̄silia. **p**uer. **ec**. **A**stutus oīa agit cū p̄silio. **S**ine ergo sit princeps reipublice siue ipsa cōsilio: siue ē q̄libet persona p̄sides vel p̄suta prudenter t p̄uideret oī cōsiliari de agēdis. **ut** **B**eñ. **I**n tractatu de t̄nibus. **S**i p̄uiderē esse cupio: in futura p̄spectus intende. t que p̄nt p̄ngere aīo tuo p̄ta p̄spice nīl nīl subitū sit: sed totus ante p̄spicias. **Q**ui enim p̄uiderē est: non dicit: nō putat: hoc fiet: q̄ non dubitat: sed expectat: nō suspicatur: sed capet cūscitūq̄ faciem cām requirere: cū inuia inueniens ḡtūm cogita:

Caplm. viij. **Q**uā in capiendis cōsilijs s̄i multorum sententia audiende.

In cōsilijs capiendis: p̄ncipio est: alioz audire. **I**ntrao: s̄ sit sapientia p̄dī rī: t̄n p̄silia salubria sint t vī. **E**xemplo **T**hoyā: q̄ audire

cōsilijs h̄cstro q̄l erat inferior dignitate: t m̄nus illustrat⁹ luce sapiente. **E**xodi. xxiij. t super illō **I**sal. iij. **C**ōsiliari⁹ nō est tibi. **A**g. **M**itro. **I**n originali **G**reci poete laudabilis s̄nt. **P**anum dicit beatum esse qui per se sapiat scēdum q̄ sapientie audiat. **Q**ui autē vtroq̄ caret: hūc inutilem ēē tō sibi q̄ alij. **D**egitur. **R**omani p̄ncipes cōsules t̄n sunt. vī a cōsulendo ciuitatib⁹. vcl a regēdo p̄ta cū cōsilio. vī senatus p̄sal t̄ dicitur. **M**ō enī sanus credēdū est in cōsilio: vī dicitur est. **S**. sed sapientib⁹. vī **B**eñ. **a**d **B**el balā. **S**apientib⁹ v̄ris me tradidit: nīdā valid⁹ in auxiliū meū n̄ aliena castra confugi. **M**ec est ip̄siliū requirendū a malo. **E**cc. xxxvij. **I**n cōsiliario malo seruā aīa: tuā. **Q**uā **A**mbro. iij. de offi. **Q**uō inquit stare pōt v̄le cōsiliū nīl habeat iustitiaz: induat constanti. **Q**uō puto p̄donēz: vī det m̄lti cōsiliū: qui non dat sibi. **T**ob. xvij. **P**̄cipitāu enī cōsiliū suū. vī **G**rego. mora. ix. h̄s p̄siliū suū omnis iniquus: p̄silia appetere: eterna despiciere: iniusta agere. in p̄ta deridere. **E**t sicut h̄mōi p̄siliū sibi: t alio. **M**ec p̄siliū est querendū ab emulo: t a diligentib⁹ bona hoīs: nō ip̄m hominē. **E**cc. xxxvij. **I**n zelantib⁹ te absconde cōsiliū. **I**ō **G**re. **I**n p̄mo **R**egistri. **Q**uā inquit h̄cstro: t̄n ad p̄silia pōt esse: q̄ q̄

2

non tua: sed te religit. Et sicut nō
est credendū malis consiliarijs
exteriorib⁹: sic nec interiorib⁹ an
R Amentator: cāpl. vi. Duo sūt cō
siliarij inspiciebat: delectatio. ⁊ tri
stia. Nec enī multos p̄cipiat.
Cum enī cōsiliū sit, p̄leo mēto
⁊ filius cordis: quēz mēto parit:
⁊ post qd: sequit opus: put dicti
Fugit. onet prima. corda sequē
tū delectationē indebita: ⁊ fugit
tū tristitiam debita: sept⁹ seducti
ōr. In oib⁹ aut cōsulendū ē
magis consilij angelus: ⁊ ab eo
p̄siliū inquirendū: q̄ est admira
bilis consiliari⁹. I. s. ix. Sic ē
nid p̄silebat dñm anteq̄: aggre
datur facta ardua. I. Reg. xxij.
Qd soluit & auid dñm. Aliquid
vadant ⁊ percussit p̄silecos. Re
de hoc Aug. in tractatu de lapsu
mundi. Quis est consiliari⁹ pri
denior xpo. Sequit. Querim⁹
p̄siliū: habem⁹ copā nō sapiētis
sed ipsius sapie q̄ xps est. Audi
sapientiam. Tōne recti p̄siliū dicit
Thesaurizare vobis thesauros i
celo. Math. vi. vñ iste ē ille cō
siliari⁹ vñ de mille: Ecc. vi. Mi
si enī ab isto p̄siliario emanēt
p̄silia tanq̄ a sōre sapientie ⁊ nō
si tendant finalē ad eūo consilia
adimplēda: instabilia ⁊ erronea
sunt. vñ Den. cāpl. xxvij. Errāt
consilia nostra: q̄ nō habēt quo
dirigantur. Et ponit exēpla bona
Scire debet qd perat q̄ sagittam
vult mittere: ⁊ tūc dirigere ac mo

derari manu telū. Similr igno
rans quē pōni petat null⁹ v̄ent⁹
est suus. i. sibi conueniens. Et q̄
ultius querit a deo consiliū: ⁊ nō
utur adimplere p̄siliū sibi vātū.
Iō. Rec. xxxix. Ipse diriget cōsi
liū etior: ⁊ disciplinā: ⁊ in abscō
ditis suis p̄siliabit. Et p̄ner. viij.
Bū est cōsiliū: aut sapiētia v̄o
nina. Et ibidē. Ego sapiētia ha
bito in consilijs. Hanc aut cōsi
liū debet solerter p̄videre. ne te
merarie presumat dare consiliū
sapientib⁹. Job. xxxvi. Qui v̄ocā
st p̄siliū. vbi mōr. xv. P̄rego.
at. Dare stulto cōsiliū: caritātē.
dare sapiēti orationis est. dare
ipsi sapie: p̄uersitatis est. Nec mī
nī. Grandis enī est impetitus:
melior velle docere. mōr. vi. In
fine. Ideo. Rec. xxxi. In medio
magnatorū loq̄ nō p̄sumas. Et
sequit. ⁊ vbi sunt senes nō multū
loquaris. I. temerarie cōsulēdoz
ad orationē docēdo. vñ arrogā
ter increpādo. vñ ⁊ Saluator: cū
est inuenio. inuenio est in medio
doctoz audiens. ⁊ interrogans.
Capit. xxiij. Qd p̄nceps de
bet esse in consilijs magnificen
tior ⁊ demēti⁹.

Et quis p̄nceps debeat
audire p̄silia sapientū: vt
dictū est: ipse enī debet ē
magnificēti⁹ in p̄silijs v̄etillā
do cōtēpnibilia ⁊ v̄illa: iustior ⁊
equior: abholando usq̄a ⁊ in iū
sta: clementior: p̄uocando crude

Zha magnificentior errogando vobis
nana. For em ei' o' e' magnifi
cēti' diuine equitati p'formi' cle
menti' et magnificenti' cordibus
subduozum. vñ narrat Male. de
Alexandro lib. vi. cap. q' Darío
deuictio: et virtutē Alexandri ex
perio: cū sibi parē regnū: et filiā
in vxorē cū decies centū millib'
talento: n' Partus obtulisset. et de
hoc Alexander p'siliū requireret.
respondit permēno. si ipse esset
Alexander se vsq' hac p'diuidē.
Et ego inquit Alexander videret si
eēz permēno. Quasi dicat. Eoz
meū regale ē: et magnificēti'. Et
iō magis magnifica mie decent
S. mīl' princeps v' eē clemē
tior et iustior vt habitū est. S. p'pe
enim ē vicarius et ymago dei in
terris: iō deo conformior debet
esse. vñ rex apuz sine aculeo est:
put dicitur c. 5. a. Ben. p'io d' ele
menta. Nullū enim magis de
cet clementia q'z regi vel p'ncipe
aut ibidez. Et iterū autē accidat
aliquādo q'z p'siliū est: n' b'loni
nūc cōsiliūz posset eē datus rō
nabiliter: q' pōt mutant cōsiliūz
ex p'ingeniū: sicut ait Male. li.
lii. c. vi. de quodā nomine p'bio
Albeniensis: q' ait in p'chē aliter
q'z accidisset et prope. Et seruit
tū suū cōsiliūz fuisse meli': nec
damnauit qd recte acciderat: qz
ali' bene gesserat scilicet q' male
p'sulauerat: felicis illi' cōsiliū
cristiano et suū p'o sapienti'.

Plerūq' enim temeritate sumat
casus: aut ibide. Semper in o' hō
de reb' agenda p'siliūz cape ma
dis dictus. licet aliter accidat ali
quando vt ems dicit Comētator.
etbi. vi. Demosthenes accusat: q'
p'silio de futuro nō est posse' au.
Nullus de futuro firmiter cōsi
liat: futuri instabilitate. honoris
vniuersatione dignus. Quasi di
cat. Futuri instabilitate potest im
pediri qd cōsiliūz est. hō iam ē
factus qd in se est. nihil omittēdo
de his que facere debet.
Cap. ix. Ad p'silioz secreta
sunt occultanda.

Cōsilia vō occultan
dia in reb' arduis et pe
riculosis ait Regem p'd
nio de re militari. c. i. q' ad cel
lus interrogat qd postera die fa
ciurus esset: tunicā ingtineaz si
posset eloq' cohercerem. s' ne de
ceret. Idēz narrat Valerius. li. i. c.
x. sub alio verbio. Hū inquit. S' i
bui' cōsiliū interiorez tunicaz cō
sciam esse sciscro: p'nuo eā ero
mari imbeo. Idēz ait. Eec. In ab
sccondito suo cōsiliabatur. vñ de
Male. li. ii. c. v. ait. Ideo magna
p'ia charitate tenebat: vt archa
na patri' scripta multū seclia ne
mo senatorū emundauerit. Regē
Munq' taciturnitatez opumūz
et munusculum rez ad mīl'itāda
rum vñculum labefieri volebat
Et ponit exemplū. Et si rex Alie
bellum a perse aduersus populi

Romanuz cōpart nō classet: nō ante scire poruit qđ aut ille locus
tus esset: aut patres risidissent qđ
psam capiam cognos est.

¶ Septima diuinctio. De infor
matione. thesaurizati pncipis.

¶ Caplin. i. De informatiōe the
saurizati pncipis.

¶ Item admodū anteq
senat^r siue collectio sa
pientuz consiliarioz
in republica cordi cō
parat^r ut dictū est: sic

ministri pncipis siue camerarij
et cubicularij pnt adaptari lateri
siue cosuo in corpe n. ih. vii. Ber
nar. ad Eugenū omel. iij. circa
mediū alloquēdo sūmū pontificē
ait. veniam^r inq^r ad collaterales
et coadiutores tuos. Nō seduli et
inimici ubi sunt. qđ obierit. si boni
sunt. tibi potissime sunt: si mali:
eque plus tibi. Ne dixeris te sa
nuz dolentes latera. i. ne dicas te
bonū: malo inuidentē. Eō sile^r ol
ci pōi pncipi seculari. Nō ammo
nēdus est: ut eligat: et associet ta
leo sibi collaterales: et ministros
qđ sint ad sui honorē. et respubli
ce vtilitatē. Et putideat: qđ sint a
sordib⁹ vitioz imaculat^r: et ne sint
dei inimici. Nā si tales sunt: non
est secuz vivere inter eos. Am
bulans enim in via immaculata hic
multū ministrabat: ait David. rex
debent enim esse vtriusq⁹ p diti:
industria. pulchritudo: honestu
in ministerio expy. Tales erant

ministri Salomonis. iij. Reg. iij.
Audēs regina Saba sapientiam
Salomonis: p̄tacula seruoz: or
dine ministrantū: velle: qđ corpe
non habuit vltra spm. Sant. iij.
In lectulo Salomonis sexagen
ta fortes ambiunt ex fortissimis
Israel: omnes tenentes gladiū: et
ad bella doctissimi. et vt tales sint
debet princeps sollicitudine
Scōz ei iudicē populi. sic et mi
nistri eius. Ecce. et nisi velint cō
tales: bz eos de palatio eijerēt
qđ inimicos deus: qđ nō erūt
multum sibi fideles. qđ infideles
sunt suo creatori: ex p̄lo Constā
tij impatoris vt habuit. i. s. p̄ti
debet dñm suū amare: fidelitatē
et sincerā seruare: vtiū honorē
in oib⁹ querere. vtiū eius sollicitē
custodire. Reg. xxxi. aut Da
uid ad Abner. Quare nō custo
disti dñm tuū reges? Sequit^r. vā
uit dñs: qđ filij mortui essis. De
fidelitate autē seruoz ad dños
dicit. in parte tertia.

¶ Caplin. iij. Qđ custodes the
sauri stomacho pparantur.

¶ In simili modo: custo
des thesauri pncipis vt
cōmā stomacho possunt
comparari in corpore n. ih. vt eius
stomachus recipit alimenta corpi
necessaria: et refundit vtriusq⁹
effectualit^r in mēbra sic expensaz
subsidia infundunt in erariū p̄
cipio: vt cōmano: quēti effundū
tur ad ipsius cōpans vtilitatem.

Et de huiusmodi adoptione. Pollera
 mali. viij. cxx. tibi recitat ficta
 fabula. E sopi de allegandis me-
 broz. 3. Stomachus: eoq. deuoraret
 omne labores eoz. Eccl. vj.
 omnia labo: hois in ore eius. Et
 cū venisset ad iudicium rōtio: 2
 rō vultu castit: ea nihil dare sto-
 macho: mēbra d' bilitata sūt. Qui-
 bus conquerentib: ad iudicauit
 fieri ratio: vt alimenta stomacho
 ministrarent. Et sic mēbra refo-
 cillant. 2 par osim reformat. 3
 eludat ibiq. magistrat: nō tas
 sibi q. alia coarctat. Si enim
 exinanit: fuerit. nihil mēbris im-
 partiri valet: Stomach enim 2 p-
 cipio idē est officinā in republica
 q. nō ad hoc q. dicitur: ē: sūt illud
 Quintilian. Qui stomachi reges
 totius corpis esse p-ndit: vera
 vt rōne vident. eius enim vali-
 duo tenor firmat oia mēbra. At
 5 eiusdēz frangit cūcta dolore
 Quandoq. etiam nisi cura in-
 uet: vltare cerebrū serit: 2 integros
 illinc auertere sensus. Quā igitur
 pnceps bonus: ea que accipit a
 populo: ad ei: vtilitatez expendit
 nō debet populus de eo q. neri:
 sicut nec mēbra de stomacho. 2
 talē d' can. vt. Venter tuus sicut
 aceruus tritici. Triticus enim in
 acervo colligit: vt. p. cōi vtilitate
 expendat. Tale fuerunt Roma
 ni quoz erarius erat diues: 2 ipi
 pauperes in domib: suis erat 3
 Valutui: 2 Aug. v. bl. s. Alii igit

beneficiabant expense sine in con-
 erequis: sine in filiab: maritan-
 die: ad inuistabant eis d' erario
 cōi sine collecta sūt. Male. h. iij.
 c. iij. Sicut dicta est. 5. Dicit 2
 Stomachus est p-sser q. multa re-
 cipit: 2 recepta in mēbroz vltra-
 tem virtualiter nō refundit. Sic
 2 pnceps multa recipiens a p-ssio
 2 non largiens nec expendens. p-
 ctus vtilitate p-sser est: 2 multos
 morbos generat. 1. mores puer-
 son in corpore republice. 2. 3. 4. 5.
 l' dicit. 2. 3. 4. 5. ventrem meuz
 doleo. 2. 3. 4. 5. Transgressio
 rem ex ventre vocauit te.

De causa distinctione. De canem-
 dio septem viis curialium.

Capitulum. De ambicione cauenda.

2 q. p-sser oēs au-
 lic 2 curiales p-sser
 assentes sine consu-
 lētia: admonēdi sunt
 cōiter: vt p-sserant
 sibi a viis que sunt cōia talib:
 2 specialr a septe. Quoz p-sser
 est auida dignitatum ambicio. vt
 enim ait. Tullius p-sser de offi. c.
 xxx. Difficile est p-sserem cupienti
 seruare equitē. 2 sequitur. Facili-
 me ipellit ad res iniustas q. glie
 cupidus est. locus enim lubricus
 ē. vnde antiq. nobiles noluerūt
 p-sser in republica nihil q. dū
 eoz ministerio indigebat: prout
 ait. Male. h. v. c. v. vi. q. p-sser
 nullen: tādū imperioz sustinuit
 q. dū enim m-sserentib: bellis

P

Q

IL

renduz fuit. Postq̃ s̃o par
ex victoria facta est: depositum im
pertuz me vltra q̃s respublice ne
cessitas exegerat dñs cuius per
māderet. Idē. l. iij. c. iij. dñs d̃ co q
g̃s eo egit qñ cōsulatū amiserat. Et
de hoc hituz ē. s̃. in admonitōe
p̃ncipis. et dicitur infra parte. ij.
Cap. ij. De cautēda adulatōe.

Secūdam vitium aulicis
comune: est seductoria
et mēdosa adulatio qua

blandiuntur superioribus: vt se
quant dignitateo et honoreo. nec
non et alio: vt eis fauent: et cō
mendentur ab eis. et de hoc vitio

Policius l. iij. c. iij. multa lo
quitur: vbi ait adulato: oia vir
tutum inimicus est: et quasi clauus
figur in oculo aī: cum quo cōfert
eoq; magis cautēdus ē quo sub

Tamantis specie caput. Sequit. Ho

miles habet adulato: modū: frau
dem: proditiōem: notam men
dani: sequelam seruimus: excecā
tionem proximi: et totius extermi
nium honestatis. Alcum inquit
po. peccato: nō impingit ca
pit meum. vere enim ab eo lau
datur peccator: in desiderio ani
me sue. Super quod Augustin⁹

Vingue adulatorem alligant ho
minem in peccato: et sic trahunt
secū aias in perditionē. An autū
qui sapientes nō pernecebat: ta
leo loqui euz p̃ncipibz: imo in
terficiēbant eos. Au. Et. l. i. c. i.
d. d. q. Ex p̃ncipibz et p̃ncipibz

ram inter officiū salutatiois et

riuz regem noie gentium adu

lante: capitali supplicio affecerat

Et Policius l. iij. c. iij. Agregie in

gt. Et. l. iij. c. iij. Imperator

auguste cum in multis appareat

in eo maxie ducet prudētia tū

q̃ ista. Adulato: eo nundū te om

nino infanti reddiderūt. Qui ve

applaudant tibi: nō mō tūo. sed

tribupli et p̃plo inuicta facit. Ad

et deorū minuūt reuerentiā: quos

tibi parificant: te arguit in sp̃ite

dui: conditiōis tue repugnan

te nā: par te numinibus p̃sua

dere p̃sumit. Nota superfluo

nis mutant p̃p̃m: cui moralca

deos p̃o imortalibus p̃sua

esse colendos. Vane: aliqd ibi d̃

utūq; in eo inesse monstrabit: si

oēs hos q̃ dinitati tūe fraudulen

ter applaudūt: rapi seceria ad soa

menta. Quid enim deo: et paru:

a q̃ se decepti intelligit. Quid in

etū n̄ tūat. q̃ aureos Jouis oen

los eruit: aut argento gēmisq; s̃o

lato: deū vestā nutur excecāre

Quid de marito capite adaman

timuz impune temerario effodū

vinguibz. Atēpe deos insibi

les et imortales circūuenerē: et

fallacie parare insidias gramona

et p̃e: eo q̃ ab h̃is insidibz deo

rū fabula sustēat: et t̃git: et hono

rem aut cōtempnū qui illis ex p̃

bet illi remunerant. Si sapio er

go Auguste: in deorū hosteo in

surges: et te nō deū: quod nequa

Comuniloqui.

Z **N**on casus deorū monstratio te cū
culorū si deceptorū istos: exco-
catores nostros: deorum contempto-
res exterminio: et vitiorūq; in-
luniaz punitas. Et simile narrat
Sen. de Alex idro epistola. lxx.
vbi q; cum in obsidione cum aliā
verbia in zīsa circūiret mīroor: et
imbecilla mentis quereret. fugit
ta percussus diu perdidit ire. et in-
cepta perficere. Deinde cū repli-
so sanguine: sicut vulnera dolor
crederet: et crux equo suspensuz
paulatim obstupueret. oēs inq;
iurant: me filium esse Iouis: sed
vulnus hoc me hominēz eē cla-
mat. Adulatorico me decipet vo-
lūti hoc vuln' veritatē ostendit.
Et vere adulatorico sunt decepto-
res: seductores: et inimici verita-
tis. Adulator est: blandus infima-
cia est: Hic Hiero. epistola. lxxviii.
Isti enim sunt scorpiones: tacte blā-
dicentes. cauda p; cunctos. Et Job.
iii. Cum scorpionibus habitas ē vbi
Greg. super Job. lxxviii. lxxviii. ait
Adulator: scorpio est: q; palpādo
incedit: sed cauda ferit. Et similis
apias: que mel in ore gerit: s; can-
da ledit. Sunt enī adulatorico sa-
cerdotes infernales. Dicunt enim
placenta. Et sic incipiunt quasi
vesperas mortuorum a placebo:
sed in fine sepelīti in peccatō.
B **P**ulenti enī patēs in guttur eorum
s. adulatorum: Hic Aug. q; quos
ad peccata illeceant: quasi deuor-
ranti: in eorum vā conueniūt.

Mat. viij. Dimitte: mortuos se-
peli: et tuos. **Ubi** Greg.
mor. iij. **Ubi** sepeliunt mortu-
os: cum peccatores peccatores
tanquā piamt. **Ubi** Item sunt
nutrices saluane. q; hōies nutri-
unt in peccatis. Job. iij. Cur lac-
tat? vberib'. vbi mor. iij. Greg.
ait. Adulatores lactant eos quos
laudent quasi piam laudis. p.
ne. i. Si te lactauerit peccatores
ne acq; scias eis. **Ubi** iij. **Ubi** **P**opo-
le meos: q; te beatum dicunt: ipse
te decipiunt. Et ibi Hiero. an orā-
ginali ait. Adulatores sūt hostes
et scille diaboli. Item sūt propin-
tores demoniaci. propināt ei po-
cula mortis: quasi melle adula-
tio mellita. ait Alex. neq; h. s. na-
tūa rerū. Adulatio enī est vene-
ni mellis: et mel venenatū. **Ubi**
Hiero de coniugio. Adulatoruz
inquit asseruoneo: et noxia blan-
dicenta saluē velut quasidā pe-
leo suge. **Ubi** adulatores abun-
dant in curia. et alios per blāda
mendana sua seducūt. ait **Ubi**
natio loquens de Roma. **Quid**
fati. **Ubi** Rome. **Ubi** Bentini nescio li-
bri. **Ubi** falsus ē laudare. nequeo
Quasi de. **Ubi** vbi vbi. adulatores
venereis creōicari: et eā aduato-
ribus dereliquo. **Ubi** aureo clau-
dende hic adulatores? ait Sen.
epistola. lxx. **Ubi** dū te amatores
buc inio pressa. **Exemplū** de **Ubi**
x: q; claudēbataures siccata. et
epistola. xvi. **Ubi** ad me pro ami

eo blandio inimic^o. visita nobis
sub virtutis nomine subrepunt
et qz contrarij sunt veritati dicat
Sathan. ait Greg. mor. iii. Ma-
le suadentes dicitur Sathan: qz
blandio tibi ad illius trahunt.
lij. Reg. xix. Cur tuhi hodie effi-
cimini in Sathan: et de ista peste
et eius documentis hinc tractam
de visito. Sed nihilomin^o liben-
tius tales audiunt in curijs qz
cunctis placentia: predicatorib^{us} ve-
ritatis: qz veritas odu^m parit. ait
Salusti^o. Et qz male agit odu lu-
cem. Jo. iij. Sed non sic faciunt
sapientia. Debent eni prohiberi
ne sic loquantur cum regibus. Et
narrat Trogius Pompei^o li. vi.
qz Canon et thymen fia^m ve causa
a rege perlati contra et acedemo-
nios: prohibuit est a colloquio
qz cum cu more perfarum adu-
lari vellet. Et hoc merito: qz adu-
lano infamat assentiente: ait Sen.
Adulano queqz pro sua potioe
infamat. Dicamus ergo. Elos qz
demi dicitis: ne pudet esse: ego
autem video: qz multa inutilia con-
cupisci vel appetet oportet. Unde
Lato. Palus alio de te qz ta tibi
credere noli. Quid eni prodest:
si te odu laudant: et conscientia te
accusat. Aut quid obesse potest: si
omnes te derogant: et plebsa des-
sendat. ait. Greg. super Ezech. li.
primo et mel. ix.
Et Caplin tertio. De improba mu-
nerum acceptioe.

Etia peccatum curiali-
um: est improba mune-
rum acceptio. qz etia pri-
dentes exerceat. Exodi. xxiij. Ne
accipias miera que exerceat pri-
dentes et mutati verba iustorum.
Etia eni talib^{us} viri se alijs igre-
di curas: vir cu aliquo loqui vir
ab aliquo audiri. Multu curiali-
um sunt sicut tanto aerib^{us} obie-
cto cibo mansuecit. ait Sen. lib.
de constantia sapientia. sic est ad-
lsum de talibus. Aceros enim sar-
et asperi anteqz videant munerat:
sed eis visis mansuecit: Econ-
tra sunt de nobilib^{us} romanis. Et
Trogius Pompei^o li. xxiij. ait. qz
Cineus missus a Mitero Romam
ad pace confirmanda cum igen-
tibus bonis: Nullu invenit: cui^o
domi: muneribus pateret. Quia
eni munera portabant odu claude-
bant ostia: ne cu muneribus in-
traret. Idem narrat Eutropius li.
liij. c. iij. ponens exēpla de multis qz
refutaverunt munera: s quibus
in brevisloquio de virtutibus. Ac-
cipientes eni munera minuit glo-
riam suam: et meritū. Unde nar-
rat Val. li. vi. c. v. de Mitero mil-
leno: qz cu agri parvo consensu om-
niu sibi offerrentur: auctit aium
ab eo muneris: deforme indicio:
virtutis gliam magnitudine pre-
de minuire. Si sic igit paganus
relutant publici et consensu om-
niu oblatum: qzto magis fidelis
refutare debet munus pugnatum.

Cōmuniloquii.

M acceptis his que recipere licitum est finis leges: qualia sunt esculēra et potulentia: que accipi pōt inō debito: et debita quantitate. Eūde et epla diuī Scueri et Imperatoris Antonini de his determinat quos et erba sunt hec. Quāti ad enſenia pertinet audi qđ ſcitur⁹ vetus prouēbiū eſt: nec oia: nec ſemp: nec ab oibuo. Alia valde inhumanū ē: et nemine accipere ſed paſſim viliſſimum: et per oia auariſſimū. Quod autē mandas contine: ne donū vel mun⁹ ipſe procōſul: vel qui in aliquo officiō ſit accipiat: ematue: niſi vltimo quomidiani cā: qđ ad enſenia non pertinet: ſed ad ea qđ edulij excedunt vſum. Sed nec enſenia producenda ſunt ad munera ſunt autem. Et p. ol. li. v. c. xlii. ait. Qđ ſm p. lūm quidam boies: et aliphica dicūt effaſctare et voce et lingua: quorū ſaſenatio eſt extimalis qm aliqd laudant. Similiter ait. in illitico naſci homines: qđ videndo intermūt qđ diutius irauidēt: Similiter Alpollorides perhibet in Scūphia naſci ſeminas: binas pupillas in oculo abentes: et quē irate alpererint perimentes. Et ales ſunt curiales irau cum munera non vident: Et ſi epla xliij. di. qđ reges parton non poterat qđ ſine munere ſalutare: habētes enim oculos maculoſos: putores ſit ad nequiam ſm ſapientes. Sic et

hīteos oculos cordis maculoſos: proutores ſunt ad nequiam i munera acceptione. Sed hic acceptes ſunt mali mercatores: qđ huiōi muneribus excecant: et p. uant oculo cordis. Enſenia emz et dona excecant oculos iudicio. Ecc. x. Sed munera nolentem accipere commendat ps. Munera inquit ſaper innocētem nō accipit. Alia. xxvi. Qui excuſt manus ſuas ab omni munere Super qđ Greg. morax. añ me diū. Tres ſunt munerū acceptio nes: ad qđ ex fraude teſtimamur. Munus ex cord. i. caprata gra cogitatione. Munus ex manu: ſia per ſauorē. Munus ex manu: premiū ex datione. Et qbus onibus iuſtus excuſt man⁹. Et qđ ſi idē dic ſup euāgelia. li. i. homi. iij. vbi agit. de triplici munere. Munus triplex ē. ſ. ab obſego. i. ſubuenio indebitū ipſo. Munus a manu. ſ. pecuniz. Munus a lingua. ſ. ſauor. Et enī ait. Pol. li. iij. nō eſt deſperādū de ſuffragio etno quē muneribus paſcia. Alimētū vmbraſia grē muniſcula ſunt: et hiſi fuerint frequē tata: amittit nōmē intermūt. et quod crudeli⁹ eſt: tales accipiūt a pauperibus et afflictis: et iniuſte vexant. Cuius contrariū cōmēdat Greg. v. Regiſtr. di. Enſenia vſe ſanctians accipere nolumus: qđ valde ſcongruū eſt: et a predans afflictisqđ ſtribus per

R cepisse misera videamur. Simi-
luer etiā accipiunt ab infamibus
Quod vddignari sūt facere antiq-
gentales. aut Scē. ij. de benefici-
reij. loquens de Bricino Julio
Qui cū sibi esset missa pecunia a
fabiano perfico non accepit. Et
obiurgantibus hīs qui non est-
miant mutentes sed nulla: q̄ re-
pud. allet ridit. Ego ab eo hūi-
etiā accipiam. a quo propinquo-
nez non sum accepturus. Quia
Infamio. Qui cum a Rebilio cō-
sulari esset summa maior oblata. re-
cipere noluit: pecuniā ab eo mis-
sam: qz eiusdē infamie vultu labo-
rabat.

C Lapin quartū. De impudēt
officiorum venditione.

Barri peccamini curia-
lum est impudēt officio-
rum vel cōmodorū vē-

S ditio. Sic enī sine precio: vel ei-
spe aliquid faciunt. Unde Jūne-
nalis loquens de romia ait. Qui
ma romie cum precio. Qui das: et
censum a. illum vultū aliqui salu-
tes. Et te respiciat clauso vixen-
to labello. etc. Unde et vrbē vena-
lem vocat et Salustianus: si ēptorē
innocenti. et eius peritura. Idē di.
Aug. epistola v. vi habuit est. s.
T Et bene Pol. li. v. c. x. Impro-
bitas curialium eo vesp. innotuit:
vt de testimonio cōscienae. de re-
nuitate mori. de odore opiniois
de sinceritate cāc: de tonere elo-
quentie: nisi precio interuenien-

te quilo frustra confidat. fm illb
Quidē de arte amandi: Ipse lz
venias musio comitaz pōnere.
Simpil attulens: ibis homere
foras. Nec enī ingredi pōt sine
precio: nec aures mulcere. pmi-
lo. nisi fuerit datum pīs. et sepe
Unde Pol. vbi. s. Non modo
leones et nigrades lenisse dicit est
oripheus fm fabulas sono cribis
re sue: sed apud ipsam veniens
vor dulcis: potuit. canēp trid-
piter erorauit causa saniorabilor.
V Jte Alchio s; phabulas solo
tristudinio sono fara emolauit. s;
apud curiales nihil efficas: nisi
plumbea comz corda: maleo an-
reo vel argenteo emoliam. Apud
inferos vnus cerbarum. sed quot
sunt dulciscula curialior: tot sūt cer-
bari. Jst. n. nec instrumta nec li-
teras nec sillabas sine precio dāe
nec etiā verbū. Et quod magis p-
uerbum est: nec silentiū. vt. s. ha-
bitū est. Et hoc ideo: qz oia num-
mus agu: et charitas est exclusa.
Et sicut legit s. Ydra cui si caput
vnu abscideret p. absciso: tria cre-
scent. Est enī spēs serpentis mol-
toru: caput s; dicit. epist. li. v.
sic est de predicho: qz qsi vni sa-
tisfactū est: et vnus voracitas qsi
interdiala actus penit alij qbas
oponet dare. Et sic incidunt Sil-
las cupiens vitare Carbidum. ait
Scē. li. de constantia sapientia.
Vbi inquit. Nunqd sapies se-
cedet ad fores quas verna ian-

Comuniloquii.

tor obsidet: Et rident Lāg canē
acrem: obiecto cibo leniet. nec i
dignabit aliquid impendere vt li
men transeat. cogitat: et in ponti
bus quibuscūq. p. transitū aliquid
dant. Daret ergo talium ipudēs
improbitas et ceca cupiditas.

C Lapsū quintus. De simulata
amicitiā fitione.

Suntum peccatū curiali
q. un: est exterior: amicitia
tari fictio. Singunt enī

curiales: se esse amicos: donec ve
nial ad amicitie experimentum.
Et tunc apparet. se nō esse ami
cos veros. Vere sū sunt amici
mente qui nō permanent in die
necessitatis. Et q. eis oīa sunt ve
nialia apud eos: et acceptio mune
rum: p. nō esse verā amicitia ho
minū. sed mīmōrū. s. m. q. alī su
uolūto. Quāti quisq. sua num
mōrū seruat in archa. Tantū ha
bet fidei et. p. nulla vera ami
cia. Et enī ait. Tul. ii. 3. offi. In
malis fictio est in bonis vō amī
cia. et q. predicti apud quos oīa
venalia: et quos sūcunt munera
mali sunt: nō in eis est fictio non
amicitia. Sed 3. n. p. l. et h. viij

Tres sunt spēs amicitie equales
amabilibus. Sunt enī antiqua
bona. Et sunt propter vtile aman
tes ad vnicū. Et sunt quidā amā
tes propter delectationes. Et he
due vltime amicitie: s. m. accidēs
sunt et facile solubiles. Dissoluto
enī eo propter qd sunt amica: vī

solūt amicitia. i. quando nō con
sequit aliquid vtile vel delectabile.
p. Ecce. xij. Non agnoscat in bo
nis amicitie: nec in malis inimicū
vt enim ait Ethnicus. Lūz form
na manet. vultum seruatis ami
ci. Cum cecidit: turpi vermina ora
fuge. Et tunc Aug. viij. conse. post
principiū. Non est vera amicitia
nisi cū cū agglutinas inter heren
tea tibi charitate. Et loq. ad vī
Talia charitas raro est in curiali
bus. Ideo Tul. de amicitia. c. x.
Vere inq. amicitie difficillime in
veniunt in eis q. in honorib. re
q. publica versant. et Sen. epla.
50. Errat qui in atrio querit ami
cum. Et hoc iō: q. quilibet que
rit et intendit commodū p. p. p.
pter qd non est vera amicitia. ait
Tul. de n. i. deorum in. fi. Carum
est ipsū verbū amicitia: ex q. amī
citiē nomen dicitur est: quam si ad
fructū nostrum referimus: non
ad eius comoda quē diligimus:
nō est amicitia. sed mercatura q.
dam vilitatū suarum. Propte
rea et arua et peccatū greges hoc
modo diligim. q. fructus ex eis
capim. Adolum charitas et amī
cia gratuita ē. esse debet. Et q.
non est sic in predictis: ideo non
est vera amicitia. Imo de mul
tis verificat illud. Dicit. ix. Hic
amicus fraudulenter incedit. Et
de hoc. j. vbi de amicitia. Hinc
concordat. Quidiū de ponto q.
ait. Illud amicitie quondā veni

tabile nome. Prostat: et in que-
stu pro meretrice sedet. Dicitur
nemo nisi cui fortuna secunda est.
Turpe quidem dicitur: sed si mo-
do vera fatemur. Vultus: amicitia
vultu probat.

C Caputli sexa De sophistica
machinatione calumniarum et ipsa
spoliatio pauperum.

Extus peccatorum commune
curialibus est astuta et so-
phistica machinatio ad
calumniandum vel illaqueandum
et ex consequenti ad creandum:
vel spoliandum populum antiquas
leges statuendo. vel eis favendo
peruerfas consuetudines allegan-
do: varias vias calumniandi ad-
inueniendo. Unde dicitur talis. **Isa.**
x. Neque condunt leges iniquas:
et scribenes iniustitias. et oppre-
ment in iudicio pauperes. et. Et d
quolibet tali dicitur hoc. Sedet in in-
sidio cum omnibus in oculis. ut
interficiat innocentem. Et coniungit
maxime: quoniam princeps vel dominus est
minis iustus: et nimis cupidus:
quoniam in iudicem populi sic et iudicem
fier eius. ecc. **x.** et qui libenter au-
dit verba mendacium. omnes ministros
habebit impios. puer. **xix.** Et si-
cut dicitur. Didimus rex Babilonia
rex Alex. detractor officii et fal-
sitas sermonibus mendacia fig-
mentare. Et cui placeant talia: et
ut assequantur partem lucris ma-
chinantur ad spoliandum paupe-
res. et ab eis laudantur peccatores

in desiderijs alicuius: Tales etiam
assimulantur canibus latrantibus:
sive lupis oves deuorantibus: sive
accipitribus columbas depum-
manibus. **Mat. x.** Sicut oves
in medio luporum. et ibi **Cristo.**
Mel. xxiii. Quid ouis in me-
dio luporum: quod columba in me-
dio accipitrum. et. Impius enim prin-
ceps sive dominus est vel leo rugiens: et
versus esurientes super populum pauperem
Tales enim. Impii principes: sive co-
siliarii: sunt sicut canes latrantes
cogentes. et. pauperes ad iudicium
in quo spoliemur. **Isa. i.** Omnes dilu-
gunt manum: sequuntur retributio-
nes. Ideo sequitur. Pupillo non
iudicant: et causa vidue non igitur
ad eum. Et tales aliqui sunt in
durati impietate: quoniam nec pauperum
indigentia monet eos ad pietatem
ecc. **x.** Et dicitur calumniasque sub ce-
lo gerunt: lacrimas innocentium
et. Et similes sunt lupis: de qui-
bus dicitur **ps. vii.** de animalibus:
quod lupi: dum venatores piscium
dant eis aliquid non nocet eis:
sed cum non dant corrumuntur
rebus cum extendunt ad sicandum
Sic tales: nisi muneribus prene-
mant nocent: cum habentibus et
negociis. Imo crudeliores lupis
sunt. Quia legem de lupis habet. quod nu-
triant infantem expositum bellis.
Sicut fuit de Romanis: quos la-
pa nutriunt. **Prou. legat** in histo-
ria Romanorum: **Ps. vii.** et ex-
corant pupillos et infantem. **Am.**

Cōmuniloquii.

Ipus etiam si prius videt hominem
eripit ei vocē: prout dicit Ambrosio.
In exameron. omel. vi. sic tales si
prius vident hominem: q̄ muneribus
preueniant eripiunt sibi voces
ne possit loqui in iudicio. Sunt
etiam similes Castor: de q̄ ait So
lin⁹. li. iij. c. xxxv. q̄ cū boiū in
ualerit: connecti dentibus nō p
tuo relatat q̄ concrepent ossa sū
bitibus eius. sic isti nō cessāt: vo
nec cōfringant pauperes. **Ch**
cye. li. Insuper exconauerunt: et
ossa eorum confregerunt: et cōsci
derunt. Sunt etiam crudeliores lin
tib⁹. de q̄bus Hiero. ep̄la. lxxv.
q̄ licet ore rapido deuorēt: idu
m memorias hūit p̄dandi q̄ diu
venter est vacu⁹. **A**bi vō sangui
ne pasta est sentia: cur saturitate
succedit obliuio: donec memori
am reuocet esurientia. **S**z isti sana
ti spolijs pauperū: nō cessant ali
os spoliarē. Sunt etiam crude
liores leonibus esurientibus. **A**z
enim Solinus. li. iij. c. viij. **A**z
mēne sunt multa inditia in leoni
bus. **I**osistratus paratū viros
potius q̄ in feminas ferunt: in
fantes nō nisi in magna fame pe
rimunt: nec a mīa separant. **S**z
isti nulli parcunt: vt dictū est. **E**t
sicut est de lapīs: q̄ quādo habēt
multos filios peiores sunt: prout
dicitur ps̄lm. vi. de aialibus. sic isti
q̄io plures habent filios: tāto ra
patores sunt. Sed talibus cūent
quod contingit aialibus deplūmā

ibus bubonē. **A**tenim d̄f. viij. **S**
animalibus. **A**zues volant et de
plūmant bubonem. et postea ve
natores: cur illo capiunt multas
aues. Sic accidit istis. **D**um enī
inuiste pauperes spoliāt: ipsi in
ste a principe spoliāntur. Et dum
alios spoliāt temporalib⁹: ipsi p̄
nant spūalibus. **I**sa. xxxij. **E**t q̄
predatio. **N**onne et ipse predabe
ria: **I**bi sunt inexcusabiles: q̄ cur
ipsi sint iusticiā: nihil dominus spo
liant pauperes: **A**z Ambrosio. de
benef. alioquens talē. **D**ives eras
Qua cā: aliena rapiebas: regellas
non compulsi. **I**deo te feci diu
lent: vt exultationē nō habereas.
Cur non a iustis iniuriā patieris?
Ideo te feci potentē: non vt vio
lentiam inserres: sed repelleres.
Eripe inq̄ pauperem: et egenus
de manu peccatoris liberat. **S**e
quit. **D**um enī augere opeo. oco
cipare terras capim⁹: iustitie for
mam exulimus: beneficentiā cō
munē amittimus. **H**ere enī lux
in arca: damnum in conscientia: ait
Aug. in sermone de innocentib⁹.
Sed damna spūalia predici nō
cogitant: q̄ excecant malitia: et ra
pidi auaritia sunt. **S**icut est d̄ ca
ne: q̄ bus proiecta sibi aperto ore
deuorant: ad spem tñ venturi in
hvat. **S**ic isti dum deuorāt quod
fortuna p̄cedit: ad rapinā nihilo
minus sunt erecti: putant **S**en.
de rapto: ibi ep̄la. lxx. **E**t quod
irrationabiles creature nō faciūt
isti non

illi non abhorrent. Et enim b[e]at[i]
vi. de animab[us]. Non est modus
aulum vnus spectat: q[uod] vna co-
medat aliam: et t[ame]n illi co[n]fratres
spiritaliter deuorant. **Ed[ic]t[us] ioh[ann]es. iij.**

Quasi comederit carnem populi
mei. Et inde legitur de Liberto in
crometab[us] breuib[us]. Q[uod] cu[m] suade-
retur sibi p[re]senta augenda e[ss]e p[er]
munera resp[on]dit boni pastore[m] n[on]
esse pecus deglutire. Nec illi co-
siliant q[uod] erit eis duru[m] iudiciu[m]:
q[uod] multi p[ro] eo clamabunt: et de-
tis conq[ue]rent: et aduocabit: tu
dex eius fueris. Quot enim bo-
na iniuste abstrulerunt: tot p[ro] eo
clamabunt. Quot lachryme pau-
perum quot suspiria: quasi tot le-
gisse p[ro] eo aduocabunt. **Ecc[lesiasticus]. xx.**
lachryme viduae ad marillas
descendunt: et a marilla ascendit
in celum: et deus exauditor n[on] de-
lectabitur in illis. **Iob. xxxi.** pro-
pter multitudinem calumniatoru[m]
clamabunt. **Elisab[eth]. vii.** ve qui
p[ro]gregat auariciam: mala domui
sue. Sequit[ur]. Quia lapis de pietate
clamabit. vñ narrat **Petr[us].** Da-
miano in tractatu suo. de quo-
dam infirmo ad moue[n]d[u]m clamate:
et vllulant: q[uod] sex n[um]eros a pa-
percula vidua acceperat. q[uod] ver-
berabat de manibus sanctorum
Andree et Gregorij vt ridebat
ei. Et quot inquit passus illa fece-
rat in laborando: vt eo a me re-
quirerent: tot rema a sanctoru[m] ma-
nibus petuli. Nec mirum: si su-

peruos ludex talibus e[st] severus
q[uod] vt dicitur. **Ecc[lesiasticus]. xxxviii.** Qui
offert sacrificiu[m] ex substa[n]cia pau-
peris: quasi q[uod] vicinat filiu[m] in co-
specu patris. Si talis est. vñ sa-
crificiu[m] offert: qualis est dum
spoliat. Laqueant igitur p[re]sides
et p[ro]sularij: et collaterales p[ri]ncipu[m]
ne sint raptores: aut spoliatores
pauperu[m]: nec co[n]sulatores alij ad
expoliandu[m].

**Capitulu[m]. vii. de voluptate co-
mellanoni.**

Ep[iscopu]s vltim[us] curialiu[m]
est comellanoni[us]. sine
oculo et vñ ludis nocte
vacat. Et enim pater ad seniles
curiales p[ro]dictus indulget et va-
cant in talib[us] eni[m] student. Sic
n[on] improbat **Amos. vii.** Ap[osto]l[us]
miles capta populor[um] ingredie[n]-
tes pompa pace domui israel. Se-
quit[ur]. Qui dormit in lecto ebur-
neo et lasciuia in stratis vestra
Isai. v. De qui potentes estis ad
bibendu[m] etc. Et q[uod] puerius est.
de die facit noctem. et co[n]uerso
dormientes de die: et vigilantes
nocte ait **Gen[esis].** de quoda[m] potente
ep[iscop]o. **lxxviij.** q[uod] maior[em] par-
tem noctis in pulmo exiebat: et
vñ ad horar[um] octi sexti dormie-
bat. hoc eius erat matutu[m]. Si
militer narrat ep[iscop]us. **lxxv.** de quo-
da[m] fabulatore elegante: qui ait: se
habuisse supra domu[m] **Ap[osto]lis**
qui erat ex hac turba lucifugari.
Et circa hora[m] sextam noctis audia

Comuniloquii.

bat clamorem. Et tunc vocabant
cellerarij. et coqui. et quero aut ille
quasi irridendo: qd sit. et of: illi
a balneo exisse: et nullus popo-
scisse. Valde inquit frugaliter vi-
uebat. Nihil obseruabat nisi no-
tatem. Qd dicit trisone. unde tali-
bus ppenit qd ait Virgili⁹: fuisse
in conuiuio Midentis. li. v. vbi of
Postq prima quies epulis me
teq remore. Frateres magnos
staurunt: et vina coronat. Qu stre-
pitus tectis: vocēs p ampla vo-
lunt. Verba: dependent licentia
quearib⁹ aureo Incensu: nocte
flamma fumalia vincit: hec ille.
Et quia a libero pfe. pximus est
intemperantie gradus ad icon-
cessam venerē: ait Ale. lib. v. c.
i. et ventrem dissentis cibo sequit^r
voluptas genitalium: ait Hiero.
epia. xxv. h. ad in bonu conuulso
sequit^r qd fuit in dicto puluo di
domo. De q Virgili⁹ vbi. a. Inse-
lix Dido: lō gñq bibebat amore
De talibus ait Sen. ad Helbia.
Comit^r et edant. Q miserabiles
quoz palatium non nisi ad pto-
sas exercitat clesas. Ibi aut: non
vnuunt recte. ait Sen. Hō vnu
q libidini et somno vnu. Iul. v.
ve qui cōsurgunt mane ad ebrie-
tates sectand. i. Sequit. Luthara
et lira: et tympanū: tibia et vinū in
pauis nfiat: et opus dñi n respi-
citis. Ob ista vitia et philia q con-
fuerūt regnare in curijs q nō
sunt regulate legib⁹ dei: nec mo-

deramine tempante ordiate: et
phi fugiebant curias: put decit l
plogo polierant de Socrate: cū
ab eo quereretur: qre nō in forensi
bus negotijs versaret: respondit
Que locus hic calen: ego nescio
et que ego caleo: locus hic nescit.
Ego enī contēno que antea am-
biunt. et que ego ambio illi contē-
nunt. Iō Joannes Salobmen-
sis intulauit libris suis q dicitur
Polieratus de nugis curialium
phoz: q illos p parte pñet put
ait ipse in plogo liba. Cōsist
sancti vin declinant curias: nisi
quaten⁹ cogit necessitas: vñ aia-
ruz exigit vilitas. Iñ David nō
venit ad Italeidas Saul. i. Reg.
xx. Conuiuium ē herodis nō in-
trauit Joānes. s. in eo fuit decol-
latus et Barth. vi. Heli⁹ enī est
ire ad domū luctus q ad domū
pñij Ecce. vi. Iō dicit. In tracta-
tu. xij. abusioſum. Quia abu-
sio est: in dachus curialis. Quia
ut sequitur ibi: ordo claustralio:
et ordo curialis sunt diuersi. Ibi
enim sedes in insidij cā diuul-
bus et. Ibi dicit: nō sedt cū cō-
cilio vanitatis. Ibi insidiatio ut
rapas pauperem: hic dicit odi-
ui ecclesiam malignantiuz et. Ibi
verbera tua repleur muneribus:
hic laus luer innocentes man-
tuas. Que tamen sunt curie pan-
cipum secularium. Quorūdam
qui ecclesias instruit quorūda
qui destruunt. Alia eiz curia da-

X

Y

Z

uid: alia Absalonis: put tibi bene
distinguit: et in vtrancq; deualuit
Abulion Achrophel. Abulion
enim silens: interpretat: Abi
tophel nuna fratrio. Ad vtrancq;
do vtilio est accessus bonoz el
roni. Et bonum priuocant: et
malu impediunt. Saloz autez
ad vtrancq; inuulsi: put tibi dicil
bene: vbi sequit. Sexta abulio e
monachus cauldic: idelicet qui
amat plus ee de discipulis cu
Herode qm in carcere clausi al
cu Joanne. Vbi eis videt puellaz
saltantem: et caput Joannis in q
est grana truncatum. Duo enim
caput Joannis amputant. Id est
xpm a corde separati: curiositas
et vanitas. vt enim vt ibi. Is non
videat in discis caput Joannis vt
det tamen que effuso sanguine
acquiruntur: vachā vidue et por
cum pauperis. In carcere pau
cipis moritur pauper: et tamē de
subsūa pauperis comedēs mo
nachus: principi blanditur. Qd
siliariū igitur paupis vel domini
terre qui obtinent locum cordis
in republica: sint tales vt deser
ptum est. Et collectio. I. senatus:
studcant: vt tales sint quales erāt
illi de senatu Romano. vt enim
ait Xul. v. de offi. Regum po
puloz et nationū potius erat: et re
fugium senatus. Consimile col
lectio consiliarioz principio sit
in refugiu tribulatio et paupib.
Bona distinctio. De informa

done mltitum.

Capit. I. Quare mlties per
manus significantur.

Consequenter profer
quendum est de illis
qui se habent ad mo
dam manuum in re
publica. Qles sunt m
lties. Manus eis republice sūt
homines militares. Qui conue
nienter per manus significantur
Manus enim parate sunt ad ad
iuuandum de nature imperio: et
qum vltimato habent nulli sci
re licet. ait Bene. epistola. xxi.
Spus enim manus est tangere
atrahē: repellere: ait Conuētor
ethia. Id manus est talio dispo
sitione q; possit talia facere: ait
Aligapet l. iij. Et manus est orga
nu organoz. iij. de anima. Et
non est vnum instrumentum s;
multa l. xiiij. de animalibus. Q
cui ergo manus sunt in corpore
naturalis: ad impellenda nocua:
ad pcutienda infestantia: ad atra
henda necessaria: ad conseruan
da alla membra: et defendenda
sic sunt mlties ad illa efficien
da in republica: et quedamoduz
in annis se specialiter ad caput op
ponunt protegenduz ne ledantur:
sic sūt mlties in republica ad cu
stodiam vite principis: qui est ca
put: vt pictū est. s. vnde ait Sal
uator. Note prudencio sicut ser
pentes. Super quod Augu. de
doctri. xpiana. c. v. dicit. Po audē

Comuniloquii.

Ita serpentis est: qd corpus ponit
p capite deffendēdo. Id quo d
portabatur ipse discipulos. Ideo
de illis qui fideles sunt potest vi
cere res publica: siue ecclia illud
ps. Qui docet man^{us} meas ad p
lium. et hie militibus debet pre
dicator euangelicus exprimere
militie institutionem et dignitatē:
antiquorum militum probitatez:
militaris discipline seueritatem:
et de his euz eis conferre ad edi
ficanonem.

**Capitulum ij. De militie institu
tione.**

Primo autem videndū
de militie institutione. vt
eniz legitur in principio

historie Romanorū: condita ciui
tate a Romulo: quam ex nomi
ne suo Romū vocauit: mille pu
gnatores de ipso elegit: quos ex
numero milites appellauit. **Phi**
les enim dicitur: quasi vnus ex
mille electus: vel miles mille va
lens: ait **Prospicio**. Romulus p
no milites et populo sumpsit et ap
pellauit. Et sic miles est nomen
laboris et honoris: ait **Proli. lib.**

v. c. vij. **Secundo** videndū
de his que militem faciunt: de q
bus **Proli. lib. v. c. v.** bene dicit.

Quo duo sunt precipue que mili
tes faciunt: electio scilicet et sacra
mentum. vnde et **Gregorius** Re
natus bene de electione militū.
In hoc inquit: corporis reipubli
ce salus vult: vitæ tronca nō vult

corporibus sed etas animis pre
stantissimi diligant. ad vitæ re
gnū: et romani nominis funda
mentum. In prima delectione
id est electionis examinauēte cō
sistunt: ne leue hoc publicet offi
cium: aut passim quibuscūq cō
mendandum. quod apud vete
res iter tot varia genera virtutū
precipue constare esse laudatum.
Inuentus enim est: cui defensio
prouinciarum inuener: qui mod
bus viribus et ictibus eccelle
re debet. honestas enim ydoneū
militē reddit: et verecundia: dūz
prohibet fugere sepe facti esse vi
ctorem. Sequitur. **Imaginis. n.**
vires magnacq diligentia vident
eligi iuniores. Cum vō diligens
electio: in iudicio fuerit approba
ta: signōdi sunt: et ascribēdi mili
tie qui ad eam inueniuntur ydo
nei. **Etiam** et velocitas requiren
da est et robur: et vtrūq armorum
disciplina quō edere vel edicere
valeat: et an habeat confidentiā
militarem: et huiusmodi. **Peri**
qz enim qbus non improbabī
les videantur in specie: tamen ex
perimentis probantur indigni.
Repellendi sunt igitur min^{us} vi
les et in locum eorum strenuissi
mi. subrogandi. In oī eis confli
ctu non tam prodest multitudo
q virtus: in qua explo: anda: for
manda: et promouēda: ducia vit
tarum opera q ludicrii. hec ibi.
Ad magna igit examinauēte et vult

K

L

de illa ab antiqua milite eligebat.
Capitulum. de sacramenti mil-
lute qualitate.

M o sacramento de mili-
tari ait Policra. x. b. f.
c. vii. el. q. apud Julium
Frontinum: Ludo flaco: et Gayo
varone pluribus milites primo
iurando facti sunt. Antea. n.
sine sacramenta tribuni tan-
timodo rogabantur. Ceterum
ipsi inter se conturbabant: se fuge-
re aut formidinis causa non abitu-
ros neq. ex ordine necessarios: ut
fidei petendi: hostis ve ferendi
causa: aut cuius seruandi. Et hoc
dicebatur milite sacramentum:
quod et christianus principum etiam
auctoritate firmatur: et vlt. Con-
ceptio huius iuramenti est: prout
dicitur pol. vbi. f. et Elegenus li.
iii. c. i. Jurant quidem milites p-
beri: et xpm elus et spm sciz: et
per maiestates principis: que fz
veneri humano generi diligen-
da et colenda. Jurant inq. stre-
nue se facturos omnia que prece-
perit princeps. Cum enim legi-
pime quilo acceperit principum
tanq. presentis deo fidelis: et est
pfanda deuotio: impendendus
perungil famulatus. Jurant eni:
nunq. se militiam deservuros: vl
mortem pro republica recusatu-
ros: cui sunt ascripti milite. Ad
q. hoc prestiterint iuramentum:
gulo militari dotantur et paxile-
suo. Deo ergo obnoxii: vt ele-

ctio. et sacramentum militem fa-
cerent: vt sine elecone nemo co-
scriberetur: aut sine sacramento
nemo nomen militis aut officii
sunderetur. Unde refert Tull. pro
de offi. c. xl. de Pompeione im-
peratore: in cuius exercitu filius
Catonis militabat: q. cum po-
pulo videretur: vnam legionem
remutere: Catonis filius q. in ea
militabat dimisit. Et c. xille amo-
re pugnandi in exercitu remane-
ret. Cato ad Pompeium scripsit
vt si pateretur: illum in exercitu
remanere: secundo eum obliga-
ret sacramento: quia pilore am-
is- so: aure cu hostibus pugnare no-
poterat. Similiter Porci Ca-
tonis sentia epistola est ad C. Bar-
cum filiam in qua scribit: se an-
dulse: cum dimissam a Consule
cum in Macedonia bello perfi-
co miles esset. Monet ergo: vt
caueat: ne bellum ineat. negatq.
ei vim esse cum hoste pugnare
qui miles non est: q. milites no-
credebat nisi eumqui sacramen-
to in militiam consecratur. Pa-
ret ergo militum dignitas: fides
firmata: et sacramenta obligabi-
litas. Cuius forma est: vt deo pri-
mam fides debita: deinde p. nei-
pi et republice seruet incolumis.
Et ideo magna pericula militum
si tales non sunt: et nisi fides et iu-
ramentum seruent. Et licet forte
sint: qui se teneri non videntur
ecclesie ex sacramento sollempni

Cōmuniloquii.

quia plerūq; ex cōsuetudine nō
 prestatur: nullus tamen est: qui sa-
 cramento tacto: vel expresso: ec-
 clesie non teneatur obnoxius. Et
 forte ideo cessat apud aliquos so-
 lenitas iuramenti: quia ad h. om-
 nes inuitat: & coarctat necessitas
 officij & sinceritas fidei. Inoleuit
 enim cōsuetudo solemnitas: ut ipsa
 die qua quis militari cingulo de-
 coratur: et ceteris solemniter adeat
 gladiūq; super altari oblatum: qua
 si celebri professione seipsum ob-
 sequio altaris deuoueat: & gladij
 id est officij sui iugem deo spō de-
 at famulatum. Neq; entz necess-
 se est: ut hec: uerbo proficiantur
 cum legitima militie professio:
 facto eius uideat inferna. In ho-
 mine enim illiterato: & qui magis
 arma debet noscere q̃ litteras:
 non oportet semper exigere pro-
 fessionem literatam sicut in ho-
 minib⁹ literatis: quales sunt epi
 & abbates: ut dicit *Psalm. vbi. s.*
Capit. lviij. De militum seruo
fide.

Quales autem debent eē
 milites scilicet strenui: au-
 daces: impanidi: expri:
 prouidi: moribus predicti & uen-
 si: patet ex dicto. Ante in exor-
 tatione Bernardus ad milites tē-
 pli loquens d. milia & milibus
 uirtutibus esse necessaria: preliū. s.
 et sit strenuus id est nullusq; milico:
 & circūspectus ad seruandū: ex-
 pedius ad discurrendū: patius

ad feriendū. unde ut essent tales
 instruebantur a principibus: pro-
 ut narrat Salustius de Bom-
 peio: q̃ cum alacribus saltu: cur-
 uelocibus: cursu: cum validis:
 uirtute certabat. Neq; enim ille
 aliter potuisset par esse Sertorio
 nisi se & milites suos frequentib⁹
 exercitijs ad prelia preparasset.
 Rescendū: aut salitandū: insi-
 tiendūq; ora non mediocriter est.
 cuius beneficio cautela illa seru-
 tur: ut miles ad inferendum uul-
 nus sic in hostem infargat: ut ei
 ex aliqua parte non pareat. Exer-
 citium natandi percomodū est.
 Ad siluā maxime v. suo: quibus
 hostis eminus leditur & terretur
 & eorum exercitatio: lacertis ro-
 bar acrescit: & iaculandi peritia at-
 q; v. suo acquiritur. Non igit esse
 minutū vel delicatū: aut trepidū:
 milico esse debet: sed tales ut di-
 ctum est. Optima enim induit hū-
 hostem ferre: preliū agitare: nō
 hil metuere nisi turpem famam
 hūmē & estates vltro pau- hūmē
 quiescere: eodem tempore labo-
 rare: & inopi pati. *Idem* ergo pre-
 ceptis milites hortabor. &c. De h.
 similiter ait Elegetus. Renatus
 addyctio: inuile esse: militem
 tenere nutritum: & delinquo assue-
 tum: preferens tanq̃ apnoxi ple-
 bem rusticam: que sub diuo & in
 labore nutrit solis panem: hūm-
 bre negligēs: balneoꝝ uelicia: de-
 lictarum ignara: simplici animi

T

V

partio cibo contenta: duras ad
omnium laborum tolerantiam
membra: cui gestare ferru: fossas
ducere: omni ferre consuetudo
turnere est. et. Dicit etiam Polli-
li. vi. c. ij. q. Sedon sicut habet
Judic. xij. erat innumerabiles
hostium copias in expedita pau-
citate virorum fortium: quos non
facile credendum est in delictis
urbium: aut regalibus epulis ac
fiduciamque coniugio viduisse: ut
aquam lambere: eos tamen do-
minum preterea celsus eligens.
Vitamus interdum necessitas exi-
git: urbanos delicatioresque ad ar-
ma compellunt: quo nomine rece-
pere missae: laborare: discurrere:
pondus portare: et solen: pulve-
remque ferre viscant: parco victu
viuantur: et rustico: et interdum sub
pilo: interdum sub papilionib?
conuolantur. Tunc demum ad
usum erudiantur armorum. Et
si longior expeditio emergat: in an-
gustis plurimus: detinendi sunt.
proculque habendi ab illecebris ci-
uitatis: ut eo modo et corporibus
eorum accedat et animis. Nec
mirum: si tales eligantur ad mi-
litiam: quia ab aratro vocabantur
ad consularum et principatumque
plebem est. s. a. Valerio lib. viij.
c. iij. Sed quia hodie multi mil-
ites vacant laetitia: oculos alacris:
ancupis: effemini sunt: et in mi-
litia inerti. Erit de Roma-
nis milibus etiam

confusio ait Lucanus. Mirant
membra sua romani mox quiriti-
as. Induxisse togas. Sed hodie
multi plus student ornamenti ve-
stium et armorum quam exercitio et
industrio bellorum: et toleran-
tius laborant: cum oporteat mi-
lite mundiora esse arma: milita-
ribusque vestibus. unde legitur
de Hannibale: cum apud regem
Antiochum moraretur et profu-
gis: et rex ostendit exercitum in
signis aureis et argenteis floren-
tem frenis et phaleris prefulgen-
tem: rex gloriabundus respiciens
Hannibalem ait. Putasne roma-
nis satis esse hec omnia. Ille le-
pide: breuiter et acerbe eludens
ignamiam militumque preciose orna-
torum ait. Phaleris satis esse cre-
do. Et si Romani auarissimi fide
pugnabunt acrima propter predam.
quesierat de numero exercitus:
et de estimatione equiparanda. Il-
le quo respondit de predam. Non ta-
men vituperanda sunt ornata ar-
ma: et aurea: dum modo non ac-
quiescantur ex vanitate et ostenta-
tione: cum legatur. et Bachabeos
habuisse clipeos aureos. l. Ba-
chabeo. vi. Sed hi habuerunt ta-
lia arma ad eorum magnificen-
tiam et probitatem: et mutua in-
clinationem et hostium terrorem.
Ex fulgore enim illorum clipeo-
rum: fortitudo gentium dissipata
est. Sed arma inaurare ex ostenta-
tione: pompasque et vanitate

A

B

C

Comuniloquii.

Semineus est: ait Ber. vbl. 5. Lo
 operino equos fericos: depiguis
 hastas: clipeos: illas: fr. n. a. cal
 caria auro: et argēto gēmisq; cir
 cūmans. Sequitur. **M**ilitaria
 sunt hec insignia: an potius mu
 liebra ornamenta? Aliquid for
 te hostilis acies aurum reuerbi
 tur: aut gēmis parceret? Ideo nar
 rat Eleget? libro. iij. c. i. q. Sci
 pio Apicianus: cum omnam
 scutum elegantius vidisset: non
 mirari se ait: si tanta cura oma
 nit illud: in quo plūs habebat eō
 fugi. Et in gladio. **A**lia tamen rō
 ne Julius Cesar habuit commi
 siones: taz cultos: vt auro et argē
 to politis armis ornaret simul et
 ad species: et vt tenaciores essent
 in prelio: metu damni: prout le
 gitur libro de vita Cesarum. De
 fortitudine quoq; militum: ar
 dua factis narrat Halc. libro. iij.
 c. vij. per totum. **U**nde ait ibi de
 quodam qui horans alacri ani
 mo suos ad prelium: ait prande
 te commitiones: tanq; apud in
 feros cenaturi id est post hanc vi
 tam. **H**omo enim erat eto denū
 hata: et victoria promissa: At bu
 ction intrepide parauerunt.
Capitulum quintum. De di
 sciplina militari. Et exercitatio:
 militum: et eorum vilitate.

Quia milites efficiuntur
 viri: in modis oētis
 in militari disciplina: mi
 ro modo antiqui erant in exerci

tio discipline: spina militaris. et
 mirabili modo milites erant p
 cipue obediētes: et consilij
 ipsos disciplinātib; ait Halc.
 libro. i. c. i. Et hoc multipliciter.
Augebat enim apud eos discipli
 na militaris in abdicatōe car
 nalis voluptatis: quoad setorem
 luxurie. **E**t idē narrat ibi: vt tactū
 est. 5. q. Cornelius Scipio eodē
 momēto quo castra intrauit edi
 xit: vt omnia que voluptatis cau
 sa comparata erant auferrentur
 et submouerentur. **E**t tunc cori
 stat maximū in illis: et li
 xorum numerum cum duobus
 millibus secentis abisse. **E**t sic
 exercebat qui se de foris moris
 mem tēdo ictu maculauerat: re
 creatā virtute: Namantiam ani
 mosaz ruitis pstrat i solo equis
 vt cūm vid. **P**oli. libro. vi. c. xij.
Sensitōum sepulchre superat
 eorū luxuriosissima est. **S**imili
 ter regna Sinoym dicunt hūisse
 submissa impulsu luxurie. **S**imi
 liter imperij Romanū exaustū
 est: et diuulsa Hierone imperāte
 cui⁹ gula fere oia deuorauit: ma
 culauit libido: exhaustū auaritia:
 fregit ignauia. **I**ncuria cū super
 bia exterminauit vt oētis est. **E**t
 ibidem ait. **U**ni in re militari p
 canendi est: ne venus ac vinum
 pugnantia pectora frangant.
Et Similiter disciplina militaris
 viget in eis in cohibitione come
 sationū et ebrietatū: oium perit

nemini ad galeas: prout ait *Gal. vbi*
s. d. De bello q. liras e castre sibi
trouit: tibi uenale proponi ve
tuit. De quo etiam narrat Vegetius
lib. iij. c. i. di. q. milites pibui vti
alta carrie: ossa vel eluxo. Et d.
milibus Julij Cesare auct. de
vna Cesare. q. fante t ceteras
necessitates non nisi cu obside-
tor: sed cu cu ipsi alios obside-
rent: tunc periret tolleretur: vt Oy-
rachina inuisione vno gñe pa-
nio ex herbia quo sustentabatur:
cum scire sibi rem agendi dixe-
rit. s. Pompeius. Et ite vident
apud eos disciplina in cohibilio
ne depredationis t rapinau. vñ
fert hoc edicto Iulium Cesare
compensasse milites suos: qñ vñ
beni ingressus est. non licere ho-
mines spoliare vel templa deoq.
Et de hoc Vegetius vbi. s. vbi. q.
Cato mentione tradidit etia fur-
ta: comprehensis inter comilito-
nes dixerat esse precisas. Et idē
c. l. ij. q. L ista vñi quenda via
egressum castigaret: cui vicin ad
nullos rei rapina se ab agmine re-
cessisset: nudi. Ne spem quide ra-
pturi prebeas volo. Et item erat
mira militu disciplina apud anti-
quos in oclis exclusioe: t laboris
exercitatione. Unde narrat Ma-
lerius vbi. s. de De bello q. re-
tuit: nemine militu ministerio ser-
uorum iumentozq. vñ: sed vt ipsi
arma ferrent: t alimenta. Et
Maier narrat Vegetius vbi. s. q.

Africa Quis vsus classis non est
necessari: ne tñ nullo ofidia tor-
peret: aut per oclis licentia iniuria
locho inferrer naues edificare in
stunt. Et de admirabili milium
disciplina in leuera castigatione
excessuum narrat Gal. vbi. s. po-
nes multa exempla. Et d. Ma-
nlio Torquato: q. filius: eop ipso
ignorante ad dimicandū descen-
derat: mactari iussit: famo iudi-
cans esse: patrem: fori filio: q. pa-
tri militari disciplina carere. Et
ibi multa alia expla de castiga-
tionē militu vel permittentiu se-
capi cu essent armati: quos nolo-
bat reducere Senatus: vel fugi-
entiu de acie: quoz erat punitio
vel q. nudi virgis cedderent. vñ
quasi hostes hērent: t interficeret
vel q. cis tra t donaria denegaret
tur. Et de cōsiliis narrat nulu-
tum Vegetius vbi. s. In aut. q. le-
giōibus que punico bello pugnā
l. militu detractauerant: in Sic-
lia velut relegatio septē annos de-
creuit Senat: dari ordē: t hoc
ideo faciebant: q. vt ait Gal. vbi
s. Enemēs aīos odisse solet vñ-
tuo. Et q. humane inbecillitatis
efficacissimū tanamētū est neces-
sitas: q. vt ait ibi. compressi seue-
ritate milites: vite desperatione
implicati: multitudine hostiu sa-
perarunt. Loquit de illis q. coge-
bant tenere locum in acie: s. q.
buo pilas iugerant. vt eni ait ibi
dem. Scelatus dux Accedens

Cōmuniloqui.

nonny egregio dicto disciplinam
militare concionabatur: cōcedendo
auribus suis exerat: a militibus im-
peratores penitus q̄ hostem memi-
nere. Idem Augustinus vbi. s. si
gnificano. In hoc q̄ in prelio du-
bii monē amittit si deseruisset
facile manere supplicium. Et de
hac disciplina bene p̄dicti aucto-
res vbi. s. De utilitate vō discipli-
ne: et constantia militum p̄ ex vi-
ctis predictorum auctorum. Unde
Valerius vbi. s. Disciplina mili-
tario acriter retenta: principatus
Italie Romano Imperio pepu-
mularum verbum: magnorum re-
gum: validissimam gentium regi-
mē largita est: Et Polybius. vi. c. i.
dic. q̄ Romulo: genti om̄is fece-
rit esse victorem: scia: exercitatio
et fides que electi reipublice im-
pendebant. Ideo preualuerunt
aduersus multitudinem gallo-
rum proceritate germanorum: vires
hispanorum: dolos apud eorum. pro-
ut ait ibidem. Similiter ait Tro-
gus pompeius. li. xi. q̄ Alexander
am manū militare suscepit a pa-
tre: s; docti. Quia assuetudo mi-
litaris orbem terrarū aggressus mu-
meras hostium copias fudit. Et de
hoc vbi Polybius. li. vi. c. xij. De cau-
sis discipline sine pena ait. Al. ge-
lius. li. vii. di. q̄ punitio pecca-
tis reo esse causa estimanda est
Melius adhibet pena: castig. di. et
emendatū ḡa: ut his q̄ deliquit: at-
tētor: fiat correctio. Alia et m̄

dignitas auctoritasq̄ eiusola quē
peccat tuenda est: ne p̄termissa
si aduersio contempti pariat. Ter-
tia est exēpla: ut metu pene cete-
ri terreatur. Et has tres scripsit
Taurus in p̄mo comētariorū
super Scorgiam platonis. Quas
vō posuit Platon. vñ. p̄pter cor-
rigendum. s. peccantē. Aliam p̄-
pter exempli memm.

Capitulum sextū: de iure militari
et militum privilegio.

Iure militū decretorū
di. i. Ius militare est: bel-
li inferendi solemnitas
sedens facienda nexu: signo da-
to egressio in hostem: congressio
pugne. et. Privilegia quoq̄ mi-
litaria que etiam ex iure antiquo
latius patent. Alii et liberosq̄ sūt
et pluribus immunitatib⁹ gaudent
in tantū q̄ ab angariis et perēga-
riis. ac sordidiorū muneribus sunt
alieni et q̄ iura licent ignorāt: et
s; in potestate patris sint: decq̄
strensi peculio testari possunt. Et
q̄ maxime est: ex publica sollici-
tudine non permittant egere. p̄-
ut d̄ in Polybius. li. vi. c. viii. Qd̄ et
militari licitum sit fidelibus sub
principibus legitime institui:
et de eorū disciplina p̄. ex doctrina
Beati Joannis Baptiste Luce.
ij. vbi ait. ad milites. Benignem
conuersationē: neq̄ calūniam facia-
torū: cōtenti estote stipendijs v-
stris. Super quod Augustinus. v.
Quibus stipendium propriū sus-

Nece debere pceptu militare ut
q non prohibuit. Et p. ol. vbi
s. p. reco veritatis et vni p. cur
for nouerat manū militare p. o
ptam ad iniurias: rapinis assuetā
et cui non q. aut raro sua sufficiat
q. appetant aliena: concussione
prohibita exclusit iniurias: rāpi
nas exterminauit: exclusa calum
nia auanti: damnauit: dū p. ce
pit vniūq. contentū esse sūpe
dūo sua. Ad autē disciplina mili
tatis ois conseruet habet. xxiii.
q. v. ¶ Hic q. fideles possint mi
litare sub infidelibus in defensio
ne reipublice. salua fustia et fide
patet d. sanctis militib. q. milita
uerūt sub impijs imperatoribus
Sicut de sancto Mauricio et
focis. q. d. l. pe. v. Subiecti esto
te i oī timore dñi. et. Sed quia
sepe peccata comitant milites:
nisi sollicita diligentia precaueāt
viciū in via bea. Aug. q. inter in
futura beati Ambrosio. vnum erat
q. nolebat militare nolentē. Ad
hoc commendare: ne si militie co
mendat. male ageret: eius culpa
suffragatorū tribueret. Et ideo ait
Zeno sicut dicit Egippus li. v. q.
in exercitu romano: oportet non
solum virtutem corporis: sed etiā
industriā mentis requiri: nec for
titudinem in hostem: sed etiam
discipline normā spectari: nec cru
delia impius: nec insolens miles
nec potius prede q. viciorū in
tenus.

¶ Capitulum septimū. Quod
milites ecclesiam debent defen
dere: et de pena militis q. officij
suum bene non faciunt.

Et q. milico gladium ac
cipi de aliarū v. dictum
est supra et gladiū offerre
ac quasi p. minas officij sui redē
nit de aliarū: ad honorem eccle
siae et populi christolici utilitates mi
litare debet: et ad mandati prin
cipis si fuerit edictum. ait p. ol.
vbi. s. c. vii. Alius militie ordina
te est: meri ecclesiam. perfidiam
impugnare: sacerdotū venerari
pauperū iniuriā propulsare: pac
care prouintiam: pro fratrib. vt
sacramenti docet conceptio san
guine fundere: et si opus est an
tax ponere. vt de eis dicat. Bla
dij antipico in manibus eorum
Et hoc non ad rapiendum v. s.
dandū q. alienū est: vel ad bel
lum iniustum inferendum: sed
vt faciant iudiciū conscriptus
i. exerceant officium suū fm. eq
tate iudicij. Unde nō sunt mili
tari antiquorū: spolia hostiū cō
secrare dño suo: q. publica reli
gione cōsecrata virtus nulla sac
datione p. nata indiget ait p. ol.
li. ii. c. si. ponens multa exempla
q. n. Julius Cesar p. hibuit spolia
ri tēpla: vt dictum est. s. et exerci
tus Brōnij mansit inuitus do
nec ausus est insurgere in deos:
Apollinis innadeno templū: ait
p. ol. li. vi. c. vii. Et p. ompe

A

ap. h. in

B

Com. uniloquii.

Conpermisse spoliari templi: ait
 Egyp⁹ li. i. et peperit Alexan.
 pnt of in hystoria. Multo ma-
 gis ergo milites xpiani debet ec-
 clesia honorare. Milites v^o nō
 exercentes offiū suū mō debuo
 vel contrariū facientes puniebā-
 tur: redigendo eos ad ordinē pe-
 diti: aut Gal. vbi. s. ponens exe-
 plu de Aurelio: q filius virgis ce-
 sam: milite munere priuatus in-
 ter pedites fangi coegit: eoq: ci-
 t⁹ epla: castra cōtēcapia. Et ponie-
 bant eū i pena mortis: vt dicit⁹ ē
 ait Hegeti⁹ vbi. s. di. p. Nullus
 consil: ex duabus legionibus q
 loco cesserant sote ductas in cō-
 spectu militū securi percussit. et ibi
 de pena solum multiplici. Con-
 traria predictorū inueniunt in
 multis militib⁹: q possunt dici mil-
 lites gloriosiq: Trasonē Comiciū
 vita et moribus representat: nar-
 rates inter milites de bello. De
 quibus versificat illō Lepnici. Tūc
 exhausta canunt plūa morte gra-
 ni. Illic Eacides: illic tendebat
 Achilleo. Et pingui fluendo p-
 gamma tota mero. Qui putat po-
 li. i. v. c. viij. in eo milite sue glo-
 riam constare credūt: si pēpibi-
 le sit sacrificium: si vilesit ecclie
 auctoritas: si ita dilacerauerit re-
 gniū boī: vt xpi imperiū pterat
 si laudes suas predicent: et seipos
 falsa preconia mulerāt. et extol-
 lant cum irrisione audiētiū: imi-
 tantes militem gloriosum. **Boz**

virtus: in eo maxime elucet: effi-
 clerum et inermē xpi miliaq: au-
 telis aut linguis confodiant: lace-
 rent diripiāt: et trucident. Illic nec
 artes habent bellandi nec vsum
 qz intendunt potius lasciuio. Et
 militib⁹ exercitijs: Ideo nō est
 tutum eos ducere ad bellū: exe-
 plo Bedecōis iudici. vij. Qui cū
 ducētis viris q nō biberāt aquas
 curuas gemb⁹: refectis formido-
 sis et timidis obtinuit victoriam.
 Capitulū octauū. de multipli-
 ci militia.

Et qz parum prodest mi-
 litib⁹: q sint exercitanti: di-
 sciplinati: victoriosi: i mi-
 litia regia: si sint in deuita in mi-
 litia xpiana: sciendum qz est qua-
 druplex milita. s. hūana sub pō-
 tate hoīe: quos mōnū beat⁹ Jo-
 annes: non facere calūniā. Na-
 ce. iij. vt dictum est. Et isti debēt
 esse electi: viles disciplinati. virib⁹ pō-
 ti: et vire notati: vt habitum est
 Vnde Sen epla. iij. Fortior mi-
 leo ex cōfragoso venit: segnis ē
 vrbano et verna. Nullum labo-
 rē recusant manus que ad arma
 ab aratro tranierunt. Effem-
 nat aīos amenuas nimis. Et po-
 nit exemplū. Iumenta quorum
 vngula in aspero indurata est vi-
 am quālibet patiunt: in molli v^o
 palustriq: pascuo sagnata citius
 labiterunt. In primo pulsu de-
 ficiit ille vinctus et inuidus. s. miles
 scilicet loci disciplina firmat in ge-

mō aptōq; magnis cōatib⁹ red
 di. Ideo ait ibi. Indurandus ē
 aīus: et blandimentis volupta-
 tum procul abstrahendus. vna
 hanibalē hiberna solucunt: et in
 domitū hūm⁹ atq; alpihus rix
 enervauerūt fomenta campanile
 Et qui armis vicerat: vni⁹ est vi-
 ci⁹. Et de his etiā sup̄a habuit ē
Est alia milia xp̄iana aduer-
 sus principes et potestates aduer-
 sus carnem et sanguine gal. vi. et
 eph. vi. de qua Job. vij. Milia
 est vita hoīs super terram. Ubi
 Bre. mor. viij. in principio hūi d
 hac milia et hostibus cōtra q̄s
 est militandū In qua milia mi-
 litans fidelia debet esse de fide-
 litate promissio: disciplina exerci-
 tatus virtute predictio: constantia
 animosus. Nilus enī est vincere
 diabolum: q̄ pharaonē cū cecē-
 rit: ait. Ber. super eph. Daniel.
 xxx. **E**st alia milia vni⁹:
 qua militat homo contra hostes
 fidei: quales sunt milites tem-
 pli: et alij cruciferi. Quos hūi hor-
 tatur: et monet Ber. vt dictum
 est sup̄a. Sū etiā alij milites: q
 ex vni⁹ amore: et fidei deuotio-
 ne cōtra hostes fidei se exponūt
 Ande ait Ber ibi. Secū proce-
 dite milites et itrepidō aīo mimi-
 cōa cruci: xp̄i propellite. Sequi-
 tur. Quā glōsi reuerunt e pre-
 tio. Et post. Impavidus p̄fecto
 militeiq; vt corpus ferro: sic alux
 lorica indut. et. **E**st est milia

virtuosa sine ecclesiastica: q̄ mili-
 tant p̄lati ecclesie et predicatores
 illius. et contra heresim: et contra
 errorū adiuutores. i. E. hui. La-
 borā sicut bon⁹ miles. Et p̄ oēs
 milites informandi sunt mōio dē
 etia et si militantes in prima mili-
 tia debent esse p̄dicti virtutibus
 mīto magis i alio milia et dē ta-
 libus virtutibus que eis compe-
 tunt debet predicator euangelii
 eis conferre cum eisdem.
E Decima distinctio. De infor-
 matione ppli laborantis. **E** La-
 pitulum panum. Quare per pe-
 des designant laborantes et dē pe-
 dom prop̄ietatibus.

Cur per man⁹: milites
 signant in corpore repub-
 lica: sic per pedes popu-
 lus inferior: conuenienter accipit
 Sunt enī deputati ad humiliora
 officia et obsequia republice sū
 instructiones. **M**lorari vt dē
 est. Ande ait. Quasi socios pedi-
 bus faciamus: ne offendant ad
 lapidē obicē: vel aliis multiplex
 ingerat casus. Illis enī eo magis
 necessaria est prudentia. quo pla-
 ra inueniūt offendicula: vū i ob-
 sequio corporis in terra gradum
 tur: et q; iustitia tegnitorum de-
 bet esse suffragati: q totius corpo-
 ris erigunt: et sustinēt mole: Pe-
 dus ammicula. robustissimo cor-
 pori tolle: sūto et tribus non proce-
 det: sed aut turpiter intulit et mo-
 leste manibus repet: aut vni⁹

ope mouebit te. Magna ergo
 ualitas horz pedum: magna q; ca
 ra fuit: ptegetur: custodietur: et diri
 getur: Ap. n. pedis et corp⁹ suste
 tare: ait Comitator. et h. i. Sic et
 populi inferioris opus est: ad mo
 dum pedu rempublica sustentat:
 re: et supportat: uite necessaria p
 parando et obsequendo. Et d hia
 pedibus Job. iiij. Pedes meos
 subuertunt. ubi mor. xx. Grego.
 au. Quid per pedes ecclesie. nisi ex
 tremi ipsi? membra signantur:
 que ad opera terrena deseruunt.
 Que tunc celerius ab aduersario
 salui possunt. q; sublimia min⁹
 intelligunt.

Capitulum secundum. Quid la
 boris. fideliter. et d numero septi
 mium mechanicarum.

Et sic in republica dicitur:
 e sa sunt membra. sic et di
 uersa officia: que ad mo
 dum est in corpore naturali. Ro.
 xx. Sicut in vno corpore multa me
 bra habem⁹. et. Et. i. cor. xij. ad e.
 Sicut igit predicti principes et alij
 sunt admonendi: ut exerceant sua
 officia fideliter: qualia descripta
 sunt: sic et isti sunt admonendi. ut
 exerceant sua officia: ad que dpu
 tati sunt: q. i. laborent fideliter. et re
 ligiose: sine sinecer: fructuose:
 et uoluntate: cogitantes: q; homo ad
 labore nascit. Job. v. et q; beat⁹
 est: et bñ erit ei q; labores manuū
 suar manducabit: ait ppha La
 bor aut istorum est. in operib⁹ or

tis mechanicar: que sunt septem
 put dicit Hugo Didascalus parte
 prima. q; mechanica continet
 ptem scias. i. Lantificium. Arma
 turam. Navigationē. Agricultu
 ram venationem. Medicinam
 Theatricam.

Capitulum tertium. Quid laborantes
 caueant a peccatis.

In pmo ergo homines
 laborantes sunt admo
 nendi: q; sint a peccatis
 imaculan. sa suras: fraudib⁹ me
 danis: voluptatibus: et alio q; so
 lent tales eo conitari. Et ut ordi
 nata intentione laborent. et ma
 lint laborare q; ociose vivere. et
 mendicare. ut in laborando deq;
 orent: et inuocent: decimao: et ob
 lationes ecclesie soluant: et elemo
 singas faciant prout possunt. Et si
 hec fecerint sperare possunt d nil
 sericordia dei. Et vere talco: deo
 sum accepti. unde legit de quod d
 li. viij. collationū: collatione. ii. q;
 cum ad orationē et preceptū ab
 batis Joannio: demon exte nol
 let de demonaco: aduemente se
 culari: q; sibi pmutas annuū discer
 sit. A quo cum abbas quereat or
 dinē uite: respondit: se nullū esse
 conserui: cū manibus quereat
 victū: et nūq; mane ad rura ibat
 aut uespere redibat. nisi prius lar
 genti deo i ecclesia gratias age
 ret nec de fructibus aliquid vlar
 pareret: nisi decimao et pmutas da
 ret. Nūq; se bonos p alio mef

his vicina durasse: nisi eam ora
 clausisset: ne damus iheret. Simi
 liter addidit se copulsi an duo
 decem annos parentum imperio
 cum vellet monachus perfiteri:
 sponsam duxisse: quas adhuc vir
 spinem virgo. fororis noie custor
 diebat. Quod audiens abbas pl
 xit: non merito demones ab eo
 expulsi. Ex quo apparet norma
 et regula laborantium in orando
 dum mane et vespere. Et h non
 vacet eis ire ad ecclesias gressu cor
 poris: eam saltem gressu mentis.
 It patet norma coram in soluen
 do decimas ecclesie: et in cauendo
 damini alijs: et ut vident in con
 tinentia conjugali. vel viduati: si
 nolent vivere in virginali. Et tal
 bus deus auget et laetatur et res il
 porales: eoq merent benedictio
 nem dei et honoris. Benedictio eni
 dei diuites facit puer. x. An legi
 tur in vita Joannis elemosynarij
 an si. de duobus fratribus calcia
 menta facientib: quoru vnus ha
 bebat magnam familiam: vxore: fili
 os: patrem: et matrem: quos alebat
 de arte sua propter deum: et vaca
 bat ecclesie sine intermissione. Ali
 na et o fuerat eo diuor: nec i eccle
 sia permanebat. sed in festis et do
 minicio et laborabat: nec tamen seipz
 solu nutrire valebat. Unde er
 go alteri dixit cum ira. Unde tu
 sic diues factus es: ego et o plus ar
 ti mee vacas in paupertate bene
 re: Qui ille inueni precium in ter

ra et quo factus sum diues. Et si
 vis veni mecum: et si quid inuenieris
 meum accipe dimidium. Qui euz
 acquiesceret: et sequeretur eum: benedi
 xit illi deus: et diuites fecit. Qui al
 ter. Nichil inueniebat in terra esse
 manum gratia precij. Et q: dno de
 zit. Querite primum regnum dei
 et iustitiam eius: et hec oia adhierebunt
 vobis: Ideo dixit sibi. Evidenter
 ergo hic instruntur laborantes
 qualiter debeant laborare.
 Capitulum quartum. De infor
 matione singulorum. prout conuenit
 arti sue.

Et non solum generaliter
 debet predicator euangelii
 eus instruere laborantes
 sed specialiter quemlibet laboran
 tes in arte sua: ut sicut laborat ar
 tificialiter: etiam laboret spi
 ritualiter ad aie utilitatem. Sicut
 cum videt laborante in lanificio
 que ara prima numerata est: et co
 tinet oia texendi: co: suendi: et tor
 quendi gila: que sunt manu: acu:
 fuso: rota: subulla: siue alius instru
 mentis: putat autem Dugo vbi. s. Ta
 les d: predicator monere: ut faci
 ant sibi vestem spiritalem. ex: plo. s.
 fortis mulieris que quesivit lana
 et lnu et operata est filio manu
 um suar: et stragulatam vestem fecit
 sibi. puer. x. luno. Et ut sic labo
 ran indutus veste nuptiali ingre
 diat regnum: hec velle est chari
 tas aut Greg. sup euangelio. It. s.
 omel. xlv. Que textu vobis pre

Cōmuniloquii.

repti alii fidei: ut dilectio di sit ad
mōuz stamia: et dilectio pxiimi
ad modū stregmō. ¶ Similiter
quī p̄dicator videt laborantes in ar
te armature: quia sūt illa q̄b⁹ pro
teganur: aut percutiam⁹. d̄z eos
monere: vt habeant arma sp̄ia
lia. Ep̄e. vi. Armaturam dei in
dute vos. Stulti enī sunt si pre
parantes alia arma m̄ilia: nudī
remant contra tela hostis sp̄ia
lia. ¶ Similiter quī videt nauī
gantes: et in ipsa arte laborantes d̄z
eos p̄dicatores monere: vt faciāt
sibi nauē p̄nic: que est secunda ta
bula m̄ieris post naufragiū: ait

B Hiero. ept. lxxxiij. et ap̄p̄h̄dāt
crucē xp̄i: que est nauis. ait Au
gu. super Johānem omel. ij. In
sinu et i eo: q̄ mare est mun
dus: q̄ tumultibus causant: et vi
dio se illidit. ait Greg sup̄ euan.
li. ij. omel. iij. Quot. hui⁹ maris
pericula: Sūt enī in eo reptilia q̄
rum nō est numerus. Nec ē pos
sibile illud transire sine nauis cru
cis et p̄nic. et sic de alio. ¶ Simi
liter quī videt laborantes in agri
cultura siue in agro q̄ satoni de
putat: siue sit cōstitutus arboribus
siue pascuis: siue floribus: vt ait

D Hugo vbi. d̄z monere eos: vt
bñ colant agrū siue homī cordis
le. cor. ii. Dei agricultura estis. Re
salutariū meū illud. puer. xx.
viii. Per agrū boia pigri transi
unt per vine i viti stulti: et ecce to
tū f̄p̄icet et truce. Magna enī

demētis est: cū magno labore co
lere agrū exteriorē pro fructu sp̄a
li: et nō colere interiorē p̄ eterno.
¶ Cap̄m̄ quintū. De informatio
ne venatorum.

Similiter quī videt p̄di
cator laborantes in vena
tione: que diuidit in feri
nā. aucupii: et piscatorū: quarū
vtraq̄ sit m̄lta mōis: vt ait Au
gu. vbi. d̄z eis in mare: que ve
natio est licita: q̄ illicita: H̄z h̄z
ea que est p̄cā sit licita et clerico
vel monacho: prout habetur de
p̄e. di. vltima. Nunq̄ de manu
tua. et. illa tamen que est ferina:
vt aucupii nō oī t̄p̄e: nec oī p̄sone
licita est. di. lxxxi. Qui venatio
rib⁹ donant: non homini donāt.
sed artū nequissime. Et post Et au
venator erat: quia peccator erat.
Et penit⁹ non inuenimus in feri
p̄ris sacris sanctum aliquē ve
natorem: sed p̄scatores sanctos
inuenimus. Sequitur. Quid p̄
dest letanare viscenibus: et luxu
riari venantibus: Et distinguit ibi
apparatus. q̄ est venatio opp̄es
sua. et h̄ illicita. et est Ad arenaria
cum bestia dentata. Et qui hanc
exerceat peccat mortaliter. Et est
salutosa in silis et salubus. Et h̄
licet sit licita: tamen ex causa sit
illicita: vt i q̄dragesima. Et. xxx.
q̄. vii. Si nulla. Item est illicita
ex persona: sicut ep̄scopo nō est
licita. di. xxiij. Quorūdam layco
do licita est p̄ pelibus et carnib⁹
non ob

non ob voluptatem. Et hec est ea que est cum strepitu et clamore. Ponere eto reihe vel laquei si ne strepitum et clamorem: et sine canibus licentia est clericis: ut dicit ibi apparatus. **P**redicator ergo debet exprimere vanitatum varietates: cursum pueritiam: item porum amissionem: munles occupationes: fructuum modicitates que cocomitant venatores: et venationes: quando post unam bestiam sicut post lepulem: et tunc tot currunt milites: tot cursores: tot cornus clangores: tot volatuum vociferationes: et in fine vultus paucitatis: et laborum multum amissionem. Et sic de multis alijs videretur confiderant. Ille autem venationes que sunt ad exterminium nostrarum ferarum: sicut lupoium vulpiarum et huiusmodi: licite sunt et faciende modo debito et tempore congruo et alijs venationibus perlegendis: que sunt ad vultum cōtin. **A**n narrat Poli. lib. l. c. iij. **A**d vultum mantuanus fertur interrogasse **M**arcellum: cum de populationi autem opera daret: an auctum mallet instrui in capturam quibus in musca formari in exterminatione muscarum. **C**umque ille questionem ad aunculum Augustum retulisset: illius consilio elegit: ut fieret musca: quia **M**capoli muscas abigeret: et civitatem a peste insanabili liberaret. **Q**ue opus est

impleta. **E**t de modo impletio narrat **A**lexander. neque si de natura rerum dicitur: quia cum **M**capolis sanguifugarus infinita peste vexaretur: liberata est a **M**barro: ne idest **C**irgilio: protecta in fundo putei hyrundine aurea. **Q**ua extracta a puteo mundato: cuolutio multorum annorum curricula totam civitatem replente exercitus infinitus hyrundinum: nec sedata est pestis donec sanguifuga aures in puteum mitteretur. **Q**uaterque autem hoc fuerit: liquet ex dictis: voluptati et delectationi preferendam esse multorum vultum. **E**t de periculo et vanitatibus venationem cocomitantibus: et quibus periculo est licito: et quibus temporibus debet predicator evangelicus eos ad huiusmodi opera informare. **E**t quia licet sit illicita quibusdam: si tamen non possit sine culpa aliquando exerceri: patriarcha **I**saac non misisset filium ad opus illud antequam disposuisset illi benedicere. **T**amen ex causa: ex tempore: et ex persone conditione: et ex modo debito potest esse illicita ut dictum est unde legitur de **E**dugaro rege **A**nglie: quia cum die vincta fuisset ad venandum: et beatus **B**onifacius sacris idibus: cum ad altare dei expectasset: audiuit ab angelo introitus missae: et **K**ireleyson. et post hoc missa est. **E**t cum diceretur ei a rege adveniente: quod celebraret

noluit amplius celebrare: Et ex
inde prohibuit regem: ne die do-
minica iret venatum. viris ergo
ecclesiasticis: quorum est archa-
na celestia scrutari: et scripturam
belius delectari: et a mundi vani-
tate sequestrari: minime decet
talibus implicari.

¶ **Capitulum. vii. De admonitione
medicorum.**

Immutetur quando predi-
cator videt laborantes in
medicis: et medicine ope-
ra inquirentes debet medicos in-
formare: ut ipsi precauam mor-
bos animarum salicet peccata:
iuxta illud **Luce. vii.** **¶** **Medice**
cura teipsum. **¶** Item debet eos
informare: ne scilicet acceptent:
alios curare antequam ipsi in scientia
sint instructi. ut enim ait **Comen-**
tator ethi. **¶** **Oporet** quod medicus
sit instructus disciplina et experientia:
et quod adhibeat diligentiam in
medicando: et insinuet cum mor-
borum. Quia ut ait **Seneca** epistola
xviii. **¶** **Nullus** morbos in la fer-
cula trahunt. Et ibidem. **¶** **Innu-**
meros esse morbos non mirabe-
ris: numera eos. Sed annuit
non fuit ita: quia medicina fuit pau-
carum scientia herbarum. Et illos
dicos et curabant: quod non nisi esu-
rientibus placere poterat. Ideo
nihil erat operis tam magna me-
dicos: suppellectile: nec tot terra-
mentis et picebus. **¶** Item me-
dicus debet inducere homines

ad abedicationem voracitatis gu-
le: quod morbus medicus est: ut contra-
dixit curat. ait **Origenes** mor. xxviii.
in principio. Informandus etiam
est medicus: ut per sollicitudinem etia-
tum temporum: completionemque:
et regionum adhibeat medicum.
Sicut exemplificat **Augustinus** epistola.
v. de quodam medico quod adhibuit
quod pergruebat volon amulsa. et sa-
nitam subsecuta est. Et ille post ali-
quot annos grauatus dolore idem
medicamentum apposuit: propter quod
peris sibi fuit. Et cum a medico quod
reret: quare hoc: inquit medicus
quod illi etiam non fuisse inusur: ipse
apponi illud medicamentum. Et sub-
dit **Augustinus** regula bona. Tanti va-
let ratio: ut artibus non mutatur: quod
sibi eas sit. est propter rationem varietate
mutandis. **¶** Est etiam admonen-
dus medicus: ne in gratiam lucrum
inuasit: vel desideret infirmitates
vel mortem hominum. ut enim ait
Seneca epistola lxviii. **¶** **Demosthe-**
nes **Athensis** cum qui necessaria su-
peribus vendicabat dicitur: cum
probasset cum magnam lucrum optasse
quod coniungere cum sine multorum
more non posset. Ideo de medi-
cis potest dici: si desideret propter lucrum
morbos hominum siue mortem.
ut enim ait ibidem. Grauiissima infa-
mia est medicorum querere. **¶** **Com-**
muniter debet predicator iusor-
mare egrotos corporibus: ut fient
quod medicamentum corporalia: et
multa iusur pro sanitate huius

Cōmuniloquiū.

A ita nūq̃ vīri sic facere. Cui sanct⁹
ait. Quid gestas in manu? Et ille
Ereū. Cur ingi nō semper ten-
m̃ circūfero? Et ille ne iugi curia
nō ē fortitudo mollescat. Sic ait
sanctus non te offendar hec par-
ua lachrima: q̃ nisi remissione qua-
dam rigore q̃s laxet: nō pōt ob-
secundare. Languet secundare. vīri
ergo celici: quales sūt ecclesiastici
religiosi: ludon p̃rio mō dictos
caueant. Et si aliquo ludo vītur
debita sit causa: debita modus
loc⁹: et debitū tempus. ac religio-
se persone. vnde Sen. epistola.
xviij. Quid mihi lusoria ista cō-
pōis? Mō ē ad locūda locus ad
miseros vocatior opem te lamp
naufragia: capis egros. egenib⁹
pollicū⁹ eo. Quid ergo agis hie?
Cuz quo ludis iuner. Succure.
Dēs vndiq̃ ad te man⁹ tendūt:
perdite vite peritūre q̃ aliq̃ an-
xiliū implorent. vīr. n. ecclesiastic⁹
et doctor euangelic⁹. q̃ vocat⁹ est
ad pandū alijs p̃stitū. et auxiliū:
nō ṽz intēdere ludis vana in q̃-
bus demones delectant. vnde in
somnia dictus fuit illi Romano
vt ludi instaurarent: sicut recitat
Aug⁹. viij. de ci. cxxvi. ¶ De lu-
do vero aleæ et eius periculo dī
summa de casibus. lib. ij. Qd̃ illi
qui ludūt ad alea vel tarillos:
et qui ludo intersunt. aut p̃ncipes
sunt: vel inspectores peccant. Et
ibi de peccato p̃comuniūbus ta-
lem ludū: qualis sunt: desiderū

lucrandi voluntas spoliandū: vī-
ramendina: ociosa verba. vī. n.
ait. Poli. li. t. mēdaciōz et peritū-
riorū: m̃ est alea. vī. et Lpilon
lacedemoni⁹: iugēde societatis
cā ña. Ius. Lomib⁹: vnce et se-
niores ppli ludētes alea in nemica
infecto negotio reuersus est. dī.
nolle se gliam Spartoz: q̃rū cō-
structo Bisano clarescebat: hac
maculare infamia: vt dicerēt cū
aleatorib⁹. P̃stasse societati. ¶ Cō
similiter: regi Democrito in ob-
probriū pueria etatis: tali quēdā
a rege spartoz dati sunt. Et sic q̃
dē munere ex honoranda visa ē
adolescētia sentis: et q̃ in maiesta-
te regis: leui⁹ comittere minime
verebat. ¶ Acōuerso est de ma-
gnanibus misis hodie. Bliantur
eniz: si veniātis nouerit vana
tē: si in alea sint instructi. si in lu-
dis vana cryn: cū nī dicat De-
ne. in. puer. Alletor: B̃io in arte
doctoz: eo negoz. ¶ Magna ē igi-
tur vesania: tali arti insudare. Et
nō solū nobiles licēdentes tali-
bus sibi nocēt: sed etiā misis alijs
quib⁹ vane audant. et exēplū tali-
bus vacādū: et liberos suos et pe-
redes exemplo suo ad talia pu-
cant. iuxta illd̃. Si dānosa senem
iuvat alea. ludū et peres. Billa
tua p̃mo eadē mouet arma fre-
tillo. Quia vt ait Sannio. Cui⁹
nos corrupit: vītoz exēpla
domestica: magis cū subest ani-
mos auctoritatib⁹. Et iō p̃clare

E

F

G

feri dixisse Themistocles: ne res-
publica ludere videat: defectusq;
sui relictis grauiate pronunciet.
Cap. viij. Ad laborantes, dñr
pedes. Et de cura istoz pedum.

Abolitio est in p^ro-
cedendo ab artibus mechanicis et
opib⁹ ad eas p^rsentib⁹
sive in quibuscuq; alijs p^resenti-
bus: ad republicam: sicut q^{ui} pedit
ipsum: qui obsequit^r ei: et eis iust
tant. Et ex quib⁹ pedib⁹ custodien-
dis: dirigendis: statuendis debet ba-
bere curas magistrat^{us}. Vnde Pla-
turus eade dicit in omnib⁹ cre-
quenda q^{ui} humilib⁹ et insensibiliu
p^rectant sine profuit. Nam pau-
citra plurib⁹ cedit. Et ea cu sunt
insensibilium magistrat^{us}: vna subditi-
onem possunt ipsaq; res publi-
ca q^{ui} illoru opificio calciet. Est
enim q^{ui} defalcata. q^{ui} intus
exponit: q^{ui} nihil pot ignominia
esse gerentib⁹ magistrat^{us}. Multic
nanq; p^rsus: q^{ui} principio poda-
gram arguit: et p^ruenit. Et sic ait
aposto^{lus}. Cor. xi. omnia membra:
vnu corp^{us} sunt: Que tamen me-
bra: diversa habet officia: et q^{ui}-
lib⁹ indiget alteri officio. Et ite
est quo dilbet membra perfectu cu
attangit pprie vitium. vii. phil.
iiij. Esau. hoc est cu singuli
pot facer suu opus. Et equoce
illud q^{ui} no potissimum opus face-
re: vt terra lignea equoce: q^{ui} sal
buera membra p^roportio aliter v-

dem 2 hñita dñerſa officia: qñ
qñlibz idiget offiº alteriº. Et me
ſpª eĩ ſtato dñito: qñ neurz vñ ſur
par officii alteriº: ⁊ quodlibz ex
erect ſuam veraciter. ¶ Nec bz
mirari ſum de coaptatione mēbro
rum republice mēbris natural
bus: cñ dñs offendit Nabucho
donoz ſtatua. cuiº caput ex au
ro optimo peciº ⁊ brachia de ar
gento ⁊c. ad ſignificandū variū
ſtatū regnorum: fñ ſanctos ibi
dem. Conſimili rñe: in vno re
gno: diuerſepſone in republica
poſſit adaptari diuerſis mēbris
in corpore naturali. vñde ⁊ in tra
ctatu qñ de liber pñie legatur. qñ
ciuitate imaginaria Socrataz
pñe ipſius. ¶ Alladu eſt ad mo
dum arcis. Brachia rñq. pñde
tes ⁊ fontes vñi iuxta arcē ad eaz
tuendam locata. vñter ⁊ genus
lia: opifices ciuitate ⁊ mulieres.
Fore ⁊ crura: negotiatores: huc
illucq. diſcurrētes. pedes tº ſit
agricole. vñ ⁊ negotiatores pñi
ſignificari per pedes quia calcāt
terrani. Et ſub nauigatione pñ
netur ara mercandiz. ¶ Bugonē
vbi. ſ. vel poſſunt ſignificari per
crura qñ ſuſtentant republicaz
ſuū creaturiū. ¶ ¶ creature. n.
multi iuuant rēpublicā: ait Bu
go. vbi. ſ. bñ ſtudiū gerendum
gentes pñiar bella ſedat: paces
firmat: puata bona ad cōem om
niz vñi immutat. Et de eorū
informatiōe dicit infra partē d.

Comuniloquii.

Et in hoc finis partis prime huius collationis.

Secunda pars principalis. De colligatione membrorum ad invicem.

Prima distinctio. De colligatione dominorum ad servos.

Ab ista descriptio de re publice et comuni: et enumeratio virtutibus que sunt necessarie civi

membris sine perso

nis ex quibus respública constituitur: quia talium personarum est multiplex colligatio: et coheretia. vixitque summo magistro: videndum est de predictorum colligatione et coheretia. Et

Primo de colligatione siue coheretia legali siue ordinali scilicet post peccatum que est dominorum ad servos et e converso.

Secundo de colligatione naturali que est parentum ad filios et e converso: et fratrum ad invicem: et cognatorum.

Tertio de colligatione sacramentali que est coniugatorum ad invicem.

Quarto de colligatione siue coheretia spirituali que est christi ad invicem in corpore christi.

Quinto de colligatione civili que est vicinorum siue cohabitantis sive in villa vel civitate.

Sexto de colligatione amicali que est amicorum ad invicem.

Septimo de colligatione so-

ciali que est sociorum ad invicem.

Sextimo de qualitate conversationis quam debet homo habere cum adversariis.

Et differunt iste quatuor colligationes. Illa enim christiana attenditur christum ad gratiam: siue christum ad charitatem. Illa que est civilis christum ad cohabitationem. Illa que est amicalis christum ad ea que sunt amicitie. Et potest esse inter absentes. Illa que est socialis christum ad presentem et puer conversationem que fit inter presentem et absentes: et in republica: his modis ordinate se debent habere: et admonendi sunt a predicatoribus ut se habeant.

Capitulum I. De origine servitutis.

Prima colligatione christum ad unumquemque scilicet qualiter habere se debet

principem siue dominum ad suos vicinos est supra. Tamen intelligere debet quod ratio dominandi orta est ex peccato: ait Augustinus de ci. ci. xi. c. vi.

Condicio servitutis iure intelligitur imposita peccatori. Et prima causa servitutis peccatum est. proinde nullus in scripturis legitur servus antequam hoc vocabulo Moyses peccati filius vindicaret. Gen. iiii. Vnde igitur illis culpa meruit non natura. Vnde debet igitur princeps vel dominus nimis extolli de domino: cum non ex naturali conditione sint domini: sed ex merito peccati. vnde ibi Augustinus. Qui imperant

Reminiscit eis quib' impare vident
 et cox diandi cupiditate sperant
 sed officio consulendi nō puncti
 pandi superbia: sed prouidendi
 misericordia. hoc naturalis ordo
 prescribitur auctus hoies cōdidit.
 Monitum inq' piscibus ma
 ria. et Gen. i. Quia. s. hominem
 rationale ad ymaginē suaz factū
 nō nisi irrationabilib' de' voluit
 distari nō homines hominu sed
 hominē pecori. Inde p'nuisti
 pastores pecorū magis q' reges
 hominū p'stituti sunt. Gen. xliii.
 ut sic insinuaret de': qd possidet
 ordo creaturaz. qd exigētia me
 ritorum. h. Aug. post peccatū ta
 men legē p'ncipantib' p'm le
 gem diuinā et humanā debent
 homines obedire. epi. vi. Serui
 obedite dñis carnalib' in timore
 et tremore: et simplicitate cordis
 sicut xpo. Et Bre. Regist. xviij.
 c. Liqueat q' oēs homines natu
 ra equales genuit: sed variante
 meritorū ordine alios alijs culpa
 p'ponit. Ipsa qdem diuersitas
 q' accessit ex vizio: diuino iudicio
 dispensat: ut q' omnis hō eque
 stare non valet: alter regat ab al
 tero. Monum' igit sine p'ncipo de
 bet ingiter meditare q' latenti cō
 ditione cū seruio: et pondus sue
 seruitutis ex alia parte: et non im
 perare ex cupiditate nec p'ncipa
 ri ex superbia: sed ex officio con
 sulendi: et misericordia prouidēdi:
 ut viciū est ab Aug. Sic cogita

bat Job. xxi. d. Nunq' non in
 vtero fecit me qui et illum: saltem
 seruū. vbi mora. xxi. ait gre. ante
 medul'. Porcib' vni magna ē
 vni' humilitati: p'siderata equa
 litas conditionis. Et post. Pha
 nu humillime cōsiderationis de
 primendus est tumor elationis.
 Gen. ix. Terror: vester ac tremor
 sit super cuncta aialia terre. vbi
 Greg. hō aialib' irrationabilibus
 non ceteris hominib' n' p'elati
 est. Idcirco dicit. ut ab aialib' n'
 ab hominib' timeatur. Quia de
 nām supbre est: ab eq'li velle ti
 men. Et de h' Gen. epla. xlvij.
 loquens ad impatore ait. Cū ser
 uo familiariter viuere deest p'is
 dentia nra. Serui sūt. imo hoies
 Serui sūt. imo p'ubernalis iust
 ui sanissimo humiles amici. ser
 ui sunt: imo cōserui. Si cogitaue
 ris: tantū des in vtroq' licere for
 tune. Itaq' rideo istos qui turpe
 estimant cū suo cenare. Quare
 nisi q' supbia una p'suetudo: ce
 nant dñs stantū seruoz turbaz
 circūtingit. Segl. Et si fidelib'
 suis mouent labia. sine loquant.
 Et post. eiusdem arrogantiē p'p'ri
 um iactura tondē esse hostes: q' i
 seruos. Nō habem' eos hostes
 sed facinus pp' crudelitātē. q' nō
 sequitur. Interim: crudelia et in
 humana pretercoque nec tanq'
 hominibus qdē: sed nō p' iumen
 tis abutimur. Quia cū ad cenan
 dū discubim': ali' spata detergit

V

X

Cōmuniloquii.

P alius reliquias temulentorū col-
ligit: alii preciosas aues scindit p-
pect^o et lunas infelix q̄ hūc vni-
rei vltia: vt alia decenter seccet
Sed miserior ē q̄ hec voluptas
causa docet q̄ q̄ necessitate vi-
scit. Et post pcludit ibi. vltia in co-
gitare istum qui seruū dicit et
ei dē seminis opus: eodem cibo
fruit: eque spirat: eque mori. **M**
Ergo de vltia fruor disputare: in
q̄ superbissimū: auarissimū: et cru-
delissimū sum^{us}: hec tamē pceptū
meū sumā ē: vt sic cū infimo vi-
uas: quādam modū supiorē teatū vi-
uere veltis. **C**etera dñs co-
gitare dicit: forte aliq̄ ipse erit ser-
uus. vñ Sen. ibi. Vilescis q̄ eta-
te Decuba fuit cepitq̄ Gressus
qua Darius mī: q̄ Plauto: q̄ Dio-
genes. vltie cū seruo clementer:
vive cōter. In fmo ē istū admit-
team p̄siliū et p̄uictū. **C**ū cogi-
tare dicit dñs: q̄ q̄ ē seru^{us} p̄duō:
ē forte liber vltia libitate. .i. mēq̄
si absq̄ p̄cō ē. vñ Sen. vlt. d.
Sern^{us} ē: s; fortasse lib^{er} aio. Ser-
uus ē: s; ei n̄ nocet. dñs de qo n̄
sit. Ali^{us} libidini fuit: ali^{us} auaritie:
ali^{us} ambitioni: oēs timor. Nul-
la seruū turpor q̄ voluntaria. cū
ergo sit possibile: q̄ aliqui dñs
sit seru^{us} p̄duat passionū: et forte
seru^{us} erit dñs cap: non superbe
efferre se dicit sup seruū. Ideo cō-
cludit ibi Sen. Colāte serui tui
pon^{te} q̄ timeāt. Sed ad rabie co-
pit non deluc: vt q̄q̄ n̄ ex vo-

luntate repēdet: itā euocet. Regū
nobis induim^{us} aios. .i. Et Idez
Sen. d. clementia. c. x. Scruia im-
perare moderate: laus est. Et in
mancipio cogitandū est nō q̄m
illū impune pati posset. sed q̄m
ibi de^{us} p̄mittit. q̄ ē capis et pie-
tis p̄patis peere iubet: q̄to iustū
iubet hoib^{us} liberto lgenius hōe
fuit nō vt mācipia abau^{er} et seq̄
Enm in seruū oia licentia aliq̄
q̄ in hoie licere cōe tus astantū
vetat. vbi ponit exēplū: de crude-
litate Pollidisi q̄ seruū eo q̄ eū
offenderat scris in vltario. piecū
et illas hūano sanguine sagiabat
hō mille modū dign^{us}. **C**ū
in p̄mittendi sunt serui viuere in
lasciua: et sine disciplina: mo sunt
castigandi et disciplinandi debi-
to mō. Querculi. n. gen^{us} sermō
est: ait Hiero. epla. xcij. Ideo hūc
disciplinandi. panis enim et disci-
plina et op^{us} seruo. ecc. xxxij. Idē
tamen disciplina debz esse mode-
rata et regulata iustitia et ratione.
vltia enim murmur oē p̄pescit
ait Sen. epla dicta. Vltia equali-
tate cum seruo cognabat beatus
Martin^{us}: qm vltia vice armigero
fnebat. vñ et exēplū charitatis
erga inferiores ostendit dñs et
magister: cū laus pedes discipu-
lorum. Jo. xij. et qm erat in me-
dio sicut qui ministrat Luc. xxi.
Non tamē denegandū qm seru^{us}
oēs et subdit: cū oī affectu. humi-
litate et reuerētia seruare debeant

Dñs reddentes. *Esari que sunt*
Esari: et deo que sūt dei. Esat.
xviij. r. l. De es. serui subditi esto
te in omni timore dñi. Sed ad
monēdus est domin⁹ et princeps:
ne timeat corde ex dño: nec
seruum cōtemnat iniuste ex suo
impeto. Quasi autē debet esse si
cut pater patrie: plus clementia
et iustus disciplina dicū est. s.

Epslm. ij. De informatione
seruorum.

Quantum vero ad aliam
partem. s. qualiter serui
debēt se habere ad domi
nos: notandū: q. ad monēdi sunt
et intelligant: peccatū fuisse can
sam seruitutis. et dictum est. et
corpore odiant peccatū quo indu
xit seruilem captiuitatem: et peccatū
precaveant: ne incidant in turpio
rem seruilitates. Qui enī facit pec
catū seruus est peccatū. Jo. viij. et
vī sint liberi mēte: nec nimis do
leant de exteriori seruilitate: sicut
monet Apo. i. cor. vij. Seru⁹ vo
catus es: non sit tibi cura. Sequi
tur. Qui in dño vocatus est ser
uus liber⁹ est domini. ¶ De ori
gine hō huius vocabuli seruus
Aug. s. cl. vi. l. s. Augo in q.
vocabuli seruorum in latina lin
gua creditur ducta: q. hi qui iure
belli possent occidi: a victoribus
seruabantur et fiebant serui et ser
uando appellati.

Epslm. lxxv. De fidelitate ser
uorum ad dominos.

Unt autē serui et subditi
omnes siue sint milites
siue serui admonendi de
perfecta obedientia dño vel prin
cipi: et stabili fidelitate. et hoc ex
puro corde. Debent enim diliges
dñm suum perfecto affectu: cui
magnificare et preconizare salus
veritatis affatur: et obedire prom
pto affectu: vitam eius et hono
custodire sollicito nru. exemplo
populi israel: qui noluit q. dauid
iret ad bellum. ij. Reg. viij. et cire
runt: Tu vnus pro milibus repu
tatio: Et exemplo Iosab. q. noluit
capere vrbem: ne victoria nomi
ni suo ascriberet. ij. Reg. xij. Sic
antiqui: reges suos magnificabāt
et eis omnia obediēbat: aut vī
gilius l. l. recitans dictus nullus
Enec. q. ait. Rex erat Enecas no
bis q. iustior alter. Nec pietate fu
it: nec bello maior et armis. Que
omnia euidenter patet in fidelita
te quam debent principibus: Et
nota: q. quicunq. fidelitatem in
rat: obligat se ad infra scripta. Si
cut notat. Hostian. sūma sua: ti
tulo de scudis. vers. i. Quid sit fi
delitas. Que his versibus con
sent. Incolume facies: intū quo
q. possibis honestum. Dñe con
siliū fidus dabis auxiliumq.
Qui sic exponunt. Incolume in
tendū dicere: ne sit in damni do
mino suo. Sed et venenū: oīm
infirmatē: et mortem: et oēs cor
dā leuionem pro posse suo vī

Cōmuniloquii.

Libere facere. scilicet qd dñm facere intendit: et de facili facere potest reddat ei iussisse. Sicut faciunt multi latenter impedimenta procurando. Aut qd sine sit dño suo in damnum de secreto eius revelando alium qui possit obesse: vel de munitionibus suis per quas posset esse tutus ipso prodendo alteri tradat: Sed pro posse subueniat et defendat. Possibile. i. possibile ne. scilicet illud qd vult facere scilicet: et si bi possibile reddat ei impossibile sicut dictum est de facili. Honeſtū ne sit ei in damnum de possessionibus suis. vel alijs que ad honestatem pertinent. Sicut ne vxor: rem: vel filij: vel sibi affines: aut ei commissas de honestate. Nec earum famosas: vel aliud verbum vel factum per qd fama dñi sagillari aut diminui posset proponat dicat vel faciat: nec audiendo vel dissimulando assensat: nec ad similia aliquid inducat. Antequam sit ei dñus de rebus suis. Quoniam ne vitare eius in aliquo impediat sed eam bone fide pcurat. Consilium non dabit. i. contra eum: sed bonā fide sibi cōsulet quicquid poterit: et sciet ad eius utilitatem: et cōtrarium dissuadebit. Fiduus dabitur inquit eo fidelis vasallus dabitur pro dño suo fidus: et auxilium de persona et rebus. Debet etiam corde et opere vasallus dño subuenire: a malo abstinendo et bonā faciendo. forma hoc sacramentum qd hoc

die cōstitit observat talis est. Ego talis iuro sup hec sancta dei euāgelia qd ab hac hora in antea vel qd ad ultimum diē vite mee: tibi sicut dño meo fidelis ero cōtra omnem hominem excepto imperatore vel rege. Quod verbum nulla indiget additione: sed integrā et perfectam continet in se fidelitatem. Sed propter simplices qui non intelligunt hec adijciunt. Viro in qd non sciemus ero in consilio vel facto qd tu vnam amiterco vel membrum: vel quo recipes in persona lesionē aliquid: iniuriam vel contumeliam: vel qd amitteres honorem aliquem quem nunc habeo: vel in iura possidebas: aut debeas possidere: et si sciero vel audiero: qd aliquis velit aliqd istorum tibi facere: p posse meo: ne si aliquid impediri parabo: Et si impediri parare nequivero: tibi cito potero nuntiabo: et contra eum pro posse auxilium parabo. Et si aliquis tibi rem aliquāquam habebit iniuste vel casu fortuito amittere: eam recuperare: et recuperatam omni tempore retimeat inuado. Et si scierit te velle aliqd iniuste sentire: et inde spoliare vel generaliter facto requisitum meū tibi pro posse parabo auxilium. Et si mihi aliqd in secreto manifestaueris: illud sine tua licentia nulli pandā vel facias qd pandas. Et si consilium meū super aliquo facto postulaueris: consulam tibi

q magis videbit mihi expedire.
Non q in persona mea aliquid fa-
 ciam: scienter vel dicam q perli-
 neat ad nra infortuna vel contu-
 meliaz. Et nota: q in omnibus
 predictis in quibus tenet vasallus
 dñi: tenet fidei seruo dñi: vt ibi
 dem bene pbat. ¶ **P**raelati vñ
 hoc sacm fidelitatis prestāt qñ
 consecrant: sicut habet et de iu-
 returādo. Quorū forma talis est
 Ego talis ep̄s ab hac hora in an-
 tea fidelis ero s̄cto Petro: san-
 cteq romane ecclesie: et dñi meo
 pape tui: et eius successoribus ca-
 nonice intransibibus. Non ero in
 consilio vñ facto: vt vitam perdat
 aut membra: vel capiat mala ca-
 pstone. Consilium quod mihi aut
 per se aut per litteras: vel per nra
 nra manifestabit: ad eius damnum
 nulli pandam. Pontificū ecclesie
 Romane: et sanctorum patrū re-
 gule adiutor: eror ad defendendū
 et protegendū: saluo ordine meo
 contra omnes hoies. vocal⁹ ad
 synodum veniam: nisi fuero in-
 peditus canonice iprepeditione.
 Legarim apostolice sedis: quez
 certum esse cognouerō in cundo
 et redundo honouice tractabo:
 et in suis et necessitatib⁹ adiuua-
 bo. Apostolorū iurifera: aut p me:
 aut per nritum anni et singula vi-
 sitabo: nisi eoz absoluar licentia.
 sic me vñ adiuuet. et hec sancta
 dei euangelia. ¶ Cum igit ta ele-
 uat q̄ laici suis maiorib⁹ ad fi-

delitatez teneant: licet differenter
 et fñ magis et minus: id admo-
 nendi sunt sp̄s iller d̄ fidelitate ser-
 uanda. Fidelitatem enim seruū et pui-
 dentem cōmendat dñs: et remu-
 nerat. **Mat. xxv.** Et hoc eū exē-
 plo antiquorū: sicut nullū Cesa-
 ris qui erant deuotissimi sibi nec
 ab eo quasi possibile separari p-
 ut legi li. de vita Cesarū. Et sicut
 ait **Valerius. li. iij. c. viij.** De quo-
 dam milite eius qui cum captus
 eēt: et ad Antonij perductus: rā-
 dit eidē. Singulari iube me: quia
 nec saluus beneficiat: nec mortuus
 supplicio adduci possum: vt **Ce-
 saris** miles esse desinam: et nūc
 esse incipiam. Ceterum: quo con-
 stantius vñ contempnit: eo facili-
 us impetrat. Antonij enī: vtr-
 tute eius incoluitate p̄stuit. ¶ **S**i
 mulier narrat de alio qui noluit
 promissione vite separari ab illo.
 Cum enī a **Scipione** salus ei va-
 ret: si se futurū **Pompeij** milites
 affirmasset. rādit. Tibi qdē gra-
 tias ago. sed mihi vñ ea cōditio-
 ne vite. opus non est. Sine enim
 vlla ymaginibus nobilis est ani-
 mus. Et quo exemplū cūctis ē.
 q miles dei non debet separari a
 deo nec vite promissio: nec mor-
 tis timore sibi illud **Ap̄l. ro. viij.**
Autonos separabit a charitate
xpi. re. Item exemplum: q p̄to
 q̄ fidelis est dñi suo legamento
 tanto magis cōmendandus est
 ab aduersario. Et de hac fidelia

Cómuniloquii.

de sermo: ad vños Male. li. v. l. c.
vñj. mñia. Abi dñi. dñi. fidelitate. Pñs
pñtōis ferat. Qui cñ aliqui esset
mñsi: vt domini suum occideret
seruus cōmutata veste cum eo ⁊
mutato anuloclam illum emisit
seps in cubiculum eius recepti:
se vt pampinōne occidi passus ē
Breuis facti hec narratio: s; nō
parua materia laudatōis. Et S;
misurū narrat de seruo Anclij: q
Anclius cum esset professor: ⁊
videbt homines domesticos et
eo rapinā occupatos: dissimulata
fuga penatib⁹ suis nocte pduxit
illiusq; seruus q fuerat ab eo vñ
eulorum pena coheret⁹: ⁊ in ex
pñabili nota. Itarum per sñman
ois contumeliam inibitus cñ ista
videret. saltem facto intentos: ⁊
ipse nihil aliud erat q vñbris ⁊
ymago suppliciorum: maximum
emolumentum iudicari salutem
illius a quo hec patiebat. tñmo
to vñs sñm rogū: cetruxit: ⁊ qē
dam senē a se occisum superiecit
Et venientibus mñsibus ⁊ inter
rogantib⁹ vñl Ancl⁹ esset: mandū
rogo intendens rñdit illū vri
datis crudelitati pñculo. Et qā
vñsimiliti loquebat: habita ē vo
ci eius fides. Quo euenit: vt An
clius assequeret statim acgrende
incolamitatis. Et agna igit seruū
buluo ad dominū fidelitatis ⁊
charitatis magnitudo. Et ibides
de alijs seruis fidelibus dñis su
⁹ de fidelitate seruorum erga

[illegible]

Spectate fidelis serui. Qui tantum fu-
li amor memorie eius: vt perere
seruo q̄ filios regio deserere ma-
let. **S**iliter lib. a. narrat: q̄ rex
Argens mouens reliq̄ filiu par-
uulu. Et pulsi macedones ab il-
lari: rege suo puero in cunis po-
sito ante actum: acrima certame
reppererunt: tanq̄ iō pua victi: q̄
bellantibus regis sui auspina de-
fuerunt. Et simul miserano infan-
tis tenebat eos. Et alijs victis oñ
denit: rege defuisse. **M**acedoni-
bus non vinit. patet ergo ex vi-
ctis mira fidelitas seruorum & sub-
ditorum

Capitulum quartū. De nequi-
tia & punitione seruorum infide-
lium.

Nequitia & o seruorum
qui dños suos occiderit
& eorum larcia ac conu-

Geges inuaserant narrat **T**rog⁹ pō-
pema li. xviij. vbi etiā ait: q̄ vn⁹
ex seruis q̄ hec fecerūt misertus
est dñi sui. Et cum illi serui vellēt
ex se illum regē esse qui p̄mio so-
lem orientē vidisset: seru⁹ ille: ad
dñm suū Stratonēz nomīne hoc
denūti. & eū in forma iur: vt eū in
campo processisset. ceteris in oñ-
tē peccantibus: solu in occi-
dentē intueret. Et cum dies adue-
rare cepit: fulgore solis in summo
fastigio turris oñdit. & bredit⁹ tu-
stissim⁹ vrbis culminibus oñē
splēdebat. Et q̄ nō sermo ige-
niū rō p̄ssa: quere nubas auctore

de dño cōfiteat. Et tunc intellectū
est: Quam dñis ingenia seculi
p̄starent. Data ergo venia seni fi-
lioz eius: regem Stratonē crea-
uerunt. Post que ad filium eius
regnum trālatū est & ad nepotes
Et q̄ celebre fuit facinus seruoz
toti orbi. Ideo **A**lex. magnus vl-
tor publice securitatis oñ qui pre-
lio superauerunt. & qñ eos expa-
gnauit: ob memoriaz & eterni ce-
dis expugnata eoz vrbē crucib⁹
affixit. Seruos tanten Stratonē
inviolati seruantes regimēq̄: ei⁹
stirpi restituit. Detestanda enī fu-
it temeritas victorum seruorum:
iō magna equitate plectenda. Et
ergo fideles **S**eru xpi p̄uati. fide-
les erāt dñis suis his mōdo mul-
to magis fide xpi p̄dicti & alliga-
ti illi debent esse fideles dñis su-
is & eos honorare. Unde legi in
vltis patrū li. ij. c. de humilitate:
q̄ **A**bbas **O**limpius qui seruus
fuerat descendebat per singulos
ānos a **S**cuita in **A**lexandriā por-
tans mercedē dñi sui. Et mit-
tebat aquam in pelum: & offere-
bat se lauare pedes eoz. Et cum
illi dicerent: noli pater hoc facere
ei non gratus nō respondēbat
Ego cōfiteor q̄ seruus vester sū
& gratus ago: q̄ dimittis me li-
berum seruire deo. Accipere mer-
cedē vestras. Quibus non ac-
quiescentib⁹ dicebat. Credite mi-
hi q̄ si non vultis recipere mer-
cedē vestras: remiteo hic: & iter-

Comuniloqui.

nam vobis. Seruabat enim quod
ait Saluator. Sed due que sunt
Celsus Celsus: et que sunt dei deo
Mat. xlii. Exemp. igit. istorum
seruorum admonendi sunt sub
diti omnes: et serui: ad omnino
dam fidelitate dñs iusto seruian
dam. et ad eam salute tuendam
Et ad hoc Virgilius loquens de
apib⁹ hortat subditos. Ande aut.
Interca regent: nec sic egypt⁹
et ingens. Et ista. nec populi par
thorum: an medus hydaspea.
Obseruant regē incolumē: mēs
oibus vna est. Et amulo rampe
re fidem constructaq; mella: Et
spuere ipse et cruceo solvere sa
uorum. Ille apam custod: quent
admirant et omnes. Circundant
strepui densi stipantq; frequen
tes. Et sic serui illi et subditi
sunt laudati qui oīem modis fi
deles sūt dñs iusto: sic ecōtra sūt
vniuerandi et detestati q illis sūt
infideles: Nec accipiunt honores
et vilitatem suam dñorum: nec
eorum tenent salutes. et oīa mē
bra ad mēdā salutē capitis se ex
ponant: Ex quo tales fuerunt ser
ui barbari et pagani. Narrat enim
Gen. xlii. c. xlii. p. seruis barbar⁹
basdrubale eoq; dñm illius occi
disse subito aggressus fuerunt.
Et memento. Quinq; comprehen
sis cruciari: et uicem tamē quā
ex vindicta ceperat in ore confū
dissime tenuit. Et Et merito ma
gis illi sunt vniuerandi: q iurati

crimen lese maiestatis et maxime
detestandi euz principes in terra
sit ymago diuine maiestatis in ce
lis: et sit erimen proximum sacri
legio: q; sicut uidet deuz in hono
rar: sic et istud maiestatis diuine
ymaginem. Ideo bñ legem diu
nam grauer muletatur. Eccl. xli.
Duo non detrahes: et princeps po
puli non maledices. Eccl. x. In
cogitatione tua regi nō detrahes
Et dicitur omnibus concludēdū
est: q; si tales fuerunt serui paga
ni multo magis serui dei debent
esse fideles. Ad quam fidelitate
debet predicator diuinus omnes
exhortare.

Secunda distinctio De colliga
tione patris ad filios: et ecōuerso.
Capitulum a. Ad patres nutrit
filios suos sub ordina disciplina.

Unde videndum est de
colligatione naturali al
quorum membrorum in re
publica sicut parentis et filiorum
et fratris ad mutui. Et primo sunt
admonendi patres ad eruden
dum filios disciplinabiliter. ut sic
sunt filii cōessendi sic sint cō bñ
viuendi. ut enī ait pñs. Gen. viij.
pater filio est causa essendi: causa
nutrimēti et causa disciplinē: ecc.
viij. filij ibi sunt: erudi filios. Et
xxx. Pro animabus filiorum col
ligabit vulnera sua. Sequit. Me
deo illis potestatem anime sue. et
pñr. xliij. Noli subtrahere a pue
ro disciplinā. Et Eccl. xli. Duo

est filius: quem nō compit pater. Sic enim filij a malis cohibentur: tamen bona moribus informantur: et ad dura tolleranda preparantur: ac ad assequendam hereditatem paternam digni efficiuntur. Quod nobiles antiqui filios erudiri fecerunt sapienter: ut patet de Ptoleippo patre Alexandri supra partem prima. Item solliciti erant disciplina eos virtualiter cohibendo a malis: et informantur in bonis. Quia ut ait Aug. de moribus ecclesie. Disciplina ad duo ducitur. In cohercentem: et instructionem: quorum primum: timore secundum amore perficitur. Quod ut ait Ptoleip. h. ij. c. iij. Detania nūc Imperator: filios: et si nō genuit: tamen adoptauit: quos ad gradum militarem: cursu et salum exercitari lectis sumis natandi: et punctum celsum ferendi et iactandi missilia et lapide manu velis: da docuit: et quiter oē bellum suum: mereri debeat et inferri. Et si eis sufficere posset claris, sanguis ad gloriam et bona hereditaria. ad omnem affluentiam: et etiam magis ad copiam. Quod ad vsum ea tamē castigena sunt instructi: ac si sua retinere: vel aliena acquirere nequa: Quod possent nisi per virtutē. Et si militet: filios legi in laudato fecisse instrui veli preter spem: eas in extremam paupertatem et formam proliceret: vitam possent arte facilius habere.

Mam et nendi: tendendi: exercendi vestes formandi: scandendi et componendi non modo artes sed vsum habebat. Moverat enim prudens inuicem et diligens igitur: quod militatio alacritas: saltu et cursu comparanda et et operanda. atque compo etate pigrescat. Melodias. n. q. exercitio percepta et firmata est: strenuū efficiat bellatorum: et perfectius imbuunt que a pueris adiscunt. hec ille. Ex quibus patet: quod filios et filias non sinebat antiqui doceri nec desidiosa resolu. Multo minus nec milites quorum professio insignita est ad laborum militarem. Consimiliter de hac disciplina narrat Tull. li. ii. tit. q. vi. q. leges ligurgilaboribus erudiant iuuenitatem: venando: currendo: natando: elarando: finiendo: alendo: estuando. Sparti. hoc pueri: ad aras ab vberibus accipiunt: et in multis et multis sanguis exeat. Et cum ibi esse ingit: non audiam genio vniq. clamauerit vel ingenuit. Et hoc ideo faciebant. quia qui bene instruantur et educant in tenera etate quod prouent sunt ad bona de facili inclinantur. Et Scilicet. de tro. educatio maxima et diligens: plurimumque profuturas desiderat. facile enim est: ad huc teneros animos compoere. Difficiliter rescindunt vna que nobiscum creuerunt. Item Scilicet. et promidentia loquens de lacedemōijs dicit. q.

Comuniloquii.

Expertunt indolē filiorū verberibus adinotā: et adhortant eos: ut ictus flagellorum fortiter perferant: et laceratos ac semitantes rogant: persueranter humeros prebere vulneribus. et sequi causā. Contemptum periculorum asfiduit periculi dabit: et solida est corporis pars quā frequens usus agitat. Et pōt exemplū. Manus sunt corpora effertur de maria: dū. Agricollis manū tritice: Ad excutienda tela: militares lacerari valent. Agilia sunt mēbris cursoribus. Ad in quolibz solida simū ē q̄ exercuit. et. Si multiter exemplificat d̄ populo q̄ dicunt germani. quos perpetua hiems: triste celū: sterile solū facit: perferre fortiter labores et inedia. Ideo epi. vi. of. Educate illos. s. filios i disciplina et correctio ne dei. Et i. l. p. v. loquens de vīdū au: Si filios educavit. et. Et de pūctorū instructione infra p̄ v. et. De severitate p̄o patrum in corpiendo et disciplinādo filios narrat multum Valerius. l. v. c. viij. Sicut de Bruto q̄ filios virgo celos: et ad palum ligatos seculum percussit: q̄ volebant reducere dominationē Tarquinij i vīdem a se expullam: patrem enī mēruit: ut consilium inderet. oibus q̄ vivere magis q̄ publice vindicte deesse maluit. Et Similiter narrat de cassio q̄ filium propter crūne affectu regni domū. et

verberibus affectum necari seculum perculumq̄ eius dee Cereri consecrauit. Et Similiter de Manlio Torquato qui filium cogit probatum esset: cum acrisse pecuniam a sortis: indignum domo sua indicavit: Qui filius ex tristitia se suspendit: cui? exequis nec pater interitur. Et Simul de Solo filio: qui filium amicum Cathline secum supplicio mortis affecit. Infamia enī est non se Cathline adversus patrias: sed patrie adversus Cathlinam filio genuisse. Et de quibusdam istoz narrat Aug. v. de ci. c. viij. Et d̄ hac patris severitate adversus filios in corpiendo Val. l. i. c. iij. vbi de disciplina militari: vbi habitum est supra: vbi d̄ illa. Et quā nimia severitas sepe nocet. Vale. li. v. narrat de moderatione patrum in filios. Sicut de quodam qui cum sibi a filio paratū infidias comperisset in locum deserti filio producto gladium tradidit: ac iugulum ferendū obtulit: nec veneno: nec latrone ad peragendū patricium opus esse affirmans quo facto: abiceto gladio ait fili. Tu pater vīce: sed quorsone tuus erga me amor eo sit vilior: q̄ hoc a pūcia oul. Et Similiter narrat de indulgentia parentum in filios: q̄ cum Antioch^{us} filius Seleuci regis incidit in gravē languorem: et velano amore novet

et: et hoc

ee: et hoc esset deprehensum a
medicis: Pater conjugem si-
bi concessit: effrenis fortune: q̃
in amorem incidisset: pudori in-
putans: q̃ dissimulare esset pa-
ratus usque ad mortem. Et tibi
multum de indulgentia patrum
in filios. Severitas ergo paterna
commendanda est in conceptione
filiorum: vni modo non habeat ex-
cessum. Indulgentia approban-
da. dum caueat peccatum: et filio-
rum dispendium. Moderatio lau-
danda: dum teneat ordinem lo-
cum. **F** Ecomerito negligentia
parentum in castigando filios et
comptendo multum vituperan-
dare illoz peccata eis imputan-
da aliquo modo: et pena eis aliquo-
do a deo inflicta. p̃ eoz negligē-
tia. Sicut fuit de Ioh̃: q̃ negligē-
tia fuit in comptendo filios in-
solentes a deo merito est punitus.
G Reg. vii. vii narrat Bre. Dial.
iii. c. xvi. de puero quinquenni
qui consueverat deum blasfema-
re: q̃ fuit percussus a deo in sinu
patris et mortuus. Et hoc iuste:
tam in penam patris: quia non
corripuit eum: q̃ in penam pueri
et ne cresceret in malo maiorib⁹
crescente etate. Et Boet. ii. de di-
sciplina scolarij narrat de filio
Lucretij Sanguineo nomine: q̃
fuit xenonia discipulus absq̃ di-
sciplina nutritus. Consumens sua
in alea et meretricio hec enu-
merat ibi. Et a patre redemptus

creberrime de angustijs cruciat
et vande captus: parentis pena-
ria redimere non potuit. Quis cum
lachrymis voce querula penitus
patre osculum. Et cum pater ac-
cessisset: nulum illius motu acu-
tissimo secum dicens. Quare meo
punitis erroribus incastigatus
sive magistri mei documens nō
obediuit: sociosq̃ meos contēpsi.
Fili patrem castigari necesse est
indulgerem: magistrisq̃: discipuli
morem informare. Quasi. f. dice-
ret patri. Quia non castigasti me
sed me permisisti vacare peccatis:
merito de te vindicta capio. vñ
de et parentes me relinquent ma-
lum exemplum filijs: ut dictum
est. q̃ heres iude in alea post
patrem: debet relinquere eis he-
reditatem virtutum multo ma-
gis q̃ terrarum. Et Lulius pa-
mo de offi. c. xxxvii. q̃ opna he-
reditas a patribus traditur libe-
ris omniq̃ patrimonio prestan-
tior gloria virtutis rerumq̃ cui de-
decoris omne nephas et vultus in-
dicandum est. Super omnia an-
tem cauere debent patres filios a
peccatis. ut enim ait Hiero. sup
Ist. libro vltimo. Aquilaram ē
martinus auior ad filiosque in
loca inaccessibilibus nidos lo-
cant. Et ne coluber fetus violet:
amantissim inter pullos reperiri
dicunt q̃ venenū superatur. Est
tamen Solinus libro. viii. c. vi. q̃
ochyus est lapis qui inuenitur in
k

Comuniloqui.

nido aquilari. Multo ergo magis fideles debent cauere filijs ab antiquo serpente: et eos docere nidi ficare i petra. Chusq vbi est firmum habitaculum.

Capituluz secundū. De amore filiorum ad parentes.

Valde autem debeant esse

q filij erga parentes scilicet amantes eos vero affe-

cti. honorantes in acut. sustentantes eos et necessaria ministrantes cum indigeret in effectu: sana scriptura sacra determinat. Exodi. **xx.** Honorā patrem tuū et. Et ephe. vi. Filij obedite parentib⁹ vestris. Hoc enim iustū est. Sequitur. Honorā patrem et matrē

Et colam. filij obedite parentibus eccle. ij. Qui honorat patrē suū: vita viuet longior. Et de pietate filiorū erga parentes Male. multum bene lib. v. c. viij. vñ ait qd diligere patrē prima lex nature est. vbi narrat de filia que matrē lacte nutritiū proprio. Cū enim esset mater in carcere: captiuali crimine damnata: qui perat custodie carceris: misericordia moris dabat aditū filie ad matrē: spūdens tamen: ne aliquid sibi ferret. estumans futurum: qd inedia consumeretur. Quāq plures oles intercidissent: et qd tantū sustentaretur admirans: obseruata curiosius filia: aiaduertit illam famē matris lactis sui studio lenientem. Huc nouas spe

ctaculi admirabilis ad consiliū ducta: pene remissionem: impetrauit mulieri. **C** Ibi deus narrat de alia: que patrē tali custodie traditū tam vltimē senectutis velut infantes: pectoris sui alimonia aluit. **C** Et de hoc Solinus libro. i. in fine. vbi narrat de filia que deprehensa est patrē alere in carcere vberibus suis: et ille datus est filie: et in memoriam tanti preconij referuamus: et locus cōsecrat⁹ est numini. **C** Et de pijs factis filiorū erga parentes narrat Valer⁹ vbi. s. Sicut de filio Cresci qui erat vsu loquendi destitutus. Cui tamen vnus e numero perfarū concilio impetu in necem patris ferretur: velut oblit⁹: qd fortuna sibi nascenti denegarat: ne Cresci regi occideret pelamando: mueronem reuocauit. et qui mutua sibi vixerat: saluti parentis vocato factus est. Et ibi bene de laude pietatis. vbi ait Prima et optima regula: natura pietatis est magistra: que nullo vocis ministerio: nullo vsu literarum indigens: propiis vrbibus ac facie charitatem parentum pectorib⁹ filiorum infundit. vnde narrat ibi de gente Scytharum que cum dario impetum facient in eorū regiones paulatim cedebat. Interrogati deinde ab eis per legatos: quem finem facienda: aut quod initium pugna di facuri essent: responderunt se

L

M

M

O

P

Q

R

nec vrbes nec agros cultoo pro
quibus dimicarent habere. Ete
rum cum ad parentum suorum
monumenta venissent: scituros
quemadmodū Scitūepugnare
solent. Quo quidem vno tūz pro
dicto iunio t barbara gen: ab
ei se scituro discriminē redemit
Ideo concludit ibi auctor: q. so
lida virtus nascitur magis q. fun
gatur: q. illos vagos t siluestres
ac siluarum latebris corpora sua
tegentes: in modum ferarum la
niatu pecundum viuentes. sic Oa
no respondere docuit. ¶ Simi
lūter narrat de Donolano: qui dā
natus a Romano: ad volscos
Romani infestoo effugio: coiti
q. adeptus imperiū: Romano
postea infestus fuit: nec vo
luit confederari pro aliquibus: li
cet missi essent sacerdotes eoz in
fultis. Quod videns mater eius:
vireoz illi t liberos secū trahēa
petijt castra in quib⁹ erat. Quoz
vi filius vidit: expugnasti inquit
me: t viciū iram meam priam
istam. Quis merito mihi multaz
vireo dono. Et pūno agm
Romanum armis hostilibus li
berauit. Voluit eniz matri bene
gare quod petijt. t eius visio ad
pietatem illum emoluit. Et ibi
narrat de multiplici filiorum pie
tate ad parentes. ¶ Querit autē
Seni. ii. de bene. c. xvi. an liberi
possint dare parentibus maiora
beneficia. ¶ acceperunt. Et pio

sequens hanc questionēz narrat
de pietate filioz ad parentes: t
qualiter seruauerūt patres suos
i bellis: ponēs exemplū de Sci
pione: qui patres seruauit in bel
lo. t hic de alijs. ¶ Similiter. c.
xxiii. ponit exemplum de Eneas:
qui patrem senio grauez per me
dia hostium agmina tulit: t per
ignea. vnde ait ibi. Quid nō pōt
pietas. ¶ Similiter ponit exem
plū: q. siculi iuuenes cū Eryna
maioze vi peragratā in vrbes et
agros effudisset transcurrerūt
iuuenes ad liberandum patres
¶ Similiter narrat de alijs qui
milia fecerunt pro parentibus. t
quid mirum: q. homines rōne
pediti sint pū in parentes: cum
quedam irrationabilia natura pie
tatem exhibeant parentibus: vnde
de Ambrosius exat. Omeli.
v. ponens exemplum de Lico
nijo que proprijs pennis nuda
tos parentes plumaz regimine
fouēt. collato cibo pascunt: t sul
cro alarū suarum subleuantos.
ad volandum exercent. vnde ait
ibi Ambro. Nō est graue: quod
est pietate plenum: Non est one
rosūz quod soluitur nature debi
to. Non recusant aucto patrem
quao nec scriptura nec lex. sed na
tura restringit. Ad hec conueni
unt non pcepto sed gratie natu
ralis officio: Est enim cura pietas
tis scilicet apō illas. Et tamē ple
risq. hominum talia recusant: vt

V

X

P

k a

Cōmuniloquiū.

ait ibi. Ideo Romanorum vfu
pla aia dicitur. Hic igitur exē
pla poſuit predicator euāgelicus
filios ad patrē venerationē
et ad pietatē eis exhibendā ex
hortari. **¶** De pena dō maledi
ctionis filiorum a matre prolate
narrat Aug. xxi. de ci. c. ix. d. q.
decem fratres quorum ſeptem
erāt marces et tres femine ex ma
ledicto matris puniti ſunt tremo
re membrorū horribili. Quorum
duo ſcilicet frater et ſoror ſanitati
reſtituti ſunt i eccleſia beati Ste
phani vt dicimur ibi. Cauēant igit
ur filij ne increātur maledictio
nem parentum ſuorum.

¶ Tertia diſtinctio. De colligatio
ne fratrum adiuuicem.

¶ Capitulum primum. Quare
fratres tenent ſe amare.

Quidē admonēdi ſūt
fratres ad mutuā di
lectionē: ex quo ſūt
et cūſes parentibus:

et ſic ex eodem princi
pio.

Ideo debent ſe mutuo di
ligere quia comunicant eandē na
turam: put dicitur. ethl. vii. Et
de mutua fratrum diſtinctione Ma
lerius lib. v. c. v. vbi ait hanc cha
ritatē fratēne beniuolentiē p
rimus gradus accipit. vbi poſuit
exēpla de fratribus ſe mutuo diſ
gentibus. Dicit de Fabiano qui
delatum ſibi ducem non ſuſci
piuit triumphum ſummo ſena
tus ſtudio: quia frater ſuus eo p

lio ceciderat. **¶** Similr de alio
qui p graua iunera tranſgreſſus
die ac nocte mutato equo: ſolo co
mitte contentus tranſiit ad libe
randū fratrem. **¶** Similr nar
rat ibi q cum in caſtris Ponti
pei vnus miles alium occidiſet:
iacentemq ſpoliaſſet: vt fratrem
gerulantem eſſe cognouit: muſtā
et diu conuulſo deos ob donū im
pie victorie inſecutus: preciſa ve
ſte opertum ſe: rogo impoluit: ac
deinde ſub tecta facie: prout eo
dem gladio quo fratrem occide
rat pectus ſuum tranſuerberauit
ſeq ſupra eo: prius fratrem proſtra
tum: comuniſque flāmā cremā
dum tradidit: Licebat enī igno
rante bñficio inocēti viuere: ſed
vt ſua poſt pietate q aliena vtrū
vteretur: conſeo fratēne neq nō
deſijt: et arcuſſum vinctulis pectus
ſaſſificat. Idem narrat Aug.
ij. ciu. c. xvi. Ideo cauere de
bent fratres: ne ppter bonā ex
teriora: et terrenam hereditatē
ſiat in eis diſſidiū cordium: vel
extinctio fratēne charitatis. vnde
et Saluator fratribus petentibus
vt iudicaret inter eos de heredi
tate: noluit eſſe iudex: in hoc: q
erat inter eos contentio liti non
charitatis diſtinctionis. Luc. xij. ſi
cut exponit Aug. libro. i. ſermo
nū: ſermone. xij. q dñs diuiſio
nem petenti ait. Quis me conſi
tuit iudicem et diuiſorē inter vos
Cauete ab omni cupiditate. S

ego dico: de fratri teneat mecum
unitatem etc. Et de hoc ecclesia
fidei hystoria. vij. c. xxiij. vbi vi
ditur: qd cum quoddam stagnus
duobus fratribus aduenisset: et
pecute cupiditas que fere omni
um mortalium corda superat: fra
ternam necessitudinem violauit.
Quia enim erat copiosum pisci
bus: conueniebatur a fratribus
tempore captionis: non tam ad
captendos pisces qd ad occiden
dos homines. Cedens enim et bel
la mouebantur: humana sangui
gula p piscibus fundebat. Sed
dei providentia aduenit. Grego.
Celsariensis: et vidit picta et mor
tes virozarum: ac furentes germa
nos. Quos inquisisset pro q cau
sa accenderentur in excidium sui
suorumq: et utroq parte p ho
nore sui aduentus siluissent: no
lite inquit o filij rationales animas
pro minutis animalibus violare
fraternam pacem pro questus en
pitudine dissolueret: dei leges: et na
ture pariter: temerare. Ad horum
stagni exhalas accedite: et ego p
virtutem domini absoluiam vos
ab omni certamine errente con
tentionis. Et cum accessisset:
nemo virgam: ad stagnum: posi
tis genibus palmas tetendit in ce
lum: et orauit: ut aque ille essent
maledicti pro quibus fratres su
ore succensi obliu erant sine pte
tatio: et ut nunq in eo loco piscis
apparcat vel aqua: sed sit camp⁹

aratri patiens: et frugum serax: et
custos metus: ut fraterna concor
dia perseveret. Et ut sancto: oran
di finem fecit: sic factus est: are
tem campum germanis concor
diis dereliquit. Qui vsq in ho
diernum diem frugum serax vi
ctur esse solus qd ante fuerat na
tum serax. hec ibi. Solanus est
ergo: qd detestanda coram deo
est lingiosa contentio: et discordia
inter fratres ad diuisiones terre
ne hereditatione: qd unus est qd
placet deo scilicet concordia. fra
trum. Eede. xxi. vnde et de con
cordia fratrum in diuisione he
reditatis ait Erogo pompeii
bro. v. d. qd Teresia dicebat: se pri
mum filium natum patri regi fra
ter autem alius ante eum natus
et anteq pater rex esset. vendica
bat pmanum patrimonii. et dice
bat: aliam debere habere regnum
quia erat natus de matre regia.
Et hoc certamen ad patrum suorum
fratrum detulerunt. Qui cogni
ta causa: Tersens proposuit: et adeo
fraterna ptenio sedata e. qd nec
victor insonuit: nec victus indo
luit. Et ipso tempore lites: mune
ra sibi inuicem remisissent. et io
cunda in se sedula conuiuia ha
buerunt: et moderati inter se itaq
regna qd exigua patrimonia di
uiserunt. Si igit sic pagani se ha
buerunt in diuisione hereditatis
merito xpiani increpandi sunt: q
vel fratres suos exheredant inuicem

Comuniloquii.

ste: vel 3 eos pugnant pro hereditate.

Capitulum secundum. Quia paterfamilias debet familiam suam gubernare.

Non solus pater debet admonere et disciplinare filios naturales sed filios

Infamilias. Ipse enim dicitur paterfamilias. Qui sic dicitur est quia in familia sua omnibus posuit servitum tanquam pater filijs paternam dilectione committit: ait **Psalmi**. Debet ergo non solus filios disciplinare et moribus informare. sed omnino de familia quia pro eis est responsurus ait **Aug.** ad **Comitem**. Quislo inquit mi frater: quoniam omnibus tibi subiecto a maiore usque ad minorem et obedientiam regni celestis: et amaritudinem ac timorem gehene annuntio. et de eorum salute sollicitus et vigilas: quia pro omnibus tibi subiecto qui in domo tua sunt rationes deo reddas. Annuntia et sua de eis: ut caveant a superbia: de tractione: ebrietate: fornicatione: fra luxuria: periurio: et cupiditate que est radix omnium malorum.

Item Aug. super **Jo. omel.** 30. super illud. **xij. c.** Qui mihi ministrat. vos pro modo vestro ministrate christo: bene vivendo: elemosinam faciendo: nomen doctrinamque eius quibus potueritis predicando. Et unusquisque paterfamilias hoc non ignoret: paternam

affectum sue familie se debere christo: et vita eterna. omnes moneat doceat. corripiat. Impedat benevolentiam: et crecet disciplinas. Ita in domo sua ecclesiasticum et quodammodo temporale officium impleat: ministrando christo: et in eternum sit cum eo. **h. Aug.** Modis paterfamilias et filios naturales et totam familiam cuius est pater corripit et instruat. et peccata tui de domo et familia extirpant: ut oculus deo et tibi fideliter serviant. Nec inimicum dei vel infirmum in domo permittat: Nec indignationem incurrat: et ultio superueniat: sed dicat cum propheta. Ambulabo in via iustitiae hic mihi ministrabat.

Capitulum tertium. De amore ad consanguineos.

Similiter sunt admonendi homines: ut habeant benevolentiam: et benevolentiam

mutuam affectum ad omnes qui sunt sibi deligati naturali cognitione vel affinitate. Taleo tantum dicunt fratres in scripturis. Quatuor enim modis dicunt fratres: prout ait **Psalmi**. scilicet Manra ut **Jacob** et **Esau**. Semet: ut oculus tui. Cognatione: ut **Abraham** et **Loth**. Affectu: et hoc vel spectu li quo omnes christiani dicunt fratres: vel comuni: quo omnes homines ex uno patre nati dicunt fratres. Ad omnes igitur qui sunt colligati cognitione amor ordinis

ius debet extendi. et si enim dicat Saluator: Luce. xviij. Qui non odit patrem et matrem. et non potest meus esse discipulus: non prohibet amorē naturalem parentum et cognatorum: sed carnalem quo impeditur amor diuinus: prout exponit Augu. epistola. xxiij. vii. et antiqui erant affectuosi: sicut Abraham ad Loth quem liberant ab hostibus. Gen. xviij. et Laban ad Jacob: cum eum audisset aduenisse. Gen. xxxij. Iō coniugium institutum est fieri inter extraneos: inter quos amor et caritas extendatur et dilatetur ubi. scilicet amor naturalis intus feruet sicut Augu. xv. de ci. c. xvi. ubi dicit de hoc. Predicator igitur debet monere predicator: se habere inuicem sicut debent: et de talibus cum eis conferre.

Quarta distinctio. De informatione coniugum.

Capitulum primū. Quid sit coniugium.

Consequenter videndum est: qualiter debet informari qui sunt coniugati sacramentali coniugatione: quales sunt coniuges. Et cum matrimonium sit viri et mulieris coniunctio maritalis inter legitimas personas induendam vite consuetudinem retinens: ut patet in. iij. sententia. di. xxvij. Sine legitima coniugatione maris et femine: coniunctio christi

et ecclesie representatio. ut dicitur de articulis fidei. Siue legitima societas inter virum et feminam in qua ex pari consensu: semetipsi debet alteri: ut ait Augu. de virginitate beate virginis. De pertinentibus ergo ad matrimonium tales informari debent: ut sit legitima contractio inter extraneos ad dilatandum charitatem: prout ait Augu. iij. de ci. c. xvi. di. q. matrimonium fit inter homines in quibus est vultus et honesta concordia. ut diuersarum necessitudinum viculis neceretur et alter habeat quise patre alium socium. et ut alter sit soror: alia vxor. Et sic de alijs: prout ibi et ceteris notat bene. ut ergo ait Apostolus i. cor. viij. informetaleo. Qui viro sanguinem suum bene facit. et qui non sanguinem facit. honorabile est coniugium et thorus immaculatus etc. Debe. xij. vii. et Saluator: interfuit nuptijs. Jo. ij. presens futuros hereticos prohibentes nubere: prout dicit ibi Augu. omel. iij. De quibus. i. thesa. iij. c. Sic ergo tales providere debent: q. legitima sit coniunctio sicut legem dei. Cum hoc etiam providere debent: q. fiat apta conditio utriusque: ne sequat postea coniunctio penitendo. Sicut enim recitat Ezech. li. ij. c. v. vntce filie pater et misit socrem consulebat: utrum cum pauperi sed ornato: an locupletis parum. p. bato

Cōmuniloquii.

collocaret scilicet in iunglo. **E**ui ille. **S**alo inquit virum pecunia q̄ pecuniam: viro indigentem. **Q**uo dicto monuit: vt gener dūtho potiusq̄ diuicias genere legeret. **A**cligeret. **P**uile ergo adfuit opulente diuitiaz alicui: **S**hēo tamē cū illo vel illa prouidere debet: an persona cum qua p̄trahit p̄dita sit virtutibus ornata morib⁹ cōpētē cōditionis status: quia frequenter solet tedium iusticie sequi matrimonii. **A**dcirco vna fuit de legibus **L**igurgi vīrginem sine dote nubere: ait **T**rogus **P**ompet⁹ l. v. et **V**alerius vbi. s. narrat. q̄ **S**ocrates conſultus a quodam adoleſcente: vix vxores duceret: an se omnino abſtineret: rīdu. **A**trum commū. l. quodcūq̄ fecisset: se acturū penitentiam. hinc te iugt solitudo: hinc orbiuas: hinc generis interitus: hinc heres alien⁹ excipiet: si non ducis vxor. **A**lline perpetua sollicitudo: contextus querellarum: doctis exprobatio: affinituz graue supercilium garula ſocrus lingua: ſuccellor alicui matrimo-
nii: incertus liberorum euentus bec ille. **C**um magna ergo prouidentia et cautela est contrahendū **E**t de hoc **P**iero. p̄r. **V**enilia nuz multū. vbi ait. **F**ert iugt **A**urelio **T**heophrastus liber d̄ nuptiis in quo querit: an vir sapiens ducat vxorē. **E**t cū diffinisset. **S**i pulchra eſſet: si bene morigera-

ta: si honestis nata parentib⁹: si ipse sanus et diues. si sit sapiēs in re matrimonium d̄s **S**tam in- tulit. bec raro in nuptiis vniuerſa concordāt. **N**on ergo vxor vncenda a sapiente: **P**rimus enim impedit ſtadium p̄ſte: nec poſſe quēq̄ libata et vxor pariter inferuire. **P**ulchra etiā que matronarum vſibus neceſſaria ſunt: p̄ſcioſe veſtes: aurū. gēme: ſumpt⁹ ancille: ſuppellex varia: deinde p̄ totas noctes garula q̄ſtōſa. **I**lla honorat ab hominibus: ego in conuentu ſeminaz muſella deſpitior. **C**ur aſpiciebas vicinam? **Q**uid cū ancilla loquebaris? **D**e ſoro veniens quid amuliſi? **N**ō amicum hēre poſſumus non ſo- dalem. **A**lterius amorem: ſuum odiū ſuſpicat. **S**eg. **P**roſupe- rem alere diſſicile eſt: vultem ferre tormentum. **E**ſt de. q̄ nulla ē vxoris electio: ſed qualiſcūq̄ ad- nentem habenda. **S**i ſecunda: si ſatua: si deſormis: si ſuperba: si ſcanda: **Q**uodcūq̄ vitium eſt p̄ nuptias diſcam⁹. **E**quis et aſializ mancipia veſtes et ſupellectilia p̄bantur p̄ſura: et ſic emuntur. **S**ola vxor vix oſtēdit: ne ante diſpiceat q̄ ducat. **E**t poſt. **Q**uoſcūq̄ illa dilexerit: ingrati etiam ſibi amandi ſunt. **S**i totam ei domū regendi cōmiſeris: ſeruendū eſt **S**i aliqd tuo arbitrio reſeruaueris: ſidem ſibi haberi non puta-

Abit in odium vertet ac iurgia: et
nisi cito cōsalueto parabit vene-
na. Et subdit. Verum qđ prodest
diligens custodia: cum vxor ser-
uari impudica nō possit: pudica
non debeat. Infida est custos ca-
sitatio necessitas. Et illa vere pu-
dica dicenda est: cui licuit pecca-
re sed noluit. pulchra cito adama-
tur: sed a facillime cōcupiscit. Dif-
ficile custodit qđ plures amant:
Bolestum est possidere quod
nemo habere dignat. **C**et in ore
tamē miscra desomula habetur
qđ formosa seruat. Nil tutū est
in quo totius populi vota suspi-
rant. Alius forma: alius facies:
alius ingenio: alius liberalitate sol-
licitat. Aliquo modo expugna-
tur quod vñdix lacessit. Sequit
Cet si propter dispensationē du-
catur vxor: multo melius dispen-
sat serua fidelis obediēs aucto-
ritate vñi qđ vxor que in eo est
mat se dominā si contra viri sece-
rit voluntatem. i. si qđ placet iu-
bet. Et post. Liberatū causa vxo-
rem ducere solidissimū ē. Quid
ad nos pertinet recedētes de mū-
do: si alius nomie nostro vocet.
Due que senectutis auxilia nutri-
re boni qui etiā porē moriatur:
aut puerissimū moribus sit: aut
certe cum ad maturā etatē perue-
nerit: tarde et videaris mori. **E**de-
redes autē meliores et cerniores
sunt amici qui tuo iudicio eligun-
tur: qđ quos vñs nolu hēre co-

garlo. **E**set certa hereditas sit:
dum ad vñs bene vñ substanti-
a tua: qđ tuo labore questaz in
incertos vñs reliquere. **H**ec oīa
extracta sūt ex vñs ipsius phil.
que recitat **P**ieroni. vñs. **H**ec
tū sunt hic recitata ad coniugu
structionem vel derogationem:
sed ad monitionē eorum q volūt
contrahere: vt solliciti prouideāt
qualiter et cum quibus cōtrahāt.
Multe sunt enī molestie nuptia-
rum: sicut ait **P**o. i. cor. vii. **A**ur-
go cogitat que dei sunt: que autē
nuptia: cogitat que sunt mūdi. Et
in eadem. Tribulationem carnis
hēbunt huiusmodi. **E**t de his
molestiis recitat **P**iero. vñs. **S**.
q. **A**lcero regat ab **A**dmō. vt p
repudium **E**rennes: forezē suā
duccet: omnino supersedit dicēs
non posse se phie et vxor operaz
bare. **S**ocrates **X**annpē. et **E**by-
ton nepiem **X**ristidia duas ha-
bebat vxores **D**ue enī crebro in-
ter se litigarent: et ille eas mīdere
solitus esset: qđ ppter se sedissimū
hoiem: simio nauib: recalua frō-
te: pilosis humeris repandis ero-
ribus desereparē: nouissime ver-
tunt in cum impetū: et mulieratū
sugientēq viū psecute sūt. **Q**uo-
dant autē tpe. cum infinita conu-
lta ex superiori loco ingerēt **X**an-
tipi resistēt: aqua pñsua imū-
da: non aliud respondit: qđ capite
terso. **S**ciebam inq futurum: vt
illa tonitrua hymbes sequeretur

Et idem Hiero. dicit q. **P**ar-
cus Aaro habuit vxorem humi-
li loco natam vinolentam: ipse
tem: et quod nemo posset crede-
re. Catoni superbam. hoc id. ne
q. puter: si pauperem duxerit sa-
uo se e corde prouidisse. **S**i
militar narratib. q. **P**hilippus
regem Macedonem introcu-
leni ex more cubiculi vxor exclu-
si irata. Qui exclusus tacuit: et in-
turiam suam versu tragico con-
solatus est. Gorgias librum pul-
cherrimu d. concordia grecis inter
se dissidentib. reuocauit olympie.
Cui Melantius inimicus eius:
hic nobis inquit de concordia p-
cipit: q. se et vxorem: et ancilla tres
in vna domo concordare no po-
tuit. Emulabat quippe vxor an-
cellule p-tyndine: et castissimu
viru: quotidianis iurgis exagi-
tabat: vnde cesset inuidia: et q.
eo matrimonij reformet: versu
est in vsum et consuetudine otto-
ribus mulieribus. ne quam ha-
beat in domo p-tyuor. **S**i
Hiero. vbi d. dicit. q. cum amici
quendam arguerent: q. vxorem
castam repudiasset: prendisse pe-
des os et dicit. Soccus que cer-
nita: nouus et elegans est: nemo
scit pter me vbi me p-uit. Qua-
si dicat. Sic est de vxore. **S**i
militar aitibi Hiero: q. **E**prau-
voluptatis assertor. Gula **H**ero-
dorus cui discipulus vxore ha-
buit: dixit raro sapienti inuenda

contugia: quia multa incomoda
admixta sint nuptijs. Segl. Gra-
ue est sapienti viro venire in va-
biu. viru bonam malie ducen-
tius sit et cui scribit Hiero dotius
mulier cu veste deponit verecun-
diam. Et Comicus: fortunatum
putat q. vxores nuq. duxerit. hec
et alia narrat Hiero. vbi d. d. q.
Aristoteles **P**lutarco et Bene-
ca libro: descripterunt de matrimo-
nio: de quibus superiora no nul-
la sunt.

Caplm. secundu. De instru-
da vxore male morigerata.

Et do coniungat: q. vxor
ducta non sit bene mor-
gerata: custodienda est et
disciplinanda: et ac sibi malignadi
materia subtrahenda: **A**n et Ro-
māo seminis vsus vini sint igno-
tus: ne in aliquod dedecus prola-
beret: q. proximus a libero patre
intemperantie gradus ad incofec-
sam venerit esse p-secuit. au **Sal**.
h. ij. c. li. et c. li. narrat q. queti-
vsq. vini semina imoderate appe-
ti oibus virtutibus ianna claudu
et viris aperit. Graue igit marito
le supellu sulpitij Galli q. vxore
dimisit: eo q. eam capite aproso-
ria versatam cognouerat. **L**ex i-
git meo tñ p-secuit oculis: qui
bus et formam tuam approbea-
bio: vi coru instrumeta cōpara-
bio esto speciosa: horum te certio-
ri crede nonde. Alterior tibi p-
cepit: superuacua iuramento accer-

K

L

M

finis: in suspitione et crimine habeat necesse est. Absoluta sententia sed tamen aliqua ratione mota. **S**imiliter fecit quantissimum re pudicando uxorem: quia eam in publico cum quadam libertina vulgari secreto loquentes viderat. **S**i militum Sempromus Sophus: qui contingem repudij nota affectu: eo quod aula sua ludos se ignorante spectare. **C**arrat etiam ibi quod Metellus uxorem eo quod prium bibisset fuisse percussam interemuit. **M**oderato ergo modo et debito disciplinanda est uxor: si contingat: quod non sit bene morigerata. ecc. xxxij. **M**e des mulierneque venia prodeundi. **I**bidem. **M**ulier si primum habet: ac contraria est viro suo. **I**tem si sit minus bene morigerata: debet esse eius compassiva supportatio prout potest fieri sine peccato. **E**t viroque dicit varro in **S**atyr. a quo manipea scribit. **N**am cum coniugis aut tollendum est: aut ferendum. **Q**ui tollit vult: commodiore coniugem prestat. **Q**ui fert: seipsum efficit meliorem. **I**nde et dicit **S**ocra te narrat **I**ulus gelus. **I**bi: carum noctum: quod cum **S**ocra te **A**lchibiades interrogaret. **A**re **A**napse uxorem admodum morosa et lurgiosa: que die noctumque muliebribus scabebat molestis domo non abigeret: respondit. **N**am boni talem perperam: insuesco et exerceo: ut ceterorum quoque so-

na petulencia facilius feram. **S**ic enim fideles debent se supportare ad invicem. **S**at. vi. **A**lii: alteri us onera ponate et **S**ol. iij. **S**upportantes invicem. et. **A**d hoc et monet beatus **P**etrus. **P**et. alij. **M**ulieres sint sicut propius viris: sicut **S**arra obediebat **A**brae **D**omi cum vocans. **C**uius est filie beneficientes et non timentes illam perturbationem. **A**l. similiter cohabitantes sicut **S**emina: quasi in firmiori vasculo muliebri impetientes honorem tanquam et coheredibus gratie vite: ut non impediatur orationes vestre: sed hoc multo magis coniuges debent se invicem supportare. **S**imul possunt obsequia peccato: cum sint una caro: **S**en. iij. **E**t de hoc beatus **A**mbrosius. **E**x. iij. **M**el. v. ubi ponit exempla bona de vipera et mulierem dicens: quod mulierem ad coniugalem amplectum vipera evocat. **S**eq. **Q**uid tibi vult finis huiusmodi: nisi ferendos esse mores coniugum: licet sit asper fallax in conditio: et sic de alijs. **Q**uid peius veneno. quod in coniuge mulierem non refugit. **I**lle tua mala ponat: et leuitatis femine facilitatem: in virum tuum non potes mulier sustinere: **E**t possit. **A**ltera abscentem vocat: et blando prouocat sibi: atque ubi adueniret eam parem sentit: euomit venenum: reuerentiam marito deserens et mulier adueniens de longinquo

marini contumeliosa repellis: &
 7 tu vix depones humores cordis:
 asperatū oris. Non es domin⁹:
 sed maritus. ¶ O ancilla fortis
 es, sed uxori. Elipera venenus
 fundit: tu nō potes barulam mē
 tis deponere?

¶ Caplin tertiu. De mutua consuetudine dilectione.

Tem coniugum bz esse
affectuosa: charitativa,
et mutua dilectio: vt sine

cor vnuz z anima vna: sicut sū
vna caro. Appell. v. Elur' colligit
vros vestras sicut Christus
ecclesiam. Et de amore coniugali:
Mat. li. liij. c. v. multum, vbi nar-
rat. q. Straccus apprehensio āgul-
bus: mare z femina: z cernio sa-

ct⁹ ab auruspice: q⁹ nisi mare di-
misso: femina necaret ipsi. Grac-
co celerem obitum instare: si ante
econuerit: vxo⁹ illi cito hoc accide-
ret: ille coniugi potius q⁹ sibi por-
tem auguri secutus: marem ne-
cans: femina⁹ daturum iuben: iusti-
tiusq⁹ in conspectu suo scriptu⁹ in-
teritu serpentis occidi. Grac⁹ cor-
neliam vxorem suam nescio vix-
felicio: em dixerimus: q⁹ tales vi-
rum habuit: an miseroles: e: q⁹
tales amiserit. Similiter narrat: q⁹

Euphanis audita morte vxoris
pectus sui gladio percussit. ¶ **S**
militer narrat: qd Euphanis⁹ cu
vxor decessisset ea funerata: 2 ro
go imposta: inter officium vngē
di 3 osculandi: ferro stricto incu-

dnit: sicut erat togat⁹ ⁊ calcat⁹
amict⁹ eius plagis corpori iunxe-
rūt: ac deinde subiect⁹ facib⁹ vtrū-
q; concremauerunt. Quosq; se-
pulerū Tarenti conspiciat. ¶ Ibi
deniq; q; Julia filia Celsi-
dri: cum vidisset p̄mpeiama-
gnū coniugis sui velle cruore con-
spersa terra matris: ne qua ei esset
vis illata: exanimis concidit: par-
tūq; quem in vtero conceptus
habebat ciscere graui dolore cor-
poris coacta est. ¶ Ibi etiā nar-
rat: q; postea filia Marc' Anto-
nio: cum Batium virum suum
interemptum agnosceret: q; fer-
rum non babat: ardentes ore car-
bones haurire non dubitauit: et
nouo genere moris abortiua est

T Similiter narrat ibi d. quodā regina: q. Petricidatem coniuge suum effluuiū charitatis habens amant. propter quem: precipue forme sue decorem: tonsis capiliū vtilem habitum se conuer tit: et armis se assuefecit: q. factū eius laboribus et periculis in teresset. Et cum cūctis: a pom peo per effugas gentes fugientes aio pariter et corpore infatigabile est secuta. Quia ita fides alpa rum et difficilium rerū Petri dati maximum solatium et iocū diffimum lenimentū fuit. Cū do mo enim et penatib⁹ vagari se cre didit: simul erulātē vxore. Si er go tales erant pagani et infideles magis se amantes: multo magis

xpiani fideles: coniugali amore
ordinato se debent colligere.

Caplin quartū. De nuptia cō
iugum fidelitate.

Similiter: coniugum de
bet esse fidei indefectio:
q: coniugalia sunt pun

Dispas: bonas: fides: Spes Pro
ho: et sacramentum. In fide attē
diur: ne preter vinculum coniu
gale cum altero vel altera conui
bant. ait Hugo. ij. de sacra. parte
xl. c. vij. Quilibet ergo eorum v
tenere fidē alteri firmiter. et cū
non habet potestātē sui corporis

Et hoc quo ad fidem coniugale:
et etiam quo ad amoris fidelitātē
v: viciū est: Hic stat. de fide v
ro li. vj. c. vij. dī. q. Supplicia cū
a matre sua diligentissime custo
diret: ne virum suū proscriptū
in Siciliam prosequeret: nīpilo
minus famulari velle hūmilia: cū
duobus ancillis et rōndez seruis:

Fad eum clādestina fuga peruenit
nec recitauit: scipsam proscribe
re: v: et fides sua in coniuge pro
scripto constaret. Ibidem narrat
de alia q: virū suū pscriptū inter
camerā et tectū cubili abdiū vna
conscia ancilla ab inimente ex
tio non sine magno suo periculo
totū pscriptū virū reliquit.

Eun gulari fide id egit. v: cū ceteri
proscripti in alienis regionibus
vix euaderēt: ille i cubiculo et si
na cōiugio salutē reuocet. **E** Ibidem

narrat: q: Emilia vxor affri
cani: tante fuit charitatio et panē
tie: vt cū sciret: viro vnam ex an
cillis gratas esse: dissimulauit: ne
dominatorem orbis Africanus
femine iparentia reum ageret
tantūq: a vindicta mēto ei⁹ ef
fugit: v: post mortem Africanū
manumissam ancillam in mari
monitū libio suo traderet. **E** Et
similiter narrat Valerius. li. iij. c.
v. de fide vxoria. q: cū lacedæmo
nes iclusi a spartano: captiui re
seruarent supplicio: coniuges illu
strio sanguis velut allocutū pe
rituros viros carcerem impetra
to a custodibus aditu: cōmutata
q: velle: et per simulationem do
loris velatis capibus: eos abire
passe sūt. **E** Solinus narrat li.
iij. c. vi. de quadam gente in qua
multe vxores in vnius viri ma
trimonium iungunt. Et cūz ma
ritus decesserit apō grauiſsimos
iudices vnaqueq: agit causā. Et
que officio ceteras in iudicio
vicerit iudicantium: hec pōal
nie refert premium: vt ascendat
rogum coniugis: supremas ei⁹
semetipsam det exequias: ceterē
hō cum nota viuunt. i. repudia
tionis. **E** Ibidem narrat Tullius li.
vj. tit. q. Abi ait: q: mulieres in
india in certamine ad iudicium
veniunt. Plures enim vni solēt
esse: et quam plus dilexerit: illa le
ta vt victric prosequentibus suis
vna cū viro in rogum imponi

Cōmuniloquii.

turalis & o melle fecerūt. **E**xemplum huiusmodi fides patet in vi
pera & murena fm Ambro. vbi
supra. Vbi ait d alia aialibus. q
comparem suum boos requirit: &
equus similiter diligit comparez
suum. **S**equitur nolite querere
viri alienum thorum. nolite insi
diari aliene copie. **F**raus ē adul
terij. **D**eus vos fecit Adam
& Euan: & vxorem de viro. i. de
costa: & iussit ambos esse in vno
corpe: et in vno spū inief. Quid
enim corpus sepas? Quid vñ
spū diuidis? **N**ature adulteri
um est: & non solum adulterium
imo enorme furtum: qz vir non
habet pātem sui corporis sz mlter.
Qui ergo auferit corpus ab vxore
& alteri prebet fm omnem le
gem fur est & latro. **M**an & b
ta animalia legunt abhominari
cōmitionem cōiugis cum alio
prou narrat Alex. nequā h. d na
tura rerum. de Liconia adultera
que lauabat se post cornū cū adul
tero. **Q**uod quidam mīleo dpre
hendens quada die parauit in
pedimentū. ne se sic lauaret. **E**uz
autem venisset compar Liconie
odore comprehendens adulteri
um exiuit: & adducens Liconia
rum multitudinem: cionī adul
teram deplumauit: & dilaniauit.
Qua dilaniata altera comes se illi
qsi maruo associavit. **Q**d ergo
abhominant irrōnabilia aīalia:
multum debet esse detestandum

hominibus maxime fidelibus.
Exemplum quinz de operis cō
iugalis religiosa excretionone.

Non sufficit coniug
bus tenere fidem coniu
gij dicto modo sed debet
esse etiā operis cōiugalis religio
sa excretionis: & in excreendo de
bita intentio: qz vt dictū est supra
bonū coniugij est spes pīolis. vt
d. devote expectet amanter susci
piat: religioses nutrit: ait Hu
go. vbi. d. Et ibidē. c. iij. **I**nstitu
tio coniugij ante peccatū fuit ad
officiū: vt natura multiplicaret
post peccatū: & ad officiū: & ad
remediū: vt natura crederetur
& vicium cohiberet. **T**um igitur
quia sic instituitur tum qz magnū
sacramentum xpi & ecclesie: tum
ad euitandam peccatum: & vicium
cohercendum: religiose tempe
rate: honeste: & recta intentione
vñ debent coniuges opere coniu
gali. vt fm Apo. i. cor. viij. q ba
bent vxores: tanq non habētes
sint. **E**nde enim dicit Hieroni
mus contra Iouinianū. **S**ixtus
in sententia au. **A**dulter est q su
am vxorem amat ardentior. **I**n
aliena vxore omnis amor turpis
in sua nimis vniuersat. **S**apies
vir in deo debet amare vxorem
non affectu: regit inperius volū
tatis: ne precepta ferat ad cōiū
Nihil est sedius q vxorem dili
gere sicut adulteram. **C**erte qui
dicit causa republice iungi vxo

rib⁹ & liberos colere iminent sal-
tem pecudes: ut postq³ vxorum
venter intumescit: ne perdant fi-
lios: non amatores se vxoribus
exhibeat sed maritos. vnde nar-
rat de quodam: qui extitit in pu-
blicum fascis vxoris pectus col-
ligabat: & nec puncto quidē ho-
re presentia eius carere poterat:
potionem nullam: nisi alien⁹ la-
bia tactam vir nec vxor haue-
bant. Et ideo sequit. Ergo amo-
ris honesta: sed magnitudo de-
formis: Nil enim interest q³ ex
hōesta es quā infantiat. Tibi be-
ne de hoc. Sic eis Tobias vno
est coniugio suo: qui ait ad Sar-
ram vxorem suā. Job. viij. Sur-
ge podice: & cras: & post cras ore
nūc decum. Et sequitur. Siq³ san-
ctiorum sumus: non possum⁹ ita
cōiungi sicut gentes qui ignorāt
deum.

**¶ Capitulum .vi. De perpetua
coniugi diuisione.**

Item inter coniuges de-
bet esse perpetua indiu-
sio. Unde & sacramenti
est vnu de bonis coniugij aut Du-
go. vbi.ñ. In quo attenditur: ne
coniugijz separet: & ne diuissus
aut diuissus: etiaz causa prolio al-
teri copuletur. ait idē. An. Et. at.
ix. Quos deo coniuncti homo
nō separet. Quod etiam gentiles
seruauerunt: ait Euseb. lib. iij. c.
i. di. q. repudium inter vxores et
virum a condita vrbe vsq³ ad cē

tesimum & quinquagesimus an-
num nullū intercessit. Præmissus
autē spur⁹ Carili⁹: vxorem ste-
rilitatis cōsimilit. Qui q³ tole-
rabili rōe motus videret: repre-
hensione tamen non caruit: quia
nec cupiditatem quidem libero-
rum cōiugali fidei preponere de-
buisse arbitrabat. Ad ergo seruā-
bant gentiles lege naturali & ho-
nestate virtuali: debent seruare si-
dele lege diuina & celestiac liga-
mine sacramentali. Imo etiā no-
biles matrone & pudice mortuo
pauio vxore nolebant alteri con-
iungi. Et ideo corona pudicitie co-
ronabantur. ait Valerius vbi.ñ.
di. q. que vno cōtente matrimo-
nio fuerant: corona pudicitie ho-
norabantur. Et sumabant etiaz: cū
precipue matrone sincera fide in
comptum esse aiūz: que post de-
posita virginitatis cubile: in publi-
cū egredi nesciret. multoz matri-
monioz experientiam: quasi illegi-
time cuiusdam intemperantie
signū esse credentes. vnde & pu-
dice matrōe: mortuo pauio vt
rō nolebant secundo inire ma-
trimonium: ait Valen⁹ lib. i. vi.
c. i. di. q. theotonicorū coniuges
Tharuz victorem orarū: vt ab
eorū gub⁹ & estalib⁹ dona miteret-
tur: affirm. inbus eque: se & illas
virilis concubitus expertes fura-
rau. Et q³ renō ipetrata laqueis
sibi nocte proxima spū erupuerūt.
Quāuis aut erronee fecerunt: in

Cōmuniloqui.

suo suspēditō tamēlandande sūt
 ex maritorū dilectione. et castitatē
 amore. **¶** De hoc. j. parte. u.
 di. vi. c. b. viduante. Qualiter autē
 coniuges antiquitus inter se con
 cordabant post qualescūq; linguā
 vel iurgium: an Ecclē. lib. 10. ij. vbi
 ē. bi. q. quotienscūq; inter vtrūq;
 vtrore; aliqd iurgij intercesserat:
 in sacellum deē viriplace qd erat
 in palatio veniebant: et ibi locuti
 simul que volebāt: pēndōe ani
 morū deposita: concordē reuer
 tebant. Et a enim illa hoc nomē
 placandis vīno fertur assecuta.
¶ Predicator ergo euangelic⁹
 debet de predictis conferre cum
 coniugib⁹: et eos alloqui. Et si in
 quibusdam factis genulium pre
 dictis fuit excelsus et error sicut i
 propria occasione: debet qd erro
 reus est depōnari: et qd rectū fue
 rit suadere.

¶ Quinta distinctio. De fidelis
 spiritali colligatione.

¶ Capitulu n p unum. Ad fide
 les se diligant vere.

Consequenter profe
 quendum est de collig
 gatione siue coheren
 tia gratuita per gratiā
 in corpore xpī. Ad

quam obseruandam sunt admo
 nendi efficaciter et iugiter xpiani
 put hortantur apostolo eph. iij.
 Solliciti seruare unitatem spirit⁹
 in vinculo pacis vnus corpus: et
 vnus spūs etc. Et hoc merito:

tū quia sunt ex vno patre crean
 te. redimēte: et ex vna mīse ecclia
 et eisdem sacramentis regenera
 ti: et sic vere fratres. **¶** Habē. xxi.
 vnus est pater vester. vos autē
 fratres. etc. Quia qz membra vni
 us corporis: et eisdē vinculis cō
 iunctio cōnexa: ac vno spū vnifi
 cata. **¶** Multi. n. vni corp⁹ sumus
 in xpō. Ro. xij. Tū qz xpī cohe
 redeo: et hereditatio ei⁹ suam par
 ticipo. Ro. viii. heredeo quide;
 dei: coheredeo autē xpī. **¶** Has eis
 rationes assignat Crisost. super
 Jo. omel. xv. vbi ait Omnes in
 vnus corpus baptizati sumus ait
 aposto. Propterea i vni corp⁹
 ne non dissoluamur: s; eā que ad
 iunctes est cōuenientia et amicitia
 corporis vniū conuenientia ob
 seruemus. Quocirca: ita procure
 mus primos: vt vnusquisq; no
 strum suam carnes non despiciat
 Nullus enim vn⁹ carnem suā
 odio habuit. sed eam nutrit et fo
 uet: ait aposto. eph. v. Propterea
 domū vnam. i. hūc mūdum de⁹
 nobis dedit: vni nobis accendit
 solē: vni tectū celū erēdit: mēsa
 vnam nobis terram pposuit. De
 di et aliam multo maiorem scilz
 altare. vni modus generationis
 spūalis: vnam omnib⁹ patriam
 celū. De calice eodem omnes bi
 bunt. etc. Unde igitur iequalitas
 fuit. hanc vitam: Rūdit ex obli
 tū auaritia et electione. Et de hoc
 Seneca in parte eplā. lxx. vbi ait

Membris

Membra magni corporis sumus
et natura nos cognatos edidit. ut
enim ait Greg. sup. Ezech. li. ij.
omel. li. ij. charitas accendit: con
cremat: conflatur et quasi in unam
auri speciem reformat fideles er
go debent mutuo se iuvare sicut
fratres: et protegere: ac noctua in
micem expellere. Debemus enim
omnes pro fratribus ponere. l. Jo. ij.

Cap. ij. **Q**uod caueant fideles
ne in ipso fraterna. vno dissipet
Edebent etiam equare: ne

diabolus dissipet frater
nam vniuersi ut sunt ho

Fidibus terribiles. Cant. v. Terri
bilis ut castrorum acies ordinata:
Super quo Bre. super Ezech.
li. i. omel. vi. ij. ait. Castrorum acies
tunc est hostibus orribilis: quod
ita stipata et condensata fuerit
ut in nullo scripta videatur. Ad
si ita disponitur ut locus vacuum
dimittatur: profecto hostibus ter
ribilis non est. Sed nos in mali
gnos spiritus acies ponimus. Ideo
semp per charitatem vniuersi: et non
per discordiam interrupti esse
debemus. Quia quilibet in no
bia bona facit: charitas si de
fuerit per malum discordie loc
aperitur in acie: unde ad feren
dos nos valet hostis intrare. vñ
ut vehementius commendaretur
societas humane vultus: vñ
eulogii concordie: non solum na
ture similitudines: veritatem co
munionis affectus omnes necesse

remur. voluit deus: ut et vno ho
mine diffunderetur genus hu
manum: ait August. xi. de ci. c. xii. Et
charitas multos animos vnum
et in ista corda vno facit: ait Aug.
sup. Jo. li.

Capitulum. li. **Q**uod fideles de
bent se mutuo supportare.

Et ut ergo debent fide
les sibi compati in ma
lis: sicut membra vni cor

poris. l. cor. xii. Si patiuntur vnum
membrum compatiuntur omnia
membra. Et similiter mutuo se
iuuare. prout ibi exemplificat. Et
subsidiis indigentibus ministra
re. l. Jo. ij. Qui habuerit subsidia
fratris vultus mundi: et viderit fra
trem suum necessitatem habere
et clausit viscera sua ab eo: quod
charitas dei manet in illo. Et se
mutuo supportare: sicut lapides
in edificio. l. Be. ij. Spiritus sanctus lap
ides vni coedificamus. Lapis
enim in edificio alium supportat
et ab alio supportatur: ait Bre. su
per Ezech. lib. vi. omel. i. Sic et
fideles facere debent: ait ibidem
omel. li. ij. Supportantes invicem
in charitate.

Capitulum. quartum. Quomo
do sancti antiqui pro salute pro
ximorum laborauerunt.

Deo sancti antiqui et ma
tra laborauerunt: et se
mori exposuerunt et ani
mas pro salute fratrum posuerunt
ac etiam se infidelibus vendide

Cōmuniloquii.

L runt ut eos conuenerent et uice-
rent ad deuotionem et charitatis
vniōem. Sic legitur de Sero-
pione qui et Sidorius dicit in li.
qui dicitur paradisi. Qui ven-
didit se pagani pretio. xx. solidos
et eis seruauit donec xpianos
eos fecit. Alij recederet pecu-
niam eis reddidit. Et cum dice-
rent. ut eam daret pauperibus:
rūdit. Vos eam date. q. vestra ē
ergo alienam pecuniā nō do pau-
peribus. ¶ Ab idē legi de alio q.
se vōdidit vni de pauperib⁹ ciui-
tatis quem nouerat manicheum
esse: seruauitq. ei donec eū cura-
uit. Sic et alij sancti laborauerūt
et multa sustinuerunt p. salute fra-
trū. Sicut Paul⁹ qui ait. ij. cor.
viii. Ego libentissime impendaz
et superimpēdar p. aiabua v. iio
zc. ¶ Bini ergo ē qdō se dicūt ha-
bere charitatē pfectaz qui nec fra-
trib⁹: mala patientibus opatiunt
nec pfectis gaudent: nec ege-
ntia necessaria de suis facultatib⁹
subministrant. De quib⁹ Apo. ij.
thi. iij. habentes quidē spēm pte-
tans: virtutem autem abnegātes
¶ De his et ad pdicta pūctib⁹
debet predicator diuinus conser-
re cum fidelibus.

¶ Sexta distinctio. De ciuitate de
bua colligantione.

¶ Caput primum. De dile-
ctionis vniūte: et ne sibi nocere
debeat.

¶ Inde psequendū ē
de colligantione ciuiti-
sue cohābitatione: et
de admonitione tali-
um ad debitas obser-

uationem pacifice cohābatio-
nis: et mutue beneficentie: et ma-
lescentie cauēde: ex quo cōcant
quasi eandem habitationē: eisdē
legibus regitur: eodē vñto gau-
dent: eodē mō viuūt. eisdē p sue-
tudines cōcant: et eisdē artes se-
pe exercēt. Admonēdi ergo sunt
ad dilectionis. primi vnitatem.

¶ Bat. xxiij. Dilige. primi tuos
sicut teipm. Proxim⁹ autē nō
sanguinis propinquitatē: sed rōnta
societate pēlandus est: ait Aug.
ep̃la. xxxij. Et idem de doctrina
xpiana. c. i. primus oīo hō hōi
est tam conditioe nature q. cō-
lessiōe religiōis. Et ad dilectio-
nē. primi pūctet innocentia qua
nulli nocemus: et bñficentia qua
psam⁹ qbus possum⁹: ait Aug.
de mēdatio. Colligantia cohā-
batione ciuiti: qles sunt vicini
et primi monēdi sunt: ne vicinis
noceant: nec iniuriādo in psonā
nec spoliando i possessionib⁹: ra-
ptam apertam vel oculatam fa-
ciendo: nec in fama ledendo. De
quib⁹ oib⁹ ¶ c. i. x. nō facies
calūniā. primo monēce vi opprē-
mes eū. Et sequit. Non maledi-
ces suo: nec facies qd iniquum
est. Et puer. xxiij. Non attingas
terminos pūctoniz. Sequit p.

plurimus eorum sortis est.

**Capitulum. Qualiter debent si-
bi mutuo subuenire.**

Quoniam enim admonendi: ut
indigentibus vicinis sub-
ueniant: oppressos libe-
rent: desolatos solentur. Et sic
de alijs misericordie opibus et be-
nificentijs. Alijs sunt vicinis suis.

Job. xix. Ego quod liberaissem pau-
perem vociferantem. Seguar.

Eor. vidue solatur. Et p. Con-
terebas molassum. Et. xxx. c. Ne-

bam pda sup eo q afflicus erat

Hec sunt officia et opa boni viri

de quo Aug. aug. de ci. c. xv. fel-

icitas maior est: vicinum habere

proderet: q mala subiugare del-

lantium. Ille cuius suae cohabitatio

est boni q oibus est innocens:

nulli mali faciens: oib vicinis

beneficiens. Talis e multu deo ac-

cept. Et de tali in crepli alio le-

gitur in vito patri li. i. post me-

dui: q abbas p anhu. suppli-

cabat deo: vt ei ostenderet cui li-

multo esset in terra. Ad que vnt

vor: q erat filio p marto illi vic-

et audito venit ad domum eius

et ille cui erat mos suscipere ho-

spites occurrit sibi: et introduxit in

domu. Et q inter epulas quesivit

q triginta anni sunt ex q suz co-

tinuo: et vxor mea sistr. Suscep-

erunt tres filios: quoz causa solit

modo a me cognita fuit. hospitel

suscipere miq cessauit: nec alicui

an me illos habere pmisi in vil-

la: nullu d domo mea sine via-

tico dimisi: pauperu si despeti: sz

necessaria sibi tribui: d iustitiam

nihil accepi: alicui fructu no intra-

uerunt domu mea: lic si vidi no

preterij nisi pacificare: nullus de

prehendi in culpa famulos me-

os: greges mei non leserunt alie

nos: volentes seminare in agro

meo non prohibui: qm in me su-

it no pmisi: vt potetior infirmus

pmeret: studui vt neminem co-

tristarem. iudiciu cu apd me fuit

neminu pdenauit. hec audito fan-

ctus osculans eum bndixit illi et

ait. Quia hec implesti: vnus nbi

deest: vt pcta dimittas scqns dei

sapientiam. Et statz secut. est cu

pgeno ad herema. Et venientes

ad flumini nec habentes nauigiu

vixit et sanct: vt intraret equam

pedib seci. Que vsq ad latera

venit. Et collocavit eu in cellula

iuxta monasteriu: formu ei vnt

di tradit. Qui priores laboreos:

puos reputans: vtrulter se exer-

cuit: et mortu. est. Quis aiaz va-

dit sanct. inter choros angeloz

dicentuz. Beatus que elegisti et

assumpsisti te. T. Predicator er-

go diu. debet honorari vicinos

ad pdicta opa ponens eis vnam

!

sanctor: et vita Job: et isti in ex-
emplū. De tali enim victo verifi-
catur illud puer. xxvij. Melior ē
vicinus iur q̄ frater pcul. Qua-
liter aut vicin⁹ siue cohabitator
debeant cauere a calūnia iniusta
dictus est. s. pte. i. vbi de iudicio.
vbi etiam dictū ē: q̄liter cauere oꝝ
a calūnia iniusta eundē raptā.
¶ Caplm ternuz. De cauendis
fraudibus i mercaturis.

Et non sufficit ei cauere
ab aperta malicia et rapi-
na vel spoliacione prauu-
nisi caueat ab occulta et fraudulē-
tia sophisticatione q̄lis est in mer-
catibus: et Scub⁹ v surarja. vt. n.
ait Aug. xij. de ci. cas. oēs volūt
viliter emere: et care vendere: in-
troducēs ibi facitissimā vrbāna
tem cuiusdā i dicēdo in theatro se
scire qd omnes vellēt. Et cum
hūc tanto p̄fueret maior multi-
tudo: silentib⁹ oibus et suspensio-
rib⁹ phibet viliter vultus eme-
re: et care vendere. Qd oēs inue-
nerunt in p̄scientijs suis. Et quia
sic est: multe fraudulentie sunt in
mercaturis v̄ occultādo defect⁹
et vitia veni: et ostēdendo appa-
ritas q̄ non sunt in eis: vel mensu-
ras diminūdo: vel iniusta cō-
miscendo: et de al jo fallanjo que
fuit in talib⁹. Jō p̄cepit domin⁹
Leuit. xij. Statera iusta: et eq̄lia
sint pondera: iust⁹ mod⁹: equas
sexari⁹ puer. xx. Ab hominādo
apud dāi pondus et pond⁹: et sta-

tera dolosa non est bona. Quia
libus fraudulentis vicinos sedu-
cūt thesauri: et sibi thesauros ini-
q̄tas. Biche. vi. Ad huc ignis
in domo impij thesauri iniqui-
tas: et mēsa nūmōrum plena. Et
nō solū fraudulentie regnāt in tali-
bus: sed mēdania: p̄tuna: falsa te-
stimōia: et impia hortamēta. Jō
p̄pha vbi. s. Nūqd iustificabo
statera impias: et saccelli potera
dolosa in q̄bus diuites ei⁹ repleti
sunt iniquitate et habitatores in ea
loq̄bant mēdania: et lingua frau-
dulētia in ore eorū. Et de hoc Tu-
lius in fin. iij. li. de offi. c. xj. vbi in-
quirat: an vir honest⁹ debeat pate-
facere rez villa in v̄dētionē: an
celare. vbi introducit scētias phi-
losophorū Jriao. Aliud inquit vi-
debat Diogenē Babilonio ma-
gno et graui stoico: alib Anuppi
disciplo ei⁹: homini accusissimo.
Anuppi oia patefacienda vide-
bāt: cū qd hoi philere debeat et
fuisse hūanc societati: cū ea lege
natus sit homo: et vilitas cuiusli-
bet sit vilitas communis. Dioge-
ni videbat Jrium. s. nō oportere
dicere vitiā: nisi q̄ntas constitū-
tum est in re ciuili. cetera tam in-
sidijose agere. Qui enim vendit vel
let v̄dere optine: et vendēdo nō
mū nō plus q̄ ceret. Qui ergo
intuor: Item supradit Anupa-
ter: q̄ empiriores pati ruere: et per
errorem in fraudē incurrere p̄ci⁹
est q̄ viam non ostendere. Qd

Z

A

B

tamen. s. viā monstrare sanctorum
est. Athenis publico exercitatio
nibus: ibi multū de eorū disputa
tione. Sicut Diogene. Quid stul
tius: q̄ veditores: vna rei quaz
vendit narrare: q̄ si prece p̄dicte
re: bonū p̄dicibile vedito: re. Ad
Prīmū autē arguit Anuph: q̄ nisi
sic fecerit: iniuste et improbe fa
cit. vnde p̄cludit Tuli. q̄ in dubi
so causis ex alia parte desedit bo
nestas: ex alia utilitas. Quasi di
cat. h̄o estū est. s. narrare vna rei
vendende: vni? h̄o non publica
re. vñ sequit. hoc celandi genus
quid non videat. Certe non ap̄li
non simplici: nō ingenu: nō su
stis: non boni viris: sed pot̄ d̄ sunt:
obscuri: astuti: fallaces: callidi. etc.
Et introducti ibi de quodā qui
voluit emere om̄i ad inhabitan
dū. Ad cū intellexisset venditor
fecit venire piscatores in nauicu
lis: tpe cene cū ciborū multitudine
Ad cū ali⁹ miraret: r̄idit ille: q̄
de illo erat: Siracusis quicquid
esset pisci. Ad alius videt carū
em̄i ortulos. Qui cū postera die
nihil tale videret: admiranti de
hoc dixit alijs: q̄ nec ibi cōsue
verunt esse piscatores. Et ita fuit
dolus ibi: q̄ alius fuit actū: alijs si
mulati. Dolus autē legib⁹ vindi
catur. ¶ Per Prīmū narrat ibi
postea de alio. q̄ euz postulasset
vī sibi fund⁹ veditores: et venditor
preciū postulasset: vñ se plaris estū
mare q̄ q̄ veditores petebat. An

addidit centum milia. Et de hac
materia multū ibi. Ad p̄cludit. c.
xvi. q̄ aliter leges: aliter p̄bi co
lūt astutias. leges: q̄tenus manu
id est iudicio tenere possunt: p̄bi
q̄tenus rōne et intelligentia. Ad
eniz postulat: ne qd insidiosus: ne
quid simulatione: ne quid fallaci
ter fiat. Et hoc cōcordat magis
legi diuine: ne fidelis decipiat sel
enier p̄tinum suū. Multa eniz
pericula concomitant veditores.
Ad Ec. xxxv. l. Cū negociatore
tracta de translatione: et cū emptio
re de venditione. s. dirigēdo eos
Ec. xxxvi. Inter mediū emptiois et
veditiois agustabilis peccatis mo
neat ergo a p̄dicatore vmo tales
vt a p̄bio caueat in officio suo.
¶ Capitulum quartū. De cauē
da fraude vsure.

Similiter sunt admonē
di vicini de fraudulentia
vsurarij: sed vt muno
accomodēt vicinis absq̄ vsura
Exod. xxij. Nec vsura oppri
mes eum. Et Leuit. 26. pecuniā
tuam non dabis ad vsurā. Deu
ter. 23. Non fenerabis fratri tuo
ad vsuram. Ec. 13. Ad vsuram
non accomodabis. Idem. 22. est
aut vsura fm̄. Postem. Quod
cūq̄ solutioni rei mutuate acce
ditur plus r̄ sus rei gratia pacis
interposita: vel hac intentione ha
bita in p̄tractu: vel ex actione ha
bita ex post facto. Ec. 6. Ad u
mum date nihil inde sperantes

Cōmuniloquii.

Hoc enim gratiam ē apud deū:
vicino indigenti mutuas ad rele-
uationem sue necessitatis cō pos-
sit gratis dare. Unde ps. Qui pe-
cuniam suam non dedit ad usu-
ram. Unde legit h. i. hystorie tri-
partite de Speridione epō: q. ei⁹
mos erat: ex fructibus alios das
pauperibus: alios mutuas. Nec
per se dabat: nec recipiebat: si pe-
centibus dicebat: ut spm op⁹
haberent: tollerent: et denno re-
deuntibus: ut reponerent spm
se nonerant accepisse. Ad quē q-
dam accedens: sic mutuas rece-
pit: et reuersus non reposuit qd
acceperat: sed afferens secum ab-
scessit: estimans: epō id latere. Et
iterato venit: idem petens mutu-
um. Quem epō misit ad bove-
m. ut acciperet. Ad quod veni-
ens totaliter inuenit vacuū. Ad
cui narraret epō: ait episcop⁹
Mirum est quomodo tibi soli
vsum est vacuum: et non alio.
Sed vide: ne qd alio munus
ea solueris. Et ille sic captus: qd
deliquerat epō indicauit: et vo-
luntati illius subiecit. Ex quo pa-
tet vici epichorū: in mutuan-
do: et mutuatione apud deū ac-
ceptabilis: et in fidelitate in re-
stituendo detestabilis. De v sūre
quoq. in comodum habens sufficiē-
ter tractat in summa de v sūre. ad
hic obuiendū. Et de v sūra
multum Ambrosi. lib. de offi. vbi
ait. Cur in fraudem cōuenis na-

turē industrias? Cur affectas in-
opiam? Cur optas facis pauperi-
bus sterilitates: et ficos publicas ser-
uitutem? Explozas quando ster-
lior proventus hanc vocas indu-
striam que est calliditas vici su-
tia fraudis astutia. et qd tu reme-
dium vocas est coimentum neq-
tie. Et atrocissimū aut fenuū appel-
lem. Captantur tanq. latrocinis
tempora quibus in viscera homi-
nū duris inuidator obrepaz
cui condite frugis multiplicatur
usura. Quid iprecaris mala om-
nis? Lucrum tuum: vanius
publicum est. Et hūc patet
detestanda sit usura in xpianis q
sic fuit prohibita iudeis. s. ne ac-
modarent fratribus suis ad usu-
ram. Deut. xxi. et de hoc Aug. epī-
stola. xxxvi. Quid dicis de v sūra
quas leges: et iudices iubent red-
dere. Qui crudelior est qui alqd
diuini subtrahit? q. trucidat pau-
perem senorem? Sequitur. hec at-
q. vultu finodi male possidentur:
et vellem q. restituerentur: s. nō
est quo iudice reperantur. Et de
hoc Eniostom⁹ super Matthe.
omet. v. i. h. et Durio va: amplio-
res cape v sūras: mutuo da acce-
pturus. s. vbi nulla inuidia: nulla
accusatio: inuidia: neq. terror.
Mutua nullo indigent. s. xpō:
et propter te necessitatem habent
a: esurient: et omnes nutrien-
ti. De enim. s. v sūre regnum: Me-
ghebēnā preparant. De e sunt phis

N

O

et misericordie. Ille crudelitate et
avaritie. Quam ergo habem⁹ oc
casionem siue excusationem: cu
ampliora possum⁹ recipere et in tpe
oportuno scilicet dando pauperi
bus. hec villa et fallax. si tameti
damus: et. Sequit. Nichil v furis
turpius: nihil crudeli⁹. Alienas
hic negotiatur miseras: et lucra
sunt alterius aduersitatem facit.
Et ponit exemplū: q⁹ talis est q⁹
si manus suscipiens et in naufra
gium impellens. Et post volo: te
v furā accipere a deo scilicet mer
cedem eternam pro parula ma
gna te. 2 uce. xvi. facite vobis
amicos de ~~moneta~~ ~~moneta~~ ~~moneta~~
ut cū defeceritis recipiant vos in
eterna tabernacula. Magna er
go clementia a pauperib⁹ viciniis
v furam accipere et contra omne
legem tam naturales: q⁹ scriptas
q⁹ euangelicam: q⁹ etiam contra
omnia creature innatas bonita
tem que q⁹dem creatura omnib⁹
se gratia cōdicat: Sicut lux ignis:
aqua terra: et ad cumulum pene
eternitatis: non dare ad v furam spi
ritualem scilicet erogare elemo
synas pauperib⁹ pro regno eter
no. Unio q⁹ plus est: dare v furā
malo modo id est q⁹ paupere
trucidare: ut dictū est. Unde An
li⁹ libro primo iuse. q. dicit: q⁹ cū
q⁹reretur a Catone q⁹ expediret
in re familiari: et responderet bñ
pascere: bene vestire: bene arare.
Et cū q⁹reret an fenerari scilicet

expediret: respondit. Quid est ho
minem occidere. Quali di. Gene
rari est occidere subtractione ne
cessariorum.

I Septima distinctio. De collig
atione amicabili.

I Capitulum primum. Quid sit
amicitia: et qualis esse debet.

Unde videndu est de
colligatione amicabi
li q⁹is est nec amicos
que quidem debet esse
amicitia vera et non fi

cta. De qua scilicet de ficta dictus
est. 2. parte prima: vbi de vicijs
curatum. Et de hac Hierony.
epistola. xlv. per totū. Debet ergo
amicitia esse vera nō ficta. Que
scilicet tūc est vera: quādo ē vna
nimus consensus in reb⁹ honestis
q⁹ ut ait Tuli⁹ libro de amicitia:
et idem Augu. epistola. xlv. Ami
citiā est humanarū diuinariūq⁹
rerū cum benivolentia et charita
te consensus. Et Tuli⁹ ibidem di
cit: q⁹ benivolentia est amicitie
fons.

I Capitulum secundum. Que
exigitur ad veram amicitiam.

Ant ergo amica admo
nendi: ut vnanimiter cō
sentiant in iustis et hone
stis: licet aliquis eorum sit supe
rior dignitate vel statu. ut enī dī
cit Tuli⁹ ibi: maximū est in ami
citiā: superiorem parem esse in se
rior: scilicet considerando: unde
amicus dicitur quasi animi equ⁹

Cōmuniloquiū.

V q: equali nobis voluntate fungit
 au. Latio. super po. xxxvij. Talis
 amicus fuit filius dei: qui cum su
 per omnes esset: tamen in medio
 discipulorum fuit sicut qui muni
 strat. 2. uc. xxij. Et Jo. xx. Jam
 non dicam vos seruos sed ami
 cos. 2c. Talis amicus nō potest
 esse nisi inter amantes se veraci
 ter ait Augu. iij. p. sessionum lo
 quens ad Chasitū. Non est vera
 amicitia nisi eam cōglutines in
 ter herentes tibi vera charitate.
 Unde Tullius vbi. s. Amor ex q
 est amicitia nominata panceps
 est ad coniungendam amicitiaz
X Item in amicitia debet ē mu
 tua compassio: q: ipsa est beniuo
 lenia: in compassio non latens:
 ait plus ethi. viij. vnde ibidem.
 Consiliarius amicus. 2c. Vere
 enim non agnoscit in bono ami
 cus: nec in malo absconditur in
 micus. Eccle. xij. Ideo Job. vij.
 Qui tollit ab amico misericordi
 am: timorē dei derelinquit. Cum
 enim in amicitia vne⁹ fiat ex plu
 ribus ait Tullius primo de offi. c.
Z xvij. 2. hec sit lex amicitie nō mi
 nus nec plus q: se diligat aut ibide
 mueno debet esse mutua ppassio
 vnde Aug. libro confessionū plā
 gens amicum mortuum ait. Si
 miltū vne mee. 2c. Et Sen epla
 101. obitorgano plangentem filiū
 quid iquū faceres: si amittereo
 amicum: ex quo tantum plangas
A paruulū qui erat incerte spēs 2c.

Item in amicitia debet esse se
 dula sollicitudo de salute amici:
 honore 2 valutate: q: vt ait Tull
 vbi. s. de amicitia ante finem mo
 nendi sunt amici sepe 2 obit
 gaudi. 2 hec accipienda amice 2
 beniuole. Unde sequitur haben
 dam est in amicitia nullam pestē
 maiorem q: adulatoriam blandi
 tias assertionem. Et post omnium
 rerū simulatio vitiosa est: Tollit
 enim indium veri: ideo adulte
 rat nomen amicicie: 2 repugnat
 veritati: sine q: nihil amicitia va
 lere potest. Et ibidem. virtus cō
 ciliat amicitia. Hinc Augu. ix.
 confessio. Sicut amici adulātes
 cōuertuntur: sic inimici litigātes
 plerūq: corrigunt. multo magis
 amici suo mō litigantes. Item
 in amicitia debz esse munus cō
 catio tam cordium siue interior
 cōceptionum: q: amicitia 2 col
 lectionum: officiorum: 2 ministr
 riorum: q: etiam rerum. vij. Co
 mētor ethi. ix. in p. cipio. Pro
 verbū est de amicis: qm anima
 vna: 2 omnia communia. Cum
 enim amicus prebeat cor ami
 co prout ait Tullius de amicitia
 vbi. s. ea vis amicitie est: vt vn
 quasi animus fiat ex plurib⁹. Et Au
 gu. iij. confessio. q: amicitia ē dū
 cas: propter vnitates in multis an
 mis: equas dicit: q: cōmunicet
 omnia sua. Unde Tullius. vbi. s.
 Hic finibus utendum est arbi
 tror: vt cū emendati amores am

B

C

D

E

corum sine inter eos sit omnium
rerum consiliorum et voluntatum si-
ne ulla exceptione consilium cum ve-
recondia et reuerentia: que semper
tenenda est in amicitia. Et enim
ait ibidem: prima lex amicitie, est
veritas amicio honesta petamus et
amicorum causa: honesta facta-
mus. Et ibidem Tullius. dicitur. vbi. s.
Nec contra rem publicam nec con-
tra iustitiam: amici est vir bo-
nus faciet. Nec turpia facienda
amicis est. Et de hac amicitia Tullius.
lib. de amicitia per totum. Et philosophus.
Ethic. viij. ij. ix. per totum. Et Galenus.
lib. iij. c. vi. vbi ait. Contemplantur
vinculum amicitie potius et perma-
nentius: nec ulla ex parte sanguinis
vinctus inferius: hoc enim cernuus et
explorari id quod nascendi soro for-
mari opus: huiusmodi quod solido
iudicio iehonta et olitao pirabit
Et ponit ibi exempla de amicio: quod
rum vnus petijt occidi cum amico
occiso. Similiter de alio quorum
vnus se hostis obiecit pro alio: Et
militer de duobus. s. Amos et Phari-
sa de quibus ait. quod cum Syoni
sua tyrannus vnus velle occi-
dere. Dum ille vult ad reos suos or-
dinandos: alius se vedit vadere
pro eo: et redit aliter hora sibi assi-
gnata. Quorum alium tyrannus ad-
mirans supplicium fidei remisit
in super rogans: vix se recipere
in tertium gradum sodalitanum. Et
enumerat ibi vires amicitie. s.
contemptum moris ingerere: vi-

te dulcedinem extinguere: crude-
litatem mansuescere: et sic de alijs
Et de hac Augustinus. in. cōf. loquens
de amico mortuo: et nescis inquit
an velle cum pro illo. Amos. Sic
de Boetio et Phidias tradit
sive fingit: quod vellent pro invicem
simul mori: quod morte prius erat
eis non simul vivere.

Capitulum tertium. De ficta
amicitia: et propter que dissoluit.
Et de vilitate vere amicitie.

Redicatur ergo cōfessio
cujus amicitia dissimulat si-
citas amicitias que sunt

et accedens et facile solubilis. His-
soluto enim eo propter quod sunt
amici dissoluit amicitia: prout dicit
Ethic. xij. In senibus vnus est ami-
citas propter vtilitatem: in iuuenibus
propter delectabilem: vnde ibi. Et
tradat veram amicitiam: que non
est vera nisi sit conglutinata cha-
ritate vnde dicitur est. Unde Diogenes.
epistola. lxxxvij. ait. Et cōkursus
sensuum: et vilitas voluntatum
quasi rivuli amicitie secernunt.
Et sic idem velle et idem nolle dul-
cissimum et honestissimum. ait Seneca.
epistola. iij. Hec amicitia est pro-
fissimum genus diuinarum. ait Boetius.
lib. de consol. in. fi. et merito: quod ami-
cus habet omnes suos amicos et
omnia sua possidet: et sic facit eum
diuitem: et inextinguibilem. ait Cris-
ostomus. super Io. Omel. lxxvij. dicit.
quod vnus. s. amicus multiplex est.
Et enim vnus amicus facit decem

Cōmuniloqui.

vel pures nō vnus est quasi vn⁹
 sciantum. sed decies n. multiplicat⁹
 gl'bet eorum inuenies in decem
 vnum: et in vno decem. Et si qd
 inimicabil' vni. inimicabil' et decē
 et inimicitias capit. Et si vn⁹ pau
 perat: sibi non est inopia: **M**alo
 et cni parte vnus decem h' liber
 tatem. Vnusquisq' habet viginti
 pedes: viginti man⁹: et viginti oeu
 loa. Non enim suis solum oculis
 videt sed etiā alio. nū. Sed et de
 cet h' animas: que sunt pro se sol
 licite. Non suo tñ opas manib⁹
 nec sua soli portat pedibus s' et
 aliorū. Si bō facti sunt amici duo
 vel mille milia. idem erit. Vides
 amora superabundantiam: qua
 liter inextinguibilem facit vnum
 et multiplicem: quater vnus: et vbi
 q' vnus potest esse idem in p'so
 ne et in Roma: et qd natura non
 potest: amor potest. Sequit'. Si
 mille h'uerit amicos: vel duo mi
 lia idem erit. Et post Si deci
 co milles duces fuerit: nud⁹ cō
 sistit sine amico. Sed et si topes
 fuerint. amici. dūmibus vbeno
 res erunt: et que ipse pro sapio
 dicere non temptat: hec amicus
 dicat: et que nō potest ipse sibi lar
 giri: per alium poterit: etiā multo
 ampliora. Et subdit. Non est pa
 trimale a tot armigeris custodiū
 Non enim tales regio corporis
 custodes tā diligenter vt hī. Nā
 illi necessitate et timore custodiūt
 nō tō deuotione et amore. Nec

ille. Et ibi multa elegantia & hae
 materia. Et de hoc Ambro. lib. 8
 offi. in fi. Pietatis custos amicitia
 est: a equalitate magna: vt su
 perior: inferiori equalem se exhibe
 beat: et inferior superiori. Inter dis
 pares enim mores non potest eē
 amicitia. Ideo debet pueniri gra
 tia vtriusq' nec auctoritas desit
 inferiori: ne humilias superior.
 Laudanda est ergo vera amicitia:
 et fideliter obseruanda quia vt
 ait. Tul. de amicitia vbi. 5. Sole
 de mundo tollere vident: q' am
 citiam et ista tollunt.

Ceterum distingo. De colliga
 done socialit in conuictu. Capit
 ulum primum. Qd homo debz
 esse socialis.

Non solum sunt ad
 monendi amici q' sūt
 colligati amicitia col
 ligatione: sed etiā so
 ciū qui sūt colligati so
 ciali cōtione. Et enim ait Dugo.
 socius dī vel a socio: quasi i vna
 caliga. s. hospino manens: vel a
 sequor. Et est socius p: opite i pe
 riculo: collega in officio: comes
 in timere. consoza in predio: sode
 lis in mensa vel sedē. Quocunq'
 autem modo sumat societas: ho
 mo debet esse socialis: qz homo
 est animal non solitarium s' po
 liticum et cōcitantū: ait Cōmen
 tator. Libi. viij. Et Sen de bñfi.
 c. xiiij. dicit. q' hoīez non vngui
 vis: nec dentū terribilem ceteris

V

fectitudas et infirmam societates
munir. Quas enim res dedit ei deus
que illum ceteris obnoxium vali
dissimumque facerent: rationes. sc.
et societates. Et Sequitur. Societas
ei dominium omnium dedit: socie
tas terras gentium in aliena natu
re transmissit imperium: et omnia
et in mari lassit. Et ibi multa.

¶ Capitulum secundum. Ad
malorum societas est vitanda.

Amen societas malorum
vitanda est. puer. xxij.

X

Mali esse amicus homi
ni tracundo: neque abules cum ho
mine synoso. nec discas semitas
eius. et. Abi Greg. super Eze. li.
i. Omnia. Infirmi qui debent
vitare societatem pravorum: ne
mala que frequenter aspiciunt: et
corrigere non valent: delectentur
imitari. Et ponit exempla. Sicut
acer malus assiduo statu tractatus
inficit corpus: ita peruersa locu
tio assidue audita inficit animus
Corrumpunt enim bonos mo
res colloquia mala. i. cor. xv. Unde
Sen. epist. vij. ait. Alium exem
plum luxurie: unus exemplum aua
ritie multum mali facit. coniector
delicias enervat et emollit: vic
tibus dices cupiditate trinit: ma
lignus comes rubiginem suam af
fricat. Sequitur. Necessario est autem
immitis tales: aut odiosis: et vitu
os deus adum: ne vel simul ma
la fias. quia multi sunt ne vel in
micus multus quia dissimiles sunt.

Et epist. cvij. Derebit tibi auari
na quod diu avaro sordidus conu
rterit. Derebit timor quod diu cum
superbia conuersaberis. Incen
dunt libidine adulterorum sorda
lia. Cum sancto enim sanctus eris:
et cum peruerso peruerteris. An
i. cor. vij. x. Molo ique Apo. so
cios vos esse deum. Et. ij. vi.
c. Que societas lucis ad tenebras
et. Molic. commisceri cum som
nario. Societas autem cum bonis et
incunda. ait Seneca vbi. s. Ad
meliores transi cum Socrate. Et
ue cum xenone: cum Crispo. cum
prossedonio. Ibi tibi tradendos
uiciorum humanorumque notitias:
Ibi habebis ope et et non tantum
scia et eloq: et obsecratione audi
entium verba tractare: sed tantum
indurare: et te aduersus ma
nas erigere.

¶ Capitulum tertium. Ad bonorum so
cietas est appetenda.

Sicut autem quilibet vi
tare debet societatem ma
lorum: sic debet appetere

bonorum. Et in hac societate de
bet esse charitativa affectio: ut quilibet diligat alium in veritate: ne
sit tui amicus et socius in se: p
ut os ecc. vi. Ideo Aug. in. con
fess. vocat amicum dimidium vite
sue. Et. phil. ii. Si quod societas spi
ritus. et. ¶ Item debet esse una
animus sententia ut possint dicere so
cli. In domo dei ambulauimus
cum consensu. At alibi facit esse

Z

A

Cōmuniloquiū.

vnus moris in domo. Item de
bet esse mutua subleuatio. ⁊ noci
ui ab vtroq; repulsio: ⁊ adiutoriū
prompta collatio. De quibus om
nibus ecc. iij. Melius est duos
esse q̃ vnū. **B** Habent enī emo
lumentum sue societatis. Si vn⁹
cecidit: ab alio subleuet. Jd seq̃
De sol. 12. **E** Jt v3 ē virtusq;
ab altero mutua veneratio ⁊ su
piorq; cū inferiori parificatio. ro.
xij. Donore inuicem fruētes
Unde narrat Ale. li. iij. c. vi. q̃
cum Alex. cū Ephistene sibi gra
uissimo venisset ad castra Darij: ⁊
mater Darij capta ephistenes q̃
forma ⁊ statura prestabat Alexā.
more perlarum adulata illuz la
lotaui tanq; Alexandruz. Et cū
admonita de errore: per trepida
tionem verba excusationis quere
ret: Respondit Alex. Nihil ē: q̃
hoc sermone confundans. Maz
⁊ hic ē Alex. Paucio verbis ait
Hal. cum comite suo paritū est
Jd ecc. xij. Dittor te ne loq; sue
ria. ei q̃ designatur p̃cedere
⁊ se parificare loq̃. Unde Sen.
ep̃la. xxi. Penes deos imperiū
inter hoīes consortiū. homo enī
est aīal sociale. i. de animalibus.

D Jt debet esse pia compassio
⁊ benefica suporatio. Et enī dī
cū Sen. ep̃la. xviij. Societas
nostra siliū est formationi lapidis
l. domui testitudinarte: ⁊ cū arcu
būo facit: que casura est. nisi in
uicem oblatet. Hoc enī ip̃o su

stici. **E** Consimile exemplū po
nit Greg. vbi. s. ⁊ superaddit q̃ si
ego mores tuos non supporto: ⁊
ecōuerso: nunq; edificium cha
ritatis surget iter no. Hal. vj.
alter alteri onera portate. 12. Su
per quo Aug bene ⁊ multum. li.
lxxij. q. q. xviij. Nihil ingit sic p
bat amicum: quemadmodū one
ris amici portatio. **E** Et ponit
exemplum de loquacibus: peni
nacibus: iracundiis: q̃ vn⁹ debet
supportare alterius infirmitatem
s. q̃m potest absq; peccato. Et
exemplificat de cenā transenn
tibus aquam: quorū priores por
tant caput aliorum in clunib⁹ su
is viciss. Jd. l. cor. i. Sic socij pa
uonij. 12. Ep̃oc. i. Ego frater ve
ster ⁊ socius in tribulatione. Sūt
enī multi socij in prosperitate:
pauci in aduersitate. Et de hac so
cietate Ambro. c. de offici. vi. q̃ rō
societatis diuidit in duas partes:
iustit. s. ⁊ beniuolentiam siue li
beralitatē ⁊ benignitatē. Prima
excellētior: Secūda granor. **A**
la censuram tenet: ista bonitates
Qualit̃ autē debet esse societas
s. seniorum ⁊ adolescentiū: alij te
stimonio: alij solatio sunt: alij ma
gisterio: alij delectatōi. exemplū
de Josue ⁊ Jherosolē: Abrahā ⁊
loth. Melia ⁊ Heliseo: Paulo ⁊
Timotheo. Societatem pio mo
dio facit virtus que facit animū
dignum: et veniat in consortium
Unde Sen. de naturalibus

Non enim potest esse salua societas nisi amore et custodia partium aut. Sen. ii. de ira. Et Aug. ii. cōfel. Ea est societas hominū iusta que deo seruit. ecc. xli. A socio et amico de iniquissima. Gerubescet si facta est.

Capitulum quartū. De his que societatem dissolunt.

Hic societatem dissoluit auaritia: ait Ambrosius. exā.

Omel. v. ponens exem-
pla d' amibz rapacibus que nō
ūt sociales. Jo. Sen. epist. xciii.
aut. Avaritia et luxuria dissociatue
re morales. Et Tullius. ii. de offici. c.
v. dicit. p. dissoluitur societas: cū
quilibet querit. populum cō nō dū
dissuadeat. Igitur predicator: malo-
rum consortium: et bonorum cō-
sortium et societate efficaciter sua-
deat: et q' bonorū societas sit talis
qualis descripta est.

Alia distinctio. De virtuali
conuersatione cum aduersariis.
Capitulum primum. Quod laudabi-
le est bene viuere inter malos.

Et q' non sufficit fide-
li: q' ordinate conuer-
satur et uiuat cum his
cum quibus est collu-
gatus dictis modis:

sed oportet: q' virtuose uiuat cum
aduersariis: propter quod in lau-
dem Job dicit: q' uir erat in ter-
ra huius nomine Job: uir simplex
et rectus ac timens deum. et. Abi
Greg. mor. i. dicit. Non multum

laudabile est bonum et cum bo-
nis: sed bonum esse cum malis.
Et Job. xxx. Frater sui draconū
et socius struchonum. Abi Greg.
mor. xx. idem dicit. et Ezech. lii.
scorpionibus habitas. Abi Gre-
go. lii. Omel. x. idem dicit. Ideo
d' iustus Loti. aspectu et audita
ij. ps. c. In medio nationis pra-
ue et peruerse. Cant. ii. Sicut lilium
inter spinas. et. Sicut ergo si de-
leo admonendi. vi. licet habuerint
inter malos: iuste tñ uiuāt: declu-
nādo a malis cōmuni. Ro. vi. De-
clinare ab eis. et diligant: orent: et
beneficiant inimicis et persequen-
tibus se. Mat. v. Diligite inimi-
cos uestros. et. Inimicus enim
diligendus est rōne nō iure: odiū
dus rāone culpae. ait. Aug. con-
tra fauultum. xij. et. xix. de ci. c. vj.
Perfecto igitur odio odia illorū
et. Idem Greg. pastoral. ix. c.

Capitulum secundum. Quod
p' beneficia et patientia vincuntur
inimici.

Et enim debent fideles
facere: ut sui beniuolen-
tia: benedicentia: et largi-

tatis munificentia: ac logannu-
tatis patientia conuertant aduer-
sarios: et reducant ad uitam iusti-
tie et ueritatis. Ideo precipit Sal-
uator. Mat. vi. Perde inimici
illam p'cedere salutem. ne uindi-
cte potius patientie studeat: ne
q' contempnat eterna pro tem-
poralibus: cū sint potius pro eter-

Cōmuniloquii.

in temporalia contempnenda: nā
 q̄ sinistra pro dextera: ait Aug.
 super Jo. Omel. v. Abi sequitur
 Datus debet esse hominibus
 et p̄as patienter eorum malitias
 sustinere quos fieri bonos querit
 ut numerus potius crescat bono-
 rum: non ut pari malitia se quo-
 q̄ numero addat malorum. Et h̄
 aliquando sustinere non sic fecerit
 opere. s. maxillam prębendo per-
 cussenti aliam tñ perfecta patiē-
 tia. in cordis preparatione est re-
 tinenda: ut ait ibi Aug. et Ro. xij.
 Nolite vici a malo. etc. Quod ex-
 ponit Augustinus. bene. vbi. s. Per
 benivolentiam enim et beneficen-
 tiam reducunt aduersarii ad pa-
 cem et concordiam. Si esurierit
 inquit Apo. Inimicus tuus ciba-
 illum: si sitit: potum da illi. Hoc
 enim faciens: carbonem ignis
 congeres super caput eius. Et de
 hoc Gal. ii. v. ca. vbi loquit d̄ hu-
 militate et clementia ponens exē-
 plum: qualiter per beneficia re-
 ducuntur aduersarii ad amicitias
 ut habitum est supra parte p̄ma
 vbi de clementia principia. Unde
 ait ibi Exilcedo humilitatis: effe-
 ra barbarorum ingenta penetrat
 hostium molit oculos: et inuictos
 inuolensimolq̄ flectit. Nec illi
 difficile et arduū est iter districtos
 mucrones placidum, iter arripe-
 re. Quicquid iram: proferunt odiū:
 hostilem q̄ sanguinem hostilib⁹
 lacrymis mactat. Et de hoc Deij.

l. de clementia. x. v. vbi ponit exē-
 pli de illis: qui ex consilio vixit
 bñ fecit aduersario: et reduxit ad
 amicitie fidelitatem. ut habitum
 est supra. ¶ Similiter d̄ hoc idē
 Ben. a. de beneficijs. c. ij. vbi ait.
 q̄ per beneficiorum continuatio-
 nem: ingrati et aduersarii efficiunt
 grati et amici. Inquirat⁹ igit aduer-
 sus vñ bñficiū nō est aduersus
 aliū. Quos obliuio uertit in eo-
 rum que exiderant memoria iam
 reducit. itē cellaneno. Ep̄. tñ
 peraget et partem boni virt exē-
 re Alium re: alium fide: aliū gra-
 tia: alium consilio: alium p̄ceptis
 salutaribus adiungit. et ponit exē-
 pla. Beneficia etiam fere seruile
 neq̄ vllum tam inanis factū aial
 est: quod non cura mitiget et i sua
 amorem conueriat. Leonis ora
 a magistris impune tractant. Ele-
 phantorum feritatem vsq̄ in fer-
 uile obsequium demeretur cibis
 Ideo etiam que extra intellectū
 et estimationem beneficij posita
 sunt assidue meriti. pertinacius
 eunt. et sicut beneficia et beni-
 uolentia humanas inuagat iras
 et reducit ad amicitias: sic et val-
 dia verba. puer. xv. Rñsio mol-
 lis frangit iram: et sermo durus
 suscitatur furorē. ut enim ait Criso-
 st. sup. Math. omel. xviij. Sicut li-
 gna ignis materia sunt: sic quicq̄
 q̄ loquitur quis in ira: facia sunt
 esca scilicet illius. Eudem omel.
 xviij. vbi: q̄ ira: debet vici partē

P

Q

R

S

T

do. Ignis enim est. Sed ignis non extinguitur igne: sed aqua. Sec. xxiij. Aetiam enim festinatus incendi litra. Sequitur. si suffla ueris: quasi ignis ardebit: et si ex pueris extinguitur. De patientia vero qua sustinentur aduersa: et inuincibile dictus est in breuiloquo de virtutibus. et s. parte prima ubi de patientia principio. De his igit colligationibus reipublice: et de admonitionibus eorum predica tor diuinus occasionem sumere potest conferendi cum eisdem.

Tertio pars principalis. De in formatione hominum quantum ad ea que sunt omnibus com munita.

Remissa occasio ni bus informandi sin gillatim personas ex quibus consistit res publica quasi ex me

bris suis: et deinde enumerat col ligationibus talium membrorum inter se in hac tercia parte agitur de informatione predictorum: tum ad ea que sunt cosa omnibus et singulis in quocumque sint ordine gradus vel officio. Quorum que dam sunt naturalia quedam con tingentia. Et

Primo de his que spectant ad differentias sexus scilicet qua liter admonendi sunt viri et mu lieres communiter.

Secundo de his que pertinet ad differentias status scilicet qui

liter admonendi sunt infantes ado lescentes et senes.

Tertio de his que respiciunt dif ferentias conditionis scilicet qui liter admonendi sunt nobiles et ignobiles.

Quarto de his que spectant ad differentias complexionis scilicet qualiter admonendi sunt pre dicti bonis naturalibus tam ex parte anime quam ex parte corpo ris: et qui admonendi sunt per diti.

Quinto de his que respiciunt qualitates vite scilicet qualiter admo nendi sunt peccatores et penitentes.

Sexto de his que pertinent ad differentias status scilicet qua liter admonendi sunt virgines vidue et coniugate.

Septimo de his que spectant ad modum vite scilicet qui ad pos sessiones et qui ad admonendi sunt diuites et pauperes.

Octavo de his que spectant ad varios successus scilicet qualiter ad admonendi sunt existentes in aduersitate et prosperitate: sanitate et infirmitate. Et licet sint alie multe differentie de quibus sunt homines admonendi: quia tamen beatus Gregorius sufficienter distin guit virtutes admonitiones hominum secundum varietates status et conditionum. ij. pasto. c. iiii. Et post scilicet qualiter admonendi sunt diuites et pauperes: prelati et subditi: et sic de alijs. Ihesus de predictis dis ferentijs nil ad presens.

cerantq; oēs abhominatōnes.

Capitū secundū. De instructio-
nemulierum quo ad sobrietatē.

Enon solum viri: sunt
admonendi hīs modis
sed etiam mulieres sunt

Dadmonende cōter: ut virtuose
vivant fin statuz suum. s. ut sub-
iecte sint viris: sicut monet Apo-
l. cor. vij. et sint tacite non loque-
tes. l. cor. ix. Mulieres in ecclia
faceant. et non sint ociose: vel va-
ge: vel curiosae: sicut monet idem

Apō. i. Th. v. reprehēdendos tales
et ex pñi dissuadens. et pñe Pe-
t. ij. Mulieres subdite sint viris
suis. Sequitur Quāz non sit ex-
trinsecus capillatura: aut circum-
dano auri. aut indumēti vestimē-
toruz cultus. **I** Specialiter adse
sunt mulieres admonēde: q; sint
sobrie et moderate in alimēto in-

Eebriatula. ut enim ait **G**ale. l. ij.
c. i. vint vsua olim romanis femi-
nis ignotus fuit: ne. san aliqd de
decus plaberentur: q; primus a
Libero patre intemperantie gra-
dus ad inēcessam venerē et cō-
suevit. Mulier enim ebriosa: tra-

Cmagna et cōmunielia et turpitudō
ei? non teget. **E**ccl. xxvi. ecōtra
est de multis: sicut ait **S**en. ep̄la
xcix. di. q; maxim? medicor: se-
mīnta nec capillos deffuēs dixit
nec pedes lavare: Atq; nūc et ca-
pillis deffuūt: et egre sint pedib?

Non mutata est feminaz notu-
ra sed vīz. Nam cū virorum le-

gipitima equaverint: corporz quo-

q; virtutū incomoda equauerunt

Non minus perurgiant: nō mu-

nus potant: quimo: oleo et mero

viros provocant. Sequitur. Be-

nēficiū sexus: finis vicijs perdidē-

runt. et q; femina excurrunt: mo-

ris? vultib? implicatē sunt. Quid

ergo mirādū: maximū medicor?

i mēdallo deprehēdi: cū tot femi-

ne podagre et calue sint: **M**a-

gna ergo diligentia debet mulie-

rea studere sobrietati que conser-

uatus est pudicitie. Sine enī ce-

rere et baco frigit **G**enuo: ait **C**o-

milicus et recitat **H**iero. ep̄la. xxx.

et **G**ale. ibidem libro. ij. c. i. Et de-

bent canere ab alimentis: eo q;

ventrem dissentiunt mero et cibo

sequitur voluptas genitalis: ait

Hieronim? ep̄stola. xxxvij. vii

antiquis martin? cauebant: ne

vixores vinum biberent: vel sal-

tem: ne in bibendo excederent:

ut tactum est. d. Et ut ait **G**ale.

libro. vi. c. ij. **D**etellus eo q; vi-

nū bibisset: vxorem suam fuste

percutsam interemit. Quod fac-

erunt: non tantuz accusatore sed et

reprehensore caruit. vno quoq;

estimante optimo exemplo: illaz

violatē sobrietati penam repen-

disse. Et sane quēdāq; femina vi-

ni vsuz immoderate appetit: om-

nibz virtutibz sanuaz claudit:

et delinjs aperit: ait ibidem. et ad

hanc sobrietatem: ut. s. mulieres

sint perfectę: sobrie et caste debet

Cōmuniloqui.

a tunc tunc et infantia informari
exemplo nutricia matris beat
Augusti. que erat in cohercedis
puella et opus esset sancta seueri
tate vehementer: et in docendis so
bria vehementer. De qua narrat
Augustinus. confessio. circa medius

Let. q. erat quedam decrepita que
propter senectam et optimos mo
res honorabatur: et filiarum cu
raz gerebat. Amis Augusti. et alte
rius scilicet ancille. Que nutrix
non dimittebat eas preter horas
quibus ad mensam pentum mo
deratissime alebantur: et si exca
descerent siti: nec aquam bibe
re: precauens consuetudinem ma
lam: et addens verbum sanum.

Modo inquit aqua bibenda: q.
vinum in potestate non habetis.
Cum autem ad maritos veneri
tis: facite domine apotecarum et
cellariorum: aqua sordibus: mo
potid remanebit. Hac ratione
precipit: et auctoritate impera
di frenabat auiditatem tenerioris
etatis: et ipsarum puellarum sitis
formabat ad honestum modum:
ut iam non biberent quod non
deceret. et ibi Augustus. q. mater
sua tunc puella: ad mensam parē
tuz bidebat vinuz de cuppa eoz.

N Et ita ad illud modicum more
quotidiano addendū eaz cō
suetudinem plapfa est: ut plenos
mero caliculos inbianter hauri
ret. et cum ancilla euz ea litaret
adsecit hoc crimen: vocans eam

meribibulam: Quos illa stimulo
perculsa: retere sedatam suam
cōsuetudinem damnauit: et exiit.
Ideo clamat ibi Augustinus. admiiran
do in misericordiaz et prouidentiaz
dei. Quid egisti deus: Unde cu
rasti: Nonne protulisti aurum et
acutum et ex altera anima conui
cium tanq. medicinale ferruz ex
oculis prouisionib. tuis: et vno
ictu putredinem illam precidisti
et de altera infantia sanasti alte
ram: Educatio igitur et ordinata
nutritio multum valet ad tene
dam perfectam sobrietatem.

Capitulum tertium. Quales
debent esse mulieres quo ad ca
ritatem.

Onsimiliter sunt admo
niti mulieres de casti
tate et pudicitia seruan
da: ex qua ē honor eternus mu
licrum: virtuosus decor sane si
ne optimo odor. Omnis enī
poderano non est condigna cō
nenti anime. Ecce. xvi. Et se
quitur. Sicut sol ouens mundo
in altissimis deus: sic mulieris bo
ne species in ornamentis domi
ni. Et ibi. Gracia sup gra
tiam mulier sancta et pudorata.
ut enī dicitur in tractatu. de. xli.
abusionibus: sextus abusionis
gradus est femina sine pudicitia.
Sicut enim omnes bonos mo
res. curat et custodit viris pau
dencia: sic et in femina honestus
actus sonet custodia et nutrix pu

dicina. Sequitur. Impudica nō
q3 vita: nec laudem ab hominib3
bus in presenti: nec remuneratio
nem a deo speret in futuro: pudica
eo famam bonaz inter hoies
possidet: et de spe future beatitudi
nis gaudet. Et de hac pudicitia
Gale. multū lib. v. c. Et bipo
nens multa exempla au. Et viro
rum et seminarum est precipuus
fundamentum pudicitia. Et po
nit multa exempla de pudicitia mu
lieribus que sollicite fuerit et vlti
genico in custodienda pudicitia
et castitate: que maluerunt vitam
amittere q3 castitatem et pudici
tiam. Sicut de illis que viris ea
rum occisio laqueo sibi spiritus
eripiunt. De quibus. a. vbi de
amore coniugali. Et ibidem nar
rat de greca femina: que eius ho
mō classe esset circūsepta: vt mor
te pudicitiam tueretur: se in ma
re plectit: cuius corpus litorū ap
pulsū: sepulture mandati est:
et eius memoria grecis laudibus
celebrata. Et ibidem narrat de
Lucretia: que q3 a Tarquinio re
gio superbi filio per vim stuprus
pati coacta: cum iuramentum suam
in consilio annoni deplorasset.
ferro quod veste tecum amulerat
semetipsam interemit. Et Simi
lter narrat de quodam: qui filiā
suam occidit: eo q3 Apianus Lau
dius potestatis viribus frater stu
pui eius exproceret: malens cē pu
dica filie interitior q3 corrupte

pater. Et ibi etiam narrat de alta
que pati stuprus coacta: impauis
suis et istum occiderent interse
citos caput manibus tenens: ad
coniugem venit: abiectoque ante
pedes eius iacere et vltimo sue
ordinē exposuit. Idem. qd aliū
q3 q3 corpus: in potestate ho
stium venisse dicat. Nam nec ani
mus vincit: nec pudicitia eripi po
tuit. Et narrat etiam ibi de scue
ritate quorundam in vltione pu
dicie. Sicut de quodam: cui
compisset filie virginitates a quo
dam prodatum: non contentus so
lum illum affecisse supplicio: etiā
puellā necavit. Itaq3 ne nuptias
eius turpes celebraret: acerba
et equis dicit. et ibi de multo ta
libus deprehensio in adulterio et
stupro mulieratio pena mors. et
de his Ambrosius lib. ii. de virgi
nitate. vbi ait: q3 pelagia apud
Antiochiam cū esset quindenz
annorum: et a predonibus se cir
cūcingi videret: absente matre et
sororibus ait. Deus remedio nō
offenditur: et facinus fides alle
uat: nisi omisse caput nō vt ad
mortem ire videretur: sed ad spō
sum: Quam videntes hostes: ce
perunt querere matrem et soro
res. Que cum hoc vidissent: di
xerunt. Ecce aqua quia nos pro
hibet baptizari. Porcuntur de
vt corpora nostra vel vnda disp
gat. Et tanq3 si choros ducerent
ingreduntur in medium alac.

Cōmuniloquii.

Nec cadauera vnda nudauit :
 qn̄ sancta mater licet sensu carēo
 pietatis tamen adhuc seruabat.
 amplexum. & religiosum quez te
 nebat modum nec lima sarabat.
 Tamen pro seruanda pudicitia:
 vel cauenda infamia non debz se
 fidelis interimere sicut veterini-
 nat Augusti. l. de ci. c. xvi. vbi ait
 qd pudicitia est virtus mentis q̄
 non potest auferri iniure. Et c.
 xvii. loquens de Lucretia supra
 dicta: que se interfecit q̄ egregie
 vtracq; qdam declamās ait.
 Mirabile dictu. duo fuerunt: et
 adulterium vnus comisit. Splē-
 dide atq; verissime ait Augusti.
 Intruimini in duū corporū cōmi-
 xione vnus iniquissimam cupi-
 ditatem: alterius castissimam vo-
 luntatem non qd coniunctionē
 membrorum: sed qd diuersitate
 amicorū ageretur. Ideo ait. Mō
 ergo fidelis nec infidelis se debz
 occidere ad talia p̄cauenda: sed
 violentiam sustinere non consen-
 tiendo libidini volūtate: quia pu-
 dicitia est res animi: virginitas
 corporis: & ea integra in animo
 remanente: potest hec de corpo-
 re violenter auferri ait Aug. 5.
 Julianū. viij. Non enim licet p̄-
 potestate hominem occide-
 re vel innocentem: cuius occidē
 dilicentiam lex nulla concessit. &
 profecto: qui seipsum occidit ho-
 micida est: ait Aug. vbi. 5. de ci.
 c. xxi. Qd autem sanct? Ambro.

vocat mulierem illas sanctas que
 se submiserunt: sane intelligen-
 dum est. qd non sunt ideo sancte
 quia sic se occiderunt. sed eo mo-
 do quem deus nouit. vt enīz ait
 Aug. vbi. 5. de ci. Sampson nō
 aliter excusatur de eo qd seipsum
 cum hostibus in ruinā dom⁹ op-
 pressit: nisi qd spūs latēter id iusse-
 rit qd per eum miracula faciebat.
 In illo modo mulieres p̄dicte
 inspirate se mon. exposuere tan-
 gl̄ ibi Aug. c. xv. di. De seminis
 que se in flumini precipitauerūt
 tempore persecutoris: quaru ec-
 clesia misteria celebrat si hoc fe-
 cerūt diuinit⁹ monite: nō huma-
 nitus decepte: non errantes sed
 obediētes: vt de sampsonē scilz
 dici potest: aliis nobis nō est fas
 credere. Qd autem deus iubet
 seqz iudare sine vlla ambagib⁹
 intumat: quis obediūtiāz: crime
 vocat: quis obsequium pietatis
 accusat? In mulierib⁹ vō gen-
 tibus zelus pietatis cōmendā-
 dus: excessus tamē in facto quo
 se necauerunt nimis imitādus
 Hic vō reuerente fuerit pudici-
 tia apud paganos: au Solinus
 libro. vii. c. xvi. vbi narrat de pte
 Indie vbi se se veneri p̄nuo
 abdicauerunt. pecuniam nesciūt
 nemo sibi nascitur: nec tamen de-
 ficit hominum multitudo. locus
 ipse adictus est pudicitia: ad que
 licet vndiq; plūti gentium ppe-
 rent: nullus admittat: nisi quez

B

C

D

E

castitas fidelis innocentiaq; meri-
tum cōsequatur. Nam qui reus
est & leuio culpe quāo sumopere
adipiscens ingressum veluti diuinit⁹
submouetur. Itaq; per immen-
sum spacium seculorū incredibile
dicitur: eterna gens est cessantibus
perperitijs. hec ille. ¶ Pudici-
tia ergo honoranda: quando est
perfecta scilicet in affectu: & simi-
liter i omni sensu & effectus: ac cō-
uersationis gestu. vt cuius ait Va-
lenus libro. iij. c. iij. cum quidaz
formiam cuiusdā pueri laudasset
alius increpans intemperantiaz
ait: non solam manus a pecunia
sed etia oculos a libidinoso aspe-
ctu continentia esse debere. Et
libro. vi. c. i. dicit de quodam qui
dixit filie: vt non solum virgini-
tatem sibi datam: sed etiam oscula
ad vtrā sincerā seruaret scilicet si
ne adnuxione alicui⁹ libidinis.
¶ Hiero. 3. Bonitianum dicit:
q; Euellius dixit uxorem vir-
ginē tante pudiciē: vt illo secu-
lo fieret p exemplo: quo erat im-
pudicicia monstrum: non tantū
vitiū. Idē in iurgio audiat: q;
os sendum haberet. Et rediens
bonum conquest⁹ est uxori: q;
hoc sibi non dixerat: vt remedia
quereret. Cui illa respondit: q; cre-
debat sic omnibus viris ora ole-
re. Illa ergo laudanda in vtroq;
& si viri vitū ignorauit: & si panē
ter tulit. hec ille. Et in hoc etiam
laudanda q; oscula non pēdue

rat alteri virosicū facit multe.
¶ Capitulum quartū. Quales
debēt esse mulieres quo ad que-
tem & taciturnitatem.

¶ Mulieres sic caste sūt
& admonēdē: vt sint que-
te & tacite. vt eiz ait Cri-
sosto. sup. Jo. omes. lxx. mulier
est domi p̄ari & quiescere. Si-
cut legitur de Sarra: q; erat in
tabernaculo. Sē. xvij. & d. bea-
ta virgine: q; ad eam ingressus ē
angelus. Luc. ij. Et sic erat in lo-
co archāo & secreto. ¶ Mulier. n.
scala est ad temptandū: ait Gre-
gorius. i. lxx. & parui sensus: decepti-
bilis: & magne voluptas ait Aug.
cena. x. phil. & forma ad malitiā
ait Criso. vbi. 3. Et vt ait Hiero-
dotus: mulier cui⁹ v esse deponit
verecundiam: vt habitum est. 3.
parte. ij. c. quid sit coniugium. Et
ideo ne sint alijs occasio ad pec-
candū: & ne ipse labantur in pec-
catum: non debent esse vage in-
quiete garule: nec octose. De qui-
bus. i. eth. octose discunt domos
discurrere. &c. Ideo vt ait Tull⁹
primo de offi. c. v. circa feminas
maiorū iustitia censuerit que
modestit: que sobrietas: patroc-
nabantur: cum aurum nulla no-
rat p̄terit⁹ & nico digito quam
sponsus oppignorasset: p̄onubo
anulo. Et a vino adeo abstinere
vt matronam ob reffignatos cel-
le vinarle loculos inedia necaret
Item sub Bomulo mulier que

Cōmuniloquii.

vinū attingerat: a marito impune
trucidata est. Vtcula autem pro-
pinquis offerre necessitas erat nō
alio.

¶ Capitulum quintū. Quid mu-
heres sint in ornamentis tempore

L **E**nt etiam admonende
ut sint ornamentis co-
petentib⁹ et religiosis in-

dute. i. **¶** De. iij. Quorum non sit
extrinsecus capillatura: aut ei cū
dano auri aut vestimentorum cul-
tus: et. vnde b impudice se ornā-
tibus: nudum loquitur **¶** Dico.

M epistola. xviij. Ille oculos xpia-
nos scandalizant potius que pur-
puris et quibusdam factis ora oeu-
losq; depingunt: quarum facies
egipte nimis cādoze defformes
ydola mēnuntur: quas nec nu-
merus annorum potest docere:
q; reuile sunt: que capillis altius
verticem struunt: et pretentiū
uentrem in rugis anilibus polu-
unt. Erubescat mulier xpiana si
naturam cogit decorē: si car-
nis curam facit in concupiscen-
tijs. et. **¶** Idem epla. xviij. Quid
facit in facie christiane purpuris
suis et ceruisa. Sequitur. Ignis
iuuenam: somenta libidinum:
impudice mentis indicta. Orna-
tus iste non dei est velamen sed

N antichr. Et Crisostomus super
¶ 1^a 1^a 1^a. omel. xxi. Adhuc ali-
quid vniū regie: periculum ē
deum offendit: sobrietatem suffo-
dit: zelouie flammam accendit

zelatur meretricē. Et Amb.
multum exant. Omel. x. ubi ait
¶ Dicitur eo homo: Sequitur.
Noli velere bonam picturam.

Noli tollere picturam dei: et assu-
mere meretricis. Illa pictura: vbi
ei est non decoro: et fraudis non
simplicitas. Fallit seipsum necesse
placere ei placere desiderat: q
intelligi nō tuū sed alienū ē q pla-
ceat: et tuo displiceat auctori. q v
det opus suū esse delectum. Et
ponit exemplum de artifice: qui
indignatur: cum videt opus suū
adulteratum. Sic qui adulterat
opus dei: gratie crimen committit.
Graue crimē est. ut pures q
melius homo pingat q; deus.
et. Diligenter ergo sunt admo-
nende mulieres: ut scilicet a tali-
bus caueant. vnde narrat domi-
nus **¶** Parisien. i tractatu de vni-
uerso de quadam muliere que
tingendis et ornandis crinibus
dum videret intendebat: q post
mortem apparuit cuidam pecti-
nans crines et romans: Et dicit
q ista peccinatio erat sibi intolle-
rabilis cruciatus: et q peccen ip-
sum inuicentitate ponderis eam
grauabat et intollerabiliter depri-
mebat. Qua opprobriū placuit
bonitat vultu insinuare: q per-
iculosa est studiositas in predictis
ornatibus. De differentiis autē
pudicie virginalis: vidualis: et
conugalio dicitur. **¶**

¶ Secunda distinctio. De in-

structione hominum fm differē
tias etatum.

Imsiliter admonēdi
sunt homines com-
muniter vt ordinatio
mō vivendi fm diffe-
rentias etatuz. Sicut

Qenim varie sunt etates: sic varie
informaōes: vt enīz dicit Pa-
pi. prima etas ducitur per septēz
annos que dicitur infantia. Se-
cūda v lqz ad quartūdecimū q
dicit pueritia. Tertia v lqz ad vi-
gesimū octauū scilicet adole-
scentia. Quarta v lqz ad quadra-
gesimūz: que est iuuentus v el vi-
rilitas. Quinta v lqz ad sexagesi-
mū pten dī: que dicitur senēz
declinata a iuuentute in senectū-
tem. Sexta senectus: que nullo
annozum numero terminatur:
que z senium dicitur. Et de his
bene August. i. 5. manicheos. Et
qz hī etatibus sunt quedam pro-
pria: vt au Tullius d senectute. c.
sui. est ingens infirmitas puerorū
v el octas iuuenū: grauitas v el
rilia etatis: senectutis v o maturi-
tas adeo admonēdi sunt omnes
fm differentias etatum.

I Capitulū. i. De informatio-
ne infantium.

S In instructione autēz in-
fantium scilicet qualiter
patres debent esse solliciti
dictū est. 5. parte prima. Et d
hoc Hieronim. epistola. 50. vi-
cti q non est parui meriti apud

deū: bene educare filios: vnde
ait apostol. de vidua. i. Th. v.
Si filios edificauit. &c. Et idem
Hieronim. mīsum de hoc epistola
lxxxi. que dicitur de instructōe
filie. Vbi ait magister: pbe eta-
tis z vne crudinitas est eligēda
Nec pto erubescit vir doct. in
nobili virgine: qd fecit Aristote.
in filio Philippi: v ipta libroz
vilitate: imā mīstraret literarū
nec vīseat in tenero qd dediscen-
dū est. Difficiliter raditur qd ru-
deo animi perhibetur. Lanarū
conchilia: in pashūm colorem
quis reuocet? Et testa saporē et
odorez quo pūm oīmbus est re-
tinet. Exemplū de Alexandro: q
moribus z incesu z concidia pe-
dagogi sūt: z vniis quib. sūt par-
uulus infect. carere non potuit:
cū essz dominator orbis. Et post
Murex non sit temulentia: nō la-
scia non garula. habeat scilicet
filiā modestam gerulaz: nutricia
grauem &c. Item Hieronimus
epistola. lxxvii. In tenera etate
facil. sancte conuersationis v sua
innoleseat. pūm ad instructio-
nē pūm anni. habent in se qd-
dam molle: z quod facile forma-
ri queat: z ad arbitrium volentis
trahi. Et ponit exemplū de arbu-
sculis que in partem quālibet fle-
cti possunt. z tenera animalia si-
ne labore donari solent. Sequit
qd penitus solet inherere sensi-
bus qd prius cederet dūz molle

Cōmuniloquii.

X

etas. et animus facile ducitur ex-
ercendi boni consuetudine. Con-
similia exempla ponit Anselm⁹
in similitudinib⁹. c. liij. vi. q. in ol-
lis cera recipit ymaginem sigilli
et tenet eam cū est indurata. Sic
est de etate infansaz: q. informa-
ri possunt in ea. Et sicut in indu-
rata cera non potest bene forma-
ri: sic in etate indurata non potest
informari. Sunt ergo pueri so-
brie nutriendi: ait Aug. xij. de ci.
c. xv. Si p⁹ viribus suis alatur
infans: fiet vt crescendo plus ca-
piat: si modū sue capacitatis ex-
cedat deficit ameq⁹ crescat. Et d⁹
hoc Seneca. ij. de ira dicit. q. v⁹
num negandū est pueris: vt ait
Plato. Nec cibis quidez imple-
di sunt: distenderentur enim cor-
pora. ac. ¶ Item instruēdi sunt
ab infans: fidei documentis: pro-
ut ait Hugo de sacramento libro
ij. parte. vi. c. xij. d. q. patrini sunt
fidei iussores pro eis quos in ba-
ptismo susceperunt: vt eos cum
ad legitimam etatem peruene-
rint admoncant. Eadem rectam
et conuersationem bonam custo-
dire. Ante omnia ē o Symbolū
et dominicam orationem scilicet
eos doceant. Et Grego. vij. regi-
stri peto: vt paruulos dominos
quos natus: precipue in morib⁹
instruere curas. et eunucos q. eis
deputati sunt adimone: vt ea illa
loqui doceant: que eorum mētes
in charitate circa se inuicez: et er-

Z

ga subditos in mansuetudinem
compungant. Sequit^r. verba nu-
trimenti aut lac erūt si bona sunt
aut venenum si male. Talia er-
go nunc eis suggerant q. postmo-
dū oīdāt q. bōa fuerūt q. ab eis
suxerant. Ideo monet Hieroni-
m⁹ vbi. s. q. nutre nō sit garula
¶ Itē sunt pueri a peis sime co-
herendi: q. multa sunt peccata
puerorū sic enumerat Aug. i. p. s. f.
vbi ait loquens de se. Tannū
puer: et tanta peccator. Pecca-
bam inq^t contra preceptum pa-
rentis. et magistro: um. Eū nar-
rat de peccato quo surabat pira-
cū sodalibus. Et ibidem. Aidi ze-
lū parvulum. Mundū loqueba-
tur et intuebat parvulus palidus
collactancem suū. Et ibi enume-
rat multa talia. Id parentes de-
bēt eos cohibere a peccatis. Eū
enim ait Hiero. epistola. lxxix.
vsq⁹ ad septē annos puerorū pec-
cata parentibus ipurant. ¶ Itēz
castigandi sunt: et modo debito
verberandi sū in iām Salomo-
nis. Moli subtrahere a puero di-
sciplinā. Et Ezech. xxxvj. Lurus
ceruicē eius in iūctute. Et. vij.
Filij tibi sunt erudi illos. et curra
eos a pueritia. ¶ Item sunt eru-
dendi debito artificez: et suo sta-
tū conuenientibus. vt. s. nobiles
erudiantur in opib⁹ que sūt no-
bilium. et si indigeant viuere art-
ificio erudiant in artibus sibi de-
bitis. vt possint communiter viuere

A

B

C

D

ruste. Un̄ 2 de Constantino di-
ctum est parte. 1. q. sic instruit fi-
lios in arte texendi 2 nendi: vt si
necesse eēt: ex illis vivere possent
Item sunt imbuendi fide 2 diui-
nis mandatis 2 informandi vir-
tutibus moribus sicut tactum est:
sicut fecit Thobias: qui ait ad fili-
um. Tob. iij. Attende nbi ab om-
ni fornicatione.

¶ Caplin secundum. De infor-
matione puerorum.

¶ Sicut sunt informandi

e in infantia. sic in sequen-

ti gradu etatis que dicit

pueritia maxime a peccatis canē-
dis: In ipsa enim etate insurgūt
libidines 2 concupiscentie: id la-
borandum est: vt sobrietate: casti-
tate 2 labore domentur. Ut enīz
ait Criso⁹. super Thab. 2. mel.
dew. sicut terra fructuosa est in-
uentus: que si negligit: multas p-
ducit spinas. Et post. Immita-
mus ignem: comburamus per-
niciosas concupiscentias: arem⁹
areas nostras ad seminis susce-
ptionem in Iuuentute sobrietas
fulget: quoniam inabile hoc scilicet
tranquillitate in fluctuationib⁹ po-
tiri in camino non comburi i iu-
uentute nō impudēt esse. Et po-
nit exemplum de Ioseph. ¶ Itē
sunt in laboribus debita exer-
cendi qui statui suo cōpetāt. 2 bo-
nis moribus informandi. Et de
vtrōq⁹ Tuli⁹ li. 1. d. offi. c. xxxv. ij.

Est adolefcentia: maiore natu ve-

ret ingi: ex his eligere optimos
2 pbarissimos: quorum consilio
2 auctoritate nitant. Et sequitur.
¶ Martine hec etas a libidinib⁹
est tollenda: in labore 2 patientia
animi 2 corporis exercenda: vt i
bellicis 2 civilibus officiis eorū
viget industria. Laudent inueni-
perandas: meminerint verecun-
die. Qd erit facilitas: si in huius-
modi rebus: maiore natu velint
interesse. ¶ Iuuentis enim etas sol-
lemnitas: senariū prudentia custo-
dienda 2 regenda est. Item Tuli⁹
li. ij. ruf. q. Leges ligurgi labori-
bus eradiunt iuuentutē venādo:
currendo: elatendo: sitiendo: al-
gendo: eluando. Sparte quoq⁹
pacti ad aram ab vberibus acci-
piunt: vt multus e viscerib⁹ san-
guis exeat: vt habitum est. s. pie
i. Et Sen. epistola. xxx. di. q. na-
rus i Sparta: arcū tēdit: germa-
nia hostile vibrat: i Italia egrotat:
i hispania cauitus hostē pūct.

Item Salustius li. 1. loquens de
quaddā gente dicit: q. mos eius est
equitare: iaculare: cursim cū equo
libro certare. Et Tuli⁹ rethorice
recitano d. ba Terenti di. q. De-
mas 2 Phobon fratres fuerunt
2 Demas filius nutritū tradidit
Phoboni: quem nutrit 2 velli-
uit lasciuia: q. sunt ebriosi 2 lu-
rinosi. Ideo ait Demas ad fra-
trem. Quid agis? Cur pdis ado-
lescētē. 2c. Et vere sic faciūt mul-
ti diuices q. nutriunt in lasciuia si-

H

I

K

L

Cōmuniloquii.

bi cōmendatos: et eos perdit. Et
sicut dicitur est de pueris et infanti
bus nutriendis sic intelligendū
est de puellis. Unde ecc. vii. Sicut
nisi sit serua corpus illarū: et ne
ostēdas hilare faciem tuā ad eas
s. permittendo illas lasciuire. et de
hoc sufficienter Hiero^o. epistola
p̄dica. s. de institutione filie: et bi
ait. Nichil aliud discat audire vel
loqui: nisi qd̄ pertinet ad maiores
dñi. Turpia nō intelligat: cantica
mundana ignoret. adhuc tenera
lingua psalmis dulcibus imbuat
procul sit lasciuia puerorum: pu
elle et pedesce a secularib⁹ confor
tio arcuans. Sequit. Si sollicita
et prudens es: ne filia percuatur
a vipera: cur non eadē cura pro
tideo ne feratur a malcoire: ne
egredias. Cum Diana: nec ludat
nec trahat cantus. Postq̄ gran
discula est pergat ad templum
cū parentibus: nec inter turbas i
ueniat. Exēpli sumat a Maria
quam Gabriel in cubiculo repe
rit. A neq̄. et a Sarra q̄ ait. Tob.
ij. Nunq̄ cum iuuentibus mis
cui me. et a matre bean August.
vi. sup̄.

Capitulum tertium. De informa
tione adolescentium.

Insulter admonēdi sūt
existentes in. iij. ofia etas
que est adolescentia: vt ca
ueat a p̄dica: et sicut crescit etas
corpio: sic crescat etas virtutis. ait
Hiero. de continentia virginali.

Crescat in te inquit etas cum ani
mo: cū etate iustitia: et fides cor
secior videat quo sentio. Sequit
Omne tempus in quo te melio
rem nō senseris: hoc te estima p
didisse. Job. xxi. Ab infantia cre
uit meū miseratio. Vbi Grego.
mor. xxi. ait. Electio: cum foue
etas corpio: immisi dicit licet cre
scit etas virtutis. Et hoc dicitur ra
tio: vt sicut crescit sensus viraci
tas: sic crescat virtutum perfecti
bilitas. Sunt ergo adolescentes
informandi et instruendi magis
etiā q̄ infantes: vt a peccatis ca
ueant. laboribus se exercant: po
nestis se moribus ornēt: et ma
re se gerant. Et eni ait Valenus
li. vii. c. v. ciuitas nostra: nobiliū
iuuentū ingenia ab insolentia re
uocādo: magistros et viles ciues
fecit honoribusq̄ debiti auctori
tatis pōdus adiecit. Et vt ait An
sel. de similitudinibus. c. xlvj. i in
uentute cōmendanda est omnia in
clumitias: corporis continentia:
et verecundia. Et de tali adolesce
ntia loquit Job. xxi. Sicut fui in
diebus adolescentie mee. Et ecc.
lx. Etare iuuenis in adolescen
tia sua: et in bonis sit cor tuum in
diebus iuuentutis tue. Iuuentē
parendū: sentit viciū: ait Sen.
ep̄la. xxxviii. et maxime admonē
disunt adolescentes: vt sint subie
cti: et obediētes ac obsequiosi: ga
vt of in tractatu de duodeci ab
sulis: tertio gradu abusionis est

adolescens sine obedientia. Sequitur. Eucotui sensibus sobrietas et mori perfectio: Sic in adolescentibus obsequii subiectio: et obedientia rite requiritur. Et post. Sicut fructus non inuenitur in arboribus in qua si opus non apparuit: sic et in senectute honores legimus consequi non poterit: qui in adolescentia alicui discipline non laborauerit.

S

¶ Caplm quartus. De informatione virorum.

¶ Maliter autem sunt admonendi in ea etate que dicitur virtutis: dictum est super ubi de informatione virorum. Quod enim quo sunt vigore virtuosiores: et plenione temperantior: et in eo lumine saniores: ad iustitiam terribilia constantiores: et hoc debent perfectius scire creatori dicentes cum psal. Fortitudinem meam ad te custodiam. Viriliter inquit age: et confortet cor tuum. Job. vi. Quid est fortitudo mea: ut sustineam? ubi. Greg. mor. vii. Fortitudo iustorum est: carne vincere: voluptatibus propisio contrahere: delectatione vite plenius extinguere: huius mundi aspera per eternum premisa amare: prospera blanda mentem contempnere: aduersitatio mentem in corde superare. Isa. xl. Qui confidit in domino mutabitur fortitudine. Ad monendi sunt ergo tales: ut sint uti acti sicut sunt sexus: ut dictus

T

V

est supra.

¶ Caplm quintus. De informatione senis a senectute.

¶ Dissimiliter sunt admonendi senes: prout dicitur senes a senectute: quia dicitur senior finis papiam: quod sicut etas corporis creuit: sic etas virtutis: et ut in tali etate sit omnium voluptatum: iuueniliu abdicatio. Quia ut ait Tul. de senectute: preclari munus etatis. scilicet huius est quod auertit a vobis quod in adolescentia est viciosissimum. scilicet voluptates. Sic Paulus qui scilicet cunctis est vir: euacuauit que erant iuui. cor. xii. Et multo magis quam quod facit est senior de talia euacuare. Ideo Sen. epla. lxxviii. ait. Gratias ago senectuti meritis: quod quicquid debebam nolle non possum. ¶ Item sunt ad monenda leo ut circa salutaria studia sit eorum occupatio. Unde Sen. ubi dicit. Ago gratias senectuti: quod leuoluo me affari. Sequitur. Cum libellus mihi plurimus sermo. ut enim ait Aug. pie. v. de anima. Post quadraginta annos intellectus roboratur. et Tul. de senectute. et alii dicunt quod memoria industria: ingeniumque vixit in senibus. Ideo modo antequam sint decrepiti. Sen. epla. lxxvi. Quarta quid doceat? Respondet os semel esse discendum. Et ibidem. Quid stultus quod quod non didicerit non discere: Quia natus etas homines scola adiuuat.

X

T

I

Z

Cōmuniloquii.

- A** In hoc senescamus. Tandem di-
scendum est: Quid quis nesciat:
et si pueris credim⁹ Quid vult
Nec vili rei magna hec etas con-
ueni⁹ huc. **B** Ite admonēdi
sunt: ut sit i etas virtutū rectitudo
ut enī ait Ambro. exan. omel.
i. Senectus est in bonis morib⁹
dulcis: in consilijs vniū: ad cō-
stantiā subeūdo moris parator:
ad reprimēdas libidines fortior.
Et Tul. de senectute. c. x. d. q. ar-
ma senectutis sunt artes exercita-
tionesq⁹ virtutū. Unde senes pl⁹
agunt consilio: auctoritate: et sen-
ectus illis qui laborant: pū ex-
plicat ibi de multis p⁹lo. et eoz
consilia. **C** Ite debet esse in etas
bonoz morū perfectio ut dictum
est. d. ab Ambro. et virtutis alijs
predicatio: prout ait Gal. li. vi. c.
i. de quodaz q. ait. Duas res que
amarissime vident hominibus
sibi prebere licentiā ad libere lo-
quendū. Et quo enim erat senex
et cito moriturnus nec habet p⁹ez
pro qua eēt sollicitus libere dīce-
re poterat veritatez: nec timebat.
Et Caplm. sextū. De informatōe
senum a senio.

- Et si senes deō modo di-
ci: debent esse tales: me-
rito magis senes dicī a se-
nio: quod est decrepita etas: Se-
nes dicūt quasi se neclāt. Delirāt
enī propter nimīā senectutē. Et
enī ait Sen. epistola xxxj. Sene-
ctus ē sex: et edhctum putrescēt
- D**

rumo et nūq⁹. Idēz epistola. lxi.
Quemadmodum senectus ado-
lescētiā ita mors sequit⁹ senectū-
tem. et ibi. Quēadmodū in nauē
que in senmā trahit: cum vni ri-
me: aut alteri obstruitur: vbi plu-
rimo locis laxari cepit: et ceteris
succuri nō poterit: nauigū desit-
it: ita est et senis corpore: itaq⁹ d
de putrido edificio: oīa iunctura
dilabuntur: et vū alia claudis: alia
dissendunt. Circūspiciendū er-
go est: quomodo exeat. Sequit⁹.
Nihil habet qd speret: quem se-
nectus ducti ad morte. Huc in-
tercedi nō pōt. Alia genera mor-
tis: spet sunt admixta. Non sic d
senectute. Sūme aut cauere de-
bet senex ab excessu in alimen-
tis: quia ut dī. li. Saturnaliūz: se-
neo citius inebriant⁹ sūt. Aristot-
elem qā i etas corpus siccat: et in
membris vitiōzibus nāles mea-
tuaz: et exaltatio cerebrum aces-
cit. Et sequit⁹. Hinc sūt. vti sani se-
nes magis iuuentū laborant tres
more membrorū iurabantia lin-
gue: abundantia loquēdi: tracum-
die peratione. Studiū ergo talis
senis esse oīz: vti morant⁹ in eo vā-
tā ante q⁹ ipse moriat⁹: ait Senec.
epi. xviij. Morant⁹ i te vīta pū⁹
voluptates: turbatioz: et. Et ibidē
Numerā ānos tuos. pūdebit: ea
vclle q⁹ voluerat puer. et. Et epī-
l. xviij. Nec esse debet opera senis
illa nolle q⁹ voluit puer: et vū mor-
ri. Si enim non sūt tales: erit pū-

E

F

G

et centum annorum: puer. s. mo-
ribus centi annor. ysa. ultimo.
Puer centum annorū modur.
Sicut. et ponit Greg. mor. xvij.
Nihil enī turpius q̄ senex in ci-
piens viuet: ait Sen. ep̄la. xviij.
et plia. Sero est tunc viuerē. qm̄
disidendū est. Hoc enim esse vj
studium sentis: abdicare preter-
itas voluptates: recogitare preter-
pūores culpas: et defectuones ac
suas penalitates semleo. Et. n. ait
Grego. super euangelium lib. i.
omel. i. in illa etate statuta curas
cequitur depūmū: et frequentibus
suspirijs peccatū verge: virtus defic-
loquens verba anhelat: interci-
dit et si languo: desinit sensibus
q̄a salus egimdo est. Et enim
recitat Senec. epistola centesima
decima: verba Virgilij referens.
Optima queq; dies miseris mor-
talibus cui. Prima fugit: subeū
morbi: tristisq; senectus. Et labor:
et vire rapit inclementia mors.
Et sequitur. Meliora p̄teruolāt:
deteriora succedūt. Ubi ponit exē-
plum bonū: q̄ quemadmodum
ex amphora: qd̄ primo effluit: sin-
centissimū est: grauissimū et turbi-
dū qd̄ subdit. Sic i etate nra: qd̄
optimū est: in principio est: ad-
q̄ exhaustre in alijs patimur: vt
nobis fecem referuēmus. Inde
et senectus insanabilis morbus ē
Ideo qui senectutē cognouit: in
posuit tristēm illā vocauit. s. Vir-
gilius. et alibi. Paletieo habiliū

morbi: tristisq; senectus. Id Boe.
de consol. c. i. Venit enī prop̄a-
ta malis inopia senectus. Et vo-
lor: etatem iussit iuste sua. Scit
autē senes: se non habere annos
qui transierunt: et se dicunt hēre
prout dixit Lelius cui dā dicens:
Sexaginta annos habeo. Ulos in-
quit dicens hēre quod non habet
Et hoc ideo: q̄ illi tēpus: et au-
dissimos sui deserit. Nec qd̄ su-
ratum est: metū est: nec quod fuit
ait Sen: de naturalibus. q. li. v.
in fi. Ex quo ergo non restat seni-
spes d̄ vira: et impossibile est diu-
terna vllatio moria: nō restat nī
si q̄ homo studeat bene mori in
senectate vberi et plenus dierum
cū sancta patribus. Et vt sic mor-
tal debet bene viuerē in iuue-
tute et merita congregare plima.
Ecce. xv. Huc in iuuetute tua nō
congregasti: quomodo inueni-
es in senectute. Sic enī dies i iu-
uentute tuas et senectus tua. Deu-
xvi. Et vj mori reliqua exēplū
bonum iuuenib⁹ post fecit: se-
cit ille bonus senex: q̄ ait. i. Ep̄i-
chee. v. Adolesecēbus exēplū
forte d̄relinquā. et. Quā glorio-
sio sint boni senes ait Ecce. xv.
Quā speciosa veterano sapientia
Sequit. Corona semā multa sa-
pientia. De sapientia et o et virtuti-
bus senum: et eorū operib⁹ ac lō-
gentate 2 n. lib. viij. Ubi narrat
d̄ quod i qui cū centesimū annū
ageret: interrogatus quāpropter

M

N

Cōmuniloquii.

O diu viuere uellet: ait. Quia nihil habeo qđ senectutē meā accuset. Non enī gliandū est seni de senectute etatis: nisi esset senectus sapientia et uirtus. ait. Senec. epla. 50. Nō ut diu uiuam? curandū est: s; ut satio. Est longa uita: si plena est. Implet ađ: cum annis sibi suis bonum reddit: et ad se potestates sui trāstulit. Quid illis sexaginta anni iuuant per imperiā exactu? Non uixit ille: sed in uita mortuus est. Et sequit. Quemadmodū in minore corpore habui pōt homo esse perfectus: sic in minore tempore potest esse uita perfecta. Queris: Quid sit amplissimum uite spaciū? vsq; ad sapientiaz uenire. Et ibi de alijs senibus uirtuosis. Contra secundus gradus abulionis est: senex sine religioe prout dī in tractatu. de duodecim abusiis ubi dī. Quid stolidius esse potest: si meno ad perfectionē festinare nō contendat: qđ totius corpore senectute consecutus ad internū properat. Caligat oculus auris grauer audit: et sic de alijs membris: que omnia: rueram domum corpore cito pronuntiant. Et ponit exemplum. Sicut in lignis reproba arbor apparet que post flores fructus non exhibet: sic reprobus est: quem flores iuuentutis deferunt. Et tñ bonoru operū maturoru fructus non inpendit. Sequit ibi. Laude sunt uic paruale: que i carne nō ueterascunt

et hōiem ad peccatū trahūt. s. cor et lingua: qđ nomas cogitationes quas cor machinari sentit: lingua pandit. Laucat igitur. s. uicilis etas: ne iste particule iuuenescētes totam armoniā destruant. Et subdit regula generalis. Eūcuius etas considerandū est: qđ est si eminenti dignū seu. Idōc agat quo nec uitā: nec etatem. nec ministeriū uilescat. Predicator ergo cum predictis pferat de eis qđ competūt cuilibet dñe etas: noticia et inhonestas dissuadendo et suadendo contraria.

¶ Terna distinctio. De informatione nobilium sanguine.

¶ Caplm. primū. Qđ non gloriētur de sua nobilitate.

Ebet similiter predicator admonere homines et eis conferre de his que spectant ad differentias conditionis.

Sunt enī aliqui nobiles et ingenue conditionis et sunt alij ferions pditionis et seruili. Nobiles igit admonendi sunt: ne se efferāt. aut inaniter glīent de sua nobilitate: nec vilipendant alios aut contempnant. Et eos enī eq sūt nobiles respiciēdo. s. ouginē. Et ista noia. s. seruus: libertin? aut ex ambliuōe sunt: aut ex iuria: ait Sen. epla. lviij. Job. xxxi. Numquid non in uero feci me qui et illi? ubi Greg. mor. xxi. vi. s. p.

T

V

bitum est. Deo hoc natura equa
 les sunt sed accessit dispensatio
 ordine ut quidam prelati alia vide
 antur. 2c. Rone ergo indifferen
 tie originis non oportet multum
 gloriari. 2cc. Quid superbis ter
 ra et cinis. Item non oportet mul
 tum gloriari ratione superioritatis
 illius partis cuius est ista nobili
 tas. est enim ex parte carnis et sa
 guinis que est infima pars homi
 nis. Vide. 2c. Gloria coram ab vtero
 et partu. Item nec ratione alie
 nitatis illius nobilitatis ab eo cu
 ius ut esse ait. Voc. 2ij. de conso.
 c. vi. Quam sit inane inquit et
 inuile nobilitatis nomen: quia non
 videtur. Que si ad claritatem refer
 tur: aliena est. videtur namque esse no
 bilitas quedam de meritis proue
 niens laus parentum. Sed si ad
 claritudinem predicando facti: illi
 sunt clari necesse est: qui predicat
 tur. Quare splendidum te: si tuam
 non habeo: aliena claritudo non
 efficit. Item Epule de deo So
 crano. In hominibus considerandi:
 non illa. aliena estimare. Sequi.
 aliena voco que pariter peperc
 runt. Et post. Generosus eo: pa
 rentes laudas. Ideo Hiero. epi
 stola. cxxij. Non est igitur gloria
 de nobilitate carnis: Quia nec
 vitia nec virtutes parentum im
 penenda sunt filio: Nisi supple
 fuerint imitatores parentum. Et
 Criso. omel. v. dicit. quod nobilitas
 vel bonitas cognatorum non va

let nisi fuerimus nos ipsi boni. Et
 Idem omel. ix. dicit. quod bonitas
 parentum non prodest: ponens
 exemplum de Esau. Item su
 per Jo. omel. lxxx. Non valet
 habere patrem Job sine opibus.
 Item non est glorandum de
 ea ratione modice vel nullius vi
 liano. Et Crisostomus super
 2 Bath. Omel. ix. dicens quod non
 prodest malis bonitas parentum:
 et nihil obest bonis eorum ma
 lina. Et idem super Joh. Omel.
 xxx. Cognatio carnalis non va
 let sine spirituali. Item non est glo
 randus de ea ratione possibilis
 degenerationis ab illa. Illibiles
 enim dicit ista nobilitate sepe de
 generant aut et aliter libro. 2ij. c. v.
 ponens exemplum de multis qui a
 splendore parentum degenerave
 runt. dantes seignante: sordibus
 et nequie. Unde ait de tali: quod est
 monstro simile. Ideo vocat ta
 les nobilia potentia imbuta sor
 didibus. Similiter vocat ea defor
 mes umbras gurgite turpidis
 Hinc et quidam sapienter ait: quod non
 viuentes sunt nobilitatem penitus
 sed sub umbris eorum sunt similes
 lotio sordidie: sole illuminatis.
 Item non est glorandum de
 dicta nobilitate ratione iudicij du
 rioris: nisi filius imitator sit patris
 ut entis ait Crisostomus. vbi. s. omel.
 xxix. Bonus parentum nihil valet
 sed ex hoc magis iudicium sumi
 mus. Et ut ait Iuuenalis loquens

B

C

D

E

Cōmuniloquii.

F **S** tali nobilitate. Omne animi vici-
um tanto conspectius in se. Cri-
men habet. quanto maior q. pec-
cat hī. Et alibi. Incipit ipso: uni-
us erat stare parentū. Clariorq.
fasset pudenda. Por-
dicta ergo nobilitas vana est: in-
fructuosa: nocua. nisi illam co-
mitemur vera nobilitas. Quas fa-
cit virtus aut ibi. Vigenalis. di. q.
virtus nobilem facit. Nobilitas
enim vera est: animas q. morib.
ornat. Nec est appetenda: acgre
reda. renuenda. Ille enim gene-
rosus est: q. ad virtutē bene a na-
tura est composuit: au. Sen. epi-
stola. xlv.

C Capitulum secundū. De vera no-
bilitate.

Tem est nobilis qui s. m.
phie documenta videt.
Nobile enim facit phia
ait Sen. epi. xlv. di. q. Pla-
tonem phia fecit nobile nō inue-
nit: verū aut nobilitatem eē facit
generatio spualis q. est s. m. deuz
ait Crisost. super Math. omel.
xlvij. vera nobilitas sola est volū-
tates dei facere. Et hic est mōus
nobilitatio. Nec in filio magna
sapiam: nisi eoz vntes hēam.
Nec in paribus nobilib: nisi
sim: illis filios. Et de hoc Hiero-
nymus de coniugio. Sola inq.
apd dei libertas est non sentire
peccatus. Sima apd dei nobili-
tas ē clarere virtutib. Hic Ber.
ad Eugenū. Sen. apostolorum

est non altū de nobile q. mox in
genuitate et fidei fornicie. Sūt
igitur monendi nobiles: ne glo-
rientur inanis de carnali nobilitate
resed. corpso diligenti. caueant a
peccatis. An. Zul. primo de offi.
c. vij. In bonis: et potentie ac
glorie cupiditatis: magis cauē-
dum est: ne qd peccet. Ecce
solum est de mīlis: au. Greg.
primo dial. c. xvi. di. Nonnullis
nobilitas gūta parit ignobilitatē
mētis. Et isti faciūt: quasi clipeo
ad peccandū et defendendū. scī
peccatis de sua nobilitate. Con-
tra quos. i. De. i. Quasi libem e-
nō quasi velamen habentem ma-
litie libertatem.

C Capitulum tertū. De instructio-
ne ignobilū.

Contrario monēdi sunt
e ignobiles: vt studeāt no-
biles esse virtutib: licet
nō sint nobiles nobilitate sangui-
nis: q. humili loco nati nisi cla-
ri fuerūt ait. Ba. l. iij. c. viij. ponēt
exemplū de talib. Sicut de Tu-
lio hostilio: quē in cunabulis ac-
cepit: agreste tugurū: cuiusq. ado-
lescens in pecore pascendo fuit
occupata. validior etas Roma-
nū imperium rexit et duplicatū.
Senecr. in altissimo maiortatis
fastigio fuit. Et ibi de talibus.
Similiter narrat qualiter hu-
milis nan fulserit nobilitate phie
Socrates inquit nō solum homi-
num consensu verum etas Apo-
lonto oraculo

M lino oraculo sapientissim^o iudice
tuo phanarethe in se oblitiscit:
et Sophonisco patre marmora-
rio genit^o: ad clarissimam glorie lu-
men accessit: et si virtus per seip-
sam estimat magister optimi vi-
te. Et ubi. Quam matrem Erup-
tes: Aut quem patrem. Demo-
stencio habuerit. Ipsorum quoque
nomen seculo ignoti sunt. Alie-
ris eius matrem cultello ven-
didisse: omnium pene doctorum li-
tere loquunt. Sed quod aut illius
tragica: aut huius oratoria et cla-
rue. Nam ergo de humili gene-
re: clara tamen phia et virtutibus
magis commendabilis est: nobili
et alto genere nato: talibus caren-
te. unde Iuvenalis vbi. S. **Do-**
lo tibi. prout sit Therites cum in
sis Ecryde filius vulcanus arma
capessas. Et te Therite filius pro-
ducat Achilles. Quasi et. **Be-**
lior est probus natus ex patre hu-
mili et vili: quam natus ex nobili: et ta-
men improbus et villosus.

Capit. iij. Quid non est gloriandum
de parentum donis naturalibus.

Et sicut gloriandum non est
de nobilitate parentum si
ne nobilitate virtutum ita
sunt admonendi homines. ne glori-
entur inaniter de excellentia donorum
naturalium. nisi regantur regulis vir-
tutum gratiarum. Immo. **Q**uod acce-
pit quilo plura dona naturalia: si
de qua parte animum: quia sunt inge-
nui et memoria: siue a parte cor-

poris: quia sunt sanitas: pulchritu-
do: agilitas et humilitas: huiusmodi
esse debet. **Barth.** xvi. vni credit
quingenta talenta. vbi Greg. super
euange. omel. ix. Tanto quilo debet
esse humilior et manere: quanto se
obligatorie conspiciat in reddenda
ratione. **Et i. cor. iij.** Quid habes
quod non accepisti. Et si acce-
pisti: quod gloriaris quasi non acce-
peris. **Jo. Hier.** ix. Non gloriatur
sapientia in sapientia: sed in stultitia
in similitudine sua. Cum enim ta-
lia coisint sine bonis et malis: nul-
lus debet eis extolli. Sunt enim
bona quedam hereditaria. **hered.**
du. dei: et quidam filiorum concubinarum
ait Aug. de parentia. **Et Greg.**
mor. Quedam sunt dona sine quibus
ad vitam non pervenitur. **Alia**
sine quibus pervenitur. Et **codez. xi.**
Quedam sunt dona que mutantur:
quidam que ornant. De talibus igitur
nemo extollat: ne per ea peccata
cumulent. Sunt enim multi abutentes
bonis dei. Sicut qui per industria
naturalis et prudentia alios
impugnant et seducunt ac mala si-
bi multiplicant. Sapientes enim
sunt ut faciant mala: bene autem
facere nesciunt. **Mat. v. Et Luc.**
xvi. Filii huius seculi prudentiores
filio lucto in generatione sua
sunt. **Et Similitur** sunt abutentes
sua pulchritudine: et alios allicien-
tes ad malum. Sicut homines
pulchri et impudici: vel mulieres
quarum pulchritudo alios allicit

Comuniloquii.

Storiceat: cū deberent ex hoc am-
plius deū amare et laudare: pro-
pter. xi. Circulus aure⁹ in narib⁹
fuit mulier pulchra et fatua. Sus-
enim licet haberet circulū in na-
ribus aureis illi non pceret: quin
supponeret stercoreib⁹: et soderet
animā dīnā obuiatēz. Ita mulier
pulchra et fatua pulchritudinem
onstat omni leonatorū: et pnuiscet
ei seditan: cū eam deberet post⁹
oculare: ne aspicientes illa quea-
ret. exemplo illi⁹ adolescentino de
quo Halc. l. iij. c. x. dicit: qd ado-
lescēdo in eib⁹ rura regnōe excellē-
tia pulchritudo: cū intra ipē qd
plurimz feminaz illustriū oculos
solicitarēt: ac per hoc vitiis ac pa-
renib⁹ eaz se suspectū esse cerne-
ret: ois decorē: vultuib⁹ p̄fudit
Deformitatēqz sanctitatis sue fi-
dem: qd formā irruantūm alie
ne libidinis maluit. Et de eodez
Ambro. l. ij. de virginitate ait. In-
uenē veteres fabule ferunt: cum
ppter admirabile ois pulchritu-
dinē in amorē incenderet semē-
nas: signantib⁹ et arasse vultum
suū: ne qua euz amare posset.
Noneat igit predicator diuin⁹
hoies nō gliari de prediciō: nec
se arroganter efferre: qz nō ex la-
lib⁹ sunt hoies estimandi ait Se-
ne. epla. lxxix. vt enī ait: oia do-
na sua pstant ex p̄pitiō. vbi ponit
exempla. vltz ferulūas cōmem-
dat: sapor vitiū: velocitas seruiz:
terre sarcinaz equū. et sic de alijs.

Id enīqz rei optimū esse dī cui
nascit qd censet. In homine qui
des optimū est rō. hac animalia
anteceat. deos sequit. Ratio er-
go pfecta: p̄pitiū bonū hominis
est. Cetera sibi cū aialib⁹ comū-
nia. valet scilicet hō. et leones si-
mulier valet: formosus est: et pa-
uoneo: velox: et equi. et sic de alijs
Quid ergo i hoie p̄pitiū: et rōd
Ratio. hec recta et p̄sumata fel-
citates hominis implet. Sed nō
ē ratio perfecta sine diuina grana
siue gratuita v̄tute. vñ ait Sēf.
Ibidē. Nec ratio perfecta virtus
vocal: eadē y honestū ē. Id uā-
qz vñ bonū est in homine qd
vñū hominis est. Et post. Bon⁹
aut est homo: si ratio explicata et
recta est. ad nature sue vtilitatem
p̄mendata. Nec dicit virt⁹: hec
est honestū et v̄tutū hominis bo-
nū. Quia gloriā in vñō glo-
riā. i. cor. xi. Et gloria nra hec ē:
testimoniū cōscientie nostre. vñ
et sapientes virgines habuerunt
oleum in vasis suis: sed fatue ca-
ruerunt. Math. xxv.
Quarta distinctio. de informa-
tione hominū quo ad differen-
tias sustentatiōis. siue possessiōis.
Cap. i. De admoniōe diuinā.
Ebet similiter predi-
cator dei alloq homi-
nes et vultur admo-
nere fm differentias
sue sustentatiōis vel
possessiōis: admonēdo diuites

eo mō quo debet admoneri: si
milititer pauperes. Et qz de bonis
admonitione. Gre. di. pastoralis
falsus instructio dicendū breuiter
de his ad occasionem dandam.

B

Sūt enim diuites admonēdi q
ad diuitiaz pgregatio: ne inu
ste cōgregent. s. per rapinas: vlu
raas. l. dolosas mercaturas: siue
per alios modos quibus inuiste
pgregant: ppter qd dicunt ma
monē iniquitatis. Math. vi. vñ
Hieron. epla. xviij. Dia diues
antiquus: aut heres iniqui est.

C

Isti etiā sunt admonēdi: ne diui
tie ab eis inordinate appetant vñ
amēt. Qui enī volūt diuites fie
ri: cadūt in varias temptaciones
et in laqueo diaboli. i. vi. Et q
amat diuitias: fructum nō capiet
eis. Ecc. v. Sūt etiā admonēdi

D

ne impie ab eis retineant: paupe
ribus elicientib⁹ et silentib⁹ non
puidendo. Ecc. v. Noli anxius

esse in diuitijs inuictis. Eccl. i. Jo.
li. Qui habuerit substantiā hui⁹
mundi: et viderit ftes suū necessi
tatem habere: et clausit viscera
sua ab co: qz charitas dei ma
net in illo. Et ftes sunt admonē
di: ne pfidat in diuitijs: eo qz ea
duce sunt et delectabiles: nō va
lentes ptegere: aut defendere in
die vltionis: nisi bene erogentur

E

puer. xi. Am confidit in diuitijs
corruet. Eubodē. nō pderit vi
uere in die vltionis. Et ftes sunt
admonēdi: ne superbiant et vi

uitijs nec pauperes ptenāt. Thl.
vi. Diuitib⁹ hui⁹ seculi ppe non
supbe sapere: nec sperare in in
certo diuitiaz. Non enim ppter
diuitias sunt apd dei electi. Jac.
ij. Nolite in personaz acceptioe
habere fidē. Sequit. Si introierit

F

in conspectu vestro vir anulans
aurem habens et. Et sic sunt ad
monēdi: vt sciāt se nō posse ex
hoc mundo diuitias ferre. Job
xxij. Diues cū dormierit: nihil
secū afferit. vbi Greg. mor. xviij.

Qui cū reb⁹ nostris durare non
possunt: qz aut nos eas mouen
do deserunt: aut ille nos viuētes
quali dseruit peritendo. Jō restat
vt diuites admonēant de pui
tando terrenas omnia et celestib⁹
Alit ibidē Gre. Terrena seruādo
amittit. n⁹: largiēdo seruam⁹: pa

G

trimoniū nostrū retentus perdit.
muo: manet erogatus. Sequit.

Agendū nobis est: vt res absolu
te perituras: in non perente co
gam⁹ transire mercedem. Ideo
Luce. xvi. facite vobis amicos
de mamona iniquitatis. Et math.
v. Diuitibus huius seculi ppe.

et. Sequit. Bene agite: diuites
fieri: in bonis operib⁹: facite tri
buere: thesaurizare boni funda
menti. et. Pauperes enim sunt
latores nostri in celis. et effert
elementas que dant eis quo ad
fructū: aut. iug. li. sermonu ser
mone. iii. Elementas enim vbi
quasi sacculus cu ipso. Ecc. xxi.

H

Cōmuniloquii.

Ide voluit de^o et aliqui essent pauperes quibus daret elemosinam: ut regnū celorum esset venale: at ibide sermone xxxvi. **I**te sunt admonendi diuites: ut precauāt et precogitent futuras penas que interrogant diuitib⁹. **I**. amargib⁹ diuitiaz: et eis herentibus. **L**uc. vi. **M**he vobis diuitib⁹ qui habetis hic consolationes vestras. **J**aco. ii. **A**gite nūc diuites plorate villantes in miseria vestris. **I**uste igitur debent diuitie congregari: ordiate amari: pie errogari: et salutem affectu premuni: ut dictū est. **S**unt enim bone: sed non faciūt bonū. sed quibus est bene vtiendū. ait **A**ug. de verbis dñi s^{mo} ne. xli. Quid p^ode^t plena archa bonitatis: nisi p^octus? **B**ona vis hēre: et bon⁹ eē nō vis. **T**ribulscere debes de bōis tuis si oom⁹ ple nabōis: te malū hz oñs. **1**o. c. **M**eniz est et his homo estimāduo vel reputāduo ait **B**en. ep^o tola. xxi. **E**u voluentis veraz hominis estimationez videre et scire quāto sit: nudū inspicere. ponat idest deponat patrimonium: ponat honores et alia fortune mercedia: corpus ipsum etuaz: et antemur inuere quāto. **I**ustq⁹ finalit⁹ noan suo magis. **1**o. c. **N**on solum admonendi sunt diuites de predictis: sed etiam ad p^osiderandum diuitiaz villatesq⁹ lutam sunt et terra. **A**baeb. **M**he ei qui multiplicat non sua. **1**o. c. quo ag

grauat contra se beniam lutam: unde **A**po. **D**ivinita ut **A**percora arbitrat⁹ est: que retro sunt oblitiscēs. **P**hil. ii. **I**te admonendi sunt ad considerandū molestia: diuitias concomitantes. **S**pirit. n. sūt suffocantes verbuz **L**uce. vii. p^ote exponit **G**reg. ii. **I**. super euāgē. **D**aniel. xvi. q^o mētem: cogitationū suaz punctionibus lacerant. **I**tem admonendi sunt ad considerandū eaz salutas. p^opter quod dicit saluator. **S**allane diuitiaz. **E**t vere fallaces ut ait **G**rego. dicta **D**aniel: quibus nobiscū manere nō possunt: et q^o mentis inopia nō deponit. **S**ūt eniz diuitie vmbra et inbecillia: lutas qui dissoluit: nos agit. **I**de nō est in eis gloriandū: ait **E**riso. sup **I**o. **E**t sap. v. **Q**uid nobis p^ouit superbia nostra: et diuitiaz iactura pulit nobis. **1**o. c. **Q**uittas. **T**ransierūt hec oia tanq⁹ vmbra. **E** **I**te admonedi sunt: ut p^oderent multa: moda eazum impedimenta. **L**igamenta enim sunt: musculi sunt: onera sunt amanti bus eaz. **G**ap. xlii. **C**reatura dei facie sunt in temptationem aie hominum: et in musculum pedibus insipientiū. **1**o. c. **A**ug. de verbis dñi. **D**aniel. xlii. **A**mor temporalū viscus est spūaliū p^ognatum. **C**oncupisti: hēstisti. **1**o. c. **A**mor enim nūdi adulterat animam. amor fabulatoris castigat: ait idē **D**aniel. **E**t q^o difficile est

N

O

P

habere diuitias: et non amare:

Ideo piculose sunt possessoribus
ait Saluator. **Mat. xix.** Si vis
perfectus esse uade uide omnia. etc.
Dequil. Facilius est camelum per
foramen acus transire. etc. hec et
multa alia considerantes anteq: di
uitias pretempserunt tam omni sine
regentes q: studiosi et sapientes:
q: sancti ac filii dei sequentes: ut
pat. bñ infra parte. vi. ubi de pau
pertate religiosorum. **60.** Quia si
assuant nolite cor apponere. De
diuitis ho nō considerante predi
ctam ec. prouidente sibi de eternis
tabernaculis dicit in tractatu de.
xix. abusus. Quare inq: abusus
nō gradus est diuitio sine miseri
cordia: qualis est ille qui supflua
non distribuit indigentibus: nec
thesaurizat in celo. Ideo dicitur
maledicti avari. **Mat. ar. xxv.** q:
qui preteribant cor tabernacu
le nō dicebāt. Si dictio omni sup
vol. et al' sint diuiti epulo **luc. xxi.**
Capit. ii. De admonitiōe pau
perum: et paupertatis utilitate.

Similiter sunt paupe
reco admonendi de eis q:
ad eos spectant. Et cum
dicatur paupertas duobus mo
dis scilicet a mera necessitate. et a
voluntate. Pauper enim est qui
vult esse diues scilicet qui pauper
est rebz nō voluntate: ait **Augu.**
li. i. serm. omni sermone. xi. Enafr
autem infortunatus sit pauper et o
luntate dicitur. **j. parte. vi.** ubi de

voluntaria paupertate religiosorum.

Pauper autem necessitate est in
struendus de longanimitate sufferē
na paupertatis: ut eas sustineat qñ
medicamentū et purgatorium suu
rum in perfectionē ait **Gre. sup**
euange. omel. vltima loquens de
diuitie Epulone et **Agar**o paupe
di. q: quos morz infirmitas vul
nerat: medicina paupertatis cu
rat. **Ysa. xlv. iij.** Elegite in camē
no paupertatis. **Sup. quo. Enso.**
super Mat. on. cl. iij. ait. Pau
pertas est camin' qui est horribi
lior igne. Sicut enim eger non bz
gravari de medicamento: nec pur
gandus de purgamento siue pur
gatione: sic pauper monedus est
ne de paupertate grauet: sed sus
tineat sicut medicamentū: exemplo
Thobie. iij. c. dicentis. Paupe
rem quidem vitam gerimus: sed
multa bona habebim' si iunueri
mus deū. **Item** admonedus
est pauper non solum de sufferē
na paupertatis: sed de placenna
et acceptatione. ut cum ait **Sci.**
epistola. ij. hō est a reo est letis pau
pertas. Qui enim cū paupertate
bene conuenit: diues est. Non q:
par habet sed q: plus cupit. pau
per est. **3 deo Gre. sup. Ezech. ii.**
ij. omel. vi. Ille pauper est q: eger
eo qd nō habet. Mas et qui non
habet habere timen nō appetit
diues est. Et **Sci. vltima** epistola.
Non pauperē pura cui quānūli
cūq: superest. Alii enim satis ē

Cōmuniloquii.

Est enim quasi dices cū nō ha-
beat. puer. xij. ¶ Itē est admo-
nendus pauper de cauēda vera
paupertate q̄ est in appetitū diuina-
rii. Alii Grego. vbi. s. paupertas
quippe in mentis inopia est non
in qualitate possessionis. Mā qui
cū paupertate conuenit: pauper
nō est. Et maxime admonēdus
est: vt cāceat a vera paupertate
que est in peccato. Vbi eīz est ve-
ra paupertas scilicet veraz diui-
narum. Apoc. iij. Picio qz dices
sum. Sequitur. Et nescio qz mi-
ser eo: miserabilis pauper cecus
et nudus scilicet priuatione vera-
rii diuinarum De qbus Iesai. xxx.
iij. Diuine salutis sapientie et scien-
tie: timor dñi. Ipse est Thesaur⁹
eius. vt enim ait Ihero. epistola
xcv. Pauperē non facit cōmen-
dabiliorē paupertas si inter for-
des et inopiam peccata non caue-
at. Job. xxi. Et absq; opimento
pauperē. Vbi Grego. mora. xxi.
¶ Adin⁹ inops est qui vestem nō
habet q̄ qui humilitatem. Ideo
odibilis est deo pauper superbi⁹.
Eccl. xxxv. ¶ Itē admonēdus ē
de acquirendo diuino spirituali
bus vt sit in deo diues: et impleat
domum cordis thesauro celesti.
Vnde Aug. super ps. li. Dom⁹
est inanis: et cor plēnū rūtione. Se-
quitur. Pauperes scilicet boni
querūt vnde cor impleant: diui-
tes vnde archam. Et idē super
Jo. omel. xxv. Felix ille habet au-

riū in archa: ille dñm in cōscientia
Compara rētrūq;. Ille habz qd
perire potest. et vñ perit. Ille hz
deum qui perire non potest. et ibi
habet quo frustrari nō pōt. Pe la-
num est ergo: q̄ aliis et est opulē-
tior: et eius opulētia diuturnior.
Deus enīz est opulētia mentis:
ait Aug. v. de ci. c. xvi. j. et felices
facit. alt. ibidem. ¶ Item admo-
nendus est: vt consideret pericula
diuini in alienatione sue pauper-
tatis: et modica mōlimenta que
habet diue in diuina et inume-
ra tormēta. Vbi enīz multe opes
misi sunt q̄ comedit eo. Quid
p̄dest possessor: nisi q̄ cernit et
uitas oculis suis. De quibz. Diui-
le p̄seruare in malij domini sui:
perierunt in afflictione pessima.
¶ Itē admonendus est ad cō-
sideranda comoda paupertatis:
que sunt. Securitas ab hostibus
exteriorib⁹ et conscientie: a perfen-
sionē interiorib⁹. Prociūditas: Socia-
bilitas: et sic de alijs. Vnde nar-
rat Aug. v. confessio. q̄ transiens
per vicū vidit pauperē mēdicus
iocantem et letantem: et ingenuit
loquens ad socios. Amib⁹ co-
nantib⁹ quibus laboramus nihil
volum⁹: nisi ad securam letitiaz
peruenire: quo nos mendic⁹ ille
p̄cedit. Sequit. Ille letabatur
ego anxius eram. Securus ille:
ego trepidus. et. Nō poeta. ¶ Ita
re rita facultas. Pauperis angu-
stias latis. ¶ Munera mundi in

B

C

D

reflecta dei. Et alius. In prelo
prelo nō ē: dat cēsus honores.
Alius et amicos: paup vbiq̄ la
cet. Et Iuuenalis. Cūabit vacu
coram latrone viator. Ideo secū
dus plus loquē d paup̄tate aut
I Paup̄ertas est odibile boni: sa
lutis mater: curaz remissio: sapiē
tie reparatio: negociū sine dāno
intractabilis substantia: possessio
sine calūnia. incerta fortuna: si
ne sollicitudine felicitas. Ista pau
pertatis comēda et alia nītra an
tiqui cōsiderātes: in paup̄tate vi
xerūt. vi patet in pte. vi. C. Ite
admonēdus est: vt phideret filij
dei paup̄tatem: qui cūz cēi diues
oluz: egeni p nobis factus est. ij.
cor. viij. Cōsideret et ab eo pau
pertatis p̄mēdabilitatē: et promi
sionuz pauperum mīsericordiam.
Mat. v. Beati paupes spū. et.
Et Mat. ix. Pauperz suz mīse
rebit. ps. Alio pauper saluus fa
ciā. Et licet sint pauperes necessi
tate: sustineant in patienter et vo
luntate et caueāt a peccatis. Im
pleant archā cordis diuino spū
tualib⁹: vt beatificēt cū Laq̄
ro in regno beatitudinis. vñ de
bono paup̄e narrat Greg. super
euan. li. i. c. xvi. q̄ fuit qdā Ser
nullus nolē reb⁹ pauperem mēto
diues paralytic⁹ a p̄meua erate.
Iū ad seruandū mater cū fra
tre aderāt. Quicqd aut ex clemo
sina poterat acciperet eorum
manib⁹ pauperibus erogabat.

Sequit. Studebat in dolore deo
gratias agere: hymnis dei et lau
dib⁹ sp̄ vacare. Qui in extremis
posuit pegrinos et hospites vt sur
gerent et hos canerēt portat⁹ est.
Et cū mortis cū eis psalleret: vo
ces eoz p̄pescuit. di. Tacete. Nū
quid nō auditis q̄te laudes re
sonant in celo. Et sic mortu⁹ est:
et magna fragrantia odo repleti
sunt vsq̄ post ei⁹ sepulturā. Ecce
aut ibi beatus Greg. q̄lucet e vita
exiit qui equanimiter flagella tol
lerauit. G. Cōsimul legim⁹ in vñs
patrū li. i. an. fi. de quodā sene q̄
volutū videre aiām iusti et aiām
peccatoris a corpore eruntes. Et
cū venisset ad ciuitates vbi solita
rius qui credebāt sanctis morie
bat accedēs. ad eum vidit tartari
cū supra eū descendentes: mē
tes gladiū habentē quē posuit in
corpore: et aiā abstraxit. Qui cū
p̄cessisset vidit peregrinū in vi
co mouētē nō habentē curam
Ild quem accedens vidit descen
dentes Michaele et Gabaelem
rogātes aiām vt cūct. Quā nō
eruntes ait Gabriel Michaele.
Eume cā. qui ait. Iustus sum⁹: vt
sine dolore educam⁹ eas: et abiq̄
vi. Et ecce vi. s. videbatur venit
David cū cribara: et psallentes
de hierusalē. Et vt audim⁹ psallē
tes egressa est aiā: et a Michae
le recepta: in celū portatur. Qui
ergo paupes sunt necesse patiēter
sustineāt p̄pter deū: exemplo dī

Cōmuniloqui.

etor pauper vt beatificent in ce-
llo. Et de solibus debet p'dicator
cum pauperibus conferre.

¶ Quia distinctio. d' adu'mōe
hoiūz h'z differētiā q'ntat' vite.

¶ Capl's. i. d' admonitione exi-
stentium in peccato.

¶ hoc similit' predica-
tor admonere hoies
p'uersimode s'm va-
riam vite eorūz qua-
litatez: vt si sint in pec-

K **o**
cator: efficaciter suadeat: vt pec-
cata d'mināt: ne sathane seruiāt:
et ne p' viā p'dictōis se in infernūz
precipitent. **Re. xxi.** Quasi a fa-
cie colubū fuge peccatū. Dequibz
dentes leontis: dentes illi' interfi-
cētes aīas hoīz. Quasi rūphea
b'la acuta iniquas. Sicut enīz su-
geret hō colubū intorcentem: et
leonē deuorantē: et rūphea trun-
cidat: ita sic debet fugere peccata.
vñ et bestia vocat' **Aug.** arā gres-
sorez mādatorz dei li. de. x. cordis
De peccatis aut' et t'regressionibz
h'z q' sunt in peccatis: et miseris
p'conutāb' et sequentibz: in bre-
uiloq'o de virtutibz. **¶** Quāz
aut' gētilēs detestati sunt peccatū
ob solā turpitudinē q' scilicet ni-
hil turpe faciendū est bono v'tro
si etiaz ex oī parte lateat: nihil in-
iuste: nihil libidinose: nihil in eo
penitens est faciendū plia p'sta-
det. vñ **Eulāij.** de offi. c. iij. reci-
tano fabulā quandā introductāz
¶ Solatone: de quodā q' vocaba-

M
tur **Sigeo:** quē serūt fabule de-
dūse in magnū hianūz: vbi aīad-
vertit equum enecū in cultro late-
re vidit corp' hoīe: magnitudis
inuitate: viditq' anulū aureum
quē detraxit. Qui cū venisset in
p'silio pastoz. Erat enim pastoz
regino: et puerisset palj anulū ad
palmas: anullo videbat: et ipse vt
debat omnia. Idē autem rursū
videbat cū in locū anulū reuo-
casset. hac igit' anulū opportunita-
te: regine stupū intulit: reger in-
teremit: et alios quos voluit. Et
sic repente anulū d'ificior: rex ex-
omīa est. **Adic.** hūc anulū ait
Aul. et si habeat sapiēs: sibi plius
peccare nō licere pūet: q' si nō
haberet. **¶** Monestā enīz vñ boni
non occulta querit. hanc cande-
z fabulā introducit **Ambro. iij.** de
offi. vbi ait. Quid necesse est sin-
gere istū equū? **Et** q' eo tēdit
v'trum sapiēs si vñt hoc anulū
quo possit flagitia celaf: vñt pec-
care: cū hoc pateat ex rebz gestis
scilicet q' nolu sic fuit de **Dauid:**
qui inuenit **Paul** in spelunca: et
noluit occidere. i. **Re. xxi.** **¶** Vñ igit'
tur gentiles sic detestati sunt pec-
catū ratione sue turpitudinis: aliter
debet fidelis illd detestari. **¶** Ideo
Deñ. ep'lā. iij. nūquā fac cū vñt
litigam? q' persquat sine modo
sine fine. **¶** Nam illis nec modus
nec finis. Que cū cor vñm lani-
ant et si aliter tēhi nequeat: ip'si
cor cum illis euellendum est. **¶**

N

O

epistola. **Desidero** 3 vicia asperere
vici: 3 ambitione contumelio
se: volo luxuriam obiurgari: libi
dinem traduci. **Considerans**
ergo fidelis enormitate transgres-
sionis q est in peccato: q peccati e
pervanatio legis divine & celestis
um: inobedientia mandatorum
ait Ambrosius. li. i. de para. **Siue** de-
ctum vel factum vel concupisum co-
tra legem eternam. ait Aug. contra
falsitatem. xxi. **Ite** fidelis conside-
rans peccati esse mortem anime:
pervanatione vite eterne que deus
est. ait Aug. in sermone. **Plan-**
gio mouetur: sed plange impius.
Plangio a quo discessit aia: & no
plangio aiam a qua discessit deus.
De ore eius spualio. est aie a dei
cognitione auersio. ait Aug. de
duabus aiabua. & mors est cum
eam deserit deus. ait idem. xlii. de
ci. c. i. **Considerans** etiam fidelis
non solum per peccati amissionem
dei: & bonorum spualium: sed et
ignominiosum seruicium. **Ha-**
bitans in peccatis. **Seruent** estis
eius cui obedistis. Ro. xi. **Con-**
siderans etiam horadus peccati
secorem & putredinem: q tollera-
bilis tanto puridus fetet homi-
nibus q anima peccatrix deo: ait
Anselmus in meditationibus. **has** mi-
seras peccati & multas alias con-
siderans fidelis de quibus in bre-
uiloquio de virtutibus & bone-
re peccatis: & detestari: exemplo Da-
uid dicentis. Iniquorum odio ho-

bul. Et de vitiis in generali & eo-
rum nocumtibus. ait Aug. li. de
sacramento. parte. iij. c. l. q septem
sunt peccata criminalia. **Sequitur**
Superbia aufert homini deum.
s. per appropriationem: **Inuidia**
proximum: Ita scriptum. **Decidia**
spoliatum flagellat. **Quarta** fla-
gellatum cecidit. **Sola** electis sedu-
cit. sed **Luxuria** seducunt: seru-
tini subiicit. **Et ibidem.** **Quarta** ro-
natio: in sanitate sua vas est soli-
dum & integrum: quia vicia hoc
modo & ieiunt & corripunt. **Per**
superbiam inflatur: per inuidiam
arescit: per iram crepat. per acci-
diam frangit: per auaritiam dispo-
gitur: per gula inhiat: per luxuriam
conculcat: in latum redigit. **Quid**
autem sit vnumquodque eorum de-
scribitur. **Superbia** est amor p-
prie excellentie: **Inuidia** est odium
felicitatis alienae. **Ira** est irritatio
bilis perturbatio mentis: **Decidia**
est ex colusione mentis nata tri-
stia: siue odium & amaritudo ad
imoderata. **Quarta** est imode-
ratus amor pecunie: vel imode-
ratus appetitus habendi. **Gula**
est imoderatus appetitus edendi.
Luxuria est concupiscentia expe-
riende voluptatis: vel concubitus
desiderium supra modum: vel con-
tra rationem effereus. **In** his vici-
is oriuntur cetera mala: prout ait ibi-
dem. **Hi** enim sunt duces aciepe
& exercitus viciorum. **Iob. xxxix.**
Procul odorati bellum: expono

R

S

T

Cōm uniloquii.

donē ducum: et collatum exerci-
tus. Ibi bñ Greg. mor. xxi. de
his septem vijs que sunt duces
exercitus viduunt. Et de vicijs
que nascunt ex eis: in supradicto
tractatu.

Capitulum secundū. De admoni-
tione penitentium.

Redicator ergo dei dis-
suadeat hominib⁹ vicia
vicia: et inducat: ut pu-

gnent contra predictos duces exer-
citus: ut eos interficiant cum de-
monibus sicut fecit Josue. viij.

V Sup quod dicit orige. omel. xij.

q rex Bar significat diabolum:
cuius populus sunt vicia. Iuvari-
cia: detractio et huiusmodi. In-

terficiunt⁹ autem demones: non eo-
rum propriam substantiā perime-
nto sed propriū epus eorum: qd

est facere homines peccare. Sol.
lij. **E**t: orificare membra vfa q

sunt super terrā: fornicationē: im-
munditiā. et. Et qd hoc fit per pe-
nitentiā: suadeat homines ad illas

exemplo beati Iohannis Baptiste:
qui incepit predicantē a penitē-
tia. Mat. iij. **P**enitentias ague.

et. Et exemplo Saluatoris: q eo-
dem modo predicavit. Mat. iij.

Penitentiam ague. et. Et exēplo
beati Petri act. iij. **P**enitentiam

igit. et conuertimini: et deleantur
peccata vestra. Et enī pñia qua
dicit hostes interficiuntur: Et

Iugu. liij. de ci. c. v. **P**enitentia
ale resuscitat: et mors ipsa occidit

Dequib⁹. Crucifixio interior ho-
minis pñie dolores intelliguntur

et continente quedā salubritas cru-
ciatio: per quā mors impietatis pe-
rimis. Est autē penitentia optima

reus que defectus reuocat ad pro-
fectus ait Iugan. **D**iponositicon

Sine penitentia est admissa de-
flectere: et pñia nō admittit: ale

idem d. ecc. cognis. Et De laude
ho pñie: et sic sit efficane ponti-

exempla multa. **D**iero. i. ep̄la ad
Heceannū de morte Iabiele lo-

quens de mirabili humilitate pe-
nitentie: pñie. **P**ne credens li-

cere: luxuriosissimū vtrūq; emig-
tere: alium superinduxit. **D**oro-

tuo ho superinducto sicut refer-
ibi **D**iero. in seipsam cōuersa q

tempore solent vidē negligē-
tes: iugo futuri excusso liberi⁹

agere: adire balnea: volitare per
plateas: vultus circūferi et mere-

tricos et festinos: ipsam sacrum
inducere: errores publice saluti. et

torā vrbe spectāte. **R**omana autē
vicin palce in basilica quadā nā-

tem in ordine penitentū: qd et p-
suteris cum omni populo illacri-

manu: sparsum cinē: ore luctu
squalidas manus: sordida colla

submittere. **P**ne ingit peccata la-
menta hec non abluunt: **P**ne

minam negationem: trima pñel-
sione delictū. **A**aron sacrilegi-

um et constellationez ex auro et vitul-

fraterne comexere pecca. **D**avid

sancu ac mōsuecunt viri ho mi

cidium pariter et adulterio: septem
dierum emendauit fames. Iace-
bat in terra voluabat in cinere:
et oblitus regie potestatis lumen
quererebat in tenebris. Illumq; tñ
respiciens quem offenderat: la-
chrymabili voce dicebat. Tibi
soli peccavi et malum coram te fe-
ci. Atq; ita factū est. vt qui ruens
docuerat: vtrūq; suto quolibet sta-
re non posse ne caderet. doceret
per pñiam quomodo cadere re-
surgeret. Quem tam impiū legi-
mus inter reges. Et Achab de q̃
scriptura dicit. Non fuit talis: vt
Achab. qui venūdatus esset sa-
ceret malū coram dño. Cum rñ
propter sanguinē Naboth corre-
ptus fuit ab Elia. et audisset irā
dñi: occidisti insuper et possedisti.
Ecce ego inducam super te ma-
lum. et demetam posteriora tua.
ec. Scidit vestimenta sua: et ope-
ruit cilicio carnē suam: et iunauit
q; et dormiuit in sacco: et ambula-
bat demisso capite. Et tūc factus
est sermo dñi ad Eliam. vicas
Vonne vidisti Achab humili-
tatem coram me? Quia ergo humi-
liatus est mei cō: nō inducam ma-
lum in dieb; eius. O felix penitē-
tia que ad se dei traxit gēlos: et su-
rentē sententiā dñi: confessio errore
mutauit. Hoc idē et Eudanas
in Paralipomenon et rex istius
ne fecisse legit in pphio. Publi-
cana quoq; in euangelio. Ex
quibus pñia non solum indul-

gentiam: sed etiā regnum accipe-
re meruit. alius infam dei reuoca-
uit: tertius peccata suā verberis
pugnis oculos nō leuabat ad ce-
lū: et multo infior recessit ex hu-
mili confēssioe vitiōrū: q̃ phari-
seus: superba actatione virtutū
dicamus ergo illam hostiā pla-
cabilem: et sacrificium deo acce-
ptum spm̃i contribulatum. pec-
omnia dñi. vbi. s. Quatuor s̃
est penitendum. et de parib; pe-
nitentia et vilitatib; eius dñi
est in breuiloquio de virtutibus:
Tibi de penitentiā.

¶ Sexta distinctio. De admoni-
tione hominū s̃m̃a differētiā
statuum.

¶ Capitulū primū de admo-
nitione coniugum.

¶ Similiter p̃dicatores de-
bet aloqui homines:
et cum eis cōferre s̃z
differētiā statuum
que sunt p̃tinentie cō-

ingaliter: vidualiter: et gēgalo. Qua-
liter autē admonendi sunt coniu-
ges dictum est sup̃a parte prima
Et de hoc etiā Aug. de bono cō-
iugali per totum.

¶ Capitulū secundū. De admoni-
tione viduarum.

¶ Similiter et o admonende
sūt vidue similiter dñi
est sup̃a. i. parte. Quas
etiā admoet Ep̃o. i. T. b. v. dicēo
Elidua eligatur non minus sexa-
ginta annorū. que fuerit vniua ṽ

Cōmuniloquii.

Retor. Sequit. Holo. 11. Zinno
 tuo quoq; que vno contine sue
 rant matrimonio: corona pudici
 tie honorabant: prout ait Valeri
 li. ij. c. i. vt habuim est. s. parte. ij.
 di. iij. c. vj. Tales aut viduas cō
 mēdant Hiero. contra Iovin.
 exemplificana de muliere que se
 cundo nubere noluerunt. Sicut
 de Martha Latonia filia: a qua
 lugente vtrum: cū matrone que
 rerent: quē diem haberet vltimū
 luctuariū: dū quē et vte. Illa enī
 que sic flebat virū mortuū. de se
 cundo matrimonio non curabat
B Similiter de alia: quā cum p
 pinqu^o moneret vt secūdo nube
 ret: effegit sibi etatem integram:
 faciem bonam: nequaquā inquit
 hoc faciam. Si enī que bonum
 vel meliorem vīrū habuero q̄
 ante habui: nolo nubere timore
 ne perdi. Si malū quid necesse
 est: post bonū pessimū sustinere?
C Similiter narrat ibiq; porcia
 minor: cū laudaret apud eā que
 dam que bīa maritata fuerat: ait
 Felix et publica matrona nūq̄ ni
 si semel nubit. **S**iliter Mar
 cella maior rogata a matre nube
 re noluit. **S**imiliter Valeria
 amīso seruo viro suo nobili:
 nubere renuit. Et interrogata q̄
 re ait sibi. maritū secundum: nō
 semper viuere: seruū autē sibi
 semper viuere. Et ibi multum de
 hoc. Unde subdit. Amicē nupte
 Claudias et Corneliās. mulieres

de progeniebus illis. Et cū Apo.
 mulieribus bigamiam: vel ter
 gamiā legerint indulgentē: legāt
 anteq̄ religio nostra fulgeret in
 mundo vnicubas semper hūisse
 inter matrones decior: per illas
 mulierib; fortune sacra solūt fieri
 sacerdotem nullum bigamiā nul
 lum flamen binariciū: ab enī fi
 bus Serophantos in cunis ca
 strati: et postq̄ in pontificatū ele
 cti: viros desinere esse: ad rāscā
 te forbitione. s. cuiusdam herbe.
 Multum autē honorat ibi Hiero.
 viduas ad seruandā viduitatem
 et neuterato nubant. **E**t de ser
 uanda viduitate: et qualis vidua
 debeat et bōa Hiero. epla. xxiij.
 que intulit de viduitate seruā
 da: vbi multū de bonatē scēdas
 nuptias enūterans multas eoz
 molestias. Unde ait. Nolum^{us} sci
 re quales debent esse vidue. **L**e
 gam^{us} euangelii fm Lucā. Erat
 inquit Zinno. pphissa que vixerat
 cum viro iūto septē a virginitate
 sua. et hec vidua erat vsq; ad an
 no octuaginta quatuor. Que nō
 hēdebat dō templo ieiunio et ob
 secrationibus vacā. seruica deo
 die ac nocte. Recordemur silitē
 vidue Sareptane: que sue et filij
 salutē Dele preclat famem. **u**s.
 Regū. xviij. Legam^{us} Judith vi
 duam consecrā ieiunio: et lugu
 bri habitu sordentem: quemodo
 lugebat vīrum Judith. viij. **S**bi
 of. q̄ erat Judith vidua dñi tri

duo et mensibus sex : que in su-
 perioribus domus sue secretum
 sibi cubiculi fecerat. ubi cum puel-
 lis clausa morabatur : habebat super
 lumbos suos cilicium : ieiunabat
 oibus diebus vite sue : preter sab-
 bata et conventus : et festa domini is-
 rael. Eratq; eleganti nimis aspe-
 ctu cui vir suus reliquerat diuitias
 multas : et familiaris copiosam. Et
 hec erat in oibus famosissima quod
 ieiunabat deum valde : nemo erat
 qui loqueretur de ea vllum verbum
 malum. **Jo** subdit. **cap. pp. vi-**
ctoniam de **holoserne** **yoachiz**
sumus **ponnifer** **cu oib. presbrite**
ris v. et **et** **videret** **judith.** **Que**
et **esset** **ad** **du. benedixerunt** **et**
et **dicentes.** **Et** **glia** **hierlm tu** **le**
teat **israel.** **in** **honorificentia** **po-**
puli **nostri** : **quod** **fecisti** **virtutem** : **et**
confortatu **est** **cor** **nostrum** **et** **co-**
struat **amantiam** : **Et** **preter** **virtu-**
tutum. **alteru** **nescientia** : **Jo** **man-**
etia **in** **eternum.** **Ecce** **quod** **ista** **clau-**
sa **manebat** : **abstinentia** **et** **cilicio**
delicatu **corp. macerabat.** **Indie-**
rat **enim** **quod** **propterea** **David** **clau-**
stram **vsq;** **in** **diem** **mortis** **sue** **in**
viduitate **viventeo.** **is.** **Regu. ix.**
Colloquuta **enim** **mundanoru** **cor-**
rumpit **et** **permutat** **sepe** **animas** **p-**
sectorum. **Idcirco** **idcirco** **ad** **custo-**
diuiz. **Nolo** **habere** **confortum**
matronarum : **nolo** **nobilium** **ac-**
cedas **domos** : **nolo** **te** **frequent-**
videri. **ut** **plenius** **quod** **esse** **notu**

sit. Cur facis intarta viro tuo. Ad
 hois coniuge dei sponsa quid p-
 peras? Dilece in hac parte sanctas
 superbiis. Scitote illis esse multo-
 rem. Et post. Ratio tibi sit egres-
 suo in publicum : matres te que-
 rant in cubiculo tuo. Nunq; ca-
 tibi decet procedendi : si semper
 quando necesse erit tuas profe-
 ctura. **Aboderatus** **abuo** **et** **nun-**
q; **venter** **explet.** **Et** **post.** **Sine**
tibi **quod** **iudicia** **ieiunia** : **et** **refe-**
reno **sacietate** **iungis.** **Nil** **enim** **p-**
dest **biduo** **triduoq;** **tristitia** **va-**
caum **portare** **ventrem** : **si** **comple-**
tur **saturitate** **ieiunium** **hec** **ibi.** **Itz**
ait **idcirco** **parum** **castitati** **credo**
sine **sua** **appendim.** **Et** **idcirco** **et**
castitatem **sua** **sit** **appendim.** **Et** **pn-**
mos **est** **no** **euagari.** **Si** **vlm** **do-**
mo **propria** **maneret** : **vel** **temple-**
o. **arc.** **exemplo** **anne.** **pphiuse** **de**
quo **supra.** **Euagario** **enim** **in** **vidu-**
to **reprehendit.** **Et** **bi.** **v. c.** **Si** **sut**
occidit **discunt** **circuire** **domos** :
 non solum occidit : sed et verbose
 curiose loquens que non oportet.
¶ Secundum est ciborum aspe-
 ritas : quod prout est ubi. s. vidua q
 in delicto vult vivens morua e
¶ Tertium est vestimentorum vilis-
 tas. De beata enim virgine dicit
 epiphanius quod vestes proptu co-
 loris amabat et portabat. Viduas
 autem delicate ornatas arguit idcirco
 in epla ad Eustochium. ubi ait
 Viduas plerasq; viduas anteq
 nuptias : iudicem conscientiam

K

L

M

N

Cōmuniloquii.

mentia nisi veste protegere: quas
nisi tumor vieri: et infantum pro/
diderit vagitus: erecta ceruice et
et iadentibus pedibus incedit. he
autem lepide et festiue videri volunt
et quas viderint palent: miseram
et manichea vocat. Quap̄ vestis
tenues: quibus exquisit⁹ lectus et
delitiosus: stricte manice brachi
to adherentes: molles gestas: fra
ctis incessus. hec apud illas tota
viduitas hec ille. Nemo inquit et
Hiero. de viduitate seruanda ad
viduam paupercula in euāgelio
duo minuta mittentē in gacophi
lato cuius deus et oblationē lau
dauit Iesus. et. Vere dico vobis
quod vidua hec paupercula plusq̄
omnes misit. Luc. xxi. Et idem
Hiero. Quid angustiarum nu
pue habeant didicisti in ipso nu
pui: et quasi coturnicum carni
bus vsq; ad nauseas saturata ea.
Sequit. Quid vix tibi ratum in
gerere quod noxiū ē. Bruta aia
lia et vage aues in easdē pedicās
et reptis que euaserunt non inci
dunt. An forte ppter liberos hoc
vis. Sed ridiculus est sperare, p
certo: quod multos videas non
habere. Sequit. Vnitare potius
sancti matrem tuā. cuius ardor
in xp̄m: palor ex tenui: elemo
sina in pauperes: obsequiū in ser
uos dei humilitas cordis et vesti
um: et in cunctis sermo modera
tus. Et post. Accipe quies occa
sionem. et fac de necessitate viru

tem. Similiter ep̄la. xcv. de hoc
multum inter laudes paulē ma
trio Eustochy. exponens illud. I.
Thi. v. Adolo adolecentulas nu
bere. et c. nullam occasionez vo
te aduersano. et c. Luc enim idul
serit sedas nupual subdit. Iaz q̄/
dani declinauerunt post Satha
nam. Aude inquit qualia sūt sedas
matrimonia que tñ lupanari⁹
preferunt. an cui Melius est eni
nubere q̄ vi. Quasi dicat: Et/
dua que nō pōt vel non vult cō
tinere maritū potius hōiem acci
piat q̄ diabolus. Et interferit ibi
verbus Eirgilij. lib. iij. Lncidos.
Ille meos pami⁹ qui me sibi iun
xu amores: et substituit ille habent
secus seruatiq; sepulcro. Et idem
Hiero. de hoc multa ep̄la. xcvj.
loquēs de triplici statu. scōiugū
conuentū. et virginū: et de eoz
coronis. Ebi narrat de viro q se
pelluit viginū vxoies et de mu
liere que habuerat viginū duos
viros. Qui fuerunt matrimo
nio copulati. et erat spectatio toti
Romē quis quem efferrer ad se
pulturā. Sed vicit maritus: et to
tius vrbis populo conciente co
ronat⁹: palmam portans vxoies
multitudine feretrum precedebat
Ideo Hiero. alloquēs viduam
cui scribebat. obsecro te inquit: vt
ista testimonia non noveris quib⁹
duo miseris et incontinentib⁹ sub
uenis: sed illa potius lectico quib⁹
duo pudica coronat. Sufficiat

bi: q̄ perdidit primā virginē /
tatto gradu: et per tertiu venē /
ria ad secundū. I. per officiū con /
lugale ad continentiam viduales
Et ibi multū de hoc et huiusmo /
di habet. ¶ Qualiter autē cane /
re debet vidua malam societate
et suspitēz. Idēro. epistola. xcvf.
Dicit. vbi ait. Quid facit vidua in /
ter familie multitudinē. inter mi /
nistrom gregē. Et sequit. Ca /
ueto omneō suspitionē: et q̄qd
de te probabiliter fingi pōt. Ne
autē in fingatur d̄ vltā. Non am /
buleturē te calamitratu. pec /
rator. non hūmō factu in semi /
nam: nō canto. is diaboli vene /
nata dulcedo. nō inuēto nūd⁹
nil artū semineat: nil tibi in ob /
sequio molle iungat. Habeto in /
ferus solatia. Semper in man /
bus tuis oluita sit lectio et i cre /
bre orationes: vt cogitationū om /
niū sagite quibus adolescentia p /
cuti solet: huiusmodi clipeo repel /
latur. Et post. Nesciat vidua bi /
gamie indulgenti i re. Et Augu.
de continentia viduali. In omni /
bus spūalibus delictis quib⁹ fru /
untur inupte. sancta carnis con /
uersatio cauta esse debet ne forte
cū mala vita non sit per lasciuia:
mala sit fama et negligentia. No /
bis enī ē necessaria bona vita no /
stra: s̄ aliis fama nostra. hec ille.
¶ Qualiter autē in vidua debet
esse ornata. Idēro. eplā. cxiij. al /
loquens viduā. n̄ ait. Quid facit

in facie xpiane purpurissus et ce /
rusa quorum alterū rubor: et ge /
narum et labiorū mēnūtur alitē
candorem oris et colli. Igno in /
ueniunt: fomenta libidinum: im /
pudice mentis. Indicia vt habuit
est. S. Sequit. Quid aliud poli /
centur aliis ostēdimus. Lingua
psonat castitatem: et totū corpus
p̄fert impudiciā. ¶ Qualiter
autē debet esse sobria abidē. Quid
inquit necesse est: nos tacere po /
dicā: que sine coniubio et ap /
pendio suo. s̄. continentia et par /
tate fidem sui facere nō potest.
Apo. macerat corp⁹ suū: et adole /
scētia feruente cibo corpore: se /
cura est de castitate. Vidua enim
in delictis videt: mortua est tibi.
v. c. Arden ea quippe diaboli sa /
gite: neludū et vigilari frigore
restringunt. et. tibi. v. bene d̄ in /
structione viduaz. Vbi ait Apo.
Viduas honora que vere vidue
sunt. Si qua autē vidua filios aut
nepotes habet: viscat parū do /
mum suam regere: mutua vicez
reddere parentibus. Idēro enim
acceptū est cor. i. d̄. d̄. An: autē ve /
re vidua est. et desolata speret in
deum. et in ster orationib⁹ et obse /
crationib⁹ nocte et die. Illa que
in delictis est: viuens mortua est.
Vidua eligat non nū⁹ seragin /
ta annorū. que fuerit vntas viri
vroz: in opibus bonis testimoni /
u in habenda: s̄. filios educant: si
hospitio susceptū scōp p̄decola

Cōmuniloquii.

Ant: si tribulationē patientib⁹ sub
 ministrant: si oē opus boni ope
 rata est. Adolecentiores viduas
 denota. Cum enī luxurie fuerit
 in xpō nubere volūt habites dī
 nationē: qz pām i fidē irritā fece
 runt. Simul autē et oculo discunt
 circuire doctos. Non solū autē
 oculo: sed vbose et curioseloq̃n
 tel. que nō oportet. Et Eug. ep̃a
 liij. multum de perfectiōe vidua
 rum. vbi ait qz magis aliis debet
 orare vidua. Etay. cōfessionū lo
 quens de matre sua. Illa inqt vī
 dua casta pia et sobria q̃leo amas
 tu deus. &c. Unde narrat Mal. li.
 iij. c. iij. de Antoma femina que
 amorem mariti egregia fide pen
 sauit: forma et etate si drens: cubi
 culum sororis pro cōiugio habu
 it: in eodē qz thoro alteri⁹ adolese
 centi vigor exunctus est: alteri⁹ vī
 duatitia experientia consensuit.
Daleo viduas benedicit domin⁹
 pō elidit eas bñdictio benedi
 cit. Locos cap. exaui et prote
 git ac lachrymis cōdescendit. Ezo.
 xxiij. Vidue et pupilli nō nocebit
 Si leseris eos vociterabunt ad
 dñm. Sequit. Ego audis voces
 earum: et egrediet furor meus cō
 tra te. Ezo. xxiij. Monne lachry
 me vidue ad ianuas ascendunt
 et exdñm in oia super pedu en
 tes eas: a ianua quoz ascedūt
 in celis: et oīs exaudior non dele
 ctabit in illis. Et nō solū in
 mulierib⁹ exemplū seruande ca

stitatio: et viduitatis lucrit: s; etiā
 in creaturis irrationabilib⁹ sicut
 in turture: vt ait Ambro. Exam.
 omel. v. vi. qz turib⁹ plūqz pps
 fuerit amissione viduitatis: parē si
 ne vsum thalamū et nōmē habe
 re coniugij: eoqz pām amor se
 fellit eam dilecti morte honeste
 qm et infidelis ad perpetuare su
 lit: amarus ad grāuā: qz plūqz do
 loxer morte qz suauit ex amo
 re generauit. Sequit. Iterare cō
 iunctionē recusat. Illi idē castita
 tem suā referat: illi custodit nō
 mē vrous. Discre inqt mulieres
 q̃ia sit viduitas grāua que etiam
 in auib⁹ p̃dicatur. Ideo i. cor. i.
 Dico in nuptis et viduas: bonum
 esse illis si sic pmaneat: sicut ego.
 Quod si non conueant: nubāt
 Melius est enī nubere qz vti.
 Super qd Hiero. ep̃a. xvj. Tol
 le qd petis est. i. vti. et iam per se
 bonū non est. nubere. Eūge
 licus ergo predicator his occasio
 nib⁹ admonet viduas vt sint
 tales quales descriperunt sancti
 p̃nominati.
Capitū tertū. De isomatiōe
 virginū. et defectu virginitalis: et
 de pena violantiā eam.

Brgines sunt admonēde
 todē mō quo Apo. mo
 ner eas i. cor. vij. vbi ait.
 de virginib⁹ p̃ceptū dñi nō hēo
 cōsiliū autē do &c. Quia stat⁹
 virginitalis est quasi stat⁹ celica
 lis: nō est sub p̃cepto ob suā ar
 duitatem

Gratia et difficultatem. Propter
quod dicit Saluator. Mat. xix.
Sunt eunuchi qui se castrave-
runt propter regnum celorum. Et se-
quitur. Qui potest capere capiat
ut enim dicit Aug. de bono vir-
ginali: virginalis integritas et
puram continentiam ab omni con-
cubitu immunis angelica potio
est: et in carne corruptibili inco-
rupta non perperue meditando. Et
ideo non sunt preceptum de ea: quia
ultra homines est. Nam et quoda-
modo imprudens erat aduersus
nam cogere: alioquin non dicere:
volo vos esse quod angeli sunt. vni
et virgo: maius est premium: vbi
id continentur: quod si fecerit non de-
linquet. et de laude virginis Aug.
gu. de bono virginali quasi p. to-
tum. et Ambrosio. lib. de virginitate.
Quis neget hanc vitam esse de
celo: quam non facile inuenimus
in terra: nisi postquam deus in huius
corporis membra descendit: Et
de Helia: de Joane baptista: de
Maria sorore Ioseph: et de vir-
ginibus quas legimus fuisse in tem-
plo deputatas: et ceteris: hec omnia
in figura contingebant illis: ut essent
sindicia futurorum. Figura in paucis
veritas in pluribus. Et Quales autem
debet esse virgo Apo. describit. i.
cor. vij. Abibat. Mulier inupta
et homo cogitat que dñi sunt: ut sit
sancta et corpore et spiritu. Debet igitur
et virgo sanctitate interiori et exte-
riori immaculata. Et Debet et medua

tionibus divinis vacans et inten-
ta. Et Debet etiam mandatarum
cogitationibus addicta et expul-
siva: ut patet in auctoritate apo-
stolica. Et Debet et sedulitate stu-
diosa: ut deo placeat habere oleum
celestis gracie et interioris leticie
coram deo in vase cordis: ut sit
virgo sapiens obuia christo: et ha-
bens oleum in lampade. Mat. xxv. Et de instructione virgi-
nis qualis debeat esse bene Hiero-
ro. ad Eustochium epistola. xliij.
per totum ubi describit emunctam
virginis prerogativam dicens
quod virginitas non est in precepto:
quia maius est mercedis: quod non
cogitur sed offert. Et purissimus
erat et natura cogit: angelorumque
vitam ab hominibus extorquere:
et id quodammodo damnare quod con-
ditum est. Et ibidem. ut autem filius
ingressus est mundum: novam so-
mitam instituit: ut qui ab ange-
lis honorabatur in celis: haberet in
terris angelos. i. virgines. Item
Ambrosio. de virginitate. Suppre-
ditur inquit virginitas conditio
nem nature: per quam homines
angelis assimilantur. Angeli. n.
sine carne vivunt: virginitas in
carne triumphat. Et Item virgo
debet esse frugalitate et abstinen-
tia sobria. unde Hiero. dicta epi-
stola. Si expertus creditur: hoc p-
mum monco: ut sponsa christi vinum
fugiat pro veneno. hec aduersus
adolecentiam prima arma sunt

L

M

Comuniloquii.

N demonū. Sequit. Vnde et adole-
scencia duplex incendium volu-
ptatis. Quid oleū flammæ adici-
mus. Quid ardentis corpusculo
fomēta ignis ministrant. Pro
deramus cib⁹ et nunq̃ venter ex-
pletus. Sicut ubi quotidiana re-
ueria: et refectio saturitatem sugi-
ent. Item debet esse virgo hu-
militate subiecta et uncta: exem-
plo beate virginis marie dei: in
qua dedicatur sacra virginitas:
putat Hieron. dicta epistola.
Ipsa enim de sua humilitate glo-
riatur: et decum laudat subuecto
de virginitate. Luc. ij. quando
ait. Magnificat anima mea do-
minum. et. Sequitur. Quia re-
spectu humilitate ancille sue. Hu-
militas enim necessaria est vir-
ginitati: et charitas ē custos: et gini-
tas ē locus: ait Aug. de bono
virginali: Et de humilitate beate
virginis quā debet imitari que-
libet virgo. Ber. super missus ē.
Item debet esse tacita silentio
et modesta: et pudore verecunda. ait
Hieron. ad Demetriadem episto-
la. lxxij. Su sermo virginis pru-
dens: modestus et rarus: nec ita
eloquentia pretiosus q̃ pudore.
Beritur omnes te tacente: ita
verecundiam et loquente pruden-
tia. Et ibidem. Namq̃ detractio
ex virginis ore pcedat. Et post
sermo ociosus vniuersus est. Et
ibi multa bona de instructione vir-
ginis: et similiter in sequenti episto-

ad eandem. Item debet esse
quieta et honesta societate comi-
tata non vaga discurrens per pla-
teas et vicos: exemplo beate vir-
ginis marie dei: quam angelus
inuenit in cubiculo et loco archa-
no. Luc. ij. vnde Hieron. dicta
epistola. et ar⁹ sit egressus in pu-
blicum. Nunq̃ cū deesset pce-
dendi: si semper cū necesse fuerit
fuerit processura. Et ibi Sicut
bi socie quas etas pbat et vita:
que quotidie in cordibus suis co-
nant: vbi pascas: vbi cubes in-
meridie. Item dicit esse sanctis
orationibus et virtutibus operib⁹
occupata. Sicut Hieron. dicta episto-
la. Diversas orandi horas habere
debemus: vt si forte aliquo tpe
derent fuerimus ipsi nos ad
officium tempus adimoneat: ho-
ram tertiam: sextam et. Et sic mo-
net virginem: vt sit intentia ora-
tionis vel vni operi. Et idē Hieronius
epistola xliij. alloquitur
maient de institutione filie.
Reddat tibi pensum quotidie
de scripturarum studiis. Et post
assuescat ad orationes et psal-
mos nocte surgere: mane hym-
nos canere: tertia: sexta: et nona l-
acie stare quasi bellaricem xpi.
Sequit. Discat et lanam facere te-
nere colū: rotare sulum: staminis
police vucere. Et dicitur et vir-
ginis morib⁹ et tunc sufficiter
sancti p dicit in tractantib⁹: et ope-
rib⁹: ac episto. lvi. Et licet spe

Q

R

S

clatiter instruant virginē deo ob
calas ⁊ cōsecratas: oībus tamen
virginibus que sunt sapientes et
non sūnt predictę virtutes sunt
necessarię. Deo quoq; virginē
admonēde sūnt: de diligēti sue
virginitatis custodiā ⁊ ne incau
te egrediantur eū. Dūq; ad viden
dū mulieres regiorū: ne corū
pantur ⁊ iniuriā patiant: sicut illa
Gen. xxiij. virginē ei⁹ thesau
rū impreciabilis est: ait. Idcirco
ad Demetriādē loquēs de virgi
nitate. Dūm inquit tue virgini
tas tuā thesaurū in⁹ est: thesau
rū irrecupabilis postq; amissus
est. Idem ad Eustochiū epistolā
p̄dictā. Tūc queso ne qñ dicat
de te deo: virgo israel cecidit: ⁊
non est qui resuscitet eam. Tūde
ter loquor. Cum oīa possit deus
suscitare non pōt virginē post
rūmā. valet quide⁹ liberare a pe
na: sed non coronare corūptam.
Si ergo solliciti sūnt ad custodiē
dū thesaurū recuperabilē mul
to magis thesaurū irrecupera
bilē: de quo ⁊ Mat. xij. Simi
le est regnū celorum thesauro
absconditū in agro. Super quo
Bre. lra. sup. en. ā. omel. xij. Dēp
dari desiderat: qui thesaurū pu
blice in via ponat. virginē ergo
que ostentant suā pulchritudi
nem discurrentes vndiq; ⁊ va
gantes timere possunt ne depre
dantur a latriculū satānicis et
kōtatonibus. De quorū quoli

bet Job. per necessitatem est qñ
fur. Vultus enim adulteri obler
nat coliginē. ⁊c. Sacre autē vir
ginē sollicitę fuerunt de hac cu
stodiā: que malebant pōnē mo
ri qñ virginitatē amittere: ⁊ desī
derabāt deformari in corpore ne
p̄ciperent ⁊ perderent thesaurū
p̄ginitatis: sicut narrat Ambrosio.
ij. de virginitate: Illa sancta vir
gine que fuit ducta ad lupanar:
⁊ intus erat colūba. fons strepe
bant ancipites. Que flectit ⁊ ora
uit. ei. Domine: donasti virgini
teras ⁊ leones domare. potes ho
minū similiter ferinas mentes
domare. Nunc templū tuū in
vaditur: ne panario incestum sa
crilegū. virq; p̄ccetū complere
rat ⁊ ecce miles litroni. Quā tre
mente ille ait. Metueas soror:
veni saluare animā tuā: nec qua
si adulter ingressus sum. Si via
martyr egrediar. Etes imēta mu
temus. vestis tua. me faciet verū
militem: q; martyre: mea quoq;
vestis te virginē. Sume palatū
quo regas crines: abscondas oīa
Solent enī homines crudelee
re qui lupanar exeunt. Quato
igitur habitu enolauit de laqueo
Et cum alius intrasset credēs in
venire puellā: egrediēs ait. Pu
ella ingressa fuit: modo videt vir
gentūq; alijs denūciat. Et mi
les pro virgine dānatus est. Que
hoc audito fertur cucurisse ad
locū supplicij. ⁊ cecidisse de nece.

X

Y

T

V

Cōmuniloquii.

Z Cum ille diceret: ego sum lussus
occidi: te autē absoluit sententia:
ait virgo. Non ego effugui mo-
tus elegi: sed pudoris prædā effu-
gere optavi. Si sanguis crepent
fideiūsores non desidero habeo
vnde solvam. In melata est sen-
tentia: que pro melata est. Fide-
lissor liber est: quando is parat⁹
est solvere p quo fidelis sit. Aut
igitur rea ero sanguis uiuat ero
martyr mei. Sufficiūt membra
morti: quas non in nature oppro-
brium dedisti. Non meritum
tibi cessi id est concessi: vestes nō
pfectionem mutavi. Noli eripe
re beneficium quod dedisti. Sic
q ambo contenderāt: et vicerūt.
A Nec est vitiosa corona sed addi-
ta. Laudanda ergo est hec vir-
go et de virginatio zelo: et de desi-
derio martyrii. ¶ Idem narrat
lib. iiij. q Sothenis: cū esset hō
decora facie: et eā persecutor pal-
mus in facie cedi iubere: illa hoc
iudicio: laici vultū obtulit. ut ibi
fieret martyrii sacrificiū: vbi fue-
rat pudoris temptamentū. Sau-
debat in dispendio pulchritudi-
nis: periculum integritatis aufer-
ri. ¶ Consimiliter legitur in vita
beate Bagide: q eūz eam adul-
tam nobilita quidam in coniugē
peteret: ipsa castitatis desiderio fla-
grans a deo precibus obtinuit:
ut aliqua sibi pars corporis desor-
mitate: olim pcor in ea cessa-
ret instantia. Et tunc oculus eius

vnus crepuit et liquefact⁹ est. Qd
videns pater eius velari eaz per-
misit: et eius oculus sanatus est.
¶ Similiter de alia virginibus
sanctis legitur: q solliciti erāt p
custodiendā suā virginitate: vñ
legitur in libro. qui dī paradysus
de quadam puella: q cū nollet cō-
sentire dñō suo grauius est affli-
cta: respōditq: q ante minurati
mū in piecē sustineret: q pēnit
re. ¶ Ibidem legitur de alia que
intra quoddam sepulcrū sedit p
decēz annos donec mortua fuit.
Cuius vultū nemo videre potuit
Et hoc inquit ideo: q cuiusdam
animus. in nre lesus fuerat: et ne
me videret malui ī sepulchro re-
cludi: q nocere anime ad sūm-
dinem dei facie. ¶ Similiter le-
gitur ibi de virgine apud quā la-
tuit beatus Athanasius: per sex
annos. Que cū eēt mire pulchri-
tudinis: consuevit vitare aspect⁹
hominū: ne ex suspitione: aliqua
macula notaretur. Ad quā veni-
ens sanctus Athanasius ait. De-
us mihi nocte dignatus est rēue-
lare: apud nullū: vt apud illi vir-
ginem hospitaret: me posse salua-
ri. Illa dō piecō vāno cogita-
tionib⁹ lauit ei pedes et nūstrauit.
Et transacta persecutione sub-
ito in ecclesia cōstanter apparuit
dicitq amica. Apd vos n̄ latui
vt possitis iuraf nescire vbi essey
In cella dō virgia latui: vbi nū-
la suspitio poterat esse de me.

F **I**bidem legit de virgine Julia
na: q. Augustinus metuit seductos
paganos: et fugientem bēnio sulce
pit: et celauit sibi: ministrans.
C Similiter narrat Hiero. ep. l. a
xlii. de virgine sacra que videri
noluit a beato Martino qui vo
lebat videre eam: mouit et ca
stitate precellat. Que misit ei Lu
cenium: ac per fenestram respiciens
ait sancto viro: ora pro me propterea
quod a viro sum iustitia. O fas
egit sanctus deo: eamque vidit.
Quod periculosum aut sit sacra vir
ginitatem impedire: vel deo sa
crata virginis violare patet ex
eo quod narrat Hieronymus. epistola.
xlii. et q. Proterata nobilissi
ma femina iubente viro qui pa
truus erat Eustochij virginis ba
bitus et cultus ipsius virginis mu
tauit: cupiens vincere virginis
propositum et matris eius scilicet
Paulę desiderium. Uolebat enim
quod nuberet. Et ecce eadem nocte
cernit in somno venire angelum
terribili facie minantem penam:
et hec verba frangentem. Tu au
sa es. viri tui imperium preferre
exemplo. Tu caput virginis del
facilegio manibus ausa es attri
cere: Que iam arescent: vi sen
tias cruciata quid feceris: et fini
to vno mense ad inferna duca
ris. Si autem in scelere perseuera
ueris: et maritus simul oribaberis
et filio. Que omnia per ordinez
explicata sunt: et scias, misere pniaz

velox significauit interitus. Sic
xpo vlciscitur violatores templi
sui: sicut gemas et preciosa orna
menta deficiendū. Hec autem reuul
non quod insultare velim in calamit
atibus fidelium: sed ut moneam
cum quanto metu et cautione seruare
debeas quod domino spondidisti.
Hec ibi. Nec mirus si de offensa
datur in violatione virginis deo
consecrate: quia sacra virgo vxor: et
regis non militis: quia scilicet spon
sa xpi archa testamenti interius
et exterius deaurata: et custodie
gratia domini: ait Hiero. alloquens
Eustochium vbi. s. vi. zelotipus
deus. non vult videri ab illis sa
ciem tuam. Ipse dicit ubi vna et
columba mea: vna perfecta mea.
Semper te cubilia tui secreta cu
stodiant. Semp sponsum iudat
terram intrinsecus. Crano: ad spo
sum loquaris legens: ille tibi lo
quatur. vere ergo si quis violare
rit templam dei: disperdet illum
deus. i. cor. lii. Et licet predicta in
telligantur de sacris virginibus
deo dicatis: tamen omnis virgo
debet sollicite seruare virginitatem
suam: et si habeat propositum
nubendi. unde fuit lege diuina
Deutero. xxi. Et qui apprehen
dens virginem concubuerit cum ea
debet eam uxorem ducere. Et si
virgo esset et desponsata: si fuisset
corrupta in ciuitate: et non clamasset
debet lapidari. Sicut enim legitur
in vna sancti L. undecima hucul

K

L

Cōmuniloquii.

Mas duranti: ut quilibet virgo in pa-
ternis edib⁹ spōte deflorata: v sua
absq; vlla retractatione sepeliri
debet. Et solator vero super eius
sepulchrum suspendi. Et vi dicti
ibi lex fuit in populo barba-
ro: vt si puella i pīma fornicatio-
narib⁹ grauida inueniebatur s sup-
cilio montis aliusq; precipuaba-
tur. Corruptor vō: capite plecteba-
tur. Si ergo cōmici: et omne le-
gis ignari sic erāt solliciti ad cu-
stodiendā virginitatem. In filiab⁹
suis: ista sollicitudine debent si-
deleo xpiani zelare pro filiarum
virginitate seruanda: virgines. n.
vestales. i. seruientes deo velle
fieri errorem gentiliuz: si inuente-
bantur concupie: viue excohabā-
tur: put legist in prologo hystorie
Romanor⁹: vbi narratur de vna
que cū genuisset infantes: sui le-
gem vna defossa est. vñ de alia
tali narratur q; cum haberet cer-
tam consciam sinceritatis sue: ac-
cepto cribro vella iquirsi sacris
mulo castas semper admouit ma-
nus: effice: vt hoc hauriant in cri-
bro et liberi aquā: et in edes tuā
perferant. Et sic factū est prout
dicit Etale. l. iij. c. i. Nec est intel-
ligendū q; hoc fuerit merito sue
virginitatis: vel obsequi: cū rī-
us ille esset diabolicus: s; fuit iudifi-
catus demonū ad deceptionē ho-
minum: sicut determinat Aug.
loquens de facto huius virginis
x. de ci. xvi. Potuit enīz veniō

permisa sibi potestate: aquas te-
nere in cribro: vt amplius decape-
ret. Narrat etiā ibi Aug. de alia:
que nauem in qua simulacrum
vehebatur conantibus hominib⁹
et bouum immobilē reddidit: po-
na alligatam: i. sue pudicitie testi-
monium mouit et traxit. In om-
nibus autē predictis p̄dicatores vel
moneat virgines esse tales q̄leo
descripse sunt: vt de eis dicatur.
Adducunt regē virgines post eā
Et habeant oleum idest mōres
cōscientie in lampade cordis cū
virginibus sapientibus. Et deu-
ota voluntate sint virgines non tū
more coacte. vt enīz ait Ambros.
primo. de virginitate: non est ca-
ssa que metu cogitur: nec hone-
sta que mercede cōducitur. Vbi
ait de quadam P̄dicagorica vir-
gine: que cū a tyranno cogere-
tur. p̄dere secretum: ne quid in se ad-
erzqueret cōfessiones enīz tor-
mento haberet: mo: su abscondisse
linguam fertur: et in tyranni facie
expulisse. vt qui interrogādi finē
non faciebat: non haberet a quo
interrogaret. Sed victa est cupi-
duzibus: que tormentis vinci nō
potuit: totū animo sed tamen cen-
te vtero. ¶ De fructu autē et p̄-
mio virginitatis Epoc. xij. Me-
mo poterat dicere cāctū. ac. Se
quitur. Virgines enī sunt et se-
quunt agnū quocūq; tent. Sup-
qđ Aug. de bono virginali ait.
Agnū sequi quocūq; tenti est: ip-

fius virginitatem mentis et cor-
poris imitari. Et ibidem. Sandiz
virginum non sunt eadem cum
non virginibus. Quia xpi. Quia
sunt alia aha; nullis talis. Ita.
Ivi. Hec dicit dñs de eunuchis
Dabo eis in domo mea et muris
meis nomen meum a filiis et fi-
liabus. unde Aug. epistola. cxxvij.
T Beatus est in carne imitari vi-
tam angelorum q̄ ex carne augere
numerus mortalium. Hec est vber-
or fecundiorq̄ felicitas: nō vñre
grandescere sed mēte grandescere
non facere pectoris: non visce-
ribus terram: sed oñib⁹ celum
perire. Et de fructu virginitatis
et carnis in malo cauendis nar-
rat Bre. dial. iij. loquēs de puel-
la noīe. Absula. Cui beata virgo
apparuit cum puella in albis ve-
stibus querens ab ea an vellet vi-
uere in ei⁹ obsequio. Qua rñdēte
q̄ sic ait ei beata ego: et nihil vñ
teri⁹ puerile vel leue ageret: a risu
et iocis abstineret. Et q̄ ad eā die
trigesima ventura erat. Huc oīo
mutata est. et sicut dixerat ei bea-
ta virgo ita factum est. et in vñ
mīs posita dicit. Enter ecce dñs
venit. Item narrat ibidem de alia
nomine Tharsilla: que cu venis-
set ad erimum circumstantib⁹ dua-
bus eius fororib⁹ circa lecrum cla-
mauit. Cedite. Iesus venit. Et p̄
virginū perfectione eglia patet
in vñto sanctarum. s. Catharine
Significatio: et Cecilye: aliaz: de q̄m

bus ecclesia solemnizat.

¶ Septima ostensio. De admo-
nitione hominum sibi differē-
tias euentuum vel fortune

¶ Cap. 3. De admonitione ad
studium in prosperitate.

Inuoluer admonendi
sunt homines exites
in prosperitate: ne ex-
tollantur: et exites
in aduersitate: ne de-

sperando terreamur. Illi ne q̄ p-
sperantur. p voluntate: se effera-
nec in ea presumptiose cōfidāt:
istis ne tolerantes aduersa desipiat
et inmutabiles ac labiles nū-
danorū iugiter cōsiderent. Et de
hōz admonitione Bre. iij. pasto-
ralis. c. xvij. unde puer. i. p̄spici-
tas stultorū perdet ea Aug. epistola
lxxij. ¶ Hū duo p̄iculosos ē blā-
dus q̄ molestus. Job. v. Vidit
stultum firma radice: et maledixit
paleamundum eius. Abi Grego.
mor. vi. Quasi per amena prata
ad carceres venit: q̄ per p̄nās vñ
te prospera ad interitum currit.
Et Job. xviii. Principabit cum
consilium suum. vbi Bre. mor.
xvi. Prosperitas gressus obli-
gat. ut sit ad bona p̄dare possint
unde Aug. epistola. v. Illi infeli-
citas felicitate peccant: q̄ pena-
lia nutritur iniquitas: et mala vo-
luntas velut hostis iterior robo-
ratur. Sequitur. Si de p̄ pollere p-
mittat iniquos in prosperitate: mē-
indignatur grauior: et si impune

Cōmuniloquii.

Bea demittat: tunc punit infestus.
Bibi introducti illō poete. Lur-
 riant animi rebuſ plerumq; ſecū-
 dio. Et de hoc Sen. multū de p-
 uidentia vbi ait. Nihil infelicius
 eo: cui non accidit aliqd aduerſi
 qz male iudicauerunt oīj de ipſo.
 Et ponit exempla de illis qui ad-
 uerſa ſuſtinuerūt. Sicut de Be-
 gulo qui q̄to plus glorie habue-
 rit: tanto vitiſius aduerſa tolera-
 uit. Solauit eiz magis vitiſis fuit
 dura pro honeſtis tolerare. Idē
 eplā. viij. Būnera fortune ſunt
 infidē. Et eplā. lxxx. Segetem
 obertos nimia ſternit: rami one
 re franguntur: ad maturitatē nō
 puenit nimia ſecūditas: Idē il-
 liſ euenit quos nimia felicitas co-
 rumptit. De hmoi aut mutabilita-
 te bene Bre. iij. regiſtri ante ſi.
 vbi ait. Dum omnia in hoc mū-
 do mutabilians ordo cōmple-
 nec eleuari. pſperis: nec frangi de
 beuino aduerſis: vt humilitati
 diſcimus quid deliquim⁹: et erat
 tan aduerſitate memorat⁹: ſi hu-
 militatio anchoram teneamus.
C Nihil eiz ſtabile in hac vita. Sz
 hō vt viſitor modo p plana: mō
 ardua pergit. Nec eſt ira ſz gſa:
 per quam diſcimus. vt dei bona
 tanto ſeruemus veri⁹ q̄to humil-
 lius. Artem gubernandi: mare
 tranquillū non oſtendit et obſe-
 queno vctus. Aliquod aduerſus
 occurrat oportet: qd̄ animum. p
 dei. Turpis naufragij rector: cui

gubernacula fluctus eripuit: qui
 fluctuāna vella deſeruit. Ille hō
 laudādiſ qui p̄dicie reſtitit. Et
 de hmoi mutabilitate Gale.
 li. vi. c. vltimo. Vbi narrat qd̄ quo-
 dam: cui omneſ conatus: placi-
 do exhibebant itinere: certam
 cupere rei ſati apphēdebat voia
 nūcupabantur: ſimul et ſoluebā-
 tur: velle ac poſſe in equo poſit⁹
 erat. Anulū quoq; de indutris
 in. pſundum piecit: ne oīa inco-
 modi: expero eſſet: quem tamen
 cōtinuo recuperant: nāp̄o piſce
 qui cum deuorauerat. Sed hūc
 huius felicitas pleniſ ſemper ve-
 lio pſperu: curſus tenuit: Dium-
 theſ Darij regio prefectus: in ex-
 cellentiſſimo montis vertice cru-
 ci aſſiſit: ibiq; p̄muit. Non igitur
 mult⁹ cōſidendū in olutor/
 na pſperitate: ex quo aduerſi-
 tas ſepe ſubſeguit. Enbi narrat
 de alio viū. pſperans poſtea ad-
 uerſa paſſus. Ideo ibi concludit.
 Caduca nimirū et fragilla pueri-
 libus cōſentanea crepidis ſunt
 iſta q̄ vſco atq; opes humane
 diſcuntur. aſſumit ſubito: repente
 diſlabuntur. Nulla in loco: nulla
 in perſona: ſtabilibus inſiſta ra-
 diabus conſiſtūt. Sed incertiſſi-
 mo ſtatu ſoride huc atq; ſilue ac-
 ta: quos in ſublime extulerūt im-
 p̄uioſo recurſu deſtitutoſ: pſan-
 do cladi⁹ miſerabiliter imergūt
 Itaq; nec eſtimari nec dici de-
 bent bona: que inſultor⁹ malorū

amaritudinem desiderium suum multiplicat. ¶ Ibi etiam narrat de Crasso: cui pecunie magnitudo locupletia nomen dedit: sed eadem postea inopia turpem dedecoris appellationem iniisit. Si quidem bona eius a creditoribus: quod solidum preare non poterat direpta sunt: et amara flagellatione non caruit. Cuius ego ambulare: ab omnibus contemnebat qui diues venerabiliter salutabat. ¶ Ibi de narrat de Cassio: qui preure splendore triumphi claritate: condulatus decore: maximi pontificis sacerdotio functus illa ut dicebatur patrono lenatus: postea fuit caruificatio manibus laniatus ante totius foci Romani conspectu. ¶ Similiter de Martio: qui in multis prosperatus: eodem periculis: et multis aduersitatibus afflicto. ¶ Ibi etiam. Quid homini condicione inconstanti: et mutabilis: quem si inter miseros posueris miserissimus: si inter felices felicissimus reperitur. Et de multis talibus ibi bene. Non igitur gloriam de prosperitate mundana: quod vita secunda quasi mare mortuum: ait Seneca. epistola. lxx. Et ubi eadem de inferunt nauigia sobrietatis. ait ibi. Et munera fortune sunt insidie et vitiosa beneficia. ait idem epistola. i. Et. xxiij. Memento quia cito decubas seruire cepit. quod Crescens quia danti mater. Qui. scilicet. prosperatus: postea aduersus affli-

ctus. ¶ Ibi Augustinus de verbis domini sermonum. xliij. Magna virtutis est cum felicitate luctari: et non ab ea vinci. Phil. iij. In omnibus instruamini. Scio humiliari et abundare et penuriam pati. Super quo Gregorius super Ezechiel. mel. viij. dicit. Magna ars est et mire scire discipula: ac toto cordis nixu discenda. Scire sustinet prospera et aduersa. Et ille magnus est: qui blandientibus rebus secundis non seductus ait Ber. ij. ad Ezechiel. an. si. Et de hac materia Seneca. li. de providentia quasi per totum: ubi ait. Fugite vitia: fugite inervitiam felicitatis: qua cum marcescit. Sequitur. Cum oia que modum excederint nocent: periculosissima felicitatis intemperantia est que in vanis mentis et imaginatione evocat. Et ibi. Illud quod merito dixerit miseros quod nimia felicitate torpescunt: quos velut in mari laeto tranquillitas in heros detinet. Idem epistola. xxxv. ij. Res inquietata felicitas ipsa exagitat: movet cerebrum non uno genere alios in aliud irritat. Hoc in potentia. hoc in laetitia. Hoc inflat: illos molit et totos resoluunt. Est enim sicut vinum. quod si torbat. Nulli ergo magnificandi vel beatificandi propter mundi prosperitatem ait Celsus. li. viij. ij. rectius dictum Solonem dicentis: neminem deum adiuvatum debere dici: quod duxit ipsius factis ante ipsum fortune subiecentum.

K

L

M

Cōmuniloquii.

N et ibidem. Interroganti quis nā
esset beator: Anaragoas respō
dit. Nemo inquit ex his quos tu
felices esse estimas: sed in nume
ro illo reperies qui a te miseri cre
dunt. Nō erit ille diuitis aut ho
nonibus abundans: sed aut rursus
eriguit: aut nō ambuloſe doctrine
fidelis ac pertinax cultor: in secul
su q̄ in fronte beator.

Capitlm. scdm. De admodulōe
existentiū in aduersitate.

E his pr. qualiter sūt ad
monēdi sustinentes ad
uersa. s. per oppositū: ut

O non grauentur nimis de aduer
sitate quam patiunt. Aduersitas
enī plus prodest tolerantibus pa
tienter q̄ p̄sentis sicut probat
elegantē Boe. ij. de consol. c. vi.
tūto. vbi ait. Plus hominibus
prodesse reor aduersam fortunā
q̄ prosperā. Illa enī cum v̄f blā
da mentis: hec semper vera cu
se instabilis monstrat. Illa fallit.
hec instruit. Sequit. Illam vide
as ventosā semper fluēt: in ignar
ram. hāc sobriam succinetam: et
exercitatione prudētē. Illa de
uicia vero bono facit: ista ad ve
ra bona illico retrahit. Et simi
liter Senec. lib. de puidētia vi.
q̄ aduersitas non est malum q̄
noceat. s. bonus: q̄ nil mali po
test accidere bono viro. Nō enī
miscent contraria. et hoc q̄ nulla
de his. s. bi auferit: in multo bo
nis exerceat: malis. s. voluptati

bus et lasciuia retrahunt: gloriā
et honorem accēdunt: sicut et of
ficio exemplificat ibi vbi ait. Si
cur amnes hymbies et fontes nō
mutant saporē maris: nec remit
tunt ita aduersari et rē impetū
fortis viri nō mutat animus: sed
in metū statū suo: et quicq̄ eue
nit in sui colorē mutat. Est enim
oibus externa potentior. Sequit.
Quia aduersa exercitationes pu
sat. Athletas inquit videmus: q̄
his cura est cū fortissimā consi
gare. Et parcat enī sine aduersa
rio virtus et tunc apparet q̄ sit
q̄ tuncq̄ polleat. cū qd possit pa
tientia ondit. Quicq̄ accidit ho
mini consuit et in bonum verit.
Sequit. Pnum alium habet de
us ad viros bonos. illos fortiter
amat: et vult: q̄ operibus bonis
et doloribus plena ac diuita cra
gant: et veruz colligant robur.
Nam marce voluit fouere in si
num filios. Et angust inquit p̄ in
bernā saginata: nec fert vllū leuē
illeſa felicitas. Et ibi de hoc p̄ to
rum. Et inde ait. Gaudent magnē
viri rebus aduersis nō aliter q̄
fortes milites belli triūpho. Su
bernatorē in tempestate: in acie
militie intelligas. Et calamitas: viri
tutis occasio est. Illos merito q̄
erant miseros q̄ nimia felicitate
torpescunt. Ignis autē probat: et
misera fortis viros. Nō ē arbor
solida nec formo: nisi quā frequē
ventus incurſat: Ipsa enī vera

2

R

I

T

done constringit. traditque celsi-
gignit. Et exemplificat ibi d. magnus
viris q. multa sustinerunt aduersa
Sicut de Demetrio q. ait. Nihil
infelicio eo qui nihil aduersi in-
uenit. Similiter ponit exemplum
de Albino q. sustinuit ignem. De
Sabino q. paupertate. De Rati-
lo qui exiliant. De Regulo q. tor-
menta. De Socrate q. venenum
sustinuit. Itē Sen. de constantia
sapientia ait: quod admodum quo-
runda lapidum incompugnabilis tu-
ritia est. Non enī. Secan adamus
vel cedi potest. sed oīa incurritia
retundit. Et quod admodum scopu-
li in aliis proscen mare frangunt:
nec ulla scutie vestigia ostendunt
sic oīa sapientia solidior id robo-
ris colligit: ut tam turis sit ab iniu-
ria q. illa que retuli. Consimilia
exempla ponit Lino. sup. C. 2. 2.
Omel. xxiii. Nullus inquit no-
cere potest virgoso viro sed multum
proficere. Et ponit exempla. Qui
adamantem percutit ipse est q. p-
cutit. Qui contra stimulos colei-
transpescit q. stimulat. Ligas ignem
in vestimento: flammam non consu-
mit sed vestimentum. Sic qui insi-
diat virtuosos viros percutit. Itē
Sen. iij. de ira. Et tetta aduro re-
siliunt et cum dolore ecidentia solida
ferunt: ita magnanimi animi
nulla iniuria adfensū sui adducit
fragilis: eo q. percutit. Et subdit
cān. Et superior pars mundi et or-
diuator ac sideribus propingor

non impellit in tempestate: et ol-
tumultu caret inferiora vero sul-
minant: eo modo animi semper ge-
tuo in statione tranquilla collocat.
Itē probat Sen. v. bi. s. de constantia
sapientia q. sapientia nihil potest
perdere: eo q. oīa bona sua in so-
lido habet contenta. Virtute q. fortu-
ita non indiget. Itē concludit: q.
nō potest heri iuria sapienti. Quod
exemplo confirmat. Megetam
inquit Demetrius cepit et: et euz
Scipion plus esset interrogat
viri aliquid perdidit: nihil inquit
oīa enī mea mecum sunt: et tū patri
monium eius in predā cesserat: fili-
os: hostes rapuerat patria: alienā
orationē puerat et tū vrbē ca-
ptam se victū et indeminē testa-
tus ē. Nō debebar. n. secū bona suas
et dissipata ac virepta non dicebat
sua: sed aduenticia et nutū fortūe
sequentia: Et nō nō ut propria ol-
lexerat. Et exemplificat ibi de aliis
qui terribilia sustinerunt nec un-
cto defecerunt sed amplius profe-
cerunt. Et Nō edī ergo sū ad-
uersa tolerantis: ut patienter su-
stineat et considerent: q. aduersi-
tas vera bona non aufert: a ma-
lie et lasciuia cohibet. a peccatis
purgat et premia cumulat: maxie
cum fidelis patienter sustinet p-
pter deū. Sicut sacra scriptura te-
statur per totū: et sicut patet exem-
plo patrum. Iudith. vii. p. nō-
ster Abraham temptat est. Sequi
Sic Isaac: sic Jacob: sic Moyses

V

X

Y

Z

Cōmuniloquii.

fecit & oēs q placuerunt deo: per
 multas tribulationes transiere si
 delecto. Unde Tob. xij. Quia acce
 ptus eras deo: necesse fuit vte
 piano probaret te. Job. v. Beat⁹
 q corripit a dño. Et. xij. Si impl
 us fuero: vbe mihi est: & si iustus
 nō leuabo caput saturat⁹ afflicto
 ne & misia. Ecc. xxvij. In igne p
 bat aurū & argentū & c. Et alia figu
 li probat fornax. Et Job. xij. Quis diligit deus castigat. Et de
 hoc Aug. a. de. ci. c. r. Sicut sub
 vno igne aurum rutilat: palca fu
 mar: sub eadē tribula: stipula cō
 minuit & frumēta pregnant: simi
 liter in pto oleū a murca separat.
 Ut vna eadē via tritice bonos
 purgat: malos eliquat: vānat: va
 stat: & exterminat. Et de hoc mul
 tum Greg. mor. xxvj. Super il
 lud Job. xxvj. Aut dat carmina
 i nocte. Ebi ait. Nil inuiste pa
 timur. Carmē in nocte est: leuitia
 in tribulatione. Et Aug. ptra fau
 sum. xxi. Nullus hoium sic in
 stina predi⁹ est cui nō sit necessa
 ria tēptatio tribulationis: vel ad
 perficiendā virtutē: vel pfirmā
 dam sen approbādā. Et idē cplā
 xlvij. bi. q. tribulatio est ad humi
 litationē superbie: ad probationes
 patētie ad ablationē culpe. Et si
 delio ergo nō debet grauari: nec
 desperare de aduersitate vel tri
 bulatione. Cūz etiam de Salua
 tore dicat Luc. xlviii. Apertuit
 pui xpm. &c. Et cū ipse dicat ele

ctis suis: potestis bibere calicē quē
 ego biburus sum. per calicē enī
 peruenit ad martiriatē: ad gaudiū
 saluti. ait Grego. sup eū
 gelium li. ij. omel. iij. Unde ele
 ctū ab initio passi sūt aduersa. ad b
 itū. Grater sui draconum &c. Ebi
 mor. Greg. alt. Nullus perfect⁹
 est qui inter mala priorū norū pa
 tiens non est. Et exemplificat de
 Abel & Caym: de filijs Noe de fi
 lijs Isaac: de aplo. Et subdit. q
 sicut in tritica grana palea pre
 muntur. & inter spinas rose redo
 lent: sic iusti premunt a malis: &
 tū crescunt & redolent. Mō igit p
 sperantibus polientes bificandū
 sunt propter hoc: nec aduersa so
 limentia: miseri reputandi: etiaz
 testimonio demonū: ait Gal. lib.
 vij. c. i. bi. q. cū rex Diges regno
 & idē oratio & datus abundan
 tissimo instat⁹ animo Epolinem
 p hūmū sicutatū venisset. i. stam
 am Epolinia in qua demon rī
 sa dabat: an aliqui mortaliū se essz
 felicio: demon ex abduo sacroz
 specu emissa voce Epolaum So
 phidū sibi preulit. Io erat Al
 chadū pauperimuo: etate iā sen
 or: terminuo agelli sui nūqz ex
 celsitat: patuli ruri fructib⁹ con
 tent⁹ & sequi. In solenter fulgore
 fortune sue gloriantī respondit: se
 magis approbat securitate ridē
 tuguriū: q tristē curio & sollicitū
 nibus aulam: pauca sup glebas

A

B

C

D

primoxo expetere q̄ pinguiſſima
ludic arua: meta referta: ⁊ vnum
aut duo iuga bouu ſacſſis tuele
q̄ ererit⁹ ⁊ egiatus ⁊ arma vo
racitant⁹ oneroſa: ⁊ vſus horco
li nuli nuntio appetendi. q̄ the/
ſauri os. hominū inſidijs ⁊ cupidi
tibus expoſitos. Itaq̄ Digeo:
vū aſtipulatores vane opimonia
ocum hēre cocupuit: vbi naz ſo
lida ⁊ ſincera eſſet felicitas videt
hec ille. Si ergo demonſtrat eſſe
monitū veritatēq̄ non in proſpe
ritatib⁹ ⁊ affluentijs eā felicitas
nec in paupertate ⁊ adacſitate mi
ſeria. fideles non illas appetant:
nec de hīs glorientur inquit: nec p
pter illas grauentur vel deſpectū
inordinabiliter. Delino enī eſt
parum cuius timore dominū q̄ the
ſauri magni ⁊ inſanabiles prouer
uer. xv. c.

¶ Secunda diſſectio. De admoni
tione hoīuz ſim vtriusq̄ pplexionuz
¶ Caplm. primū. De admoitio
ne exiſtentū in ſanitate.

¶ Imiliter admonendi
ſunt hoīes ſim diſſere
tias complexionum:
Et primo admonen
di ſūt exiſtentes in ſa
nitate: ne ipſa abutant: ⁊ fructuo
ſis operib⁹ exerceant: merita cu
mulent: ⁊ in celſis premia expectan
tizent. Et de hīs Greg. vii. paſto
ſtoralis. c. xxiij. Abſtineat
nendi ſunt in columba. vt ſalutes
corporis exerceant ad ſalutes mē

tis: ne ſi acceptis incolūtijs gra
tiam ad vſum nequite inclinent
dono deteriorēs fiant: ⁊ ne opor
tunitatē ſalutis promerendē eua
cuent. prouer. v. Ne deo alienis
honore tuū ⁊ annos tuos crude
li ne forte impleat extranei vtrūq̄
tuo. ⁊c. hō ſozmudinem meam
ad te cuſtodiam. Ecc. xi. Letare
iuuentis in adoleſcentia tua: ⁊ in
bonis ſit cor tuū in diebus iuuen
tutis tue. Ecc. xxv. Que ſi iuuen
tute tua no congregas quomodo
inuenies in ſenectute tua? **¶** Si
miſer admonendi ſunt: ne ſan
tate ſua deſtruat voluptatibus ⁊
laſciuijs gule ⁊ ebrietatibus: ⁊ ne
ſint homicide ſui. **¶** Multo enī
morboſi multa ſecula faciūt: ait
Sen. epla. xic. Et ibidem. Innu
merabiles eſſe morboſos non mi
raberis. Loquos numera: Sed
antiquius non ſuit ita: qz medici
na paucay ſcia ſunt barbarū. Ne
poſt inuente ſunt mille conditu
re quib⁹ auditas cretare: ⁊ que
deſiderantibus alimenta erant:
onera ſunt plenis. Inde palor: ⁊
nervorum vino madentū tremor
⁊ miſerabilior ex cruditatib⁹ q̄
ex fame inactis. Inde totumēta
oculor⁹ ⁊ aurū ⁊ innumerabili
ſebum genera. Et hic de alijs p
ut enumerat ibi bñ. Ecc. xxvij.
¶ Propter crapulam. multi perie
rant. Qui aut abſtinens eſt addi
cet vitam. Et ibi in multis cibis
erit infirmitas.

G

H

Cōmuniloquii.

¶ Capitulum secundum. De in-
formatione existentium in infir-
mitate.

Contrario sunt admonē-
di infirmi: ut corpso se si-

Ilios dei sentiant: quo eos
flagello discipline castigat. puer.
lij. Me tangere: cū a deo coripe-
ris. Et. ii. Quia vulneris abster-
get mala: put expōit. Regastias
auctoritat: s. ybi. 3. Summū ad-
monendi de panē longanimita-
te: de granari acnōe salutem in
castigatione filiali. ut enim legi-
t in vno patrum li. iii. pte. vii. de q̄
dam fratre q̄ dicebat. Summū in-
firmi-
Rtas nobis molesta fuerit non con-
tristemur: q̄ non possumus fla-
re ad orandum et psallendū. hec
enim oīa ad destruenda corpo-
ris desideria sūt. Sequitur. Sicut
magno et forti medicamento egritudo.
s. corporis curatur: sic egritu-
dine corporis: vita sic rescin-
duntur. Et hec est magna virtus
q̄ in infirmitate tolerantia est:
et granar actione nituntur ad de-
um. Si amittimus oculos: non
feramus graviter: excellentie enī
instrumentū amittimus: et sic de
alijs. Et si infirmus totus corp̄
tener in iterum hōie charitas cre-
scat. Cui concordat quod legi li.
lij. hystorie in parte de bēo An-
tonio alloquente Eudimū: q̄ cu-
z esset parvulus: oculos amiserat
cui deo p. corporalib⁹ spūale d-
dū. Regulas enim grāmaticas et

rhetorice vidēct et alias scias: no-
uim ac vetus testū cognouit et
libros edidit. Cui fert Antoni⁹ de-
xisse. Tu te perturbet amissio ocu-
lorum sensibulum. Tales enī n-
bi d sunt quibus musce et pulices
carere possint. Sed gaude poss-
q̄i tales hēs quibus angeli co-
gnoscuntur: et deus inspiciat. Ite-
videro. epla. lxxi. Non doleas si
non habeo qd formice: musce et
serpentes habent. Loculos carna-
les. sed illum te habere letare de
quo Cant. iij. Vulnerasti me in
vno oculo tuor. Idem aut epla
lxxvi. repetens dōm Antonij ad
Eudimum. Et sicut fidelis nō de-
bet gravari. sed panēter sustinere
amissionē oculorum: sic et alias in-
firmitates. Unde et sancti reputa-
bant: se in infirmitatibus a domi-
no visitari. Sic legit in vno pa-
trum. li. iij. pte. vii. de quodam se-
ne qui frequenter egrotabat. Co-
ligit q̄t: cum vno anno nō egro-
tari. Et affligebat ploratio et vici-
dereliquit me deus: et nō visita-
uit me. q̄. s. non fuerat infirmus

¶ Similiter sancti volebāt esse
semper infirmi ad sui emendatio-
nem. Unde in vno patrum pte
i. of de fratre q̄ noluit comedere
in infirmitate ei. q̄ volebat esse
in ipsa infirmitate per tres annos
ut ampli⁹ mereret. Infirmitatis
gratias agentes deo sunt bono-
rabilis apud deum. Unde in vi-
do patrum vbi. 3. habetur: de ab

L

M

N

bate q̄ dicit tres ordines esse ho-
norabiles in cōspectu dei. Prī-
mus q̄ homo infirmus: et addu-
cunt cōtemptationes: quas cum
gratiam acione suscipit. Secun-
dus cū homo oīa opera sua mi-
da facit corā deo nihil habēs hu-
manū. Tertius q̄ aliquis sedens
in subiectione patris sp̄ualis: of-
ficia p̄prio renūciat volūtari⁹.
Et parte .iiij. dicit sener: q̄ si sint
tres simul: ex q̄bus unus bñ q̄
scat: alius infirmus: et grātia agat:
tertius eis ministrat: cū sincera vo-
lūtate: hi tres simul: velut unus
operto sunt. Et igitur ergo sic sus-
tinentes unam egritudinem: et
gratias agentes sūt honorabiles
apud deum. Unde legit in v̄ro
patrum parte .viij. vbi ē. q̄ deus
misit angelum ad ministrandū
seruo infirmo non bñ q̄ ministra-
ret sibi. Merito igitur egrī debent
patienter sustinere infirmitates ob
victas vtilitates. ¶ Sunt etiā ad
monendū: ut preparent corda sua
deo ad inhabitandū et transeun-
dum cū eo in regnū suū. Et uce.
xij. Beatus seruus quem cū ve-
nerit dñs etc. Abi Grego. Venit
dñs cum ad iudicandū properat
passat eo: cum per egritudinē mo-
lestia: moriem vicinam denun-
tiat. Cui confestim aperimus: si
hunc cum amore suscipim⁹. et sic
infirmi corpore sunt admonēdi:
q̄ infirmi mente per verā hu-
militatē. De qua p̄o. Pluraz vo-

luntariis segregabilia deus. Cele-
stem ḡaz. Et infirmus est. deffi-
ciendo in se per banūatē: et des-
perando de virtutis proprijs: vt
cum amplius deus p̄firmet. Hi
virtus in infirmitate perficunt. i.
cor. xij. Sequitur. Et ibenter igitur
glorior in infirmitatibus meis
s. mentis et corporis: modo dicto
vt inhabitet in me virtus xpi. Et
ceteris alijs varijs modis possint
hoīes admoneri: q̄ tamē de illis
Gregorius .iiij. pastoralia suffici-
enter tractat: p̄ ad presens suf-
ficient.

¶ Quarta pars principalis. De
republica eccl̄ie istice.

¶ Prima distinctio. De clericis
in communi.

¶ Caplin primū. Que sunt mē-
bra rapublice ecclesiastice.

Remissis varijs an-
tiquitatibus: narratio
nibus et exemplis: ex
q̄bus et angelicus p̄-
dicator habere pōt occa-
sionem instruendi hoīes illucra-
tos et colerendi: cum eis hedi-
cauerit sibi v̄ersitatē dignitatis
gradū: siue statum: et ministro-
rum: siue q̄rum ad conduones
eoriū absolutas et proprias seu de-
stinatas: vt in prima pte: siue q̄-
rum ad mutuas colligationes: vt
in .iiij. siue q̄rum ad cōmunes con-
duones singula vt in .iiij. in hac
vlt. parte: sumo magistro v̄rigen-
te colligant auctoritate narra-
tio

Cōmuniloquii.

R
 nec ex quibus predicator apostolicus amplius potest habere occasionem in mandando homines literatos et ecclesiasticos: et vultus conferendi cum eis. Et quia ex talibus personis consistit respublica et ecclesiastica: cuius caput est summus pontifex. prout ait Hugo. ij. de sacramentis. pte. ij. c. iij. pl. q. spūalia p̄sō caput habet summi pontificis: ipsi summo pontifici p̄nt adaptari que dicta sunt supra pte. prima de capite reipublice civilis. s. de principibus: et eo excellentius et perfectius quo ipse summus pontifex: caput est eius. Et ea que dicta sunt de oculis: auribus: corde: manibus ac pedibus possunt adaptari membris reipublice ecclesiastice: et eo similiter sublimius et perfectius quo p̄sō eorū est sublimior et perfectior. ut enim ait Hugo. vbi. s. spūalis potestas: terrenā insinuat hēre et sit: et eam iudicare si bona non sit. Et t̄to dignior est q̄ terrenā q̄to spūa q̄ corpus et p̄or est tempore: et dignitate maior aut ibidem. Sed qm̄ persecutor maiestatis opprimit a gloria. p. ier. xxi. t̄q̄ inscius et inexpertus nō presumo describere quales debeant esse summi pontifex: et summi prelati post eum. Quales tñ esse debent deservit bene Ber. i. libro. suis ad Eugenū. Et h̄ sit vñ caput ecclesie. summus pontifex. q̄ in gubernet episcopus dioecesanus est ad modū capitis in sua

dioecesi: nūc videndum est quales debet esse episcopus: et quales elici sub eo debeant esse: ex quibus respublica ecclesiastica cōstituitur incipiendo. scilicet ab inferioribus: vidēdo primo quales esse debent clerici: deinde quales epi q̄ ex illis eligūt. ¶ Potest igit̄ ep̄s adaptari capit. Archidiaconi qui imperāt sub diaconis et iustis: ad quoniam curā pertinet parochiarum ordinatio: prout ait Hugo de sacris. i. iij. pte. iij. c. xvi. vbi de officio archidiaconi. Adaptari possunt auribus et oculis. Iudices cōstituti in reipublica ecclesiastica. et oratores possunt adaptari ore. Canonici tō q̄rum est eligere episcopos et episcopi consiliarii adaptantur cordi. Officiales et Decani ecclesiam protegentes adaptant manibus. Sacerdotes tō parochiales: et p̄sone ecclesiastice in ecclesiis residētes pedibus congrue adaptantur. Et his oībus cōgruūt que dicta sunt superius pte. prima de membris reipublice civilis: et modo perfectiori et spūaliori. cū ipsi sint spūaliores et perfectiores. Sed ibi inceptū est a capite ratione dignitatis. et q̄ de nobiliori genere cōsuevit esse princeps q̄ papa: et cō successione ut sepe debet puncta moris ibi processum est descendendo a capite ad membra tantū q̄ a digniori. pte. aut̄ e converso. ¶ Capm̄ secundus. De clericis in cōmuni: et quales esse debent de signo

esse debet et de signo clericali quod est corona.

X Illucant igitur clerici et ad-
vertant se deferre in ca-
pite signum regium: suo
nomine profiteri divini ministe-
rium: et sua consilia testificari: se
esse contemplatores divinarum
secretorum: ne. s. serviant peccati:
et concuscent a Sathana: et absor-
beantur a secularibus negotiis et
cautione de eis verificetur illud
Iren. l. iii. Qui nutriebant in croce
is amplexati sunt stercorea. Et su-
re autem ecclesiastice visus a naza-
reis oratio esse putati: quod pavo cri-
ne servato: unde ob vite conti-
nenti caput radebat: et capillos
et igne sacrificii ponebat. numeri
vi. prout di. Hugo vbi. s. c. ij. Et
hoc signo: vitula in eorum corde
et opere pullulanti prescandenda
dicebantur: aut ibidem. Magna
ergo diligentia debent statuti su-
um clerici custodire modo dicto
Bulsum enim indecens est si co-
rona regia sit corona superbie: vel
si sit corona arrogantie: quia con-
fringet dominus ibidem. vel si sit
coma vel corona tactantie: cum
clerici prohibeantur nutrire co-
mam. i. cor. vii. vir si comam nutri-
at: ignominia est illi. vel si circū-
ponantur ornamenta lascivie et
luxurie: que etiam mulieribus pro-
hibentur. i. Peali. Quartum sci-
licet mulierum: non sit extrinsecus
capillatura aut circumdatus auri.

et. In magno honore debet ser-
uare capita sua: in quibus continet
regale decus: ut dictum est. s.

¶ Capitulum. iij. De septem gradibus
clericorum. Et primo de hostiarum.

B Sed autem. septem sunt
gradus sive promotiones
graduum: quibus per spiritum
sanctum potestatem aliter semper ad sa-
cra tractanda ascendit clerus si
ue ecclesiasticus: ait Hugo. vbi. s.
Primus autem gradus est ho-
stiariorum: quorum officium est. cla-
ves ecclesie deferre: eam claudere:
et aperire: huius competentibus
sicut templum dei: que inter-
sunt custodire: fideles recipere:
excommunicatos recipere. hoc officio ob-
signatus est visio vii: quando ven-
dentes et ementes de templo cie-
rit. Mat. xxi. et Jo. ij. Ipse etiam
de se ait. Jo. x. Ego sum hostiarum.
hoc enim officium excellens est digni-
tate: adeo exercendum cum dili-
gentia et sollicitudine.

¶ Capitulum quartum. De se-
cundo gradu scilicet lectorum.

S Et duo gradus est lec-
torum: qui verbum dei
annuntiant. et ideo debet
et scientia profundius intelligat sen-
sum eorum que legit: et el accenti-
bus in pronuntiatione rationem agno-
scant: distincte legant: ne perfusio-
ne pronuntiationis intellectum
auditoribus tollant. Consideret
quod sit indicatio legendum: quod
interrogatum pronuntiandum. et

Cōmuniloquii.

vor letoribus auribus et corde con
siderari debet non oculis: ne mo
tu vel gestu indisziplinato: specta
tores ponat. Quod lectores sapidos fa
ciant. Cum autem hi ordinantur: de
vita eorum fide et ingenio episcopus
ad populum verbum facit. et viden
te populo: ab eo codex eis tradit
et dicitur. Accipite: et estote verbi
dei delatores: hi habent potesta
tem recitandi propheticas et apo
stolicas lectiones: ut ait Hugo
vbi. s. c. vi. loquens de his om
nibus. hoc officium est excellens
dignitate. Si enim magne est di
gnitatis habere potestatem reci
tandi victorias regum coram ma
gnatibus eorum: multo maius est
et dignitatis recitare laudes et vi
ctorias regis eterni. Et si recitato
res laudum et victoriarum regis
terreni recitant cum diligentia
et sollicitudine multo magis isti
facere debent. hoc officio digna
tus est dominus: ut quando in me
dio seniorum librum Isaie pro
phete legit. dicit. Spiritus domini super me
Luca. iij. Ex quo datur intelligi
ait Hugo: quod grana spirituali cla
rere debet quod verbi dei annunciat.
¶ Capitulum. v. De tertio gra
du scilicet exorcistarum.

¶ Tertius gradus est exor
cistarum qui habet speciale
imperium super spiritus immundi
dum: ut eos eiciant de corporibus
hi libram accipiunt de manu episcopi
cum ordinant. De quibus. i. cor.

xii. Nunquid omnes: donationes
habent sanationum: hoc officium
vbi dominus dignatus est quod te
nigit manu aures et linguam sur
di et muti. dicit. Efficit: quod est adaper
re: et dicit. vii. Similiter hoc offi
cium exercuit quando dicit. Magda
lena sepius demoniaci eiecit. Mar
ci. xviij. Istud ergo officium excellit
potestate magna. Ideo cavendum
est talibus: ne inmundus spiritus ha
buerit in cordibus eorum quorum est il
lus erpellere de corporibus aliorum.
¶ Capitulum. vi. De quarto gra
du scilicet acolitorum.

¶ Quartus gradus est aco
litorum: qui latine cerosera
rii dicuntur: quod accensas cere
as deferunt dum legitur euangelium
et offertur sacrificium. Et hoc
ideo: non ut tenebras acris illu
minet: sed ut sicut visibile lumen
manibus gestant: ita bonis operi
bus suis proximo lumen osen
dant: et errantibus in tenebris du
cant: ut prebeant hoc officium domi
nus se habere testatus est: quando
ait. Jo. viij. Ego sum lux mundi.
Qui sequitur me non ambulat in
tenebris: ait Hugo vbi. s. c. viij.
¶ Capitulum. viij. De quinto gra
du scilicet subdiaconorum.

¶ Quintus gradus est sub
diaconorum: quorum officium
est: oblationes ponere in
altari pallas et substraginia lauas
vas sacra tractare: circa altare in
ministrare. Quibus dicitur. Psal. li.

E

F

G

H

Ad dāmini q̄ fertis vasa dñi. hoc officio dignatus est dñs vtr: quādo linteo se precinxit: et lauit pedes discipulor. Jo. xlii. **A**d hanc ergo dignitas huius officij. Si enim excellentio dignatus est sparare linamina regis: et sub eo stare: lectū parare et sibi in mēsa ministrare: multo maior dignitas ē: pallas et substratoza sacra lauare: tractare et preparare sub corpore domini: et ante ipsum in altari ministrare. Ideo multū necesse est talibus: vt sint mudi: puri: et sancti. Propterea placuit sanctis patribus: vt q̄ talco ministris sacra tractant: legem p̄uenire obseruent: ait **D**ugo vbi. d. c. x. **C**apitulum. viij. De sexto gradu scilicet diaconorū

Etus ordo est diaconorū. Et merito sextus propter senarij numeri persectionem. horū officij est ministrare in omnibus que agunt in sacramēto inferre disponere oblatione in altari cōponere: mētā dñi et vestire: crucem ferre: p̄dicare: ad orandū populū hortari. et ad flectēda genua et pacē dñi annūciare. h̄ offiō dñi v̄sus ē q̄ p̄p̄us in mōdo sacra cōsecra vt sp̄s sancti et ad orationē discipulos inuocant. **A**ct. xvi. Vigilate et orate. h̄i debēt ēē pleni sp̄i septiforme: p̄ut legit̄ i figura acti. viij vbi habet: q̄ apostoli elegerunt septē viros boni testimonij ple-

nos spiritu sancto. Et debēt esse ab oib⁹ sordib⁹ mudi et vniuers⁹ s̄dini: p̄ut dicit̄. i. ap̄m. li. **D**iaconos igit̄ pudicos nō bilinguales: nō vinolētos nō turpe lucrū sectantes. Debēt ēē cōstātes et firmi. **J**o. aut̄ domini⁹ ad **E**ph̄sē q̄ leuite seruierunt in tabernaculo a viginti annis et supra. Quia hec etas robusta est ad onera posuenda. vnde et super sinistruz humeruz stola imponitur. Et successores apostolorum docuerunt: vt in matrice ecclesie septem diaconos circa aram assisterent: tanq̄ septem colūbe altaris. In quo signatur: q̄ debēt fulgere spiritu septiformi. **I**sti sunt septem candidabaz aurea **A**p̄oc. i. et septē angelī tuba canentes **A**p̄oc. viij. h̄i imponitur orariū. i. stola super sinistruz humerū: vt sciant: se accepisse iugum domini ad tolerāda sinistra et aduersa. Et accipit textuz euangelioz de manu ep̄i: ait **D**ugo vbi. d. c. x. Eminentis ergo est hoc officium dignitate: cō necessitas habende sanctimonie. **C**apitulum. ix. De septimo gradu scilicet presbyterorū.

Septim⁹ ordo est presbyterorū: q̄ seniores interpretant̄. **I**sti sunt successores et vicarij septuaginta discipulorum: sicut et ep̄scopi successores apostolorū. hominū officium est sacramētū corporis dñi in altari cōficere: orationes dīce

fectione clericorum qles eē debēt
¶ Capitulu p̄mū. Qd debent
esse scientia p̄diti.

S

I

Item ex p̄dictio pa-
tet: q̄ clerici debēt eē
scientia p̄diti celesti
ait Hugo vbi. s. c. l.

Clericus inquit se cre-

torum dei non debet esse ignar⁹
qz dei nunci⁹ est ad populū. vñ
et lectores qui sunt in infimo or-
dine debent habere sensum co-
ram que legunt: et habitum est
sup̄ rane dicat⁹. Isai. lv. Spe-
culatores eius. cecel.

¶ Capitulu. ij. Qd clerici sint mori-
bus ornat.

Item debēt esse morum
gratitate mat̄ri ab̄s
lentate corporali. ex quo

sunt mīstri et laudatores dei ps.

In populo graui laudabo te. vñ

T

et Ambro. ij. de offi. de se loquēs

meministi inquit quēdā am-

cū cum sedula videretur se cō-

mendare officia. hoc solo tamē

a me in clericū nō receptū: qz ge-

stus eius dedecerent plurimum.

Et ibi de alio. Alterū aut cum in

clero reperissem meministi: me

dicere ei. ne vñq̄ sicut: qz velut

quidam insolens scilicet incessus

ēbere oculos in eos ferret. Nec

sefellit sentētia. p̄terqz enī ab ec-

clesia recessu. Quas enim secu-

laris: gestus districionis: et vesti-

bus curiosus ampli⁹ inhonorant

elicum q̄ honorant. De quibus

Hierony. ad Eustochiū. epistola

lxxviij. Sunt aliqui de ordine no-

stro homines: qui iō ad p̄sbyte-

ratū et diaconatū ambiūt: et mu-

lires licentius vident. Omni-

būs hīs cura de vestibus: si bene

oleant: si p̄o laxa pelle non solle-

at: crinea calamistrū vestigo ro-

tant: digiti anulis radiant. Seg-

tur. Tales cum videris: sponsos

estimato non clericos. Et de isoz

manone clericor: qualis esse de-

beat Hiero. sufficienter epistola

xxxvij. ad Nepotianum: de vñs

et honestate clericor. vbi instruit

clericos multipliciter dehortan-

do que eis viscōueniētia sunt: et

hōnōdo vñs. Quos specialiter

monet: vt sint frugalitate sobrii.

¶ Ibi ait. Nūq̄ vñs redoleas ne

audias sibi p̄s. hoc nō est oscu-

lum porrigere: sed poculum p̄p̄

nare: loquens de vinolento q̄ si-

bi ponerat osculum. vinolētōs

enim sacerdotes damnat Ep̄o.

lithl. et vetus lex. phibet Leui.

x. Et ibidez Hierony. Conuicia

ibi sunt vitanda secularium. Et

ibi bene de hoc.

¶ Capitulu. iij. Qd clerici sint co-

stituti p̄ti.

Item monet eos: vt sint

castitate p̄ti: et mulie-

rum consortio segregati.

vñs ait. Hospitiolū tuum aut

nūq̄ aut raro mulierum pedes

tercant. Sequitur. Ne sub eodē

tecio mīsteris: nec in p̄teritis ca-

X

V

V

Z

Cōmuniloquii.

Amitate phidas: qz nec David san-
ctor: nec Sansone fortior: nec
Salomone potes esse sapientior
Qui tamen lapsi sunt per mulie-
res. Et idem cplā. xli. ad Decea-
num de vita clericorū. pama in
quittempramenta sunt clericorū
frequēs feminarū accessus. Isti
usmodi sexus reprobēbiles ex-
hibet elicos. Quid tibi euz senti-
nio qui euz domino ad altare sa-
bulans. Et ibidem. feminarū euz
elicos nullo pacto pūcta permitt-
runt conuersano. Janna diaboli
via iniquitatis: scorpiorū percussio
nocuūqz genus femina cum p-
rimat. Stipula incendit ignem.
Flāmigerō igne femina percutit
pūctentiaz pariter habitantes: exu-
ritqz fundamenta montiu. Ego
ludicosi cum viris femine habi-
tent: non deerit viscariū diaboli.
Ex his aucupatum est ab initio
peccatum. Serreas mētes libido
domat. Nāquid abscondere pōt
hō ignem in sinu suo: et vestimē-
ta illius non ardeant: prout. vi.
Nihil inquit crede. Non potest
toto corde cum dño habitare: qz
feminarum accessibus copulati.
Thamar enī a frē corrupta ē. ij.
R. xii. c. et Ecclā post pauonis tē-
pationem Antiochie cū paulo
pergere pariter phibet. hec Hie-
ro. Nūro enim modo antiq pa-
tres fugiebant consortia mulierū
et cohabitationem. Sicut recitat
Grego. q. Registri vi. q. beatus

Augu. nec cām sorore habitare
consensit. vi. Que cu sorore mea
sunt: sorores mee non sunt. Hāz
diabolus per mulieres tēptatuz
giter sanctos viros. Job. ij. Dixit
ei vxor sua et. vbi Grego. mor.
ij. Cor mulierio tenuit hostis qz
si scilicet: qua ad cor viri ascende-
re potuisset. huius exemplū patet
ij. dial. c. vii. de Andrea episco-
po fundenti: in cuius domo ha-
bitabat sanctimonialis quez im-
pugnauit diabolus multis annis
tēptado de illa. Qui tandē alapā
vnam super humerū mulieris
dedit. Qd fuit reuelatum in con-
silio demonū coram iudeo. Qui
revelationes epo indicauit vt pe-
niteret: sicut patet ibi. Et in vita
patru. li. iij. pte. v. habetur qz de-
mones ostēdit mulieres mona-
cho luuēti de nocte. Quas po-
stea euz vidisset cōsum: quas cōtē-
ille. Qui aut sener: qz erant mona-
chi de seculo. Et similiter pte se-
cunda. ait sener. eamū in solius
dñem vbi non est mulier. Et ibi-
dem. orauit Arsenius vt de? dele-
ret de corde suo memoriam mu-
lieris que rogabat eum: vt oraret
pro ea. Et parte secunda de sene
qui noluit videre mulieres. Qui
requisitus qret: rēdit. Cogitatio-
nes sunt sicut pictores iniquitātē-
tes ex cōmemoratione rerū vī-
sarū. Et parte quarta. de quodā
qui matrem suā alloq noluit nī
si oculis clausis. Et de alio q nō

C

D

B

luit tangere carnes matris biceps
q̄ caro mulieris ignis est. Et via
logoruz. uij. au presbyter mouēs
illi que fuerat ror sua. Recede
mulier: ignis uel adhuc uiget: tol
le paleas. Si igitur sancti patres
affluat et extenuant tetunio sic su
gicbant consortia mulieruz. Et
magis clerici tunc eo balientes
libidinis ardorib⁹ et uoluptatib⁹
ut enim ait Hiero. ep̄la. xxvij.
Non ethnei igneo non vulcana
tellus. n̄ uiscus et olympus tanto
ardorib⁹ estuat: ut iuueniles me
dulle uno plene et istimate. Si
enī p̄fect⁹ edixit: ne q̄s min⁹ qui
aginta annos habet hospino ma
ris familias rteret. et si mulieres
expelluntur de castris nullum:
ut habitus est. s. parte prima. Et
to magis prelatus ecclesiasticus
debet esse sollicit⁹: ne sit suspicio
sa cohabitatio clericoruz et mulie
rū: Et de hoc decretorū. di. xxij.
interdixit: q̄ mulieres non debe
ant habitare cum clericis. Nec de
bēt frequentare clerici domos mu
lierum uel virginum: aut coha
bitare di. xxxij. Clericus solus. et
s. de uicinis di. xxxij. et xxxij.
Capitulum. iij. Qd̄ clerici sint
ab auaritia liberi.

Item monet b̄s Hiero. in
romani⁹ in p̄dicta episto
la clericos: s. auaritia ca
uenda: et de largitate munifica.
vnde epistola. xxxij. Abscero
tuas: et uerū atq̄ uerū repetēs

mones: ne affectus efficacis: ge
nus antique militie putet: nec lu
era seculi in xpi milita q̄ras: nec
plus habeas q̄ qn̄ clicus esse ce
pisti. Sequit. Procuratores au
q̄ dispensatores domoz aliena
rum: elici quomodo eē possunt:
qui proprias iubent premere sa
cultates. Amico rage quicq̄: sur
ti est: ecclesiam fraudare sacrile
gium est. Accepisse aliqd̄ erogā
dū pauperib⁹ et esuriētib⁹ aper
tissimū scelus est: aliqd̄ inde sub
trahere omnium predonū crudeli
tatez superat. Et post. Ille est op
timus dispensator: qui nihil sibi
reseruat et de his decretorum di.
xliij. hospitalitatem. de qua dicitur
j. vbi de ep̄o.

Capitulum. v. Qd̄ clerici sint a se
cularib⁹ negotijs expediti.

Item, monet Hiero. in
dictis epistolis: q̄ clerici
a sint a negotijs secula
rib⁹ sequestrati: et diuino mun
derio ac v̄sibus mācipari. vnde
dicta epistola ait. q̄ clericus est
sors domini. i. possessio. ut habi
tum est. vnde ait ibi. Negociato
rem clericum quasi quandā pe
stem fuge. Sequitur parua secu
laria tibi vitanda. Et post. Facile
premiuntur clericus qui sepe vo
catus ad cōmuniū non recusat.
Et Bre. de his bene in regulis.
et decretorū. di. lxxxvij. of. q̄ cler
ici no debent super se negocia se
cularia assumere nec negotiatores

F

G

H

Cōmuniloqui.

res esse. Et qz de vltia ⁊ honestate clericorū sufficienter traxerat. Die ro. in dictio epistolio: ⁊ similiter libro. iij. decretalium ⁊ principio. ⁊ post. hec in cōi sufficienter de clerici corum siue ecclesiasticorum conditionibus.

C La p̄s. vi. Quales esse debēt sacerdotes.

Insequenter videndus
c est qualiter admonendi sunt sacerdotes speciastr.

I Qui q̄to eminentiores sunt dignitate ordinis: tanto esse debēt eminentiores excellētia virtutis. Sacerdos enim of a sacrificandus: ait Iſido. libro. vij. c. xxiij. Et Bregam pastoralis. xvi. Sacerdotes dicuntur qui vt sacra dicant ⁊ prebeant presunt. Et Ber. ad Eugenium lib. iij. Sacerdotes ceteris honestiores sunt: aut fabula. vnde ⁊ apud gentiles sacerdotes sine flammis i magno erant honore ⁊ vite austeritate. **K** At Plato in thymeo. li. i. q̄ ap̄d Zithemien. predica sacerdotes se parati a cetero populo pueniebāt ne aliqua prophana contagione eorū castitas fedaretur. Et Sen. primo de clemencia dicit: q̄ a sacerdote repelliebantur apud gentiles captiui: p̄stinate: ⁊ homicid. hec aut non poterāt petere sacerdotes: q̄ sacerdos debet cē castitā castis: pura cū puris. **L** Quod quiliur enim de virginibus ministrābus in sacris ipsi ore velle:

vel alteri demonio. vñ ait. Indignū sacerdotis dicerem q̄ transferet p lupanar. Et de hoc Iſidoro. ⁊ Iovinianum. Tremon inquit stoycus vir eloquentissim⁹ de vltia sacerdotum antiquorum narrās ait: q̄ omnib⁹ p̄positis negotiis semp in templo fuerāt: ⁊ rerum naturas cās⁹ ac syderū rationes cōtemplati sunt. Nūq̄ se mulieribus miscuerāt. Nūq̄ cognatos propinquos ac liberos viderāt ex eo tempore quo ceperunt diuino cultui deservire. Carnibus ⁊ vino se semper abstinebant propter tenuitatem sensus ⁊ veriginē capitis quam ex p̄mo cibo patiebantur maxime ppter appetitus libidinis qui ex cibo nascuntur. P̄ane raro vellebāt ne onerarent stomachū. Et si quando comederent: totū hē sopori pariter sumebant in cibo vt escam grauiorē illi calore decoquerent. Oleum tantū in oleis nouerunt. verum ⁊ ipsum parum propter nauseā ⁊ aspidatē gustus leniendam. Quid loquar inquit de volantis: cū oua quoq̄ ⁊ lac p carnib⁹ vuarēt: Quorū alterum: carneo liquidat: alterū sanguinem colore mutato cē vellebant. Cubile eorū de folijs palmarum quas balas vocant p̄textum erat scabellō: acclue: ⁊ ex vna parte obliquus. p poluillo lapideo capiti sup̄ponēti biddi triduas mediam sustinentes

M

N

humores capitis qui nascuntur ex
 obo ex matione vni⁹ loci nimia
 victus inaceratione siccabant. h
 ibi. Sequitur Euripides in Cre
 ta Gomo pphas non solum car
 nibus: sed etiam coctis cibis ab
 stinuisse fferi. Ibidem recitat Ple
 ro. & ba. Iosephi. li. ii. & xviij. De
 phariseis: seductio: et cibis: quo
 rum nouissimos multis efferre
 preconia. q. scilicet vxoribus &
 vino semper abstinerunt: & quor
 undian⁹ vterunt scunliz in nāz.
 Ibidem etiaz narrat: q. Lantes
 & Esclepidos aiunt: etate q. p
 gmalon regnabat in oriente est
 carnū non fuisse. Et ibidem Eu
 bolus narrat: apud persas tria
 magorum genera fuisse. quorum
 pamos qui erāt docuissimū & elo
 quentissimū: excepta farina & ole
 re: nihil sumere. Et ibidem: q. apb
 Delcusinam volucibus & disci
 bus & quibuscūq. pomis abstine
 re: solemne scilicet fuit. Ibidem
 similiter dicitur: q. Berdesanes
 apud indos gymnosophistas di
 uidu quorū vnus dicit Bragma
 nos: alterum Samoncos: qui tā
 te continentie sunt: vt vel pomis
 arborum: vel pumico coctis: vel
 farine alantur cibo. Et cū rex ad
 eos venerit adorare eos solū sit
 pacēq. sue. pumie in eorū pieci
 bus arbitrari. Si ergo flammes
 gūiles sine sacerdotibus in suis su
 perstitiosa culabus & rinb⁹ Sa
 thane seruientes: se a lasciuio ab

stinēt & secularib⁹ negotiis sub
 trahūt castimonij carnis se ma
 cerant: vt quietius possint in suis
 ritibus ministrare: quales et de
 bēt sacerdotes dei altissimi vt de
 gne sibi seruiās: quibus pmissus
 est populus redēpt⁹ sanguine suo
 & qui sunt meditatores inter deus
 & populum: quibus promissus
 est summus honor in regno dei
 si bene seruiant. Duplicem hō
 nore digni sunt qui bene p sunt
 pbrteria. i. thi. v. c. p. vetera fla
 minco gentiles: & si essent p: aue
 vite anteq. essent flaminco: postea
 tamen consueuerunt vitam suā
 corrigere fm modū eorū: put
 ait Male. li. v. c. ix. vi. q. Valerius
 flacius luxu perditas virū inchoa
 uit. Ceterū a Romano pontifice fla
 men factus: quo facilius a vitis
 recederet: ad curā sacroz & cer
 moniarum puerfo animo: y sus
 vnce frugalitatis religione: q. tuz
 pūus fuit exemplū luxurie: tantū
 postea modestie & sanctitatis spe
 ctamen fuit. vnde Hierony. epist.
 xvi. ait. q. sacerdotes gentiles
 erāt vniū vxoris viri. Et virgi
 nes veste & Hippolitis: in perpe
 tua sacerdotij virginitate marce
 bant. Sed heu hodie piranū &
 i multos: qui pfectionis vice sunt
 anteq. sint sacerdotes & episcopi
 q. postea.
 ¶ Caplm septimum. Ad sacer
 dotes sint solliciti circa curam su
 bi commissam.

R

S

Cōmuniloquii.

Valde autē et debet eccle
siastici siue elici respectu
eccle sufficere die Ber.

T sup Cant. Omel. lxxvij. loquēdo
de talibus. q. l. boni sunt vigilēs
q dormientibus nobis ipsi vigi
lant quasi rationē pro alabus no
stris reddituri. Boni custodes:
q vigilantes alio: atq in orationi
bus pernoctantes: hostium insi
dias sagaciter explorant. Inaci
pant consilia maligni intūs: depre
henduntque coeclidū: tendicula
rhetorica dissipāt: machinaria
frustrant. Idē sunt fratrum ama
tores: et populi xpiani: q multum
orant pro populo et vniuersa san
cta ciuitate. Sequitur. Ciuitas est
sancta ecclesia propter populi col
lectionem. Spōsa ppter dilectio
nem. Quia propter mansuetudi
nem. Et post. Ciuitas est: vigila
te ad concordiam. Sponsa ē: stu
dere orationi. Quis est: intendit
pastus. Sequitur custodia: vi sit sus
ficientiaria erit. Ita vi tyrāno
rum: a fraude hereticorū: a tem
perantibus demonior. Admā
sponsa sit in bonis operibus: mo
ribus: et orationibus. pastus in scri
pturis. Sz discipulo ē: vi mādara
iponatur duris: olere dispensatio
num infirmis: consilioz solida et
sona que in mūdo sapientie. p
ponunt: sano et perfectio. Debet
ergo esse sacerdos et ecclesiastici
vigilēs: custodes: milites pugiles
Ila. lxxij. Super muros tuos bē

rusalem consumi custodes: tota
die et nocte non iacebunt. Itē de
bent sicut sponsam diligere eccle
siam: ornare sacris admonitio
nibus: et secundare gignendo fi
lios dei. Ila. lxxij. Gaudebit spon
sa super sponsam. Item debent
eam pascere pascuis celestibus: si
cut boni pastores: Egec. xxxvij.
Suscuabo pastore meū q pascat
eos. Et ibidē: de nō pascētibz
vbe pastoribz q pascēbāt semet
ipsos. Jo. x. Bon⁹ pastor aīas suā
dat p ouib⁹ suis. Sz ecōtra ē de
mīto: q nō se tales eribit eccle
siae cōmīse. Et quib⁹ Ber. sup
Cant. omel. lxxv. Pauci sūt ad
modū q non qrant que sua sunt
Ex oībz caris eius. Diligāt mu
nera: nec possunt pariter dilige
xpī: q manus viderunt mam
ne. Sed vnde hāc illis exibera
re estimatis rerum affluentiam:
vestium splendore: mensarum luxu
nam congerit vasorum argenteo
rum et aureorū: nisi de bonis spō
se. Vnde est: q ista pauper inopo
tē nuda relingitur: facie miseran
da: mīcula hispida: exanimis. p
pter hec: non est hoc tempore or
nare sponsam sed spoliare: nō cu
stodire sed perdere non defende
re: sed exponere: nō instituere sz
prostituere: non pascere sed ma
ctare et venorare: dicente domīo
Elie illis qui deuorāt plebes me
as sicut escam panis. Et p
ul
tis alijs modis se habent eccle

Y

Z

X

A fici ad ecclesiam sponsam suam: si
ue superiores prelati: siue infio
res: quibus est arum cura com
missa. Sunt eni sicut agriculto
res: edificatores siue architecto
res. i. cor. ij. Dei agricultura estis
dei edificatio estis legi. Et sapiēs
architectus uid. in iū posuit. ¶ **B**re
ecclesiastici habent se ad ecclesiā
sicut milites eius: et sicut vinear
plātatores. i. cor. ix. Quis militat
vñ sūo stipendio? Quis plan
tat vineam: et de fructu eius non
edit? Et sic multis alijs modis le
būt prout infra dicef. Predica
tor: ergo diuino de his conserat
cum clerico et ecclesiastico: et vt q
libet viuat fm status sui dignita
tes: bonet quēlibz vt exerceat su
am debitam operationem f3 gra
dum sui ministerij: ne de eis ve
rihceat illud qd ait Ber. ad Euge
nium l. ij. Quid sibi vult: qd cle
rici alqd esse: et alqd videri vo
lunt? Iniquū est minusqz sincer
Sempe hitu milites: questu cle
ricos. acti nemrū exhibēt. Hāz
neqz pugnant vt milites: neqz
vt clerici euangelizant. Cuius er
go sunt ordinio? Cui enim veri
nqz esse cupiunt vtrūqz deserui
unt: vtrūqz confundūt. Et vna
qzqz igit i ordie suo resurgat. In
qz istū. An nō q sine ordie pecca
uerunt sine ordie peribunt. et.

¶ Tertia distinctio. De informa
tione episcoporum.

E qd ex clericis eligill
episcopi: prout dicit
Micro. epistola. xliij.
Ingens q Alexander
a Marco euangell.

D ita vsqz ad heraclam et Dionisiū
episcopos a pſbiteria temp vñ
esse electum: et in excellēti gra
du collocati epm nominabant.
Quādamodū si exerceat Impe
ratori faciat: aut diaconi eligat
de se quem industrius nouerit: et
archidiaconū vocent. Quid eniz
excepta ordinandoe episcopos qz
presbyter facit? Sequit. pſ: pſby
ter et epus. aliud etatus: aliud de
gnitatis est nomē. Et de hoc Bu
go vbi. s. c. xij. Sacri canonē bis
finiunt: nemine in epm eligēdus
nisi prius in sacro ordinibus reli
giose sacri cōuersatus. ¶ **P**ri
mo ergo sunt omnes ecclesiastici
admonendi de ambitione digni
tatis et plauonis cauenda. ¶ **S**e
cundo de electione canonice ac
legitime faciēda. ¶ **T**erno de
dignitate ecclesiastica ac prelato
ne humiliter et cum timore susci
piēda. ¶ **Q**uarto de ipsa digni
tate iuste et prout gubernanda.
et de virtutibus et officijs ipsorū
regentium.

¶ Caplm palmū. Dauctoritas
ecclesiastica non est ambiēda.

Relatio eniz siue digni
tas potestatis non est in
ordinate ambiēda: nec cupiditate
appetēda: nec presumptio.

se assumenda: vi. 3. in parte hu
bilitas est parte prima ppter mul
tas causas: vt dictū est ibi. Et ma
xime prelato ecclesiastica non est
ambitiose appetenda: nī q̄ min^{us}

F

est homini debita q̄ prelato ter
rena. Illa enī vt sepino debet ho
mini iure legitime successione.
Non sic aūt de prelato ecclesia
stica: prout dī Heb. v. Nemo
sumat sibi honorem: sed q̄ vocat
a deo tanq̄ Aaron. Ideo dī ec
clesiastico viro: q̄ est sacerdos s̄z
ordinem. Nō debet deeb: de en
tus successione non legit. Et itez
non est ambitiose appetenda: q̄

G

nimīū periculosa: ne aīe cōmīs
se pereant: et multū laboriosa re
cte ministrantibus. i. Th. v. Si
quis episcopatum desiderat: bo
num opus desiderat. Super q̄
dītero. epla. xliij. Opus ingi nō
dignitatem: laborē non delitias:
opus per quod humiliate decre
kat: non fastigium inuincat. S̄z
q̄ rarum est et difficile sic appete
re opus et laborem: sine honore
et alijs: Ideo periculosum est val
de in prelacionibus ecclesiasticis

H

appetere opus et laborem sine alijs
Et item appetens sibi prelato
nem conferri: eo ipso non est ve
rus episcopus aut platus. aut Au
gu. de cl. c. xix. exponens illud
ad Thimo. Qui episcopatu desi
derat. Scopos intentio. Scopu
latine dicere supinēdere possu
mus: vt intelligat: se non esse ep̄z

I

qui precise dilexerit non prodesse
Ille autē prodesse potest: q̄ pecca
tum exterminare et mores cori
gere valeret: sicut et vult. Ideo Ec
c. x. Noli q̄rere fieri iudex nisi va
leas virtute strumpe iniquitates.

Et item non est appetenda inor
dinate prelato maxime ecclesiasti
ca ratione cōlatus nature homi
num: propter quam non bz quito
appetere dominari vel p̄esse al
teri. Job. xxj. Nunq̄ nō in vte
ro feci me q̄ et illum. Ibi Greg.
mor. xxiij. aū s̄. Sancti viri cup
presunt non in se potestate ordi
nis: sed equalitatem condonionis
attendunt. nec p̄esse gaudē ho
minibus sed prodesse. Sciūt enī

K

q̄ antiq̄ patres non tū reges ho
minū s̄ pastores peccorum suis
se memorant. Scī. ix. Terror ve
stet ac tremor sit super cuncta ala
lia terre. Nō dicit sup hominea.
Sequit. Contra naturam super
bire: Est ab equali velle timere.

Et item non est appetenda pre
lato propter potestatis lubricita
tem: et precipiti timorem. Unde
Scī. epla. lxxvij. Relique ani
bimū dīcenda res est: vana: v̄
tosa nullā habens terminum. Et
sequitur. Non in prurpio illic in
stabis sed in lubrico. Et p̄. Que
conq̄ videtur emiserit in rebus
humanis q̄uis pusilla sint in cō
paratione humiliorum p̄ diffi
cile tamen et arduos tramites
adeunt confragosa in fastigia vi

L

gnitatis via. hec ille. Sic ergo difficile est in via ardua et lubrica ambulare: quoniam homo cadat et aut utubet: sic difficile est vivere in dignitate maxime ambientis et qui cadat. Est enim ait Gregorius. ubi. 5. sepe transitoria patris animum per abrupta elationis rapit. Et quia eo quod extollit quia se super alios videt: illum oportet quod supra se est sepe aspiciere: ut per considerationem veri dominij deerefeat tumor falsi dominationis. Difficile enim est: in arduo ambulare et non cadere: nisi homo solidetur timore domini potest. 36 Gregorius. ubi. 5. Et dum humillime considerationis deprimendus est tumor elationis Job. xxx. Eleasti me valde. scio quod mori trades me. Ubi Gregorius. mor. xx. ante f. Ad hoc solum fugitive felicitatis aura subleuat: ut repente decerni in infinis sternat Ideo David humiliatus ait. Neque ambulavi in magnis neque in mirabilibus super me. Diabolus enim ruit: quia elegit potius posse quam subesse: ait Augustinus de ci. xi. Et non est apprehenda ambiciose prelato propter deiectionem deprimendo servitus et propter varietatem multimode sollicitudinis Job. xxxviii. Ecce Giganteo gemunt sub aquis. Ubi mor. vi. ait medius ait Gregorius. Quia ergo hic altus erigit: tanto cum gratior ab onerat: et sic ipsis populi mente et cogitatione supponit quibus super

ponit dignitate. Sequitur. Homo in sublime elevatur: tanto super se sustinet: Quos supposito regit. Ideo Giganteo. i. prelati gemunt sub aquis. i. populi: ac ibidem. Et post. Ipsa occupatio secularium dignitatum tanto facilius vitiis premis. Quia maioribus curis gravatur. Idem. 9. quod peius videre et deuitare peccata vitium valeat vel getus. Et tunc vir sanctus vidit. desiderata rerum celsitudines absque peccatis ministrari non posse. ut enim ait Augustinus. de similitudinibus. c. xv. Sic est de ambrosio: sic de pueris renantibus papilionibus. Quia cum illos sequuntur cadunt in foueo.

¶ Caplin scilicet quoniam sancti preces recusaverunt dignitates.

o Dicitur igitur causas et multas alias: de quibus supra parte prima vix ecclesiasticus non debet esse ambiviosus ad habendam prelationem: exemplo sanctorum patrum: sicut beati Ambrosii. de quo legitur in vita sua quod cum esset electus divino oraculo: voce sonante Ambrosium episcopum: et domine in eum consensissent: egressus ab ecclesia tribunal confestim et contra suam consuetudinem tota persona adhibere iussit: Nil hominum populus clamabat. Peccatum tuum super nos. Iste vero reuertens domum: per ipso

o

p

Cōmuniloquii.

fieri voluit: et mulieres publicas publice ingredi fecit: ut illis visis populi intentio renouaret. Et cum nec sic populus accesserit: nocte silentio fugam inuit. Et cum Lici- nus se pergere crederet: mane in- uentus ad portam ciuitatis: nihil ominis fugam petiit: sed prodit- us est ab hostibus. ¶ Similiter le- gitur de beato Gregorio: quod cum electus fuisset ab omnibus in po- tificem: et fugeret ad saluam ne co- firmaretur: diuino colline fulgore lu- per se descendens inuentus est: prout dicitur in vita eius. ¶ Similiter legit de beato Marco: quod pollice sibi abscedit: ut indignus sacerdo- tio haberet. ¶ In illis quoque de paradiso legit de sancto Anto- nio: quod cum fuisset in episcopatu pos- tatus: et ad benedictionem duce- ret: videns se aliter non posse eua- dere: ferro sinistram aurem radice- tus coram omnibus secum dicens. Sal- te nunc vel nunc probat non posse quod cupio adimpleri: quod nullus au- re precibus non potest ordinari. Qui doctus episcopus. Et inde lex ista fa- ciatur. Ego autem si dedens mi- hi naribus truncatum aliquem sed moribus probum: non dubitauimus facere episcopum. Ne autem vim inferre temptarent iratus ait. Si mihi el- ternus cogito: et linguas propter quam mihi molestus estis: abscedam: et tunc dimiserunt eum. ¶ Con- similiter legit Iulius. Hystione tri- parite quod morbo episcopo apud Be-

ropolim: hystione monachum elegerunt ciues. Et cum ille cre- bro refugeret Theophilus suade- bat ei: ne sacerdotium recusaret. Tunc ille promissit dicena. Quas quod domino placuerit implebitur. Altera vero die venientes ad cellam eius cogebant eum. Qui- bus ille ait. Idcirco oramus. Quod cum Theophilus laudasset: et simul orarent: hystione terminum vite cum osone illa suscepit. ¶ Si er- go sancti presant: diuinitus carnis- tibus pleni: virtutibus et moribus predictis vita extinguit: et zelo diuini amoris: et animarum saluum serui- di: sic recusauerunt prelationes ec- clesiasticas: ob multitudinem pe- riculorum sui et aliorum: quia te- meritate per se et nephas nos eas assequi nitimur. Ideo Gregorius pastoralia. car. ait. Qui virtutibus pollens est. ad regimen coacina- veniat: virtutibus vacuum: nec co- actus accedat. Et de hoc Ber. bñ in epistola ad Senonensem Archie- piscopum. Multa inquit non tan- ta audacia et alacritate current ad honores: si inesse scirent one- ra: si grauari meminerit: nec cum tanto periculo quarilibet dignita- tum infulas affectarent. Signifi- scolares: pueri: et impubes: at- que adolescentuli: ob sanguinis et- gnitatem promouent. ad ecclesia- sticas dignitates: et de sub seculo transferunt ad principandum pre- sbyterio. Leniora dicerem: quod

gao euaserint: Et q̄ meruerit p̄n
cipatum. Sed vbe terre: cui rex
puer est. ecc. r. Infructu ambi
tio et insatiabilis appetitus avari
tie: in q̄rendo. ascendere de gra
du in gradum vsq̄ ad papatum
vel in agregando eccliao simul
crudelis ambitio et incredibilis.
Sed vbe qui coniungas diuinū
ad vniu. et. Et ibi mīsa de hoc.
¶ Caplm̄ tertium. De incōmo
dis ambicionis.

¶ Item. Ber. ad Eugenū
l. ii. d. ambitio: ambici
tus crux: quomodo om
nes torques omnibus placeat
¶ Ad accedens cruciat: nil molesti
us inquit: nisi tanten apud mi
seros mortales celebris negoti
sacius. An non limina apostolo
rum plus iaz terit ambitio q̄ de
uono? An nō vobis etas: no
stri tota die resultat palatium.
An nō questibus etas: tota legū
canonūq̄ disciplina insudat? An
nō spolijs etas omnis italice in
biat in explicabili auditate rapa
ctas? Hinc cōcordat Sen̄ ep̄la
xlvij. Cupiditas iquit omnis in
grata: et nemo eorum q̄ in repu
blica versant quos vincat h̄ a q̄
bus vincat aspiciat. Et illis non tā
locundum est multos post se vi
dere q̄ aliquem granare. An se
habet hoc vitium omnis ambi
tio sen omnis cupiditas: q̄ incipit
semper a fine. l. q̄ appetit q̄ ma
ius est. Et ponit exemplū bonū

ep̄la. lxxv. Elidistis singt canem:
missa a domino suo frustra panto
aut carnis aperto ore captantem
Quicqd̄ accepit: prius integri
denorat: et semper ad spem vniu
ri inhiat. Idē euēit nobis. Autē
quid enim expectantibus proicit
fortuna: id sine vlla voluptate ad
mittimus: statim ad rapenam al
terius attonitū et erecti. Hoc autē
non euenit sapienti: q̄ plenus est
hec ille. et ere ergo ambitio in sa
bilis est et irreplebilis. Ideo recte
ait Ber. Crux ambicionum et q̄
plura assequit. plura abut. et Sen̄.
l. de ben. h. c. xix. Nunq̄ inquit
improbe spci q̄d dā salus ē: et ma
iora cupimus quo maiora vnie
runt. multosq̄ concitatos: est aua
ritia in magnarum opum conge
stu collocata. Et si tunc actior vis
est quo est maior incendio eni
nat. Eque ambitio non parit quic
q̄ in ea mensura bonorū q̄scere
que quondam etas fuit impudēs
votum. Nemo agit de tribunatu
grana: sed querit: q̄ non est p̄
turas vsq̄ perducit. Necq̄ hec
grata est: si desit cōsultatio. Nec
hoc q̄dem facit si min⁹ est q̄d vi
tra se cupiditas porrigit. et faculta
tem suam nō intelligit: q̄ nō vi
de venit respicit: sed quo tendit.
hec ille. Ex quo igitur gētilis sic
despiciebāt honores: et resutibāt
prom ait Chal. l. iij. de Fabio ma
ximo: qui pene tantum recusauit
dis honorebus gessit. Et tunc ege

Cōmuniloquii.

Crat in merendis: fideles & marie
sapientes debent se ab ambitu
huius nodi cohibere. Et eo ipso
non sunt assumendi sed repellē-
di: quo deprehendunt esse ambi-
tiosi: prout ait Grego. te. registri.
Et de hoc Psolali. vii. multum.
Ibi ait. Qui ambitio inualecit
calcata egrate est procedendum
in iustitia. Sequit. Est videre q
plur non aucupes in peccatum
honorum seipites: adherere po-
tentibus: se republice in iustitia i-
mulsere temptantes viam: qua
se possint a latere vel aduerso i al-
tari tollere. Et hoc vel ratione ex-
pensarum: vel ratione nobilitatis.
Dvel ratione obsequiorum vel mu-
nerum: vel ratione hypochritali
simulationis: vel fictari dissimu-
lationis: allegido se indignos ad
officia dignitatem. Et eni ait ibi
cum quidam ambituosus mona-
chus ad abbatem quam preme-
rat vocare et ille modestas sumu-
lano: vt audiuo peteret onno re-
fugeret: et confiteret: se pāi tante
rei indignum: Plane au princeps
indignus es: qz eam clam: nupl
Edata pecunia emissi: summamqz
expressit. Sed per me non stat:
quo minus pactio ipleat. Libet
me haberi iustum est. et tu domū
radeas: vt qui dignus est: velli-
tate presulatur et preficiat eccle-
siē. Sed aliter acci dit nūc d mul-
tio qui preficiat mōio dicto. Ibi
dem narrat: q vacante ecclesia

Nolana campania: ad Cancellaria
regio accesserunt et viri. sc.
abbas: archidiaconus. et preposi-
tus regni. causa agens fratris su-
clenci. singuli offerentes pecuni-
am p dicto episcopatu. Empio
autem et venditio: vndiqz facta ē
De solutione implenda causā est
dictaqz presens electionis solle-
mniter celebrāde. Cumqz ad vlez
archiepiscopi et episcopi conuenis-
sent. prelati cancellarius com-
pentorum causas exposuit: et ge-
quid cū quolibet dictorum egis-
sicens se exinde de episcoporum
suis processuram. Damnao er-
go competitoribus symoniacis
pauper monachus: et totius re-
ignarus canonice est electus ap-
probatus et introductus. Ili bo-
tres coacti sunt solvere id in quo
se obligauerant vsqz ad nouissi-
mum quadrantem. Et tūc
ita agat cum proceribz nostris q
omnes sedes olefaciunt attentis
et curiosi. Et odorat vis aut saga-
cias canum: vt formellas leporū
aut ferarum latebras deprehēdāt
vt ait ibidem. Apparet ergo stul-
ticia calum martine carentis sa-
pientia virtute et iudicio guber-
nandi: q ambitio esse gubernato-
re natio que est ecclesia in hoc
mari magno: irruentibus tot vē-
tio temptationum: et conuassan-
tibus tot fluctibus tribulationum:
ne submergantur in diluuiū pec-
catorum: q maledictum et mē-
datum ē

F

G

H

damum: et homicidium: furtum: et adulterium inuenerunt. Dece. luj. vnde Tullius. i. de offi. c. xxy. ait. Sim. Platonem similiter eo facere qui inter se contendunt: ut potius rempublicas administrēt ac si nate certaret qd eor potius hinc gubernaret. Cessz ergo ois ambulo ab ecclesiasticis.

¶ Caplm. iij. Quid electio rite est facienda.

¶ On enim sunt assumen di ad ecclesiasticam plan tione: ob ipsoz a mbu tione: sz sūt eligēdi cano

I nica electio: vt habitum est. S. a. **¶** Inter. dicitur: qd electione ē facie da nō ob aliquā comoditate tē porale eligēdi: vel conlumentū spes: nec ob humanā intercessionē suasionē: aut comanone. nec ob sordiditatem ad personā eligibilē affectionem: aut carnales cognationem: sed sunt eligendi ob diu ni honoris cumulationes: ob ec clesie comoditatem: ob profect⁹ et utilitatem aiaz spem: et ob virtu tem ac mox ipsius eligendi per fectionem. De qua electione. de cretorum di. xxiij. Qui epō ordi natus. De solennitate vō electio di. lxxij. Epōs vix fuerit. Et quibz militum de electionibus: ideo bre uiter hic. Ab anno autem quinquagenario custodes vasorum erant de tribu leui. Numeri. xij. Super quod Gregorius mora. xxiij. dicit qd vasa fideles signi

ficantur quorum curam suscipe re nō presumant nisi q bella tē prationum subegerint. vnde ait dominus ad Mosē. leui. viij. Congrega omnes ceniti ad ho stui tabernaculi: electioē Aaron et filiorum eius: vt sciant omnes qd qui prestantior est ex omni po pulo. docui sanctorū et virtutū eminētorū ille eligatur ad sacer dotium. Ita autem ibi. Duges. in glo. Ideo qui alia modis eli gunt qd predictis tuncant dei iudiciū: et sibi imputari damna et diuionem aiaz et ruinam ecclesie que destruitur in insinuatione mo ti prelati. vnde narrat Gregori⁹ dial. iij. c. x. de Pascale qui re spondit qd loco penali deputatus fuerat nulla alia causa: nisi qd in partem Laurentij S. Sumacum sensu in eligendo euz ad ordines pontificatus. vt enim ait Grego. pio registri: Necesse est vt om neo culpas et negligēcias sibi im putet qui ministeriū virtutis in firmo cōmisit. Et loquitur de mi nisterio prelationis. Et qd eligen tes quodāmodo cōmūtāt iustitiam electo: si ille sit defectuo sus et negligēs: culpe et negligē tie illis imputande nisi qd cēt ad surdū ille se modio aliquib⁹ in gessissz prece: aut predo: vel sua homib⁹ impotētorū: cū fin ē ipo. nemo sumat sibi honore sed qui vocatur a deo.

¶ Caplm. v. Quā intentio de

Cōmuniloquii.

dei dectus consentire: et de nomi
ne episcopi.

Lectus ad predationem
ecclesiasticā rēe mō su
pradicto consentiat: non

M ex presumptuosa cupiditate non
dominandi libidine non ex co
disoinant iocunditate: sed in iū
ne obediendi voluntari utiunt: et
appetibilitate ministrandi deo: et
desiderio acquirendi lucrum ani
marum: et affectu proficiendi in
ecclesia dei. Et hoc cum humili
tate: timore: ac tremore: ait Aug.
fr. de ci. e. xix. Non est in hac vi
ta inquit in amore amādū ho
nor: sed opus quod per eundē ho
nozem sit vel potestatem si recra
atq; vltio sit. i. vt valeat ad viti
tate subdito: q̄ fm̄ deū est. vi. n.
ait Apo. Qui epatus desiderat
bonū op⁹ desiderat. Segl. Et pa
tis non nō d opia si honorat: vt ha
buit est. s. et Grego. i. pastora. c.
viii. dicit: q̄ qui preesse concupi
scunt: ad vltas hie libidinis instru
mentum aplci sermōis accipi
unt. quo ait. Qui episcopatus. et.

N

Quia Aposto. laudano desiderū
vniū pauorez reddit qd̄ lauda
uit: cū ait. Oportet episcopum se
reprehensibile esse: vnius vxor: la
viri: sobriū: prudentem: pudicū
ornatū: hospualem: doctorem
nō vniolentū: non percuissorem
sed modestū: non linguosum: nō
cupidū: sed donum sine bene pre
posuim: filios habentem subdi

tos cum omni castitate. et sic de
alijs virtutibus quas enumerat
ibi bene. Sequitur. Illo tempo
re hoc dicitur quo quisq; plebi
bus preerat: para ad numerum
dicebatur. Tunc enī sunt lauda
bile epatum querere: quando p
hunc modum: quēquā dubioz
non erat ad supplicium perueni
re. Cū humiliare igitur et pau
re suscipiendus est onus prelato
nis: ait Aug. de ci. vbi. s. d. Lo
cus superior sine quo populo re
gi non potest: et si ita teneat et ad
ministratur vt decessit: tamen inde
center appellatur. Qui iob: ē ouis
sanctum querit charitas vniu
et negocium sanctū suscipit neces
sitas charitatis. Quā facimā et si
nullus imponit: precipue atq;
imende vacandū est veritati.
Si aut̄ imponit: sustinenda est pp
charitatis necessitates. Sed nec
sic: et ita: electio desiderata est:
vt subtrahatur illa sanctitas: et op
pūmat ista necessitas. hec ille. Et
de hoc Greg. vii. registri dicit: qd̄
sicut loc⁹ regimū desiderāb⁹
est negād⁹: ita fugiēb⁹ offerēd⁹
ne quis sumat sibi honorē et. Et
l. ix. Sicut q̄ inuitat⁹ renuit: q̄
firma reſugit: facta est altarib⁹ ad
mouendū: sic q̄ vltro ambit. vlt
inportune se ingerit est. pculdu
bio repellendū. Nam qui sic
nitur ad aliorū cōfcedere: qd̄
aliud agit: nisi vt cōfcedo decre
seat: et ascēdēdo exteri⁹: ad pū

P

Q

R

O

S

da descendat: Sequitur. Eligen-
 dus videat qd imitetur: delectat
 qd doceat: informet quod teneat
 Nam casum appetit: qd summa
 fastigia postpositis gradibus per
 abrupta querit ascen'us. Qui er-
 go suscipit onus: ob dei honores
 et primor' utilitate suscipiat: si ad
 hoc idoneus ē et utilis: vt pascat
 gregē dei pascuis diuinaz p'dica-
 tionis: p'ut ait Greg. vii. registri.
 Si is qui valet inquit: dei onus
 renuit pascere: ostendit se pastorē
 sūmū minime diligere. Si enim
 vni genit' patrio: p'explenda ut
 litate cōdi: de secreto p'fite: ad pu-
 blicū nostrū descendit: qd nos
 dicunt fām': si secretum nostrū
 p'ponamus vultuati primorum:
 qd sicut noto desiderio debem'
 occupationem sugere: ita si desit
 q' predicet: occupationis onus li-
 bent' necesse est humero subire.
 vt patet exemplo duoz p'pharū
 adu' emz Isaiā. vi. ecce ego mit-
 te me. Et Hierē. i. c. nescio loq'
 Quod. n. v. n' hūiliter accepit
 aliū laudabiliter expanit. v. vno
 enim voluit primor' p'desse per
 vitam actiuam aliū vō: amon'
 conditio inherere p' contem-
 planū. Sup qd filz q' idē p'io
 pastorah. c. vi. Nullus igitur se
 extollat ex tali electione: sed ma-
 gis se humiliet ait. Ber. ad Al-
 chepiscopum Senon. Noli in-
 quie alium sapere. In alto enim
 posito: non alū sage difficile est:

T

V

et oio inuitati. Sed q'do inuita-
 tur tanto gloriosius. Sequitur
 Nō ergo felices q' p'fite: sed si
 non p'desse vos infelices putate
 Debet enim cogitare p'clatus et
 opa que assūpsit et pericula quib'
 se inuitat: dāna aīarū. p' quib'
 se obligauit: et occupationū fasti-
 gia que incurrut. ait Aug. epistola
 lvi. peto: vt cogites: nihil in hac
 vita hoc tpe esse felicius facilius
 len' et oibus acceptabilius episco-
 pi aut p'ferti aut diaconi offi-
 ciosi tamen p'fectorie aut adu-
 lato: re res agitur: nihil apud deū
 miserius trist' et damnable. Et
 post. Nihil difficile' p'clatōis et
 laborosi' casū officio. Sed apud
 deum nihil beatius: si eo modo
 nūliatur q' impator noster iuber
 scilicet iesus xpus. Et post: de se
 loquens ait. Quid existimem si
 secundus locus tabernaculor' tra-
 deretur s'li q' remū tenere nō no-
 uerat: Si ergo sic humiliter de
 se loquitur Aug. p'editus omni
 sapientia et virtutum cūctis: q'do
 magis debet q' cū timore et
 humilitate onus p'clationis assū-
 mere: Nō beatus Gre. p'liderio
 pericula p'clationis assūptis p'la-
 xit multum de assumptione sua
 ad tale onus: sicut ait ipse p'imo
 Registri. Cor meum inquit doce
 ligi me. Nolite me vocare Mo-
 nis: filios enim p'didi. i. opera cō-
 templantationis p'pter terrenas cu-
 ras. p'ius eram super altitudines

X

Y

Z

Cōmuniloqui.

A terre: sed post causarum fluctib⁹
 ⁊ tempestatib⁹ depressus. Et po
 nuere npla n. Si malis: voca
 ri pōt: sed fieri nunq̃ pōt. Qua
 si dicat vocari possunt papa vel
 summus pontifex: sed nō fierita
 lis qualis esse debet papa. Et me
 mri iudicii. Mira ergo humili
 tas sanctorū antiquorū: vel in su
 giendis talibus prelaionibus v^l
 in acceptandis eu timo: e: tremo
 re: ⁊ humillitate: e: caritate cogen
 te: ⁊ plangenda est temeritas nō
 demonstari ambiendis talib⁹ pre
 latioib⁹: ⁊ temerarie suscipiēdis.
C Lapin. vi. Quis debet esse
 episcopus post consecrationem.

A Quis autem debet esse
 episcopus postq̃ est ele
 ctus ⁊ consecratus deter

B minat Episto. i. Thilij. vbi ait.
 Episcopus in irreprehensibiliter
 esse sobrius prudentem. ⁊c. vi. 8.
 Quas virtutes explicat Hiero.
 epistola. xliij. quasi per totum. vñ
 ait ibi super illud ad thimoiens.
 Si quis sine crimine ⁊c. vñ ser
 mone omnes virtutes cōprehē
 dit. De quibus virtutib⁹ ibi suffi
 cienter. Quis etiam debet esse
 episcopus habetur decretorū di.
C xxv. illuc p singulos: ⁊ di. lxxxi.
 d ordinādo. ⁊ lxxxi. Si q̃s 60.
 Iugiter ergo cogitare debet ep̃s
 interpretandū ēz nō ut nō sit. Sco
 pos enim intentio interpretatur
 ⁊ scopu suspēntendere. Inde dī
 ctum vocabulum: q̃ ille qui pre

ficatur superintēdat fm Aug. lr.
 de ci. Et est nō nē operis nō ho
 nouat: vt dictū est. Et vt ait Ber.
 ad Eugenium: ep̃i nomē nō vo
 minum sonat sed serualis. Ideo
 debet iugiter intendere tam sibi
 q̃ gregi cō mīssio. Act. xij. Et tē
 die vobis ⁊ vniuerso gregi in q̃
 posuit vos deus regere ecclesias
 Eui. Ps. viij. Non dominātes
 in clero. Et de nomine ep̃i Ber.
 ad Genon. dicit q̃ fmet hmo.
 logiam: pontifex dicitur seipsum
 faciens pontem inter deū ⁊ popl.
 pertingit enim pontille vsq̃ ad
 deum ea fiducia: qua non suā sed
 illius querit gloriā: ⁊ vsq̃ ad p.
 xi nū ea pietate qua non solū sibi
 pdeisse desiderat sed p. tino. Se
 quit. Offert deo bon⁹ meditator
 preces populorū: reportans illa
 a deo benedictionē ⁊ glia. Sup
 plicat maiestati p excessib⁹ delin
 quentū: ⁊ vindicatur peccantes
 p iniuriā: nec populi requirit da
 tum sed lucrum nec dei vsurpat
 glia: sed querit glia. De mor
 ergo esse debz ep̃s iugiter sui nō
 mīni: vt viuat viuaciter: opere
 tur virtualiter ea que nomen ex
 pumitate dicatur ei Ep̃oca. m. c.
 Non habeo q̃ vltius ⁊ mor
 tius eo. Si militer debet esse me
 mor sue excellentie ⁊ dignitatis.
 vt sit omnib⁹ in exēplū: ait Hier
 ony. ep̃s. c. c. loquens ad ep̃m
 In te omniū oculi dirigunt. Do
 mus tue cōuerfatio quasi in spe

D

E

ensa constituta: est magistra publice discipline. Quædam fecerit: id faciendum sibi omnino putat. Cautene pmitat: q̄ aut q̄ reprehendere velint: digne lacerasse videntur: aut qui limitari cogant de linquere. Et ibi loquens de q̄daz ali. Subuenire pauperibus: visitare languentes: puocare hospites: lenire blandis: gaudere cum gaudetibus: cecor baculus: esurientium cibum: spes miserorum: solatus ingenuus fuit. In singulis virtutibus eminebat: quasi ceteras non haberet. Sic enim ep̄m memorans sue dignitas eminebat: puocabatur ad vlt et virum tum excellens.

¶ Caplm. xij. Ad ep̄scopus caueat ab omnibus viuis: et specia litera gula.

G e licet oēs virtutes quas enumerat Apo. i. et hi. i. ep̄o sint necessarie: tamē

sp̄s cauere v̄z v̄ta q̄ sunt maioris simit: q̄lia sunt carnalia v̄ta. Luxuria: gula: auaritia. et. et studere ad b̄ndū et iutes opposito. v̄n aut ibi Apo. Non oportet ep̄m esse vinolē. Super quod ait Hiero. aliud exponens ep̄stola. lxxij. vinolentia scurrasum est. i. cōmestatorum. venter enim mero effusus cito despumatur in libidinem. In vino enim est luxuria: in luxuria est voluptas. in voluptate impudicia. Qui enī in luxuria: viuens mortuus est: q̄

adiinebatur et mortuus et sepultus. Hoc ad v̄nuos hore ebrietatem femora nudauit: q̄ per luxurios amicos sobrietate contererat. Gen. xix. Et oib p̄ temulentiam: nesciens libidinis niscum incedit et quem Sodoma nō vicerat vltina vicerunt. Gen. xxiij. Sacerdotibus enim legalib⁹ phibitum fuit vinū. leuit. x. in figura exterminandæ temulentie: et lobueta: ita habende in sacerdotib⁹ euan gelicio. Et o enim dignitas excellens: persona honorabilis: honoris causa celestior: et operatio spiritalis: quanto magis est cauenda vinolentia et ebrietate: que et dignitatem et illiciat: personā detorquet: et per suauem infamat: et operationem debitas impendit. Jo. aut Soluatur discipulis. Caute ne grauent corda vestra crapula et ebrietate. ¶ Item cauenda est prelati lasciuia corporis et temulentia: ne ad eor exemplū subditi ad vinolentias relaxentur. Aut Arc. mora. i. Cum maiores volupian p̄ferunt: nimirum minoribus lasciuie frenata laxantur. Job xxx. Et quando ridebā ad eos: nō credebant vbi mora. ait Grego. Eū nos quasi licenter letos aspiciunt. s. subditi ipsi ad illicia relaxantur. Et ibidem prelati et arrideō iurari debet: et iratamari: vt cum nec nimia leticia viles reddat. nec immoderata seueritas edulium. Ad alior ergo co-

Cōmuniloquii.

hōitionem canere debet p̄lat⁹
 a voluptatib⁹ lasciuia: ⁊ indebita
 lenecia: vnde ⁊ sancti amplius se
 macerauerūt ⁊ cohibuerūt post
 q̄ erant episcopi q̄ ante. Sicut
 legitur in vno patrū lib. ij. parte
 x. de abbate vatica: q̄ post q̄ sa-
 cris est es o multum coarcebat
 animā suā in diuina p̄ncēte. Et
 quo cū discipulus quæreretur: qua-
 re sic se non cruciauerat existens
 in heremo: respondit. fili tibi erat
 solitudo: quies: ⁊ paup̄tas. Pro-
 pterea volebā gubernare corpu-
 sculū meū: ne infirmarer ⁊ que-
 rerem qd nō haberē: illū autē
 q: hic seculum est: ⁊ occasiones
 sunt plurime excedēdi: ⁊ si infir-
 mitatem incurros: sunt qui succu-
 rant: nō p̄dam p̄positum mona-
 chi. Iste sanctus austerior fuit si-
 bi post assumptā dignitatē q̄ aī
 Sed multū facili⁹ econuerso: qui
 magis sibi austeri sunt aī digni-
 tatem adept⁹ q̄ post. Tūc em̄
 magis indulgēt delictis q̄ ante ⁊
 forte si dur⁹ viuere vellent: non
 habent grāuā ad hoc vt p̄a. Si
 cū legim⁹ in vno patrū lib. ij. pte
 xv. de abbate d̄phn: qui cū est
 monach⁹: nimis dure tractabat
 vitam suā. Sed cū fact⁹ ep̄us
 vellent ipsa diuina vt in ciuitate
 quam in heremo habuerat: non
 p̄uenit: Ideo prostrante se in
 p̄spectu dñi di. parat⁹ d̄re p̄p̄
 ep̄atum discessit a me grauius
 ⁊ reuelatum est sibi q: non. Sed

q: tunc sollicitudo erat: ⁊ cum nō
 eēt hō: deus susceptor tuus erat.
 Hunc autē in seculo cor: ⁊ vbi ho-
 mines auxiliāt tui. ⁊ ita si habes
 tantam grām ad austerā toleran-
 da: sicut ante. Sobrietatē igit⁹ ful-
 geat in ep̄is veraciter: vt iugiter
 intendere possint diuinis contē-
 plationibus: ⁊ officia sua sine im-
 pedimento dispensare subiectis.
 Caplū. viij. Ad ep̄us caueat
 ab omni luxuria.

Et castitas purior: sin-
 cerior. euidentior ⁊ vir-
 tuosior debet esse in ep̄o
 q̄ in alio: cū vita sua sit specul⁹
 alijs vt dictū est. Iō autē Apo. q:
 oportet eū esse vni⁹ uxoris vir-
 Sup qd Hiero. dicta ep̄la. dicit:
 q: nullo mō bigami vel cōcubiti-
 nari: cathentis in seiri debēt sub-
 re ministeriū. vñ ⁊ sacerdos le-
 galis uxore virginē debuit acci-
 pere si viduā leui. xxi. ne honorē
 pollueret sacerdoti. Quāto. n. bi-
 gnitas em̄nēior: tāto castitas ne-
 cessarior. Et q: dignitas ep̄os sub-
 limior: tāto sēme puritas castitatis
 est eis necessaria. Iō canonē in
 terdictū mulieres habitare cū clericis
 paucis excepit. p̄hibitiō ē. d. a
 Grego. lx. Registr. vbi ait. per-
 uenit ad nos: quosdā ep̄os sub
 pretextu solati in vna domo cum
 mulieribus cōuersari. Sed ne p
 hoc subanatoib⁹ instā obrecta-
 tionis detur occasio: aut p̄faciles
 inimicus mām detractiois affu-

P

Q

R

S uat: hec compescas: ne cohabitare pariter: exceptis his quos sacra canonum censura permittit scilicet matrem: annuam & germanam. **W**heluati facili: si et a talis cohabitacione olo cōtineat. Et rectatib: qd dictum est. s. de beato Aug. q non consensit: secū habitare fororē. **Q**ue cū forore inquit sunt: forores in nec nō sunt. **S**eqt Doct vrl cautela: v3 nobis esse magna instructio. **N**ā incaute p sampsonia est: qd sonia pauet: mīno validū non timere. Et sapienter illicita superat qui videtur non vrl cōcessio. **E**xemplum de Andrea epo: quem tēptauit diabolu de sanctimoniali secus cohabitante. de quo. ij. d. l. c. vij. **N**ulla emz debet ee familiaritas epou3 ad mulieres. vnde legit sibi de Joāne papa: q postq egtauerat quēdā equū sibi a comodani a quodā nobili: post ei celsionē: mulierem vxorē illi nobili ferre recusauit. veneranda ergo ponificis castitas: cui se demulibetia irrauo alio. **S**acerdotes enim gentiles esse non poterant nisi essent vni vxoris vtri. Et virgines dec veste & Hippollito in perpetua tgnitate marcebat: vt ait Hiero. ep. l. xxi. & hoc idēz epistola. lxxxiij. & lxxvlij. vbi d clericor castitate.

Captulū nonum. **Q**d episcopus caueat ab omni auaritia.

Similiter in episcopo debet esse munificia largitas in elemosynarum erogatione: hospitalitatis secutione vñ Apo. **P**onit epm cē hospitalē beniuolū. &c. **S**ūne autē causa est auaritie cupiditas episcopo ait Hierony. ep. l. xxxij. **O**lia episcopi est inq pauperum operibus puidere. **I**gnominia sacerdotis est p pūo studere diuitia. Et hoc idē: qd rēru est dispensator non diu. **I**bi ibidē. **I**lle optimus dispensator est qui nihil sibi referuat. Et ibidē. **L**iquiduo dispensato: eo. **D**imute largitorem vt sas ipse distribuat. **I**deo epus debet ee munificus & pius in elemosynarum largitione: sibi et ali quantulū subtrahendo: t pōpō sa expēsa deuitādo: vt ampliores elemosynas facere possit. **E**xemplo sancti Exuperij episcopi: de quo ait Hiero. ep. l. lxxij. **O**l q ipse vidue sarcinam imitator elurico pascit alios: t ore pallente telonij: fame torquetur alienas omnemq substantia: xpi pauperibus erogando. **Q**ui talis est: in celo thesaurizat: **E**xēplo Paulini Molensis ep. de quo Aug. l. de ciu. c. x. dicit q qñ Molani barbari vastauerūt: t ipse ab eis teneretur in corde dñm pēcabat. **O**l. **D**ñe nō excreuer p aurum & argentum: vbi enim sunt ola mea in scio. **I**bi. n. ola sua habebat: vbi cū ipse laqueare monue

Cōmuniloquii.

rat qui mundo mala ventura p-
diderat: errogauerat enim paupe-
rib^{us} sua: et in celo thesaurizauerat
omnia enim expenderat in erro-
gatione elemosinar^{um}. liberatiōe
captiuor^{um}: et seip^s dedit p filio vi-
duti liberando: put narrat Gre-
gorius. Dial. ca. Multū est enim deo
acceptandus ep^{iscop} elemosynarius
vñ et ppter pietatē in elemosyna
largienda placuit n^{ost}ro deo bea-
tus Gregorius sic legitur. in v^{ita} sua.
Qui tāte fuit hospitalitas: et pe-
reginos ad mensas quotidie in-
uitaret. Et cū quadam die m^{ul}-
straret aquam pauperi: ille dispa-
ruit: et nocte xp^{ist}us apparuit ei. et.
Ceteris diebus me in membris
meis: hac nocte in me ipso suscepi-
sti. Similiter legitur ibi: q^{uod} cū
esset moⁿachus: et in penetralib^{us}
monasterij a matre legitimib^{us}
pasceret: apparuit vnus naufra-
gus pauper qui petiit ab eo aliquid
Cui cōpariens dedit numisma.
Eius eadem die redijt petens vi-
pauis. Et tunc preceptū vestiario
dari sex numismata. Et cum eo
gnouisset non esse numismata in
vestibulo. nec aliquid alio. discū
argenteū in quo mittebant sibi a
matre legumina dari pcepit: ne
tristis abiret. Cū autē postea eēt
factus papa: et quotidie ante mē-
sam eius comederēt duodecim
pauperes peregrini. quadā die vi-
dit tres decem: quor^{um} vn^{us} narrabat
statu suū: nūc iuuentis nunc ve-

tulus apparens. Et quo cū beat^{us}
Gregorius quæreretur: q^{uod} esset nomē su-
um respondit. Cur queris nomē
meū q^{uod} est mirabile. Et adiunxit
Ego sum naufragus ille: cui dedit
numismata ascetellam. Et il-
la die desinam de^{us}: te futur^{us} pre-
sulem romane ecclesie et vicariū
beati Petri: qui distribuit cullu-
bet prout opus erat. Sum enim
angelus dei: et custos tu^{us} et quā-
cumq^{ue} rez postules impetrare va-
leas. Quo audito an beat^{us} Gre-
gorius sic deus ppter paruum mu-
nusculū mee paupertatis fecit:
q^{uod}ta reslueret: si in preceptis eius
pmanens: plurima studuerō de-
plundus errogare: Et ibi legitur
de magnio elemosynia fulor: et de
tribus millibus ancillar^{um} xp^{ist}ian^{orum}
pro lectis q^{uod} pro quotidiano ex-
pensā ab eo relectis. Ep^{iscop}us igit^{ur}
attendere debet: q^{uod} sunt successo-
res apostolorū qui distribuebāt
cuiuslibet prout opus erat de his q^{uod}
ponebantur an pedes eor^{um}: actū.
viij. et q^{uod} sunt rerū pauperū dis-
pensatores et patres pauper^{um} spūa-
les: et debitores: vt de reb^{us} corū
illis elemosynas largiantur: ait
Ber. in epistola ad Zibbarē Gu-
lielmū. bi. q^{uod} in gentilib^{us} gentilio
arguebat. Sic inquit pōssūtes
in sacco quid faciunt: q^{uod} scilicet
est ad cōe^{rum} vtilitatem: vel paupe-
rum necessitates releuandā. Au-
rum inuulter est in sacco corū eo
pauperū necessitas non releuat.

D

E

F

Nec solum debent elemosinas
facere pauperibus hospitalium me-
dicantibus sed alijs subditijs et pa-
rochianis penuriam patientib^{us}
et illam cooperentibus pro pundo-
re vel verecundia quibus pijs
est subuenire. Unde legitur in vi-
ta patrum libro ij. parte xij. de
quodam episcopo qui accepit gra-
tiam ut singulis petentibus ele-
mosinas daret. Et cum venisset ad
eum mulier quedam vestiva et cie-
ris^{us} apertis manibus voluit dare in
tore et clausa est manus et levavit pa-
trum et venit alia mulier bene idota:
Qui videns vestes eius misit ma-
num volens dare parum: quod aper-
ta est: et levavit multum. Quod
admirans inquit de illo mu-
lieribus et muni^{us} q^{uia} illa que bo-
nia vestibus utebatur de honestis
mulieribus erat: et ad paupertatem
devenerat: sed pro opumione na-
taliu suorum inducitur se bonis
vestibus. Illa vero causa questus
vestierat res venissas. Unde et fre-
quenter magis prius est subuenire
nobilibus pauperibus vel hone-
sto suam paupertate pro verecun-
dia dissimulantibus et cooperentibus
et effronter petentibus: Et de ex-
plo errogandi elemosinas pau-
peribus legit in vita Johannis
elemosinarius per totum. Et in narra-
tur de illo q^{uia} ad dominum ait. Unde
mus dicit: quia pauper deficiet: vel
tu in dando mihi ut errorem vel
ergo dando pauperibus que das

mihi. Unde et meas sibi despon-
derat: ut ibi ibidem.

Et apostolus dicit. Quod estus sit
hospitalis in domo sua.

Et non solum debet esse episcopus
elemosinarius erogan-
do elemosinas pauperibus
medicantibus sed debet esse ho-
spitalis. et ibi sup^{er}venientibus sicut q^{uia}
preceptum apostoli ad thimotheum est episcopus
hospitalis Super quo dicitur. dicit episcopus
sola et q^{uia} hoc preceptum dicitur et
Leth angelos hospitalis suscep-
runt. q^{uia} hospitalitate dilexerunt
et ibi. xvij. Et ibi. xij. Et ibi. xij. Et ibi. xij.
hac q^{uia} angelos suscepit. Ho-
spitalitas. n. est i oibus p^{ro}videnda.
Hac sacra res est n. ena hos-
pitalis aut ibi. xij. de b^{ea}tis. c. xij.
Nec hospitalis suo debet esse in-
gratus prout ait ibi: de mille hos-
pitali ingratorum ibi vitupato. Et ibi
Tulij. de officiis. c. ij. Recte lauda-
da est hospitalitas. Est enim ut mi-
hi valde deco^{re} in parte: bonum
hominum illustrari. Et hoc ena
apud gentes prout ait ibi. d. Sy-
monem dicens hospitalis fuisse
et illustrasse ac vilius imperasset
ut oia preberentur his qui in illam
suam dicerent. Loquitur
ibi de illa q^{uia} vocabant et ad hoc
Similiter de hoc dicitur. ij. d.
officiis: ubi ponit exempli de Leu-
ta iudic. xij. Et ergo in sacra scri-
ptura q^{uia} in libro gentium hos-
pitalitas semper laudat. i. pe. ij.
Hospitalitas mueret sine muer-
raone. Unde Hugo. Hospos

K

L

M

Cōmuniloquii.

Nos: hostium peteno: quasi hostio
pedem inferat. Antiquitus enim
qui recipiebat: et qui recipiebatur
venientes ad hostium ponebant
pedem in eo: et affirmabāt quod
vno alium non deciperet. Et sic
vterq; ponens pedē: amicum pa-
ctum firmabant. Unde et facili-
ter benignus aptus: et qui aduentus
amicorum non subterfugeret: s;
eis ad hostium libenter se expo-
nit of hospitalis. Unde et hospi-
tes non solum sunt mutandi: sed
etiam ad hospitium irabendi: ex
emplo Abiac et loth vi dictum est: et
exemplo discipulorum: qui coege-
runt xpm dicentes. Et hanc no-
biscum quoniam aduersperasit et.

O Super quod Greg. li. ii. et mel.
iii. dicit. q. non solum sunt hospi-
tes mutandi sed etiam irabendi.
P Unde narrat. Ioannes Cassia-
nus lib. ii. de locutione de quo-
dam si p. q. q. dicit ad eius cellā
nullus fratrum aduenisset: refe-
ctione. et differerebat. Et tūc sabbā-
to vel dominico ad ecclesiam p-
cedebat: et si quem peregrinū re-
penisset ad cellā redduceret: non
tam illius ne cellam obtinui q;
sue humanitatis grata. Unde et
irrationabilis debent hoīes solli-
citare ad hospitalitatem. Aut enī
Q Ambros. exani. Omeli. v. Discant
hoīes hospitalitatis iura suare: et
ex aibus cognoscant quid reli-
gionis sit hospitib; differendū: q;
obsequia deputanda. quibus cor-

nieces obsequia sua negare nō so-
lent. Aut enim ibi d. ciconijs. q. si
niul ferunt: vno agmine profici-
untur: si qua pergendus putant
Quas cornices deducunt ac elsi-
gant: et velut quibdam ternis
stipantib; prosequuntur: et si hos-
pino respiciunt. Ideo aut ibi Am-
bro. Nos his ianuam claudimus
quibus aures alas suas conscrunt
q; adiuuamenta ciconijs aduer-
sus inimicas aures cornices con-
ferre dicunt: et per intervalla tem-
porum resideret in eis des locis ci-
conie cum cornicibus reperiunt
Sic ergo discamus: hospitū o-
re peregrinis exemplo aium p-
dictarum. et etiam exemplo ho-
minum infidelium. Et enim ait
R Policratus li. vii. c. xlii. infide-
les consueverunt aduersus hostes
etiam cum propius periculo pa-
troquari hospitibus quos infra
quadradium hospitio suscepisset.
Atq; enī crinunt contrahere
quisquis aut quoniam diem hospitii
peregrino humanitatis patrocini-
um denegabat. Ad equitatem
enim hospitibus exhibendā: hos-
pes antiquitus dicebat quē nunc
dicimus peregrinum. Cui q; q;
fuerit in humanis: de iure antiq;
iniquus est ut ait ibi: Et de hos-
pitalitate sacerdotum ydolozum le-
gis li. vii. ecclesiastice hystorie. c.
xxiii. q. et Grego. epō vrgente
temporis procelle angustia in al-
pibus: in phanum Epulato v-

S

uenisset a sacerdote lz prophano
officiosissime exceptus est. Post
cuius discissus accessit sacerdos
ex more poscere consulta et respō
sa. ab edolo. Sed nihil inde re
sponsi ueniebat. Iterum et uenit
sacerdos victimas repetit: et nihil
ominus semp libentium pmane
bat. Cuius sacerdos stupore estua
ret in somnis demoniū apparē
se nihil posse fatetur. Percutē
tiq; cām ait. adueni Greg. epi
se esse expulsū. Et cum perqui
reret sacerdos: q; remediū daret:
ait: non aliter licere sibi ingredi
locum illū: nisi Greg. permisisset
Quibus auditis sacerdos se cur
est beatus Greg. et ad eum per
ueniens: rem ex ordine pādit: hu
manitate sue atq; hospitalitatis
gratiam amonuit querellam ni
minio expōit: ademptā facultatē
questus sui deplorat: ac reddi si
bi oīa in pristinum statum depo
scit. Scribit beatus Greg. eplaz
in hec verba Grego. Apollini p
mitto tibi redire ad locum tuum
et agere que consueuisti. Quam
epistolam cum posuisset iuxta fi
mulacrum assidue demon respon
sa poscebat. Quod ille admirans
et uicinis pence semp Grego. erat
maior illo: clausis ianuis phani
adijt Greg. et prostravit se ad pe
des eius: rogans: ut illi se deo of
ferat: cuius uirtute Greg. diso gē
tium imperabat. Qui cum insti
tem: cathecuminus factus est ab

T

eo: et postea liberatus: et in tanti
uirtute merito ac fidei uirtute profe
cit: ut ipse in episcopatu biō Gre
go. successor exuerit. Et audanda
igitur hospitalitas sacerdotis in
fidelis: ueneridaq; sanctitas pō
tificio mirāda quosq; pietas Sal
uatoris: dictum sacerdotē iustifi
cantia: et cōmendanda hospita
et gratitudo urbanitas p̄fati
episcopi erga humanitatem hos
pitantis. Quam enī anteq mul
tum gran hospitū^o suis: et hospi
tatorum ingratitudo fuit multuz
reprehētibilis apud eos. ait Sen
tius. de bñf. c. xxviij. Vbi ait de q
dam milite naufragi. q; euz esset
in possessione: cuiusda appulsus
receptus ē ab illo triginta dieb^o.
Recedens ē o ai. Reueram de te
gratiam: si contingat me uidere
imperator. Cumq; uenisset ad
Philippus regem macedonuz
petijt sibi dari p̄edia illius a quo
fuerat hospitā^o. Quod ille fecit
Illius ē o expulsus: non sicut ru
sticus iniuriam tacito uoluit: sed
regi omnia intinuit. Qui man
dauit: et omnia p̄pria domo re
stituerent: et nullū improbilimo
et hospitū ingratissimo stigmata l
scriberent hoies ingratū testāta.
Et Similiter narrat Euseb. li. v. c.
i. de quodam: q; euz esset ab alio
humanissime hospitans: hospite
tem ad pugnam p̄uocauit. Il
le ē o cum esset tribus corpora
tantū uirtute superior: monēf

V

X

Cōmuniloquiū.

Z ingratum voluit magis & vince
re. Tuum inquit sit crimen: hos-
pitem occidere voluisse. Deus
autem non erit. ut hospes sit ecci-
sus. Cum ergo hospitalitas sit in
omnibus commendanda. mul-
to magis in episcopio. & ecclesia/
stica q sunt rei dispensatores ut
dictum est. Unde & beatus Gre-
go. electores cuiusda qsi avari &
reprobasse: eo q audierat eū ad
charitatē domus sue exercendaz
nemine inuitasse: prout ait Do-
luerat. vbi. 3. Omnes enim sunt
recipiendi ne boni excludant: aut
Augu. epist. lxxvi. & Criso. super
Mat. Omel. ix. Ideo de vidua
dicit. l. i. v. Si hospicio recepit.
& de hospitalitate in vltis patris
parte. i. per totum. vbi mira nar-
rantur de hospitalitate sanctorū
patrum antiquorum: & supra pte
prima vbi de principio hospita-
litate. in hospite autem summe
cōmendanda est illaritas. Unde
fm fabulam Iupiter ampli⁹ ac-
cepit hospitium pauperis eius
illariter suscipientis fm illud por-
tet Super omnia vultus accesse-
re do mi: nec inhera pauperia vo-
luntas. Nec enim illaritas ē deo
accepta. qz illarem datorē diligit
deus. i. cor. vii. c.

C Caplm. xi. Nō mensa episco-
pi refulgeat honestate sancta.

T qz nulla hospitalitas ē
accepta: nisi fuerit gra-
tia vrbantia in hospitibus

susceptione debita liberalitas in
necessariorum subministratioe
& modesta illaritas in vultus
& gestuum conuersatione: idco ep-
scopus & vir ecclesiasticus debet
esse cum hospitibus in mensa: re-
ligiosa illaritate locundis libera-
litate munificus: & celesti colatio-
ne affabilior: alimentis celsis pa-
scendo afas: sicut corporalibus
corpora pascit: Exēplo beati Au-
gustini d q legit i vta sua: q hos-
pitalitatem semper exhibuit: & in
ipsa mensa lectionem magis &
epulationem vel potationē dī-
lerit. Nulla vrbia mala sustine-
bat: nullas detractioes. Unde in
mensa sua scripit erant hi vrsus
Quisq amat deus absenti ro-
dere vitam. Hanc mensā indi-
gnam non erit esse sibi. Omnes
conuulsi a superfluo & noxio
fabulis abstineri volebat. Et ne
quis sacri orationis in peribris
incidisset & in ecclesia pdicauit.
& in suo institutū ne gauraret ad
mēsas. Et q lapsus ē in vnū de
statutis pdebat ponere. Erat eni
numerus poculorū suis pxfixus
C Consimiliter narrat Hieroni-
mus de bono epō q apposita q/
qz libabat in mensa: vt superfluo
nez fugeretur: continētiā seruaret
Serino eius: omne conuulsiū
de scripturis erat: aut libenter au-
dire: aut verecunde responderet:
praua dō acriter cōfutare: di. pu-
tate contra se magis docere &

vincere te. Hec sunt secula cele
stia: hec pocula sacra que debent
ministrari: et propinari in mensa
episcopali. Hec sunt ornata ma
gis ornata mensam quam vasa au
rea vel argentea quam etiam multi
epi in mensis suis haberent ex
plo beati Aug. de quo legitur in
sua: quod coelestia tamen argentea vides
vasa cetera quibus mensa tibi in
ferebant testea et marmorea fue
rant non tam necessitatis inopia
quam proposito voluntatis. quod si
nebat in voluntaria paupertate.
Unde et plebs dicebat se in alle ex
collectionibus plebs vivere quam pos
sessionibus cura vel gubernatione pa
ni. Et cum ecclesie pecunia deficeret.
hoc populo nuntiabat non se ha
bere quod pauperibus erogaret.
Contra est de multis qui cu
mulant vasa aurea et argentea in
mensis et parum cogitant de panpe
ribus quod forte non habent vasa li
gnea. De quibus bene Hieronimus super
Lamentationem Jeremiam. Unde hanc il
los exuberare estimas rerum afflu
entia vestium splendorem: et con
geriem vasorum aureorum et argen
teorum nisi de bonis sponse? Non
autem sic sunt de illo rege de quo
egit: quod noluit vni nisi vasis ficti
libuolinde versis. Si illis ce
nasse senit Athaboclea regem. Et
quod albaro sepe onerasse luto. Et
renit eam respondit. Rex cum sim
Iudicis figulo sano genitore. For
tunam reuerenter habere quoniam

repperit. Dices ab ecclesia progredie
re donis.

Capitulum duodecesimum. Quod epi
scopi pulvis desit voluptas et ad
sit modestia.

¶ Insuper ergo debet cum
p holpitibus comminari ad
modum priorum et san
ctorum: non ad modum populari
um et civilium. est enim implex con
uiuus. scilicet plebeus siue vulgare in
quo regnat voluptas et vanitas.
Ista. v. Cythara et lira et in con
uiuio vestris: et post dominum non re
spiciant et est conuiuium mode
stum et ciuile: in quo regnat socia
litas et honestas. Sed quo? Soli. li.
viii. c. ix. Quiliter comminare est illa
ri vultu: larga manu. diligenti of
ficio amietiare conuiuium: et quod
in vsum suppetit: habita conside
ratione loci et temporis singulis
dispendere: non ex tristitia aut ex
necessitate. In quo conuiuium dif
ficile est abstinere a peccato salte
lem seu veniali. Et est conuiuius
phiscum. De quo ibidem. Conui
uia phica sunt oia castigata et in sa
la regulis limitata. Socratez non
reuocant: nec possunt in iustitiam
exequat: nec Platonem a natura
linguione. Et tunc non pro
hibet causas rerum omnium aperi
re: nec aliquis a quocumque virtutis
officio retardat. In tali conuiuiio
apud philosophos regnabat veritas:
apud sanctos regnat et veritas et
charitas. Unde et Saluator ait

F

G

H

I

K

Cōmuniloquii.

discipulis. Nō grauent corda uestra crapula et ebrietate, quā si uero possint libere operibus suis tendere absq; impedimento. Gl'li sancti epulabant in apino sinu certariis et uentant: et modo cum deo epulantur in delitijs eterna.

L

Secura. n. mēso q̄si iuge puiui puer. v. Comedunt. n. s. panib⁹ quos sapientia proponit in mēsa et bibunt de rino qd̄ misuit. pro. uer. ix. religiosa maturitate gaudentes ad imitationē illius ppli. Indit̄ vltimo. p̄dopulul cratio cū dno s; facit sanctoz. ¶ Qua liter autem conuulua antiquo ordi nabū narrat Gal. ii. v. c. i. d. Lō uisum tollēte maiores institue runt: cui p̄ter cognatos et affines nemo interponebatur: ut si qua inter necessarias personas que relā esset orta: apud sacra mense iter hilaritatē aior: fauorib⁹ cō cordie adhibito tolleret. Sene. ctui uicentius ita cūulatū et circūspectum honorem reddebat tanq̄ si maiores natu: adol. scen tium cōco essent patres. Eo mo do circa iunenes senectus. cū ali quem ex pluribus cōiunctis: aut propinquum aut amicum ad curiam deducebāt: affici ualuis expectabant: donec reducendi et of ficio fungerent: q̄q; uoluntaria stantione et corpora et aios ad publica officia impune sustinēda ro borant: progressusq; diuina inuicem uirtutū suarū: uerecūda la

M

borio meditatio et ipsi inuitati ad mentia. n. diligenter que reb. it. qui nam illi puiui interfuturi essent ne senioris aduentum discubitu precurrent: sublaraq; mēsa potio consurgebant. Certe quoq; tē pore q̄ parco et modesto sermone soliti sunt et maiores natu in puiuis: ad t. biao egregia suorum opera carmine cōpiciēsa pangebant: quo ad ea imitanda iuuenū uirtutē alacriorem redderent. hec Etal. Loralia ergo vrbantia ant. quorum in conuijs stantēdia et rationabili ordina bilia: et uisio comoditas. Nec mirumq; phia est totius ciuitatis Etnde et ipsa sapientia patris docet instituire conuiuiū q̄i ait Luce. xliij. Cum inuitatus fueris ad nuptias recube in nouissimo loco. et. Et omnes ad conuiuiū in uitant. Luce. xliij. Idōne quidā secū cenā magnā. et honestā uoluit ee puiui et p̄dath. xij. Quo modo huc intrasti non habēs re stem nupualē. ¶ Episcopi ergo imitent suum pontificem Iesum xpm in instituendo conuiuiū et in inuitando ad ea: et legi faciāt egregia facta scōp̄ patrum in mēsa suis que describunt in scriptis sacris: excludendo canica uanitas. carmina seclatiana: et hystorionica spectacula curiositatis: ut sic sint d̄formia eoz cōmuna a uulgarib⁹ et plebeis. De alijs et

N

bonis meditatio et ipsi inuitati ad mentia. n. diligenter que reb. it. qui nam illi puiui interfuturi essent ne senioris aduentum discubitu precurrent: sublaraq; mēsa potio consurgebant. Certe quoq; tē pore q̄ parco et modesto sermone soliti sunt et maiores natu in puiuis: ad t. biao egregia suorum opera carmine cōpiciēsa pangebant: quo ad ea imitanda iuuenū uirtutē alacriorem redderent. hec Etal. Loralia ergo vrbantia ant. quorum in conuijs stantēdia et rationabili ordina bilia: et uisio comoditas. Nec mirumq; phia est totius ciuitatis Etnde et ipsa sapientia patris docet instituire conuiuiū q̄i ait Luce. xliij. Cum inuitatus fueris ad nuptias recube in nouissimo loco. et. Et omnes ad conuiuiū in uitant. Luce. xliij. Idōne quidā secū cenā magnā. et honestā uoluit ee puiui et p̄dath. xij. Quo modo huc intrasti non habēs re stem nupualē. ¶ Episcopi ergo imitent suum pontificem Iesum xpm in instituendo conuiuiū et in inuitando ad ea: et legi faciāt egregia facta scōp̄ patrum in mēsa suis que describunt in scriptis sacris: excludendo canica uanitas. carmina seclatiana: et hystorionica spectacula curiositatis: ut sic sint d̄formia eoz cōmuna a uulgarib⁹ et plebeis. De alijs et

virtutibus quas ait Apo. esse ne-
cessarias episcopo supercedo ad
presenciam de illis Hieronymus
sufficienter determinat epla. xliij.
et xliij. et de quibus in glosa pri-
me. Et h. ij.

¶ Quarta distinctio. De officijs
ecclesiasticorum.

¶ Capitulum primum de dispensatione
sacramentorum quae habent episcopi
et curati.

¶ Abito quales esse de-
bent ecclesiastici com-
muniter videndum est
de officijs conii et spe-
cialiter de tribus que

R sunt: sacramenta divina dispen-
sare. Precepta dei denotare. pl-
as et iuges orationes coram deo
pro populo presentare. In quoru
figura aut ter dñs. Idem pasci pa-
sce pasci. Jo. ultimo. Eorum enim
est sacramenta dispensare cum sint
spōsi ecclesie: ut generet filios dei
et ecclesie. Unde Grego li. ultimo
Registrum si. Lensemur eos qui
apostolorum figurā tenent predi-
care: baptizare: communionem da-
re penitentes suscipere: peccata sol-
vere. Math. ultimo. Sentes in
mundum vniuersum: predicate
euangelium docetes omnes gentes
et baptizantes eos etc. Jo. ultimo. Et.
Quorum remissionis peccata re-
mittuntur eis etc.

¶ Capitulum secundum. De ve-
ritate predicabilium: et obligatio-
ne ad predicandum.

¶ Item ipso est dei voca-
i menta denotare: et ea
populo predicare. Job. xxxi. Si
aduersum me terra clamat: et cum
ipsa sulci eius desierint. Si como-
di fructus absque pecunia etc. Abi
Greg. mor. xxi. in si. mulat. An
aut. Ab terram clamare: est con-
tra regentis iniustitiam subditos
dolere. Et fructus absque pecunia
comedit: qui comoda ecclesiastica
ad vsum corporis accipit sed ex
horationis ministerium populo
non impendit. Sequitur. Quid ad
hec nos pastores dicam? Ig officii
tamen quidem precōis suscipimus:
sed ecclesiastica alimenta mun
medimus. Exiguus quod nostro
debet corpori: sed non impendi-
mus quod subditorum debet cor-
di Ege. iij. Audies verbum ex ore
meo: et annuntiabis eum. Abi Greg.
li. i. Quicquid. Prepositus sine cul-
pa non est: quando vba vite nō
audiens ex sua culpa mori sub-
iectus. Dunc ipse occidit. qz cum
mori tacendo tradidit. Abi eni
subiectus ex culpa sua mori: ibi
his qui preest quia tacuit reus mor-
tis iunctus. Et occidimus quot
ad mortem trepidi tacentes vi-
demus Luc. x. Dignus est enim
operari mercede sua. Abi Gre.
li. i. emel. xviij. Preensemur ipse
datione sua sine labore merce-
dem laboris suscipere. Et li. Hier.
epla. xliij. dicit: qz doctrina a sa-
cerdotibus expectatur: et veteris

T

V

X

Cōmuniloquii.

precepta sunt legis: et ad Thimo-
teum plenus legis opus episcopus:
et amplectente in cuius q. fm. do-
ctrinam est fidem sermonem:
ut potens sit exhortari sana do-
ctrina. et Ideo. *1. Thim. vi.* Quia:
repulisti sciam: repellam te ne sa-
cerdoto iniquis m. p. Sic eni
sensibiliter patet: multi. et stipēdia
recipere a non multis: sed mer-
cedē pastorum suscipere a nō cu-
stodiētibz gregem conducto-
rum: nec edē recipere a nō labo-
rantibz in vinea: multū ē et in-
plum. Sic et in iustitia magna est
accipere a populo prelia pecca-
torū: et non habere curas debitas
diplo nec solvere debita officia.
Ideo ait *Thimo.* Quia vn. p. mili-
tat stipēdus suis: Aut quis plan-
tat vineā: et defructu illi nō edut.
Quali dicat. Illis debētur stipē-
dia ecclesie qui militant pro ea: et
eam plantant: et pascunt. Qui aut
ibi. Si seminavimus vobis spūa
lia: non est magnus si vestra
tamus carnalia. Et de hoc *Bre.*
vbi. s. multū et mox. cxi. Et super
euangeliz. dicitur Omel. et super
Ege. vbi. s.

Capitulum tertium. De sanctitate vi-
te predicantium et virtuositate.

Et si predicatio sit fructuo-
sa: oportet q. sit sanctitas
et perfectio: et a pie pre-
dicantis: q. peccatorū dicitur deus:
quare in enarrao sustinuo meos
et assumo testamentū meum per

os tuum: predicatorum enim sūt
organa veritatis et aliquando ser-
mo subtrahit culpa predicantis:
aliquando pro culpa auditorum:
ait *Greg. mox. xxx. in fi.* Tūc eni
est sermo vniat et efficax: cum est
predicantis pura sanctitas: et vir-
tuosa pfectio: et ubi. s. Dicitur de bea-
to Stephano *Act. vii. of.* q. non
poterant resistere sapie et spūi qui
loquebat. Et de hoc narratur
li. x. *1. Thim. i.* ecclesiasticē: q. cum
sancti patres convenissent ad cō-
cilium Nicenum: et ibi essent plū
et dialectici: quorum vnus non fli-
ctus ē episcopo in dialectica mo-
uebat in tantis q. fiebat ingens
spectaculum convenientibus ad
audiendū: non poterat concludi
phus aut astrungi. Tanta enim
dicendi arte obiecta. omnibz oc-
currebat. q. vbi marie putabatur
astutus: velut anguis lubuca la-
beret. Quod videns q. d. ex cō-
fessio. bus vir simplex et nihil ali-
ud scieno nisi Iesum xpū: et hūc
crucifixum popolat: se cum pho
sermocinari. Quod audientes il-
q. nouerunt eius simplicitatē: no-
lebant pati ne risu efficeret san-
cta simplicitas. Sed ille persistit
monens sermonē et dicens. In no-
mine Iesu xpi pbe audi me: et q.
vera sunt. Deus vnus est q. se-
cit omnia: et creauit virtute verbi
sui. Et de verbum est sapientia: et
quem nos dicimus caro factū. Et
filius natus p passionē et morte
nos a morte

non a morte liberavit: et resurre-
ctione sua vicā nobis eternā pro-
misit. Quem omnium iudicem ex-
pectamus. Credis ita phe. Et il-
le velut si nunquā illū sermonem
dicendi didicisset: ita stupefactus
virtute verborū: ac mutus: hoc
soli ad omnia potuit respōdere.
Ita sibi vident: nec alius posse ma-
gis esse verū. Cui senex. Si hec
ita credis: surge sequer me: et xpī
fidei signaculū suscipe. Et cōver-
sus phuo ait ad omnes. Quid vult
erudit: oī verba mecum reoge-
na est: verba verbis opposui: et
que dicebantur: dicendi arte sub-
verti. ubi vero virtus pro verbo
processit: ex ore videntis: nec veri-
tati fūisset: nec hō aduersari po-
tuit deo. Et deo si qd vestri po-
tuit in his que dicta sunt sentire
que sentio credat xpo et sequatur
hunc senem in quo loquitur est de-
us. Et na phus: xpianus factus tā-
dem gratulatus est: se esse victum.
E Consimiliter legit libro. ij. hy-
storie tripartite. c. viij. vbi dicitur
q cum disputationis delectatio ē
traheretur negotiū fidei vnus ē
confessoribus laicis obuium vi-
dens. Audite. et pō et apostoli nō
nobis artem dyalectice tradide-
runt sed doctrinam euangelicā
fide pura et bonis operib⁹ obser-
uanda. Qd dictū omnes appro-
bauerūt: et dyalectici cessauerunt.
F Ibidem legitur. q vnus ma-
gificēcia sermonis illuderet sa-

cerdotibus quidā senex simplex
hoc non ferens accessit proferre
sermonē. unde fuit formido ma-
gna maturioribus. In noie dñs
inquit o phe audi dogmata virtū-
tis vnus ē creator omnium: et ver-
bus eius quo creauit omnia: quē
filiū non inuimus: cū hoc credi-
mus. Noli inuestigare studiū. et
si credis hoc: respōde. Et ille stu-
pefactus: credo inquit: et miratur
est ineffabili virtute. Et ibidem
legitur: q cum Constantinus im-
perator venisset Bisantiū et phī
vellent disputare cū Alexandro
Constantinopolitano episcopo d
dogmate veritatis. Et cū cēt vn⁹
ex omnibus electus omnium con-
sensu: et alij silentio deberent in-
tendere: ait illi sanctus epus. In
nomie iesu xpī impero tibi ne lo-
quaris. Sicq factum est. vt enī
eius audire sermonem obligato
ore contineat. An non igitur hoc
maius miraculū: an vt lapio:
violencia verbi diuideret: quod
asunt Iulianū secusē Episcopo.
vt dicit ibi. Et p̄dicator: ergo
si vult vt verbi eius sit efficax:
hauriat silentia gratia a deo: q
duo se impleat: et amore diuino
ferueat: ipsiqz verbi auctorē ex-
oret: vt verbo suo vniuersū tribuat
ad corda auditorū penetranda.
Ad omnia enī est p̄parare ani-
mū: dei autem gubernare lin-
guam: puer. xvi. Ecce enī dñs
dabit verbum euangelij: et vobis

G

Cōmuniloquii.

virtute multa: illis scilicet q sunt
vere euangelicæ. ¶ Hanc gra-
tiam habuerit sancti quidam a
summo magistro: qui verba pro-
ferebat fm audientiu qualitatem
videt. Hymno. sup pamā ad cho-
rinthios. In vna inquit sancti Le-
sarij legitur: q spūs sanctus ser-
monem eius disponebat vt oīz
conscientias verbis pcuteret: qñ
si audientes sibi eas nōdūcassēt
¶ Ibidem narrat: q quidā ado-
lescens hō celestius: beato Au-
gustino pdicante intrauit: statiqz
ipso non attendente: sermo eius
versus est 3 vltia illius. Qd ille
considerans a deo sibi reuelamz
esse de se credit: cōmēdatus est.
¶ Similiter idē narrat de se. vi.
confessionū: q ipso docente ali-
i intrauit: ille non cogitās: de lu-
do cui ille erat intentus cū insio-
ne mordaci locutus est. Qd ille
in se rapuit: nec ppter aliud q p-
pter se hoc dixisse credidit: et qd
alius acciperet ad succurrendū:
ad se ardentius diligēter ipse ac-
cepit: scilicet extitit de illa fovea:
vt apte tibi scilicet deus: ait Aug.
tribueretur eius correctio. p me
quidem illam scilicet necessitatē
operatus es. loquitur ad deū 2c.
¶ Cōsimiliter legitur de eo in
vita sua: q eo docēte: sermo eius
pcessit infra errorē manicheorū
Et cū sederet ad mensam vixi
socijs: se admirasse de hoc. Et cū
illi idē dicerent: credo inquit do-

minū aliquē curasse ab errore: in
cuius manu nos et sermones no-
stri sumus. Et post biduū: venit
ad eum quidam flens et cōfite-
se fuisse manicheuz: quonqz au-
diuit eū loqui in ecclia. Quia ca-
tholicus est: et postea presbiter.
¶ Idē quo ipse gratias egit deo.
¶ Idē humiliter igitur et sermēter
orat predicator: vt deus sermo-
nem eius dirigat pro vtilitate au-
ditorum. Nec sibi tribuat in al-
quo: si sint conuersi ad deū oc-
casionē sermonis sui: q ipse de-
pūerit populū suum ad se p sim-
plices sicut per sapientes. Similis
enī mundū elegit deus vt cōfū-
dat sapientes. i. cor. ¶ Unde legi-
tur libro. x. ecclēsticē hystorie: q
gens hyberonuz que sub axe pō-
to iacet per vnam captiuā mille-
rem conuersa est. Qui enim apd
eos vt dicitur tibi quedam capti-
ua fidelis: dūcō vltimā sobriam
et pudicā iugiter orans. Cūqz
quereretur ab ea: quid hoc
respondit simplr: se xpm verum
deū hoc ritu colere. Erat autē ibi
mos: q cū parvulus egrotaret
circūferebatur a matre p singu-
las domos querendo remedia.
Et sic semel venit vna cum filio
egrotō ad domū vbi capta hec
erat: et qñ ab ea si sciret aliqz
remēdiuz. Que respondit: nihil
aliud se scire remēdis. Sed xpm
quez colebat affirmavit posse da-
re salutes. Cūqz collectū suū par-

H

I

K

L

M

N

tulo superposuisset: et oronem fa-
disset ad deū: sanus reddidit in san-
tem matrem. Quis facit fama ossi-
curru per omnes vsq; ad aures
regine. Que cum granamine eēt
afflicta rogant captiuaz duci ad
se. At illa non abytine presumē-
tet amplius q̄ sexus pmittere vi-
deret. Ipsa hō regina fecit se de-
ferri ad eius cellulam: et sanata ē
eo modo quo puer predict⁹. Cui
predicant: xpm auctores esse sue
incolumitatis et vite: qui dat om-
nibus vitam. Que regina narra-
uit omnia regi: qui iussit illi mu-
nera deferri p salute coniugio.
Cui regina. Nilhil horū dignatur
accipere. Aurum despiciit: argen-
tum respuit: et ieiunio q̄si quodā
cibo pascitur. hoc solū manerio
ei vadinuosi xpm deum suum
colamus. Qd rex distulit donec
quadam die iussit ad venandum
Et cū tenebre essent densissime:
et cōsultationes eēnt quasi errantes
et ipse solus circumdatus densissi-
ma obscuritate: ait. Si vere de⁹
est xps: quem vixit mee captiuaz
predicauit: et liberet me de his te-
nebris: eū vt deū colam. Que vi-
mente deuouit: oles reddidit est:
et incolumia rediens totū factum
regine narrauit. vocata quoq; ca-
ptiuaz docuit eos modū supplicā-
di xpo: ecclesiam fabricari monuit
formāq; descripsit: et omnes cre-
diderunt dño iesu xpo. Cūq; co-
lunne dederent in ecclesia collo-

cati: nec vna letari posset: capti-
ua in oratione permocauit: et ma-
ne cum rex veniret: vidit columā
super basem suam librate suspen-
sam: et tucno videntibus sup ba-
sem deposita est. Cū aut omnes
credidissent: et ecclesia cōstructa
esset: legatio missa est ad Constā-
tinū imperatorem: vt mitteret sa-
cerdotes ad implendū mun⁹ dei
ceptum. Qd et ille fecit cum gan-
dio et honore. ¶ Magnifica er-
go potentia dei: et mirifica miseri-
cordia eius q per vnaz captiuam
fidelem totū regnū conuertit
ad fidem: vt sibi soli honor attri-
bueretur. Sanctitas ergo et vite
perfectibilitas plus efficiunt in p-
dicatore: vt vultus p̄dicet q̄ scie-
lumiō fiat. Jo. 3. 1. Sup mō-
tem excelsum ascende in qui euā-
gelizas spon. i. super eminentiam
vite prout exponit Grego. super
Ezech. vbi. 5.

¶ Capitulū. iij. Qd predicatio
sit fm auditorum exigentiam or-
dinata.

Tem debet esse predica-
tionis distincta ordina-
bilis pro auditorū qua-
litate et capacitates: ait Grego. v. bi.
5. v. q. predicator pensare debet
qd et quibus loquatur. De quib⁹
bene loquatur: ponens exempla
de medicis: qui debet considera-
re quomodo sit vuln⁹ ferendus
q̄ medicamentum apponendus.
Et similiter de agricola: qui pa-

P

Q

R

Cōmuniloquiū.

considerat terre q̄ altitatem q̄ se
men iaciat. Proinde ergo predi
cator p̄siderare debet auditorū
capacitatem ⁊ qualitatem: vt s̄z
hoc sermōe proferat: exemplo
saluatoris qui ait discipulis. Jo.
xvi. Multa habeo vobis dicere
que non potestis portare modo.
Job. xxi. Qui ligat aquas in nu
bibus. Elbi Bre. mor. xv. vt sci
licet non inundatione scilicet sed
moderata distillatione foueātur
auditores. Nam per nubes pre
dicatores: ⁊ per aquas sciētia pre
dicationis inuitur: vt ibi exponit
Et Job. xix. Sup̄ illos stillabat
eloquium meū. Elbi Bre. mora.
xx. In hoc videtur indita sapien
tia magistro. Debet enim subri
liter qui docet p̄spicere: ne plus
studeat predicare q̄ capiat ab
auditore. Et Job. xxxviii. Quis
dedit gallo intelligentiam: Elbi
mora. xxx. Gallo intelligentia tri
buunt: cū doctō vniuersi discre
tionis virtus vt nouerit quibus:
quid: ⁊ q̄n proferat diuinitas mi
nistratur. Non enī vna eadēq̄
est p̄ctio exhortatio: q̄ nec p̄ctio
par mor. qualitas astringat. Se
pe enī alios inficiunt que alio
prosumt. Et ponit exempla plerū
q̄. herbe que hec animalia resi
ciunt: alia occidunt. Et lentis sibi
lus equos mitigat: ⁊ catulos inhi
gat. Medicamētū q̄ hūc mor
bum minuit: alteri vires iungit.
Et panis qui vitam sortum ro

borat: paruulorū necat. ¶ Pro
qualitate ergo auditorū: formā
duo ē sermō doctō: vt ⁊ sua sin
gulis congruat: ⁊ tamen a cōis
edificationis arte nequa q̄ rece
dat. Ibidē ē aut: q̄ intente men
tes auditorū sunt quasi tensio
nes cordaz strate in cythara: q̄s
tangit artifex plectro: vt reddant
p̄sonam melodiam: licet nō oēs
vno pulsu feriantur. ¶ Consil
debet facere predicator in menti
bus auditorū cū plectro ratio
nis: q̄ aliter admonendi sunt vt
ri: aliter seminare: sic de alijs: vt
ait ibi: ⁊ secūdo pasto. per totum
¶ Semp̄ tamen predicator pio
uidere debet: q̄ si predicationis
veritas: vt nec adulatione: nec
amore: quest⁹ cupiditate: aut pu
sillanimitate obmutat quā predi
cet omnib⁹ vniuersi: exemplo
Abieheer. Re. v. timo. Qui cū
hortaretur loqui placens nō dixit.
Et ait dñs: q̄ quecūq̄ mihi dixe
rit hec loquar. Prop̄ia enī do
cena mendacit⁹: ipse cauda est:
operiens scilicet turpitudinē au
ditorū: sicut cauda turpitudinē
animalū. Isa. lx. Tali predicatione
indigent maxie potentes mū
di. Aut Sen. vi. de benefici. c. xxi.
Mōstrabo tibi: cuius rei op̄ia
laborant fastigia: q̄s omnia pos
sidentib⁹ desit. s. qui vtrūq̄ dicat
eis. Sequit. Adulādi certamē ē:
⁊ vni amicorū omni officii vna
lūctio: q̄ quis blandissime fallat

X

Y

Z

A Ignorauerunt scilicet potentes vi-
res suas. duntaxat magnos cre-
dunt q̄ audiunt. Et ponit exem-
plum de Herse duce exercituum:
cui omnes sui promittebāt adu-
lādo victoriam. Solus autē Da-
magathus dixit sibi vez. i. confu-
sionem suam: vt habitum est. s.
Cui postea gratias egit: quia so-
lus sibi verus dixisset: p̄missitq̄
vt peteret ab eo quid vellet. Qui
petiit vt curra vectus: capue re-
ctam tyram gerēs maximā ciui-
tatem sardis intraret. Miserabi-
lis ergo gens in qua nō nisi vn⁹
inuentus est qui diceret verū re-
gis ait sol. **P**redicator ergo dicte
beato. pro anima tua nō confun-
darno dicere verum. **Ecc. x.** Ad
constanter fecerunt prophete: apli
et sacerdotes: vt patet considerā-
ti sacre scripture seriem. **Jō. i.** apli
iij. Argue. obsecra: icrepa. et.
E Capitulani. v. Ad predicationem
debet esse virtuosus exemplis cō-
firmata.

I Item ad predicationem
cōfirmandam debet et
in predicante op̄e per-
fectibilis: et exemplorū virtuo-
sitas. Aut enim fecerit et docue-
rit: magnus vocabitur in regno
celorū **Matth. v.** Et hec est lex p̄
dicatorū vt implent que docēt:
ait Grego. mora rix. in p̄ncipio.
Job. xxvij. Quādo p̄sebat plu-
uiis legem. **Jbi** Ore loquēdi au-
ctoitas p̄ditur: quādo vox op̄e

re nō luitat. **Job. xxxix.** Aliqd
nōsi tempus p̄mo hibicū in pe-
rio. vbi mor. xxx. dicit Grego. q̄
oponet vt p̄dicatores sint fortes
in p̄cep̄is: cōpāctos infirmis
terribiles in mīis: in exortatio-
nibus blandi. et sic de alijs q̄ enu-
merat. **Et. ij. pasto. c. xliij.** dicit q̄
p̄dicator debet plus acerb⁹ q̄ vo-
cabus resonare. Idem sap. **Lan.**
omel. lxx. validior ex vox op̄is
q̄ oris. vt enim ait plus ethico.
lij. Elencōes sunt credibiles: et
scilicet sermonib⁹ in p̄actōibus et
actionibus. Et cū dissonant inter-
runt verba: vt dicitur **ibid.** in
textu et p̄mēto. **Et Sen. epistola.**
cx. Sunt qdā q̄ in signū finalis
te perfectio: vna quibus ipsi
laborant: in alio mordent: lace-
rant: et reprehendūt. ac si ipsi illa
vīna non haberent. **Q̄tra** quos
dico. epistola. **xc.** ad Rusticu
monachu de institutione vite ait
Nulli detrahās: nec in eo te san-
ctus puto: si alios laceras. **Alia**
sunt sepe que facim⁹: et nō si
soli disertī in nostra vīna inach-
mus: nūti de eloquentibus in-
dicantes. **Idco** **Ep̄o. i. c. i.** In
quo alium iudicas: teipsum con-
dēnas. eadem enim agis que in-
dicas. **Sequit.** Qui p̄dicas non
surandū surans: q̄ dicto non me-
chandū: mechario. **et.** vt enī dī-
cit **Sen. epistola. lxx.** Turba sa-
plenti plus ex morib⁹ q̄ ex ver-
bis **Socratis** traxit: q̄ plus bo-

D

E

Cōmuniloquii.

misine oculis q̄ auribus credūt.
Et Sen. epistola. ex. Sic ista di-
scam? ut que fuerant verba sint
opera. vbi ponit exemplū bonū
ol. q̄ i tēpēstate gubernator nau-
fragabundus nō pdest. Quid in-
quit adinuare potest rector nani-
giatonitus et vomitana. Non ē
loquendū sed gubernandus. Si-
cunt enim hec dicit Plato. hec
zeno: et ingena aguen phoz. Sa-
clant que dixerint: et sua cē mon-
strabunt. Ideo filius dei cepit sa-
cere et docere iactu. pio. erat enī
potēs opere et sermōe. Luc. vln.
Capitulum. vi. Qd oratio pro
populo debet esse assidua.

Ebēt similiter vñi eccle-
siastici pascere dei popu-
lum fructibus orationū
fm Ber. vbi. s. Eorum enim est
orare deum pro populo: ipsū si-
bi placando et cōmendando. ex-
emplo Aborū quātē. Eto. xxi.
Aut dele me de libro vite in quo
me scripsisti: aut dimitte cis hāc
noxiā. Joef. iij. Inter vestibulū
et altare plorabāt sacerdotes. et.
Ideo enim recipiūta populo de-
cimas et oblationes ad sustentatio-
nem: vt in quiete et tranquillitate
orient p populo aduocātes ad de-
um pro eo. ppterca debent scire
leges et consuetudines celestē cō-
sistorij: et ante supremū iudicem
efficaciter perorare. Sicut enim
oratoris. ppriū est. distincte aper-
te et ornate dicere: putat Lul⁹

primo de offi. sic est ecclesiasticus
rum ante deū spūaliter perorare
Et de hoc Grego. primo pasto.
c. xix. multum. vbi ait. Sit rector
singulis compassione proxim⁹:
et p celo contemplatione suspen-
sus. Sed qz non sic faciunt mul-
ti conquerunt dñs. Ezech. xxiij.
Non ascendisti ex aduerso: nec
opposuisti vos mup pro domo
domini. Qualiter autem orandū
est homo canonicus dicum est in
alio tractatu scilicet in oratorio
vñam autem talis essent sacer-
dotes euangelici orando quales
erant legales: De qb⁹ narrat Be-
gypus libro primo: qz cū Mo-
yses intrasset hierusalem et tem-
pli inuasisset: stupebat vtrorū
animositate: et nūq̄ remissa offi-
cia sacerdotū in medio belli sy-
rore tanq̄ si p̄funda pax esset: nō
hīl deerat solemnitate sacrificiorū
sed vicine altariū imponebā-
tur. Intrauerant vrbē Romanē
et tamen nullā intermissū ē offi-
cij genuo: tanta erat cura ministe-
riū. Sacerdotes enim vsq̄ ad vl-
timū in suo munere perseverabāt
et insulati inter ipso hostias neca-
bantur. Ecōtra est de multis ho-
die qui preponūt officia spūalia
volentes comedere cū vbi
crudaz carne sacrificij. i. Re. iij.

Capitulum septimum. Quo-
eo esse debet quibus comitatur
animarū cura.

K

L

M

E q: predicta officia ex-
eercere: non est puerorū
 ydiotarū: nec in puerorū
 ram providere debēt: p̄lati ma-
Ntores. .i. episcopi: nec talibus con-
 ferant ecclesie qui non sunt habi-
 les ad talia officia. Sed in parte
 sollicitudinis assumant viros sa-
 pientes et industrios: sicut p̄cel-
 pitur Exo. xvij. c. Provide tibi
 viros de omni plebe potentes et
 timentes deū. et. Et Deus. .i. idē
 Debent enim saltem imitari pha-
 raonem q̄ noluit committere pe-
 corum curas nisi viro industrio
Ogen. xlvij. Si nosu essem illis vi-
 ros industrios: edidit me magis eo
 pecorum meorū. Sz ben̄ hodie
 puerullo effeminatio ydionia le-
 gem dei ignorantibus: sic sangui-
 ne saluatoris redēpti custodien-
 de p̄mittuntur. agminibus hipo-
 rum vndiqz inueniunt. Qd̄ p̄e-
 midens deus dicit Isai. iij. Dabo
 pueros principes eor. et. Ideo
 Ber. ad Eugenū lib. iij. ante si.
 Satis epi ad manū habent qui
 bua aīo tradit: Sed cui comit-
Ptant facultates suas nō inueniūt
 Sequitur. Patientius sermone
 iacturam xpi q̄ nostrā. Quom-
 dianas expensas quomdiano re-
 ciprocamus seruatio: et cōtinua
 diuici gregio detrimēta nescim?
 De eleazar p̄cedo: et numero pa-
 nū cū instrumēta quomdiana
 estratio cū p̄sbyteria rara cele-
 briamur collatio de peccant. Cadū

asina et est qui subleuet. Cadū aīa
 et non est qui requirat. Exemplū
 de epo: qui noluit committere pe-
 ra custodienda puero: cui comi-
 sit ecclesiam? Cogitare enim debz
 episcop⁹. q̄ ipse est sicut agricul-
 tor et edificator: et sic architector
 i. cor. iij. Dei agricultura esto: dei
 edificatio esto. Sequitur. vt sapie-
 ens architectus fundamentū po-
 sui grandes enim lapides et qua-
 dratos d̄z ponere in fundamen-
 to: exemplo Salomonis. iij. Re.
 xv. fessit viros virtuosos et tri-
 bulatos pressuris politos. Idē
 flores entz ecclesie: et ecclesiastici sūt
 superedificati supra fundamentū
 apostolorum et prophetar. eph.
 ij. c. Item debet statuerē colum-
 nas fontes: et erectas ad sustenta-
 dum ecclesiam: quales sunt pasto-
 res ecclesie et p̄lati gal. ij. in si. hē
 columne erant. Idē quib⁹ pone-
 re stipulas et festucas. .i. pueros et
 leues personas infamia est. Exē-
 pluz de bono episcopo qui r̄ndit
 p̄ncipi petenti p̄ leui persona: vt
 eum statueret in ecclesia dicens: q̄
 si ipse peteret ab eo vt poneret se
 stucani. p̄ colūna in castro suo:
 et non exaudiret. Cum ergo ec-
 clesia sit castrum dei: non debet
 festuca vel calami fragilia p̄ co-
 lumna poni: cū in infinitū sit ma-
 gis plangenda ruina ecclesie q̄
 castri materialis. Et qui tales col-
 locantur: ecclesias destruunt. Isa.
 xlix. venerunt structores tui de

Cōmuniloquii.

Truentes. **I**tem episcopus est si-
cut doctor et magister: quia superin-
tendens ut dictum est. Et ut pre-
cipuus doctor ecclesie que est scola
summi magistri: quod ait Jo. ij. vnus
est magister vester. Sed ars ar-
tium est magister animarum. ait
Gre. primo pasto. c. i. Magnus
ergo vituperatus est episcopus et pericu-
lum statuere ad regimen anima-
rum eos qui artem ignorant. Si
enim ignorantia est magistro ar-
tium scolarum comittere ignorantem
artem et principia: et artio instrumē-
ta: multo magis ex parte ista. vñ
Gre. vbi. d. Etsi simpula magiste-
rii que temeritate suscipitur: cuius
sit ars artium regimen animarum.
V **C**onsimiliter cum episcopus sit preci-
puus medicus: comittere talibus
officiū medicandi periculosus est.
vnde subdit ibi: quia cogitationum
vulnera: oculorum sunt viscerum
vulneribus: et tamen qui spiritua-
lia precepta nunquam nouerunt: se
medicos profiteri non metuent
cum eis: quia vis pigmentorum ne-
scit: medica corporis videri et
desunt. **A**deo ergo sunt rei ani-
marum qui animarum curam talibus
comittunt: et qui eas in curam su-
scipiunt. Jo. Ista. iij. esto princeps
noster. Qui respondit. Non sum me-
dicus. etc. **S**imiliter episcopus est
dux acriter iesu christi ad pugnandum
hostes. Cum est eligere viros
expertos ad pugnandum qui possint
eccliam defendere. vnde cantus.

In fine. En seculum Salomonis
quingenta fontes ambiunt: ex
fontibus israel: omnes ad bella vo-
cassunt. **M**agna ergo fraus est
assumere pueros ignaros artis
militandae: et cito dare stipendia que
debentur militibus defendentibus
eccliam christi. **E**st apo. i. cor. v. pu-
cans ecclesiasticos viros. **A**ula
vñ militat stipendio sale. **C**ō-
similiter potest dici quo ad om-
nia officia que sunt ecclesiasticorum
quale est officium pastorale: cura-
torum: gubernatorum. **N**on ne
in tempestatibus esset in san-
cti nautis gubernacula committere in
sanctulo ignorantem cunabulum
sibi regere: maxime fluctibus et tem-
pestatibus surgentibus: vñ in irru-
entibus: pro nauis dissolutione:
tenebris inuoluentibus: et bestia ra-
pientibus. **C**uius ergo sic sit de nauis
ecclie in tempestatibus huius mundi
directio gubernaculi non est nisi
industria committendi. **Q**ui etiam
quicquid sit industrius: vñ time-
re et vigilare: et artificialiter
gubernare. vñ Grego. li. i. Regi-
stri. vñ nā nā nā cōfractū indig-
nus infirmusque susceptus. vñ dicit
fluctus intrat. **I**deo mihi in per-
iculo manum orationis porrigas.
Si ergo tantus gubernator in nauis
in regimine sue nauis: qualiter ti-
mere debet qui ignorat manū ad
gubernandum ponere. cum ipse
dicat registri. ix. nauis guberna-
tor cum aduersari sibi vñ cōfractū cōfr-

Z

A derat fluctus quosdā directo cla-
uo exuperat: et quosdā quos se
superare non posse preculdet in se
ro cursu pendenter declinat. Sic
inquit sanctitas vestra: quodā cō-
pescendo: quodā tolerando muni-
get. Cum igitur talis magister et
doctor nāq̄ timeat de pēcu-
lo namo ecclesie: null⁹ ē quilibz
alius: cui cōmissa est ecclesie gu-
bernatio: qui non timeat. Et sic sa-
nus est qui indignus cōmittit gu-
bernaculum: ut dictum est p̄uo.
¶ Quia distinctio. Quales cō de
bent iudices ecclesiastici.

¶ Caplm̄ p̄mū. Qualia debēt
esse eorū iudicia.

¶ Tales autem esse de-
bent iudices in reprē-
senta ecclesiastica: q̄ sūt
ad modum oculorū
et aurium: patere pōt

B ex dictis superius de iudicib⁹ se-
cularibus parte .i. ¶ Similiter
quales esse debent aduocati siue
oratores patet ibidem. Si enī iu-
dices seculares cū diligentia de-
bent iustitiam exercere. ut habitum
est ibi: multo magis iudices eccle-
siastici sine lingua iurgiorum: et si-
ne salaciosa deceptionū: sua debēt
iudicia exercere. Talia enī repro-
banda sunt in viris spiritalibus
ait. Ver. ad Euge. h. i. post p̄m-
cipius. Quēto te inquit: q̄le ē illō
de mane vsq̄ ad vesp̄s lingare
vel lingātes audire: et vitiū suffi-
ceret diu malicia tua. Non enī

libere sūt noctea. vix relinquit ne-
cessitati nature. q̄b corpulculi pau-
sanōi sufficiat. et rursus ad iurgia
surgitur. Dies diei cruciat lites: et
nox nocti indicat malitiam. Se-
quit. Tota die perscrepant in pa-
latio leges: sed iustitiam non dei
Et tū lex dñi immaculata pueritō-
rias. Nec autem non tam leges
quā lites sunt: et cauillationes sub-
uertente iudicium. Tu pastor: et
episcopus animarū: quā mente
obsecro sustines: coram te sem-
per silere illam. i. dei legem: gar-
rulare istas? Ideo clamandū cū
p̄ph̄a. Narrauerūt mihi iniqua sa-
bulationes sed nō vt lex tua. In
hō quoq̄ iudicij iniuste appel-
lationes nocent. Quas reprehē-
dit Ver. ad Eugētiū l. ii. c. i. Int
qua est oīs appellatio ad quā iusti-
cie inopia non coegit: Et ibi mul-
tum contra appellationes inui-
stas. Vbi ponit exempla: q̄ qui-
busdam vxores ducentib⁹ appel-
latūz est ab aliquibus siue causa-
euz grauamine: solo frustratore
dilatationis intuitu. Similiter po-
nit exemplum de quodam qui in-
iuste appellauit in electione epi ad
impediendum. Talis igitur appel-
lationes cum sint iustitie impe-
dimenta: multū sunt reprehēden-
siles prout ibi exequit⁹ sufficiēt.
¶ Similiter tales esse debent
consiliari episcopi p̄ ex dictis su-
perius parte prima. Vbi de consi-
liarijs p̄ncipū. Si igit p̄ncipū

C

D

E

Cōmuniloquii.

consiliarij debent esse sapientes
et prouidi: a muneribus imunes
et puri: multo magis cōsiliarij epi
scoporū. Et de his sufficiēter.

Ber. ad Euge. l. iij. Querēdi in
quit tibi sunt q̄ sint compositi ad
moreo: probati ad sanctimoniaz
parati ad obediētiā. Sequit̄. Nō
qui marisupia exhauriant: sed qui
corda reficiant: et crimina corri
gant. Sicut enim cōsiliarij pro
prie siue legati debent esse tales:
quales ibi describitur: sic et cōsilia
rij epi sui modis: Et ponit ibi exē
pla de legatis bonis q̄ reuertiūt
euentia in officijs suis. Sicut de

Bartino: qui cum fuisset legat⁹
in Datia: tam pauper rediit: q̄ pe
ne expensis et equis deficientib⁹
vix venit florentiā: cui ibi epi scō
pus dedit equum. Quē cum idē
ep̄s ad curias sequeretur: et peteret
ab eo auxilij: respōdit. Decepisti
me: Nesciebam enī tibi negoti
um inuere. Tolle equum tuum
i stabulo est. Et eadē hora reddi
dit illi. Et ibidem ponit exēplū
de Anafredo: q̄ legationē in par
tibus equitante sūpibus proprijs
strenue administravit. Qui cum
piscio vnus. i. fugio eēt a quodā
p̄fectoro p̄sentiam suā te inquit nō
accipio. nisi p̄ciuz dederis: dedit
q̄ illi quinq̄ solidos inuito et ve
re condo. Et cum eidem dñā op̄i
di offerret duas pulchras para
phideas ligneas: eas laudauit: sed
non acquieuit accipere. Quanto

minus argenteas receperat: Nō
fuerunt imitatores Zibae: q̄ no
luit aliqd accipere a filio subteg
minis vsq̄ ad corrigiam calli
ge. Ber. xliij. Et Samuel qui ait
i. g. xliij. Si de manu cuiusdam
munus accepi. et. Ad imitacionē
igit̄ istori debet omnis cōsilia
rius episcoporum: man⁹ excuset
ab omni munere.

Capitulum secundum. Qua
lis debet esse episcopi familia: et
domus.

Tales autē debet eē do
mus et familia epi. Ber.
eodes l. i. sufficiēter descri
bit: vbi ait. Domus epi decet s̄
cūtudo: decet modestia: decet ho
nesta harū custos disciplina. Et
sequitur. Disceant atē ibi tui. Co
mptos pueros: et conptos adole
scentes secū non habere. Inter
mitratos discurrere calamistra
to non decet: Et ad hec obseruā
da et opposita cauēda debet ep̄s
esse sollicitus. Unde ait ibi Ber.
Sunt que te ignorare nolo: mo
res quorūcūq̄ et studia: nō opor
tet q̄ scias domus tue vtiā vlni
mus: q̄d p̄ plurimum nouim⁹ cō
tigit. Illa alia dispēset: Tu di
sciplina pvide. Hanc nemini tra
das. Similem̄ sermo coraz
te sonuerit. vel habitus apparue
rit: sit manus tua super huiusmo
di. Tu viciſſe re inuicias tuas. Im
punitas enim ausum parit ausus
excessum. Ad talia enim sciēda

et corrigenda debet esse prelatus sollicitus. De temporalibus autē cōmutat alio: ut plus possit vacare diuinitio. Unde ait ibi. Memēto: Saluatorē Iudāi Iconomus habuisse. Quid episcopo turpis ē intendere supellectili et stāno/le sue: scrutari de singulis: morde

ri de superfluitatibus: moueri ad quicunq; p̄dita v̄l neglecta: Egiptius ille omnib⁹ Ioseph traditus igno: abai quid haberet in domo sua. Erubescat igitur xpian⁹ fratri suo xpiano non credēdo: ex quo homo sine fide: tantam fidē habuit in seruo alienigena. Et n̄ si tales colaterales episcopus habeat. non est plane sanus a iudi. Ber. Ne dixeris te sanum volētem latera. ne dicas te bonum: malis inmitenti. Id Apo. connumerans virtutes ep̄o necessarias ait. Sive domui bene prepositus filios suos subiectos in oī castitate. eccl. l. xli. ij.

Capitulum tertium. Quid significent ep̄i indumenta.

De ep̄orum virtutes significant pontificalia indumenta ait Augustinus de sacramentis. parte. iij. c. xviij. v̄l. q̄ episcopi v̄nti sancti alio q̄ sunt calciamta predicatorū que habēt submis solas integramque posteram tangat: et desuper constant ex cono perforato: q̄ gressus p̄dicatoris: subtilis debent esse minime terrenis polluant: s; supe

rius aperti ad celestia contemplanda. Inducitur collis b̄ssimis vel lineis vsq; ad genus: quib⁹ significat: q̄ rectos gressus facere debent pedibus suis: et genua debilia roborant: et sic ad predican dum euangelium festinare. Baculo v̄nti: qui habet subtus acumen ut rebelles per increpationē puniant. et desuper est recuruus: ut imites per consolationē trahāt. Anulo v̄nti: qd ē fidei sacramentus. quo. s; sponsa xpi ecclesia subarratur. Mitra quoq; siue tyra i capite regimen quinq; sensum in significat. Ibi d̄z ait. Ibi ego ante q̄ sacerdotalia vestimenta id in lege veteri ē in noua designat eorum virtutes quas habere debet. Unde in tunica linea significatur castitas interior: in zona siue i cin gulo: castitas exterior: siue i exte riori hōie: i tunica iacinctina cō uersatio cēlica: i sup̄ humerali la boris patētia: i rōnali discretiōis sapia i cydari intēto recta: i femo ralibus que tegūt verenda nudi menti castitas. Nec enī erāt vestimenta sacerdotio in lege veteri. Exodi. xxv. et Lev. xxvij. Et de his vestimentis plūx Hiero. ep̄la. lxxxv. De indumentis autē sacerdotibus noue legis ait Augustinus. vbi. d̄. q̄ per tunicā iudiciat per zonam continentia per solā sapientia: per casula: castitas de signat. Studeant igitur ep̄i et p̄e sbyteri habere virtutes q̄s com

P

Q

R

S

Cōmuniloquii.

Indumenta significant.

¶ Capitulum quartum. Ad pas-
tor debet assistere gregi assidua
cura.

E autem possint officia
sua perficere: et perfecta
administrare: debent cir-

Tea gregē suū assidue vigilare: iu-
ra illud. *Isai. rei.* Sup speculas
dñi ego sum stans iugiter. Nec
discurrat per curias secularis aut
negotatorias temporales: s; cōpa-
buntur fidelibus sibi cōmissio: ne
dicat cuiuslibet tali illud *zach. xl.* o
pastor: et ydolum: dereliquēs gre-
gem: pastor nomine: ydolum re-
absq; custodia vel debito opere.
Unde Gregorius. super *Eze. li. l.*
¶ Mel. v. *¶* Hi qui animarum cu-
ratos sunt: et pascēdi gregio one-
ra susceperunt: pmutare loca mi-
nime pmutantur. Unde narrat
V Beda in gestis angelorum l. i. c.
vi. De Laurentio episcopo q; suc-
cessit beato Augu. missa a beato
Grego in angliam ad conuertē-
dum gentem Anglorum: q; euz
ob prauos mores regio et iniusti-
tiam proponeret relinquere Bri-
tannia: iussit in ecclia apostolorū
lectum sibi nocte parari. Et ubi euz
post multas preces et lacrymas p-
stans ecclie ad deum suscitā me-
bra dedisset ad quiescēdū: appa-
ruit ei princeps apostolorū. Quē-
X dū flagellat acriorib; officiis si-
scitudo apostolica districtio: cur
gregem quem sibi cōmiserat re-

linqueret: et cur oues xpi in me-
dio luporum positas fugiens spe-
dimitteret. an mel inquit oblitus
eo crepiti: q; pro parvulo xpi qd
mihi in sue dilectionis indicium
cōmendauerat: vincula carceris
postremo etiā montes crucis ad
infidelibus inimicis xpi ipse euz
xpo coronandus pruli: Qui bea-
ti idem admonitionibus et fla-
gellis correpti: mane venit ad re-
gem: et relecto vestimento: q; nō
esset verberibus laceratus ondit
Rex autem inquitrens qd tantas
sibi plagas inflixisset et audierat: q;
sue salutis causa: tanta ab aplo ē
perpetuata: amittit: et anathemat-
ico cultu ydolatrie ac pugio nō
legitimo derelictis: fidem susce-
pit et baptizatus est. Ex quo pate-
t q; rephēsi bileo sunt: q; sine causa
legitima ecclias derelinquunt
eum predictus episcopus pro p-
secutione et regio infidelitate ec-
clesiam relinquens. tāta ppeffus
est. In bla autem omnibus caue
at epō qui est ad modū capitis: et
speculatoris: ne sit negligens a p-
dictis officijs. Et enim vici i tra-
ctata de. xij. abusibus: decim; abu-
sionis gradus est epō negligens
q. l. gradus sui honoris inter ho-
mines regit: et ministerij digni-
tatem coram deo non custo-
dit. Episcopus enim grece: spe-
culator interpretat. Cui dñs *Eze.*
iij. Speculatorem dedi te. Decet
eniz epm: oium super quos i spe-

cula possumus est peccata attende-
re et corrigere: ac scelerum opera
resol. exterminare. Predicator: ex
go diuino alloquens ecclesiasti-
cos honest. eos ad exercenda de-
bita officia: statui suo vel gra-
dus debita: et ut quilibet uiuat si-
cut deceat statum suum: quibus ad ea
que enumerata sunt.

¶ Quinta pars principalis. De
Informatione scolasticorum. Pri-
ma dicitur. De informatione di-
scipulorum.

¶ Capitulum primum. De digni-
tate sapientie.

Rehabilitatio auctoritati
bus narratiōib⁹ et ex

P phis quibus possunt vi-
ri ecclesiastici informa-
ri: et ex quibus predi-

cator habere potest occasionem
vultus conferendi cum eis: et ex-
ortandi eos efficaciter: nunc col-
ligantur consimilia quibus instrui
possint viri scolastici siue phis: et ex
quibus predicator potest conferre
cum eisdem ex his que sunt pro-
pria illis. Et ut magis stimuletur
ad desiderium sapientie: promittenda
est eius dignitas et sublimitas huius
estimatione vere iudicantis. Prore-
posui inquit eam regno et sedibus
Sap. vii. Sequitur. Infinita eni
thesaurus est horibus etc. Et pro-
uer. iij. Melior est acquisitio eius
negociatione auri et argenti. Sequitur
Preciosior est cunctis opibus.
¶ Et de sapientie eminentia apud

gentes: ait Phil. li. liij. c. vi. et. q.
cui gentes nil sunt. nuda nomen
credant faciendum: vnu tamen quasi
vnum deorum: et omnium principum
extollunt. Sapientiam quod omnibus pre-
est. Unde et veteres philosophi
ymaginem sapie preforibus om-
nium templorum pingi fecerunt
et hec verba scribi debere sanxe-
runt. Misus me genui: peperit me
mora Sophiam me vocant gre-
ci: vos sapientiam. Et ego odi ho-
mines stultos: et ignauia opera:
et sophisticas scientias. In quibus
nulla est utilitas. **¶ Ad appetitum**
nem igitur sapientie et amoris: ac
sedulam acquisitionem sunt om-
nes scolastici admonendi: ut qui-
libet eorum dicat illud sapie. vii.
Optavi et datus est mihi sensus:
inuocavi et venit in me spiritus sa-
pientie. Et sapie. viij. Hanc ama-
ui et exquirui a iuuentute mea. Qui
et hic amor: phis dicitur: et eius ama-
tor phis. Philosoph. n. grece: amor
latine: Sophia sapientia. Unde
phis. amor sapie. Unde et phis
est ars artium: disciplina disciplina-
rum: que vni cōis est deorum: et q̄
est honoranda antilogo prout ait
adam sapiens: et idē pas. in par-
te. et. q. phis tradit in arduis li-
beralibus: de quibus profectur
Augusto vbi. s. bene profectus q̄
sūt propa cuiuslibet artis. Et si
militer Alpharabius li. s. cunctis
ne phis vbi ait: q. phis est vniuersa
rum humanarumq. rerum co-

C

D

B

Cōmuniloquii.

Egitto cum studio bene viuendi. Sapia vō est sciētia sempiterno-
rum. Et de his 2 d ditione phi-
losophie: 2 de illis que spectat ad
vitan phisicam dictum est in tra-
ctatu de vita phorum. s. in com-
pendiloquio. ¶ Ad presens autē
de instructione scolasticorum. p-
cedenduz est. s. qualiter scolares
debent discere: 2 quiter doctores
debent eos docere. Et

Primo quales esse debēt sco-
lares quantum ad corporis dis-
positionem.

Secundo. quales esse debent
quantum ad mentis industriā
siue perspicuitatem.

Tercio. qualiter instruēdi quo
ad documenta recitandam.

Quarto: in qbus infirmis: 2
in qbus nō hūm ad coruz
qbus viuuntur qualiter.

Quinto: quales esse debent q
ad vite qualitatē 2 honestates.

Sexto. quales esse debēt: quo
ad studij sedulitatem.

Septimo: d his que spectant
ad doctores.

Capitulum secundū. Ad sco-
laria debet esse membris 2 corpo-
re bene disposita.

In primis ergo: ob artium
liberalium siue phie no-
bilitatē 2 honorificentiā:
2 ob professorum eius reuerenti-
am ab alijs exhibendam: discen-
tes illas debent esse corporis dis-
positione venusti: vt ait Boet. de

disciplina scolasticam in principio
bi. q. videndum est ne infantia
septennia. cum ducit ad instruē-
dum: membrorum indecens sit
dispositio: 2 paruum integralium
Et ponit exemplū. Legitur inqt
Abinet filium lepra incombē-
tem: castratum: loripedem: gibo-
tumentem: doctrine mancipatū
plebeiam extimile obtectionē: so-
cium ridiculosam demonstra-
tionem. Cauendus ergo ne tales
ponantur ad phia discēdas: ne
contemnatur phia ob talium de-
formitatem: 2 ne minus acceptes
licei tales in ea profecerint: vt eni
ait Lethicus. Gratio: ē pulchro
veniens e corpore virtus. Idem
Seni. recitat epla. ix. Et sic nun-
accepta est sapia vel virtus vent-
ens e corpore deformi. Ibidem
ait Boet. q. temporis intempe-
rica. hiemps vel estans nocet pure-
ris adiscētibz. Et ponit exem-
plum de quodaz indispositio: 2 de
forma adducto ad discendum: q
postea attenuat^r elephantis mor-
bis occubuit. instigante canicu-
la. s. illo signo regnāte ardore fer-
uente. ¶ Ibidem etiam ait. q. el-
barioris debet esse mediocritas fa-
cultas: potius tenuis parcitas: 2
vestium penuria. Idem ergo de-
bet esse bñ dispositio corpore: 2
integrū: 2 sustentamentis debitis
regulan qui volūt. discere: vt sint
scolastici: 2 debito tempore debēt
incipere. Et de his sunt admonē

F

di tam ipsi q̄ habentes curā eo-
rum. Omni enī negotio ip̄a ē z
oportunitas. Ecce. r. i. c.

¶ Caplm̄ tertiu. Qualis deesse
scolaris quo ad mēdo industriam

¶ Secundo sunt explorādi
pueri quales sint quo ad
mēdo industriam z per

sp̄ciatitē. an. s. habeant indu-
striam discretiois naturalis: z in-
genij viuacitatē: sicut narrat Pla-
tus gelius l. v. actearum nociui
c. i. loquēs d. p̄thagora p̄ho q̄ cū
ēēt adoleſcēs z cō vic⁹ ferret ho-
lera z de bēdera candices ligni
plurios: sumculo breui circūliga-
tos portaret semel obulauit illi
Democritus. Et videns eum in-
cedentem expedire: z lūcturam
ligni posituramq̄ considerans:
z acernū illum finitū breui vin-
culo comprehensum: z ratiōe q̄-
dam geometrica libran. interro-
gauit: quis se iuoluit. Et ille. ego.

Cui Democritus. solue totum: z
modo cōsimili liga. Sicq̄ factū
est. z ait Democritus. Cum inge-
niū benefaciēdi habeas: nūc ma-
iora melioraq̄ mēcū facere potes
si me sequi volueris. Ad ille an-
tu: z dixit ei: secūz: sumptus mini-
strauit: p̄ham vocuit: z hic po-
ſtea in ſcientiis p̄hū sunt: sed acer-
rimus sophistarnz. Et prouidus
igitur explorator ingenium predi-
cti adoleſcentis deprehendit. Et
ad maiora discenda hortatus est
Sed cauendū est ne pueri viuac-

clat ingenij z acuti: nimitate cibi
vel potus fiant hebenores. Pro-
pterea sunt frugali nutriendi. ait
Boet. vbi. d. z Plutarchus gelius ple-
nius l. iij. acti. noc. an. si. vbi ait.
Pueros impuberes compertus
ē si plurimo cibo nimioq̄ vino
viant hebenores hēti: atq̄ hinc
elici tarditatem improceraq̄ fieri
corpora eorum minusq̄ adole-
ſcere. Ad narrat varro in hyslo-
ria de libens educandis. Cauē-
dum est ergo: ne voracitate he-
betes reddant. Et de hoc. d. parte
i. vbi de instructione puerorū.
¶ Capitulum quartum. Quali-
ter pueri sint in principio instruēdi.

¶ Etnde sunt pueri instru-
endi artificialiter: z ordi-
nabiliter p̄o eoz capaci-
tate: vt ait Boet. vbi. d. vi. q̄ i p̄-
mis. figurarum. i. literarum ele-
menta. i. literas representantibz
imprimenda est dilectio: coniu-
gendatq̄ artificiosa conuinctio
Sunt enī pueri instruēdi: z at-
trahendi: vt diligant literas q̄s
adiscunt: vt recte pronuncient: z
artificialiter cōtungan. Quia ut
si sic in principio informant: vix
possunt postea bene iformari. Et
grauis est ac difficilis puerum
male instructum instruere ad re-
ctam reformationem: q̄ alius in
nullo instructum. Et si refert Quin-
tilianus l. de institutionibus ora-
toris de Thimico: q̄ arte vbiq̄
excellerat: q̄ duplas mercedes

N

O

P

Cōmunis dūi.

Pedegbat: et accipiebat ab his qui male fuerat preinstructi. Quod si omnino rudel accederet. Et hoc nuerio. Error enim duplicem exigit labor em: sed et uelenda sint puer se institutionis semina: et bene si delius inferenda. Sano enim facilius est inducere bonam infor/mationē: Quam extirpare malas et inducere bonam: maxime cum prima instituta et documenta tenaciter inherant: pueri bona v's mala: ait Hiero. epla. viij. Ipsa literarum studia: ueneris inelito inseruntur ingenij: idque penitus inherere solet sensibus: quod prius sederit in mente. Magna ergo diligentia sunt pueri instruendi: ne tempus pueri negligenter amittat. Boet. ubi. s. dicit. q. diligētia opus. cuiuslibet obtusitas p'moluit. et sine ac uicta doctoz sunt ne morie celule cōmendanda. ut ibi exemplificat: ne contingat quod Lotario contigit. Qui cum triginta annis fuisset in gymnasio philosophorum: et aduenisset dies ut p'esset medicis. s. pueris q. si eorū magister: assererat: se dubitare: cuius vxor fuit Leneas. **E** Similiter requisitus a quodā primaz literam. s. magistri qua/lier in versu uertere posset: r'ndit absurdū esse: tanti nominis p'nam b'rogari: sed acuto accentu p'nuenti. Ecce ait ibi Boet. Quā tempus dure ceruicis obtusitas p'didit et impensas sine expensas.

Cauent igit pueri: ne sic amittant tempus et expensas: negligēter adiscendo: et cauent eorū doctores ne eos decipiant. Nec eni sunt peccata: Ait Aug. primo cōfessionū enūmeratio peccata sua in pueritia. Peccabamus inquit minus scribendo et legendo: aut cogitando Quam exigeret a nobis. Sequit. Quia delectabat ludere. Et post. Peccabamus faciendo contra p'ceptū parentū et magistroz n'orum: Et enumerat ibi de multis talibus. de quibus admonendi sunt pueri ut p'cauent. **C**onfirmat adhibenda ē solero diligentia: ut pueri instruantur recte et artificialiter. Et primo in gr'matica et gr'maticis: que diuidit in litteram. syllabā: uiclonē et orationē: ait Hugo. Ad dāsculus parte. ij. di. q. debet scire uocem articulatam: s. syllabam: pedes: accentus: et sic de aliis: p'orū ibi determinat. Illi eni fuerit instructus in primis in talibus: ut postea pōt instrui. Hoc tñ necesse est scire: ut homo sciat legere distine et articulare s. regulas gr'maticales. ut p' exēplis Boetij. vbi. a.

E Caplm. quintū. In quibus doctus sunt pueri informandi.

Deinde canendum est: ne pueri nimis imbibantur doctrinis fabulosis poetarum: et illaqueantur illarum delectationibus. ut enim ait Valer

Xus libro. lxx. c. vi. Zacedemonij li-
bros archilogie et ciuitate sua ex-
portari iusserunt: eo qd corp paruz
verecundam et pudicam lectioem
arbitrabantur. Voluerunt enim
ea puerozum suor animos im-
buere ne plus moribus noceret qm
ingenio prodessent. Itaqz maxi-
mum potat: aut prime maximi
eo qd domui sibi iustas maledictus
carmine lacerauerat exilio mul-
tati erunt. vt enim tactus est. s.
mentes pueroz tenaciter retinet
doctrinas quibus pumo imbu-
untur. Ideo expedit: qd vtilibus
et veris doctrinis p. imitio imbu-
antur. vnde et mos fuit apud he-
breos: aut adige. super calum p. n-
cipio: omnes scripturas a docto-
ribus et sapientibus tradi puero
simul: et ad vltimū referant ista
scilicet principij genesis: p. n-
cipij am. Excepielias: et finto: et cantica
caniticozum: qd hec ardua sunt: et
posset in eis nimis intelligētia ob-
errare. Ideo aut Zingus. de se. iij.
p. sessionū. hoc nomē scilicet xpi
fm misericordiam tuā deus in
ipso adhuc lacte matris teneruz
cor meū pie bibebat: et alacti alo
retinebat. Et lxx. i. Nomē inquit
xpi mihi infanti inditum est ve-
racibus ergo doctrinis et vtilibz
non fictis et fabulosis est vtilis
et securus pueros imbuere. Sūt
enim p. n-
matica: deinde i logica: ait Boe.
vbi. s. Completo inquit nō inde

bite huius gymnasiij scilicet grā-
manice rudimento: ad maiora ē
inquisitionis scientiaz legitime
procedendū: scientiam inqz quā
solam veri falliqz indagator no-
uimus. et. Unde Hugo vbi. s.
dictū: qd ex omnibus scientis se-
ptem speciales decreuerunt anti-
qui in studia ad opus erudicēdo-
rum. In quibus tantum esse vti-
litatem pre ceteris perspexerunt:
vt quisquis principia harū disci-
plinarum firmiter percepisset ad
alias nouitiam postea inquirēda
magis excrendo qm audicdo p-
ueniret. Sunt enī quos erudicdo
optima instrumenta et rudimenta
quibz via paratur animo ad ple-
nam plie noticiam. Hinc sciūda
et quatuor nomē accepit. eo qd
p. n-
bio quasi quibusdam vho vltur
animus ad secreta plie introeat
hāc aut logicā rōnalē p. n-
to grecia instituit: quam postea
Aristoteles eius discipulus am-
pliavit: perfecit: et in artem rede-
git. Adare. s. o. Tercius Qarro
plus dialencas de greco in latinū
trāstulit: ait Hugo ibi. De modo
autem adiscendi artem dialencas
Boe. vbi. s. dicitur: in p. n-
minoz intrinseca cognio: eozū
qd in p. n-
lano: p. n-
digna anxio sunt optanda: Ter-
minoz s. o. determinaciones quas
synecathegretica appellam. me-
mouet mētu imit ipamē de ique

A

II

Cōmuniloquii.

D Sophistice deservunt fantasie. Et ponit ibi exemplum de quodam pudente in alijs sciencijs qui ab alijs in die magisterij ei⁹ seu disputationis cautels sophistici est confusus. Oportet ergo: talia ne moniter scire: et cōsequenter adiscere et audire libros. pnt ibi perterminat: Et sic in omni arte vir scolasticus ordinabiliter et arithmetaliter scilicet ex proprijs illi arti diligenter debet adiscere et studere: ut ait Hugo vbi. 3.

¶ Capitulum sextum. Que sunt necessaria studentibus.

E Rra vō sunt necessaria studentibus. Natura: exercitiū: disciplina. In natura consideratur: ut facile audita percipiant: et percepta firmiter retineant. In exercitio: ut labore et sedulitate naturalū sensus ea excolant. In disciplina: ut laudabiliter quia vivens mores cū scia componat. De quibus omnibus Hugo ibi prosequit elegāter. Et debet studere in omni arte querendo que sunt propua. vñ au ibi duo esse genera scripturarū. pūmum scilicet earū que artes ppale appellantur. Secundū que sunt appendina artū. Et vtraq; oportet ferre: licet artes sine appenditio perfectius possint facere selectorem: put an ibi superadditioz quo sunt discernenda. Primum quātr de arte oportet agere. Secundū qualiter oportet ratione

alijs artio reb⁹ alijs accommodare. ut verbi gratia. De grāmatica agit qui regulas et pcepta ad hāc artem pertinentia tractat. Et grāmatica agit qui regulariter loquitur vel scribit. Et sic de artib⁹ alijs Et vultice instituit ibi scolares q̄ liter adiscere debent.

¶ Capitulum vij. Qualis debet esse discipulus et a quib⁹ cauere.

¶ Tales aut esse debēt scolastic: et a quibus cauere docet Boe. elegāter vbi. Discipuli inquit subiectio in tribus consistere debet. In attentione: benignolentia: docibiliate. ut scilicet sit docilio ingenio: attentus exercitio: benignolus animo. In attentis inq̄ ad audiendū: docilio ad intelligendū: benignolus ad retinendū. Et subdit. Non sit scolario discipulus. Dicitur autem discipulus quasi a scola diuisus. Scola enim grece dicitur vacatio latine. vñ discipulus quasi a vacatio ne diuisus. Discipulus est q̄ discitur per vicos: tabernaculū: et plateas per meretricum cellulas: per publicas spectaculas: per pompas et choreas: per cōmessationes et publicas cenas. et h⁹ vagus oculo. effrenata lingua: penulā animo: vultu incompósito: h⁹ scola postposita vnde et subdit: se multos tales vidisse. Et quibus aut cauere debent subdit. Diabides: q̄ a luxurie fetore studeat discipulus alie nari. Quas distinguit. iij. vl. vñ

esse in ornatu: aliam in cornu: ter
tiam gulositan astringere. Et ibi
scolasticus volens in philosophia proficere
debet summe cauere: prout prescriptum
est ibi: subdona: quod meretur no-
naria est: inferni ianua: via inq-
lanta: scorpionis percussio: visce-
rum seclerum: puteus interitus. Di-
cebant autem nonaria: quod ante ho-
ram non antequitus non licebat
ad tales accedere. unde et de hoc
Augustinus. Julianus dicit recitans
verba Iulii: quod motus voluptas
ita id est luxurie est maxime inimi-
cus inuicis philosophie. Congruum enim cuius
cognitio est philosophie: magna voluptas
componere non potest: aut ibi Boetius.
ubi quod opus est scolasticum cauere ab
ebrietatibus et comestitionibus
quod vitium inquit moderate sumptuum
intellectus acumen conferre vide-
tur. Immoderate vero sumptuum: ra-
tionem perturbat: intellectum he-
betat: memoriam enervat: obli-
uionem inmutat: errorem inun-
dit: ignominiam inducit. ubi enim
ebrietas ibi furor dominatur: ubi
furor: ibi nulla sapientia: sed pre-
grauatur desipientia. Oblitus au-
tem comico est ebrietas: ut patet
ex probino libro primo. Et hilaria est
insana: ut Seneca epistola. vi. et vo-
luntaria insana: ut idem epistola.
lxxi. Ideo summe cauenda: sco-
lastico. Et Similis luxuria que est
in ornatu meretricio caueda: put
erequit. Boetius. ubi. s. ponens ex-
emplum de quodam qui multis ornatu

bus vacabat: et sua consumebat
Qui postea inopia et pauper factus
est. Que autem sunt expedientia vi-
ro scolastico: ut proficiat in scientia
huius autem Hugo ubi. s. di. quod sapiens
quidam cum de modo discendi in-
terrogaretur. s. que essent necessaria:
respondit mens humilis: studium que-
rendi: vita quiesca: seruginis tactus:
terra aliena. Hec re-
serare solent multis obscura leges
do. Et de quolibet homine bene pro-
sequitur. ubi quod principium discipline
est humilitas. Cuius precipue tria
documenta ad leuiorem pertinent
Et primum ut nullis scripturis: vel
lectentur. Et Secundum ut nemine
discere crebescat. Et Tertium ut
cum scientiam adeptus fuerit ce-
teros non contemnat. De quibus
ibi prosequitur bene. Et Similis
studium est necessarium: exemplo phi-
losophorum. De quo studio patet ibi.
Et Similiter quies tam interior
ut mens per illicita desideria non
discurrat: quam exterior: ut ocium et
opportunitas studio suppetat.
Et Similiter seruginis tactus
quod significat diligentiam medita-
tionis: sicut studium instansiam
operto. Et Tercio ut non est co-
gitatio frequens cum philosopho: que cau-
sam originem modum: et virtutem
vniuersales rei prudenter inue-
stigar. ubi ibi pulchre et aut Hugo
quod leuicam philosophie quantum: ponat
scilicet philosophos. et chopos. et amor
et labor: philosophia: et agmina. li

N

O

P

K

L

M

Cōmuniloquii.

cura et vigilia. Optus inquit per-
agunt labor et amor. Consiliū pa-
riunt cura et vigilia. In labore est
ut agas: in amore ut p ficias: in
cura ut pūdeas: in vigilia ut attē-
das. Cathedra pñe est sedes sa-
piētie que hīs supraposito gesta-

Quā dicit. vñ et pulchre iuuenes eā
a fronte, ppter robur tenere dicū-
tur scilicet amor. et labor: qz sōns
optus peragit. Et posteriori puel-
le describuntur idest cura et vigi-
lia: que intus in secreto pñiū pa-
riant. ¶ Similiter paupertas. i.
nō sectari superflua spectat ad dī
sciplinam: necnon et exiliū: quia
pñantibus totus mundus exiliū
ē. ait ibi Būgo. Et de eisdē Po-

Rh. li. iij. c. xij. dicit: qz hęc clanes
discendi sunt quas senex Larno
cēsis pauca expressit. Abi super-
addit: qz vna clausa est amor: do-
centium. put ait Quintilian⁹ lib.
de institutione oratorio: Scolasti-
ci igitur caueāt a predictis vitiis
et habeant dictas clanes ad ape-
rienda archana sapientie: et stude-
ant humiliter et diligenter.

¶ Capitula. viij. Quale debz ē
studium boni discipuli.

Sequenter admonē-
tē sunt scolares: vt solli-
cite studeant ad sapiētiā
apprehendendam: est enim stu-
dium vehemētis applicatio animi
cum magna voluntate ad aliqd
agendum: ait Tuli⁹ prime Rhe-
torice. li. i. Ideo Ecc. vi. Quasi to-

qui arat et seminat accede ad mē-
ta vt enim ait Būgo. vbi. s. Dicta
goras. in studio fūto hanc pñe-
tudinem seruasse legitur: vt scqz
ad septemviri fm nūmerz septē
liberaliū artium: nullus discipu-
lorum suoz de his que ab eo de-
cebant rationes poscere audest
sed fidem: ~~quosqz~~ verbis magistri
quosqz oīa audisset. Sicqz iam
per seipsum rationem eoz inue-
nire posset. Has septem artes tā-
to studio qdam didicisse dicunt:
vt plene in memoria omnes te-
nerent: et statim singula eoz para-
ta haberent scilicet regulas et ra-
tiones que in illis artibus pñe-
tur Et hinc accidit: tot eo tempo-
re fuisse sapiētes: vt ipsi plura scri-
berent qz nos legere possemus.
Sed vt ait ibi Būgo: nostri sco-
lares aut nōdū: aut nesciunt: mo-
dum congruum in discendo: nō
multos studētes inuenim⁹: pau-
cos sapiētes. ¶ Monendi ergo
sunt scolares: vt studeāt affectua-
liter siue sententer: continue siue
perseueranter: artificiose et re-
cte siue ordiabiliter scilicet ob amo-
rem vere sapientie: put hortatur
sapientia. puer. i. Si quiescas eaz
quasi pecunias: et sicut thesaurōs
effoderis: tūc scientiam vel inue-
ntes. Et hoc exemplo antiquoz
phozū: de quibus Būgo vbi. s.
dicit qz soli se philosophie dedica-
bant: et vt eo cōtemplationi libe-
rue vacarent. quo nūn⁹ qz vlti-

I

V

X

tem impedire solent cupiditas
animi subieciunt: ab eis se om-
nino subtraherebant. Parmen-
ides inquit philosophus animo qu-
decem in rupe egyptiaca cōsedisse
legitur. Et prothothens ob imo-
dicam meditando curam mōte
Causo vulturi expolit^o memo-
ratur. Et Themistocles: cum ex-
pleta centum annis se mori cer-
neret: dixisse fertur: se dolere: qu-
tūc egredereur e vita quādo sa-
pere cepisset. Simili^o Platō oc-
tuagesimo anno scribens mor-
tuis est. Et Socrates nonagin-
ta annos in docēdi scribēdique la-
bore et dolore compleuit. Et hec
sumunt. Hago a Hieronimo epī-
stolā. ut ipse ait (sua) calebant
honoros: alij phibebāt reuerentia
alij acceptio iniurijs gaudebant
alij penam spreuerunt: alij contin-
bernia hominū deferentes: vlti-
mos secessus et secreta hēfuit pe-
netrantes: soli se philosophic de-
dicauerunt: ut eo contemplatiōi
vacaret liberius: quoniam nullis que
vitiis iter impedire solent cupi-
ditatibus animū subieciunt. vñ
narrat Hiero. vbi. a. et similit^{er}
epīst. cxxvi. de philosopho: qui
militariū possessionum precluz
prolecu in pelagus. Abire inquit
in profundum male cupiditates:
ego vos mergamine ipse mer-
gar a vobis. philosophus inquit
Hiero. glie aial popularis aut
vile mancipium: tota simul sar-

cinam deposuit. Quod non faciunt
multi scolastici xpo credentes: sed
potius aggregant et cumulant co-
puitates: que ut sepe submergūt
eos. Hira ergo studiositas an-
tiquorum. Hā ut ait Hiero. epī-
stolā. quosdam multū phos legim^o
ut totam cogitationem ad men-
cogere puritatem: sibi oculos
eruisse. Et de miro eorum studio
Hale. li. viij. c. vij. dicit: qu-
Char-
naydes laboriosus et vultuosus
sapientie muleo. Siquidē non ge-
tis expleta annis idem illi vi-
uendi ac phandi finis fuit: ita se
munificum in doctrine operibus
addixerat: ut cū tibi capiendi cā
recubisset: cogitationibus inbe-
rensi manum ad mensam posi-
gere obliuisceret. Sequitur. Eni-
mo ergo tantūmodo vita frue-
batur: corpe vñ quasi alieno: di-
cūdatus erat. Vbi de hā narrat
de multis alijs. de quibus in tra-
ctatu de vita philosophorū. scilicet
in compendiloquio. De miro
autē studio Endidis narrat Ro-
lus gelius li. viij. c. iij. d. q- cum
Athensien. decreto cauissent: ut g-
megharta cuius cētū intulisse pe-
dem Athensien. pscius esset: ea reo
sibi caput esset. Tunc Endi-
deo: ut audiret Operatē sub no-
cre anteq- aduēspāceret: nūica
longa mulieba indutus: et pallio
vericolore amictuor: caput vela-
t^o: de domo sua meghartu: Athe-
nas ad Socratem pñeabat: ut

B

C

Cōmuniloquii.

D vel noctis aliquo tempore confis-
 sionum sermonūq; eius p̄cipeo
 fieret: rursusq; sub luce: nulla pas-
 sum paulo amplius viginti: ea-
 dem veste illuc tect⁹ redibat. Et
 nūc aut Aulus geluos: videre phi-
 losophos vltro currere vt doce-
 ant ad fores inueni diuiti: eosq;
 sedere ac opiri ppe ad meridies:
 donec discipuli vomitu omne vi-
 nus edormiant. Scolastici ergo
 stimulant exempla philosophorū
 sint queti a tumultibus cupidita-
 tum: negotiationū: et studeant
 vere p̄b̄is: vt apprehendant legē
 dei: et acquiescant p̄b̄is sapientis
 Eccl. xxxij. Sapientia scribe tpe
 vacitantes: qui minoratur actu
 apprehendit illam. et. Veni in-
 qui sapientia q; vigilat ad fores
 meos quomodie: et obseruat ad po-
 stes hostij mei. p̄ouer. viij. Qui
 enī sic vigilat sedulo studio: gra-
 tia dei sapientiam assequet. vnde
 sequitur ibi. Qui me inuenit in-
 ueniet vitam. et.
 Capitulū nonū. Qui lenē
 debent discipuli: quo ad vite ho-
 nestates.

E dicitur patet: quales eē
 debent scolastici quo ad
 vite honestatem. Debet
 enim esse a vitio pronomi-
 natus: et virtuosus morib⁹
 matius. vnde et philosophi antiq;
 instruebant discipulos q; ad mo-
 res. An illi Hieron. epla. xxxij. q;
 p̄p̄erato aduocabat discipulos

anteq; eos doceret: et in v̄b̄is su-
 ia iurare p̄pellebat: sacramētōq;
 extorquebat. silentij sermonē: in-
 ceptus mansuetudinez: moresq;
 Quāto magis nos: put ibi p̄clu-
 dit: vniuersam enī philosophiā
 reuocauit Socrates ad mores
 p̄ponēdo: ait Sen. epla. lxxvij.
 et Augu. viij. de ci. cap. di. q; So-
 crates p̄mū ad cōponēdos mo-
 res atq; corrigēdos: vniuersā
 philosophiam siccasse memorat.
 Idem aut Tull. li. v. mscu. q. post
 p̄ncipii. Magna ergo ignomi-
 nia est scolastico iugiter audiūt
 p̄cepta: et regulas philosophiez:
 nisi fuerit morib⁹ maturior: et ho-
 nestior: q; lare⁹ qui nihil tale au-
 ditur. ¶ Sunt et alia p̄ficia sco-
 lastico: q; Boe. enumerat vbi. s.
 sicut cōstante stabiliūdo. Quia
 et aut ibi. Constantia parit: incō-
 stantia parit: dissoluit. prima col-
 ligit. secūda collecta dispergit. Et
 ibi exemplificat de quodam: qui
 p̄mo voluit esse litterat⁹ siue sco-
 lasticus: deinde fastidi⁹ sui mer-
 cator: postea tedio affectus se ad
 militiam transiit: deinde terri-
 tus iterato studio ibiabat. Et sic
 in neutro p̄fuit. ¶ Item vult ē
 scolastico vt sit complexionum
 suarū discretus p̄siderans. Al-
 tē in laborare debent malācon-
 trāctiter colerici: p̄t exemplifi-
 cat ibi bene. ¶ Idē debet esse in-
 etia magistrorū dilectio et venera-
 tio: ac illis credulitas siue suppo-

finor: cū eis māsio sine cohabitatio. **B**ulicū ē vclulaz aut loicū rara aut nulla accessio: ser horūz bilinguūz. z detrahentūz exelasio: bononū sociorū z si delū adbelio: sūpūūz sufficiens pūcio. De quib⁹ omnib⁹ psequitur plūx. **B**oc. Rōdem inroducento exempla de predictio. **P**re dicator ergo vūūūz cōfētō cūz scolasticū de predictio: hortetur eos ad ea que sunt vilia dehortando dīa.

Secūda distinctio. De informatione doctoz.

Capitū. a. Quales ascendere debent gradūz magistralem.

Ende sunt admonēda doctores de his q̄ spectant ad eoz offiū

Et primo vt sit ad tale offiū honorabilis

L accessio. **E**t deinde vt sit vite z morūz perfectio. **T**ertio vt sit doctrine fuit rectitudo. **D**e primo sciendū: q̄ nō debet gradūz magistrālē ascendere: nisi sit predictus scientis z clarus vir tūbuo: ait **B**oc. vbi. a. bi. q̄ cūz ad magistrat⁹ excellentiam bone indolis iuuenis ascendere velit: considerandū est: vt sciat que ad tantū nominis peruenit reuerētiaz vt queq̄ scita vel queq̄scā expmire nōleat: z ne scriptoz confidentie totaliter se commitat: vltib⁹ copiam acquirat: z eos cū opus facit p̄sulat: nec tamen omnino

credat scilicet sufficere: q̄z miserū mū est ingeari semper iuentia vti. z nūq̄ inuendū. **E**t ibi p̄sequitur de modo quo solebant antiqui magistrari siue incipere in faciliatib⁹ **E**lipenio vel **R**ome enumerans que cauenda sunt talibus necnō z q̄ necessaria. **A**līor enim est ignominia impetio z ydiote: ad gradū magistralem ascendere. q̄ in statu discipuli remāere: nec dicatur ei. ro. a. **Q**uā alūz voces nāpsim non doces. **I**deo ecclē. xvi. Ante q̄ loquar scilicet docendo: discere: audiendo **B**ac. li. i. nolite plures fieri magistri. Cum autē factus est magister z doctor: oportet vt morūz honestate possideat. **B**oc. ibi. Sic inquit in sermone verat: in iudicio iustus: in consilio prudens: in cōmūio fidelis z cōstāis in vultu: piam affectu: virtutibus insignis: bonitate laudabilis. **S**eq̄. Nulla liquidem res magis ē pecculosa discipulo: q̄ cōtumeliosa vita magistri. **E**t ponit exēplū **I**nsula emz sepe plūdi videm⁹ ex fetido vase. vas enim fetidum corripit aq̄. **C**ōsimiliter doctria vilesit ex ignominiosa vita doctoz. **Q**ui ergo vult p̄desse auditōrib⁹ suis: vltose vltat: vt eoz informet. **E**t de hoc bene **S**ene. epistola. vii. dicit: q̄ plūs boniūf oculis q̄ auribus credūt. **L**ongum enim iter per precepta: efficit breue per exempla. **z** enonē

Cōmuniloquii.

enim Cleantes nō expressisset
tantū eū audisset. obseruauit illū
ut ex forma uiueret. Segt. Tur
ba sapientum plus ex morib⁹ q̃
ex verbis Socratis traxit. Igno
miniosa enim uita doctoris facit
eū p̃tempibilibē apud discipulos:
et ex consequenti doctrinā ei⁹. Et
enim ait Tullius l. ij. Tusc. q. Si
cū uita pugnet ofo: turpissimū
est scilicet philosopho. Sicut si
grāmaticū p̃fessus barbare loq̃
tur. Aut absurde canat: q̃ uult se
habere musicum. Sic et philoso
phus in uie rōne peccans: turpi
or: eo q̃ in officio cuius uult esse
magister labitur: atq̃q̃ uie pro
fessus delinquit in uita. Et sicut
illius cuius uita despiciatur restat
ut eius predicatio contēnat p̃ut
ait Grego. super euange. libro. ij.
omel. vi. sic ex parte ista: cum do
centis uita despiciatur: eius doctri
na cōtemnitur. Itē summe labo
rare debet: ut habeat uitam bo
nestam qui uult prodesse audito
ribus. Multū enim obest ei⁹ ei⁹
p̃uils discipula uita magistri. unde
Hierō. ep̃la. lxxxix. Magister p
be etatis et uite eruditio: q̃ eligē
dus ē. Nec puto erubescit doct⁹
uir illud facere in p̃p̃qua uel no
bili uirgine: q̃ fecit Aristoteles
in philippi filio: ut ipsa librorū
uarietate: istius monstraret line
rarum. Non sunt cōtemnenda
quasi parua: sine quibus consta
re magna nō possunt. Sequitur.

Gregoꝝ narrat historia: Alca
dri potētissimū regem: morib⁹ et
incesso Leonidis pedagogi sui
non potuisse carere uitis: quib⁹
adhuc paruulus fuerat infectus.
Proclus enim est malorū emu
lato: et quorū uirtutes asseq̃ nescio
uita imitatio. Periculosa igitur
discipulo peruersa uita doctoris
p̃ouideatq̃ doctor: ut recte et
artificialiter doceat quemlibet s̃z
capacitatē suam: et s̃m cuiuslibet
artis exigentiam. p̃ut habuit d
s. vii. Boc. vbi. s. Doctor tene
tur esse erudit⁹. Ita enim opor
tet ut uideat q̃ doceat. Debet esse
mansuetus: p̃ut oporūmum est.
Debet esse rigidus: ut licea dissol
ut oblatrantes remordeat: oblo
quentes repumat: p̃teruolentes.
castiget. Debet esse diligens. Nā
sicut in vno quoq̃ ope mater cō
stātia inueniunt: ita in uerse doctri
ne nouerca ē negligentia. Et de
bet esse nō arrogans: p̃ut de om
nibus p̃sequit bene. Boc. vbi. s.
Magna ergo ars ē sic recte do
cere quemlibet s̃m suam p̃ditionē
et capacitātē: et in qualibet arte ex
p̃p̃uo loco et tempore. ut enī ait
Grego. mora. vi. in fi. In od q̃
dicitur. necesse est ut causa ip̃sa
et persona pensent. Si uerba sen
tentie ueritas roborat. Si hoc
ip̃us congruum postulat. Si ue
ritas sententia: et cōgruam tem
poris: persone qualitas non repa
gnat. Et ideo ergo predicator

Q

R

S

T

V

X

doctores de predictis.

Capitulum. ij. Quales libros habere debet studentes.

S Colasius doctorem tam doctores quam adificantes admonendi sunt de artificioso studio in libris. **U**t Sen. epla. ij. Distrabit animum librorum malum doctus qui cum legere non possit. Quibus habuerit: satis est habere quod cum legat. Sed inquit inquit hunc librum euoluere volo: inquit illi. Scis si indiens est stomachi: multa degustare. Que doctus varia et diuersa sunt: inquit non alij. Probatos itaque semper lege. Et si quando ad alios diuertere libuerit: ad portam redi. **B**onnet ergo: ut sit diligens inspector: et inspector: ut inpresta rememoratio. **E**n idem epla. xlvj. Non refert quod multos sed quod bonos habeam liberos. Lectio cito prodest: varia delectat. **M**ultitudo librorum onerat non instruit. Et saluo est: paucis auditoribus te tradere quam errare per multos. Nam decem milia librorum Alexandria afferunt. **E**c. Cum ergo innumerabiles sint libri non potest homo peruenire ad omnium inspectionem. Studet igitur in attentis facienda librorum: **E**cce. xij. **C**apitulum. ij. Quod cauere sunt notie scientie.

Ed cum alie sint scientie notie: alie viles: scolasticas admonendi sunt: ne

utantur noxiis: sed studeant in fructuosius et vtilibus. **U**t Aug. ij. de doctrina christiana. ante h. v. t. multa studiosis et ingeniosis adolescentibus debere precepta: ut nullas doctrinas que preter ecclesiam christi exerceantur: tanquam ad beatam vitam capefendaz sequi cohibeant: sed eas solum diligenterque diiudicet. Sequitur. Alii enim studium a superfluo hominum instituta. **E**c. Est enim sapientia delirium: delirium: et est terrenus animalis dyabolica. **I**ac. iij. Illam celestem dei appetere et exquirere. Sic oculos scientias ad eam dirigere: cauere ab aliis dyabolica et terrena. **C**apitulum. quartum. Qua intentio debet homo studere.

Tem sunt admonendi: ut recta intentione scientiam acquirant. et recto modo ea utantur: non se ex scientia eleuando sed potius humiliando. Scientia enim inflat. **I.** cor. xij. Et in multa scientia: multa indignatio. primo. Et hoc beatus Bernardus super Canticlem. xxxv. Est inquit in se ois scientia bona: que tamen veritati subnexa sit. Sequitur. Non probatur homo. quod ait. non plus sapere quam oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. **R**o. xij. Non probatur inquam multa scientiam: sed scientiam modum nescientem. Quis ergo deus modum sciendi: nisi ut sciam quo ordine: quo studio: quo fine quocumque noscet oportere. **Q**uo ordi

Cōmuniloquii.

D ne: ut id prius qđ matrius ad fa-
litem. Quo studio: ut id ardenti-
us qđ vehemētius ad amorem.
Quo fine: ut non ad inanez glo-
riam vel curiositatem: sed ad sui
et proximi utilitatem et edificatio-
nem. Sunt enī qui scire volūt co-
suetudinē ut sciāt. Et hec: turpis
curiositas. Et sunt qui scire volūt
ut videātur scire. et turpis est va-
nitas. De quib⁹ Saluaz. Scire
tūc nihil aliud est: nisi te scire hoc
sciat aliter. Et sunt qđ scire volunt
ut sciam vendam pro pecunijs et
honoribus: et turpis est questus.
Et sunt qui scire volunt: ut edifi-
cent: et edificent: et est prudentia.
Et ibi duo modū lūm nō inueni-
unt in abusione scie. Alij. dō om-
nes audiant qđ scienti bonū face-
re et non scienti: peccatum est
ei. Jac. iij. et. Luce. xij. Seruus
sciens voluntatē dñi sui et non fa-
ciens: plagis vapulabit multis.
Et ponit Hier. exemplum bonuz
Libri indigesti et qđ nō hz bonā
decoctionē: maloz generat hu-
morez: et corpus corrūpit. Ita sel-
entia multa indigesta: stomacho aie
qđ est memoria si nō sit igne cha-
ritatis decocta per actus aie i me-
moriam trāstula: magis corrū-
pit vitam hoīs qđ nūnat: ut talis
dicat. Hiere. iij. Eleutem menz
voleo. Scolasticus ergo qđ dñe
discipulus acrat sciam studiosus
qđ est doctor doceat artificiosus et
semper viat scientia recto fine et

intentione.

Capituli quintum. Qualiter
est studendus specialiter in sacra
scriptura.

Et qđ sacra scriptura est
oīs scientie cōsentanea: p
ut ait Augusti. qđ. de doc.
xpiana i fine. Quidqđ hō extra
didicerit: si noxiuz est ibi damna-
bitur. i. m scia scripturarum: si uti-
le est: ibi inuenitur. Et idem ep̄s
lij. dicit: qđ nulle scē comparatur
duobus dñi preceptis in quibus
omnis ara est. Ibi enī est phia:
qđ causē naturarum omnium i deo
Ibi epica: qđ non aliunde bona
vita format nisi deum diligendo.
Ibi logica: qđ lumen aie: non ni-
si deus. Ibi salus republice: qđ
ciuitas non custodi nisi vinculo
fidei. Ideo omnes admonendi
sunt ad studium sacre scripture.
Et ipsa sapia monens ad hoc p
uer. vij. Studete me: quoniam de
rebus magnis locutura sū. et ape-
rientur labia vestra: ut recta pre-
dicetis. veritate meditabilis guttur
meū. et. Et sicut ipsa excellētiō
est oīs alia scia vel phia: sic studē
in ea: debet esse perfectior studē
buz in alio scientia: et eius stu-
diositas ordinabilior. **¶** Quasi
autem sic studendum in ea: docet
Bugo. bñ videt scolā. pte. v. vbi
ait. qđ scriptura diuina triplicē ha-
bet modū intelligendi. s. quo ad
historiam que est quasi alphabe-
tum. Quo ad allegoriam: et qđ ad

topologia. ¶ Quasi. etiam studendum sit in sacra scriptura h3
 bo3 modos psequi ibi bñ. Cñ
 studens in ea non confidat & acu
 mine igeni: nec de solitudine scri
 ptur3: nec de sedulitate studij: sed
 bonitate dei: ac pietate oratio
 nis siue oraculi & humilitate cor
 dia inuim. Alit enim filius dei ad
 patrem. Math. xi. Abscondisti
 hec a sapientibus & prudentibus
 & manifestasti ea paruulis. Et p3
 Intellectum dat paruulis. Et sa
 pientie. vii. Optauit & datus ē mi
 hi sensus: Inuocaui: & venit in
 me sp3s sapie. Unde narratur i
 collationibus Cassiani de abba
 te Theodoro: & idē Cassiodorus
 de institutione scripturarum: qd
 cū explanauit obscure questio
 nis inquireret septem dies & no
 ctibus: in oratōe insatigabilis p
 stitit. donec solationem eius bo
 nino renelante cognauit. Ideo
 ait Cassianus: Monachum cu
 pientem ad scripturarum notit
 tiam perungere: nequaquā debet
 labores suos erga comētanorū
 libros expendere: sed omnia in
 dustriam mentis & intentionē cor
 dia erga cūdatōnē vltimū car
 naliū deunere. Quibus expul
 sis cordis oculi: sublato velamine
 passionū: scripturarū sacramēta
 contemplant. Et ponit exemplū
 de oculis corporalib3 & lumine vi
 sibilib3: quod intuent oculi natura
 luer: ablatis vitijs oculorum. Et

vera ergo humilitate: cñ cordis
 sanctitate: orationis puritate: &
 operis egritate audito: scribere sa
 cre in ea studeat. Ecce. fili con
 cupisse sapiam: & serua iustitiam
 & deus prebebit tibi. Et stu
 deat ordinate & artificialiter p3
 in faciliab3. s. in disticta scriptu
 re perficiēda. Et quia res in scri
 ptura sunt significatiue: deinde
 studeat in difficultatibus intellē
 tis: vt pertingat ad profundiores
 & altiores. Et enim ait Hgo. vbi
 .Sanstruendus est studens. s. in
 scriptura sacra. quod cauē debe
 at: deinde informandus: qualiter
 que sunt agenda perficiat. Nam
 duo inqt pareo ingenio equales
 studio lectorum intendunt: sed nō
 equaliter perficiunt: qz vnus dis
 cret3 & prudē laborat. ¶ Sū
 enim tria que nocēt studio legē
 tiam. s. negligētia: qñ ea que
 sunt discenda pretermittunt. Im
 prudētia: qñ ordo congru3 & mo
 dus in discendo nō seruat. Et for
 tuna: quādo paupertate vel infir
 mitate aut doctorum pauatione
 quia a pposito retardatur. Et sic
 studeat vt operet ait ibidē. Nec
 sic cñ leuo teneat: vt a bono ope
 vacare compellat. Epiano enim
 p3o lectio: exhortatio debet eē
 non occupatio. Et bona deside
 ria debet pascere nō necare. Alibi
 narrat de quodam probabili vi
 re: q multū flagrabat amore scri
 pturarum. Et desiderio sapie ser

Cōmuniloquii.

mens: inspectis imprudenter sim-
pliciūbus scripturis cepit: profū-
da et obscura rimari: et enigmati-
bus scripturarum emodandis: ac
mystico sacramentorum intelle-
ctibus insistere. Sed mens hu-
mana non sustinens tantūz pon-
das: non solum ab vtilibus: sed
R et necessarijs artibus cepit cessare
versosq; vento in contrarium: ex
scripturis occasione in erroris ha-
bit: quibus vtil non nouit mode-
ramine discretionis. Sed misera-
tionem diuinatandem per reuela-
tionem est monit⁹: qualiter am-
plius earū scripturarū studio in-
cumberet: si sanctorū patrum vi-
tā: et martyrum triumphos fre-
quentare consuefecer. Sicq; in
breui: ad statum pristinum est re-
ductus. Ideo p^{er} r. xv. Sicut q
mel multum comedit non est si-
bi bonum. sic q; scrutator: est ma-
lestans opprimet a glia. **E** Per
S gradus ergo ascendet: qui sui le-
ctio siue doctrina. mediuo: ope
ratio: oratio: contemplatio: Re-
ctio enī: intelligentiā dat: medi-
tatio cōsiliū p^{ar}at: o^{ro} pent: con-
templatio inuenit: prout dicit ibi
B^{er}ugo. prosequens de his bene.
Studēs ergo scripturas et studēs
in eis: ope impleat que audit. Sic
fecit Pamphrūtus abbas: d^o q
legitur li. xviij. hystorie ripartire.
q^o cū esset sine linterio: accessit ad
quendam vt doceret. Qui cum
T audisset pūmū versum illū p^{ar}:

dit: custodi vīas meas etc. Ser-
cundam versūz nō est passus au-
dire dicens. Si potero hoc imple-
re: hic versūz mihi sufficit nūmo-
do. Cumq; doctor postea culpa-
ret eū: q^o per septies mēscos ad eū
nō venisset: rī dicit: vci sūz illū ad-
huc ope nō impleui postea d^o regis-
t⁹ an d^o illū vidicisset et ope cō-
pleisset: quadraginta inquit ātis
vit illud implere valui. Ad exem-
plū ergo istius: vir scolastic⁹ in
sacra scriptura studens: ope im-
pleat que audit: vt ex ope augeat
sapientia. Idē enim agnibus
dedit sapientiam. Ecc. xliij. Et si
cū studentio in alijs scientijs ca-
dere debent a peruersa intentiōe
sic in sacra scriptura studēs. et co-
magis: quo ipsa perfectior. Quis
sunt nonnulli qui diuine scriptu-
re scientiam appetunt: vel vt diui-
nas agregent: vel honores opti-
neant: et sanctā aegrant. Quoz
intentio dūm peruersa tantū est
miserranda. Sunt et alij: quos au-
dire verba dei delectat: et opera
non quia salutifera: sed q^o mira-
bilia: et diuina p^{er}sona in fabulas
conuertunt. Et sunt q^o sacras scri-
pturam legunt: et sint parati om-
ni poscenti reddere rationem de
fide: vt inimicos veritatis destru-
ant: minus cruditos instruant: vti
veritatis perfectius agnoscant: se-
creta dei altius intelligant: archi-
ament: quoniā deuotio laudanda
p^{ar}mi sunt miserandi: scitū q^o in

uandi: tamen laudandi: ait Aug. ubi. s. p. predicator: ergo diuinus alloquens scilicet scolasticos: v3 explorat in quibus factis studeat et laborat et prout expedire viderit: cum eis conferat de predicatione.

Sexta pars principalis. De instructione religiosorum.

Prima distinctio. De religione sua prima institutione.

Enumeratio modis quibus potest predicator diuinus conferre cum viris scolasticis: nunc Saluatore illuminati.

te: et docente: videndum est de modo alloquendi viros monasticos siue religiosos: et cum eis conferendi quum ad ea que sunt eis propria siue appropriata. Et quia de vita religiosorum et virtutibus determinatur a beato Grego. libro dial. et in vita patrum: et collationibus eorum: et in libro g. videtur paradisus: ideo hic breuiter dicet de cõibus et generalibus: vt de saltem occasio sapientibus.

Primo igitur videndum de sacre religionis primaria institutione.

Secundo de vite religioſe etiam nentia et dignitate.

Tertio de virtutibus perfectis in quibus principaliter videtur religio consistere. s. paupertas: castitas: et obedientia.

Quarto: de quarundam aliarum virtutum necessitate: ad perfe-

ctam obseruantiam sacre religionis.

Quinto de sacre religionis conditione et vilitate in hac vita.

Sexto: de premij bonorum religionis magnitudine.

Septimo de male viuentibus in sacra religione peruersitate

Octavo: de pene eorum reformationis grauitate.

Capitulum primum. Quid sit religio: vnde dicatur.

Primo notandum: quod est religio veritas qua deus vnus collatur: et pregaris-

sima pietate cognoscitur: vt ait Aug. de vera religione post principium. Siue religio non aliud nisi cultus diuinus: vt ait idem. de ci. c. a. Est enim religio quod se aia vni deo vnde se se peccato subreperat reconciliatione ligat vt idem ait de quantitate anime. Unde religio appellatur: quod ea religemur vni deo animas nostras ad cultum diuinum vinculo seruendi: vñ religio dicta phibet a reeligendo dei. Similiteramus enim eius negligentes: ait p. ap. Cum inquit religio sit talis: tamen hic fit mentio de religioſe prout est superius organo deo: tioris cultus diuini in adimplectione cõsistit: vt et iherosolym. Qui potest conuenire vñ vñm Eulij rheologica prima. l. ij. vbi ait. Religio est que superioris cuiusdam nature quam diuinam vocant cursu certumque offert. Et eidem conue-

Z

A

B

Cōmuniloquii.

est quod ait Aug. de vera religio-
ne Religio est studium sapie. Nec
enim est vera sapia: adimplere cō-
silia euangelica.

¶ Capitulum secundum. De institutio-
ne totius religionis.

Eligiosorum conuentus
primus Samuel insti-
tuit iugiter psallentium do-

C mino. ut ait magister in historia
super illud. i. Reg. x. Vbiuis ha-
buit gregem pphiarum descende-
ntium de excelso: et ante eos psal-
lentium. &c. Et dicebant prophe-
tare. i. laudare dei iugiter: aut ibi
magister. Et religiosorum perso-
nam gesserunt pphie: ait Hiero.
epistola. xliij. Fili inquit pphetarum
quos moachos i veteri legim⁹ re-
stamento: edificauerunt sibi ca-
sas prope flumina iordanis et vr-
bibus derelictis: polia et herbis
D agrestibus in heremo vicinabant
Unde et Johannes Baptista: in
heremo vixit: cui vestis aspera:
zona pellicea: mel siluestre. om-
nia virtutis et continentie prepara-
ta. Deinde dei filius: qui cum esset
vinea omnium: factus propter nos
egenus: sacram religionem ve-
raciter instituit: et augmentavit
quando pauperes elegit: diuites
E in fide: ut eam relicto omnibus
sequeretur. Mat. v. Venite p⁹ me
De quo et ipsi gloriantur. Mat. xix.
Ecce nos reliquimus oia. hoc
enim est apostolici fastigii: aut Hiero-
ro. epistola. lxxv. Et hoc fecit eos

apostolos: ait Criso. super Mat.
v. mel. xvi. Antiqua igitur insti-
tutio sacre religionis ordinata et
autentica est.

¶ Secunda distinctio. De reli-
gionis eminentia.

¶ Capitulum primum. Quia po-
tius antiqui modum hunc vici-
di preceperunt.

e

Ex predictis patet emi-
nentia et dignitas reli-
gionis: siue vite reli-
giose: quam xps pre-
elegit: discipulis tribu-
it. et alijs predicavit. Mat. b. xix.
Si vis perfectus esse: vende et ve-
de oia que habes: et da pauperi-
bus. &c. Unde talem vitam duxerunt
Apostoli post ascensionem
domini Saluatoris. quando nul-
lus dicebat aliquid esse suum sed
erant illis oia cōia. Act. iij. Si
mulier talē vitam habuisse creden-
tes in Alexandria sub Marco
euangelista narrat Philo vir do-
ctus et hystoric ecclesiasticus. c. xvi.
Ibi mira dicit de vita eorū. Ibi
mo inquit omnes remanebant ed-
cis facultatibus: et extra urbem
egressi: i. horulis vel exigulis agel-
lis degebant: refugientes ipso p-
positi: et vite dissimilis contuber-
nia: scilicet: hec esse ipedunt: ar-
duū volentibus iter virtutis ince-
dere. Et sequitur ibi: multa eni-
meris que in nostris inquit exer-
centur monasterijs. Continentis
velut primum fundamentis in

alia collocamus: et ita deinde reliquo
super hanc peragunt edificare vir-
tutes. Libus potius nullus eorum
capit ante solis occasus: ipse vide-
licet laici cum prophete studio:
curam vero corporis eorum nocte so-
ciante: nonnulli post induit in
coitione veniunt cibi. Quos vero
edant: studio: in fame perur-
get: alii quarta die vel sexta: neces-
sarium corpori indulgent cibum.
Et sequitur ibi. quod apud eos conse-
cratae virginis: indignum ducunt
libidini mancipare: vas ad capi-
dam sapientiam preparatur. Se-
orsum viri: et sororum semine co-
gregant. Et tamen nemo gustu co-
tingit: sed nec quantalibet carnem
tamen autem panis et aque poculus
eius sale vel flosco cibo. Et ibi alia
multa narrat. Et de hoc cassianus
si. collationum. dicit. quod in primo ordine
fidei probatissimi monachi a bea-
to Marco: quod post Alexandrine
verba pontificis sui: normam su-
seperunt vivendi. Non illa ma-
gnifica: et in actibus antequam
bant: verum cum multo subtilio-
ra cumulatuerunt. Unde habetur
libro primo hystorie tripartite an-
te finem.

Capitulum secundum. De religio-
nis eminentia.

Quo ergo eminens est
et excellens vna religio
prout ait Beatus in sermone
de natali loquens de paupertate
sibi dei. nasciturus inquit dei si-

lius elegit quod molestius fuit:
carnis: quod natus in paupere domo
et sic de aliis. Sed non tale iudici-
um michi: aut ergo iste solus: aut
mundus. Sed omniam impossi-
bile est falli sapientiam. Melius
ergo et vultus et potius quod ipse ele-
git: ita ut quisque aliquid doceat vel
suadeat ab eo: nisi a seductore sit
cauendus. unde ut ostenderet fi-
lius dei voluitante paupertate
preciositate elegit eam: prout ait idem
Beatus in sermone de vigilia natiuita-
tis. Quid in paupertate dicitur
Quid preciosius: quia regni ce-
lorum cum gratia acquiritur. Et in
alio sermone ait: quod in celis bo-
norum omnium affluentia sup-
perabat: sed paupertas non inue-
niebat in eis. Proinde in terra ha-
bundabat et superabundabat:
et nesciebat homo precium eius.
Hanc ergo dei filius occupans
descendit: ut eam eligeret sibi: et
nobis: sua estimatione faceret pre-
ciosam. Mira ergo satillas de-
trahentium paupertati volunta-
rie. propter christum assumptae: quod sic
ipse elegit et preciosam ostendit. Quod
omnia relinquere propter christum
sit melius: quam monasteria extrue-
re: vel pauperes sustentare: ut ait
Hieronymus. epistola. cxxv. loquens ad
Hieronimum. Extruit inquit: mo-
nasteria multo a te per insulas
Dalmatie pauperum numerus sa-
stematur. Sed melius faceres: si
et ipse sanctus inter sanctos vive-

L

M

N

Cōmuniloquii.

res. Sequit. Ipsi gloriatur: quosa
dimiserunt: secuti sunt saluatores
Et certe preter rhetoricas et nauis ni-
hil eos legitimus dimisisse: et tamē
testimonio futuri iudicii coronā-
tur: quod se offerentes: totum dimi-
serant quod habebant: Polane er-
go huiusmodi melius est relinquere om-
nia propter deum: quam expendere res
possessionis in usus pauperum sine
in extructione monasteriorum. Ad
enim solus retribuit deus paupe-
ri voluntario propter deum quam
utilitatem eorum quae reliquit: sed eo-
rum quae concupiscere potuit. Ad
Greg. super euan. li. i. Omel. v.
Abulum dimisit quod sibi nihil re-
linquit. Sequitur. Tanta a sequen-
tibus sunt dimissa: quanta a non
sequentibus concupisci potuerunt
Abulum ergo dimisit: quod cuius re-
possessionis concupiscentie renun-
ciauit. Sed innumerabilia regna
possunt concupisci. Qui ergo pro-
pter deum sua dimisit: et nihil con-
cupiscit iudicandus est: multa re-
gina propter deum dimisisse. Ad
merito retribuendus est sibi re-
gnus celorum. Bar. v. Beati pau-
peres spiritus: quoniam ipsorum est regnum
celorum. Et ideo ad vitam religio-
sam honorat. Hiero. in multis lo-
cis. Sicut epistola. xxviii. ubi ait. Li-
cet paruulus ex collo pendeat ne-
quissimus: ubi quibus te nutritum
mater ostendat: sed in limine pa-
ter iaceat: per calcem perge pa-

tre: et sicis oculis ad crucis
crucis euola. Solum pietatis ge-
nus in hac re esse crudelem. Se-
quit. Gladius tenet hostis: ut me
perimat: et ego de matris lachry-
mis cogitabo: Propter patrem
et christi militiam deseram: cui etiam se-
pulturam: christi causa non debeo?
Bar. viii. Item Hiero. epistola
lit. aduersus vigilanti. Quod as-
serio melius eos facere quod uisitur
rebus suis: et paulatim fructus pos-
sessionum diuidunt: quam eos quod pos-
sessionibus uentilatis simul om-
nia largiunt: ubi non a me sed a domino
Respondet. Bar. xix. Si uis quod
sectus esse: uade uende omnia quae
habeas: et da pauperibus. Ad cuius
loquitur quod uult esse perfectus: quod
apostolis parem: et natez: et rhe-
te dimittit. Sed in quo. Si omnes
se recluserunt: et in solitudine fue-
rimus: quae celebrabit ecclesia? Quis
hoies seculares iustificet? Qui
Hieronymo. Si omnes fuerint tecum
fami: quis erit sapiens? Et super-
addit. Rara est uirtus: nec a plu-
ribus appetitur: et raras essent om-
nes quod pauci sunt. Abul enim sunt
vocat. pauci et o clem. Infirmitas
ergo: quod hoc est uirtus. I. uendit
omnia et sequitur christum: respectu ei quod
est celebrare missas. et.

et Cap. m. tertium. De distin-
ctione religionum antiquorum
Ergo ergo uita religiosa
m appetenda quae est uita be-
ata et apostolica: ut i ca-
serui

ferual beo in tranquillitate: quaz
 appetere sancti antiqui in egypto:
 et deinde per totum mundū. De
 quib⁹ et eoz vita Hiero. ad Eu-
 stochiū cpla. lxxviii. vbi ait. q
 tria genera mōachoz in egypto
 fuerūt scilicet Lenobitaz q cōs-
 ter viuebant Anachoritaruz: q
 soli in desertis degebant. Et alio-
 rum. quoz genus dicitur remitti
 lingua eoz: qui bini vel trii si-
 mul habitabant. De p̄mis: et de
 vita eozum ait Iulian⁹ q nullus
 in cibo strepitus: nemo ibi loqui-
 tur: vltur pane: legumtibus:
 et olembus que solo sale conditū-
 tur. vinū tñ accipiūt. Et alta ibi
 de eoz vita: qualia ait Philo-
 sophus. vnde ibi Hiero. Zaleo
 Philo: tales Iosephus in secti-
 de captiuitatis hystoria refert. vi-
 te hō Anachoritaruz auctor fuit
 Paulus: illustrator Antonius:
 princeps Ioānes Baptista vt ait
 ibi. Digna est igitur et excellēs vi-
 ta religiosa. ¶ De cui⁹ excellentia
 ostensam fuit Anselmo cuz esset
 quasi in extasi: prout dicit libro d
 similitudinibus in fi. Et enī ad
 eū angelus. vīo videre: quis est
 verus monachus? Et ille volo.
 Et vult eū: quasi in p̄specto ma-
 gni claustrī et p̄fecti. et ait. Cl-
 cūspice. Et aspexit: et erant parie-
 tes obducti auro et argento puris-
 simo: herba i medio viret: tibia
 argentea mollis et redolens: et vi-
 tra humanam opūonez delica-

ta. Cūqz ibi perpetuo habitare
 digeret: ductor eius sibi spon-
 dit: si vellentē veram oīsum pe-
 nientiam posse ibi habitare. Et
 tunc cūspicit. Quam vīlionez
 sibi deus ostendit: vt est pie cre-
 dendū ad sui solatiū: et aliorum.
 exemplū. Admonendi sunt ergo
 religiosi: vt cōsiderantes religio-
 nis sue dignitatez: digne et hōno-
 rifice viuant in ea.
 ¶ Capitulu. iiii. De tribus in q-
 bus religio consistit.

Consistit autem vita reli-
 giosa principaliter in tri-
 bus. In voluntaria pau-
 pertate. In sincera castitate. In
 obedientie subiectione. In quo-
 rum figura dictū est Abrahā Gen-
 xii. Egredere d terra tua: et de co-
 gnatione tua: et d homo p̄fio tu
 In his enim trib⁹ consistit vite
 religiose p̄fectio. In amone ab
 infimis eleuatione. In cordis et
 interiorum reformatione: ac libi-
 dinū cohibitione. In deo et sam-
 mō adhesionē. aut Aug. cpistola
 lxxxiij. Et summū est ipsa tūtor
 infirma natura: nec beatum nec
 miserum esse potest quod media
 inclinatione ad infimū: misera cō-
 uersione ad summū diē vsū.
 Qui ergo in xpm credit: nō dū-
 git infimū: nō superbit in medio
 atqz summo iherere: et ita fit ido-
 neus. In hō igitur tribus est re-
 ligionis p̄fectio: vt dictum est
 Paupertas hō voluntaria p̄pter

Z

A

Cōmuni loqui.

qm̄ assumpta fundamentū est.
vnde ⁊ saluator loquens de bea-
titudinib⁹: ⁊ eorū meritis: p̄misit:
beati paupes spiritu ⁊c. **B**at. v.
Innuēs p̄ hoc: q̄ paup̄tas est fun-
damentū virtutū et beatitudinū.
C Capitulū quintū d̄ paup̄tate ad
quā se obligāt religiosi.

B Hanc paup̄tatem ob-
ligant se religiosi fm̄ eri-
gentiam sui status. vñ ad
nil habendū propriū nec in cōi:
nec in specialib⁹: sicut obligant se il-
li qui sunt huius mee professiōis
scilicet beati. francisci. vel ad nil
habendū saltes propriū in spe-
cialib⁹: sicut obligant se illi qui p̄nt
habere in cōi: licet nullus possit
habere. p̄p̄tū. Omnes ergo ne
sint preuicaciores vñ: ⁊ sue pro-
fessiōis: ⁊ sic rei dānationis: cuꝫ
summa diligentia ⁊ sollicitudine
studuant seruare paup̄tate quā
professi sunt: exemplo sanctorū
patrum scilicet beati. Benedicti
beati francisci. ⁊ aliorū. Et hoc
merito. vt entz legatur in vñs pa-
trū. li. ij. parte. vi. **C** thesaurus mo-
nachi est voluntaria paup̄tas.
Sicut enim habēs thesaurū sol-
licite custodit: ne vel omnino au-
feratur vel diminuat: aut mo-
do aliquo violetur: sic religiosus
professor paup̄tatis: vñ voto: p̄-
erigentia sui status debet seruare
sollicite paup̄tate. vnde narrat
D Greg. iij. dial. de abbate Isaac: q̄
offerentibus possessiones dice-

bat. Monachus q̄ possessiones
in terra querit: monachus nō ē.
Sic quippe memebat sue paup̄-
tatis securitatem perdere: quio ol-
uit eo auari solent perituras diui-
tias custodire. **E**ne enim erat ve-
rus amator paup̄tatis. De bea-
to quodq̄ francisco qualiter fuit
sancte paup̄tatis amator obser-
uator: ⁊ cultor: facta sua: mundo
manifestant: ⁊ in vita sua in par-
te legit. **F** Consimilr d̄ sanctis ant
quis: vt patet in vñs patris vñs
s. Sicut de quodā q̄ euangelicū
vendidit in pauperum nutrime-
to dī. Ipsum verbū vendidit qd̄
libet omnia vendi ⁊ dari paupe-
rib⁹. Nec soli pauperis exem-
pla enuicuerūt in sanctis sed et
in principibus gentilib⁹: vt ait
Mat. lib. iij. c. li. loquens de Sa-
baito: qui refutauit aurum ⁊ ar-
gentū sibi mīsum: ⁊ alia p̄ciosas
de quo dicitur ibi: q̄ continentie
sue bñficio sine pecunia p̄dices
erat sine vñs familie habēde co-
mitatus: q̄ locupletem eū facie-
bat non multa possidere: sed mo-
dica desiderare. Et ibi de multis
talibus principibus qui diuitias
refutabant: ⁊ quasi dedignaban-
tur eas habere. vnde Sen. libro
de prouidentia dicit: q̄ Democri-
tus diuitias piecit: omnes illas bo-
ne mentis estimans. Ideo sequit-
ur. Contemne diuitias. Memori-
ta pauper q̄ natus est. Et de eo-
dem au libro de beata via: q̄ eo

de quo interdixit sibi aliud habere: interdixit sibi et aliud petere. Quasi dicat: quod nec aliquid voluit habere: nec aliquid petere. Et hoc similiter exempla mira paupertatis habuerunt in phis prout narrat Hiero. de Ioviniano. de Diogene q. habitabat in dolio et in portis ciuitatum: et manu cōcaua bi debatur: nec voluit habere aliud poculum. Et hoc in tractatu d. viri quibus. et de eodem et Gal. vbi d. dicit q. Alexander continēda Diogeni vincere nō potuit. Et quoniam cū in sole sedentem accessisset: honorareturq. vix si qua sibi prāri vellet indicaret: respondit. De cetero interit a sole mihi velim non obesse. Quasi dicat. Nihil aliud volo. nisi q. nō stea inter me et solem. hic enim effectus: ut nihil sibi eripi posset. Et necesse d. transglutinate animi de quodam: q. cū amississet omnia sua. Habet me fortuna expeditus phari. Si ergo p. dicitu ignarri le gionie et fidei: absq. spe regni eterne: et similiter ignarri diuie v. gnauonis q. voluit ee pauper pp hoies: vt onderet emminā p. ptans et p. ciouatēre viciū est. d. sic pauper fuerit nō m. si fidei ob regnū celoz: et pfectaz filij dei imitacionem: velint esse diuitiarum contemptores: et pauper tano sanctissime sectatores. Et Capitulū. vi. Qualis debet esse paupertas.

Ed q. pauperē non facit comendabiliorē paupertas: si inter sordes pccō non cauet: putat Hiero. episto la. xcv. videndū est: qualis debet esse paupertas religiosor. Et notandū q. debet esse recto fine siue intuitu pfecta et assumpta scilicet pp deum: et vt liberi et expeditius possit pō deo vacare: et agilius luctari cū hostib. cū quibus nudi luctari debem. ait Gregorius super euan. lib. ij. omel. xij. Propterea ait Petrus Abbat. r. Ecce nos reliquim. omnia. r. vbi ait Hieron. q. crates phuo et alij diuitias cōtempserūt sed non secuti sunt saluatorem si ent apostoli. Vō Aug. super ps. seragefimumi nonus. Pō inquit pauper xpus omnia temporalia cōtempnit: vt tu sistantū species eius. Et iter debet esse paupertas affectu amata. Et eligio suo. n. debz amare paupertatē sicut spōsam suā: ait Criso. super Mat. omel. v. luma. Paupertas est similitudo pulchre puelle: cuius oculi par. p. clarus: māsuetus: et agilius: delectabilis: ad oīa respiciēs nemine odio habēs. Et modus ergo sponsi debet religiosus diligere sponsam suam paupertatē: exemplo beati Francis: q. eam de sponsauit. vñ pō. Elegi abiectus esse in domo dei mei. Et iter debet esse illaritate iocūda: et repudatione pacata. Et Greg. sup. Eze.

K

L

M

Cōmuniloquii.

Nisi. omel. vi. Ille vere pauper ē:
qui eo eget qđ habet. Itaq; & qui
non habet & habere non appetit
diues est. Pauperas quippe est
inopia mentis non in quāitate
possessionis. Nam qui cum pau-
peritate bene cōuenit pauper nō
est. puer. xij. Melior est pauper
& sufficiens sibi. &c. Et Sen. epla
ij. honesta res est leui pauperas.
Et de hoc supra parte. ij. vbi de
paupertate. ¶ Item debet eē sta-
tus cōgruus & moderatus. Sūt. n.
enīz alij qui erant in seculo pau-
peres. & religioez intrantes: vo-
lūt hīc maiores diuitias & opulē-
tias in omnibus: qđ pilus. Ideo
dicitur in tractatu de. xij. Abusio
nibus in septima abusione: qđ est
habitus preciosus in religioe: qđ
qui veteres pannos & vilēs co-
n-
Psumunt hēre i seculo & i religioe
nouos & preciosos hēre pretendūt.
Et hec ē magna abusio: put. sibi
exequitur. In quonā persona ait
Hier. epla. cccxij. Itaq; in pau-
pere domo & iugano rusticō: qđ
vix milio & cibario pane rugietez
ventrem satiare poteram: nūc si-
milis & mella fastidio: noui gene-
ra pisciū: calco saponib; auuiz. &c.
¶ Item debet eē maceratus vo-
luntaria enim pauperas: marty-
rium est: ait Ber. in sermone de
oib; sanctis di. Quid sibi vult:
qđ eadem promissio pauperibus
& martirib; sit. scilicet regnū celo-
rum. Math. v. nisi qđ gen^{us} marty-

rii est pauperas voluntaria: Se-
quitur. Qđ martirij genus gra-
uius: Iter epulas elurire: inter
multas velleo & preciosas algere
paupertate p̄mūter diuitias qđ
affert mundus: ostēd; diabol^{us}.
nosmet desiderat appetimus. vtrū-
qđ ergo regnū celoz p̄mittitur:
sed paupertate emittitur: in perpessio-
ne sancti martirij absq; dilatioe
percipitur. versus igitur paup vo-
luntaria paupertate sic sit pauper:
qđ sustineat famē: sitim inediā
& inopiam: exemplo saluatoris qđ
ieiunauit & esuriuit. Math. iij. &
exemplo discipuloz qui ceperūt
euellere spicas. Mat. xij. & beati
Pauli: qui in fame & siti: frigo-
re & nuditate seruauit deo. ij. cor.
xi. & ps. Ego autē mendicatus sum
& pauper. Sed cō est de mulier:
de quibus Hier. vbi. s. dicit: qđ
sunt quidā pauperes: qđ tali mo-
do volūt esse pauperes: vt nihil
eoz deficiat. ¶ Item debet esse
scientia & discretio regulata. Ait
Apo. phil. iij. In omnibus in fi-
ditus sum. Scio saturari & esuri-
re: abundare & penurias pati. Su-
per qđ Bre. super Ege. omel. viij.
dicit. Ars magna hec scilicet se-
re saturari & esurire: abundare &
penurias pati. Et nūc discipline
sciētia: que nobis toto cordis ni-
xu discenda est. Sequit. Quē pe-
nuria sua non frangit: gratanti
actione non retrahit: in rerum iē-
poraliū desideria non accendit

ste seu penuriam pati. ¶ Itē de
bet eē humilitate ordinata. Hic
saluator. Mat. v. Beati paupes
spū. etc. Quia scilicet sic sunt hu-
miles. Hic Aug. de sermone viii
in monte Ma. Humilitas enī est
cūctos paupertatis. ait Gregori⁹
dial. lxxii. c. Quia sine hūilitate
paupertas parī prodest: eo qd do-
minus pauperem superbū odit.
Ecc. xv. Bō summe cauēda pau-
peribus arroganda. vi enim ait
Hiero. epistola. cx. plus est aius
deposuisse qd colunt: difficult⁹ ar-
rogantia qd auro. carem⁹: aut gē-
mito. Hic enim abiectio interdū
gloriosi tumentis foridibus: et ve-
dibiles paupertates populari au-
re offerimus. Bō. Mat. lxxi. Ad
quem respiciam nisi ad pauper-
culum et contritam spiritus et tre-
mentem sermones meos? Reli-
giosi ergo studeāt. vt sint paupe-
res modis viciis. Tales etz pau-
peres: sunt deo amabiles. Jaco.
pzo. Hōne pauperes elegit de⁹
in hoc mundo. etc. Tales exaltat
in iudicio: qd erunt cū eo iudices
Job. xxxi. Iudicatus pauperib⁹
tribuit. De quibus bene Grego.
mora. xxvi. Et cauēat ne sint trā-
gressores sui voti et possessionis
possidē alienius rei. ne scilicet
sint damnādi. vñ narrat Hiero.
epistola. lxxxiij. de quodam reli-
gioso proprietario. Quidam in-
qui de fratribus partior: magis
qz avarior: centum solidos quon-

luna texendo acquisierat modicos
reliq. Interest inter monachos
consilium. Dabunt enim isti
ciriter quqz milia diuersis cella-
lis: quid facto opus esset. Et alij
pauperibus distribuendos eē dī-
cebant: alij dandos ecclesie nō-
nulli vō parentibus remittēdos.
Bacharius ēo. Bachom⁹ et
Bsidorus quos patres vocant:
sancto in eis loquente spū insodi-
endos decreuerunt cū eodem dī-
cendo: pecunia tua tecum sit in p-
ditione. sicut dictū est Symon
act. viij. Et merito: tales men-
stuntur spū sancto: et sunt iures et
latrones aliena vāspido: et per-
sunt: ac vñ trāgressores. Ideo
ait Petrus Euanē act. v. Car-
teptant sathanas cor tuū menti-
ri scilicet spiritui sancto: et fraude
re de pecto agn. etc. ¶ Simili-
ter de alio religioso q habuit tres
aureos absconditos narrat Gre-
go. alij. dial. ante si. qd ipse beatus
Gre. phibuit ne fratres ad eum
in morte accederent: neqz cū fra-
tribus sepelirentur: et qd illos aure-
os super eum proicerent dicēdo
pecunia tua tecum sit in perdita
ne. Diuinus igitur p dicator spa-
deat religiosi: vt sint pauperes
viciis modis et distrahant tris.
¶ Tertia distinctio. De castitate
ad quam obligant se religiosi.
¶ Capim. i. Quid sit castitas.
¶ Vñ autem religiosi de-
bent esse pauperes spū

Cōmuniloquii.

A tu in abdicatione temporalis: ut dictum est. sic debet esse casti libidinis interiorum et exteriorum cohibitione. vult enim oīmodam et pfectam castitatem. Qual autem debet esse castitas patet. s. pte. ii. vbi de mulierum pudicitia: et pte. iiii. vbi de clericorum castitate. Si enim mulieres debet esse pudice: et si viri ecclesiastici debent esse perfecte casti: multo magis religiosi qui se consecrauerunt perpetuo deo suo. Ipsi enim sunt cuncti reclusi in templo dei ad eius laudandum. *Isai. lvi. hęc dicit dñs cunctis. Dabo vobis in domo mea: et in munio meo nomen meum a filiis et filiabus. Ad litteras enim inclusi sunt in muris monasteriorum: quia se castrauerunt. propter regnum celorum. Math. xix. Est autem castitas cohibitio vel conseruatio amorum et appetituum ab inordinata amatione et appetitione: ait Comētor sup illud angelice hierarchie. c. iij. Castitas intellectus oculis. vel castitas est summus amor omnino depuratus incorruptionis et integritatis ait Idem. c. vii. Ille enim castus est qui deum attendit: et ad ipsum solum se tenet: ait Aug. de beata vita. Ille castus est animi amor ordinatus non subdens maiora minoribus. ait Aug. libro de mendacio. his omnibus modis debet religiosus castus esse. Qui cōpescit illud. i. ap. v. Tempus castam*

custodi: ut scilicet sit omnis libidinis exteriorum ad quinq; sensus pertinentium cohibito: et castigatio: nec non totius libidinum interiorum siue in cogitatione vel meditatione siue in affectione vel appetitione. Tales significantur per quinq; virgines primas. *Math. xx. et cuiuslibet eorum propter illud Job. xxxi. De pigri sedus cum oculis meis: et non cogitarem quidem de virgine. vbi Grego. moral. xli. ait. ut munda sit manus in operatione a lasciuia voluptatis: deprimendi sunt oculi quasi quidam raptores ad culpam. Et ibi bene de cohibitione sensuum interiorum et exteriorum.*

C Capitulum. ii. Que sunt necessaria ad custodiam castitatis.

Autem possit seruari castitas ille et pfecta debet esse alimentorum in perfluorum et nocivorum subtractione et carnis maceratio: quia sine comitibus suis scilicet temperantia et ieiunio castitas cito lacessit ait. Criso. super ps. quinquagesimum. Et de hoc bene Hierony. epistola. xcvi. xl. Ipo. macerat corpus suum: et aie subiit ipse. i. cor. ix. Castigo corpus meum et adole scēda seruēte cibis corpore de castitate secura est. Et sequit. Alia peccata extrinseca sunt. auaritia et alia: sola libido insita est: grandis. n. p. duo ergo nata sunt in carne

Non carnaliter viuere: tecum pa-
gnare quomodie: et inclusus hoste
Argui fabule ferunt centum o-
culis obseruari. Et superaddit illud
quod ait Lomicus. Siue cerere
et bacofrigit elen. Et p^o Quic-
quid seminarium voluptatis est.
venenū patia. parca cibis et v-
ter semper esuriens triduanis le-
tunio preferat. Nichil sic infla-
mat corpora: et nullat membra ge-
nitalia sicut indigetis cibis. vi-
ctusq; conuulsus. Ideo Aposto.
epi. iij. Nolite inquit inebriari
vino in quo est luxuria. Debet. n.
esse religiosi sic mortificari: vt q-
si non sentiant saltem cum dele-
ctatione predictos sedos motus.
Sicut fuit de Xenocrate philoso-
pho prius ait Vale. i. iij. c. iij. di.
q; non sensu mulieres que iuxta
eum accubuit: et spopderat: et
allucere. Et alij pendentes: q;
non poterat flectere animū illi:
ridit: pactus victorie non de sta-
ma sed de homie fuisse. Posue-
rat enim pignus. Alio: q; eum
flecteret. Quis q; i sensibilibus fuit
ad talia quasi non sentena v-
capetens vocauit statuas. Religio-
sis enī competuit illud. Ro. viij.
Non enim estis in carne sed in
spū. Et v-
bet esse omnis occasionis exclu-
sio. Sicut est mulierum familia-
ritas: frequens colloquio: inco-
tus aspectus: prolisus cōsensu
et pñdi. Jo cūcere debent a cor-

habitatione cum mulierib^{us} vt dī-
ctum est de ecclesiastica parte.
iij. vnde legitur in vīse patrum
li. n. parte. iij. q; mulier sancta vl-
xit ad monachū q; declinauerat
a vīa quādo monialis. Si esset
inquit perfectus monachus: nō
ita respexisset nos: vt cognosce-
reos nos et mulieres. Et parte. ij.
dicit de abbate Arsenio: q; ridit
mulierem petiit vt haberet memo-
riam eius in oratione. Rogo in-
quit dei. vt auferat memoriā tuā
de corde meo. Et parte. iij. de s-
cta muliere in monasterio egro-
tante. que non sustinuit: vt eā fra-
ter suus videret. ne propter eam
veniret in memoriā feminā.
Sed mandauit ei. Vade frater:
ora pro me: q; cum dei gratia v-
debo te in regno dei. et pte. xij.
de quodam qui noluit alioq; ma-
trem nisi oculis clausis. Summe
enī sancti patres denuntiat con-
silia et colloquia mulierum. cu-
tanzen essent abstinentia nullo mo-
di exhanstū penitentijs et ieiunijs
ac laboribus maccrati: orationi-
bus et contemplationibus supra
se eleuati. Vnde August. li. de cura
p mortuis agenda narrat de Jo-
anne nobis i moncho q; habuit
spūm pphie: q; cū eum impat-
ter videre cuperet: quedam reli-
giosa mulier: et per virū suū in-
staret: et ille nollet quoniam illud
nūq; seminis permiserat: ait tan-
dem marito a^o. Sic vxor videri

Cōmuniloquii.

X mo alius a se superat: in alio: que
sūt extra subiugant. Et ex hoc pa
tet obedientie difficultas. Nihil
enim est angustius homini q̄ p
pula frāgere volūtatē ait Bre.
mor. xxii. c. i. p. ij. Castigantes
aias nostras in obediā charitatis.
¶ Item ex hoc patet hoīs p obe
dientiā triumphalia victoriositas
q̄a per obedientiā vincit homo
seipsum: et voluntatē suā liberam
captiuat. et alienus subicit volūta
ti. Sic enī obediens loquatur vi
doras. puer. xxi. Obit ergo
obediencia est laudāda. Ipsa enī
est virtus: mater et quodāmodo
custos virtutū ait Aug. xviij. de
c. c. xxi. Et de hoc in vltio pfuz
li. i. p. c. xviij. vbi dī: q̄ obediē
tia est salus omnium fidelū: ge
nitrix omnīū virtutū: celos ape
riens: homines a terra eleuā co
habitantes angelorū: cibū om
nium sanctorum.

¶ Caplm quartū. De exemplo
obediente in antiquo.

Valio autē fuit obediē
tia antiquorum: ibidem
narrant exempla sicut d

Z quodam qui rigauit lignum ari
dum per tres annos ad imperiū
abbatis: quod pertulit fructū: qui
dictus est fructus obediētie. ¶ Et
de alio q̄ dimisit vnā partem lē
s. o. non scriptā: cum vocaret ab
abbate. Et de illo qui fluuium p
fecit in fluuium. et de alia multis
Et ibi multum de obediencia. Et

parte. xv. de illo qui dimisit custe
lum in p̄sec. in castro vocatus ab
abbate. ¶ Similiter narrat Gene
rus in suo dial. de mira obediē
tia antiquorū. Sicut de obediē
tia illius cui precepit abbas riga
re virgam aridam: q̄ per duo mi
llia propius humeris aquam
portauit: donec anno tertio floc
uit. Et de alio q̄ promisit omnem
obediētiā abbat: promittens
ignē: enī se nō reculare si abbas
preciperet. Cui cum abbas iube
ret intrare clibanum non distulit
et flāma sibi cessit sicut pueris he
breis. precipua enī fuit apd eos
virtus obediētie vt of. ibi. ¶ Si
militer Johannes cassianus lib.
i. collationū exemplificat de obe
diētia antiquorū. Sicut de illo q̄
rigauit lignū aridū portans aquas
per duo miliaria. Et quo cū senex
quereret: si miserit radices rōda
se nescire. Et euulsi senex lignū
quod ille rigauerat per annos et
proiecit. ¶ Similiter de alio qui
ad imperiū abbatē precit len
ticul i olei per fenestrā q̄ sola i he
remo erat: non considerans pre
cepti ineptitudinem. ¶ Similiter
de alio qui ad imperiū senis sa
rum euoluere omni nixu contēn
debat. q̄s tarbe multe hoīū mo
uere nō potuissent. ¶ Similiter
de fratre nobili: cui dixit senex: vt
decem sportas deferret humeris
per plateas ad vendendū. Et vt
diutius in hoc officio teneret. nō

simul vni sed singulatim vende-
ret. Quod ille deuote impleuit.
¶ Similiter de discipulo be-
nedicti qui ecurrunt super aquas
nec sciunt esse aqua. Quod beatus
Benedictus non fuit merita: sed
obediens discipuli: mauri. s. de-
putauit: put legi. ij. dial. c. vij. Ex
dicto patet. q. talis erat obedi-
tia antiquorum: qualem describit
Ber. s. voluntaria: propria: et sic ob-
assio. Unde et seniores loquebantur
sepe distorta fratribus: ut proba-
rent an essent in omnibus obediens
Sicut secum quidam dicens fratri
ut comederet fena fena manet: p-
ne legi in vitio patrum parte. iij. et
super oia cauebant antiqui a pro-
pria voluntate: put of in vitio pa-
trū vbi. s. Dixit senex: q. non cu-
rant multa demones: q. nostras
facimus voluntates: q. ppter vo-
luntates proprias: ipsi demones
facti sunt. Nam propria voluntas
est murus eneus inter deum et ho-
minem: quasi si homo reliquerit po-
tent dicere: in deo modo transgre-
diar murum: ut dicit ibi. Jo. al.
frater ait. Dea tristitia est: si pro-
pnam fecero voluntate: put dicitur
in vitio patrum parte. xij. Et
non solum religiosi antiqui erant
obediens suis superioribus: sed
etiam milites gentes principibus
suis: ut patet. a. parte prima
vbi de disciplina militari. Et Tho-
mas. ii. narrat aliter milites erant
obediens principibus: et in di-

sciplina suscipienda pro arbitrio
eorum: et instando in acie. p. cor-
dispositione. Unde ait de quodā
q. edixit q. si q. fugies castra pe-
nitet: pro hoste interficeret. Qua
seueritate compressi milites: ho-
stes vicerunt. Et ibi de psilibus.
¶ Caplm quinquem. De imperfecte
obedientibus.

Contrario est de multis
etiam religiosi: qui non
sunt hēre superiores q. eoz
faciant voluntates q. contrario.
Sicut legi in vitio patrum par-
te. iij. de abbate respondente cul-
dam q. ad eū venit dicto: vellem
habere abbatem iuxta voluntatem
meā et non cum eo. Cui abbas.
Tu queris abbatem non ut in se
quaris eius voluntatem: sed ut ipse se
quatur tuam. Quod ille audiens
ait. Ignosce mihi pater: quia glo-
riabar estimans: nunc bene dicere
cum nihil tenerem. Id autem sunt
similes illi ceco cui dominus ait.
Quid vis ut facias tibi. Math.
viij. Super qd. Ber. in sermone
dicto. q. tales sunt multi a quibus
magis oportet: ut superior orat.
qd. volunt qd. fiat eis q. eoz uer-
bo. Nec aliqui decipiuntur in hac
parte estimantes: leuia esse q. di-
cuntur a superioribus nec eis ne-
cessario obediendum. Audiant
Bernardum h. de preceptis et dis-
pensandis. In regula. s. beati Be-
nedicti. Obedia q. ma-
ioribus debet deo exhibet. Quā

C

D

A

B

Cōmuniloquii.

E obrem: qe qd vice dei scripti ho-
mo: quod non sit certus deo del-
plicere. secus non est accipiendū
q̄ si deus preciperet. Quid enī
interest vtrum deo per se aut p
ministros suos siue homines si-
ue angelos: suum nobis benepla-
ctum innotescat. Nec dicat: q̄ lo-
quil: de his que tradit scriptura
vel ratio manifesta: q̄ de his nō
est preceptor expectandus: vel p
hibitor auscultandus: sed qd ita la-
tere vel obscurum esse cognoscit
quod indubius venire possit vtz
deus sit: an aliter ferre velit. hec
ibi. In talibus ergo obediētiā est
que precipiunt a superiore. pro-
pter quod cauenda est inobediē-
tia talibus. Sunt enī tres gra-
dus ait Ansel. 3 similitudinibus
c. xliij. dicit. Obediētia et inobe-
diētia que sunt contrariā: et licen-
tia que est quasi mediā: que qui-
dem multos decipit. ait ibidē po-
nens exemplum de ancillis que
sunt sub domina sua: et de lairda
inter eas que procurat exire sin-
gendo causas multiplicēs: et nisi po-
terit obtinere licēdas legipmā
intermittit opus: pretendit q̄ sit
infirma: committatur: occulte de-
trahit: et sic de alijs.

**¶ Caplm sextum. De periculis
inobediētie.**

G Inobediētia canēdit
est religioso sicut a dam-
natione: q̄ contra crea-
torē superbire est eius manda-

ta transcendere. Ait Greg. mor.
xliij. Et qui subesse fastidit imita-
tur diabolū aut idem. mor. xix.
Add enī q̄ voluit vti consilio
suo: lapsus est per eū quante ce-
ciderat per superbiam: q̄ sibi ca-
lices superbie. ppinauit. ait Aug.
sup Jo. Omel. xxv. Quomodo
autem propria volūtas est quasi
quedam adultera diabolo coniu-
cta: ex qua nascunt vitia. et q̄ nō ē
similis herbe venenose: que co-
medētes efficit leprosos: ait An-
sel. de similitudinibus post princ-
pium. Que qdem inobediētia
grauiter puniebat etiam a princ-
ipibus antiqua etiā in mīlītibz
ait Aug. de ci. c. xliij. De quodā
loquens q̄ filium occidit: q̄ po-
gnauerat contra eius imperium
licet vicisset. Et consimile. i. de ci.
c. xliij. Idem ehypp^o. li. iij. Pre-
dicatores igit alloquens religiosos:
hortatur ad vicias virtutes: d̄ hor-
tando contraria.

**¶ Quinta distinctio. De septem
necessarijs religiosis vt perfecte
viuant.**

**¶ Caplm primū. De elōgatiōe
a mundanis tumultibus.**

Et licet sint multe alie
virtutes: religiosis ne-
cessarie vsq̄ ad perfecti-
tā ad presens cō bre-
uitatis viciendū est de
septem spālīter eis necessarijs: v3

Quid est a negotiatiōi-
bus secularibus et tumult-
ibus mundanis clonga-

ito: et quieta in clauſtro habitatio
niſi quatenus cogit iuſta neceſſi-
tas: vel utget pia charitas: prout
bonaf. Hiero. epla. lxxij. Quid
inquĩt oſideramus vrbium fre-
quentiã. q. de ſingularitate cenſe-
mur. Iſi enim opiduz carcer
eſt ſolitus paradifus. Idem epla
lxxij. o herem. familiaris deo
gaudens. Quid agis frater in ſe-
culo q. maior eo mundo. Idem
epla. lxxv. Conuina tibi vñda
ſunt ſecularium: marime qui ho-
nibus ſumit. Idem epla. lxxvij.
Bonachũ ſe eſſe: non loquen-
do et diſcurrendo: ſed tacendo et ſe-
dendo q. nouerit. Segl. Regat
dicent. Sedebit ſolarius et tace-
bit. tre. u. Et de hoc multa Hiero.
l. i. c. i. epiſtola. Et tractatu
8. xij. abufus of: q. quia abufio
eſt monachus curialis. i. frequẽ-
tatio curias. Et ſexta abufio eſt mo-
nach. caufidicus. Et ibi bene de
hoc: et de periculis religioſorum p
mandum vagantium.

Capitulum ſecundũ. De ſuſ omni
moda abnegatione.

Ecce quid eis neceſſariũ
eſt omnimoda ſumpſor
abnegatio et plenaria in
vĩros alios tranſformando: ad im-
plendo illud ſaluatoris. Math.
xv. Qui vult poſt me venire ab-
neget ſemcupſũ. et. Ibi Grego.
ſuper euan. d. mel. xxi. li. i. Eũ
noſmetipſos abnegam. cũ mu-
tamus qd per viciſſitudinem ſum

et ad hoc nũtimur quo per nouita-
tem vocamur. Sequit. Niſi a ſe
metipſo quis deficiat: ad eũ qui
ſup: a ſe eſt nõ appropiquat. Ubi
ponit exemplũ de plantis olcoruz
que tranſplantatũ vt proficiat. era-
dicantq. vt creſcant. Et de ſemĩ-
nibus que in terra figunt. vt vbe-
rius ſurgant. Idem ſuper 2. ſe. li.
l. d. mel. x. Semenſpũ abnegat
qui mutat. in meliora: incipit eẽ
quod non erat: et deſinit eẽ quod
erat. Ro. v. Si qua in xpo noua
creatura. et. Nec ſolum debet eẽ
religioſus mutatus. Et ad rea-
tu culpe eo mō quo loquit. Gre-
go. dicta. d. mel. vi. q. li. luxurio-
ſus conuerſus eſt ad continentĩã
ſe mutat: q. hec mutatio neceſ-
ſaria eſt omni penitẽti. Vnde inq.
impioſ et non erunt. prout. xvi.
ſed debet eſſe mutatus. Et ad
concupiſcẽtiã appetitũ et motum
put eſt poſſibile in hac corrupti-
bili vita: vt poſſit dicere eũ aplo
vius autem iam nõ ego. Gal. ij.
Sic enim debet eſſe mutatus: vt
ſuperbia: ira: impatentia: et vicia
alia: et omnium vitiõrum concu-
piſcente ſint in eo quaſi extin-
cti: et ad motus humilium vitiõ-
rum ſit oĩo imobilis: nõ ſolũ ex
plo ſancio: uz: q. ſe ſic abnegate-
runt: et in vĩros alios oĩno muta-
uerunt: ſed etiam exemplo pho-
vi ps. d. de pho: quẽ ſecuti. ſtatim
vocaũt. Et de Diogene: de q. ſe-
gitur in collationibus patrum.

Cōmuniloquii.

P
 cum quidam intus cum diceret
 oculi corruptionis: et in eū discipu-
 li eius irruere vellent: ait. Quie-
 scite o sodales. Et enim suz talis
 sed cōtinco me: et de Demostrean
 Psol. l. xviij. c. vii. of q̄ preliar⁹
 est cum certū natura: et victor abi-
 stimalignitātē ei⁹ perinacissimū
 animi robore superando. Ita q̄
 alterū demostrenem nā: alterum
 industra emra est. Et nisi mutet
 se religiosus: nō erit sibi plēa par-
 in seipso: nec erit perfectus. Cū
 Sen epla. xxix. Animi mutare
 debemus solum: ait poeta aliter
 sequentē te quocunq; ieris vitiā.
 Ideo Socrates eundā querenti:
 quare sibi non p̄descent peregrī-
 nanō eo respōdit. Quid miratio
 non prodesse nbi peregrinādo eo
 cum te totū circūseras: te enim s̄
 mit eadem cā que expulit. Quid
 enī temerū nouas prodesse po-
 test: Ideo fuga te nō tuat: tecuz
 enim potas omnis animi deponē-
 da n. Non autem tibi vllus pla-
 cebit locuo. Cladto pue et illic vt
 pondus excunao q̄d faciat de fir-
 incomodino. Et ponit exemplū
 bonū. In nam onera imora mi-
 nus vrgēt: inequaliter conuolu-
 ta partem in qua decubunt inmer-
 gunt. Sequit̄ Egros cunctis re.
 Suidam ergo religiosi v̄s et ad
 se mutandū modo dicto: et ad vi-
 tia extirpāda. Quod multa nō fa-
 ciūt an Gre. dicta omel. Vidim⁹
 inquit quosdā p̄ituz mutasse: ita

vt religiosam vestem sumerēt: s̄
 ante acia vitiā non calcarēt: Gre
 stinilio feratuer agitari. milue do-
 lore in proximi lesione feruiscere
 de ostensio bonis superbire: nū
 delucra inhiante querere: de so-
 lo exteriori habuū fiduciam san-
 citans habere.

¶ Caplin tertiu. De cultura cor-
 dis: et interiori exercitatione.

Terz debet esse in religio-
 sis spūalis cultura cordis
 quasi agri vel hortū exer-

citando: q̄a et hostis superfermat
 giganis suggestioni: et ab ut⁹ pul-
 lulant seminaria vinorum et qua-
 si secatigant ebullientes libidines
 cōcupiscentiari. Vō nisi cor ex-
 colatur quasi hortus spūalis sur-
 gunt peccata: et opprimunt bona
 que sūt. puer. xxviij. Idē agri
 hois pigri transui. re. Ecce romz
 repleuerant vertice. ardore libi-
 dinum. et spīca. puncuoneo cu-
 pidinū et maceria dissipata. s. cu-
 stodia cōseplmari. Ad modum
 ergo industrii agricolae debet re-
 ligiosus animam suam excolle-
 re: vitiā extirpando: et virtutes in-
 ferendo. Ideo of sibi. Diligenter
 exerce agrum tuum. Et hoc non
 solum exemplo sanctorum p̄fuz
 s̄ enā phorum. vnde Epuleualis
 bio de deo Socrant. n̄ libil eque
 miro: q̄s euz omnes cupit opti-
 me vītēre: et sciam non alia re vi-
 ui q̄ animo. nec fieri posse: qn
 vt optime vīuas: animus colen-

dua sit: tamē hoies animum suū
non colūt. Et ponit exempla. Si
quāto velita acute cernere. oculi cu
randi sunt quibus cernit. Si q̄s
p̄naciuer currere vult pedes cu
rādi sunt. Si pugnare vclis: bra
chia vegetanda sunt: et sic de alijs
membris. Cur ergo hoies animam
suam. i. rationem. non excolant:
que ratio cuiusdā omnibus neces
saria est. Et ibi prosequitur: q̄ non
fit animus bonus nec per bona
exteriora: nec per bona corpora
sed bono artibus doctus et op̄i.
me erudit: et Gnilibet homo sa
piens et bene consultus. per inge
omnia: meos socrates habuit: et
is cetera habere contempsit. Lo
quit aut vi p̄na. Si enī cura est
hominis de agro excolendo: siue
de equo mundādo: multo magis
debet esse de animo. Unde Au
gustinus gelus. l. ij. Si q̄s agrus suū
passus fuerit fordescere: cūq̄ in
diligenter curauerit. nec arauerit
nec purgauerit. siue qui arborem
aut vineā habuerit derelictam: idē
non sine pena ferret. Item si q̄s
equū habet maculentum aut in
mundū impolite notatur. i. incur
rit. per ibi. Multo magis q̄ ani
mum dimittit incultum debet no
tan incuria. Religiosus ergo cor
suū excolat velut arbor faciens
fructus bonos. Mat. viij. Et enī
dicit Aug. de verbis dñi sermōe
xij. Quid p̄dest plena archa bo
nis: et inanis sit p̄cia: Bona via

habere: et tu bonus esse non vīs
Et rubescere debes de bonis tatis
si domus plena bonitate malum
habet dñi. et concludit q̄ bona
exteriora si possent clamare con
tra domū suam: interpellarent
ante deū. Ecce dñe tot bona de
disti huic: et ipse malus est. Ideo
Abacuch. iij. et ap̄i de p̄cie cla
mabit. et. Ideo ibi Aug. Quid
ei prodest q̄d habet: q̄ eius q̄ om
nia dedit nō habet: Quid p̄dest
stulto habere diuitias: cum sapi
tā emere non possit. Ecc. v. Stu
dium ergo continuum religioso
sit: cor suū excolere modo deb
ad cor sepe redeundo: et illud in
spiciendo.

¶ Caplm quartus. De seruīto
interiori.

¶ Statim q̄d est necessa
rium religioso: est sup
sius per internum. seru

tinū subnlis discussio: et vera co
gnitio. Illa enim se simulat sepe
virtutes ait Greg. mor. xxxi. po
nens exempla: q̄ dissoluti remis
sio: quasi māsfuctudo et p̄cia ha
betur: effusio: mīa creditur: ma
lo: um pertinacia: constantia vici
tur: timor incompetens: humili
tas putat: vocis superbia: vera li
bertas estimat: et pigritia. q̄nq̄s
quasi gētis continētia attendit
et ingēdo: vigilātia noningat
et sic de alijs prout ibi enumerat.
Ideo religiosus d̄s ad cor suū
redire: et reuocare meditationes

Z

A

Cōmuniloquii.

B affectiones: actiones: et oēs circū
stantias quasi ad aīz. Job. xxx.
vii. Non est in potestate homi-
nis vt veniat ad iudicium. Vbi
Grego. mor. xv. qualiter se debz
homo iudicare interius et scruta-
ri vbi ait. pibi conscia accusat: rō
iudicat. timor ligat: dolor excru-
ciat. Et quasi idem: dicit Aug. de
pnia. Constituo inquit in corde
iudicio adsit accusatrix cogitatio
testis conscia: carnis ex timor. In
de quidam sanguis anime pñen-
tia per lacrimas profluit. Jō de
sanctis animalibus dī: qd corus
eorum plenum erat oculis. pro-
pter dictum scrutiniam: prout ex-
ponit Greg. super Ege. li. i. omel.
vii. et cxxi. Vbi exponit qd domi-
nus aut sanato. Ade in domuz
mā. Et de hoc sufficienter Aug.
de clastro a. e. Sicut inquit con-
uentus vt errata corrigat. statuta
hora capitulum confluat: sic men-
tis rō cogitationes omnes ad se-
creta animi et cordis reuocat: vt i
corrigibiles eiciat: corrigat inque-
tas: negligentes emendet. Et in
hoc capso: abbas locū possidet
ratio. Jsa. xlv. Peruicacitudo
redire ad cor. et. xlii. reduc ad me-
moria: vt iudicemur simul. Et
i. cor. xi. Si nosmetipsos diiudi-
caremus: nō iudicemur. Et p-
uer. xii. Cogitationes iustiorū et.
Econtra est de multis q noli se
iudicare modo dicto vt scrutari.
Jsa. lxx. Non est iudicij in gre-

libus. Et ad hoc iudicium disci-
pū debet homo redire ad cor
vt dictum est. Ecc. xxxvi. pcur-
re prius in domū tuam: et illic ad
uocare illic inde. Ege. li. labia eo-
rum reflecta interius per circū
Loquit de labijs mentis. Vbi
li. i. omel. lx. Bene qualiter qsqz
debet redire ad cor: et reflectere la-
bium: recogitando dicta sua et fa-
cta. Ad vsu facere religiosus non
solum exemplo sanctorum sed etiā
phorum. Et cum ait Sen. ii. de
ira. Minus quotidie ad ratio-
nem reddendam euocandus est
faciebat hoc Socrates: vt pñima
ta die: cum se ad nocturnam ge-
tem receperet. interrogabat aīz
suum. Quod hodie malū tuū sa-
nasti? Cui vult obsequi Quap-
te moderator eo: velinet ira: vel
moderator erit: cum scies te q-
tidie ad iudiciū veniendū. Hāc
q discationem impedit occupa-
tio et euagatio ad exteriora: Vbi
Greg. super Ege. li. i. Omel. xi. de
cō: qd sicut cōcussa aqua: ymagi-
nem insipientis non reddit. sed
solum cum est quies: sic anima
non deprehendit se nisi cum est
quies.

C Caplm quātū. De vera sui co-
gnatione.

Consequenter debet et i
religiosis proprie cogita-
tionis studiosa inquisitio
et sui ipsorum luculenta discussio
Recognitio enim inuenitur per
precedit

precedentem et subtilem discussionem
 nec. h. cor. vi. Ipsi vos probate an
 cognoscatur vos metipsos. et hec
 enim cognitio debet esse quasi prima
 et post dei cognitionem in homine.
 Pro oratione Augustini in principio so-
 liloquiorum. Illo tempore te dicitur no-
 uerim me. De qua cognitione Ber-
 super Cant. omel. xxxvi. Elolo p
 inde aia: pro omni scire scipaz
 Ad postulat rō ordinis: qui ad
 nos sum? patet nobis est. Et rō
 vultus: quia talis scientia non in-
 flat. sed humiliter: et est quedā pre-
 paratio ad edificandū. Hec enim
 est philosophia: seipsum cogno-
 scere. ut enim dicitur. Iste de diffi-
 nitionibus. prima est cognitio sui
 ipsius ab homine. vii et apud ge-
 nicos in fronte templi fuit scriptum
 ex sententia Delphici oraculi id est
 Apollinis. Scribitur hec vox pulen-
 ti quod inire ad beatitudinem pueni-
 ret. Si te inquit agnoueris: alt
 Ad sacrob. li. i. hoc enim est ora-
 culū Apollinis: quod descendisse de
 celo creditur. Monelotora. scire te
 ipsum. ait. Psal. li. iij. c. ij. Qui cō-
 cordia. Bienenalis dicitur. De celo
 descendit non scilicet. Ad hanc er-
 go cognitionem de seipso habendā
 studere debet religiosus: quia talis sci-
 entia non inflat. et dicitur est a Ber-
 vii. ait. Superbia tibi parum ignorā-
 tia tunc inchoat quod si decepta:
 et deceptio tua te cogitatio cōmē-
 titur. Et Augustinus. de ci. i. Si eni-
 am celestis et terrenus res ma-

gis estimare solet genus humanum
 in qua perfectior meliora sunt: qui
 hunc scientiam sponit nosse seipos.
 Laudabilior est animus: cui nota
 est sua infirmitas: quod quia non re-
 spectu vias siderum scrutatur: eas
 enī cognitur. Stulte ergo agunt
 laborantes ad habendā cognitionem
 rerum exteriorum omnino studio: ac-
 quirendi sciunt cognitionem sui
 ipsos: quā nullus habere potest nisi
 si ad se redeat. Et ita dicit Greg.
 mor. xxi. cognoscere se non potest
 anima quod tota apud se non est: et nisi et
 diuine luci appropinquet. Et mo-
 ral. xxxv. Lucē debet aspicere qui
 vult de tenebris indicare. Ideo
 Augustinus loquens cum domino cognouit
 fragilitatem suam. Beati. xvi. loquar
 inquit ad dominum meum: cum sum pul-
 uis et cinis.

Capitulum vi. De vera humilitate
 te quid sit: et qualis esse debet.

Ex hac cognitione oritur
 vera humilitatio que est
 necessaria religiosa: alt

Ber. vii. d. Et Greg. mora. xxi.
 vera scientia afficit non extollit:
 et quos repleuerit non superbiens
 sed lamentantes facit. Qui enim
 addit scientiam addit et dolorem. Ecce
 primo. unde humilitas est virtus:
 qua verissima sui cognitione sibi
 ipsi quilibet vissebit: ait Ber. de
 gradibus humilitatis. Siue hu-
 militas est cōtempnū excellentie
 attribidem. Vana enim via hu-
 militas: qua ventis inquitur: et

G

H

Cōmuniloquii.

ritas acquiritur: sapientie genera-
tione concipiant. aut ibide post.
Et ibi sufficienter de humilitate
qual esse debet: et necessaria ē
De qua. In sel. de similitudinibus.
c. xcvij. Ibi pōit. vii. gradus hu-
militatis. Quorū primus est cogni-
tio sui. Secundus dolor de culpis
perpetratis: Tertius peccatorum et
defectorum confessio. Quartus vo-
luntaria p̄suasio. i. q̄ sit peccator
Quintus confessio: q̄ sit cōtem-
pnilis. Sextus p̄sentia in susti-
nendo iniuriam. Septimus amor
quo se amet humiliari et premni
Illa enī que hos habet gradus
est vera humilitas. vnde Greg.
p̄tio dial. c. xv. de humilitate. Lō-
stantij ait: q̄ quidam audiens fa-
mam eius cū venisset videre eū:
aspiciens eius cōtempnibile p̄sonā
ait. Ego grandem hominem cre-
didi: nūc nūc habz de hoīe. Quid
audiens ille gratias egit ei dicens.
Tu solus es. q̄ aptor in me ocu-
los habuisti. Quid ergo humilitas
fuit: ait Greg. q̄ despicientem se
amplius amavit: Quasi a. q̄ qz
apud se lateat: contumelia illata
pbat. Illaz vt superbi honoribz
sic et humiles sui despectione gra-
tulantur. Abula dō estimant se
habere veram humilitatem qui
non habēt nisi vmbra: ait Hier.
ro. ep̄la. xxvj. vñ dicit. p̄cipue
fictam humilitatem fugiens eas
sectare que vera est quā xpo do-
cui. Sequitur. Abula p̄mo hu-

lus vmbra: veritatem pauci se-
crantur. Et post. Auscultant oīa
figmenta verborū: cessent simplici
gestus: vtrū humilem paucū
oīdū iurā. c. Vera humilitas est
estimare se nihil ēē ait Aug. sup.
Jo. omel. i. idē dō vera inocētia
hūilitas vera est: i. nullo murmū-
rare: in nullo ingratum esse vel
querulū: sed in omnibus dei iu-
dictio gr̄as agere. Item Augu-
epla. xxxij. bñ. vi. q̄ non est alia
via ad capescendam et obtinēdam
veritatem q̄ humilitas. Et quo-
tēnā interrogareo: dicerē: q̄ hec
est via scilicet humilitas. Nō q̄
non sint alia p̄cepta: sed nisi hu-
militas oīa que bene faciunt et p̄-
cesserit: et conuata fuerit: et cōse-
cuta et p̄posita quā intueamur: et
apposita cui inhereamus: et inter
posita qua reputamur: iam no-
bis de aliquo bono facto gaudē-
tibus: totum errorque de manu
superbia. Sequit. Sicut rhetor
nobilissimus interrogatus quid
p̄mū seruari debet in eloquētie
p̄cepto respondisse dī: p̄nctio
tionem. Et secūdo cum quere-
ret respondit idem: et cū tertio: idem
respondisse fertur. Sic quonēno
interrogareo me de p̄ceptis xp̄ia-
ne religionis: aliud rīdere li-
bet nisi humilitatez. c. De mira-
quoqz humilitate sanctiorum pa-
trum legitur in v̄sio conūdez pa-
trum lib. ij. c. xv. per totū. Sicut
de quodaz: a quo cū querecerat

L

M

N

O quomodo hanc humilitatē acq-
 uierat: ut euz emergeret tribula-
 tio in monasterio non loquebat:
 respondit. Quā iratus: dext. animo
 meo. Tu et asinus vnum effore.
 Sicut ergo ille vapulatur et non
 loquitur: in iuriis passus nō mur-
 murat: sic et tu fac. pa. Et iunien-
 tum factus suz apud te. ¶ Et ibi
 de alio: qui expulsus ē domo cri-
 bat: reuocatus veniebat: et requi-
 situs quid cogitaret: respondit se
 similem esse cani qui sic facit. Et
 ibi de consiliis operibus pa-
 trum. vnde et fugiebant loca vbi
 honorabant ad loca ignota. Si-
 cut narrat Cassian⁹. illi. collatio/
 num de abbate Paphnutio: q-
 cū esset presbyter in magno cenobio
 egyptio: q- honorabilis erat
 sibi: videns se humilitatem exer-
 cere nō posse fugit assumpta ve-
 ste seculari ad cenobiū qd̄ reuile
 distinctius. Et ibi cū difficultate re-
 ceptus: excoluit hortus: et hume-
 rio suis ad pastinandū sterc⁹ por-
 tabat. Et post ibi cognita silentio
 discessit dicens: q- inuidia dyabo-
 li: tali fuisse humilitate frustrat⁹
 Et iterum fugit ad pteco palestini-
 ne vbi nec nomē ei⁹ fuerat audi-
 tum. ¶ Cosmas legatur de bea-
 to Ezechario libro qui dicit pa-
 radisus: q- fugit et iit ad pachomiu-
 mū: vbi eū reciperet inter mona-
 chos. Qui cum diceretur: q- nō
 posset scire sustinere labore eo-
 rum: respondit. Si me inferiorē

videris expelle. Et euz essent ibi
 quadringenti monachi: et al⁹ le-
 sunaret biduano ieiunio. al⁹ alio
 modo: ipse stabat in vno angulo
 vsq- ad finē quadragesime: nō
 panem vel aquam gustans: non
 genua flectens nō tacens: sed tā-
 tūz solia cruda: dominica die su-
 mēa cū ad necessitatem vite ibat
 statim remeabat non q- aperies
 nec alium loquens: sed corde in-
 gitter orans: illud operis qd̄ reme-
 bat in māsibus efficit⁹. Illis vō
 de eo conquerentibus abbatē pa-
 chomio: orauit abbas: vt de re-
 uelaret sibi quis esset. Qui com-
 perio: q- Ezecharius esset: dixit
 ei ad oratorium: et ait. Gratias
 ago tibi: q- colaphos infantibus
 matris dedisti: ne magnum alib
 in pueris non esca pararet. Tribu-
 rifica igitur humilitas sanctorū
 patrum: sed minuscior sine cō-
 parandē filij dei humilitas: qua
 seipsum humiliavit vsq- ad mor-
 tem ad quam vocendam descen-
 dit de celis: ait August. super Jo-
 omel. xxi. di. vt omnū morboz
 cōo curaret: descendit filius dei: et
 humilitio factus est. Sequit. Pon-
 det te inuari humilem hominē:
 saltem inuare humilem deum.
 Et omel. si. Xpus crucifixus est:
 vt humiliarem doceret. Reliquo
 si igitur sint boni discipuli in sco-
 la humilitatis: magistrus: de hu-
 militate legentem: et ad eam hor-
 tantem audiant humiliter: intellē

R

Cōmuniloquii.

gant veraciter: recte autem memor-
ter impleant & perficiat efficaciter
Psalm. xl. *Discite a me quia mitis
sum & humilis corde.* Et de hoc
Gre. mor. xxv. *Quia humilitas
vultus est: propter quod i solam veraciter
edocendi: quod sine estimatione ma-
gnus est: vultus ad passionem pulvis
facit est.* **Idem dicitur.** v. *registri.*

Capitulum. v. De ofonia deuotioe

Et ista sufficiunt religio-
si: nisi sit ofonia seruior
& deuotio vacando deo et

Multis. Multa autem est veritas orationis
scilicet a vultu singularitatis: & deo
acceptus. Responsum inquit deus ad
Abel & ad munera eius. **Gen.** ij.
psalm. n. *Responsum ad Abel: postea
ad munera: quia et vultus corde: id
quod vult acceptat: ait Gre. moral.*
xxij. Et idem in tractatu de penitentia.
Simili iterum qualis dicitur esse ofonia &
fructus ofonia. Ad penitentiam autem notis
dicitur: quod religiosus debet esse deuotus
in ofonia cordis sive canonica & etiam
pauca: peccata sua recogitando
& plangendo: quod veraciter orare est
amaros gemitus in supplicatione non
vba posita resonare: ait **Greg.**
moral. xxvij. **E**t sic debet deuotus
in ofonia iuste & caste petendo: &
se supra se eleuando. **Item.** ij. **Se-**
debi solitari & tacebit. **ec.** Et de
vitiis. **Dama.** libro. ij. c. xxiij.
Ofonia est ascensus intellectus in deum
& decentis penitus. **E**t sic debet esse
deuotus in ofonia: cor ab alijs auer-
tendo: & ad deum conuertendo. Ofonia

enim est mens deuotio. **i.** conuer-
sio in deum per penitentiam & humile affectum
fideliter: & charitate subnixa: ait
Aug. de studio orandi: ubi ele-
gantius ostendit modum orandi per
vultus. **E**t sic autem implet oratio. **Ca-**
lla: quia petimus veni de peccatis.
Castor: siue magis casta: quam do-
na sponsi petunt. **Castissima:** quia
sponsus petiit: ut possit habere a co-
mentatore. **ij.** c. de diuinis nomi-
nibus. Et de hoc **Aug.** epistola. xlvij.
ad probat per totum. **Quarta** inquit: quod
debet esse qui orat: & quod oratio
& quod. Sequitur ora beatius vitam
quam omnia appetit. **Quid.** n. alij
apo. tetorare: nisi quod omnes cu-
pimus: vultus penitus a deo. **ec.** **Quarta**
autem oratio sit: subdit. **Idem** nego-
tium in plus gemitibus & sermonibus
agitur: plus fletu & affatu.
Et ibidem. **Absterge** abstrahit ofonia
multa locutio: sed non vultus multa
precatio. & seruicus preuenit inten-
tio. **Epistola.** **Psalm.** autem precans est: cuius
que precamur diuina & pia cor-
dis excitatio de pulsare. **Job.** xxij.
Quia mihi tribuat adiutorium: &
desiderium meum opera tribuat: ubi
Gre. moral. xxij. vera postulatio est
non in oratione vocibus: sed in cordis co-
gnationibus: valentiores voces apostoli
deus aureo non facit vba: sed desi-
deria. **Idem** dicitur. **Psalm.** **Exo.** xij.
Quid clamas ad me. **ec.** Et de
Anna. i. **Re.** i. dicitur: vox eius non
audiebat. **Idem** dicitur. **Intus**
in cubiculo iui. **ec.** De necessitate

ut ofonia et pnuatōe alt Sal
uatoz Luc. xviij. Apotei semp
orare et nō deficere. Et i. i. p. v.
Sine intermissiōe orate. Et p. s.
Semper laus ei⁹ ore meo. Ebi
noie ofonia intelligunt bōa opa
fm glosio ibi. vñ i. i. i. de pfe/
ctione iustitie dicit q ofo est ois
rō sancti Desiderij. Cōmne et
go orandi ē dicit mōia: siue ac
tualiter orando. prout oratio di/
citur ois ratio fm Lasso. super
psal. lxxij. siue mentaliter desiderā
do p. s. Desiderij pauper exau/
ditur dñs. siue bñ opando glosia
sup dictū ē bñ Luc. iij. dñs desinit
orare q n̄ desinit bñficere. Et i.
cor. vii. Stas agita semp. p v o
bia. Sup qd i. i. i. dñs dicit: q pp
assiduitatē quā p singulos dies et
noctes referebat. hoc ait. Quia i
scripturis patrum legam⁹: q i. i. p.
vsqz ad qntā diei horā labori ma
nuū iussit: et ab illa hora vsqz
ad vltimū p̄dicationi opam da/
bat: et postea percurabat pauper et
pgrinos hospitalitatē: et sui cor
poris necessitatē: p noctē et oia
nōi iustitab. pp assiduataz ergo
p̄dictor ait: se semp gfas ageret
pui dictū ē. Et de iugio ofonia
necessitate ait Criso. sup i. i. i. at.
omel. xxiij. q sic est de ofone sic
de respiratōe. vñ. semp indige
mus respiratōe: sic et ofone. Et
si nō haurim⁹ a deo. s. bonam fa
est incusatio. Et aut ofo sibi ca
dēne: vñ suū pendit de petra

alt dñs. de of. no. c. iij. Sicut. n.
hō ascēdit p talē suū superi⁹: sic
ad deū ascēdit p ofonē vi dictus
est. Jō sancti p̄co iugiter orabāt
vigilādo in ofonib⁹ fm p̄ceptū
Saluatoris Math. xvi. et i. p.
iij. Vigilate in ofonib⁹. et hoc in
spū et v̄itate. Jo. xij. vñ et salua
tor p̄noctauit in ofone Math.
xviij. et Luc. v. Siue i mala imi
nēna. Siue ad bona poscēda. si
cut sec⁹ i. i. i. dñs supia et nec
collis sub cui⁹ m̄au lapis fuit sup
posit⁹ ne lassaret. Exo. xviij. Sup
qd Criso. in fm̄e de ofone dñi.
vñ legi in vltis patrum p̄ce vlti. q
cū iulian⁹ apostata m̄trecet de
monē quēd ē vi sibi m̄suz de ord
ente portaret transiō supia vbi
erat publi⁹ mōach⁹ orāo: nō po
tuit vltra ire. s. stent immobil⁹. illo
cōtinuāte ofonē p decē dies: re
uersus ē i p̄fecto negotio ad
iulianū. Cui cū diceret: se ipe dñi
fuisse a publico orāte. ait. i. i. p.
lian⁹ cominar⁹ ē publico mortem
sed ipe in breui uerēp̄ ē. Tunc est
ergo religiosi q ofoni iussere no
lūne ab hoste irabant. Sicut le
git de discipulo beati Benedicti
que ethiopa de oratione extrahē
bat. i. i. i. at.

Cap. m. viij. De septē p̄dñōt
bus q ofonem iactū efficacem.
Et ad ofo cōsequat esse
cū: septē sūt necessaria.
Debet. n. et in corde oia
de vno charitaz. Et i. i. i. de vno

E

F

G

Cōmuniloquiū.

I et irreprehensibilis. scie siue cor-
dio. i. cor. iii. Si cor nrm nō res-
pondit noo fiducia habem⁹ quia
geqd petierimus accipiem⁹. 2. i.
ibi i. volo: vtroq; orare in oī lo-
co levātes puras man⁹. ¶ Itē
d3 esse incredulitas ad peccata q̄
plāgnit in ofone. Bre. moral. x.
Cū male gesta deservio: neq;
¶ rursum facias quod in pēbus
iter plāgas. ¶ Itē d3 eē recōci-
liatio offensi fīto. Mat. v. Cum
offerō mun⁹ tuū ad altare: 2 re-
cordar⁹ fuerio q̄ fī tu⁹. 2c. ¶ Itē
deb3 esse ordinabilitas penitētia
petēdo vñ qd ē necessarij. Jo.
vi. Si qd petieritis p̄ter in nōse
meo dabit vobis. i. Si petieritis
ill3 qd est vep. s. bonum. Alibi
Aug. omel. iij. p̄mū mgt q̄rite re-
gnū dei. Mat. vi. ¶ Itē d3 eē p-
secutibilitas op̄is. Job xviii. Ne
q̄ respondit me cor meū in of-
fita mea. vbi Grego. mor. xvi.
Si illud quod p̄ceptū deo faci-
mus: 2 quod petim⁹ apud deū
obtinēbim⁹. Idē enim p̄gnūit:
vt 2 ofone operant⁹: 2 operandē
oratio sulciat. iren. iii. Levemus
corda cū manibus. Corda cum
manibus levat. qui orationē suā
opere roborat. ¶ Itē oportet vt
sit indefessa pseuerantia orandiō
Luc. xi. Si p̄seueraverit pul-
satio. 2c. Sequitur. q̄ p̄pter im-
probitatem eius surget: 2 dabit ei
his enim concurrentib⁹: erit ora-
tio efficax ad deū. Predicta. n.

septem. s. mundaliū elongatio
Sūt abdicatio. perfecta mutatio
2 sic de alijs: sunt septem gradus
quibus religiosus ascendit ad cul-
men perfectionis. Eccl. xli. erat
septem graduum ascensio eius.
hēc sūt septem columnę susten-
tantes ipsam religionē quas edi-
ficat sapientia in domo sua pio-
verbior. ix.

¶ Sexta offitio. De vīte reli-
giose vīitare.

¶ Caplm. i. De premij religioso-
rum magnitudine.

¶ Predictis patet reli-
gionis comoditas: si-
de vīlitas vīuentib⁹
in ea perfecte. 2 ut q̄
maior ibi securitas. nā

q̄ maior ap̄s deī perfectibilitas
¶ Cum q̄ recōciliatio ad deū
maior facilitas. De quib⁹ Ansel.
de similitudinibus. c. lxxv. dicit q̄
diabolus impugnat fideles: 2 ad
modum vīlle est xpianus: castrū
vō monachus: vīngio in castro
angelorum: conversatio. In vīl-
la sunt domus invalide: in castro
securitas: vīngione q̄ semel ascē-
dit non licet redire. ¶ P̄ aio: ergo
securitas in castro religiois q̄
vīlla inferior. Ibidem etiam ex-
emplificat: q̄ similitudo ē inter
deum 2 regem quendam: cui q̄
dam servitute: sed nolunt p̄mitte-
re: se ei esse fideles: ne maior seq̄-
tur vīdicta si peccaverint. Alij
vō servant 2 promittunt servare

fideliſſimè. & ſi peccauerint: parati ſunt ſuſtinere maiorem penam. quales ſunt religioſi. Ibidem ponit aliud exemplum de duobus habitibus poſſeſſionibus: quorum unus noster vult habere proprium in ſua poſſeſſione: alius vero vult: quia non tantum eligit dominum ſuum: quin vult habere proprium. & ſi dicat primo dominus: Quia familiarior eras tanto minus debuisti peccare: plus puniri: reſpondebit verum est quia diu non penitui. Sed modo in penitentia tradidit: id maior debet mihi miſericordia fieri. Quod dominus concedet. Si miſer ponit exemplum de duobus habentibus duas arbores: quorum unus dat arborem cum toto fructu domino: alter vero colligit ſibi de fructu arboris. Huius vult & huius vult dat domino. Huius debet magis domino eſſe acceptus. & ſibi alia bona exempla de hoc. Ex quibus patet continencia ſtatui religioſorum reſpectu ſecularium. Caveant tamen religioſi: ne abuſantur ſtatui ſuo: & ne ſint impenitentes ſi peccaverint: quia tunc magis merito punientur: ut patebit infra. ex vi etiam patet oramus bonorum religioſorum ſupereminencia. Si cui legitur in uno partium parte xvij. de ſancto patre qui vidit quatuor ordines in celo ſcilicet in firmamentum & gratias agentium: horum ſpiritualitatem ſecularium & miniſtrum. in ſolitudine conuerſantium

nec homines videndum: & coram qui ad obedientiam partibus ſpiritualibus ſe ſubiciunt. Quorum ordo videbatur torques aurea & corona. Sed videns aut illi qui ſibi hec offerebat. Quomodo ordo ille maiores gratiam habet quia alijs reſpondit: quia alij ſunt proprias voluntatem fecerant opera ſua: ille autem ordo poſuit voluntatem ſuam ad deum: & ad iuſſionem patris ſpiritualis: id maiores habet gloriam. Tales enim pauperes voluntarii: & abdicantes voluntatem propriam propter deum: erunt iudicati cum filiis dei. Job. xlv. Iudicabit pauperibus iſta. ubi Gregorius. mor. xlv. loquens de quatuor ordinibus in iudicio dicit quod alij ſuſdicantur & percunt: alij non iudicantur & percunt: alij iudicantur & regnant: alij vero non iudicantur & regnant. De quibus Mat. xix. Hos qui ſecuti eſtis me ſedebitis etc. Sequitur etiam. Relinquentes enim omnia plus propria devotione exequuntur. quia haberi gratias audierunt. Ideo Mat. cod. c. dicit dominus. vade vende omnia quae habes: & da pauperibus: & habebis theſaurum in celo. etc.

¶ Capitulum. ij. De perverſitate: & pena coram qui male vivunt in religione.

¶ Sicut merito amplius eſt glorificandus bonus religioſus: quia magis perſectus: ita religioſus plane vivens

Cōmu nilōquii.

et peruersus: magis est puniendus
 Hic enim gradus altior: tanto ca-
 sus grauior: ait Ber. ad Eugeni.
 Hic enim inquit maior peruer-
 sitas quā post perfectionis nouici-
 pmissione et obligatione: post sa-
 cri habitus uoluntatem suscep-
 tionem: post exemplorum uirtuosorum
 patrum precedentium in modum
 perfectionem: post mundi et ni-
 dialium omissionem post man-
 suam in collegio sanctorum et loco
 sancto habitationem: redire ad pec-
 cata sicut canis ad uomitum et ad
 ea que seculi sunt: cum dominus
 dicat Luc. ix. Nemo uincens ma-
 num ad aratrum. et unde vxor
 R. Loth aspiciens retro: uersa est in
 statuam salis Gen. xix. Et qui ta-
 les sunt: hypocrite pessimi sunt si-
 mulco sepulchris dealbatis plenis
 omni spurcitia. Math. xxiii. Et
 sicut falsi denarii inter bonos: qui
 deprehensi falsi in ignem mittuntur.
 ait Hieron. de similib. c. xxi. Si
 similitudo est inter denarium et mo-
 nachum. Sicut enim denarius
 debet esse ex puro ere: recto pon-
 dere: et legitima moneta: sic in
 S monacho debet esse puritas obe-
 dientie quo ad primum: stabilitas
 boni propositi quo ad secundum:
 et habitus monachalis quo ad ter-
 tium. Et sicut falsus denarius depre-
 henditur esse falsus quando in ignem
 mittitur: sic et religiosus cognoscitur
 falsus in igne laboris et tribu-
 lationis. Magna ergo peruersi-

tas: sub habitu religionis seculari-
 ter vivere: post tot opportunita-
 tes predictas bene viuendi: et ma-
 gna confusio postea dominari cum
 secularibus vel amplius illis. unde
 de legitur in uita patrum parte.
 li. de quodam: qui cum uellet con-
 uerti: et mater prohiberet dicebat:
 Volo saluare animam meam: nec
 matri acquieuit: et factus est mo-
 nachus sub negligencia uia et ex-
 pendens. Contigit autem: quod ma-
 tre mortua ipse infirmatus est. Et
 factus in extasi ducitur ad iudici-
 um. ubi uidit matrem cum his qui
 iudicabatur. Cum inquit. Quid fili
 et tu in hac loci uenisti ubi sunt
 sermones tales quibus dicebas: sal-
 uas uolo animam meam. Quod ille an-
 diens confusus est: nec habens
 quid responderet matri: ipso do-
 lore stupidus factus est. Iuxta vero
 dei dispositionem reuertitur et sanus
 factus penituit plorans et dicens
 Si improprium matris sustine-
 re non potui: quomodo christi et an-
 gelorum? Et me in iudicio potero
 sustinere. Et permansit in penite-
 tia. Et his patet magnitudo per-
 harum et tormentorum peruerso-
 rum religiosorum: et confusio eos
 in iudicio eorum: qui cum solo ha-
 bitu et nomine gloriantur: thesauri-
 zantes iram dei. Job. xxxii. De-
 dit ei deus locum penitentie: et ip-
 se abiit eo in superbiis. Apoc.
 li. Dedit ei tempus penitentie. et.
 Caputulum tertium. De morte

Nulli significatioe habet religioſſ.

Quilibet ergo religioſus

consideret ſtatuſ ſui co-

ditionem ⁊ habitus qua-

litatem. ⁊ ſtudeat vivere ſim cor-

erentia: **¶** In ſel. de ſiliandit-

bua vbi ſ. q. niſi exten^o huius

pfeſſione vel coſuetudine habe-

re debet monachus. qd non con-

ueniat interius habere. Et exem-

pliſcat: q. viles veſtes ⁊ nigre ſi-

gnificat: q. reputet ſe vilem pec-

catorē. **¶** S. ſunt a capite vſq. ad

pedes ſignificat: q. a principio vſ-

q. ad finē d. eſt religio vera. **¶** S.

ſunt in modum crucis: ſignificat

memoriam paſſionis xpi. **¶** Co-

na ⁊ capillorum tonſura ſignifi-

cat: eos eſſe reges ⁊ ſacerdotes.

¶ Et de niſſeno habitu mona-

chalis Caſſianus multum dicit

primo coſſ. vbi ait: q. monachus

vt militem xpi precinctum oportet

incedere. **¶** S. ſunt figuratiua

in ſelva ⁊ Joanne baptiſta. vi-

ſtas ſo veſtis ſignificat pauper-

tatem. Et in vita patrum parte. x.

dicitur de niſſerio habitu mo-

nachalis: vbi dicitur: cuculla ⁊ cē

ſignum innocentie. hec eſt phia

⁊ ſapientia religioſi ſcilicet ſtude-

re: vt lu vere religioſus: ⁊ ſit ta-

lis interius coram ſummo iudi-

ce qualis apparet exterius in pro-

feſſioe. ait Hugo i. i. d. aſc. Sim-

plicitas monachi eſt cuius philo-

ſophia. Sequitur. viſtas habet

vite: ⁊ ſanctitas puerſationis de-

bet docere homines. predicator

ergo euangelicus alloquens tell-

giſos de predicto conferat cum

cis horando vt viuant perfecti

biliter ſim exigentiam pfeſſionis

⁊ ſtatuſ: vt ſubſumentur cu xpo

iudice iudicantes: ⁊ ſua dehor-

tando: ne oſtendantur cum mul-

titudine hypocritarum apoſtata-

rius. **¶** Ambuo dicit diſc. i. d. b. p.

xliij. **¶** He vobis hypocrite etc.

¶ Septia p. p. de exhortatioe

homini vt ſint parati ad mortē.

¶ Idema diſtinctio. de ppa-

ratione ad mortem.

¶ Capituli primum. de vite hu-

ius labilitate.

¶ Rehabito vario mo-

do instructionum et

quib^o predicator eu-

gelicus habere poteſt

occasionem conferre

di viſiter cum omnibus homi-

nibus ſim ſtatuſ eorum ⁊ mini-

ſteriorum gradus: ⁊ hoc ſim eta-

tum varietates: vt viſus eſt nūc

vlumo q. omnes ſcēdū ad mor-

tem: maiores ⁊ minores: ſenes ⁊

iuuenes: diuites ⁊ paucos: iſp-

ciendum eſt qualiter predicator

omnes admonet d. hio que ſpe-

ctant ad mortē. Et q. vita mor-

talio eſt proſtituta mo. i. i. p. r. u.

ait Greg. ſuper euange. libro. ij.

omel. xvi. ideo primo admonē-

di ſunt homines: ne conſidēt de

vite huius durabilitate q. eſt crī-

Cōmuniloquii.

Z nota mortis profectus. Ista est
vita est mors viuens: vita mo-
rtenum: ait Aug. iij. confessio.
est pūctilla breuitate et q̄si vola-
tis trāsit⁹ et elocitate et in trāscedo
iugiter deficiens sine interpolatio-
ne. est eruginosa calamitate: cito
terminabilis defectibilitate: incer-
ta terminabilitate: et incredibilis re-
ratione ante generalem resurre-
ctionem. Et de his tota scriptura
generaliter clamat. Sicut Job.

A Breues dies hominis sunt.
vbi bene Grego. moral. xl. Et
eisdem homo natus de muliere
breui viuens tempore. vbi simili-
ter bene Grego. moral. xi. Job. vii.
Dies mei velociter transierūt et
a texente tela succidit. vbi bñ idē
Grego. moral. vii. Job. xvi. Bre-
ues anni transiunt et semitam p-
quam non reuertar ambulo. vbi
etiam idē Grego. moral. xii. be-
ne Job. xxii. Nescio quid sub-
sistam: et si post modicum tollat
me factor me⁹. vbi bene Grego.
moral. xxii. Et Aug. de verbis
homini sermone. xvi. Breuis est
vita: et ipsa breuius semper incer-
ta. Et sermōe. xvii. Quid est diu
vivere: nisi diu torqueri. Et ser-
mone. xl. Diu vivere quid est nisi
ad finem currere? Sequitur. Elia
ista similis ē morti. Et Sen. epistola
lxx. Elia brevis: et quasi facula:
et quasi mora. Idem epistola. 50
Et de vite breuitate ac conditio-
nibus predictis idē Sen. de bre-
uitate vite per totū. vbi introda-

ctōsus Virgiliū. O prima queq;
dies miseris moribus cui.
Prima fugit. et. Non edī sunt
ergo homines ne cōfidant in vi-
te pulua variabilis durabilitate.
vbi bene Aug. vita mea. Job. vii.
Quo nihil mutabilius. vbi bene
Grego. moral. vii. Et sunt admo-
nendi existētes in peccato: ne dis-
serant conuerit ad dominū Ecce.
v. Ne tardeo conuerit ad domi-
nū. Item Aug. vbi. s. sermo.
ne. xvi. Quid offere in crastinū
dicens: longa vita erit: Ipsa lon-
ga bona sit: et sic melior erit: q̄ si
lōga: bona non sit. Si ēo breuis
sit: bñ factū est: ut bona sit. Qua-
re vis habere longū malum. et.
Capitulum secundum. De ex-
ortatione hominū ad merita cu-
mulanda in hac breui vita.

Similiter sunt admonen-
di qui boni sunt: ut in tā
breui vita cumulent me-
rita plurima: sicut monet Ecce.
ix. Quodcuq; potest manus tua
instanter operare. Et. xi. Epane
semina sementium. Et hoc me-
rito: qz iminet nox: in qua nemo
potest operari. Exemplo scilicet
laborantis in messe: qui die vesti-
gente: et nocte iminēte: omni nē-
ro colligat manipulos: et in acer-
uos redigunt. Sic debet fidelis
in hac vita defecitibilibus aggregare
cumulos meritorum. Pa. venien-
tes autem venient cum etulatio-
ne. et. Dum inquit Esopo. tempus
habemus operemur bonis gal.

D

vit. 25. est de multis: qui predi-
ctorum obliuiscuntur: ad curam
voluptatum: mundi cupiditate:
vel transitionum honorem semp
aspiciunt. Quibus compescit exē-
plū quod ponit Barlaam de su-
giente vnicornē: cadentes in ba-
ratrum: vbi arbutusculaz apprepē-
det: in cui⁹ radice videtur duo mu-
reo album et nigrum quasi eam
effodientes. In fundo videt ora-
conem hominē: se deuorare vo-
lentes. De pariete tō: videt etire
quatuor capita aspidūz quasi eū
inuadentia. Et eleuans oculos
videt exiguum mellis de ramis
arbutusculę fluere: et omnium obli-
uio tradit se ad capiendūz mellis
concedere: Et adaptat ibi: qd sic
est de peccatorib⁹. Quos vnicor-
nis sequens est mors. Barlaam
mund⁹: Arbutuscula mensura ho-
mane vite. Que consumitur mu-
re albo et nigro id est die et nocte.
Quatuor aspides: quatuor sunt
elementa: quorum si vnū precur-
rit: deordinatur compago corpo-
ris et dissoluitur. Draco expectas
diabolus est. Stella mellis: dele-
ctatio carnalis: quaz quidē ac-
quiritur peccator: eo toto nō om-
nibus alijs obliuio. Quibus dicit
ps. vt quid diligitis vanitatē. et.
Deponendi sunt ergo homines
a tali inordinata et vana inquisi-
tione: et ponendi ad dictorum me-
moriam: et recogitationes.

Capitulum tertium. De mor-

ta inevitabilitate.

Unde admonendi sunt

homines de morte in-
evitabilitate. Quis enī
est homo qui non videbit mortē
aut ps. Omnes enim morimur
et quasi aqua dilabimur super ter-
rā. Reg. xviij. Mors enim fuit
pena inflicta. Ade et postea preterit
quam nullus ab eo propagata
evadere potest. Gen. ij. Quasi
qd die comederis ex eo: morte
morietis. Ecc. xviij. Omne op⁹
corruptibile: i fine deficiit. Et ibi.
Generatio alia finit: alia nascit.
Eccle. primo. Generatio preterit
et generatio advenit. Nullus er-
go confidat de crasso iuventute:
de virtute robore: de copiosa sa-
nitate: de mundi prosperitate: qd
nulli parcat mors: et que moriuntur
iuvēnes et senes. et sic de alijs
apoc. ix. Vidi mortuos magnos
et pusillos stātes in p̄spectu throni.
Deo enim eque vocat moras:
et nō est vt effugiamus letum ei⁹.
Vndē in nos tela laquei: et om-
nes referamur ad mortem: sicut
Gen. ij. de naturalibus. q. c. vlt.
Unde et ponit exemplū in libel-
lo ad Barlaam: qd summo simi-
les ascendētib⁹ mup obliuio
multo hoste. Super quos descē-
dunt sagitte: tela et sara: a quibus
vulnēramur: vel cadim⁹: per qd
significant variā genera quibus
homines percutiuntur. Mors
enim est tributum: quod omnes

F

G

Cōmuniloquii.

H optet solvere: ait Sen. v. d. bñfi.
e. vltio di. q. mozo nature lex est.
mozo tributu; offiñq; moraliū.
Iō apd gentile dicebatur pluro. s.
deno inferni vel mortis habere
figuri. qz caput omneo in tribus
etatis bñs scilicet pueritia: iuueni-
te: et senectute: ait Hugo. et de li
legitur in quodam antiquo scri-
pto: q. cū filius vnicus culusidā
nobilit religionem intrasset: e-
nissiq; pater. vt cum extraheret
eum non possent cum illi religio
si retinere petiti iuuenis vt possz
loqui cum patre. Quo concessio
ait pater: q. si auferret vnam ma-
lam consuetudinem que erat in
terra sua: rediret ad seculū. Anuit
pater: q. libenter faceret petens:
vt eaz expimeret. Cui fili⁹ dixit:
q. in terra sua erat cōsuetudo: q.
iuuenes morebātur sicut senes.
Et si eam auferret rediret. Licet
enim esset iuuenis timebat mor-
tem. Quod audiens pater. et vi-
dens eū constanter in proposito
ait. Nolo q. ad seculum redeas:
sed hic deo seruias. Cūq; filiq;
cū filio seruerūt ambo fideliter
deo. Ex quo ergo non est fugere
mortes: non restat nisi vt homo
vivat in xpo qui ē vita: et euadat
mortem spiritualem peccati et tot
mentis eterni. Beat⁹ enim qui nō
sedet a morte secunda. Apoc. iij.
K Apprehēdēdo enim vitam: euadi-
tur morte vera. Hō aut ei⁹ est
et vita et terra abicondita est cum

xpo in gloria: col. iij.
L Cap. iij. De mortis fugi me
moua et meditatione.

Einde admonendi sunt
hoies ad mortis tagem
et continuā meditationē

vt a peccatis retrahant: et corde
humilient: vt ad bene operandū
stimulentur: et vt vta imortalis
appetatur. Ecce. vij. Remouere
nouissima tua: et in eternū nō pec-
cabis. Job. x. Nunquid non pauca
diebus meoru finietur breuitas
Elbi Grego. mor. ix. Cum culpa
aium temptat: necesse est vt bre-
uitatem delectationis aspiciat: ne
ad vluacem mortem et iniquita-
tem se rapiat. Ecce. xi. Si annis
multis vixerit homo. et. Sequit⁹
Reminisse debet tenebrosi tē-
poris. Ideo alphasabius. li. de di-
uisione phie dicit: q. fin p̄lato-
nem phia est rediui: cura et studi-
um et sollicitudo mortis. per solli-
citudinem mortis volens intelli-
gere mortificationem desiderio-
rum et carnaliū voluptatiz. Phia
enim mortificans applicat anim⁹
ad curam virtutis. hec ibi Cui cō-
cordat Tul. li. i. iij. q. lequens de
Socrate tota inquit phia: vita
est p̄memoratio mortis: vt ait So-
crates. Et de hoc Sen. epla. x.
vii. di. Meditare mortem. Qui
enim hoc dicit meditari libertatē in-
bet. Einde in vita Johannis de
mosinari legit: q. sic sua anna

de Imperatore: q̄ postq̄ esset co-
ronatus: astantibus exercitibus:
veniebant monumentum edifi-
catores cum marmoribus dicer-
si colono querentes ab eo: de q̄li
metallo tuberetur sibi fieri mo-
numentus. Insinuantes ei: q̄ tā
q̄ corruptibilis et transitorius de-
beret amare sue curam habere:
et regnū pie disponere. Propter
quod dictus Iohānes libi mo-
numentus fieri volens. bonā insi-
tationem alijs patriarchis ostendit.
Ad hanc considerationē sit oēs
hōies admonēdi. et nullas inu-
mescat s̄ dignitate temporalis: ne
q̄s confidat in prosperitate mun-
diali: sed mortis memoriam ha-
beat ante oculos cordis speculū
in quo considerare debet suā fra-
gilitatem: et in morte: bonorū om-
nium ablationē: et mortis calamit-
tatem. et. s̄ his enim considera-
tionibus retrahitur homo a pec-
catorum libidine: et dignitatis am-
bitione. Job. xxxi. Quasi tamen
tes fluctuatiui dei semp. Abi
Greg. mor. xxi. in fine dicit: q̄ in
ēre tempestate: et fluctu^o iūmē-
sibus: nulla nauigantibus ē tem-
poralium cura: nulla carnalis de-
lectatio ad mentem reducit: con-
stet enim in desiderius et enitū amo-
re vtiendi. Homo igitur timē-
dens debito timore: precogitet in-
giter finem suum: et q̄sicut nud^o
egressus est de utero matris: sic
reueriet. Job. i. Et ad mores sic

considerandam hortantur om-
nes mortui. Ecc. xxxvij. Be-
mento nouissimorum et. Sequit-
tur. Quid est iudicij mer: sic
enī erit et tuum: mihi heri ubi ho-
die. Et q̄ carnales voluptates et
mundane delectationes impedi-
unt hōiem ne precogitet mores.
Idco Ecc. vii. di. Exclue ē ire
ad domum luctus q̄ ad domum
conuiuij. Nulla enim finis vni-
uersorum. I. riuorum admonet
Sic enim mortem considerans:
alios non respicit: nec se arrogā-
ter super alios effert. ut Ser. alij.
de naturalibus. q. in fi. vi. Quid
clienti tuo irascens. Sustine pau-
lulus. Ecce vniū moro: que vos
pares faciet. Idem epistola. xcv.
Moro omnes necat: oēs pari-
ter morimur. Ante vt tactum est
fieri audi mundū ingredimur:
sic nudi egressuri sumus. Ecc. v.
Sicut nudus egressus sum de
utero. et.

¶ Caplm̄ quīnū. De pparatio-
nis ad mortem in dilacone.

Quia instructiosa ē mor-
tis pmeditatio: nisi ad sit
etiam debita vīe ppara-
tio. It̄ oēs admonēdi sūt. vt sint
parati ad mortē. maxime et quo
moro veni ex ipso: p̄t hor-
tat Saluator. Mat. xxvij. Vigila-
te q̄ nescitis qua hora dñs ve-
niat. Lta. Thel. iij. Dies dñi tan-
q̄ fur. et. Sequit. Nos q̄ dñi su-
mus: sobrii sūm^o. Apoc. vi. nō

p

Q

R

Cōmuniloquii.

vigilaueris: uenit iāq̃ for: et ho-
ra qua nescia uenit. Debet ergo
quilibet esse paratus oī hora ac si
tūc deberet mori. Ideo enim de
us latere uoluit nos finem nrm
ut tu n incerti sumus qm̃ morie-
mur: semper ad mortem parati
inueniri debeamus: ait Grego.
mor. xij. super illud Job: numerus
annorū p̃rāndio ei⁹ incert⁹. De
bem⁹ autē esse parat⁹ sicut nimi-
stri assidue regi. Luc. xij. Sint
lambi vestri p̃ccien. 2c. Et vos
siles hoībus expectantib⁹ dñm
suum: desiderio uisitis dñe: et
gl̃ie eterne. Seq̃. Vani serui q̃s
cum uenerit dñs eius. 2c. Sicut
enim serui illi describunt acanen-
ti: cohibentes libidinu: et restrictio-
ne et lucernas tenere. i. fulgorem
bonorū operū: expectantes dñm
2c. Sic oēs fideles debent eē. Et
de hoc bñ ibi Grego. li. i. Om̃es.
xxi. Et item debem⁹ esse parati
ad modū mētentiū et colligentiu
in messe: ut paremus nobis
uita eterna. p̃uer. vj. Eade ad
formicaz opiger. Sequit̃ cōgre-
gat enim in messe qd̃ comedat.
Et q̃s quo piger dormio: Sic et
go hoīes in messe mane surgunt
p̃uue colligū: et aī noctē nō di-
mittūt. Sic debz q̃libz fideles col-
ligere manipulos mētorū. Qui
enim colligit in messe: filius sapi-
ens est. et q̃ steris estate: fili⁹ con-
fultorio. p̃uer. x. Jō ps. Cēten-
tes aī uenit. 2c. Et item debem⁹

parati esse ad modū pugnatūm
et certatūm in stadio. Et enim in
p̃uua pugna sum⁹ cū multis ho-
stibus. iō ut boni bellatores sem-
per vigilēs et parati esse debem⁹
ep̃l. vi. Quō est nobis colluctatio
aduersus carnē et sanguinē. s. ad
uersus p̃. incipēs et p̃cces. Luc.
xviij. Quid rex im⁹ ad bellū cō-
tra aliu regē nō p̃l⁹. 2c. Et item
debem⁹ esse parati ad modū ho-
minū debentū reddere rōnem
dño suo de bñficijs perceptis: de
debitis seruitijs om̃missis de pec-
catis cōmissis de p̃ccis et aliarū
rerū abusiōib⁹: et de lucis sp̃s
libus neglectis. Tales enī multū
solliciti sūt: ne si deficiāt puniātur
Luc. xvi. Redde rōnes uillatio-
nis tue: Et q̃d ait xxv. Dñe qm̃
q̃ talenta. Et item debem⁹ iugiter
nos parare ad modū edificatūz
in pp̃ia hereditate: et thesaurizā-
tū. Ps̃l. v. Thesaurigate vo-
bis thesauros in celo. Luc. xv.
Facite uobis amicos de mamōa
iniquit̃. 2c. Cū narrat Barlaam
pontifex exēplū de ciuitate cui mor-
erat: vñ oī anno assumere pro
p̃ncipe: et in fine anni eū nudum
exitari. Cēnēdo autē sapiēs qd̃az
p̃ncipe: et legē audire: trāsmisit
oīa sua ad exitū. Ad qd̃ ueniens
in fine aī inuenti sufficiens. Ci-
uitas ē mūdnam sine nudano et
exposita exēre. Exiit: celij. a q̃
exultati sum⁹: ad qd̃ debem⁹ bo-
na nostra mittere: mittere et p̃nta

Z thesaurizando. Sic debemus para-
re nos ad modum itinerantis et cu-
m ad festum regium et festinare: ne
porta claudat. **2^a Barth. xv. 3** qn
qz virginibz prudentibz: et qnqz
fatias: quaz panis intrauerunt:
olite dō nō quia clausa est ianna.
A Sic debemus nos parare ad
modum spōsari: iugiter stidentibz
placere spōsō suis. **2° Apo. xix.** Ele-
nerūt nuptie agnūt vxor ei⁹ pre-
parante. **2ª Mat. 25** in monte qh
bet occurrit dñs suis: semper d3 eē
parat⁹: eoqz ignoet hora. **Luce.**
xij. 35 et vos estote parati: qua
hora: **2ª Amos. viij.** Prepara f
occurru dei iustis. Et eo studio/
suis d3 se qhbet parare: qñ mor-
te nō est inuenire indutias ad am-
pliorē sparanonē: nec pōt hō p-
longare vitā. **Job. xvj. 13** susti-
stis terminos ei⁹: q ptenri nō pote-
rūt. **1ª vltra** mund ordinatonē ait
ibi Greg. mor. Non enī est in
hoīo ditione pphere spm̄. nec
h3 pteit i die mortis. **Ecc. viij. 1**
de hoc Grego. sup euan. **Amel.**
xij. narrā de quodaz nobili noīe
Lisio q fuit plen⁹ vitay. Qui
ad extrema veniē: apertis oculis
vidit terribiles et nigerrimos spi-
ritus circa seminari sibi et inue-
qz cū raperet ad inferna. Qui ce-
pit tremere: palefcere: et sudare:
ac magnis vocibz iduas petere
et dicere filio suo mōacho: tu me
suscepisti fide tua. et illis clamo-
ribz et algoubz de habituculo

carneo cuius est. De q nimiruz
constat aut Greg. q non propter
se vidit hoc: s3 p nos: vt ei⁹ visio
nobis pteat: qz adhuc vna patia
longanimiter expectat. Et iō sub-
dit. Vos ergo sollicite cogitem⁹
ne nobis inuacuz tēpora tran-
seant: et tūc queram⁹ ad bñ agē-
dum viuere: cū iā appellamur cor-
pore exire. Ad ergo ipa qd fuge-
re tūc nō licet d3 modo cogitari
dū licet. et illa hora nō est: semp
inmēda. **Ecc. xij. 1** Quodcūqz p-
manus tua. **2^a**

C Caplm sextum. De errore v-
lorū q sibi mortē intulerūt.

E qñ error fuit gētiliuz
q mortē est optāda oibz
et q virtutis est siue con-
stantie et magnitudinis: q hō in se-
rat sibi mortē. Quē errorē tangit
Aug. 1. de ci. c. xliij. narrās de vi-
sepulo Platonis: quē ferūt lecto-
li. Platonis: vbi de aie immortal-
itate disputauit: se precipit de mu-
ro dedisse: atqz ita ex hac vita mi-
grasse ad eā quā credidit meliorē
Et ibidez de Latone q se necauit
eoqz sui iuldu glie Cesaris: p-
ut ait Cesar de eo: sicut dicit **Aug.**
1. de ci. c. xliij. epl. xvj. **Alu.**
ma illa nocte: Platonis libru le-
git. cato. posito ad caput gladio
Quo hic i rebz extremis pspere/
rat: aliter vti vellet mori: aliteruz
vi posset. **Seql. q** stricto gladio
ait ad formā. Nihil inqz egistis
s. spem mortem compon vult⁹

Cōmunilōquii.

E postea dilatante. putat ibi. Abi
et refert de alio: quod cum vidisset ma
ne tenent ab hostibus: ferro se tras
uerberant. Et cum queres ubi esset
imperator: ibi inquit se habet. et ibi dicitur
silibus. Et de deo Latone ait Se
ne. cap. 3. lxxviii. dicitur quod die repul
sus est de pfectura luri: et quod non
crepitur erat legit: eodem loco ha
buit ex pfectura et e vna exidere

F Dia enim que acciderat: ferenda
sibi psumit. Querit autem duo Lato
nea abo et uno amator eo. maior
est. Cefoan auncul mione. phoz
pium. Abino nepos ei ingi
dus dictus et viciis: quia vixit se
peinit. Narrat enim ibi. Scilicet dicitur
no gentilibus quod se necauerunt. Sic
de Lucerna. putat. Aug. ubi
dicitur. c. xx. Abi ibi iprobat hunc erro
re. dicitur quod nunc dicitur precepti per
missum repit. ut vel ipsi adipi
scederemortalitatis: et elissi carē
di cauediqz mali nobilipia necē
sferam. Alii et phibitos nos: in
telligendum est. Exodi. xx. ubi lex
ait. Non occides. Nec te nec alium
aut ibi Aug. Et de hoc Iosephus
contionis ad iudeos ibi: putat

G de. li. iij. Molebat enim iudei
aliqui inclusi a Romano seneca
re. Ad quod Iosephus: Nature vin
culo aia cōiuncta est corpi. Quis
ergo aie et corpi deo placitū pu
bermū irrūpe vel dissonare aude
at. Segl. Dei possessio sum deo
serumū debem: quod fuit expecte
mus iperta: quod iudei respiciem v i

H cula: quod fideles ibi depositi cu
stodiam. Non recensem vix hu
ma mun: non refugiam donū ce
lesse. Si hois dicta retycio: pu
meliofina eo. Quāto magis suaf
debenius quod a deo accepimus
Exemplū de Abia: Job. et David
quod ait. Et de custodia aiaz meā
Segl. ibi. Māe lex valida ē: vel
le vluere: nec sibi mortē afficef.
Et p. Depositū dei et aia in corpe
Et si hōis depositū violare: pena
infamie ē: p. magis depositus
dei. Et hō igitur ex magnanimit
tate: quod hō inferat mortē sibi. Et ex
pura fataltate: et errōe credulita
te: ait Aug. vbi. Et ex iterio: cō
scie honor et agore ait phl. Euph.
ix. vi. quod pp malū aliqz ingit v
vere: et iteriū se. Querit enim
mali cū quod p. moit: et fugit. Re
cord. t. eni mlioz et distictui. Se
quit. Nihil amabile hūies panū
l sepsis nec gaudere tū ē: quod se itū
mū. Et hoc facit hō ex hostis
ingestioe: et seducioe: ait Aug.
ij. de sacramentis. parte. xvi. c. ij.
Abi vi. de quodaz peregrino eun
te ad sanctus Jacobum: et p. mis
so a sonja. Cui obuians quidam
venerabilis habuit: iter alia sua
sit sibi. quod nihil magis expedire vi
ro iusto: quod festinanter exire d. vi
ta: et si via alia non desmanu. p.
pua mouet laceffat. Et sic ille ar
repto ferro ingulapit se. Quē in
uentum foeli reduciunt ad vicus
vnde exierant: et hōspiciū accu

Iant. Quis sciens innocentia sua pe-
tita a deo tota deuotione auxilium
Et surrexit q mortuus fuerat: et
narravit gesta: et se ab eo q factu
h^o sibi suggererat asseruit ad tor-
menta deductus: sibi qq sanctum
Jacobum occurrere: et errepit
ad moni iudicis perducum: ut
vite redderetur obuium. Absit
igitur a fidelibus dictus error: ut
scilicet et ex industria ingerant si-
bi mortem.

C Secunda distinctio: De mortis
multiplicitate et terrore.

C Capitulum primum. De mortis
distinctione.

E dictis patet: quod non om-
nibus opanda est mors
sine timenda malis:
eo quod mors peccatorum
pessima. an ha. Et cum

M quadruplex sit mors: putat Aug.
ad Hieronimum. scilicet. Mors corpo-
ris: que est seipso aie a corpore. Mors
anime: que est seipso dei ab aia
per peccatum. De quibus Math.
liij. Dimittite mortuos sepeliri mor-
tuos suos. Mors anime. scilicet. pene-
tus solus ante iudicium: qualis
fuit pena omnis epulonis Luce.
xvi. Et mors corporis: que est post
iudicium in inferno: quod dicitur da-
natus. Tre maledicti. et. Math.
xxv. Omnes hanc mortem debent pec-
cator timere.

C Capitulum secundum. Ad
mors prima. scilicet. corpus est quie-
da malis.

Aniam mortis. scilicet. corpus
debet signere peccator ob
ablationem oium dele-

ctabilium: ob eternitatem omnium
in eternum: ob multitudinem pena-
rum: et desperationem remedio-
rum: et suffragiorum post hanc vi-
tam. Job. xxxi. Diues cum dormi-
erit nihil. et. Unde bene Gre-
go. de hoc. mor. xxiij. exemplifi-
cans de diuine epulose in inferno
sepulchro: de stulto. pponit: hor-
rea dilatare: cui dicitur: stulte. hac no-
cte repleant aiam tuam a te. Luce.
xij. Ideo. sapie. v. Quid nobis pro
fuit superbia nostra. et. Et ad pene
aggravationem: predicta eueni-
unt in pio tempore quo non est
mat. Job. xxxviij. Subito mouet
et nocte media. et. Ibi Gregori^o
mor. xxi. vi. Subitum est quod
ante non cogit. Ideo dicuntur
mori subito: quia non precogitant.

Here enim mors peccatorum pes-
sima: ideo timenda. Ecc. xliij. Mors
quod amara est memoria tua
homini iniusto. Unde et ad ma-
iorem pene aggravationem: qui-
busdam impijs ante quod excant e-
vita ostendit deus penam infer-
nalis. Unde narrat Beda de ge-
nesi Anglo: um de quodam in-
solente: quem infirmantes monuit
rex Beredus ut pferret. Qui re-
spondit: quod tunc non faceret: ne so-
dalet ex hoc sibi postea insultaret
sed cumurgeret in infirmitate fa-
ceret: Infirmitate quoque aggra-

N

O

Cōmuniloquii.

ante lectum monuit eū rex. Qui
ait: q̄ nulla esset sibi vilitas con
fiteri: Eoq̄ duo iuvenes pul
chri intraverūt: quorum vn⁹ por
tabat librum pulcrum: vbi scripta
erant omnia bona que fecerat h
pauca. Postea inq̄ ierant exer
citus malignorum sp̄um: quor
maior: pulchrum librum horrendi vi
sionis: enormis magnitudinis ⁊
pōderis importabilis. vbi scripta
sunt scelera mea terribissima lūe
ris. Qui dixerunt ad illos albos
lunenes. Quid vos hic stantisse
nostrum est. ⁊ illi: verum est inq̄
unt. Ducite eum in cumuluū dam
nationis. Duo igitur percusse
runt me: vnus in caput: alius in
pedes. Et cum se pertingerint. s.
scio moriar: ⁊ portatus a demo
nib⁹ pertrahar ad inferna. Et sic
factum est. Non autē propter se
hoc vidit: cui nihil p̄fuit ait. Be
da: sed p̄ illis q̄ differunt penitet
E. Ibidem legit de quodam sa
bro monacho viuente negligēter
in monasterio. sed sustinebat p̄
pter operum necessitatem. Ser
uabat enī ebrietatē ⁊ alio vltio
magisq̄ nocte residere i officina
sua muentis est: q̄ ad psallendū
tre. Quinfirmatus: ⁊ ad extre
ma deductus vocans fratres ait
videre se i inferos apertos: ⁊ Sa
than demersum in profundū cū
Larpha ⁊ ceteris qui xpm occi
derunt: sibiq̄ locū iuxta eo pa
ratum. Cumq̄ ad p̄miam porta

ret: ait desperans: q̄ sibi loc⁹ nō
erat: vitā mutandi: ex quo vide
ret iudiciū suū esse completū
Et sine vltimo mortis: ⁊ mo
nasteriū est sepulchus. Hoc vidit:
vt desperans de salute: miserabi
lus periret. Sicut ⁊ beatus Ste
phan⁹ vidit celos apertos: vti o
cundius ascenderet. Act. vii. Mo
nuit ergo ipso timenda est mors
p̄mā ⁊ multo magis alie mortes
Mors enī corporis nō est nisi
vmbra mortis: ait Greg. mor. xi.
sup illud Job. xii. Produci in
lucem vmbra mortis. ⁊ est vt s.
nūo ait idē. mor. xi. sup illud Job.
xii. Nec p̄surgit de somno suo.
Mors autē aīe. s. per peccatū ma
gis est timēda q̄ corporis. Mors
enī aīe est. cum eam deserit
deus: sicut mors corporis: cū il
lud deserit aīa. ait Aug. xii. d. c.
c. i. Quāto igitur deus est melior
aīe: tāto peius est: ab eo deserit
q̄ ab anima. Iō sancti sustine
runt mortem corporis: vt vitaret
peccatū. Unde Susanna Dan.
xii. ait. Melius mihi est absq̄
opere incidere in manus vestras
q̄ peccare in p̄pectu vstr.
Cap. tertiu. Qualiter mors
sc̄da timēda est bonis ⁊ malis.
Qualiter autem timēde
sunt alie mortes siue. s. pe
ne eterne solus animę:
siue aīe ⁊ corporis: quarum vtra
q̄ of mors secunda: p̄ ex verbis
Aug. xii. d. c. c. li. Abi ait. mors

P

Q

R

prima animā nolētem pellit. secūda animāz volentē in corpore tenet. Ideo sempiterna mors: quādo nec viuere poterit anima: deū non habendo: nec carere volens suo corpora moriendo. Ideo illi. ite. in fi. Mors secunda est: quā nec anima viuere dicenda est: q̄ vita deo alienata erit: nec corp⁹ q̄ ceteris dolubus subiacebit: ac per hoc duntaxat: q̄ morte finiri non poterit. Quā dūre autē & dure sunt mores iste: p̄ ex tormento tūm multitudine: eternitate: continuitate irremediabilitate: & ex p̄petua demonū societate: & sub eis reclusionē. Ideo apoc. xx. dicitur q̄ diabol⁹ iussus ē: & stagnū ignis & sulphuris: ubi bestia & pseudo prophē cruciabunt die ac nocte in secula. & super omnia erunt di- re pene ex separatione a dei visio- ne: & sancto: um societate: aut. Cal. so. super. Math. Omel. xxv. **T** Multi gehennam abhorrēt: ego autem casu illius glie multo amatores gehēne pena atō. Se- quitur. Decem milia q̄a ponat ge- hennam: ubi tale dicit: quale ē a beata glia excedere. a xpo audire q̄ non noui vos: inculari: q̄ exu- rientem vidimus nec cibauim⁹. Certe decem milia melius est su- cinere fulminat⁹: facies illā mā- suensimā videre: a nobis auersā & tranquillā illius oculum nō fe- rentē videre nos. Ideo signāter of. Math. xxv. Ite maledicti in

ignem. In hoc enim quod dicit ite notat a visioe di separationis. In hoc qd̄ ait: in ignes eterni: pena- ruz iusticiari magnitudo & mul- tudo. Apoc. xx. Infern⁹ & mors multi sunt in stagnū ignis: h̄ est mors scda. Predicator: ergo vi- uim⁹ horret eos q̄s alloq̄t: ad de- ctas mores timendū: & ad vite correctionē. ut eas euadant. Quā enī vident. s. voluptates: cupiditas est: & ambitiōes: non ledet a mor- te secunda. Apoc. ii.

C Capitulum quartū. De morte san- ctorum & eius preciositate.

Stamus autē mors san- ctōrū sit preciosa in sp̄s- chu dei & merito appeten- da ob diuine visionis felicitatem post hanc vitam: prout ait Apo- phyl. a. desiderium habēs dissolut⁹ & esse cum xpo: tamen vtr iustus conformet se voluntati diuine de- viuendo vel moriendo. Eū seq̄ ibi. Permanere in carne: necel- sariū. ppter vos: Sicut habetur de beato Bartho. Et licet vir in- st⁹ sp̄s cū xpo regnare p⁹ mortē vtr enī iust⁹ sp̄s in morte sua. p- ner. xvij. Quā dicebat pph̄a ille op̄atō. Numeri. xxij. Bonas animas mea morte iustorum. Tūc enī liberat de cello: & intrat he- reditatē. ps. Cum dederit dilecti- suis formā: ecce hereditas domi- ni. Et tūc nascitur glorio. Pro- pter quod dies mortis sanctorum dicantur natalia. Job. xi. Cū te

Cōmuniloquii.

**consumptum putaueris: oleris
ut lucifer:** Unde Sen epistola. xvij.
loquens de virtuosis: **vi. q. mora
eius eterni natalis est dies.**

**Capitulum quintum De terrore ele
ctorū in morte: et de hostis annig
infestatione.**

Amen morte imminentes
timere debet: et se studio
suis iustis pparare. Job.

Nec operat de tribus vicibus

**Ubi Greg. mor. xvij. di. q. cum
de oibus iustis divina iudicia per
timeant: tunc tamen vehemen
ter hoc metuunt: cum ad soluēdū
carnis debitum venientes: distri
cto se iudicio propinquare cernunt.**

**Et tunc timoratio: q̄to rectri
butio eterna vicinior. Ubi et Sal
uator solutioni carnis appropin
quans et membrorum suorum spe
ciem seruans: factus in agonia: p
latus orare cepit: non pro se. sed
mentis nostre certamen expressit
morte appropinquante. Sequitur.
Considerandū: q̄ nec hoc q̄des
sine aliquo reatu est: quod lauda
biliter gessimus: si re nota pieta
te iudicemur. Iō 3a. Nō intreo
in iudicium cum seruo tuo dñe.
Etiā cor. iij. Nihil mihi consci
sus. Jac. i. In multo offendit n
oēs. Etiā. Iō. i. Si dixerimus: q̄
peccati non habemus: nos ipsos
seductum. Quid facient tabule:
si irent colūne? Hic quomodo
virgulta imobilia stabunt: si pa
uoris hoc turbie celi quatunur?**

**Job. xvi. Colūne celi cōstremis
cunt et pauis ad nūis eius. Et
merito quis tunc timere debet:
tunc propter peccatorum multi
tudinem et ignorantia iustificatio
nis de illis ut tacitum est. S. num
propter bonos factorum impuri
tatem. Ibi xliij. Omnes iustine
nostre quasi paxim menstruante.
Job. ix. Si lotus fuero quasi aga
num. Sequitur. Tenuis sordid
tingeo me. Mala enim nostra
pura mala sunt. sed bona nostra
non sunt pura bona: Hic Greg.
mor. vi. in fi. Job. xxvij. In q̄
habnat lux. ubi Greg. mor. xxi.
The laudabili vite hominum. si re
mota pietate iudicemur: quia vi
de ante oculos iudicis placere se
suspiciatur: obuiatur. prouerbio
ru. xxvj. Nolo homo poterit in
telligere viam suam. Ecc. ix. Ne
scit hō an amore vel odio dign
sit. xc. Et Grez debet quis timere
ob iudicio inflexibile equanem
gelas enim et furor viri non parcer
in die vindicte. prouer. vi. Et Gre
bz tunc timere propter hostiū in
sidiantium fraudulentia: q̄a sicut
cruenta bestia affuit brō. Et dñi
no: ut euas emparet: vel terret
tunc enim homo securus bz esse
Unde legit in vita beati Ber. q̄
cum infirmaret: et extremus tra
here sp. si videret: affuit Sathan
iprobis: accusationibus cum pas
sano. Qui ubi omnia persecutus
est: et vitro dei pro parte sua respō**

denum sunt in bil terris respō
dit. Scietoz: non sum dignus: nec
propia meritis possum regnū
celorum obtinere. Ceterū. Supl
C et iure illud obtinens dñs meus.
liberuario iure patrie: iure pas
sionis: mihi aliter horum dona
bit. Ex cuius dono illud mihi vi
dicans iure: non confundo: Et
in hoc confusa hostia absque:
vtr ut in se reuerfus: quieuit. Ip
se enī hostia calcaneo semper in
sidiatur. i. finit horum. Den. iii.
Capitulum sextus De sancto
rum qualitate: et meditatione in
morte.

Sanctommq; anteq fan
tu: morte imminente time
re debeant: confidere m
bēt et sperare in deo: et iugiter co
gitare de statu in quo sunt. Et si q
obvenerint de his que agere de
buerant: et q; uturi sunt ad tribu
nal eterni iudicii. corā eo de om
nibus responsuri. Ideo de beato
Aug. legit in vita sua. q; ante pro
ximum diē obitus sui: libros om
nes a se dictatos et editos recen
sum: et quēcūq; in eis recognovit
aliter q; habet ecclesiastica regula
a se fuisse dicta vel scripta: tu ad
huc vsum ecclesiasticum huius sci
ret: correcta sunt adeo: et librum
vni retractationū fecit. Et lib
dem legit: q; iussit psalmos paul
ticos q; de pnia inferibū pōi ad
panctem: quos et legebat: et legē
do iugiter flebat. Et ne intentio

sua ab aliquo impediret: ante see
nie decem dies q; e corpore exi
ret postulavit: ne quis ad eum in
grediret: nisi tñ hoīa quib; me
dici intrabant: vel cu sibi refectio
inferret. Qd factum est. Si ergo
tantus sanctus sic fuit studiosus
ad corrigenda que coram debue
runt: et sic in oratione assiduus: et tā
solicitus: ne etiam intenu a dñi
na contemplatione impeditur
q; magis q; libet alius d: be et
in huiusmodi studiosus: Moraz
enim mortis: valde sanctum mu
runt. Unde in vuis patrum h. i.
parte. iij. ait. abbas bēdus. Et ref
res timo. Et na ē: qñ aia egressu
ra est d eo poro. Et ita quando oc
cursurus sum deo: Tertius quan
do contra me pferenda est insa
Sequit ibi. q; Theophilus epūo
moxurus ait. Beatus eo abbas
Arcent: q; semper hanc horam
ante oculos habuisti. Et parte. xi.
dē q; abbas Aghaton quādo fu
it morturus tribus diebus man
sit immobilis apud tenēs oculos:
Ad quē ffrco: Abba vbi eo. Qui
rūdit. In cōspectu omni iudicii
alliso. Qui fratre? Et tu pater m
meo? Et ille. Laboravi semp q
potui vtrūq; in custodiendis mā
datis dei. Et homo fuit: et nescio
si placuerunt opa mea corā deo
q; aliter sunt iudicia hominū al
ter dei. Nec pefumo: nisi cū re
nro ad deum. Cūq; vellēt am
plius interrogare ait. Nolite mul

Cōmuniloquii.

Cum loqui q̄ occupatus sū. Quo
dicto: mortuus est in gaudio. Jō
seglit. **B**enior esto semp ex-
tus iuxta ne obliuiscaris eterni in
dicti: ⁊ n̄ erit delictum in aia tua.
Capitulum septimū. De angelor
aduentu ad sanctos morientes:
⁊ de reuelatione glorie.

An illi ergo ⁊ timēt mor-
tem vt dictum est: ⁊ ta-
men morte appropin-

quāte gaudēt ob sp̄e dūne visio-
nis: ⁊ liberauōis ab ergastulo exi-
lii. ⁊ peregrinationis: ⁊ a fastidio
huius vite mortalis exēplo apo-
stoli. **P**h̄l. i. vt dictum est: ⁊ exē-
H plo Joannis euangeliste. qui de-
siderauit ire ad conuulsum eter-
num cū fratribus suis: et exem-
plo aliorum sanctorum. Ideo po-
tēdū de custodia. animam meā
Vnde sanctis mouentib⁹ fiebāt
reuelationes de sua gloria ad eor
confortationē. Sicut ait Grego-
rius. dialo. de paupere paralitico
qui pauperibus erogabat q̄qd
de elemosina habere poterat. Et
in doloribus gratias agens lau-
dibus dei vacabat. Qui mouē-
tis affantib⁹. Nū auditis q̄te lau-
I des resonant in celo? qui mori-
tuo est: ⁊ mira fragrantia reple-
ti sunt omnes vsq; post ei⁹ sepul-
tūram. Similiter Gregorius. super
euā. li. i. ⁊ mel. xv. di. de scis mi-
litaribus. Sicut de Romula: ad
quā in morte uenerūt duo cho-
ri quasi vni plallentes: ⁊ quasi se

minere respondentes et de Cassia
que ait in exitu. Recedite: xp̄us
venit. Sicut enī damnatio q̄bus
dam ad cūculum pene oñse sūt
damnationes sue: vt dictum est
supra: sic sanctis: ad augmentū
glorie reuelant eterne remunera-
tiones sicut predictis.

Capitulum octauum. De vel-
litate habēdi viros sanctos i mor-
te astantes.

⁊ tyrānica hostis sce-
rū arceat: ⁊ hō ofonī
h⁹ adiuuēt: expedit mor-

tiē h̄e circa se fideles ⁊ factos
ait Greg. super euan. li. i. ⁊ mel.
ix. de quodam moribus peruerso
in quodam monasterio. Cui cas-
us in extremis fratres affarēt: clama-
uēt. Ecce draconis vates suus ad de-
uorandum. Cui cum fratres vi-
cerent: signum crucis in pame-
nti: respōdit volo me signare s̄
non possum: q̄a a dracone bra-
chia mea comprimunt: ⁊ tam ca-
pi absorbit. Et cum hoc dixis-
set pallens ⁊ tremens: fratres ce-
perunt orationi vehementer infi-
stere: ⁊ oppressum a demone pre-
cibus adiuuare. Et ille subito ait
Deo gratias. Ecce enī ad oratio-
nes v̄stras fugit draco q̄ me ce-
perat. ⁊ mor feruluram se deo: ⁊
verum monachū esse deuouit.
Et vultus dispositione: prolixus
ei⁹ vultu plixior cegritudo purga-
uēt. Idatet ergo orationum effica-
cia in fugando demone. necnō

et uitas sanctorum vtroque affi-
sum circa morientes. Ideo unus
quisque procuret: eos habere in
morte.

¶ Tertia distinctio. De qualitate
eorum que morientibus profunt.
¶ 1. aplm pami. Quantum pñt
pompe exequiarum vel loca sepul-
turarum.

¶ Predicatio patet aliq-
liter quomodo se de-
bet homo preparare
ad mortem in tota vi-
ta sua: et specialiter q-

N liter se debet preparare in inente
morte: et se habere in ipsa morte
quis ea que sequuntur mortem: qua-
lia sunt curatio funero: conditio
sepulture: pompe exequiarum ma-
gis sunt viuorum solatia q- defun-
ctorum subsidia. si enim aliquid
prodest in ipso sepultura. pompo-
sa et preciosa: obertu pio vñs aut
nulla aut Aug. de cura agenda. p
mortuis post principiu. Ebi nar-
rat de corporibus sanctorum mar-
tirum ignibus crematio: et cineri-
bus protectio in Rhodanus flu-
uio: qualitercunq- coru me-
mona relinquere. Quod dñm
mo est pñt: ut vñscent xpia-
ni in confitendo xpm: cum hac
vitaz contemnerit: multo fortis
sepultura. Unde legit in vñs pa-
trum li. i. parte. xix. de impio ho-
non hie sepulto: et de iusto solita-
rio a seris comesto. Et cuida de
hoc admiranti dixit angelus: q-

q- impius habuit partem boni
opus in seculo recepti in sepul-
ra mercedem: et q- alius modici
habuit culpe: recepit hic pena in
ferarum comestione. Et ibi d- ma-
tre cuiusda virginis impia et ho-
non hie sepulta: et de patre iusto
vñter sepulto: ppter eandem eam.

¶ In autem mortuo profuit in ec-
clesia sepeliri: Aug. ibidem que-
rit et determinat: q- si defuncti sup-
plicationes que sunt pro mortuo
ia recta fide ac pietate: pnto: q-
nil proderunt spiritibus eorum
quorum in locis sanctis exanima-
ta corpora ponentur. Ideo et si
defuncta mulier de qua loquitur ibi de
siderauit in basilica marie corp-
filij tumulari. sig d- creditis illi
animam meritis mariti adiun-
ta: hoc quod ita credidit: supplica-
tio quedam fuit: et hoc profuit si
quid profuit. Et q- ad idem sepul-
chrum recurrat animo: et filium
precibus magis magisque comen-
det. Adiuuat defuncti spm non
mortui corporis locus: sed ex lo-
ci memoria viuus matris affectus.
Item Aug. l. d. c. lxx. item in
patre: vbi ait: q- exequia pom-
pe et hñs sunt magis solatia vi-
uorum q- subsidia defunctorum.
Non tamen vt ait ibi contem-
da et obicienda sunt corpora de-
functorum maxime iustorum: qui
bus itaq- organo ad opera bona
sua est spiritus sanctus. Et d- aut
antiquorum iustorum: summa est

Comuniloquii.

ficiosa pietate curata sunt: & ex-
 ge celebrate: ac sepultura promi-
 sa: ut de Abia & eius vxore: de
 Jacob & Ioseph: & de Tobia qui
 commendatur propter sepulturaz:
 & etiaz corpus dñi legitur hono-
 rifice sepultū. & sic de alio. Nec
 auctoritate aait Augu. non hoc
 admonent: q̄ iussit vllis ca-
 dauerbis fieri. sed talia pietatis
 officia placent deo ad fides resur-
 rectionis alitruenda. ac sic de Au-
 gu. et Greg. iij. et al. bñ de sepul-
 tis in ecclesia. Sicut de sanctimo-
 niali q̄ carnis habuit plentiam
 sed lingue proccitatem & turpi-
 loquium: Que cum esset sepulta
 in ecclesia: ipsam est nocte custo-
 di ecclesie: q̄ corpus illius añ al-
 tare per medium seccabat: & pars
 superior igne cremabatur: altera re-
 manente intacta. Cum combu-
 stionis signum in crastino appa-
 ruisset in marmore. Ex quo patz: q̄
 his quibus peccata non fuerunt
 dimissa: ad vltimum iudiciū lo-
 ca sacra tunc non possunt. Ibi
 dem etiam narrat de diuine in ec-
 clesia sepulto dato precto. Et no-
 te apparuit sanctissimus martyr i
 cuius ecclia corpus humatū erat
 custodi ecclesie diceno. Die episco-
 po: ut projiciat hinc carnes has se-
 renice quas posuit. Quid nisi fece-
 rit: die trigesima mouet. Quā vi-
 sione nuntius ille nuntiat episcopo
 licet esset rursus admonitus. Die
 v̄o trigesima ep̄o rediens ad le-

ctum incolumis inoptata mor-
 te defunctio est.

¶ Cap. ij. De modica cura quas
 habebant antiqui de sepultura.

Et talibus s̄o non mul-
 tum curabant saneti. Si-
 cut legit in vino patrum

li. ij. parte. xv. De abbate Eusebio
 cui dixerunt discipuli. Quid pa-
 ter faciemus: q̄ nescimus mor-
 tum sepelire? Quibus senex Me-
 scienso mittere fune in pede meo
 & trahere me in montem? Et cum
 esset spiritum traditurus vidētes
 eum sententiā dicit. & tu pater ti-
 meo mortem? Et ille In veritate
 timeo & timor q̄ hoc hora mihi
 est fuit semper in me ex quo fac-
 tus monachus. Et sic in pace ge-
 uit. Qualiter enā p̄i parū cura-
 runt de sepultura ait Sen. de trā
 quillitate animi. c. xvij. et. q̄ cum
 tyrānus minaret mortem & in se-
 pulchram Theodoro pho respō-
 dit. & te in p̄i: si pulca meo in-
 teresse an super terraz: vel sub ter-
 ra putrescam. Et de hoc eodem
 Sen. de remedijs fortitudinis. In
 sepulchro facies. i. dicit aliquis. Cui
 ille facitis iactura sepulchri. Si ni-
 hil sentio: nihil ad me pertinet in
 sepulchro corporis pena.

¶ Cap. m. iij. De varietate p̄sue-
 tudinum apud gentiles de corpo-
 ribus mortuor.

Et varijs s̄o p̄suetudini-
 bus gentiliuz circa mor-
 tuos recitat Idem. p.

S

T

V

X

Ioustantiū dī. q̄ quidam scilicet
Bassagere cognatos ⁊ propin
 quos deuorant dicentes: honesti
 us ⁊ rectius ē ēre ⁊ a se potius q̄
 a vermibus comedātur. Alij vō
 canibus exponunt eōs. quos ad
 hoc nutriunt. Alij suspendunt in
 pambulis quos diligunt. Idē nar
 rat Tull' p̄mōtū. u. q. i. bi ait:
 de Diogene qui se iussit proieci
 inhumatum feror: ⁊ olueribus
 asserens: q̄ non sentient: ferarū
 lamias nil obici. Similiter de
 Anaxagora: a quo cū quereretur
 an corpus suū dūcē vellet in pa
 triam: rēdit: nihil sua interesse tā
 tūdem vndiq̄ rē ad inferos.
 Qualiterq̄q̄ autem de genib⁹
 fuerit: fideles ⁊ si exhibeant p̄s
 officia in sepulchro ⁊ cumulanōe
 fidelū: ⁊ licet sit p̄mō: q̄ cō ex
 hibetur: ⁊ q̄ velint honorifice
 sepeliri: tamen de supradictis. i.
 de preparatione ad mores: ⁊ de
 recta cogitatione ⁊ affectione in
 morte dē cū cura vt dicitur: sum
 me vigilādo: vt sit recta fides: fir
 malpeor: ⁊ perfecta charitas: cū
 vera p̄ia ⁊ alijs que dicta sunt.
Caplin. iij. De necessitate re
 stitutiōis ⁊ consecrōe testōrum.
 Iustus autem provideat
 q̄ perfecte faciant testa
 mentum de omnib⁹ sa
 tisfaciēdo ⁊ restituēdo si q̄ sint
 iniuste ablata. Nec considant in
 posteris. Unde narrat Beda de
 gestis Anglorū libro. iij. de Tur

seo viro nobili qui exutus a cor
 pore rucitus est ab angelo in altū
 ⁊ dictum est sibi: vt inferus aspi
 cietur. Et aspiciens vidit valles te
 nebrosas: quatuor ignibus suc
 centas. Cui querēti que esset val
 lis: ⁊ qui ignes responsū est: q̄
 vallis est mund⁹: ⁊ quatuor ignes
 quatuor peccata que mūdus cō
 sumit. Quorum primus ē ignis
 mendacii. q̄ homines non im
 plent que in baptismo p̄miserunt
 Secundus cupiditatis: q̄ mun
 di diuitias amori celestis antepo
 nunt. Tertius discordie ⁊ dissen
 sionis. Quartus impietatis: cui⁹
 inferiores spoliatur. Qui ignes
 adimant: illi appropinquarent.
 Et vidit demones in ignib⁹ vo
 lantes: ⁊ bella instruere ⁊ scotos.
 vni⁹ quisq̄ eorū tacta iūc ruitas
 super euz. Qui recognouit: q̄ v
 sumentuz mortui hominis acce
 perat. Quam cū angelus in ignē
 pliceret: ait demon. Sicut bona
 peccatoris recipitis: sic de penis
 etus participes esse debetis. Cui
 angelus. Non propter auaritiā
 sed propter animam saluandam
 eam accepi. Et ait angelus illi.
 Quod incendisti: hoc arsit in te.
 Anima tō reuersa ad corpus: si
 gnus incendiū vbi sit periculu in
 humero ⁊ maxilla. Si ergo tan
 tam periculu penam iste pro mū
 ra quam modo predicto accepe
 rat quid fiet de illis qui aliena ra
 piunt nec restitunt. Cui⁹ hoc ē

C

D

Cōmuniloquii.

E prouideant pro se fideles crecu-
tores deum timentes: et coram an-
tibus diligentes: ne cōtingat illis
quod accidit militi. de quo legat
in vita Caroli magni. Qui cum
laborans in exercitiis precepisset
cuidam sanguineo suo: et equus
suum venderet: precium pro ani-
ma sua daret: ille equus vendito
pro centum solidis: ego in volu-
ptatibus suis expendit. Cui post
triginta dies mortuus apparet
ait. Quia inuisti elemosinam re-
tinuisti: scias me fuisse in tartaria
triginta diebus: et quoque in loco:
de quo ego egressus sum scias cō-
ponendum: et me in paradysum
intratus. Et ille culgistrum tremule
clamoris demonum quasi leonem
et luporum factus est magnus in
aere: et viuis raptus est. Post duo
decim autem dies inuentum est
corpus eius in fastigio cuiusdam
silicis distante ab urbe quatuor
diebus. Intelligantur autem sane
verba predicta: nō quod ex infer-
no egressus in paradysum: sed for-
te locum penalem vocat inferna-
lem: aut quod raptus in simbolo de
xpo. Descendit ad inferna id est ad
sinu Abrahę quod erat pars inferni.

Capitulum quintum. Quot
modis iuuantur anime defunctorum
Dneantur etiam mortui
m rī: vt in testamento suo
dimittant de bonis suis
illis qui possunt eis prodesse post
mortem: quales sunt pauperes xpi

Quatuor enim modis anime de-
functorum soluitur: vt dicitur. **L**it. x.
q. ij. s. Aut oblationibus sacerdotum.
aut pccatorum carorum. Aut elemosinis
Aut ieiuniis cognationum. **M**a-
xime quę iuuantur sacre hostie
oblatione: ait Gregorius. **l**it. vii. c. vi.
quod post mortem solet iuuare ani-
mas sacre hostie oblatione. vbi nar-
rat de muliere qui fuerunt adiut
sacra oblatione. Sicut de quodam
qui in captiuitate relictus. pro quo
sui certis diebus sacrificium offer-
rebant: quibus diebus eius vin-
cula soluebantur. Qui post lon-
gum tempus reuersus cognouit
quod illis diebus pro se sacrificium
offerretur. Cōsimile narrat Be-
da de gestis anglorum libro. iij.
de quodam rapto et religato: qui
habebat quendam germanum
abbatem: qui celebrabat pro eo
estimans ipsum mortuum. Qui
nullis vinculis religari poterat ho-
ra tercia. Et querens ab eo cau-
sam respondit: quod tunc frater
suus pro eo celebrabat. Qui pos-
tea rediens narravit fratri: quod ta-
li hora eius vincula soluebantur
Si ergo sacra oblatione tantas ha-
bet efficaciam in viuis: credendum
est: quod magnam habeat in libera-
tione animarum a purgatorio pro
quibus offertur: et ex intentione
offerentium putat sibi explicat bñ
Gre. narrat de muliere liberatā vt
uorum suffragio post mortem.

Capitulum sextum de statu

defunctorum varietate et quibus
profunt viroz suffragia.

Et autem sciatur: qui pos
sunt iuuari: et bonorum suf
fragia post mortem: et q

non notandum: qd ut ait Augu.

enchiridion. c. lxxxviij. et de cura
agenda p mortuo: est quida mo

dius viuendi non tam bonus: vt

ista non requirat: nec ita malus:

vt non sibi profint post mortem:

et est ita bonus: vt ista non requi

rat: et est iterum ita malus: vt nec

ista valeat adiunari post mortem.

Damnatus ergo no nuatur suf

fragiis viuorum. in purgatione

existentes iuuantur: cum ipso an

tem regnantes: predictis non in

dignant. hec Augu. Et a loco pri

mo nulla liberatio expectada: qd

damnati cruciabuntur die ac no

cte in secula seculorum in stagnis

ignis et sulphuris. Apoc. ij. Quo

rum ignis non extinguitur: nec

vermis moritur. I. sal. v. d. Qui

bis dicit dominus: Ite maledi

cti in ignem eternum. Mat. xxv.

Et secundo loco: possibile est li

berano et animarum purgatio. i.

cor. iij. Sic tamen scilicet saluabi

tur quasi per ignem. Et de hoc lo

co peruenitur ad pausionem ani

marum: ait Gregori. iij. dial. c.

xxxv. Et post tertio loco scilicet

in regno celorum erit eterna bea

titudo: quando. i. quilibet electus

intrabit in gaudium domini sui

Tunc eni gaudentes intrabun

in gaudium. non gaudia in no

ris: prout ait Ansel. in li. prologo

gion in fine. Quatum autem erit

glorie condonatio assistere: pntes

dei vultum cernere: put ait Gre

go. super euan. lib. ij. C. mel. xxiij.

Ibi eni erunt beati in festo et gau

dio eterno. ait Augu. super Jo.

C. mel. xxviij. Deo scilicet mei: al

sius dei gaudium: sine fine eter

nuat: sine labe sinceritatis: sine nu

be serenitas. Et de hoc Aug. vi.

de ci. in fine. Quata erit felicitas

ubi nullum erit malum: nullum

deum bonum. Segur. P. eris

cte vacabimus: pfecte videbim

q ipse est deus: qui est finis et

tum et dierum: et ipse est finis om

nium desideriorum. Qui sine fi

ne videbit: sine sanguine lauda

bunt. Hoc munus: hic affectus

hic actus proculdubio erit ois

sicut vita eterna cois: Et ait ibi

Aug. Beati enim qui habitant in

domo tuam in seculum seculi lau

dabunt te in se. Et in hoc finis

premissae collectionis.

¶ Fluctiois huius operis ad p

dicatores supplicatio.

¶ Qui ergo minores pre

dicatores: pmissa digni

respicere: et inde occasio

nem conferendi sumere: cuius va

rijs hoibus vultus: que vicia sua

radit: coragat charitativ: que

obmissa sunt negligenter: supple

ant pfecte: que sunt superflua en

denter diminuant provide: et in

Cōmuniloquii.

dulgeant predictorū collectorū
pensando eius affectū in colligē
do predicta puerilia ad dandam
occasionem predictoribus. et re
coguent: q̄ ad mensam taberna
culi non solum ponebant phiale
sed etiam ciani. Exodi. xxi. Quia
non solum in doctrina sacri elo
quii sunt exhibenda magna et ar
chana que debeāt: sed etiam par

na que quasi per gustum noticiā
prestant: ait Grego. mor. ii. Ex
plo etiam pharisei qui primo ru
dia tradiderunt. Sic ergo inspi
ciens processum huius collectio
nis: subtiliora: doctiora: et vtiliora
Saluatoris nostri grata stude
ant adinuenire.

Fine Cōmuniloquii Joannis
Calensis.

Incipit prologus in compen-
dilo quui de vita illustriū philo-
sophorum: et de dictis moralibus
eorum: ac exemplis imitabilib⁹
etiam a fratre Joanne valen.
ordinis fratrum minorum.

Am enīz de-
beamus apes
imitari: q̄ flo-
res ad mel fa-
ciendum et do-
neos carpunt
et deinde quic-

qd attulerint deponūt: ac per sa-
uos digerūt: v. aut. Gen. epistola
lxxviii. Et illud Virgilii libro. i.
Enē. Et liquenta mella. Stripant
et dulci distillant nectare cellas
Sic aut Scī. ibi. quicunq; ex di-
uersa lectione agimus: separare
debem⁹. i. distinguere. Et Scī. n.
distincta seruātur prout aut ibidē.
Ad imitationem igitur apio pie
dictos flores colligentes: collecta
sunt dicta philosophorum genti-
lium illustriū n. notabilia: et predi-
cabilia: et exempla imitabilia: que
sunt quasi quidaz flores: et imitē-
do et precauēdo notos errores
in hac collectione. unde non in-
cōgrue potest dici compendilo-
quium de vita et dictis illustrium
philosophorum. Et vt melius se-
quētia elucescant: videntur eo-
rum distinctio a enim phy-
losophi erant illi. an per phylo-
sophiam: idco

Prima: pars est de philoso-
phia in generali.

Secūda: de hoc nomine phiā:
et de professione philosophica in
comuni.

Terna: de successiōe philosofo-
rum illustriū et principalium:
ac vita eorū.

Quarta: de vita quorūdam alio-
rum philosophorum minus fa-
mosorū: ac dictis eorū.

Quinta: de multiplicibus perfe-
ctionibus philosophicis.

Sexta: de tribus secūda pncipali-
bus philosophorum.

Septima: de septem artibus sci-
licet liberalibus: et quadrualib⁹
in generali.

Octaua: de poētia et apologorum
inuentoribus.

Nonā: de abutentibus ipsa phi-
losophia.

Decima: de locis in quibus sta-
dia phiē specialiter floruerunt.

Prima pars sunt decem
capitula.

Primūz capitulum: quid est
phiā diffinitue sine descriptiue.

Secundū: de sua diuisiōe in par-
tes pncipales.

Tertius: de simbolica descriptio-
ne in specie mulierio.

Quartū: de eius eminentia et
dignitate.

Quintū: de ei⁹ effectu et opatiōe.

Sextū: de nūmōda ei⁹ vilitate

Septimū: de debita ei⁹ acq̄sitiōe

Octauū: de philosophandi fine.

Nonus: de recto vsu philo.
Decimus: de eius abusione.

¶ Secunde partis.

¶ Primum capitulum: de hoc nomen
philos et eius origine.

Secundum: de philica professione.

Tertium: de philosophica veste
et indumento.

¶ Terte partis sunt distinctio-
nes sex.

¶ Prima: de successione philo-
sophorum in comuni.

Secunda: de Diogene et ei^a vita.

Tertia: de Socrate et vita eius.

Quarta: de Platone.

Quinta: de Aristotele: et ei^a vita.

Sexta: de Pythagora: Hi enim
fuerunt principales phili. Ideo
plura legunt de eis in libro phi-
losophorum.

¶ Prime distinctionis.

¶ Primum capitulum: de duob^{us}
generib^{us} philo: et de septem. sept
enimbus et eorum successione.

Secundum: de Solone philo et ele-
gibus eius ac studio.

Tertium: de Anaxagora: et ei^a vir-
tutibus.

Secunde distinctionis.

¶ Primum capitulum: de An-
tistene magistro Diogenis.

Secundum: de vita Diogenis et
eius virtutibus scilicet voluntaria
paupertate: rigore animi: pietate.

Tertium: de refutatione munerum
Mercedis: et q^{od} potior eo sit.

Quartum: q^{od} fuit filius dissimor-
talibus fm Sen.

Quintum: de voluntate renoca-
di seruus: et q^{od} fortuna sua melior
fuit q^{am} regia persarum.

Sextum: de patientia eius. i. in
iurijs sustinendis.

Septimum: de patientia eius et ani-
mositate in captivitate.

Octauum: de eius patientia in do-
loribus sustinendis.

Nonum: de patientia eius in edo-
matione victorum et interiorum
concupiscentiarum.

Decimum: de sua veritate in ar-
guendo alios: nulli aduando.

Undecimum: de eius compassioe
malis aliorum.

Duodecimum: de varis ei^a vitiis.

Decimūtertiu^m: de sua disputatioe
cu^m Anipatre de rex venditione

Decimūquartū: de eius honore
et sua legatioe ad senatū romanū

¶ Terte distinctionis que est
de Socrate et eius vita.

¶ Primum capitulum: q^{od} qdam spi-
ritus fuit eius comico.

Secundum: de eius studiositate
et humilitate in adiscendo.

Tertium: de virtutem eius mul-
titudine: et maturate.

Quartum: de mirabili eius pa-
tientia in multitudine expugnatorum.

Quintum: de patientia eius in su-
stinendo rixas vxoris et familie.

Sextum: de patientia eius in su-
stinendo ab alijs illatas iniurias
et de moderantia eius.

Septimum: qualiter iniunctis suis
et molestis externis.

Octauum: de contemptu pom-
parum secularium.

Nonū: de utilitate sacre doctrine.

Decimū: de eius rectitudine in in-
dicando.

Endecimū: de contemptu deo-
rum pro quo et passus est.

Duodecimū: de sapientia eius in
consilio dandis.

Decimūtertium: de egregia sen-
tentia eius ac dicto.

Decimūquartum: de constan-
tia ei^a in morte: et de his que cir-
ca eum in morte acta sunt.

Decimūquintum de somno eius
ante mortem.

Decimūsextū: de honore ei^a post
mortem: et de punitione suorum
accusatorum.

Decimūseptimū de eius etate.

Decimūoctauū de eius respon-
sione querenti de sepultura.

Decimūnonū: quo tempore suū
natio et mortuus.

Trigesimū: quod tres fuerunt vo-
cati Socrates.

Quarte distinctionis que ē
de vita Platonis.

Primum capitulum: de origine
eius: et de his que circa eū
derunt post eius ortum.

Secundum: de somno matris.
de eo: et de eius nomine.

Tertium: de sua peregrinatione p-
acquirenda philosophia: et studio sitate.

Quartum de triplici eius aduen-
tu in Siciliam.

Quintum: de eius abstinentia et

monificatione carnalium voluptatum
Sextum: de contemptu omnium
mundialium ab eo.

Septimum de edomatione pas-
sionum interiorum.

Octauum: de maturitate eius in
exteriori conuersatione.

Nonum de eius gratitudine pro
beneficijs.

Decimum de veritate eius in do-
cendo: et quare Aug. preculu pla-
tonem alio philo.

Endecimū: de eius ipse et etate.

Duodecimū: de veritate in li-
bris eius contenta.

Decimūtertū: de elegantib⁹ dicto-
nis et sententijs et eloquentia.

Decimūquartū: de audacitate eius
ad habendum libros alienos.

Decimūquintū: de salubri con-
silio et docimento in morte.

Decimūsextū de opinionibus
circa mortem eius.

Decimūseptimū: de honore
sibi exhibito post mortem.

Quinte distinctionis que est
de vita Aristotelis.

Primum capitulum: de origine
Aristotelis et parentibus.

Secundum: de sua etate que fuit
Athensar: et qui adheſit platonis.

Tertū: de eius honore apud pri-
cipes et profecti.

Quartū: Quasi contradixit pla-
toni: et per quod in quibusdam.

Quintū: de inmoderantia eius
in loquendo: et scribendo.

Sextū: de eius studio sitate: feri

philos: et libris.

Septimus: de etate qua mortuus
est: et de prole: et discipulis.

Octauus: de ingenio eius: et studio
Heronum: de eius eminentia: qua
sibi nomen phi appropriatur.

Decimus: de eius industria: et or
dine in docendo discipulos.

Undecimus: qualiter sua studio
sua ad agnoscendum naturas ani
malium.

Duodecimus: de subtilitate: et bre
uitate librorum suorum: et quare
sic eos edidit.

Decimutertius: de amicitia
habendi libros alienos.

Decimiquartus: de absconsioe
librorum suorum in monte.

Decimiquintus: de cupiditate glie.

Decimiserius: de enigmatis
suis in moralibus dictis.

Decimiseptimus: qualiter pre
muniuit Alexandrum a puella ve
neno nutrita.

Decimioctauus: de sollicitudine
sua pro republica.

Decimnonus: de discretione
eius in iudicando: et eligendo su
bi successorem.

Eligesimus: de morte eius.

Eligesimunprimus: de alio di
scipulo Platonis: et de apuleo:
et eius sententijs.

Eligesimusecundus: de Fenocra
te: et virtutibus ac dictis eius.

Eligesimutertius: de phedrone.

Eligesimiquartus: de Gorgia.

Eligesimuinquidus: de Teopha

sto: et eius dictis.

¶ Serie distinctionis q̄ ē de
vita pythagore: et eius dictis.

¶ Primum caplm: de origine
sua: et q̄ fuit auctor Italicorum
philosophorum.

Secundus: de peregrinatione
sua p̄ pbia querenda.

Tertius: de quere eius et honore.

Quartus: de honestate vite sue
cum discipulis: et q̄ erant eis om
nia cōmunia: et de eius industria
in docendo.

Quintus: de zelo eius: et sollici
tudine in emendando alios.

Sextus: de eius industria in pa
rificando alios.

Septimus: qualiter musicam
aduenit.

Octauus: de egregijs eius dog
matibus: et dictis moralibus.

Nonus: de profectu discipulor
sub eo.

Decimus: de errore suo.

Undecimus: de contemptu deo
rum ab eo.

Duodecimus: de morte eius: et
honore post mortem.

¶ Quarte partis que est de vi
ta aliorum philosophum.

¶ Primum caplm: de Carnay
de phio: et eius studiositate: et ani
mositate ad disputandum.

Secundus: de democrito: et eius
operibus virtuosis: studiositate
ac patientia.

Tertius: de Thocrate.

Quartus: de democrito.

Quintum de Ippocrate.

Sextum de Democrito: de quo p
tis qualiter sunt mundialium cō
tempor: et qualiter excecavit se:
et de eius constantia.

Septimum de Zenone: qualiter
omnia contempsit: et de vite sue
honestate.

Octavum de philosopho Iloypo
pugnante cum dolore.

Nonum de Thauro philosopho.

Decimum de philosopho Storco
in tempestate: de quo Ang. li. ix.
de ciuitate.

Undecimū de publico: et ei⁹ egre
gus sententijs.

Duodecimū de Fauorino: et do
cumento eius in nutrimenta in
fantum.

Decimumtertium de philosopho
reddente cām non eluendi vel
sistendi: et de recitatione consue
tudinis Virgilij.

Decimūquartum de nobili sapiē
te dante cōsiliū lacedemonijs.

Decimūquintum de Chylone et
eius dictis.

Decimūsextū de Marco Tulio

Decimūseptimū de Seneca.

Decimūoctauum de Boetio.

**¶ Quinte partis que est de p
fectionibus phisicis.**

**¶ Primum capitulum: de eorum
perfectione et detestatione vicioꝝ
Secundū in carnalium volupia
tum mortificatione.**

Tertium in munditiam vitia
rum contemptu et abdicatione.

Quartum in bonorum et excellē
tiarum: despectu et conculcatione.

Quintum in passionum interna
rum: edomatione.

Sextum de eorum cōuersationis
et gestus maturitate.

Septimum de eorum sedula stu
diositate.

Octauū de simonā moderatōe.

Nonum de philosophica distin
ctione a ciuili humanis: et an
philosophi debeant interesse cō
uiuio sine phia: et de lingue co
heretione.

Decimū de philosophica curia
litate.

Undecimū de eorum perfectōe
in virtutibus politis.

Duodecimū de philosophica pa
nencia in exilij relegatione.

Decimūtertium de eorum patien
tia in iniuriarum percellione.

Decimūquartum de vacandis
vel ocij debito vsu: siue de ritmo
si ocij vacatione.

**¶ Sexte partis: q̄ est de secis
philosophorum.**

**¶ Primum capitulum de illis
in general.**

Secundum de peripateticis.

Tertium de stoicis: et eorum opi
nionibus.

Quartum de Academicis: et
eorum opinione: ac reprobatione.

Quintum de epicuris: et dictis
eorum: ac sententijs.

**¶ Septime partis: que est de
atribus liberalibus.**

Primum capitulum: de illarum utilitate: et quomodo conferunt ad philosophiam que ordinat ad mores.

Secundum de coaptatione septem liberalium artium ad septem planetas.

Tertium de grammatica specialiter: qualiter ordinari potest ad virtutem: vel ad eius opera.

Quartum de logica qualiter potest adaptari.

Quintum de rhetorica.

Sextum de Geometria: et eius adaptatione.

Septimum de Astronomia.

Octavum de Arithmetica.

Nonum de Musica et eius adaptatione.

Decimus qualiter philosophi ex scientiis speculativis eliciebant ea que valebant ad morum ordinationem.

Octave partis que est de philosophia siue poesis.

Primum capitulum: de illa in communi.

Secundum de Virgilio: et eius operibus mirabilibus.

Tertium de arte poetica: et poetis in generali.

Quartum de quibusdam famosis poetis: et eorum epigrammatibus.

Quintum de iuventoribus apologetorum ad expressionem veritatis: et de quibusdam apologis.

Sextum qualiter tales Apologi dici et narrari absque mendacio possunt.

Nona pars est de octo modis abutendi philosophia. Quorum.

Primus est error opinioni. Secundus: fallaci seductione hominum.

Tertius arrogancia et timore philosophandum.

Quartus turpitudine vite et operis.

Quintus de ordinatione virtutum imbricarum concomitantium.

Sextus vanitate curiositatum.

Septimus cumulatione librorum in eis confidentium.

Octavus pompositate verborum sine operibus.

Decime partis que est de locis in quibus floverunt studia philosophorum.

Primus capitulum de felicitate illorum temporum.

Secundum de Aitpenia et eius nomine ac nobilitate.

Tertium de consuetudine civitatis in repellendo impatientes et protervos a studio.

Quartum de arrogantia philosophi contra legem condicione.

Quintus: qualiter floverunt studia Rome.

Sextum de translatione studii versus parisiensem: et quo tempore: et a quibus translatus est.

Septimus de nominatione illius civitatis.

Octavum de eius idoneitate ad opus studentium.

Nonum de vaticinio Bertrami de translatione studii versus oxoniensem.

Et in hoc finis huius collectio-
nis. de qua sic Iano Epō.

Incipit prologus.

Am ex vna
gentium: et
opib⁹ virtuo-
sis eorum: me-
ris et argu-
mentis imper-
fectio fidelium

minus perfecte viuendum: at-
tente Ilara. c. xij. Erubescet sydo-
re mare. Sup quod Gre. mor.
primo post paucipia. In sydone
inquit figuratur stabilitas sub le-
ge positam: et in mari vita genti-
lium. Erubescet ergo sydon ait ma-
re: quia ex vita gentium arguitur
vita sub lege positorum: atq; ex
actione secularium confunditur
actio religiosorum: dum illi pini-
tendo nō seruant que in precep-
tis audiunt: et isti viuendo etiam ea
custodiunt in quib⁹ nequaquā mā-
dato legalibus astringuntur. hec
ibi. Gentem enim que leges non
habent: sed ea que leges sunt fa-
ciunt: ipsi sibi sunt lex. ro. ij. Ideo
opere precibus auxi: in hac colle-
ctio: dicta notabilia philosopho-
rum: et exempla virtuosorum: inabi-
lia recolligere: h³ sim phic igna-
tus: a perfectione plica alienus:
sermone imperitus: ad iuniorum
tamen simulationem: et incitationem:
et ad vultu erubescen-
te ducit

ad gl'am inductionem: in minus
habentibus volentibus predicator
phos imitari: et ad elationis cor-
dis arroganter repletionem: ac
humilitatem in vito perfectis ex-
hortationem: et quia magna et
ardua operentur propter deum:
non inde extollantur: cum audi-
unt et legunt gentes exercere ope-
ra perfecta: prout possunt esse per-
fecta sine fide operante per dile-
ctionem: et multa sustinere. ppter
honestatem: vel gloriam humo-
nam. Sic enim quasi arguit Au-
gu. v. de ci. c. xviij. postq; enim
narravit magnifica que contem-
pserunt: mirifica que gesserunt: et
terrefica que sustinuerunt roma-
ni principes pro republica custo-
dienda et promouenda: quasi pclu-
dit. Proinde per illud imperiū
latum tanq; vltimū: tan-
torum virorum virtutibus pre-
clarum et gloriosum: et illos in-
tenti merces quam querebāt est
reddita: et nobis proposita necel-
sario: cōmonitionis exempla: et
si virtutes quas iste vicijs sunt
similes quas illi pro ciuitate ter-
rene gloria tenuerunt: nos p dei
gloriosissima ciuitate non tenue-
rimus: pudore pangamur: et si te-
nuerimus: superbe non extolla-
mur. Hec Aug. cū scilicet mira-
et magna illi fecerunt: sicut exem-
plificat ibi: et hoc pro gloria terre-
na. Item Crisost. super Mat.
omel. xviij. ante si. Excogitate ita

Cquit grecorū philosophos: et ille
sciens q̄sio suppliciosinus digni
q̄ leges diuinas transgredimur:
quando ille quidem pro destrue
da deformitate humana: decent
milia fecerunt scilicet bona opa:
vos autē neq; idem studiū tribui
tis pro celestibus. **H**ec ibi. **N**on
ex temeraria presumptione: nec
ex vana consuetudine: nec ex anibi
tiosa ostentatione: dicta et exēpla
philosophorum sunt hic collecta
sed ex causis dictis: et ad edifica
tionis spiritualis occasione: om
mutendo noxios errores: inanes
questiones: et inutiles philosophi
cas opiniones. ut eis dicit Sen.
epistola. cr. non est quod mirens
ex eadē materia luto queq; studi
is apta colligere. In codex plato
bona herba: querit. canis lepores
ciconia laceriam. Sic in Cicero
nis libro hinc deprehendit philo
logus: hinc grammaticus: hinc
philosophus. **A**lii enim ab alio
curam suam transferunt. quasi di.
Quilibet deprehendit q̄s arti sue
cōuenit. Sic igitur omissis cu
riofitandis philo: que sunt edifi
catoria et proficua ad morū cor
rectionem: saluatoris grana illu
strante et strigente hec colliguntur
Vniuersam enim philosophiā
Socrates ad corrigendos com
ponendosq; mores flexisse me
moratur. ait Aug. viii. de ci. ci. i.
Sic et sancti fecerunt in libro su
o autentia. **V**niuersam enim

egregia philosophorum dicta: et
extrema exempla inter sacras suas
sententias. Sicut Aug. in libro
de ciuitate: et alio libro. Et **H**ie
ro. 5. Iouinianū et in epistolis so
is. unde ipse **H**iero. epistola. ix.
dicit q̄ David exiit de manu
hostis. Solue gladiū: et rapui ei
pprio mucrone trucidat. i. Re.
xvii. In figura scilicet q̄ philo
phus dictio proprijs conuincitur.
Unde ait ibi **H**iero. q̄ philo figu
ratur per mulierem capitiū: cu
ius caput subacta: pilr: et ungues
amputanda: et sic docenda in cō
iugem. De qua **H**ier. xxi. **I**ō ibi
Hiero. Quid igitur mirū: si ego
sapientiam secularem propter ve
nustatem eloqui: et mēbroz pul
chritudinez: de ancilla et capitiū
israhelie n̄ facere cupio: et q̄quid
in ea mortuū est. ydolatrie: volu
ptatis: erroris: ac libidinem vel
presando vel rando et inutis pu
rissimo corpori: immaculatos ex
ea genero filios domino deo sab
baorib: laborib: meū in familiā
xpi crescat. **H**ec ibi. vbi enu me
rat multos de sacris doctoribus
qui vli sunt philosophia seculari
ad ecclesie vitiatē. Et si quis ob
ciatq; idem sanctus **H**iero. ob
ciat ad tribunal xpi: et ibi verbe
ratus adiurauit: se nūq; lecturū
libros infidelium: putipse ait ad
Enstochi. epistola. lxxviii. posset
dici: salua melior sententiā optā
do non asserendo: et q̄ sacra scri

phra fuit interpretanda eodem
 spiritui quo condita: sicut ipse in-
 sinuat epistola. xxxv. Ipse ergo
 deus impleuit spū suo: vt eē scri-
 pturę sacre veritas interpretator:
 et fidelis expositor: et vt eaz inter-
 priaretur debito sermone: sacre
 scripture congruente. vt igit non
 consideret in sapientia humana
 vel seculari eloquentia: sed tota
 inniteretur spiritui sancto. et vř
 sa scriptura sacra exprimeretur:
 et exponeretur nō eloquentia ca-
 riosa: sed sermone cōi et simplici:
 q: vt ait Grego. in plogo morali
 um: per sacra eloquia ab eoz tra-
 ctatoribus: instructuose loquacita-
 tio semper studiose compescitur:
 dum in templo dei nen. nō plan-
 tari phibetur. Eius. 36 dispē-
 sanie premunit eundem deus:
 et cohibuit: ne studio phie secu-
 laris superflue vacaret. Sicut
 et ignarron scientie secularis et illi-
 teratos elegit ad apostolicam di-
 gnitatem: et euangelice predica-
 tionis dispensatione: vt quicqd
 magnum esset et facerent: ipse in
 eis esset et faceret. ait Augu. xliij.
 de ci. c. xlvij. qui tamen verita-
 tes contente in libris gentiliū
 quas deus eis ex summis sua do-
 nitate reuelauit. Deus enim reue-
 lauit eis. Ro. i. possint assumi ad
 illuminationē animarū: et expřsio-
 nem testificationem: ac pfirmā-
 tionem veritatum contentarū in
 scriptura sacra: sicut eis deseruiē

tes et ad morum correctionē. nul-
 lum est inconueniens. Moyses et
 filij israel abstulerunt aurum et ar-
 gentum de egypto. Exo. xi. in fi-
 gura: q: sacerdotes possunt assu-
 mere liberales disciplinas et sul ve-
 ruatis aptas: et quedam morum
 pcepta cōmēta: sicut ait Aug.
 ij. de doctrina xpiana ante fi. et si-
 cut exemplificat Hierony. dicta
 epistola: et lxxij. de multis doco-
 ribus sic facientib. vnde Iulia.
 apostata volens subuertire eccle-
 lesias dei interdixit filijs galileo-
 rum cultum saluatoris: poetarū
 rhetorum: et philosophorum le-
 gem disciplinā. Proprio inge-
 pugniam puerbium verbera-
 mur. Ex nostris armat conscri-
 ptionibus: nō bella suscipiunt
 put dicitur. ij. histone triparte.
 Ab vilitatem enim talium disci-
 plinarum in recte videntibus: eo
 voluit prohibere. Exemplo ergo
 factorum doctorum: quedā mo-
 rum pcepta: et quedam veridē
 ca dicta: ac edificatoria exempla
 illustrium philosophorum ipsa
 veritate que omnem hominem
 illuminat illustrant: ex ipso ad-
 totorlo: ad eius honorem: et sue
 veritatis attestationem: ac edifi-
 cationis animarum occasione.
 hic colligantur et scribantur. Et q:
 dicti philosophi per ipsam phi-
 losophiam: deo eis reuelante sue-
 runt illustrati: et nobilitati: phi-
 losophia eis accepti nō Platone

Cōpendiloquiū.

nobilem sed fecit: ait Sen. epla. xlv. ideo primo psequendum de philosophia: secundo de vita: de etio et exemplis philosophorum. Et habet iste tractatus decem partes: et prima pars continet decem capitula.

¶ Primum capitulum: quid sit philosophia diffinitive siue descriptivē.

¶ Secundum de sua divisione in partes principales.

¶ Tertium: de symbolica descriptione in specie mulieris.

¶ Quartum de eius eminentia et dignitate.

¶ Quintum: de eius effectu et operatione.

¶ Sextum: de multimoda eius utilitate.

¶ Septimum: de debita eius acquisitione.

¶ Octavum: de philosophandi fine.

¶ Nonum: de recto vsu philosophie.

¶ Decimum: de eius abusione

philosophia sū rem et nomine interpretationem.

Arca primū:
notāda q̄ di
uersimode de
scribitur phi
losophia. Et
enim philoso
phia amor sa

plente: ait Aug. iii. de ci. ci. Et
idem dicit Boe. in arismetica:
Et idē Aug. ii. 3. Achademico
vlt philosophia est cognitio entia
sū q̄ entia sunt. vel diuinarum
hōmanarumq̄ rerū cognitio
ait Damasc. in logica sua. c. xlix.
Huic vltimē diffinitioni addit
Gundisalmus lib. de oxi san
ctorum cū studio scilicet bene vs
uendi. Item philosophia est stu
dium corrigende mentis: vel ap
petitio recte rationis: vel studium
virtutis au. Sen. epla. xxix. vbi
multi de hoc vel philosophia ē
assimilatio deo sū q̄ possibile ē
ait Damasc. vbi. 3. vbi. 3. vbi. 3. vbi. 3.
sū Platōne i phedrone: redit
et cura: studium et sollicitudo mor
tis. i. mortificationis carnalium
desideriorum. ait Alpharabius
de diuisione philosophie: et Gū
disalms vbi. 3. vbi. 3. vbi. 3. vbi. 3.
est. sui ipsius ad homie cognitio
vel assimilatio operibus gloriosi
et subtilis perceptio veritatis. ait
Alpharabius. vel philosophia
est honestas vite: studium bene

¶ Incipit pars prima que est de
philosophia in comū.

¶ Capitulum primum. Quid ē

K

fluendi: mediatio mortis: ait
Rabanus de naturis rerum. li.
iiij. c. liij. vbi ponit alias diffini-
tiones. Et de quibusdam harum
diffinitionum. Papias. vel phi-
losophia est amor pulchritudinis
aut. Augu. 5 Ethadementicos li. ij.
vel philosophia est disciplina re-
rum que vere sunt: suamque immor-
talem substantiam continentur. Et
Pythagoram: ait Augu. libro vi
da scol. vel philosophia est oium
rerum humanarum atque diuina-
rum ratione plene instructio.
¶ Sed in autem nominis inter-
pretatione: philosophia est amor
sapientie: ait Augu. viij. de ci. c. i.
vbi ait. Ypsum nomen philosophie
si latine interpretemur: amor sa-
pientie profectum. Et fuit inuen-
tus a Pythagora: ait ibi. c. ij. Nam
cum antea sapientes appellarentur
qui modo quodam laudabilis vi-
te alij prestare videbantur: iste
interrogatus quid profiteretur: phi-
losofiam se esse respondit id est
studiosum vel amatorem sapien-
tie: quoniam sapientem profiteri
arrogantissimum videbat. hoc ibi.
¶ Idem. iij. confessionum dicit: quod
philosophia nomen est grecum:
et dicitur amor sapientie. Idem li-
bro de ordine. plus est amator ve-
ritatis: nisi mentatur nomen. So-
phiam enim id est sapientiam amans:
philosophus est. ait comentator.
ethic. i. Idem dicit Zulus tuscu.
q. ii. v. post principium. Et idem

Aug. i. da scol. vbi bene dicit hoc
Consimilibus modis diffinitur
philosophia siue describitur a mul-
tis. Sed hec ad plene descriptio-
nem sufficient.

¶ Capitulum secundum. De divi-
sione philosophie: et quibus mo-
do dicitur.

¶ Quoniam predicta de-
scriptiones sunt philoso-
phie diuersimode acce-
pte: ideo videndum est de diuisio-
ne philosophie: et supposita diuisio-
ne philosophie multiplex: data ab Au-
gustino. lib. de diuisione philo-
sophie: et supposita diuisione de-
ta a philosopho: in naturalem: me-
taphysicam: et ethicam: et philosophie:
sive in speculati-
uam et operatiuam libro. i. solum
hic de diuisione eius. per diuisi-
onem a sacris doctoribus agitur. Ait
enim Aug. liij. de ci. c. iij. quod phi-
losofiam Plato distribuit in
tres partes scilicet moralem: que
in actione versatur: naturalem
que contemplationi deputata est:
et rationalem: que verbum distin-
git a filo. Idem Aug. epistola.
xxxij. ad Hierosolym. Idem Augu-
go super Eccle. in principio: vbi
ait. quod apud gentes philosophos
primo ethica: secundo philosophia
castitio theoria: que est eadem cum
metaphysica. Speciali tamen
persequitur Augu. super angelicam
hierarchiam in principio: et ibi ait
quod philosophia apud gentes in

Cōpendiloquii.

Ntres partes secatur scilicet logica
que vim modiq; ratiocinationū
veri ac falsi iudicium assumptū:
Ethicam: que modum viuendi
rectum: et discipline formam fm
virtutū instigata disponit: et theo-
ricam: que sola verum in oi quod
est et non est scrutari elegit. Et hu-
ius sunt ptes tres scilicet mathe-
matica: que speculatur visibiles
rerum visibilibus formas: philo-
sophica: que scrutat iusibilem
visibilitū causas: et theologia: quā
vocat metaphysicam: que con-
templatur inuisibiles substantias
et inuisibilem substantiarum in-
uisibiles naturas. Preedicte igit
distinctiones conueniunt philoso-
phie: aliter et assercepte. **O** Unde
ad eundem dictorū et dicē-
dorum: notandū q; plia rēat q;
dupliciter. vel prout dicitur no-
bilissima scientia nobilissimarū
rerum. et sic appropatur scientie
nobili apud philosophos que of-
fima philosophia. Ipsa enī est
nobilior q; alie scientie. Et debz
dici philosophia proprie: Sicut
ostendit philosophus. i. matha-
phice. vnde philosophia est ars
arum: et disciplina disciplinarū
aut Alpharabius vbi. ē. vel dicit
philosophia communiter: prout se-
rēdit ad logicas de quib; supra
Et sic vniū cōmuniter nomine
philosophie. Vel of philosophia
simplex modus viuēdi et rudis
contenitus necessarijs ad susten-

tationem: ait Sen. loquens de ta-
li philosophia bene epla. xcij. vbi
ēē. q; philosophia est q; bene vl-
timus. Sequitur hanc philoso-
phia iudico non excogitasse ma-
chianones tectorum super te-
ra surgendum: nec vana pifet-
um: nec clauem nec seram. et q;
quid aliud est quarte signū. Et
sic de omnibus curiositibus vi-
te humane. prout prosequitur ibi
Unde ait. Felix illud seculum qd
ante archuectos et architectores
fuit. Ista enim nata sunt. nascen-
te luxuria. Seqt. Omnia ista. i.
edificiorum curiositates: et bonū
delusitates: et vestium luxurio-
sitate. hominum sagacitas non
sapientia adinuenit. prout ibi pro-
sequit. plire. Vel philosophia of-
studium virtutis: vel studiū cor-
rigende mentis: vel amor sapien-
tie vere: et put dictum est. ē. Et fz
hanc acceptionem loquunt phi-
losophi de philosophia que mo-
reo corrigi: vna ordinat et regit.
affectus internos cohibet et do-
mar. Sen. epla. xcij. vbi multum
de studijs liberalibus et partibus
philosophie. ait Liberalia semp
studia dicta sunt q; i. homine li-
bero digna sunt. vnum enim stu-
dium vere liberale est. quod libe-
rum facit. i. sapientie sublimē: for-
tem magnanimum. Seqt. Qua-
re liberalibus studijs filios eru-
dimus: nisi quia virtutē dare pos-
sunt: et quia animum ad accipit

dam virtutem preparant. Et post
Quatuor esse artium genera pos
sidon^o ait. Sunt enim vulgares
et sordide. Sunt ludere. Sunt pue
riles. et sunt liberales. vulgares
sunt q manu opificum constant
et ad instruendam vitam occupa
te sunt. Ludere sunt que ad vo
luptatem oculorum et aurium te
dunt. Pueriles sunt etiam aliqd
habentes simile liberalibus. De
artibus quas greci nostri liberales
vocat. triuiales et quadriviales
et exemplificat ibi. Solo autem
liberales sunt. imo et verna di
cam libere qbus cura virtus est.
Ex his patet q philosophi loquunt
de philosophia que est studiū vir
tutis. et otium est. Unde ipa est
pro artium: disciplina disciplina
rum aut alphasaribus et hiis. Et
est viciū munus deorū. et disci
plina disciplinarū fm phos: ait
Polierat^o. li. viij. c. v. Quia et
artes. triuiales et quadriviales q
pueriles vocat Sen. valent ad
hanc phiā lz n ptes ei^o ppte mai
festor Sen. dicta epistola. xl. q
multa adiuvant nos: nec tamen
sunt partes nostre. Sicut cibis
adiutorius est compositio: nec tamē
est pars corporis. Sic enim geo
metria necessaria ē philosophiē:
sicut faber necessari^o geometrie:
qz scilicet sibi preparat instrumē
ta quib^o utit in arte sua. Et sicut
iste nō ē pars geometrie sic nec
illa philosophiē. s. vltimo modo

dicte. Et sic de alijs talib^o artib^o.
preparant eis aliqua quibus phi
losophia virtutis prout exemplifi
cat ibi. Similiter epistola sequit
scilicet. xxiij. vbi loquitur de phi
losophia et eius partibus dicit: q
philosophie tres sunt partes scilz
moralis que componit animum
naturalia que rerū natura serua
tatur: et rationalis que verborū
ppietate erigit in structuram:
et argumentationes: ne pro veris
subrepant falsa. De quarum sub
diuisionibus prosequitur ibi bñ.
vnde ait. Nec philosophia sine
virtute: nec sine philosophia est
virtus. philosophia enim est stu
dium virtutis. Coheret enim in
ter se philosophia et virtus. Nō est
ergo dicta philosophia: comēpla
tionis gratia: sed et boni fiamus
ait Sapientis ei^o i. j.

¶ Capitulū. iij. De symbolica
descriptione philosophiē que de
scribitur sub mulieris typo.

Consequenter psequēdus
est de symbolica phiē de
scriptione. Sub typo. n.
et similitudine mulieris describit
a philosophia: sicut et sapientia p
mulierem figuratur puerbi. viij.
Dic sapientie: soror mea cor: et pu
dentiam voca amicam tuā. An
Boet. pmo de consol. c. d. descri
bit philosophiam sub specie mu
lieris dicens: q sibi visa ē mulier
reuerendi admodū vultus: ocu
lis ardentibus: et sic de alijs orna

S

T

Cōpendiloquii.

mentis et decedisse. Que descriptio
qz egregia et vilis est: eius expositi
ones subscribantur. Sub specie
mulieris aut antiquis expositio
sine comētor philosophia desi
gnatur: qz emollit animos ad feri
tatem: vel qz lacte nutrit minus
rdoneos: vsqz assidere scilicet egria
Dec enim sunt opera sapientis
mulieris. Nec visa est supra ver
ticiem: qz de deo tractat: vel quia
in capite sedes eius. Reuerendi
vultus: qz facit philosophos reue
rentes. Oculi ardentes. Oculi
philosophie sunt rō qz pceptis reo
corporales: intellectus quo per
cipit incorporalia. Qui dicuntur
ardere seruire inuestigandi et in
telligendi. Vltra cōem hominū
valentiam perspicacibus: qz vltra
sensum comunē et ymaginatiuū:
et expressiuū: et estimatiuū pe
netrant intelligibilia. Colore vni
do atqz inextingui vigoris: quia
eloquentia venuste ornata: et sine
el o maturbtorico: et qz nemo at
tingit secreta philosophic. qn ali
quid reseruat inuestigandum. Est
plena: vt non crederetur nostre
etatis: quia scilicet vigore valida
et maturitate plena. Stature am
bigue discretionis. et. qz aliquā
do agit de regimine: et preceptis
morum: vt in ethica: aliquando
de archanis ecclesiarum: vt theolo
gia siue metaphisica. Hic o
pulsare celus et. qz vsqz ad cogni
tionem creaturā tendit. Domi

nam intus frustrabatur: qz ad
eam attingendam perfectior desit
humana intellectus. vestes te
nissimis filis id est rectis senten
tiis. Subtili artificio. i. mō con
posito et ordinato in procedendo
Indissolubili modo. cui nō pōt
dici. vel per vestes artes triu
les et qdruales signant. Quam
sola manibus tenebat. i. suo arti
ficio cōposuerat. veluti fumosā
ymaginem: rōne obscuritatis. Ca
ligo quedam neglecte vtustatis
obduserat: negligētia. i. et ignorā
tia veterum. In extremo margi
ne. In supremo eto. theo
rica et prauca et inter literas gra
dua. ascendendi et scia in sciam
Eandem vestem: violentior scia
dant manus: qz vnam sciaz sine
alia perfectam quidā putant. De
extra quidem libellos. sceptrum si
nistra gestabat: qz sapientibus de
bet regimen: et studium principa
lius: et ideo in dextra libellos. De
bet enim p̄sidentia instruere sub
ditos per sapientia et rebelles ca
stigare per disciplinam: tō sceptrū
in sinistra. Nec vt vidit poeticas
mulas nostro thoro assistentes:
et senecas meretriculas. i. sciētiā
lucratiuā: cōmota est. indigna
tione. Sed in extrema parte le
cit. i. in intellectu rōnali. Pa
ma eni para potest dici cognitio
sensualis: que disponit et preparat
Secunda cognitio ymaginatiua
Tertia cognitio intellectualis: in

q̄ sedet philosophia vera. **B**er-
to ergo philosophia descripta est
sub typo mulieris mō dicto. **L**ō
similiter sub typo mulieris descri-
bit eā **Macrobio** libro primo
Saturnalium in principio dī. q̄
ipsa est tanq̄ censoria quedam
et verecūda materfamilias: vt ob-
cetur infra. **C**um ergo philo-
sophia sit nobilitate ingenua: q̄
silia dei. Omnis enim sapientia a
domino deo est: et cum sit seueri-
tate incorrupta. nihil enīz eōiq̄
natum incurrit in illam: sap. viij.
et sit venustate speciosa: q̄ specio-
sior sole. sap. viij. Et sit veris diu-
tius opulenta: Infinitus enī the-
saurus est. et sap. eodē. c. et sit re-
gnit etiam p̄duana: et recte vici-
tis ea: ad regnum ductura: ac vi-
tine amicillie impetratua Sap.
viij. Amicos dei et prophetas cō-
stituit: merito vir scolasticus ve-
dei eam sibi dispensare: et amare
euz ea habitare: et multiplices fi-
lios id est bona opera generare:
vt vere dicere possit illis sap. viij.
Hanc amant: et exquisiti a iuue-
tute mea: et questui: eam sponsas
assumere: et amator factus sū for-
me illius. **S**ed eō: multi ma-
lunt: sibi desponsare scemico mie-
retriculos. i. lycuratūo scientias:
De quibus **Boet.** vbi. d. dicit: q̄
signantur per mulierem: garulā
vagant: quietio impatientem: cū
ornatu meretricio iuuentem ir-
ruentem: et illaqueantēz procer-

biorum. viij.

Capitulum quartū. De phie
dignitate: preciositate: et honore:
apud antiquos.

Inde videndū de phie
dignitate sine iprecabili
preciositate et honore. **I**p-

sa enim vera phia que est amor
sapientie: vel studium virtutis: vt
dictum est: preciosior est cunctis
opibus: prout dī de sapia. puer.
ij. Ideo gentiles cum nihil sine
nutu numinum crederent facien-
dam vnū tamen quasi dei deo-
rum: et principem omnīū excole-
bant. i. sapientiam. Et hoc tō: q̄
ipsa oibus preest. **I**nde et phi ve-
tereo. sapientie ymaginem prefo-
ribus omnīū temporū pingi ve-
dere censuerunt: ait **Pos.** l. iij.
c. v. Et de phie preciositate **Sen.**
hene epistola. xxiij. **Quo** dubi-
tat inquit: qn deorum immortaliz
munus sit: q̄ viuū: phie. q̄ bñ
viuū. Itaq̄ tanto plus huic
nos debere certum est quasi dijs

q̄to maior est beneficium beata
vita q̄ vita. Et certe deberet: nī
si ipsam phiaz dijs tribuissent. Se-
quit. **Diuis** vnū opus est: de
diuino humanisq̄ vera innēti-
re. **I**ta hac nūq̄ recedet religio
iustitia: pietas: et omnis alius cō-
muni et tutū pietatū inter se q̄-
rentium. **H**ec docuit colere diu-
na humana diligere: penes deos
impetū habere: et inter homines
consolū: q̄ aliquam diu inulo-

X

Z

Y

A

Compendio loquii.

latuꝝ mansit anteqꝫ societatem
suam dilaſſet. Sequit. De
illa phiſa loquor. que nullum bo-
num putat niſi quod honeſtum
eſt: que nec hominibꝫ ne fortune
muneribus deleri poteſt. Cuius
hoc preciuꝝ eſt non precio poſſe
capi. hec ille. Unde ꝛ eius nomē
ſacrum ꝛ venerabile eſt. ait Se-
neca epla. xv. Et ob hoc phiſ. pro
ipſa acqꝛenda ꝛ aduſcenda: om-
nes mundi epulencias conſuſerit
omnes ſeculares excellentias cō-
temperunt: omnes carnales de-
ſinas abdicarunt: ſoli philoſophie
ſtudio vigilaſſime ꝛ ſeduloſime
vacauerunt. prout dicitur infra:
vbi de ſtudio phiſorum. Et hōc ſo-
lam exgſierunt. ꝛ de hoc Tullius
ꝛ auſ. q. poſt principium ꝛ ponēdo
ſimilitudinem: qꝫ ſicut in merca-
to celebrato apud grenam: ſic ꝛ
in vita. Illuc enim veniebant ali-
qui cauſa glorie: aliqꝫ cauſa pecu-
nie: aliqꝫ eo ꝛ rari illa pro niſi lo-
boretica veniebant vt inuenerēt
ſtudioſius naturam rerum. Sic
ꝛ in viſa. Sunt enim quidam qꝫ
ad vitam veniunt: ꝛ in ea laborāt
ob nobilitatem: corone: aliꝫ cauſa
lucꝛyꝫ vendendo ꝛ emendo: aliꝫ vt
intueant ſtudioſius rerum nām
qꝫ poſſūt appellari ſtudioſi ſapie:
ſive phiſi. Unde anaxagoras inter-
rogatus cur natio eſſet: oſenſo
eclō ſyderibusqꝫ monſtratio nū-
diſſe ſeruit. Quid horum omniuꝫ
contemplationeꝫ: ſicut dicit Cal

edius ſuper primū librum Ethic
mei Platonis. ¶ Ideo Alēx
der magnus: cum quaſi totū or-
bem ſue ciuitati ſubieciſſet: male-
bat tamen excellere in phiſa qꝫ in
temporali poteſtate. prout ſcripſit
Ariſtoteleſ magiſtro ſuo: cum au-
diant libros a ſc. editos in vul-
gus deueniſſe. ſicut ait. Au. geli.
li. xx. Nam qua re inquit alia pre-
ſtare poterimus: ſi ea que a te ac-
cepimꝫ: omniuꝫ pro: ſuſ cōta ſiant
cum ego quoqꝫ doctrina antecire
malim qꝫ copia aut opulentiſſe:
Ideo abſolubile ſuit apud phiſo-
ſophos: qꝫ vita ignobilis ꝛ dege-
neres appellarent phiſi: ſturpan-
tes ſibi ſanctiſſimum nomen: ale-
x. geli. li. ii. iii. prout patet in
fra. ¶ Merito ergo phiſa eſt excel-
lens ꝛ precioſa:ꝫ omniū veneratio-
ne digna. Sine ipſa enim ꝛ eius
ducatuꝫ: ac regimine: nulla tem-
poralia bona proſunt. puer. xxi. ſ.
Quid prodeſt ſtultis habere diui-
tias: cū ſapiētiā emere nō poſ-
ſit. Et de eius excellētia Tullius
li. de offi. c. i. Quid eſt inquit pre-
ter deos optabiliꝫ ſapiētiā: qꝫ ſ-
ſtantius qd hominū meliꝫ: qd di-
gnius. Hanc qui expetūt: phiſi no-
minant. Nec qꝫ aliū eſt phiſaꝫ
ſi interpretari velis qꝫ ſtudiū ſa-
piētię. Et ibi bene de hoc. De-
nio ergo acqꝛēda vera phiſa me-
rito appetenda.
¶ Capm. quintū. De multiplici
effectu ꝛ operatione phiſe.

Consequenter prosequitur
dus est de phie effectu et
operatione. Quia quidem

effectus multiplex est. Ipsa enim
medel animelanguorib⁹ et mor
bis: remediatur ei⁹ angorib⁹ et tri
stima: et tunc eam a pericula. In
et phia alloquens Boetius tristez
vocat se medicamentu vel medi
cantem. a. de consol. c. v. Ad co
gnoscentem inquit medicina facit
mentem recepti. Unde et ipsa sa
pientia ait ad eum. Si medican
tis operam expectas: vultu⁹ tuuz
oportet detegat: Et de ei⁹ medi
cantie Tullius. q. in si. loquens
de phia. Et quanto egritudine⁹ for
midinum cupiditatis: optim⁹ fru
ctus phie. Tullius. c. iij. Philoso
phia medel aia: inaneu sollicitu
dineo detrahit: a cupiditatis⁹ li
berat: pellit timoreo. Item ei⁹ ef
fectus est: vultu extrahere: animu
colere: et ipsum preparare ad vir
tuteo: et virtutu fructus. Unde ibi
Tullius. Cultura animi philosophia
est. Nec extrahit vna radicle⁹ et p
parat ad fructus suscipiendos: at
q⁹ vltia ricas ferit q⁹ adulta vber
rimos fructus ferent. Et vt breui
ter dicant: ipsa est quasi refugiu
contra omnia mala. Unde Sen.
epist. xvj. Postq⁹ enuerunt ma
la ac pericula timenda: ait. Ad phi
losophiā ergo fugiendum est.
De littere. i. philosophie non ol
co apud bonos: sed apud medio
crat malos: insularum loco sui

Regi. Nec quia et sui negotii co
tempni nō potest: cui ab o⁹ iunib⁹
aribus eia n apud pelli nos ho
nor est. Alia q⁹ in tantu conuale
scit nequa: nunq⁹ sic contra vir
tutes conturabit: vt non philoso
phie nomen sacrum ac venera
bile maneat. Et ibi bene de hoc.

Unde aug. xij. de ci. c. xxi. Phi
losophia vel sapientia est bonum
vel in auriliā contra miseria
hui⁹ vite. et Sen. epist. xvj. Phi
losophia est bene vivere: sine q⁹
eger eāum⁹. Ideo philosophia
illu⁹ tran q⁹ illa mala temporalia:
nulla pericula: nulla tormēta for
midabant: prout patet. j. in co
rum gestis. Unde Apuleius li. de
deo Socratis in fine. loquens de
Alce et eius prudentia ait. Hac
cōmutante horēda omnia susti
nuit: a dversa queq⁹ supavit. q⁹
pe ea adiutrice: Cyclopi spec⁹ in
troiuit: sed egressus est. Solus bo
nos vidit: s; abstinuit: ad inferos
venieuit: sed ascendit. Eadez sa
pientia cōmutante. Scyllam pter
nauigauit: nec arept⁹ est. Caribdi
conceptus nec retentus. Lrsea
poculum bibit: nec miratus est:
ad Lotholagos accessit nec finē
fuit: Syrenas audiuit nec accessit.
Non enim aliud in eodem Al
ce Homer⁹ docet. nisi q⁹ semp
conuitem esse voluit prudentiam
quam poenico ritu minervaz nū
cupavit: vt d⁹ ibi.

Capitulum xxiij. De philosophie

H

I

Cópendiloquii.

vilitate. et regimie vite humane
 et predictio patet sextum
 e principale. s. vilius nūl
 amoda siue nēctas pñe

Et q: in pōnibz vita magis
 cum sint quasi innumerabiles et
 vilitates: saltem videndum ē de
 eius vilitate in regimine vite hu
 mane. Ipsa enim est studiū sapie
 tie: vt dictū est que qdem sapie
 tia est regimen vite humane. ait

K

Augu. i. de libero arbi. Ad qdē
 regimen est in vltorum copibi
 tione: in legū iustarum directiōe
 in virtutū ordine: in morum cor
 rectione: in vut rectitudine. Que
 omnia opera vera philosophia:
 ait Tul. v. tusc. q. Philosophia
 est vite dux: virtutis indagatrix:
 inuentrix legum: magistra morū
 et discipline. Est etiā vñlū regimī
 ne totius reipublice tam in regi
 mine familie q̄ propue vite. Et
 enīz dicit Alpharabi⁹ de diuīdē
 philosophie: prance philosophic
 treo sunt partes. Primum est scie
 tia gubernandi. s. reipublice: que
 dī poltica. Secunda est scie
 tia regendi propuaz familiā. Ter
 tia gubernatio sui. Et ad has gu
 bernationes: est philosophia ne
 cessaria. Est enī necessaria ad gu
 bernationem reipublice. que nō
 gubernatur iuste nīlī iustis legi
 bus. Sed philosophia est inuen
 trix legum: vt dictum est: et sic vi
 cit Sen. epistola. xciiij. Philo
 sopphi auferunt leges. Postq̄ in

L

q: subrepentibus viāss in tyrāni
 dem regum conuersa sunt: opus
 esse cepit legibus: quas et ipsi tu
 lere sapientes. Sicut Solon qui
 Athenas equo iure fundauit in
 ter septē veteris cui sapia notos
 Et sic et alijs quos ibi enumerat
 Ebi et ait: q: in illo seculo qd au
 reum perhibet penes sapientes re
 gna fuisse possidoni⁹ indicat. Ad
 Boet. de cōsō. c. iij. dicit: beatus
 esse reipublicas. si eas vel studio
 si sapie regerent. vel earū recto
 res studere sapie contigisset. Si
 cut ex ore platonis hanc sententiā
 phia sancit: vt ait ibi. Adē dicit
 Socrates: prout ait Policiat⁹
 li. iij. c. vij. Et de sapientia diuina
 ait. Per me reges regnant: et le
 gam conditores iusta decernunt
 Ad ille nobilis philosophus Te
 mistocleo: cui nesciret canere in
 fidibus in conuiuiis: et ob hoc ha
 beret indoctus: atq; ob eo quere
 ret qd sciret: respondit: se scire ex
 reipublica parua facere magnaz
 put fecit Aug. epistola. xxxviij.
 iustas leges ferendo: salubriter
 consulendo: iustas disciplinas ap
 probando: et sic de alijs. Ideo an
 tiqui principes habebant secum
 philosophos. Sicut Alexander
 magn⁹ Aristotele. Nero Sene
 cam. Trajan⁹ Policiatū. Et de
 hoc habuit est in tractatu q dicit
 Cōmuni loquū parte prima. vñ
 Alpharabius vbi. s. loquens de
 philosophia necessaria ad guber

Orationē ait: q̄ classis scia que est
politica inq̄rit d̄ species actionū
et consuetudinū voluntariarū: de
habitudinibus: moribus: et gesti
bus a quibus procedūt iste actio
nes et consuetudines: et de finib⁹
propter quos fiūt. Sequit̄. Descri
bi inter actiones et cōsuetudines
q̄bus vera beatitudo acquiritur:
quibus viuendum inter ciues: qui
bus inter gentes: q̄bus prelatus
apud subditos. et cōtrario. s. vi
tur. Et ibi bene de hoc. Item vi
at ibidem: familia propria regit̄
tribus modis. Disciplina a et ieiis
cohibendo. Sollicitudine in ne
cessariis subueniendo: Doctrina
eos honestis artibus instruendo
alios q̄dam liberalibus: alios sa
bulibus prout quēq̄ decet. Ait
Cato. Cū tibi sint nati: nec opes:
tunc artibus illos: Instrue: quo
possint in opem deducere vitam.
Sed nec recte disciplinare: nec
prudenter prouidere: nec vere in
struere potest q̄ sine vera philo
sophia que ē disciplina disciplinarū
vi dictum est: ideo est necessaria
ad regimen familie prout p̄ con
siderant̄ predicta. Ipsa enim est
disciplina virtutū: et regit ciuita
tes. ait Plu. gelius. Quēq̄ in pu
blicis simul et puano excellit et for
titer administrat. Sapiens enī
mulier edificat domum suam: in
sapientia ergo struetur et destruit ma
nibus. prouer. xiii. Et Item phi
losophia est qua gubernat homo

seipsum et vitā suā in qua tria sūt
necessaria: autē Philopharab⁹ vbi. s.
s. fuga vitiōrū: exercitium virtu
tū: exempla meliorū. Per p̄
mā declinat homo a malo: p̄ se
cundū operat̄ bonum: per tertiu
ne in aliquo istorum deficiat ad
meliora pronocat. Sed ipsa phi
losophia est expultrix vitiōrū: ge
nitrix virtutū: dux vite: vi habi
tum est a Tullio. Ideo necessa
ria est ad regimen vite. Dirigit enī
in tacendo. dirigunt in loquendo:
vnde Macrobius primo satur
nal. in principio dicit. q̄ orator: nō
aliū q̄ orando probat. pha nō
minus tacendo. q̄ loquendo p
tepe. pbatur. Et post. nihil tā co
gnatum sapientie et phie: q̄ locū
et temporibus aptare sermones:
personarū que aderūt estimā
tione notata. Alios enī relata in
cuiant exempla virtutū: alios be
nificiorum: nonnullos modestie
vi qui aliter agebāt: audire sepe
talibus ad emendationem veni
rent. Ideo Ecc. xx. Est tacere nō
habens sensum loquellē: et est ta
cens sciens tempus apti tempo
ris. Et Item philosophia dirigunt
et regit hominē in agendo bonarū
et sustinendo mala. Ipsa enī est
lex vite: q̄ sapientia est ars vite:
ait Sen ep̄la. xxiij. vbi bene de
philosophia et eius preceptis.
Capitulum septimū. De phie ac
quisitione: et debito modo audien
di et viuendi.

R

S

Compendiloquii.

Quæsequitur inspicendum
 est: quomodo philosophia acqui-
 ritur et inuenitur: quod si stu-
 dij sedulitate: occis qui in vacatōe
 occupationum in exclusione: Sub
 illi inuestigatione. Rerum prudē-
 ti experientatione: et sic de alijs
 que exiguntur ad eius inuentio-
 nem. Unde *Alu. geli. l. xv. c. q.*
 astronomus de gignēda compo-
 nendaq; sapientia opēnatus est.
 sciam esse filiam ylus et memo-
 rie. *Id* deas argumento demon-
 strat. Nam non libus solis: nec
 disciplinis rhetorictis oratoricisq;
 opus esse: q; sapiens esse rerū hu-
 manarum vult sed oportere euz
 versari exerceatq; in rebus quo-
 minis nocendis pericluandisq;
 eaq; oia acta et cūta firmiter me-
 morasse: et proinde sapere atq; cō-
 sulere: ex his que pericula rerū
 docuerunt non que libri et magi-
 stri per quasdam inanitiones ver-
 borum et ymaginum: itq; in mi-
 mo quā somno delectauerunt.
Et hū inq; et? versuo. Alu. me
genit. mater peperit memora.
 Sophiam me vocant greci: vos
 sapientiam. Et hec vba scribi ne-
 bere censuerunt cum ymagine
 sapientie p̄fexorib; templorum
 nec non et versus *Isa. c. xij.* qui
 sunt isti. Ego odi hoīes stultos:
 ignota opera sophistica scien-
 tias. i. que tendunt ad curiositatē
 Et de hoc *Isa. l. iij. c. vij.* bene
 vras quo exercuato: memode vi

uactas: qeta vacatio ad studijs
 et amor: sapientie multum leuant
 ad eius inquisitionem et inuctio-
 nem. Unde et apud philosophos
 quattuor portabant leuicas phi-
 logie. ait *Id. Aug. did. scol. tractans*
ij. l. philos. et copos. amor et la-
bore: philomunia: et agnūna. i. cu-
ra et vigilia. In amore ē: ut agas
in labore: ut per ficias omni cura: ut
pericudeas: in vigilia: ut attēdas:
ait ibi. Et ad hoc: necessaria ē ge-
ta vacatio a tumultibus extero-
*rib;: ait *Sen. epla. xxi.* Magna*
et spaciōsa est sapientia: vacuo il-
li loco opus est: de diuinis huma-
niscq; dicendū: et de multis alijs
ut ibi enumerat. Sequitur. Nec
tam multa tam magna: ut libez
possint habere hospitium: super-
*uacua ex animo tollēda sunt. *Id**
dabit. se in has angustias virtus.
Latum spactum reo magna de-
siderat: expellant omnia tōni pe-
ctus illi vacet: ac. Et ibi bene de
hoc. Et ad hoc hortatur sapientia
diuina. puer. ij. Si quesieris eaz
f. sapientiam quasi pecuniā: et si-
cut thesauro effodeno illaz: tūc
timorē dei intelligeo: et scientiam
dei inuideo. Sap. vi. Quasi hīs
qui arat et seminat accede ad illā.
Ecc. xxxviij. Sapientiam scribe
tempore vacuitatis: et qui mino-
ratur actu percipue illaz. Et quia
pauca predicia faciunt ob acqui-
rendam veram philosophiaz: id
*non inueniunt eam. ait *Alu. geli.**
l. xvi.

li. vi. Pauca sunt quibus non conuenit, quod est in terra. Si quātam opere sumpsisti: ut tuus pistor faceret bonū panem et duo decimam. s. partem reddiscas philo ipse bonus iam pridem factus fuisse. Nunc illum qui norunt volunt emere centum millib. te autem: qui nouit nemo contentus est. s. emere. Quasi dicat. plus fuit et curat: ut pistor faceret bonū panem: q̄ ut ipse addisceret philosophiam: Et ex hoc pistor fuit maioris reputatio: q̄ ipse. quales autem debent esse discipuli. Quia discere dicit eleganter. Hoc. li. de disciplina scolariū: et habitum est in parte in tractatu q̄ dicitur. Cōsiloquū etc. v. vltimus tamē credat attingere vel assequi philosophiam veram: nisi eā deo det et reuellet: qui archana sapientie sue reuellet paruulis. Et enī ait Tullius. iul. q. fm Aristotelem veteres philosophos accusās: q̄ estimassent philosophiaz suā in genio esse perfectam aut fultissimam: aut glississimam. vane glorie cupidos fieri: sed se videre: q̄ pauca sūto magna accessio facta esset: breui tempore philosophiaz plene absolutas fore. Ideo: ut dicit ibi: Teophrastus discipulus eius moriens accusauit naturā q̄ ceruis et comitibus vitam daturam: quam id nihil interesset sed hominibus quorū maxime laterrisset tam exigua vitam

dedisset. Quorum si etas potuisset esse longior futurum fuisset: et omnibus perfectio artibus: omniq̄ doctrina vita hominum disceretur. Hec ibi. Illud ergo se estimet assequi philosophiam suis viribus: sed eam acgrat humiliter: seruenter: vigilanter ab eo a quo est omnis sapientia. Et d̄ hoc infra ubi de studio phorum.

¶ Caplm octauū. De philosophandi ordinato fine.

Insequenter videndus de debito fine siue de eā finali phiandi. Et patet

ex dictis q̄a et finis. s. correctio morum. illaz et socrates: vniuersam phiā ad corrigendos mores dicit fieri. Tenu. Aug. vbi. s. et Sen. ep̄a. dicitur: vniuersam phiā ad corrigendos mores. Et hanc dicit summā phiā: bona a malo distinguere. Et Tullius. iul. q. post principium dicit q̄ Socrates philosophiam euocauit e celo: et in vrbibus collocauit et coegit de vita et moribus rebusq̄ bonis et malis querere. Finis ergo est correctio morum ad quā tendunt effectus philosophie. de quibus supra dictum est finis et o mediū siue vltimū affectio beatitudinis fm suam intentionem. Aug. ix. de ci. c. li. q̄ hominū nulla ē causa philosophandi nisi ut beatus sit. Quod autem beatum facit ipse est finis boni. Nulla ergo causa philosophandi

A

B

Cōpendiloquii.

di nisi finis boni. Quāobrem: q̄
nullum finem boni sectatur: nul
la philosophie secta dicenda est.
hec ibi. Idem li. xviij. c. xl. Philo
sophi qui non videntur labo
rasse in studio suo nisi ut inueni
rent quomodo viuendum eēt ac
comodate ad beatitudinē capel
scendaz: cur dissenserunt inter se
nisi q̄ hoīes humanis sensibus
transcurrebantibus ita quesie
runt: Ideo Plato et platonici
nobiles philosophi videntur: deū
esse rerum auctorem: virtutis il
lustratorē: beatitudinis largitorē:
ait Aug. viij. de ci. c. v. et. x. q̄ phil
quici. p̄ de deo ista senserunt: q̄
rerum creatarum effector: et lu
men cognoscendarum: et bene
agendorū: q̄ ab eo nobis sit p̄n
cipium nature: et veritas doctri
ne et felicitas vite: siue platonici
nuncupentur siue alij: eos in q̄
ceteris anteponimus: eosq̄ no
bis propinquiores fatemur: hec
Aug. vnde loquens de Plato
ne ait ibidem. c. viij. ipsam deter
minasse finem boni: finem virtutē
vītūre: et ei soli euenire posse qui
dei noticiam habeat et imitatio
nem: nec esse aliam ob causam
beatū. Ideo non dubitat hoc eē
philosophari amare deuz: vnde
colligunt: sic fore beatū studio
sani sapientie. Id enim est plus
cū deo frui ceperit. Et ibi bñ de
hoc. Ideo: ob beatitudinis siue
melioris vite appetitōez: legit de
illo: qui lecto Platōis libro cui

nomen Teobrosius vbi de imor
talitate anime disputant: q̄ se s̄
cipiunt de muro de diuitiaz emi
grauit e vira ad eā quam credi
dit meliorem. Quid autem sit fi
nis boni: siue beneficium bonū
diuersimode sēserūt philosophi.
Alij enim dixerunt: hoc eē a cor
pore: alij ab anima: alij ab vtro
q̄: sicut recitat Aug. viij. de ci.
c. iij. et li. x. c. vbi recitat diuer
sas philosophorum sententias.
Et de hoc infra: vbi de diuersis
sectis philoz. vnde de quodā phi
losopho narrat Aug. omel. iij.
et sermone. lxxiij. a q̄ cū quere
tur: quare plariani respondit. pp̄
vitam beatā: Et querebat. quan
do habebis illas: respondit. Luz
hoc corp⁹ reliquero in terra. Et
ibi de opinionib⁹ philosophorū
circa istam materiam: vt entis of
in p̄p̄ensio libi de vecigalib⁹
tria vt ait Empedocleo extollant
philosophiam. Probilis afflue
ne contempt⁹: future felicitatis
appetitus et mentis illustratio.
¶ Capm. ix. de recto vsu philo
sophie vel philosophandi.

Consequenter videndū
est de recto vsu philoso
phie. Cui⁹ est rect⁹ vsus
cum ad predictos fines ordinat
scilicet ad morum correccionem
ad bñtūdinis acquisitionē et ad effe
ctum eoz. de q̄b⁹. s̄ exercitacionē
Ipsa enim est ara vite: ait Ser.
epistola. xcx. Sicut ergo quilibz
vltimū arte sua: quando ad fines

E debiliū ordinatur: sic ex parte
 illa. Sen. epistola. xcij. loquens
 de philofophia: & aduſioe ac par
 tibus eius. Ad lucille vironi opti
 me: quo minus legas non te ter
 reo: nūmodo q̄cqd legeris: ad
 mores ſtatim referas. illos com
 peſce: marcentia in te excita: ſolu
 ta conſtringe: cōmūcia vōma
 cupiditate: tuas publicas q̄tūm
 potes vera: & ſic de alijs. Sic eīz
 in ſacra ſcriptura: ille eſt magn⁹
 I qui facit quod docet. & Bat. v. ſic
 & in philoſophia: inter philoſo
 phos ille magnus eſt qui recte i
 telligit: & intelligit: ad finē debi
 li ordinat. Sen. epī. ſic. Sic iſta
 diſcamus: vt que fuerunt verba
 ſint opera. Nullos omnino pei⁹
 mereri ludico de oib⁹ q̄ qui phi
 loſophiaz velut aliquod artiſiciū
 venale didicerunt: q̄ aliter viuūt
 q̄ viuendum eſſe præcipiūt. Se
 quitur. Nō magis poteſt quiſq̄
 talia prodeſſe p̄cepto: q̄ guber
 nator in tempeſtate naufragiū
 dū. Quid me iuuare poteſt re
 ctor nauis: attonitus & vomitūs
 M Quanto maiori periculo putas
 vitari in tempeſtate ſactari q̄ ra
 tem: Non loquendus eſt ſed gu
 bernandum: omnia que dicunt
 K q̄ ſactat turba audite aliena ſunt
 Dixit illa ſolato: dixit zeno: dixit
 ingens agmen philoſophorum.
 Nunc tot & tanta ſaltus dicta phi
 loſophorum: quomodo poſſint
 ſua eſſe monſtrabo. ſaciant que

dicunt. hec ſol. Sicut ergo in ſcri
 ptura ſacra non ſufficiunt ſolum au
 dire ſed oportet facere: quia non
 auditores legis iuſti ſunt ſz ſacto
 res. ro. ij. Sic in philoſophia nō
 ſuffic ſcire vel dicere: ſz oꝝ facere
 vt ſit ver⁹ phiſ. Facere. n. docet
 phs n̄ dicere ait Sen. epistola.
 Capitulū decimū. De aduſio
 ne philoſophie.

L Lūcio vidēdū: de abu
 ſione vel non recto vſu
 philoſophie. Et hoc pa
 tet ex dictis. Id philoſophia enim
 abutit vel qui ſolum intendit cu
 rioſe inueſtigare tantum vt ſciat
 nō vt mores componat: aut cor
 rigat: nec vt beatitudinem acqui
 rat. Sen. epistola. xcij. in fine.
 Ipſe ſcribe: vt dum ſcribo legio
 ſia ad mores: & ad ſedandā ra
 biez affectuum reſſeras. Studet
 vt non plus aliquid ſcias: ſed vt
 inclius. Similiter ille abutit phi
 loſophia: qui philoſophatur: vt
 alios delectet: nō vt morbos cu
 ret. Sen. epistola. lxxij. Alie ar
 tes: ad ingeniū pertinent: hic aie
 M negotium quæritur. Non querit
 eger medicum loquentem: ſed q̄
 ſanare poteſt: de his que ſaciēda
 ſunt diſerat: boni aliquid cōſulat
 hoc tale eſt: quale ſi gubernator
 ſit formoſus. Quid anres mihi
 ſcalpis: qd oblectas qd agio: vrē
 dū: ſecādus: abſtinend⁹ ſū. Ad
 h̄ adhibi⁹ eo. Curſus debet mor
 bum veterem: grauem publicū

Cōpendiloquii.

Tantum habes negotij: quantum
in pestilētia medicus. Circa ver
ba occupatio eo. Sequit. Non
est beatus qui scit illa: sed q facit.
hec ibi. Abusio igitur philosophie
est: non eas dirigere & ordinare
ad morborum anime sanationē
& morum correptionem: vt dictū
est. Ipsa enim est studiū virtutis
virtutis habitus est. Sicut igit
virtutum est abusus non ordina
re eas ad finem suum: p̄t dicit
Augu. xij. de ci. viij. q si virtu
tes persuadent non amare beati
tudinem: non sunt dicende virtu
tes. Sic abusi philosophia est: n̄
vt ea ad fines debitos. Quam
abusio nem reprehendebant no
biles philosophi: prout ait Aug.
v. de ci. c. xx. Solent philosophi
qui fines boni humani in ipsa vir
tute constituunt ad ingerendum
pudorem quibusdā philosophis
qui virtutes quidem probant: s̄
eas voluptatū corporalis sine me
ritantur: & illam ppter se putāt ap
petendam: & virtutes ppter ipsas
labulam quandaz verbis pingē
re: vbi voluptas i sella regali cō
sedeat: cum vntes famule subiectā
tur: observantes nutum eius: vt
faciāt quod ipsa impauerit: vt. s.
prudēcie iubeat: q vigilanter in
quirit: quomodo vna voluptas
regnet & salua sit. hoc idēz impar
alijs virtutib: ita q virtutes cuj
tota sua gloria & dignitate tanq̄
impiole cuidam & honeste nulli

ercule. seruiunt voluptati. &c. Nil
hil hac pictura dicit ignominio
sua & deformius: & qd min⁹ ser
re possit honoris aspectus. Et ve
rum dicunt ait ibi. Sequit. Non
estimo sano debiti decoris esse pl
curam: si talis figuratur: vbi vir
tutes humane glorie seruiāt. Li
cet enī ista gloria delicata nō sit
inflata tamen est: & multaz habz
inanitatis. Item vt ait ibi: nec si
li se ab ista deffenderint seditate:
q cū aliena spernant iudicia: ve
lut glorie cōtemptores: sibi sapiē
tes videntur: & sibi placent. Itaq̄
eorum & si nulla est: aliquo quo
dā modo: humane subditur lau
di. Itaq̄ enim ille qui sibi non
placet. homo non est hec ibi. Ex
his patet q potest ymaginari tri
plex pictura. vel cum virtutes ser
uiunt voluptati. vel cum seruiāt
vanaglorie aliene. vel cum serui
unt pprie complacentie & estima
tioni ap̄ se gloriant. Ex hoc au
tem implex abusus virtutū ac ē
triplex abusus philosophie: si di
citis modis deordine. Et de hoc
infra: vbi de philosophis abuten
tibus philosophia & degeneran
tibus a nobilibus philosophis.
qui vocabuntur plebei apud eos.
Et hec breuiter dicta sufficiāt de
philosophia in comuni.
¶ Secūda p̄o. De philosophis
in comuni.
¶ Capitulum primum. De hoc
noie philosophus & eius origine.

Rimam patet ex di-
ctis supra. Sicil enim
philosophus amator
sapientie s'm Aug. vbi
s. Et sicut dicit Auli

lib. v. ref. q. post principia nomē
sapientie vsq; ad tempus. Picta
gore attribuebatur. Ipse s'p. io
respondit: se esse philosophū. Et
Aug. iii. confessionum post pn-
cipium dicit: q; philosophus di-
cebatur amator sapientie. Et idē
viii. de ci. c. ij. Et q; nulla vera ē
virtus: nisi que est charitate an-
formata: vt dictum est: nulla ve-
ra philosophia: nisi que fide ope-
rante per dilectionē dirigat. nul-
lus verus est philosophus: nisi
verus des amator. vnde et Plato
vult philosophum esse amato-
rem dei. vt q; scilicet philosophia
ad beatam vitam tendit: fructus
deus sit beatus qui deum amaue-
rit. Aug. vii. de ci. c. viij. Quid
non dubitat etiam Plato hoc
esse philosophari scilicet deū ama-
re: vt dictum est. s.

Capitulum. ij. De philosophi-
ca p'sensione.

Et cōdo sciendum q; pro-
fesso philosophica sunt i
mundialiu contemptu
et d'missione em appetitu sapientie
et eius sedula studiofitate: in con-
uersatione et vite composua ho-
nestate: flectendo philosophant
ad moru correctionem. vnde et
Plato dicebat: philosophos ēē

lustos: eo q; omnia cōtemnebāt
aut Tullius p'mo de offi. c. vii. e
hoc patebit infra: vbi de hoc.

Item cor. vita erat compo-
ta et honesta taz in dictis q; in sa-
cra. vnde Sene. epistola. xli. lo-
quens de quodaz philosopho q
solebat magno cursu verba con-
uelleret: cuius verba plura ve-
niebant q; quibus vna vox suffi-
ciat. hoc inquit Sene. non probō
in philosopho: cuius pronuncia-
tio sicut et vita debet esse compo-
sita. Nihil aut ordinatum est qd
p'cipital et properat. hec ibi. Qui
bus verbis innuit: q; vita philo-
sophi debet esse modesta: et enaz
pronunciatio. Et de hoc similiter
infra. Item erant studiosi sa-
pientia: et flectebant philosophia
ad moru correctionē: sicut vi-
ctum est de Socrate. Et licet nō
fuerit in dō vera virtus: nec recta
fides: modus tamen viuēdi phi-
losophicus in suo genere fuit no-
bilis. Et in Psol. li. ij. c. iij. loquens
de philosophia dicit: q; erat i dō
venerabilis ymago virtutis: vix
sine fide et dilectione: virtutis sub-
stantia esse possit. Et vitam in-
quit inueniatur in nobis qui vel
virtutis ymagine teneat. Quia
enim ymbra virtutis induit: q;
vix videmus floruisse gentes.
Licet enim subtrahat dō xpo. ve-
re beatitudinis non app'ehende-
runt fructus: Quis enim Thein
siq; diligentia: s'ronis gra

Cōpendio quii.

estatem. continentiam Socratis
Fabricei fidem pudicitiam Sci
pionis longanimitatem Glirio:
Laronio parietate: Tim pietatem
imitatur: Quis non cum admo
nitione veneratur? Pono dicti
philosophi et consimiles magni
et laudabiles viri: quasi quedam
seculorum suorum sidera splen
duerit: Illustrantes tempora sua
et. Qui licet tales fuerint: qz tñ
dominum iesu xpi nō cogno
uerunt sed enauerant in cogita
tionibus suis: superbia tumesce
res: vera humilitate carentes: hu
manam gloriā appetentes: se sa
pientes estimantes: et dicētes stul
ti facti sunt. ro. i. Et deus abscon
dit ab eis sapientiam quam par
tulo reuelauit. 1. Cor. xi. Et ni
hilominus quodammodo fuerit
cōmēdandi propter victor ope
rum ingenuitatem: et fideles phi
losophi sunt increpandi qui eos
non imitantur in consimilibus: si
cet eorum opera fuerint imperfe
cta: qz non charitate informata
1. Thimo. epistola vltia. Pōna de
bet xpi discipulus xpi prestare qz
mundi philosophus: glie pplio
aureatqz rumorū venale mā
cipium: qz scilicet humane glorie
seruebant: eamqz in operib⁹ suis
appetebant.

¶ Capitulū. iij. De philosophi
co vestimento.

Consequenter videndus

est o habitu philosophi

co: et de signis sue professionis. et
de hoc bene in vita beau Zlha
nasis. vbi de philosopho iter alia
dicit: qz philosophus honorabatur
per virgam quam gestabat: imo
na in signū cuiusdam religiōis:
per nutrimentum comē: et p ve
stimenti decore. vsqz ad hec ha
bebat actum philosophicus. hec
ille. Et 1. Thimo. epistola. cxliij. dicit
qz apud grecos ille philosophus
laudatur: qui omne quo vteret
vsqz ad palū et anulū sua manu
facta gloriatur est. In quatuor pre
dictis consistebat philosophicus
indumentum. Cuius ratio affi
gnari pōt: qz pallo vtebat i signū
honoris et veneratiōis: virga in
signū religionis sine regimine
Zinilo in signum magistralis di
gnitatis sine doctrinalio. Comas
nūtebat in signum virilis ma
turitatis sine grauitatis: et apud
philosophos valde erat reprobū
sibile gestare habitu philosophi
cū absqz vite philosophice hone
statis. 1. Thimo. gelino. li. iij. att. no
etiam idest atheniensū loquēdo
de quodam turpis vite defferen
te habitu philosophicum. Ad
herodem inquit atheniū consu
larem atheniē. virum ingento
ameno: grecoqz sacūdia celebē
adit quid i palatiū: et barba cri
mū prope vsqz ad pupam por
recta petens ad eo vari sibi co
prore ide aliquod donariū. Et sic
ille interrogat: quis nam est. Et

Ille vultu sonituq; oblungator lo-
 te phm dixit. Adstrari q; se ad-
 didit: cur querendus putaret qd
 videret. Cui ait: video barbani &
 palu: phm nudum video. Que-
 so autem te inquit cum bona ve-
 tua: dicas mihi: quibus nos ar-
 gumēto estimas vili vte phz no
 sceremus. Tunc qui cum hero-
 de erant dixerant: illum esse erra-
 neū hominē: & nullius rei dignū
 incolamq; esse reorum sordenti-
 um & gancardi: & nisi accipiat qd
 petit continuo turpi solum tre-
 pisse. In Herodeo. Deni^o hūc
 aliquid erit tanq; hominēo non
 tanq; hominē. Et iussit: et vari p-
 rium panta triginta vicru;. Tūc
 ille aspiciens eo ait: q; phm se
 ostentant. Adissem^o iussit vari
 mille nāmos. Et cū pleriq; vice-
 rent: nebulonem esse & maliū ho-
 minem: & nulla re dignum aut
 tunc illi dixisse. Eolo: inquit mi-
 hi ē: q; huiū animalia spurca at-
 q; probra nomen vsurpant san-
 ctissimum: vt philosophi appellē-
 tur. Et subdit. Maiore nēi athe-
 nienſee: noia iuueni formosissi-
 morum harum odiū scilicet & Atti-
 rhogoniar: qui libertatis recupe-
 rande gratia: huiū tyrannus
 interficere adosi sunt: et minq;
 feruio liceret talibus non in libe-
 tūcupari. & decreto publico san-
 xerunt quoniam nefas ducbāt
 nomina libertati patrie donata:
 senali contagio pollui. Cur ergo

Inquit patimur: nomen phie illa
 strissimū in hominib^o tetermina
 exsordescere? Simili inquit ex
 emplo ex priaria parte antiquos
 romanor noia patricior quorū
 dam: male de republica merito-
 rum: & ob eam causam capite dā-
 natorum censuisse: ne qui eiusde
 gentis patricio nomine nomina-
 rentur: vt vocabula diffamata eo-
 rum: cū illa emorua videretur.
 hec ibi. Et quibus patet con-
 sideranti reprehensibitas philo-
 sophorū fictorum: ostendentium
 se phos. & vita phica nō vlentū
 um. Tūc patet hominū bono-
 rum mīrica largitas: quia dant
 aliqū etiam indignis: considerā-
 tes suam honestatem: non alio-
 rum dignitatem. Item patet
 iusta equitas: & recta ordinabil-
 itas: q; noia nobilit non debent
 imponi ignominiosa: & q; malo-
 rum nomina debent extingui et
 deleri. Item patet: q; ficti phl
 erant detestandi apud veros phl
 losophos quibus erat graue: q;
 ingenium nomē in eis sordescer-
 bat: qualiter apud sanctos hoies
 & apud sanctuatis auctore diuini
 testi: detestandi sunt ficti & falsi
 xpiani: falsi & ficti religiosi: falsi &
 ficti elici: falsi & ficti doctores q;
 gloriantur in ridiculo nominib^o si-
 ne re nominū. i. vte debite verit-
 tate. Et tū enim in ipsa est: noia
 illustissima exsordescere faciunt
 Quibus iuste potest domin^o ob-

A

B

Cōpendiloquii.

cere illud **Isai. lii.** **Homō nūcūm**
p̄ vos blasphematur tota die ⁊ il-
lud **Isaia. ij.** **Nomen habeo q̄**
viva: ⁊ mortuus es.

Tertia pars habet distinctio-
nes sex. **Distinctio prima.** De phi-
losophorum successione in cōl.

Capitulum. i. De duob⁹ phi-
lorum generibus: ⁊ de septem sapientia-
bus: ⁊ eorum successione.

Consequenter viden-
dū est de tercio p̄nci-
pal. scilicet de successione il-
lustrum phi-
lorum: ⁊

de eorum dictis mo-
ralibus ⁊ exemplis.

Et primo
de ipsa successione in cōl. **¶** Se-
cundo de libinuatē succedēb⁹.

¶ De p̄mo scilicet de ipsa succes-
sione **lingu.** bene. viij. de cl. c. ij.

de. q̄ dicitur attinet ad literas gre-
cas: que lingua inter ceteras gen-
tium clario: habetur: duo phi-
lorū

genera traduntur. vñ italicum
ex ea parte italie que condā ma-
ior greca nūcupata est. Alterū

ionici in eis terra vbi nunc gre-
cia nominat. Sequit. Ionici vñ

generis princeps fuit **Thales** mi-
lesius vnus illos septē q̄ sunt ap-
pellati sapientes. Sed ⁊ illi ex vite

generi distinguebantur: ⁊ quibus-
dam p̄ceptis ad bene vluendū

acomodator: hi septem sapien-
tes erāt nomiatissimi: ⁊ illustrissi-
mi temporibus suis. De quibus

lingu. vi. de cl. c. xxij. vbi ait: q̄
regnāte ap̄ hebreos **Sedechia**

⁊ ap̄ Romanos **Tarquino** p̄-
sco: eo scilicet tempore **P̄dicac⁹**

mithilen⁹: saluo a septem sapien-
tibus fuisse phibetur. Qui neq̄

vi septem nominantur **Thales**
quem supra cōmemorauim⁹ scilicet

libro. viij. vbi dicitur ē: ⁊ hūc
p̄haco adduntur. Eo tempore

scribit **Eusebius** fuisse q̄ capuū
pp̄li in **Babilonia** tenebat. hec

ibi. Et de eis dēz **Tul⁹**. v. iust. q̄.
post principum dicit: q̄ nomen

sapientie apud antiquos fuit pul-
cherrimū. Itaq̄ illos septem qui

a grecis sophy. i. sapientes a no-
stis ⁊ habebantur ⁊ dicebantur

Et de his **Alexander** neq̄ lib. de
natuna rerum dicit: q̄ septem

sapientibus tanq̄ septē numinib⁹
bus terrento sublimata ē ciuitas

Athentensis: quorum responsio
tanq̄ celestibus oraculis tot⁹ or-
bis cernificatus est: ⁊ tanq̄ septē

planeto non erratico illustratus
Et tamen hūc essent sic repu-
tati sapientissimi erant ei hūiles

suo modo se mutuo honorantes
⁊ reputantes se inuicem sapientes.

ait **Isid. lib. iij. c. i.** vbi narrat: q̄
p̄dicatores vendiderāt tacitū suū

cū rheti: ⁊ extraxerunt mensam
auream velp̄ficam. ex qua oras

est controuersia: illis capturū p̄
seuim tantum se affirmantib⁹ vñ

didisse. alio scilicet emptore asse-
rente se fortunaz emisse salū q̄

euemisset ex fortuna. ⁊ tūc. p̄pter
rei nouitatem consultat **Apollō**

G

dephleus scilicet quid faciendū
Qui ad iudicium illi dāti ei q̄ ce
teri sapia p̄stare. Que tūc data
est Thalei. Et ille misit eas. Vā
tiale pithaco: et sic muicem: do
nec vltimo fuit data Soloni. Et
in hoc euidentissimum humilita
tis exemplū in eis qui p̄ueniūt
sapia. Et de successione v̄o isto
rum philosophorū Aug. viij. de
ci. vbi. s. dicit: q̄ iste Thales: et
successores enī p̄pagaret: rerum
naturas sermatus suāq̄ disputa
tiōe luteris mandādo emicuit:
maximeq̄ admirabilis extitit q̄
astrologie numeris cōprehensit
defectus solis et lune etiam p̄di
cere potuit. Aliquaz tamē putauit
rerum esse principium. hūc suc
cessit Anaximander: q̄ mutauit
opinionez: et ex suo proprio p̄n
cipijs quasq̄ res nati putauit.
Iste quoq̄ Anaximander: vi
scipulum successorem reliquit: q̄
rerū cās aeri infinito dedū. Ana
xagoras v̄o: auditor eius fuit: et
rerum omnīū quas videm⁹ esse
etorem diuinū animum sensit: et
ex infinita materia: put ibi prose
quitur Augu.

¶ Cap. ij. de Solone philoso
pho: et eius legibus et studio.

¶ Solon v̄o qui fuit abas a
septē sapientibus dedit
leges Atheniensib⁹. de
cūis legibus Augu. ij. de ci. c.
xvi. Et plenius Ali gelius li. xxi.
dicim⁹: q̄ Solon Atheniensibus

leges dedit. Et de diuersitate sua
rum legum: et de ipso ac eius le
gibus Trogu pompellius li. ij. de
ci: q̄ ciuitati scilz. athenen. tunc
nulle leges erant: q̄ libino regio
pro legibus erat. Eligitur So
lon vir iustitie insignis. qui velut
nouam ciuitatez legibus p̄deret
qui tanto tēperamento inter ple
bem et senatus egu: et scilicet q̄
pro altero ordine iussit duplica
turus alteri videretur ab vtriusq̄
parem gratiaz traheret. Et Ali
gelius vbi. s. de Solone in q̄ et
Homero et Hesiodo cōstat con
eratem egisse eisdem temporib⁹
vel si Homeri aliquāto antiquor⁹
Et sequitur. Solonē accepimus
ex illo nobili numero sapientum
leges scripsisse atheniensib⁹. P̄
sistratus Athenis tyrannus fuit
Solonē in exiliū voluntariū p̄
fecto: quod id sibi prediciū cre
ditum non est. Iste Solon mira
biliter fuit studiosus. de quo Ta
lerius lib. viij. c. vij. dicit: q̄ sup̄e
morie scilicet ante mortem assī
denibus amicis: et quadaz de re
sermonez conferentibus satis
pressus caput erexit. Interrogatus
q̄ quapropter id fecisset: respon
dit. Et cū id quicquid est de quo
disputatis percepero moriar. Et
de eo Tuli⁹ lib. de senectute dicit:
q̄ P̄sistrato tyranno querenti
qua spe frenis sibi tam audacter
obstineret: respondit. Senectute
Quasi dicat⁹: paratus erat mo

H

et tunc. Et ibidem. Solonto sapi
entia eulogium est: quod se negat vel
le mortem suam dolere: et lamē
tis amicorum carere: vult enim
carum esse sua. Ex dictis patet: quod
studiosus fuit et sapiens: et quā
visio est sapientia sua ad aliorum
utilitatem: dando leges ad regi
men reipublice: et quod modestus
vivendo legibus inter discordes.
Quem debent imitari sapientes
christiani in predicatione. ¶ De relige
sex sapientibus non leguntur mira
notabilia in libris quibus vivitur
moderni. Et ideo reditūm ad
successionem philosophorum: ut
prædictum: de qua Aug. viij. de
ci. c. ii. vbi dicit quod sequitur.

¶ Caplm. scdm: De Anaxago
ra et eius virtutibus.

¶ Sed Anaxagoras fuit
auditor Anaximandri:
de quo supra. Qui. l. Ana
xagoras respondit se natum esse
in celestium contemplatione: ut
dictum est supra. Et ipse fuit mi
raculorum rerum miracula contē
ptor. De quo Gale. vi. d. dicit: quod
cū ex diuturna peregrinatione pa
triam repenset: possessionesque su
as: desertas vidisset: non esset in
qui salu^o nisi ista periscent. ¶ Ille
fuit patiens in adversis: et sui pro
vidus consolator. De quo Tale.
li. v. an. fi. vi. q. audita morte filii:
nihil inquit novū: aut inexpecta
tum nuntias. Ego enim illum ex
me. natum sciebam esse mortale

Idem ait Tul. iij. msc. q. Ne fuit
contemptor generis mortalis. De
quo Tul. li. i. msc. q. vi. q. queren
rent ante mortem an in patris
veller afferret: nihil necesse est in
qui. tantū vndiqz vte ad inferos
Et in prædictis iste phus similiter
est imitandus.

¶ Sed a diffinitio. de Diogene.
¶ Caplm. primū. De Anustione
magistro Diogenis.

¶ Ter t^o auditor sup
dicti philosophi: et sic
condiscipulus Ana
xagore fuit Diogenes
fm Aug. vbi. d. qui d^o

xix: aerem: rerū esse naturam: de
quibus omnia fierent: et eus esse
compotem diuine rationis. sine
qua nihil ex eo fieri posset. ait ta
men Metro. contra Iustinianūz
quod Diogenes fuit discipulus Ana
xisthenis. Unde ait. Regunt pluri
mi philosophorum. non tantū
diutius contempsisse: sed etiā ab
ieciisse quasi impedimentum sa
pientie et virtutis. Sceli hoc Socra
tes quem omnium philosophorum
secte quasi prudentie et virtutis vol
cum fontem venerant. Anaste
nes quoque cum gloriose rhetoricas
docuisset: audissetque Socratem
dixisse fert ad discipulos suos. Abi
te: magistrum querite: ego cū laz
reperi. Statimque vendidit quod ha
bebat: et publice distribuit: nisi si
bi plusquam patolū reservauit. Huius
autem Diogenes ille sectator

sub potentior rege Alexandero et
nature humane victor. Cui autem
Antisthenes: discipulorum non-
tam recipere vellet. et perseveran-
tem Diogenem removere non pos-
set non solum minatus est sibi cla-
vis nisi abiret. Cui ille subiecisse
caput fertur atque dixisse. Nullus
tam duro baculo erit qui me pos-
sit a meo consilio separare.

¶ Capitulum secundum. De vi-
ta Diogenis et eius virtutibus. sed
voluntaria paupertate: rigore ani-
mi: et constantie eluso.

¶ Scribit Salmastius qui vi-
torum illustrium scribit
historias: quod ille Dioge-
nes patio dupliem vitam sit propter
frigus: peram pro cellario habu-
isset: quod portavit: et quod clavis ge-
rebat ad corpusculi fragilitatem
qua iam senex membra sustine-
re solitus erat. rem crathios vul-
go sic appellatum in presentem ho-
ram poscena a quolibet et accip-
ere cibum. Porcum autem in portis
vestibulis et portibus civitatum
vulgis profecto verum: et transi-
tum abigens antenorano vitia quod
modo sedabant. Cumque se tor-
queret in dolio: se domum volu-
ntatem habere locabat. se cum tem-
poribus imitantem. Frigore enim
os dolii crebat ad meridiem: est
te: ad septentrionem: et ubi cum
sol se inclinat. Diogenes simul
per totum diurnum. Quodam
tempore: cum in usum potan-

di: calicem ligneum gereret: videns
puerum manu concava bibere:
elisit eum in terra dicens. Nescie-
bam: quod natura haberet poculum
Nullum enim de animi rigore re-
misit. In eodem vultu tenore etiam
adversus interpolatus pluit. Et
ut plene Socraticus cum nosceret:
calcatis turbibus fortissimè: ad-
versus omnem dolorem et misere-
riam: uniformi duravit proposito.
Dicebat enim. Nec semper philo-
sopho aliena: et impossibile sunt quæ
fortune quippiam licet. Virtutem enim
et continentiam moris quoque indi-
cat. Nam cum ad agonem olym-
picum quod magna frequentia cele-
briam senex pergeret: sebum in
itinere apprehensus accubuit cre-
pidine vie. Tolerantibus autem om-
nibus: cum aut in lumentis: aut in ve-
hiculum tollere: non accevit: sed
transiens ad arboris umbras ait
Abne queso et spectatum pergit
hec vox aut me victorem proba-
bit: aut victum. Si febrem vice-
ro: ad agonem veniam: si me vi-
ceat: ad inferna descendam. Ab-
que per noctem eliso gemitur: non
tam mori se ait: quam febrem morte
excludere. Deceptus opinione vi-
rorum fortium et exemplo in ex-
treme difficultatis articulo: ne ali-
unde inferret: mori ultroque
credidit appetendas. Hec ibi. Et
idem. Polih. v. c. xv. Et de hoc
in parte Sen. epla. xlii. loquum
de ipso Diogene dicit: quod cum vidisset

Compendiloquii.

set pueri manu concania aquar
bibentem: fregit prout⁹ exceptus
e perula calcem cum oburga
tione sui. Quando tu homo stult⁹
supuacius fartinas habuit? Qui
se complicit in dolio: in eo cu
bua m. Ideo concludit: cu esse sa
pientiorum illis: qui querunt nisi
di huius irritamenta & supflua.
¶ Capitulum tertium. De resu
tatione muneris Alexan. & q^uo
u eo potentior.

¶ Item Sen. v. de benefi.
c. v. dicit: q^u Alexander
quasi omnes vict natio

neo: a Diogenetamem victus est
Lo die super humanae superbie tu
mens mensuram vidit aliquem
cui nec dare q^uq^u posset nec er
pere. Et ideo potentior ipso Ale
xandro omnia possidete. Plus
enim erat: q^u hic nollet accipere
q^uq^u posset ille dare. Et Val. M.
lib. c. iij. d. q^u Alex. continentiam
Diogenem vincere nō potuit. Ad
quem in sole sedentem cum ac
cessisset honorareturq^u: ut si q^u sibi
prestari vellet indicaret: ut robu
ste prestante ait. Et item de cete
ris. ut a Sole mihi non obsteo.
Quasi dicat. Non steo inter me
& solem. & exoruit sententia Alex.
Nam Diogenem gradu suo pel
lere temptavit. sed celer⁹ Dariū
armis potuit pellet suo gradu re
gali. Et de hoc Iuvenalis lib. v.
satyra. ij. Senit Alexander testa
cum inquit in illa. i. dolio. Aba

gnū. I. Diogenem habitatorē. q^u
to felicio: hic q^u. Nil cupere: q^u
totum pascere orbem. Abi au ex
positor: q^u Alexander licet totius
orbis haberet dominium illi⁹ vi
tam sue preposuit. Et de hoc. I. q^u
licet petijt ab Alexandro: ne sta
ret inter se & solem: Tullius. v. iust.
q^u ante si. Abi sic⁹ ergo contem
ptor omnium opulentiarū: excel
lentiarum: & enī sumpt⁹ sunt ipse
philosophus. Unde gloriabatur q^u
suerat ex omni f⁹ pauper: lau
dabatq^u magistrū suū q^u fecerat
eum pauperem: prout d⁹ h. i. So
turnal ante me. q^u Diogenes An
tisthenem magistrū suū solebat
velut r superando laudare. Ip
se me aiebat mendicū fecit ex di
uite: & pro ampla domo fecit do
lio habitare. Et Belus autem vi
cebat ista: q^u si diceret: gratus suz
illi quia me philosophum & cōsa
mate virtutis virum fecit: hec ibi
Unde & gratus agebat magistro
suo qui fecerat eum pauperem.
& a iactantia cauebat a predictis
verbis.

¶ Capitulom quantum. Ad si
it similitudo diu immortalius fm
Senecam.

Et huius antez perfectio
ne in talib⁹ Sen. in lib.

de tranquillitate animi cir
ca medius. ubi ait: q^u facill⁹ est q^u
busdam non acgrere pecuniam
q^u amittere. Ideo lentore videb
quos nunq^u fortuna respexit q^u

quos deseruit. Hic hoc Dioge-
neo vir ingenio animi et effectus
ne quid sibi eripi posset. Tu in-
quit paupertatem: inopiam ege-
statem vocans quod vellea ignomi-
niosum non tamen securitati im-
pone. Sequitur. Si quis de felicitate
Diogenis dubitat: potest idem du-
bitare. et de eorum immortalitate
tu: an parum bene degant: quod illis
non predia non omnia sint: nec ali-
colono rura preciosa: nec grade
in foro senatus. Et post. Iste tu pau-
perem putas: an eius immortalitas
similem qui se torrens omnibus
erant: hec ille. Ex quibus concludit
ipsum Diogenem feliciter esse
Pompeio: Cui numerus erat
multorum servorum. Diogenem vero
unicus erat servus.

Capitulum quintum. De nolan-
tate revocandi servum: et quod sua
fortuna melior fuit quam regio per-
sorum.

E ipso quoque Diogene
narrat ibidem quod eius in-
micus servus fugit: nec
eum reducere cum monstraret cu-
rauit. Turpe inquit est: et habere si-
ne Diogene posse vivere. Dioge-
nem sine Athenis non posse. Ex
quo patet eius animositas et ma-
gnanimitas: Dedignabatur enim
querere illum qui volebat secum
vivere. Et de hoc Tullius. v. Tuscu-
l. dicit: quod hic Diogenes disputa-
re solebat: Quot regem persarum
vna fortunaque superaret. sibi ni-

hil deesse: illi vero satis nunquam fore
se illius voluptates non delidera-
re quibus satari nunquam posset. su-
as autem consequi illi nullo mo-
do posse. Ex hoc patet qualiter ab-
dicavit omnes voluptates exteriores
et cupiditates suo modo.

Capitulum sextum de eius patientia
sustinendo iniurias.

Non solum aures fuit eorum
temptoratum: sed fuit
mirabilis constantia et pa-
tientia: put narrat Seneca de colib.
lib. de ira: ubi monet ad patientiam
Contumeliam inquit tibi fecit ali-
quis. Nunquam maiores quam Dioge-
ni philosopho stoico. Cui eius de-
ira discerni adolefcentia proterva
in faciem inspauit: tunc ille levi-
ter et sapienter non quidem inquit
irascor: sed dubito an irasci oport-
teat. Et idem. Quamto videbit me-
lius. sustinuisse. Cui enim agen-
ti causam in fronte mediam qua-
tum poterat aurata pinqui salu-
na Lentulus inspauit. Ille ab-
sterfa facie: affirmabo inquit. o le-
tule falli eos: se negit o o habet
Et irascitur eius patientia in con-
tumeliam. an perpeffione. Et ite-
re eius patientia in contemptu ge-
neris mortis et sepulchre. an Tu-
lii. a. tus. q. vi. quod Diogenes. s. mo-
nens: iussit se. phicini humanis
Cui cum amici dicerent: quod a se-
ris duoraret: respondit. Minime
sed baculum quo abigam pone-
tote. Cui dicit. Quid poteris non

Cōpendiloquii.

sentiens. f. annerat ille. Quid igit
ferarum laniatus mihi non sen-
tenti oberunt. Ex hoc conclusēs
q̄ minie obest carentia sepulture
¶ Caplm̄ septimū. De paucitia
et aiositate ei⁹ in captiuitate.

Alt enim in omnib⁹ cō-
stans: nulla molestia fra-
ctus. Unde. *Alu. gelu* li.

li. c. xviij. Cum Diogenes inquit
ex libertate in seruitutem act⁹ ⁊ e-
deret: cum: cum emere quidam
vellet: peractat⁹ quocq̄ esset: qd̄
genus seruitutis sciret: noui ingt
hoibus liberto imperare: Tūc il-
le eu emit: ⁊ magnanimit: filiosq̄
suos ei tradens: accipe inquit li-
beros meos quibus impero. pa-
ter igitur: q̄ nulla captiuitate vi-
ctus est.

¶ Caplm̄ octauū. De eius patie-
tia in dolorib⁹ sustinendis.

Tem in doloribus susti-
nendis fuit longanimitas
⁊ robust⁹. Unde Fulgen-
tius li. *Psychologiarum*. Dioge-
nes inquit Cynicus cum dolo-
re torqueret: ⁊ vidisset homines
in amphiteatru concurrentes ale-
bat. Q̄ hominū stultitiā: currunt
spectare homines ferto repugnā-
tes: ⁊ me pretereant euz naturali
dolore certantem. Quasi dicat.
Transcunt ad videndum min⁹
mirabilia: non cōsiderantes ma-
ius mirabile. quod est in me. Ex
dictis patet qualiter fuit longani-
mu paucitia solidus. Alt enim vi-

Solinus. li. ij. ante. f. Heracle⁹
⁊ Diogenes Cynic⁹ nihil vnq̄
de rigore animi remiserunt calca-
tissq̄ turbinibus fortuito aduer-
sus omnem dolorem ⁊ misercu-
lam. misertiam: vnus: mu dura-
uere proposito. Et Sen de tran-
quillitate ai dicit q̄ fortuna apud
Diogenem nihil suū habebat.

¶ Capitulū nonū. De ei⁹ cō-
tinentia in edomatione interior
concupiscentiarum.

Ter fuit i edomatio cō-
cupiscentiaru ⁊ passionu
modestus: ⁊ sui modifi-

i castus: ac libidinu exteriori co-
hibitu⁹. Unde in collationib⁹ pa-
trum: collatione Thelēmio mo-
nach⁹ dī. q̄ cū Diogenē qdā in-
tuens diceret: Veli corruptoris
puerorum: in quem cū emo disci-
puli irruere vellent ait: Quiescite
o sodales. sum etenim. stultio: sed
contineo me. Quasi dicat. Pro-
nus sum ad libidines: sed me co-
hibeo. sicut poterat fieri sine gra-
tia. Et ibidem de eo. dī q̄ cuidaz
pro adulteri crimine puniendo
ait. Qd̄ grana vendis siue dat no-
li morte emere.

¶ Capitulū decimū de seue-
ritate in arguēdo alios nulli adu-
lanti.

Tem: iste Diogenes fuit
ad docendum alios stu-
diosus: cum esset circū-
quaq̄ proficeno verū habuiss in
pauca dūcitur: transiuit

notano aut abigēs vicia que mo-
rea sedabāt: vt. s. habitum ē. S. h.
Sen. de Diogene & alijs Ermetis
ep̃la. xxxvi. dicit. q̃ obutos mo-
nuerunt. Et in docendo fuit con-
stans & veridicus suo modo: nul-
li parens vt tactum est: nec pro
cōmodo vel emolumento veri-
tatem omittens. ait. Eol. h. iij. c.
45. et. q̃ cum Diogeni olera lauā-
ti Aristippus diceret: Si Dionisi-
um. i. tyrannum adulari velicō: nō
ista esses. i. comederes: respōdit.
Imo. tu si ista esses. i. comederes
Dionisium non adulares. s. blan-
diendo. Meridicus ergo fuit veri-
tatis & iusticie annunciator: maleno-
pauco & vilib⁹ sustentari q̃ ma-
gnis adulari. Unde & in dei
herculem verbum iudiciū. i. cō-
tumeliosum prouit. putat Zo-
lius. c. xij. Et ideo proferens ve-
ritatem: aliquādo deridendo pu-
gnabat: prout dicit Tarquilli. c.
xxxvi. Sugillās Diogenis dictū
fuit. Vergenses inquit oblonāt
quasi die crastina moriunt: edifi-
cāt q̃i semp victuri. Quasi dicat
Parce tonāt: & supflue edificant
Capl. vnde cōmū. De sua cō-
passione multo aliorum.

Ste q̃i exhibat in pu-
blicū flebat: ait Iunena-
lis l. iij. satira prima lo-
quens de Democrito q̃ ridebat
quonens exire in publicum: & d̃
Diogene qui flebat: q̃ fuit grau⁹
& mirabil⁹. Jan ne inge laudat:

q̃ de sapientibus aliter. Ridebat,
quotiens a linune mouerat vni⁹
protuleratq; pedem: flebat cō-
trart⁹ alter. Sequit. Sed facili⁹
cui⁹ rigidi censura cecipi. Ad-
randū vnde illis oculis suffecerat
humor. Autamen Sen deran-
quitate animi ante h. q̃. Adra-
clytas fuit ille q̃ flebat: q̃ omnia
que agunt videbantur sibi mi-
sera. Democritus ridebat: q̃ sibi
videbantur ineptie: vt infra dicitur.
S. de viroq; potuit esse ver⁹
Capl. m. oadecimū. De inu-
rijs eius dictis.

Eodem etiam Dioge-

de narrantur quedā in
tractatu de vicijs phlo-

sophorum q̃. s. cum Diogeni vo-
mum suam homo turpissim⁹ oñ-
deret omnib⁹ in ea loca auro ni-
tenubus: in faciem eiusdem vo-
mum spuit. Et interrogatus quare
hoc fecerit: respondit: q̃a nihil tā
vile in domo vidisset. Ibidē
d̃ q̃ interrogat⁹ cur tantā barbā
gereret r̃ndit. si mlier eēt barba-
ta q̃i portēt eēt vir at barbarus
cur accusat assignāsi barbā oñiaz
sexuū. Ibidē recitat oñi ei⁹. Ad-
emendationē sui inge glibet nostz
aut est sibi valde amicus: aut val-
de inimicus. Et ibidem d̃: q̃ cū
Diogenes quendam inopen ro-
garēt: & panem ab eo peteret: id-
q̃ circumstantes mirarent: cōdis-
co: inquit ferre repulsam. Et ibi-
dem: q̃ cum sibi quidam profer-

Compendio loquii.

ret aliq̃ maledicta de eo ab ami-
co eius an id inquit amicus di-
xerit: curum est. De te autem: nil
hi manifestus est. Et ibidē: q̃ cū
enuntiaret amicus: te amice cō-
ci vituperant: oportet inq̃ Di-
genes sapientiam ab insipienti-
bus ferri. Esse enim meliores se
indicat lingua mala illum quem
carpit. Et hoc idem recitat in po-
llicato. li. iij. c. xliij. de eodez legit
vbi. s. de dicto philoſophorum.
q̃ cum qdam ovalentius cum in-
terrogasset. Quod ego inquit scī-
tu non ea quod cū ipse annuisset:
subdit ille. Homo autem sū: Vd
q̃ cum assensisset: conclusisse.
Ergo tu non es homo. Hoc in-
Diogenes falsum est. et si ve-
rum id vis fieri. s. q̃ conclusio:
a me incipe dicēdo. s. mihi in es
homo: concludendo te non esse
hominem.

¶ Capitulum decimūtertium. De
eius disputatione cū Antipatre d̃
rerum venditione.

De probabili disputa-
tione huius Diogenis et
Antipatris discipuli ei⁹

Tullius. li. de offi. c. xij. et post: q̃
ali⁹ Diogeni babilonico magno
et graui floreo: ali⁹ Antipatri ei⁹
discipulo hominum acutissimo i re-
bus emendis et vendendis vide-
batur. Antipatri enim omnia pa-
tescenda esse videbat: vt ne qd
omnino quod venditor nomine
ptor igno: et Diogeni venditores

quatenus constitutum est in iure
civili dicere vna oportere: vel cū
optime vendere. Et ibi recitans
versusq̃ rationib⁹ probabilibus
concludit auctor: q̃ in quibusdā
causis dubijs: ex alia parte velle
dishonestas: et alia vilitas: Et il-
luates respublice respiciebat Di-
genes: ideo dicebat. q̃ venditor
non coegit emere: emptor q̃ pla-
cult enim voluntarie: res vendita
erposita fuit ei apte ideo nō opor-
tuit venditorē vitiā rei narrare.
Contra dicebat aliamq̃ ea lege
natus est homo: vt proliū huma-
ne societati: et vniuersisq̃ vti-
litas sit cōmunis: et cōiurano. Et
sic vterq̃ probabiliter pcedebat
in sua consideratione.

¶ Capitulum decimūquartum.
De eius honore ex legatione ad
Senatum Romanum.

Erro ergo ob insignes
in suas virtutes et multum
dāo: sicut esse possēt vir-
tutes sine gratia diuina luit apud
omnes famosus et honorat⁹. Zū
Tul. in. iul. q. Diogenem florem
et Carnadem achademum: et
Triolam peripateticum: sicut
supradit. Zū. gel. li. xix. missos
fuit legatos ab Atpeniēsi⁹ ad
Senatum Romanum. Ex quo
p̃ eos fuisse reputatos magnos
et honorificos apud omnes. Et
hec omnia collecta sunt non ob
eius cōmendationem: cū nemo
sit commendandus absq̃ diuina

gratia perficiente: sed ad exaltatio-
nem fidelium plantum ad euz
inundum in operibus predicti
aut Hiero. contra Iovinianū in
fi. Vbi postq̃ enumerant gesta
Diogenia quasi concludit. Qui
philosophi exemplum: vt formo
sunt nostri et rosihi: et vix summo
pedibus adumbrantes vestigia:
quorum verba in pugna sunt: et
slogismi in calibus: qui pauper
tate apostolorum: et crucis virtutē
aut contemunt aut nesciūt: imi-
tent huius salte paritatem. Ex hio
p3 ob quā eam beat? Hiero. reci-
tū predicti philosophi gesta.

Tertia distinctio. De Socra-
te: et eius vita.

Capitulum primum. Ad qua-
dam spūs: sunt eius comēs.

Io phabitus d Diogene
b redeundū ē ad successio-
nem philosophorū vbi

dimissum est supra. vt enim ait
Augu. viij. de ci. c. ij. Anaxagore
qui fuit discipulus cū Diogene
successit Archelaus: qui posuit:
omnia constare de partibus in-
ter se similibus: et ait ibi Augu.
Cū discipulus Socrateo fuisse
perhibetur qui fuit munificus in
plis et virtutib⁹ phis. Ipe. n.
fuit princeps phier de celo eius
causē eam: et in vrbibus colloca-
uit fm Tuluz primo iulien. q. vt
dictum est. s. Unde Poth. li. iij.
c. vi. et sumit a Pothio: Socra-
tes: Apollonia oraculo sapientis

firmus iudicatus est: et sine dīle-
ctione septem illos qui dicit sunt sa-
pientes incompabiliter anteces-
sit non in opinione sapientie s3
virtute. Et huic fuit quidam spi-
ritus comēs cū in multis eruditio-
sicut dicit Apuleius: quem vocat
deum Socrata. de quo fecit li-
brū qui dicitur de deo Socratio.
vbi multa de hoc. vnde Augu.
viij. de ci. c. xviij. Apuleius platonē
cui vnum scripsit librum cui⁹ ti-
tulū esse voluit de deo Socra-
te: vbi. s. dicit et expōit ex quo
genere numina Socrates hūit
continerum et amicitia quadam
conclata: a quo perhibetur so-
litue admoneri: vt desisteret ab
agendo: quando id quod agere
volebat non prospere fuerat tū-
tūm. miserit autem aperuissimē
illum non deum fuisse sed demo-
nem. de quo multum Calcidius
super thimēū. li. primo. Socra-
ti inquit a puero demon comēs:
rerum agenday preceptor fuisse
non vt hortaretur eū ad actum
alium: sed vt prohiberet qd fieri
non expediret. Et post Socrati
vigilanti non deerat propitia di-
uinitas: que eius moderaret ac-
tus: vt demonstrat Plato i cachi-
demo dicens in persona Socra-
tis. Est ab ineunte etate numen
quoddam mihi comēs: idq3 vor
est: q3 euz ad animum men sen-
sumq3 pmeat signat ab eo quod
agere pposui tempanduz. huius

O

c

Cōpendiloquiū.

P ergo ad nullam actum. Et post
ait Calcidius. Egi imbecillus ho
minuz natura presidio melioris
prestantiorisq; nature. vox autēz
illa quam Socrates sentiebat si
erat talio ut opinor: que aere icto
sonaret: sed que ob egregium re
flectionum propter ea que intel
ligenti anime presentiam solere di
uinitas reuelaret. Siquidē pu
ra purio misceri fas sit: atq; ut in
somnia audire nobis videatur
voces sermonum: et expressa ver
ba. Nec illa vox est: sed vocis offi
cuz imitatio significatio. Sic vi
gilantis Socratis mentis pñiam
diuinitas significauit pñeui notio
ne augmentabatur. Nec ibi. Et
de hoc Tullius primo de diuina
tione ante finē. de Socrate equi
accepimusq; que ab ipso i libro
Socraticorum sepe dicunt diuinū
quoddam demon appellat. Qui
semper ipse paruit non. Et impel
lēu sed reuocant. Ideo sicut ait
Istius ille magnificus phuo: sen
tentia impio esset dñat. egissi
mo animo duxit mori. Necq; n.
tunc domum egredienti: et ascen
denti in locum in quo causaz di
zerat: signum sibi vllum quod
consequeretur a deo illo quasi ma
li alieno impendenti datum ē.
Et per hoc conclusit Tullius ibi
diuinationē esse. ¶ De parentib;
et origine Socratis Hale. li. ii. c.
iii. Socrates inquit non solum
hominum consensu: sed Hippo

linis oraculo sapientissimus iudi
catus: Phalarithe mife et So
phonico patre marmoxico genu
ad glorie clarissimum culmē ex
cessit. Sequitur. post ab errorib;
indoctus abductum animuz su
um in cima conditiois humane
et in secessu pectoris repositos
affectus scrutari coegit: si virtus
per seipsum estimatur: tunc magi
ster optimus. Nec ibi.

¶ Caputulum. ij. De eius studio
sitate et humilitate in adiscendo.

¶ Erro ergo fuit sapientia
in predicationem quia a tali
numine sine spiritu illa
minatus ēm phos: tum quia stu
diosissimus. ¶ Itē enim Tullius.
tusc. q. Socratem et Platonēz
vniuersas terras Australis ad inq
rendam sapientiam. Et hoc vlt
ad senectutem: ait Hale. li. vii. c.
viij. Socratem citate prouectuz
fidibus tractandis operam dare
cepisse: satis iudicantem homo
arrio vltimo sero q; nūq; operaz
percepisse: et misce rationis vi
lissimum elementum aduenire
voluit. Et sic dum ad discenduz
se semper pauperem credidit. ad
docenduz: se fecit locupletissimū
¶ Qui licet sapientissimus esset: se
nihil scire reputabat. propter qd
sui illud dicuz cōmune Socrati
cum. hoc scio: me nihil scire: vt
ait Hiero. epistola. xxxv. et in pro
logo biblie. vnde comentator su
per pñam sapientum. Socr.

S

Crates gloriosa fugiebat: dicebat
q̄ semper se nihil scire. Non igitur
nūrum si fuit sapiens: q̄ sa-
perne illustrationis luminositas
qua ipse fuit illustratus f̄s dictos
auctores: magis studiositas iter-
na humilitas: vite longeuas in-
ducunt sapientiam.

¶ Capitulum tertium. De virtu-
tum suarum multitudine et ma-
gnitudine.

An soli aut possint sapiē-
tiam: et virtutibus p̄fectis
et quasi innumeris. vnde
historie tripertite l. vi. et post p̄n-
cipium. Socrates apud grecos
mirabilis castitate. in ista ala. q̄
virtutibus: quent p̄lato mira-
bilis p̄lio et rogus non soli t̄q̄
deum habilem honorat: s̄ ultra
hominem pronuntiat: ob scilicet
virtutum herolcarum enūtiā
quib⁹ homines sunt similes v̄yo
vnde et p̄pter ruc elegantiam di-
cebat habere nomen comitū
ut dictum est. de virtutibus eius
et maiore gravitate. Aug. gelius.
l. ii. v. bi. s. dicit: q̄ stare dicit So-
crates peritiam statu per di⁹ atq̄
p̄nox. i. per diem et noctē. a sum-
mo ludio ovi vsq̄ ad solem alte-
rum orientem: immobilis h̄c dē
vestigia: ore atq̄ oculis in eū dē
locū directio: coquabundus t̄q̄
quodaz crecessu mentis atq̄ an-
imi facto a corpore. Temptantia
quoq̄ tanta fuisse traditum est.
ut scire ruc sue temporis: et aliquid

ne inoffensa viceret. In illius pe-
silenie vastitate q̄ ciuias Elybe-
nensis est vastata: h̄is potendi
moderandiq̄ rationibus: et a vo-
luptate dicitur caruisse: et saluba-
tate corporis retinuisse: ut nequa-
q̄ fieret: communi omnium clade
obnoxius. h̄ec ibi. Ex quibus p̄s
q̄ grauis fuit maturitate: q̄ soli-
tudo stabilitate: q̄ modestia
tate. vnde Aug. gelius l. ix. post p̄n-
cipium dicit: q̄ voluptas gustu et
tactu sedulissima est h̄m sapientes
et humilissimi libidinis: coēs sunt
hominib⁹ et bestijs. Homini-
nam sue et asino sunt communes.
Ad eo dicebat Socrates: misio
propterea velle vivere: ut ederet
et biberent: se autēz bibere: et ede-
re ut viveret. Ad Socrata igitur
per simonia vsus est in predictis
¶ Capitulum quartum. De ciui-
mirabili patientia in multitudine
impugnantium.

Et t̄na s̄o mirabili fuit
p̄ inuictus in omnib⁹ susti-
nendis au Sen. epistola
lxx. Non inquit q̄ difficilia sunt
multa scilicet non audemus: sed
quia nō audemus. difficilia sunt
Et si exemplum desideratis: ac-
cipite Socratem Socrate senē
per oia aspera lactatum inuictus
tamen: et a paupertate: quaz gra-
uiorem sibi onera domestica fa-
ciebant: laboribus quos nulla-
res quoq̄ perituli: q̄d⁹ ille domi
exercitus sine in vxorem moab⁹

V

X

T

P

Cōpendioquii.

terram: lingua petulantem: sine i
libros indociles: et matri q̄ p̄f
similioris: sic sere semper aut in
bello fuit: aut in tyrānide: aut in
libertate: bellis et tyrānide semo-
re viginti septem annis pugnans
est: post finita arma: triginta tyrā-
nio noxe deducta est ciuitas: egre-
plurimq; inimici eius erant. Mo-
tissima damnatione: est sub gra-
uissima hominib; impleta oble-
cta est et religionum violatio: et
luxuriosus corruptela: quam im-
mittere in deos: potius in tēpu-
blica: vitium est. post hec carcer
et veneni. Nec vltis eo Socras
animum nō mouerit et nec vul-
tum quidem mouerit. Illā mira-
biles laudē et singulares vltis ad
extremū seruauit. Nec tristiores
quisq; nec placidiores Socrate
vidit. Equalis fuit in tanta ineq-
litate sortis. hec ibi. et de his spar-
sim in alijs multis locis. vii. Se-
neca ep̄la. lxxv. dicit: q̄ triginta
tyrāni est circūstiterit nec iunge-
re potuerunt animum ei. Et ep̄la
lxxvi. dicit: q̄ triginta diebus in
carcere et in expectatione mortis
exegit: non hoc aio tantū mīsero
species tā longus tēpus reciperet:
s; ut sibi se legibus: et fructū
amicis extremis Socrate daret.
¶ Cap. m. r. De patientia ei in su-
stinendo vixas vxoris et familie
¶ Nec autem multamodas
et p̄secutiones et molestias
p̄dixit: p̄dictum est mirabil

tamē patiens semper fuit. Tuges
enim molestiū passus est ab vxo-
ribus. Sicut rectat Hieron. ¶
Iouii. di. q̄ Socrates Fanpex
et Anthro nepem Aristidito du-
as habebat vxores: Que cū cre-
bro inter se litigaret: et ille eas irri-
dere solus erat: q̄ propter se se-
dissimum hoīem sinu naribus
recalca fronte: pilosis humeris:
repandis cruribus disceptarent:
nouissime veniunt in eū impetuz
et mulctatum fugientemq; diu p̄-
secute sunt. Quodam tempore: cū
in finis cōmuna ex superuacu loco
ingerēt Fanpex restitisset: aqua
perfusus inminuit: nihil aliū re-
spondit q̄ terro capite sciebā in-
quit: q̄ ista tonurus hymber se-
queretur. Et de eius patientia in
sustinēdo cōmuna vxoris. Hu. ge-
lius lib. ij. dicit. q̄ cū Blebiades
euz interrogaret: quare Fanpex
vxorem admodū morosam iur-
giosam: et que die noctiq; mille
vitijs scatebat molestissā do-
mi non abigeret: respondit. Luz-
talem domi patoris in sacro et ex-
erceor: ut ceterorum foris petu-
lantiam et iniuriam sacellus serā
virtuose ergo patiente fuit: q̄ mo-
lestissā vixebat ad exercituz nō
ad impatientie impetum. ¶ Ite
filios habebat p̄dictę vxoris
miles: et dictum est supra. et ha-
buit scolas et sibi dissimiles et inobe-
dientes: imo et aut quidam sa-
piens in tractatu suo: vxorem pa-

buit scortatrice: et filios scortato-
res. Seruum etiam habebat ol-
scolum: et sibi molestus: erga quem
etiam patiens fuit: ait Sen. ij. de
ira vi. q. ira. i. v. Indicta siue pena
differenda est ad emendationem
ei⁹ qui debet puniri. At Socrate
seruo ait. Cedere te: nisi ira-
sceris. Admonitione seruus in tē-
pus sanius desistit. Illo tempore
se admonuit: cuius erat tempera-
do affectus. Id⁹ enim ausus fuit
se ire conuiteri. hec ibi. Et Sicut
ergo fuit patiens in sustinendo vio-
lentias familie prope.

¶ Capitul. x. vi. De patientia et⁹
in sustinendo iniurias illatas ab
alijs: de sua modestia.

Tem patiens fuit in su-
stinendo iniurias ab alijs
illatas. At Sen. primo
de ira. Respicimus inquit exē-
pla eorū quorum patientiam lauda-
mus: ut Socratis: qui comedia-
rum publicator in se spectatos
faleas: et in bonā pte accepit: risit:
et non minuit: q⁹ eū vxore Fan-
tipe qua iniurijs perfrunderet.
Et ibidem li. ij. dicitur: q⁹ iniuria-
rum alia est differenda: alia de-
cidenda: alia edomanda. Circū-
ferenda minus modis est ira. pe-
riq⁹ in risum locūq⁹ vertat. So-
cratem enim collapsio percussum
nihil dixisse fertur: q⁹ molestum
esse: q⁹ nescirent homines quan-
do cum galea prodire deberent.
Sicut autem anabatur suis passio-

nibus: qui sic se moderabat. At
sequitur ibi: q⁹ in Socrate signifi-
care erat: voce subintrare: log par-
cius. Apparebat tunc ille sibi ob-
stare. Deprehendebatur itaq⁹ a
familiaribus et coarguebat: nec
erat exprobratio illi lauantis ire
ingrata. Ideo quando sentiebat
se habere occasionem irascendi.
fistebat et laborabat: ut rōne co-
hiberet impetum: ait Tullius. Mis-
tiscu. q. in fine. Qui a natura in-
quit dicitur iracundi aut inuidi:
a mala valitudine animi: sanabi-
le tū est illud. scilicet malum: ut dicitur
de Socrate. Cum enim multa vi-
tia in eū uentu collegisset in vno
cephalo: se naturam ex forma
prospicere sciebatur. verius ē a
ceteris qui illa in Socrate vicia
nō agnoscebant: ab ipso edit sub-
leuari⁹ est dicendi illa sibi inesse. si-
gnā sed rōne a se detecta. Quasi
dicat. Naturali sibi inerāt passio-
neo: sed eas rōne cohibuerat et
domauerat. Id⁹ etale. lib. ij. dicit.
q⁹ inter alia Socratis magna: il-
lud preclarum est: q⁹ in eodem
vuluo tenore etiam aduersus in-
terpolantes persistit.

¶ Capitul. vii. Quoliter fuit
inuitus a molestijs exteriorib⁹.

Sicut autem inuit⁹ fuit
a molestijs hominum: ve-
dictum est a Sen. sic fu-
it inuitus a molestijs pauperum:
ut habitum est a Sen. Sui enī
omnium mundalium pemptor

sicut et alij philosophi: et in isto am-
plius ex quo fuit magister et prin-
ceps philosophorum: ait Tullius
v. iust. q. loquens de conceptu om-
nium a philosophia habito. Vides
inquit philosophi omnium disci-
plinarum nisi quoad recta ratione
natura rutilosa detorqueret: eodem
hoc aio fuerunt: siue esse potuerunt
Socrates inquit et magna sibi
vltio auri et argenti ferret: q. multa
inquit non desidero. Quasi dicat
nec amplius desidero. Omnia
enim dimisit Socrates ait Iste
ro. super. *Phat. c. xix. l. 3.* non de-
bito sine: q. non propter christum. Et
licet sic omnia dimisisset non tam
imponere poterat etiam necessa-
ria: ait Sen. vii. de beneficiis. di. c.
xviii. Cum homines loquerentur
de rebus emendis aut Socrates
audientibus amictus. Emisset pa-
lum: si vestitus haberet neminem
proposset: omnes admouit. et ad-
cludit q. propter acerbum exacto-
rem repetere prohibemur: non ut
nisi fiat sed ut parce fiat.

¶ Capitulum octauum. De co-
temptu pomparum secularium.

¶ Item licet indigeret: non
tamen impotente inge-
rebat se ad magnates:
nec inuitationibus coram aegre-
bat: ait Sen. v. de beneficiis. c. iiii. di.
q. Archelaus rex rogauit Socra-
tem: ut ad se veniret: distulitq. So-
crates creditur: se ad illud nolle
venire a quo beneficia acciperet

et illi reddere parca non posset.
Et ibi opponit Sen. qualiter ait
Dio. Cum ille daturus esset aurum
et argentum: recepturus scilicet co-
temptum vniuersus: q. scilicet esset
maius. Ite poterat referre gratias
q. maius esset. Ite poterat et docere
nihil: et docere regnare: q. etiam
esset maius beneficium. et ridet: q.
hoc dixit vltio faceret: et cum per fi-
guras sermo procederet: denotat
omnium maxime potentum. Multu
it enim: illa veritate negat q. co-
tinnaciter: aut superbe. Item ut
multo fortissime: ne quid cogere-
tur accipere q. nollet: amittit ne q.
indignu Socrate acciperet. sed ad-
cet aliquis. Negasset si vellet. sed
tunc instigasset in se regem inso-
lentem: et omnia sua extermina-
re valentem. Sequitur. vltio scilicet
re: q. vere voluerit. Moluit ire
ad voluntariam seruilem: id est
sua libertate: et civitas libera ferre
non poterat. hoc ibi. ex quibus pa-
tet q. seruilem aegrescere multatio-
nibus magnatum: et eas suscipere.
¶ Capitulum nonum. De vtili-
tate sue doctrine.

¶ Item fuit benignus: prius
remissior mercedis sine pe-
cunie sibi debuarum: ait
Sen. primo de beneficiis. c. i. di. So-
crati cum multi pro suis facultati-
bus multa offerrent: et hinc pau-
per auditor: nihil inquit dignum
re quod dare possem inuenio: et
hoc vno modo pauperem me sentio

H Itaq; do tibi vna quod habeo
scilicet meipsum. Hoc munus ro
go quateusq; est boni consulas:
cogite q; alios cu tibi multu da
rent plus sibi reliquisse. Cui So
crates. Quid nisi inquit magnu
mihi munus dederis: nisi forte
te paruo extimo. Habeo itaq;
ut te tibi meliorem reddat q; ac
cipio. hec ibi. Et quibna patet et
discipuli probato: q; se dedit pro
sapientia habenda: cum no ha
beret bona fortune prout electi ibi
Sene. bi. q; q; non poterat dare
bo: fortune: de suo dedit: preciu
sui sed. Annuu entz quomo So
cratem sibi daret. Item pz magi
stri boni: qui non desiderant
pecuniam sed discipuli proficiunt. ex
predi na patet q; ex quo fuit vir
tutibus tam venerandus: sapia
tam predestus: et moribus: itz or
natus: q; aptus fuit ad alios do
cendos: et moreo alioruz corrigē
dos. Propter qd auditores eius
profecerunt: ait Sen. ep. a. vi. di.
plus homines oculis q; aurib;
credunt. Et quousq; est p prece
pta: bene et efficat per exempla
sequitur. Plato et Aristoteles
et omni turba sapientiu plus ex
moribus q; ex verbis Socratis
traxerunt.

L Caputulum x. de cluo rectitu
dine in indicando.

Deo fuit ydone ad do
cenda: q; fuit rectus in
sententiis et iudiciis. Fin

enim vel veritatem iudicabat et
sententiabat: ait Tullius loquens
de co. v. m. q. vi. Duceps phi
losophie. i. Socrates dicebat:
qualis cuiusq; affectus eet: tales
esse hominem. Qualis autem ipe
homo esset: talem eius et ofones
Recte enim iudicabat sine per
sonarum acceptione. vñ ibi Tu
lius dicit: q; Socrates in Sora
lia cu ab eo esset quesitum: Ar
chelaus perdidisse filium: qui euz
fortunatim esset: none beatus
putaret. Tull. Scio inquit. Aliqd
cu eo locutus sum: Et illi. Si um
aliter hoc scire potes: cum sit rex
magnus periturus: nullo modo
inquit cu ignorem q; sit doctus
q; bonus. Vbiq; cocludit auctor
bonos esse beatos: improbos et
miseros. Pater enim Archelaus
scilicet ille potens si inuissus. Ad
ergo iudicabat. nec pserbat ho
mines alia ob eminentia bono
rum extenoz: sed ob prestantiaz
bonozum interiorum. i. sapientie
et virtutis. Tull. Tullius. ii. tusc. q.
q; Socrates Alcibiadi qui erat
potens et diues: cu persuasisz ne
q; Alcibiadem summo loco
natum et q; pso datus: interesse
autz ut se Alcibiades affligeret
lacrimansq; Socrati supplex eet
ut sibi virtuti maderet: turpitudi
nem depelleret. Quasi dicat. Ma
gis intererat inter ipsuz et infensio
rem vnde essent homines scilicet
tantum interesse: si maiorem vir

M

N

Cōpendiloquiū.

item haberet contrariumq; de
pelleret.

¶ Capitulum vndecimū. De
contemptu deorū pro quo passus
est mortem.

¶ Nam aut rectus fuit iudi
cādo deos nullo modo
adorādos: propter quod

nolebat iurare per deos: ait Ter-
tull.² c. xij. Taceo de philosophis

Socrate contentus: qui in cōm-
muniā deorum querebat: et hyr-
cūm: et canem detestabatur. S. p.
pterea damnatus est Socrates
quia deos destruebat. Et Augu.

de vera religione. c. l. ait Socra-
tes audax: ceteris prohibetur: su-
rando per canem quēlibet: et lapi-
dem: et quicquid iurāturo esset in
pignus: et quasi ad manū occur-
risset. Credo: q; intelligebat qua-
liā q; opera nature: que adiu-
uante diuina prouidentia ge-
nerentur: multo q; hominū

et quorūlibet optficiū esse meliora
ideo diuino honorib; digno-
ra: q; ea que in templis celebra-
bantur. hec ibi. unde pro hac ve-
ritate: mores passus est. Iō pūo

de consol. c. iij. ait philosophia al-
loquens Boetiu n: q; preceptor
Platonis. S. Socrates iniuste vi-

ctioam mortis: me astante sollicit
philosophia promerui: vbi dicit
expositor: q; q; noluit iurare per

deos. s. Epōmē et alios: missus
est in carcerē: cōpulsusq; bibere
herbam venenatā est. Consēns

ergo et rect^{us} in sententijs suis fuit.

¶ Capitulum duodecimū. De
sapientia eius in consilijs dāto.

¶ Consilijs autē dāto:
et hominibus docēdis
fuit veridicus. De cuius

dictis et consilijs Gale. li. vii. c. l.
dicit. Socrates: humane sapien-
tie quasi quoddam terrestris ora-
culum: nihil ultra petendū a dijs

in mortalibus arbutabatur: q;
vī bona tribuerent: q; hij demū
scirent quid vnicuiq; esset vtilē:

nos autē plerūq; id vōtis ex-
petere: qd non impetrasse: meli^{us}
foret. Et enumerat ibi illa: sic sūt
diuines: honores: regna: splēdida

coniugia que multis nocent. Et
ibi Socrates expediat et compen-
diaria via eos ad gloriā perue-
nire dicebat: qui id agerent: vī q;

les videri vellent: tales eēnt. Hic
Talius primo de offi. c. xij. Lō-
pendiana est via ad gloriā: vī
qualis quisq; haberi veller: talis

erit. Item Gale. vbi. s. dicit: q;
Socrates consultus a quodam
adolescente vtrū vxorē duceret

an omnino abstineret: respondit
Striūq; a. quodcūq; faceret: se

acturū pñiam. Hinc inquit so-
lirudo et orbitas. s. si non duceret
illuc ppter sollicitudine. s. si du-
ceret. Et de hoc in comuniloq;:

vbi de matrimonio. Et ibi Gale.
dicit: q; cui vxor eius clamarēt:
eū innocentem periturū. quod

inquit ille innocēti nulli nō fa-

utro et dixisti: Quasi dicat. **Be**lius est mori innocens q̄ nocens. Et ibi dicit: q̄ neminem dū viret: beatum debere dici asseruit. Et ibidem. Cum videret quēdā merentem: docens eum in arcē ait. Oculos circūfer in hāc p̄tes et cogita q̄ multi luctus fuerunt futuri super his. **A**mitte. a. dimitte: mortalium in comoda tāq̄ p̄p̄ia desere. Item ibidem. Ex viciis suis colligitur: non oportere nos que fortuita patimur p̄cipue et intolerabilis animantudinis indicare. Idem interrogatus quid ex bono suo secus terret: oia inquit bona mea porto: necū id est virtutes et sapientiam. Vena eis exteriora non dicebat sua. hec ibi q̄ sapienter autē respondit querenti: quare sibi peregrinationes n̄ p̄desent: ait. Sene. ep̄la. xxxvi. Quid miraris iquit: n̄bil tibi peregrinationes prodesse cū te totū circūferas: premittit eadem causa que expulsi. Quid terrarū novitas tuat potest? Quid cognitio vrbium et locorum? In terrā cedit ista tactatio. Querit: quare te fuga ista non adiuvet. cum fugis onus animi deponendus ē. n̄ tibi aliter vllus proderit locus. hec ibi. Itē de sapientia sua responsione. **P**ola. lib. v. c. vi. dicit Socrates querēti: quomodo quis saniam optimā compareret si gesserit inquit optima. et locur⁹ fuerit paucā.

Capit. de cōmātentiā. De egre gio eius sententiā et dicta.

E dictis notabilibus et p̄ proverbijs recitatur in tractatu de speculo. p̄o. **V** ente sole consilium: occidente: cō multum cogitanduz. Tige sic alienum: vtrū non obliuiscaris negocium. Velox consilium sequit penitentia. Cum amicus: breues orationes: longas amicitias opz habere. Negat sibi ipse: q̄ vici cile est pete: principium amicitie est bene loqui. Cōtraria consilio ira et festinatio. **N**atum alieni tuū ne feceris gaudium. Exordium inimicitiarum maledicere. Amicus raro acquirit: cito amittitur. Fallere potest quis saniam conscientiam nūq̄. Nulli imponas: quod ipse pati non poterit. **H**oc exhibe quod tibi velis exhiberi. Absentem lauda: p̄ntem munit. Sepulcr⁹ apud te sit sermo quem solus audieris. Si videris ibi: persone auctoritatem dabis. **N**ec fuerunt dicta Socratis prout dicit compilator illius tractatus. Et de quibusdā p̄o. rini in tractatu de dictis philoso phorum: vbi et alia recitant. **A**lii qui Socrateo: patientia est miseriarum portus. Idem: Que concessit fortia temperet insulsa: q̄ sustinuit muenit temperet moderantia. Si enim fortune licentia auxerit: minuit gloriā. Et ibi dicit q̄ cum Socrates pospuo su

X

Cōp endiloquii.

os satis tenui cena suscipere para
 ret: et ei⁹ amicus hoc sibi inima
 ret: respondit. Si boni sunt equa
 nimiter ferent. si mali non est cu
 randum: Ibidem Socrates: cui
 quidam ex ei⁹ doctrina bene me
 ri⁹ discipuli discerent: rogantes
 eum ut aliquod p̄ceptum ordi
 nande vite perciperent. Inuit eos
 in viderforium secum ire: et xoxoz
 qz in superionibus constitutū vo
 cana: inuit. ut vasa melle et oleo
 plena eiceret. Qd stultiz fecit. Ad
 mirantibusqz illo ait. Si hanc i
 domibus vestris potestatem ha
 buerim: beatam vitam dispone
 no. Quasi dicat. Luz in domibus
 vestris: omnes vobis obedierit
 vitam quietam: et sic beatam du
 centis. ¶ De oraculo vō Socrati
 P. oh. l. vii. c. xviij. Socratem cum
 fertur oraculum: neminem locu
 pletē fieri vī doceat: nisi se ad vo
 cendum pauperem et egenū cre
 dat. Et non solum predictis vī
 tūb⁹ predict⁹ sum: sed etiam in sui
 regimine puidua. Nam et studio
 sos labores: et feriosos: hōe sō so
 lano temperabat. ¶ Et Gal. l. viij.
 c. xij. q. Socrates non erubuit
 cum imposita mundicie erub⁹
 suis cum parvulis filiolis ludē
 et a Fannipe vxore rīsus. i. verisus
 est: cum tamen nullā sapiētie par
 tem vī ignorasse: prout vī sibi. c.
 xii. Interdum enim octari sapiē
 ti familiaris est: nō ut virtutis exer
 tium euaneſcat: sed ut magia vi

geat: et quodammodo recēretur
 ut dicitur ibi. Qualiter autem re
 gebat se vīendo alimēta. ait Tu
 li⁹. v. iust. q. di. Socratem ferunt
 cum vīqz in vespertini cōtenti⁹
 ambulare: quēstionēqz esset ab
 eo quare id faceret: respondisse:
 q. melius cenaret: obsonare am
 bulando famem: Quod creditur
 fecisse non ut plus cenaret s; san
 tiat. post famem. ¶ Qualiter de
 mūdo vībat quasi non vīteno p; z
 ex eius responsione ibidem: vbi
 dī: q. interrogat⁹ ciuitatem se vi
 ceret. mūdānum inquit. i. totius
 mundi incolam et ciuem: nullaz
 sibi pariem appropinquando: sed q
 si peregrinum se reputando: quo
 leo se reputabant philoſophi no
 biles sicut vī ibi. De inuicibili q.
 qz constantia eius patet. s. in par
 te d qua Gal. l. ii. c. vi. di. q. So
 crates resūte non multitudine
 decem p̄iores occiderent.
 ¶ Lapin decimumquatuor. De
 eius constantia in morte: et de
 his que fuerunt circa euz tempe
 mortis.

Constantia vō sua i su
 stinendo mortem tacituz
 est: De qua Sen. ad hel
 blam. Socrates inquit eodē val
 tu quo triginta tyrānos soluo ali
 quando in ordinē redegerat: car
 cerem intrauū inuicibilis ipsi
 loco detracturus. Atqz enīz po
 terat carcer videri in quo Socr
 tes erat. ¶ Qualiter autēz se ha

buit ante mortē narrat Sen. lib. de providentia post principium: dī. q̄ Socrates potione illam publice mītam non aliter q̄ medicamentum imortalitatis obduxit. et de morte disputant v̄sq; ad ipsam. De causa mortis et modo dicit expostor super Boetius de disciplina scholarum. c. viij. super illud. Amicus inquit gaudet successore. Amicus inquit fuit discipulus Socratis: q̄ Socratem accusavit de eo. q̄ fecerat librum de deo: non de dīo. unde et cōpulsus est aurire herbam venenatam: qua hāpta in nomine illius dei non est mortu⁹. Item compulsus haurire in noīe deoz mortuus est. Et quo patuit apud eos illū deū potentiorē esse dīo. Sen. ep̄. a. lxx. Calce venenatis Socratem trāsulit e carcere in celum. s. fm estimationez eozum: Et de eius constantia in predictis dī in principio Phedronis vbi inquit Methoraces a Phedrone de eis que acta sūt circa Socratem die qua bibu satiatum et mortuus est. Et ille dī. q̄ ad eū ingressi invenerunt Euphemem uxorem eius tementez puerum: que exclamavit et ait: que dam vi mulieres dicere assolent Et ille aspiciens in Eironem ubi quo inquit illas. Stēq; fecerunt et multis interposito questionibus in finituras hominem. s. qui se rebat fatuū au. Tu hōz gna

rus die q̄ oportet facere. Alibi aliud ait ille: q̄ bibentem deant bulare v̄sq; quo granedo in cruribus fiat: de hinc recubare. Et porrexit calices Socr. m. Qui respiciens et valde propri⁹ nihil temeno neq; varians: neq; corporis: neq; coloris: neq; vult⁹: imo velut consueverat respiciens in hominem qd inquit de hoc poculo Ad avertendū sufficit: nec ne. Et tū inquit omnino q̄mū estimamus ad mensuram bibere. Sequit. Dicen illa. et pariter sustinēs dārtier et facile bibi. hec ille vbi et multa de dicto ei⁹ et gestis in morte.

¶ Caplm de cūmquintū. De eo no cūo ante mortem.

¶ Et somno autē suo pri⁹ sua morte. Tul. s. pannaione. lib. i. c. xi. Est apud

Platonem: q̄ cum Socrates esset in custodia publica dixi Teram suo familiari se post dies tertium moriturum: vidisset in somno pulchritudine crūta feminā que se ex nomine vocans dice- ret Homericum quendam huiusmodi versum Terna trebile tempestas leta tenabit. Quod videntū ē sic sensib. ingisse. hec ibi. ¶ Caputū dī: dī mīserū. De ei⁹ honore post mortē: et de punitione accusatorū eius.

¶ Et honore dī sibi exbato post mortē au Teram. c. xij. q̄ postq̄ So

Compendilòquii.

crates damnatus est quod deos destruebat: cui penitentia sine Atheniensium criminatores Socrates postea affluerunt: et eius vmagine auream in templo collocauerunt. Decidi. Et merito fuerunt ducti penitentes: quod et dicit Lómenta-
G tor Ethic. v. Socrateo acculat' dixit. Socratem Atheniensis damnare possunt et occidere iustificare non possunt. Et idem Lómenta-
 tor Ethic. i. Socrateo in virtute et sapia viuo. iniuncta vindicta mortem proponens.

¶ Capitul' decimumseptimaz. De eius etate.

Quantum autem Socrates vixit. Tullius de senectute. cap. xix. cum euz panna vetica qui inscribitur: librum nonagesimo quarto anno scripsit se de viciis quinquaginta postea
H ¶ Capitul' decimioctauum. De eius responsione querenti de sepultura.

Et responsione quoque sua de sepultura. narrat Tullius. i. iul. q. an. si. Socrates inquit euz de immortalitate animarum disputasset: et tempus moriendi irgeretur rogatus a tritone quemadmodum sepeliri vellent: nullam inquit vere operam amicus frustra consumpsi. Trionem enim nostrum non persuasi. sed huc me adulatorum: neque quod me hic relictum. Et tamen Trionem si me assequi poteris: nam si cum aucto-

ris: ut tibi videbitur sepelito. Sed me credo nemo vestrum cum hinc excessero consequetur. hoc ille. Quasi dicat. nihil de me hic reliquas sed me totum in eum offeram. ¶ Capitul' decimiononum. Quo tempore natus et mortuus.

Quo vero tempore natus est Socrates. scilicet tempore Per-
q sis regis dicitur in hystoria scol. sup. librum Judith. quo etiam tempore mortuus. scilicet in diebus Asueri dicitur ibidem super Esther. Quis ergo virtutibus philosophia: et operibus imitabilis? floruit de eius philosophia.

¶ Capitul' vigesimum. Quoties sunt vocatus Socrates.

Ne piget error in nomine Socrates. Unus. scilicet tres fuerunt vocatus hoc nomine Socrates. Unus. scilicet dictus: de quo premissa dicta sunt. ¶ Secundus Socrates grecus orator. de quo. i. Saturnalis. in principio cuius egregium dictum ibi recitat. Cum enim in conuiuium a multis hortaretur: ut aliquid in medium diceret eloquentie sue fonte proponeret. respondit. Que presens locus erigit et tempus ego non calleo: et que ego calleo: nec loco sum apta nec tempus. Tamen Prologus. in prologo dicit simile dictum de yocrate: quando fuit a se quesitum quare non in forensibus negotiis versaretur. ¶ Tertius Socrates fuit unus de tribus compilatoribus hystorie tripartite. Sui enim co-

plata a Solomono. Theodorico. et Socrate historicis grecis. Jo. de historia tripartita. Que translata est sub epiphanyio prout dicitur in prologo primo.

¶ Quarta dicitur de vita platonis. ¶ Caplin primus. De eius origine et deis que acciderunt circa eum post eius ortum.

Alibi hie dicitur de vita et de ceteris Socratis sequitur de vita et victis platoni cuius magister fuisse Socrates philosophus

betur: et inter discipulos eius non quidem merito excellentissima gloria claruit que omnino ceteros obscuraret. Qui cum esset liberis: honesto apud suos loco natus: et ingenio mirabili longe superioris condiscipulos anteciret: parum tamen putans perficere philosophiam sufficere seipsum ad Socraticam disciplinam: longe lateque quantum potuit peregrinatus est quantumque versus cum aliquo nobilitate scientie percipiente fama rapiebat: prout dicitur Aug. viij. de ci. c. iij. De origine quoque platoni recitat Hieron. i. contra Iovinianum opinionem antiquorum philosophorum licet erroneam. Speusippus sororus platonis filius et Cleantes in laudem platoni: et Anaxilides lib. ii. philosophie peritiam: matrem platoni sanctissime Apollinio opus fami ferunt et sapientie principes

non aliter quam de partu virginis editum. Qualiter autem examine apud descendit super os eius cum esset in cunis Tullius. i. de divinatione. c. xvi. ¶ Plato inquit cum in cunis parvulus dormienti apes in labellis consedissent: responsum est singulari illum suavitate orationis fore. Ita suavia eloquentia diffusa in infante est. Idem ait Gal. li. i. c. iij.

¶ Capitulum secundum De somnio matris de eo: et de eius nomine

¶ Et somnio antequam fuit Plato ad eum adducit

eius nec non et de parentibus eius et alijs notabilibus narrat li. i. de fundis. Plato inquit Aristidius filius a Solone trahentis genus hereditarium est. Et quod ex quadam visione divina mater platonis progenies facta: peperit platonem. Philosophatus est autem Socratem et sermo est videtur Socrate nocte qua traditus est ei plato lignum ipsius genibus super sedentem. Appellabat autem Aristocles: sed propter latum antrum eius: plato nominatus est. Alii tamen dicunt propter latum esse in sermone.

¶ Caplin tertium. De eius peregrinatione pro agenda philosophia: et de eius studio sitate.

¶ Et laboriosa sua peregrinatione: et sedula studio sitate Aug. vii. d. dicitur

N

O

M

b

Cōpendiloquii.

In egypto vidit q̄tūq; illic ha-
beant: & docebantur. Et inde in
eas Italic partes veniens ubi pi-
etagozeorum fama celebrabatur
quicqd Italice philosophie tunc
floreat auditio eminentioribus
P & doctoribus facillime compre-
hendit. Et q̄a Socratem specia-
liter diligebat: cum loquenter sa-
ciens fere in omnibus sermoni-
bus suis eū ea que vel ab alijs
dedicerat: vel ipse quanta potue-
rat diligentia viderat cum illis le-
pore & moralibus disciplinis ibi
temperavit. hec ibi. Et de Pla-
tone: & eius virtutibus: facundia
origine & peregrinatione pro sa-
pientia acquirenda Ital. multuz
li. viij. c. xj. dicit. q̄ Plato hec
proxiem Socratem formosus ē ho-
minem doctrine fertilissimuz. Et
sic de multis que ibi enumerat: &
specialiter de sua peregrinatione
Et de hoc multum Poli. li. vij.
c. v. & sumit de tractatu q̄ d̄ vita
Platonis. Ibi d̄ q̄ teste Apo-
leo Plato p̄mo Aristonem vi-
ditus est: deinde a latitudine pecto-
ris: Plato. Et in tantam emine-
ntiā philosophiē: vigore animi: &
studij exercitio oīq; morum ve-
nustate & copia subuectus est: &
quasi in throno sapientiē residēs
p̄cepta quedam auctoritate qua-
dam nexus sicutam antecessorib;
q̄ successibus imperare &c. Et
sequit̄ ibi. Aliquam opinio de
eius cōceptis & origine. s. q̄ Alipol

linis figuratio se matri eius pery-
xioni nūscuit: ut dictum est. Et
post. Doctores habuit in patria
literatura Dionysius in palestra
Aristonem Zirga omnidū itan-
tosq; progressus sibi exercitatio
consult: ut p̄prie luctando certā
mūta inuenerit: picture non asp-
natis artes Tragedio quoq; & el-
umationib; se & item finxit: Ita
q̄ carumūni confidentia erat
se creatorem profiteri cupiebat:
nisi Socrates humilitatez ei⁹ cu-
pidinio ab animo eius expulisset
& vere laudis gloriam ei curasset
ingerere. Et antea quidem Ille-
raclius secta fuerat imbutus. verū
cum Socrati se dedisset: non in-
genio & doctrina ceteros Socra-
teos viciat sed enā labore & elegā-
tia sapientiā illustravit: cuiusq; re-
cta assertione sensuum verborū
plurimum adhibuit dignitatis.
Socrate quoq; excedente: se ad
pietagoze cōsulit disciplinā. Quā
& si ratione diligent & magnifica
videbat instructam rerum tamē
continentiam & castitatem cupie-
bat imitari. Deinde Theodorus
Cremenseni adijt: ut geometriā
disceret. Inde egyptum petijt: ut
astrologie vacaret. Ibiq; a plerū-
q; credit vidicisse oracula. p̄phē-
tū. Unde rursus in Italiam re-
diijt & Pietagozeorum tarentinuz
Archias secutus est: atq; ad In-
dos. Theodosius magos animū in-
tendisset: nisi cum procedere ve-

missent bella chaotica: que apud
magos philosophos admirandi
fuerat: In libris suis collegit uni
uersa. Docens prim^o. studia phi
losophie non esse contraria: sed i
tunc necessaria sibi. eoq^{ue} munus
auxilia vniuersa possunt. Mul
ti auditorum eius virtutes seruo
in philosophia floruerunt. Pa
trimonium in herulo q^{ue} Alcha
demie inactuaerat quobis mi
nistris et phatram: qua ois sup
plicabar reliquit. Iurum tantum
habuit: q^{ui} puer in auricula ge
stauerat in nobilitate ingre.
¶ Caplin quartus. De triplu ei^{us}
aduentu in Siciliam.

¶ Res aduentus ei^{us} i Sa
ciliam mali diuersis opti
mionibus carpunt. I. pro
vrbis bonam nature cerneret in
cibus: incendiorum intelligeret
rationem illuc profect^{us} est. Secu
do petu Dionisi: vt Syracula
nio assisteret: et vt municipalis p
uincie illi^{us} doceret leges. Tertio:
vt fugientem Dionem restitueri
patre sue venia ad Dionisio impe
trata. Sed in his omnibus adco
diligens fuit: vt a studio aut offi
cijo philosophie nullo vnq^{ue} tem
pore suspenderet. hec ibi. Et de sua
peregrinatione pro philo^sophia
acquirit da Hiero. epistola. xxxv.
et in prologo biblic. Legimus in
quit: quosdam iussisse prouinc
as. et. Cibi ponit exēplū de Pol

lagora et Platone. Et de hoc i di
cto li. qui de Suda habet: q^{ue} ter
Plato venit in Siciliam ad ty
rannos Dionisios et venditus est
a tyranno. ait Plinius. li. vii. c.
xxxvi. tam en de honore sibi exhi
bito a pietato Dionisio tyranno:
dicit q^{ue} Platonem sapientie annu
ti Dionisius tyrannus sibi scilicet
superbieq^{ue} matris viciatiz na
nem inestobul inuaplegi quader
gia albis egredientem suscepit:
¶ Atet ergo ex dicti sibi sapientia
dilectum. Namq^{ue} pro ea laborauit
ac q^{ue} dignus ipsa sapientia fuit. et
tantū in sapientia profect^{us} q^{ue} di
cebat quidaz de philosopho
ait Lulmo d. vita deo. am. li. ii. c.
xviii. et Augustinus. contra Iulia
num ante fi. Cicero inquit voca
uit Platonem de philosopho
rum. unde de ipso Psol. vbi. s.
dicit q^{ue} non solum Hieron virtut
ub^{us} prestuit: sed etiaz equit perasse
dicta est deorum potestates.
¶ Caputulum quintū. De ei^{us} ab
stinencia: et mortificatione carna
lium volaputur. 112

¶ E suis autem virtutib^{us}
vario patet in diuersa
libas. Sui enim abstine
da moderatior: ideo non labori
bus tractus sed vita longeu^{us}: ait
Scilicet. epla. lxxj. Plato ipse ad se
nectare se diligētia prouult. Erat
quidem corp^{us} validū: et forte for
tius est. Illi nomen laudando pe

de virtutibus cogitarent. Et con-
stat qd Platonicis exemplo et do-
cumento magistri sui Platonto
hoc faciebatur. Unde in dicto libro
quidam Suda dicit: qd Plato con-
uersus est in Achademia vocata
Sed ipse / Plato pauper erat: et
solus in achademia possedit omnia
que pars minima erat successorum.
Dixit autem prope ante atria:
aurea tria munuscula reddebat.
Totus autem questus posterius
nulle vel plura parum augmen-
tatus est hic sibi viroorum tempo-
ra hominum et successorum phi-
losophorum alio morientibus:
et per testamenta relinquentibus
phantibus occasio eius: que in
phica vita est scilicet et quicquid hec
ille. Et quibus pars: qd habitatio
eius erat modica et pestilens: siue
tempetuosas: et ab alio philoso-
phantibus relicta. modiceq; ab
eo dilecta.

¶ Capitulū. vii. de edomatio-
ne passionum interiorum.

¶ Rem domatione passio-
num interiorum: et red-
ductione earū de sub le-
gerationis fuit moderatus: put
dicit Seneca de eo. iii. de ira. vbi ait
qd maximam remedium ire est
vilano et pīnū: eius seruos rela-
quescat: caligo que mentes pre-
mit aut decidat: aut minus ven-
sa sit. Quodam enim ex his que
precipites ferebant: hora nec tā-
tum dies molles: et apparebit tā

indictum non ira quicquid volet
Sequitur. Nullum flum cernit
Hō potuit iperare a seipso Pla-
to. cum seruo irascitur. sed po-
nere illum statim tunicam: et pre-
bere scapulis verberibus super
sua manu ipse censurus. post in-
telligens: se irasci: cum sustulerat
manum: suspensam detinebat: et
stabat: perculsuro similis. Inter
rogatus ab amico qui forte intra-
uerat quid ageret: exigo inq; pe-
nas ab homine iracundus: et clui
stupens: gestū illū secuturi deffor-
mē seruabit sapiēt viro: oblitus
tam seruū: quis alium quem po-
tius castigaret inuenerat. Itaq;
abstulit sibi in seruū potestates
et opeccatū quoddam cōmōti-
nem. Tu inquit spegit ppe seruū
istū: et verberibus obiurga: nam
ego irascor: ob hoc nō cecidi. p-
pter qd alius cecidisset. Irascor
tibi plus facias qd oportet. Libe-
tius faciam: non sit ille seruus in
eius potestate qui in sua non est.
hec ibi. Datet ergo ex dictis qū-
ter sulo dominabatur passionib;
et maluit se castigare qd alius: et qd
alij contempsit castigantem mo-
dum: vt iustitiam seruaret.

¶ Capitulū octauum. De sua
maturitate et exteriori pueritate

¶ Rem maturitate conuer-
sationis exterioris et ge-
stus fuit modestus pro-
pter quā modestia prebebat ex-
empla virtuosas discipulis. Unde

Cōpendiloquii.

Sess. II. de fra dictisq; pceptores
pedagogosq; placidos pueris cō
ueni dari. Omne enim quod te
nerum est in eorum similitudinē
cresci nutriti. Apud Platonē
inquā puer educatus: cū ad pa
tren relatus vociferantem vide
ret patrem: nūq; inquit apd pla
tonē hoc vidit. Non dubito qn
cūq; imitatus sit patrē q; Pla
tonē scilicet si esset apud eū edu
catus. Ex quo patet et doctus
matura honestas: et educationis
epud talem vultus.

Capituluni nonum. De eius
gratitudine. p beneficio.

Tem fuit pro beneficio
gratus: et in vundicationē
discretus. Vnde Sene.
vi. de beneficiis. c. xij. Plato in
quit cum flumen nauis transisset
nec ab eo qd pōtor exigeret
honoris suo hoc datum credens:
vixit positum illi esse apd Pla
tonē officii. Deinde paulo post:
vum aliu atq; alium gratio eadē
transueheret sedulitate: negauit:
illi tam apud Platonem posuit
officiū. Nam ut ibi inquit ali
quid debeas pro eo quod prestas
debes non tantum mihi p̄stare:
sed tanq; mihi. Nō potes ob id
quēq; appellare quod spargis in
populum. Quid ergo: Nihil tibi
debet tanq; ab vno: nihil tibi cū
omnibus solam: quod tibi cū
omnibus debeo. Ex quo patet et
sua gratitudo pro beneficio cōi

ter exhibito.

Capituluni. x. de veritate et al
in docendo: et q; beatus Augu.
Platonēcos p̄stulit omnib; alijs
philosophia.

Et hō veridic⁹ fuit in

q doctrina: sicut potest et
vera doctrina absq; su

mine fides: et q; propitius fuit in
docendo: et propinquus veritati
sacre scripture: ob quod presert
etim et sequaces eius Aug. alijs
philosophis: patet ab eodē Aug.
viij. de ci. ciij. postq; enim mīra
p̄nisi de ipso Platonē erat. Plāto
satis sit commemorasse: Plāto
nem determinasse finē boni esse
fin virtutem videret ei soli ene
nre posse qui nouitiam dei habz
et imitationē nec esse ob aliā cāz
buz. Id n̄ dubitat id et philosopho
p̄ari: amare deum: q̄sim autē
verum et summū bonū Plāto
dicit esse d̄m: ut tactum est. s.
Et subdu. c. vi. recitatio pieq; pla
tonis et p̄m̄icorum. Nūc ingi
non sicut o me platonēcos phi
losophos elegisse: cū quibus ags
in questione de qua agitur. Ideo
hos potissime elegi quoniam de
vno deo qui fecit celum et terras
q̄to melius sentierunt: tanto ete
rio gloriosiores et illustiores ha
bentur. Sequitur. Adstrantur q
dam cū audiunt vel legunt Pla
tonem hēc de deo sensisse q̄ mul
tum congruere veritati n̄ferē
gloria agnoscūt.

Capitulum undecimū d' cino
pe et etate.

■ Hic de nonnullis putatur
quando perrexit in egyptum
audisse Hieremias prophetam: vel scripturas propheticas
in eadem peregrinatione legisse: quorum opiniones in
aliquibus libris meis posui. Sed
diligenter supposita temporum
ratio que cronica historia continetur
Platonem indicat a tempore
quo prophetauit Hieremias
centum fere annos postea natus
fuisse. Qui cum octoginta vñ
annos vixisset anno moysi cuius
v'sq; ad tempus quo Platonem
uo rex egypti scripturas propheticas
per septuaginta viros hebreos
interpretandas habenda sc̃p
curauit: anni repentiur sexaginta.
Quapropter in ipsa peregrinatione
sua Platonem nec Hieremias
videre potuit tanto ante defuncti
nec prophetas legere: que nūc
erant in grecam linguam trās-
late qua ipse pollebat: nisi forte q̃
fuit acerrimi studij et ingenij: sic
egyptias ita et istas per interpre-
tem didicerit: nouit et scribendo
transferebat: sicut Platonem
curauit: sed nec colloquendo que-
quid cōtineret illi capere posset
addisceret. hec ibi. Et hoc est malum
propter similitudinem verborum
et concordiam que posuit Platonem
in principio thimeti: que de cōsti-
tutione mundi conscriptū ē et

his illis in principio genesis. In
principio creauit deus celum et terram:
prout ibi explanat Augustinus.
Capitulum duodecimū. De
veritate euangelica cōtenta in libro
Platonis.

Epistamo autem libro cō-
fessionum ante finem ait
Augustinus. legisse se i libro
Platonis in principio euangelij
Joannis. In principio erat verbum:
et verbum erat apud deum. etc. Illud
tamē non legit: verbum caro factum
est et habitauit in nobis: et
ait ibi. Sicut tamen dicit Politi-
us. vbi. s. nisi in patris scriptis
legeretur: nunq̃ alicui infidelium
concessum crederetur: et o in tā
te luctu oraculum aperiret: quas
oculos mundanus nō sufficit in-
tueri. Et q̃ beatus Ioannes euā-
gelij alia cōlo intōnuit q̃ mēta
humana percipere queat: et aures
viciq̃ possit audire: cum philo-
sophi modo euāuerunt non tūc
in cogitationibus s; in operibus
suis.

Capitulum decimum tertium
De elegantiā dicta et sententiā
et eloquentia.

Et veritate dictorum in li-
bris suis patet eas q̃ scri-
pti sunt illos: quoniam ali-
qua egregia recitauit Augustinus. viij.
de ci. et in alijs libris suis. et poli-
tici. vbi. s. Scripsit plato libros plu-
rimos: et politici homines meritis
conemplatio minime repressit

Cōpendiloquii.

e contemplationis acumen ne-
 cessitas non extinguit. In laudes
 eius: Digenes: Hierony. Aug.
 omnium philosophorum antea
 tionibus fren sufficient. Queda
 tamen moralia dicta eius et p
 cabila subscribantur. ut enim d
 cit Tuli. primo d. offi. c. vi. piecla
 re scriptum est a platone. illō so
 lum nobis na. i. finius: ortusq
 nostri partes patria vendicari par
 tem amici. Aug. ut placet stercis
 que in terro gignuntur ad vlt
 hominū omnia creant. hōes aut
 hominum causa esse generatos:
 ut ipsi inter se alij. pdesse possint
 bee ibi. l. t. c. xv. Qui reipublice
 pstant sunt duo Platonis pre
 cepta teneant. vna: ut utilitatem
 sic tue sint autum: qdōq agūt ad
 eaz referant obliu commodoz p
 pilorum. Alterum: ut totum cor
 p reipublice curent: ne vti vna p
 te tuent. altam deserant. ¶ Itēz
 Tuli. de senectute. c. v. Diuine in
 que Plato escam malorum vo
 luptatem appellat: quia homines
 capiuntur: ut pisco. vnde primo
 Saturnal. dicit: q Socrates so
 litus erat suadere cibos illos po
 tūqz vitandos: q vltra sitim sa
 mēue sedandam produciūt appe
 tentiaz. ¶ De victo quoqz Pla
 tonis egregio Voc. i. de consol.
 c. iij. dicit q Fin Platonē: respu
 blica: felix esse incipit: si eam vel
 studiosi sapientie rezerint: vel ei
 rectores: sapientie studere incipi
 habetur in libro qui dicitur Iuda
 vbi dicitur. Sic Plato in legib
 quoniam libera est anima et omni
 na passionum. vincere aut scipm
 omnium victoriarum pama et op
 tima. vinci aut a sciplo: et turpissi
 mum et pessimū. Scimus enim
 quoniam passiones in nobis ve
 lut nerui et funis quidem existi
 tes: ut ouellant nos: et ad inimicez
 attrahant. Contrarij autē existi
 tes: in contrarias actiones scilicet
 debemus ee. Quasi dicat. Contra
 riari debemus passionibus reu
 candis. Ibidē. ait Plato. Bo
 nus qui de deo: et quidem deus
 cau'a bonoz: maloz autē oium
 non ca. Idēz ait in legib. Dico
 vtiqz principij et fine omniū ha
 bena: declinquentibus diuinas
 legem adest vltor: puniens obser
 uantib. Bo: et felicitatē futuris hu
 milis et ornar. Idēz ait in pbe
 drone. Imperfectus quidem et
 finandus in inferniū obicna: per
 secuto et pegrinus hinc transiens
 cum deo habitabit. Ibidem dicit
 tur: q Plato eadēnam egyptū
 et multa illorum que illic et pph
 tarum et sacerdotum inmiscens
 suspens sermonibus quemad
 modum plato: verbal. et de p
 ctis superponens colores neqz
 magicē agere v'us est. Quāp
 tum aut ab hominibus inuidiā
 passū est in sapientia. Iste idē
 plato scripsit decem libros de ler

R

gibus: in quibus multa sunt pre-
clara: ait. Tu. gelius li. xxi. Et ibi
dem libro. xx. dicitur plato in ci-
uitate quam in libris suis condi-
dit: mulieros esse cōco censuit: p-
mā vris fontibus sinim:q; bel-
lato:ibus posuit: suasionē puero-
rum et puellarum indicauit. hec
ibi. Admum tū q; censuit mulie-
ros esse communes: qui p- alt vo-
luptatem escam esse malor: et q;
censuit poetas pellendos a ciuita-
te: prout dicit Aug. q. de ci. c. xij.
An forte inquit greco platoni pal-
ma danda est: Qui cū rāde for-
maret qualis esse ciuitas debeat:
tāq; aduerteret ciuitatē poetas
censuit vrbe esse pellendos. Idē
dicit. viij. de ci. c. x. Quia hō
eloquentia fuerit. Tu. gelius lib.
ij. dicit. Si inquit de platoni ora-
tione aliquod verbum de mas mu-
tasit. at. ij. id cōmendatissime sa-
do de eloquentia tantum detra-
xerit scilicet necesse est. Quāliter
autem sint deorsū pompas sup-
barā: et in tractatu de dictis phi-
loso phorum: q; cū videret Eyo-
nistum tyrannū s. eptus custodi-
bus an. Cur tantū malū fecisti: vt
a tam multis custodiarer?
¶ Capitulum decimumquartū
De eius auiditate ad habendū
libros alienos.

Hec autē esset tanta sa-
pientia preditus: de habē-
do tamē libros alienos
fuit curiosus. ait. Tu. gelius libro

ij. Memorie inquit datum est:
platonem tenui admodū peccis
familiari fuisse: res autē phi-
lolei pictagora: libros decē missi
bus denariorum mercatum. Idē
enim ei precium quiddā scripserit
amici ei donasse Dionisiū Sy-
racusanū. vii. sequit ibi: q; An-
buletus in li. suo Platoni. tenui
admodū peccia familiari fecisse
cōsumeliose appellat: q; impeso
pico libat pictagorice discipline
emisset: et eog Crisicuz: aut ali-
quem dialogi nobilē cōcinnass
Et licet esset sic sapiens: minime
tū p- sumptuosus. vii. Male. lib.
viii. c. xij. loquens de eo ali. Con-
duores sacre arc. de mō et forma
eius sermonē conferre conato: et
ad Enclidem geometrā ire fuisse
scientie eius cedēs imo p- fessō.
¶ Capitulum decimūquintū.
De eius salubri consilio: et docu-
mento in morte.

Et salubri fō et doctrine
d li consilio qd dedit disci-
pulis moritur: ait. Isaac
in tractatu de elemosinis. Hō in-
quit affert: qd n̄ affert libi. vbi
ponit exemplū de Platone. Cū
enī p- inquisisset obitū eius vo-
cauit discipulos suos: et precepit:
vt ostenderent sibi sapiētiās sa-
as. Qd cū fecissent: ait. Reman-
serunt apd nos q; nō narrauistis
Et cum q; non cognouistis. Ne
illi rogauerūt: et doceret eos li-
lū. Et ille vixit post res dco

T

V

X

ad mentē nō intro: nō licētqz
 ipetrauerūt. Et sic fecerant. Cū
 qz redirēt: nūcūa diceret sibi
 discipuli rogant: vt intrent: puer
 ei facit suaz ad parētē: nec dedit
 ei responsum. Sic secunda vice
 Tertia vō: cū indignatōe et facie
 tristi significante iraz rñdit. In-
 trent. Reuersus nūcūa dixit eis
 qd fecerat. Illi vō p̄stān intra-
 uerunt. Et cū intrassent: affedit
 plato et respexit eos placido vul-
 tu: et blando: et gauisus est cū eis.
 Et interrogauit eos de p̄positōe
 eoz. Placuit ergo eis qd appa-
 ruit in eo: et conuersi ad nūcūm
 increpauerūt eū vīperantes sa-
 ctus eius. Et dixit Plato. Quid
 habetis et reprehenditis nūcūz.
 Dicit ei. Quando venit ad nos:
 terruit nos nūcūa nobis vīer-
 sum ab eo qd videm⁹ de p̄fe no-
 stro. Et ille. Nō cū reprehendat
 qz non narrauit nisi qd vidit. Et
 hoc quidez est qd dixi vobis de
 sapientia. Tōtus enim sermo ab
 vno loco egreditur: sed ip̄i for-
 me diuersificantur: eiusqz inten-
 tiones variantur sū diuersitatē
 formale ipsius. Inter sermones
 enim qui egreditur leuiter et sub-
 tiliter et suaviter: et vultu placido
 ac ridente: et inter cū qui egreditur
 cum ira et tristi vultu: differentia
 longa existit. et iō auditus velan-
 dare a magistro magis applicat
 intentionib⁹ rerum: et veritatib⁹
 q̄z p̄ludatio in libris. Liber. ii.

non affert rez: nisi est forma vna
 Magister autē affert plures for-
 mas: et ex partib⁹ diuersis rñdet.
 hec ibi. per hoc enim voluit pla-
 to inprimere discipulis: qz plus
 confert audire docentem q̄ stu-
 dere i libris: et vehemētior sit im-
 pressio in mentibus audientium
 ex visu et auditu doctoris q̄ ex stu-
 dio in libro. Et concordat dicto
 beati Hieronimi ad paulinū ep̄i
 stola. xxxvi. h̄z nescio qd latēdis
 energie vīua vox: et in aures disci-
 puli: de doctoris ore transfusa for-
 tius sonat.

¶ Capitulum decimum fertur.
 De opinione circa mortem sñā.

E mox vō dicitur: vīer

si diuersimode scripserūt

put dicti poli. li. vii. vbi

ē. Sed p̄babil⁹ est: vt d̄ ibi: est
 q̄ innocenter vixerat: et p̄ste p̄e-
 cepta. p̄ virib⁹ infecut⁹ vitam r̄i-
 sui nō cessisse. Itē qd de eo nō
 nulli tradūt: q̄ scilicet verecūdia
 mor⁹ emisit sp̄m: eo qz nauarā
 p̄positam solvere non potuit q̄
 thonē p̄stat nois errore p̄pacuz

Quicqd enim de eo: grecor lo-
 quūt fabule: hoc de s̄domero: n̄
 de platone maximus Valer⁹ re-
 fert li. x. c. xlii. Ex eo enim si vul-
 gatū est: qz fuerunt qui s̄dome-
 ram equiuocū Platoni viceret
 propter sapientie excellentiā: ser-
 monis eloquentiā: et latitudinē
 pectoris. Itā viros nobiles cer-
 tū est polonior exuile. hec

ibi. De morte autem Homeri Hal.
lib. c. xij. Nam vulgaria inquit
Homeri mortis causa fuit qd in in-
sula qz qonem a piscatoribz ppo-
sitam soluere non potuisset: do-
lore assumptus est. Questio autem
nauarum fuit talis: vt legitur in
tractatu quem fecit Gre. nazari-
zenus de verbo apli: Sapientia
huius mundi: stulticia est apud deum
Plato inquit ibat spaciatur in li-
tore maris: celis aspiciendo quasi
elevatus consideratione. Quem
nauis residens videns descendit
Qui cu ad eum querer: qd cepisset
viderit. Quotquot cepim non
habem: et qd si cepim habem.
Annos enim expediabant
pediculosos macerabat: sic eos
non habebat: Plato vero strigens
cogitatu ad pisces: cogitauit qstr
id posset esse: et sic tandem cogita-
uit: qd non comedit nec dormiit:
et mortuus est: Ex q inferi predice-
sancti sapientia mundi et stulticia
apud dei. hoc non assero: sed au-
ditu a fide digno q suu in greca
asserere tractatu illu apud grecos
et eodem et vulga. De morte t o
Platonis post. vbi. s. ait. Deces-
sit autem octuaginta annis et vno
pletu in tanta reuerentia homi-
num: et integritas aueritate vt
vix dubitatu sit: disse an semidisse
poni et aggregandus. Sed cu
etate illa deficiente: merita virtu-
tum eius tanqz incredibilia quo-
dammodo ad antiquas fabulas vt

gerent: qz inter semideos vene-
randa. Et ab eo scribit vt qd dā ma-
ius hodie minus deo fuisse doceat.
hec ibi. Et Augu. is. de ci. c. xliij.
ait. hunc platonē. Et ab eo inter se-
mideos connumerandū putant.
Capitulu dēimū septimū. De
honore sibi exhibito post mortē.

Et hoc eodem Sen. epla
lxi. dicit. Nā hoc scilicet
scia puto platonē diligē-
te sue beneficio contigisse qd na-
tali suo decessit: et annu illi vnu
atqz octuagesimu implenti sine
vlla detractiōe. Nō magni qui
sone aspenio erant immauerūt
desuncto ampliora fuisse sortis
q humanitatu: qz cōsuaasset p-
fectissimū numerū quē nouē no-
meo multiplicata pponit. Non
dubitantes ppter paucos dies q
deficerent ex illa summa sacri-
cium remittere. hec ille. Et de oc-
calu sue morte tanti luminariū
ait poliera. vbi. s. c. vi. Sol e celo
vitus est cecidisse: q die philoso-
phorum princeps plato rebz ex-
cessit humano: et qsi lucernā mū-
di extinctā defleuerūt: q ad ibi o-
num sapientie: cui ille oīn prese-
derat sua arbutabant studia per-
ferenda. Et de eius morte Euf.
de senec. c. is. dicit: q vno et octu-
gesimo anno scribens plato mor-
tuo est. q nobilis ergo fuisse
philosophus i philosophia. que
cum nobilem fecit vt. s. habimz
est a Sen. et q malas unūduo

Cōpendiōquii.

in victis & factis paret confide
rantez premiffa.

C Quia vifum. De vita Arifto.
telis.

C Capitulū primum. De ori
gine eius & parentibus.

¶ Iacet Plato nobilis
philofoph⁹ : multos
habuerit difcipulos il
luftres: tñ cū Arifto
teles eius difcipulus

vtr excellentis ingenij: ſibi in do
cendi officiū ſuccelluſſet: qñ ma
tinum ſcdus fuit hoibus: & q
busdam multiplicis philoſophie
preceptis: velut varijs ſapientie
radijs illuſtrante orbe: & tñ ocu
lop deterſa caligine: ad intueñdas
veritatis ipſes: metes hominum
reparauit: put dñ in poli. vbi. ā.

¶ Sz ante q̃ colligant q̃ d eo dicta
ſunt in diuerſis libris ſcribat tra
ctat⁹ de vita ei⁹ tranſlat⁹ de greco
in latinū vt dñ: maxie qz nō ha
betur a nullo coſter. ¶ Arifto
leo gente qdē Macedo: patria
dñ Altragonean⁹ Eragea autē
ē ciuitas Thacie: viciua olymbo:

¶ & Boiſboni. Cui aut filius Mi
chomachi & ſeſtidic ambobus a
Pachaone Hleptade deſcen
dētib⁹. ſicut deſignat epigrama
quod ſunt d ipſo ſic vt. ſeſtib fuit
miſe: Michomaco genitorē: q de
ſcenderunt ab Eſculapio iſignis

Ariftoteles. Sed Arimmaſtus &
Armiſſei. Michomac⁹ aut pater
Ariftoteles: medicus fuit Arimi

thi regio macedonū pſis Pſbi
lippi. Ad memoriā aut pſij pſis
Ariftole. filiū ſuū Michomac⁹
appellauit. cui Michomaco epi
cam ſcripſit. Itaqz habu⁹ q fuit
ei circa medicinā & phiā: ſuit ſi
bi a patre & pſia generandē p⁹
monē aut Michomachi & ſeſti
dio parentū: ducta qdā noie
Praxeno Hleptinū. Cui ſamā
& nutrimentū habēs: in memoriā
filij ſuū Michanora educauit: &
docuit: ac filiū ſibi fecit. Et i mor
te ſua pceptū in teſtō filiam ſuaz
nomine perhardā genitaz ſibi a
perharda tradi dicto Michanor
in vrozem.

C Cap^m. ii. De eius etate q̃ iuxta
Ariftoleas: & qñ adheſit Platōi.

¶ Ariftoleas aut iuuenis

a adhuc exiſtēs: doctrinā
eloquentie docebat: put

declarant hominica contentia ad
eo ſcripta. & Gladis dicantē qd
vedit Alexandro: & dialog⁹ de poe
no: & tractat⁹ de poetica & rhetori
ca. Fact⁹ aut āno: deē: & ſeptē &
pithia ſapiente: iſp3 phari: mit
litur Ariftoleas: vbi adherēs So
crati: moratus eſt cū eo annis tri
bus. ¶ Mortuo aut Socrate: ad
heſit Platoni: & morat⁹ eſt cum
eo annis viginū vltz ad finem
Platonis: ſicut ipſe declarat ſcri
bens Philippi. Et tantū Pla
tonis dilectionē adept⁹ eſt: & vlti
genū circa ſtudiū phię: qz Pla
to domū Ariftoleas: domū leas

nam vocabat. Et frequenter dicebat. Eam⁹ ad domū lectionis. Et ipso absente a lectione clamabat Intellect⁹ abest. surdū est auditu rā. Exiit autē post mortem Platonis annis triginta trib⁹: pūz q^d de docto Alexandrū filius P^rhīlippi p^rimi circueño cū eo multā terram p^rīmū componēdo liberos: parum doctrinā sumēns. Non est autem verum q^d edificauerit Ictū s³ Platonem. viuum extitētem sicut Aristotenus accusat: et Aristides postea p^rsecut⁹ ē. Adhuc enim Platonē vsq³ ad finem eius. P^rlato autem natus fuit Ductano dominante atbeniensibus et vltima annis octuaginta duobus finē doctores: vt supra dictum est: sūo octuagesimo primo viuum finitū sub Theophilolo. Aristoteles d^o natus sub Diocopho: et viuens annis sexaginta tribus moritur in tempore P^rdhilodeti. Adhuc autē Aristoteles Platonē in tempore P^rlaphigēti et fuerant a Teophilo sub q^o moritur Plato vsq³ ad P^rdhilodeti anni vīginti tres: quibus superuixit Aristoteles Platonē. Nō est enim verum sicut quidam nētiantur: q^d quadraginta āna moratus sit Aristoteles sub P^rlato t^one tempore. Adorn. aristotele enim sexaginta tribus annis viuente tres anni restant a morte Platonis: ablati decē et septem quibus studou in trīuor et tribus

quibus fuit cū Socrate: et ablati quadraginta quib⁹ fuit cū Platone. sicut ipsi dicunt. In tribus enim annis non solum fuerat impossibile tanta componere: s³ nec etiam facile legendo tanta transcurrere: sicut P^rhilothomus h⁹ floruit. Nec etiam fuit conueniens Aristoteli extraneo existēti posse id facere contra Platonē qui erat ciuis et valde potens: p^rpter Sabnam: et Thymēū panepanicos Atheniensibus: et genere sibi cognatos.

Capitulum tertium. De a^o honore apud principes: et de eius p^rfectu.

Est mortem autē Platonis Spegippus quiddā suscepit scolas suas fuerat enim hic filius Sparthonis sororis Platonis. Aristoteles autem morebatur in Macedonia doctore Alexandrū P^rhilippi filiū. Et in tantū honorat⁹ est a P^rdhilippo et Olympiade matre alexandri q^d sibi construxerunt euz eis statuas: et in magna parte fuit eis soris regni eius: et multum laborauit pro rege. Et cum esset magna para philosophiē ad hī faciendū postea vltis est. benefaciens et imgalia propae: et omnibus cōmuniter. Et q^d multis quidem ppue benefecit: declarant ab eo misse epistole de quibusdam ad regē. Ad autem cōmuniter benefecerunt multis: demonstrat illud: q^d et

M

N

O

Cōpendiloquii.

uitatē suam Stragicam vstram
pauca a Philippo: induxit Ale-
xandrum: reedificare: et regionē
aliā ipsi tradidit. Propter quod
et Stragerum festiuitates celebrat
Aristotelis: ipsam Aristotelis ap-
pellantes: et mensem in quo festi-
uitas celebrat Stragencū nomi-
nant. Et etiam Ephesum vrbes
Theophrasti: et Theophrasti disci-
pulo eius vstruendam libera-
uit a districtione. Stragerum cor-
pus Aristotelis mortui in Calce-
dereduxerunt in Strageram: et al-
tare construxerunt in monumen-
to: locus ipse Aristotelis appel-
lantes: ibique ad consiliū cōgre-
gabatur. In multis autem etiā
Libyensisibus benefecit: put de
clarat tractat q sunt ad Philip-
pū. Id Libyentescos in Hero-
polis. Illi statim construxerunt.
Et autem etiam omnibus bene-
faceret: scribit Alexandro libris
de regno. docens eum qualiter o-
mnē regnare et in tantū mouit am-
Alexandri ad beneficiendum q
dicebat. Quia non fecit bene ho-
die aliquibus: non regnauit. Qd
equale est egrotō medice morbo
ephimero: propter qd eate ope-
ratione sanorum non facit. In-
uene autem existente Alexandro
et militante contra persas eundo
cum eo: neq tunc abstinit phi-
losophari. Tunc enim composu-
it hystoriam ducentarum quin-
ginta poliarū: et associavit eum

vsq in persiam. Vbi bello facto
rediit in patriam suam. Et Anti-
pater. suscipiens Alexander regnū
in honorem Aristotelem habuit
non minus q Alexander.
¶ Capitulū quartum. Quare
contradicit Platoni in quibusdā
et quare.

¶ Megippo autem nepo-
te Platōis mortuo: ei
discipulos suscipiūt. Fe-
nocrates: et Aristoteles sapientis-
simi. et Aristoteles quidem rege-
bat in Licio: Xenocrates in Echa-
denia: vbi et Plato studuerat.
Non enim sicut Aristotenus et
Aristoteles vocant Platone viue-
te: et in Echadenia docente Ari-
stoteles edificauit Licium con-
tra eum. Quod quidam templat
dicere propter id quod in pluri-
bus contradicit Platoni. Con-
tra quos dicendum: q non sim-
plicitate contradicit Platoni: s
non intelligentia ea que sūt Pla-
tonis. Si autem et Platoni con-
tradicit: non est inconueniē. Et
enim in his que Platonis sunt
sapit. Platonis enim sermo est.
q magis oportet curare de ver-
tate q de aliquo alio. Et alibi vi-
dit. Amicus quidez Socrates s
magis amica veritas. Et in alio
loco. De Socrate inquit parū est
curandum de veritate s o multa
hoc igit et Aristoteles fecit: et de-
struxit verba Platōis. Quis cō-
sona sibi fecit: nolēs despicere ve-

P

B

Q

ritatem. Habuit autem multam dilectionem ad Platonem ut patet ex eo quod gratiam sibi consecravit: in qua ita conscripsit. Gratiam Aristoteles hanc fidei dedit Platoni: quod non est consentiens malis laudare. Sane etiam neque ad ea que videntur oppugnare Platoni sed ad eos qui male intelligunt ipsa sicut et genus esse celum in libro qui est de celo. Quidam enim extra intellectum: illud posuerunt et alia propria sensibilia arbitratii sunt ipsa ut homines immortales et equi. Sed etiam non vult ipsa omnino non esse ordinem: hunc in duce exercitus hunc in exercitu: et alterum esse causam aliterius. Et in libro de intellectu dicitur quod est finis animam esse res.

Capitulum sextum. De moderantia eius in scribendo et loquendo

Aristoteles autem Aristoteles in moderatus fuit modis.

Unde ait in predicamentis.

Non oportet promprie diffinire: sed quod multociens consideratur. Et dubitare de singulis non est inutile. Et in his que de bono oportet reminisci hominem existens non solum bene fortunatum: sed etiam demonstrantem. Et in ethicis. Nichomachus: amicus quidem viri: amicus autem veritatis: ambobus vero contrarius amicus: sanctam prebmonere veritatem. Et in metaphisico. Bonum qui

dem quedam veritatem: quedam vero attingimus finem aliquem modum. Et in eisdem. Illeque semel neque bis: sed infinite eandem opinionem fieri hominibus: quod non multum sapientia superbiamus in quibus invellere videntur. Et talis quidem finis vitam fuit Aristoteles philosophus.

Capitulum sextum. De eius doctrinae scripturae libro.

Didit autem philosophie

plura que ab ipsa elegit.

Et hoc quidem addidit

felicitatem neque in exterioribus bonis consistere sic philosophi autem dixerunt quod in anima solum sicut Plato posuit sed habere quidem formam in materia: coinquari autem et contristari solum ipsam ab exterioribus non bene se habentibus proprie vitiis: vitiis et tenis: Et enim: que inquantur interius ipsa pulchritudinem habent: occultant autem finem solum superficiem: et contristat eandem magnitudinem habet finem veritatem. Philosophie addidit quantum essentiam. Mathematicorum autem trigonum esse communem visum. Propter quod in plura excedit visus cuius inspicit magnitudinem. Et finis hoc nihil eorum que non simul totum videt: et sic maiorem fieri arcem base que est ex hoc: et trigonum eorum perficere. et Theologie vero quibus nihil addiderit: nihil tamen de ea diminuit determinavit. Non enim

Compendiloquii.

solum mundana vidit: sicut qui-
dani putant: sed ea q̄ supra mū-
dū sunt: sic declarat. viij. s̄ phico
auditu. et app̄ima cā neq̄ per se
numero: neq̄ fin actus: ex hoc
demonstratur: q̄ vniūm neq̄
corpus est: neq̄ possibile. Lom-
posuit autem mediā in alia p̄blem-
mata: et phisica problemata i oc-
tuaginta libris existentia: et con-
spectiva problemata: et metaphi-
sica et scripta ab eorū significatōes
grecurū cūstatum: cum quib⁹
Philippus lūco grecorū deter-
minabat. Scripta autē est ab eo
historia politarum poster⁹. In
philosophia autē transcendit hu-
manam mensuram: nihil vniu-
nute tradens seu tractans de ea:
sed multa addicens ex sua soler-
tia: totam direxit philosophiam.
Logice quoq̄ opposuit distiguē-
tes a rebus faciens demonstrati-
uam scientiam. Antiqui enim de
monstrare quidem sciebant: sed
demonstrationem facere ignora-
bant: unde patientes conarij po-
sentibus quidem, vñ calcio non
poterunt autē rationem assigna-
re. Insurgentibus autē ipsi Ethe-
nisi b⁹ iuxta Calcidam hec dicēs
Concedam Atheniensibus his
peccare in philosophia. Et mū-
tens Antipatri: scribit Athenien-
sibus cōmoriari periculū. Et vi-
xit illud Domini. Puto namq̄
supra p̄ciū senescit: ficus autē su-
pra ficum: successione accusator

enigmatice loquens

¶ Caplm̄ septimū. De ei⁹ etate
in qua mort⁹ est. et de eius pie-

et discipulis.

¶ Exit autē Aristoteles an-
nis sexaginta trib⁹. Nā
quindēcim ānos habēs

adhesit Socrati: cui⁹ eo fuit tri-
bus annis: Adhesit autē Plato
nū viginti annis: post mortē quo-
q̄ Platonis vixit viginātib⁹
annis. Totū autē tempus vite ei⁹
numeratum fuerit anni sexagin-
ta tres. Et mort⁹ est in Calcede
dimutens testamentū scriptū: q̄
fertur ab Andronico et Philolo-
mo: cū voluminibus suoz tra-
ctatum. Dimisit autem filius Ni-
chomacii: et filiam Pythardaz
proprios discipulos Euphrastū
Phaniam: Ludimū: Calidum
Aristotē: et Draheocum. Tra-
ctans autē nulle numero. Quū-
tum autē potuit cum regibus qui
tempore suo fuerunt: Philippo:
Alexandro: Alexandro: et Antipa-
tre. Potētia vñ est organo phi-
losophie. Proprium autē fuit phi-
losophie Aristotelis: nō discede-
re a manifestis. Post demonstrā-
tiones enim esset multorum testi-
monia ferre. Et pedicis concor-
dat quod ait Cōmentator in p̄-
cipio Ethicorum. Similis inquit
libri morum Aristotelis Strage-
nici ad nichomacum Stragence
opidū: vñ natua Nichomac⁹:

B

q vel pater vel amicus fecisse. De
Ipo & o Aristotele Aug. viii. d. ci.
c. xi. Aristoteles inquit Platonis
discipulus: vir excellentis ingenij
& eloquio Platonica quidem im-
par: sed multos facile superans:
cum sectam peripateticam con-
didisset: deambulans disputare con-
sueverat: plurimosq; discipulos
preclara fama excellens: viuo ad
huc Platone in sua heresim co-
gregauit: hec ille. Qualis ho etia
mo fuit: qm incepit audire Plato-
nem: ut magister i hystoris sup-
beffer: q erat tunc decimo octa-
tum annum agens.

¶ Caplin octauu. De eius inge-
nio: & studio.

¶ Hic autem ingenij fuit
q alt. Zul. i. de uiginatione
c. xi. q fuit vir singulari

ingenio: & pene diuino. Et idē in
prologo. iul. q. dicit. q fuit vir sit-
mo ingenio: & scientia copiosus.

¶ Qualis autem studij fuit patz
ex fructibus ei. s. ex libris ab eo
edmo: & eorum artificiosa subtili-
tate. De eius studio: primo Al-
xandrev. d. s. forte Sacer pal-
les incopro erant magister. Hec
facies studio male respondebat.
Alpho exierat thalamio: vbi nop
eo: pote toto. Perfecto: logroos
pugiles armarat elencos. ¶ B
difficile: studium non pcre vul-
tu. Auid a nocturnam sapiebant
ora lucernam. Sequz iuaruabat

tenul discrimine pellis. Omibus
in vultu: partesq; effusa per oca.
Articulos manuū. macies ieiunia
premebat. Et quibus patet. q su-
it moderantia temperatus: & ma-
ceratione voluptatis sibi auster.
¶ Unde Alale. li. vii. c. vii. preceptū
Aristotelis fuit: vi voluptates abe-
uites considerem: quas quidez
sic ostendendo inuauit: festas eniz
pnleq; plenas animis nostris ob-
cit: quo minus cupide appetant.
¶ Capiculum nonum. De eius
eminentia. ob quā sibi nōmē phi-
est appropriatum.

¶ Hic aut philosophos
q fuit alt bene Thucena. i. j.
metha. c. v. q fuit egregius phi-
& Rabi morleo. li. i. c. iij. dicit q
fuit princeps philosophor. Et d
eo P. oli. v. bi. s. dicit. q tractant
omnes philosophie partes. & pre-
cepta dedit in singulas. Sed pre-
cetera sic rationalem redegit in-
tus suum: vt a possessione illa vi-
deret omnes alios excessisse v l ex-
clusisse. Ita vt cōmune nomen
omnium philosophorum antho-
nomatice. i. excellenter sibi pro-
priū esse meruerit. Fuit autem
faciūsus elloquo sed & de re sen-
sibus: & doctus omnium senten-
tiso obutare. Sequitur. Fuerunt
q cum incubi de monio filia cre-
derent ppter agilitatem corporis
perspicaciam ingenij: & glorie ap-
petum: qua multiplici industria

D

E

C

Cōpendiloquii.

omnib⁹ precipere consueverat. Hec ibi. Unde et quidam sapientia in suo tractatu ait. q^d Aristoteles gloriabatur se habere spiritum sa-
miliarem.

Capitulum decimum. De ei⁹ industria : et ordine in docendo discipulos.

Est autem in docendo in-
dustria⁹ et peritus. Doce-
bat enim discipulos pro
eoz⁹ capacitate : et diuersa diuer-
sis temporibus. ut Ali. geli⁹. li. vii.
c. x. di. q^d cōmentationum quas
tradidit Aristoteles due erāt spe-
cies : vel que ad rhetoricas me-
ditationes facultatem argutiarū
civiliumq⁹ rerum notitiam cō-
ducebāt : siue apoaiyca v^t agros-
tyca : in quibus philosophia emi-
nentior subtiliorq⁹ agitabat : q⁹
etiam ad nature contemplationē
disputationes dialecticas huic di-
scipline exerce^{re}de tempus dabat
in Licio manutū : Neq⁹ ad euz
quemq⁹ adnitebat : nisi quoz⁹
ma ingenium : aut eruditio ele-
menta atq⁹ in docendo studium
laboremq⁹ explorasset. Illas v^o
erotericas audientes exercitiūq⁹
discendi in eodē loco vespertī sa-
ciebat : easq⁹ vulgo iuuentib⁹ sine
deletu prebebat. Atroz tempo-
re ambulano diserebat : omnū-
q⁹ rerum comentarios seorsum
diuise : vt et dicerent partim ero-
terica partim agrosanica. hec ibi. Et
Poth. v. bl. d. Sic est qui primus

studiorum genera in agrosanica
et eroterica v^t distinxisse. Illas
et familiares et q⁹li domestici ad-
mtebant in agrosanica. Erotericas
v^o non modo extraneis sed etiā
hospitib⁹ et peregrinis patebant.
Agricultorose ergo et ordinate doce-
bat. Quā efficax v^o iū in doce-
do. dicit. Poth. ibidem. Sic est
inquit : cuius disputationibus ef-
fectum est. vt Academia moue-
retur magis ratione q⁹ collisio-
ne ventozum. Licet enim pipas
tenuis non Academia⁹ cense-
retur : tamen sollicitudine de singu-
lis natiuitatē ceperunt Platonici
qui relictū fuerant fere de oibus
disputare.

Capitulum vndecimū. Quasi
fuit studiosus ad cognoscendam
nās animalium.

Illas v^o studiosus et la-

q bonosul fuerit ad cogno-
scendum naturas reruz

narrat Plinius li. vi. q^d Alexan-
der magnus instat⁹ cupidie no-
scendi variaz animalium. Ari-
stotelis sumo in orani doctria v^t
ro aliquot millia hominū : totū
Alie greciez : traxit : parere ius-
sit. Qui venarus aucupia pullu-
nos alebant : quibus varia armen-
ta : aluearia : piscine vitaria in cu-
ra erant : ne quid vnq⁹ genus
ignozaret ab eo. Quos percun-
ctando quinquaginta fere volu-
mina illo preclara d⁹ animalibus
condida.

Capitulum duodecesimū. De subtilitate et breuitate librorum suorum et quare sic edidit eos.

Quam subtiliter et quod profunde multa sub breuitate comprehendendo:

Quam subtiliter: patet ex Hulo gelio vbi. s. Tunc inquit librorum ab eo editos et in vulgo publicatos rex Alexander cognouisset. atque ea te pestate armis exercitū omnē prope Asiam teneret: regemque dantūm perijū et victorijū vrgeret: in illis tātis negotijs ita ad Aristotelem misist: non enim recte fecisse quod disciplinas agroticas quibus ab eo eruditus foret: libris foras editis inuulgaret. Quam quia inquit alia respicere poterim: si ea que a te acceptimmo: omnium rursus cōmunita fiant? Ego quippe doctrina antecire malui quam copiose atque opulentius. Rescripsit Aristoteles. Agroticos librorum quos editos querens: pūde ut archa absconditos nec editos scito: nec nō editos: quia his solum cognoscibiles erant. si qui poterant ex breuitate multa comprehendere. Quibus autem librorum suos sub tanta breuitate et difficultate ediderit: alij ascripserunt. inani glorie et inuidie: putant autem Alexander neque h. i. de naturalis rerum. Certum est inquit: quod dictus philosophus sic scripsit vltorū peleo. i. Alexandro inuidum subiugant. et impatiēter ferunt ut ipse dyalecticam elaborasset ita

edit. Ita inquit edidit: ac si nō edissem. Et ostentatio: et inuantis gloria que ipsum: dyalecticam sic edere compulit. Et inuidia: dum anxietate decise breuitas sepe singula perstrinxit: adeo ut vel modicum ipsius opus: totum sibi vendiceret lectorum: hoc idē. Id esset tantum dictis: cum librorum edidisset ad exercitū studentū: et hoc ex artis exigentia que est circa bonū et difficile. Unde ait. Propter quod quilibet perbiennius scripserat calamū in menteangebatur. Omnis enim locus accepte rei interpres est. Sicque liber ille subtilissimus.

Capitulum decimum tertium. De et auditate in habendo librorum alienos.

Iacet autem fuerit tantum philosophus: et tam profundus: librorum tamen aliorum nō contempsit: imo rare enut: ait Hulgellius lib. ii. post principium vi. quod Aristotelē traditū est: librorum paucos Spegippi philosophi per illam mortem enutisse talentis accitis tribus. Ea summa numeri nostri est sexcenta duo et septem milia. De Aristotelē et Alexander neque h. de naturalis rerum dicit: quod primum: si logicos distinxit: artificiosos methet terminum inuentionē tradidit: et theorematata libri duodecimū Euclides inuenit: pamiusque colorum theoricis distinxit. Et cum in omni philosophia pamius teneret: soli

L

K

M

Compendio loqui.

tamen medicinā p̄fessus est. Idē
Alodiens Xenocratem eleganter
perorare indignans ait. Torpe ē
Aristotelem docere: Xenocrates
dō pati nocere. Et ibi alia dō dictus
et factus eius.

¶ Capitulū decimū quartū.
De absconsione librorū suōrū
in moue.

N

q̄d dō factus sit de mul
tis libris eius. ait Alexan
der neq̄ vbi. s. Aristot.

teles inquit vltz vniuerse carnis
ingressus: subtilissima scripta
sua iussit secum in sepulcro recō
di: ne viliū postertatis sue de
scerirent. sed nescio qua v̄ natu
re aut artis potentia: ne dicam
magice artis. p̄digio locum sepul
chri in vicinū circumquaq̄ si
bi appropriauit: et illū cū hō
diebus nemo intrare possit. Se
runt nonnulli vicinū locum scā
turū: et scripta ibi reposita anti
christum purā inspecturū. Misce
rent enim vt alant nuntij eius se
creta Aristotelis conspiciat eius
q̄ v̄dolum abhominatiois et desolatio
nis ent. Sed incerto quis
adhibere fidem audeat: hec ibi.
Et sic recitandū nō adherendo
predicta dixit.

¶ Caplū decimū quintū. De cu
piditate glorie.

Plur aut glorie auduz
et laudis esse. ait Vale. li.
viij. c. v. et recitat P̄oli.
vbi. s. Non modo inquit subli

tate qua cunctis celebris est: sed
mira auiditate discendi euasit.
Ad eo quidē vt P̄altoni merito
proximo fuisse videat: cum lau
dis fuisse auidissimū vel ex eo
constet: q̄ cum Theodoti disci
puli libros artis oratorie: vt eos
ederet p̄mptisset: moleste ferēs
tantis laudis et glorie alij cessisse
proprio volumine quibus rebus
infinitis planti sibi de his i Theo
doti libris dictis adiecit. Et quo
cōcludit et al. q̄ gloria ne ab his
qui contemptum eius introduce
re conant negligunt. Nam et vo
luntatibus non in sua adieciunt
vt quod p̄fessione leuant v̄surpa
tione mentione allequant hec ibi
Qualis autem fuit in scribendo
libros et docēdo alios: patet in si
lo scriptis. Et enim dicit Alexan
der neq̄ vbi. s. Ingenium Ari
stotelis cōmendare superfluum
est: q̄ solem inuare facit: super
uacū. Omneni enim partē p̄hi
losophie rōnālē: et naturalē mo
ralem edocuit: et scripto tradidit.
¶ Capitulū decimū sextū.
De enigmatibus et moralib⁹ dō
eius.

¶ Migmata dō Aristote
e lia fecit Hieron. li. iij.
cōtra rufinum. que sunt
hec. Siaterani ne trāsileas. i. ne
pratergradiaro iustitiam. Ignēz
gladio ne foueas. i. iratum et tu
mulum animum verbis maledi
cis ne lalescas. Coronā minime
carpendā

carpendam. i. leges vrbium con
seruandas. Cor non comededi
l. in ore de animo deponendus
Cum pfectus fueris ne redeas:
l. post mortem vltam istam ne desi
deres. Per vltam publicam ne
ambules. i. ne multorum sequis er
rores. Perundine in domo non
suscipiendam. i. garulos et verbo
sua sub eodem tecto non haben
dos. Smerano superponendum
onus: deponentibus non coincidit
idest ad virtutem incedentibus au
genda precepta: Radendos se
otio relinquendos. hec ibi. Pul
ta quoque alia moralia et preclara
scripsit et dixi in libro quos com
posuit ad morum correctionem. Si
cut in libro quem seci de ebrieta
te sicut dicitur primo Saturnal.
et in illo quos edidit de numero
de quo loquitur Hiero. 3. Ioni.
Quia verba quedam recitat Clau.
li. ij. c. vij. vbi narrat dictum eius
vile. Aristoteles inquit de semet
ipso in neutram partem log ho
minem debere predicat: quoniam
se laudare: vni vitupare quoque
nola est. Et discretus fuit in con
sulendo ibidem Clau. Aristoteles
inquit Calisthenes ad Alexandrum
mittens monuit: et ei aut nunquam
aut loci dissimile loqueretur: quo sci
licet apud reges aures: nil silen
tio maior: vel sermone acceptior
esset. Ille vero cum Alexandrum gau
dentem cerneret: et ad macedo
nicos mores cum inuicem reuocare

persisteret: spiritum carere iussam
est: seranque neglectu salubris co
siliis penitus egit. hec ibi. Et de
doctus fuerit et discretus in docendo
Alexandrum orbem regere: patz
primo Alexandro: vbi reci
tant salubria eius consilia: et egre
gia documeta. Consultor inquit
procerum sermos contemne bilin
gues. Et neque in quos humiles
natura laetis precepit: Exaltea 2c.
Necno et in epla quam misit ei
consilia suavit. vbi ait. O Alexan
der serua animam tuam nobilissimam
que commendata est tibi: no vt de
bonestatur sed vt glorificatur.
Et sic de alijs que ibi ponit.
¶ Caput. decimus septimus.
Qualiter pmutavit Alexandrum
a puella veneno nutrita.

¶ Hic patet: quod fidelis su
us discipulo quem do
cebat. vnde legitur in dicta
epistola: quod fuit puella quedam mis
sa Alexandro a regina indo: am
que nutrita fuerat et imbuita vene
no serpentis. Ita quod natura eius ver
sa fuit in naturam serpentis. Que
configebat visum in faciem homi
num: et interficiebat eos solo vi
su. Et nisi Aristoteles pmutasset
more Alexandro subiecta fuisset
in ardore coitus cum illa.

¶ Caput. decimum octauum
De eius sollicitudine p republica.
¶ Nam de sollicitudine fuit et pi
us erga rempublicam: pa
ter i libro suo: sine in po

T

V

X

Cōpendiloquii.

lūcia quam edidit ad reipublice
gubernationē ⁊ ad singulorū in-
structionem q̄liter debent vive-
re. vñ de sua sollicitudine Tal' li.
l. c. vi. Aristoteles inquit sup me
vite reliquias senilibus ac rugo-
sis membris: in summo literarū
otio vix custodiēs adeo valenter
pro salute patrie incubuit. ut eam
hostilibus armis. solo equatam
in lectulo atheniē. acceno: mace-
donum manibus quibus addic-
ta erat eriperet. Itaqz vrbē strata
atqz euerſa. alexandri familiaris
tate q̄ restituta est Aristotelis no-
tum opus est. Sollicitus igit pro
republica in liberatione ei⁹ ⁊ pi⁹
fuit cōpatiēdo indigentib⁹. In
tractatu enim de vicia phorum
legit eū dixisse: qd id solum habz
paupertas in cōmodi: qd alio iu-
mure nō pōt. Idcirco ergo fuit ei⁹
affectus ad indigentes vt videt.
Caplm. xix. De ei⁹ discretiōe
in iudicādo ⁊ eligēdo successore
in iudicando oīis fuit p-
uiduo ⁊ discret⁹: qñ An-
gelus lib. xv. c. lxx. dicit. qd
Aristoteles philosophus annos
fere iam nactus duos ⁊ sexaginta
unū: corpe defuncto: ac spe vite
tenui fuit. Tunc omniū ei⁹ secta-
torū cohors aduenit: obsecraro:
vt ipse deligeret: loci sui magiste-
riū successorē: quo post summu
eius dies. pūde vt ipso videretur
ad studia doctrinarū cōplenda
extollēdas quibus ab eo scribitur

si fuissent. erant enim multi boni
i eius ludō discipuli: sed precipui
duo Teophrast⁹ ⁊ Theophrast⁹
qui ceteros doctrina ⁊ ingenio p-
stabant. Idcirco ex insula lesbio.
Secūd⁹ ex Rhodo. Ille rēdit
se faciurum qd vellent: eū id sibi
foret tempestiuū. post breui tēpo-
re eū pūtes cēnt qui hoc petierāt
eū biberet vīnū: dixit insalubre
eē sibi ⁊ asper⁹: s; qñ debere. vel
Rhodiū: vñ Lesbium petisse vīnū:
rūqz se illo dixit: qd se magis iu-
uisset. Et tūc offerrent Rhodiū
peni ⁊ gustat. Summū igit hercle
⁊ iocūdu peni mor lesbis. Quo
de gustato: vtrūqz inq̄ opior bo-
nū. Ad vbi dixit nemini dubiū:
qñ lepide sūt verecūde sibi suc-
cessore illa vice nō vīnū delegit
Ita erat ex lesbio Teophrast⁹ sua
vitate lique pter ⁊ vite insignia
Itaqz nō om p⁹ Aristotele defū-
cto: ad illum omnes accesserūt.
hec sibi. Cui tali ergo modo ⁊ di-
sereto sibi successores elegit. Nec
mirū si esset discret⁹ in homini-
bus iudicandis: vñ alij prefe-
rendo: qm fuit etiam discretus i
iudicandorū eodem homines:
quid magis preferendū: ⁊ quid
condemnandū. vñ de Boetij. b
consola. dicit: qd sicut ait Aristo-
teles: si lineata oculis homines
vicerant: vt eorum vīna queqz
obstantia penetraret nōne intro
specno viscerib⁹ illis Aristopyadio
superficie pulcherrimū corpus

Z

Z **B** **C** **D** **E** **F** **G** **H** **I** **K** **L** **M** **N** **O** **P** **Q** **R** **S** **T** **V** **X** **Y** **Z**
 impissimus videretur. Ugitur te
 pulchrum videre: non tua natu-
 ra sed oculorum spectantium red-
 dit infirmas. hec ibi. Quo ante
 docente: fuit ita discretus narra-
 in tractatu de speculo: q. falcian
 te alexandro quo docente profi-
 teretur se sciens: rebus inquit
 que non nouerunt mentem. Ibidē
 recitant aliquē sententia sue: que
 sunt hec. Illuq. verecū diiores
 esse debemus q. euz de his agit.
 Item viri boni est: nescire facit
 iniuriam. Item iniuria irrogata
 iniuste: eius est infamia qui facit.
 Item aduersus inimicos inter
 parietes nostros victoria est a-
 rendā. Admiranda igitur et lau-
 danda ciuitas et bonitas lucis
 eterne q. ita tractant et illūnauit
 tot radios veritatis et lūm p. phos
 tenebrosos tenebris infidelitatis
 Deus enī reuelauit illis Ro. i.
 Caplm. xxi. De ei. morte.

E morte dō Anstoroello
 scribitur in tractatu Gre-
 gorii Nazarenē: de quo
 supra dictum est: q. euz in grecia
 apud Nigropontem sit fluxus
 maris et refluxus quasi siml. Zhi-
 storeles volens inuestigare cām
 venit videre: dñi considerans
 cum non posset inuenire causam
 sufficientem: vt sibi videbat: ex
 indignatione alloquens aquam.
 ait. Quia non possum capere te:
 capias me. Et se precipitauit et sub-
 merfit. Ex quo concludit dictus

sanc. q. sapientia mundi: stultitia est apud deum. hoc dico non
 asserendo sed recitando audita a
 fide digno: qui in grecia conuer-
 satius asseruit predictū tractatum
 ibi communiter esse vulgatum. Et
 hoc potuit esse q. licet de reucla-
 uerit nūllas vitales philosophis
 de rebus creatis: tūmore tamen
 superbie euauerūt in cogitatio-
 nibus suis. Ro. i. Et hec ad pre-
 sentia sufficiant de Anstoroello.

Capitulum vicesimū pūm.
 De alijs discipulis Platonis: vt
 de Apuleo et vicij ei. ac sententia.

E alijs dō discipulis pla-
 tonis: qui sibi successerunt in
 sua scola: Elogio.
 viii. de ciu. c. xi. Cū post mortem
 inquit Platonis Spegiopus: so-
 rois eius filius et Xenocrates ei.
 dilect. discipulus in scola ei. que
 Echademiā vocabat eidem suc-
 cessissent: atq. ob hoc et ipsi: et eo-
 rum successores: echademi ei op-
 pellarent: recentiores tamen phi-
 losophi nobilissimi quib. Plato
 sectandus placuit: voluerūt se ei
 et peripateticos: aut Echademi-
 cos seu Platonicos. Ex quibus
 valde sunt nobilitati greci. Plo-
 tin. i. Iudicis: Porphyrius. In
 vtraq. autem lingua scilicet gre-
 ca et latina Apuleus asserit exi-
 nobilis Platonicus. Ille Apu-
 leus cōpūlauit libri de deo So-
 cratis. cuius palepze sunt senten-
 tie: in fine maxime vbi dicit. H

Cōpendiloquii.

plūque minor: q̄ cū omnes cu-
pant: optime viuere: & sciant nō
alia re q̄ alio viuere fieri possit
quam vt optime viuas: animi⁹ sit
colendus: tamen animum suū
nō colant. Et ponit exēpla. Ven-
li curandi sunt: vt acute cernatur
pedes curandi: vt pernicker cur-
ratur: brachia vegetanda: vt for-
titer pugnetur: & sic de alijs mē-
bris. Ideo animus colendus: vt
bene viuatur. Et ibidem dicit: q̄
arces siue letenue alie possunt si-
ne erubescētia ignorari: sicut ra-
tio pingendi: psillendi cantandi
quas vt bonus continere po-
test sine vituperatione. Sed ne-
scire bene viuere: null⁹ audeat di-
cere sine pudore. Grez: q̄ in ho-
minibus p̄templandis noli alle-
na estimare: sed ipm hominem
considera: vt meum pauperem
Socratem specta. aliena voco q̄
parentes pepererūt: fortuna lar-
gita est. Sequit. Generosus est:
parentes laudas: diues ea: non
credo fortis: vald⁹ earegritudi-
ne sangaberis: permix eo: in se-
nectutem abis: formosus es: ex-
pecta & non eris. Et ibi bene de
consimilib⁹. Et de prudētia quā
poenico more Sineruani nun-
cupant: q̄ comitante Alexo eius
sit pericula. De quib⁹ dictum est
6. De Spaggiō dicit scipulo Pla-
tonis non leguntur alia comuni-
ter: nisi que dicta sunt scilicet q̄
Platoni in scola successit vt di-

cū est. Et sic videt magister in bi-
stola sup hester: castigand⁹ ser-
ui contumacia sibi Platonem con-
nūsi: quando se sensit iratus. Et
q̄ cas emi Aristoteles libros ei⁹
vt dictum est. 8. si tamen scit idē
Spaggiōps.

¶ Capitulū vicesimum secundū
duz. De Xenocrate: & ei⁹ dūid⁹
& dīno.

Ed 8 Xenocrate alio di-
scipulo Platōis mīsa p̄-
clara leguntur. Unde de
eo Tullius libro de natura deorū
c. xi. dicit: q̄ dii poterant eū audi-
re. Sui enī mundi & mundialiū
magnus contemptor: ait Tullius
v. tus. q. c. viij. di. Xenocrates: cū
legati ab Alexandro quinquā-
ta talenta attulissent: que erāt tūc
magna pecunia Athenis: addu-
xit eos ad cenā in Alchadenā.
Quibus opposuit tantum: quod
satio erat. Quā post pridie roga-
rent eum: cui numerari velle. s.
pecuniam. Quid vos inquit be-
sterna cenula non intellexistis:
me pecunia non indigere. Quos
eū tristes videret: triginta minas
accipi fecit: ne aspernari regio li-
beralitatē videret. Grez: sūt vo-
luptatum carnalium auster⁹ mor-
tificator. De cuius p̄senta Mo-
teri⁹ libro. iij. c. iij. dicit: q̄ cū mu-
lier lasciuia siue meretrice promi-
sisset se corripere illius cōiūc-
tiam: & nocte accessisset ad cellas
eius: nec ille ad eam in aliquo di-

F

G

venisset: respondit mulier in cras-
tino perentibus a se pactum: q
non de statua pactum fecerat: sz
de homine. Et occidit enim eū sta-
tuam propter eius inflexibile cō-
tinentiam. Et in vita Gregorij
naganzau legitur de duob⁹ phi-
losophis scilz Xenocrate ⁊ Pro-
clo: qz vnu discumbēdo
euz meretrice nullo modo com-
motus aut p̄maculatus est. alter
cū eisz preporens: humi discum-
bere solitus erat. ¶ Itē sunt mo-
desti tranquillius: non credens
de facili alienis verbis. Unde de
eo Tolero⁹ vbi. s. dicit: q cū qui-
dam discipul⁹ sibi diceret: ⁊ Be-
tellum multa mala dixisse de eo
nō credidit: ⁊ quērit quare nō cre-
deret respondit: non esse credibi-
le. quē vitopere amare: ab eo
inuicem non amaret. Et illo uir-
rante: affirmavit nūq̄. ¶ Et tel-
lum illa dixisse: nisi ea dici expe-
dire iudicasset. ¶ Itē sunt in do-
cendo effecaz ⁊ virtuosus. Ad ei⁹
enim doctrinam polemus ado-
lescens in illecebris nutritus: cō-
uersus est ab illecebris: cum euz
adduxit in schola commentum ⁊
modestiam commendantes: ait
Eale. libro. vi. De quo in probe-
mo Comuniloquijs: ⁊ Hiero. s.
Ioumanum an s. Xenocrates
in qz philosoph⁹ de Triptolomi
legibus apud athenienses ita tā-
tum precepta in templo Eulegi-
ne relidere scribit. honorandos

parentes: venerādos deos. Car-
nibus nō vescendis. De isto Xe-
nocrate dicitur in tractatu de vi-
ctis philosophorum: q cum vi-
deret: furem duct ad suspenden-
dus: ait. Magni furco puniunt
minores.

¶ Capitulum vice similitudinis.
De Phedrone.

¶ Alio sō discipulo pla-
tonis scilz Phedronē
ait Phil⁹ gelius libro. iij.

Phedron helidensis ex cohortē
Socratica fuit: Socrati: Pla-
toniqz familiaris: cuiusqz nominis
libri s immortalitate anime edi-
di. Sui autem sermo: forma est
qz ingento liberali. Et v quidaz
scripserunt: a Xenone domino
eius puer ad merendū coactus
eū Creber Socraticus hortante
Socrate: emisit dicit: habuisseqz
eum postea in philosophie disci-
plinis. Itē postea philosophus
lustris fuit: cuiusqz sermones de-
gantes de Socrate legunt. Et
vult dicere: q qui p̄io fuerit ser-
ui p̄ sunt elari ⁊ philosophi. vñ
De vita Platonis. ¶ Et vñ
Platon: libros suos intituari
nominibus magistrorū: vel eo-
rū quos magistri docuerant: vt
maiorē auctoritatem acquire-
rēt. Inde dicti sunt Thime⁹ quēz
Cicero transiulit: Phedron: ⁊
Gorgias ⁊ ceteri.

¶ Caputulum vice similitudinis.
De Gorga.

L

M

Compendioloqui.

N **E**nim ait Tuli^{us} de sene
crute. c. liij. Socrates ma
gister **L**estius Sorgas
centum et septem compleuit an
noo. Necq^{ue} vnq^{ue} in suo studio al
q^{ui} opere cessauit. Et quo cu^m que
reretur: cur tandu vellet ee in vi
ta: nihil inquit habeo quod accu
set senectutem meam. Pulchru
respondum: et docto homine di
gnum. **D**ec ibi. Ex quo patet: q^{uod}
Plato libros suos imitauit ali
quando nomine magistro: ali
quando eo nomine discipuloz.
Capitulum vicesimūquinti.
De **L**eophrasto et eius sententijs.

E autem tacum est. s. di
scipulus et successor **A**ri
stotels fuit **L**eophrast^{us}
Qui philosoph^{us} claruit: quia di
uinitate vt ait **L**icetio: sicut reci
tat magister byssotiarum sup li
bz **A**chabeoz: hic fecit libri
de nuptiis: in quo pieclare dispu
tat: an vxor sit docenda sapienti:
in quo tractat de molestijs consu
glorum. De quo libro multa reci
tat **L**icetio. s. **I**ouisi. De quib^{us} p
parte in cōloquio. **F**ecit et alium
de amicitia: in quo presertim re
bus humido. hic dicit accuisse
naturam: q^{uod} longam viam dedit
bestijs: et non hominib^{us}. vt. s. ha
bitum est. **M**ultas sententie reci
tantur in tractatu d^e speculo. **E**x
pedi inquit probatoz amicos p
bare: non amatoz improbare. **I**te
Brauius aduersarijz securitate

perdidisti. Item. **A**mantum ee
eo sunt iudicia. Et sic de alijs. vt
tertio non prosequitur **A**ugu. de
philosophorum successione: quo
ru^m genus fuit **I**ouisi. In eis ter
rentior: vbi nūc greca dicit. **D**e q^{ui}
bus **A**ugu. viij. de cl. c. li.

Sexta distinctio. De vita **P**l
tagore et eius dictis.

Capitulum panum. **A**d h^{oc}
fuit auctor **I**talicoz philosophum.

E ideo redundum
est ad aliud gen^{us} phi
losophorum. s. **I**tal
cum. **D**e quo **A**ugu.
ibidez dicit. q^{uod} **I**talici

genus auctorem habuit **P**lata
goram Samiu: de quo scribit no
men philosophie exortum. **M**az
cum antea sapientes appellarent
qui modo quodam laudabil^{iter} vi
te prestare videbantur: iste inter
rogatus: q^{uod} proficeretur: philo
sophum se esse rēdit. i. studiosuz
vel amatorem sapientie: quoniam
sapientem profiteri: arroganti
mum esse videbatur. **I**dez **T**ul.
v. iul. q. v. bi ait. **H**omen sapientie
vsq^{ue} ad tempus **P**latagora pio
enim ipse respondit se esse philo
sophum.

Capitulum. li. De eius origie
et peregrinatione pro philosophia
querenda.

E origine sua et peregr
natione pro sapientia ha
benda atipoli. lib. viij. c.
liij. d. q^{uod} suu nauōc Samius: et

Sociatoris dicitur filius: cui no-
men **M**ancus erat. Sed paren-
te longe distans: eo qd negotia
suo patriotania nequunt acquirere:
ita filius cōtemnere maluit
qd habere. Magna igitur for-
matus incrementis sapientie. egi-
ptum primo: mox Babiloniam
ad adiscendum federum motus
originemq; mundi spectandas. p-
fectas summam scientiaz conse-
cutus est. Inde regressus. Cretā
et Lacedemoniam: ad cognosce-
das **M**inora et Argurum incli-
tas ea tempestate leges consen-
dit. et. De hoc **Plu.** epistola i. j.
dicit qd pbera quidam **Plutarchus** cō-
disponasset **P**ictagoram Sami-
um: et disputantem sue novitate
pmonē: athleta fecit philosophū
¶ Capitulum tertium. De ei⁹ au-
ctōitate et honore.

E auctoritate vō sua et fa-
mōsa opinione ibidē ab
hoc inquit. philosophorū
genus italicum et nomē philoso-
phie exortum est. Tanti⁹ autē ex-
bit in ea parte philosophie q spe-
culativa vocat: ut sibi quisq; phi-
losophantius vix potuerit adeq;ri
Tantū in cōtinētia et ab om-
nium animantium tempasse cre-
datur educto. Tantiū in cultu in-
stite: ut populo illius partis
italie que antiquitus magna gre-
cia et post mores nominis ei⁹ au-
ctōitas rem. hec ibi. De sua quo-
q; peregrinatione **P**ictoro. in pro-

logo biblie scilicet epistola. xxxv. nit
Sic **P**ictagoras memphiticus
vates scilicet adit. et. De sua vō
eminentia **T**ullius. liij. iulcu. q. in
principio. dicit qd homines credi-
derant plurimoz reges et **P**icta-
goram ppter equitates et sapientiaz
Eum enī qui excelleret sapien-
tia crediderunt **P**ictagorā: scilicet. de
ei⁹ veneratione et auctoritate **Ma-
leri⁹** li. viij. c. viij. dicit: qd **P**icta-
gorae venerationis tanta ab audito-
ribus fuit: ut que ab eo acceperant
in disputandō ducere nephas pu-
tarent. Qui interpellati ad reddē-
dam rationem: **P**ictagoram vī-
dē radebant. Idēz poli. vbi. f.
¶ Capitulum. i. De honestate vite
eius cum discipulis: et qd eis erat
omnia comūia: et de eius indu-
stria in docendo.

E honestate vō vite sue
et discipulis: et qualiter
habuerit oīa cōia: **Plu.**
geli⁹ li. viij. c. viij. Nec pretereun-
dum inquit: qd omnes simul qui
a **P**ictagora in cohortem disci-
plinarum recepti sunt: quod quis-
q; pecunie habebat in medium
diuulgabatur: et tenebat societatis
insepabilis tanq; illud antiquoz
conso-um: quod iure atq; vō
romāo appellabat **E**comichor:
quod est nomen grecum: et vide-
tur sonare idē quod cōcordia vī-
ritas. De sapientiali eius indu-
stria in considerando discipulos
anq; eos accipit ad disciplinam

Cōpendilòquii.

et de disciplinalli formatiōe cordi-
dem postq̃z erant recepti dicitur
ibidem pictagoras inquit adole-
scenico qui se ad se audiendū cō-
tulerant mox eo nūsqz eorū con-
secturatiōe quadā de oris et vul-
tus ingenio: deqz totius corporis
filo atqz habitu erat sollicit⁹ sollicita-
ti. Eum vō qui exploratus ab eo
pdoneus fieret: recipi in discipli-
nam statim iubebat: et post certū
tempus tacere. Non omnes idē
sed alios aliud tempus p estimā-
to capto solentia: quita tacebat: q̃
dicebantur ab alijs audiebat: ne-
qz periclitari: neqz commercari:
neqz conqueri si non intellexerat
que audierat fas erat. Sed non
minus quidez tacitus q̃z breuius
Aut tū Sen. epistola. lv. q̃ apud
Pictagoram quinqz annis erat
tacendum discipula. Idēz An-
biosius primo de offi. c. ij. dicit: q̃
quinqz annis vsqz loquendi illis
subtraherebat vel inhibebat. Idēz
Hieron. sup illud Eccl. ij. Tem-
pus tacendi. et tempus loquendi
Et modestē igitur et humiliter cū
discipulis habitabat: et eos doctri-
naliter et vultu instruebat.

¶ Capitulum. v. De cino celo et
sollicitudine in emēdando alios.

Aliiter autem studiose
q laborauerunt ad proficien-
dus alijs in docendo nar-
rat Trogus pompeius libro xx.
et idem Polib. lib. vij. c. iij. vbi vi-
ctur: q sapiētia et legibus instru-

ctus Crothonloz vrbe applicuit
omnino resolutam: et soli⁹ virtutis
opera indigentem. Fortune enīz
indignantēs oderant arma: que
aduersus Locreses isidictter su-
pserūt: mutassentqz vitā luxuria
nisi eis Pictagoras phobus fuis-
set. Laudabat enim virtutē q̃m
die: et vitia luxurie denudabat: et
casus vrbium pditarum enome-
rabat causas. Et patronaz et o se-
parati a vitis doctrinā: et puero-
rum a parentibus frequenter ha-
buit. Dicebat nūc has pudicitias
et obsequia viros: nūc illos mo-
destiam et literarū studiū: et inter
hec velut genitricē et nutus fraga-
litatem omnib⁹ ingerebat. Con-
secutusqz disputatiōnū assiduita-
te est: vt matrone auratas vestes
ceteraqz dignitatis ornamenta
q̃ luxurie instrumenta deponerēt
easqz ora velata in Anonio edē
ipsi nec consecrarent: preferētes
vera ornamenta matronaz pud-
iciā non vesteo. Sequit⁹: q̃ cum
erecti ex iuuenib⁹ sodalium iuris
facto: separati a ceteris ciuib⁹ vi-
tam agerēt: q̃s eēn cladesie cō-
iurationis hīstos aduersus picta-
gorā: ciuitate in se conuerterūt.
Que eos cū in vnam domū cō-
uenissent cremare voluerūt. In
quo tumultu sexaginta fere perie-
re: ceteri in exiliū p̃secuti sunt. et
q̃ pz vt of ibi: q̃to hō p̃stet ho-
mini: cū vñ p̃sone auctoritas
iā lapsus: ad frugē meliorem vñ

ppm reuocauit hec sibi. p. ergo
sua studiositas ad docendū pplz:
et ppli edocti ad cū affectuositas
¶ Capitulum sextum. De eius i
dulstra ad pacificandum alios.

¶ Nam vō peritus et indu
ctus fuit in sedando et
trāquillādo animos ho
minum turbatos: narrat Plugu.
contra Julianuz recitans verba
Tulij di. q. cūz violenti adolescē
tes: mulieris pudice foros frāge
rent. precepti pictagoraz: vt spon
deum canerent in sono. s. ubiā
Quod cum fecissent: ille q. sona
bat tarditate modo: vni: et graui
tate cantu: illorum furētē esse
disse petulantiam dī. Et hūc cō
cordat quod ait Seneca. iij. d. ira
Pictagoraz inquit perturbatio
nes ai componebat.

¶ Capitulum septimū. Qualiter ad
inueniū musicam.

Qualiter autem ipse musi
cā adiuēti: narrat Plu
crobuz li. iij. post pānel
pium. Cum inquit casu preteriret
in publico: fabros ignitum ferrū
scibus maleantes audiuit: atq. i
aures eius soni certo sibi ordine
respondente sibi ceciderunt re
pente in quib. grauitatis acumi
na resonabant. et vtrūq. ad au
diensiu sensum statim dimēsiōe
resonans renicaret: et ex hā varī
sio impulsibus sensus sibi conso
n. nasceret. Secitq. fabros muta
re maleos: q. bus mutatis: sonoz

diuersitas ab hominib. recedē
maleos sequebat. Cumq. diuer
sitate ponderis: in singulis an
notasset: maiores maleos scire
ipauit: et ex maleis ad fides euer
ti exarēt. Et intestina ontū: vel
bonum nervos cum et aris pon
deribus illigans descendit: qualis
pius in maleis fuisse iudicarat.
Talibz cantus euenit: qualem p
or obseruantia promiserat: adle
ta dulcedine quā natura fidū so
nora p. stabat. hic pictagoras So
crati compos deprehēdit nume
ros quibus soni nascerent. et hā
sic proportionat: vt ibi determi
nat: ad efficiendam musicā pro
fecti hec ibi. Et inde et ipse fidibus
et cantu sic v. l. i. est: Tit. Tul. iij.
li. q. di. q. pictagoraz cum car
minibus esse dicitur: et precepta
quedam tradere oculus: et men
tes suas a cogitationum intenu
ne cantu fidibusq. ad tranquil
litatem traducere.

¶ Capitulum octauum. De egre
gis documentis eius: et morali
bus dictis.

¶ De documentis suis cō
pēditiosius tractat Dier
ro: contra rufinuz li. iij.
vbi ait. De dogmatibus pictago
re cuius dogmatibus Italia ple
na: que condani magna grecia:
et de auditoribus eius. Archipo
et Lyside. qui Archip. grece et
fides thetis p. hēre scolas. Qui
memoriter precepta tenentes bo

Cōpendiloquii.

Fretorio ingenio pro libris vtebāt
 At quibus illud est fuganda sūt
 omnibus modis et abscondenda
 lingua: a corpore: imperita ab
 animo: luxuria a ventre: ciuita-
 te sediuora: homo discordia: et in
 cōmune a iunctis rebno intem-
 perantia. Et item pietagore sūt
 hec precepta. Amicorum et om-
 nia cōia: et amicus et alteri duoz
 tenipori habendam cura: mane
 et vespert eozum que acturi sum⁹
 post deum veritatem colendam
 que sola homines deo facit. pri-
 mos. hec ibi De humis deō Tu-
 lus de senectute ante si. et cōcor-
 dat cum pietagoreoz preterito
 more. Exerce de memorie gra:
 qd quo die dixerim egerimq; cō
 memorio vespert. Hec sunt exer-
 citationes. hec curricula ingenij.
C De his vō egregio dicto Sene.
 epla. xcvj. Que precepta bona in
 quit si sepe tecum sunt: profutura
 pluspina q; bona exēpla. Pieti-
 goras au. Illum animū fieri in-
 tranabuo templus: deozumq; si
 mulacra et vicino cernentibus: et
 alij tñ forea alicui⁹ oraculi ope-
 rantibus. Ex his patet: quanto sa-
 pienia humana peditus fuit: et
 qua industria alios docuit.
 C. Caplm nonū. De psecro al-
 scipulorum sub eo.

Et ideo merito sub eo p
 fecerunt discipuli et in sa-
 pientia: et dictum est et in
 moribus et vna phica. in declina

tione tumultuum mundanorum
 in appetitione genio: et sapiētia
 studiorum. Et cum ait Histeroni-
 mus contra Zouin. Pietagoreci
 huius mundi frequentā declinā-
 tes in solitudine et deserto locis
 habitare consueverunt. Et item
 ratione vnanimes colhabitationis
 et cōmunia compositionis: et do-
 ctinalis informandis mutuo se
 amabant pietagoreci: in tantis q;
 vnta pro alio paratus erat mori
 ait Tul. i. de offi. c. xi. Damonem
 et Pythiam pietagoreos scriit in-
 ter se hoc animo fuisse: et cū cor-
 alter Dionisius tyrann⁹ diez ne-
 cis destitisset: his qui mori ad-
 iudicatus erat: paucos sibi dies
 cōmemorandorum suorum cau-
 sa postulasset: vas et pignus sa-
 cno est alter eius sistendi. i. loci
 eius ponendi: et si ille non reuer-
 nisset: moriendum esset sibi. Qui
 cum ad diem se recepisset: admi-
 ratus est eorum fidem tyrannus
 penitus: et se in amicitiam ternū
 ascriberent. Et sic peperit elo. Idē
 dicit Ambro. iij. de offi. hui⁹ quo
 q; pietagore preceptum fuit nisi
 iussu Imperatoris de statu nō
 descendere. i. animū et corpore nō
 educere: Alii Tulus de senectū-
 te. c. iij.

C. Capitulum decimum. De et⁹

Et autem sūt predictis
 predia: q; tamen non
 gratia dei illuminat⁹ eua

mit in cogitationibus suis sicut
alii philosophi: et errant ponens/
do animas transire de corpore in
corpus sicut dicit Hiero. contra
Rufinum vbi. s. Iste inquit p^o
lucit animas esse: non tales. De
quo etiam errore Virgilius. vi.
energeos. Nō mille rata voluer
per amicos Lethum ad flumē
deus euocat. et. Sequitur. Rur
sus incipiunt corpora velle re
uerit. Et posuit prius: se fuisse Cas
seum: Secundo Talides. tertio
Emthianum. quanto Pirrū: ad
extremū pythagoram. Et post cer
tos temporū circulos: ea que fue
rūt rursus fieri: nihilq; in mūdo
fieri nouum. hec ibi. Et Sen. epi
stola. et. Pythagoras: omniū in
ter oia cogitationem esse dicebat
et horū p^omentū in alias et alias
formas transiunt: nulla illi
cōmuni animā interit. Nec ces
sat quidem nisi tēpore exiguo dū
in aliud corpus transiendū.

¶ Caplm̄ p^ondecimū De p^oceptu
deorum ab eo.

¶ Illo vō Tul. in. de na
tura deorum in si. dicit q^o
pythagoras cum in geo/
metria q^odam nouū inuenisset:

multa bouem imolasse v^o. Sed
id quidē non credo. quoniam ille
nec Epulini d^ophico hostiā imo
lare voluit: ne aram sanguine as
pergeret. hec ille. Et dicit p^o. B
ta est bonitas lucis eterne que tot
veritate creatas dicit p^ophilo.

p^opho reuelant: et Ha deminofitas
non habere gratiam fidei: et ipi
lucio reuelant veram cognitiō
nez: quoniam p^ouisione errauit
dictus philosophus: sicut alij qui
euauerunt in cogitationib^o suis
¶ Capitulū duodecimū. De
eius morte et honore p^o morte.

¶ E morte vō sua et hono
re p^oli. vbi. s. dicit. Et
ad propulsandam labes

mox viginti annos egisset. Cro
tone: metapontū migravit: ibi
q^o decessit. Lūus tanta honora
tū fuit: et ex domo eius templū
faceret. ipsumq; pro deo coleret
nacti forte occasione ex vbiā ei
dicit domū p^ostantio cē sacrariū
sapie et v^osumus dei templum.
Traditur etiam persuasisse homi
nibus suas esse imortales: et post
dissolutionem corporis. vite p^oes
sidentia p^oemia recepturas. Im
p^otantem tabulam: mille annoz
pam^o dicit indurisse. hec ibi. De
tempore vō ei^o. Flu. gelius. li. iij.
dicit. q^o pythagoras Sanius ve
nit Italiaz. Tarquini filio regnā
obumēte circa ducentisimū se
rageſimum annum post urbem
conditam.

¶ Quarta pars. De vita aliorū
philosophorum.

¶ Capitulū p^onam. De Car
narde philosopho: et eius studio
sitate: et animofitate ad disputā
dum.

M

N

Compendiloquii.

¶ Quoniam Beatus Aug. non psequitur de discipulis predictorū phorum: eis luce denatibus in ordine scribuntur notabilia de philosophia qui fuerūt eis contemporanei et coetanei. Et enim habuit et. S. Carnadeus philosophus fuit missus in Erogene ab ethyeniensibus ad senatum Romanum. Et ille Carnadeus fuit vehementer studij ar. Vale. li. viij. c. vi. Carnadeus inquit in octaginta expletis annis. idem illi viuendi et phandi finis fuit. Ita se munificus operibus doctrine addiderat: ut cum capiendi ea recubisset: cogitationibus inperens: manum ad melā porrigere obliuisceret. Sed cum Bellia quam vixit loco habebat temperata studia non iter pellandi. sed in die succedere officio cetera sua necessaria vixit aprabat. Nō ergo vna fruebatur corpore sō quasi alieno et superuacuo circumdatus erat. Et Idē cū Crispo disputatur: hebeoro se ante purgavit: ad expurgandū postmodū Ingeniū attentius: et illud acutus resellendū: quas positiones manduistra solite laudis cupide appetenda se fecit. hec sibi. Idem fecit: contra Zenonem scripturus narrat. Aug. gelio lib. xv. liij. Carnadeus inquit Achade micus scripturus aduersus Zenonem stoici libros: superiora corpo-

ris eleboro cādido purgant: ne quid ex corruptis stomacho hu moribus: ad domicilia vixit ant mi redundaret: instantiaz vigo reingz mentis labefaceret tanta cura tātaqz apparatū vixigentū sūnt ad resellenda que Zenon scri pserat. Idē ibi. Achro ergo mo do studiosus fuit ad scienda sapientificā: et multum animatus ad defendenda sua: et conuincenda aliena.

¶ Cap. secundū. De Demostene et ei operibus virtuosus et studio siate: ac patientia.

¶ Tem: predictio fuit coe-
i
nus Demosteneo: prout
est magister hystoriarū
super Hester. Qui multum fuit
studiosus sicut dicit Vale. li. x. liij.
c. viij. et. q. Demosteneo cum pri
mam litteram dicere non posset
oro sui viuum: tanto studio ex
pugnauit: vtes a nullo expressius
proferret. Ibidē. Voces exiliare
acerbam: exercitatione continua
ad maturum et gratum sonū au
ribus produxit. Ibidē. Lateris
firmitate defectus: quas corpo
ris habitus vires negauerat a la
bore multatus est. Ibidē. Pul
tos vsus vno spiritu complebat
eosqz adiūto loco celi gradu scan
dens pronuntiabat. Ibidem va
dono lutozbus insilient: decla
nationes: fluctum fragoribus
oblectantibus edebat: ut ad fre
mitus conclatarum consilium

R patientis duratio actionis offer
ret. Ibidem. Fertur ore inferi cal
culis diu ac multis loqui solitus:
quo vacuum, promptus et sollici
tus esset. *Delectat* est cum rerū
natura: et victor abijt malignita
tem ei pernaact. Imito animi ro
bore superando. Ita q. alterum
Demostenē *Patet*: alterum in
dustria enita est. *Hec ibi*. *Patet*
igitur ex dicto qualiter laborauit
in exercitio studij sui. Qualiter sit
abominat^{us} est voluptatē carna
lem: patet ex nobili facto ei^{us} et rui
so. *Ardui mulieri latine*. de q. *Thi
geli* li. x. et *Politi* li. vj. c. xx. *Hec*
enim *Laya* Corinthia ob elegā
tiam venustatemq. forme deme
rebat: conuentusq. ad eā diuorū
hominū ex omni grecia celebra
erant. *Hec* admitebat: nisi q. va
ret que petebant. *Prosebat* autē
illa nimum q. tum. *Hinc* namq.
est frequens illud prouerbiū apd
Grecos. *Frustra*: quia Corinthi
tendit ad *Laydesin* queat et ve
lit dare quod petit. *Hanc* iste *De
mostene* danculo adijt: et vi co
plam sui faceret: penje *Et Laya*
ho. quonū poposcit quod nostra
tis manu denarium facit decies
mille: equaturq. in die taliū
maioris: qd nostrata denari vi
ginti milia claudit. *Tal* perulā
mulieris atq. pecunie magnitu
dine viciis expavidusq. demo
steneo auertitur. *Et discēdo*: ego
longe penitere tantū non emo. *Hec*

ibi. Ex quibus patet. q. tum vo
luptatem detestabatur: et q. tum ab co
lascia arguebatur ad penitentia
hortabatur. *De* sua quoq. indu
stria in arguendo eos q. peccata
sua defendunt peccantiū multitu
dinem. *Thi. ge. li. ij. vbi ait*. *Quo*
modo tant^{us} philosophus obtur
gatione adolescentē quendā ar
guebat: eoq. a rhetorib^{us} et facun
die studio: ad philosophie. s. spec
culatiue studium transgressus ē.
Et ille ad solui esse dicebatur: p
tudine delicti: exemplorum vici
et cōsuetudinis venia deprecaba
tur. *Et* tantis ipso genere defen
sionis instantior: homo ingit stul
te et nihil: si te a malis exemplis
auctoritates et rationes philoso
phie. s. vere non abducunt. *Me*
q. illius Demostenis iniaibi in
mentez venit. *Sequit*. *Hec* ē *ba*
Demostenis ad euz qui vicinūq.
peccatū suū alienis peccatis ex
piat purgatiq. estimabat. *Quo*
ruq. verborū inia est: q. qui se ex
cusant aliorū peccantiū exemplo
malatq. cōsuetudine: inepte et ra
non abiliuer se excusant. *De* eodē
narrat *h. xij. c. ij. q. legant* *mafoleo*
ruq. euz venissent *Atthemas*: et ad
uocasset aduocatos: restitit ei *De*
mostenes. *Ad* quem in crastino
venerunt cum pecunia quas pe
tijt. *Idostidie* ēo enī reo obvent
agi Demostenes lana multa col
lum ceruicēq. circumvoluit: legat
prodijisse. et se dixisse pau. reuina

F

V

Cōpendiloquii.

Uta passionē: ut p3 ex processu. s. Xenaxeri et contra molestos loqui non possit: Tunc vnus e populo dicit exclamasse. Non Xenaxerē Demostenes pati. sed achuerem. i. cupiditate vel simulationem. Et id postea non celauit sed glorie as signauit. Nam cum interrogaret Aristodemū auctore fabularum quid mercedis accepisset: ille rēderet. talentū: respondit ille. Ego plus accepit: ut tacerem. hec ibi. Cuius ergo fuit ad dissimulandū quomodo voluit et agendū De eodē: et de patientia eius. Alius geli⁹. li. xliij. Traditū inquit est: Demostenē vestimē ceteroq3 corpis cultu nitido nimisq3 acurato fuisse. Hinc turpib⁹ idignisq3 in eum verbis aliquē irruisse legit: atq3 dixisse eū non tempum: quin parum vir et ore polluto diceret. Quod pauenter sustinuit. Similiter multa in eū dicta ab honestis quasi i histriōez. Si similiter cum Lucio Torquatus non solum histriōe sed Dionysiam gesticulariā cum diceret: q3 feras saltatrix: molli voce rīdit. Dionysie malle esse q3 ruit Torquate. et de eodem alia in cōmuni loquulo parte pama: vbi de aduocato et Politi. vbi. d. dicit. q3 anteq3 virtus eloqui eius innotuisset: cultus apparitionis dicit appetitū nitorem. Et postq3 notitiam et famā assecutus est: eloquēte toga cōtentus est dicente: velle poma

a se q3 a nitore vestimē aut cultu exilio constare gloriā.

¶ Capitulum tertium. De Isocrate.

hic fuit contemporane⁹ b hysochrates: ut legitur in hystrionis. de quo in prologo Politeratū dicit q3 cum interrogat⁹ esset ab amicis quare nō in forensibus negotiis versaret: respondit. Que locus hic callet ego nescio: que ego calleo loc⁹ hic nescio. Tamen vi. d. habitum est: in lib. saurnalium recitatur hoc dictum esse a Socrate oratore.

¶ Capitulum quartum. De Democrito.

Is phis: ut dicit in historiis b Is Democritus fuit contemporaneus. De q3 Is le. li. viij. c. viij. d. q3 cū diutius ceteri pater eius exerceam Terzis epulum ex facili dare potuerit: q3 magna studiū vacuo animo vacaret paruo admodū sūma retenta: patrimonium suū fratri donauit et ignotus vrbis Athenis vixit. v. d. c. studio philosophie.

¶ Capitulum quintum. De Isocrate.

Is similiter contemporane⁹ b uis fuisse Hippocras. de quo Eli. geli⁹. lib. x. dicit q3 multum delectabatur voluptatem vnde dicitur venerat ita estimabat: partem esse quādam morbi tacerunt quod nostri cor

mittalem dixerunt. Qualiter aut
ipse instructat discipulos narrat
Dietro. epla. xxviii. Socrates
fuit adiutor discipulos suos ante
q̄ doceat: et in verbis suis iuras
compellit. Exio: querit sacramēto
silentij sermonē incesus mansue
tudinē: habuit moreq; deseri
bit. Quanto magis inquit nos q̄
bus aiari cura est. hec ibi.

Capitula sextus de Democri
to de quo primo: qualiter scilicet su
it mundialium contemptor: et q̄
re se excecavit: et de sua constantia.

Et quibus plius Moris
narrat Trin. gelius. mul
ta preclara vnde libro. is.

nte. si. ait. de Democrito: quem
hystorie grece luminibus sponte
se priuasse serunt: q̄ cogitationes
cōmentationesq; at in contēpla
dia nature ratiōib; vegenos: et v
exactiones estimabat: si eas v
oc
alcebris oculorum impedinen
tis liberasset: vel ne malo ciuib;
bene esse videret. Aut tamen Ter
quilius. c. xl. q̄ se ideo excecavit
q̄ mulieres sine concupiscentia
aspicere nō possit: et doleret: si nō
esset potius in continentia emē
dationē. De eodem narrat multa
Sen. q̄ fuit magnus temporal
um contemptor. Et inde epla. lxx.
Democritum inquit sicut est sic vi
uit non inq̄ omnia cōtemperit
sed in q̄ alijs habenda duntur.
Et non solum contemptus sed nū
postulare voluit. ait Sen. li. de p

uidencia añ si. xl. q̄ Democritus
ea die qua interdixit sibi posside
re interdixit et possidere. Qualis di
cat. Nihil volui possidere nec po
stulare. Et Sen. vii. de benefi. c.
ix. Democritus si res aliquas pos
sidendas deor tradere vult sub
certa lege ne liceat donare: affir
mauerim repudiaturū dicturūq;
Ego me ad id inextricabile pon
dus non alligo: ne in secem ierā
hunc expeditū hominem dunt
to: quod ad me sers poenlorum
omniū mala: et. Ubi possit enu
merant diuina in comoda cō
cludit in plena illius. Ego regnū
sapientie non magnū: securum
ego sic omnia habeo: vt om. niū
sint. Itaq; cum sibi Cesar ducen
ta sexercia donare: redens reie
cit. Sequit. Ingentē rem dici ab
illo audiri: cum miraretur Cesa
ris demencia: q̄ se putasset tanto
posse mutari. Si temptare me in
quit Cesar cōstituerat: toto illi sul
experiendus imperio. Quasi vi
cat. Suo toto imperio me muta
re non posset. **E** Item fuit huma
ne glorie contemptor. De q̄ Tul.
v. tul. q. añ si. vñ ingi Democrit;
Zithenagos: nec quispiā me agno
uit. **C** constantem hominem ait
Tullius qui gloriabatur se
assuisse. **E** Item fuit constantia
solid. De quo Tul. i. tul. q. añ si.
Democritus cum in manus ho
stis incideret. nullum gen^o sup
plicij deprecatus est: nullumq; re

Compendio loquii.

Eculant. Unde et vitam molle: ma-
re mortuam vocant. Sen. epistola
xv. Quid stultius est hominibus
verba metuente? Eleganter Cle-
mocrinus solebat dicere: eodem
Ioco sibi esse voces imperitorum
q̃ venire redditos crepit. Quid
inquit mea refert sursum istam
deorsum sonent. Quanta demer-
ita est: vereri ne infameris ab in-
famibus? Iste Clemocrinus is esset
philus? oculis exterioribus seipsum
tamen regebat honeste. ait Tul.
ist. q. ante si. Ceteras facile ferri
potest: si non desint subsidia vali-
tudinum. Clemocrinus: luminibus
amissis: alba et terra cernere non
poterat. Et vero bona et mala:
equa antiqua honesta: turpia: ma-
gna: parua: et sine varietate colo-
rum licet: erat bene vivere: sine no-
tione rerum non licebat.

¶ Capitulum septimum de zeno-
ne qui sitit oia contempsit: et de vi-
te eius honestate.

Similiter vt ait Zeno. geli⁹
zenon philosophus Euxensis
floruit illis temporibus:

qui fuit magnus mundaliu con-
temptor de quo Sen. de tranquil-
litate animi ante si. Nunciato in-
quit naufragio: zenon noster cuius
omnia sua audiret submersa. tu-
bet me aut foras expediri phari.
¶ Item fuit constans stabilitate.
ait Tul. ist. q. q. zenon per se
est omnia antequam cōsuetos deinde
tyrānidio indicaret. ¶ Item fuit

moderātia vite honesta. ait. Sen.
epistola. lx. zenonem Cleantes non
expresisset: si eū nō audisset. Ob-
seruant illum: vt ex formula ei⁹
viueret: vite eius interfuit: secre-
ta prosperit. De eius egregio phi-
losofho: legi in tractatu de vicia philo-
sophorum: q. viro et uxori ga-
nulis ait. Cum duo soli essis: quo
modo capis vos domus vna lo-
quaces: et tamen q. non fuit grana
illuminatio: errant. Posuit eni
voluptatem esse qd indifferens
ait Zeno. gelius rbi. a.

¶ Capitulum octauum. De philo stoy-
co pugnante cum dolore.

Item idem Zeno. geli⁹ recte
ait multa preclarade philo-

sopho Thaurorum de quo
mentio facta est. a. Et de hoc idem
li. iii. cū Delphos alpina iuen-
tumq. locutus grece philo Thau-
rus iret: biteret ad amicum viri
nobilem in stora disciplina egra
valitudine oppressum. qui dolore
buis cruciantibus qd greci Sa-
lon. i. tencadas dicunt: et febre si-
mil afflicus erat: genua ex eo
compressos erumpere: spūsque et
anhelitus e pectore eius non do-
lorem magis impugnātes q. pu-
gnam aduersus dolorem. Et cui
ipsum ad reuincendam patientiā
Thaurus stabilisset: egressus est
cum lociso. Qui ait ad eos Zeno
dixit non sanum spectaculū sed
cognitu velle cōgredientes com-
pugnantesq. philosophum et do-
lorem

lorem faciebat vis illa et natura
vini quod suum erat perpendeba-
tur et cohibebat. Cohercebat in-
tra se violentias effrenati volo-
ris: nullo declatatus: nullas com-
plorationes: nullas voces inde-
coras emittebat. Et ibi consequen-
ter de inglitone discipuli a thau-
ro philosopho de ipso dolore quā-
ter est indifferens apud stercos
et de differentia doloris qualiter
cum suffert sapiens. Nam dictus
philosophus gemitus non emit-
tebat: ut dictum est.

¶ Capitulū nonū de Thau-
ro philosopho

¶ Eius eodem philosopho
narrat idem. Thau. geli⁹
libro primo quod dabat sepe
post quotidianas lectiones co-
querendi quod quisque vellet. Et
ab eodem quesuit discipulus an
sapiens irascatur. unde ibi de-
terminatur: qualiter sapiens ex-
erceat opera discipline sine ira. ubi
introducitur exemplū de Plutar-
co iubente verberari famulū cō-
tumaces sine ira: et ire signis. De
quo dictum est in conuulsoquio
De eodem philosopho Thau. geli⁹
ibi dicit. qualiter indicant inter
patrem scilicet priuatum et filium
presidem: quod scilicet in loco pectus
nō debet filius pater sedere an-
te patrem: sed in re domestica et
familiari debet pater prior sedere
ut habuit in colloquio. De
eodem etiam ibi Thau. gelius dicit: quod

cum adolefcentem a sodalibus cō-
uictis hominū ceruicibus ab-
ducere vellet: misit ei verba Thau-
stolus et libro missus quod indue
lecturam. Qualia autem fuerunt
verba: in greco ponuntur nō in
latino: sed supponendum: quod fue-
runt talis sententia. quod societates
salutem sunt detestande.

¶ Capitulū decimū de stercorē
philosopho in tempestate: de
quo Thau. x. de c.

¶ Item Thau. gelius narrat

i de philosopho stercore de
quo Thau. x. de c. c. iij.

epius scilicet erat opinio sicut et
stercorē: quod timor nō cadit in aīo
sapientis. Aut tamen pallui in tē-
pestate nāscitur. Et cum postea
argueretur reuēte responsus Thri-
stipi Socrata. Qui tunc re similit
argueretur respondit illis per aīa
nequissimū. Mebulonia merito nō
fuisse sollicitum: se autem debuisse
timere pro aīa Thristipi. Et cum
Thau. geli⁹ non exagerandi animo
sed discendi quereretur ab eo: que
nā eēt causa timoris sui: cuius pre-
ceptum sit discipline stercorū
ne moris time uir aduenit: quā
constat in dubium terminum eē
vite. ille prout libris epytheti stercorē
ci. Cumque librum tenuisset Thau-
gelius inuenit stercoris placuisse:
nō esse hominis ut visa que fan-
tasia appellat in animum ve-
niant: aut recedat: et cū uenerint
ex terribilibus rebus aut contra

necesse esse asserunt moueri ani-
mum etiam sapientia: ut paulisper
metu trepideret: tristitia spatur:
dilataetur leticia: cupiditatibus mo-
ueatur. Tanquam his passionibus pre-
uenientibus: ratio et mentis offi-
cium non ideo conscientia: mali
in mente versari: nec approbari
ista: aut eius aliquem indulgeri
consensum. Idoc enim volunt
esse in potestate: idque interesse
inter animam sapientia et stulti-
tiam: quod stultus consensu men-
tis: passionibus cedit: sapiens et o-
mnipotens eas necessitate patitur: rei
nec tamen de rationabiliter appe-
tendis vel fugiendis veras et fir-
mam inconcussam mentis senten-
tiam. Hec ibi. Quod tamen non est
intelligendum fieri perfecte abque
gratie diuine adiutorio.

¶ Capitulum vndecimum. De
Publio et eius egregia sententia

Tem. Eli. gelius recitat

¶ Publio et eius senten-
tia libro. xviij. Que sunt
hec. Adhuc est consilius quod
mutari non potest. Beneficium
accipit qui dat digno seruo: non
culpes quod viuere non potes. Qui
plus licet quam par est: plus vult quam
licet. Comes facundus in via. p-
vehiculo est. Frugalitas in seculo est
rumoris boni. hereditas fletus sub
persona risus est. Furor sepe fit il-
lesa patientia. Improbe inleptu-
num accusat qui iterum naufragi-
um facit. Ita anicum habere

ut possit fieri inimicum potes. ve-
terem ferendo iniuriam: vites
nouam. Nunquam periculum sine
periculo vincitur. Minus alter-
cando amittitur veritas. parum be-
nefici est: quod peccatur: si velle ne-
ges. hec ille.

¶ Capitulum duodecesimum. De
Savornino et eius documentis in
nutrimenta infantium.

Tem. Eli. gelius recitat

¶ Savornino philosopho
li. xiiij. ponens eius docu-

menta preclara. Qui suadenti no-
bili mulieri ut filium suum ipsa na-
triret: mater puella diceret: illi
parendum: sine inquit oro eam
integram matrem fieri filij sui.
Contra naturam est imperfectum
dimidiatumque genus matris pepe-
risset: ac a se abiecit: aluisse i. vte-
ro sanguine quem non vidisset: et
lacte non alere quem viderat: tam
viuentem: iam hominem: iam ma-
tris officia implorantem. Et in pri-
migenas: naturam dedisse semina
vbera: ornandi causa: et non alen-
dorum liberorum. Idem prodi-
giosa mulierum: fontem illum ara-
nere cum periculo corruptis lac-
te laborant. ubi ponit exempla. quod si
ovum lacte: hedus caprarum ala-
tur: vel econuerso: constat in illo
scilicet agno lanam vniorem: in
hedo et o capilli gigni teneriores.
Item hyrcani tigrides adiuuunt
vbera sua scilicet catulis. Item. Ta-
lea mulieres que omnes filios suos

illis nutriendos: illud vinculum
coagulūq; amoris d natura pa-
rentes cum filiis cōsociat: inter-
scindunt: aut certe diluunt. Ipsi
q; infantis affectu animi amo-
ris consuetudinis in illa sola rē
aliū occupatur. hec ibi. Rano-
nabilius clemēter: et vultus ista
persuasit vt patet ibi.

Capitulum decimum tertium.
De philosopho edente causaz
nō elutendi vel sciendi: et de re
citatione consuetudinis Virgilij.

Tem lxxij. rectat eiusdē

I philosophi sententiā. Cū
enim videret cū quē-
dam in quo edendi petio pūsti-
na elanguerat: aut ille philosoph^o
q; non esset mirum. Quia vt ait
inquit hestensistrat^o elutitionem
faciunt inanes parentez in testi-
nomi fibre: et causa inuio: ven-
tris ac stomachi vacua branna: q;
vbi aut cibo complent: aut inani-
tate diuina dūntur: Tunc loco
vbi cibus capitur: vel stipato vel
abductor voluntas capiendi cibi
desiderandi q; restringitur. Ser-
phas enūa. illos populos: vt sa-
nem longius tolerant: fascijs vē-
tre m striculis mto circūstigare ol-
citur: et ventris confusione elu-
tione posse depelli. hec ibi. Et ra-
tionabiliter videt assignare cau-
sam famis: vel fastidij. De codez
philosopho idem libro. xxi. rect.
tano verba Virgilij. Quem solu-
tam ferunt dicere: se parere et er-

ras more et ritu rrsino. Nam vt
vrsa semun egerit ineffigatu: in-
formēq; lambendo id postea qd
ita edidisset conformaret: et fia-
gest. Proinde itaq; igenij sui par-
tus recente rudēq; ed: et imper-
fectos: sed deinceps traciādo red-
dere his oues et vultus lineamen-
ta subili ingenio. Rde ibi. Si-
cut ergo Virgilius dicebat: se pri-
mo parere rudes versūs: deinde
tractando formabat: sic debet ho-
mo prouidus opera que prima
facit informia et rudia: postea tra-
ctando: discutiendo: et deponēdo
deformitatem: ad plenum siue p
secte formare.

Capitulum decimū quartum.
de nobili sapiente banie consiliū
Lacedemonio.

Tez Ali. gelina libro. xx.

I post pūcipium narrat
de illo nobili sapiente dā-
te consiliū Lacedemonio. Pro-
pulus inquit Lacedemoni^o cum
deliberaret quid sit vtile et hone-
stus: tūc exarguit sententia dāde
gratia homo quispiam: turpitudi-
ne vite preterite diffamissim^o:
sed lingua facidiūq; prestabilis:
pstitumq; dabat: oportereq; sic
fieri sua debet. accepiū ab om-
nibus somnium erat: ex eius sen-
tentia populi decretū fiebat: tūc
vnu ex ordine pūcipium. qui-
bus tanq; arbitris et magistris:
discipline publice. Lacedemonij
vtebatur: comato iratoq; animo

Cōpendiō quī.

exilis: que nam inquit narratio.
o Lacedæmonij: aut que spes tā-
des erit: vrbem hanc: et hanc rē/
publicam salu in expugnabilem
esse diu⁹ possesi huiusmodi an-
te acie vite hominib⁹ cōsiliarijs
viteremur: Qd si probata hone-
stas in ista est: queso non li-
namus: eam de honestari turpis-
simi auctoris contagio. atq; vt di-
xit elegit virum fortitudine et iu-
stitia pre alijs prestantem: sed in-
opem lingua et facundia iustitias
cum consensu penitus omnium
eamdem illam sententiam diser-
ti viri cuiusmodi. posset verbis di-
cere: vt nulla priora mēione ha-
bua fieret quod ipse venus dice-
ret. atq; ita vt suaserat factum est
Sicq; bō a inia nāst auctor tur-
pis mutat⁹. h. ibi. Et qb⁹ pz: q;
publica piliarius magnatuz et
reipublice siue doctor vel predi-
cator debz esse bone vite et sane.
¶ Capitulū decimum quintū.
De Chylone et eius dictis.

¶ Tem. III. gelius li. pmo
dicti de Chylone. quare
quesisse videtur an vnq;
faciendus sit p ius vel mores p
amico. vbi colligit ex verbis Ci-
ceronis: q; euz emendati sūt mo-
res amicosi: itaq; inter eos: om-
nium rerum consilio: et volū-
tatum sine vlla acceptione comu-
nitas. Et sequitur. vt ait Cicero p
patnam p amico arma sumēda
non sunt. Sed ait Teophrastus

parua vel tenuis turpitudine: vln-
famus subeunda: si ea re magno
utilitas nimius est amplior et ho-
nestas noster in re nō graui se-
ulo iactura: preponendum quod
vile est amico. Sicut magnum
pondus ens: lanuna aut parua
est preciosius. Hec ibi. Itē Chy-
lon ait: has duas affectiones ef-
ferocissimas. amoris et odij: at-
q; infra modū coherēdas. hos
inquit amicos tanq; forte osurus
et hos quidem oderis tanq; po-
tes amaturus. Hec ille.

¶ Cap. xvi. De Marco Tullio.

¶ Marco bō Tullio q;
studiosus suu et sedulus
in laborando: et q; clar⁹

in multis sententijs: patet libris
suis multis quos edidit quoruz
nomina recitat lib. ij. de diuina
lib. iij. principio. Coarctati in-
quit sumus ad philosophie stu-
dium in eo libro qui est scriptus
hortensius. De quo libro loquit
August. ij. confes. ot. q; mutauit
affectum suuz: put ait ibi. Ibidē
recitat Tullius de quattuor libris
Academicis et de quinq; li-
bris tusculanis: et sex libris sci-
licet annunciadis: et de libro de se-
nectute: Que et q;ia documenta
collegit in libris suis patet in sp-
ciendis eos. vnde et de ipso Se-
neca epistola. xi. Megar inq; Ci-
cero: si sibi etas duplicaretur: se
habiturum tempus quo legat li-
bros Lyricos: et mo dialecticos

Et licet esset sic studiosus: fuit ta-
men sollicitus pro republice re-
gimine. unde narrat de eo libro
de amicitia. c. iij. non minoris si-
bi cure qualis est respublica post
mortem suam q̄ tunc scilicet in
vita. unde et pro republica multa
sustinuit. ait Sen. de eo libro de
beneficiis vite p̄ principu. **B**ar-
cas inquit Cicero iactatus inter
manifestos inimicos: et p̄m du-
bios amicos: dum fluctuatur cū
republica in quadam epistola ait
Quid agam queris? **A**doror in
Tusculano modo semiliber. alia
deinceps adiecit: quibus et pro-
rem etatez complorat: de pacen-
ti queritur: de futuro desperat: tō
semiliberi se dicit. **C**onprobat tñ
sibi Seneca istud dictu addicē
q̄ sapiens nunq̄ in tam humile
nomē prociiderit: nunq̄ semiliber
enim integre semp libertatis et so-
lis solus: et sine virib⁹ alior cete-
ris. Quid enim supra eis potest
esse: qui supra fortunati est? Et
ibi bene de hoc. q̄ et o fuit caut⁹
in cauendis exprobrationibus
hominum: et dissimulando sibi
impositus ait. **A**ugustinus lib. xij.
Si obiectum tibi fuerit tempore
aliquid quod negari nequeat re-
sponsione ioculari elidat: et rem
dignam risu magis q̄ erimie fa-
cias. Et ponit exemplum de Li-
cerone: q̄ cum obiectum eēt: se
accepisse pecuniam a reo: et do-
mum emere: negasseq̄ postea:

se domum emere: cū esset ceteris
sibi se negare quod p̄ voluit: re-
spondit. Ignorans: prout et
propriū: negaturū se emere q̄
noluit propter consona empiriis
Et sic ioculari responsione elidit
sibi impositum. q̄ et o discretus
fuit in sententijs suis: q̄ valio in
admonitionibus: q̄ rectus in iu-
dicijs: q̄ facilius in eloquijs pa-
ret in libris suis.

Capitulum decimū septimū.
De Seneca.

E Seneca et o q̄lis fuit
nec et q̄ discret⁹: et q̄ vi-
leo doctrinas edidit: pa-
ret in egregijs voluminib⁹ ab eo
editis. Sunt autem binominis mo-
re romanorū. Dicebat enī Sen-
eca **A**nnuo **L**uctuo sicut ipse
ait loquēs de se. iij. de benefi. c.
vi. prout dicit **A**ugu. epist. xxxvi.
Unde et ipse enumerat **S**eneca.
in libro illustrium virorum inter
alios. Sunt quoq̄ vite honeste:
abstinēne magne: conuersatio-
nis urbane: sicut patet in libris
suis: et in libris documentis. ait. n.
epistola. lxxvi. loquens de se et
vita sua. ponit inquit **S**eneca: et si
ne mensa prandium. post q̄ nō
lota manibus dormio inminu-
ti. Consuetudinē meaz nosti. Bre-
uissimo somno vtor: et quasi in-
teruigilo satis est mihi: vigilare
desiisse. aliquādo dormisse me se-
no: aliquādo suspicor. **S**remitus
pauentissime sero: Et sic de alijs

Cōpendiloquii.

F que enumerat ibi. **T** Similiter de abstinentia sua epistola. cr. Ipsum tamen et doctrine sue modum increpat Quintilianus: putatque illi. gelius si ut post principium. de Sen. annio dico: quod eius oratio: vulgaria videtur: et. Sequitur. Eruditis autem plebei: et vermicula: nihil ex veterum scriptis habens neque gratie: neque dignitatis. Et ibi multum de hoc. Et similiter Polieratus lib. viij. c. xvi. recitat vbi Quintilianus. Et citat inquit fere omnium studio: num materiam. Nam et orationes eius et poemata: et dialogi rerum In philosophia parum dilige: egregius virorum insecutor fuit. **V**ult in eo clare fuisse sententiae: multa enim morum genera legenda: sed in eloquio corruptior: et. Sed ut ait antiquior ibi: an recte senserit Quintilianus: sapientioris iudicio relinquo. **L**egunt et epistolae: et libri diversi. Alios fideles custos virtutis: illi quoque hostes occurrunt. **T**antos vitas: ut et fronto nepos Plutarci asserat: vniuersos exterminasse errores: ut aurca videatur secula sfonere et deos ab humano genere exultes: eius opera reuocatos: homines contracta societate miscere. hec ibi. **L**icet ergo Quintilianus literarum acuminis et gravitate dicendi precederet: iste diligentior et. **I**sti in rhetorica vincitur: tanquam vnicuique in epica. ut dicitur ibi

Iste Seneca magister fuit **M**erito: tab eo postea occisus: ait Boetius. de consolatio. c. v. Merito inquit Senecam familiarem prece preteritis sumis: ad eligende mortis coegit arbitrium. vbi ait expositione: Sic conuictus refert: quod illi ro imperator fingebar: se timere Senecam magistrum suum quasi in pueritia. et nactus occasione: mandauit ei: ut sibi genus mortis eligeret: Ille vero cibo et potu se satiano: venas sibi incidit: fecit: et in balneo: ut dicunt aliqui: nimio sanguinis iterit. et quidam philosopho habuit nomen Seneca. i. senecano: eo quod sibi elegit mortem.

I Capitulam decimum octauam. **D**e Boetio.

E Boetio vero: **I**stus fuit in philosophia: et theologia sapientia: per in libris suis editis tam in humana sapientia quam diuina. Sicut autem poribus Theodorus regioteclaruit quod virtutibus: et consul in urbe fuit. **T**unc Theodorus velle exercere tyrannidem in urbe: ac bonos et senatus neci dare: Boetius dolos eius effugere gestis: missis clam literis ad grecoo mitem: banur urbes et senatum ab impiis manibus erueret: et eorum defensionem subdere. Sed postea a rege quasi connectus regie maiestatis iussus est retrahi in carcere. Sicut autem consul eo tempore inuenerit Sorbi Romam: et abstulerunt

K omnem libertatem eorum. Quibusque sanere noluit missus est i ergastula: ubi addidit sibi philosophiam solatrem: et edidit librum de consolatione philosophie: ne nimio dolore aut tristitia laboraret in desperationem. Idem autem Theodoricus Symacii martiri socerum filium Boetium habebat uxorem. Duo autem filij eius: in conspectu remanserunt sub regia potestate. Boetius autem dicitur esse a Boethio grece id est adiutor: et auxilium latine: eo quod multorum adiutor fuit. Severinus dicitur a severitate iudicaria. Et hoc fuit proprium nomen eius verum. Annius dicitur: eo quod de genere annicorum. i. iustorum. Pallius dicitur: eo quod origines duxit a Pallio Torquato ordinari dicitur: quia hoc in dignitate ordinabat. Patricius dicitur: quia amore patrie rempublicam gubernabat. Exconsul: quia erat ex consule: peracto victo sue anno. Mobiles. n. Romani nomina et nomina filijs imponebatur: ut in ipso origo agnosceretur. unde nuntius libri sui est. De consolatione philosophie liber Annij et Pallij Severini Boetij exconsulis ordinarij patricij incipit. etc.

¶ Quinta pars. De perfectionibus philosophie.

¶ Capitulum primum. De perfectione eorum in virtutum destinatione.

¶ Boetius narrans fingit: satz de exemplis imitabilibus predictorum philosophorum: et de dictis notabilibus eorum: quod

Tulius et Seneca in libro suo sparsum narrant multa piceclara de vicibus philosophie: ad maiorem distinctionem et faciliorem inuentionem videndum est in quibus consistebat perfectio eorumdem philosophorum vmbraque: Nulla enim vera perfectio sine gratia dei que operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate: Philosophus. sunt autem in multis eorum perfectio suo modo. Et ut distincte procedat: notandum quod Iustinus vultus detestatur de pur fieri potest sine graui fidei illuminantis et purgantis. Unde Iustinus. gellius. h. viij. vidimus quod philosophus peregrinum nomine vix grauem atque constantem apud Atheos in quodam tugurio extra urbem diuersantem. Tuncque ad eum frequenter veniremus: multa audimus: cum discere vultus et honeste. In quibus illud audimus: virum sapientem non peccantem et dicebat: si peccasse cum on atque homines essent ignoraturi. Non pene aut infamie metui non peccandum: sed iusti honestique studio et officio scilicet dicebat. **¶** De ceteris. Multum ergo peccanti detestabatur et. n. dicit Tulius. iij. de officiis. iij. Nihil turpe faciendum bono viro etiam si ex omni parte lateat.

N

Cōpendilōquii.

vbi introducti fabulā & ponit ex-
 emplū de anulo mucto in eqho
 eneo in hratu terre: quem si quis
 portaret nō posset videri ab aliq
 licet ipse eum videre: sicut habi-
 tum est in communlogo. Nec pp
 hoc debet qd aliqd turpe agere:
 vt ait ibi. Vbi p̄mittit. Sano no-
 bis si tamen in pbia aliqd profi-
 cimus persuasum esse dī: si oīo
 deo hōiesq; celare possent? ni-
 hil tamen in nobis auare: nihil
 inuiste: nihil libidine: nihil in-
 cōnenter esse faciendum. Et ibi
 bene de hoc. Et licet enim vñm
 nō possit detestari sufficēter abs-
 q; gratia: vnde est dei offensiuū
 diuine legis p̄uaricatiū ymagis
 deformatiū: & g̃c p̄uatiūm.
 tamen pōt aliquatē detestari:
 vnde est nature lesiuū & ei aduer-
 satiuū. Au Sen. ep̄la. Hec
 lera tuta ēē non possunt. Sequi-
 tur. Quia prima illa & maxima pec-
 cātū pena est: peccasse: nec vllū
 scelus: & illū fortuna exomet mu-
 neribus suis: & tunc ac vñdē
 eet impunitū est. quonā se scelerē
 si inferere. suppliciu est. Sed &
 hec nihilominus malā mentem
 pene premunt: timere semper &
 expauescere & securitā diffidē:
 Sequitur. hic consentiam? ep̄-
 curro: malo facinore conscientia
 flagellari: & plurimū illi tormentū
 esse: eo qd perpetua cū sollicitudo
 vrget ac verberat. Hoc enī ip-
 sum argumētū est: natura nos

a scelere abhorere: qd nō nullis
 etia; inter tuta timor est. Nihil
 tota fortuna liberat p̄a: metu ne-
 minem. Quare: nisi qd infra no-
 bis rei aduersario est: quaz natu-
 ra dātinavit. Ideo nunq; fides
 latēda sit ēē latronib? qd coarguit
 eo cōscientia: & ipso sibi osten-
 dit. Propriū autē est nocentium
 trepidare. Et p̄cordat cū scriptu-
 ra sap. xvij. Cum sit timida neq-
 tia: dat testimonium cōdēnatio-
 nis. Et cū beato Aug. primo cō-
 fessionum dicente. Iniquus ani-
 mus siue iniquitas est, pena sui.
 Illis ergo considerationib? salz
 ratione & deo cōs p̄fusi bilior: de-
 ordinationis irrōnabilia: vltimū
 inestimabilia: & inhonestatū vi-
 tuperabilia que sunt in peccato:
 & multorum aliorū nocentior
 detestari sunt philosophi vltia: &
 non perfecte nec ordinate. vnde
 se a vitio abstinēbant ait Tul. de
 senectute. c. ij. de Leonio gorgia
 magistro Socrato: qd cōpleue-
 rat annos centum & septem: nec
 vnq; a studio ac ope cessauerat.
 Qui requisit? cur ita vñ vltiere
 veller: nihil ingit habeo qd accu-
 set senectutē meā. Qd fuit sc̄lar
 dictum in homine docto: ait ibi
 Tul. Ideo philosophi studebāt
 esse dissimiles malo: pp qd & tot
 menta multa sustinerunt: sicut
 recitat Boetius verba p̄bie ip̄m
 alloquentis primo de p̄sol. c. iij.
 vbi. & introducti philosophiam

Ipsi inuitasse: et tormenta que sustinuerunt phi sibi rectasse: sicut Socrates venenum: et omnia tormenta: et sic de alijs quos enumerat: quos nihil aliud in cladē de trahit nisi q̄ morib⁹ philosophie instigat: studio improborum dissimulatum videbant. Et tibi bene d hoc. Si ergo philosophi infideles sic vita detestabantur: ab eis se custodiebant: dissimiles malis esse studebant: et ob hoc tormenta etiam sustinebant: multo magis phi fideles et diuini: debent esse tales.

¶ Caplm secundū. De perfecto nec omnī in voluptatū carnaliū mortificatione.

En solum autem fuit pfectio pfecta in victoriū detestatione: sed etiam in voluptatū carnaliū et cupiditatum mortificatione: et exterminatione sicut fieri potest sine gratia et dictum est. et ut p̄ ex via philosophorū descripta vnde dicebat Plato mortem esse necessariam p̄is: ut s. dicitur est. Et si ro enim modo abhominabatur voluptates carnales: et tunc ligas. l. i. an si. Voluptas inquit nimis est ex gusu aut tactu sicut censuerunt sapientes: sedissima ē: eosq̄ maxime q̄ his belluinita voluptatibus se se dederunt: grauiissimi viui vocabulis greci appellati: nos autē inordinatos: vel intemperantes dicim⁹: et in

solentes. Hæc due voluptates. i. libidines in cibos et venere prodige sole sunt cōs hominibus et bestijs. Idcirco in pecudibus ferarū q̄ numero habent: qui ex his ferinis voluptatibus pressi sūt. Cetero tres: proprie hominū videntur hec sibi. Et subdu. Verba sup hac re ex libris Aristotelis ascripti: et ut vel auctoritas clari atq̄ incliti viri a tam infamibus voluptatibus nos terret. Hæc verba i greco recitat. Sequit. Quis igit habens aliquid humani pudoris voluptatibus his duabus gaudeat? Et recitat cōsequenter verba hyprocraus de cōm venereo: q̄ estimabat: etiam voluptatē cēptem quandam morbi ceteritimi: ut recitatum est. s. Alcedo et verba Socratis xicentio: se esse. i. comedere et bibere ut viveret non cōuerso. Adhuc enim mō philosophi exterminabāt: et mortificabant predictas voluptates: et xplm de Xenocrate vbi s. quem mulier vocauit stultam. Qualter autē vivebant temperate et sobrie vne necessarias: et doli. l. vii. c. vii. ubi distinguunt cōmuna dicens. q̄ sunt cōmuna plebei que sunt soluta a legibus philosophie. Et sunt ciuilia que quidem non sunt dissoluta: sed liberiora licentia: et opulente magne: et q̄ ad cōm leniam: salua tamē se per modestia qua ad philosophiā cū rigorem accedunt. Conuicia

T

V

R

S

R

Cōpendiloquii.

Et phica sunt omnino castigata
 et iuta regulis limitata: ut qui ver
 santur i hio possint nulla sibi aut
 pmo ipeditie molestia: iuta of
 ficio: inferuire. Sobria eni: et ab
 omni luxuria castigata: non ipe
 diunt Socratem: ne iustitiā posi
 tiuam et equatā naturā inquisi
 tione p̄latone non reuocāt: ne
 montem rerum gestarum nō ex
 cludent: herito Lameus non p
 bibet causas rerum omnium ape
 rire: nec aliquis a quocunq; vir
 tute offō retardat. Addecibi. Ebi
 bene de hoc. Patet ergo perse
 ctio phica suo modo in predictis
 ut enī ait Tul. v. tul. q. ante fi.
 Sapientia propius est: nihil qđ
 penuerit pōt facere: nihil iniuste
 s; splendide: cōstanter: grauius:
 honesteq; oia.

C Lapin tertius. De eor pfectio
 ne in mundaliū et diuiniāz despe
 ctū et dimissioe.

Item perfectio phica in
 mundi et mundaliū des
 pectu et dimissioe satis p
 ex dictis .i. quāse mundum d spe
 rerūt: ois diuaserunt, sicut de
 moctius et Progenes de quibus
 supra. hoc enim fuit quasi cōmū
 ne philosophis: ait Hiero. episto
 la xxxv. Crates inquit Thēban⁹
 homo quondam diuini⁹: cum
 ad philosophandum Athēnas p
 geret: magnum auti pondus ab
 leuit. Nec putauit: se posse simul
 et virtutes et diuitias possidere. Et

epistola. cxi. dicit de phoig mul
 tarum possessionū precium proie
 cit in pellagus: abite inquit in pio
 fundū male cupiditate ego vos
 mergo: ne submergar a vobis.
 Philosophus glie animal: po
 pulans aure vile mancipiū totaz
 simul sarcinam deposuit. hec ille
 Philosophi enī non repura
 bant bona temporalia cē sua: tō
 nec ea appetebāt: nec d amissioe
 dolebāt. ait Scii. de cōstantia sa
 pienis. Adgerani Demetrius
 cepit. Ab hac exena Sibophi
 losophus: interrogatus: an aliqd
 perdidisset. nihil inquit. oia mea
 mecum sunt: et tamen patrimonij
 nū in predā cesserat: et filios ho
 stis rapuerat. Sequit. Addebat
 enim vera bona secum: in q non
 est manus inlectio. Que tō disti
 pata et direpta fuerant nō iudica
 bat sua: sed adueniūta: et motum
 fortune sequentia. Id non vt sum
 dilexerat. Admum enim affluz
 tiuz incerta est possessio: et lubri
 ca. hec ibi. Unde et de paupertate
 phorum Tul. v. tul. q. post medi
 um. Quis inquit paupertatē per
 timelet? An Scythas Anathas
 potuit p nihilo pecuniaz habere
 Anstrates phi facere non potue
 runt. Lamo ep̄la fert hio verbis
 Anathas homo salūte. Cir
 cū amictum est Syricum regimē
 calcitrantiū: solozum callum: cu
 bulc terra: pulmentū fumeo: lacre
 carne calco vescor. Quare: vt ad

Z

B

D

quid meq; ventas. misera et ista
 qd' delectamus eo vel cuius' mis
 vel diu mortalibus bona. Sed
 enim fere phi omniu disciplinar
 non quod a recta ratione natura
 vitiosa detorsisset: eodem hoc aio
 esse poterunt. hec ibi. Et exem
 plificat de Socrate et Xenocrate
 de quibus supra. De quolibet ta
 li potest dici illud quod dicit Ela
 le libro. iiii. can. 3. fabiano. Locu
 plenissimum faciebat non multa
 possidere: sed modica desiderare
 fit ergo illi sic cōtempserunt mū
 danoa diuitias absq; spe celesti.
 uni diuitiaru: multo magis phi
 losophi fideles et ceteri debet eas
 pūtere: vt centuplū accipiant in
 futuro.

E Capitulū quartū. De eoz
 perfectione in bonis et excellen
 tiarū abdicatione.

Non solum aut sunt eoz
 perfectio in despectu diu
 harum: sed et in contē
 ptu excellentiarum: dignitatu: et
 honorum humanorum: vt p3 in
 dicto philosophis. Sicut in Dio
 gene qui cōtempnit honores ob
 latos ab Alexander: et in Socra
 te: q; gloriosa fugebat: vt dictum
 est supra: et in alijs supradict. et in
 laudes humanas cōtempserūt
 et se a mundanis tumultib' et fre
 quentijs sequestrauerūt. ait sicut
 ro. contra Iovinianum an si. q
 phi multi reliquerūt frequentias
 urbium: et homulos suburbanos

ubi aer friguit: arborum come
 fusurus animus: sonitu spectacu
 lum: rursus inuenerunt: et sic de
 alijs. Sequit. 113 et 114. Pictagorel
 huiusmodi frequentias declinā
 tes in solitudine et desertis habi
 tare consueverunt: Tolanū est er
 go ex dictis. q; predicta contem
 pserunt que merito sunt contem
 nenda. sicut Boet' philosophia
 instructus elegantius ostendit. is.
 de consol. c. vi. et vii. Quid inquit
 de dignitatum potentia dixeram?
 Que si improbissimum quendā
 ceciderint: non ne eo ipso non sūt
 appetende? Unde ibi bene et pro
 lize. Laudes enim humanas p
 nihilo reputabant: et laudari per
 nitiosius estimabāt q; vituperari.
 Et enim au Tu. gelius li. vi. Tur
 pius dicebat: sanonius eriguit at
 q; frigide laudari q; insectanter
 et grauitur vituperari. Qui enim
 maledicti et vituperati: q; id acer
 bus facit. tanto pro iniquo et ini
 mico habetur: et propterea fides
 non capit. Sed qui insectū de lau
 dat desunt a causa vti: et amicus
 quidem creditur ei' quē laudat:
 et ei creditur.

E Capitulū quintū. De eoz
 perfectione et passionū internarū
 edomatione.

Non solum aut sunt eoz p
 perfectio in predictis cōcu
 piscencias carnis: et ocu
 lorum. ac vite superbiam cohibē
 do: sicut fieri potest absq; gradu

Compendiloquii.

dei: sed fuit eorum perfectio i edo-
matione passionum interiorum: &
reductione sub lege rationis, & or-
dinatione: semper intelligendo vt
dictum est eo modo quo pnt si-
ne graia colibere. vt enim habi-
tum est supra animus sapientis
non cedit passionibus fin senten-
tiam ihorcorum: nō. q̄ oīo aufer-
rant: sed q̄ ordinate moderetur.
Et de hoc *Flu.* gelius pulcre nar-
rat lib. xx. ante s. *Herodes* iquit
archiepiscopus consularis *lucilius* a
quodam *Storco* tanq̄ min⁹ sa-
pienter: & pari vtiliter dolore fer-
ret ex morte pueri quem amabat
dicebat: q̄ nullus homo qui fin
naturam sentiret & saperet: affec-
tionibus quatuor carere & vaca-
re omnino posset: atq; si posset vt
cuncta careret: non ex re illud nie-
lius qm langueret animus & torperet
Dicebatq; *Sensu* isti morusq;
animi cum immoderatores sunt:
vltia sunt: & si omnino eo cōuel-
lamus: periculus est necio. *Mo-*
deratas ergo scire & considerare
purgandas dicebat: vltisq; est sa-
bula quadam: q̄ homo rudis ex
vltima *Barbaria* colēdi in solē
in terras cultiores venit: emiq;
agrum aptum ad fructus. Cum-
q; videret: vt animum amputare su-
pflua ex arborib⁹: quesiuissetq;
ad qd sic amputaret: cū aliud vi-
deret: q̄ sic fieret ager pur⁹: & ar-
bor secundior: ille accipiens secu-
rum: adiit agrum: & omne arbo-

res demuncant: credens hoc me-
llus ei. Sic est inquit aperte ista
Epictetus. i. passionum sectatores
se debent habere. vt non sint im-
moderate. Cum vō homines ca-
plunt: vt omnino non sint: oībus
vehementioris officio animi am-
putatio: in corpore ignauie & qua-
li enervate vite consenscunt: hec
ibi. Cui p̄cordat *Macro.* epistola
lxxvij. *Affectus* inquit & perturbatio-
es q̄d in tabernaculo
corporis diuina habitationis & fra-
gili carue circumdantur: modera-
te regere possum⁹. amputare nō
possumus. Et ibidem. *Philoso-*
phorum finis est: immoderatas esse
virtutes: excedentes autem mor-
dam atq; mensuram inter viti-
a reputari. Unde & vnus de septem
sapientibus ait. Nūquid nimis.
Et *Sen.* bñ epistola lxxvij. *Abi-*
querit. *Nonne* affligitur sapiens
in liberorū aut amicorū amul-
sione: *Et* respondet. eodem animo:
filiorum mortes expectat quo su-
am. Non magis hanc timet q̄
illam vult. Arguit enim conti-
nentia constat. Omnia enī ope-
ra ei⁹ cum ipso concordant & cō-
gruunt. Si animus quē ex illis
ei⁹ opponet: sicut aut desidio, sub-
mittit: inhonesta oīo trepidatio &
solicitude est. Et querit vltius
Quid ergo? *Nōne* aliquid simi-
le perturbationis patiet. *Non* co-
lor eius mutabit: vultus agitabit
artus refrigeret: & quicquid ali-

ad non ex imperio animi. sed in-
consulto quodā impetu geratur.
Sateor sed iniebu sibi p'suasio ca-
dem. Nihil eorum malum esse
nec dignum ad quod mens sana
deficiat. Omnia que faciēda sūt.
audaciter et prompte facit. hec ibi
Lui concordat snia Stoicorum
de differentia inter animū sapien-
tiae et stulti. De qua Aug. ix. de ci-
c. iij. Ubi recitat dietam differen-
tiam. q. s. animus stulti passionib⁹
cedit: sapientia vō ij. Et Sen. ubi
pōt exēplaz boni vbi. s. q. que
admodum in corporibus langu-
ido signa precurrunt: legnitas q.
dā in heruos sine vllō labore las-
situdinis inano. et terror mēbra p-
currens. Sic infirmus animus:
multo ante q. opprimatur nulla
quant: presumat illa: et ante ipso
cadit. Non sic animus sapientis
Et de hoc ibi bene.

¶ Caplm. sextū. De eorū cōuer-
satione et gestus maturitate.

¶ E matura gravitate phi-
losophorum in exteriori
gestu p. ex dict. Socra-
tes enim in eodem rigore vultus
se habuit vt dictum est. Placo-
nem commotum non vldu vici-
pallus ab eo nutritus. Homie dē
pacato: et moderato a perturba-
tione victarū passionū: et mode-
ratur gestus exterior et maturat.
Species enim corporis est simi-
lacrum mentis: figuraq. p'buat
Sicut ait Ambrosius. iij. de vir

ginitate loquens de beata virgine
Sicut enim vera philosophia q.
est expulsa vitiorum: et mani-
fra morum: v. habitum est sup-
modificat homines interiore:
sic veneranda maturitate et gra-
uitate maturat exteriorem. Et eis
dicit Plot. li. vii. c. xij. Hec phi-
sapiū observari: vt quisq. in om-
nibus fugiat notam: indicens ac-
tioni recitadum em: ne sit reprehē-
sibilis: sermōni cautellam: ne sit
cōtempnibilis habitui modestiā
ne sit notabilis. Ubi et arguit pō-
pantes: et curiosos ac sup'bie se or-
nantes cultuibus vestimentis: et
ad speculum se ornantes: recitās
dictum Platonis. Quid viro eus
speculo: nisi in eo casus: quo illud
Platonem gestasse testis ē Pla-
manus vt videret in eo q. in se
se peregrinatio: studij feruor: ac-
men temporis: processus etatus
de naturali statu mutasset faciei
mūditiō: que et bona et mala si-
delissime protestatur: hoc idem
egit: vt seruaret et reuelaret natu-
ram: ne labore et victa in sueta cor-
rumpere. hec ibi. Ideo meri-
to discipuli ex convitiu et conuer-
satione cum philosopho profice-
runt: vt dictum est. s. Et enī dī.
Sen. epla. vi. Plus irati turba
sapientum ex moribus Socratis
q. ex verbis.

¶ Caplm. septimū. De eorū se-
dula studiofinitate.

N

M

Cōpendiloqui i.

E sedula & philosopho
 rā studiositate: & incessa
 bili: ac insatigabili comz
 sollicitudine: patet similiter ex vi
 eno. de qua Valerian libro. viij.
 c. vij. dicit. ponens exēpla d' mul
 tis. Sicut d' Demostene p'ctago
 ras: Platonē: Democrito: Car
 mayde: De quibus dictum est. ā.
 Et de Anaxagora: qui studio ma
 gno d' flagraffe. Qui euz ex olti
 tina peregrinatione patriam re
 perisset: possessio desep deserta vi
 disse: non esse inquit ego salu
 nisi ista perisset: Quod dixit pre
 amore studij. Ibidem etiam exē
 plicat de studio Archimedio.
 caput enim Syracusis Metel
 lus machinationibus illius phi
 losophi diu ac multum victoriz
 suam imbitam senserat: exte
 rna tamen hominis prudētia de
 lectatus edixit: vt caput illius par
 cere: tantum glorie in Archime
 de seruaio. Quam in opp'io Sy
 racusis reponere. At his dū ocu
 lis & afo in terraz visis: forma
 describit: militi: q' predandi gra
 tia domum irruerat: strictoqz
 super caput gladio genam eēi q'
 renti propter nimiam cupiditatē
 inuestigandi veri qd' querebat:
 nomen suū indicare non potuit.
 Sed protracto manibus pulue
 re: noli inquit obsecro istuz s. cir
 culum deturpare. Et demū qua
 si negligens inperij lictoris: ob
 truncat: sanguine suo: artus sue

lintamenta confudit. Quo acci
 dit: vt propter idem studiū mo
 do vite donaret: modo puluaret.
 hec ibi. Ibidē crepificat de So
 crate q' nonagesimū q'rtuz annū
 agens librum nobilissimū com
 posuit. Ex quo apparet etiam se
 nescitibus membris: quali stu
 dio: vite sue terminuz clausit. Et
 de Cleante: qui octuagesimū no
 num agens annum exactissime
 subulatio volumen edidit. Et d'
 eodem. Ipsum enim adolescen
 tem quēstuz extrahente: eoqz ne
 cessario tempore per inopiam su
 stentantem diurno Cnippi pre
 ceptis vacantem: eundem agen
 tem centesimū annum attenta
 cura auditores suos erudientes
 Multum ergo fuit seruiduo ad
 audiendum & docendum. Et ibi
 dem exemplificat de Sopho cle
 q' postq' centesimū annū ageret
 composuit illam nobilissimā fa
 bulam: quā omnium poetarum
 prępere gloriam potuit. Similr
 de Symonide poeta: qui octu
 gesimo anno & docuisse carmina
 & in eorum descendisse certamina
 gloriā. Et ibidem de Solone: d'
 quo dictum est. ā. Patet ergo ser
 uoz studij philosophorum: tam
 in veritatem inquirendo: tam in
 alios docēdo: q' in volumia cō
 ponendo. Et inde de eorum studio
 Hiero. epla. xxxiij. Dicit q' The
 mistocles cum expleto centū se
 ptem annis moreret dixisse scit:

le dolere: q̄ tunc egredereſ d̄ vi-
ta q̄ ſapere cepiſſet. Ibidē dicit
q̄ Plato nonageſimo anno ſcri-
bens mortuus eſt. Ibidē: q̄ So-
crates nonaginta nōneſ annos in-
docendi ſcribendiq̄ dolore labo-
reſ compleuit. Ibidem: q̄ So-
phocles cum propter nimia ſene-
ctutem ⁊ rei ſanctaria negligē-
tiam a filiis argueret: edidiſſe ſe
fabulam quam nuper ſcripſit re-
ctauit iudicibus. ⁊ tantum ſpe-
ctantem in etate tam fracta dedit
viſeueritatem tribunalium in ſa-
uorem conuerteret. Ibidē q̄ La-
to cenſorinus diſceſſiſſimus ⁊ ſe-
ner grecas literas diſcere nō crū-
buit nec deſperauit. Ibidem: q̄
Homē^r reſert: q̄ d̄ lingua ille
ſtoma³ 123 v̄tuli: ⁊ pene decrepit
vulſior: nulle oratio fluxit. Et de
quibuſdam horum: ⁊ eorum ſtu-
dio. Tuli⁹. d̄ ſenectute. c. ſc̄do.
ſ. de Socrate: de Sophoclei de
Solone. De quo dicit. Soloneſ
gloriantes vidimus: q̄ quouidie
aliquid adſcientem dixit ſe ſenez
ſieri. Abi. ⁊ Tuli. de ſe. Quid ego
inquit ſc̄o: qui grecas literas ſe-
ner didici: quibus ſic audius q̄ ſi
diuturnam ſitum repellere cupio.
De ſtudio Platonis Male. vbi. d̄.
dicit: q̄ altero ⁊ nonageſimo an-
no necedō: ſub capite Sophro-
niſmos habuiſſe ſerſ. Sic nec ex-
tremam quidem etate hora a cogi-
tatione ſtudioſa vacua ſuit. De ſtu-
dio quoq̄ philoſophorum Idu

go primo didaſcolio vbi multos
enumerat. Abi ⁊ ait: q̄ dialētica
inuenta eſt a Parmenide: q̄ cuiſ-
tates ⁊ cenſo hominum fugiens:
in rupe conſedit: ſicq̄ dialēticaz
excogitauit: ⁊ rupta Parmeni-
dis dicta ē. Et ibi d̄ ſtudio Pla-
tonis ⁊ aliorum philoſophorum
⁊ inuentorum ſingularum arcū
bene. Et Item ſtudioſi fuerunt
philoſophi diligenti cura in ſua
tractatibus quos compilabant:
ne quid vniuſum vel diminutus
aut ſuperfluum inueniret in ſuis
opuſculis: ⁊ vbi opuſcula dura-
rent in ſua quictoritate: vñ dictus
eſt. de Virgilioq̄ more vſi ſe-
tum ſuum ſanctitatem ſic quali
ſigillito dicta ſua nūminabat: re-
tractabat: ⁊ formabat ad plenus
⁊ Mal. li. i. c. vii. de Turpede rā-
dēte Zilchpiadi poete: apud quē
cum quereſ q̄ triduo nō ultra
tres verſus: maximo labore im-
peſo predicere potuiſſet: atq̄ is ſe
centum perſeſe ſcripſiſſe gloria
reſ. Sed hoc inquit ille intereſt:
q̄ tui in tridū m̄modo: mei t̄o
in omne tempus ſufficiunt. Sic
q̄ factum eſt. Exemplū huius
beato Aug. q̄ ⁊ ſcripta ſua ſtudio
ſuſtine compoſuit: ⁊ humiliter ac
diligenter q̄ retractandus fuerat
retractauit. Et Auguſt. li. xviij.
de Virgilio dicit: q̄ cum morbo
oppreſſus: moroneſ aduentuſſe vi-
deret: orauit peniq̄ a ſuis amicis
ſimile: vt cecada que mundum

Compendiō loquii.

Zumasset aboleret. In his autem inquit que videntur retractari: et corrigi debet: et in his erat maxime locum ubi loquitur de monte Ethna. Et non solum erant studiosi philosophi in predictis, sed etiam in cognitione suspensorum: et discussio factorum et victorum: ut dictum est. De Pythagoræ: quorum mon erat: vel perit quid quo die dicerint egerintque eo memorari: prout videtur in Eusebio de senectute. Et de hoc Seneca bene in de ira ante si. di. quod anima quomodo ad rationem red denda evocandus est. Faciebat hoc Sicut: ut consumato die: cum se ad nocturnam quietem recepisset: interrogabat animum suum. Ab hodie male tuus curasti: Cui ut non obstitisti. Quia parte melior es: definit ira. et moderatus es: qui sciet quomodo sibi ad iudicem veniretendum. Quid pulchri hac consuetudine exercitandi tota die. Qualis ille somnus post recognitionem sui. Sequitur. Quam tranquillitas: et altus: et liber. Et per. Quomodo inquit Seneca hac potestate: et quomodo adie. apud me tam dico: cum sublatum est conspectui lumen conscientie: et voracioris mei conscientiam diez serior: facta dictaque rememorior: nihil mihi abscondo: nihil pertransco. Quare quicquid ex erroribus meis timeatur: possum dicere: videri ne id amplius factas: imo ubi ignosco. ibi. Bonum ergo est studium et salubre:

sic dicta et facta discutere. Unde et philosophia est sumptius ab homine cognita. aut. Ista de difficultibus. et Alpharabius ibidem.

Capitulum octavi. De sermonis moderatione.

Perfectione philosophi in sermonis et verborum moderatione satis per dicitur. Philosophus minus tacendo quam loquendo. probatur. ut dictum est. Philosophia enim confert philosopho: ut sciat fabulari cum omni homine. aut Aristippus loquens de se: putat de deo Socratis.

Capitulum nonum. De discretionem philosophica in convivio humanis: et an philosophi debeant interesse convivio sine philosophia et de lingue colubinatione.

Aliter autem philosophia docet loqui in sermonibus communibus: considerando tempus loquendi: et personas inter quas loquendum: et sermones proferendos eleganter inue nitur primo Saturnalis. c. l. Et per. Obsequitur: an philosophia debeat interesse amantibus et convivio. Et arguit ibi quod non: quia ipsa est tanquam censura quedam: et ut vereconda materfamilias suis penetralibus continet: ne nuceat se libero. s. deo vini siue vino. Cum tumultus familiares sunt: cum etiam ipsa huiusmodi verecundie sit: ut strepitum non modo verborum sed nec

sed nec cogitationē in sacrum
sue quies admittat. ¶ Sed in
Situ arguit sequenter: qd si sic
esset etiam choros aliarum matronarum
scilicet sobrietas: modestie: et pietas
et coniugis exularer. Item absit
ingratia a phia qd i scolio suis tractat
de officio coniugalibus: ipsa co
munita resoumderet: tamen non possit
rebus ostendere qd et his soler docet.
his dictis: specificat qualiter loqui
debet in puero. Preterea inquit
eam scio observaturā: ut secum
estimeat pūm ingenia puarum
et si plures pūos: ut salte sui ama
tione in cōmuni societate reperit:
sermonē de se patet agitari. Cum
et plures ab institutione discipli
ne alieni sunt: dissimulationē sui
sentiet: et pater loquatur mato
ri pūi amicitiorē sonare: ne nobi
litia scilicet perit a plebe tumultu
tuosiorē turbet: ubi ponit exemplū
qd sicut paucē mutelūtere dispe
sunt inter multas vocales: que i
societate vocis facile māsuecūt:
ita rariores imperiti gaudentes
confortio peritorum: aut cōsonā si
cui possunt: aut talia res capiunt
audiri. Sequitur. Prima ergo
estimatio erit: observare puarum:
deinde ubi locū sibi patere vide
rit: non de ipsis pūnditatis sue
secretis inter pocula loquet: nec
nodosas et antias: sed viles faci
lesq; qñcos mouebit. Et ibi. Si
non erit mutua cōiunctio: cur ibi
sermo nō pūmū qd honestū qd

betur: maxime cū nō minus qd
bulcedo vni ilarent verba con
iuncta. At ibi ingratia cognatum
phia qd locis: et temporibus apta
re sermones: personarum que ibi ade
runt estimatio de notata. Alia. n.
Incitant: relata virtuti exempla:
alia beneficiorū: nonnullos mo
destie: ut qui aliter agebant: sepe
audito talibus ad emendationē
venirent. Si autē vnijs irremedi
pūmū interesse pūgerit: loquēdi
ordo fiet. phia enim etiam nō sen
nentem sic aliquē reprehendit: ut
reprehensus ilaretur. hec ibi. Qd
dicit ibi qd cōmuni dī qd ibi qd
habueritocraticos et phedros
nullū verbum nisi pūmū habuerit
Alchiqui et Quidonius qd: habue
rit Serpopam et poliphenū et
thara sonantes: non habuit talia
verba. Quasi autē loquēdū: et qd
a quibus interroganda: ibi elegā
ter prosequit. Ibi enim quis vobis
interrogare responsionē facilia: et
que scit alium didicisse. Gaudet
enim quilibet: cū puocat ad suam
doctrinam. Debet enim interro
gan a milibus de facto militari
bus et foribus: a religioso de ceri
monia sua: a peregrino de itin
erationibus: a senibus de cō qd ad il
los spectant. Quic enim etiam est
loquutus familiarior. Et sic de ali
lo prout ibi prosequit. Qui cōcor
dat. Pūmū. l. vii. c. tr. di. qd phia
que est vnicū deorum munus: et vici
plina disciplinay honoranda est

G

Compendio loqui.

K antiloquo. Classe q̄q̄ est: & sacris
literis consentaneū: aut omnino
silere in mensa vi audias ad pse
ctū: aut vnde proficiant alij: vel
sine culpa sentent: docum. pferre
sermone. Sūt enim nimis tristia
& fere ciuilitas ignarra: vbi cir
ca voluptatem solus v̄ter imple
tur: aut vbi clarioze aserino: & in
eptis fabulis cōmua p̄strepunt.
hec ille. Sic. n. loq̄ docet phia: q̄
sermone p̄cognat & examinat
paua in pectore q̄ pferat ore. ait
Au. geli. li. viij. Qui inq̄ sunt
leues faciles & importuni locuto
res: nullaz rerū pondere innixi:
& verbis humidis & luxantib⁹ de
fluunt: eoz orationē bñ estimant
est in ore nasci nō in pectore: lin
guam aut non debere liberā esse
nec vagam alunt sapientes. sed
inuetam de pectore imo de cor
de moueri: & q̄si gubernari ha
bentia. Ellireni enim. viz sapien
tem facundia predictū: voce emu
tere non ex ore sed ex pectore. s.
q̄ non tam ad sensum habundā
vocat: q̄ ad scientiaz penit⁹ con
temptaz alitudinē pertraheret sei
licet aut. Petulanueq̄ & bonū
cohibentē voluit eē oppositū ven
tum: & loquendi temeritas: non
tantum cordis custodia & vigilia
cohiberetur: sed & quibusdā qua
si excubis i ore positus sopiatur.
Et ibi bene de multoz insolentia
idiis p̄lata in loquendo vbi re
ctat verba Tuli. q̄ tam furiosū

q̄ vel verbosū sonitu in vento
nulla subiecta sententia vel scien
tia. Et idē. Atq̄ taceret: quē mor
bus loquendi tenet. Et Sciodus
ait. linguam non vulgandam s̄
recondendam esse: proinde & ei⁹
thesaurū esse in promerēdo gra
tiam optimā: sed modesta pauca
& modulata sint. Itē inde sum
ptum est. Qui cū loquit non pos
set salicet sciendo: tacere non po
tuit. Scitēs enim hoies in t̄ba
blarctores. n. loq̄es dixerunt. s.
sapientes. Et ibi bñ. Qui p̄ordat
scriptura sacra Eccl. xx. Sapiēs
in verbis produit sc̄ptum. Et. xxi.
verba p̄udentium: statim pōde
rabantur: in ore satior cor illo
rum: & in corde sapientuz os co
ruz. Itō sapientes faciunt se ama
biles: stultū odibiles in verbis su
is. Eccl. xx. Sapiens in verbis se
amabilem facit. Et ibi. Odibilis
est qui procer est ad loquendū.
¶ Cap. iij. de phia curialitate
& dictio p̄: vrbana phi
e losophorum curialitas.
¶ Hec nūq̄. phia. n. est to
tus vrbanoitate omniū agen
dū magistra. Quia est: eoz q̄
in cōmūia sunt exercēda officia
dispensare. ait P̄oli. vbi. s. vnde
& sapientes: de putufo in q̄b⁹ cu
rialitas exigit ordinariū: put ad
Au. geli. li. xv. rectiano t̄ba t̄a
ronis: qui dixerunt de ap̄o nume
ro conuiaz. Qui & ait: putuari
numeri incipere opozare a gra

horum numero: et p[ro]gredi ad nu-
merum unum id est proficisci a-
tribus et cōsistere in nouē: ne sint
Pauca: res q̄ tres nec plures q̄
nouē. Non. n. conuenit eē mltos
eo q̄ turba plerūq̄ est turbulēta
Et Rome q̄dem cōstat et etiam
Athēnis: nunq̄ plures cubant.
Deinde ip̄m cōmūū constat ex
quatuor. i. Sibel. i. pulchri ho-
mīcoli collecti: si loc^o lat^o: si ip̄s
uermi: si apparatus nō neglect^o
Sequit. Loq̄ces cōmūas nec
multos legere oportet: q̄ eloquē-
tia in foro: et ap̄d subiecta: silētiū
vō nō in conuiuiō. sed in cubicu-
lo. Sermones aut illi tempore
sunt habendi nō de reb^o antijs:
non totuōsio: sed ex quibus in-
genium uenust^o fiat: et ament^o
et cū quadā uoluptate uideo. hec
ibi. Erbane ergo et curiale se in-
stauerūt philosophi. unde mltuz
detestabant in curialitate: et pater
in illo philosopho: de quo Anno-
cent^o. u. de miseria hoīs dicit: q̄
cū q̄dam p̄sa in uili habitu non
posset ingredi palatium p̄ncipis
mutauit habitu pulch^o: et statim
admissus est. Et p̄cedo aut p̄nci-
pem: cepti osculari palatū suū ve-
nerabiliter. Qd cū p̄ncipe mi-
rare: r̄ndit. Honorantē me ho-
noro. Qd. n. uir^o non potuit: ve-
stito obtinuit. Qd. uanitas uanita-
tum: plus deservit uestib^o q̄ uir-
tutibus: plus uestimento q̄ ho-
nestat. hec ibi. Quia. n. p̄h^o uir-

tutes pensabāt et honestatem illā
curialitate erant uerbant in oib^o.

¶ Cap^oz undecimū. De eorū p-
fectione in uirtutibus politia.

Et perfectione adit p̄hoz
i. et uirtū^o politia: mani-
festū est ex p̄dictis. Ip̄si

enim magistri fuerūt et uiri fm
Tulū: ut dictum est. ā. fuerant
prudētes in reb^o dīstinguendis

Hec est enim p̄philosophia scilicet
dīstinguere bōa a malis: put aut
Sen. ep̄la. lxxviii. Itē fuerūt p̄u-
dētes i reb^o eximādis et p̄sidijs

q̄ ut ait sen. ep̄la. lxx. Nemo eo
m̄ quos diuitie honoresq̄ in al-
tion fatigio ponūt magnus est.

Quare ergo magn^o uidet: Cum
basī sua illi metuo: magn^o po-
tius licet in monte constitit.

Colosus magnitudinē seruabit:
enim si steterit in puteo. Hoc la-
boramus errore: q̄ neminē est:

man^o ex equo. Cū uouelias est
mationē hominis intire: et scire q̄

lis sit: nudū respice: pōat p̄timo-
nuz: honores et alia fortune me-
dalla. Corpus suū exeat: et ani-

um intueri qualis sit q̄tusq̄.
Alieno an suo magn^o. et. Sibi
Tunc est bon^o hō. i. si rō expli-
cata ē et recta: et ad nature sue vo-

luntatē acomodata. hec uocat
uirt^o: hoc honestū et uirtuoz bo-
nū. hec ibi. Sed solus sapiēs sci-

rea estimare mō dicio. unde ait
Sen. ep̄la. lxxxix. uir. sapiēs no-

tum est: quāt res q̄ taxanda sit.

Cōpendiō quii.

Item q̄ prudentes fuerunt in consilia dandis patet ex dictis. Prudentia. n. est bñ philiari: et prudēs est cōsiliarius aut Sapiēs phis eth. vi. Et de his in cōmūnōloquio. ¶ Item q̄ prudentes fuerunt in regendis populis. sifipatet ex dictis: Sicut in Themistoclesq̄ rīdīdī: se scire de republīcapua: magnā facere. Et de hoc similiter i cōloquio. ¶ De temperantia vō phoz sano etiam p̄i ex supradictis. Cum enī ipsa sit: rōne aduersus libidines: et q̄ alios nō rectos impet̄ animi forma: et moderata dñatio. prout dicit Tul. prima rhetorica lib. ij. plantū est: quāre eam habuerunt ex vitiis eoz et vitiis: prout haberi potest absq̄ gratis gratum faciente. ¶ De iustitia vō eoz que est habitus animi p̄ cōt̄ vilitate seruata: suis vnicuiq̄ tribuens dīgnitatem: put dicit Tul. prima rhetorica vbi. s̄. satis lucidū est considerant predicta. ¶ De fortitudine quoq̄ eoz satis liquet ex dictis. Cum enī fortitudo sit considerata periculorū susceptio et laboris firma perperissio: prout dicit Tul. vbi. s̄. satis patet q̄ vīrtuose se habuerūt in vīroz. Suerunt enim fortes in agendis. q̄ patet in eoz studiis: et sustinēdis periculis: de quib⁹. s̄. Similr q̄ fortes fuerunt in sustinēdis cōtumeliis verborū apparet ex anteciculis. vnde et de Aristide narrat

Sen. ad Helbī. Ducebat inq̄ athenis ad supplicīū Aristides: Cui cū quisq̄ occurreret: deiciebat oculos et ingemiscēbat: q̄ si tanq̄ in hoīem iustū: sed tanq̄ in ipsam iustitiam animaduertetur. Inueni⁹ est tamē qui in facies ei⁹ spueret. Porerat ob hoc molestē ferre: q̄ sciebat neminez id ausūz p̄uoloz. Et ille absteris faciem: et subridens comitanti sibi magistratū ait. Admone istū: ne postea tā improbe oscuet. hoc fuit: contumeliā ipsi contumelie facere. hec sibi.

¶ Capitulum duodecimum. De eozum patientia in exiliū relegatione.

Item q̄ fortes fuerūt in exiliis: et peregrinationibus ait Tul. v. tit. q̄ ante si. In peregrinatione inquit nobilissimī phī etates suas cōsumpserunt: Xenocrates: Cato: Aristoteles: Theophrastus: Canaydes: et alij innumerabiles: q̄ solus egressi: nūq̄ domū redierūt. Ad omnem rōnem theatri vox acomodari potest. p̄ria est vbiq̄ q̄ bene est. vnde Socrates respondit: se esse mundanū. i. rōnē mūdi ciuem et incolam. Et Socraticus animo equissimō Alibi nō erat: phastus est. Cui in illud t̄p̄o non accidisset: si legib⁹ Epicuri paruisset. Similiter Democritus fugit tyranniam. et Lounthū fortunā suā mutauit: filios

procreant. Non enim stulte an-
tepositi exili libertate domesticæ
fuitur. Et ibi bñ d talib⁹. Deffe
rebant enim secū bona sua scilz
virtutes: nō nulli eis exilius erat
grauē. vnde Sen. ad Beltriam
humile iugurū virtutes recepit
Ideo omnibus templis formo-
sitas erat: cum illic iustitia conspe-
cta erat: continentia: pietas: pa-
dencia: et sic de alijs. Nullus an-
gustus locus: q̄ harum virtutum
magnam turbam capit. Nullus
grauē exilium in quolibet cū tali
comitatu ire. Bar. ait: se Bar-
cellum et idisse et in lento exulā-
tem: et qm natura hominis pa-
teretur beatissime viuente: nec
vnq̄ cupidiorē bonarū artū
q̄ eo tpe: et adieci vñm sibi: se
magis in exiliū ire q̄ sine illo red-
diturus esset: q̄ illū in exiliū re-
linqui. Senatusq̄ p eo rogauit
ne exules essent si sine illo essent
Patria enim carere nō est ma-
lū: q̄ forti animo omnis loc⁹
patria. Et ibi bene de hoc.

Capitulum. xlii. De eorum pa-
tientia in infortuna pessione.

Similiter q̄ fortes fue-
runt in sustinendiā inu-
ris corporis et tormēto
satis dictum est. vñ Tull. vbi. ē.
de eorum patientia in tolerantijs
penarū corporalū: vt cecitatis et
pndi: ait: q̄ Diodorus storcus
cecus multos annos vixit. cū in
philosophia multo magis q̄ an-

tes versaret. Cui cū libi per no-
ctes et dies legerentur geometrie
munus tuebatur verbis precipiens
discipulis vnde quālibet lineaz
scriberem. Ibidē de Democrito puato
luminib⁹. de quo. ē. Et de consi-
milib⁹ sibi bene. Et ibi q̄ pāte-
ter sustinebant philosophi mor-
tem Theodorus eius Lysimaco
monem murant: magnū inquit
effecisti: si Catiparidis vñm asse-
cur⁹ eo. Qd ait veridēdo de mor-
te pāter sustinētib⁹: vt. ē. dictū
est. q̄ pūde ho et q̄ animose q̄
si semp pati ad agēdū et sustinen-
dū vtebant virtutib⁹: ait Seneca
epistola. lxi. ponēs exemplū de
Sextio: de quo. ē. Sextio inquit
lege viri acrem et bis grecis ro-
mans morib⁹ phantes. Bonet
ymago ab eo posita: vt quadra-
to agnie exercitū vbi hostis ab
oi parte suspectus est pūne pa-
ratus inuenire scilicet oucē. Idē
inquit sapiens facere debet: vt oēs
virtutes suas vñdīq̄ expandat:
vt vbi infestū aliquid oriet: illic
parata presidia sint: et ad nutum
regētia sine tumultu respondeāt.
Et hoc nob⁹ magis neciū: vt ibi
q̄ illi sepe timueres sine cā: tūssi
māq̄ iter illū fuit qd sepe suspe-
ctissimū erat. Sapiens autē ad
dictum in cursum munit⁹ inter-

Cōpendioloquii.

no est: et sterius 5 pericula: et in
ter ipsa. Quid virtutū ergo eminen
nam: et vtendi industriam fontes
fuerunt in predictis aut. Ali. geli
li. xv. vtens verbio. Psaueri phi
losopphi. 4. portet homines inqt
esse prompto aio ad cauenda pe
ricula ad modum athletarū: vt
illi. plectis alie brachijs phulunt:
caput et os manib⁹ apposito q̄si
vallo sinunt: et membra omnia
vel ad mēdos tenes vel facien
dos scilicet ordinant. Ita prudē
tia animus erectus debet esse ar
dua septuo solide: nunq̄ acient
suam flectens: consilia cogitatio
nes 5 fortime verba ptraq̄ iniq̄
rum insidias quasi manus et bra
chia pretendens. Recibi. Et idēz
libro. xliij. dicit: q̄ fortitudo est. p
bata: vt oīcūt malore scientia re
rum tolerandarū. et non toleran
darum non excedens modūz p
imoderatam audaciam: nec defi
ciens per pene insensibilitatem.
vbi exemplificat m̄ quoda. cui⁹
cum vulnera a medicis secaban
tur: ridere solitus erat. In predi
ctis autem perfectionib⁹ que enu
merate sunt: vt patet considerat
hōestas vite: et veritas dūmodo
sint culina grana et recta intentio
ne ordinate consistunt.

¶ Capitulum. xliij. De variatio
nis vel oīz debuo vlt.

¶ Non solum aut fuit perfe
ctio philosophica in p̄di
ctis cōtinuando munda

lia. operando virtuosa sustinen
do terribilia: et sic de alijs: sed fuit
etiam perfectio ocando virtuosa
oclositate: et vacando vult vaca
tione. Quia vt ait. Vale. libro. viij.
ocia qd̄ industrie et studio videt
contrariuz: precipue subuenit d̄z
non quo euaneſcit virtus s̄ quo
recreatur. Alterum enim in hert
duo vtandū: alterum strenuus q̄
q̄ interdūz appetendū: illi ne
p̄p̄m vitam eneruam erigant:
his: vt tempestiua laboris remis
sione ad laborandū vegetiores
fiant. vbi exemplificat de Scipio
ne. 4. Lelio qui actiose vite iter
exequabantur: et tamen animi re
missioni communiter acquiescebāt
scilicet virtuose ocando. Unde et
vagas vndas leguntur in litore
duo lectasse quasi ludendo cuz
talibus. Et de Scenola q̄ pila lu
sisse dicitur: et alce. et calculo iter
dum vacasse: cū bene et diu iura
ciunt: et deorum ceremonias or
dinasset. vt enim in rebz sensis
Scenolam: ita in secuto lusu
hominem agebat. Quem reruz
natura patientez cōtinus laboris
esse non sinit. Et ibi de Socrate
cui nulla pars sapientie obscura
fuit: qui tamen non erubuit: cuz
interposita haridie curib⁹: cū
parvula filio ludens a Fant
pe nūsus est. Sic philosophi vaca
bant: et talib⁹ se solatuz recreabāt
vt ad opera virtuosa vegetiores
essent: vt dictū est. Unde Senec.

de beato vita ante si. alt. Quid phi
losofhorum: maia sunt q labor
multorum. Et exemplificat di. q
tria sunt genera vite. vnum volu
ptat vacat: alteri contemplati
tercia actiō. Et ibi bene de hoc
Manra inquit me vtrūq facere
libet: et agere: et contemplati
vacare. In concordat Aug. de ve
ra religione. c. v. di. q duplex est
ociū. scilicet et virtutis. Et Hie
ro. S. Iouā. Sapiens nūq sol
us esse potest. habet secū omnes
qui sunt et fuerunt boni: et animū
liberū: et quocūq vult transferre:
et quod corpore non potest: cogi
tatione cōplectur: et vbi homi
num inopia fuerit: loquitur cum
deo. Et nūq solus erit. Ideo vi
dit Ambro. iii. de offi. post princi
piū: vbi atq Scipio nō sēuit
solus esse: cum solus esset. Iuno
Moyses cum taceret clamabat
cum ociosus staret precabatur. Et
in silentio loquebatur. et ocio ope
rabatur. Exo. ix. Quid clamas
ad me. tc. Consimiliter de Sci
pione loquitur Tullius. iii. de offi.
Qualiter autem debet homo va
care in ocio predicto Scī. episto
la. lxxi. dicit. Absconde te in ocio
sed et ipsum octus absconde. Se
quitur. Ocio gloriari inhoro an
bino est. Et post. Optimum est:
non tacere oculum suum. Tacitan
di genus est nimis latere: et aspe
ctui hominum secedere. et demum
cū recesserit. Non est agēda hoc

et de te homines loquantur sed
et ipse tecū loquaris. Quid au
tem loquaris: quod homines de
alijs libentissime faciūt: de te ap
te mala estima. Id maxie tractem
quod in te esse infirmus sum sen
ties. habet quisq corpora sui vi
tia. Quid aut in ocio facto: vicus
meū curo. Et ibi bene de p̄dicto
ocio: et de agendis in talio cio. q
otiano sic debet secū loqui: suas
infirmates meditari: suas passio
nes curare. Et q otium sine līa
moro: et aut Idem ep̄s. lxxviii.
sedule studio vacare debz homo
et inuendere.

¶ Sexta para. De tribus sectis
principalibus philosophorum.

¶ Capitulū primum. De illis
in cōmuni.

Aditis supradictis de
vita philosophorū illi
strium. et exemplis ac
dictis eorum in cōis
sequitur de sectis illorū

fuerunt autem famose. scilicet. Secta
peripateticorum: quaz condidit
aristoteles vt dictū est. alt. tamē
Hugo: pari enīz circū: vel de aff
erga: vel de ambulantes: qz Aristot
eleo eorum auctor deambulans
disputare solitus erat: vel qz am
bulabant de scola ad scolā dispu
tantes. De stordis aut Hugo: q
stoyei grece: latine dicitur poia.
Et fuit Ethenia: in qua picta erāt
gesta sapientum: et fortium viro
rum. In hac sapientes p̄stantur

Cōpendiū dīquī.

Ideo stoyci dicit. De epicurris alii
idem: q̄ fuit quoddam gen^o phi
losophorū sic dictorum: q̄ curā
super eūtem corpora gerebant.
Dicebant enim: voluptatem esse
summū bonū: ignorantēs aliā
voluptatē: ab epi quod est supra
hec ille. ut enim ait. P^ol. li. vii.
c. viii. Stoyci ut rerum cōtem
ptū doceat: in morte meditati
one versatur: peripatetic^o in aeq
sitione veri: in voluptatibus epi
curus. Qui licet ad vniū tendant
varias tñ sententias: quasi vias
beantudinis auditoribus aperi
unt. Hec ibi. De hoc Aug. ep^la
xxxviii. ad Dioscorū: loquē de
philosophia diuersis: quorū qui
dā ponebant in animo summū
bonū: et inter hos qui hoc sen
serunt stoyci preualuerunt. Qui
tamē naturalib^o corpora omnia
esse arbitrantur: magis a carne
q̄ a corpore animū auertere po
tuerunt. Inter eos autem q̄ frue
dum deo: a quo noua et oīa facta
sunt: atq̄ summū bonū no
strū esse dicunt: trauerunt Pla
tonici idēq̄ Academicī quod
Platonici docet auditorum suc
cessio. Inter eos tō qui in cor
pore summū bonū cōstituit
epicuri: qui et carnaliam sediti
onem turbas concitant: et apud
indoctos multitudinem: excellē
tiori auctoritate vixerunt. Et de
his sectis Seneca epistola. xci.
Aspice inquit q̄ viliū illa pomi

num studiasti. Alii modo Stoy
cum faciunt: virtutem solam p
bāntem: et voluptatem refutantē
modo Epicuri laudantes statim
quicte ciuitatis: et inter conuiuia
cantusq̄ vitā exigentis: modo
peripatetic^o: bonorū genera
inducētes: modo Academicū
omnia incerta dicentes. hec ibi.
Ex quibus patet: predictōz opi
niones. Et de his Aulus gelius
libro. iiii. rectius sententias di
uersorum. Epicurus inquit volu
ptatem putauit summū bonū
Aristoteles Socraticus summū
malū. Spaggius atq̄ vetus
Academia. voluptatem et do
lorem vno mala esse dicunt: et op
posita inter se: bonū autem oē
quod virtusq̄ medium foret. ze
no autem: voluptatem posuit eē
indifferentem.

Capitulum secundum. De pe
ripateticis.

Et peripateticis pau
ca leguntur in libro an
tiquo: nisi que dicta sunt
Ipsi enim laudabant iras quasi
eōtem fortitudinē: quia acuit for
titudinem: ait Tuli^o. iiii. m. q. Ex
quo patet: q̄ erant animosi et cor
dati ad disputandum: Deambu
lantes enī disputabant: ut dictū
est. Unde Aristoteles princeps et
magister eorū ait: nullū inge
nium magnum esse anteq̄ ha
beat aliquid annexū de furia: p
ut dicit Sen. d. tranquillare ani

mi ante fl.

Capituli tertii. de Stoycio et
eorum opinionib⁹.

Stoycorum aut principes
fuerunt Zenon et Crispus
ut ait Au. geli⁹ et recitat

Aug. ix. de ci. c. lii. et vi. bi. Sen.
ad Helbia a Zenone inceptu rigi-
da et virilis Stoyco: r⁹ sapientia.
Appud istos dolor dicebat indis-
cretus: non malus: et q⁹ passiones
non cadunt in sapiente: ita q⁹ sa-
pientis animus cedat eis. ut habitus
est. d. ab Au. geli⁹. et Aug. et cum
dolorib⁹ cōgrediebant: sicut ex-
plicatū est supra de Stoyco pu-
gnante cum dolore. **I**bi enī in-
gebant vnde verba sunt dicta. ait
Zul. i. de offi. c. vii. Et eorū con-
clusio erat sūm bonū congrue
re nature: vel cōgruenter vivere
nature. ait. idē. ii. de offi. c. i. et hi
dicebant sapientes et amicos sa-
pientibus: et nihil esse amabilius
virtutibus: ait Zul. i. de nā deorū aū-
tē. Dicebantq⁹ oīa insipientes in-
sane. **A**u. idē. iiii. tu. q.

Capitulum quartū. De Alcha-
demetio et eorum opinione: ac re-
probatione.

Alchademetio dō vici hū-
a ab Alchadētia vñ Tolato
oriandus fuit. **A**u. et eū
locum: studendi vsu. et discipulo-
rum frequentia: moriq⁹ suorum
celebrare fecit insignem. Et idē
illum pretulit. ut ad mentendū
timorē quo vicia repimerentur

et agnita cognitione sui modestia
seruaret. **A**lchademetio aut visus est
pdoneus: q⁹ ex frequē terremoto
in sepe collidit. Timor enī sicut
modestie cognatus est: ita fami-
liaris est sapienti. q⁹ s. mentē cō-
ponit et humilīat. ait **P**oli. ii. vii.
c. lii. **I**bi videntes precipitiū falsita-
tis fere de singulis dubitāt. **Q**uo-
rum inuat opinionem nō modo
q⁹ **H**eraclytes et Scythio qui ad
eos. transferāt: sed et alij plures
ut subdit ibi. Sed q⁹ inepius est
et improbable fluctuare in singu-
lis: et nullius rei habere certitudi-
nem: et q⁹ alienum a fide et scien-
tiarū sufficienter pbat ibi. **S**i
cui dubitare an contraria sint si-
mul in eodem: cum id nō sit pos-
sibile sūm idē. **I**bi et of ibi: b d
pbat aīalib⁹ eo q⁹ viget rōne et
intelligentia. **N**am in sensib⁹: et
eorum operationib⁹ bestie pced-
unt. Sicut linc in visu: vulnus et
canis in odoratu: sus in auditu:
lynx in gustu. aranea ractu. **S**i
ergo homo non discernit ratione
certudinaliter: nec multū sapi-
t⁹ esse brutalior: brutus: sic in sen-
sib⁹ enūciab⁹. **E**t itē sic notū of
ab eo qd ē notū: sic rō ab eo qd ē
ratiū denomīatur grāmāte. **I**lle
dō cui nihil ē. ratiū certū nec fir-
mum vñ ratione carere. **E**t itē
vñ: q⁹ tali nihil offerat phia et stu-
diū qui semper fluctuat opinio-
nib⁹. et cui lux sapientie certū ali-
qd non oīdu. et cui nihil rō per-

X

Y

Z

Cōpendiloquii.

suadet: Et de his ibi bene. Et cōtra hos Aug. secū libros Achademicos. Licet enī multa sint dubitabilia sapienti. et licet dubitare de singulis non sit inutile. ponēdo. s. rationes ad utraq; partes tamen fluctuare in oībus videt esse dissonum rationi et phie viciū est.

Capitulum quintum De epycuro et varijs eius dictis atq; sententijs.

Pycuri ēo dicti sūt ab epycuro: De quo Aug. gelius lib. vii. de q; Epycurus Atheniensis et Zenon Scythicus: philosophi celebres erāt. Hic posuit voluptatē esse sūmū bonum: putat Aug. ge. et posuit duo esse bona: corpus sine dolore: et animū sine perturbatiōe: Sen. epistola. lxx. Ubi et subdit. Atholus stercus dicere solebat. Nolo me in castris suis fortia habeat: q; in delirio. Torquor: sed formice bene est: Audi epycurum. Dicit et dulce est. s. et bene ē. Taz seuerē ergo rei et honeste nomen imposuit q; molli. Fuerūt hī alij interpretantes opiniones epycuri in melius: dicentes: q; nō debebat de voluptate que est in carnalibus: sed de voluptate mēda. Hī. Poli. vbi. g. c. xv. dicit. Cum sint tres secte phantū que et ipse scindunt in multas sectas: omnes in hīs dissimiliter laborāt ed assequendū finē quem statu-

nūt. Siquidem Epycurus et totus grex sodalium eius vult beatam asserit que tāta semper locūdurate letat: ut tristitie aut perturbationis non interueniat vel tenuis motus. Alia quidē diffinitio est et qua nīhil pōt esse locūduratio. Hic ea tū plebs que cōsequi deslexit in voluptates reputans se earum vsu beatissimā esse futuram. Hī autem psuaderi nequit. hoc aliquē hausisse de fonte Socratico. Sed quia facile est: anre vel ore insipientiū dicta optima deparari ad compendij imaginē redacta sunt: que virtutis debucere esse instrumentū. Caro quidem optima est non homo conditus: q; amore locūduratio nīhil ē locūduratio: nīhil sciamus parascitica vna: aut eoni qui cpulant quotidie splendide et. hec ibi. Quallitercūq; ēo fiat: nīhil turpi opinionē ponente voluptatē sūmū bonū esse: nīhilq; magis alienū a phia: cum illa sit tēti qd et res turpis sūm phos: ut dictū est sup. Hīc ē preceptū vtilissimū Ari stoteles: ut voluptates abeuntē consideremus: quas quidē oīdēdo inuit. Gossan enī pntes plebas aīs nostris subdit: quomin cupide appetant aut. Gal. li. vii. et de hoc Sen. de constantia sapiēna loquens d; opinionibus Socrorum: et epycureop: Epycurus inquit: quē vos patroni inbertie sumitis: putantes mollia et deli-

E nola precipere et ad voluptatem ven-
centia in qua sapientia fortuna in-
tervenit. Sequitur. Quod si Epicuri
quoque qui corpora plurimum idul-
sit aduersus incurias insurgit quod
dam apud nos incredibile vide-
ri potest. Ille ait. incurias esse tolle-
rabiles sapienti: vos. s. Stoici di-
citis incurias non esse. hec ibi. Et
epistola. lxxix. Egrege vobis mihi dixit
se Epicurus: quod peccare se nescit
corrigi non vult: deprehendens re-
oportet amicum emendare. Epistola.
lxxix. Apud Epicurum duo bona
corpus sine dolore: animus sine per-
turbatione. hec bona non crescit
quod plena sunt. Quod enim crescit
quod plenum est dolore caret cor-
pus. Quid ad hanc indolentiam
accidere potest? Alia constat tibi et
placidus est. Quid ad hanc tran-
quillitatem accidere potest? Sequitur. Bo-
num absolutum humane nature est
corporis et animi pace contentum
esse. Et ibi bene de hoc: Et quibus
dam itaque dicit Epicuri vobis loqui de
voluptate. a. perfecta iocunditate
sicut dictum est a. Polierato. Unde
Seneca. epistola. lxx. Modicum hoc est.
quod apud Epicurum nectum sit. Modicum
inquit res est leticia pauperum.
Illa vero non est paupertas: si leticia
non est. Qui cum paupertate be-
ne conuenit diues est. Modicum qui pa-
uper habet: sed qui plus cupit pau-
per est. Et hoc est bene dictum et phi-
losophice. Similiter in multis su-
to epistolis recitat bene dicta ab

illo. Et alia autem dicit Epicuri vobis
loqui de voluptate corporali: ob quod
eius opinio a philosophis reprobatur. ait
Tulius. de officiis. in fine. di. quod etiam Epicuri
stippus et alii voluptatem bonum po-
suerunt: et Epicurus eius auditor
auctorque sine huius quod probatur ibi
eo quod pollice et vires expugnant
voluptatem. Nam temperantia est ini-
mica voluptati: et sic et alia: pro-
ut ibi bene prosequitur. Unde etiam
Lamius. cap. di. quod legatur quidam ad
Petrum missus: cum audisset quen-
dam Atheniensem suadentem: ne quod
aliud homines quam causa volupta-
tis facere vellem: per monstro: et
vocem accepit. Sequitur. Petrurus
et Samuueus hic sapientia de-
catus est. Et tunc enim Athenes do-
ctrina sua gloriatur: vir tamen
prudens: fabrum detestationem
quam Epicuri maluit precepta. Quod
euentum quoque indicant. Nam et vobis
cum voluptati plurimum tribuit:
imperium maritum amisit. hec ibi
et Seneca. de beneficiis. cap. lxx. Nobis
pugna est cum Epicureorum deli-
cata et vmbra turba in consi-
deratione suorum plianum: apud quos vir-
tus voluptati nimis est. Illis
paratissimo seruimus. s. se videtur.
hec ibi. Et variis ergo dictis vobis
sicut vobis concionator aliqua di-
cere placuit: Et in laudem virtutis. ali-
qua vero quasi ex opinione vulgi:
et in commendatione voluptatis: ut
dictum est a Polierato: et sic per de
Illustribus philosophis et secundo principibus

H

I

K

Compendiloquii.

palibus apud eos.

C Septima pars artium liberalium.
C Capitulum primum. De earum
utilitate. Quoniam conferunt
ad plures que ordinantur ad mores.

Quod que dicta sunt vi
dentur convenire mo
rali philosophiæ nisi:
posset videri alicui:
philosophiæ rationali et natura

Lem non esse. scilicet necessarias et vi
les ac præambulas ad philosophi
am moralem. Sicut bene pro
sequitur S. epistolæ corinthios. Quod
liberalibus studiis inquirendo an
faciant utrum bonum: et obiectum quod
grammaticæ circa curas sermonum
versat: sed quid horum de quibus
determinat ad virtutem vitam æter
nam: quod ex his metum demit: et
pudicitiam erumit: libidinem frenat.
et sic persequitur de geometria: mu
sica: et astrologia quod conferant. scilicet
ad virtutem. Quare ergo inquit
liberalibus studiis filios erudimur
Et responderet quod deo: non quod virtutem
habere possunt. sed quod tantum ad
capiendam virtutem parati: quem
admodum prima illa ut amigro
cabant litteratura: per quam litera
rum elementa pueris traduntur
non docet liberales artes: sed mor
precipientis locum parat. Sic li
berales artes non perducunt alios
ad virtutem: sed expediunt. Unde
et ibi distinguit quattuor genera arti
um. Sunt enim vulgares que ma
nu operum constant. Et dicere

pueriles: et liberales ut dicitur est
Ideo per philosophiam alia moralis
alia rationalis: aut ibi: Et bene
de hoc.

C Capitulum secundum. De co
ordinatione septem liberalium artium
septem planetis.

Et philosophia rationalis
et eius partibus dicitur esse
rader neque li. et naturis

C rerum dicitur. quod sicut mundus illumi
nant septem planetes: sic omni sci
entiam septem artes. Tunc eni
tertio vicine comparat grammati
ca: primum de deo similitudo. So
li qui sunt quoddam secundum lo
cum tenet comparatur dyalectica
Mercurio: et deus eloquentie
dicebat rhetorica. Veneri que est as
pectu gratissima: arithmetica: ob
sui venustatem et subtilitatem in
numeros proportionandis. **V**ar
te respicit musica: non solum huma
na et mundana: sed instrumenta
lis. quod musicorum instrumentorum
sicut tubarum et huiusmodi concen
tus incitat hostes ad bellum. **Z**o
us appropinquat geometria que circa
magnitudines immobiles in mensuris
distat. Saturno que est superior astro
nomia que circa magnitudines mo
biles et cursus astroz et solis ibi:
Et ergo planetes mundum illudinant
sic predicte artes.

C Capitulum tertium. De grammaticis
quod litera potest ordinari ad virtutes: et
ad eius opera.

M

Item artib⁹ sit verus vti
phad moruz correctio
nem. Et si alitib⁹. Quid
pdest vitare vicia in vocibus: et
incurrere in moribus ornate lo
qui: et inornate viuere. Nunq³
nomen dyalectici meret qui falsa
pponit: ea. i. diligendo. Ille ergo
bonus est grāmaticus spūaliter
et finaliter: q³ gesta sua q³bus qua
si loquit hominib⁹ congrue con
ponit. Grāmatica enī est scientia
cōgrue loquendi: et cauēds inco
gruitate in loquēdo: ait. Hugo di
dascol. lib. i. Grāmaticus grāma
grece: litera latinie. Unde grāma
tica. i. litteralis scia. humendo lar
ge literalem: prout continet linte
ras et dictiones. Sed non solū lo
quitur homo verbis vocalibus:
sed gestis corporalibus. ait Aug.
viii. confel. ante. h. Plus inq³ al
loquebant animū meū frono: ge
ne: oculi: color: modus vocis q³
verba q³ sonabant. Ecc. xix. Ami
cus corporis: risus ventū. et in
cessus hoīs enuntiant de homie.
Ideo Gregori⁹. pastoral. ii. c. xli.
Plus debet predicator actibus
q³ vocib⁹ resonare. Ille ergo qui
et sensus suos: actus et gest⁹ debi
ta congruitate componit: ocu
do. Trum: et alloquit hoies pgru
enter: sine vlla incongruitate: bo
nus grāmaticus est. Congruum
enim idē est quod conueniēs ait
Deap. Qui aliter facit: ad modum
barbarismi et aliarum figurarū

in gestis sulo vicia ostendit. Et
multo plius timent facere barba
rismum in sermone: q³ vici de
ordinationes in vite qualitate: ait
Augustinus. i. confessionum lo
quens de hominibus perversis:
qui magis timent facere barba
rismos q³ libidines. Et ibi ait de
se loquens. Magis timebam fa
cere barbarismū: q³ non facient
bus inuidere: Ideo dicebat aplo
discipulis suis. ii. cor. ii. Epistola
christi. estis ministrata a nobis et
scripta non atramento sed spū
tu dei

Capitū quartū. de logica qua
liter adaptatur.

Eni ille bonus est ora
tor: qui discernit verū
a falso. Dyalectica enī est
ars discernendi verū a falso. ait
Hugo vbi. s. Veritas autem est
quadruplex. Cogitationis: Volū
tatis. Enuntiationis: Actiōis: p
nt di. Ansel. de veritate. Qui hoc
igit veritates discernit a contrari
is falsitibus: adherens veritati
et expugnans in se et in alijs falsi
tates: bonus dyalecticus est. Ecc.
xxxvi. Ante omnia verbū verax
precedat te. Et de eo verificat il
lud Malachie. i. Ex veritate
in ore eius. Et vidisti ab illo ma
gistro qui docet veritatem. Qui
ho veritatem occultat hypocritas
apparentia: sophista est. falsitas
enim est qua putat esse quod nō
est: ait August. vii. confel. Et fal

R

S

Cōpendiloquii.

sum est significatio rei non ita se habens pmo d doctrina xpiana c. vii. hypocrisis enim est sathanicus sophista habens deficientiaz et ostendens apparentia. Est enim hypochrita subulio igemij. Duo i tendu. locutare quod est: et ostendere quod non est Ideo odibilis deo: ait Greg: mor. xvi. Ecc. xx. xviij. Qui sophistice loquitur odibilis est. Habet enim fallacias intra dētes et extra. Decipit enim tā in re q̄ in sermone.

¶ Caplm quintū. De Rhetorica qualiter adaptat.

¶ **¶** Rhetorica q̄o sit sci entia apte dicendi de eā proposita ad persuasio.

nē: prout dicit Alpharabi⁹. Rhetorica enim est: loqui apte: disti nte: ornate: ait Lul. l. de offi. c. l.

Ille est bonus rhetor qui virtuo sis exemplis: et bonis operib⁹ al

loquitur homines: et persuadet eis de veritate credenda. Unde et sē

enti dicitur lib. i. ait. Grego. mor. xxiij. post principium. Cuius enim

secūdo est vita sanctorū. Apoc. xx. Libri aperti sunt. vel bonus rhe

tor: siue orator est: qui in oratiōe alloquitur deum efficaciter: et fle

entissimum iudicem ad misericor diam. Unde Euphicus ait: Electus

frans voce rogante deo. Ideo ppheta orans in psal. ad modum oratorio aliqui captat benivolentiam iudicis aliquando: explicat

nequitiam aduersarius: aliquan

do deficientiaz sui orantis: ut fleat iudicem ad iniam: ait Ber go de studio orandi.

¶ Caplm sextū. De geometria et eius adaptatione.

¶ **¶** Tem: cum geometria sit disciplina mēsurandi magnitudinem: et eius differe

rentia ille est bonus geometra. qui nouit saluissimā mensuram et se mensurare: ait Sen. epistola p dila

ta: Scio rotunda mēsurā re. Se qui. Si auiser es. mēsurā animā dle q̄ magnus sit: q̄ pusillus sit

Solo que recta sit linea. Quid si bi prodest: si quod in vita rectius sit ignoret? Et ibi bene de hoc.

Unde insipiens est qui ignorat sui q̄ntitatem prout of in prologo Imaginē. Jo. ii. cor. iij. Ipsi i

nob noli p̄sō mēstia. Job. xx. xviij. Aut posuit mēsuras ei⁹ si noli: Abt mor. xxij. bene de

hoc. Debet enim anima se mēsurare q̄ alia sit in dei dilectione seruata: q̄ lata in charitate pro

pti beniuola: q̄ longa in cele stium appetitione deuota: q̄ pro

funda in humilitate perfecta. Epist. iij. Et posito cōprehendere euz omnib⁹ sanctis que sit latitudo re.

Ante enim mēsurā est sē mēsuram charitatis. Que enim magna habet charitatem: magna est: que parua: parua: que nul

la: nulla. i. cor. xij. Si charitas non habueris: nihil sum. prout ait Ber. sup Cant. Omel. xxviij.

T

V

X

Capitulum sextum. De Astronomia
et eius adaptatione.

Astronomia vero est de lege
astrorum. Nomina enim
lex: et logos sermo: Astr

Hugo in Didascalia. Unde dise
ri de conversione celum et regione
circuli: ortu: et occasu siderum
aut idem. Astrologia vero conside
rat de lege astrorum: fin. latitudi
tatis et motus. et quorumlibet
aliorum observantiam: aut ibi. Sed
cum anima sancta sit celum: et sol
sit intellectus vel iustitia: luna fi
des et continentia: stelle virtutes
pudicit. Ber. sap. cant. Omel.
xxv. Ille bonus est astronomus
qui in predicationum consideratio
ne versatur. Unde Aug. iii. de tri
nitate in principio. Laudabilior
est animus: cui nota est infirmi
tas sua: quam qui ea non respecta
vias siderum scrutatur: etiam co
gnosciturus eas: aut qui id cogni
tas tenet. et. Et Sen. vii. s. Ele
nio nunc ad illum qui celestium no
ticia gloriatur: frigida se se Satur
ni stella recepit. Sequitur. Quid
prodest. Sequitur regere et cursum
eius freno temperare et affectibus
effrenatissimo atrahere. Quid pro
dest multos vincere luctando vel
cursum et ab iracundia vinci?

Capitulum octavum. De Arithmetica
et eius adaptatione.

Item cum Arithmetica sit
scientia de numeris et eius
differentiis: Ille bonus

est arithmeticus: qui studet ad divi
talenta accepta numeranda: et lu
era ex eis reportanda: Ad divina
beneficia consideranda: et debita
officia reddenda. Qui recogitat
amorum suorum curricula in ama
ritudine anime. Ecc. xlii. Datum
et acceptum omne describit. Pres
qui pensat aduersariorum hosti
lia agmina: et ad obutandum sua
modica merita: et virum suarum
infirma. Luc. xvi. Qui rex itur
committere bellum. et. Nonne se
deno prius computari: cum de
cem milibus potest occurrere il
li qui cum viginti milibus venit
ad se. Nec enim numerare et pe
sare vilius: si quis in numeris ex
teriarum rerum sciendis insudare.
Capitulum nonum. De musica et eius
adaptatione.

Item: cum musica sit peri
na modulatio sono et
tunc persistens: ut ait Is
pharabius vii. s. Ille: bonus est
musicus coram deo: qui in corde
suo iubilantibus canticis deum lau
dat prout dicit Eph. r. Loquentes
in psalmis et hymnis et canticis spira
libus. et. Unde Sen. vii. s. Ad
musicum pertranseo. Docet me
quomodo inter se acute et graves
voces consonant. Sequitur. Fac po
tius quomodo animus meus se
cum psonet ne consilia mea dis
crepet et. Huiusmodi potest va
phus artibus predictis ad morum
correctionem.

q. d. i. qui a Platone & Socra
te & beata familia dillident: p
lebei philosophi appellandi sunt.
Vnde. Aug. xiiij. de ci. c. vij. de
quibusdam ait: q. per opaco In
die solitudine quidā nudi philo
sophi philosophantur: vnde gin
nosophiite non nunt. & habent
tamen genitalibus tegmina: q.
bus per cetera membra carēt. Et
q. multi modi fuerunt talis: phi
losophia potius abutentia q. ve
raz sectantes: vt dicitur. j. Ideo
de his super sedendū.

Capitulam secundū. De Vir
gilio: & eius operib. mirabilib.

Et q. fuerūt nobiles etiā
philosophi inter poetas:
ideo de quibusdam cog
sicut de Virgilio qui sui poetari
preclarissimus & optimus. tene
rio ebitur annis: pui dicit Aug.
i. de ci. c. iij. aliqua subscribantur
vt enim dicit Papi. poeta grece
latine vates dicit. vñ & eorū scri
pta varientia dicebatur: eo q. cū
quodā reſania ibi scribendo cō
moverentur. Quorū genera erāt
tria: vt alicubi Papi. Virgilius ē
nomen habuit a vga eo q. ma
ter eius somniauit: se peperisse
virgani quandaz que vsq. ad ce
lūz pertingeret. Quod nihil aliū
fuit: nisi quia Virgilius partura
erat q. loquēdo de aliis: celū tan
geret: prout ait Sidugo. Sic fuit
& philosophia naturali predictus
enigromantia in mulas & vsus

vnde & mira narrat de eo Alexā
der neq. libro de naturis rerum
vbi ait: q. Meapolio cū letali sū
gustugarium peste vexaretur: li
berata est: protecta ab eo: yran
dine aurea in puteum. Qua ex
tracta: euoluta annorum multo
rū: curricula & puteo mundato
repleui infinitis hrrundinū ex
ercitus ciuitatem. Nec sedata est
peſtis anteq. sanguisuga aurea
iterato in puteū mitteret. Ibidē
narrat: q. macellus Meapolita
num: carnes illeſas a corruptio
ne diu ſeruare non poterat. Sed
hanc incommoditatem prudentia
Virguli excepit recludens car
nem: nescio qua vi herbarū con
ditam: que quingentis annis cla
psis: recentis. ſima & optimi ſapo
ris ſuaſitate cōmendabilis rep
ta est. Ibidē ait: q. dictus Fla
tes horum ſuum aere immobili
vicem muni obnante munus
ambuit: & pontem aereum con
ſtruxit. Cuius beneficio loca de
ſtinata p arbitrio voluntatis ſue
adire conſuevit. Ibidē recitat
q. nobile palatium Romę pſtra
re: in q. cuiuſlibet regionis yma
go lignea campanam manu te
nebat. Quondā ſo aliqua regio
maſſan Romanū imperij inſi
dias molin auſa est: in continen
ti productis yconia: campanas
pulsabat: & miles enens equo in
ſidens eneo: in ſummitate ſaſu
gi dicu palanū baſtam vibans:

M

N

L

Cōpendiloquii.

In illam se partem vertebat que
regionem illas respiciebat. Et tūc
Romana inuenius expedire nisi
sa a senatoribus preparabat se in
hostes imperis: vt non solū fran-
gos preparatos declinaret: sed et
in auctores temeritatis aduer-
teret. Quæsitū autem vates q̄
diu a dñā conseruandū est illū
nobile edificium. respondere cō-
sueuit. Stabit: vsq; dñm pariat
virgo. Hoc audientes: et applau-
dentes dicebant. Igur: in eter-
nū stabit. In natiuitate v̄o salua
tōis fertur dicta domus inclita
subnā fecisse ruinam. hec ibi adē
narrat Hugo superaddens: q̄
illud palatium dicebat Coliscū:
et q̄ i medio erat imago Roma-
ne p̄uincie tenens p̄mū aure-
um in manu: vt domina et regia
omnium: et erant hec ibi disposi-
ta arte nigromante: aut idem. q̄
subtilis aut fuit in notis rerū
pater in libris suis: in quibus de-
scribit res p̄p̄issime sicut equos
apeos: et similia: p̄mū ait Sene-
ca epistola. xxiij. Qualiter scilicet de-
scribit equū in persona viri. Nec
varios horret strepitus: illius ar-
dua ceruit. Argutūq; caput: bre-
uis alu⁹: obesaq; terga. luxuriat
q; thorax animosum pectus an-
hel. et. Et cum aliud agit elurgi-
lus noster describit virum fortē:
mū ibi. Ex hoc notandum q̄ de-
scribendo res illoquebatur figu-
raliter. Qualiter autem describit

apeos notabiliter patet. i. eneydos
vbi ait. Educunt fetuos: aut cum
liquentia mella. Stipant: et dulci
distingunt nectare cellas. Quas
descriptions recitat Sen. episto-
la. lxxxvij. vbi ait: q̄ apeos debe-
mus imitari: que vagantur: et flo-
reo ad mel faciendum ydoneos
carpunt. et. Et sic de multis alijs
rebus quas describit in operib⁹
suis: que fuerūt tria p̄ncipaliter
scilicet liber eneydos: in quo de-
scribit vitam militarem. liber bu-
colicorum: in quo describit vitam
pastoralem. liber georgicorum: in
quo describit vitam cōmunes et
laboriosam. Et de et eius epitha-
phus fuit. Quanta me genuit
calabu rapuere: tenet nūc. Idar-
thenope: cecini pascua: rura. du-
eco. At ne musa carlo vitio eney-
dos esset. Inuidia celi fata tulere
neq̄. Unde et moseno orauit su-
os amicissimos: vt eneyda q̄ nū-
dus eliminaret abolerent: et cor-
rigi facerent. vt dictum est. s. De
isto etiam Boli. lib. i. c. iij. dicit:
q̄ fertur interrogasse Cæsarcel-
sum: an quæz mator instrui in ca-
pharam autū an muscam forma-
ri in exterminacionem muscarū
An i questione: cū retulisset ad
Augustum. eius consilio elegit:
vt fieret musca: que a Neapoli
muscas abigeret: et ciuitates a pe-
ste insanabiliter liberaret. Et opus
impleta est. Unde liquet: p̄mū
voluptati cuiusq; preferendam

esse multorum utilitate. hec ille.

Capitulum tertium. De arte poetica: et poetas in generali.

Arte vero poetica cōter
ait Tullius in plogo tul. q.

ut. q. p^o fuit apud grecos: deinde apud latinos: et q^o minus honoris erat poetas: minus studia fuerunt. Imo ut dicit Plutarchus lib. xiiij. non est honor poeae arti: et ideo numerat inter scenicas meretriculas q^o assidebat philosophiae panno de co. sola. c. t. ut dicit ibi expostor. Et propterea ut ait Tullius. tul. q. re.

c. a. Platonem dicuntur expelli ex ciuitate quam finxit cum moribus optimos: et optimus reipublice statum requireret. Quo cum accedunt poete: neruos virtutis elidunt. ut ait ibi. Idem recitat Plutarchus. lib. c. xliij. Et primo cōfessionis ubi loquitur de poete Didici inquit in eis multa vicia.

Sequitur legi Ioueni tonantes et adulterare. Singebat hoc illud: merus humana ad deos transferrebat. Diuina male ad nos scilicet transferret. Non accuso verba quasi vasa electa atq^{ue} pretiosa: sed vinum erroneo p^opinabatur ab ebrijs doctoribus: et nisi habere minus cedebatur: nec appellare ad aliquem iudicem sobrium licebat. hec ille. Et tō verba quorundam phica legunt Plutarchus. lib. de summo bono. c. xiiij.

Capitulum quartum. De qui

buisdam famosis poetis: et eorum epygrammibus.

Quibusdam autem famosis poetis ait Plutarchus lib. ij. ubi recitat epythaphia talium. Epygrāma

hicui poete. Immortales mortalesq^{ue} si foret scio flere. Glem ob ne canene. Mem poetas: Itaq^{ue} postq^{ue} est ora traditum thesauro abolitū sit rome log lingua lassā: te. Epigramma Plauti poete. p^o

q^{ue} est morte captus Plauti co. media luger: scena deserta. Dein de rtijs locut^{us}. Et numeri innumeri simul omnes collachymia runt. Epigramma Paceni. Aldo.

lesceno et li properas: hoc te saxū rogat: ut aspicias: et q^o scriptū est legas. Hic sunt poete Paceni merita ossa. Hoc volebam: nescius ne esset: vale. Et hec tria ipsemet sibi fecerūt. Primi plenū supbia. Scdm pudore Tertium moderatioe. De poete et Papi.

dicu. q^o poeta grece latine vates dicitur. Hic autem: sic vici quasi futura prospiciant. Idorum autē quidam satyri dicunt: quia pleni os facidia: sine a saturate et copiat: ait ibi. Et horum alij Comici. Et

his duplatur: ut q^o ioculariter exmerunt: ut Terentius: vel nom qui et satyrici a quibus vitia car-

puntur: ut Persius: Iuuenalis. Et nude pingunt: q^o vitia denudant: ait idem. Varis ergo modis poete antiquis vicebantur

Cōpendiloquii.

¶ Capitulū quintū de innē-
toribus apolo-
gionem veritatis: et de quibusdā
apologis.

¶ Verunt autem et alii: qui
ad maiores expēssione
veritatis: apolo-
gos fin-

ixerunt siue composuerunt: qua-
lis fuit Esopus: de quo Ali. geli.
11. dicit: qd Esopus ex ingra ille
fabricator: haud immerito estima-
tus est sapiens: tū quia vilia sua
monita erant. Non senere neq;
impiose pcepti et censuit: vt phi-
losophia mos erat: sed festiuos
delectabilesq; comēat⁹ reos salu-
biter atq; perspicaciter in men-
tes animosq; hominū cum audi-
endi quadam illecebra inducit.
et exemplificat de aue que nidifi-
cauit in segetibus. Que cum cēt
mature et paterfamilias quereret
auxiliū ab alienio: vt miteret se-
getes: rediens auicula ad pullos
dixit: p nō oporteret eos adhuc
timere: ex quo querebat auxiliū
ab alienio. Sed quando paterfa-
milias dixit futuro: tēnt a me-
dum: rediēs dixit pullos: qd opor-
teret eos fugere. Et ex hoc dixit
philosophi: vt bonis que sunt in
nobis: si inuuiamur alia autem
omnia: que ex nos: et animū no-
strū sunt neq; pro nostris dūca-
mus: neq; in eis confidamus.

¶ Capitulū sextū. Qualiter
tales apologi dici et narrari absq;
mendatio possunt.

¶ At possint autem sine mē-
datio induci tales fabu-
le et proponi ad expēssio-

nem veritatis: inquit et inuēss
gar eleganter Ali. lib. 3. men-
daciū circa mediū: vbi ait. qd
apud maiores seculariū literarū
vt apud Graecū multo loquitur
muri: et musella vulpecule: vt p
narrationem fictam ad id quod
agitur verax significatio refferat^r
Unde et esopiceas fabulas ad eū
finem relatas nullus tam scrupu-
lōsus fuit quin putaret appellanda
mendacia. Sed et in sacris libris
vt in libro iudici. c. ix. cū ligna si-
bi regem fecerunt: et loquunt^r ad
eum et ad suūcem: totum fugit
vt ad rem que intenditur: ficta q
dem narratione: sed veraci figu-
ratione veniatur. hec ibi. vbi mul-
tum de hoc. Aliq; ergo menda-
tio possunt proponi modo dicto.
et de his Ali. d. bñ primo et pco-
rum ante h. fabulas poete a san-
do nominarunt. que non sunt res
facte: sed tantum loquendo ficte
Quē Ieo indūcte sunt: vt fictoꝝ
mutorumq; animalium inter se
colloquio imago quedam homi-
nū nosceretur. et eas poete qua-
dam delectandi causa finxerunt
quasdam ad naturas rerū nō-
nullas et ad mores hominū
interpretati sunt: vt ibi exemplifi-
cat. et Ali. acrobatus li. i. post pnd
pius. vbi distinguit: qd sunt fabu-
le voluptas graui et sibi alie ad or-

donationis gratia. palmas elimi-
nat sapientia: in alijs argumentis
et ficto legitur: et per mendacia
sunt relationis ordo plectitur: ut
esopi fabule: elegantia. fictiois il-
lusit: et ibi bene de hoc. Idem
habetur in deorum scientiarum. et
tales fabulas introducit sancti i
libris suis. Sicut Ambrosius. ut de
officiis recitat fabulam de illo q in-
uenit anulum in equo eneo sub
terra: quem cum in manu habebat
a nemine videri poterat. quia nar-
rat Tul. unde Ambrosius. ibi dicit:
q fabula et si vni veritas non
habetur: omnem tamen habet et in
ita eam post veritas manifesta
est. et de hac fabula in comunilo-
quio. Itē Ambrosius in originali sup.
Luc. c. ix. interfert alias fabulā
Serui inquit fabule fuisse reges
quendam: qui quicquid iugebat
murum fiebat: et sic ipsa consumma-
teralia. immortalia sibi fiebat. Illa
et ipsa mantilia rigido apprehen-
sa riguerunt: et cibus in ora cre-
pitabat: ferena non alimenta sed
vulnera. et in gutture potus here-
bat: nec penetrare facilio nec re-
dire. Talia inquit Ambrosius sunt be-
neficia et dolorum ut cum videantur
posse plus nocere: et es mu-
nera christi et dona. Similiter Aug.
introducitur fabulam quandā lib.
ii. sermonum: sermone. xvi. Re-
ferunt inquit littere seculares: quē-
dam fuisse: ut quotiens virum sua-
rum amicam et nutricem terrans

impulsu aduersarii contigisset: s
solo surgens: magis in aduersa-
rium preualeret: ut sic et occasio
prostrat: occasio fieret triumphus.
Dabat infirmitas formidinem:
lapsus palinam. rursus victoriam.
Cui hec conuenit nisi christo: qui
ad hoc cecidit: ut gloriosior resur-
geret. Similiter Hieronymus. intro-
ducit fabulas esopianam de canete
nente orem ore: et vidente maiorem
vmbra in fonte. et os per
vmbra dimittente. Quasi aut
Hieronymus. eleganter et ppe indu-
cit fabulas huiusmodi in episto-
lis suis: sicut est illud epistola pri-
ma: quid sibi populus Romanus
forte roget cur: non sequar aut
fugiam que oblitus ipse vel odit.
Quis quid vulpes egreto cautales
ni. Respondit referam: que me
vestigia terant. Omnia te adhe-
sum spectantia nulla retrorsum.
Velut es multorum caput. et.
Quod potest adaptari mundo q
deuorat amatores suos. Simi-
liter et philosophi sepe introducunt
tales fabulas. Sicut Apuleius lib.
de deo Socratis introducit fabu-
lam esopianam de conuo carnes
tenente in ore. Cui cum vulpecu-
la diceret. ap. Signus melius ipso
cantabat: volens cornu pbare
Prius aperuit os: et sic amisit car-
nem: et volens cantare: potius ero-
dit: et publicauit suam deesse
et nonem. Quod accidit illi q se
voluit magnificare et ostentare

E

F

G

C I

Cōpendio quii.

ultra mensuram virium suarum.
 ⁊ Lupo lupo h. y. introducit fa-
 bulam Liopt de pspiratione me-
 brozum contra stomachum: eo q
 omnia consumebat in quib⁹ me-
 bra laborabant. Lūq³ esset adiu-
 dicatum a ratione: vt nihil daret
 stomacho: membra omnia lague-
 runt: propter quod operauit ite-
 rato subministrare stomacho ne-
 cessaria: vt ipse distribuere cōse-
 quenter membra virtualiter. Et
 adaptat ibi bene ꝑ eos q faciunt
 conspirationes ꝑ principes vt ꝑ
 latos: q: ea q principes bon⁹ acci-
 pit a subditiōe: ad eorum vilitatē
 iterato subministrat. ⁊ de hac fa-
 bula Poliera lib. vi. c. x. Quia
 liter auitales fabulae ad maiore
 virtutis expressionem: ⁊ eorum de
 quibus tractauerūt ipsi introdu-
 xerunt: sicut Lioptus Alianus:
 Quidius ⁊ Horat⁹ patet in cor-
 libus: quib⁹ vii possunt sapientes
 ad vilitatem audientium: prout
 dicit Augu. vii. 5. vii enim dicit
 Polieratmo lib. vii. c. x. sicut oīa
 animantia: homini concessa fue-
 runt in cibis: exceptio q non de-
 buit comedere carnem cum san-
 guine gest. ix. sic omnes scripu-
 re. nisi sint reprobate: legi pnt a
 sapiente ad vilitatem. Alii enim
 inueniunt scriptum in quo vel in
 verbis vel in sensu non reperiat
 aliud vnde prudens lector profi-
 cere possit. ⁊ sicut cōcessa sūt oīa
 ꝑoi exceptio: q: nō debuit come-

dere carnem cum sanguine: sic
 possunt legi etiam scripture gen-
 alium: exclusio erroribus ad vili-
 tatem legentium ⁊ audientium: ⁊
 ad morum correctiones. ⁊ ponit
 exemplum. Enim innoceniam:
 frugalitatem: ⁊ mundi contemptū
 docent ꝑsictagorici: audiant: dū
 sō: animas quas in celis eue-
 runt retrudant in corpora bestia-
 rum: reprobandur: ⁊ cōsumita-
 tores. Ideo dictū est pastor: ec-
 clesie act. x. De repitū⁹ ⁊ inimi-
 dis macta ⁊ mādūca. errores. n.
 sunt elidendi ⁊ exterminandi vī-
 ctiō ⁊ scriptis gentium: ⁊ vilita-
 tes incorporande: ⁊ animae ratio-
 nales: eis cibande. predicte er-
 go fabule sicut ⁊ alia dicta genti-
 lium legende sunt ad vilitatem:
 errores precanendo. vii ⁊ apes
 debemus imitari in colligēdo flo-
 res: vt dictū est in principio. Ille
 enim colligit viles dimittēdo
 noxios.

¶ Non para. De octo modis
 abutendi philosophia.

¶ Capitulum primum. Prim⁹
 modus est: errore opinionum.

Numerata predictis
 de recte philosophan-

e abas: consequēter vī-
 dendum est de illis q
 abutūtur philosophia

⁊ a veris philosophis reprobē-
 duntur. Contingit autem abuti
 philosophia multis modis. vel
 propter falsitatem eorum: siue

opinionum: errando in ipsa philosophia: et eo que sunt phier: quales fuerunt illi quorum opinio es philosophus reprobabat: primo de anima et alijs libris suis et vicinis. **C**apitulum secundum. Secundus modus: est fallaci hominum inductione.

Tem contingit abusi philosophia: vertendo eam

I ad seductiones et fallacias hominum in credendo et agendo

Quod prohibet apo. col. ii. vide te: ne quis vos decipiat per philosophiam: et inanem salaciam. ubi dicit Aug. ii. confes. Sunt qui seducunt per philosophiam: magno blando: et honesto nomine colorantes et facientes errores suos. **C**

Capitulum tertium. Tertius modus: est arrogancia et timore philosophantium.

Tem contingit abusi philosophia arrogancia: et timore superbie. **S**cientia

M enim inflat. i. cor. viij. ut enim ait Greg. mor. xxij. ipsa scientie elatio dicitur extollit. obstatulum enim veritatis est minor mentis que dum inflat obnubilat. **M** i. canibus enim ingenio sepe exteriora tantum attingunt: sed interiori sapientie gustum ignorant hec ibi. Et sic loquitur Eplo. de philosophia. ro. ii. c. dicit. Deus manifestavit illis: tamen evanescunt in cogitationibus suis: et ob-

scuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim: se esse sapientes stulti facti sunt. ut enim dicit Ps. li. vii. c. i. mundi dimessi sunt: naturas varias scrutati sunt. Sequitur. Quasi molle gigantea subiecit intumuerunt: indixeruntque bellum gratie dei: de vigore rationis et libero arbitrio confisi. sed delectati sunt dum alleluarentur: et stulti facti sunt: et eo inferiora effectum suum minime cognoverunt. Et ibi bene de hoc.

Capitulum quartum. Quartus modus est in vite pravitare et deformitate.

Tem contingit abusi philosophia ob vite pravitatem et deformitatem. **E**t ve-

N ra scilicet philosophia: quando gaudent se esse philosophum in exteriora ostentatione: et tamen videntur turpiter et enormiter interius vitia. habitum est sibi. **A**u. gelius de illo qui vestimentum philosophi gerebat: sed turpiter vivebat unde idem Aug. gelius. libro. xvi. dicitur. Epicurus philosophus spectabat eos qui videbant philosophi fieri verbis. Nam cum aliquid diceret: homines pudore amisso impotenti industria corruptis moribus audaciter confidenter lingua ceteraque omnia preter animam constantem: huiusmodi. i. hominem vituperabat. unde declinabat verbis suis lucras atque doctrinam

Cōpendilōquii.

philosophie: cum in hominē sal-
sum atq; degenerē: tanq; in vas
spurcum atq; pollutum influxis-
sent verti: multarū complicitate
vitiarū fieri. aut si quid ē vitiū spur-
cū. Quasi dicat fieri scindum
et sordidum. hec ibi. **Philos** er-
go tales deſpiciebat. Et de talib⁹
Tullius. y. iul. q. vbi ait. Quoru
enim quicq; philoſophoru inue-
nitur: qui moratus ſit et animo
ac vta conſtitutus et ratio poſtu-
lat: qui diſciplinā ſuā nō oſte-
tationem ſcientie ſed legem vite
pūet. Sequitur. Eſt videre nō
nullos pecunie cupidos et glorie
multos libidinum ſervos et cū
qualitate vite pugnet oratio. Et
hoc turpiſſimum eſt. Et pōt ex-
empla. vt enim ſi grāmaticus le-
proſus: barbarē loquatur: aut
qui vultuſe muſicum habet: ab-
ſurde canat: ſic turpior ſit qui in
officio cuius vale eſſe magiſter
labitur: artēq; vite proſeſſus de-
clinat in vicia. hec ibi. Reprehen-
ſibile ergo fuit apud philoſophos
proſiteri vitā philoſophicā et
non viuere ſm cam.

¶ Capitulum quintum. Quin-
tus modus est de ordinatōe vī-
ritum embryonicarum conconi-
tantium.

Tem contingit abuti philo-
sophia ob abusionem
virtutis concomitantis
eam quia philosophia est studiū
virtutis habuim est. s. Quā-

do ergo non ordinatur ad beati-
tudi- finem qui est etiam finis bo-
ni: magna est abusi: s; scribit aut
voluptat aut hanc landi t glo-
rie: aut proprie complacit. aut
presumptuose de se estimant.
Sicut nobiles philosophiad ta-
lum confusionem: t reprehendi-
nem depingerunt tabulam in q
virtutes deseruebant voluptat
vel vaneglorie: vel proprie com-
placem: vt habuim. s. parte
prima.

Capitulum sextum. Sextus
modus est vanitate curiositatis.

Tem: cōtingit abut ph
losophis curiositate inue
stigandi: et inquirendi: in
vtilia. vt enim dicit Augu. de vti
litate credendi: studiosus et curio
sus vterq; agitur magna cupiditate
noscendi. Curiosus autem re
quirit ea: que nihil ad se attinent
Idest ad eius vtilitatem. unde cu
riositas est studium perscrutandi
ea que seire nulla est vtilitas: ait
Anselmus de similitudinib; post
principium. Ideo. lib. vii. Simi
litas et sine disciplina questio de
uita. Mobiles eis philosophi phi
losophiā direxerunt ad nouis
correctionem vt habuit est. 5.
¶ Capitulum septimum. Septi
mus modus est cumulatione li
briū in eis confidendo.

Zem: cōtingit abutī phī
lofoppīa: minne eaz co:
diūncōporando nec eaz

statim precepta memoriseret: hendo: sed labores cumulandos: et in eis et aliorum dictis confidendo. Sen. epistola. xxv. Turpe est se aut prospicienti senectutem: et commentario sapere. hoc et non dicit Tu quid. Hoc cleantes. Quid tu. Sequitur. De tuo pfer. et istos nunq̃ aut semper interpretes sub aliena umbra latentes: nihil putare habere generosi. nunq̃ aliquando ancos facere q̃d dū dī dicerūt. Et post. Minibus vemas non est occupata. Multum enim ex illa futura relictus est. Quasi dicat. Nō debet philosophus esse contentus tantum dictis aliorum: nec in libris confidere, quin labores ad ampliora inuenienda. ut enim dicit Boetius de disciplina scolariū circa mediu. miserum est ingenij sempiternis exarabat: et sic proferebat. Nec tamen intelligendum: esse vīnperabile dictis sapientiz institutis q̃ non confidat q̃ in talibus aut in scriptis: quoniam sciat pferre etiam sine illis. Sen. viij. de bene. c. i. Solet plus prodesset paucis precepta tenere: sed ea in promptu tibi sunt et vtu: q̃ si multa diceris: et ea non habes ad manum. vbi ponit exemplū luctatore: de q̃ non refert q̃ multa sciat: sed q̃ victor factus est.

Capitulum octauū. Octauus modus est pompositate verborum sine operibus.

Item contingit abuti philosophia: sectando verba ab alijs correctione vite et operis. Sen. epistola. cx. Multos quosdam qui in multis apud philosophum annis perfederūt: sed nec colorem duxerunt. Sequitur. Quidam veniunt, ut audiāt nō ut discant. Sicut in theatris voluptatis causa ad delectandum aures oratione: vel voces aut fabulis. et post. Sic ista discant fabulis. et post. Ita sunt operibus. ut que fuerūt vba sint operibus. Nullus omnino potest mereri estimo de omnib⁹: q̃ q̃ phiam velut aliquod arificium venale didicerunt: q̃ aliter viuunt q̃ vīnendū esse precipiunt. Talis preceptor non potest plus prodesset q̃ gubernator in tempestate nā fragabundus. Et ibi bene. et epistola. cxi. Quēadmodū oīum rerū sic lfarū mīperantia laborant. Non vīe sed scole discim⁹. Idē epistola. xxv. Eīn vere audieris an vere dixeris effectum probas Turpissimum enim est quod nobis soli obicit. verba non philosophie non opera tractare. Ideo et ibi. Item in actionibus et operibus indicatur: et sermones consonantes operibus accipieds vbi comētor dicit: q̃ res facit credibiles sermones non conuerso. et ibi ante dicit: q̃ actiones

T

V

sunt credibilibus sermonibus i
passionibus et actionibus: et cūvis
sonat sermones et actiones interi
munt verbis. cū tō psonat, puo
cant audientes. Si ergo dicet mo
dia contingit abun phia hūana:
caucat p̄fessorē phie diuine: ne
ea modio p̄filibus abulantur.
¶ Decia para. De locis in quib⁹
florere studia phie.

¶ Caplm primū. De illorū tēpo
rum felicitate.

Lūmo videndū est
de locis i quibus flore
runt studia philoso
phie. Unde Alex. ne
q̄ li. de naturis rerū

X O felicia antiquorū tempora in
quibus ipsi Imperatores nūdi
substantes seip̄os philosophie
dederunt: vt pz. s. de Alēxand. m. i.
de Iulio Cesare: d̄ P̄tholomeo
rege egypti qui fuerit studiosi sa
pientie. Et sicut ait ibi: cuiuslibet
regni gloria creuit in inensū q̄
dū arnū ingenuarum in ipso flo
ruerunt studia. Qui postea: illi⁹
regno restiterunt. vt pz. de grecia
quādo floruerūt Athenis studia
de Roma: de gallia: ex quo flo
ruerunt ibi studia. Et cetera enī
militie et gloria philosophie quasi
finita concurrerunt. Et merito:
qz philosophia docet iuste et re
cte regnare. Per me inquit sapi
entia reges regnant: prouer. viij.
et de hoc. s. parte. i. Et sic dicit
Alexander neq̄ Abrahā in egypto

pro docuit quadratū et sub m
lo doctore multi mathematicis
inuisigantes disciplina: in nobi
leo euaserunt philosophos. Deinde
de Plato descendit in egyptum
Pythagoras et alii philosophi vt
dicitur est. s. Deinde cepit grecia
nobilitari philosophorū frequē
tia: et consecrate sunt Athenē de
sapientie.

¶ Caplm scdm. De Athenis et
eius nobilitate ac noie.

De hoc Aug. xviij. de

ci. viij. di. q. minerva

tanq̄ dea colebatur re

gnante Athenis Lycrope. sub q̄

ipsam vel instauratam ferunt vt

conditam ciuitates. Vbi vt Athe

ne vocarentur: quod certe nomē

a Minerva est: hanc causā et lar

ro indicat prout dicit Aug. ubi

caz. recitans fabulosam hyssoria

di. q. cum illic repente apparuit

set olue arbor: et alio loco qd̄ eru

pisset. misit rex ad Epollinem del

phicum ad sciscitandū quod esset

faciendum. Ille tō respondit: qd̄

olua Minervam significaret: qd̄

aqua tō Neptunum: et esset in ei

usam potestate: quo illorum no

mine ciuitas vocaret. Tunc con

uocata multitudo virorū sex

mos enim erat: qd̄ sentine conuo

carent ad ferendum suffragium

marco pro Neptuno: sentine p

Minerva tulerūt sententia. Et

qz vna plus inuenta est semina

Minerva victi. Tunc nequa

lratu marinis fluctibus effluans
 terras Atheniensium depopu-
 latus est. Spargere enim aquas
 latus demonibus non est diffici-
 le. Quis ut iracundia placaret:
 triplici supplicio sunt affecte mu-
 lieres. Vt nulla virent ferret sus-
 fragia: Et nullus nascentium ma-
 ternum nomen acciperet: et ne-
 ga eas Athenas vocaret. Ita il-
 la ciuitas mater et nutritrix liberali-
 um literarum: et tot tantorumque
 phorum: quia nihil habuit grecia
 clarius atque nobilius nomen ac-
 cepit. prout dicit auctor: ille. h. Zhu-
 gu. De nobilitate autem huius ci-
 uitatis et dispositione Athenarum phi-
 losophus. cum librum transulit
 Hiero. ait circa medium: se dis-
 putasse cum philosophis quinque
 annis. i. Athenis: et ibidem eam
 i. greci paternam viscera. et mater-
 nam vbera nuncupant. Et circa mu-
 nita mare floridum. cuncta mel-
 lis flumina: nauis seminibus con-
 situ stipiti hercynia: comas arbu-
 sta et nemora viancia ornata: ma-
 la panicea: colles eminentes: et sic
 de alijs et enumeratibi. Et hunc
 colonat quod est in vna bti dno
 nisi: ubi loquimur de situ Athe-
 narum: et eas appellat paternam vi-
 scera: et maternam vbera: Et in-
 de consecrata: et ipsius de nomine
 nomen assecuta. Hec ciuitas pri-
 ma cunctarum urbium leges co-
 didit: et alio iura tradidit vel mu-
 nia. Solon enim ddu leges Athe-

nensibus: ut habitum est supra
 parte. iij. Et de hac ciuitate et ei-
 situ in pre Solon. l. iij. et Pap.
 similiter et magister hyeronius
 super actus apostolorum. c. xviij.
 ubi loquitur de aduocato Pauli
 Athenas: et disputatione eius phi-
 losophis. In illa fuit Dionisi⁹ in-
 fulatus toga philosophica: prout
 dicitur in vltima eius: et conuersus
 a Paulo. Et de multitudinem ad
 liberalium artium: que ibi doce-
 bantur recitat Boetius de discipulis
 na scolarum post medium. Ubi
 loquitur de illo qui sibi ostendit lo-
 ca studiorum. Hic inquit vigent
 chaldeorum presagias: et diuinitas
 neo: hic Ptolemaei. Astrono-
 mi non latens gloria: hic Aristoteli
 sincera veritas: hic Platoni
 probata diuinitas. hic zeno-
 nis concretio: hic Pythagore p-
 missio. et sic de multis quod sic enu-
 merat. In his Athenis erat Aro-
 pagus. i. pagus Martis. ex quo
 Aropagites appellati sunt cura-
 leo urbis eiusdem. Et de e regione
 huius nominis Zug. d. c. vbi. s.
 c. x. De quo i. Communis loquitur vel
 dicebatur vic⁹ Martis: vbi erat
 templum Martis: quia illi viscos
 nominabant ad ijs quos colebat
 prout dicitur in hyllonia sup act⁹
 vbi. s.
 Et Capitulum tertium: De con-
 suetudine ciuitatis in repellendo
 impanentes et proteruos a studio
 ciuitatis.

B

C

Compendiloquii.

Dopotum huius ciuitatis sedebat senex ad obfurgandum volentes intrare: ibi philosopharent: Et si videret in eis signa impatentie: eos repellere: si videret contraria: admittere. Et de hoc in vltimo patram ante si. vbi dicit: qd qdani philosophus mores: filii sui alteri commendauit. Qui propterea adulterauit vxorem: nutritoria. Quos scelere cognito: electus est: sed penitenti et redeunt dedit pro i pnia vt eei cu illa dnam q deponeret metalla in flumina cui redeunt p tres anos dixit. Grex vade p alios tres annos: et da mercedem vt iurias pauarias ad et fecit: Et hic iussit eum Ethenias: vt phiam diceret. Erat autem ad portam ciuitatis philosophus senex et intrantes comminatio afflicto: mterianusq illam iuuenem Qui cui esset inuitat: risit. Cui senex. Quid est hoc. Ego tibi dico iurias: et in rideo. Et ille. Nō vis vt rideam: qui tribus annis mercedem dedi. vt iurias paterer: et ea mō gratia pator. Porro: sus ob hoc rideo. Cui senex ait. Ascende et ingredere ciuitatem: hec tibi. Nobilis ergo fuit illa ciuitas: et illustres in ea philosophi: et varia studia: et ordinatus studendi modus: ac pacificus. ex q nō admitterebantur ad vacandū philosophie nisi panēter iurias sufluentes. Et meruo: qd vbi. Au

gu. in tractatu de patientia. Patientia est com ea sapientie: nō solum concupiscentie: non timor: ca innocentie.

Capitulum. de arrogātia philosophi. Cap. liij. de arrogātia philosophi. Cap. liij. de arrogātia philosophi. Cap. liij. de arrogātia philosophi.

Iteerant eei tam nobilio ciuitas: et tū nobilia studia ibi essent. quia tamē non fuerunt illuminati lumine fidei: euauerūt multū in cogitationibus suis sicut et alij philosophi in ista seculi humana et curiosa ad audienda noua et vana. Ethenias enim: ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere: aut audire aliquid noui. Act. xviij. c. Et d hac ciuitate Trogius pompilius. iij. multum dicit. Unde ait: qd vrbem muerue consecram Amphibia deo et nomē Athenas dedit. Sequitur. Ciuitati nulle leges: quia libido regu pro legibus erat. Eligitur Solon vir iusticie insignis qui velut nouam ciuitatem legibus conderet: vt dictum est sup de tro euaz Gal. li. v. c. iij. Cum equissima iura: et iniquissima haberet ingenia: maluerūt: moribus q legibus. Et. c. iij. Sicut dicitur: qd Athenienses qd sit fecerunt: sed illis facere negligunt. Capitulum quintū. Qualiter Romae flourunt studia.

Unde Romanis mandum subastantiis: flourunt studia Rome et in Italia. Unde et Italicum gen

phorum : auctorem habuit Philo-
tagoram: ut dicitur est. 2. 2. phi-
losophie vocabant etiam Impe-
ratores. Julius enim Cæsar polu-
it magna sapia: prout legimus. de
vita Cæsarum. Et Cato optimus
orator et optimus Imperator ait
Solinus lib. 1. Et deinde et Rome se-
natores multi fuerunt magni phi-
losophi: et ibi floruerunt laudati phi-
losophi: sicut Tullius et Virgilius
et sic de aliis. Ibi enim docuit Au-
gustinus rhetoricam prout ipse ait lib. 9.
confess. Sedule inquit agere cepe-
ram propter quod veneram: ut
docerem Rome artem Rhetor-
icam. et.

¶ Capitulum sextum. De trans-
latione studij vsq; Parisium: et
quod tempore: et a quo translatus sit.

¶ Deinde regnante magno

Carolo: cepit florere stu-
dium parisiense ut enim le-

gitur in tractatu quo dicitur Speculus
Aquilinus: de Roma studio po-
rissimum translatus: quod fuit illuc tras-
latus a Romanis de grecia. Sue-
runt autem quatuor fundatores hu-
ius studij. scilicet Rabanus. Alcuynus.
Claudius: et Joannes Scotus:
Et ut ibi recitatur: in cronica
metropolis Arelatensis dicitur: quod ea-
pud aureum statue. de qua Dam-
ascenus. Per Carolum magnum ere-
xit deus in franco. Qui cum regna-
ret: et studia litterarum decessent:
et in oblivione essent: et cultura de-
cideret: contigit: duos

Scotos et hybernica monachos
cum mercatoribus Britannis ad
hunc Gallie devenire in seculari-
bus et sacris litteris eruditos. Qui
cum nihil venale ostenderent ad
urbem convenientes cæmendandi
clamare solebant. Si quis est au-
dus sapientie: veniat ad nos: et ac-
cipiat eam. Nam apud nos est ve-
nalis. Et sic sepe factum est. et ali-
is putantibus. Illos esse insanos. ve-
nit hoc ad aures regis: vocatusque
fuit ad regem. Et quibus cum que-
reret: an haberent sapientiam: res-
ponderunt se habere illam. et in
nomine domini digne querentibus
inquit eorum dare parati su-
mus. Quo querente: quid pete-
rent. responderunt: se pete-
re tria. scilicet loca opportuna: munera
ingeniosas: et illa sine quibus vi-
ta ista transiri non potest. salubria:
et quibus regamur. Tunc rex gau-
dio repletus: utrumque secum retinuit.
Et postea cum in et ad bella:
vnum nomine Clementem pari-
sius residere fecit: nobilesque sibi
pueros commendavit: et ut erat ne-
cessarium victualia ministrari pre-
cepit. habitaculo ad habitandam
opportuno deputato. Alterum
vero duxit in Italiam. Cui mona-
sterium sancti Augustini iuxta Lun-
sem urbem delegavit: ut qui ad-
scire vellem possent aggregari ad
eum. Ad hoc auditio. scilicet rex gratia
ter susceperet sapientes et viros re-
ligiosos: venit Alcuynus cum se-

L

M

N

Cōpendiloquii.

et ad eum in omnibus scriptu-
ris exercitatus vixit. Vnde vi-
scipulus. Quem rex secum vsq;
in finem retinuit nisi eum ad bel-
la iret: deducq; ei abbatem beati
Abbarini: vt quādo rex esset ab-
sento quiesceret: et ad se consuen-
tes doceret. Et sic frāci equali sūt
Romanis et Atheniensibus. i. q;
ad studioꝝ gloriā in pbia et arti-
bus liberalibus. hec ibi. Et d hīs
in parte Helinandus in cronica
suo etiam dicit.

¶ Capitulum septimum. De nomina-
tione illius ciuitatis.

E ciuitate sō parisiensi

et eius studio Boetius

libro de disciplina scolari

um post principium. In ciuitate

inquit Iulij que parisiensis dicebat

multas artes mendicare per spe-

ximum. et. vbi ait expositor. q; Iu-

lius Celsus ampliat parisi non

fundauit: Erat enim tunc tempo-

ris castrum quoddam Iseos. seu

isidam de. que in ea glis cole-

batur: qd nūc et edunum dicit

sunt in medio Secane. ciuitas

autem Parisiensis erat sita si-

militer in medio Secane sō vi-

cebatur par Iseos. i. par Ithidi. i.

illi castro quod Iseos dicebatur:

Postea dplata est: sicut nūc pz

¶ Cap. viii. De psonitate illi

ciuitatis: et loci ad opus studētiū.

¶ Nam sō apta erat vacā

tiō studio: legitur in vi-

ta sancti Dionisij: q; pa-

risiorū ciuitas vt sedeo regia no-
bilis polebat: q; erat salubris aer-
re: iocunda flumine: secunda ter-
ris: arboribus nemorosa: vinctis
ybernina: conspata populis: re-
serta cōmercio. ac varijs comen-
tibus: vnda fluminis circumflu-
ente hec ibi. Ob loci ergo ameni-
tatem: parte fertilitate: regni pa-
cificam tranquillitatem. et reguꝝ
psueti pietate ordinate aprouide
vidit deus q; ibi studia sapientia
lia florent.

¶ Capitulum nonum. De vati-
cino et Berlino de translatione stu-
dij vsq; Arxona. Et hoc finis
huius collationis.

Igitur autem ali Alex. ne

¶ Vbi s. iuxta vaticinū

Berlini: vigen studia

ad vada hominum in anglia tem-

pore suo ad partes ybernie trá-

situra. Laudanda ergo: et omni af-

fectu preconizanda diuina boni-

tas: que reuelauit gentibus veri-

tates que dicte sunt: et dñi eis sal-

tem gratiam gratis datam: et vir-

tutem agēti que dicte sunt. Hec

autem collecta sunt ex dictorum

philosophorum vitiis: et vici mo-

ralibus: ac exemplis imitabilib;

eorundem: vt philosophos re-

racter in diuina sapientia. unific-

tur eos in predicatione et habeant in

bitate qd illi habebat in vanitate:

et ne gloriē si fecerit talia ob dei

amores et honore ad populi chri-

stiani edificationem: animarum

P

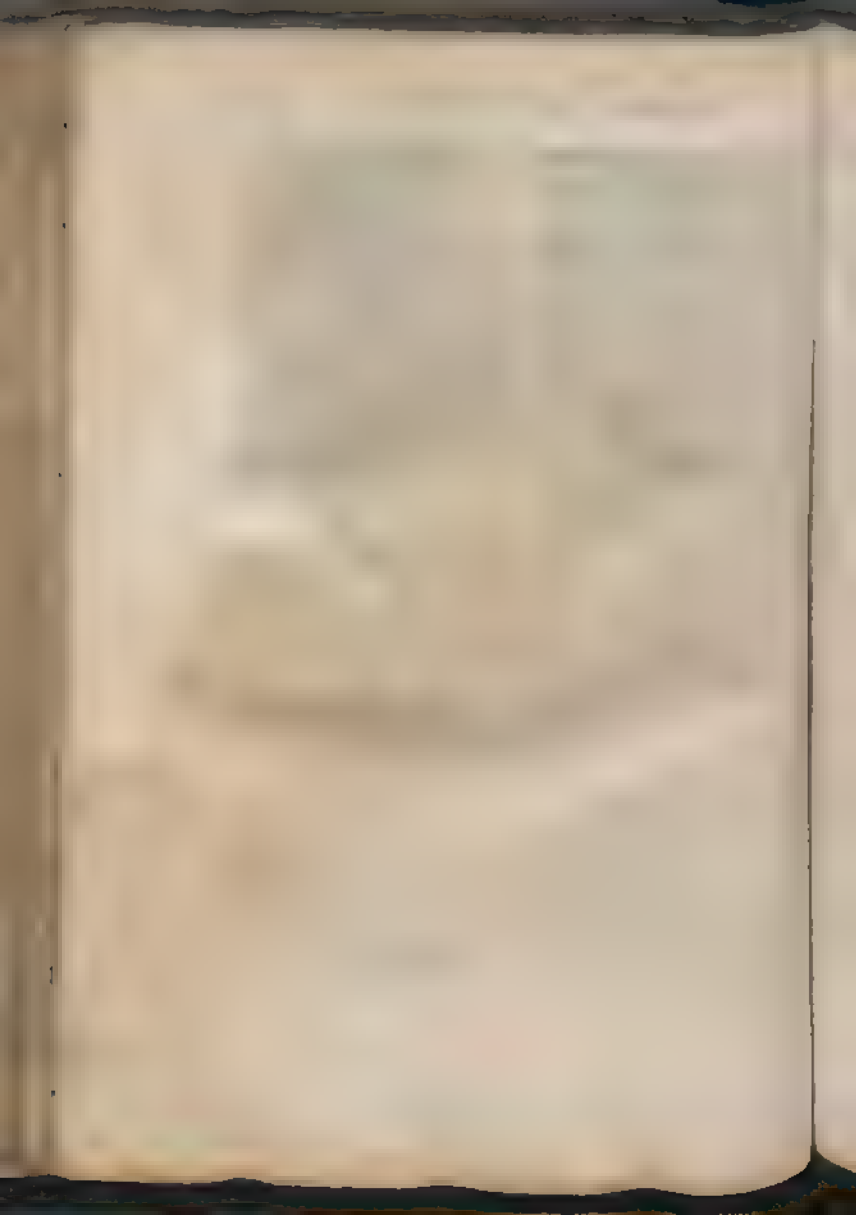
Q

salutem: et glorie eterne affectudo-
nem qualia illi fecerunt ad glorie
mundane vanitatem et humanam
ostentationem: exteriorem hone-
statem: vel veritatis de cognitio-
nerum cui studebant amorem
Quasi enim sic arguit Aug. v. d.
c. xij. loquens de Romanis: q
mira egerunt et sustinuerunt. Ele-
teres inquit Romani: laudis au-
di: pecunie liberaliter erant. ingen-
tem gloriā. Quas honestas vo-
lebant. Hanc ardentissime vili-
xerunt. Propter hanc quas mo-
ri non timuerunt Et c. xij. enu-
merans predictos Romanos: e-
cuius eorum facta egregia et mira-
bilia: et arguit quasi modo iaz de-
cto.

E Auctoris humilitas

I gō dō dignet hec col-
lecta ruditer: respicere: et
memor sit aliquorū pho-
rū dicta sua pa^r tradidisse ruditer
sequētes dō philoſophi artificia
licet ordinate: subtiliter: et ornate
tradiderūt: que illi pa^r min⁹ artifi-
ciaſt et min⁹ vultus. et charitatis
corrigat nū⁹ bñ de i: ordiet cō-
fufe plata: ſupplicat q̄ deſunt: ſu-
pera ddat que alijs proſunt: ad il-
luſus honorem: in quo omnes ihe-
ſauri ſapiencie ſunt et ſcie q̄ ſolus
illuminat oēm hoīem venientem
in hunc mūdum. Jo. a. et hec ad
preſens ſufficiant de p̄dicato.

Sinto compendiosoquū.

Incipiunt capitula Brenilo
quij de philosophia siue sapientia
sanctorum ab eodem fratre Jo
anne valensi edit.

Huius Breniloquij quod est
de sapientia sanctorum sunt octo
capitula. videlicet.

Primum est: quid est sapien
tia diffinitio.

Secundum: de sapientia pnt
dicatur in malo: et qualis est illa:
et quot modis dicatur.

Tertium qualiter sapientia q̄
consistit in rerum cognitione est
dirigenda et ordinanda.

Quartum: que sit sapientia sa
ctorum proprie dicta.

Quintus quot modis dicatur.

Sextum: Qualis est sapien
tia sanctorum.

Septimum: ubi inueniuntur sa
pientia: et a quibus.

Octauum: De supereminen
tia sanctorum sapientum respectu
mundanorum in vita et opibus.

Incipit Breniloquium. De
philosophia siue sapientia scōp.

Et vani sint oēs
homines in qui
bus non est sapi
entia dei. Sap.
xii. In pōtra
ctatulo fuerunt
aliqua collecta d

vita philosophorum gentiliū: et
eorum dictis etq̄ exemplis: q̄

tamen non fuit in eis scientia dī
vera: nec gratias egerunt ipsi sū
mo creatori qui reuelauit illis ea
que nouerunt: euauerunt in co
gitationibus suis: et dicentes: se
esse sapientes: stulti facti sunt ro.
i. Stultus enim factus est homo
a sapientia sua. Hier. et ideo ex
pediens videtur: aliqua colligere
de philosophia siue sapientia san
ctorū: qui veri fuerūt philosophi
et vera philosophia illumina. pbi
losofari enim est amare deum
etiam sū Platonem: an Aug.
vlt. de ci. c. viij. Et quia facti fue
runt veri dei amatores: et veri
philosophi. vnde in laudez iusti
of sap. x. Dedit illi sapientiaz san
ctorum. hec enim est scientia que
qua anima illuminatur vera illu
minatione: de qua puer. xix. vbi
non est scientia anime non ē bo
num. Et q̄ in precedenti tracta
tu prosecutio facta est de philoso
phia sub nomine philosophic. ad
hic de ea prosequetur sub nomine
sapientie: que merito dicitur sciē
tia sanctorum. philosophia enim
est amor sapientie: et ita sapientia
ipsa dicit maiorem perfectionem
q̄ philosophia vbi nominio. vna
tamen sepe pro alia ponitur et su
mitur. Quia et o. sapientia aliquā
do sumitur in bono: aliquando i
malo in scriptura. **I**deo p̄o
videndum est: quid sit sapientia
in cōmuni diffinitio vel descri
ptio: et in cōmuni dicta id quod est

X

Y

Breuioliquiū.

cognitionis vel noticie. Et quia
hec sapientia est recte dirigenda.

¶ Secundo de sapientia vi sumi
tur in malo. Nam hec est exclu
denda et cauenda. **¶** Terno de sa
pientia prout sumitur in bono q̄
est appetenda. et inquirēda: que
est p̄bia sanctorū.

¶ Capitulum primum. Quid
sit sapientia.

Sapientia enī dicitur ab
eo qd̄ est sapere: ait *Ala*
gu. xij. de ci. x. n. Et quia

Z sapere aliquando d̄ngit in ma
lo: aliquando in bono: ideo sapi
entia sumitur sic: et sic. Diffinitur
autem vel describitur sapientia
in cōmuni: in q̄m est speculati
ua intellect⁹ multipliciter. Est. n.
sapientia cōprehensio veritatē re
rum que vere sunt: et q̄ sit imuta
bilitatem formentur aut *Boetius*
primo *Arismetice*: et *Quidifali*
nus libro de anima idem. **¶** Itē
sapientia est rerum diuinarum et
humanarum scientia et cognitio
ait *Zulius. iij. auscula. q.* **¶** Vel
sapientia est proprietas rerum diui
narū agnitio. ait *Macrobius li.*
primo. **¶** Sive veritas scientie
rerum sempiternarum ait *Quidifali*
mus de oriū scientiarū. Et
concordat cum *Augustino* q̄ ait
xij. de trinitate in li. q. sapientia ē
rerum eternarum intellectualis
cognitio: vel sapientia est bono
rabilissimorum scientia: cū *Pro*
pt. vel sapientia est nosse diuina

et humana: et eorum causas: ait
Sen. epistola. xliij. vel sapientia
est: semper idem velle: et ideo nol
le. ait idem *epistola. lvi.* Diffinit
autē multis alijs modis: vider
is prout non solum illuminat aspe
ctū. sed prout dirigit et informat
affectum: vt patebit infra.

¶ Capitulum secundum. De sa
pientia prout sumitur in malo.

Et quia sapientia aliquan
do sumitur in malo: vt
dictum est: quia est sapiē

tia terrenarum animalium et diabolicarū
que non est deservitum *Iaco. iij.* q̄
est declinanda et cauenda a san
cto: licet in ea gloriemur sapien
tes mundi. de qua bene *Bregio.*
moral. x. exponēs illud *Iob. xij.*
Deridetur iusti simplicitas. *Idu*
lia mundi inquit sapientia ē: cor
machinationibus regere: sensus
verbis velare: que falsa sunt. ve
ra ostendere. hec nunquam prudent
ia vsu a iumentibus scitur: hec a
pueris p̄cto dicitur. hanc q̄ sci
unt: ceteros sup̄bēdo despiciūt:
hanc qui nesciunt: subiecti et mini
di in alijs inuadunt: quia ab eis:
hec eadem dupliciter iniquitad
nomine palliata d̄ligitur: vñ mē
tis peruersitas et vanitas vocat.
Hec sibi obsequiis precipit:
honorū culmina querere: ad pres
temporalis gl̄ie vanitate gaudet
irrogata ab alijs mala multipli
cia reddere: cum viros sapie
tū: nullus resistens ab eis crede

Breuium virtutis possibilitas de-
est: quicquid per malitiam exple-
re non valet. hoc in pacifica bo-
nitate simulare. **Hec ibi.** Et hec
sapientia mundana: vel est ad ma-
lignandum sine nocendum alijs
q^{uod} potest verbo vel facto. **Idem.**
v. Sapientes sunt: vt faciant mala:
bene autem facere nesciunt. Vel
est ad voluptandum et delectan-
dum in delictis carnalibus. Et is
dicitur prudentia carnis **ro. viij.**
prudentia carnis: moris est. Vel
est ad querenda lucra et p^{ro}moda
mundi: et honorum culmina. Si-
li enim huius seculi: prudentis-
simo filijs lucra in generatione sua
sunt. **Luce. xxi.** Et hec omnes: n^{on}
sunt de sursum: sed deorsum. **¶** Et
prima pot^{est} dici deorsum. **¶** Se-
cunda aialio. **¶** Tertia terrena.
¶ Capitulum tertium. Qualiter
sapientia que consistit in cogniti-
one rerum est dirigenda et ordi-
nanda.

Prima autem sapientia. i.
que consistit in rerum co-
gnitione: dirigenda est et
ordinanda ad finem debiti. **Idem**
est ea abusu: tumore superbie in-
flato. Scientia enim inflat. **i. cor.**
vij. sicut cib^{us} indigest^{us}. **¶** **Idem** enim
ber. sup. Cant. omel. xxxi. Si-
cut cib^{us} indigest^{us} q^{ui} non habet
decoctionem generat humores
malos. et corripit corp^{us}: Si vo-
digest^{us} fuerit: nutrit: sic scientia
in stomacho memorie ingesta: si

n^{on} sit charitate igne decocta: hu-
mores malos generat. **¶** **Idem.** hu-
mores: sunt mali mores. Et si
scientie inflatio deicit dum extol-
lit. Obstatulum enim veritatis: tu-
mor mentis: quia dum inflat obnu-
bilat. **¶** **Orego. mor. xxiij.** super
illud **Job. xxviij.** Hoc est in quo
non es iustificat^{us}. **¶** Item con-
tingit: ea abusu. de ipsa presumen-
do et estimando habere maiores
sapientia: q^{uam} quis habeat. **Job.**
xxviii. Non audebit^{is} contempla-
ri omnes q^{ui} sibi videant^{ur} sapientes
vbi mora. **xxvii. in fi.** **Orego. ait**
Contemplari sapientiam dei n^{on}
possunt q^{ui} sapientes sibi vident^{ur}:
q^{uia} tanto ab eius luce longe sunt.
¶ **Oro ap^{ud} se humiles sunt.** Et ibi
bene de hoc **1^a 2^a 3^a 4^a 5^a 6^a 7^a 8^a 9^a 10^a 11^a 12^a 13^a 14^a 15^a 16^a 17^a 18^a 19^a 20^a 21^a 22^a 23^a 24^a 25^a 26^a 27^a 28^a 29^a 30^a 31^a 32^a 33^a 34^a 35^a 36^a 37^a 38^a 39^a 40^a 41^a 42^a 43^a 44^a 45^a 46^a 47^a 48^a 49^a 50^a 51^a 52^a 53^a 54^a 55^a 56^a 57^a 58^a 59^a 60^a 61^a 62^a 63^a 64^a 65^a 66^a 67^a 68^a 69^a 70^a 71^a 72^a 73^a 74^a 75^a 76^a 77^a 78^a 79^a 80^a 81^a 82^a 83^a 84^a 85^a 86^a 87^a 88^a 89^a 90^a 91^a 92^a 93^a 94^a 95^a 96^a 97^a 98^a 99^a 100^a**
disti hec a sapientib^{us} et prudenti-
bus. **¶** **Idem** conungi: ea abu-
s^{us}: ad sciendum inuoluit curiosi-
laborando: turpiter vendendo:
vel inamper exteri^{us} gloriano: ait
ber. sup. Cant. x. bi. 5. Qui inq^{ui}
apostol^{us} putat aliquid scire: stul-
tia fiat: vt sit sapiens. **i. cor. iij.** **Idem**
probat apostolus multis scientes
si modus sciendi nescierit scilicet
vt sciat quo ordine: et quo studio:
quo fine: quare: nosci o^{mn}es. **¶** **Idem** or-
dine: vt id p^{ri}us quod maturius
ad salutem. **¶** **Idem** studio: vt id ar-
dentius q^{uam} vehement^{er} ad amo-
rem. **¶** **Idem** fine: vt non ad huma-
nam gloriam: aut curiositatem:
aut simile: sed tantum ad edifica-

Breui loquiū.

Nonem sui et proximi. Sunt enim qui scire volūt et turpis curiositas. Sunt qui scire volūt et sciuntur: et turpis vanitas. Sūt qui scire volunt: et scientiam vādant pro pecunia vel honoribus et turpis questus. Et sunt qui scire volūt: et edificent. et hoc ē charitas. hec Ber. Sic ergo philosophi nobiles ordinauerunt philosophias ad morum correctionem: et philosophi sunt propter finem boni. Fini Augu. viij. de ci. vt. q. habet est in precedenti tractatu: ubi philosophi fideles multo magis debent philosophiam diuinam: siue sapientiam celis datam ordinare ad predicta: et ad gloriam dei: non presumendo de sapientia: nec extollendo: ne stulti habeantur apud deum. Dicentes enim: se esse sapientes: stulti facti sunt. ro. i. vt dictū ē. vt. n. dicit Gre. mor. xviij. super illud Job. xxx. Filij stultorum. et. Tanto quito amplius in terris stulti sūt: quanto conatur exte-rius sapiēs videri. Describit. n. sapientia a sapientibus: et intellectu prudens abscondet. Psal. cxi. Item ex quo philosophi nobiles volebant proficere esse sapientes sed philosophos id est sapientes studiosos: quod arrogantissimum erat: se sapientem profite-ri: vt dictū est in precedenti tractatu d. Pythagora: et Moderate quod dicebat se nihil scire: presumptio- sum est aliquibus nimis scienti

bus lactare: se sapientes esse. Id est finem consilium Apostoli. i. cor. xij. Si quis videt inter vos sapiens esse: stultus fiat: vt sit sapiens. Vbi Grego. moral. xviij. Si veraciter sapientes esse: atque ipsam sapientiam contemplari appetimus: stultos nos humiliter cognoscamus. Derelinquamus notiam sapientiam: discamus laudabilem simplicitatem. vnde et zacharias cum non posset videre iesū pre turba: ascedit arborem: sicut mori: vt eū videret. Luc. xix. Sicut mori enim ficus satua interpretatur: quod munda stultitiam humiliter eligunt: sapientiam dei subtiliter contemplantur aut ibi Grego. vbi beatus de hoc Cum magna ergo discreciō est hec sapientia dirigenda: et ordinanda: recte ea vtendo: et abusiones omnem precauendo. Item est sapientia ad seducendum erroribus: ad quam cauenda monet Apostolus cor. ii. Elidite: ne quis vos seducat per philosophias: et inanem fallaciam: et omnis talis sapientia est omnino exterminanda: quod non patitur se cum sapientia coniungere: sicut nec cum stultitia vera prout dicit Gre. mor. xviij. super illud Job. xxv. Absit otiositas: non est in me scilicet sapientia. Quia iniqua mens dum se esse sapientem carnaliter appetit stultitiam ad spiritualia se ostendit. Et ibi bene de hoc.

Capitulum quartum. Quod

Sapientia sanctorum proprie dicitur

De hoc est sapientia philo-

9 sophorum fidelium et recte
viventium: ac ea videntur

explicat bene Grego. mora. x. su-

per illud Job. xi. Deridetur iusti

simplicitas. Iustorum inquit sapien-

tia est: nihil per ostentationem fin-

gere: sensum verbis aperire: ve-

ra vi sunt diligere: falsa deuitare:

bona gratis exhibere: mala libe-

ritas tolerare: quod facere: nullas in-

surie elationem querere pro veri-

tate: contumeliam lucrum pu-

tare. Sed hec iustorum simplici-

tas deridetur: quia mundi sapien-

tia: praua virtus: falsitas cre-

ditur. Hec ibi. Nam dominus sa-

pientia fidelium deridetur: siue disti-

ngitur a sanctis multipliciter. Sa-

pientia enim est veritas qua cer-

nitur et tenetur summum bonum

ut Aug. ij. de libero arbitrio. vel

sapientia est recta via: ad verita-

tem ducens: ait Aug. ij. et Becha-

demitas. vel sapientia est mor-

um quo se ipse librat: et neque

excurrit in unum: neque ita il-

lud quod plenum est coarctetur

ait Aug. de beata vita. vel sapien-

tia est regimen vite humane. ait

Aug. de h. art. iij. Et ibidem.

Sapientia est quod in regno mentis:

omnia libidinis est subiugatione

pacatus. Et Aug. de unitate cre-

dendi. Sapientia est: cui inest quod

in homini sapientia inesse potest

et in homine deus similis

percepta cognitio: atque hinc co-

gnitioni vita morales congruen-

tes. Et ibidem. Sapientia est qui

ita deo mente coniunctus est: ut ni-

hil interponat quod separet. Et

sapientia est amor boni: siue amor

boni Aug. de spiritu et anima. c.

vij. Cui concordans. Bernardus

super Cant. omel. lxxv. ait. Sa-

pientia est amor: veritatis: et amor

boni. Ipsa enim ordinat: delibe-

rat: et moderatur. Et omelia. 50.

Sapientia est: per quam res sa-

pienter vi sunt: et sapientia est: cui res

sic sapienter: et res diligit sicut sunt

diligende: Et sapientia est: in sa-

pientiam agnoscere. Que quidem

sapientia est de munere dei: et ali-

idem omel. xx.

¶ Capitulum quintum. Quot mo-

do dicitur sapientia.

¶ Ecce autem sapientia si-

delum sic dicitur: et cum

e alijs modis describitur

sanctis: nihilominus dicitur de-

terminative varijs modis. Est. n.

sapientia fidelium veritas fidelium

dubitata. Job. i. Boves arabum

et asine pascebantur. Ibi mor. ij.

Bre ait. Sapientia nostra fides

est: propterea ostendunt: nisi credi-

derimus non intelligimus. Ibare. vij.

¶ Item aliam litteram. ¶ Item secun-

do modo dicitur sapientia ferial

da charitas: quod illuminat: ait Au-

go libro. iij. de archa Noe. Cha-

ritas inquit est sapientia: quia per

eam gustamus deum: et gustando

N

O

D 2

Breuior loquū.

cognoscimus. Gustate inquit et videte. Qui enim diligunt in lumine manet. I. Jo. iii. ¶ Tertio modo dicit sapientia pietas siue cultus dei: ait Augu. xliij. de ci. in h. Et idem epistola. xxviii. et de spū et anima vbi. s. Qui quidem cultus appropriatur firmitati spei.

P

¶ Item sapientia dicit q̄nto modo humilitatis veritas: ait Greg. mora. xxvii. parua stultitia angelicis corda est. vera et o sapientia hominis. humilitas sue estimatio: quam si quis magna sapiendo deseruit corpo vehementer desipit. Job. xxxiiij. Quis est iste inuoluens sententias sermonib⁹ imperitis. Quod exponit Greg. de presumptibus ob suaz sapientiam. ¶ Item sapientia dicitur quinto modo filialis amor. Job. xxviij. Timor domini ipsa est sapientia. et recedere a malo intelligentia. Eccl. i. primo. Plenuudo sapientie timere deum. Unde Bernar. super Cant. ome. xxiij. Cognitio n̄ facit sapientem. sed amor q̄ afficit. ¶ Item sapientia dicitur sexto modo observantia mandatorū dei vel perfectibilitas. Deut. xviij. hec est vera sapientia et intellectus coram populo: et audientes precepta hec dicat. En populus sapiens et intelligēs. Et sapientes sic dicte competunt descriptiones sapientie dante ab Augu. q̄ sapientia est modus animi: vel regimen vite humane. ec. vbi. s. ¶ Item sapiē

Q

tia dicit septimo modo ut tactus est sapor boni. Dicitur enim sapientia a sapore. Recta enim estimatio rei cum vero sapore: perfecta sapientia est. Et sapientia est cui res sapienti vti. s. sicut dictum ē. omnia enim distinguere: sapientia est: ait Sen. epistola. lviij. Sapientia omnia estimabit: et vix sapienti notum est. In res quolibet taxanda sit. Spiritualis enim iudicat oia. i. cor. ii. q̄ super oia est: ait Aug. illud exponens de vera rel. c. vi. Et hac sapientia solum predictus est q̄ est a deo diuina gra illuminatus. Tali enim sapienti res diuine et diuine: humane et humane: et sic de aliis: q̄ res diligit ut vili gende sunt. Almor enim boni: sapientia est: ut dictum est. ¶ Item sapientia dicitur octauo modo: scripture sacre: et archanorum et occultenta cognitio siue intelligentia recta. In ipsa enim cōmetur omnis sapientia. Et ad hanc inuitat Salomon in libro suo. Sic p̄ uer. i. Sapientia forte predicat. et. et consequenter quasi per totum. Sap. vi. Clara est: et que nunq̄ marcescit sapientia. Eccl. p̄mo. omnis sapientia a domino deo ē. Et sepe poss. Hanc sapientia cōmendare vel describere sup̄ sedes quia superfluum est. ¶ Item sapientia dicitur nono modo: vita excessiua i aspectu hominū mūdatorū: et in adimplerone diuinorum consiliorum: quales sunt

T

B

V

S

vita apostolorū: et eius sequacū
 De qua sapientia. i. cor. iij. Si qd
 videtur inter nos sapiens esse in
 hoc seculo: stultus fiat: ut sit sapi
 ens. Super qd Gre. mor. xxvij.
 In fi. Quid in hoc mundo stultus
 ē amissa non querere: possessor
 rapientibus relaxare. nullam pro
 acceptis iniuriam redere: uno et
 adiuncto alius patientiam prebe
 re. Sequitur. Per hanc sapiēz
 stultum per contemplationis lu
 men sapientia dei quasi in transi
 tu videtur. i. cor. ij. Quod stultus
 est dei sapientia est hominibus.
 Nec fuit sapientia et philosophia
 antiquorum patrum. De qua lo
 quitur egregie Criso. sup. Mat.
 omel. viij. ante si. loquens de illis
 vera inquit philosophia et celis
 digna ipsa est: que per piscatores
 est annuntiata. Sequitur. Mox
 quidem in sacris hymnis viem
 bo in orationibus: et manū ope
 ribus consumunt: aplicū implen
 tes zelum. Et post. Non min⁹ vi
 ris plantantur etiam mulieres. Co
 mune enim eis et viris est bellus
 aduersus orabolas et potestates
 et mulieres viris magis certe sūt
 multociens: et preclara trophæa
 statuerūt. Et exemplificat ibi de
 beato Antonio: et operibus eius
 et etiam prophetis: nec non et de
 alijs sanctis tam in nouo qm in
 veteri testamento: qui summam
 phiām demonstrauerunt. i. vbi
 et euangelice excessiua perfectio

nem. De cōsimili et philosophia
 predictorū. Idem omel. xlij. an
 te si. Nec est summa aro: sic oia
 contemnere propter deum et pau
 peribus elargiri: qd tali arte pstru
 untur ergastula id est edificia: si
 ue tabernacula celestia. et ibi m
 tum de hoc. Idem super Mat.
 omel. pima. Alma multuz xpi
 non sunt ex choro et ferro pstru
 cia sed ex veritate: et iustitia: fides
 et philosophia. Hac enim philo
 sophia contempserunt sancti pa
 tres omnia delectabilia: sustinue
 runt omnia terribilia: desiderā
 uerūt sola celestia. Job. i. Scidit
 vestimenta sua vbi Gre. mor.
 ii. ante medium. Nonnulli ma
 gne constantie philosophiam pra
 tant: si discipline asperitate corre
 pti: actus verborū dolorisqz nō
 sentiant. Nonnulli in moderato
 dolore commoti i excessu lingue
 dilabuntur. Sed quisquis veraz
 philosophiam tenere nitur: ne
 cesse est: ut inter utriqz gradiat.
 Non enim est pondus vere vir
 tutis insensibilis: et cordis. Rur
 sum virtutis custodiam deserit q
 dolorem verberum ultra qd ne
 cesse est sentit. Adtra ergo sapien
 tia et philosophia sanctorum pa
 trum. Q. Item sapientia vici de
 cimo mō suspensua. Et de hac
 philosophia sanctorum bene lib.
 pto hyssorie in parit. c. xi. Abi
 dicatur. vltissima res ad homines
 venit scilicet philosophia mona,

X

Y

D N

Breviloquiū

ebrius que valentē artis studia
desperit. Et hec conuersatōe mi-
randa naturalis simplicitas prudē-
tia docet omnia que nequitiam
pertinūt: et que operantur vilita.
Non predicat virtutem: sed ma-
gis excercet: nihilo appendeo hu-
manarū gloriarū: vilitatē resistēs
passionibus anime: neq; nature
necessitatib⁹ se subdit: nec corpo-
ris infirmitatē succumbit: diuine
mentis virtutem habens: semp
contemplatur omnium creatorē
Sequitur. Patientias et vites
alias meditantur: et q̄tum nature
humane possibile est: deo vicina
esse: velut in transitu vitæ præse-
ntibus. Et post. Cum sit rationa-
lis: omnem motum irrationales
fugit: passiones anime et co-
poris deuincit. Huius autē elegantissi-
me philosophiæ magistri fuerūt
Desiras et Ioannes baptista: ut
quidā dicunt. Philo enim pietas
gothico refert: suo temporibus
vndiq; egregios hebreorum in
quodam predicto circa stagnū mo-
riton in colle posuit philosophā-
tes: habitaculū coram et cibos
et conuersationem talem inducit
qualem et nunc apud egyptiorū
monachos esse cōspiciunt⁹. Scri-
bunt: deo pctio abrenunciāsse
per mitionibus cū muros habi-
tare in agris: domos eorum esse
sacrarīa: que nūc monasteria nū-
cupant diligētē psalmis et hyni-
nis placare diuinitatem: et an lo-

lis occasum non gustare cibum.
Alios per tres dies et amplius ce-
terisq; dieb⁹ et ino semper: et fan-
gulnem habentibus abstineret
Cibis eis esse panis et salis: et flo-
pis et potū aque. ac multas eis co-
habitare seniores virgines. ppter
amorem philosophiæ. Hec ibi.
Ebi et multa alia egregia narran-
tur: et specialiter de magno Antio-
nio. Que quia exemplaria sunt
volentib⁹ philosophari dicta phi-
losophia cetera quedam subseri-
bantur. Aut enim ibi: p beatus
Antonino ppter reliquos orpha-
nos donauit agros conuicaneis
aliāq; substantiā distrabens: pre-
cium pauperibus erogauit. Stu-
diosi estimans philosophi: nō so-
lum semetipsum spoliari pecunia:
sed eā dispēsa: perspicue: iūctus
veria et tutis. et ptes zelabat vni-
uersorum probano virtutis: sua-
uent fieri consuetudines: et primo
fuerit difficultis modus: et tāq; Re-
per incipiens aliquid innotabat
Erat cetera eius solus panis et po-
tis aqua: prandij temp⁹ solis oc-
casus. Frequenter duos dies et am-
plius sine cibo manebat vigilā-
bat ut ita dicam iugi nocte: et ora-
tionibus coniungebat vici. Si
soninus incoheret: stando pan-
tulam dormiabat. Pleniūq; pa-
nimento iacens: solā terrā stratis
refectionis habebat. Sequit. Qu-
it gramo colloquētib⁹ secū si-
ne vlla tristitia. Et q; qui cum co-

disputarent certatim. questiones
inferrent: sedabat contentionem
strepitum temperabat: mores q̄
si quadam regula componebat.
Etiam beatitudinem in cultura
dei: et legum eius observantia vi-
tebat. Scipium discere. et secū
ponere rationem eorum que ges-
serat die noctuq̄ solebat. Erat la-
bonosus: et maxime pro solatis
oppressorum. quorum grana. se:
de veniebat ad civitates. Pluri-
mū vlt compellente cogebant: euz
legationibus tangi apud iudices
et magistratus: quorum singuli vel
videre eum: nūq̄ egregium re-
siderabant loquentemq̄ audire:
et precipienti parere erat gloriosū
Qui cum talis esset: studebat in-
ignosci et latere per heremū. Si
necessitate faciente venisset ad ci-
uitates: disposito negotio: ad re-
sertum continuo reuertebat. Plu-
seco dicebat per humectam sub-
stantiam nutrire: monachis orna-
tum fore solitariam vitam. Et sic
illi: terre tactu tabesunt: sic glia
monachorum: ad vrbes accede-
do sedatur. hec ibi. Tibi et multa
egregia dicuntur de ipso et disci:
pulis eius: sicut de Paulo sim-
plici. et Theodoro: et Elmone egi-
ptio. Discipulorum enī Antonij
studium fuit vitam habere: et vi-
ci ibi. Similiter: de philosophia
variosa predictorum narrat. Et hi
lo predictus: sicut recitatur eccle-
siastice psiloue l. i. c. viij. Philo-

inquit. et abstinentibus apud egi-
ptū in libro quem de theoreta vi-
ta insulauit viros cultores: et cul-
tricos seminas appellauit: hac de
causa: q̄ venientibus ad scolas tā
q̄ rudes et agrestes excollerent:
vel q̄ erga dei cultum: pura et in-
tegra conscientia pduraret. Id
mo enim facultatibus omnibus
renuntiabant: deinde omnes vlt
te eius sollicitudines abiaciebant:
et extra vrbes egressi: in hominibus
vel quibusq̄ agellis debebat. In
multis inquit orbis partibus est
hoc gen^o hominū: sed in egipto
l. maior copia: precipue circa Ale-
xandriam. Regio enim est: phie-
niagio q̄ fructib⁹ opposita. Si-
quit. Eib oru vlt vsq̄ ad vespe-
ram omne eis spaciū in studio-
rum exercitijs ducitur: quib⁹ ad
phiā diuinā per sacra lraa
tribuant. Continentias velut sū-
damentum quoddam in animis
collocant: et ita deinde reliquis
super hāc virtutes peragunt edifi-
ficare. Tibi potumq̄ nullus eo-
rum capiti ante solis occasus: tem-
pus. sicut cum philosophie stu-
dia curam et corporis: tam no-
cte sociant. hec ibi. Tibi et mul-
ta alia de predictis. Et Similiter
h. i. c. iij. narrat de sic phanib⁹.
f. de Sacario et alijs. Et Simi-
liter Johannes Laffian⁹ in col-
lationibus suis narrat de consi-
milibus. In quarum prima p-
sequitur de habitu monachali

Breuiologium.

Ili. In secunda, de modo canoni-
co nocturnarum horarum in psal-
modia. In tertia: de modo cano-
nico diurnarum orationum. In
quarta, de institutis renundatio-
num. In quib⁹ collationib⁹ ⁊ cō-
sequenti⁹ recitat de sapienti phy-
losophia sanctorum patrum. Si-
militer in tractatu. x. collationum,
in quart⁹ q̄ta dīc q̄ maxima pō-
intelligitue est scire qd̄ nescias.
Similiter in tractatu. vii. collatio-
num in quar⁹ septima dīc q̄ q̄-
q̄ hominū arto peritiam atq̄
concupiscit: nisi omni cura ⁊ vigi-
lia: et se discipline studio inan-
cipauerit: ac perfectorum magi-
strorum illius precepta ⁊ instituta
seruauerit: frustra in omnibus
venit. **K**oulm⁹ Inquit ad hec lo-
ca venisse aliquos: cognoscendi
nūi gratia monasteria fratru. nō
ut has regulas ⁊ instituta suscepi-
rent. Quibus exprobari solet: q̄
nō sui profectus gratia: sed ruitū-
de egestatis estimati sunt provin-
cias comessisse: cum nec ieiuniorū
morem nec psalmorum ordinē:
nec indamentorum habitu per-
mutarent. hec ibi. ¶ Quis autē
sapientie virtute alphabetum: ⁊
etiam fundamentū est humili-
tas. Et inde in vna parrum. li. i. c.
de humilitate: ait abbas Eresen⁹
cuz ab eo querebat frater: quomo-
do rusticum istum de cogitatio-
nibus interrogas: qui tante eru-
ditionis in latina ⁊ greca lingua

es: Cui ille. Illas eruditiones ap-
prehendi. sed alphabetū huius
mundum discere potui. Etenim
ubi humilitas ibi sapientia puer.
x. contemplatio domini Jesu ⁊
speculationis simplicitudo. In ipso
enim sunt omnes thesauri sapie-
tie ⁊ scientie absconditi. Col. ij. Et
ipse ē fons omnis sapientie. Ecc.
i. fons sapientie verbum dei ē ex-
cellis. Ipsum ergo contemplari
⁊ de ipso meditari: ad eū aspirare
⁊ anhelare est sapientia sanctorū
contemplatio: ⁊ sicut ait Ber.
super Cant. Omel. xliij. sup illō
fasciculus mirre dilectus meus
Hec mea inquit subitior: inten-
tioꝝ philosophia scire Jesu. Et
Omel. ix. Vulgo fontius ⁊ flumi-
nus mare est: virtutum ⁊ scientia-
rum domin⁹ Jesus: deus scien-
tiarum ipse est. Si quis collet in
genio nūc eloquio: si quis mod-
bus placet. inde est. ⁊ hesari enī
sapientie ibi absconditū sūt. Et ibi
bene de hoc. Et dīmel. xv. Nec
effusum nomen tuum. Si scribā
non sapit mihi nisi legero ibi Je-
sum. Si dispuent aut conferant
nō sapit mihi: nisi sonneru ibi Je-
sus. Et ibi bene de hac sapientia
⁊ philosophia gloriabatur Apo. i.
cor. ij. Nihil inquit iudicari me
scire inter vos: nisi xpm̄ Jesum
⁊ hunc crucifixum. Hec autem
sapientia abscondita est ab ocu-
lis vultus carnaliter: Job. xxxij.
Ibi inuenitur sapientia: ⁊ quae est

N locus intelligentie: Abscondito
est ab oculis omnium videntium
Abi Grego. mor. xviij. Quisq[ue]
sapientiam q[ue] deus est videt. huic
vite fundit[ur] motus: ne ei[us] amo
re teneat. Nullus quippe tam vi
det qui carnaliter vivit. Exodi.
xxxij. Non videbit me homo &
vivet. Et ibi bene de hoc. Abba
gna ergo & mira sapientia & phi
lophia sanctorum dictis modis.
¶ Caplin sextum. Qualis est sa
pientia sanctorum.

Et enim ipsa sanctorum
sapientia origine celestis
sue celsa. Et est multi
simitate varia. Jacobi. iii. Que
descendit est sapiētia: quo ad pri
mum pudica pacifica. quo ad se
cundum. Ipsa enī est que descen
dit a fonte vite. s. Iesu xpi qui est
fons vite. & magister vite & virtu
tis: Imo ipsa vita & veritas. ego
inquit sapientia. sancta effudi
flumina. i. dictarum sapientiarum
fluenta. Ecc. xxvij. Et enim dicit
Cōmentator. s. abba super ange
licas dicitur. c. i. Sapientia gen
tium ascendit de sensu in ratiōem:
de ratiōe in intelligentiam: nec vi
tra progreditur: sed in speculo fi
nit. Sed ista descendit in seraph
mētē: & deinde ad inferiores de
scendit. Et de hoc Greg. ij. Ma
gnalia: dictam auctorit[em] itē expo
nens: dicit q[uod] pudica est ista sapi
entia: q[uod] caste intelligit. pacifica:

q[uod] per elationem minime a pro
ximorum societate distinguit: & sic d
alio. Et pudica est per spiritum
sapientie: pacifica per spiritum in
tellectuorum: sic de alijs spiritus dis
ferentia: de quibus Iai. xi. Red
dēdo singula singulis: In illa eiz
est spiritus intellectus virtus &
multiplex. Sap. vi. Item hec sa
pientia est potestate virtuosa. Sa
pientia enim confortat sapientes
super decem principes civitatis.
Ecc. vij. Et hoc ideo: q[uod] comun
gu homines deo: & firmat in deo
Abi. vi. Similabo etiā viro sa
pienti &c. Item hec sapientia est
excessu eminentissima. effectus
saluberrima: & rarissima cum in
presentia: q[uod] concupiscentia sa
pientie perducit ad regnū. Sap.
vi. Job. xxvj. Non appendet argē
tum in comparatione illius. i. sa
pientie sanctorum: prout dicit ibi
Greg. mor. xviij. Et de pul^o cō
mendatione & effectib[us] Salomō
in libro suo quasi per totum. p
uer. iij. Preciosior est cūctis opi
bus. Sap. vij. Nec comparari il
li lapidem preciosū: quoniam om
ne aurum &c.

¶ Capitulū septimū. Abi &
a quibus hec sapientia invenitur
¶ Si autē invenitur hec
sapientia: & a quib[us] & q[ui]
luer. Job. xxvij. Nescit
homo precius eius. Sequit[ur]. Nō
invenitur in terra suaver viven
tium. Abulius dicit. Nō est in me

Breui loquii.

et mare loquitur: non est mecum.
 Quod exponit Greg. mor. xvij.
 de superbia et cupido: a quibus
 hec sapientia abscondit. **Barth.**
 xi. Abscondisti hec a sapientibus:
 et prudentibus etc. Inuenit aurem
 ab animabus sanctitate puris et
 mundis: et sic sub deo ordinatus.
 In animas enim sanctas se tras-
 fert. Sap. vii. Eccl. ij. Fili concu-
 piscens sapientiam: serua iustitiam
 et deus prebebit illam tibi. **¶** **Beatus**
 inuenitur ab animabus elevatis
 a mundi tumultibus et sollicitu-
 dinibus Eccl. xxxv. us. Sapientiam
 scribe tempore vacillantis: et qui-
 minorabitur actu sapientiam per-
 cipiet quia reuelabitur sapia. **¶** **Beatus**
 inuenitur ab animabus humiliter
 et virtuosus. Talibus enim reue-
 lat deus sapientiam suam. Et beatus
 humilitas: ubi sapientia. puer. xi.
¶ **Item** inuenitur ab animabus
 deuotione seruicis: et contempla-
 tione eleuatis. Sap. vii. **¶** **Primum**
et dicitur est in se sensus: inuocauit et
 venit in me spiritus sapientie. **¶** **Pa-**
ter ergo huius sapientie inexpli-
 cabilis eminentia. Unde et omnia
 que dicta sunt in precedenti tracta-
 tu ad commendationem philoso-
 phie humane: per primo et verius
 competit huic vere sapientie: **¶** **Non**
hec ad presens de eius comenda-
 tione sufficiant.
¶ **Capitulum octauum.** De su-
 pereminencia sanctorum sapien-
 tiam respectu mundanorum in vi-

ta et operibus.

¶ **Eminentia** et o sapien-
 tiam: hac saluifica sapie-
 tia predictorum planum
 est. Ipsi enim sunt veri philoso-
 phi. i. amatores vere sapientie. **¶** **Si**
 enim philosophus est cognitor:
 amator: et imitator dei sui. **¶** **Pla-**
tonem: prout ait Aug. viij. de ci-
 uili. Cum predici sapientes sint
 tales in rei veritate: ipsi sunt phi-
 excellentiores incomparabiliter
 omnibus phiis mundano. De q-
 rum excellentia legitur in vltis pa-
 trum. lib. ij. **¶** **Ubi** de patientia san-
 ctorum. ubi dicitur quod phiis venerant
 probare monachos: et unus mo-
 nachus bene induratus venit. **¶** **Qui**
 philosophi. **¶** **Item** hic. **¶** **Et** ille in-
 dignatus iniuriam eos agrestes et
 transiit autem alius monachus
 genere rusticus. **¶** **Qui** dicunt. **¶** **Et**
 monache male senex venit hic.
¶ **Qui** cursum venit. **¶** **Et** ceperunt
 illi alapa dare. **¶** **Ille** vero alia mag-
 xilla prebuit. **¶** **Et** illi adorauerunt
 eum dicentes: monachus est iste
¶ **Et** interrogauerunt. **¶** **Quid** vos
 nobis plus facitis? **¶** **Respondit** una-
 nimiter: corpora castigatis. **¶** **Sic** et nos. **¶** **Et**
 ille. **¶** **Nos** in gratia dei speramus
 et mentem nostram custodimus
¶ **Et** illi. **¶** **Dec** nos custodit non pos-
 sumus. **¶** **Evidenter** ergo patet su-
 pereminencia perfectioris philo-
 sophorum fidelium et diuinorum
 respectu mundanorum quia ipsi cu-
 stodiunt mentem ab interitu

De ordinationibus necnon et exte-
riorem hominem ab exterioribus
pauca tribus ex vera credulitate
in verum saluatorem ob spem vi-
te eterne. Philosophi vero et si ex-
terius continerunt se ab exte-
rioribus imperfectionibus. non ta-
men interius ex fide purificati:
nec ob spem vite eterne. Et de ex-
cessu istorum verorum philosophum
respectu aliorum Tertullus dispu-
tans contra aduersarium c. xl. et
post multum: ubi ait. Caduere sa-
tis. Eadem philosophi monent et profi-
tentur. Innocentiam iustitiam: pa-
tientiam: sobrietatem: pudicitiam
sicut christiani. Siquis. Quos er-
go christiani excellunt philosophos
Inimice ait Tertullus. philoso-
phi affectant veritatem: et affectu
do corumpunt: quia gloriari captant
Christiani vero appetunt et integre
stant: et saluti sue curant. Non ne-
que de scientia. neque de disciplina
vi putas equamur. Loquitur enim
ad aduersarium. Et idem. Vnde
philosophorum demonia non su-
gat. nec adducunt ad passionem sa-
crificare nolentes sicut christiani
Si de pudicitia prouocemur: si-
militer patet excessus. Quia lego
partem fuisse Thuce in Socratem
corruptorem adolescentium. Secum
feminam non mutat christiano.
Vnde et Phicenez meretricem
Diogenis supra recombentis ar-
dorem substatem: Eludio et quod-
dam Spegoppum de Platone

scola i adulterio perisse. Chastus
vero sicut soli masculina nasci-
tur. Democritus excecando se: quia
mulieres sine concupiscentia as-
picere non posset. et dolere si non
esset potius in continente emen-
dationem proficeretur. Et christianus
salus oculis feminas non videt
animo aduersus libidinem cecus
est. Si de probitate defendas: ecce
latulento pedibus Diogenea
superbos Platone thoros alia
superbia peccat. Christianus nec
in pauperem superbit. Si de mo-
destia certem: ecce Pythagoras
apud Tyrios: Zenon apud puen-
nenses tyrannidem affectant: Chri-
stianus vero nec curat. Si de
equanimitate congregiar: et igitur
quo Apetronco inoptant: quia le-
ges et latrones emendassent christi-
anus etiam datus gratia agi
Si de fide comparem. Anaxago-
ras depositum hospitibus bene-
gauit: Christianus etiam extrane-
is fidelis dicit. Si de simplicitate
consistat: Aristoteles familiarem
suum hermiam turper loco exco-
dere fecit. Christianus nec inuul-
cum etiam ledit: Idem Aristote-
leo tam turper est Alexander re-
gendo potius adulans: quam Pla-
to aurum Dionisio grana vendi-
catur. hec ibi. Et sic de aliis quod
ibi enumerat: et dicit igitur ma-
nifestare intendit supereminend-
am fidelium perfecte in christo
credentium respectu philosophum gen-

Breviloquii.

X
 illum. Deinde opponit ibi: qd vi
 cet aliquis: citam ex nostris exci
 dere quosdam: a regula discipline
 .s. & peccare: & mala facere. Est qd
 bene soluit. optales. s. male facientes
 dñm iude hñt christiani apud
 nos. Philosophi vñ etiam cum
 talibus factis in nomine & hono
 re sapientie perseverant. Quasi di
 cat. Christiani peccantes manet
 in honore: qd in tales. Sed et
 et philosophi manentes in suis
 maleficiis honorant & sunt in ho
 nore suo. & ibi bñ d hoc ¶ Qua
 liter autem perfectiones que fue
 runt in philosophis vmbrales.
 s. in bonis vides ino: mundi con
 temptis & despectis passionum
 interiorum edomato: & sic de ali
 is que sunt emetata in pcedē
 ti tractatu fuerunt & sunt in phis
 xpianis hz veritatem satis patet
 ex dictis. Vñ enim fuerunt & sūt
 pleni spiritu sancto qui discipline
 effugit fictum sap. 4. Et de cōpa
 ratione philosophorum mundano
 rum respectu diuinorum: & de ex
 cessu istorum respectu illorum bene
 Aug. xviij. de ciui. c. xl. Vbi ait qd
 Y Anaxagoras reus factus sit: qd
 solem dicit lapidem ardentē: ne
 gans vñq; deum: In eadem ci
 uitate Epicurus floruit. non cre
 dens. solem esse deum: sed nec et
 bonem. Vbi Aristipus in volu
 pte corporis suum bonū po
 nens: Vbi Aristoteles vñte ani
 mu potius bonum beatū fieri al

seuerano: & similiter d adse phis
 varia opinantibus de quibus lo
 quimur ibi. Et illa ciuitas alla res
 publica: illi tractate quibus cre
 dita sunt eloquia dei: nullo mo
 do pseudo philosophos cum ve
 rio phis paritate lumine consti
 derant. Sequitur. Ipsi etiam erant
 philosophi. i. amatores sapientie:
 ipsi sapientes: ipsi theologi: ipsi do
 ctiores pbiana ac pletatis. Qui
 cumq; fin illos sapunt: & virtutis
 fin homines sed fin deum qd
 eos locutus est sapuit. Vbi. Si p
 hibitum est sacrilegium. deus p
 hibuit. Si dictū est. Honora pa
 trem tuum &c. Deus iussit: & cete
 ra huiusmodi. Non enim hec ora
 humana: sed oracula eterna su
 derunt. hec ibi. Ex quibus mani
 festa est excellencia philosopho
 rum: & similiter eminentia sue sa
 pientie: qd diuina phis est respectu
 sapienter: illorum autem: huma
 na est. Diabolica ergo sapientia &
 terrena & aialia sunt exterminan
 de: humana est ordinanda & di
 rigenda: diuina appetenda & acq
 rendenda: que amicos dei & philoso
 phos constituit: Sapientie. vij.
 Et hec ad presens de istis suffici
 ant.

¶ Explicit tractatus de sapientia
 Sanctorum

¶ Incipit Breviloquium de vir
 tutibus antiquorum principum
 & philosophorum eorum a Seneca

Joanne valensi: ordinis fratrum
Minorum. Prologus.

Domini misericordia et veritas
custodiunt regem
prover. xx. Imo
quatuor fuit
Cardinales scilicet
Prudentia: Et

peritia: Fortitudo: et Iustitia sunt
quasi quatuor columnae: siue quatuor
posse: quibus predictus libro
nos roborat: ideo d. predictio vir
tutibus aliq. narrationes exempla:
res et persuaasione ad utilitatem pre
sidentium et instructionem in libro
no residentium subserbant: pro
ut continent in gestis potentum:
sive sapientum: et mundi philoso
phorum: Nam exempla sancto
rum sufficienter patent in gestis
eorum: et hystoria sacrarum scri
pturarum.

¶ Caplm. primus. De iustitia in
possidendo.

¶ Non tam aut iustitia est vir
tutis preclarissima: et in
ipsa est oia virtus: prout
dicit philosophus: Libi. v. Pro
pter quod dixerunt philosophi ipsam iu
stiniam habere vultum aureum:
verat libi Commentator: ideo p. lo
premittunt exemplares narratio
nes de iustitia regum et sapientum:
Remora enim iustitia quid sunt
regna nisi magna latrecinia. Et
la rocinia sunt sua regna. au. Ali.

gu. li. de cl. c. lliij. Introducens ex
plum de Alexandro et Terrato:
de quo exemplo planius et plene
narrat li. ij. de nugis philoso
phorum ubi d. q. cum Terra
ta esset deprehensus Alexander
interrogaret: propter quod habe
ret mare infensum: rudi libera co
tumacia. Propter quod tu es be
terrarum. Sed quia id ego facio
vno nauigio: latro vocor: quia tu
magna classe factus: dicor: impe
rator. Si solus capto sit Alexan
drus: Si ad nutu Dionidis:
populi famulentur: tu. Dionides
Imperator. Et vocabat enim Ter
rata Dionides. Nam quantum
ad eam non differunt: nisi q. de
terior est qui capto improbus: q.
qui iustitiam abiecit: de se: q.
manifeste impugnat. Ego q. de
ego fugio: tu psequeris: Ego eas
viresq. veterora: tu contemnis.
De fortune iniquitas et rei fami
liaris angustia: Et fastus uolera
rabilis et terribilis cupiditas fo
rem facit. Si fortuna manesce
ret: fierem forte melior. Et tu q.
fortunator: nequior eris. Adra
tus Alexander constantiam ho
minis eum meritis arguens: et
perferat inquit: an saturus sis mel
ior. Fortunam mirabor: et non ei
am q. quod deliquit: sed tuo mo
ribus ascribitur. Eumq. fecit: mi
litem ascribi. ut posset exinde salis
legibus militare. Ex quo patet q.
iustitia debet esse regum in possi

C

Breuilōquii.

Dendo. Item debet esse in eis pa-
tencia in sustinendo iustas inere
patiores. Item beniuolentia be-
nefaciendo eis qui uel te arguunt
¶ Capitulum secundum. De in-
stia in statuendo leges iustas.

Item debet esse iustitia i
regnantib⁹ iustas leges
statuendo: et ut obseruen-
tur diligens studius iugiter labo-
rando. Unde narrat Erog⁹ pō-
petu⁹ libro. iij. de Ligurgo: q⁹ cū
statuisset mandata et leges: q⁹ or-
ra Lacedemoniis videbant: au-
ctorem eorum Apollinem Del-
phicum fingit: et se simulans pro-
ficiat ad oraculum Delphicum:

E obligauit iuramento ciuitates: ut
nihil in legibus illis mutaret: an-
q̃ ipse reuerteretur. Quo facto:
sunt ad Cretam: ubiq⁹ perpetuus
elegit exilij: ut dicte leges obser-
uarentur. Hōiēs vō iossa sua
abici in mare pcepit: ne si repor-
tarentur: ciues soluerent iuramē-
tum: et timentes se ab illo solutos
Et nota: q⁹ Delos est insula ubi
erat templum Apollinis: et locus
diuinationis: prout dicit conuen-
tator. eth. 4. Unde dicitur Apollo
Delphicus. Et q⁹ dicte leges erāt
bonestētiō hic subscribantur.

¶ Prima lege populum in ob-
sequium principis: et principes
ad eorum iustitiam informauit.

¶ Secunda lege parsimoniam
omnibus suisq⁹ estimāō labo-
rem multae assiduae frugalitatis

consuetudine faciliorem fore.

¶ Tercia lege: emi singula non
pecunia sed merum compen-
satione iussit.

¶ Quarta lege: auri usum velut
omnium scelerum mater sus-
tulit.

¶ Quinta lege: administratio-
nem reipublice per ordinem
diuisit. Regibus potestatem bel-
lorum: magistratibus iudicis:
et annuo sanctione: Sena-
tu custodiam legum: populo
eligendi et creandi quos uellet
magistratus permisit.

¶ Sexta lege: omnes fundos in-
ter oēs equaliter diuisit: ut eā
patrimonia nemini alij po-
tentiores redderent.

¶ Septima lege: conuiuari om-
nes publice iussit: ne cuiusq⁹
delitie vel luxurie: in occulto
essent.

¶ Octaua lege: iuuentib⁹ nō am-
pli⁹ una uelle in toto anno vi-
permisit.

¶ Nonā lege: pueros puberes
nō in forum sed in agrum de-
duci iubet: ut primos annos nō
in luxu sed in opere agerent.

¶ Decima lege statuit: virginēs
nubere sine dote.

¶ Undecima lege iussit: ut vi-
res legerentur non pecunia.

¶ Duodecima lege: maximum
honorem non diuitem vel po-
tentum: sed pro gradu etat⁹ se-
num esse voluit. Illib⁹ autem
vlla dicit⁹

illa diciturum legem in alios ipse
sanctum: cuius ipse primus docu
mentum non daret.

¶ Capitulum tertium. De obser
uatione legum.

¶ In antiquis etiam regibus
fuit mira severitas iustitiae
pro legibus custodiendis.
¶ Alio aut. Et al. libro. li. vi. q. zeleu
cus: urbe & ueritatem ab eo salu
berime legibus manna: inter q̄s
erat ut a se statutum: q̄ depre
hensus crimine adulterij: viroq̄
oculo priuaretur. Et q̄: cum ei
filius esset in tali crimine depre
hensus: ei tota ciuitas in hono
rem patrias necessitate pene ado
lescensulo remitteret: aliquādiu
repugnauit. Et al. vltimam: popu
li precibus victus: suo prius de
inde filij oculo eruto: visum vidē
di veritatis reliquit. Debitus suppal
cij modū legi reddidit eḡtas: ad
mirabili tempore se inter mille
ricordē patre: iustitiam legis latorē
p̄tē. ¶ Ibidē narrat d. karido.
q̄ cum lege cauerat ob sedinosas
conclones ciuitum: q̄ si quis cō
clonem intraret euz ferio. inter
ficeretur: ipse intericicio tempo
re & longinquo rure domus repe
tena gladio cinctus: subito in ip
sam conclonem sicut erat cinctus
proceffit. Et cum esset admonitus
de solutione legum ab eo qui si
bi proxime stabat: ego inquit le
gem relaxam. Et pronus. q̄s

habebat ferro districto inuenit.
¶ Cum enī liceret: culpā vel iusti
mulare vel errore defendere: pe
na tamen rependere maluit: ne
qua fraus iustitiae fieret. ¶ Et d.
trano q̄: multa potentes nō ob
seruans leges quas cogunt subdi
tos obseruare. Ideo ait Et al. lib.
vi. q. subtiliter Anaparsus leges
non custodias telis arancarum
comparauit. Nam vt illa infir
miora animalia retineri: valen
tiora transiit uisibilia humiles
& pauperes cōstringi: diuites q̄
& potentes si alligari aiebat. Idē
propterea voluerunt antiqui: leges
suas esse iustas. Sūt enī genera
le edictum apud antiquos: nihil
expedire quod non eēt iustum. vñ
nari at. Et al. eodem libro. q. cūz
Themistocles diceret Athenien
sibus se sūre saluberrimum eis
consilium. s. q̄ incenderent ciuitate
& accedentis: neq̄ consilium
publicare voluit: sed p̄tē vnuz
sapientem cui illud tacite expone
ret. Cui datus ē Aristides. Quo
audiente consilium rediit ad cō
clonem dicens Themistocles vñ
le cōsiliū: nūntiare tamen iustitiam
animo voluere. Et vñ uersa con
clonē quod non eēt nec vñle
vel expedire proclamauit. Et sic
eduto quid aulata est prudētia
iustitia: mo nō ē prudentia: s. po
tē. aliditas: cui iustitia aduersat.
¶ Capitulum quartum. De pro
videntia circa tempore publicam.

K

L

E

Breuioloquii.

Deo enim iustitia viguit
 apud illos: q̄ de republi
 ca saluanda. et erat om
 nīmōda cura: et illius vilitatem:
 vīe pp̄ile p̄ponebant: an Aug.
 l. de c. c. xv. et Tull. de offi. l. p̄rio
 et illi dicit: q̄ cō esset **E**bare^{re} re
 galis ductus capitiuus a Cortha
 ginenſibus: et missus Romā sub
 furamēto redēdi p̄ mutandē
 captiuorum: ille Romāz veniē
 in senatu: captiuos reddi aut cō
 mutari negauit esse vīlles: eo q̄ il
 li essent adoleſcentes: et boni vi
 res: et ipse senectute confectus. et
 cum retineretur a propinquis et
 amīcis: redire maluit q̄ fidē ho
 ſti datam fallere. Et tamen non
 ignorabat: se ad crudeliſsimū ho
 ſtem: et ad exquisita supplicia p̄
 ſentē: sed iurandum seruādū
 oīo putauit. **C**ōsimile narrat
 Augu. xvij. de c. c. xvij. et Tull.
 de senec. de Locrō rege Atheni
 ensi. Cū eīz iustaret bellū inter
 Atheniēſi. et Peloponeſi. acce
 perant in responsio: q̄ illi eīz fu
 ſuri victores quoz vire occidere
 tur. **H**oc audiēdo Locrus: in ha
 bitu pauperis irāſiuit ad hoſtes:
 se q̄ obiecti eis: necem per iurgi
 um. puocādo. De quo Virgili.
 Et iurgia codri. **H**salut. n. mo
 rīet vinceret: ſanq̄ viuere: ſiſto
 ſuperato. **H**po enim sunt p̄cepta
 Platonis vōlentibus prodēſſe
 reipublice: an. Tull. de offi. vnuz
 vī ciuim vilitatem sic meātur

et quēctq̄ agunt ad eaz referē
 obliu cōmodoz pp̄iorū. **A**llig:
 vī totum corpus reipublice curēt
 ne dum p̄tem aliquam tuerentur:
 reliquaſ deſerāt. Et q̄ anag: hec
 et ſi nulla ſeruauerunt: iō rempa
 blicam: magnam ex parua ſece
 rant: ait Lator: cuius ē ha recitat
 Augu. v. de c. c. xij. **M**olue inq̄
 eſtimare: maiores n̄fos annis
 reipublice: magnam ex parua ſe
 ciſſe. **S**ita eſſet: multo pulcher
 rimam nos habere^m. **Q**uipe
 ſociorum atq̄. quid p̄cterea ar
 morum et equorum maior copia
 nobis ē illis. Sed alia ſunt que
 illos magnos fecerunt: q̄ nobis
 nulla ſunt. **D**omi industria: ſoris
 iuſtū imperiū: animus in conſu
 lendo liber: neq̄. deſecto neq̄ li
 bidini obnoxius. **P**ro his nos
 habem^{us} luxuriam: et auaritiā: pu
 blice egeſtatē: priuaz opulentiā
Laudam^{us} diuinas ſequimur in
 hertiam: inter bonos et malos di
 ſcrimen nullū: oīa virtutū p̄mīa
 ambino poſſidet. **S**equit. vī era
 rium eſſet opulenti: tenues res
 priuate erant. **C**orpus autē mo
 ribus econuerſo Lator ponit: pu
 blice egeſtatē: priuam opulentiā
 vnde antiqui cōſules: pauperes
 erant in rebus priuatis: an Aug.
 vbi. l. c. xij. di. q̄. **L**uq̄. **V**aleri
 ua in ſuo p̄ſulatu adeo paup̄ fuiſt.
 vī deſictio n̄mis a populo colle
 ctis ſepituro curaret. **C**ōſiſſe
 narrat **A**legetius. j. de re mīliari

de Titulo Regulo: q̄ cū p̄fuit
 set iurimis reb^a adeo paup^r fuit:
 vt coniugē & liberos collocaret i
 ogello qui colebatur ab vno vil
 lico. Necq̄. n. volebāt domos eē
 in suis vigneribus q̄ aīat ibi
 Aug. de Quinto: q̄ cū q̄tuor
 iugera possideret: & ea manibus
 suis excoleret: ab aratro educus
 est vt dictator fieret: maior vūq̄
 honore q̄ consul vtenq̄ hosti
 bus ingentem gloriam consecu
 tus: in eadem paupertate permō
 sit. Cum enim rempublicam ha
 berent opulentissimam: domi
 bus paupes erāt: at ibi Aug. vi.
 q̄ quid: qui fuerat bis consul ex
 senata pulso est: eo q̄ decē pon
 derā argenti in vasis habere cō
 spectus est. Non enim dīari in
 tendebat p̄p̄ lucra. neq̄ hoc fuit
 apud eos ingentium: prout n̄ dicit
 Curtius consul cū Sānues ma
 gnus sibi pōdus auri attulissent.
 Quibus ille ait. Non aurū habe
 re: p̄clarū sibi videri: sed eis qui
 aurū habent potius dīari. Cō
 simile narrat Alegen^{us} l. iij. de re
 militari: q̄ cū legat^{us} Epirotharū
 fabiano cōfuit grande pondus
 auri offerret: illo non accepto: ei
 x: se male illō habētib^{us} impe
 rare q̄ illud habere. Et ob hoc
 volebant p̄fieri in dignitatibus
 nisi possent reipublice p̄ficere: ait
 Male. l. i. de Scipioe Cornelio
 Quēd hyspania. ante venisset:
 r̄du: se nollet adiecta causa:

q̄ recta facere nesciret. ¶ Item
 neq̄ filios p̄fici patiebātur nisi
 possent p̄ficere. vnde narrat de
 lynandus hystorographus p̄ut
 ait Poli. lib. iij. c. xij. de Delio
 pertinace: q̄ cū ex senatore esset
 creatus impator: & obsecrante se
 natu: vt filium suum Augustum
 Cesarem vocaret n̄ dū. Suffi
 cere n̄ sibi debet. vt ego imment^r
 regnauit cum non mereret.
 Primatus enī nō sanguini de
 betur sed meritis: & iuniliter re
 gnat qui rex nascitur nec meret.
 proculdubio pentis affectum ex
 uunt qui paruulos suos importa
 biles molle superiecta extinguunt.
 Hoc enim est suffocare filios n̄
 p̄nuocere. Attendi enī p̄a sunt:
 & virtutibus exercendi: & cum i
 eo profecerint: vt probentur: eos
 antecedere virtute quos debent
 honore p̄care: inuim ascendāt. Et
 tunc ciuim sacrum se nequaq̄
 subtrahant vōis. Implebāt. n.
 enim Salomonis p̄ceptū. Le
 de. vij. Noli querere fieri iudex:
 nisi virtute valeas dirimere inig
 rates. Sectantes enim auaritia
 non p̄ficiebātur reipublice: ait
 Male. l. vi. vi. q̄ cū duo consules
 contēderent in senatu: quis eorū
 in hyspania mitteret: ait Scipio
 Emilian^{us} oībus sciam et^r expe
 ctantib^{us}. Nemo horū n̄hī pla
 cet: q̄ alter n̄hī habet: alteri n̄
 hīl sana est: eque mala lēue im
 perij magnam inopiam iudicō

T

V

X

Breui loquii.

et auaritiā. Item eorum iu-
stitia patebat circa reipublicas
in tantum: q̄ nec sibi parcebāt p̄
salute reipublice: prius p̄ in vicijs
exemplis: meq̄ eis pater parce-
bat filio: ait Male. li. v. et Aug. v.
de ci. c. xvij. de Bruto: qui filios
prehensos: et post ad palli liga-
tos securi percussit: fecit: quia vni-
tatem Tarquinij regio superbi-
a se expulsum reducere volebat.
Exiit patrem: vt ageret consule:
orbatusq̄ vniuersi videret publi-
ce deesse maluit. De q̄ poeta Ma-
tiosq̄ pater noua bella mouentes
Hic penam pulchra pro libertate
vocaui. Hic amor patrie: lau-
diq̄ immensa cupido. Et Con-
simile narrat Aug. vbi. d. de Tor-
quato: qui filium: non q̄ patri-
am: sed etiam pro patria pugna-
uerat: q̄m̄ imperiū ei licet vt
cisset occidit: ne plus mali in cre-
plo contempni imperij: q̄ gloria
est hostis occisi. Idē narrat Ma-
lerius vbi. d. de C. antio Torq̄
to. Cui cū esset filius acensar
et pulcr̄: p̄m̄it in fas vi. c. v. Sil-
uani filio meā pecuniā a socio
acceptisse. p̄batū sit cū repu. et do-
mo mea indignū iudico. Qui sic
adiudicat: p̄stissima: suspēdio se
pemit. Et Sic nec filiū debet par-
tere patri agentū rempublicam
Hic Tullius. li. de offi. inquirens
an si tradere patriā conetur pa-
ter: si lebit ne filius: Et respōdet:
q̄ primo patrē obsecrabit ne hoc
faciat: deinde si nihil proficiat: ac-

cuset: et ad extremum: si ad per-
niciem patrie res spectat: salutes
patrie: salutis patrie anteponat.
Minutū: q̄ vt ait ibi. Si duo
sapientes sint super vnam tabulā
in mari que non possit sis vtrum-
q̄ deferre: minus sapiens debet
cedere sapientiori: eo q̄ ille vni-
us est reipublice.

Capitulum quintum. De iu-
stitia erga inimicos.

En solam autē fuit eni-
m dena eorum iustitia erga
suos et reipublicā: s̄ et er-
ga hostes ait val. li. vi. d. Camillo
consule q̄ cū Faliscos circū sederet
magister ludū nobilissimos pue-
ros eorum in castra Romanorū
perduxit. Quibus interceptis: nō
eīs dubijs: quin illi se essent tra-
dituri. Camillus dō non solum
spreuit peritiam: sed censuit: vt
pueri magistrum vinctum d̄gis
agēdi ad parentes reducerent.
Quia iustitia: eorum animi capiti
et beneficio magis q̄ arma vi-
ci potius romāis appuerunt.
Et ibidem ait: q̄ Themocrates
pollicitus est: se Pirrum vene-
no necaturum. Que res: euz ad
senatus est delata: missio legatus
Pirrum monuit: vt aduersus in-
sidias huiusmodi cauus se ge-
reret. Et alluit enim: bella non
veneno s̄ armis gerere. Homici-
dos Themocrates supplicuit:
viroq̄ modo amplexus equita-
tem: q̄ neq̄ hostis malo exemplo
collere: nec cum qui mereri para-

tuo fuerat p̄dere noluit. ¶ Nar-
rat tamen Timotheus stoma in hy-
storia Romano: uni: q̄ medi-
cus Pirri nocte ad Sabucum
uenti, p̄mittens: se Pirri occi-
surus veneno: si sibi aliquid pol-
liceretur. Quem Sabuculo vinctū
reduci iussit ad domū suā: Post
roq; dicto qd̄ s̄ eius caput medi-
cus sponddisset. Ad Pirrius
admiratus dixisse fert. Ille ē Sa-
bucū: qui difficilior ab honesta-
te q̄ sola cursu suo auerti pōt.
¶ Legit enī de Alexandro: qd̄
cum Reuileit mortem Darii ho-
stis eius: quē sui letaliter vulnera-
uerant: ut sibi placerent: videret
scire q̄ hoc scelus cōmiserant: lu-
rauit se facturū eā nouissimos
sublimeo. Et tunc p̄diderunt se
Berfas et Arballos facti huius
auctores. Quos statim in vindi-
ctam altissima trade suspēdit. Et
sic sublimis et nouissimū p̄cis fue-
runt. ¶ Si ergo ignari legis vi-
uunt: tales erant in operibus ius-
titie amor patrie et cupidine tē-
poralis glorie: quales esse debēt
illuminati fide: ordinati charita-
te: ceteri spe glorie pro republica
xp̄iana in operib; diuine iustitie.
Sed q̄ oēs: que sua sunt querunt
non que iesu xpi Phil. iij. Ideo
pauci sunt tales: et respublica defi-
cit. Cum enim quislibet querit cō-
modum: pprium et emolumentū
perit respublica: ait Tuf. iij. d̄ offi.
q̄ si vnusq; rapit ad se como-

dum aliorum: et distrabit q̄ pōt:
emolumentū sui grata: societas et
cōitas hominum euellitur.
¶ Capitulum sextum. De parti-
bus iustitie.

Benignissia exempla d̄ in
p̄ sua antiquorum in ge-
nerali: patet iustitia eorū
in speciali. s̄ q̄tum ad partes ius-
titie. Duiditur aut iustitia in se-
curitatem et liberalitatem: prout
dicitur in morali dogmate phoz.
Est autē securitas virtus debito
supplicio coercetio iniuriarū. Et
de hac: premissa sunt superi⁹ exē-
pla. ¶ Liberalitas autē est virtus
beneficiorū erogatrix: quaz pio
affectu: benignitatem: p̄ effectus
benificentiā dicimus. Et hec vir-
tus: in tribuendo et retribuendo
consistit. ¶ Quāquā hec virtus
viguit in magnatib; antiquis: eo-
rum gesta testant. ¶ De liberali-
tate enim Tui impatoris legitur
in gestis romanorū: qd̄ statuerat:
ne accedentem ad se postulandū
gratia: sine re: vel spe habēdi di-
miseret. Et interrogat⁹ ab amicis
cur plara polliceret q̄ p̄fare pos-
set: respondit: qd̄ nō decet quēq;
s̄ sermone principio trisse abscē-
dere. Idē recordat⁹ semel sup ce-
nari: qd̄ n̄bū tota die illa dederat:
gemens dixit. Ad amicitia hunc
perdidit. ¶ De liberalitate Alexā-
dri Ser. ij. de bñ. alt. qd̄ cuidā pe-
tenti denariū: dedit vrbem. Quo
dicente: tantum donū nō puenit

Breuioloqui.

I re sine forme: rñdñ Alexander
Non quero qd te accipere: sed qd
me dare deceat. De eodē Seneca
ep̃la. lñ. dicit q̃ rñdñ cuidaz dñ
miduū omniū rex sibi pñtenti
eo inquit pposito veni in Asiā
non vt acciperē id qd dedisset
sed vt haberens id qd reliquē
¶ Ecōtra est de multis: q̃ etiam
cauillatōco inueniūt: ne petent
aliquid tribuant. Sicut Augu-
stus: de q̃ vbi. dicit: q̃ cū cō-
mēuo pteret ab eo talē rñdñ:
plus esse q̃ Crnicuopetere de-
beret. ¶ Ep̃istū ille peti denari-
us. Cui rñdñ Angon? minus
esse. q̃ regem dare deceret. Tur-
pissima cauillatio au Sen. Inue-
nit enī quō neutrū daret: In de-
nario regem: in talento Crnicū
resperit. Cū posset denariū Lyn-
nico r talentū rex dare. ¶ Itē
si diuidatur iustitia speciale h̃c
diuidit: Macrobi lib. i. di. Iusti-
tia est: vnicuiq̃ seruire q̃ suū
est. De qua veniunt innocēda:
amicitia: p̃cordia: pietas: religio:
affectus r humilitas. ¶ Patet in
gestis antiquorū quō iustitia s̃m-
ptes has in cō r̃ignit. ¶ De Ti-
p̃ innocentia legit vbi. q̃ nullū
factum quod penitendū esset re-
coluit in morte: vno excepto: qd
tñ non p̃dñt vñ r tñ morte cō-
questus est: vitam sibi eripi iure
iuro. ¶ Item narrat Solim. li.
vñ. q̃ ap̃ quā dñ gentē. s. intro-
p̃apane inulā: in regis electione
nō nobilius p̃ualit: sed iustitia

vnuerforuz. Prop̃lus. n. eligit
spectant morib⁹ r inueterata cle-
mentia: anno graue: r cū nulli
sint liberi: ne regnū fiat h̃dñ-
rñ. Quā h̃ aliq̃ p̃dñtoz arguit:
morte m̃ciat s̃r de amicitia et
p̃cordia q̃r̃ ṽguit i antiquorū
gesta testant. ex q̃ toto ñrū itē de-
bant. ad rep̃ublice vilitatē vt dñ
cū est. Concordia autē ñhil ē vñ
lūo ciuitat. au Aug. ep̃la. v. Itē
ad p̃cordiā h̃dñam r amicitiam
eñdelabāt. vñde narrat Geget⁹
li. iij. vbi. q̃ obsidente Dani-
bale: Cassilini ianiā inopias sunt
perpessi: vt m̃rē centū denarij
venisse p̃dñt s̃r m̃emore: cū-
q̃ ṽdñtoz fame p̃silemptoz
h̃o ṽuisse. fidē tñ Romāis ser-
uare. ¶ S̃r̃ Est. li. iij. s̃ ve-
ra amicitia p̃onēa exēplū ē duo-
b⁹ amicis s̃m dē r p̃tina. Quoz
vñ cū veller Dionisi tyrān⁹ oc-
cidet: r ille sp̃erast⁹ h̃o ab eo: vt
f̃dret domū ad reo suoz ordinā-
das: aliter se vadē p̃ reditu illi⁹ da-
re non dubitauit. Appropinquā-
te autē ole diffinita. neq̃ illo rede-
mte: vnusq̃q̃ temerariū sp̃opō-
sorem d̃ inabat. Ille h̃o de amici
constantia: se non metuere p̃du-
cabat. Hora h̃o a tyranno stans
ta alter rediit. ¶ Strab⁹ igit tyrā-
nus eoz amicitia r amicitia. sup-
pliciu remittit: rogā: vt se in ter-
ram sodalitane gradū secū rece-
peret. ¶ Hec autē amicitia debet
esse vera. Cū. namq̃ sit amicitia.
s. pp̃ honestū: pp̃ ṽale: r p̃o-

pter expeditio: putat de eib. vlt.
 Illa: vera est amicitia q est ppter
 honestu. honestu. n. r. vlt. facit
 amicitia. ait Tullius. d. off. Et vir
 tus conciliat amicos et pferuat:
 ait idem. l. de amicitia. De q amil
 citta Ecc. vi. Amic^{us} fidelis prote-
 ctio fontis. Qui inuenit illu: inue-
 nit thesauru. Nam cu amicitia e
 simulata. s. pp. vile vel expeditio
 non est stabilis: ait Tullius. vbi. s.
 Qui enim vilitatio ppter causa
 singul^{um} amicitia: amabilissimuz
 amicitie modu tollere videntur.
 Vere enim est amic^{us} m^{er}ito. et no
 pmanet in die necessitatis. Ecc.
 vi. Et solebant antiq simulacra
 granaruz effigari nuda: siue de-
 pingt facere ymagines nude: eo
 q soliditas amicitie: et veritas fi-
 dei: sine qua neq. gfc nome sub
 sistat: nullo simulacionis facto de-
 bent obumbrari: ait Isoli li. iij.
 Talis est amicitia multoz iusta
 illis coe dictu. Cu fortuna maret:
 vultu seruatis amici. Cu cecidit:
 turpi veritus ora iuge. Et no
 solu hec in eis vigeant pietas
 et religio sin tu^m cor. Pietas. n.
 cul^{us} dei: ait Aug. epist. lxxxiij.
 Et cu est cult^{us} veri dei vera ple-
 tas. Cu aut fallor deo e facta e
 pniola pietas. p q m obfusca-
 erant diligentes et studiosi ait va-
 le. lib. i. d. q u dubitan est imple
 sacris seruus et ita se hmanaz rep-
 bfe regimen estimant: si diuine
 potetie diu pstatersq fuisset famu

lata. An part vindicta paritum
 ac deoz violatio: expianda erat:
 ait ibides. Et in fco Romane ac
 filie: puero et sorore: a p^{ro} Can-
 nensem cladem absternis lachry-
 mis p suis interfectis: candidas
 induere vestes et aristhura dare
 coacte sunt: ait ibides. Et i herat co-
 stituo: ait ibides. l. iij. d. q. Alex^{ander}.
 sacrificiu astabat vn^{um} tenes thur-
 ribulu: i cui^{us} brachiu carbo vili-
 plus cu ita vreret: vt odor ad na-
 res sacrificanti pueniret: tu et do-
 lore silentio pssit et brachiu imobi-
 le tenuit: ne sacrificiu Alex^{ander}
 aut co cussu thurribulo: aut edi-
 to gemitu impediret. Et Alterius
 de affectu eoz et humilitate eris
 erga inferiores: luculenter expmss
 in gestis eoz. Et Achmandus
 in gestis Romanoruz narrat de
 Travano. q cu equu ascendisset
 ad bellu. pfecturus: vidua qdaz
 apprehenso pede eius miserabi-
 liter lugens iustitiaz sibi petiti de-
 eis qui filiu ei^{us} bonu et innocen-
 tem occiderant. vi. Tu Auguste
 impas. et ego ta atrocem iniurias
 patior: Tu impator. Ego tibi sa-
 tisfactio rediero. Et illa. Quid
 si non rediero? Successor inq
 me^{us} tibi satisfacet. Et illa. Quid
 tibi pdest si alius bnfecerit? Tu
 mihi debitor es si merita rece-
 pturus. Et fraus vtiq est: nol-
 le reddere quod debetur. Suc-
 cessor tuus iniuriam pro te patu-
 ribus tenebitur: quoz non li-

Breuilòquii.

berabit iustitia aliena. Bene enim
agitur cum successor tuo: si se libe
rauerit. His verbis mori impa
tor descendit de equo: et cum era
minans priuasi: cōdigna saussa
etione viduam solari est. Unde
et in foro stans Trarant posita ē
representans quō in expeditioe
posita: viduam liberauit. et i se
natu exclamati sunt. Nō aliter se
lior: Augustor: nec melior Tra
yano. Et de eo legitur: quz
filius eius equitans indomitum
equi ex cuius pedibz fili cuiusdaz
vidue fuit interfectus: vidue cō
querenti filiū suū. p monito tra
didit. Et Cū aut alio mō partes
iustitie assignent a beato Bernar
dino sermone. iij. de aduēu vbi
ait: quz iustitia est virtus: quōd suū
est vnicuique tribuens scilicet su
periori equaliter inferiori. Supe
riori enim idest p̄clato debet obe
dētia et reuerentia. cūq: siue parl
p̄siliū et auxiliū: v. p̄silio erudia
tur ignorantia: an illis inuētur in
firmis. an inferiori debemz custo
diam et disciplinā. vi. scilicet non
regnerin eo peccatō: et vt dignos
p̄nie fructus faciat. Quibz oibz
debet adiūgi iudiciū recti. Hinc
septem possunt figurari p̄ septē
colūnas quas edificat sapiēcia in
domo quam edificauit puer. x.
put expōit tibi Ber. Et hec oīa
vigerunt in eis scilicet obediē
tia et reuerentia respectu superiorū
Cam. n. p̄nceps sit publica potē

tas in terris: et blisē maiestatis
ymago: ait Pol. l. iij. et reuere
bantur et obediebant: et inobediē
tes puniebant. vnde Julius Ce
sar licet gloriose pugnasset: quz tū
spacium quoz annorum quō sibi
luerat permissus ad domandos
hostes pertransiit: honor debet
denegatus est sibi: quz vltra termi
num morā p̄xit: prout dicitur in
gestis Romanorum. Itē vt ait
Euseb. l. iij. quz Permitti consensit
occidi milites passi sunt: legiō nec
era nec stipendia dedit senatus:
eo quz pro salute imperatoris po
stium se telis non exposuerant.
In opere enim adimplebant illud
ro. xij. Omnis anima potestati
bus sublimioribus subdita sit.
Et Qualliter autem fuit in eis cō
siliū patet ex dicto. P̄lus enim
laborabant pro republica quz pro
salute propriā: aut elegimus l. iij.
Naulus imperatores senē mo
ribz dicebat oportere esse: signifi
cā. moderatores secūda. p̄silia
Ibidēz narrat: quz Cesar dicebat
id esse consiliū aduersus hostes
quod pleriqz medicia contra vi
tia corporum: fame potius quz ser
ro aliquando superando. Et Di
sciplina et custodia vntissime vi
guit apd eos. vt enim dicit Ido
l. lib. vi. Romanis adeo profuit
disciplina: vt orbē sine subdēre
ditioni. Alexander enim crigūaz
manum militarem accepit a pa
tre: sed doctrinā quā videret terris

Brim aggressos imensas hostium copias subdidit. Et enim ait d. eo Vegetius l. iij. Quadragenta milibus discipline assuetis oēs vici. Et ibidem de Tito. a q. euz quatuordecim milibus grecorum sunt centum milia barbarorum superati. Debet enim princeps disciplina milites regere. Et. Gal. lib. ij. ponens exemplum: quomodo patres puniebant filios militares discipline non seruantes. Flurelius enim filium: q. renuit ei p. ceptum: inter pedes fungi coegit. Et item pater debet filios cohercere. Unde Vetaulano: euz filijs suis sufficere possent ad gloriam bona hereditaria: tamen instructi sunt: ac si sua retinere: vel aliena acquirere nequaquam possent: nisi per virtutem. Unde eos ad gradum militarem: ad cursus: et saltum: ad usum notandi locum: ad missilia et lapideo manu vel fida exercitari fecit. et filias sic in lausitico instruit: vt si eas preter spes in extremam paupertatem fortuna proiecisset: vitam per artes sustentare possent. Nam nendi: texendi: vesteo formandi fingendi et componendi non mī arē: sed etiā vsam habebant. ait. p. d. l. ii. vi. Ideo Eccl. vii. Filij tui futuri diuili. Sequitur. Nūc ubi sūt seruus corpus carui. Et item pater familias debet familiā disciplina regere et cohercere. vt enim dicit Pol. l. v. l. ij. Fertur beatus Hiero

nim tres a mensa clericoa excelsisse: q. in compositos eos vidit: turpe dicens honesto et graui viro in eius consono aliquem in compositum inuenire. Eere enim panto: disciplina: et opus seruo: Eccl. Et item iudicium verti v. g. apud eos. Et. Tale. l. vj. q. cum quidam iudex male iudicasset: Rex Lambisco pellem eius e corpore detractam selle iudicarie apposuit: et in ea eius filium iudicatum sedere fecit. Noua enim pena: ne quis postea iudex corū: p. posset prouidi. Sic enim precepit lex diuina. Deutero. xvi. Iudices et magistrat. constitues in omnibus populo tuo: vt iudicent populum recto iudicio: nec in alteram partem declinent.

C Secunda pars principalis. De prudentia.

C Capitulum primū. Quod prudentia debet esse in principibus.

Bo breuiter premissa de iustitia et eius partibus: sequitur de prudentia que est necessaria principibus. Et est

bicli Vegetius de re militari. nullus est quem oporteat vel plura: vel meliora scire q. principem: cuius doctrina debet omnib. p. desse subiectis. Nemo enim ingenuos eligit duces: eoq. non constat eos esse prudentes prout d. l. i. x. p. corum. Tria enim fecerūt Romanos esse gentium victores

E

F

Breuiologium.

I. Scientia: Exercitatorum Fides.
 Et electi in sacramento reipubli-
 ce impendebant: ait Polih. li. vi.
 Tunc enim ait Plato beatus or-
 dem terrarum fore: et vel sapien-
 tes regnare et reges sapere cepis-
 sent: ait. Gal. li. vii. et Boet. i. d. d.
 consol. Cūde aureū seculum vi-
 cebat quando penes sapientes re-
 gna erant: ait. Gen. epla. xxi. Et
 enim ait Polih. li. vii. Romanos
 Imperatores aut duces duos co-
 rus et respublica viguit non memi-
 ni extuisse illiteratos: et scio quo
 modo conigiti ex quo principib⁹
 languit virtus literarum: Alma
 te misere infirmata est n. amor:
 ipsius principatus quasi picea
 radie. Mirum: cum sine sapie-
 tia stare non valeat principatus
 ait sapientia diuina prouet. viii.
 Per me reges regnant. Unde et
 rex Romanorum: hōrtatio ē re-
 gem Francorum: ut filios libera-
 libus disciplinis instrui faceret et
 cetera: q. rex illiteratus quasi asi-
 nus coronatus prout est in eodē
 libro. Ideo autem principes ha-
 bebāt magistros suos. Sic Tra-
 yanus Plutarcum: Nero Se-
 necam. Alexander Aristotelem:
 Hato enim Alexandro: scripsit
 Philippus pater eius epistolaz
 talem. Philippus Aristoteli sa-
 latem dicit. Filium mihi genituz
 scito. Et quidem diu habeo gra-
 tias non tam proinde q. nat⁹ est.
 Et pro eo: q. cum nati conigiti

temporibus vite tue. Spero enim
 fore: ut educatus eruditionis a te
 dignus existare nobis: et rem ip-
 sarum. Regni susceptione. Elere
 enim rex sapiens populi stabili-
 mentum: Sap. vi. Si delectant
 ni in sedibus et scriptis: et reges
 populi diligite sapientiam. Et ibi
 dem. Diligite lumen sapientie om-
 nes qui preestis populo. Ecc. x.
 Iudex sapiens iudicabit populi
 suum: et principatus sensum: stabili-
 erit. Sequit. Rex insipiens perdet
 populum suum: et ciuitates inha-
 bitabuntur per sensum puden-
 tiam. Unde et Salomon placuit
 deo. q. pensit cor docile: ut posset
 iudicare populum dei. et discernere
 bonum et malum. iij. Reg. iij.
 Ad hanc prudentiam habendi-
 dam: et eius opera exercenda an-
 tiqui reges fuerunt studiosi: sicut
 Ptolomæus Philadelphus
 q. Democritum bibliothecæ præfec-
 tit: qui cum quesisset ab eo nume-
 rum librorum: Respondit: Milia ad-
 esse respondit: Et paulo post vs-
 q. ad quinquaginta milia posse ve-
 nire. et nuntiavit ei: apud iudeos
 esse legem: ore ipsius dei editam
 et digito eius scriptam: pro qua
 sum opere laborandum esse dice-
 bat: et in grecum conuersa elo-
 qui in archibus regalibus habe-
 ret: prout legit in hyrcula scola-
 astica. Et ad ipsam interpretan-
 dam obtinuit a iudeis septuaginta
 interpretes: et de ibi. Unde in

laudem Theodosij Imperato-
ris ait Socroneus. i. hystori. tri-
partite. Trium: te per diem exerci-
tari armis: et eo tempore subie-
ctorum negotia disceptare iudi-
care: simul et agere: modo seorsum
modo publice que sunt agenda co-
siderare: noctibus et otibus iacu-
bere. Fert etiam tibi ad eorum sel-
eniam ministrare candelabrum
opere mechanico factum: sponte
fundens oleum in lucernam: et nul-
lus in laboribus tuis cogitare as-
fligit: et nature vim facias somno
repugnans per doctrinam enim
audire te scire lapidum naturas.
Item princeps non solum debet
esse prudens in humanis dispen-
sationibus et eorum legibus: sed etiam
in legibus diuinis. ait orator. deur.
xvii. Postquam sedit rex in solio re-
gni sui scribetur in omni legibus
hoc in volumine: accipiens exem-
plar a sacerdotibus leuitice tribus
et habebit secum: legatque illud om-
nibus iudicibus vite sue: ut discant
timere dominum dei sui: et custo-
dire verba et ceremonias que in
lege precepta sunt. Humane eni
leges catenae valent: quatenus a
diuinis non discrepant: aut pachi-
mandus. Alloguin veritatem ait d.
Bernardi ad Eugenium. l. i. Et
mita. in tecto: rex sanus sedens in
solio. Ad si forte illiteratus est
princeps consilio literatorum euz
regi necesse est. Unde a sacerdoti-
bus debet accipere exemplar le-

gis. l. a viris catholicis et ecclesia
significat exponit Elyandus.
¶ Caplm secundum. De prudentia
philosophorum.

De prudentia autem phi-
losophorum. et studio ad
eam habendam: superius
cum est scribere: cum totum stu-
dia pateat per sapientie documen-
ta. De quomodo et studio. Al-
li. viii. scribit. ubi ait: q. Carna-
deo laboriosus et diuturnus fuit sa-
pientie milia. Siquidem non ge-
tus explens annis: ita se munifice
doctrinae operibus adduxerat: ut
etiam cibi capiendi causa recum-
beret: cogitationibus inbecenoz
manus ad mensam porrigere ob-
liuisceret: ademptis illi viuendi
philosophandi finis fuit. ¶ Ab-
desz narrat: Solone philosophum
quondam aliquid adscitum se
nescere. Ad supremo die confir-
matur: in quo assensitibus amicis
et de re quadam sermonem confer-
rentibus. caput sano pressum ere-
xit. Interrogatusque cur id fecerit
riddit: ut cum id quicquid est de
disputando percepero moriar. De
quo psumitur dici potest: q. Idem
sibi viuendi et philosophandi fi-
nis fuit. ¶ T. S. similiter ait d. So-
crates: q. dum ad discendum se
per pauperem edidit: ad docendum
se locupletissimum fecit. ¶ Eodem
modo narrat ibi de Archimede
philosopho: q. capta sua ciuitate
l. Syracusana: et Barcellus ede

Breuioloquii.

Quam dedisset: ne ille occideretur
et ipse oculis et animo in terras si-
nas: formas et circulos describe-
ret: superuenienti militi: et sup-
er castrum gladium tenenti: et in-
qui-
renti quis nam esset: propter in-
miam cupiditatem veri inuisti-
gandi quod querebat in ipso si-
gno: nomen suum indicare non
potuit. Sed pertracto puluere ma-
nibus: noli inquit obsecro: istum
circulum disturbare: et quasi negli-
gens lictor superueniens: gladio est
truncatus. Nec nunti: Si fuit in-
eorum sermo studium pruden-
tie: quae eam preciosiorem omnibus
temporalibus estimabatur. Unde
enim dicit Male. li. vii. Themisto-
cleon philosophum consuluit vni-
ce filie pater vtrum eam pauperi s-
omato. scilicet et virtutibus: an lo-
rupletu parum probato. scilicet in pre-
dicto collocaret nubedo. Cum phi-
losophus. mala inquit virum pe-
cunia: sed pecuniam: viro indige-
tem. Quo dicto monuit: ut gene-
rus diuitum ponere. sed diuitias ge-
nero precligeret. Et aretem enim
prudentis et virtutibus: scire vi re-
bus non estimant. Prudentia
enim per se est desiderabilis: et est
propter quid quod vult ad multa
Alc. Commentator. Eth. i. Et cre-
ditur beatus vir qui inuenit sapientiam
et qui affuit prudentia. proverb. i.
S. Ideo studentes philosophie:
velut inuili rei detrahiebant pe-
cunie: et humo graui eam abicie-

bant: Alc. Commentator. vbi. d. Et
enim dicit prover. xvi. Quid potest
stulto habere diuitias: cui sapi-
entiam emere non possit: Unde
crates Thebanus quondam diui-
simus: cum ad philosophandum
Athenas pergeret: magnum ag-
ri pondus abiect: nec putauit: se
posse simul virtutes et diuitias pos-
sidere.

¶ Caputulum tertium. De me-
moria.

¶ Iste qualiter prudentia in
communi viguit in annis
videndus est in eis parti-
bus. Et enim ait Zulus. rhetori-
ca. prudentia est rerum. bonarum
malarumque scientia. Cuius par-
tes sunt tres. scilicet Memoria: per quam
repetit ea que fuerunt: Intelligentia:
per quam animus conspiciat.
ea que sunt. Prouidentia: per quam
videt aliquid quod futurum sit. Et
hec omnes vixerunt in princi-
piis antiquis: et debent esse in
omnibus. Debet enim esse memo-
ria. scilicet proprie conditionis et diuise
sublimitatis: ut ex potentia non
effugeretur animus supra se: neque
contra deum: sed iuxta medietatem
propriam conditionem. Ad quam
memoriam inducendam et con-
seruandam studebant antiqui. per
ut dicit Iulius. et Hieronymus. in parte
epistolae. cxvii. vbi. quod victoribus rede-
untibus Roma post subiugationem
regionum triplex fiebat ho-
nor. ¶ Primus: quod victori ob-

trahat populus cū leticia. ¶ Se-
cundus: q̄ omnes captiui seque-
bantur currum eius: manib⁹ p̄
terga ligatis. ¶ Tertius: q̄ ipse
victor indutus tunica Romae se-
debat in curru: Quem trahēbāt
quattuor equi albi: ⁊ sic ducebat
vsq; ad capitolium iuxta illud
di. Quattuor in mureo aure⁹ ibis
equis. ¶ Ille tamen his hono-
ribus obliuisceret luxuriosos mo-
lestiam oportebat eū ipsa vie susti-
nere. ¶ Prima erat: q̄ poneba-
tur cum eo in curru quadam ser-
uillus conditio: vt daret sp̄s cul-
libet. ¶ Summeq; vltis conditio
nā perueniendi ad honores hu-
militas: si ei⁹ probitas miteret.
¶ Secunda: q̄ ille seruus cum
colaphis habebat ne nimis superbi-
re ⁊ dicebat sibi. Non elocosa. no-
see tempus: ⁊ noli superbire dī
to honore. Respice post te: homi-
nem te esse memento. ¶ Tertia
q̄ illa vie poterat quilibet dicere
in personam triumphantis quic-
quid vellet. s. opprobria impone-
re ipsi victori. Unde ⁊ Iulio cesari
reuerenti post multas victorias
multe sunt iniurie dicte nulla vi-
sione sequente.

¶ Capitulum quartum. De in-
telligentia.

¶ Insimiliter legitur suffi-
se intelligentia apud an-
tiquos existentes in pote-
statibus que debet esse apud om-
ne gentes. Et hoc. iij. s. Sollicitu-

dinum concomitantium: patet atq;
Ecl. li. viij. de illo rege subdito in-
dici. quem serunt: q̄ tradito sibi
diademate p̄ano ⁊ capiti impo-
neret: diu considerasset: ⁊ dixisset.
Adnobilem magis quam felices
panem: quem si quis penitus
agnoscat ⁊ multo sollicitudini-
bus p̄iculis: ⁊ miseris sit reser-
nec huius quidem facientem tol-
lere velle. Vere enim qui p̄est
ē sollicitudine Ro. xij. Et Eleba-
tes qui de cura legis fuisse comes
Enee: prout dicit Hugo. ¶ Id
fuit in principibus ⁊ debet esse in
intelligentia periculorum eū cunctā
nam: ⁊ sp̄aliter seductionū adul-
tium. Sunt enim adulatores sy-
rene blandio vocibus seductes
Isar. xij. Syrene in delubris vo-
luptatis. Et quibus sume cauere
oportet: ⁊ eorum salutatio intelli-
gere. Unde Socrates philosopho-
phus nepos Platoni: adulan-
ti dixisse legit Adulator: desine: ni-
hil proficis: cum te intelligas. Et
ideo ait Celsus Valdeus prout le-
gitur li. iij. de nugis philosopho-
rum. Egredie imperator Augu-
ste: maxime eluceat prudentia tua
q̄ in adulatorum mundis te in-
sanum omnino reddiderūt. Quis
vbi applaudit. non mō dī
sed nūpi ⁊ populo iniuriā faci-
unt. Eorum siquidem reueren-
tiam inuadit: quos tibi parificat.
Te arguunt insipientem: non con-
ditionis tue repugnante natura:

Breuiologuii.

parem te esse diso persuadere pre
sumunt. Noni superstitionis in
currunt populom: cui mortales
pro immortalibus suadent esse co
lendos. Sane aliquid diuinu in
te ubi monstrabilis: si omnes istos
g diuinitati tue fraudulentem ap
plaudunt rapti secernit ad tormen
ta. Quis enim deorum ei paru
a quo se deceptu intelligit? Quis
non iruit in eu: qui aureos Jo
uis oculos eruit: hec ibi. Unde p
ut dicit Euseb. lib. vi. Tiphentem leo
Thimogoram inter ossa. iam sa
lutationis. Dartum more gentis
adulanti suplicio affecerunt. Si
mle dicit Sen. ep. 3. lxi. qualiter
Alex. ider subleuauit adulator
Lum enim lagura vulnerauit in
bello tandem represso sanguine
sicut vulnerio anxio dolorem sen
tires: et cruo equo suspensum pati
latum obstupuisse. coactus osiste
re: omnes inquit iurant: me fili
um esse Iouis. sed vulu hoc me
hominem esse clamat. ¶ Item
in magnatibus debet esse intelli
gentia vanitatis et breuitas digni
tatis et potestatis. Unde de Alex.
Ille egregius et ersificator ait Quā
frivola gaudia mundi. Quam
rerum fugiens honor: et nome
inane. Magna in exemplo est
cui non suffecerat orbis. Sufficu
excesso beffossa marmore terra.
Quinque pedum fabricata domi
et nobile corpus. Exigua requie
scu humo. Sicut enim dicit Sa.

lerius li. viij. Cum Alex. audisset
ab anaxarco comite suo ex aucto
ritate sui preceptoris innumerabi
les esse mundos: ben inquit mi
hi misero: qz neqz vno qdem ad
huc potui sum. Et tamē postmo
dum eius sepulcrū fuit vix quinqz
pedū. Egregie autem au versifi
cator. Alr bone qd curas res vt
les: res puras: istud profuturas
damno quandoqz futuras? Ne
mo dū manit in culmine sed ei
to transit. Est breuis atqz leuis in
mundo gloria querula. Ideo pro
m dicit Quintus Curtius: ait q
dam Alexandro: Elide me dū ad
cacumen peruenire contendis: i
ipso quos apprehendis ramus d
cidas. Uere enī omnipotens
breuis vna Eccl. x. Et qui mō nō
intelligunt hanc breuitatem: so
lerius postea intelligent penaltier
Sap. v. Quid profuit nobis sup
bia nostra: aut diuitiarum lactan
na contulit nobis. et. Transiende
hec omnia tanqz vmbra. et.
¶ Caplin quintū. De purdētia.
Lictus: prouidentia po
luit in antiquis: que de
bet esse in omnibus regē
tibus. Et hoc de tribus. s. vt sit in
cla prouidentia ordinata regimi
nis: sine qua deficit omnis pote
tas: vnde legi i morali dogma
te philosophorum: qz Ecce res
Abdorum indicat bellum gre
cis: et collegit innumerabiles exer
citus. Qui dicebat alius famulū

Dr. Ignatius
notanda

titum : grecos bellum tantum non
 expectant : sed ad primum ad
 ventum famam terga vertunt. Illi
 dicebat timere : ne in urbes
 desertas et vacuas inuenerent. et
 non habiturum regem : nisi tan-
 tas vires exercere posset. Alius di-
 cebat : greci non vincunt sed obrui
 molle exercitum. Alius dicebat : vi-
 xit illi naturam rerum sufficere : an-
 gusta esse maria clasibus : multu-
 bus castra : explicandis equestri-
 bus campestris : vix celum pate-
 re sagitta. Denique in hunc mo-
 dum regem nimia estimatione sui
 furentem concitarent : ait Dama-
 zas. Multitudo ista que tibi pla-
 cet : metuenda est. Ceterum est eni-
 immo : nunc post regem nec
 vix durare potest : quod regi non potest.
 Nil tam magni quod patre non
 possit. Acciderunt autem qui predice-
 rat Damazatus. Ille enim tam gra-
 dis exercitus ob defectum promi-
 dit : regnum deuenit : est a pau-
 cio promissum ordinatum. De hoc eo-
 dem ait Ctesias huius. quod cum esset
 verum a trecentis lacedemonio-
 rum : dicebat se esse deceptum. Et
 hoc quidem : quod multos haberet
 homines : viros vere discipline et
 natos nullos. Nulla ergo mul-
 tudo prodest sine providen-
 tia. Item sunt in antiquis
 principibus providentia : in con-
 sideratione moris. Et enim le-
 gitur in vita Joannis elymosina-
 ri annuquas postquam imperator

coronabat : statim ingrediebant
 ad eum edificatores monumen-
 torum dicentes eidem : De quali
 metallo iubet imperium tuum : ubi
 fieri monumentum insinuantes
 scilicet : quod tanquam corruptibile homo
 et transitoria curam sinisti ha-
 beret : et pie regnum disponderet.
 Unde ait sapientia divina Ecce. vixit.
 Memore nouissima tua : et in
 eternum non peccabis. hec est enim
 vera philosophia. meditatio morum : ait
 Plato in Phaedrone. Mortis
 enim meditatio est quasi frenum
 hominis reuerentis : ne effluat et dis-
 curat per latitudines ambitionis
 cupiditatum et libidinum. Legit
 in hystoria trasmarina : quod Diag-
 mani perierunt ab Alexandro
 immortalitatem. Quinque vicerunt
 non posse dare : cum et ipse mor-
 talis esset : dixerunt enim. Quare ergo
 tot mala faciendo discurras : Quia
 si dicat Ab hinc debet mori re-
 uocare. Sic enim narrat Alpho-
 bus in tractatu suo de prudentia :
 mortuo Alexandro : cum fieret si-
 bi sepultura aurea : conuenerunt
 ibi philosophi plurimi : Quorum
 unus dixit. Idem Alexander : ex
 auro faciebat thesaurum : hodie
 e contrario aurum facit de eo the-
 saurum. Alius dixit. Idem non sus-
 tineret Alexandro totum mundum
 hodie sufficere tibi vinee vix vel
 trea terre Alius dixit. Idem Ale-
 xander populo imperabat : hodie
 populus tibi imperat. Alius dixit

H

I

K

Breviloquii.

Heri Alexander multos potuit a morte liberare: hodie mortalia cula non potuit euitare. Alius videtur Alexander vivebat exercebat: hodie ab illis huius sepultus. Alius dicit. Heri Alexander terram premebat. hodie terra premitur ipse. Alius dicit. Heri Alexandrum gentes timebant: hodie vilem cum deputant. Alius dicit. Heri Alexander amicos hodie equales habet. Si quis igitur ista consideraret dictis modis: se refrenaret. Dicitur enim de impio. Quasi sterquilinum in fine perdet. Job. xx. Ideo Ecce. xxvi. **M**emento finis. Delusio est enim ire ad domum luctus & ad domum conuilij. In illa enim finis conuictus admonet. ec. Ecce. vij. **S**ic ut in antiquis providentia diuine visitantis: & diuini examinis: Sic Tullius. q. de Dioniisio tyranno: quod cum quidam amicus eius Damacleo nomine laudaret copias eius & opes inactas: tunc dominatio rerum humanarum: magnificentiam etiam regiarum: negaretque videret quem beatorem fuisse respondit. His de gustare & experiri fortunam meam: Cum se id velle diceret: collocari eum fecit Dionysius in aureo lecto pulcherrimo: & mensas parari opulentias: pueros & iuvenes ad ministrandum electos consistere fecit. Cum autem omnes adessent deluxit Damacleo: sibi vi-

deretur fortunatus: fuisse tyrannus fulgentem gladium & climacum sedit equum appensum demum: ut penderet capiti illius & cernicibus. Cumque ille: nec pulchros munitus aspiceret: nec manum ad mensam porrigeret: nec in lectum aureum pre timore quiesceret: ne gladius super caput eius caderet. ait tyrannus. Talis est vna mea: quod beatam putas. Ille vero orauit tyrannum: ut abire liceret. Unde satis videtur Dionysius declarasse: nullam beatam esse: cum aliquo timore semper impendat. Et de hoc eodem Macrobius li. i. vnde & de Aristotele legitur: quod appropinquans morti rogatus a discipulis: ut doceret bonam sententiam: respondit. Idem illatus: hunc mundum intravit: anxius vixit: turbatus creoit: in scius & ignarus.

Capitulum. sextum. De reliquis prudentie partibus.

Predicta tres prouidentie partes possunt reduci: partes prudentie quas ponit Macrobius li. i. dicens: quod prudentie insunt. ratio intellectus circumspectio: prouidentia vocitasti cauio. **R**atio est aspectus mentis quo bonum malumque discernit: virtutes eligit: deum diligunt: prout dicitur ab Aug. de spiritu & anima. c. viij. **I**ntellectus est ius anime quo inuisibilia percipit: ut dicitur ibi. **C**ircumspectio est contrariarum victorum cautella. Cuius officium

Culus officium est: virtutes sic
seruare: vt in vltima homo non ca-
dat: putat in morali dogmate
philosophorum. Sic enim docet
seruare frugalitatem: vt homo nō
sit prodigus nec auarus. Sic vo-
cet seruare fortitudinem: vt hō
non sit temerarius nec timidus.
Et sic de alijs virtutib⁹. ¶ Pro-
uidencia est notio: futurum per-
tractans euentū. Culus officiu⁹
est: ex pñibus futura perpende-
re. aduersus aduenientem cala-
mitatem se consilio premunire:
putatur vbi. s. Et hec prou-
dencia maxime q̄tm ad consi-
lia vanda ⁊ capienda vigat in
antiquo. Et enim ait Tullius de
senectute nō virtutibus: aut veloci-
tatib⁹: aut celeritate corporis res
magne gerunt: sed cōsilio: aucto-
ritate: ⁊ sententia: Dantes eiz cō-
silia: plus agūt alij o. Similes. n.
sunt gubernatores: in noui: vnde ⁊
in bellis pax sunt arma fortis: vbi
intus non est consiliū: ait Tullius
p̄mo de offi. Et plū plus value-
rant in bellis: p̄silio q̄ princeps
armis: ait Tullius ibi. Et eiz of-
p̄uer. xxiij. Cū dispositione int⁹
bellant: ⁊ certant vbi multa cō-
silia. Ideo Alexander obtinuit vi-
ctoriam: q̄ consilio gubernabat
exercitū: ait Trogus Pompei⁹
li. xi. q̄ Alexander: cū ad pericu-
losū bellū exercitū eligeret: nō
iunxit robustos: sed veteranos
q̄ cū patre patrosq̄ miliauerūt

eligebat: vt non tam milites q̄
magistros militie putares. Vidi
nef quos nemo nisi sexagenari⁹
duxit. Itaq; nemo fugō i p̄lio s;⁹
victoriam cogitauit: nec alium in
pedibus quicq̄ spersit in lacer-
no fuit. E contra fuit de exercitu
Darii: ideo ille victor: iste victus
fuit. ¶ Docilitas dō est prudens
eruditi simplos: vt per eā paup̄
homo seipsum: postea alios hor-
met: putatur in dogmate phi-
losophorū. ¶ Cautio ē discerne-
re a virtutib⁹ vna: virtutū species
pretendenda: putatur vbi. s. Cūta enim sepe simulant se vir-
tutes: ait Sen. ep̄s. cxiij. ⁊ Bre-
mora. xxiij. Nonnulla vicia: vir-
tutes se mētiunt: sicut effusio
sue prodigalitas: videri vult lar-
gitas: tenacitas p̄simonia: ⁊ cru-
delitas iustitia aliquādo vult vi-
deri. Ad hec ē o discernenda: ne-
cessaria est cautio. vt eiz ait Ci-
cero. Nulle sunt occultiores insi-
die q̄ que latent in similitudine
officij Troianos enim: equos
idcirco fecellit: quia fortitudinem
Minerue mētiunt: ait ibi. Ex his omnib⁹ prudentiores fue-
rant antiqui vt patet per exēpla
predicta

¶ Tertia pars. De temperantia.
De p̄habitis de prudētia
sequitur de temperantia. q̄
est necessaria p̄ncipanti-
bus: ait sapientia diuina: prouer.
xiii. Noli regib⁹. o Samuel: no

Breniloquii.

li regibus dare vincti: quia nulli se-
cretis ubi regnat oblectas: ne for-
te bibant: et obliuiscantur indicio-
rum: et mutant eos filios paupis.
Iste enim terre: cuius rex puer
est. Et cuius principes mane co-
medunt. Ecce. x. est autem temperan-
tia nihil penitenduz appetere: in
nullo legem moderationis exce-
dere: sub iugo rationis cupidita-
tem domare. ait Macrobius li. i.
Est etiam temperantia: rationis in
libidinem atque alios non rectos
impetus animi firma et modera-
ta dominatio: Cuius partes sunt
tres scilicet. Continentia: Clemē-
tia: Modestia. Sui Tullius. ij. rpe
toica li. ij.

¶ Capitulū primum. De con-
tinentia.

Continentia adde largē sū-
cia dicitur quadrupliciter.

¶ Præ est vel cohibitio gu-
le: vel cohibitio luxurie. vel co-
hibitio cupiditatis et auaritie: vel
cohibitio ambitionis et superbie
qui has super co cupiditas con-
tinentio est: et qui superatur ab eis
incontinentio: aut conuictio etibi.
¶ primum. ¶ Continentia primum mo-
do scilicet gule vigili in antiquis

¶ Tu Regem li. iij. de re militari:
vbi loquitur de continentia et so-
licitate principis: de Alexandro
quod in itinere ambulans cum amico
accepto pater eius solus erat. Idem
legitur de Scipione Emiliano:
¶ Ceterum serui primum fuisse

ex vino quo remigeo siue secum
remigantes. Et de Hannibale le-
gitur: quod ante noctem non quiesce-
bat: et de nocte surgere solus erat:
et in crepusculo ad cenam vaca-
bat: putat ibi. Vbi etiam dicit de
continentia admirabili exercitū
sub Marco Scario: quod cum esset
arbor pomifera in pede castrorum
postera die intactis fructibus est
relicta. Idem narrat: et Salustius
sani nonagesimumi etatio ante
agentem: meridie ante taberna-
culum stantem vel ambulantes
solent capere cibos. Ex dictis
igitur patet: quod non querebāt lau-
ta vel pretiosa alimentum: neque epu-
lia indulgebant. Unde in gestis
Romanorum legitur: Augustus Ce-
sar: minimum erat cibi atque vulga-
rio: serarius panis: et pisciculos mi-
nutos: et caseū bubalini manu
pressum: et ficus virides appete-
bat. Descebat quoque loco et
tempore stomachus desiderabat.
Et non solum predicta continen-
tia vigili in vino sed etiam in se-
minis. ait Macrobius. li. primum: quod vini
et suo Romano semina igno-
scent: in aliquod dedecus prole-
berent: quia proxima a libero patre
intemperantia gradus: ad inceden-
sani venere: et consuevit. ¶ Idem
legitur de Alexandro in epistola
quam Aristoteli misit: quod cum per
aquosam terram et inuisam por-
tum singentem cum exercitu suo
sequeretur: laborabat siue pugnabat

exercit⁹. Et zephirus miles aqua
 luventiam in concavo lapide in
 urata galea obtulit Alexandro
 ut sibi consulere. Quaz qdē
 iam Alexander palā effudit:
 ne se bibentes alij magis furerent.
 Laudauit namē: et remunerauit
 milibus beniuolentiam. Quae res
 eo se antiquiores. ¶ Cosimi-
 r continentia a voluptate lu-
 e sibi iungit. ait Gal. li. i. q.
 iulius Scipio missus in hy-
 mero monito quo castra
 ait edixit: ut omnia que vo-
 luptas causa erant auferrentur:
 mouerentur. Mouerat enī
 iduisti⁹: q. voluptas enervat
 effeminat homines. unde in sa-
 bulis legit⁹: sono salinosis: igre-
 dientem in se enervabat: et vltio
 effeminatis sexum adimebat. Et
 hoc figmentum fuit in figura vo-
 luptatis: que enervat viuentes in
 ea et effeminat put dicitur li. v. de
 nugis philosophorū. ¶ Marrat
 etiam Gal. li. iij. de quodā ado-
 lescēte nomine Spuria: q. cuz
 esset excellētia polychitudinis:
 et mira specie plurimū feminarū
 illustrū oculos sollicitaret: et ex
 hoc: vltio eaz et parētib⁹ se suspe-
 ctum esse sentiret: oza decorem
 vulneribus diffudit: deformitate
 qz: sanctatis sue fidē: q. formā
 aliene libidinis irritamentū esse
 maluit. Idē autē Ambro. iij. d. vir-
 ginitate. d. Iuuenem veteres sa-

dule serunt. cū ppter admirādas
 oro pulchritudinē in amores in-
 cēderet feminas: vultū exarasse
 signatib⁹: ne qua cū amare pos-
 set. ¶ Et de cōmēntia Alexandri
 Egeuius lib. ij. dicit⁹: cum sibi
 tradita esset virgo eximie polychri-
 tudinis: cūdam principi despon-
 sata: summa abstinentia pepercit
 ut neqz eaz aspiceret: sed ad spon-
 sum remisit. Quae re vniuersē ge-
 nis et pncipis mentes ad se reco-
 citauit. ¶ Consuiale ait Gal. li.
 iij. de Scipione: q. cū inter obli-
 deo q. erant apud Cartaginē ab
 eo captam: reaptā esset virgo exi-
 mie formae: cū intellexisset: eā cul-
 dam nobili desponsatam: vocatū
 parentibus et sponso: eam innio-
 latam illi tradidit aurumqz pro
 puelle redemptione assatum: in
 dotem virgini: et munus nuptia-
 le dedit. Quae cōmēntia et munih-
 centia illoz sibi animos applica-
 uit. ¶ De vera quoqz continen-
 tia Xenocrati ait ibi Gal. q. apd
 Athenas nobile scōrū spōdā
 iuuentibus posse corumpere tem-
 perantiam eius: et nocte veniens
 iuxta eum accubuit. nec eius cō-
 inentiam in aliquo labefecit. Et
 deinde cū adolescentibus: q. et
 animū illecebris flectere non va-
 luisse: pactum victorie precium
 repetentibus: ridit se nō de sta-
 tua sed de hoīe pignus posuisse.
 Et locauit enim philosophum sta-
 tuam propter eius immobilē

D

I

F

Breniloqui.

continentiam. **H**anc enim eo
tinentiaz docuerunt philosophi.
vnde legitor li. vi. d. nugio phi-
be Piciagora. q. cu audiuit **L**ex
conam al' Thozonā ciuitatem la-
sciujs indulgentem: illuc venit
et laudabat quotidie virtutes: ac
vitiis luxurie denudabat. **B**atro-
natum doctrinam separatam a vi-
ris: et pueroz a parentib' frequē-
ter habebat. Docebat hos pudici-
tiam et obsequia in viros: illos
modestiam et literarum studiū
et velut genitricē virtutum fru-
gilitate omnibus ingererat. **C**ō-
secrasq; est disputationum assu-
duitate: vt matrone ornatas ve-
steo et cetera dignitas ornamen-
ta quasi luxurie instrumenta de-
ponerent: eaq; delata in Iouis
edem: ipsi deē consecrauerūt: p-
ferentes vera ornamenta matro-
naram. s. pudicitiaz non vesteo.
Et vt efficacius hortaret: ab om-
ni animantium edulio dicitur ab-
stinuisse. De continentia etiaz ca-
ste mulieris legatur lib. iiij. de nu-
gis philosophoz: q. eaz vtro et
nomine **B**ucllio exprobrari eēt
q. ois vitio sedatus esset scilz q.
malū anhelum haberet: et ipse
conquereret vxori: q. eū nō mo-
nuerat: d. hoc querere medicinā
respondit illa. **H**oc fecissem: nisi
credere: sic omnium virorum
ora olere. **V**ersimile est: q. os su-
um: ori viri alterius non applica-
uerat. **S**imili modo conuen-

tia a cupiditate auaritie vigili in-
antiquis. Non enim ambiebant
dominari ppter pecuniam: sed
ppter gloriā et reipublice custo-
diani. vnde **C**at. li. iij. dicit: q. cō
Scapio accusaret de pecunia: se-
natu respondit. Cum totā pote-
statē vestre subiecerim appacari
nilil ex ea quod meū eēt preter
cognitiōē retuli. **F**uit enim dicit
Scapio appacatus: q. **A**phucā
deuicit. Et addidit. Non me pu-
niet. **A**phucanē: neq; fratrem
meū **A**lianē. d. de **A**lia gaze aua-
rum reddiderunt: sed vterq; no-
strum magis inuidia q. pecunia
locupletior est. hoc ait: inuidia
est respectu maloz. **J**ob. v. par-
uulum occidit inuidia. **E**st ergo
sensus. **L**ocupletior **A**lianē
virtutibus quibus inuidet. **M**ar-
rat etiaz ibi **C**at. **B**onachine **C**u-
rio et eius cōmentus: q. fuit no-
ma **R**omane frugalitatis: et spe-
cime fortitudinis. ad quē cō le-
gati **S**amēti venissent in agrestē
seāno assidentē loco: atq; in cavi-
no ligneo cenantes: magnumq;
auri pondus amulissent: ac bene-
gnis verbis inuitarent: vt auro
vbi vellet: vltuz nū solut diceo
Supervacue ne dicas inepie ad-
ruz amulisti. **S**ic et dicte samini-
bno **B**onachinē **C**urū male lo-
cupletib' imperare: q. eū fieri
cupletem. **E**t istud vt pocius
ita malo homini excogitati mu-
nus refferet: et mementote: me

neq; in ade vinci: neq; pecunia
posse corūpi. **E**t Idem: ai Pyr-
rum regem exegisset: et vicisset:
nihil omnino ex preda regia au-
git q̄ exercitū vrbēq; ditauerat:
et popularis assignationis modis
non excessit extimans parū p̄do-
neum cliens reipublice: qui eo
q̄d reliquo indueretur content⁹
non est. **E**t Ibidem narrat d̄ Sa-
bulcio lucino: cui cum per lega-
tos a santhib⁹ essent donata mil-
lia omnia remisit: cōmū. **E**t
beneficio p̄dūes sine pecunia:
sine vsu familie alende comitat⁹
q̄ eū locupletem faciebat n̄ mul-
ta possideret: sed modica deside-
rare. **E**t Vbi etiā narrat d̄ Quin-
to Tuberone. Cui ai gens etheo-
rum vasa argentea magno pon-
dere exquisita arte fabricata per
legatos misisset: qui reuulerūt: se
vidisse vasa fictilia in mensa ei⁹:
iussit eos abire cum sarcinis suis
monitos: ne continentie q̄si pau-
pertati succurrendum putarent.
Et Consimiliter narratur de cō-
tinentia Anarhocles regalib⁹ v:
de nugis philosophorum vbi di-
citur: q̄ auro tanq̄ fictilibus: et
fictilibus tanq̄ auro vtiendū est:
longeq; prestantius est: mod⁹
splendescere q̄ rebus. **S**erunt. n.
Anarhocletam regem in fictili-
bus vasis cernasse: q̄rentiq; eam
respondit. Rex ego Sicilie cum
sim: figulo satius genitor. **F**orma
viam reuerenter habet quicunq;

reponit: **D**uces ab exiliis egredie-
re domo. **C**onsiderans enim ho-
miliem ortum suum: vasis fictili-
bus content⁹ erat. **Q**uius autē
cōtinentie causa fuit in elo: quia
vilitatē reipublice non p̄p̄nā in-
tendebant. vti enim dicit **H**aleri⁹
vbi. d. patrie rem non suaz glos-
gere. p̄curabat: pauperes in diu-
te imperio: q̄ dices in paupere
versari malebat. **E**t ponit exem-
pla de similibus: qui adeo pau-
peres moriebant: q̄ si habebant
vii traderent filias suas nuptijs.
Illustrium tamen viroz inopie
a senatu succurrebat: et eorum fi-
lias consuevit senatus honorabi-
liter nuptijs tradere. **Q**uōd vere ait
Plag. epla. v. **Q**ui prudenti anē-
dunt: plus dolendus est: paup̄ta-
tem q̄ opulentiam perisse. **R**o-
manas. **I**n illa enī scilicet paup̄re-
te. morum integritas seruabatur
Per hanc scilicet opulentia: nō
muros vrbis: s; hoīz mētes. **R**u-
ra neq̄tia: oī pelor hoste corūpt
iuxta illud **I**uuenalis. Nullum
crimen abest: facinusq; libidinō
ex quo. **P**aup̄tas Romana pe-
nit. **E**t Ex dictis patet: qualiter sit
in elo continentia ambitionis
et superbie. **N**on enim diuiri ap-
petebant. ambiciose et arrogāter
sed reipublice proficere: et eā vili-
ter gubernare. **E**t in laborib⁹ su-
is condescendebant: et in missis
cum suis laborabant. vti in lau-
dem **I**ulij **C**esaris dicit: q̄ nāq;

Breuiſoqui.

dicti miſeribus ſaiſe ſte: ſed venite
dicenſes: labor eſt duce parti-
cipare videtur nullibus minor.
vnde de ipſo legitur lib. iij. de ni-
giſo philoſophorum: qd eſt vete-
ranus quidā periclitaret coraz in
diebus: rogauit Ceſare: vt ad-
eſſet in publico. ſ. ad eū adiuuan-
dum. cui cum Ceſar oaret bonū
aduocatum: rñdiſit ille. ¶ Ceſar:
te periclitante in bello Afriano:
non vicarium queſiuit: ſed pro te
ipſe ego pugnauit: detextos et ca-
trices vulnerum que ibi ſuſcepit
Erubuit Ceſar: veniens in aduo-
cationem. Elerebatur enim non
tantum ſupbia: ſed et ingratum
videri. vnde ait ibi. Qui nō labo-
rat: vt miſeribus carus ſit: miſerū
amare neſcit. ¶ Conſimile nar-
rat Sen. lib. de ira. de Hango-
no rege: qd cum qdam nocte au-
diſſet quosdā ex milib⁹ oia ma-
la impetres regi: qd eos duxerat
in illud iter et locum: acceſſit ad
eos qui marie laborabant. Qui
cum eos adiuuaret: ignoraret a
quo iuocaret: admonuit eos di.
¶ Jam maledictio Hangoſo cu-
ius vino in hac miſeria inci-
diſſo. ¶ Nunc bene optate ei: qd vos
ex hac voragie educit. ¶ Ira re-
gis humilitas: qui nō dedignat⁹
eſt condeſcendere laborantibus
et mira patientia: qd non eſt indi-
gnatus ſibi maledicentibus.
¶ Qualiter autē dicta qdru-
plex cōſcientia vigit in philoſophia

planum eſt. ¶ Hiſo enim mōis cō-
tinere: eſt opus pbic. ¶ Leuatio. n.
egritudinum: formidinum: et cu-
piditatum: eſt fruct⁹ vltim⁹ pñe
aut Luſ. i. iij. q. vt enim ait ibi li.
ij. philoſophia eſt cultura animi
¶ Nec extrahit vitiā radicē: mun-
dat animoſ: et preparat: vt fruct⁹
ferant: et. vnde ſicut dicit ¶ Pa-
uſi: ¶ Achademia ſuit villa frequē-
tiſſima in terram cōculſa: diſtans mil-
liario ab Athenis. ¶ Hanc pñe de-
gerunt. ſ. Plato et ſui: vt ſe timo-
re a libidine pñerent: et ab alijs
ceſſante: ſtudio pñe vacaret. et
ide vici ſit Achademici. ¶ Hic
de continentia Diogenes ait ¶ Ma-
leri. lib. iij. qd pñemēti ei⁹ Alexā.
vincere non potuit. ad quez in ſo-
le ſedentem cum acceſſiſſet: hor-
tareturq: vt ſi qd ſibi pñari vel-
let indicaret: vir robuſte pñantie
inquit. Vellem de cetero vt a ſo-
le mihi non obſteat. i. non ſteat in-
ter me et ſolez. Ex hoc autē exiit
ſententia. ¶ Alexander gradu ſuo
Diogenem diuitijs pellere tēpta-
uit: ſed celerit⁹ Dartum armis. ſ.
pellere potuit gradu ſuo regali.
¶ Sene. v. de beſitijs dicit: qd
Diogenes multo potentior et lo-
cupletior ſui Alexandro omnia
poſſidente. ¶ P. luſ. n. erat qd hic
noſcebat accipere: qd qd poſſet il-
le dare. Et ipſa die vici⁹ eſt Alex.
qd vidit hoiez: cui nec rare poſſet
aliquid: nec eripe. ¶ De hui⁹ qd
qd abſtinentia diſſuſius narrat

Hiero. 3. **H**omif. bl. q. palio in
 pluri vultu fit ppter frigus: peram
 pro cellano secum portauit: et cla
 nam ad corpusculi fragilitate: in
 stentiam. **H**abitu in portat
 vestibus et portatibus iuitantur:
 vsq; quap. phiteno vep: et h. afe
 tum abigeno aut notans vitta q
 mores sedabat. **Q**ui cum dolo
 habitaret: et seto: queret. domus
 volubiles se habere vetabatur: se
 cum ipibus immutante. **F**rigore
 os dolij vetebar in meridiis: est
 te: ad septentrionem: et vbiunq;
 q. sol se inclinat: **D**iogenes siml
 putoiam vetebar. **Q**uodas
 quop. vep: cu in v. su potant: ca
 licem ligneu portaret: videt pue
 rum manu concana bibere elisit
 calices in terra dicens. **N**esciebā
 q. natura haberet poculi. **E**t sic
 postea semper cum manibus bi
 bit. **N**unq. aliqd. de animi rigo
 re tenuit: in eodem vultu tenore
 etiam aduersis interpolantibus
 pstitit: ut plene eum socraticu no
 leere: calcansq; turbinib. fortu
 rum aduersus omne dolorem
 et miseria vni formi pposito per
 durauit. **D**icebat. n. semper alienus
 a philosopho: et potestare animi
 sui esse in quem fortune q. piam
 licet. **V**irtutem animi et pau
 diam ei: more indicat. **N**am cu
 ad agonem olympicu senex pge
 ret: febre apprehensus accubuit
 et crepidine vie: volentibus ami
 cis cum aut in iumentum: aut in

vehiculum tollere: no acquiescit
 sed transiens ad arbono vmbra
 ait: **E**brite queso et spectatus pgit
 hec nor: me aut victorez p. habuit
 aut victum. **S**i febrez vicerit: ad
 agonem veni: si me vicerit: ad
 inferna descendam. **E**stimandū
 est: q. inferna vocat stant anime
 pul separatione a corpore. **D**e
 p. tentia aliorum philosopho
 ait **H**iero. ep. l. xxxv. bl. q. **S**o
 crates **E**thepan. homo p. dat. vi
 tilissimus: cu ad philosophandū
Ethepan. pgeret: magnum aur
 pondus abiect: neq. putauit: se
 posse virtutem simul et diuitias
 possidere. **I**dem ep. l. xxi. de alio
 qui ait **E**brite in pfundum male
 cupiditates. **E**go vos mergama
 ne submergar a vobis. **E**briteq;
 pecuniam. **C**onstant. ait **S**e
 neca libro de constant. sapientiar
 q. cum **D**emocritus **M**ageta
 cepisset: **S**upho philosophus ab
 eo interrogatus si aliquid perdi
 disse: nihil iquit: omnia mea me
 cum sunt. **E**t tamen patrimoniu
 et filios hostes rapuerant: qui in
 metum et indeminē se testatus ē.
Habebat enim vera bona: in q
 non est manus infectio. **E**t vultu
 para ac dirupta: non sua sed ad
 uentitia indicabat: ideo non vt
 sua dilerat: **N**ec talia: bona
 esse reputabant philosophi. vi. n.
 ait **V**alerius libro. vii. **A**narago
 ras prudenter respondit interro
 ganti: si quis est beatus. **N**emo

Breuioliqui.

Inquit et his quos in felices pu-
tas. sed cum in numero conti-
peries qui a te miseri creduntur.
Non est ille diuitis aut honori-
bus habendus: sed aut rursus exi-
git: aut non ambitiose doctrine
fidelis cultor: i secessu magis
in fronte beatorum id est inuisibilis
pongo & visibiliter.

Capitulum secundum. De cle-
mentia.

D **b** **E**o habita de continen-
tiarum sequitur pars secunda
temperantie: que est cle-
mentia. Est autem clementia: re-
peranda animi in potestate vlti-
scendi scilicet lenitas superioris
erga inferiores: vel inclinatio ani-
mi ad lenitatem in pena exigenda
ait Sen. ij. de clementia. Et e ple-
nitas: & venia et honestior: quia ve-
nitia e debite pene remissio: vt ait
ibi. Ex his patet quod clementia est
quatuor modis. In ppatendo
effectualiter alienis malis. In re-
mitiendo perfectibiliter malis in
clentibus. In dando largiter in-
gratia et indignis. In pcedendo
dogis humiliter suis. Et his mo-
dis viguit in antiquo. Et enim ait
Sen. l. i. de clementia: quid ma-
gis decori regenti & clementia
quibusque modis: et quocumque
sue positus sit: Et ponit exem-
plum. Rex apum sine aculeo est:
Voluit enim natura neque seuus
esse: neque vltiones petere: telusque
daretur: et iam clauo inpermem

esse voluit exemplum hoc ma-
gnis regibus ingerere. Pudeat
enim: ad exiguis animalibus non
trahere mores: aut ibidem. **E** De
clementia principum in ppatien-
do cum hostibus aut clat. quod **M**ar-
cus **M**arcellus: captus ab eo sy-
racusanis: cum esset in arce con-
stitutus: et opulentissime condaz
vrbis tunc afflicte fortunaz ex al-
to cerneret: et casum lugubre: fle-
tum cohibere non potuit. Narrat
etiam: quod cum Cesar caput **P**om-
pei caput eius inimici aspice-
ret: pius lachrymas edidit. **E** **E**s
similis et quod de clementia in remu-
tando male facta: et dando bona
indignis. Ait enim de clementia
Pompei erga regem **A**rrmente
qui contra Romanos bella ma-
gna gesserat: victum in conspectu
suo supplicem iacere diuitius non
est passus: sed benignis verbis re-
creatum: et admodum quod abiece-
rat: capiti reponi fecit: et in pristinum
fortune habitum restituit.
eque pulchrum iudicium et vin-
cere reges et facere. **E** Similiter
narrat de quodam consule **P**au-
lo nomine: quod cum quendam re-
gem captum ad se adduci audi-
ret: occurrit ei: et voluit ad genua
prubere: dextera alleuauit. **M**as
si egregiam est hostes deicere
non minus laudabile est: infeliciter
sare miserent. **E** Narrat ibidem
de cesare: quod audita morte **L**ato-
nio: vixit: se illius glorie inuidere

Patrimoniam q̃ duo liberto sulo
 icolumē seruauit. Sic enī instruit
 Virgilius et recitat Augu. de
 c. c. xiiij. Tu regem imperio po-
 pulos Romane memento. De
 tibi artes erunt pacis imponere
 mores. Parcere subiectis: et de-
 bellare superbos. Nec est in sam-
 mis: gloria summa uirtus. Et ali-
 bi Emilius. Est p̃ger ad penas p̃-
 cepit ad premia uelox. Quis do-
 let: quoties cogit esse feror? Hic
 clementes erant antiqui in dādo
 idignis et remittēdo. In Ital. li.
 v. Libaltas inq̃ duo sunt comi-
 tes: humanitas et clementia. De
 natuo Romanit̃a facta fuerunt hu-
 manissima et clementissima. Et po-
 nit exemplum: quēcum legati Lar-
 thaginenses ad captiuos redimē-
 dos in urbem uenissent: prohi-
 ctus nulla accepta pecunia reddi-
 ti sunt uacues numero duo mi-
 milia quingenti quadragita tres.
 Iam hostium exercitum de-
 missum: tantam pecuniam con-
 temptam: tot iniurijs veniam da-
 tam: ipso legatos obstupuisse ar-
 bitror: et dicisse: O magnificentiā
 gentis Romane: deorum ben-
 gnitati equandam. et. Alii Soli.
 li. i. de Cesare: quos armis su-
 begerat: clementia magis uicit.
 ¶ Consimiliter clementia prin-
 cipum ad inferiores eis cōdesce-
 dēdo magna fuit in antiquis. Si-
 cut legit de Cesare qui ait. Qui
 non laborat: ut milibus suis ca-

riso firmiter nesci amore: ut ha-
 bitum est. Nilul enim reddit p̃-
 cipem tam carum milibus sic
 benignitas: Unde legitur de tyra-
 no in gestibus romanorum q̃ cō-
 argueretur: q̃ in omnes ultra q̃
 Imperatorem decebat: omnis
 esset. i. condescendendo clemen-
 ter oib⁹: r̃ndu: se talē uelle Im-
 peratorem et p̃cipem q̃le Imperatorē
 q̃qz p̃cipem optaret. ¶ De Ale-
 xandro ait Ital. q̃ p̃cipem amo-
 rem et milibus meruit sua clemē-
 tia. De quo ait: q̃ cum in tempe-
 state duceret exercitum: militem
 confectum senio: et frigore obstu-
 pescentem respexit ipse sedens in
 sede sublimi: p̃p̃qua igni. Sta-
 timq̃ descendit: et manibus suis
 illum in sua sede imposuit: id salu-
 tare sibi futurum dicens: et quod
 apud persas capitale extinguit: so-
 lum regium occupasse. Quid igit̃
 tar militem si sub eo uice milia-
 re: locundum ducebant: cui mili-
 tum incolumitas: p̃prio fastigio
 carior erat. ¶ Legitur etiam de
 Alexandro in ep̃a eius ad Ari-
 stotellem: q̃ cum deuicisset p̃-
 rum superbissimum et uicissim
 sibi statz regna restituit. Qui ut
 Imperato honore dotat⁹ est om-
 nesthesiuros quos absconderat
 sibi ostēdit: eumq̃ et suos diuini
 ac sibi fidelissimos postea fuit q̃
 fuerat inimicus.

¶ Capitalium terrarum: De noua
 delia.

Breuioloquii.

Pon solus est fidei par
 teo sperare videri in
 antea: si et terna po q
 est modestia est aures modestia
 scia rerum que aguntur aut disci
 tur colloquendarum: ait Zul. li.
 i. de offi. Et dicitur a modo i quo
 nec plus nec minus: ait Aug: de
 beata vita. Ex quo igitur fuerunt
 virtutibus predicta planum est: q
 et modestia. Unde de Tuo dicit: q
 in morte nullum facium recoluit
 penitentium excepto vno: qd tñ
 non perdidit: nec cuiq notu fecit.
Quod euenerit quia omnia mode
 stie agit que agenda erant. Ad has
 partes temperantie reducuntur
 partes quas ponit Macrobius
 li. i. dicens. Temperantiam sequi
 tur verecundia: Abstinencia: Ca
 stitas: Moderatio: Parcitas:
 Sobrietas: Pudicitia. Quibus
 pnt exempla supraposita adaptari.
Quarta pars de fortitudine.

Consequenter viden
 dum est de fortitudie
 qualiter viguit in anti
 quis: non ea que e cor
 poralis sed q virtua
 lialis et mentalis. Hu Macrobi
 us li. i. fortitudinis est: animum
 supra periculi metum agere: nihil
 nisi iuxta metum: aduersa et p spe
 ra fortiter tollerare: Est enim for
 titudo: rerum magnarum contē
 ptio et laboris cum vilitatio et de
 permissio: ait Zulaj. rhetor. li. iij.
 vel vt ait idem rhetor. li. iij. For

titudo est: considerata periculos
 suscepio. Cuius partes sunt: Ma
 gnificencia: Fidentia: Pacientia:
 persenerantia.

Capitulum primum. De ma
 gnificencia.

Si autem magnificen
 cia: magnarum et excel
 sarum rerum cum anunt
 iat et splendida ppositione agita
 tio et administratio: ait Zul. vbi
 d. Et hec magnificencia vel e cor
 dia: dedignando subici vilitatib
 aut pauari libertatibus. Vel est
 oia prohtendo veritatem in ser
 monibus vel est opens: magnifi
 ce agendo in effectibus. **C**on
 ma magnificencia: erant predicti
 antiqui: et debet esse predictus cor
 poris. Est enim proprium hois
 habere gloriosum spiritum que
 rentem vbi honestissime viuat
 non vbitutissime: ait Sen. epla
 cxi. Ideo debet dedignari vilit
 maxime peccata. Unde Sene.
 epistola lxxv. Ad maiora natus
 sum q vt sim corporis mei ma
 cipium. Et idem alibi. Si sciret
 deos ignoscituros: et homines
 ignoraturos: peccare digne
Citem hec magnificencia dedi
 gnat pauari debita libertate. Et
 enim ait Etal. li. vi. Cū pereum
 num capti esset a Romanis: ali
 quibus interfectio: aliquibus ca
 ptio: tñ Italici sanguinis obliu
 sci non potuerunt. Cum eius nob
 lum auxilium: nisi in precibus et

R

Breuiologium.

occidit insano est. Unde et de Mo-
gene dictum est. q. q. erat vltis q. q.
proficiens verum. De quo Hale.
li. iij. dicit. q. cum sibi olera lau-
di Aristippus diceret. si Dionysius
adulari velles. ista non ederes:
imo inquit ille. si tu ista es. i. ede-
re velles Dionysium non adula-
res. Valebat enim oleribus vi-
uere et verum dicere: et epulis
regio saginari: et Regi adulari.
Hec fuit magnificenta prin-
cipum antiquorum: ait Tol. lib.
vi. q. cum post duo picia Dari-
us in quibus victas sacras misit
set ad Alexandrum offerens si-
bi partem regni: et filiam in ma-
trimonium cum decem centis mil-
liis talentorum. et Parmenio pri-
nceps milie diceret: si ipse est Ale-
xander: se futurum tali conditio-
ne respondit Alexander. Quod meum
est offert mihi: ego vterer si essem
Parmenio. Quasi dicat. Eorum me-
um magnificum est: nec est mi-
hi magnium quod tibi videtur mul-
tum.

Capitulum secundum. De fi-
dentia.

Simili modo confidentia
que est pars secunda for-
titudinis viguit apud eos

Est autem confidentia: per quas
magna et honesta rebus animi
multis in se fidencie collocat: ait
Tol. rhetorica. li. iij. Unde de fi-
dentia Alexander ait Tol. li. iij. q.
cum Alexander infirmaret: et om-

nes medici ad unam potionem
finiam direxissent: quam potionem
debebat sibi Philippus mede-
cus porrigere: Tunc superueniens
ipse Parmenionis monentes
Alexander: ut caueret insidias
Philippi: Quas cum legisset Ale-
xander: medicamentum hausit:
litterasq. legendas postea Phil-
ippo tradidit. Constanti enim fide-
tia prius sumpsit potionem: et me-
dico diceret insurrectionem. Ob mo-
gnam enim fidenciam quam ha-
buit in amico non de leui credi-
dit de eo malum. Et Consiliarius
ait de Platone li. iij. q. cum au-
disset: Xenocratem discipulum
eius multa impropria de se dixisse:
examinationem respuit. Et cum in-
dex insisteret querens causas que non
credere: adiecit: non esse credibi-
le: ut quod tantopere diligere: in-
uicem ab eo non diligere. Qui
cum iurare se diceret quod indica-
bat respondit Plato: nunquam Xe-
nocrate illa dixisse. nisi dicit expe-
dire vidisset. Et Idem narrat li.
iij. de quodam claudo: cui cum ex-
probratum esset. q. in aciem clau-
dus descenderat: respondit ille:
sibi propositum esse pugnare non su-
gere: quod claudus facere non po-
terat. Ideo non debuit increpare
de eo q. claudus in acie descende-
ret. Et Similiter de alio: cui cum so-
cius diceret. solem obscura nubi-
bus perlarum. propter multa-
tudinem earum. nidi. Bene uari-

ra in vmbra enim melius pre-
habitur. Hoc enim ex ingēu si-
dualo cutus est. ¶ Legit ibidē
de quodam Spartano: q̄ cū oñ
deret hosti muros excellos: rñ-
dit ille. Si mulibus muros istos
comparastis: recte fecistis: si vō
vino turpiet. Elidebat enim sibi
q̄ mulierū non virorū esset mu-
rorum tūellā exquirere.

¶ Capitulum tertium. De pati-
entia.

Equitur videre qualiter
fuerunt p̄dici patientia
que est tertia pars formę
dñs. Est autem patientia. bone-
statis aut vilitatis cā: rerum ar-
duarum et difficilium voluntaria
et diuturna perpassio: ait Zul. vbi
ē. Loquendo autem vulganter
de patientia dī quadrupliciter. vel
in sustinenda contumeliarum: et
impropertionum in verbis vel in
perpassione longanimi penarū
in corporibus. Vel in remissione
iniuriarum in mala facientibus.
Vel in moderatione disciplinaz
in correctionibus: fuerunt enim
antiqui p̄dici patientia p̄rio mo-
do dicta. Vel de Alexandro legit
Iulij. de nugio philosophi: q̄
cum Antigonus sibi diceret: eti-
a ti tue s̄a s̄a regnare non conuenit
pudet q̄ in corpe regis volupta-
tem luxurie dñari. Quasi dicat.
Indignus es regno ratione eta-
tis: et voluptatis. Quod nī Alexā-
der patientissimē tulit. ¶ De pa-

tientia q̄q̄ Alexandri erga Phi-
ratā habuit ē. s̄a in p̄ncipio. ¶ So-
dem li. legit de patientia Iulij Ce-
saris. Cum enim caluaniū gra-
uiter ferret: et capillum defluentē
a ceruice ad frontem conuoca-
remulue dicente: facilius est et
Cesar caluani non esse: q̄ in Ro-
mano exercitu: me diuide quic-
q̄ egisse: vel acturum ē. Quod
tamen patienter tulit. Cūq̄ d̄ eo
essent famosi libelli: et ioculatoria
carmia publice divulgata: et hoc
ad impropertiam eius patienter su-
stulit. Et cum quidā maternam
eius originē despiciens: panificū
cum vocaret: respondendo permittit.
¶ Ibidem legit de Augusto Ce-
sare: q̄ cum quidā sibi diceret. o
tyrāne respondit. Si essem non
diceretis. ¶ Et ibidem de Scipio-
ne Aphyicano: q̄ cum qdam eū
param pugnantē dicerent: et eū
arguerent: respondit. Imperato-
rem me peperit mater mea: non
bellatorem d̄ Theodosio: quoq̄
Imperatore legitur ibidem: et in
Codice: q̄ ait. Si quo nomina
nostra crediderit maledicto locel-
scenda nolimus: eum pena sub-
iugari: quoniam si ex leuitate p̄-
cessit contumenciā est: si ab in-
fantia: miseratione dignus: si ab
iuniora: renittendum. ¶ Ibidē
legit de Alespasio: cui cum qui-
dam diceret: vulpem clauo posse
mutare: q̄ eius animum: vllum
posse mutare: eoq̄ pecunie capti

duo esset: nec anarctam minue-
 ret procellas citatis: dixisse fertur
 Quis in modum hominibus debemus
 risum: nobis correctionem: penam
 criminosa. ¶ De patientia Anti-
 goni ait Sen. lib. de ira: quod cum au-
 diret aliquos de se mala estimare
 et proloqui: cum inter dicentes
 et se audientes esset sola palla: ma-
 leniter commouit dicens. Discedi-
 te hinc: ne rex audiat vos. ¶ De
 patientia philosophorum legit lib.
 de nugis philosophorum: quod Anti-
 stipus cuidam maledicenti sibi re-
 dit. Et tu lingue tue sic ego aurium
 meorum oris sum. Quasi dicat.
 Sicut tu potes loqui mala lingua
 tua: Sic ego audire auribus me-
 is. ¶ Ibidem legit: quod Timothe-
 neo cuidam dicenti sibi: mala dixi
 illi tibi. Mala dixit de te. re-
 pondit. Non curo: quod auditus meus
 esse robustior lingua. ¶ Ibidem
 legit: quod Zytatus maledicenti si-
 bi respondit Tu didicisti maledi-
 cere: ego vidisti te esse conscia ma-
 ledicta continere. ¶ Et ibidem
 de Diogene: quod cum amicus nu-
 tiaret ei dicens: cuncti te vituperant:
 respondit. Huiusmodi sapientiam
 ab insipientibus feriri: et me-
 liorem se indicat: lingua mala cum
 quem carpit. ¶ Ad patientiam
 hanc habendam studebant philosophi.
 Sicut enim legit lib. v. de nugis
 philosophorum. Socratem interroga-
 uit Alcibiades quare Xanopez
 uxorem suam iurgiosam: et que

die nocturne mulieribus scatebat
 molestis domi non abigeret. Cui
 philosophus. Cum talem domi
 perperno assuescor: exerceor: ut
 ceterorum foras pelulantiam et in-
 iuriam facilius feram. ¶ Simi-
 liter patientia secundo modo de-
 clata. In penarum perpessione vi-
 uere in antiquis. ait Gal. lib. vi. de
 Theodoro Syreneo: quod cum La-
 finiacus rex iussisset: cum cruci af-
 figi: respondit. Terribile hoc si pur-
 puras tuas. mea autem nihil inter-
 est: an humi an in sublimi putre-
 scam. ¶ Unde et supra posita est
 exemplum de patientia pueri assi-
 stentis. Alexander sacrificanti su-
 minus longanimitate brachii com-
 bustionem: prout ait Estale. li. iij.
 tibi similiter ait de patientia Pro-
 perus dignum cremandum pectus
 it. cum Senatus consilia prode-
 re suberetur. Quam combustio-
 nem: patienter sustinuit. ¶ Ibi-
 dem ait de zenone: cuius impossi-
 bilis in oculis neque supplex vox: ne-
 que miserabilis clulatio: sed fortis
 exhortatio qua totius orbis ani-
 mus fortunamque mutant. In ta-
 tum enim persuasit: ut tyrannus
 qui eum puniebat lapidibus pro-
 sterneret. ¶ Ibidem ait de alio
 zenone: a quo in oculis existente
 enim Eutodus tyrannus quereretur
 qui erant premeditantes de nece
 sua: respondit. Velle tibi aliquid dicere
 in secreto. Xaxatque oculos: ante
 ipsius morsu arripuit: nec ante

misit & ipse vltia: & illa ex parte
 corporis pararet. ¶ Et ibidem
 de Alarico: quem cum trān-
 paret faceret: & sibi amputationē
 lingue p̄naret. non erit inquit
 hec pars corporis mei tūc vitio-
 sis. Et mox linguam deuib⁹ ab-
 sindens. cōmasciatam: in os ty-
 rantis eripuit. ¶ Ibidem ait: q̄
 Leonides nobilis Spartan⁹ cū
 trecentis ciuib⁹ pugnavit cōtra
 Xersem regem pro patria liberta-
 te. Quos alacri animo hortatus
 est dicens: Prandete comilito-
 nes mei tanq̄ apud iseros cen-
 suri. Qui omnes intrepidi parie-
 runt: denuntiant enim eis nihil
 restare nisi mortem: & animant
 eos ad omnia patienter toleran-
 da. ¶ Item paucius tertio mō-
 dicta. que est in iniuriarū remis-
 sione erant p̄dicta antiqui. Unde
 Cicero de laude cesario ait: q̄ ni-
 hil solebat obliuisci nisi iniurias:
 prout dicit Aug. epistola. v. vbi &
 ait. Dicebat ne hoc tam magna
 laudator: aut tam magnus adu-
 lator. Si dicebat laudator: talem
 esse Cesarem nouerat. Si adu-
 lator dicebat: talem esse debere p̄-
 cipem ostendebat: qualem in sa-
 luter predicabat. Et huc & hoc est
 non reddere malus promissio. s.
 abstinere a libidine vlciscedi. Qd
 est accepta iniuria male ignosce-
 re & persequi: & nihil nisi iniuri-
 as obliuisci: ait ibidem Augusti.
 Et non solum obliuisci sapientia

insularum: sed etiam negat: se in-
 iurias recepisse. ait Sen. de con-
 stantia sapientia inquirens. Sa-
 piens alapis percussus quid faci-
 et: & respondet. Quod fecit Co-
 to. Cum eo sibi percussus esset.
 Nam excauit non iudicant i-
 uriam non remisit. Cui: sed fa-
 ctum fuisse sibi negauit: hoc enī
 vltimū fuit honestius inter alia.
 ¶ De tali etiam paucius Philippi
 regio. ait Sen. iij. de ira. Ad
 quem cum venissent legati Albe-
 nienſes. coram auduſ legatione
 benigne ait Philippus. Dicit
 quid possum qd sit gratum Albe-
 nienſibus: respondit Damacha-
 res vnus d. legatus. Te inquit sal-
 pendere. Cetera gratum eis. Cum
 q̄ circumstantia indignati: in eū
 vellent irruere: iussu eum rex in-
 columem dimisit: dicens ceteris
 legatis. Munciate Albenienſi-
 bus: multo superbiores eē q̄ ista
 dicunt: & qui impune audiunt.
 ¶ Item d. Alexandro d. ibi: q̄
 cum miles quidam de persis: cui
 Darius promiserat partem regni
 cum filia: si occideret Alexandrum
 cum percussisset eum: capē a mi-
 liub⁹ Alexand. concessus est. p̄-
 per quod hoc fecerit. Alexander
 autem promissum Darsi: & mil-
 do audaciam considerans: lau-
 datum remisit ad suos indemne
 ¶ Ibidem legitur de Antigone
 q̄ cum greci ab eo obsiderentur
 in castris: illa fiducia loci sedem

X

Y

Z

Breviloquii.

Aestimulus loquebantur in opprobrium eius. s. q. statura humilis et sic de alijs. Gaudeo aut rex: quia aliquid boni spero: si in castris meo silentium habeo. s. si mei: de me mala non loquuntur. **C** Ibidem legitur de Polistrato Atheniens. tyranno: De quo cum eius consilius ebrius multa dixisset de crudelitate eius: nec desissent qui vel lent manno in eum micere: placide ei respondisse: non magis se filii succensum: q. si quis obloquens oculis innuisset in se. **C** Ibidem legitur de Socrate: q. dum iret per civitatem: colapho percussus nihil amplius dixisse fertur: q. q. molestum est: q. nescirent homines quando cum galea: vel sine galea prodire deberent. Et enim dicit ibi. **N**on expedit audire omnia vel videre. **C** Pulse nos iniurie transeunt: e quibus plerumque non accipit q. nescit. **N**on vis es tractandus: **N**on sis curiosus. Ita alia differenda sunt: alia veridicanda: alia commendanda: alia domanda. Circumscribenda est ira multis modis plerumque in ludum locumque vertatur. Unde i Socrate: ire signum erat: vocem submittere: parce loqui. Apparebat enim tunc illum sibi obistere. **C** Cosimiliter ait Seneca eodem li. de Diogene. Cui ager: tunc causant eum Lennulo: cuius ille at tracta pingui salina: sibi in fronte mediam inspuisset: Quam potuit absterge facie ait. **A**ffirmabo te

omnibus: o lennule: falli eos q. te negant os habere. De eodem: ubi scribit sibi de ira differenti protervum adolescens in eum inspuisset. Quod ipse leniter et patienter tulit dicens. **N**on irascor: sed dubito: an irasci oporteat. **C** De patientia in predicto ait Gal. li. v. q. cum Idurru audisset parum honoratum sermonem de se fuisse habitum in convivio Tarentinorum: eos qui interfuerant percurat est: an ea dixerint que ad aures eius pervenerant. Redit v. eorum. **N**isi v. inum nobis defuisse hec que dicta tibi sunt: pro his q. de te locuturi eramus: ludus et iocus essent. **C** Unus urbana crapule excusatio: et simplex veritas confessio: iram regis in risum convertit. **C** De Augusto Cesare legit li. liij. de nugis philosophorum: q. cum Libertus conquereret: q. multi de se male loquerentur respondit: **N**oli nimis indignari contra quem libet: qui de te mala loquat. **S**ed cum hoc habemus ne quis nobis mala facere possit. **I**n omnibus autem talibus sustinendis: multum iuvat iuratum oblitisci: ait Seneca epla. xcvj. In iuratum remedium est oblitio. **C** Comoniter et ait idem de constantia sapientis: sapientem nullum iniurie obnoxium esse dico. **N**on refert q. multa in eum contendant tela: sed q. nulla sit penetrabilis: quomodo quorundam lapidum est natura: inexpugnabilis.

expugnabilis fere duritia. Nec enim secunda adu natio neque scindi potest: sed incurrentia viro recti diu. Et quemadmodum quedam non possunt igne consumi: ita circa circumfusa vigorem conseruant: et scopuli mare frangunt: ita animus sapientia solidus est: et si robore colligit: ut ita sit ab iniuria quod ea que retulit a lesione. **H**alicarna quoque quarto modo dicta: que est in disciplinatus et correctionum moderatione viguit in antiquis. **Plu**ta⁹ lib. iij. quod **Elechius** **Tarentum** cum animaduertisset: rursus sua villam negligentia corrupta esse et perditam: tunc in illum male mercedis suscepisse inquit: et supplicium nisi tibi esset iratus: **Plu**ta⁹ eiz impunitum dimittere: sed propter iram iusto grauiter punire. **E**t eodem libro legitur: quod cum **Plato** aduersus delictum serui sui vehementius exarsisset. veritatem modum vindicte tenere non posset: **Spe**gipon amico suo castigationis modum mandauit: desormie sibi existimans si animaduersione sua reprehensionem mereretur. **E**t de hoc eodem **Seneca** lib. de ira dicit: quod cum **Plato** irasceret seruon: iussisset tunicam deponere et scapulas prebere verberibus: manus ipse cesurus: postquam se intellexit iratum: manus suspensas detinebat sicut sustulerat: et stabat percussuro sinibus. Interro-

gamus ab amico qui interuenierat quid ageret. respondit. Exigopenas ab homine iracundus scilicet existens. Tu autem seruum istum verberibus obiurga: **M**az ego irascor: propter quod non cedo. **I**rascor inquit: et plus faceret quod oportet et libentius. Non sic ille seruus in eius potestate: qui in sua non est: qualis scilicet ego sum. **P**lato oblitus est seruum: quia aliquem potius castigaret inuenit. si sciret: absolutus sibi in suis potestatem. **I**deo dicit ibi **Seneca**. Nihil tibi liceat dum irascens. et hoc ideoque si vis omnia tibi lucrere: pugna tecum ipse. Si iram vincere non poteris: te illa incipit vincere. **P**otest tamen sapiens sine ira disciplinam aliter castigare. **E**t enim legis libro iij. de nugis philosophorum: de **Plutarco** magistro **Travani** imperatoris: quod cum precepisset famulum verberari ob sua demerita: et insultaret famulus sibi dicens: quod non deberet philosophum trahi: et quod contra doctrinam suam faceret qui libere de patientia secerat: respondit **Plutarco**. Nunquid quia vapulaos tibi irasci video? Multa me ire signa vides: nec oculos truces: nec os turbidum. **N**ec eiz signa sunt ire. **C**onuersusque ad eum qui verberabat ait. Dum ego et ille disputamus: age tu opus tuum et sine iracundia mea retunde seruilem concumaciam: et inquit

K

S

penitere docere potius q̄ obiu-
gare. ¶ Est autem disciplina ali-
quando moderanda. Et enim le-
gitur eodem libro: dicebat Tra-
panus imperator: insanum eē: si
aliquis habens oculos sapientes
malit effodere q̄ curare. Nec di-
cebat: ungues si aculeos fuerit
non euclendos: sed resecandos.
Item dicebat: q̄ corde in musi-
cali instrumento debent propor-
tionari. et securus est: q̄ remittit
tur q̄ si nimis tendantur: et rui-
pantur. Cōsimili modo dicebat
esse faciendum in disciplina qua
debet homo curari non opprimi
nec eripari. Sed nihilominus
insolentes castigandi sunt disci-
plina ut haberi est. s̄.

¶ Capitulum quartum. De per-
seuerantia.

Equitur de quarta par-
te fortitudinis scilicet de
perseuerantia: q̄ visgebāt an-
tiq̄ aut perseuerantia i rōne bñ cō-
stantia stabili et perpetua permā-
sio: ait Tullius prima rethorica.
vbi. s̄. Hoc perseuerantia sit ho-
mo immobilis aduersus omne
frangatur: nec prosperitatib⁹ ex-
tollatur. Item nec comminationi-
bus terreat: nec promissionibus
reccatur. Unde in laudez fabul-
cis dixit Pirrus: ut dicunt est. s̄.
Ille est fabius: qui difficili⁹ ab
honestate q̄ sol a cursu suo quer-
ri potest: ut eius dicitur libro. iij.
de nugis philosophorū Socra-

tes negat sapientem posse offen-
di: sed aduersus omnes fortunā
in robore virtutis sue mēdere im-
mobilem. Hoc enim est præcipu-
um scilicet erigere animum sup-
erbas: et iprouisa fortuna ait Se-
neca de naturalibus questionib⁹
ut enim dicit expositor sup Boe-
tium de consolatione: philosophi
posuerunt duo vola esse in lami-
ne domus Iouis: de quibus in-
trantes oportet biberere. Dom⁹ vo-
la est mundus: duo vola. pipe-
ritas et aduersitas: de quibus gu-
stare oportet omnes mundus in-
trantes vñ Sen. epi. vi. vn⁹ ē
potius huius vite scilicet eueni-
ra continere. ¶ Qualiter autē
differēt animus sapiens et stul-
ti varie afficiuntur in tribulatio-
nibus determinat Augustin⁹. ix.
de ci. iij. recta opinione ze-
nonis et Crispi: qui fuerūt p̄nci-
pes stercorū. Quia inter esse
censuerunt inter animum sapien-
tis et stulti: q̄ anim⁹ stulti passio-
nibus cedit: et accommodat men-
tis assensum. Sapientis autem
animus: licet ipse passionēs ne-
cessitate patiatur: resistit tamen
his que appetere vel fugere debz
veram et stabilem inconcussa mē-
te sententiam. Vbi ponit exēpl⁹
de Storco philosopho: qui expa-
uit in navi in tempestate. Cuius
obiectum est: q̄ timuisset: et ut
q̄ falsa esset positio Storcōrum
p̄ueniendū non cadere passio-
ne

Quoniam in sapientem: respondit philoso-
phus dicto modo. Et enim ait Se-
neca libro de providentia: quis est
vir qui non est creatus ad hone-
sta: qui non est laboris insti ape-
tem: qui non ad officia cum pe-
riculo paratus. Sequitur. Nullus
infelicitus aut Democritus eorum
nil advenit unquam adversi. Ad li-
cur illi se exipere. Et de illo
disiudicaverunt. Indignus visus
est a quo vinceret aliquando for-
tuna: que ignobilissimum quicquid
refugit: contumacissimum id est
fortiter obstantem quicquid et rectum
adversus quem vim suam incen-
dat. Ignem expertus in Aduisio
scilicet sui combustus: paupertatem
in Sabulio: exilium in A-
tilio: tormenta in Regulo: vene-
num in Socrate: mores in La-
tone. unde ait ibi de Socrate: quod
pononem illam scilicet veneni:
non aliter quam medicamentum in-
mortalitatis obduxit. et de morte
disputavit: atque ipsam veneni po-
tionem letus bibit: hausitque. De
ipso et eius morte Valerius lib.
vii. dicit: quod forti animo et constan-
ti valui: cum ponones veneni ac-
cepisset: proterque suis inter fletus
et lamentationes vociferante. cum
invenit mortem: quid in-
quit nocent mihi mori satius est
duxisti. Quasi dicat. Et valeat
quod nocens moreretur: quam innocens
Ideo concludit Seneca vbi. d.
Et miserum esse iudico quod nunquam

fuertis miser. Trāssist sine aduer-
sario vitam. Ne no sit: qui po-
tuerit: neque tu quidem ipse. Quod
enim est ad sui noveriam: experti-
mento. Quid quicquid posuit non ni-
si temptando vidit. Illos quip-
pe miseros dicit qui nimia felici-
tate torpescunt: quos velut in ma-
ris lenio tranquillius in hirsu deti-
net. Et forte ergo et perseveran-
tes in fortitudine: toleranda mor-
te pro veritate et honestate antequam
fuerunt patet ex dictis. Et non
solum viri: sed etiam mulieres
fortes fuerunt: ne dedecus aliquod
paterentur. sicut ait Ambrosius
lib. de virginitate de matre et filia-
bus: que se amplexantem: et quasi
choros ducentes procecerunt se
in alucum Num: ne a predom-
bus casualis dedecus paterentur. Et
sicut dicit Augustinus primo de civi-
tate. de Lucretia Romane pud-
ice dux: quod cum esset oppressa
a filio Tarquinii regio superbissi-
mi induxit suos ad vindictam: de-
inde sedi in se commissi egra et im-
pauens: ferro quod sub veste te-
ctum detulerat se peremit. Quis
autem hoc non sit faciendum. Non
enim debet se quis tremere: ad-
vitandam libidinem alienam: quod
non polluit: si est aliena libido: et
proposito animi permanente: per
quod corpus sanctificare meretur
ipsi corpori non auferit sanctitatem
violenta libidinis aliena: quam
servat perseverantia continen-
tia

T

V

X

Breniloquii.

at Augustinus vbi. S. c. xviij. Ta-
men detestatio dedecorosa mor-
honestatio: perseverantia fortitu-
dina sunt in talibus p̄mendanda.

¶ De fortitudine quoq; perseve-
rantie antiquorum in sustentia
moris filiorum: ait Valerius li.
vi. dicens: q; Anaxagoras: audi-
ta morte filij: respondit. Nihil in
expectatum aut novum nuntias.

Ego enim: ex me natum sciebas

esse mortalem. Sciebat enim: a

rerum natura accipiendi sp̄s &

reddendi legē dare atq; ut nemi-

nem mori qui non vixerit: ita ne

q; vivere aliquem quides posses:

qui non sic mortuus.

¶ Ibidē ait: q; Xenophon audiens morē

filij maioris natu qui in prelio ce-

derat: coronam tantus deponere

re p̄ctus fuit. Agebat enim solēne

sacrificium. Deinde percussus

quomodo occubisset: vt audisset

fortissime pugnantem interisse:

capiti coronam reponens: nuntii

na quibus sacrificabat testat^r est

maiores se ex virtute filij volupta-

tem q; ex morte amaritudinem

sentire. ¶ Item p̄ fortis fuerit

in sustentia ablationis rerum

suarū patet ex dictis. Unde nar-

rat Valerius lib. viij. de quodam

philosopho qui dictus est Bias

pervenit. q; cum hostes patriam

suam plenē invaderent: & homi-

nes fugerent cum rebus suis in

terrogatus ille respondit. Omnia

mea necem pono. Deatore. a.

ea gestabat: non humeris: neq;

oculis vidēda: sed animo estimā-

da: que domitio mentis inclusa

neq; mortalium: neq; decor ma-

nib⁹ labefactari possunt: & vt ma-

nentibus pressio sunt: ita fugientu-

bus non desunt. vñ de illo bono

ep̄scopo Molensi Paulino ait

Augustinus p̄mo de civi. c. x.

q; quando Molam civitatem su-

am barbari vastaverant: & ipse

teneretur ab eis: sic in corde suo

precabatur dicens: Domine: nō

excrucier propter aurum & argen-

tum. Vbi enim sunt omnia mea

en hosti Vbi enim omnia sua ha-

debat: vbi euz condere & thesa-

rizare ille monuerat: qui hoc ma-

la mundo futura predixerat. In

sustentia igitur predictori cō-

sistit vera perseverantia: que est

para vltima fortitudo: vt dicitur

est. ¶ Ad predicias autem p̄es

fortitudinis reduci possunt ille p̄-

tes fortitudinis: q; est Sacrobins

p̄nti libro p̄mo dicens. Forti-

tudo prestat magnanimitatez: fi-

duciam firmitatem. Quib⁹ p̄nt

adaptari predicta exempla.

¶ Quinta pars de ordinatione

virtutum.

¶ Is breuiter p̄missis

de virtutibus: p̄mie-

ditandum est: q; si illi

aniqui non illumina-

ti fide: neq; ordinati charitate ne-

q; solidati sp̄et^r virtuosī fuerūt

in operibus virtutum: tanta sū

Z

A

B

E sinuerunt: et hoc pro cupiditate glorie: et temporali uiliare: vel vite honestate. Ita debent facere fideles: qui sunt predicti uirtutibus gratiis scilicet fidei spei et charitate. Ita contemnere pro eterna felicitate. Sicut enim dicit Aug. quasi arguens conuer in p. dicens. v. de ci. c. xix. qd magnū ē pilla eterna celestis gloria pēta seculi blandimenta contemnere: si p hac tēporali et terrana. Vn tuu uoluit filios suos occidere: Et sic de alijs: prout expūficat ibi bene. Sunt enim predictę uirtutes ordinande ad suum finem et opera earum. vt enim ait Aug. v. de ci. c. xix. In quibudaz opa uirtutis ordinantur ad uoluptatem: in quibudam ad gloriā uanitatem. Et ideo ut ait ibi solent philosophi qui hinc humanibon in uirtutibus constituunt ad ingerendum pudorem philosophis qui uirtutes p bant: sed eas uoluptatis sine mittunt. Illi uero solent pingere tabulas ubi uoluptas in sella regali: quasi qdaz delicata regina sedet sibi qz uirtutes quasi famule subiacent: obseruantes eius nutus ut faciat que ipsa imperabit. ut prudentia tūbeat et inquirat quomodo uoluptas regnet et salua sit: sic de alijs uirtutibus: ut ait ibi. ubi sequitur. Nihil hac pictura dicant esse ignominiosius et desormius et quod minus bonius possit ser

C re fructus. Et uerum dicit. Sed nō estimo satis debui decoro et picturam: si tabo etiam figuretur ubi uirtutes humane glorie seruānt. Et tēc enim ista mulier delicata non fuit tamen inflata et molituz uanitas habet: putat ibidem bene. ff. Consimiliter ait Sesi. an pre. hū de benefici. q. n. hū magnificum habet uirtus: si habet quicqz uenale. apud enim epicurroa: uirtus ē munuscula uoluptatis. Sic ordinare uirtutes est eas deo diuine: et eis abnū: eo qz uirtus est uia ad gloriā: ait Aug. v. de ci. c. xix. Sine ara bene uiuendi. an. de ci. c. xxi. Et ibi ait idem h. xix. c. xxi. uirtutes ad quodlibet adipiscendum: si retulerit scilicet animus nisi ad deū ipse uirtutes: uita sunt ponas qz uirtutes. Nam licet a quibudaz tunc uere honeste pūentur esse uirtutes: cum refferantur ad se ipsas: nec propter aliud exponuntur: et inflata tunc et superbe sunt et ideo non uirtutes sed uina iudi cande sunt. In hac enīz uita uirtus nō est aliud: nisi diligere qd diligendum est. ait Aug. epistola. cxxiii. Illud eligere prudētia est: nullis autem aduersis auerti formido: nullis illecebris auerti temperantia: nulla superbia auert timor. Ita ibidē. Et hūc actus uirtutum in uia. Sed ipsa uita idipsum est uirtus et premiū uirtutis. Ideo ps. **I**bi autē

Breui loquii.

adherere deo bonus est. hec erit
ibi plena et sempiterna sapientia
eademque vita veraciter beati. Dice
tur ibi prudentia quod perspicacissi
me adhaerebit bono quod si amittit
fortitudo: quod firmissime adhaere
bit bono: unde non euellatur. tem
perantia: quod castissime adhaerebit
bono quo non corumpatur iusti
tia: quod rectissime adhaerebit bono
cui merito subiciatur. Sequitur hic
sunt viutes in actu: ibi in effectu
hic in opere: ibi in mercede. hic
in officio: ibi in fine: aut ibi Aug.
Et consummatur alit idem de acti
bus virtutum in via et in patria
li. xiiij. de ci. c. x. et li. xij. super gen.
ad litteram dicimus. Ibi virtutes
anime non sunt operose. ac labo
rlose. Neque enim opere tempera
tie libido refrenatur: aut ope for
titudinis aduersa tolerantur aut
opere iustitie iniqua puniuntur:
aut opere prudentie mala deueni
unt. Una enim et tota virtus est
amara quod videamus: et summa se
licitas: habere quod amamus ibi. n.
beata vita in fonte suo bibit. De
quo fonte bibere desiderare de
bet anima fidelis desiderando ser
uenter sanguiniter: et peruenit
Unde propheta. Sicut desiderat
ceruus ad fontes aquarum: ita de
siderat anima mea ad te deus.

M Si enim in discipulo Platonia
pagano tantum fuit desiderium vi
te future: quod lecto libro Platonia
de anime immortalitate: sic de qua

de nitro precipitem: atque sic ex
hac vita emigravit: ut ad vitam
quam meliorem credidit evo trans
ficeret: ut ait Augustinus primo de
ci. c. xxiii. quantum desiderium
fidelibus respectu vite eterne no
bis promissum: non quod debeant se
necare exemplo discipuli male erra
tis: sed quod eis debet desiderare: ut
de eis verificetur illud puer.

Desiderium iustorum: omne bo
num. Idcirco ergo virtutes doceat
nos sapientia dei eterna: qui est
ipse filius verus magister. De qua
saph. viij. Sobrietatem et sapientiam
et iustitiam: et virtutes docet que
bus valius nihil est in vita hos
nibus. Et ad seipsum perducit
qui est premium virtutum. Ipse
enim est via: veritas: et vita. Jo.
xiiij. via in exemplo: veritas in p
missio: vita in premio: prout ait
Aug. illud exponens primo de
sacramento pte. viii. c. x. et Aug.
de verbis domini sermone. xvi.
Quo via ire. ego via: quo via vo
cent: ego veritas: quo via perma
nere: ego via. Amen.

¶ Finis breui loquii de virtu
bus antiquorum principum et phi
losophorum fratris Johannis va
lenis.

Angeli ordinatum vite reli-
giose: siue alphabetu a fratre Jo-
anne valenti de ordine fratrum
minorum compositum.

Aliquid nostri
ordinis celi: et
rationem ei⁹
pones in ter-
ra. Job. xxx.
vii. Sicut an-
gelica hierar-

chia: siue celestis spirituum cele-
stium sublimatur: illuminatur: bea-
tificatur ex sua adhesionem super-
celesti hierarchie siue omne: sic
subcelestis hierarchia siue eccle-
siastica ordinatur: illustratur: et
perficitur ex imitatione angelice
hierarchie: et conformitate eius:
prout patet a Dionisio angelice
hierarchie. c. vii. et. et quasi per
totum. Et tunc summus creator
ponit rationem celi. i. celestis hie-
rarchie in terra: scilicet in ecclesia.
scilicet hierarchia: siue in religione
sacra: quando dat gratiam eccle-
siasticis viris et religiosi simulan-
di pro sua possibilitate vitam ce-
lestium spirituum. unde Augu-
stinus super Jo. omel. xix. Triplex est vi-
ta. scilicet pecorum: hominum et ange-
lorum. vita pecorum terrena vo-
luptatibus estuatur: sola terrena q-
uita: vita angelorum: sola celestis:
vita hominum: media est. Si vi-
tur homo secundum carnem: comparatur
pecoribus: si secundum spiritum angelis
sociatur. unde perlat ecclesie di-

cuntur angeli: apoc. i. Septem stel-
le: angeli sunt septem ecclesiarum.
Angelus enim grece: latine dicitur
nuncius. Et sacerdos vel predi-
cator: dicitur angelus: ait Grego-
rius super euan. lib. 10. primo omel. vi.
et Malachie primo. Labia sacer-
dotum custodiant scientiam et ex ore
eius legem requirunt. quia ange-
lus domini exercituum est. Cui
ignitur in angelis situtus et indef-
fessa diuina laudibus vacatior
et ministeriorum in loco ad que
mittuntur virtuosus operatio: mi-
nistri enim milium ministrant deo.
Dan. vii. Et omnes sunt admi-
nistratores spiritus in ministeriis
missi propter eos qui hereditatem
capituri salutis. iher. c. i. Et ob
electorum ad quos mittunt pur-
gatio: illuminatio: et perfectio: ve
patet a Dionisio. c. vii. Immittit
enim angelus domini in circu-
muentum eos. Tunc ordo celi
id est inconfusibilis recitatio: scilicet
angelice ponitur in terra id est
in religionis stabilitate quando re-
ligiosi secundum suam possibilitatem imi-
tantur angelos in predicatione: se-
dato studio nituntur ad iugiter
vacandum omnia laudibus om-
ni hora temporis: et ad virtuose
exercendum debita opera in om-
nibus locis: et ad honeste viu-
dum cum omnibus hominibus.
Et hec enim sunt tria vilia reli-
giosa scilicet.

Et libet tempore amissiones
B 4

E vtilis occupatio in omni tpe.
¶ Aliq; fraude et fictione: debitorum operum virtuosa exercitatio in omni loco.

¶ Aliq; scandali occasione: et cuius boni exempli exhibitio honesta conuersatio coram omni homine. prout monet apostolus. 1. cor. xliij. Omnia honeste et v; ordinem fiant in vobis. Et horum trium contraria sunt eis multas noctua. 1. Danosa temporis amissio. Operum debitorum in locis

F ad ea deputatis ommissio: vbi deordinatio. Et conuersationis deponctatio. Ideo ad exhortationem neminem religionis: vtriusq; p'dicta noctua caneatur: et alia adimplere studeant: collecte sunt auctoritates sanctorum et aliorum sapientum in hac rudi collatione que potest dici ordinatum siue alphabetum vite religiose: cuius tres sunt particule.

¶ In quarum prima sunt auctoritates ad dissuasionem amissionis temporis: et persuasionem vtilis occupationis in omni hora: que potest dici Dicitur. **¶** In secunda: sunt auctoritates ad dehortationem deordinationis: in operibus assignatis in locis sanctis: et ad exhortationem debite exercitationis operum debitorum in eisdem: que potest dici locatur.

¶ In tertia parte sunt auctoritates collecte pro secularibus quibusdo religiosi egrediantur: et ad p-

fectionis vite ipsorum egredientium informatione: que potest dici itinerariuz. **¶** Capitula v'o in sublibet pariter patent in principio dictarum particularum.

¶ Incipit prima pars que dicitur Dicitur.

Noniam omni negotio est tempus et oportunitas: prout dicitur Eccl. xliij. sedula solertia debet vir reli-

giosus: quem posuit deus in paradiiso religionis ut operetur. studeat ne in tempore sibi celum concessio ad seruendum deo. et regnandum thesaurum meritorum et ad increandum regnum celorum deficiosa ociositate torpeat: ne inutilibus occupationibus se distrahatur: ne a fructuosa laborum se defraudet. sed ut omni hora et tempore fructuosa studia intendat eorum omni negotio: est tempus modo debito assignandus. Dicitur enim tempus habent Eccl. liij. Et ut predicta plenius precaveantur: et ut singulis hora vite religiosi virtuoso studio occupetur: alia auctoritates et exempla sanctorum et prophetarum: in hac prima particula colligant: que potest dici Dicitur nuncupari.

¶ Capiti primus. De defectibus temporis et varia qualitate.

Intra primum notandū
 qd consideratio prouida
 qualitatis temporis mo
 dū dū religiosum: ne suo tempo
 re abutatur. Et Nam tempus ē
 istāanea modicitate beatē Job.
 xx. Gaudius hypochrite ad in
 star puncti. Quia. sapper ad mo
 mentum: et dispareret in perpetuū
 Et sicut siluā in pueto posito le
 uatur: sic hypochrita: dum vi
 te presentis gaudia tangit ānuat
 ut Greg. mor. xv. Religiosus āt
 nō vultens prout debet: hypocri
 ta est: quia simulator. Hypochri
 ta est: qz duo intendit. Loculare
 quod est: et ostendere quod nō ē
 mor. xvi. Qualia intēdit predi
 cator simulator. Unde et vna i bre
 uitate puncto cōparatur. ait Se
 neca epistola. lxx. Non eris in
 quies non fuisse vtriusq; tempus
 alienum in hoc puncto. s. presen
 ti coniunctus eo. et de ista tempo
 re breuitate scriptura protestatur
 in multis locis. Job. xliij. Breues
 dies hominis sunt. Ibi mor. xii.
 Velut non esse constat quod cū
 tanta velocitate transcurrit. Job.
 vi. Expectate paulisper: fusi sunt
 Ibi mor. viij. Parum est quicqd
 finitur. Tempus enim breue est
 i. cor. vi. De temporis breuitate
 facit Sen. lib. vi de breuitate vite
 Ibi hanc breuitatem eleganter
 ostendit. Et Item hoc punctale
 tempus: est velut trāsitus irretar
 dabile. Job. vi. Fratres mei pte

teneris me sicut torēs inuidās
 Ibi mor. viij. Momenta tempo
 ris quo sequunt. s. hominem fugi
 unt: et quo accipit amari. Job.
 viij. Dies mei veloci⁹ trāsierūt. re.
 Ibi mor. viij. Tempus semp de
 finiens indeficienter consumim⁹
 et ad finem nostrum uenit: cui qe
 secundo peruenimus: et per cuius
 nostrum trāsitus etiam dormientes
 inuio. Job. xliij. Menia sunt ad
 modicum et non subsistunt. Ibi
 mor. xviij. Gloria iniquorum qua
 si stabili estimat. S3 cū hāc re
 pentinus finis intercipit: breues
 fuisse deprehendit. Et de viroq;
 horum Sen. epistola. ci. Infiniti
 ta est volubilitas tēporis. punctū
 est qd vltimus. Et epla. ciij. Rel
 pice celeritatem rapidissimi tem
 poris per quod citissime currim⁹
 Et de hoc idem de breuitate vite
 recitamus illud Virgilij. 1. prima
 queas dies misero mortalib⁹ eni
 Prima fugit: subeunt morbi tri
 stisq; senectus. Et labor: et dire ra
 pit inclementia mortis. Ideo nō
 est cessandum a fructuoso labore
 in tam breui et volanti tempore:
 aut ibidem ponere exemplū bo
 num. Cum celeritate temporis:
 vincendi celeritate certandus est
 et velut de torrente rapido nec se
 per fruendo cibo hauriendū. Et
 epistola. cvij. Non dixit virgilij⁹
 ire dies sed fugere. Quid igit cel
 samus nos ipsos concitare: vt ve
 locitatez rapidissime rei possum⁹

equare: Imo non solum fugit te
 pns sed uolat. ait Tullius. alii. in. q.
 dicit qd etas nostra uolat. Et hoc
 sine quiescamus sine laboremus
 Unde Greg. l. regis. Etia nra:
 nauigationi similis est. Ita enim
 qui nauigat stet. sedeat: iaceat: se-
 per vadit. qd impulsu nauis duci-
 tur. Sic et nos sine uigilantes: si-
 ne dormientes per momenta te-
 porum quotidie ad finem tendi-
 mus. Et Consimile exemplum
 ponit Sen. epla. lxxij. dicens: qd
 similes sumus nauigantibus. Ite
 debet homo festinare ad labora-
 dum. aut idem epistola. lxxij. dicit
 qd homo debet festinare in hac
 breuitate uite: ac si a tergo hostis
 instaret. Et uere hostis a tergo in-
 staret. mori. Sen. epistola. xi.
 Mors sequitur: fugit uita. Ho-
 stri enim uiuere est a uita transire
 ait Greg. mor. xi. super illis Job.
 Et fugit uelut umbra. Hoc enim
 inquit quod uiuimus: nihilo pro-
 ximus est: ait Sen. epla. ciiij. Cui
 de Ecc. vii. Quid necesse est ho-
 mini mala se querere. cum ignoret
 qd educat sibi uita sua numero
 dies pegrinantis sue et tpe qd re-
 lat umbra pterit: Et Ecc. xi. Me-
 scit qd ipso ptereat: et mors appo-
 piquet et reliqui oia alijs et moriat.
 Item tempus sic breue et uo-
 lante est: irredibilitate irrepara-
 bile. Job. xvj. Breues anni tran-
 sient: et seminat. Et De his tri-
 bus similes. qd breues anni: tem-

poris punctales modicitas: qd tra-
 seunt: fugax velocitas: qd non re-
 ueritur: impossibilitas redibitas.
 Greg. mor. xij. Dime quod tra-
 sit breue est. Et post. Ad conque-
 rendam premiam laboribus iterum
 non uenimus. Sen. epla. cxxij.
 Fluunt dies: et irrepabilis uita
 decurrit. Et epla. cx. Fugit irrepa-
 rabile tempus. Item tempus
 irredibile est uiuentium in tem-
 pore consumptio: et ad laboranda
 inhabitatio. Homo enim infirmus
 est et exigui temporis. Sap. ix. Et
 Sap. ij. Exiguus et cum redio te-
 poris uite nostre. Si enim in por-
 tibus octuaginta anni: amplius
 eo: um labor et dolor. Ideo autem
 deficiat homo a tempore consu-
 mēte laborare. Eccl. xi. Si an-
 tis multis uixerit homo: memi-
 nisse dicit tenebrosi temporis. Se-
 neca episto. cx. Meliora preter
 uolūt. s. temporis: deteriora succe-
 dunt. Et ponit exemplum. Quod
 admodum amphora primū quod
 est sincerissimum effluit: grani-
 nam quoq; turbidūq; subsistit
 sic in etate nostra: quod est opti-
 mus: in primo est illud expaui-
 ri in alijs pannus: Et sequit illud
 Virgilius: supra positum. Prima
 quoq; dies. Et eadez epla. vii.
 Agit nos: agiturq; dies: infelix ro-
 pinus. Sequitur quod subest: se-
 gnus et languidus est: et propius
 finis. Que enim in iuuentute nō
 congregasti quomodo in pectore

In senectute. : Ecc. xxv. Ideo dicuntur dico mali. Sen. xlvij. Dies annorum peregrinatio mee est tui viginti anni : pauci et mali. Item sub spe sic consumptio vita nostra est fragilitate defictura : et ad resistendum cor. upio inualida. Iacob. iij. Que est vita nostra. et apor ad modicum parens. Inimicus enim caro sensu. Ilay. xl. Job. xij. Cuncti sunt ad modicum. Ibi mor. xvij. Bona exempla de vite fragilitate : qd corparatur fumo. nebulæ : spiritus : qd ad modicum apparent et cito disparent. Aug. de verbis dñi sermo primo. Fragiliores sanius vale vitæ : qd et si casus vitæ timeatur : non tamen senectus : aut senectus. Sequitur. Si casus nō accideret : tempus ambulat. Quia homo que extrinsecus sunt. quod in tuo nasci pellit. Quasi dicat : nō et post. Dies decidit et accedit : veniunt dies et cuncti : non et sint nobiscum : sed ut transeant : et cum transeunt : minus non vale re faciunt. Ideo Aug. iij. confes. vita ista est mors viuendum. Et de cl. xlii. di. qd non est nisi cur sus ad mortē. Unde vita hec : qd facula est : et mors est : ait Seneca epist. lxxxix. et c. v. dñe. qd hic viuere est diu mori. Nec est curā dū qd viuimus : sed qd bi. Item tempus tale quale descriptus est est incertum sui terminabilitate. Job. xxxij. Nescio qd diu subsi-

stam : et si postmodum tollat me factor meus. Ibi mor. xxiij. Nescio qd diu iudicium subsistat : hic : et quando ad deludicium tollat ignorat. Ideo hec tua comparatur vento. quo nihil instabilior et cunctis mutatione nihil incertius. Job. iij. Admemento qd et cuncta est vita mea. Et. xxxviij. Ventus transiens fugabit eos. Ibi mor. xxvij. Ventus transiens est vita pñe. Et Aug. de verbis dñi sermone lxxx. Breuis est vita nostra : et ipsa breuitas semper incerta. Sequitur. Indulgentiam tibi deus per mittere diem crastinum quis promittit. Quid differa in crastinum. Vita longa erit. Ipsa longa sit bona. Quod si longa erit : melius bona erit : Job. xv. Numerus annorum eius incertus. Ibi mor. xv. Cur quasi de certo tollis : cuius vita sub pena incertitudinis tenetur. Ibero. epist. lxxxix. Nihil tua deest perit. Cum ignorant homines spatia viuendi : longiorem sibi viuos re promittunt. Luc. xij. De viuere q dicebat : quid faciam : Non hō vbi congregem fructus meos. Sequitur. Hæc nocte. repetent et. Item tempus transiens mor do dictus est exclusum omnis tēporis ad merendum. Iurauit enim angelus. qd non erit tempus amplius. s. ad merita colligenda Apoc. x. Ecce. et. Et nodū qd pot manus tua : instanter operare : qd nec opus. et. Super quod Bre

goni^o. morat an si. Tota intentio/
ne curandum est: ut cum temp^o
vacationis accipimus: bene vi/
uendi studio. maiorū vltima sup/
plicia fugamus. ¶ His ergo cō/
siderationibus de tempore bre/
uitate. s. q^o est breuitate punctale
velocitate transitis volandeurre/
dibilitate irreparabile: sic de ali/
is debet religio suo sumari: et mo/
ueri ne cōcitosibi tempore abu/
tatur. Sed toto nunc toto affectū
studiat tempus suum bene expē/
dere: vel prout querēdo in ocio
contemplationis. Isar. v. Querit
te dominus: ut trahatur pōt: vel
proximo benefaciendo. s. doctri/
ne informatione: beneficētie cō/
solatione: discipline coheruone.
Hec enī debet homo proximo
sui Aug. epist. xxxiii. Jā Sal. vi.
c. Dum tempus habemus opere/
mur bonum. Toto enī tempore
discendum est vivere. aut Scne.
de breuitate vite. l. i. ¶ In epistola
xlvij. iteqz in tempore vultis vi/
uere: nisi ad comparandam me/
ritum: quo in eternitate vlturur.
Ideo studiu. in sanctorum tur: in
toto tempore laos: et singula ho/
riatempore: virtuosū studio oc/
cupari. Et de magistro gentium
Paulo exemplum ponat. aut enī
Iam in super palmā. cor. c. i. In
scriptis patris legimus de Paul/
lo: q^o pama vltis ad quinta bo/
ram libet. manuum in ssebat.
Ab illa vltis ad decimam predi/

cationi vacabat. Post vechmas
panperam peregrinorūqz hos/
pitalitatem: et corporis sui necessi/
tatem procurabat. Per noctem
vō orationi instabat. Et propter
hanc assiduitatem. qua per sin/
gulos dies et noctes gratias lau/
deaqz domino referebat: ait se se
per granat agere. i. cor. i. ¶ Lō/
similiter exemplo principum vir/
tuosorum sic est faciendum. At/
enim dicit in laudem Theodosij
i. hystorie. impatoris: solebat per/
diem exerceri armis et corpore:
subiectionūqz negotia discepsat
tota vō noctibus libris icumbe/
re. Unde legitur habuisse candē/
labrii arte mechanica factum sū/
deno sibi oleum in lucernam: ut
labour nemo assigeret: et vna
ture vlt faceret somno repugnās
¶ Si nllr exēplo philosophorū
vz homo moueri ad precauēdas
temporis anni hancem: qz nullo tē/
pore vacabant a studio philoso/
phie et virtutum: prout patet i ge/
sta eorum. Unde Sen. epistola
lxxvij. Sicut studiu putat
q^o viuit. Et de corū studio indef/
esso. Sal. lib. viij. Abi narrat de
Solone moriente: q^o semper sta/
grabat ad studia quibus se signi/
ficabat quonidie aliquid adiscen/
tem lenescere.

¶ Caplm secundū de ocij in tē/
pore periculositate: et quibus mōis
tempus amittitur.

Scriptis temporis qua
litatebus: & quarum con
sideratione de religiosis
 precavere ne tempus amittatur: vs-
 dendū est quibus modis amittit
 Et notandū: q̄ p̄ncipaliter amittit
 tribus modis. s.

¶ Desideriosa ociositate.

¶ Labor infructuosus occupatōe

¶ Bonū operū deordinatiōe

¶ p̄m̄o ergo notandū: q̄ est

cauenda desideriosa ociositas: eo

q̄ multum nocua: testante scri-

pura. Ecc. xxxviij. Multa ma-

litas docuit ociositas. Unde di-

xit Beatus Franciscus in regula

q̄ ocium est anime inimicus. Et

hoc propter multa. Nam ociosi-

tas est anime in sua intellectu

tenebratua. prover. ix. Qui secta-

tur ocium. Stultissimus est. Et ve-

re stultissimus q̄ stultus est rerū

appetendarum: & vitandā: nō

quolibet: sed vitiosa ignorātia. ait

Alu. de libero ar. in fi. Unde Phil-

lus est ociosus qui non delectat

vitanda: Stultior qui non colli-

git menta nec desiderat appeten-

da. Stultissimus qui cumulat si-

bi supplicia. ¶ Item ociositas ē

anime quo ad sui potestatiū

eneratiua: & in desideria resolu-

tiva. Et enij di. Gal. li. viij. c. viij.

Est ocium quo eu mescit virtus:

& aliud quo recreat. Alterum est

inherbitibus vitandum: aliud stre-

nua appetendum. Illud: ne virtū

sua enervet extinguatq̄: ut kim

pestius laborum remissione: ad

laboridū vegetiores fiāt. ¶ Adē

li. vij. c. ij. Multa quiro resoluunt

desideria. Nam est ocium desi-

die: & ocium cogitationis. ait Au-

gu. de vera rel. c. vij. Unde dñs

querit d ocioso. Ecce. xvi. Idē

iniquitas Sodomitana: & o-

pama & ocium. re. ¶ Item ociosi-

tas est anime quo ad suam affe-

ctua in maculata: & bonorū

curatua: & di. tractua. Un Ethni-

cus. s. Duidius. Lermis vt igna-

ui corumpit oclia corporis. Et vi-

cium capiunt ni monētur aque.

Et Lucanus. Mariam dant oclia

mentem. ¶ Item ociositas ē aie

quo ad suā memoratiua: siue

viā consideratiua: vel ingeni-

um: hebetatua: q̄ est rubigo aie

ait Sen. epistola. cxxiii. di. q̄ oc-

tas quasi rubigo ingeni. faciliatē

siccāt. Et Alexander. neq̄ super

bibham. Est ocium desidie: & oc-

um vacantiis. Sequit. Torpor

desidie ingeni nobilitas degene-

rat: obnubilatur splendor: hebe-

ratur acumen. Et ponit exemplū

Serum rubiginem dicit. s. p oc-

um: & vltia nō purata in lambris

cam simelet. Et Sen. li. de pro-

videnda. Languet per inheritū

sagnata. Et Ber. epistola. lxxxij.

ad fratres de monte. Summa mē-

tis malitia ocium inhero. Sequit

ur. Ocium est quod vel nullam

habet vilitatem: vel vilitatis in-

centrationem: Ideo increpando m

L dñs ociositas. Quid hic stas to-
ta die ociosi? **¶** Barth. xx. **¶** Hic
ociositas est bonorum acquisitionum
consumptiua. ait Hiero. epistola
lxxxvii. Nilhil ocio debet: quod
non solum non acquirit noua: s;
etiam parua consumit. Sancte vi-
te ratis processu gaudet et crescit:
cessatione torpet et deficit. Sequi-
tur. Tam diu non labimur retro
quā ad priora contendim⁹. Et
ubi stare descendimus: non p̄q;
nō progredit: ita reuertit. **¶** Hic
ociositas est discursuum inuani-
um occasione sua. et verborum inuti-
lium multiplicatio. **¶** Th. v. de
vidua adolescentulo. Molit ocio
se discurrere: domos circuire: nō
solū ociose sed verbose: et curiose.
¶ Item ociositas est Sathane
ad hostium cordis introductiua.
Hiero. epistola lxxij. Fac semper
aliquid boni operis: vt te dyabo-
lus occupatum inueniat. Et **¶** Li-
so sup. Jo. Omel. vii. Per ope-
ra impeditur introitus dyaboli.
Item August. de cl. viij. dñ. q;
q̄to minus hominem occupati
inueniunt: tanto magis ipsi. s. de
mores occupant. Unde Cassia-
nus. li. col. ante fi. Nec est senten-
tia patrum operantes monachū
vno demone pulsari: ociosum:
innumis spiritibus occupari.
¶ Barth. xij. De septem spiritibus
nequioribus. Inueniat eam sco-
pio mundatam: et vadit et assumit
septem alios spiritus nequiores

et. et. **¶** Igitur considerationi
vno et multis alijs: cauēda ē ocio-
sitas. Unde Ber. ij. ad Eugenū
in ocio cauendum est ocium: hy-
genda proinde ociositas mater
nugarum: nouerca virtutum. Et
Seri. lib. de clementia. Emollit
ocium vires sicut rubigo ferrum.
Et post. Fac in nota torpet agnem
exagitata restituit. Et vt breuiter
concludat: ociositas facit: potem
non viuere debito modo viuēdi.
ait Seri. epistola lxxij. Ociosus
non sibi viuit: sed quod turpissi-
mum est ventri et somno. Segl.
Ille non viuit qui nemini viuit.
et q; ociosus non viuit ad suū nec
alterius vilitatem: ideo quasi nō
viuit vero modo viuendi. Quia
homo ad laborem nascit. Job. v.
Qui ergo non laborat labore hu-
mano: non viuit vt homo. Ecce
vltimo. Deum time: et mandata
eius observa: hoc est ens omnis
homo. **¶** Ibi August. xx. de ci. c. iij.
Quicunq; enim est hoc: est cu-
stos mandatorum dei: quoniam
qui hoc non est: nihil est. Et quia
ociosus nec deum time: nec m̄a
data eius observat: ideo non vi-
uit vero modo viuendi. **¶** Le-
uēda igitur ociositas tum rōe
considerationis descripti tempo-
ris: vt habitum est: tum ratione
necessarie p̄parationis ad mortē
et eiusdem mortis sublationis. p
ut dicit Saluator **¶** Barth. xxiii.
Nescitis qua hora dominus ve-

turus est. Sen. epist. xliij. Omnia
 dico ordinandus tanq̃ cōsumet
 Item cauenda est ratio per
 amositas ut dictum est. Id an-
 tiqui magnates et militantes nul-
 lum cauebant oculum: q̃ multuz
 obest: eoq̃ resoluti in desidiam et
 lasciuam. Ideo Scipio nolebat
 carthaginē emulā Romae dirui
 sed contradicebat Laioni decer-
 nente: et diceret: unū et infirmis
 animis hostem securitatem: put-
 dit Aug. i. de ci. c. xxx. Quod p̃
 ex euentu: q̃ illa diruta: Romani
 resoluti sunt in desidiam: lasciuiaz
 et discordinam ciuilem: p̃ponit dicit
 ibi. Unde et de Troia dicit. In gi-
 lio. Inuadunt urbem sonino vi-
 noq̃ sepultam. Et Euphr. Que-
 ritur Idē: q̃ quare sit fact⁹ adul-
 ter: In promptu causa ē: desidio
 sua erat. Chī Idomibals dux Car-
 thaginensium: de nocte surgere
 solitus non requiescebat ante no-
 ctem: crepusculo autē: socios ad
 cenam vocabat. ait Idoli. l. v. c.
 vi. Et enim ait Aug. epist. v. Lo-
 quens de Roma recitans verba
 Iunialis dicit. Seruabat castas
 humilis fortuna latus. Quon-
 dam nec visio contingi parua si-
 nebat. Tanta labor: somniq̃ bre-
 ues et vellere iusco. Vexare dure
 q̃ manus et proximus urbi. Ma-
 nibus: et stante collina turre ma-
 rui. Et post. Hunc panis lon-
 ge patet. dāna: scutoz armis. Tu
 turia incumbit: victimaq̃ vlaci

tor urbem. Nullum crimē abest
 facinusq̃ libidinis ex quo. Pars
 pertas romana perit. c. Et
 philosophi studentes: sime caue-
 bant ociositatem: et laboroso sa-
 pientie studio indulgebant. Et
 Gal. l. viij. c. viij. Quā idustrie et
 studio maxime contrarium vide-
 tur. Et inuibilat enim intelleguā
 et quasi rubiginat memoriaz et in-
 gentium: ut dictum est. Ideo ait
 sapientia diuina ecc. vi. Quasi io-
 q̃ arat et q̃ seminat accede ad illā.
 et c. vi. Colluctata est anima mea
 in illa. Et prou. ij. Si quesieris
 ea: quasi pecuniam: sicut thesau-
 rum effoderis: tunc intellige et
 morem domini: et scienciam dei
 induentes. Et enim dicit Iulio in
 didalcol. Apud antiquos quatuor
 portabat lectica philologus. Iphi-
 los et nopol. amor et labor et phi-
 lenia et agremia. et cura et vigilia
 In amore est ut agas: in labore
 ut perficias: in cura ut puidas:
 in vigilia ut attendas: ait ibidej.
 Item vulgares homines et la-
 borātes: summe cauere debent
 oculum: eo q̃ enervat virtutem et
 potentiam: ut dictum est. Unde
 et Eide dictum est post peccatum
 In sudore vultus tui vlescent pa-
 ne tuo. Et prime thesa. ij. Qui si
 laborat non manducet. Sed et
 laborātibz dicitur in ps. Labo-
 res manuum tuarū quia mēdu-
 cabo: beatus es. et c. Unde Liso
 Romi⁹ super Jo. omel. xxvi. par

T

V

X

fi facti sumus ab ocio. Sequitur.
Non laborare: nos corrumpere
effluent. Et va^l. lxxv. c. ij. dicitur ne
gona in populo Romano: meli^o
hocum cōmitti. Mouit enī in
pia mens a cognitione rerum ad
virtutem capescendā resolu. Se
quitur. Megottum nomine ori
dum: molea nostre ciuitatis i sta
tu suo continuit. Vlande appella
tionis quos plurima vitio resp
sit. Jo. Quene. m. j. pbic. d. por
tet ordiari ciuitate in tres partes
In dispositioe: i. mītroa. t. leat.
peritos: Et in q̄libet horū ordine
tur prelatus alga. t. nullus sit in
ciuitate mulio. Sed ab vnoquo
q̄ pueniat vilitas. ¶ Itē flugio
si t cōtemplatur sūme cadere d
beat octositate eoq̄ resolut i tē
pore t inheritaz Ber. vbi. s. In
ocio cauedū ē ocū. Jo. Ambro.
ij. de offi. c. i. v. l. q̄ Scipio nō mī
nus erat negotiosus cū solus erat
Et Porsea cū taceret: clama
bat cū ociosus staret prehabatur
Quā t in silēio loquebat: t i ocio
operabatur. Ero. xlii. t. x. c. i. Jo. de
gia cōtēplatus v. puer. v. l. i. m. o
Panē ociosa nō comedit. i. refe
ctionē celice ptemplanōia: absq̄
vniuoso opere nō gustauit. Quā i
vnu patrū. l. i. c. x. i. i. i. l. i. o. q̄ oī
dū est sine intermissione: of non
esset alē laborē: qualē orare deum
Quia oīa alius labor hī aliquam
quietem: of o dō vsq̄ ad vltimā
exaltationē: opus p̄z magnū certa

minis. An Cassianus in collatio.
vbi. s. dicit de abbate Paulo: q̄
cū in ocio modico moraret t ha
beret sufficientiā collect palmarū
foliorū quotidianā pensam a se
exigebat ad ocium cauendum: t
in fine anni concremabat: p̄bas
sine opere manuum: nec in loco
posse perdurare monachū: nec
ad perfectionis culinē posse cō
scendere. ¶ Cum ergo omni ita
rai hominū: ocium cauendus
sit vt prelatum est: caueam eccle
siasticū ociosū: ne inueniantur ex
tra debitum statum t ordinez: s
quos Ber. iij. ad Eugenium in
fi. Quid sibi vult: q̄ clerici aliū
est t aliud videri volunt: Mēpe
habitu: multes: quēstū: elencos:
actu neutrum exhibent. Vō. m.
pugnant vt nullū: non euange
ligant vt clerici. Quis ergo ordi
nis sunt: Cum vtriusq̄ esse cupi
unt: vtrūq̄ deserunt: vtrūq̄ cō
fundunt: vnuquisq̄ autem i or
dine suo resurget. i. cor. xv. Qm
in quo: An non qui sine ordine
peccauerunt: sine ordine p̄hibi
Sed credo ibi ordinandos: vbi
nullus ordo sed sempitern^o hor
roz inhabitat. Job. x.
¶ Capitulum tertium. De inuol
lari occupationum infructuo
sitate.

Consequenter videndus
q̄ non solum tempore
diuino cōcesso abutū
tur: sed etiam i

sed etiam quæ infructuose occu-
pationibus et laboribus inutilibus
frangitur. unde Hieronymus. episto-
la. lxxvii. Non sufficit animus esse
ociosus: si quis fuerit a bonis. scilicet
ociosus. Et post occupanda est
bonis rebus ingenium et sancte con-
uersatione versus altius inferendus
et fructus. epistolae. lxxvii. aliquid est
quod ubi dicere curant: ut curis
erudire non manibus: et inducere
magis verbis. Unde occupatio in
rebus superuaculis: est vita dum
numera: ait Seneca de brevitate
vite. Nihil melius est hoc occu-
pati quam vivere: et nudus rei diffi-
cilio: est sciencia scilicet quam vive-
re. Nam vivere: tota vita discen-
dum est. Et quod mirabilis est
tota vita discendum est mori: vitam
et maxime viri versus ad extremam
etatem egerit: ut vivere scirent.
Sequitur. Eius vita longissima est:
quæ quicquid potuit totum sibi va-
cavit. Nihil inde oculum fuit.
Hic homo scilicet occupari necesse
est desuisse: et quorum vita mul-
tam populosa iulius. Et ponit exem-
plum bonum. Non est quæ quicquid
propter causas aut rigas putat omnia
vivere: sicut non putat multum
navigasse: quæ tempestas a por-
tu hac illucque tollit. Non multum
navigavit: sed multum factatus
est. Sic est de homine occupato
Non enim omnia vitæ: quæ scilicet non
sibi vacavit sed omnia sunt. et bene-
merat de his quæ sibi auferunt ut

tam dicent. quæ vanus dolor: stul-
ticia: auida cupiditas: blanda con-
uersatio abstulerunt: quæ exiguas
tibi de tua relictum. si intelligas
scilicet tu eos desideraveris: et scias
te immaturum mori. Ex hoc pro
sanctas occupationum in rebus su-
peruaculis. Et ibidem homines
propter sua occupari a nullo potest
tunc et propter illa ad amica discer-
runt. sed in vitam suam incedes
alios limitibus et possessores in-
ducunt. Nemo invenitur quæ pecu-
niam suam dividere velit. vitæ
vniuersum quæ multis distribuit.
astuti sunt in contrahendo potius
monui. ut autem ad lucranda tem-
poris ventum est: profugacissimi
sunt in eo cum minus honesta auaritia
est. Et exemplificat de homi-
ne centum anno: unum cum ad con-
putationem suæ etatis reuocatur
considerans quæ cum et his uxoris
seruorum cohabitatio: per orbem
transcurso: quæ morbi sibi attule-
runt. quæ sine viciuatur: vide-
bit pauliores se habere: quæ cum in-
erat. Ideo tales multum solliciti:
quæ res omni thesauro preciosissi-
ma et incomparabilis scilicet tem-
poris: valissima estimat. Nemo
cum estimat tempus: cuius pe-
ne nullum est precium: ait ibi. et videtur
colatus. quæ gratuitus. Ideo
tales sunt prodigi de re preciosis-
sima: cum tamen esset parcissime
dispensanda. ait ibi. Non accepti-
mus breuem vitam: sed fecimus

ne et ne pes ei⁹ : sed pdigi sumus
 Et ponu exemplū. Sicut aniple
 pes si ad malū nūm perueniūt
 momento dissipant: si vō bono
 custodi modice tradite sunt: vsu
 crescant. Ita etas nostra bene di
 sponēti multū parer: et vna si vn
 scias: lōga est. Sed aliū tenet in
 satlabilis auaritia: aliū in supua
 cula laborū: sedulus. Ali⁹ r' ino
 mader: ali⁹ inbertia torper. et sic d
 alijs. Ideo erigua paro vite est
 qua vultū: et omne spaciū: non
 vita sed tempus est. Et ad literā
 si qd solerter cogit: qm sibi eri
 pit de vita sua: somni prolixitas
 comessationum: et potationū su
 persuarum disuturnitas: inuiliū
 occupationū inumerositas: otio
 sitati desidiolitas: pfabulationū
 inanium vanitas: et internarum
 meditationū varietas: luculter
 videbit: qd modico tempore et iuit
 eo modo d' debet: qd nō ad finē
 vilitate: vel ad agreganda me
 rita vuit. Sen. xbi. d. Erigua
 tempus habem⁹: sed multū pdi
 mus. Et epla prima. Quēdā tē
 pora nobis eripiunt. quēdā sub
 ducuntur: quēdā effluūt. Tur
 pissima tū lactura que per negli
 gentiaz fit. Sequit. Magna po
 tam preterit. Quicquid etatis re
 tro est mora tenerdū: differē vita
 trāscurre. Et post eia: aliena sunt
 temp⁹ tanūz nostrū est. Sequit
 Quanta stultitia mortalium: vt
 vsqz maxima vilitas: et urepa

bilia sibi imputari possunt. Nemo
 enim iudicat se quicqz debere q
 tps accipit. Et tamē vt ait Sen.
 de breuitate vite. id debet seruari
 diligentius quod nesciat quis qm
 deficiat: sicut tempus. Id aliorū
 factura tolerabilis: non sic de tē
 po: qz nemo in eo resistit: aut
 ibidem. Et epiola. 10. Si mal
 tū superesse etatis: parce dispen
 sandū erat. qto min⁹: qz vir sol
 fici necess⁹ ijs. Nunc autē qd ve
 mentia est superuacua discere in
 tanta temporis breuitate: Ideo
 epi. 1. Elidete qdō caute ambu
 latis: non quasi insipientes: sed
 vt sapientes redimētes tps. 12.
 Magna fatuitas querentiū ma
 gnopere rez viliū recuperationē
 et non querentiū tempore perdi
 ti redemptionem: cū tamen na
 tura dedt nobis tempus nō ad
 perdendū: ait Sen. epiola. 11.
 Non dedt nobis natura temp⁹
 vt aliquid ex eo vacet perdere.
 Et vide diligentissime: lqz multa
 pereant. Quid valitudo abstulit
 aliud negona. vltam nobis: cum
 somnus vinct. Et hoc tempore
 tam angusto: tāqz rapido et nos
 auferente: qd lūat: maiore pte
 in vanū mittere: Et vicio pa
 tet: qd occupationes inuiles sunt
 religioso maxime precauendē
 qd vni mēdo parbarue. ait Se
 neca. lii. de ira. Quēdam modis
 per frequentia verbis loca in mul
 tos incurfandum est: et aliqz ad

Mito renneri: et luto spargi necesse
 est: ita et vago hominum: multa im-
 pedimenta: et multe querelae inci-
 dūt. *Ibi* Luc. x. Martha Martha sollicita es: et cetera. Item sunt
 diuine cognitionis impedimenta.
Ibi iii. Nonne quiescis: et cetera. *Ibi*
 mor. v. Nequaquam meno ad su-
 perbia attollis: si curas tumultibus
 occupat. *Ibi* xxxiii. Per som-
 num in visione nocturna. *Ibi* mo-
 ral. xlii. Cum mens ab actionibus
 soporitur: plenus mandatorum
 dei pondus agnoscit. Sequitur.
 Neque enim homo diuinus ad utraque
 sufficit. Et Gregorius super Ezech.
 li. i. omel. i. Anima quod circa ter-
 rena angitur: tanto in his quod sunt
 celestia minus videtur: eo quod curis
 suis et leuatur: sic ad videnda
 celestia minus valet: quod diuina. ubi
 pontifex exemplum bonum de fluuiis: quod
 cum ad multos riuos diuisus: ab
 alio desiccatur. *Ibi* xxxix. Nihil
 quid nostris prius habuit. *Ibi*
 mor. xxx. Quo extra se spargi per
 disciplinam mens non potest: eo
 sapientia se intendere perfectus potest.
 Et ponit exempla bona: in aliis
 crescere arbor: que per riuos di-
 scinditur prohibet. Et cum riuos
 fontes obstruimus: fluentia ad su-
 periora surgere prouocamus. Sic i-
 tentum animi: si exterior curaga-
 tio claudatur: recessus interior aper-
 titur. Item sunt cognitionis
 proprie exclusiue. *Ibi* xxxviii. Ne-
 que in domo potestate est: ut ad

deum veniat. *Ibi* mor. xlv. In
 his visibilibus cor nostrum spargi-
 tur: et quid de se intrinsecus agit
 oblitiscitur. *Ibi* xxxv. Suspice
 celum: et intueri. *Ibi* mor. xvi.
 Sparsis foris membris: ad seip-
 sum redire diffici-
 le est. Item sunt
 cordis ut seipsum in culpam im-
 pulsus. *Ibi* xxxvi. Ecce gurgites
 gemit sub aquis. *Ibi* mor. xvii.
 Ipsa occupatio secularium dignitas
 in faciliorebus vincta tanto premi-
 tur quanto in maiorebus curis grauat
 Humana enim animus deui-
 tare peccata vitium valeat vel
 quietas. Ecce. et ne in multis sine
 actus tui. unde etiam a bonis oc-
 cupationibus antiqui magnates
 abstinerunt: ut patet de Diocle-
 tiano et Maximiano: qui dimisso
 imperio: vitam pauiatam eleger-
 unt prout legitur hystorie triparsi-
 te libro. ii. c. lii. Item antiqui
 philosophi et sapientes: a talibus
 abstinerunt: ut patet in libris co-
 rum. unde Socrates: cum ab eo
 querebat: quare non in forensibus
 negotiis versaretur respondit. Que
 locus hic caler: ego nescio: et que
 ego calleo id est sapio. hoc hic ne-
 scit. Ego enim contemno quod auli-
 ci ambulant: et que ego ambulo
 contemni: prout legitur in pro-
 logo Politeran. Sed libro san-
 ctissimi. c. i. dicitur: quod fuit Socra-
 tes grecus orator qui consimili-
 respondit. Perentibus enim in
 conuiuio: ut aliquid de fonte elo-

R

S

aperte proponeret: ait. Quod lo-
cus hic et tempus exigit ego non
calleo. **T**unc autem ego calleo: nec
loco sunt apta nec tempus: inoue-
rant enim philosophi: occupatio
non impediret esse sapientie et
perit studium: ideo se ab illis lon-
gauerunt: et quieti vacauerunt. p-
ut patet in gestis eorum. In scri-
ptura dicit. Tempore vacuitatis
scribe sapientiam: et qui minoras
gram percipiet illam. Job. xxviii.
Sapientia ubi inuenitur. Sequi-
tur. Parare loquitur non est mecum
ubi moror. Quid mano no-
mine nisi secularium mentium
inquietudo signatur? Et p^o. nul-
lus eam scilicet sapientiam plene
recipiamus qui se abstinere ab o-
rationum carnalium fluctuatione
contendit. **¶** Qualiter autem san-
cti patres fugerunt ad solitudinem
et elongauerunt se a mundanis
occupationibus patet in villa pa-
trum: et libro qui dicitur paradisi-
sus: et vii. collationum col. prima
de fabula. **¶** Zacharius de quodam
sonore: qui pro ternis denariis
quemlibet detundebat: sic sua
mercede in acquirendo sufficie-
ter sibi providebat: et cum hoc ce-
tum denarios marsupio inferre
bat scilicet in spatio temporis. an-
drens autem: q- in alia ciuitate q-
libet dabat solidum unius pensionis
suum. tibi cum quolibet die
multos denarios lucraret: om-
nes expendebat: quia solum sibi

carissia. Quod ille cogitans: at-
tenta se: melius esse redire ad ci-
uitatem ubi ex tenui questu: com-
pleta corporis necessitate: erube-
beret quotidiana exercebat.
¶ Imaginarium habere questum
solidorum: ubi nihil crepabat. Sic
Zacharius melius est: tenuem
solui. finis fructum tenere: ubi
nulle cure et lucra magna affe-
ctare: que mundane conuersatio-
nis quotidianis defectibus co-
sumuntur. **¶** Eni: difficile est va-
rijs occupationibus indulgere:
et non parum respondendum vel in pu-
ritate orationis: vel in tranquilli-
tate contemplationis: vel in verti-
tate locutionis: vel in perfectione
operationis. bene nouerunt in sa-
libus experti. **¶** Et qui nisi decipi-
untur in occupationibus: estiman-
tes vitales que sunt nocive moribus:
quod est distrahi occupationibus: et
sic amittere tempus tripliciter.
¶ Interius scilicet. **¶** Et exterius.
¶ Interius tripliciter. Quando. scilicet
cor occupat. **¶** Et vel vane memo-
rationibus de preteritis. **¶** Et vel sa-
tisfacis meditationibus: et audis
affectionibus circa presentia. **¶** Et
fluctuosis tumoribus de futuris.
Job ii. Qui edificat sibi solus
dineo. ubi moratur. **¶** Bene qua-
si quendam populi patitur: in so-
lenni cogitationis tumultu vastat.
Et exemplificat de tumultibus
cogitationum: quibus varia bo-
norum genera occupant. **¶** Unde

stans desit. Cōsilia multiplicat:
 ⁊ mentis finem: cogitationū in
 mēsisantib⁹ lan⁹ expandunt: in q̄
 tūni persona iob. viij. Cogitatio
 nes succedūt mibi: ⁊ mens mea
 in diuersa rapit. Ideo Hier. iij.
 vsq; quo nocte morabunt in te
 cogitationes: vt enim ait Sene.
 epistola. li. Nihil valet silentiū
 religiosū: si affectus fremit. **A**
 Contra has occupationes re
 mediū est: cor prout possibile est
 a talib⁹ ab soluerē. Ecc. xxi. Lon
 grega cor tuū in sanctitate: ⁊ con
 tine. ⁊ ipsam cor diligenti serui
 tio discutere: ⁊ a talib⁹ puluerib⁹
 mūdare ⁊ scopare procura. ps.
 Bedraue sum nocte cū corde
 meo: ⁊ erantabaz ⁊ scopebā spl
 rini meū. ⁊ idēz cor ad deū diri
 gere: ⁊ simplicitate. Sap. li. sim
 plicitate cordis q̄rit illū iob. v.
 Nonne silui. Ibi mor. v. Silere
 est a terrenorū desiderijs cor re
 stringere. **B** Ad hui⁹ occupa
 tionū exclusionem sunt sanctorū
 patrum studiū. Ideo se a mūdantia
 tamulib⁹ elongabant viuētes i
 solitudinib⁹: ⁊ vacantes celestib⁹
 prout legat in vijs eoz. iob.
 v. Qui edificat sibi solitudinem
 ibi mor. Solitudinem edificā
 care est: a secreto cordis: terreno
 rum rumulib⁹ expellere: ⁊ vna inten
 tione eternę patrię in amore q̄
 no intime anhelare. Treno. iij.
 Sedebn solitari⁹ ⁊ tacebit. Sen.
 epistola. viij. Quamoz redcoram:

bitiosior: luxuriosior: crudelior: so
 phianior: q; inter homines fuit
 ⁊ idem. Nil p̄nositius dōto mor
 bus: q; in spectu cultu residere: q;
 nūc ia. di. vna subreptū. Sequit
 En⁹ mibi p̄ p̄lo est. Unde hīs
 occupari ē temp⁹ amittere. Id
 cauendū ab eis. **C** Item exteri⁹
 inutiliter occupari est quadrupli
 citer scilicet. **C** Et in vana curiosi
 tate studior. **C** Et in vana flux
 xilitate multiloquor. **C** Et in
 numerosa diuersitate discursu
 tionū. **C** Et in multitudine se
 cularium negotiationū. **C** Sūt
 enim aliq; vane ⁊ curiose studen
 tes scilicet in eis q̄ non conserūt
 ad salutem. Aug. x. de trim. c. ij.
 Curiosus est: q̄ non ob aliquam
 causam notat: sed solo amore ra
 pit incognita cognoscendū. ⁊ in si
 uert a studioso: q; vt ait idēz s
 vilitate credendū: curiositas est
 cupiditas cognoscendi ea que
 nihil ad se attinent: studiosus vō
 ea que ad animum nutriendū li
 betraliter ⁊ ordinabiliter pertinē
 intencissime requirit. Unde s sic
 studentibus ps. Corrupti sunt: ⁊
 abhominabiles facti sunt in stu
 dijs suis. 2c. Ber. de gradib⁹ su
 perbie in principio. P̄m⁹ sup
 bie gradus ē: curiositas. Sequit
 Si videns monachū euagari ⁊
 caput erectū aures portare susce
 ptas: 2c. curiosus cognoscat. ⁊ p.
 Qui sapm ignorat: foras munit
 vt pedes pascat in pedib⁹ eius p̄

C

D

E

secundis scilicet in moribus ordi-
natis se curiosus occupat. Et
hac curiositate nobiles philoso-
phi precauebant. Sicut Socra-
tes qui totam philosophiam ad
morem corrigendos componen-
dosque reflexerat Aug. viij. de ci.
c. iij. et Plato elegi Alcibiadem
ad studium: qui frequenter remo-
tu concubabat: ut in more discipli-
nae libidine continerentur. aut

F

unde Alcibiades: tristitia popu-
li interpretatur. et erat villa distans
vno milario ab Athenis. Unde
et philosophia sine eundem: put-
tatur. Itaque in distinctionibus est
sedu: cura: et sollicitudo moris.

Qualiter etiam sancti patres
occupationes vni studij exclusi-
runt: et ad cognoscendum deum: et
seipsos studuerunt: et ad implenda
opere que audiebant aure labo-
rauerunt: patet in vltis cor. Flo-
uerant enim scriptum. efflore fac-
tores verbi et non auditores tui.

G

Itaque primo et factores legationis
sunt apud deum non auditores.
Et de abbate Damiano. it. histo-
rie tripartite dicitur: quod cum esset
sine literis accessit ad quendam
ut doceret. Qui cum audisset ver-
bum illum: dixit custodiam vltas
tuas ut non delinquam: et lingua
mea: non est passus audire secun-
dum verbum: dicere iura se. Si
potero opere hoc implere suffici-
mihi hic verbum tantum. Quare
cujus qui verbum sibi tradiderat

culparetur per sex menses ad ed-
non redisset respondit. Quia ver-
sum illum adhuc opere non im-
pleui. Postea et octi supranis
plurimus ante requisitus an ver-
sum illud adhuc impleisset: respo-
dit. Quia draginta nouem an-
nis etiam adhuc vix implere pre-
ualui. Sed e contra est hodie de
studentibus. Unde Seneca. episto-
la. cxi. Quemadmodum omnium
rerum sic litterarum intempata
laboramus. non enim vite: sed
scole discimus. Et per multi oc-
cupantur in varia fluctuatione
multiloquiorum. Job. vi. Et in-
crepandum: eloquia concinnata
et in ventum verba proferentibus.
moz. viij. an venimus verba pierre
est: odiosa dicere. Sequitur. Qui-
busdam se ruine gradibus desi-
diola mens in fouee lapsum im-
pellit. Nam dum otiosa cauere
negligimus: ad noxia puenimus.
prover. xij. Qui deinitur aquarum
caput: est iurgiorum. Ibi Greg.
aquam deinitere est linguarum
sineus eloqui relaxare. Et post.
Quot enim superuacuis rebz
mens a censura silentij dissipat.
quali totius extra se ducitur:
quod per multiloquium exteri spar-
sati in intus consideratione per-
dit. Nec redire inter ad in co-
gnitionem sufficit: et sic hostibus
se exponit. puer. xxiij. Sicut verba
patena: et obsequio muros am-
bulant: qui non potest in loquaci-

do cohibere spiritum suum. Ibi
Gregori⁹. Qui murum silentii
non habet: patet intrinsecus facili
clunas mentis. Quā tanto sine la
bore hostia superat. Et ipsa co
tra se per multiloquium pugnat.
Idem dicit. ij. pastoral. c. xv. Et
ad cohibitionem huiusmodi oc
cupationis in multiloquio stude
bant philosophi. Sicut Porcia
goras qui discipulo suo vitium lo
quendi per quinquennium inhi
bebat: ait Ambrosius primo de
officiis. Seneca epistola. lv. An
Ambrosius. Tacere noscet: Et lo
qui difficilius. Scio eam plures
plus loqui cum tacere nesciat. et
tamen sapiens qui tacere nouit
quia ut loquatur multa confide
rat scilicet quid eum: ubi quādo
dicat: aut ibi. Et ibi ponit exempla.
Si non coherceretur ripa loqui: ci
ro latus colligit amnis exundans.
Habet enim habenas suas men
tis sobrietas. Laque⁹ aduersarij
sermo noscer est: ut min⁹ ipse ad
uerseatur. Quod enim loquimur
excipi intus: et quasi gladio
nostro nos vulnerat. ex vbi. n.
tuis cōdemnabens: et ex verbis
tuis iustificabens. Et Qualiter
autem sancti patres studebant ad
huiusmodi cohibitionem: patet
in vitis patrum libro. ij. c. de con
tinentia. ubi dicit: quod abbas Cōga
tho pontifex per triduum lapi
dem in ore: ut disceret taciturni
tatem. et c. de discretione: aut lxxx

Si non teneris linguam mag
quocumque perreccis nō eris pe
regrius. Et Item occupantur
multuminaliter amittendo tem
pus innumerata diuersitate di
uersarum rerum. Ibi. hēc
dicit dominus populo qui desiderat
mouere pedes suos: et nō querit e
domino non placuit. et hoc. quia
mulier vaga id est cōcupiscentia
trahit eos post cōcupiscentia sua
propter. vij. Considero v ecorde
ingenem: qui transit per plateas
Sequitur. Ecce mulier garulas
et vagas: quicquid imparet: nō va
leno in domo consistere pedib⁹:
nūc foras: nunc in plateis. et. An
de signum est in religiosis nolen
tibus quietescere sed per mundana
euagari pro leuib⁹ causa et in
utilibus: quod a satis concupiscentiis
stimulatur et trahuntur: et quod nō
sunt stabili firmi i amor illi⁹
verbi hōis: quod est necessarium. Itaque
abdicandē concupiscentia et appetit⁹
exteriorum est aia quiesca. Job.
xxvij. Et Bare loquimur: nō ē in me
ibi mor. Quid in hac vita
laboriosius et terrentis desiderij
estare. Et quid queritis? Nihil
huius mundi appetere. Psal. x.
Tollite iugum meū super vos
Sequitur. Et inuentis requie an
magis vestris. Et nō ad quietem
habendam ab huiusmodi discor
sibus principes etiam abstinebit
ait Sen. de breuitate vite: quod Dio
nysius Augustus: cui diu plura

P

2

M

4

R vii preffuerant: non defiste quietē precari: & vacationē a republica petere. **¶** Politemam studiose se a discursibus continebant. Sen. epistola. ij. Bonas spem de te cōcipio: si non discursis: nec locorū mutationibus inquietaris. Egrī animi est ista vagatio. Primum argumentum compositę mentis estimo: posse consistere: & secum morari. Non enim proficisci planēta que sepe trāffert. Et epistola. lxxi. **¶** Mutare te loca: & de alio in aliū ire nolo. Idem: quā tam frequē murano: instabilis animi est. Coalescere otio non potest: nisi desistat circūspicere & errare. Et aliū possis continere: corpus tibi suū in siste deinde plurima remedia continuata proficiunt. Segt. **¶** Quotiens processeris in ipso trāsitu aliqua que renouet cupiditates tuas tibi occurrēt. Et epistola. cvij. Nihil eque prodest quā quiescere: minimū est aliud loq. secū plurimum. Unde & Sen. eleganter libris secū de tranquillitate animi. Sibi sit in principio. Ad oīū conuertor. Quāquāmodū pecora bus sanguis uelocior domū gressus est: & inter parietes suos placet vltis cohercere sic & nobis ire placet ad quietē. In fine quāquāmodū libri ponit exemplū aliud. Quēquāmodū agros cehaurit non quāquā intermissa secunditas: ita animorum impetuosus assiduus labor frāgit: & vires reipuit paulatim resoluūt. s. quiete. Unde qui

S

T

bsigat huiusmodi discursus: vltimos habent asias: aut ibi ponit exemplū bonū. Et vltima tacitū gaudere: & sedam corporis scabillē delectat quicquid exasperat: non aliter dixerim his mētib⁹ in quibus cupiditates velut mala vlcera eruperunt: voluptati cēlaborem vacationemq. **¶** Quāliuer enī sancti patres discursus fugiebant: tranquille quieti studebant: patet vna patrum. l. ij. c. de quiete conuersatione. Arlesius enim auduit vocem dicentē sibi: Arlesius fuge: tace: quiesce: **¶** Nec sunt radices non peccandi. Et ibidem. Imperforabilis manet a sagitta hō. Hōq. amat quietem. Qui autem multitudini misceat: crebra suscipit vulnera. Vñ de abbate Eugenio legitur in vltimo patrum. c. de continentia: quod cella vīginti annis fuit: nec leuauit sursum oculos. v. rectus videret. In collationibus quoq. patrum legitur ab abbate Apollonio: quicū ad eū venisset frater eius de precans vt eriret ad eluandū bonem eius qui tacebat sub plaustris: respondit. Cur nō rogās fratrem tuū in iunio: em: & tunc taceat ille. Quomodo possem: de sepulcro euocare eū: qui ante ānos quīdecim obiit. In illo. Et nō ignoras: ante vīginti ānos me munda de iunctis. & nulla posse de huius celte sepulcro que ad vñ huius solatia spectat tibi pferre: Eps enim nec breuissimū mōmentū in

[illegible]

antem cupis esse quod victis. I.
monachus. I. solus: quid facio
verbis: que non sunt soloꝝ ha
bitacula sed multorum. Sequit.
Habet vnumquodqꝫ propositū
principis suoo. Romani duces
intinent Camillo: Sabulos: R
gulus: Scipiones. Philosophi
proponant sibi Pythagoraz: So
cratem: Platonem: Aristotele
Poete emulentur Homerum
Virgilium Terrentium: Histoz
Salustium Herodotum: Lul
um. Oratores Liliam: Gracii
Demostenes: Lulii. Et et ad no
strū venimus tempore: est i p
sbyteri habeant cēptū aplos &
aplice viros: quorum honozes
possiditūe. habere nitant: i me
ritum. Non ita habeamus pro
positū nostri principis: Paulus.
Emmonium: Bahanum. Bilario
nom: Bacharium: & vt ad au
ctitatē scripturam redeat:
princeps noster est Heliyas: no
ster Heliſcus: duces nostri filii
prophetarum: qui in agros & soli
na iunibꝫ habitabant: & faciebāt
sibi tabernacula prope fluctes
dams. Beale. Unde be notan
dum q oblectum animam cō
cedimꝫ epio & presbyteris esse in
verbis. I. ad cēptū ola. xxij.
Interpretare vocabulum mon
chi. Quod est nomen tuꝝ. So
lus. Quid facis i turba qui solus
es. Ideo Hugo tractatu de. i
abulionibus dicit. Serra abulio

8

B

est monachus cursillo. Abi autem
Contingere solet: quod monachi cu-
ras frequentantes causas audi-
unt: iudicia perquirant: ad curs-
as securiores recurrant: nec suas
tibi sed aliorum causas defendunt.
Amant de rebus consiliorum: non
secreta misteriorum. decreta non
psalmos ruminant. Sequitur. Et au-
daci appetunt: eorum pro multis lo-
quuntur. Sed monachus mul-
tis loquens multum displicet.
Hoc etiam intelligendum est de oi-
bus religiosis nisi quoniam cogit
necessitas vel pro utilitate. **C** Quia
licet antea sancti patres se ab hu-
iusmodi elongabant per in eis pa-
trum. h. i. e. de quiete conversa-
tione. Abi autem Antonius. Sicut
piscis in sicco moriunt: ita mo-
nachi vagantes extra cellam: vel ad
seculares monachos a getio proposito
resoluntur. Et ibidem de tribus
monachis fratribus: quorum unus
elegit. iungentes pacificare. secun-
dus infirmis ministrare. tertius
in solitudine quiescere. Qui con-
uenientes: narrauerunt duo tri-
bulationes suas et qui erat in soli-
tudine. Qui ostendit eis aquam
turbidam: ubi videre non pote-
rant. vultus suos. Sed cum esset
limpida facta: inspexerunt et vide-
runt sicut in speculo. Sic est in-
quit: qui in medio hominum con-
sistit. Turbida enim mens non vel
det peccata sua. Sed cum quiesce-
rit maxime in solitudine: tunc de

licita sua conspiciet. **C** Consimile
exemplum ponit Gregorius. super. Ecce.
ii. ij. Omel. xi. vi. quod aqua concu-
sa ymaginem aspicientis non red-
dit. Cum autem non mouetur: red-
dit. Sic est de anima. Et de hu-
iusmodi occupationibus superflui-
so. Ecc. ij. Quid prodest homini
de universo labore suo: licet vi-
deat eas: laboribus et erantia ple-
ni sunt: nec per noctem mense ge-
scit. Nonne hec vanitas? **C** Et
Anselmus de similitudinibus. Si
multitudo est inter laborantes et mo-
lentes. Quidam enim quicquid mo-
lit in sacculum reponit. Quidam par-
tem unam reponit: aliam negli-
gentia in fluvium cadere sinit. Qui-
dam totum vento exponit. Ideo
in vespere aliter erit eis: quia quod
totum colligit: quidam nihil: qui-
dam partem. Sic de laborantibus.
Summe est decursus seculi: mane
nostra nauis: ventus vanaglo-
ria: vespere moris: molendum se-
culi seculi. Sicut enim mola cir-
cadit: ad eundem locum semper
revertit: sic labor: noster anima
singulis ad consimile principium
reddit. et quidam sic laborant: ita
tam mercedem colligunt. quidam
modicum: quidam nihil. Sic se
occupantes. in laboribus inuolunt
tempus perdunt. Sap. ii. Vanus
est spes corum et labor sine fructu.
Ideo Ecc. v. Non aufert securus
de labore suo. prover. v. Ne des
alieno honorem tuum: et annos

uoa crudeli. Sequit. Ne labores
tui sint in domo aliena.

¶ Capitulum quartum. De occupa-
tionibus que videtur bone de
ordine.

¶ **R**es. enim sunt qui se oc-
cupant in bonis loquen-
do de bonis que dicunt

bona: qz de genere bonorū: et tñ
qz illa bona deordinant perdunt
tempus sic laborando: salteqz quo
ad retributionem eternam.

¶ **Q**uod contingit septem modis. ¶ **E**l
propter prauitatem culpaz ope-
rantis. Sen. li. j. Lavin offerebat
de fructibus terre munera domi-
no. Et tamen sequitur: qz ad mu-

nera eius dñs non respexit: s; ad
munera Abel. ubi Grego. mor.
xii. Ex dñs corde id qd val ac-

cipitur. Ideo prius dicit. Respe-
xit ad Abel. deinde ad munera.

¶ **N**on enim Abel ex muneribus
sed ex Abel munera placuerunt.

¶ **A**d Lavin s; o relectio munera
non respexit. qz. s. ipse displicuit.

¶ **M**ora. Cū multiplicaueris ora
donco vestras: non exaudiat. etc.

¶ **S**equit enim causa. et dñs. et nly
vestre sanguine plene sūt. ¶ **I**tem

occupationes et labores deordina-
tur: et a mercede frustrantur rōe

vanitatis anime mou. ita ad ope-
randū. Sicut enim quilo operatur

bona que sunt de genere bonorū
vanagloria mouente. ¶ **M**at. vi.

¶ **A**tendite: ne iustitiam vestram
faciat corā hoibus. etc. ¶ **A**llogn

mercedem non habebitis. ¶ **I**psa

enim vanagloria: de bono facit ma-
lum. Sicut cū val elemosina p-

pter vanagloriam. ait Augu-
stinus contra Faustum. iij. Et q sic ope-

rantur tempus perdit: quia pre-
mio frustrantur: sicut Virgilio sa-

tue. ¶ **M**at. xxi. ¶ **I**tem deor-
dinant occupationes laboris ob

arrogantiam et iactantiam cordis
ipsius operantis: vt pz de phari-

seo Luc. xxi. q dicebat. Quia
his i sabbato. etc. Sed fructu suo

frustrat ob iactantiam cordis. ¶ **J**ob.

xxii. Iustitia indutus sum. ¶ **A**bi-
bi Grego. de phariseo isto mor.

xxii. ¶ **Q**uor labores vno percus-
si vito ceciderunt. Quāta bona

vno culpe gladio sunt perem-
pta. Unde magnopere oportet q

bona spargere: et nos ab eis cau-
te i cogitatione custodire: ne si mē-

tem eleuent: bona nō sint: vā nō
auctori sed elationi militent. ¶ **A**nt.

i. ¶ **M**at. vi. ¶ **E**leazar elephantes
seriens q sub illo occubuit: signifi-

cat q arrogancia de culpa quam
super eleuat. ait ibi. ¶ **J**ob. xxi. ¶ **E**t

video: spūs ē in hominib. ¶ **I**bi

mor. xxi. ¶ **S**icut Gregorius de el-
cio phariseo: q ab ipso iustificatio

ne descendit: qz de nobis opū sibi
merita tribuens se premium publi-

cano: Et ibi d quatuor speciebus
iactantie sine arrogācie. ¶ **Q**uo-

rum prima est: dum bonū a scip-
so habere estimant. ¶ **S**ecun-

da dum datum eis desuper p su-

lo meritis esse credūt. ¶ Tertia
cum se iactant habere quod non
habent. ¶ Quarta cum despectū
ceteris: singulariter videri appe-
runt: quod non sunt. De quibus
exemplificat bene. ¶ Item deor-
dinantur: & a mercede frustrantur
ex deordinatione intentionis diri-
gentis que qualificat opera: Am-
brō. l. de officiis. Affectus non in-
ponit opus. Et Aug. epistola. xxxviii.
Ipsa intentio ornatificat eadem
opera in diuersis. Vbi ponit ex-
empla de deo patre q. tradidit filium
& de filio qui tradidit semetipsum
& de iuda qui tradidit ipsum dei
filium. Idem epistola. iiii. contra Bu-
lianos. Hueris non officio: sed
finibus a vitiis discernendas esse
virtutes. Unde non solū q. bona
facti ad sui ostentationem: ea per-
dit: sed qui facti ad aliorum con-
temptū & derogationē. Unde legisti
Dial. l. c. xxxviii. q. malignus spi-
ritus peregrinum se simulās cla-
mant per ciuitates derogatio. For-
tunato episto in vesperto dicō. Ecce
quid fecit fortunatus. ¶ Peregrin-
um de hospicio expulit. Quero
vbi requiescere hō: & i. ciuitate ei⁹
non inuenio. Quod quidam au-
diens: miratur eaz hospicio. Cū
q. cōfabularent: puerulū eius in-
uasi: & animam excussu. Et hoc
ideo: q. v. dicit ibi Greg. multa
videntur bona que nō sunt: quia
bono alio non sūt. Unde hūc de
lectum esse non estimo graua

hospitallitas: sed derogatio de epi-
Sunt enim q. bona facere studēt
vt grānam aliene operatiōis ob-
nuident: sicut iste: quem pouus
estimo ostentationi intendit: q.
operi: vt meliora q. episcopus se-
cisse videret. ¶ Item deordinan-
tur bone operatiōes: & ratione
indebue executionis in operādo
maxime in operibus sustine: Et
qui quos facit ex crudelitate opus
sustine: quod debet facere ex equi-
tate: vt in reorum diuicacione &
punitiōe deuter. xvi. Quod ius-
tum est: iuste exequere. Job. xxi.
xviii. Carilago illius quasi lami-
ne ferree. vbi mor. hostis hoster
tanta se arte palliat: vt culpas no-
stras: virtutes fingat: vt inde q.
quasi expectet premia: Unde di-
gnus est eterna subire tormenta
¶ Peroneq. enim in viciandis
vitiis crudelitas agitur: cuius
putat: atq. immoderata ira. iuste ze-
lu meriti credit. Similis effusio
misericordia credit. tenacitas: par-
citas: & p̄nata constantia: & sic
de alijs: prout ibi enumerat. Et
narrat Greg. iiii. dial. c. xxxv. de
Petro famulo ecclie maiore vt
so in tormēto. Et requisitus cur
ita esset: respōdit. Hoc id patior:
q. si quid mihi pro fienda vlti-
ne videbatur: ad inferendā pla-
gas plus ex crudelitate deside-
rito: q. obediēte semeba. Quod
sic fuisse nemo qui cū nouit igno-
rat. ¶ Item bone operatiōes de

ordinatur: et fructu pascitur ratione
idebitur finis. Sicut et aliquis facit
bona ob honorem ambicionem ob
lucrum temporalis accumulationem
ob fauorem acquisitionem: vel ob
remuneracionis habundantiam intentionem
Bona enim videntur bona fa-
cere: propter deum: quod tamen istis
finibus deordinant. Job. ix. Ele-
rebar oia opera mea. Vbi Greg.
duo unenda sunt in bonis ope-
ribus: desidia: et fraus. Sequitur
Sed sciendum magnopere est
quod desidia per torporem nascitur
fraus per perinatam dilectionem.
Illam enim minor dei amor exa-
berat: hanc male mentem possi-
dens propius amor creat. Fraus
dem in opera dei perpetrat: quisse
inordinate diligens: per hoc quod
recte agit ad remuneracionis in-
sitorie bona festinat. Mat. xxv.
Qui excutit manus suas ab om-
ni manere. Vbi Greg. vbi supra
Tres sunt munerum acceptioes
ad quas ex fraude festinatur. scilicet
munus a corde: quod est capta-
ta gratia a cogitatione. Munus
ab ore. id est gloria per fauorem. Munus
a manu. id est premium per da-
tionem. Et quibus omnibus sa-
ctus excutit manus suas. Idem
dicit super Ezech. l. Omel. iij. Jo-
h. uoc. xlvj. Com facta conuulsi-
voca claudos etc. Sequitur. Qui
non habent retribuere tibi. etc.
Item deordinatur bona ope-
ra et perduntur: commissione culpe

sequente: et labores deestantia
Sunt enim qui bona agunt: sed
post per culpe commissionem om-
nia perdunt. Eccl. viij. Qui in vno
peccauerit: multa bona perdet.
Isti similes sunt congregantibus
bona sua in horreum: et postea il-
lud incendunt. Peccatum enim
ignis est vsque ad consummationem
occurano. Job. xxi. Sunt etiam
similes custodienti omnes adie-
ctus. Qui tamen per vnum
foramen hostes intrare sinit. Vbi
Greg. mox. ponere exemplum
de phariseo. Eccl. xxi. Si auer-
terit se iustus a iustitia sua: et fece-
rit iniquitates ois iustitie eius non
recordabuntur. Et tunc patet
quod tempora amittant qui desidia:
sa ociositate torpent: qui in fructu
suo operibus distrahuntur: et qui
occupationes que de se bone sunt
deperant et deordinant modis
dictis.

Capitulum quintum. De tempore
fructuose laborandi rationate
Tudendum igitur est: ut
litter occupari in tempe-
ritudine concessio ad fru-
ctuose laborandum propter mul-
taa considerationes. Et ob primo
tempore abusum consumptio-
nem et damnosam perditionem: et
ob iustam equitatem deo serui-
di l'ipe quod restant. De. iij. Sus-
ficiat preteritum tempus ad volup-
tem gentium consummandam. et ibi
ante. Non in bonum residet

R

S

T

esse est: sed in uoluntate dei: et qđ
reliquum est in carne uiuāt deo.

¶ Item uidetur debet homo oc-
cupari in tpe ob tempore pđiu
fructuosam redemptionem: qđ
geminando et multiplicando fru-
ctuosum laborem: ut ipa pđiu
redimat: et pñs nō pdat. Ephe.

v. **¶** Videte qđo caute ambuletis:
non quasi insipientes: sed ut sa-
pientes redimentes tempus et.

Colos. iiii. In sapientia ambulate
redimētes tempus. **¶** Item sic
debet occupari homo ob tempo-
ris a deo dati gratuitam cōcessio-
nem: et ingratitudinis deuotiō-

nem. Est enim supra dictum est:
tempus est reo preciosissima ho-
mini a deo pcessa ad dñcta emē-
danda: et merita cumulida. **¶** Ad-
obut eo est periculosissima igra-
tudo. Et alde enīz pñculosum ē:
adbut dono regio. Apoc. ij. Dedit
illi tempus: ut penitentiam age-
ret: et non uult penitere. Sequit.

Ecce minam eum in lectum et.
¶ Item sic debet homo occupa-
ri ob ipso ad laborandum ydo-
nitatem. Est enim dñct ps. Tps
faciendi dñi. s. est nunc. i. Loin.

vj. Ecce nūc temp⁹ acceptabile.

¶ Item debet homo sic occupa-
ri ob fructus multiplicis futuri
premissi adeptionem. Nunc enīz
est tempus seminādi postea me-
tendi. Que autē seminauerit ho-
mo hec et metet. Gala. vi. Item
nunc est ipa aggregandi merita

in hōnea cordis postea fruendi.
Unde comparat tempore messi
et etatis. **¶** Prover. x. Qui cōgre-
gat in messe filius sapiens est: qđ
autē stetit estate: filius cōfusiōis.

Comparat enīz dñct. Unde Sal-
uator in persona membror. Jo.
iii. De oportet operari: dum
ea est. Et. xij. Ambulate dum lu-
cem habetis. **¶** Item est iugiter
laborandum ob ptam dei mise-
rationem: in hoc tpe offensa re-
nuitendo. Nunc enim est tēpus

misericordie: postea iudicandi pō.
Cum accipero ipso: ego iusticias
iudicabo. In hoc enim tpe appa-
rēt mirifice misericordie dei: qđ
nūc est miseria: et multum mi-
sericordie: sed post terrifice iusticie
dei. **¶** Iugu de. x. cordis in punci-

pio. Gaudemus ad dei miseri-
cordias: sed timeamus ad dei iu-
diciū. Et post. **¶** Modo licet tibi
cām tuam componere. Ante vlti-
mum dei iudiciū componeas
tuam: quia non potes fallere eū

per falsos testes: vel fraudulentū
deceptionum cauillationē: vel ar-
tes litigiosas. Job. xviij. Fugite
a facie gladij. Ibi mora.

in fine uitari terror iudicis nō nisi
ante iudiciū pōt. **¶** Modo non
cernis: sed pñbuo placat. Cū pō
in illo tremēdo examine sederis
et uideri pōt: et placari non pōt:
quia facta prauor que diu susti-
nuit tactus: simul oīa reddet tra-
cto. Job. viij. Si equas iudiciū

queris: nō audebis p̄b̄dere. **Ibi**
mora. viij. Ille cōs examināt: g
eo per alium testimonīā nō
explorat. **Ibi. xij.** Tacuit semp
silui: patiens fuit. in p̄n̄. Sicut
parturiens loq̄r. in futuro. **Ibi**
Greg. viij. supra. Parturiēs: cū
dolore elicit qd̄ vlt̄ in abdus cū
pondere ponauit. Post ergo si
lentum: sicut parturiēs loq̄s:
quia qd̄ apud se hunc tacito to
lerat in elatione iudici: quasi cū
dolore manifestat. zelus enī z su
ror vlt̄ non parcat in de vindi
ctē: neq; acquiescat cuiusq; preci
bus. **Propter. vij.** Item vult
ter debet homo occupari in ipe
obvulsionem damnationis de
amisso tpe. **Tre. i.** vocat aduer
sum me ip̄a. **Iob. xxij.** Dedit et
locum penitēte. **Ibi** mora. xviij.
Qui accepta penitētia ip̄a con
uerit in culpam: cōstinetur i vlt̄
tūta iudex impensa argumēti
misericordie converteret ad penā.
Sicut enim non perbit capillus de
capite: sic nec momentū de
tpe qd̄ de cobore rōnem inquī
ratat. **Ber. In qd̄ tractatu.** Et
sicut de omni t̄bo oculo opor
tet reddere rōnem. **Mathe. xij.**
Sic de omni momento t̄pis oculo
te exp̄slo. **Ideo Eccl. co. Expe**
santini opus vestrum ante tem
pus. i. iudici: quia omnia t̄pore
suo querent. **Eccl. xxxvij.** Qui
ergo multū de tpe accepit: z mal
tum ex eo perdit: mala faciendo

⁊ a bonis oclādo est puer centus
 annos: de quo. *Isai. lxx.* puer
 centum annorū morietur: ⁊ pecca-
 tor centum annos maledicet.
 Talis enim dicit centum anno-
 rum ob vicia accepti diuturnitate:
 puer vero ob bonorum operum
 paucitatem: peccator centū an-
 norum: ob malorum commissorum
 multipliciter. ¶ Ad id igitur cō-
 siderationibus a parte ipsius debz
 fugiter religiosus occupari. Et
 hoc vel opere virtuoso: vel ope
 meritorio. Et enim dictum est
 plex est otium. s. desidiū: ⁊ vacua-
 tio: quia otium non est si nō
 omnino ratione vacuum est: alie
1. 2. lib. de precepto ⁊ dispensa-
 tione. ¶ In *Thor.* est in ocio ope-
 rabatur: et dictum est. ¶ *Thora*
 dum ergo: q. religiosus vacare
 debet ocio virtuoso: vel ad suam
 interiorū scripturam ⁊ curatio-
 nem: vel ad occultum ⁊ corde
 suo confabulationes. *Sene. ept.*
lxxj. Queris quid ocio facio: Al-
 cus meum curo. Et poss. Cum
 secesseris: non est tibi agendum
 quid de te loquantur hoies: sed
 ut ipse de te loquaris. Quid autem
 loquaris? Quod hoies de alio
 libet faciant. De te apud te nul-
 la estima. Sequit. Id maxie tra-
 cta qd in te infirmum senis. Et
 ponit exēpla. Sicut quasq. no-
 ali corpora vna ⁊ remedia sic ⁊
 vicia alie: quibus est adhibenda
 curatio. Et ibidem. *Alibi dicitur:*

E

F

G

al nisi me. Et post. Quid tibi cō-
mendori: quā maiora agia et pul-
chriora q̄ que reliquisti. Eccle.
xxxi. Precurre prior in domū
tuam ille aduocare: ille lude.
H Item in hoc ocio debet ee ve-
ritatis studiosa inquisitio. Aug.
xviij. de ci. ciuij. In ocio: non
debet esse inhera vacatio: s; aut
inquisitio veritatis: aut inuentio
Eccle. xxxiij. Tempore vacuando
scribe sapientia n. Item i hoc
ocio debet esse anime supra se ele-
uatio: et limpida dei cōtemplatio
Ista xviij. Americani: et confide-
rabo. ps. Vacate et videte. Sen.
de beata vita. Oculi philosopho-
rum: malus est q̄ labor: quia ta-
li ocio aia roborat et fereatur: vt
dicunt est. ā. fm illud Lucan.
Ocia corpus alunt: animus q̄si
pascat illis. f. ois et uosio. Lro.
xvi. Nonneat vnusquisq; apud
semetipsum. Nec ad hoc oculum
consert solitudo loci: nisi sit q̄o
mentis et elongatio affectus a tu-
multibus exterioribus. ait Sen.
episto. xviij. Incipio toto animo
studere. ille non multū ad hoc lo-
cus cōferat: nisi se sibi prebet ani-
ma: qui seruetur in occupatio-
nibus medijs si voler habebit.
K Signum de ill spūs nō adiuuat
locum: q; si locū saluare possit:
Baptan de celo non caderet: ait
Grego. sup. Ege. li. i. Omel. v. l. iij
Ideo conendum est i dicto ocio
ne sit in herba vacatio: vt dictum

est: et veridicet ab hostib; . Tre. i.
Viderunt eā hostes: et veriserūt
sabbata eius. Ibi mora. v. Ido-
sico sabbata derident cum mali-
gni spūs ipsi vacationis oia ad
illicitas cogitationes pertrahunt.
Sed non solum vacandū ē
tali ocio: sed aliquando occupan-
dum operi meritorio: et vtilissim
q̄q; vacare orationi: q̄q; vtili
studio: q̄q; pio negotio: operi
meritorio. Idtero. epistola. lxxij.
Nūq; de manibus eius et oculis
recedat liber psalteriū discat ad
verbum: oratio sine intermissione
vital sensus: nec vagio cogitatio-
nibus. Sequit. Alma scientiam
scripturarum: et carnis vicia nō
amabis. Nec vacet mēs tua va-
ris. occupandibus. et post. Fac
semper aliquid operari: vt te sem-
per diaboli inuentat occupatū
Idem episto. lxxviij. exercitiū
est spiritualibus cumulis semper
animus. Sequit orationis istan-
tia: illuminatio lectionis: sollicitu-
do: vigiliis diurnarū et no-
cturnarū incitamenta sunt. **S**ed
nō tñ studio debet vacare reli-
giōsus oroni et diuinis laudibus
Ad laudandū enī deum sūt ho-
mines creati. Deut. xxiij. Quas
figentes deus creauit in laudem
et gloriam suam. Et o; semp ora-
re et non deficere. Luc. xxiij. Si-
ne intermissione orate. i. Et hoc. v. l.
lmo. ps. Benedicam dñm in oī
tempore. Et enī dicit Crisost.
sup. sup.

super Math. omel. xxi. in. fi.
 continue orandum est. Si enim
 de oratione: sicut de respiratione
 Sicut enim semper indigemus
 respirando ad vite corporalis co-
 servationem: sic et oratione ad spi-
 ritualis vite custoditionem. Et si
 non habuimus a deo: nostra est
 incursio: homo tamen debite si
 extinguendo spiritum deuotionis
 finit illud palme thes. vi. Spiritus
 nolite extinguere. Et profecto: ex-
 oluendo deo canonicas orationes
 in debitis horis: potest religiosus
 exercere opera vultu: ad inistra-
 re pia negotia: vacare circa salu-
 bria studia: aut Augu. epistola.
 xliij. Si uis orare cum vacat id est
 cum aliarum bonarum actionum
 non impediunt officia: licet i eis
 desiderio sit orandum: non est im-
 probum nec inutile. Sequitur. Non
 ab aliis curis et negotiis certis ho-
 ris ad orandi negotium mentes
 reuocamus: verbis orationis nos
 admonentes etc. Unde Glo. sup
 illud Luc. xviij. Oportet semper
 orare: dicitur. Semper orat qui bo-
 na agit. Nec desinit orare: nisi cum
 desinit iustus esse. Semper orat
 qui canonicis horis orat. Idem
 dicit glo. super illud apostoli. Si
 ne intermissione orate. Et de ho-
 ris ad orandum deputatis. Pro-
 pterea in die laudem dixi tibi.
 Et Hiero. epistola. lxxviii. Illud
 ea que extra te: sed que intra te sunt
 considera propter p. almo. um: et

orationis ordinem. Quod quia
 hora tertia: sexta: nona: vespere
 die noctis: et mane semper est ex-
 erendum: statue quot hora sa-
 cram scripturam debes adscere
 Quot tempore legere: non ad la-
 borem: sed ad delectationem et ad
 instructionem. Et post. Que sunt
 errata reprehende: que facienda
 constitue. Si tanta operum va-
 rietate fueris occupata: nunquam
 hi longi dies erunt. Loquitur ad
 Demetriadem virginem. Unde
 Bester. ix. Quater in die confite-
 batur et orabat dominum. Nec
 est contrarium quod tunc orabant
 octo horas: et nunc ecclesia septem
 quod et quidam matutine et nocturne
 laudibus pro quibus hora con-
 putabatur. vel secundum alios missa co-
 respondet hore octauae. Interpol-
 late igitur est orandum: et huius ope-
 randum. Augu. epistola supradic-
 ta dicit: quod fratres in egypto ha-
 buere crebras orationes: sed bre-
 uissimas: et raptem quodammodo
 laculatas: ne illa iugulenter cre-
 tia que oranti plurimum necessa-
 ria sunt per productionem in-
 euascent: et hebetetur intentio.
 Capitulum sexum. De matu-
 tinali oratione: et quare deus hora
 illa laudatur

Qualiter autem huius horis
 orandum est: prole est
 negotij explicare. Sed ve-
 detur occasio: pauca sunt premit-
 tenda. Et incipendus est ab ora-
 tione

stione que fit tempore matutinali
 scilicet in media nocte: Que tunc co-
 nuenienter instituta est: vel in me-
 moriam percussiois pharaonis
 egypti: et liberationis filo-
 ri israel. Ego xli. vel in memo-
 riam natiuitatis domini que me-
 dia nocte fuit: prout ostensum est
 beato Bernardo sicut legitur in
 vita eius. **T**unc enim in medio silentii
 tenebant omnia: opus sermo tuus
 domine a regalibus sedibus uenit
 sap. xlii. **E**l ad uigilandum
 in fiducia hostium eo tempore in
 festandum. **M**at. xvi. Vigilate
 et orate: ne intretis in temptatio-
 nem. **E**l ad excutendum som-
 nolentiam torporem iuxta illud.
 Nam lectulo confurgemus. **re.**
El ad ammouendum lasciuia
 desideriorum carnalium. **g. n. e.** huius sunt
 nocte ebrii sunt. **thel. v.** **E**l ad
 saluatoris imitationem: qui in ora-
 tione pernoctabat. **M**at. xlii.
El ad uirum ymnos euasio-
 nem. **M**at. xxv. **M**edia no-
 cte clamor factus est **re.** **E**l
 igitur hora debet religiosus sur-
 gere ad deum orandum et lauda-
 dum: strenue et agiler audito si-
 gno ecclesiastico: sicut surgit mi-
 leo: auditio regis edicto. **ps.** **M**e-
 dia nocte surgebam ad poscendum
 ubi. Et illud surgamus ergo stre-
 nuum. **E**tem celsissime et fragili-
 ter **Beato. epistola. lxxxiij.** **D**o-
 dictus cibum et nunc uenter ex-
 pletus. **Sequit. Ad orationem. n.**

nocte surgentis non indigestio ma-
 ctum faciat: sed inanis. **E** **I**te
 letissime et gaudent: quod citatur
 et vocatur ad loquendum cum deo.
 Sicut enim miles terrenus gau-
 det cum vocat ad loquendum cum
 rege suo: multo magis miles spi-
 ritualis id est religiosus gaudere
 debet vocatus ad loquendum reg-
 eterno. **C**hristus enim alogum
 cum oramus: cum audimus cum diuina
 oracula legimus: ait **Ambro. l. d.**
off. ps. **S**unne psalmum locun-
 dum cum cythara id est oratio
 locunditatem cum carnis mor-
 tificatione. Sic autem surgens religio-
 sus: ut adire templum vel orato-
 rium: quod est ad deum orandum
 vel laudandum deputatum: nisi fuerit
 vel labore fatigatus: vel debili-
 tate corporis pregrauatus: vel oc-
 cupatione uili prepeditus. **ps.** **I**n
 ecclesiis benedicite deo. **I**dem **Ado-**
 rate dominum in aula sancta eius.
E **M**ulta enim concurrent ad
 excutendum deuotionem orantiam in
 loco sancto scilicet. **E** **C**orporis
 christi in altari presentia. **E** **S**ecundum
 in quorum honorem dedicata sunt
 altaria memoria. **E** **A**ngelorum
 assistentia: quod ibi plures sunt pul-
 cipes psallentibus. **ps.** **A**ngeli:
 ait Bernardus in meditationibus.
E **S**piritualem conspicientium unita-
 tem et concordiam. **A**nde **Hugo p-**
 mo de sacramento parte. **ar. c. ij.**
Sacramenta sunt quedam loca
 edificare basilicam: et deum in uita

tempora certa quibus fidelis populus congregetur: ut unitas promittatur: gratias reddat: et vota soluat. Gen. epistola. lxxvi. dicitur: quod Pythagoras altissimum animum esse intrantibus templi: et cuiusmodi considerantibus simulacra deorum: alium operientibus id est extra expectantibus autem foras. unde pie credendum est: quod deuotus oratur in locis sacris: et quod pensat cum impetratur. Ecclesia enim est domus orationis. Math. xxi. Et domus dei ac porta celi. Gen. xxvi. Cum Salomō orauit pro orantibus in templo: ubi deus exaudiret eos. iij. Regum. viij. ut exaudias inquit ad diuinam orationem quam seruus tuus orat in loco isto. Est autem orandum potius in ecclesia propter sanctos: unde versus. Sex fuerunt in sydo: peregrinorum. iustorum oratio. Partitio sacris: domini de morte recordor. Adiuuor a sanctis in quorum laude laboro. Suppositio autem mysterio eorum que dicuntur in manibus scilicet psalmorum: lectionum responsorum: unius et versiculorum: quod de his ex quibus determinatur librorum de ecclesiastico officio. que omnia sunt ad deuotionis incitationem: et instructionem in orando: prout dicitur. Ego. vbi. s. xi. quod in locis sacris deus nunc supplens iter exoratur: nunc consensio vocibus deuote collaudat: ut vicissim fidelium corda nunc proponant ad requiem: nunc excurrent ad deuotionem.

In ipsius quoque diuina preceptis non eadem semper forma exhibetur collaudationis. Hunc psalmodicam accedunt ad deuotionem. Hunc hymni et cantica ad dulcedinem excitant exultationem: nunc lectiones rectant ad formam morum et honeste vite instructionem. Et Lau. dōs ergo dei dictio morum primo peccat deum: ut labia eius aperiat in plene quod tunc sonni clausa fuerunt a laude dei. Et quod deus operatur in nobis velle et operari. Consequenter simpliciter diuinum adiutorium dicens. Deus in adiutorium meum. ut scilicet digne possit et psallendo placare. oratio autem et psallens: sollicitudine cauere debet a cordis distractione: et cogitationum inuoluntaria varietate que immittuntur ab hoste: vel nascuntur ex vero corde: aut stimulantur a carne. Hominis eius orationes impugnat: et sedas cogitationes immittit. Nam tempore quo Abrahā sacrificabat: descendebat volucres super eadem terra: quas Abrahā abigebat. Gen. xvi. p. quod significant cogitationes vane: quod tempore orationis nascuntur in corde. Nec sunt musce moerentes per dentes suauitate vnguenti. Eccle. x. prout exponit Gregorius. Nec significantur per turbam: quia cuncta mirantur actus. Math. ix. ait ibi Gregorius. In quibus cogitationibus eorum quasi extra effunditur et dissipatur: aut id est passio. alio. c. xv.

Nisi inquit est corde fugati: quod
 bonum a nobis recedit quotiens
 per prauas cogitationes defluunt.
 ps. Cor meum dereliquit me. Pro
 tempore orationis studendum est
 ad cordis collectionem: et varia-
 rum cogitationum exclusionem.
 ij. Re. vij. Inuenit seruo tuum cor
 suum: et orat te. Ad inuisionem.
 cogitationum tpe orationis: studiose
 laborant maligni spiritus. Unde le-
 gitur in vltimo patris parte prima
 de abbate Bachario: quod eo ora-
 te demon ad hostium pulsans: ait.
 Surge eam ad collectam: ubi fra-
 tres ad vigiliam congregati: expectant
 te. Ille vero fallax i esse diaboli in-
 telligens: respondit. Quid mendas
 quod tibi cum collecta. At ille. Latet
 te adhuc: quod nulla sine nobis col-
 lecta agatur. Veni videbis opera
 nostra. et ille. Impet tibi deus: o
 demon. et abiit deprecans: ut deo
 sibi ostenderet hominis veritatem.
Et cum venisset ad collectam fra-
 tres: vidit chorum quasi pueros
 ethiopes discurrere. Ad hoc enim
 erat ibi: quod sedebat pater ab vno
 psalmi dicebat: alij audientibus
 et alij respondentibus. Quibus
 omnibus demonem illudebat. vlti-
 migito in oculos proximorum et
 tunc dormitabat: vel in ore: et tunc
 oscitabat. Ante alios in mulierum
 spiritus vertebantur: vel edificabant
 in cordibus eorum pariter: vel iter
 agere. Quod videns sanctus ait
 surge domine: et dissipentur ui-

midetui. Post orationes vero ex
 amissione veritatis gratia: vocat
 singulis inquisiuit: quas habue-
 rant cogitationes: vel de mulieri-
 bus: vel iter agendi: vel edifican-
 di. Et singuli confitebantur tales
 fuisse cogitationes: et ipse vide-
 rat. ex quo intelligendum: quod vane
 cogitationes tempore orationis illu-
 sionibus demonum fiunt: et ab eis
 quod cor suum seruauit: demones re-
 pelluntur: et dicit ibi. ps. In
 manu tuo interficiebam omnes
 peccatores terre. Ibi Gregorius super
 Iosue omel. viij. Demones debe-
 mus interimere: non eorum sub-
 stantiam pertinentes: sed quod opus
 eorum et studium est: ut nos scire
 faciant: sine dubio: eorum interi-
 tus est si non peccemus: et post. Si
 omnes hos hostes destruxerim.
 tunc diem festum domino celebramus.
Et ite orans et psallens: studiose
 laborare debet. ad eorum quod orat
 et psallit intelligentiam et reueren-
 tiam aut Ber. super Lant. omel.
 vii. Credimus: angelos assistere ora-
 ribus: et deo offerre preces per psal-
 lentibus. Pro sursum officium
 quorum iustitiam posuimus: et dicamus
 cunctis psallite deo nostro. et audiamus
 eos vltimum respondentes. psallite
 vos sapienter. unde ibidem omel.
 xviij. psallendum est: ut nihil aliud
 cogitetis. cor. xviij. Psallam spiritui
 tu psallam et mente. intelligenti-
 a mentis: dicit glossa. et enim dicit
 Macro. epistola. lxxij. Non dicit

K do vocis: sed mentis affectus que
rendus est. vii. et cantus psalmorum
in ecclesia institutus est ad incitan-
dum primum affectum in populo au-
diente: et cunctandū tediū in psal-
mente. ait Augustinus. confestim princi-
pio. quoniam sicut in hymnis et can-
tibus suis suauiter sonant ecclesie vo-
cibus. Et voces ille infundebat in
auribus melos: et eliquabat veritas
in cor meum: et ex ea effluabat me
affectus pietatis: et currebant lachry-
me: et bene mihi erat cum eis. Sequi-
tur. Tunc hymni: et cantus et psal-
mi ut canerent: ne populus nie-
rosus tedio contabesceret in statu-
tum est: et ex eo in hodiernum
diem retentum. hec ibi. Et sic
psallendo et orando ad plenam p-
ndiciatōem: quod psallit vbi sol-
lucit laborat: ne sillaba vel lra
omittatur: et ad perfectam appre-
hensionem omnia que leguntur
tam lectionem quam in sonum: ver-
siculorū: et benedictionum: huc in-
terpellationū que a deo postulā-
tur: et hoc reuerentia et alacritate.
Ber. vii. s. omel. vii. Psallēdū
est reuerenter. Idem sicut cibum
in ore: psalmus in corde sapit: cū
non negligi anima: illi perere
quibusdam denubus intelligentie:
ne forte integrū glutiat: et nō mā-
sum. Et idem planus omel. xlvj.
Adhuc vos pure semper et stre-
nue diuinitis laudibus intendere.
Strenue: ut sicut reuerenter ita
alacriter dño assidue: non pigri

non somnolenti: non oscitantes
non vocibus parentes: nō ver-
ba pscindentes: non integra trā-
sistentes: nō fractis et remissis vo-
cibus: muliebriter quoddam balber
et de hare sonantes: sed virili ut
dignum est sonitu et affectu spiri-
tus voce depromentes. Si enim
homo expūmō aduersario: um
maluam et ppiam miseriam: et
captiui regis deuolentiam: pe-
tens aduersario victoriā: et de
malis suis veniam: studet: ergu-
te loqui ante regem: nihil de con-
tingentibus omittendo: multo
magis oratio et psallens ante re-
gem regum. et. po. Quoniam re-
omnia terre deuotissime sapien-
ter. unde versus. Non vox sed
votum non musica: cordula: s
cor. Mō clamor sed amor: sonat
in aure dei. Et unde legitur lib.
de vniuerso demone cui nomen
Titivillus: et apparuit. cum co-
phino apud quosdam psallentes:
colligēs sub specie micarū dictio-
neo et sillabas omittas ab illis in
psalmodia. vii. versus. Fragmina
verborū Titivillus colligit horū
Sicq; die: mille vicibus se sacri
nauit. Et ibide legitur: quod cū
quidam religiosi inordinate et in-
decenter psallere: vnus ex ma-
lignis spiritibus: eorum turpem
et indecentem psalmodiam tri-
stis effugauit. Et libro mira-
culorū beate virginis legitur: quod
quidā monachus in vigilia do-

M

N

O

mitaret: et ad gloria patri caput
humiliaret: apparuit angelus di-
cēs. flecte caput: dicto gloria pa-
tri. Et drabol⁹ ex alta parte. Nō

P

flecte: nisi triplices rupertio sunt
Hoc vidēs abbas et audiēs ora-
uit dices. Ne perdas ouem. sunt
duo aufer et hostem. Cui ange-
lus. Et libero captiuum: tu corripe
delictuosum. psallite ergo deo no-
stro psallite. etc. Item psallens
et orans debet esse, prudens et la-
borans ad cordis elevationes in
deum in psalmodia: et ad bel in-
troductionem in cor. ait Grego.
super Ezech. li. i. Et or psalmodie
cum per intentiones cordis agit:

Q

per hāc omnipotenti deo ad cor
aperitur: ut intente menti vel
prophete mysteria: vel gratia com-
punctionis infundat. ps. Sacri-
ficium laudis honorificabit me.
etc. Idem. Cantate deo: psalmus
dicite nomini eius.

R

Item In summo
et psalmodie omni habuit a brō
regno. put legi. in. hyssorie. tri-
partite. c. vii. vbi habet: q. regna-
mus Ambrosien. ecclesie q. et
post Petri: vidit angelos cho-
rus: qui post aniphonā sancte tri-
nitati dicebāt hymnos. Hic mo-
dus Ambrosien. ecclesie. pbat⁹
inde ad cunctas transijt ecclesias.

S

Consequenter sunt institutio
roborata i ecclesia Ambrosian:
in qua recubabat pia plebs para-
ta mon pro episcopo scilicet brō
Ambrosio: ne populus: micro-
-

tedio contabesceret. De psal-
modia et o qd significet: et de ei⁹
vultate habet ecclesiastice hierar-
chie. c. lii. per totum. Et de mōia
psallēdi Aug. in tractatu de psal-
modia. q. sit grata deo et accepta
vbi psalmoz deuotio: dicamus
Et ponit exempla de patriarchis
et prophetis: Sequitur. Cui tali-
bus psallimus et cōfitemur deo:
quid hac delectatōe tocundus?
Et sicut boni pnie delectantur
in seculoz vanciate: et copiosita-
te: ita anime nostre: letuonum et
hymnorum exultatione multo pl⁹
et saginantur. Inueniētes saby-
las in cento sensu: vigilanti mēte
psallimus: qd psallimus excogi-
temus: nec deo displicamus. Et
post. Totum quasi in conspectu
dei non hominum placendi stu-
dio celebrare debem⁹. Quā psal-
litur: ab omnibus psallatur. Cui
lecto legitur: facto silentio ab oi-
bus equaliter audiantur: vt legēte
lectore nemo per strepat. Et
de beato Francisco legitur: qd
horas canonicas solitus erat nō
min⁹ timore deo soluere qd de
uote. Grauius enim: se putabat
offendere: si quando orauoni de-
ditus: vana tantasmābus inter-
ius vagaret. Cui pcedat Aug.
vbi. s. dicō. Non sōlū spiritu-
sano rociō: sed mente psallam⁹.
Quod psallim⁹ cogitemus: ne co-
pia mēis fabula vel extraneis co-
gitationibus laborē habeat. vñ

etiam. ¶ De utilitate quoque
psalmodie in oratione Aug. ibi-
dem dicit: q. in psalmis nō inue-
niet nisi quod facit ad utilitates:
et edificationem: et eruditionem
omnino sermo et ciuitas. h. in psal-
mis infans q. lactet: puer quod
laudet: adolescens q. corrigat: iu-
uenis quod sequat: senex q. pre-
cetur. Et post. In his suauis me-
dicamentis pueri: iustitia ingeri-
tur: iniquitas prohibetur: miseri-
cordia laudatur: mendanti dani-
natur: dolens consolatur. Et ibidem.
Psalmus: tristitia consolatur: re-
sistenter iras mitigat: pau-
peres recreat: vultus vi se agno-
scant admonet. ¶ Idem dicitur
in vita sancti Theodori. v. c. 13.
dicit Cassiodorus libro. de insti-
tuto scripturarum. Psalterium
est quedam celestis sperare: v. ita
veterem quidam pulcherrimus
pauis: qui velut oculorum orbibus:
et colorum varietate depingitur.
paradisus quidam animarum: po-
ma continens innumera: quib.
suauiter mens humana saginata
pinguet. Hanc ergo mōis hī
ponto est reficienda. Si oratio-
re. Si gemit: gemit. Si gaudet
gaudet. Si sperat: speret. Si i-
met: timeat. ¶ Qualiter autē va-
rii psalmi diuersimode ad oratio-
nem cōueniunt: ait Hugo de stu-
dio orandi: q. in affectibus pletis-
simo est virtus orandi. Sequit. Ex
affectu collectio canitur psalmus.

Diligam te domine virtus mea.
Ex affectu admirationis domi-
ne dominus noster. Ex affectu
cōgratulationis omnes gentes.
Et in his omnibus est laudatio.
Ex affectu humiliatio in te dñe
speraui. Ex affectu doloris. v. q.
quo domine. Et affectu amoris
Domine ne in furore tuo. Et in
his est mixta querulosa deprecā-
tio. Ex affectu indignatio. Quis
gloriaris. Ex affectu zelus. De.
tionis. Ex affectu presumptionis
bone: Indica me de. Et in his
est captatio beniuolentie. Quā
ad modū rethorum effectum ē:
captare beniuolentiam: v. et ad
mendatione cause: v. et ad aduer-
sariū iustificatione: v. et ad iudicis
laudatione: v. et ad proprie psonę
p̄mendatione: v. et pauci rethorica
prima post p̄ncipium: et secunda.
Sic facit p̄phetia in psalmis. v.
enizolcit Hugo vbi. s. et Ambro-
sius libro de mysterijs inuidia.
Sicut oratores i causis p̄moin-
cipiant a laude p̄ncipis: v. beni-
uolū cū reddat: deinde supplicat
v. libet audire dignetur sentio
deprecantur que postulant: quar-
to sicut inceperant a laude p̄moin-
cipio: ita in eius laude desinunt:
sic et in oratione ad deū. ¶ Prima
oratio habet laudes dei: et de
oratio. ¶ Secunda est supplica-
tio: v. et audiat. et dicitur obsecratio
¶ Tertia desiderati petitiō q. ob-
postulatio. Quarta gratiarum actio

A

B

C

I. **Thi.ij.** Obsecro primo omnia fieri obsecrationes orationes: postulationes. gratiarum actiones. **E** Sed valde dolendum est: quod hodie communiter in ecclesia deficit modus prescriptus psallendi: quia psalmodia et cursorie orationes: et corrupte: et psallentes: desidiaose: negligenter: et fraudulenter psalmos dicunt: ut per considerant: et cuius temporalia omnia fiant cum sollicitudine: deliberatione: et diligentia officium ecclesiasticum orationis sine reuerentia: diligentia: et aduertentia. Contra quos Iheremi. xliij. **Maledictus** qui facit opus domini fraudulenter et desidiaose. **Fraudulenter** propter omissionem eorum que dicere debent. **Desidiaose** ob indevotionem quo ad modum dicendi. **E** Expleta de laude matutina communis orationis religiosa ad cor recurrere in oratione privata. Sicut enim consuetudo est: quod cum celebratur concilium vel capitulum generale primo expeditur negotia communia: deinde quilibet ad propria expedita negotia studet: et explicat presidem aliquando supplicando pro indulgentiarum relaxatione: aliqui postulando remissionem communis aliquando bona petendo etc. sic religiosus post matutinum ad confessionem reducit: et in solitudine cordiali colloqui deo suo. etiam divina gratuita recogitando: et gratias agendo: abusionem privam de

bonis collatis: et dei mandatorum transgressionem deplorando: multitudinem peccatorum. et paucitatem bonorum memorando. etc. **E** hoc docet Hugo vbi. **Reverentius** ad memoriam bona: et post obliuio sui admittit: auersos reuocauit: venientes ad se benigne suscepit: penitentibus indulget: perseverantes custodit: stantes tenuit. lapsos erexit. De his debet cogitare dolendo: penitendo veniam postulando: diuine voluntatis beneplacita faciendo: corde et ore dicendo. **Obsecro** mei deus. etc. est enim dictum Augustinus orationali. Qui magnam misericordiam deprecatur: misericordiam magnam facit. Sequitur. Secundum multitudinem miserationum tuarum etc. **Multe** enim miserationes tue. Attendis contemptentes ut corrigas. Attendis nescientes ut doceas. Attendis confidentes ut ignoscas. sic supple et mihi fac. Nota de adultera que sola cum Iesu remansit in templo. Jo. viij. vbi Augustinus. Remansit vulnerata: et medicata. Remansit magna miseria: et magna misericordia. Sic debet homo exclusa turba cogitationum terrenarum: electa turba affectionum carnalium: fugata turba mundanorum appetituum: solo Iesu remanere in templo cordis: et eum alloqui ut patrem: supplicare ut iudicem: interpellare ut aduocatam: rogare ut amicum etc. **Psal.**

Hil. Tolle grabatū tuū & vade
in domū tuā. Quod ē redire ad
pleiāz aut Grego. super Eze. lii.
omel. xij. Job. xlii. Qui dedit sol
itudinē locū. Vbi mor. xx. De so
litudine cordis que tunc est: cum
strepitus desideriorū terrenorū
premuntur: cū ebullientes cure re
stringunt: cū motus importuna
rum cogitationū quasi circum
volantes nūscē manu grauitano
abbigunt. Et tunc cū domino in
tra secretū paratur: Ubi per in
terna desideria silēter anima cū
eo loquatur: vt extrahitur ab eo
dem super illud Apoc. vii. factū
est silentiū in celo quasi dimi
dia hora. tan anima contempla
tiua a predicatione tumultibus. licet
non plene propter corporis gra
uitatem abstracta. Scilicet. epistola
vi. Augustini. cū translati animi
in melius est: scire vīta que pri
us ignorauit. Et epistola. xvi. De co: po
re ad animū redendū est. Vbi ait.
vi. Clauso hostio ora patrem tu
um. Aug. de psalmodia vbi sup.
Pater tempus cum volum⁹ pri
uatiū orare. Et de modo orandi
bene Aug. epistola. xliij. ad probā.
per totum. Vbi ait. Abiit ab ora
tione multa locutio: sed non dicit
multa precatio: et serueno perseue
ret intentio. Et post. Vbi dicitur
hoc negotiū plus gemitibus q̄
sermōibus agitur: plus fletu q̄
affatu. Vbi dicitur q̄ oratio ē me
llo deuotio. An deum conuersio

per plūm & humilem affectū: si
de: spe: & charitate subnira. ait
Hugo de studio orandi. vbi sup.
Ipsa quoq̄ oratio est ascēsus in
intellectu per diuersa tēdētiū pe
nitus. ait Dionysius li. iij. c. xliij. &
Greg. mor. xliij. Vt acriter orare
est: amaro in compunctione
gemit⁹ nō ē ba pposita resonare
Capitū septimū de laude vīta
na hora prima.

Ereato corpore sobria
quiete cū indiguit: vt po
stea melius homo possit
orare: & se virtuoso opere exerce
re iuxta illud Job. vii. Si dormie
ro dicam quando consurgaz: v3
religiosus laudeo diurnas exol
uere. Et mane hora prima a creatu
ris irrationabilibus stimulat. Tūc
enim auea laudant deūz ait Tim
bro. exam. omel. v. Et q̄ dicit
na lana hora ipsa est puenienter
instituta. Tunc enī respicit dñs
castra egrigorū. Exodi. xliij.
Tunc xps suū p̄lato presenta
tus. Math. xxvi. Et tunc appa
ruit Magdalene fletu ad mo
numentū. Jo. xx. Vbi dicitur in
stituta est hora ista ad vīnoꝝ bene
ficioꝝ recognitionē. Ad operū
a laude dei inchoationē. Math.
v. Primum querite regnūz dei.
Et ad p̄mū illorū opoz deo
exsolutionē. Exo. xliij. p̄mū
as frugū tuarū infere in domū
dñi. Et ad laboris debiti exerciti
ationē: q̄ ab ea hora v3 hominū

L

M

orare. Sec. xi. **M**ane semina se-
 men tuū. 2. Cañ. vi. **M**ane sur-
 gamus ad vineas. Unde ea hora
 exiit paterfamilias cōducere ope-
 rarios in vineam suam. **M**ath.
 xx. Et qui laudantes deū debēt
 esse puri et mundi. 1. Th. ii. So-
 lo vros orare scūateo puras ma-
 nio. **I**ō in laude huius hore in-
 terponit. p̄fessio generalis: ad ro-
 rum absolutiones que nocturno
 tempore sunt contracta. 2. de hac
 hora **P**iero. eplā. lxxv. **P**ost-
 q̄ oēs p̄ua dīno debes consecra-
 re: nullam prius horā a sp̄iali
 p̄fectu vacuā cē puenit. Cum
 q̄ tibi lege dñi dīe ac nocte me-
 diuano sit: dī aliquo determinatus
 numer⁹ esse horarū: quo plen⁹
 deo vacas. Sequit̄ **A**p̄m̄us: er-
 go est huius ore matutine deputa-
 re tempus: et meliorē ac puriorē
 diei partē vsq̄ ad horā tertā an-
 tīā quondā in celesti agone cer-
 tatarī velud sp̄iale quoddā: pa-
 lestre exercere gymnasiū. **M**o-
 dus enī pauperū mendicantiū
 est mane surgere: ad hostiū patris
 familias pro elemosina clamare
 Consuetū est apud multos i ma-
 nepatio clamātū elemosinā dare
 Sic dī religiosus q̄ est medicus
 et pauper ante oēs. **M**ia enī oēs
 medicos ait **A**ug. s. sermonū. ii.
 smone. ii. **M**ane surgere dī hō
 ad petēda dōa dei: vt cū iueniat.
 p̄b. viij. Qui mane vigilauerit
 ad me iniet me. p̄b. **M**ōse exau-

dies vocē meū. et mane ofomes
 p̄ueniet te. et repleti sumus ma-
 ne misericordia tua.

Quod cap. viij. De ista uide rine
 laudis alij horis. luj. vi. ix.

Consequenter est de la-
 cū dīus hora tertia: sexta
 et nona. Unde Daniel

tribus sp̄ibus in die flectens ge-
 nua adorabat. Dan. vi. **I**bi ma-
 gister hystorianū dicit: q̄ tūc ora-
 bant iudei. s. hora. iij. q̄ tūc bat⁹
 est cio decalogus. **E**xodi. xx. Ea-
 dē hora orat ecclesia: q̄ tūc bat⁹ est

sp̄s sc̄us **A**ct. i. **I**n. vi. orabāt
 q̄ tē crec⁹ ē serps ene⁹. **M**unie.

xxij. eadē hora orat ecclesia q̄ tūc
 xp̄s ē ligno suspēsus. **L**uc. xxij.
 in. ix. orabāt. q̄ tē petra dāt aq̄s

i cado. **I**llumen. ix. Eadē hora
 orat ecclesia: q̄ tūc de xp̄o lancea-
 ro et mortuo fluxerunt sanguis et

aqua. **I**o. xix. **E**n̄ **A**ct. v. **P**etr⁹
 et **I**oannes ascenderūt in templū
 ad horā orationis nona. **I**bi ma-

gister hystorianū dicit. Daniel. tri-
 bus hora orabat: et est consuetu-
 do firmata ab ecclesia: q̄ eadē ho-

ris oret: tertia. i. q̄ xp̄s flagellat⁹
 est: sexta: q̄ crucē ascendit: nona:

q̄ sp̄s posuit. **I**n his āt hono dī
 filios dīces laudes dīnas plene
 et itegras: nihil omittendū de dñi

ē. **L**ūc. n. ad ecclesiastic⁹ **E**t religios⁹
 obligati sūt ad exoluedas laudes
 dīnas s; ecclesie p̄sentudinē. **E**c-
 clesiastic⁹: q̄ vinit de decima et p̄-
 minio et petā ppli comedū. **O**sc̄

R. Religiosus dicitur: quia vult de de-
mosynis. Debitor enim tenet plene
solvere debuit creditor. Ecclesia
sic? igitur sic vult: quod decime et alia
sibi soluant a populo sine aliqua
diminutione sic de laudes dicitur
pro eis exolvere: sine diminutione aut
sillabe omissione. Aliter est ista
terra dolosa: quod est abpoianis apud
deū. puer. 11. Et vere tunc mēda-
tes filij hominum in statibus. Simi-
liter religiosus vult quod elemosine
sibi pmissis integraliter exoluant
sed de exolvere pro benefactoribus
orones ab ecclesia instantas. aliter
dicitur et illud. 1. Barth. 5. Non
exhibitis donec reddat novissimā
quadram. exemplū supra de de-
mone colligite ommissa in laudi-
bus dicitur. ¶ Sed heu hodie ver-
sus psalmorum sincopant. principi-
um et finis vir dicunt in diebus ver-
sus labijs non tangit. sed potius est
tristis et laudano. exemplū supra de
demone irridere corrupti cantū.
¶ Itē psallens et orans dicere de
horas pure: et sinceriter nihil im-
pertinet intermiscendo. nec de va-
niloquio exteri? in ore: nec de su-
persuatis cogitationibus interi? in
corde. ut tunc dicitur. Alex. Papa
Filius orationis tempore cuius deo
loquitur. ergo non de loqui cum hōie
exterioris vaniloquias nec cum fictio
ymaginibus in corde supersuatis.
¶ Est enim duplex verbum: interi-
us. et exteri? fin. Aug. 11. de tri-
sultis. et per exemplū sensibile. S. I.

enī loquens. Papa de sua carta
negotij intermisceret impetua-
tia et vana: alloquendo oēm sup-
uenientem: potius papā prouoca-
ret et placaret. sed timeant quod ho-
ra canonicas interrumpant: et va-
niloquia intermiscant ad impe-
dimentū deuotionis sue et aliorū
vel fingit in corde varia ymagi-
nabilia: ne deū plus offendat et
placent unde Ber. in meditationi-
bus in persona talis dicit. In mo-
nasterio sepe cum oro non attendo
que dico. Orefons orō: sed men-
tem vagantem: orationis fructu
privo. Corpore interius: corde sit
exterior: ideo perdo que dico. Et
post. Magna peruersitas et insu-
nia: quando cum deo manifestatis lo-
qui presumo: et inconstanti mente
aurē in oratione auerto: et ad ne-
scito quao incipias cor conuerto.
Sequitur. Loquitur mihi de? in psal-
mis: et ego illi: non tū cum psalmus
dico attendo cuius sit psalmus. sed
magnā deo iniuriam facio: et cum
peccor: ut precē meā exaudiat: quā
ego qui eā fundo non audio. De
precor: ut mihi intendant: ego nec
mihi nec illi intendo: sed quod vete-
rius est simula et vana i corde ver-
sando setore horribile aspectui ei?
ingero. ¶ Unde legitur de sancto
Suerino Colonien. epō: quod post
mortē apparuit suo archidiacono:
super cuius caput erat nubes
ignea: guttas igneas distillans.
Et ille admirans querit: cur tāta

X

Y

esset pena puniri q adorabat vt
sanctus. Qui ait. Qñ dicebā offi
ciū cū clericis: supueniētib⁹ i amu
lis p negotio. p̄sueui diuinū of
ficiū interrumpere adeo sic affligor.
Qd cū ille se nō credere diceret
proteci guttā super ei⁹ brachijz.
Quo clamāte p̄angustia: sana
uit eū sua ofone uicena. **P**rodo
video quātū apud deum possus
Etem psallēz et orāo d3 dicere
horas honorifice et reuerenter tā
q corā deo et angelis psalleno. **P**s.
In cōspectu angeloz psallā ubi.
Qd erecto corpore: alacri vultu:
patulo sensu et ore psallat: nō ap
poditādo: nec in curuādo: et h̄mōi
exēplo beati francisci: de qm vi
ta sua. c. x. of: q l3 egitudine la
boraret: nolebat muro vel parieti
herere dū psalleret: sed orāo sem
per erect⁹ et sine caputo: nō giro
uagis oculis nō cū aliqua sincopa
horas canonicas psoluebat. **P**s.
Scītes erāt pedes nostri i atrijs
tatis hierlsm. Et. s. cluico dicit il
lud. iij. Reg. xvij. **E**stāt dñs i ca
no conspectu suo. et sicut in exte
riori hōie stat erect⁹ ita in interio
ri. Job. xxxiij. Si dixerit ad ipsū
s. cor. Ibi mor. xxiij. Curuuz est
cor cū ima appetit: erigit cur ad
superna eleuat: Cant. ij. Recti di
ligāte. Rect⁹ n̄ ē sequēdo dei vo
luntate ait Aug. super Jo. omel.
xv. **E**tem psallēdo et orāno d3
psallere prouide et sapienter: vt di
cū est. s. i. intelligēdo et aduertēdo

do que canit: qd est psallere sap
ienter. Unde de beato francisco
legit: q grauit̄ se putabat offen
dere: i quo mō ofoni dedit⁹: va
nio sanasmanib⁹ interius vagare
tur: et de hoc habitū ē. s. **E**tem
psallendū est iubilatione et gaudē
ter. **P**s. Iubilare deo omis terra.
Iubilo: eni of q ineffabile gau
diū mente cōcipit: qd nec abscō
di pōt: nec sermonibus aperiri et
tū quibuldā motib⁹ pdit: l3 nul
lis p̄prietatibus exprimat. mor.
xxiij. Et **P**s. Beatus populus q
scit iubilationē. Iubilate mōtes
laudez deo: per quos mōtes ele
uate mente signant. **E**tem psal
lendū est tēperate et congruenter. s.
horis cōgruis et ordinatis: nisi cō
legitima quilo sit p̄pedit⁹: vt p̄
utilitate occupatio. **P**s. septies in
die. et. **E**lspere et mane: et meri
die. et. **E**tem psallendū ē aperte
et intelligent̄: vt. s. oēs intelli
gāt: nō ore semipleno. **A**leante.
vuj. **E**gerūt in libro legis distin
cte et aperte ad intelligēdū. Ad
psallendū igit modis dictis d3 q
libet pro posse laborare.
Etem Caplm nonum. De missa an
dienda.

In spatio hō intermedio
d3 religioso audire nul
lam diē cū offō: qñ ē p
p̄ia assignata. **Q**ue missa fin ea
nones d3 hora tertia celebrari qñ
s. ea hora xps ad passionē doct⁹
et spūs sanctus super apostolos

tendit: ut habet de conse. d. l. ex
 cepta nocte nascitur offit. 2. 3. tñ
 mane celebrare: ne pps sua de/
 nonde misisset: ut dñs ibi. Nec dñs
 religiosus ppter missā peculiare
 ommutere qñ audiat missā dñe
 put habet in sūma de casib⁹ lib.
 ij. n. de sacramentis nō iterādia
 t extra de celebratione missarum
 Cñ apparat⁹ in sūma vbi supra
 Peculiarē. i. spālem de alt⁹ san/
 ctior: aut de mortis: de die vñ
 tellig qñ dies pps missā habet
 Argumentū dñs qñ in dieb⁹
 dñicis iussit audire iroclū dñe
 postq̃ celebraverit dñs beata ē gl'e
 vel alio sancto. Qñ nō audiant
 missam de die: qñ missa dñs offici/
 um cū canone: put dñs ibi. C. Le/
 cebratio dñs missa est in memori/
 am dñice passiois. 2. 2. dñs. xxiij.
 Hoc facite in mea pmemoratio/
 ne: put dñs Hugo de sacris: p/
 te. viij. lib. i. c. xxiij. Cñ inter oīa
 sacra. hoc precipuū esse pstat: qñ
 verum corpus xpi et sanguis nō
 solum ibi figurat⁹ sñ etiā continet:
 dñs Innocent⁹ de officio missa.
 C. Et sñ in hoc officio tanta sint
 inuoluta mysteria ut nemo ea
 sufficiat explicare. put dñs idem
 tñ vir religiosus et cetic⁹ audiet
 missā dñs saltē in generali cogitat
 C. Ad ingressus sacerdotis in ec/
 clesiam. representat xpi ingressus
 in mūdū: Quē ingressū etiā in/
 troitus in choro ricus designat.
 C. Inire deion dñs qñ interpre/

tatur dñs miserere significat po/
 stulationem miseri: ordie ab ipso
 xpo: qñ venit in mūdū. 2. 2. dñs.
 xxx. Dñs miserere nō sñ ac enis
 expectamus. Unde nouica dñs
 tur: ad designādā hūmānā iper/
 sectionē. In numero enis noue/
 nario iperfectio designat: et in de/
 nario. perfectio. Ideo homo pte
 decimā deo dat: non aut sibi reti/
 nens: ait Hugo. i. dñs sacra. pte. x.
 c. viij. C. 2. dñs ymn⁹ angelic⁹ signi/
 ficat angelorū congratulationes
 de aduentu xpi in mūdū. Luc.
 ij. C. Oratio designat xpi suppli/
 cationē p mūdū ad patrē. 2. duo
 carā enim habemus apud pterē
 2c. Et 3o. i. C. Epistola signifi/
 cat doctrinā apostolicā. C. Ora/
 duale: psecuti iustorū de vinitate
 virtutem. C. Euangeliz⁹ doctri/
 nam saluatoris. C. Altare: crucē
 christi. C. Vestis sacerdotis cir/
 ca altare: et ipsa consecratio signi/
 ficat xpi immolationes in cruce.
 C. Corpus xpi eleuatio: xpi ele/
 uationes in cruce. C. Oratio do/
 minica qñ omnes antecessu qua/
 drupliciter finit. Innocentius. s.
 auctoritate datoris: bicitate ser/
 monis: sufficientia penitumum:
 pfunditate mysteriorum impli/
 cat et significat: qñ a dei filio sunt
 perenda a malis liberatio: et do/
 norū omnium collatio. C. 2. dñs
 aut dñs et psequenter dñs agnus
 dei miserere nobis. significat: qñ
 petimus ab eo releuacionem cor

De uita

Religiosa

M

posse et anime. Et quod dicitur tertio
 dona nobis pacem: significat: quod
 ab eo perpetua tranquillitas eter-
 nitatis. Quod ultimum dicitur
 hic missa est significat dimissionem
 populi ad patrem. Quasi dicat ho-
 stia missa est ad deum pro vobis:
 redire potestis ad patrem. De his
 autem ministerio bene Innocentius de of-
 ficio missae: et Hugo ubi. 3. et lib.
 8. offitio ecclesiastico. Ex dicitur per
 multi nesciunt audire missam: quia
 exierit eorum: vel dum euangelium
 legit: vel oratio dominica dicitur
 vel antequam corpus christi denu-
 tiatur

N

Tunc enim deberent facere peti-
 tiones suas ad deum: ex quo di-
 gnatus est descendere in altari. Ve-
 rus deus et homo. Ipsi sunt simi-
 les fugientibus et concessione in-
 trante somnio pontifice: vel et pa-
 latio intrante rege: qui deberent
 sua negocia perire. Hoc dico et
 eis qui non audient aliam missam
 vel exierit sine causa legitima.

Qualis autem esse debet missam
 celebrans: et qualiter ante missam
 se debet iudicare patet. 1. Cor. x.
 Probet autem scriptus homo: et sic
 de pane illo edat et. Et de pericu-
 lo indigne celebrantis: ibi. Qui
 manducat et bibit indigne et.
 prouert. xxv. Quando sedens ve-
 comedas cum principe: diligen-
 ter attende que posita sunt ante sa-
 ciem tuam. Quod exponit Augu-
 stinus super. Jo. omel. lxxviii. De
 mensa sacratissima altaris donum

ni: ubi corpus et sanguis christi ap-
 ponitur. In qua mensa sedere et
 humiliter accedere: aliter ibidem. Accede-
 dens enim debet esse plenus san-
 ctionibus et immaculatus. Leuit.
 xvi. Homo qui habuerit maculam
 non offerat panem deo. Debet
 esse ornatus virtutum decoratus.
 scilicet. Sacerdotes tui induant in-
 stitutam. Unde sacerdotes legales
 lauabant se ante ingressus taber-
 naculi. Exodi. xxx. Et induebant
 sacris. Exodi. xxviii. Debet et
 omni cordis pacificus. Mat.
 v. Si offero munus tuum ad al-
 tare et. Debet esse super se ele-
 uatus: quia angelus domini ex-
 ercituum est. Malachi. i. Et sic
 cum seruida deuotione: sublimi exal-
 tatione: et perfecta dilectione ac-
 cedit. Eccle. viii. Vade comede
 i lectula panem tuum: et bibe i gau-
 dio vinum tuum: et sic celebrans
 amplius in christum immoretur et deti-
 ficetur. Aug. viii. Confessio per
 sona christi Cibas sum grandium.
 Cresce et manducabis me. Non
 tu me mutabis in te sicut cibum
 carnis tue: sed tu mutaberis i me.
 Unde de pena indigne celebra-
 tis dicit libro qui dicitur paradisi
 quod cum ad sanctum Zachariam
 venisset sacerdos quidam caput
 huius excozum et quasi consum-
 ptus ut curaret. Huius sibi de be-
 derat grauiam contritionum: non
 tamen ab eo visus est vel susce-
 ptus. Et cum staret: vultu missus

quod est dicitur
 missa est

reueretur: rñdicit: q non erat dign^o
curari: quia fornicandōe pollutus
sacra mysteria celebrabat. Iſo sic
crucifabat. Sed si promitteret: q
vñ sacerdos nanq̃ mysteria ei-
tina coniungeret: posset deo inu-
te medicinam accipere. Qui eū
vocatus esset ac pmississet: nūq̃
se fungi sacerdotis officio: sed q
inter laicos semper staret: crimi-
ne p̃fesso impoluit sibi manus &
curatus ē. De vilitate vero mis-
sarum legitur dialogorum. lly. in
finē.

¶ Capitalium decimū. Quod re-
ligiosus se debz vñtiter occupat.

¶ Iſo vero spacio iternē-
dis inter horas p̃dictas
debet religiosus occupa-
ri vel in studio vñtī: sacraz lectio-
nem audiendo: vel per se acqui-
rendo: & inuestigando. Lectiōe
enim instruihur: oratione men-
damur: aut Iſido. di. de summo
bono. c. viii. & Augu. super Joā.
Quel. p̃mo. Lectio ē sicut ole-
um in flamma. Si est ibi quod
nuriatur nutrit: crescit & perma-
net. & Damā ad Jo. episto. i. Le-
ctiōe velut quondam cibo ali-
tione & pignefcit oratio: & c. & Iſer-
naum audire debet sapientior: eo
& studiose inuestigare. In auditi-
do enim imp̃p̃m̃ur ipsa veritas
intime & intense ait Hieroni. epi-
stola. xxxv. Et est in prologo bi-
blic. Iſo debet nescio quid latente
mergie vna vox: & in aures de-

scipuli de auctoris ore transfusa
fortius sonat. Unde prout dicit
Iſac lib. de elementis: cum pla-
tonis obuius appropinquasset: &
ad se discipuli cōuenissent: ait q
audire magistros magis appli-
cat intēonibus reni: q̃ conside-
rare in libris. Liber enim nō of-
fert rem: sed tantum formas: ex
vna parte: magister vero offert
plures formas fm̃ varios gest^o
suos: & ex pluribus partibus re-
spondet. **¶** Similiter in studen-
do solertius inquirat veritas & in-
ueniatur. Sene. epi. lxxvi. Iſle
lectio ingenium studio fatigatus
non tñ sine studio reficit. Nec
scribere tñ nec legere tantū. Se-
quitur. Alterum alicro temperā-
duz: et quicq̃ lectiōe collectā ē
stilus redigat in corpus. & p̃p̃t
exemplū: q̃ alimenta q̃ diu sunt
integra innatāt stomacho: & oneri
sunt cum vero mutata sunt: in
vires trāseunt. Sic & que hauri-
mus audiendo vel studiō: nō
patiuntur integra esse: sed coqua-
mus: & in ingenia ibiū. In quo
studio p̃uideri debet: q̃ certa sit
lectio: q̃ vñt Sene. episto. xlvj.
Lectio certa prodesset: varia dele-
ctant. & Ber. ad fratres de mōte.
Certo ipib^o & bonior: certe est le-
ctio nō vacandā. Soranus. n. & va-
ria lectio: & quasi casu reperta nō
p̃edificat: & leuiter admissa leuiter
recedit a mēoria. Sz certū in-
genio immorandū est & assuefa

T

V

X

clendus est animus. Sequitur
De quotidiana lectione aliquid
quotidianam ventre memorie de
mittendum est: q̄ fidelius dige-
ratur: et rursus reuocetur et cre-
brius ruminetur: q̄s proposito cō-
ueniat: q̄s intentioni proficiat: q̄s
detineat animum: ne aliena cogi-
tare libeat. Sepe audiendus est
de lectionis serie affectus et forma
da oratio. Sene. ep̄. a. ii. Dustra-
bit librorū multitudo ita q̄ cui lege-
re non possis q̄tū habueris, sa-
tis est h̄c q̄s legis. Sed inquis.
Modo h̄c librum euoluēs vo-
lo modo illam. Rndeō. Fastidi-
entis est stomachi: multa degusta-
re. Que uaria sunt et diuersa in-
quietant nō alunt. Et studiū su-
nat affectuosa oratio. ait Ber. vbi
ē. q̄ oratio lectionem interrup-
pit: nō tamen interrumpēdo im-
pedit q̄ priorē ad intelligen-
tiam animū restituit. Totū autē
studii religiosi redat ad augmē-
tum religionis et deuotionis. Ber.
In meditationibus. Nil aliud
docet me tota scripturamū reli-
gionis vniuersitate seruare. Ego mi-
ser et miserabilis citius carro ad
lectionem: q̄s ad orationem. Li-
bentius volo legem q̄ missas au-
dire. De hoc cassian⁹ lib. v. Col.
de abbate Theodoro dicit: q̄ cū
explicationem obscure questio-
nis inquireret nec attingeret: septem
diebus et noctibus in oratione in-
sanguabilis persistit: donec solutio

nem deo reuelante percepit. Idē
de institutione scripturarū dicit.
Monachum cupientem ad scri-
pturę noticiā peringere nequa-
debere labores suos erga com-
mentariorū libros impendere. s.
totaliter: sed oēm mentis indu-
striā et cordis intentionē erga emen-
dationē vtrūq̄ detinet. Quib⁹ ex-
pulsio: cordis oculi q̄s subleuo re-
laxatione passionum: scripturarū
sacramenta contemplantur. Et
ponit exemplum de oculis corpo-
ralibus: et lumen visibili. Sapie.
vij. Optari et datus est mihi sen-
sus. Ceteris autē bonis quibus
nō vacat religiosus orationi vel
studio ociositatem debet cauere
et bona opera exerceat: putatū
est supra. Ber. vbi supra. Nūq̄
ociosus sit su⁹ ver: q̄uis ad deū
ferrius sit: quippe nomen tam
suspectum et vacuum et molle: rei
tam certe tam sancte ponendum
non est.

¶ Capitulum vndecimū. Quall-
ter accedendū est ad refectionē.

¶ Iō autē peractis accedē-
dum est ad refectionem
corporum corruptibilium
vt conseruent et roborent ad ser-
uiendū deo. Hac enim intentio-
ne debet vir sanctus ad corporis
refectionem accedere. Et nō. q̄
in accessu ad mensam debet esse
dolor et ierna lamentatio. ¶ In
progressu sobria fragilitas: pio-
unda discretio. ¶ An egressu do-
minā laus

Ania laus et gratia actio. **C** De
 primo Job. vi. Inuicem comedas
 suspiro. **E** merito. Ob memoriam
 amisse immortalitatis per peccatum
 et infligit mortalitatis et defectibi
 litatis. qui oportet reparare et re
 creare per corporalem relectio
 nem. Nam licet homo in para
 diso comederet si non peccasset
 prout dicit ab Augu. xiiij. de ci. c.
 xxv. di. q. cibus aderat ne esuri
 ret: potius ne sitiret lignum vite:
 ne cum senectus dissolueret: nihil
 tamen corruptionis in corpore
 vllas molestias vllas eius sensi
 bus ingererat. Non tamen co
 mederet: ad deperditionis restau
 rationem: nec ad miseriarum cumu
 lationem sicut modo. Unde libro
 qui dicit paradisus legitur de ab
 bate: Isidoro: q. cum cibum su
 meret sepe lachrymabat dicens.
Erabesco irrationabilem sanctis
 cibis: qui rationalis a deo factus
 in paradiso voluptatis deberem
 versari: et cibo diuino saciari.

C Item ob considerationem igno
 miniose vilicatus ipsius exactoris
 cui oportet seruire manducando:
 et ob eius implacabilitatem et per
 diuionem omnium que sibi exol
 untur. vt enim dicit Sen. epla.
 xxiij. Venter precepta non audit:
 q. non possit appellari. Non est
 tam molestus creditor. Et epla.
 cxiij. loquens de ventre dicit. In
 quem sic preciosa congeruntur:
 et recepta seruantes: quid ad te

pertinet q. accipiat perditurus
 quod accepit. Idem de breuitate
 vite. Cum ventre homini est ne
 gonum. Nec rationem patitur: nec
 equitate mungatur: nec vlla pre
 flectitur eius esuricus. Idem merito
 cum dolore accedit: vt sibi fuit.
 Et vere beatus est qui sibi non seruit
 Job. xxiij. Clamorem exactionis non
 audit. Quod exponens Grego.
 de ventre alt. mor. xxx. Seruus
 exactoris est. necessariorum nature
 postulatio. Clamor vero est men
 suram necessitatis transiens ap
 petuum gule. Unde legitur libro
 qui dicitur paradisus de abbate
 Serapione qui et Sydonius dicitur
 eo q. syndone vestiebatur:
 q. cum Athenas venisset: nec tri
 bus diebus ante comederet: nec
 peris nec pecuniam haberet: quia
 die esuriens et stans iuxta locum
 consilij clamauit. Tunc Athenien
 ses succurrunt. Requisitum quod ha
 beret. respondit. Trium feneratorum
 manus incurri: et duorum de
 bitum solui. Tertius me reuocet:
 nec satisfacere possum. Interro
 gatus: qui essent illi: respondit.
 Lupulinas pecunie: desiderium vo
 luptatum: et voracitas ventris.
 Duos video: euasisse: tertium euas
 de: nequeo: quia modo me urget. Et
 tunc quidam philosophi creden
 tes: et quidam ficti dicere: solu
 dum vnum offerunt. Que tres tra
 dens euas: vendenti panes: ac
 cupis: et vnum panem tantum

recessit. Et solidum recuperare-
runt philosophi: dato scio panis
¶ Idem legitur. in. col. collarōe
sui. sub alia uerbis: ut habetur
q̄ sener quidam disputatio cum
philosophis sub colore. pblema-
tio hoc expressit. Philo inquit
creditoribus me pater meus re-
liquit obnoxii. Sed ceteris sol-
uenorab eorum molestia libera-
tus: uel satisfacere quotidie sol-
uendo non possum. Et querenti-
bus solutionem: rēdit. Philo
fuit vltis constitutus: quib⁹ tanq̄
molesti sumus creditorib⁹ omne
substantiam abutens satisfecit: at
q̄ ab eis absoluta sum. Castri-
margie tō stimulis carere neq̄
nec licet eam redigerim in par-
uum modū: vīm quotidiane im-
pulsionis euado. Sed necesse ē
perpetuo uentionib⁹ perurgere
atq̄ inextinguibile inferi uiciorū.
Cuius exactionis quotidiane cum
molestia consideratione merito
cum laetitia debet homo ad resee-
tionez accedere. Sic Tobias cū
lactu famebat panem. ¶ Conse-
quenter debet esse discretio ⁊ so-
bria frugalitas in pcessu: siue vī
et hoc multiplicauer. ¶ Primo
ut sit gule ⁊ omniū eius specie-
rū abdicatio exclusio. Job. xxx.
¶ Amorem exactionis non audit
ubi mori. xxx. dicitur: q̄ per exa-
ctorem signatur venter: ut dicitur
est. Cuius clamor non est audie-
ndus: gulam restringendo. ¶ Cu-

ius species sunt quicq̄. ¶ Ad
tempus preueniendo: ut Zana-
thas. i. Regū. xliij. ¶ Vel cibos
lauiorez appetendo: ut populus
carneo desideria in deserto. Nu-
meri. xi. ¶ Vel cibos accuratius
preparando: ut filij Israhel. i. Reg
li. ¶ Vel mensuram excedendo.
ut Sodoma. Ege. xvi. Nec sūt
iniquitas Sodome. xc. ¶ Vel ni-
mis ardēter appetendo: ut Ehan
gen. xxy. vnde ⁊ hui⁹. Pre prope
laute nimis ardenter ⁊ studiose.
Sic Zonathas popul⁹ sodoma
q̄ ferys sacerdos. A quibus ol-
bus speciebus oportet frugaliter
precanere. Ecc. xxxi. Super me-
fami magnani sedisti. Sequitur
¶ Eltere quasi homo frugalis que-
nti tibi opponuntur. ¶ Item pulda
discretio: ut sit alimentorum cor-
pus inflammanrium debita sub-
tractio. Corpus enī est ut fomes
ardens marime iuuenile. Ethne-
ta sicut fomenta inflammanria.
¶ Ideo cauendū: ne subministrē-
tur nimis inflammanria rōne p̄-
tacta vel qualitat. Biero. ad Lu-
thochium epistola. xxxij. Amus
⁊ adolescentia duplex incendius
voluptatis. Quid oleū flammē
adiciamus. Idē epistola. lxxviii.
Quicquid inflammare corpore
potest: q̄s fomentum voluptatis
suggerit sugiendum est amore
castitatis. Et epistola. xcviij. ad fu-
riam de viduare seruanda. Itō
Et p̄ne ignes: nō vulcana tellus

non viscus et olivus tanto ar-
dorebus estuant: ut iuueniles me-
dulle vino plene: et vapibus in-
flaminate. Et quod vinum et car-
neo inflammantur ab eis antiqui
abstinebant. Hieron. ii. 3. Iouis.
Eius carnis et potus vini: veteris-
que saturitas: semina sunt libidi-
nis similia Comici. Sine cere-
re et haco friget Cereus. Unus nar-
rabit: Iouis prophetas non so-
lum a carnibus: sed a coctis cibis
abstinuisse: prout fert Lempides.
Et de sacerdotibus egypti narrat
quod semper abstinerunt a carni-
bus et vino. Et quod Philonem. tria
precepta in templo erant deos ve-
nerandos: honorandos pastores: et
carnibus non utendum. Item
necessaria est discretio: ut sit con-
cupiscentie insidiarum causa ve-
nitano. Gregorius ubi. 3. volu-
ptas sub necessitate se palat: ut
eam vitare quis etiam perfectus dis-
cernat. Et. ix. moran. si. Discretio
his moderantibus carnis cura ser-
uanda est: ut seruiat: et minime
vincatur: ne quasi domina ani-
mum vincat: sed subacta: mentis
dominio quasi scilla famuletur.
Et Augustinus. confessionum. hoc
me docuisti deus: ut quod admo-
di medicamenta: sic alimenta
sumptuos accedam. Sed dum
ad quietem facietano ex indigen-
te insidiatur mihi laqueus con-
cupiscentie. Sequitur. Cum saluo

sit causa edendi et bibendi: adu-
gu se tanquam pedissequa periculosa
iocunditas: que plerumque preire
conatur: ut ei scilicet causa fiat: quod salu-
tis causa facere me dico vel volo.
Ro. xlii. Curam carnis ne feceris
in desideria. Item discre-
tio debet esse: ut sit hostis inclusi-
triumpalis devotio. Gregorius
mor. xxi. Neque ad conficiendum spi-
ritualis agonis coarscitur: si non
prout in nosipso hostis positus
gule scilicet appetitus edomatur
Sequitur. In casum exterioris
hostis in campum bellum geritur. si
inter carnis membra insidia el-
uto habetur. Unde princeps co-
quorum destruxit muros Hieru-
salem. Reg. vii. anime vitas: prout
dicit Hieron. super illud gal.
v. Qui Christi sunt carnem suam cruci-
fixerunt. De quo hoste idem Hieron.
epistola. lxxxi. Sic hostis in
tuo inclusus est. Quodque pergit
mus nobiscum portamus. Sequitur.
Moderatus cibum: et nunquam
veter expletus triuagium ieiunij
preferatur. Et multo melius est. quod
idie raro sano iunere. Item
deus esse provida discretio in actus
refectio: vestre carnis sub lege
spiritus redactio: et ne sit eius vias
dei vagatio. ut enim dicit Aug.
li. sermonum: sermone primo. Es-
t alimentum est: quod est freno et
sane domandum: quod de via que
ducit Hierusalem. excludere cona-
tur Hieronimus epistola. xcv. Es

ro domada est: vt scilicet eam spm
sancti moderato atq; cōposito
potet incesu. Libaria eius ⁊ vir
gar: ⁊ onus asino ⁊c. Eec. xxiij. ⁊
i. cor. ix. Castigo corpus meū. ⁊c.
Quod oportet Gre. mo. xxx. de
castigatione per abstinentiam. i.
cor. xi. In fame ⁊ sit. ⁊c. ¶ Grez
debet esse p̄uonda discretio i vtu
alimētō: ne fiat vitii aggraua
tio: ⁊ operum impedimē. s; sit ad
opandū p̄mptitudo. ¶ Hiero. cpi
stola. lxxx. Cibus sit olusculū ⁊ li
milia: raroq; pisciculi: ⁊ ne prece
pis gule longius trah; sic semp
comedas: vt semp esurias ⁊ si
sim post cibuz possis legere: p̄l
lere: ⁊ orare. Idē p̄mo. 5. Iouñ.
Idē iste debet rō: vt tales ⁊ itas
sumam; eficas. quib; nec oneret
corpus nec pragrauentur libertas.
Luc. ii. Ite grauent corda ⁊ fa
crapula ⁊c. ¶ Item debet esse p
uida discretio in sumptib; alimē
tō: ne p̄ immoderantia p̄terita
oportet fieri p̄sialis maceratio
sive discipulatio castigatio vnde
p̄ria p̄ris eurent. ait Gre. super
evan. lib. i. omel. xij. ⁊ mo. xxiij.
In principio: Et vt p̄ abstinentiā
fiat reuerſio in p̄aditum: a quo di
scessimus per gulas appetendo li
quorū viciū. p̄ter aliā. n. vt i re
uerſi sum; in regionē suā. ¶ Athat.
ij. vbi Greg. super euange. lib. i.
omel. xi. ¶ Regiōe nostra sup̄bie
do inobediendo viciū habet sequen
do: cuiū velle gustādo discissi
mus. Sed ad eaz necesse est v

hendo obediēdo vīsbīlīa p̄m
nendo: carnis appetit⁹ refrenādo
fēdām⁹. **Piero.** epistola. lxxxiij.
Sollicite p̄videndū est: v̄ quos
saturus de paradiso expulsi es
rīus reducat. **Mat. v.** Beati qui
nunc esuriū quia saturabimini.
¶ Magna ergo pro t̄ solero in
diutius necessaria est ad vtendū
necessarij in refectōne corpali.
Ideo phyl⁹. Ego didici in q̄b⁹
sum sufficiens. **Sequit.** Abiis
t̄ in omnib⁹ instructus suz. Scio
saturari. cc. **¶ Vbi Grego.** sup. Ege.
li. i. omcl. vij. **¶** Magna hec sci
re: de qua gloriatur ap̄ls. **¶** Re
ctare de eis exempla sanctorū patrū
de p̄dictis t̄ austeritatē vīe cor
nobis modernis maior: est cōsu
sio q̄ laudato. Nam in eis fuit
alimentoz villitas t̄ austeritas.
Quidam enīz vīuebant herbis
crudis. quidā modico fructib⁹.
Quidāz siccis panib⁹ t̄ aqua: v̄
paret in vīto eos. **Piero.** ad E
stochyrum epla. cxxxiij. De cibo s̄
portuatore. cum enīam langos
tes monachi aqua frigida v̄ canē
t̄ coctū aliquid acceperūt: luxuria
sūt. **¶** Nec ibi. **¶** Item alimētoz
erat eis imp̄prohibitio siue ru
ditas: cor enī erat studium: q̄
alimenta sapores amitterēt. Sic
beatus Sermanus qui cineres
intermiscēbat cibis ne saperēt.
t̄ beatus Franciscus idem facie
bat. Nec falsam aliam querebat
q̄ famem t̄ laborem. **¶** Vbi Ber.
ad fratres de monte. Panis fur

fureus: et similiter aqua: olera vlt
legumina simplicia neq̃ res
delectabilis est: sed amore xpi et
desiderio interne quietis ventri
bi inuigilato gratanter ex his
satisfacere posse: valde delectabi
le est. Sequitur. Facillimū est et
delectabile: adiuncto amoris dei
condimento: fm naturā viuere
et ponit exemplum de pauperib⁹
quibus est delectabile sic viuere.
¶ Item in eorū refectioe erat
temporis tarditas: q̃ vir aut raro
comedebant ante solis occasum.
¶ Unde Hiero. ad Paulinū ep̃la
xxv. Si vltis et vespertin⁹ cibas
olera et legumina: interdūq̃ pisci
culos p̃ summis ducas delictis.
¶ Qui enim xpm desiderat: et illo
pane vescit: nō querit magnopere
de cibis preciosis steruus p̃fici
ciat. Quicqd post gulam nō sen
titur: idē sit tibi quod panis et le
gumina. ¶ Unde in vltis patris lē.
l. c. de continentia: ait solitarius.
¶ Nunq̃ vidit me sol manducan
tem. ¶ Item erat refectioe co
tum rarietas. Quidam enī come
debant semel in biduo vlt triduo.
vñ lib. q̃ dicit paradisiū legitur
de Pachomio sub quo erat tre
centū monachi: q̃ ali⁹ ieiunabat
ieiunio biduano: alius triduo.
¶ Pacharius vō in angulo vno
habat vñq̃ in finem quadragesi
me non panem vel aquā gustā: et
non genua flectens: non in terra
locutus: sed tantūq̃ sola cruda die

dominica sumens. et cūbat ad
nature necessaria nec os opientia
nec alient loquens: sed corde orans
et aliquid manibus efficiēs ibat.
¶ Item erat in eis alimentorū
insensibilitas. Tibi enim delicatū
eis non sapiebat: quia sensus su
um ad eorū saporem non com
pertebant. vnde sancti patres ne
sciebant comedere carnes. prout
legitur in vltis patrum. c. de con
tinentia. ¶ Item erat in eis refe
ctiois obliuio sitas. prout dicitur
ibidem de abbate Sylo: q̃ cū
discipulus diceret ei: surge pater
manduca. rñdebat. Nonne ad
huc manducauimus? Cui cū
discipulus diceret: non: atēbat. Si
non manducauimus: manduce
mus. et ibi de abbate vñtate aliq̃
Quibus cum apposuisset discipu
lus panes. manserūt sic vsq̃ ad
diem alium hora sexta loquētes
de spiritualibus. et tūc exierat co
mederunt. ¶ Itē erat in eis cir
ca opera vñia occupatio duz co
medebant: ne intenderent cibo.
¶ Unde ibi d̃ abbate priore dicitur
q̃ ambulādo comedebat. et inter
rogatus quare: ait se sic comede
re: vt id non vt opus aliqd̃ age
ret: et vt comedēdo delectationē
anima non haberet. Idem legi
t de abbate lido: libro. ix. hystorie
imparit. ¶ Qui forte idem sanctus
binomius. ¶ Contraria vō sunt
in modernis multis religiosisq̃
renibus in alimēda delinquentes

D

B

F

R 3

Gtem: accuratam preparabilitatem
et sic de alio: unde Hieronymus
epistola quadam in persona tali-
um dicit. Namo in paupere do-
mo: in tugurio rusticano: qui vix
nilo et cibario pane rugiente sa-
tare ventres poteram: modo si
milam et miella fastidio. Noui ge-
nera et nomina piscium: in quo li-
tore collecta sunt. Cal eo sapon-
bus animum: discerno provincias
et ciborum raritatem: ac nouissime
damna ipsa delectant. Et de tali-
bus Bernardus epistola. si. de di-
sciplina monachorum ad abba-
tem Clunacen. Inter praeda quae
tum fauces dapibus: tantum au-
rea pascuntur rumonibus: quibus
totus intentus: modum nescias
in edendo. Et ibidem. fercula fer-
culis apponuntur: et cum pro so-
lo carnibus. a quibus aliquando
abstineretur: grandia piscium cor-
pora apponuntur. Et cum prior
bus saturatus fueris: si secundos
scilicet pisces attingeris: videtur ut
bi non gustasse pisces. Tanta op-
portunione et arte coquo omnia
omnia apparantur: quatenus qua-
tuor aut quinque ferculis deuoria-
tio. priora non impediunt nouissi-
ma: nec saturitas minuit appetitum.
Palliat quippe dum nouellus
dissuadet condimento. paulatim
versus ad cognitionem. post ven-
ter quidem tumescit oneratur: sed
varietas tollit fastidium. Et sub-
dit. Quis dicere sufficit quot mo-

dis: ut de ceteris taceas: sola oua
vexantur. versantur: durantur: li-
quantur: quotque vertuntur: sub-
uertuntur: dimittuntur: nunc qui-
dem trixa nunc cassae: nunc farfar:
nunc mixti: nunc singulantes ap-
ponuntur. et quod hec omnia ni-
si et solo fastidio persolantur. Et per.
Dum oculi coloribus: palatus sa-
poribus alternantur: infelix stomachus:
cui nec colores luctentur: nec sa-
poribus demulcentur: dum omnia su-
scipere cogitur: oppellus magis
obruitur quam reficitur: et cum cre-
bris ructibus se repletur indicere:
nundum curiositas saturatur. Ita-
que de aequo potu quid dicam: quid
do quidem nec ulla etiam pacto
ad vinum aqua admittitur. Qui
neque mirum ex quo monachi sa-
cti sumus: in firmos stomachos ha-
bemus: et necessarium apostoli di-
cuntur vno consilium merito non
negligimus: modico tamen quod
ipse permisit cur nescio sperimus.
Et vitium vel vno solo vino
potum effemus. Pudet dicere si
pudeat potum acitare: et si pudet
audire si pudeat eniedari. videtur
in vno prandio ter vel quater se-
miplexum calicem reponari qua-
linus diuersis vinis magis odo-
ratum quam potatum: non tam haustis
quam attractis sagaci approbatione
et oculi cognitione: vinum tandem
et pluribus quod sortitus sit eligat
hec Bernardus. Idem super Cant.
omel. xxxi. super illud. Qui volat

stantiam suam saluam facere
 et. Quid hic vos dicatis obser-
 uatores ciborum: neglectores mo-
 rum: Hypocritas et Socrates do-
 cēt animas saluas facere in hoc
 modo. Christus et discipuli eius
 perdere. Quēz vos et duobus se
 qui vultis magistrum: et Banise-
 rum se facit qui dispnat. hoc oculo:
 hoc capiti: hoc stomacho no-
 cet. Et post. Legumina ventosa
 sunt: caseus stomachum grauat:
 lac capiti nocet: potum aque pe-
 cunia nō sustinet. et. Quare hoc
 est: ut tota stans in agro: hortus:
 et cellario vix inuenire possis qd
 comedas. Quia quiescent mona-
 chum esse non medicum: inō de
 comprehensione iudicandum:
 sed de professione. et. Et quod ti-
 mendum est: sunt aliqui qui fin-
 gūt se debiliores: medicinas cua-
 tuas querunt: et liberius et
 excusabilius delicatior et tant. De
 quibus bene Bernardus de
 epistola. Alii: incolumes con-
 tenti solere deserere. et se in do-
 mo infirmorum qui non sunt in
 infirmis collocare. Carnium esu:
 qui vix egrotis et debilibus ex re-
 gula discretionē pro vitiis repa-
 ratione conceditur: non quidez
 corporis inflammationis ruinā re-
 ficere pro commodo: sed carnis
 luxuriantis curam facere in desi-
 derio. Et post. Delicata nimis ē
 medicina: prius alligari q̄ vulne-
 ri: membrum non percutum

plangere: nudum suscepto scitu
 manus apponere: solvere vnguē-
 to vbi non dolet: emplastrū ad-
 hēbere vbi lesura non est. et. Et
 non solum in sanctis clauicunt
 exempla predictorum sed etiā in
 philosophis. Et inde Politeratus
 lib. viii. c. vii. ait Socrates: mul-
 tos homines ideo velle esurere:
 ut edant et bibant: se autem bibe-
 re et comedere et videret. Et
 ferūt: Salientū decime diet ab-
 stinentiam loco medicine indi-
 xisse: ut dicit ibi. Et Seneca glo-
 riatur: q̄ post mensam suam
 non esset necesse laiare manus.
 epistola. lxxv. Id idem. ad
 Helbiam. O miserabile cor: quoz
 palatum non nisi ad periculosos ci-
 bos excitatur. Et epistola. xxiij. In-
 felices sunt: qui maiorem habēt
 famē q̄ ventrem. et. Item non
 solum in philosophis exemplum
 abstinentie vigili. sed etiā in ma-
 gnatib⁹. At Pol. vbi. s. d. Ali-
 gusto Cesare: q̄ minimi erat ci-
 bi et vulgaris panem secundariū
 et pisciculos et ficus appetebat. Et
 de Scipione emiliano: qui in illi-
 mere accepto pane velle solē erat
 Id tales dū vivebant et viribus
 vigeant: sicut contrariū facien-
 tes: q̄ miserabiles naturam pau-
 cio contentam epulis suffocant.
 multos morbos et languores: et
 tandem festinatam mortem incur-
 rant. Sen. epistola xci. Antiqui me-
 dici nesciebant dare cibū sepius

et vino solent venas cadentes. Ne
 sciebant sanguinem munere: et
 diuturnam egrationem balneis
 sudoribusque laxare. Non enim ne
 cesse erat circumspicere multa au
 xiliorum: et remediorum gratia.
 cui essent periculorum paucissima.
 Nunc vero quod longe processerunt
 cause validitudo: innumerabiles
 esse morbos non miraberis. Lo
 quos numeras. Et morbos multos
 multa fercula faciunt. Et edic
 no quondam: paucorum scia fuit
 herbarum: quibus sibi fluxu sa
 gulo vulnera paulatim sanantur.
 Deinde in hanc peruenit tam mul
 tiplicem varietatem. Nec mirum
 tunc illam minus negotii habu
 disse: firmis adhuc solidisque cor
 poribus: et facili cibo nec per artem
 voluptatibus corrupto. Qui post
 et ceptum non ad tollendam sed ir
 ritandam famem querit: inuenit sunt
 mille conditure: quibus auiditas
 exticaret. Unde palor: et nervorum
 vino madentium tremor: et mise
 rabilior et crudioribus que ex fa
 me macis. Unde in tota carne hu
 mor admissus: dissensusque veter
 dum male assuescit plius capere que
 possit: cogitur putrescere sumpta
 non coquere. Deinde que sedi pe
 stilentis sunt ruetio. Quam fasti
 diam sui exalantibus ventris in
 una ingesta visceribus per os red
 dunt. Quid capitis vertigines vi
 cas: quod oculorum auriumque tormen
 ta: cerebri effusio imutatioes et

innumerabilia febrium generum: aliarum
 iperu seculum: aliarum tenui peste
 repentinum: aliarum cum multo hor
 rore: in membrorumque castatione ve
 nientium. Quid alios referam: inu
 merabiles morbos. Iunimones
 erant a malo istis antiqui quam
 dum se delusis soluerant. Sibi im
 perabant: sibi ministrabant: cor
 pora sua aut opere aut labore du
 rabant. Excipiebat eos cibum: qui
 non nisi esumensibus placere pos
 set. Itaque nihil tunc opus erat us
 magna medicorum suppellectili
 nec tot ferramentis et pixidibus.
 Poterant enim vltro simplici
 bus ob stare remedia simplicita.
 hec ille. Et in sumenda vero ne
 cessario est religiosus seruare or
 dinem et modum: ut non solum
 corpus intendant reficere alimentis:
 sed et animam spiritualibus huiusmodi
 tis. Verum ad fratres de monacho. Cum
 manducas nequaquam totum man
 duces: sed corpore refectioem su
 mente mens omnino suam non
 negligat: sed de memoria suau
 itatis dei vel scripturarum aliquid
 quo pascat meditando: aut me
 morando secum raminet et dige
 rat. Sequitur. Seruandus est mo
 dus: ne effundat animum suum
 comedendo super omne escam ob
 seruandum ne ante horam ob
 seruanda quantitas. Et Ideo statim
 tum est a sanctis patribus: quod reli
 giosa corpora reficiendum lega
 tur sacra lectio: qua alit reficiant.

Unde de Origene dicitur: nūq̃ sum
pisse cibum sine lectione: prout
dicit Hieronim⁹ epistola. lxxxvij.
¶ In exitu vō vel egressu a re/
fectione: debent laudes deo exo/
lari: et gratiarum actiones p̃ col/
lato beneficio. Unde et Salua/
tor postq̃ secū pasca cum discipu/
lis. hymno dicto exiit in montē
olivarium. Math. xxiii. Ad cu/
lto imitationem religiosi debent
adire eccliam que est mona san/
ctus completa refectione: vt deū
laudent. Edent enim pauperes:
et saturabunt: et laudabunt dñm.
Et enī an Hiero. epistola. lxx/
xliij. Nec cibi ante sumant: nisi
oratione premissa: neq̃ a mensa
receditur: nisi creatori gratie re/
ferantur.

¶ Capitulum. xij. Qualiter se de/
bet habere religiosus p̃ refectionē.

¶ Is expletis debet religio/
sus post refectionem ca/
uere a gestu leuitate: a
multiloquiū varietate a ludi et spe/
taculorum vanitate: ne sit illius
populi imitator. Exodi. xxxij. Se/
dit populus manducare et bibe/
re. etc. Illum enim gestū dñs ha/
bere post cibum. s. munitio: q̃
ante: vt tollatur omnis ex cessus
suspicio. prout dicit Hugo in sū/
ma sua. ¶ Item cauere debet a
torpida ociositate: eoq̃ ea hora
est homo pronus ad ocium et de/
fidiam. Ad quam excutiendam
debet vacare verbo edificatorio

vel vili studio. Hieronim⁹ ep̃la
lxxxvij. Statue tibi q̃t hora sa/
cram scripturam legas: nō ad la/
bores. sed ad delectationē. Sen.
epistola. xcij. Quo minus legas
non te terreo: dū quicqd̃ legens
ad morem statim referas. Illos
compesce: marcellina in te excita
solertia constringe: contumaciaz
doma: cupiditates vera. Ad va/
co deuote orationi: et fructuose
operationi: vel fraterne vel edifi/
catione collaui: exemplo sancto/
rum qui talibus vacabāt post re/
fectionem: vt patet in vñs patrū
per totum: et nūq̃ sit seruus vel
ociosus. ait Ber. vbi. s.

¶ Capitulum decimūtertium. De lau/
de vespertina.

¶ Is autem completis: sol/
uende sunt laudes vesp/
tine: vt offeratur deo sa/
crificium vespertinum: in figura
q̃ xp̃o in mundi vespere homo
factus: mundum redemit. Et
congrue institutum est: q̃ ea ho/
ra. quā q̃ psalmi decantantur
ad laudem dei in figura quā
q̃ vulnerum. que xp̃o pio mun/
do pertulit. Ideo tunc laudādu
in psalmis et hymnis et canticis
sp̃alibus. Eph. v. et Col. iij. Et
sic et omni hora q̃n dens lauda/
tur cor est ab exterioribus colligē/
dum: moderandum: et preparan/
dum. exemplo eorū qui cantant
instrumentis musicalis. Qui pu/
instrumenta et cordas proprias

C

D

nabiliter temperant cum plectro
exteriori: vt cordis temperantia &
proportionata: cōcorditer & dul
citer ante magnarum pullent. Sic
debet religiosus anī cantet apō
deum: in corde suo concepit &
affectus moderari: & plectro dis
cretionis proportionari: vt dulci
ter & p̄corditer cōfēt corā deo. vñ
in figura sanctorum. *Alpoc. v.* in
guli habebant cytharas & phia
las aureas plenas odoramentorū
que sunt orationes sanctorū. Ut
per cytharas in quibus corde in
ligno trūdunt corpora mortifica
ta. & per phylas que sunt vasa pu
ra: decora: lucida: pretiosa serōp
corda laudibus plena intelligant.

Ecc. xiii. Ante orationem prepa
ra animum tuum. ¶ Item hora
vespertina q: principalior est p̄
matutinalem cauenda sunt mul
ta. scilicet cordis distractio & euagatio
de quibus supra in laude matuti
nali. ¶ Et hoc propter diuina ma
iestatis presentiam. Unde *Ber. i.*
meditationibus. *L. un.* ad orādū
vel p̄fallendum: eccliam mirage
ris. fluctuantium cogitationum
tumultuum extra relinquere curam
q: exteriorem oīum penitus ob
liscere: vt soli deo vaces. Seq
tur. Intende illi qui intendi tibi
Hoc loquentem tibi: vt ipse ex
audiat te loquentem sibi. ¶ Itē
propter angelorum presentiam.

G Unde sequit̄ ibi. Annotas preue
nerunt principes coniuncti psal
lentibus prout erponit ibi de an
geli & sicut anima est preparan
da ante orationem canonicā: in
oratione seruanda quies: sic & p̄
ad defectus proprios dirigenda:
& ad deum erigenda: postulando
veniam de multis modis negligē
tiā: & innumerosa deficiētia que
sunt in laude diuina: s; documē
tum Saluatoris. *L. Luc. xvi.* Cui
autē oīa benefecerint: dicite ser
uis inuitis sumus. ¶ Aliorū enim
sonus orationis: q: principium.
Eccle. vii. ¶ Ecce est de mul
tis qui vix stare possunt in ecclia
vsq; ad finem horarum. Quib;
inmendum est: ne ab hoste inde
trahantur. Sicut de monacho
beati *Benedicti. ij.* *Dist. c. v.* vbi
dicitur: q: erat vagus nec in ora
tione poterat stare. Quod audiō
beatus *Benedictus*: accessit ad lo
cum & vidit: q: puerulus niger est
trahēbat extra: nec p̄mitteret sta
re in oratione. ¶ Consimiliter in
mendum est de moluo: Et enim
legitur *am. col.* collatione. *iii.* tri
plex est causa quare nō habetur
venio in oratione. vel ex negli
gentia: q: spēs & tribuli sunt in
corde vel ex hostis impugnatio
ne. Vel ad probationem ex omni
dispensatione: vt persuerantia &
cordis desidertum cōprobetur.
¶ Capis & de mīquantiā. de mo
derantia cene.

Is completio si tempo
ris congrua & corporis

h

necessitas erigit: vt sequatur se-
 cūda refectione siue cena: que qui-
 dem est refectione post prandium
 ait Greg. super euāg. l. omel. iij.
 Cena est conuiuium in fine diei
 et li. ij. omel. xvi. Post prandiu
 restat cena. Cum maiori ergo il-
 more et dolore ad cenam est acce-
 dendum q̄ ad prandiu. Sancti
 enim patres ieiunabat biduanis
 et triduanis ac iunio: vel saltem in
 fine diei semel cibum sumebant:
 vt habitum est supia. Et et vbi
 cu. Hiero. epistola. lxxxiij. antiq
 monachi. s. cenobite cenas i pra-
 dia mutabant: ne ventrem cibo
 duplicato onerarent. et in epistola
 Polatonto legit: q̄ nō placet hie
 in die saturatum fieri Et ait Tul.
 v. tua. q. Et ideo nos moderni q̄
 cenas delicatas prolixo prandij
 superaddimus: timere debemus
 et etiam prouideri: vt sit cene bre-
 uitas: alimentum modestas: in su-
 mendo sobria frugalitas: ne fiat
 ventris oneratio: corpora aggra-
 uatio: virum ad exercenda debi-
 la officia impediatio: et ne sequatur
 lenipe oratio indigestio. et som-
 niorum illusio. Et rano. Cena bre-
 uis iuuat: prope ritum somn^o in
 verba. Hier. contra Iovinian^o
 Comedendū est: et dormiendū:
 et vigeredū: et post instans vultu
 inextingua libidine sustinenda q̄
 luxuriosa res vitium. et. prouer.
 xx. Sequit. Nec tales sumamus
 cibos: quos aut difficulter dige-

rere aut comestos magnolabo-
 re paratos et perditos voleamus
 Alerum: pomorum: et legumi-
 num: et facilio est apparat^o: et ar-
 te impendū et medicorum nō
 indiget. et li. x. coll. collatione. liij.
 Generalis continentie modus ē
 Et fin capactatent viciū cor-
 poris et etiam tantum cibi sibi quis
 libet cōcedat: q̄tum sustentatio
 corporis non q̄tum desiderium sa-
 turitas exposcit. Sequit. Recē-
 esce perceptio tam in vespertinis
 q̄ nocturnis orationibus tenues
 laetiq̄ sensum inuenire non fi-
 nit. Ideo sanctis comode. et vili-
 ter hora nona refectionis temp^o
 indultum est in quo reficēd^o mo-
 nachus non solum in nocturnis
 vigilijs leuē et vacuus verū etiā
 in ipsis vespertinis laudibus di-
 gesto iam cibo apertissimus inue-
 nitur. Et enim di. Ber. ad abba-
 tem Cluniacen. Si ad vigilas
 indigestum cogita: non cantus ex-
 torques sed planctum. Et Eon-
 tra multa faciunt: q̄ cum nō ha-
 beant refectionis necessitatē nec
 appetitum: nec in cibo sapore: nī-
 hil homines sumunt cibos: et ce-
 nam in corpora nocuentur: et
 officiorum debitorum impedunt
 tam potius q̄ emolumentum. Et
 quod turpius est falsamentia: vt
 potius gule irritamenta appeti-
 tum prouocant: et famem q̄ non
 habent mendicant. De tali. Se-
 neca epistola. xxiij. Querit non vt vē

tem impleat: sed fariat. quomodo post saturatū quoque eluriet quomodo sit: in prima portione sedatam reuocat. Unde Enl.

P v. h. q. de Dionysio tyranno dicitur quod cum cenasset: negauit se delectatam esse in cibo. Respondit coquus. Et dicitur in frum: quod condimenta deficiunt. Qui cum quereret que essent illa. respondit. Labor sudor: curus: fames: sitis: Talibus enim lacedemoniorum epule conduntur. et soluptuosi enim querentes voluptatem. auferunt eas sibi: quod sanati non inueniunt saporem in cibo. sicut elurientes. pro ut exemplificat sibi d. Hieronimus. Qui fugiens vulnere: cum bibisset aquam turbidam: cadaueribus inquinatam: ait se non sic iocundus bibisset hoc quod nunquam sitiens biberat versus modo.

Q Similiter d. Hieronimus. Solus lomeo. cui cum pergenti egyptus datus esset panis: cibarius nihil sui visum sibi iocundus: eo quod esuriebat. Ab his ergo deordinatibus cense cauere debet religiosus cuius est: nocte in dei laudibus vigilare. Post cenam quoque cauendum est ab omnibus que post prandium cauenda sunt: et illis vacandum quibus et tunc: de quibus dictum est: et multo amplius: ut sicut corporalis refectio est duplicata: sic et ate sit geminata. Cui refectio est in deuota oratione vel sacra lectio: eum talia non cauendi dicatur illud Job pa-

tri sterilem que non parit. s. carnis: et videtur non benefecit. et ante eam reficiendo sua refectio-

E Capitulum decimquintum de diuina laude in completorio.

Est ista accedere ad relictos ad ecclesiam per solutis debitis laudibus deo in completorio: qua hora summe rito laudes deo soluende in memoriam agonie saluatoris: et orationis in ipsa agonia: quando. s. sudor eius sicut gutte sanguinis descendit. Luc. xxii. Et in memoriam regenerationis in sepulchro. Unde: rito dicit completorium quia tunc complete sunt septem laudes canonicæ septima hora: v. creatori qui omnia condidit septem diebus: et eadem redemptioni: qui omnia reformauit septem sacramentis: et grauitatis spiritus septiformis: et ipsi beatificationi: qui beatificabit post hanc vitam que currit septem diebus: et notabit beatificatos septem postibus. s. quatuor corporis et tribus anime: laudes septenarie plenarie exoluantur. Nam per septem vniuersitas designatur Gregorius super euan. Omel. xii. Et et gratia septiformis. mori. Et et laudando hac hora ponitur et alijs debet homo auertere se ab omnibus exterioribus: sequi ad laudandum deum peruenire. Cui incipit. Conuertere nos deo saluatoris no-

ter. 2c. Ad inuendū q̄ quia
 fuit homo distractus per opera
 vite actiue i die: 2. nec. xij. Psal.
 tha martha sollicita es 2c. tūc d̄
 inuocare dei auxilium 2 adiuto-
 riū ad sequendum ad illū: 2
 conuertendum ad deum. Et ga-
 non est speciosa latia in ore pec-
 carioris. Ecclē. xv. Precedit cō-
 fessio generalis ad cor abluēdū
 a cūctis pulueribus in operibus
 diei huius. Et cāntādo diuinas
 laudes: tunc cānēda sunt que vi-
 tra sunt in marumis. Q̄. Hic ve-
 ro decantatio laudibus vacāda
 est diuinis orationibus: 2 ecclē-
 sticis meditationibus: ut Hugo
 in summa sua. Nō est tempus
 silentij 2 quietis: vicia tempus la-
 bonis 2 operis. In noctibus de-
 bent homines esse secum: 2 an-
 fessis corpora somno reficere: aut
 orationibus 2 sanctis meditatio-
 nibus in silentio exercere. In
 p̄mia ergo redire ad cor suū
 religiosū debet tenendo sibi ca-
 pitulum mētale. In quo capitu-
 lo ratio iusta debet stare loco p̄-
 sidens: conscientia recta loco ac-
 cusantis: cogitationes 2 affectus
 nes ordinate 2 regulate loco re-
 stitui: zelus seruens 2 constans
 minor loco executoris exequētis
 mandatum iuste rationis decer-
 nentis reus puniri. de quo Aug.
 de p̄nia. Constituto in corde lu-
 dino: ad sit accusatrix cogitatio: te-
 sta. conscientia: carniūq̄ amor.

Unde qdam sanguis aie confit
 da per lacrimas estuat. 2 Ber.
 in meditationibus. Integratio
 tue curiosus explorator: p̄digna
 discussione vitam tuam examia
 Attende diligenter quum profi-
 cio: quum deficio: qualis sis in
 moribus: qualis in affectibus: q̄
 similitudo deo: 2 q̄ dissimilitudo: p̄-
 pe: q̄ longea: ad locorum inter-
 uallū: sed mor affectibus. Stu-
 de. cognoscere te. Sequit. Red-
 de te tibi 2 si non semper saltem
 interdum. Rege tuos affectus:
 corage excessus: dirige actus. Ni-
 hil in te remaneat indisciplinātū
 Adone omnes transgressionē
 tuas an oculos: 2 sic teipsum p̄-
 ge. Idem ad fratres de monte.
 Dilce vitam tuam ordinare: mo-
 res componere: te iudicare: accu-
 sare: condemnare: nec impūnū
 dimitte. Sedeat iudicis iusticia
 stet rea: 2 se accusans cōscientia.
 Nemo te plus te diligit: nemo si-
 delius indicabit. Psal. ane p̄terite
 noctis fac a teipso examinationē
 2 venture diei tui tibi indicio ca-
 nonem. Despere diei p̄terite ca-
 nonem exiger: 2 sapientem no-
 cte fac iudicem: 2 sic districto
 nunq̄ laqueū tibi vacabit. Qui
 sic facit seipsum diuidet: 2 dei
 iudiciū euadet. 1. cor. xj. Si nos
 metipsos diiudicemus 2c. Job
 xxxij. Non ē in hoīs potestate
 vt ventat in iudicium. Ibi mor-
 xxv. Est iudicium interius i quo

sancti quicquid contra se impu-
gnat enervant. Ibi ante oculos
sua omne qd deficiant coacer-
uant: Ibi torpantur supplicia
quod pati timeant. Nec deest i hoc
iudicio minister qui punit reos.
A Nam eo scientia accusaturatio iu-
dicat: minor ligat: dolor: excruciat
Sed qd multi hoc negligunt eo
queritur dominus. *Isay. lviij.*
Non est iudicium in gressibus eo-
rum. *Iob vbi supra.* Nunquid qd
non amat iudicium sanari potest.
In hoc iudicio manifestatur di-
vine bonitatis miseria in colla-
tione bonorum: bonorum: et bene-
ficio: et bona peccatoris abu-
sio de eisdem: et ex hoc eiusdem
humiliatio: et iudicij futuri formi-
dano et evasio. *Iob in hoc iudicio*
diuina honoratio. Honor enim
regis iudicium diligit. Vere iudi-
ciz determinat causas: prouer.
xxvj. Et quia ibi relucet dei boni-
tas: bona homini conferendo: et
homini prauitas: eis abutendo
ideo prouer. *xxij.* Cogitationes iu-
storum iudicia. *Sene. ap. de ira*
in fine. Quotidie ad rationem re-
dolendam vocandus est animus
B hoc faciebat Sextus si co summa
to die cum ad nocturnam quiete
se recepisset. animus interrogaret.
Quod hodie malum tuum sana-
uit. Cui vino obstitit. Qua ex
parte melior es. Desinet ira et mo-
deratio erit. salus: qd facit quoti-
diane ad iudicem esse veniendum

Sequitur. Ator hac potestate quoti-
dianie. Apud me eam iudico: to-
tum diem mecum serutor: factis
dictaque meis rememoror: nihil
mihi abscondo: nihil transeo.
Quare quid ex erroribus meis
numcam euz possum dicere: vide
ne amplius hoc facias. *zc.* Ex di-
ctis igit debent confundi religio-
si qui se non iudicat: nec facta sua
scrutantur: cum gentiles auduit
hoc fecisse.

C Capitulum decimiseptimum
Qualiter accedendum est ad lo-
cum gemitio et somni.

Redeo capitulo metali
completo in corde: et aia
denata per spiritum ad patrem mi-
sericordiarum et deum totius co-
solationis et inflammationis diuina
dilectione: qsi compulsa graui-
tate corporis aiam aggrauans
accedendum est ad locum quie-
tis cum dolore et amaritudine: qd
oportet dei laudes interrumpere:
exemplo sanctorum. Unde in vi-
tis patrum. c. de consentia d. f. o.
abbate Daniele: qd tota nocte vi-
gilabat. Et volens circa mane. p-
pter naturam dormit dicebat som-
no veni serue male: et subripens
paucillum somni sedendo: statim
sorgebat. Intra autem ad dormire
endum debet se fidelis munire
signaculo crucis invocando do-
minum Iesum: et ponendo illu-
lum vel signaculum super cor: suum
et brachia ad demones effugare

do o eorūq; illusiones et infidias
evadendas. Hiero. epistola lxxviiij
Trebis crucis signaculo mun-
do frontem tuam ne externum
tor egypti locum inte inueniat: s;
primogenita que apud egyptios
percutit in mente tua saluentur.
Unde i vita beati Iheronimi cā
turien. legit q; cum separaret se
a socijs: sacro insistentis medita-
tionibus apparuit sibi puer cādi-
dus et rubicūdus ricens. Salue
dilecte mi. Quo mirante subiun-
xit. An me nō agnosco: et cui di-
ceret se cum nō nosset. ait. Quo-
modo hoc cum in scholis ad la-
tis tuis sedeam: et tibi i separa-
biliter sim cōiunctus. Respice i
frontem meam. Qui aspiciens:
vidit aureo litteris scriptū. Gēsus
nazarenus. Dixitq; illi. hoc ē no-
men meum: qd tibi sit memoria
le in desiderio aie: qd diligenter
et articulariter nocte qualibet in
pame frontis tue. Et per hoc cō-
tra mortem subitaneam munie-
ris. Quicūq; enī sic fecerit mor-
tem subuaneas nō videbit. Qui
bus dictis disparuit. ¶ Consimili-
ter intrans ad dormiendum oz
esse celsis et diuinis cogitationi-
bus illustratus. Ber. ad franco-
de monte. Ignorai somnum ali-
quid recum defer in memoria et
cogitatione: i quo placide obdor-
mias: qd ē somnare tuet. Sic
tibi nox dies illuminabitur: et nox
illuminatio tua i delusio tua: pla-

cide obdormies: i pace quiesces
facile cuilabaris: et surgēs facili-
eris et habilis ad redeundum in
diem: unde nō totius discessisti.
Unde de origine: ait Hiero. epi-
cvi. Nunq; ei venisse somnum
nisi vnus ē fratribus: sacro lite-
ris personaret. Sicq; dormient
erit somnus delectabilis. Sōnia
enim qūq; sunt fm qualitates
eorum que vigilans cogitauerat
Job. vii. c. Terrebis. me p som-
nia. Ibi mor. viij. Cum somnia
contingant aut ventris replecio-
ne: aut inanitione: aut illusionē:
aut cogitatione: aut reuelatione:
cogitationes sanctiores: celestio-
res: et mosiores sequunt somnia
blandiora: et delectabiliora. Job
xxxi. Per somnium in visione
nocturna. Sequitur. Asperit aures
virozum: et exaudient eos iustit
disciplina. Unde phineas. ethi. in
fi. Reprobat opinionem dictū
malos non differre a bonis nisi
fm timidium vult. s. tpe vigile et
nō tpe somni q est quies. Contra
quos ait: q meliora sunt fantas-
mata iustoz q; quorumlibz: q
meliora fuerat cogitata ab eom
vigilia. Ideo boni in somno dis-
serūt a malis. Qui pcorat Iul.
lib. de anima parte q̄ta. xl. Ho-
minum quoddam est verbum
somnia: qd fit cum hō cōsue-
uit dicere verbum et vincere sal-
sam ymaginationem. ¶ Air aut
religiosus somnum capiens: ho-

H

I

K

neſſe debet eſſe compoſita: ca-
uens ne ſomnus ſit minus pſun-
dus ⁊ abſolutus: non tumultuo-
ſus nō. plurius. **B**er. ad fratres d
monte. Cane ſerue dei q̄m po-
tes. ne totus q̄qz dormias: ne
ſit ſomnus tuus nō q̄s laſſi ſed
ſepultura corporis ſuffocant: non
reparatio ſed ſpiis eximio. Su-
ſpecta res eſt ſomnus: magna
in parte ebrietati ſimilis. Sequit̃
Quanti ad debitum cōnuſ. p/
ſecus: nihil ipſe tam perit de vi-
ta noſtra q̄ q̄s ſomno depuſat.
Et poſt carnalis ho ⁊ bau⁹ ſom-
nus. ſet ſicut dicit letheus dicit⁹
a lethe flumio iſternali: qui ſim ſa-
bulas obliuio uerpretatur abho-
minandus eſt ſeruo dei. Et in vi-
ta beati **B**er. legitur: q̄ ſi quez re-
ligioſum in dormiendo durius
ſtertentem: vel minus compoſi-
te ſacientem videret vir patienter
ferre poterat. ¶ Ad habendum
fo ſomnum tenuem iunat vici⁹
⁊ potus ſobrietatis. Et enim dicit
ſibi tenues vici⁹ ſomnus tenuis
comitatur. Et dicta epla. Sobri-
us eſum: ſobriusqz ſenſū ſeq̄
ſobri⁹ ſomnus. **E**cc. xxxi. Som-
nus ſuauis in hoīe pito. ¶ Item
iunat ad hoc bona precedēs ope-
ratio **E**cc. vi. Dulcis ē ſomn⁹ ope-
ranti. ¶ Item ad hoc iunat ſu-
bioſa meditatio de diuina lege ⁊
celſa virtute. p̄ouer. ii. Cuſtodi
legem atqz conſilium. Sequitur
Si dormieris non timebis: q̄s

ſceas: ⁊ ſuauis erit ſomn⁹ tu⁹. **J**ob
xi. Secur⁹ dormiens requieſceas:
⁊ non erit quie ex terra. ¶ Et
q̄s ſic dormiens euigilauerit debet
cor: leuare ad deum orādo ⁊ me-
ditādo: ⁊ aliqui ſurgere. **H**iero.
epiſtola. lxxxiij. Vocibus bis
terqz ſurgendum eſt reuoluēda:
q̄s ſunt de ſcripturis que memo-
rit̄ retinentur. Sic aut̄ dormiē-
ti ſomnus etiam ipſe meritorius
eſt: ubi **H**iero. Somnus ipſe
ſanct⁹ ē oſo nec vacat ſanctioſo
nus a merito. **G**rego. mor. vii.
Hoſtis iſidiās quos vigilantes
minime ſupat dormientes maxie
impugnat. Quod agere ſuperius
diſpenſatio benignę p̄mitit: ne
electorum cordibus a paſſionis
premiſo ei ſomnus vacet. Sicqz
ſomnus ſanctus eſt oratio ⁊ meri-
torius: quia vigilant ad bene agē-
dum q̄ diu p̄nt: ⁊ q̄s coactu accē-
dunt ad ſomnum: ⁊ accedentes
ſic ſe munſunt ⁊ ordinant vt ob-
ctam eſt. Somnum enim capi-
unt: vt expediū ⁊ agiles poſtea
deo ſeruiāt. **J**ob. vii. Si dormie-
ro. ſad corpus recreandum: ob-
ctas q̄ ſurgas ad deo expeditus
ſeruendum. ¶ Hoc vero exple-
to: ſurgendum eſt ad ſoluendū
laudes matutinales de quibus vi-
ctam eſt: vt redeat religioſus ad
ſoluendū laudes a quibus ince-
perat: ⁊ dicat clementi ⁊ inuolant
in tabernaculoſus hoſtas ro-
ciferationis ⁊c. In arcibus enim
ad cundem

ad eundem punctum linea terminatur a quo incipitur: ut patet in linea circulari. Sic debet vix cetero deum laudare incipiens a dei laudibus: et finiens: ut cum psalmaverit: tunc incipiat. Ecc. xviij. Et ps. psallam deo meo quia fuero: donec. s. hostes omnes triumphaliter vincat: et cacumen contemplationis ascendat: premisum bene psallentium accipiat. Abach. iij. et sup. excelsa mea dedecet me victor in psalms canentem.

Incipit pars secunda que dicitur locariū.

Quod viros oraret in loco: levantes puras man^{as}. et c. ap. i. i. il.

Quemadmodum religiosus debet esse occupatus vultu in omni hora: et solite cavere a tempore amissionis: ut dictum est: sic in omni loco debet esse honestus: exerceendo virtuosa opera ad que loc^{us} est assignatus: et precavere ab omni abusione in locis deputat ad opera sibi congruentia. Et quia in patioribus vix magis: studeat religiosus: habere se in septem locis. Quod erit facile: si fuerit bene occupatus omni hora temporis. Ideo brevis transco hic de istis locis: quia patet ex predictis. Et hec pars huius collationule potest dici locarium. In qua actione sancto-um colliguntur

quibus religiosus instruitur qualis esse debet in quolibet loco.

Capitulum primum. Qualis esse debet religiosus in ecclesia.

In primis ergo studeat ut sit in oratorio devotus: et in iunctis operibus: ad

que oratorium institutum est: in regula. In oratorio nemo aliud agat: nisi ad quod factum est: et unde nomen accepit. est. n. domus orationis. Mat. xxi. vii. Hugo de. xij. abusionibus. unde cum abusio est: dissolutio in choro.

Nam ut dicitur ibi: in choro sunt quidam corpore: in foro meret. Sequitur duodecima abusio est irreverentia circa altare. Mat. hyl ergo dicitur ibi fieri nisi oras: et ad orationem pervenies. Aug. i. de cl. c. viij. Quia populi ad ecclesias assunt: causa celebrata: honesta quod unusquisque discretionem ut audiat: bene hic vivere debet.

Sequitur. Nichil est turpe: aut flagitiosum spectandum: in tantumque proponatur: ubi vel vitii aut precepta insinuatur: aut miracula narratur: aut dicta laudantur: aut beneficia postulatur. Idem. v. confessionis de matre sua. Ad ecclesias ibat mane et vesperare: non ad vanas fabulas et loquacitates: si ut audiret se in sermonibus suis: et in audire eam in orationibus suis. Sed et contra multi faciunt: qui ibi vaniloquia multiplicanti: comitia istam

T

V

L

rant: cōmestationibus vacāt. &c. Sanctus autem Ambrosio. non si nebat. in ecclesijs cōmestationes fieri. ne esset cō ingurgitandi: aut idē. vi. confes. Et qđ multi dolendū est: tempore psalmorū & orationum: multi inuicem colloquētes interrumpunt: & imperinentia interserunt: vlt' loquunt in cor de cum fantasia ymaginib⁹ & cogitationibus: facientes volumini dei speluncam latronum. **Barth. xxi.** hmo' em̄ locutiones interiore & exteriore furantur de laude dei. vnde in tractatu de spectro bysfordah legi: qđ diaconus veniens se ad ecclesiaz vbi due mulieres multiplicabant vaniloqua vidit diabolu' super eas in spete fronte omnia scribentes & cedulam denubus dilatantem eo qđ ille in tantum verba multiplicabant: qđ cedula non caperet. **Sed nō sic sancti patres. vñ Cassianus coll. ij.** dicit: qđ ad sollemnitates conueniebant: & tantū silentiū prebebat: vt in vna innumerosa multitudo fratru' puenientium: pater cū qui cantabat in medio: nullus adesse videbatur. **At precipue cū psalmos oratio: in q̄ nec spū emittitur nec excreatio obstrept: nec iussus intersonat: nec oscitatio trahitur: Nulli gemit⁹: nulla suspiria astātes impediunt. Nulla vox preter sacerdotis auditur: nisi forte per excessum subreperit. Qui ergo**

alia opera non facit in ecclesia: nisi ad que instituta est: & ea exercet intente & deuote absq; abusione honeste & ordinate se gerit in ecclesia.

Capitulum secundum. Qualis o' esse religiosus in capitulo.

Consequenter religiosus in capitulo: vel in loco discipline debet esse obediens humilis mansuetus: & subiectus. Si dō prelat⁹: debet eē discretus: prudens: verax: iustus: & pius. De q̄ domo discipline Ecc. vltimo. Congregate vos in domo discipline. &c. Sine hac entz nulla religio stare potest: aut Aug. lib. sermorum: sermone. lviij. Non enim supbia nisi vbi negligitur disciplina. Nam disciplina est magistra religiois & vere pietatis: que nec id ierepat vt ledat nec ideo castigat vt noceat. Dent qđ morea hominum irata corrigi: inflammata custodit. **In domo ergo discipline studeat religiosus: vt sit in eo defectuum & culparum taciturnitas recognitio: humilis confessio: penitentie libens susceptio: & in pleno: & eoz deinceps cauta deuotio: recognitio illud ad ebre. xij. In disciplina persequerate. puer. iij. disciplinaz domini ne abutias. ps. Disciplina tua correxit me in finem. Bonitatem & disciplinam & scientiā docet me. Aug. li. sermonū: sermone. lviij. Bonitas malitiaz vincit: vt**

X

7

2

A

B

sapientia voluptatem et vitia casti-
gat: scientia illuminat cecitatem.
¶ Exemplo in collationibus pa-
trum de Thabituuo: de quo dicit
q: cū cum quidam inuidia du-
ctus in cella eius codicem absco-
disset: ac deinde ante abbate Thabo-
dorum querelā exposuisset: dicēs
codicem libri ablatū mirantibus
illis: quare quid inter ipsos iudicij
contigerat: ille urgebat: vt mūte-
rentur seniores qui scrutarentur
omnium cellas: p libro ingredō.
Sicq: factum est: et liber in cella
Thabituui: inuentus repositus
est. Ille vobis esset conscientie se-
curus: satisfactio se tradidit: p
spiciens ne si furti maculam rer-
bus conaretur abluere: etiā men-
daciū notaretur. Menune igit su-
spicite aliud q: inuentū est: pro-
fusus in oratione lachrymis: tri-
plicitas se iunxit: et humilitate: p-
stratus duabus ebdomadibus
se afflixit: et in ecclesie lumine se p-
sternebat ad veniam ante fratres.
Deo aut non patiente: eius ampli-
us infamari: is q: imposuerat si-
bi crimē arreptus a demone ore
suo vel seriem reuult: nec ad ora-
tionem abbatis vel fratrum libe-
rari potuit xpo seruante hac gra-
tiam Thabituuo: vt eius ofoni-
bus purgaretur cui insidiatus ē.
Et sic deus remiserat in pre-
senti eius humilitatem et pau-
tiam. ¶ Uere enim talis debet
esse subditus in capitulo: vt enī

dicūt Hugo de. xij. abusibus: de-
cima abusus est hic in capitulo
vbi dicit: q: capitulo est offici-
na spūs sancti: in qua dei filij co-
gregantur: vt deo reconcilientur
¶ Non ergo frater esse quasi Sa-
than qui aduersari dicit. ¶ Por-
tatio vō in capitulo debet esse in
suis et pijs. Job. xxx. Cū sederē
quasi rex etc. Ibi mor. xx. Disce-
da est lenitas eius severitate: et sa-
ciendum est quoddā temperamen-
tum: vt nec multa asperitate ex-
ulcerentur subditi: nec nimia be-
nignitate soluant. ps. Virga tua
et baculus tuus. etc. Virga n. per-
cutit: baculus sustentat. vt insun-
dant vinum et oleū. vinum quo
vlcera mordeant: et oleū quo so-
ueantur. Luc. x. In archa enī
erat virga cum manna. Debre.
x. quia boni rectoris in pectore
debet esse virga discretio: et ma-
na dulcedinis. ait Grego. vbi. s.
¶ Capitulo ierum. Qualis
esse debet in scola.

¶ In domo vō sapientie:
¶ vel in auditorio: discipulo
debet esse docilis ingenio
attentus exercitio: benivolus atq:
attentus ad audiendū: docilis
ad intelligendū: benivolus ad
retribuendū. vñ scolario dicit: q: ni-
hil sit discō us. i. a scholis diuisus.
et scola dicūt vacans: ait Boc. d
disciplina. Et Sene. de se et suis
conscolariis loquens de Arilo
philosopho dicit: q: pūm ad sco-

D

E

F

lam veniebat et nouissimū exibat.
 epistola. cxiij. Talis enim sapien-
 tiam assequens puer. ij. Si sapien-
 tiam inuocaueris: et cor tuum in-
 clinaueris prudentie: si quesieris
 eam quasi pecuniam: et sicut the-
 sauros effoderis illam. tunc intel-
 liges timorem domini et scientiā
 dei inuenies. ¶ Si fuerit doctor
 debet esse ad docendum promptus
 et ut auditoribus perspicue studio-
 sus: Alii Seneca. vbi. s. loquens de vi-
 cio philosophorum: qd nō solū pau-
 ci inueniebant eum scolares: s; ob-
 titum. illam et docentem et discipuli
 debet esse propitius: ut ille pdeē
 velit: hic perspicere. ¶ Item debet
 esse prouidus in docendo: ut sit
 eius doctrina vera et sana tanq̃
 scriba doctor: pferēdo de thesauro
 suo noua et vetera. Ad alij. xij.
 ¶ Item debet esse virtuosus ex-
 plo ad doctrinam alijs imprimē-
 dam. et in se ope confirmandā.
 Qui enim fecerit et docuerit hic
 magnus vocabitur in regno celo-
 rum. unde Lu. v. ius. q. Turpis-
 simum est philosopho: quando
 cū vita pugnat olo. Et ponit exē-
 pla. Turpe est: se grammaticū phi-
 leri: et barbare loqui. Et ut velle
 se haberi musicū: absurde cane-
 re. Sic et turpior sit philosophus
 in vite rōne peccādo. Et tñ nihil
 omniū qdam q vident aliqd sibi
 esse: vti que ipsi frequentant: in
 alio mordent. reprehendunt: et la-
 cerant: ac si ipsi ad ea que argu-

tunt minime teneant. Hiero. epi-
 stola. xc. ad Rusticiū monachū
 Multi detrahās: nec i eo sanctū
 te putes si alios laceras. Accusa-
 mus enim in alijs sepe qd facim⁹
 et nō nos ipsos discern: in nra inue-
 nimur vitia: nūti de eloquente
 bus iudicantes. Et enim ait Se-
 neca. epistola. viij. Idus hoies
 oculo q aurib⁹ credūt. Et longū
 est iter per precepta: breue et effi-
 car per exempla. Sequitur. Tur-
 ba sapientū plus ex morib⁹ q ex
 verbis Socrata traxit eibi. x. in
 fi. In operacionib⁹ vita et operi-
 bus iudicat: et sermones conso-
 nantes operibus acceptādi. vbi
 commentator dicit: qd res faciunt
 sermones credibiles: sed non
 econuerso. Et cū dissonant sermo-
 nes et actiones intermunt: s; cū
 consonant prouocāt audientes.
 Ideo summus magister cepit fa-
 cere et docere actū. Et sunt potēs
 in opere et sermōe Luc. vltimo.
 Quod enim turpissimū est: solet
 nobis obici: verba nō philoso-
 phie non opera tractare: ait Se-
 neca epistola. xxv. Unde doctor
 intendere debet: ut ponat disci-
 puli informētur in vita q̃ in scia
 Hiero. epistola. xxxij. ad Nepo-
 tianū. Socrates adiurat discipu-
 los anteq̃ doceat: et intrare com-
 pellit: et extorquet sacramento si
 tenet sermonem: incessus man-
 suetudinem: habitus moreq; de-
 scribit. Quanto magis nos qui

H

I

K

L

M

duo animarum medicina com-
missa est: Sed contraria sunt in
multis ut patet consideranti.
¶ Capitulū quartū. Qualis
esse debet in locutorio.

In colloquio autem:
I religiosus debz esse discere
tuo considerādo: quid:

N cui: qñ: vbi: et quō loquat. Tit. n.
¶ Hugo in summa sumit a beato
Grego. super Ege. li. ii. omel. xi.
In loquēdo consideranda sunt
quinq. ¶ Primo qd loquen-
dum ut sit in grātia sale cō-
ditum. ¶ Secūdo cui loquendū
q: aliter vñ: in diuersis statib.
¶ Tercio quando: q: tūm est
aliquando dicendū: aliquñ tace-
dum: aliquñ differendū. ¶ Quar-
to qualiter: q: verba que hūc ad
salutem reuocant: alium vulne-
rant. ¶ Quinto quomodo: ne eum
qui multa facere non valet: ad fa-
stidium puocet. Et mor. xxiij.
in fi. In loquendo sunt quatuor
considerāda: Que: cui: qñ: quō di-
catur. Nam ut dicit. xxiij. lib. in
pncipio. Omne qd dē qdripita
qualitate distinguit. Est enī ma-
lum: maledicere: cū reo pueris
suadet. Et est bonum bñdixe-
re: cū recte pñat: et est bonum ma-
ledicere: cū vituz expmit ut re-
probat: et est malum bñdixere: cū
rectus non recto studio pñatur.
Religiosus igitur aut taceat: aut
dictis mōis loquat. Hiero. ep̃la.
li. iij. p̃sclēdēda est lingua: ut

qui loqui nescit discat aliquando
reuerere. Jac. i. Si quis putat se
religiosus et nō refrenās linguā
suam. et. Non est vñ: qñ dia-
bolus suadeat religiosus: vana et
frivola loquit: et studeat impedire
collatōes spūales. vñde. v. coll.
de abbate. Bachate of: q: grāz
impetravit a dño: ut quor dieb.
aut noctib. ageret collatio spūal
numq̃ dormiret. Sed si q: vñ
detractōis vel ociosum diceret
mor in somnū caderet. Hic offe-
bat: babilon esse fabulaz fictorē
et spūaliū collatōnū impugnato-
rem. Cū enim qdam e fratribus
de spūalibus disputaret vidit qñ-
dam eorū sopore demergi: et euz
ociosam fabulam introduceret:
omnes eūgilasse. Idem legit in
vitis patrum. c. de sobrietate. vñ
addit. Carissimē fratres agnosce-
tes: maligni spūs opus esse: aten-
dite vobis: custodietes vos a sō-
no et spūalia auditis vel facitis.
Et in. c. de continentia. Non est
monachus qui non teneat linguā
Unde vna de. xli. abusōib. est
rumor in claustro. Vbi sequitur.
Sunt q sedēt: non ut lectionē: s;
rumoribus et scurilitatib. vacēt
q locum tacendi nūq̃ et nūq̃
seruant: sed nunc hōs nunc illos
ad colloquiū puocant.

¶ Capitulū quintū. Qualis
debet esse in suo ministerio et la-
bore.

In loco quoq; laboris et ministerij: religiosus debet esse pmp^{us} ad laborē dū et obsequiū sibiuis. Ecce. viij. Ne oderis opera laboriosa. et inificationē a deo creatas. et hoc in sincera charitate: et cōdā itaritate urbana honestate: et voluntaria pmpitūdie gal. v. per charitatē fratre inuicez. Et. vi. Alter alterū onera portate. Et hoc exēplo patris h. i. coll. de pphalunio: cui curā cura orū esset remissa tanq; senā ad alia inepro. hec et alia officia pplebat nocte cōsurgens: ne agnosceret. Et qd plus est: exēplo saluatoris: q cū esset dominus omniū: nō rapinam arbitrat^{us} est se se equalē deo: sed semetipm exinanīuit. phil. ij. ut scilz nobis seruiret seruitute humillima: laboriosa: dura: dolorosa. Isai. xx. n. Seruire me fecistis in peccatis vris. Ipse enī nō vērū ministrari sed ministrare. Math. xx. vii et discipulis ministravit obediens: affectuā: cūctis. Indifferenter. et cōiter. Luce. xxij. Ego autē in medio vestrū sum sicut q ministrat. Jo. xij. Cū accepisset linteū cepit lauare: et. pphus. n. exēplo stupendo et dispensantio: seruire debet religiosus frīb^{us} suis in omnibus q pōt. i. Petri. iij. Unusquisq; sicut accepit grāz in alterūtrū illam administrantez: et. Et sine personarū acceptione: qz qd ioseph infirmiorē: et abiecio

res: tanto elo plus meritorū est seruire. Unde in vīsa patri. c. d. charitate dicitur: qz cū frater interrogaret senem de duob^{us} fratribus: quorum vnus erat ieiunius septem diez: alterius egrotantibus deservire: cuius op^{us} deo pl^{us} esset acceptum: rōdit: qz si frater qui septem dieb^{us} ieiunabat appēderat se p nareo: non posset equari ei qui seruebat infirmo. Et ibidem. Interrogauit senex quidam de fratribus dicens. Quid si video fratrem de quo audui culpam aliquantū: nō possis suadere animo meo: vt cum introducam in cellas meas: sed si vīdeo fratrem bonum libenter introduco. Respondit senex. Si facis bono fratri parum boni: alteri duplum impende. s. vt ad bonum allicias: non vt sibi in aliq; insolentia faueas: quia non opus est valentibus medicus sed male habētibz. Math. ar. Et. xxv. Quod vni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis. Et Capitulum sextum. Qualis esse debet in refectorio.

In similit^{udine} religiosus debet esse honestus in refectorio: vt seruet sibi discipuliam in habitu et cibo. ait Ildugo i summa. C In habitu tripliciter. C In disciplina tacendū: quia tunc lingua laxatur. C In disciplina vidēdū: ne habeat oculos vagos. C In disciplina con

tinendi. ut nihil sit indecōs et in
honestum: neq; fiat aliquid cum
strepitu aut tumultu. ¶ In cibo
quoq; tripliciter. et quilibet obser
uet quid: Etum et quomodo su
mat. ¶ Quid ne bellicata vel pre
tiosa appetat. ¶ Quātum ne ni
mis in Etate. ¶ Quomodo qd
se honeste debet habere in men
sa sicut supra bitum est. ¶ Spe
cialiter autē debet cauere a mur
muratione: et apposita sumere cū
gratiarum actione. Unde in viis
patrum. c. de conuentione bi
citur: qd comedentibus fratribus
vidit senior: alios comedere mel
alios panē: alios flere. Quo ad
mirante et orante deum: ut hec si
bi reuelaret: venit vox dicens. hi
q mel comedunt: sunt qui ad mē
sam cum timore ac timore sedēt
incessanter orant: et oratio eorum
sicut incensum ascendit ad deū.
Qui panem edūt sunt qui grati
as agentes percipiunt sibi dona.
Sed qui steruo edunt: sunt qui
murmurant dicentes: hoc ē bo
num illud malum. Que non de
bent cogitare: sed potius deum
glorificare. 1. cor. vii. Siue man
ducate: siue bibitis: siue aliquid
aliud facitis: oīa in gloriam dei
facite. ¶ Si vō religiosus est in
mensa extra cōmunitatem cū fratri
bus: caueat etiam a predictio. Et
aut sacram audiat lectiones: aut
vilem collationē: aut ipse pferat
ad aliorum edificationes. Unde

Pol. ii. vii. c. ix. Cūse est: et sa
cra ista consentaneum: aut om
nino silere in mensa aut audias
ad profectum: aut vnde alij profi
ciant: vel sine culpa letent docēs
pferre sermonē. Exemplo Sal
uatoris: q parabolis inter come
dentes miscuit: cū argueretur q
cū publicanis et peccatoribus mā
ducaret. Math. ix. Et quādo cū
phariseo comedit. Luc. vii. Sed
ecōtra est de multis. Ber. ad ab
barem. Cluniacens. ¶ Etum vi
stamus ab his qui in diebus An
tonij fuere monachis. Siquidez
aliquid se inuicem pro tempore ex
charitate reuicerūt tanta ab inui
cem quidāre panem animarū
percipiebant: ut corporis aliquā
do penitus obliu: dies plerūq;
totum scūm ventribus nō mē
tribus transigebāt. Et hic erat re
ctus ordo qui dignior pilus ser
uebatur. Hec sūma discretio: cū
plus sumebat q maior erat. Hec
vntq; charitas: ut aie quarum
charitate xps mortuus est tanta
solicitudine reffocillabant. Ho
bis enim cōuenientibus in vnd
ut verbis vtar apostoli: non ē ce
nam dūcam manducare: Aut p
pe celestem nemo est qui regnat
nemo qui tribuat. Nihil de scri
pturis: nihil de salute ibi dī aīaz
Sed nuge: risus: et verba profer
runt in ventum. Inter prandios
Etum fauces dāpibus tantū an
reo pascunt rumoribus: quib; lo

A

B

C

D

E

tas intentus modū nescitū ēdē
do. Talibus timendus est: q̄p̄ via
solus eis suggerat ad eorū ora
sedandā: vt talibus saluatio: sp̄s
salua non sapiant. Et de in v̄is
patrum. c. de contemplatione of
q̄ quidam patrum vidit cū sede
rent fratres et loquerent de sp̄s/
libus angelos gaudentes: et inpu
dantes: Et autem veniebat locu
tio secularis recedebant angeli
et volubantur inter eos porci se
distinū: qui eos polluebant. Itē
cauendū est religiosi a locutio
nibus secularibus: maxime quā
do edunt peccata populoꝝ: et ele
mosinas pauperum. Sed audiāt
sacras lectiones: et collationes: et
vigilanter orient tam pro se q̄p̄
benefactoribus affectu et corde.
Et de in v̄is patrum parte. ii. de
riturqueum qui vere monachus
est oporet sine intermissione ora
re aut psallere i corde suo. Et de
tibi ait senio: increpans fratres in
refectione loquentes. Tacete fra
tres. Ego scio iratrem vobiscum
edentem cuius os ascendit cō
spectu dei velut ignis.

Capitulum septimum. Qua
liter se debet habere in dormito
rio.

In dormitorio sine in lo
co quietis debet esse reli
giōsus honestus in gestu
tranquillus in incessu: accedens
et recedens sine tumultu. Et de
bet esse deuotus et orans: vt dñm

est supra. Et de Ber. ep̄la de ho
nestate vite et morum. Cum ad
stratum lassus adueneris: te ho
nestissime iacendo compone: nō
supinus: non genua leuando cal
caneos corio tangas. q̄ si forte te
luxurie pompa concusserit: re
cole: dilectum tuū positū super le
cum doloꝝ: et dicas. Deus me
us in partulo pendet: et ego vo
luptati operam dabo. Sicq̄ in
uocato noīe Saluatoris: et inge
mmando nomen saluato cessabit
quassatio. Ruminantē psalmos
somnia te occupet: vt in somno
te somnia dicere psal. Et Lauē
at etiam ne nimis cito ad somnū
accedat: nec nimis prolixē p̄tinn
et: neq̄ euigilans: immundis e
vāis se cogitationibus occupet
nec frequēter iteret: q̄ i somni. p
licitate: et iteratione: magna ē am
missio temporis: vt dictū est. Suf
ficienti enim monacho vna hora dor
mire: prout of in v̄is patrū. c. de
continentia. Cogitetq̄ quot ele
cti alloquunt tunc deum in sacrīs
orationibus: q̄ vdoneū est tem
pus nocturnum et quietū ad deo
loquendum. Tunc enim potest hō
solus soli deo expandere manus
explicare miseras et indigentias
suas: de cōmissis et omissis ve
niam postulando: de beneficijs
regratando et. de quibus et pro
quibus loquendū est Saluatori.
Et de col. v. de abbate Theodo
ro of: q̄ cum venisset ad cū Cas

fianus explorans quid ageret sic
 rudis anagoria: et finita vesper/
 dina solennitate: cum ipse festu cor/
 pus inciperet somno reficere: ait
 abbas. **W** Joanne: **W** In hac ho/
 ra deum alloquunt. et in se ample/
 ctuntur: et reuolunt: et tu fraudaris
 tanto lumine inerti somno sepul/
 tui. **U** Et ait in his septem locis
 que principaliora sunt in pueniis: re/
 ligiofor in diebus religiosus huius
 se gerat: et scitari et stimulari ex/
 consideratione: quod deus desuper
 videt eum: et scrutatur interiora
 et exteriora. **Boe. v. de consolatio**
ne. Magna vobis est: si dissimu/
 lare non vultis indicia est probi/
 tatis necessitas: cum omnia ante oculos
 agitis cuncta cernens. **U** Et
 Scilicet. **epistola. lxxi.** Sic certe fluen/
 dum est tanquam in conspectu dei vi/
 uamus. Sic cogitandum tanquam al/
 quis in pectus intimum transige/
 re possit. Quid enim prodest: al/
 quid ab homine esse secretum: **U** In/
 hil enim deo clausum est. Inter/
 est aie et cogitationibus media
 interuenit. **U** Huda enim et aperta sunt
 omnia oculis eius. **Deb. xlii.** Si/
 cut igitur omni hora et momento
 cedere debet religiosus ab amissi/
 one temporis: sic in omni loco
 sollicitus precavere debet: ab om/
 nissione eorum que debent fieri
 in loco et honeste agere ea ad que
 loca sunt infinita. **U** **U** Hugo in/
 summa. Non solum quid agat: sed
 quo loco agere debet: considera

re necesse est. **U** Alius enim est mo/
 dus se habendi in loco ubi deus
 adoratur: **U** Alius ubi corpus refi/
 citur. **U** Alius in eo quod locutione
 putatur. **U** Alius iustus: **U** Alius so/
 ris: **U** Alius in secreto: **U** Alius in pu/
 blico. **U** Beruo ergo ait. **U** **Aposto**
lus: **U** Olo viros orare in omni lo/
 co. **et.**

U Incipit pars tertia. que dicitur
 Itinerarium.

U Capitulum primus. Quot bo/
 na religio pueniunt ex queta
 mente.

U **O**mnemenduo
 est etiam reli/
 gioso: morie/
 iumento: siue
 moribus: siue
 erate. **U** Est enim
 puer moribus

et puer erate. **U** **Ethi. i.** **U** Et sit quietus
 amator: non ex inertia vel torpo/
 re: sed affectu colloquendi cum
 deo in orationibus: et meditatione
 albus: et ex vera deuotione. **U** **Az**
cu: in eductu quietus est: si vo/
 luerit bene vi: est aie minor dis/
 stractus: quod euagatione per fanta/
 sticas ymaginationes minor de/
 casio: et est aie ad se facilio: recol/
 lectio: ac ipsius ad deum ymbili/
 o: applicatio: ac ipsi supra se sub/
 limior eleuatio et sic eius in se tra/
 quilio: quietatio: et ex hoc sui lu/
 culentior recognitio: et inde meri/
 to a deo a quo omne datum opti/
 mum in eum affluentior donorum

Quod et charissimatus celestium infusio:
ac per hoc: dei et celestium limpi-
dior contemplatio: et ab ipso deo
quem contemplantur delectatio co-
solatio. ¶ Hic enim quasi gradi-
bus spiritalibus in scala contem-
plandis se debet anima sancta a mu-
do et mundialibus abstrahere: et
se ac meditationes suas in se re-
colligere: et se supra se eleuare: et
sic et alijs. Unde Grego. sup. Ege.
li. i. omel. v. ¶ Primus gradus
est: ut anima se in se colligat: ¶ Se-

Recundus: ut qualis est collectio vi-
deat. ¶ Tertius ut supra se surgat
et se contemplationi auctoris subi-
ciat. Ege. xl. Ascendit per gradus.
¶ Ibi Greg. omel. li. lib. i. ij. Gra-
dus sunt incrementa virtutum: Illa
enim sunt virtutis exordia. aliud
perfectio aliud perfectio. Job. xxxi.
¶ Per singulos gradus pronunti-
bo illum. Ibi mor. xxi. Repente
ad summam non peruenit. sed ad
virtutum celsitudinem incrementa
mens ducit. Talis autem qui sic
quietus ascendit: ascensionem in
corde suo disposuit in valle lachry-
marum. ¶ Tunc religiosus se pos-

Sit modis dictis colligere: et ad
deum condescendere: sic amator stu-
diosus et virtuosus quietus. Tre. iij.
Sedebit solitarius et tacebit. Isai.
xviij. Quiescam: et considerabo
in lectulo meo. Job. xxxi. In ni-
dulo meo moriar: et sicut palma
multiplicabo vicia etc. ¶ Per nidum
enim quies signatur: ait Grego.

mor. xix. Sic sancti patres fuerunt
quietis amatores. Unde in vitis
patrum. c. de continentia dicitur: quan-
tius non cito migrabant de loco
suo ad locum: nisi propter iram. s.
Si quis esset contristatus contra
eum: nec posset eum placare. aut si
eum conuigisset a pluribus lauda-
ri: aut si in temptationem fornicationis
incidisset. Sequitur. Si in mo-
nasterio cum alijs pueris: non
mutes locum. Rederit enim ovis
si facia. ut enim si gallina reliquerit
ova sua sola: sine pullo exire sa-
cit. Ita monachus frigidit trans-
seundo de loco ad locum. Et p.
Sicut arbor fructificare non po-
test: si sepius transplantat: sic nec
monachus frequenter migrans
¶ Et ibi de virgine sacra dicitur
que super alucum fluuij quadra-
ginta octo annis habitans: nondum
inclinata est: ut flumen aspiceret
et de hac virtuosus quiete: et quali-
ter sit ea viuendum dictum est in
pra parte prima.

¶ Capitulum secundum. De perfecto
egressio in mundum.

¶ Et de admonendus et
religiosis: ne sit audaces
in affectu: nec pronus
in effectum ad egrediendum ob vi-
cium contraria. quia inde multi-
plius cordis distractio: et maior re-
collectio: maior depressio: et sic et
alijs ut patet consideranti. ut enim
dicit Aug. xij. confes. in principio
¶ Per quos formas tre solet oculi

I

X

per tales ymagines ibit cor. Et per multiplices formas vadunt oculi egressi in mundus: sic ymagines cordis. Et ob innumera pericula: et multiplicitas hostium temptationum: et bonorum studiorum impedimenta. Ver. in meditationibus mundus circūcirxit me: et obsecrauit vndique: et per quos portas. I. quos sensus sagittis suis me vulnerat: et mox intrat per fenestras. Respicit oculos: et mentis sensum auertit. Eludit auris: et cordis intentionem flectit. Adoratio cogitationem impedit: os loquitur et fallit. Lactis quoque ardor libidinis per parua occasione excitatur. Sequitur. Diabolus quem videre non possum tetendit arcum suum: et parauit eis: ut in eo parant sagittas suas ut sagittet me etc. Sicut ergo homo cum timore vadit ad bellum certamina contra hostium tela inter illaqueantia rhena: et voluita submergentia: et inter insecta contagia: et inflammantia incendia ac abrupta et precipitia: sic et cum timore exit religiosus in mundum. Omnibus enim predicens comparatur mundus. Ver. vbi supra. Vndique tela volat vndique pericula: vndique temptationum etc. Est enim mundus voluptatibus illecebrifus: crudelitibus furiosus: erroribus iniquus: ait Augustinus de ci. c. xxvij. Et ita incendit concupiscentiarum accessus cogit quicquid est in eo: est concupi-

scientia carnis. aut oculorum etc. i. Jo. ij. Concupiscentia enim est ignis: qui nunquam dicit sufficit per. xx. xvi. In quodam mundo sunt voluita peccatorum. Et hec. iij. Obsecrauit: homicidium: mendacium: inunda uerunt. etc. Est etiam plenus laqueis temptationum: prout os sum est Beato Hieronimo in vino patrum. c. de humilitate. Eludit enim laqueos inimici tentos vndique. Et cum ingemisceret quereret: quis eos transire posset dictum est sibi: humilitas. Ob considerationem igitur predictorum non debet religiosus esse per nos ad egrediendum in mundum: quod vere in mundo presuram habebit: dicitur discipulo. Jo. xvi. Quis magis hostes imperfecti. At enim videt homo in mundo nisi mala: vel culpe que sunt detestanda: vel pene que sunt deffendenda: vel vanitatem et pomparum irritamenta que sunt fugienda. Et fallaciarum: et deceptionis machinamenta que sunt precauenda. Elia narrat Scit. de tranquillitate animi de duobus philosophis. i. De Diocro: et Herodio: quorum prima quoniam in publicum prodierat: flebat: et ridebat. Huiusmodi que agebantur miserie: illi in pectore videbant: et sic aut flebant aut ridebant. Ideo sancti patres se a mundo elongabant: et in solitudine fugientes: inuit in mundum exabant: prout patet in viis

B

C

patrum. e. de quiesca conuersatio-
ne. Abi dicitur. q. homo fugiens
hoiem: filio est v. e. mature. Qui
autem cum hoibus conuersatur
est sicut vna acerba. Scilicet. episto-
la. vii. Quatuor redeo et ambulo-
hio: q. iter hominis sui. Et
tra est de multis: quorum deside-
rium est: in mundum egredi per
mundum enagare: mundi negotia

D

implicari: et mundo conformari.
Quibus dicitur Jo. vii. Nos de mū-
do estis: ego autem de mūdo nō
sum. s. q. tunc ad affectum: q. tales
habitāt in mūdo. Amādo enī ha-
bitamus. Corde qui diligunt mū-
dum: habitant in mūdo: ait Au-
gu. super Jo. omel. iij. Sunt ergo
multum dissimiles sanctis patri-
bus: quibus mundus erat in te-
ditio: solitudo in desiderio. Vter.
epistola. lxxv. Eliderit quid alij
sentiat. Eiusque suo sensu ou-
citur. Et sibi opidum carcer est:
solitudo padisus. qd. desideram⁹

E

verbiū frequētū: q. d. singularitate
cēsemur: et Porseo: et paceset
populo in heremo erudit. Pa-
stor optum: hoium pastor efficit
et. Nec aliquis sibi blandiat al-
legano: q. interueniūt cause et ra-
tiones egressuum: quia sic nūq.
qesceat. Sene. epi. lxxv. Nunq.
nos succedunt occupationes: s.
serimus caecitāq. ex vna plures
erunt oia autē negligēda sunt
vt plūe assideamus: cui nullum
spūo sanū magnū: et si a pueri
na vsq. in longissimos humant

en terminos vīta. pducimr. Se-
quimr. Resistendū est occupatio-
nibus: nec explende: sed submo-
uende sunt. Vter. ad eustochi.
Nunq. cā deest procedendi: si
semper quando necesse est proce-
datur.

Capitulu tertiu. Quibus mo-
dis pōt religiosus egredi.

Ed. Bulo nō debet esse
pnus religiosus ad egre-
diendum: nec appetere

ex desiderio: pōt tñ egredi ex le-
gitima cā et meritorie coram deo
maxime ex quatuor. edis. s. Et
cum supioris obedientia mitti.

Et cum iusta necessitate co-
gitur. s. v. g. ubi negotia sui v.
ordino. Et ex pia vilitate in

expediēdo pijs negotijs spiritua-
lium amicorum: q. bus obligatur

lege amicitie et charitatis. Et
cuz zelo salutis aīaz attrahitur. s.

cum exit ad officia sacre predica-
tionis: vel exhibēdo p. s. l. a. salu-

ris eruditionis. Idia. n. modis
egredi pōt ad vel honorem et ho-

minum vilitatē: et meriti sui au-
gmentū: dum nō sincere et pu-

re creat: et opa ad que erit fidei
exequat: et victos limitio notabi-

liter nō exeat. Nam sunt q. s. vi-
deant egredi vicia modis appa-

renter et coram hominibus: egre-
diunt tñ modis contrario reali-

ter coram deo. Et ex pura enim
obediētia missus erit: qñ illa tota

liter emanat de cōscientia et vōlū-
tate superioris: et cum enūtiat

ipsius voluntati oīno conformat. Nam obediētia est ei^a cui est voluntaria subiectio: et nō eius qui nō est: ita: Dama. libro. iij. c. viij. Sed sunt q^u et tali obediētia nō exēnt: sed vel p^{er} importunam p^{ro}curacionem: vel fraudulentaz fictionem: vel seductoriam deceptionem: fingendo. s. cōa falsas: et decipiēdo superiorem. vel p^{ro} blanditiarum adulationem: et p^{ro} superioribus: siue p^{ro} munusculorum et obsequiorum oblatione: siue p^{ro} alior^{um} intercessionem: et sic nō exēnt p^{ro} veram obediētiā: sed p^{ro} obediētie simulationem mouēte ad humilitatis vanitate sepe seu voluptate. Et in tractatu de. xij. abusionibus dicit: q^{uod} scōa abusio est discipulus inobediēs. Sequitur. Locus placet: nō q^{uod} abundat fratribus: sed piscibus: placet q^{uod} famulus abundat et fabulis. Et p^{ro} tribus modis hec obediētia queri solet. Fluxus parentū filio fratrum: simulatione iugento. Sequitur. Nec obediētia quādo q^{uod} cōcedit parētum exachōe: vel fratrum seductoria deprecatione vel boni opio simulatione fictione. Nomen habet obediētie: sed re caret. Sunt et alij et si nō p^{ro}curant obediētiā vocali expressione: aut supplicatione p^{ro} se vel p^{ro} alios p^{ro}curant in implicito: p^{ro}pter q^{uod}ritate et vite sustentatione. Faciunt enim se vel potius fingunt medicos in morbis sanan-

das: vel vnguentarios in doloribus alientis: dū discretos iⁿ philis vādis et magnatū familiarco iⁿ ne gonis p^{ro}curandis et peritaciōis vel ostētiōis singulari et opimone vite sanctos in operibus exterioribus: p^{ro}pter que a secularib^{us} postulantur. Nam ad spiritualia aiaz medicamēta inuēti exēnt: sed ad predicta ad que oportet eos mittere ne p^{ro}ntes scandalizetur libenter vadunt. Et hi q^{uod} sic placere volunt mūdo et mondano et ab eis vocari dissimiles sūt apostolorū: qui aut gal. vltimo. Et hi mundus crucifixus ē. et. vbi Greg. mor. v. Quia paulus nec mundi gloriā q^{uod}rebat: nec a mūdi gloriā q^{uod}rebat: et se mūdo: et sibi mūdum crucifixum ē gloriabatur. Idem mor. xvij. in fi. Predicator dicit: ostēderet: q^{uod} p^{ro} abiectione qua se humiliādo deiecerat: tūc iam factus ē: ut nec ipse mūdum: nec mundus eum concupisceret: aut mibi mūdus et. Unde et studium sanctorum fuit abscondere se: ne a mūdo agnoscerent. Unde iⁿ vno patrum. c. i. et. viij. an. tenet. Ne vel ubi nomen facere d^{icitur} aliqua re dicendo: nō manduco hoc vel illud. q^{uod} hoc tibi faceret nomen vanum: et postea imponit nomen panis hominum: q^{uod} ubi hoc audierint tibi te querent. et tibi. Nā q^{uod} maneat in loco noiato: neq^{ue} sed eas cum poit magnū nomē

L

N

N

hſſe. Expectet igitur religioſus cū
Moſe donec dicat ſibi deus op
beneplacitum ſuum: uenit mūtā
te. cro. iij. Et cum hiere. ad oīa q
mutant te: idio: cūm E. te. mūtā
te ad illos: cūm diſcipulis xpi.

O Ecce ego mitto vos ſicut agnos
inter lupos. L. uc. iij. **M**elior. n.
ē obediētia q̄ uictoria. Reg. xv.
Talis enim ē uerus imitator ſal
uatoris: qui deſcendit d̄ celo: nō
ut faceret uolūtatem ſuam: ſ; pa
tris. Jo. vi. Et ſic obediēs trium
phabit de hoſte: ga uir obediēs
loquet uictoria. prouer. xxi. Et
hoc intelligendum de obediētia

P in proſperis: licetis q̄a ut dicit
Greg. mor. vii. Debet obediētia
in aduerſis de ſuo aliqd hſſe: ſed
in proſperis nihil oīno. Jo pau
ſa. Eſt. x. Ego nō ſolum alliga
ri: ſed cū mori paratus ſum p̄ no
mine reſu. Iſa. vi. Ecce ego mit
te me. ſad populum dñre cerui
clo: cū rebellem a cuius rege erat
etiam occidendus. Ex pura igitur
obediētia debz egredi religioſus
ne obediēcie merito ſe deſtinet
ut uolūtatem ſuam uolūtati ſu
perioris cōformet: cū merita cu
mulet. De tribus autē modis cre
andi. Sex obediētia: uel inobe
diētia uel ex inia: Inſel. de ſimi
litudinibus. c. iij. bene. **E**tem
religioſus uirgēibus neceſſariis
negociis ordis reſt̄ in pōt me
ritore egredi. Sed ſub pretextu
neceſſariorū negotiorū creāt mul
ti ad negocia impediētia. pſecus

Q

ſat cū ordinis potēſq̄ expeditus
Sic q̄ creāt ad fundamēta terra
ri ſodiēda ad ſaxa euellēda: li
gna ſcindēda ut inde poſtruat q̄ſi
tēpla iudaica: palatia habiliſica c
antra genulia: in pauper diſpen
dum: q̄ uiuunt ex elemoſinis ſi
delum: in hoīum ſcandalum: i
religioſo detrimentum: cū ad in
greſſum religioſis multorum im
pedimentum. Ver. ad abbatem
Clunacenſ. Obſtato oratoriorū
immēſas alitudines: imoderas
tas ſanctudines: ſup̄tactu n̄ longi
tudines ſumptuoſas depolitoſas
curioſas depictones: que uim
orantium detorquent aſpectum
impediunt affectum: cū antiquā
quodāmodo iudeorū pretendū
rimz. Sequit. Quid putas i his
oībus querit preſentium compen
ſatio: aut intuentium admiratio?
Et uanitas uanitati: ſed nō tam
uanoz q̄ inſanoz. ſulget eccle
ſia in partibus: eget in pauperi
bus. Lapidem auro induit: filios
nudos d̄ſci. De ſumptibus ege
noruz ſeruit oculis d̄ſitum. In
ueniunt curioſi quo delectentur
nō inueniūt regem quo ſuſtinentur.
tc. Unde cū tales ut ſepe ſunt
hoīum ſeductores: q̄ eos iducūt
ad lapides mortuos colligēdos
lapidib⁹ uiniſſime cū frigore mo
riētib⁹: ſic ſūt paup̄z ſpoliatores
cū falſi p̄dicatores aſſerētes elyſaf
cē cū talib⁹ expēdēdas: cū multo
melius eēt paſcere pauperes pp
xpm. Hiero. epiſto. lxxvii. **A**u

edificent ecclesias: vestiant parietes: columnarum molea aduehant earumque decurrit capita precioso ornatu et gemis decorata distinguant altaria. Sed ubi aliud sit propositum. scilicet vestire in pauperibus: pascere in elemosinis: vestire in languentibus: suscipere in eis qui tecto indigent: maxime domesticis fidelibus. Sic ergo proponendum est pascere pauperes ecclesiarum edificationibus: quibus magis palatioque supposita erectio nititur. ¶ Hic tamen diebus multum ad egrediendum pro talibus sunt feruentes ad laborandum infatigabiles ad persequendum perseverantes: et per huiusmodi cum secularibus iugiter puerfantes blandum vnum si aduantes corpora laboribus assigentes spiritum deuotionis contra sceperum apostolicum extinguentes. Quod multo timide dicitur est facere instinctu satanico potius quam timore. In .iii. col. col. viii. dicitur: quod in talibus delectantur: et cellas exquirit ornatas: et captoresque versus considerat perstruere: non potest fieri sine instinctu demonum. ¶ Quod patet quoque quod in construendo reparandoque superflua quotidianis distractionibus delectabatur. Quem videmus cum gradi maleo saxum conterentem: et ethiopem asstantem: vnaque cum eo secus mali iunctio manibus alludentem: et cum ad operio instatam ignis facibus

instigatem vinum substituit vel donationis impressionem vel illusoria fraude admittit. Quod vellet ille instigatione demonis animam: iterum resumere maleum urgebat: et ipso instigatus inerta mentis laborem non sentiebat. Et ille vinum demonis ludificatione pro motu venit ad eum salutans et ait. Quod est opus quod agis? respondit. Laboramus contra saxum istud quod vix coterere possumus. Et ille. Bene dixisti possumus. Non enim solus eras cum illis cederetis sed alitercum erat quem non videbas: quod ubi non tam adiutor quam violentus impulsor astabat. ¶ Consimiliter timendum est multumque instigare et impellere a Satana qui terram circum et perambulat: tales instigant ad terram circueundam: ad saxa scindenda ligna colligenda edificia erigenda paragans et talia contemnentibus. Sene. epistola .lxxxvij. Felix illud seculum non huius architectorum: ante retores. Ista nata sunt iam nascente luxuria. Sequitur. Sub his tecum est vivere secure. Sub marmore et auro fuluo habitat. Nam hec hominum sagacitas non sapientia inuenit et epistola .cxvij. Similes sumus pueris: quibus omne lubricum in pretio est: quia inter nos et illos nihil aliud iter est aut Aristoteles: quod non circa fabulas et statuas insanimus: illos in litore calculos leuare delectat.

Con simile exemplum ponit
Crisostomus. sup. Math. omel. xliij
in fi. Quid a pueris cista uno lu-
dentibus et domos fabricantibus
non qui domos precarias fabrica-
mus: nisi quod nos cum pena hoc agi-
mus illi cum gaudio. Sequitur
Abundus uiri facti sumus. Sed
cum effecti uiri erimus sciemus
quod hec sunt ludibria: et ea deride-
bimus. Simus ergo uiri. Alios
quoque a terra trahimur in lignis et
lapidibus magna sapientes. Alios
quoque ludimus. Unde legitur de
beato Ber. quod uidens iugurtola
pastorum cula recta similia casu-
lis pastinis cisterciensibus flectit
tunc habitare in palatiis stellano.
Et in uitiis patrum dicit: quod cum
Antonino uenisset ad paulum
heremitam in tugurio sub terra
neo habitantem quesiuit ab eo pau-
las tres questiones. scilicet. An adhuc
cessasset idolatria obstinatio iu-
deorum: an christiana religio:
ritum gentium in sumptuosis edi-
ficiis imitaretur. Qualiter autem
sancti patres in huiusmodi contem-
pserunt: in iugurio et cellulo ha-
bitauerunt sicut Illarino. Am-
monius et alij patet in uitis eorum.
Toto enim affectu studebant ad
uirtutum in se edificata constru-
enda et ad tabernacula in eter-
nitate mansura edificanda scien-
tes: quod nullum tugurium angustis
uirtutibus aut Seneca ad helviam
Mossi Romuli casam. Sic po-

llus illud humile iugurium. Sed
nempe uirtutes recipit: et oibis
templis formosius est: cum ibi in-
sticia fuerint continentia cum pru-
dentia: cum pietas oium officio-
rum: cum recte dispensatori ra-
tio cum diuinorum humanorumque
scientia. Nullus locus angustus
quod hanc magnam uirtutum turbam
capit: nullam exilius graue. Pre-
cum hoc comitari liber. Quod Anti-
nam hec cogitarent religiosi: qui
cui fecerant se per lignis et glebis cu-
m mulandis: et non spiritualibus con-
struendis. Non enim habemus
hic manentem ciuitatem: sed sum-
mam inquirimus hebreorum. xij.

Con similitudine pia uirtute sti-
mulante pro negotiis ualibus ami-
corum spiritualium uel parentum
egredi potest. Sed multi sub umbra
huiusmodi exeant et discurrunt
mendicantes solatia et comoda
propria: sic ingerunt se ad huma-
na consortia: colloquuntur conuiuiis
secularia. Ex quibus sequitur in elo-
udio: et orationis omis-
sio deuotionis extinctio: seculari-
bus comitiis inuicem occupa-
to. pro. Comixti sunt inter gen-
tes et uiderunt opera eorum. Quorum
tria erant in sanctis patribus:
quod talia fugiebant et sibi vacabant: ut
dictum est supra. Unde. v. col. de
de quodam fratre. Cum uis post
quindecim annos paritum eius
epilepsie deferretur: accipiens eas ait
Quantarum cogitationum inhi-
erit parum

erit hanc lectio: q. v. ad inane gau-
diū: vel ad tristitiam me impellet?
Quot dieb⁹ scribenū recorda-
tiones intentiones cordis a con-
templatione reuocabūt? Quāto
labore status tranquillitas repa-
ratur: et cum eis habitare antīq⁹
ceperit eos corporaliter deseruiss⁹
se non proderit: si eos corde cepe-
rit intueri. Et sic loquēs: nullius
epistolam dissoluit: s. nec fascicu-
lū literarū. nec noīa nec vult⁹ scri-
benū recordat⁹: a specie uenio-
ne cessauit: strictūq⁹ fasciculum
igni tradidit: oburēdū dicens. Ter-
rene cogitationes pariter perema-
mini: nec me vltēr⁹ ad ea que su-
gi reuocare tēptetis. ¶ Contra
est de malis: q. nō cessant discur-
rere ad parētes et amicos: scribe-
re et rescribere: et cū eis aio habi-
tare: sic a diuina contemplatione
distrahūt. Contra qd Deut. xxij.
Qui dixerit patri et matri nescio
vos: et fratrib⁹ ignoro illos: et ne-
scierūt filios suos: hi custodiunt
consiliū dei. Et si fratres noluerūt
videre matrē: eos in monasterio
vssitant. Aut dicit in vultu patrū
e. de passētia. Abiscō debant enī
se dicentes: non hēre patrem et
matrē in terris sed in celo. Et c.
de exhortatione monachorū legit⁹
q. cū diceret fratri: pater tu⁹ mor-
tuus est. rīdūt. Blasphemus frater
pater enī me⁹ in mortuo ē. ¶ Si
mulier religiosus: meritorie egre-
di pōt: zelo saluus aīarū attrah⁹

f. ad v. bō vel seminādū. Matth.
xliij. Exij. q. seminat. et. Jo. xvi.
Posui vos vt eatis et c. Sic autē
excursū debet esse tota intentio
ad deo lucrādas aīas. et. cor. vlt.
Non quero vestra: sed vos. Et
Phil. iij. Non quero datus: sed
fructū. ¶ Sed multi q. exeat sub
p̄tecta predicationis pōt⁹ anhe-
lant ad testamēta p̄denda: cada-
uera sepeliēda: et magnatū nego-
tia exerceēda. Que licet sint licita:
pū recto modo tractent. his tū nī-
mus intendere: et ad ea anhelare
periculōsū est predicatori veritatē
cui⁹ est veritatē dicere omni ho-
mini: et oīam vīta indifferenter
arguere. Unde Hugo d. xij. ab-
usioibus. Quīma abusus est mo-
nachus curialis. Sequit. Qui se-
culariū p̄sona diligunt. q. se p̄m
capū p̄lijs ingerunt: secreto: um-
brorū consij: et secretarij: curiales
vici p̄nt. Et post. Sexta abusus ē
monach⁹ cauidic⁹. Aut. s. in cō-
uulso p̄ncipis videt vacā vidue
et porci pauperis: et in ei⁹ carcerē
pauper moritur. Et tū de substan-
tia pauperis comedens mona-
chus: p̄ncipi blandit. Et sic lau-
datur peccato: in desiderijs ani-
me sue et c. ¶ Predicator igitur
a talibus caueat exemplo Dioge-
nis: qui omnia continens vultu-
bus et paucis cōtēn⁹ erat: vt pos-
set omnibus libere dicere verita-
tem. De quo Valerius libro. iij.
c. iij. dicit. q. cum libe olera lauā-

N Aristippus diceretur Dionysio
adulari velles: ista non edere.
Imo ait ille: si tu ista edere vel-
les: Dionysio non adulares. Sic
et predicator: volens veritate pre-
dicare: non debet desiderare ho-
noris magnatum: aut conu-
ctare negotia: ne ora eorum ob-
tentur: sed contemptis omnibus
possit dicere veritatem. Sen. de
benef. c. xi. **D**onstrabo tibi. eu-
lus rei inopia laborent magna sa-
tigia: et quid possidentibus omnia
desit. scilicet qui dicat eis verum.
vnde vna contentio est: quia bla-
dissime salutar: ait ibidem. Ne. s.
sint canes muti non valentes la-
trare. **I**sa. lv. Per canes enim p-
dicatores signantur: qui vigilat
et clamant: ait Grego. moral. xx.
Canes enim: cum ora eorum im-
plentur pane a latronibus: latri-
ce non valent. Nec debet predi-
cator transire pauperes: quin eis
predicet: licet conuiuia desint: se-
sta deficient: hospiciola fiteant:
M exemplo saluatoris **L**uc. iij. Ad
euangelizandum pauperibus mi-
sit me: et exemplo beati **L**uiberii
qui ~~non~~ exibat ad predicandum
predicabat maxime in villulionis
in arduis aspersisq; montibus erat
honoralius ad videndum: et pau-
peritate pariter ac rusticitate do-
ctorum prohibebant accessum: p-
ut dicitur in vita eius. Qui igitur
contemptis honoribus et fami-
liaribus potestum: et festis ac

conuiujs: pauperibus predicant
signum est euidens: quod lucrum
animarum querunt. Qui hoc eco-
uerso: caueant sibi:

Capitulum quantum. Quasi dicitur esse
paratus qui egreditur.

Ista causis quibus reli-
giosis licite egredi possunt:
et quibus etiam aliquan-
do exit periculose: ad monendum
est: quod creat virtutibus ornat: et
munitus: quod intra hostes vadit:
et dicunt est supra. Qui enim vir-
tutibus pollet: armatus est: **A**it
Bier. epistola. xliij. et lxxvij. Or-
namenta aurum sunt verba dei
Et post. Nec ornamenta: et mu-
nimenta sunt. et epistola. xxvij. lo-
quens de quantum virtutibus car-
dinalibus. Et omni parte beco-
rans: cigeris: protegeris: et orna-
mento sunt et munimenta: gēme
vertunt in scuta. Ro. xlij. Indue
mini arma lucis. ij. cor. vi. Per
arma iustitie. et. Et. x. Arma mili-
tie nostre non sunt carnalia sed spi-
ritualia. Eph. vi. Induite
maturis dei: Sic ergo miles xpi
armatus et insignitus vexillo re-
gis eterni. s. noie **I**esu xpi: quod non
solum est vexillum. sed murus in
expugnabilis: securus exeat. pro-
uer. xviij. Turris fortissima nomen
dñi. Unde in vita beati **A**ntonij
legitur: quod signum crucis et fidei
ad deum murus est inexpugna-
bilis. Ideo dicebat fratribus. Si
gnate vos: et securi crucis **B**iero.

N

O

P

Q

epistola. lxxxiij. Ad omnes actū
e desiderius man^o impingat cru-
cem. egredientes armet oratio.
Istud triumphale signum timet
demonioes et fugiunt. Origenes su-
per. Exo. vii. c. Quid timet demo-
neo? Sine dubio crucē xpī i qua
triumphan sunt. Sequitur. Ti-
mor et tremor cadit super eos: cū
signum crucis in nobis viderint
fideliter fixum: et magnitudines
eius quam dominus expandit i
cruce. Unde de sancta Justina te-
gitur: qd demon videns sup eaz
signum crucis accedere non au-
debat ad eam. In huius nomi-
nis invocationes exit David ad
Soliam: et deiecit eum. i. Reg.
vltimo.

¶ Capitulum quintum. A qui-
bus cauere debet religiosus egre-
diens.

Egrediens vō caueat: ne
singularitate habū^o no-
tabiliter sit distinct^o Este-
ro. epistola. lxxxiij. Vestis nec sa-
nis munda nec sordida: et nulla vi-
ueritate notabilis. ne ad te obui-
ana turba cōsistat: nec digito de-
monstreris. Et ibi. Nec affecta-
te sordes: nec exsiste delinē xpīa
no conueniunt. Et enim ait po-
licatus lib. viij. c. xij. Nec phis
papi obfuar: vt quisqz in omni
bus fugiat notam indicens recu-
rudinem actioni ne sit reprehē-
sibilis: habitu modestum: ne sit
notabilis. Neqz id intelligendū

est: qn pauperes religiosi possint
vilibus indui et repetere: sed ne
requiratur: aut intendatur no-
tabilis singularitas: vt homines
vane loquantur: vel vti qui ē
habui singularis laudetur et ol-
gsto demonstratur. Hieronym^o
epistola. lxxij. Vestium sordes cō-
didē mentis indiciā sunt. s. quan-
do sit amore paupertatis. Ad pa-
rum valet habitus vilis et contē-
pitibilis: et venter carnalis et deli-
catia. ait Hieronimus epistola.
lxxxiij. Vestis pellea: et cingulum
sacrum: et sordidis manib^o pedi-
busqz venter solus: quia videri
non potest esnat cibo etc.

¶ Capitulum sextum. Qualis
debet esse religiosus limerans in
homine exteriori.

Item sic egrediens et i-
nerans debet esse mem-
bris compositus: ne ba-
beat collum extensum: et oculos
vagos: nec aureo nimio patula
nec manus volantes: aut pedes
saltantes. Sed debet esse incessa-
honestus nō nimis festinus aut
preceps in cundo: et religiose co-
opertus: ait Hugo in summa di-
sciplinā. Diligenter observandū
est: vt mēbra singula sanz teneat
offici: vt neqz manu loquat nec
os audiat: nec ocul^o: lingue offici
assumat. Et post. Illi nāgant
brachis incedentes in duplici q-
dam monstrō vno tempore pe-
dibus deorsum in terra ambulā-

T

V

X

teor: & lacertis sursum volant in aera. Debet enim religiosus esse ut similis viro apostolice: qui gradit ore peruerso: anit oclis: terit pede: digito loquitur. puerbijs. vi. Unde & talem incompositionem in exteriori homine sancti abhominabantur. Ambrosius primo de offi. Bemistis quendam amicum: sedulus videretur se commendare officijs. Vnde tamen in christum non receptus: quē gestus eius plurimum reddebant notabilem. Et ibidem. De munis cum inculto alius reperissem iubere me: me vñq; me flet: qz velut quodam insolentis icesus verberare oculos nros feriebat. Ex Polierato lib. viij. Fertur beatus Hiero. tres a mēsa clericos exclusisse: quia in cōpositos vidit. turpe dicēdū honesto & graui viro in eius consorcio aliquem incompositum reperiri. Minus: quia exterior hominis incompositio sepe ois ab indisciplinata dissolutē interiori. ait Hugo vbi. s. Luz meo interius a custodia soluitur: in cōbra foris ad omnem actum inordinatē commouentur: velut corpus paralitica: quod motum quidem habet: sed membrorum officia in actionibus suis seruare n̄ valet.

¶ Capitulum septimū. Qualis esse debet itinerans in homine interiori.

Sicut fligiosus itinerans e debet esse in exteriori homine honestus. sic in interiori deuotus maxime in diuini laudibus & bonis vicēdis ois nra laborando: vt eas dicat assuetualiter cum mēto deuotione intelligibiliter: cum cordis attentione integraliter: cum plena expressione: honorifice: in gestus corporis compositione: vt si pōt quiescat corpore quādo dicitur: exemplo beati Francisci. vt dictum est. s. Et si hoc bono mō seruare non potest: modo tamen minor: & maior incedat: ne dicēdo impediatur a modis predictis. Tunc enim occurrunt plura impedimenta scilicet labor uinoris: fangatio corporis: obuiantū multitud: sensuum euagatio: cordis distractio: & huiusmodi. Ideo nisi itinerans omni nra se colligat & diuini laudibus intendat: dicēdo deficiet. Si enī in quiete vix possunt bene dici: multo minus in itinere. At Hugo. de. xij. abusionibus: qz sunt mente vagi oculo antonia: habitus dissoluti. Sequitur. Aliud cantant: aliud cogitant. In choro corpore: i foris sunt mente. Hanc intus sunt nunc foras exeunt. Nec tantum intus dissoluti: sed etiam cum foris extant curiosi. Et quidē pial modie verba nō attendunt. Ab his ergo defectibus summe cauendum est in bonis dicēdis.

V

Z

A

B

Capitulum octauum. **Q**uod itine-
rans debet esse orans et studens.

Ompletis autem laudi-
bus diuinis statim: ni-
hilominus religiosus ite-

nerans: et caueat ab amissione
temporis ceteris temporibus de-
bet esse: et affectu in deum eleua-

tus: de eo meditando et orando.
Deus. vi. Erūt verba hec i corde
tuo. Sequitur. Meditaberis ea

sedens in domo tua: et ambulans
in itinere. prouer. iij. In omnib⁹
uisa tua cogita illum: vel intelle-
ctu studiosus: sacrum librum de-

serendo et legendo exemplo san-
ctorum. Unde primo dicitur. dicit
de sancto felice: q^d supra se codi-
ces sacros in pellicula saculis por-

tabat. Et ubiqueq^{ue} perueniret:
scripturarum aperiebat fontem:
et prata mentium irrigabat. et ex-
emplo philosophorum. ait Aug. geli⁹

libro actiarum nocturni: et reci-
tat Aug. ix. de ciuita. c. x. de phi-
losopho storco: qui ad questionē

determinandam de qua erat me-
tus protulit librum de sariuncu-
la sua. Et Eunucho⁹ legebat

Isayas in carro aeq. viij. De quo
Isaero. epistola. xxv. scilicet i. p
logo biblic. q^d nemo illo fuit stu-

diosior. Et sancti igitur et phi-
losophi itinerantes: libros secum
portabant. Et debet etiam psal-

mos et hymnos ore cātare et ru-
minare ad allectationē laboris
exemplo sanctorum in viuis pa-

rum. c. de patientia. Hic abbas.

Deum spiritualis sunt i ore tuo
et meditatio sancta subleuet pon-
dus temptationum superuenien-
tium. huiusmodi exemplum ma-

nifestum est. Elrator et sarcinator
onere pregrauatus: fado et respī-
rando: onere vite paulatim labo-

rem misuit. Et sic itinerantes cā-
tent in viuis domini: quoniam ma-
gna ē gloria domini. Specialiter

dicant septem psalmos cum leta-
tia: in quibus beatus Aug. ma-
gnam habebat deuotionē: put-

dit in vita eius. Qui itelligens
dissolutionem sui corporis immi-
nere: septem psalmos penultima

les scribi fecit: et post ex opposito
in pariete. Quos iugiter legebat
lachrymas fundens. In lerania

etiam sit oratio comunis p omni
statu ecclesie. Consumitur de-
cat officium mortuorum ad ere-

ptionem animarum de purgato-
rio: quia hoc placitum est deo. ij.
Abachabeo. xij. Sancta et salu-

bris est cogitatio pro defunctis:
orare et. Hoc est etiam virtuosus
et demonibus molestus. Unde

legitur de Medolone Cluniac.
abbate: q^d de ipso et eius conuētū
demonio cōquerentes reclusus

quidam audiuit: pro eo q^d sorus
orationibus et elemosinis anime
a manibus eorum eripiebantur:

et sui iuris vernaculos perdebat.
Et debet religiosus itinerans
de celestibus cum socio cōferre

exemplo discipulorum Luc. vii.
Qui sunt hi serui dñi. etc. Et
tra multu faciunt: qui nec affectu
orant: nec cogitant: vel aspectu
student: nec affari plinodigant
nec sabulau vultiter conferunt.
vt autem predicta perfecte adim
pleant: caueant ab insectis ap
prehensionibus sensualibus co
guantes: eo q mors intrat per
fenestras. Hier. ix. Et Speciali
ter ne per visum intret quod infi
ciat. Unde in viuo patrum. c. de
continentia dicitur: q cum anel
le dei transirent per viam: vidēs
eas monach⁹: a via diuerſat. Qui
vna eaz dixit. Si perfectus esſes
monach⁹: nō ita respexiſſes nos
vt agnosceres nos et feminas.
Sic enim visum cauendo: facili⁹
caueri potest ab manibus cogita
tionibus. fantastico ymaginatio
nibus: et sedis affectu⁹. Per
quales enī formas ire solet ocu
li: per tales cogitationes ibit cor:
ut Augu. vij. p̄ſeſſio. Ideo Job
xxi. Depigi seduo cum oculis
meis. etc. Vbi mor. xxi in principio
bene qualiter oculi sunt cohiben
di et interiores cogitationes.

Capitulum nonū. Vbi religio
sua debet habentiu hospitari.

Consequenter cum post
et itinerationes venit ad
hospitium: debet religio
sua hospitium querere: vbi quie
tius possit deo et sibi vacare: ho
nestius conuersari: et alijs fructuo

sus pdesse. Nec attrahatur car
nali voluptate: mundana vanita
te: seculari familiaritate. Luc. x.
Nolite trāſire de domo i domū:
querendo felicitē aliquam volu
ptatem. Ambro. super Luc. Ille
num est a predicatorē regni dei
curſitare per domos: carnalia. s.
secundo. Contra faciunt multi
dimittendo loca magis religiosa
et querendo carnalia.

Capitulum decimū. Que ca
uenda sunt religioso hospitii.

Tri ho religiosi comuni
p niter admonendi sunt:
ne sint auidi: vel seinge

rant ad querenda vulgaria et se
cularia conuulsa: vt sit in eis in
uolata sobrietas: et ne se ingerant
impotune ad muliebria conſor
tia: vt in eis maneat illibata ca
ſtitas. et ne frequentent magna
tum curias: vt in eis reluceat ve
ra et alta humilitas. In cōmuni
enī vulgaribus multa pcorrūt
vitia: ait Gregorius. super euan.
omel. iij. loquens de diuite Epi
ſtone felicitē edoctas: loquacitas
et ludi vānas. Unde vir possunt
sine culpa celebrari. Et orationi
pauo super illud Job. i. Cumq
transissent in orbem dies iunius.
etc. Mouerat enī vir sanct⁹: q
magna purgatione sacrificiorū
diluende sunt epule conuiviali:
quā semp conſtitatur voluptas.
Exodi. xxxij. Sedit populus mā
ducare et bibere. etc. Ambro. iij.

K

L

M

be offi. Conuiuia extraneorū occupationes habent: subrepiūt salutē: et propter voluptates potula. Sen. epistola. lxxij. Sermo- nes solent esse in conuiuio. Crisostomus super Mathe. omel. xlvij. In conuiuio sunt sepe mi- ni et hystriones qui animas occi- dunt. Ex quo enim in cōuiuio huiusmodi sunt: varia voluptas multimoda vanitas: diuersimo- da loquacitas: nullius boni audi- bilitas: salutario documentū con- temptibilis: prout ait Aug. epi- stola. xxxviij. et Themistocle phi- losopho: q̄ cū esset in conuiuio et habitus esset indocitor: cū ner- uo canere recusaret: sibiq̄ dictū esset: cum se nescire illa dixisset: quid igitur nosti? Respondirem publican: ex parua facere ma- gnā. Secundum enim scire ē gloriosum et uile: et tamen in cō- uiuijs paruum eligitur. Ideo pe- riculo et contemptui se exponit q̄ se ingerit ad conuiuia secularia. Hiero. epistola. xxxiij. Conuiuia secularia: vitanda sunt: maxime que honoribus tument. Sequit. facile contemnitur clericus q̄ se- pe uocatus ad conuiuia non re- cusat. Quid magis qui se ingerit? unde in uita beati Augustini le- gitur: q̄ unus fuit de sancti Am- brosiū instituto: ne quis in sui pe- na etiam petuio iret ad cōuiuia: ne scilicet per frequentiam insti- tutus temperantē amitteretur

modus. Et non solus religio- sus debet cauere pericula conui- uio: unus: sed multo plus pericula muliebriū consortiorū. s. Et ob ardoris concupiscibilis: in carne mortali uigens inextinguibilita- tem. Et ob nature muliebriū in- sectuam saltemationes. Et ob hostio homines per mulieris de- pectus sagacitates. Et ardor. n. concupiscibilis est ignis: et ipsa mu- lier ignem accendens: et diabolus fugiter fomenta ministrans. Idē talis familiaritas omnino cauē- da. Hieronymus ad Deceanum epistola. xliij. Semina: cū cūctis nullo pacto cōtūcia permittat conuersatio. Panis diaboli: via iniquitatis: scorpionis percussio: nocuum gen⁹ femina: cū proxi- ma. Stipula incendit ignes: flā- miger ignis percussit femina con- scientiam pariter habuant: ex- uritq̄ fundamentū. Ego iudico si cū uirō semine habuerit: non deesse viscarum diaboli. Ex his aucupatū ab imo peccatū. Ser- reas mentes domat libido. Si enim alligauerit quis ignem in sinu suo: uerimenta eius nō cō- burent: p̄ner. vi. Sequitur. Nō h̄t crede. Nō potest toto corde cū deo habitare: qui seminarum accessibus copulatur: ac. eccle. ix. Nō respicias mulierem multuo- lam: ne incidās in laqueos illius et post. Colloquitū illius q̄ si ignis exardescit: ex quo igitur et eccle

sus stimulatimoz: et malari cogi-
 tationuz generatu: aspectus in-
 fecutus: affectus et afflatio ista-
 matius: vitanda est etia fami-
 liaritas. Et enim est de homine
 boia illud: qd interinunt ho-
 minem videndo: et dicunt esse
 minare voce et lingua: et fascina-
 tio oculorum eorum est exualis
 prout dicit Polint^o libro. v. c. xliij.
 et Algazel. v. philosophie. c. vi.
 et in mulieris aspectus multus d'
 extitit. ecc. x. Lucie facie tua
 a muliere compta. Sequit ppter
 speciem mulieris multi perierunt:
 et ex hoc concupiscentia qsi ignis
 erardefect. Et Unde et sancti pa-
 tres ieiunijs et abstinentijs mace-
 runt: et attenuati: frigidib⁹ et nudi-
 tantib⁹ afflicti: et infrigidati: vigilijs
 et orationibus attriti: laboribus
 confracti: senectute quassati: a vi-
 ta carnali alienati: conuersatione
 ceteris: contentiplatione suspensi:
 mulier colloq^a et consoma om-
 nino de fugiebant. Unde in vna
 patris. c. de exortatione monacho-
 rum ait ille sanctus pater. Nō ha-
 beas amicitiam cum muliere. et
 c. de quiete cōuersatione de ab-
 bate Arlento dicitur: qd noluit vi-
 dere mulieres sanctas de Roma
 ad se venientem. cui supplicanti:
 vt pro se oraret: a eis sui memor
 in oratione: respōdit. Rogo deū
 vt auferat mihi memoriam de cor-
 de meo. Et sibi de illo qui dicit of-
 fscipulo: eamus vbi nō est mulier

et ille. Non est talis locus nisi so-
 ludo. Cui abbas. Eamus ergo
 in solitudinem. et alij. dicit de
 presbitero moriente qui noluit vi-
 dere matres: sed ait. Recede mu-
 lier: igniculus adhuc viger: tolle
 paleas. neq³ voluit: qd sibi appro-
 pinquaret. Ideo in vita patrum
 c. iij. dicit. qd filius portans matres
 suam cooperuit manus dicens
 Caro mulieris ignis est. Et Ecce
 tra est de multis religiosis habē-
 tibus etiam contrarias conditio-
 nes sanctis patribus. Sunt enī
 calore iuuenili bulientes: alimen-
 torum superfluare et oetio ardē-
 tes: se nullis abstinentijs aut la-
 boribus affligentes: temperatio-
 nes et astutias diaboli nunq³ ex-
 pellentes: et humilissimi: audaci-
 ter tamen se ingerunt ad confor-
 tia colloquia: et consilia: mulierā
 simul cordendo: se mutuo aspi-
 cendo: sibi vicissim poculo propi-
 nando: quod non fit sine anime
 periculo. Hiero. epistola. lxxxvij.
 Omnis aduersus vitia: diaboli
 virtus in timore est. Omnis i
 vmbatō contra feminas fortitu-
 do. et ponit exēpla. Samson leo-
 ne fortior: saro duntaxat: valde mol-
 lesit amplexibus. David fmi cor-
 dei electus: Bersabee est nudita-
 te deceptus. Salomon per quez
 cecinit ipsa sapientia: qd amator
 mulierum fuit: recessit a deo. Et
 ne quis de sanguinis propinqua-
 tate p̄fidat: Thamar sororis lucis

T

S

V

X

Amor frater exarsit incendio.
 Pudet dicere: quorū quondam vir
 gines ruant. 2c. ¶ Idem episto
 la. xxviii. ¶ Hospitiosa nū aut nū
 ¶ aut raro mulierum pedes te
 rant. Nec sub eodem tecto man
 seris: nec in pterita castitate cō
 fidas: q; nec David sanctorū: nec
 Samione formosior: nec Salomo
 ne sapientior: qui omnes decepti
 sunt a muliere. Et post: Pericu
 la tibi monstrat: cum a vultu tre
 quenter attendis. Aliterum ē igitur
 q; tam audacter iuueniuli re
 ligiosi: cum in oculis tam secu
 laribus q; monialibus confabu
 lantur: et ridenti: cum sancti tantū
 timeant eorum colloquia et aspe
 ctus. Unde beatus Augustinus. euz a
 pluribus feminis visitaretur: no
 lebat sine clericis testibus eis lo
 qui: nisi interesset aliquis secreto
 rum. Nec monasteria seminarū
 sine causa urgente visitare vole
 bat. Unde Hieronimus epistola. cxxviii.
 dicit. q; Romani veniens pro ec
 clesiastica necessitate: verecunde
 seminarū oculos declinabat. Iō
 illa monialia egrotans in mona
 steno: fratri volens eam videre
 mandauit: q; nolebat dare occa
 sione: et propter se venire i me
 dio seminarum. prout legitur in
 vitio patrum. c. lxi. et Hieronimus episto
 la. xli. dicit de illa que noluit vi
 deri a beato Martino: sed p se
 nestram aurore pro me. Ad san
 ctus audiens: gratus egit deo: et

benedixit eam. Mouerant enim
 sancti q; demones multum labo
 rant ad decipiendum religiosos
 per mulieres. Unde in vitio pa
 trum. c. v. dicitur. q; cum esset pu
 er ab infantia in monasterio:
 nec sciret quid essent mulieres:
 demones nocte ostendebat ei ha
 bitum mulierum. Et cum in mō
 do iret euz patre suoz: videns mu
 lieres ait. Ecce qui veniūt ad me
 de nocte. Et pater. Illi sunt mo
 nachii de seculo: et vniuerso ha
 bitu. ¶ heremite. Et in lib. Bar
 laam legit de filio regis: cluso ab
 infantia: cui ostensio mulas pul
 chras et preciosas vitas: mulier
 bus: auro: gemis: etc. Et querens
 nomina mulierum: responsumq;
 esset q; dicerentur demones: ho
 mines seducentes: cū rex quere
 ret. respondit: q; demones: Tyrā
 nica enim res est amor mulierū
 dicitur ibi Hieronimus epistola. lxxx
 iiii. ¶ Dorcebant sacco membra d
 formia. Sequitur. Sepe tamen
 chorus intereram puellarum. Sic
 de tanto serpens: quid de iuuenes
 ¶ Hec igitur pericula et multa alia
 religiosus considerans: nō se im
 gerat ad hospitandum vbi sūt in
 euitabilia consortia mulierum: et
 caueat suspicionem fm regulam
 Hieronimus epistola. xxxviii. Caueo
 omnes suspensiones: et quicquid p
 habilitur fingi potest. ne fingatur
 autem de vna hec ille. ¶ Bies re

Bligiosi non ingerant se ad hospitandum in curia magnatorum nisi constet: illos per eos emendari: vel etiam pauperes adiuvare: quod raro fit. Nam ad tales accedere ob familiaritatis acquisitionem: aut convivorum delicatone. hoc nota ambitionem: vel pompaticam ostentationem: periculosus est. Qui enim sic accedunt: sepe loquantur placentia: nec prosunt pauperibus. Ideo sancti talia fugiebant. Unde in vitis patrum. c. viij. dicitur: quod iudex provincie voluit videre abbatem pastorem: nec acquievit. Iudex autem filius sororis sue ponens in carcere ait. Si se nex veneris liberabo eum. Tunc mater pueri ad fratres accedens cum lacrimis supplicabat: ut adiret iudicem: nec sic acquievit. Iudex ergo ait. Saltem verbo iubeat. et dimittam eum. Cui mandat fenerat. Examina causam: et si morte dignus est: moriatur. Sin autem fac quomodo vis. Sed multi hodie rogant pro talibus finem quod affectus ducit: non pro veritate erigit. Et ibidem dicitur: quod cum iudex veniret ad videndum abbatem. Ammonem et diceretur ei. Iudex venit: ut benedicatur a te: prepara te: ille accipiens panem et caseum: in ingressu ecclesie manducatio sedit. Quod iudex videns et suspicientes cum discesserit. Sancti enim vera sapientia perdis: a mundo et mundanis volebat:

stultum videri: ne appeterent. In curia enim principum raro auditur doctrine veritas: non amatur iustitie equitas: non honoratur virtutis honestas. Sed discipline despiciuntur austeritas. Non ibi auditur iniquus sed sanctus. plus vestis honoratur quam virtutis: magis estimatur verus opulente quam virtutis. Plus ludus vanitatis: quam discipline ordinabilitas. Et narrat Innocentius libro de miseria hominis quod cum quidam prius habitu ceteri publici aulam principis sepe ingrediti temptasset: nec potuisset habundantiam ornatum assumens. mox est permixtus intrare. Et stans coram principe: cepit osculari palatium suum. Quod princeps miratus et querens quid ageret: respondit. Honorantes me honoro. Quod enim virtus non potuit: vestis obtinuit. Et vanitas vanitatum: et omnia vanitas. Plus deservit vestibus quam virtutibus: plus vestimento quam honestati. hoc ille. Et Cassianus. xi. col. Idem est patrum sententia: monachum debere fugere mulieres et eos: quia non sine quieti operi: nec divine theorie inherere. Et merito ergo debet religiosus fugere hospicia hominum propter causas predictas.

Capitulum vndecimum. Quomodo liter esse debet in conversatione cum secularibus.

Agrediens homo religiosus hospicium secularium

D

E

ritas debet esse in omni sensu cau-
tus: et circūspectus: gestus: et mo-
rum gravitate maturus: effectus
et exemplis operum virtuosus: as-
satus et documentis salutaribus fru-
ctuosus. Et ex primo: ab oīo ma-
li occasione caueat. Ex secundo
se disforme in conuersatione mun-
dane. et quasi angelicum conuer-
satione celesti se ostendat. Et ter-
tio: oēs ad bonū attrahat: et bonū
post se odorem relinquat. Ex quār-
to: omnes illuminari doceat. Bre-
go. mor. i. Nec valde laudabile
est: bonum esse cum bono: sed bo-
num esse cum malo. Sicut enim
gratior est culpe: inter bonos
bonum non esse: ita inens est
boni: bonū inter malos est. Job
i. Erat vir ille simplex. in quo ho-
nesta maturitas. Et timens deū
in quo operum virtuositas. Ecce.
vij. Qui timet deum nihil negli-
git: Recedens a malo: in quo cu-
lodit sensus sedulitas. Recus
in quo intelligente et doctrine ve-
ritas. Job. iiii. Et cillantes cōfir-
mauerunt sermones tui. Ecce i.
Planta pedis eorum: quasi plā-
ta pedis vni. Vbi Greg. omel.
i. Planta pedis vituli est mātū-
re incedēs: fortis: et viuisa. Quia
predicator debet habere venera-
tionem in maturitate: fortitudi-
nē in opere: vngule diuisionem
in discretione. Non enim facile
predicatio accipitur: si leuiter mo-
ribus videatur. Et nulla est ma-

nistratio ostensio: si contra aduer-
sa non adsit operis fortitudo. et
virtutem animi fortitudo boni
operis: si desit discretio intellectu-
tis. Debet igitur esse omni sensu
circūspectus et cautus. In visu: vt
caueat aspectum omnium ad ma-
lum allicitum: vt dictum ē su-
pra. Sunt enim oculi: principes
ad nocēdum in sensibus: ait Aug.
x. confes. Et ideo cōhibēti. Job
xxi. Deperi sedus cum oculis
meis. Vbi mor. xxi. Non debet
tueni quod non licet concupiscit.
Quia Tre. i. Oculus meus bpe
datus est animam meam. Con-
cupiscendo enim visibilia: inuisi-
biles virtutes amittit: ait ibi Bre-
go. iiii. et Sen. de remedio for-
nitorum loquens de oculis dicit
Britannica sunt viduorum: di-
ces scelerum. Vnde adulteri o-
culi ministrant. Vnde domum quā
cōcupiscat. Vnde vrbem etc. Cū
Democritus exerceat se: eo q-
nō posset mulieres aspicere sine
concupiscentia: Ait Tertul. ora-
tor. c. xlii. Sic alij multa fecerunt
vt cogitationes ad mentis parti-
tatem cogerent: prout dicit Pie-
ro. c. p. l. x. et Sen. v. b. i. Non
intelligas partem esse innocentie
cecitatem. Vnde Zinto. ait Eudi-
mo: a puerina cecorū cecitate do-
leni. Vbi ore prudentem virū
eius rei dolere damno: quā forni-
cemulce: et culices habent: et nō
letari ex possessione quā soli san-

F

G

H

I

K

L et apostoli meruerunt. Loculo
rum mentia: ait Hiero. epistola
lxxij. Jo. ps. Auerte oculos me-
os ne videant vanitatem. ¶ Con-
similiter debet esse circumspectus
et cautus in auditu: ne audiat al-
licentia ad malum. Aug. x. con-
fess. Deliquit aures aurum me tena-
citis implicauerant et subiugaue-
rant: sed resoluit et liberauit me.
Ideo cauere debet: ne audiat ca-
lumniam: et sonorum vanitates
detractiones: sinistrae diuidica-
tiones: blandas adulationes: sal-
sas deceptiones: et huiusmodi se-
cularia. Ideo Ecc. xxvij. Se-
pi aures tuas spiritui: et noli audire
linguas nequa. Increpando et pu-
gendo mala loquentes. Spine. n.
pungunt: prout exponit Aug. de
voc. xpiana. et Hieroni. epistola
xxxiij. Cum detractoribus ne co-
miscaris: quoniam repente ve-
ni perditio: tam etiam q. detraxit

M et eius qui accomodat aurem.
Non enim inuito auditore libe-
ter narratur: Sicut sagitta in la-
pidea non figur: et interdum re-
silena percunt: dirigentem. Jo.
puer. xx. Ventus aquilo dissipat
pluuias et facies tristis lingua de-
trahentem. ¶ Item debet et cir-
cumspectus in gustu: et quo ad mo-
dum gustandi. Sicut modo religio-
so et honesto comedat et bibat. Ma-
gnum minus honeste se habet
in huiusmodi. ¶ It. Hugo in sum-
ma disciplina. Alii bibentes: vi-

gulos mediores poculis smer-
gunt. Alii nudis articulis coclea-
rio vice olera piscantur: ita ut i eo-
dez vasse manus ablutionem: et
ventris refecutionem querere vi-
deantur. Sequitur. Nunc iusti-
neant in audiendo verecundias.
qui nolunt in faciendo habere ef-
fapl tam. Temperantiam come-
dendi intelligimus: si homo tra-
ctum et non cum festinatione co-
medat. ¶ Similiter quo ad gu-
stabilia debet esse circumspectus:
ne querat nimis delicata. nec ac-
curate parata: aut supflua. et di-
ctum est supra. Unde Hugo ubi
supra: Sum qui superfluous ni-
mis in preparando cibis studi-
um adhibent. infinita fixuram
et condimentozum genera exco-
gitantes: modo calida: modo fri-
gida: modo asla: modo citra: mo-
do pipere et huiusmodi saporibus
condita sibi consuetudinem ma-
liciarum pregnantium desideran-
tes. Ab huiusmodi caueant reli-
giosi ne salum notentur appeti-
tores more puerorum et mulie-
rum. Caueant et a superfluitatibus
post ieiuniorum euacuationem.
Hiero. ii. contra Iovinianum. Quale
est illud ieiunium: aut quale re-
fectio post ieiunium: cum prandia
nra epula distenduntur. et guntur
nostroz mediator efficitur laetitia
marum? Dumque volumus pro-
lixioris in die fame carere: tan-
tum voramus quam vix alteri

dictor

dei non digerat. Istud itaq; non
tam seculum appellandum est:
quaz erapula: et ferena: ac mole-
sta indigestio. Ecc. xxxviii. Moli-
tur ius esse in omni epulatione:
et non effundat se super omnem
escam. Et. xxxi. Eltere quasi ho-
mo rugi his que tibi apponuntur.

¶ Quantum vero ad aliud offi-
lingue quod est loqui debet et cir-
cūspectus cōsiderare quid: cui
quando: quomodo loquatur. vt
dictū est supra. ait Hugo vbi. s.

Tribus modis dicitur ho inter epu-
las seruare disciplinā. Est lingua
a loquacitate compescat: oculos
a circūspectione cohibeat: et ne
bra alia: euz modestia et quere cō-
tineat. Abi enim auditus non est
non effundas sermonem. Ecc.
xxij. Sed in conuiuio secularū
auditus non est: qz dum venter
impletur: lingue clamorosis vo-
cibus perstreperunt: ait P. doli. lib.
viii. c. x.

¶ De circūspectione
Item ad odoratum et tactum su-
perfluum est moneri religiosos:
euz in huiusmodi voluptari et de-
lectari su pernitiosū: et quia hec
querere est mulierum satiarum
prouer. xij. Aspectu cubile meum
murra et aloē. Sequitur. Veni frua-
mur: et. Aug. x. confes. De illece-
bra odoratum non satago nimis.
Cum enim absum non requiro:
cum adsum non respicio. paratū
sum carere. **¶** Et tactu quoq; im-
pudico: cauet religiosus sic ab

igne infernali et mortifero. Caro
enim mulieris ignis est: vt habi-
tum est. prouer. vi. Nunquid ab-
scondere potest homo ignem in
sinu suo et. Sequitur. Sic quis in-
greditur ad mulierē: proximi sui non
erit mundus cū tegerit eā. Qui
sic igitur ē omni sensu circūspe-
ctus: cauet ne mors sitet ad ani-
mam per fenestras. S. d. iere. viij.

¶ Item debet esse grauitate mo-
rum et gestu maturus: vt sit disor-
dito a secularibus. Ro. viij. Mo-
lite conformari huic seculo: et sic
conuersatione celicus. P. d. h. iij.
Nostra autem conuersatio in ce-
lis est. Et hoc nō hypocritali si-
mulatione sed vtriusq; operatio-
ne: vt. s. maturas et cōposito cor-
poris oratur a compositione mē-
tis. Ite Hugo i summa. Vestus
hominis in omni actu gratio sua
sine molliē quietus: sine disso-
lutione grauis: sine tarditate ala-
cer: sine inquietudine maturas:
sine proterua: et turbulēta seue-
rus. Ex visu enim agnoscit vix-
et ex occurſu faciei sensatus. Elmi-
ctus corporis: risus venum: et
ingressus hominis enuntiant de
homine ipso. Eccl. xviij. Scene.
epistola. lv. Argumentum mor-
ex minutis licet capere. Impo-
dicum incessas ostendit. Impo-
buni vultus. Insanum risus: ha-
bitusq; demonstrat. Nec enī ma-
turtas religiosus: vni: est hominū
prouocatus ad laudem vel. ps.

T

V

X

In populo grani laudabo te.
 ¶ Item debet et exemplis operum virtuosus: ut sit omnibus in exemplum. *2. Bar. v.* Luceat lux vestra. *2. Cor. i.* *Thi. i.* In omnibus prebe te ipsum exemplum bonorum operum. Ex talibus. n. deus honorificatur: religio honoratur proximus edificatur: odor bone fame dilatatur. Unde *1. Cor. xij.* de Paulo et Bernaba dicitur. Qui similes hominibus descederunt ad nos. Homines autem: ubi dicunt propter virtutum eminentiam: putat dicit. *1. Thim. viij.* Unde *1. Cor. iij.* Alio sumus odor vite in vitam. Sic enim attrahunt homines ad deum. *1. Cant. i.* Curremus in odorem unguentorum tuorum. ¶ Et non solum debet et talis in se: sed etiam ut alio seminet spiritualia documenta in collatione: sicut meriti temporalia in sustentatione. *1. Cor. viij.* Si nos vobis spiritualia seminamus non est magnus: si vestra carnalia metamus. Et ut virtute ubi dei claret demonia peccatorum: et lingua loquatur nouis. *2. Bar. vi.* Debet enim illuminare mundum et domum quam intrat. *Phil. ij.* Inter quos lucens sicut lumina in mundo. *2. Cor.* Non enim solum in predicatione publica debet vir euangelicus alios erudire: sed etiam in collatione privata. *1. Cor. ij.* Sermo meus. s. in collatione privata: et predicatione publica ut

et glossa. Et hoc fit auditorum capacitatem et qualitatem. *Eccl. xxxviij.* Cum irreligioso tracta s. lanchiare: cum iniusto de iusticia. *2. Cor.* Tibi Hugo in summa. Tales debemus discretionem seruare: ut semper studeamus discere a sapientibus: et minus doctos si se doceri patiuntur erudire. Et sic docere. pferendo quod magis congruit auditori. Unde et ipse erudiebatur eos cum quibus conferrebant. ait *Sene. epla. xxx.* loquens de *Diogene.* Nec minus de alijs qui liberrate permiscua vti sunt: et obus os monuerunt. Et post. Illud scito aliter futurum: si multos admodum. Semper agenda est manus. Non potest fieri: ut non aliquando succedat multa temperantia. Et *episto. cxvij.* Qui ad plim venit: quotidie secum aliquid boni ferat. Aut sanior domi fideat: aut sanabilior. Ubi ponit exempla. Qui ad solem venit colorabitur qui in taberna unguentaria resederint: odorem secum ferent. Sic qui ad plim venit trahere aliquid: quid necesse est. Si ergo philosophi gentiles docebant alios: ut proficeret. Et magis philosophi diuini et euangelice apud aliquem otiosi manducant: ut sint operarii digni mercede. Unde *1. Dial. c. ij.* dicitur de beato Benedicto: quod cum homines cibos sibi deferrent corporis ab eis: ore in suo pectore alimenta deferre

A

B

C

bant vite Debet enim religiosus alios ad se convertere: non se ad alios. Hieremi. xj. Converterent ad te: et non tu converteres ad eos. **C** Contra multa faciunt minus circūspici in sensu: minus maturi in gestu: minus virtuosī in effectū: minus fructuosī in affatū quod patet opere et exemplo. Adhuc enim aureo pampas ad fabulas et rumores. oculos vagos ad vanitatem: guttura delicata ad vundicandum: saporē orā garula ad multiloquiū vanitatem. Facilius enim se in mensis secularium: saporū vundicatorē: ciborum discretiores sapientiorum frustronum electiores: et curiosos inctores vinorum cognitores magis quam vundicorum doctores. Cum talis sciētia sit valde vilis religioso et noxia inter viros ecclesicos enotritio Augustini de quiditate anime. Notum est illud genus artium quo animi validudo lauitatur. Nam et odore et sapore vundicare pulmenta: quo lacu piscis captus sit: vel quod tenue vinum noscet: miseranda quedam peritia est. Et his artibus cum quasi crenisse anima videt quod neglecta mente defluit in sensu nihil aliud quam minus et contumuisse iudicanda est. Et tamen de tali peritia quicquid aliqui gloriāntur ad consolationē suam potius quam honorem. Sunt alij qui plus loquuntur de mudanis de bellis principum et triumpho de curia: cōmuni

et vanitatibus quam de divinis: et edificationibus. Minus enim quod ab ore procedunt: de corde exiit. Math. xv. Et quia talia volunt ea effundunt. Nullum enim vas potest efficiere quod non habet. Jo. i. Reg. ij. Recedant vetera de ore vso. Et a. Ps. iij. Si quis loquitur quasi sermo deus dei. ephe. iij. omnis sermo malus: de ore vso non procedat.

C Capituli duodecimū. Quasi liter se debet habere post refectionem.

Intra vero refectionibus iter secularia caueat religiosus a prolixis sessionibus cum effidens: siue in cōmuni: siue in fabulis a vane spectaculo ludis et secularibus verbis. Talia enim sepe committantur conuivia: ut dictum est. S. Exo. xxxij. Sed et populus manducare et bibere etc. Ibi Greg. mori. Cum venter reficitur lingua effrenatur. Et de hoc supra. Tunc enim elōgare se debet religiosus a secularium vaniloquio: et noctuo spectaculo: et locum secum inquirere: ubi se ab huiusmodi abstrahat: et se colligens ad cor redeat: seque discennat. Adhuc ad Demetriadem episto. lxxvij. Adhuc beati in vrbē solitudinem: et remora paulisper ab omnibus deo propitia iungere. Augustini in finone de outibus. Solitudo magna cōscientia est. Ibi interrogamus

F

G

H

Idem: et si est charitas. et. Job
xxij. Perforatus in tenebris do-
mos. Ibi mora xviij. Quid do-
morum non inueniſſi conſcientie
deſignantur: in quibus habitam⁹
p̄ſectando qd agimus. Et at.
v. Intra domum tuam. i. conſci-
entiam: aut ibidem. Et Ber. ad fra-
tres de monte. Illa eſt cella inte-
rior: alia exterior. Exterior ē do-
mus ubi habuat anima cum cor-
pore. Interior conſcientia: quam
habuare debet ſpiritus ſanctus.
Illius clauſure exterioris: ſignū
eſt oſij circumſtanſe interioris.
Sequit. Dilige cellam exte-
riorem: Dilige potius interiorē. Ad
ſi non poteſt religioſus de die ad
hanc cellam redire: redeat ſaltes
de nocte: et lauet p̄ ſingulas no-
ctes lectum ſuum rigādo lachry-
mis contritionis.

R Capitulū decimūtertium.
Quod religioſus redeat ad locū
quietis.

Epedito vero negotio:
et cōſo legitimus: p̄ quibus
religioſus egreſſus eſt in

L mūdum de quibus habitum eſt:
abſq̄ fictione et ſimulatiōe et mo-
roſa retardatione redeat cū gau-
dio ad locum quietis: et connen-
tus: exemplo auis que euasit rhe-
na: viſcor: laqueos: et ſagittatio-
neo. Unde Anſel. de ſimilitudi-
nibus i. ſi. dicit: q̄ ſicut habo vñ
in caucerna cum pulſa ſua eſt le-
uatur: et ſuo modo bene ſibi eſt.

Dum aut eſt inter comos et cor-
niculas: aut ante alias incurſat et
diſſemat: et male ſibi eſt. Ut pote
quas hic roſtro percutit: ille alio
in eam ruit: alter vnguib⁹ diſer-
pit. Ita et mihi qñ cū monachis
cōuerſari queo: bene eſt et grata
conſolatio. Quando vero remo-
tus ab eis inter ſeculares conuer-
ſor: hinc inde cauſarum varia-
rum incurſus me diſſecerant: et q̄
nō amo ſecularia negotia verē
et male mihi eſt et. Nec remane-
at religioſus inter ſeculares ob-
ſcūſas: q̄ ppter quas ē egreſ-
ſus de quibus ſupra. Cum autē
venerit ad locum quietis ſive con-
uentum ſtudioſe debet redimeſ-
ſe animi ſui reditū ad ſe: et
pro multiloquio cum hoſibus ſo-
li deo loquat: pro enagatiōibus
et diſcurſibus exterioribus in ſe-
ipſo reſoligat: pro humanis ho-
noribus apud ſe depūat: pro de-
linis cōuſionis et copioſe ieiunio-
rum abſtinentiis aſſigat: p̄ va-
nū gaudiū et riſu ſalutari triſti-
cia compungatur: pro ſenſuum
delectabilibus ſicut auris timor
diuini iudicij audiat: pro delecta-
bilibus oculorum lachryme ſun-
dantur: pro delectabilibus goſt⁹
amaritudie ſancti: p̄ vaniloquio
orationes et pſalmi multiplicent
pro ſuauitate odorū peccatorū
ſeditos ad propiani ignominiaſ
ſingler memoret pro ſuauibus le-
ctis et ſeſſionibus terre inhæreat:

M

N

panniculis operat: et sic fiat, p
suauis odore fetor: pro zona fumi-
culas etc. Isa. lx. et dicitur penul-
timo: pro vnguentis vallis cune-
re et stercore caput implebat: et cor-
pus humiliabat ieiunius. Omnia
loca in quibus letari consueverat:
crinum laceratione compleuit.
Per crinum lacerationem si-
gnat dolentium cogitationum p-
riorum delictis purgationis/
bus collectio. Sic enim sunt mo-
dus sanctorum: se pro prioribus
delectationibus affligere. Unde
in vltio patz. caui. s. beato Ma-
thano dicitur: fratribus aduent
enim vini bibebat. Et postea
pro vno calice: die integra absti-
nebat. Et si qd boni in mudo se-
cerunt: totū deo attribuunt. Job
xxxviii. Aliquid nubes fulgura
et reuerentia dicit ad sinum. Ibi
mor. xxx. Per fulgura predica-
tores signant: qui miraculis cor-
ruscant: qui non suis sed dei viri-
bus attribuire debet si qd for-
ter egerit. Eccl. i. Ad locum vñ
extreme flumina reuertunt: vt ite-
rum fluant. Quod exponit Ibi-
dem Gre. de predicationibus q-
debent reueri ad deum contem-
plandum. Quod nisi fecerint: in
terna siccitate: exteriora predica-
tionis verba siccant. Ezechiel. i.
Alia ibant et reuertebant in si-
militudinem fulguris coruscanti-
tis. Quod exponit Ibi Gre. omel.
v. de p'dicatorib. Et sic reuertē

tes gescant post multiplices cor-
poris lassitudinem ad mentis re-
creationes: et refecitationē. Job
lii. Ibi cessauerūt a tumultu: et re-
quiescerūt fossi robore. Quod ex-
ponit Ibi Greg. mo. lii. De san-
cto cessantibus a tumultu mun-
dano: et deficientibus a corpora-
li robore et humano aegrescenti-
bus in ipso deo fructuosis deside-
rio. Ad quam nos pducit ille a
quo nsum esse non habet moriē
nostrum nosse non habet errorē
nostrum amare nō habet offen-
sionem: prout dicit Augu. x. de
cic. xxiij. Ipse enim ait. Jo. xvi.
In me pacem habebitis: i. mun-
do aut pressuram. In ipso enim
est pacem habere pectoris i hac
vita: et pacem eternitatis in futu-
ra: quando ponet fines nostras
pacem. Isa. xxxij. Dedit popu-
lus meus i pulchritudine pacis
et in requie opulenta. ¶ In pre-
missorum igit collatione possum
ego dicere ex veritate qd au' bra-
tus Grego. an sine pastoralis ex-
sua humilitate. Dum inqt mon-
strare qualis esse debet pastor: in
augulo: pulchrum deplari homi-
nem pictor sedulo. Dum enī ego
honatus sum virum religiosum
ad vtilem occupationem in om-
ni hora temporis ad exercitatio-
nem debite operationis in omni-
bus locis ad ordinatum modum
et fructuosum in labore iunioris: et
ad honestatem conuersationis

dehortando contraria desersit
qualitercūq; qualis debet esse re
ligiosus: & sic ut cūq; pulchrum
deparit religiosum: existens i p
dicens oīno defectuosus: & sic p
ctor seduo. Et alios ad perfectio
nis latus dirigo: q in delictorum
fluctibus adhuc versor. Et ideo
restat: vt humiliter supplicem tu
mentibus religiosis: si dignari fue
rint hec collecta respicere: vt pie
tate sue orationis subleuent me
de naufragio insimode mee de
fectionis: quem depulsi pond
proprie corruptionis: prout suppli
cat beatus Greg. vbi supra. In
huius inquit vite naufragio quies
orationis tue tabula sustineat: vt
quem pondus proprium depul

mit: tui meriti man^{us} leuet. ¶ Et
in hoc finis huius collectionis.

¶ Eracti insigne hoc atq; pre
claro opus: ordinariū siue alpha
beti vite religiose a fratre Johā
ne Clensi ediu. Impressum
venetijs per Georgiū de Arrius
benis mantuanuz. Anno domi
ni. Mccccxvi. die penultima
iulij.

REGISTRVM

a b c d e f g h i k l m n
o p q r s t v x y z z z
A B C D E F G H I J
K L M N

Omnes sunt quaterni & excepto
K g est quinternus.

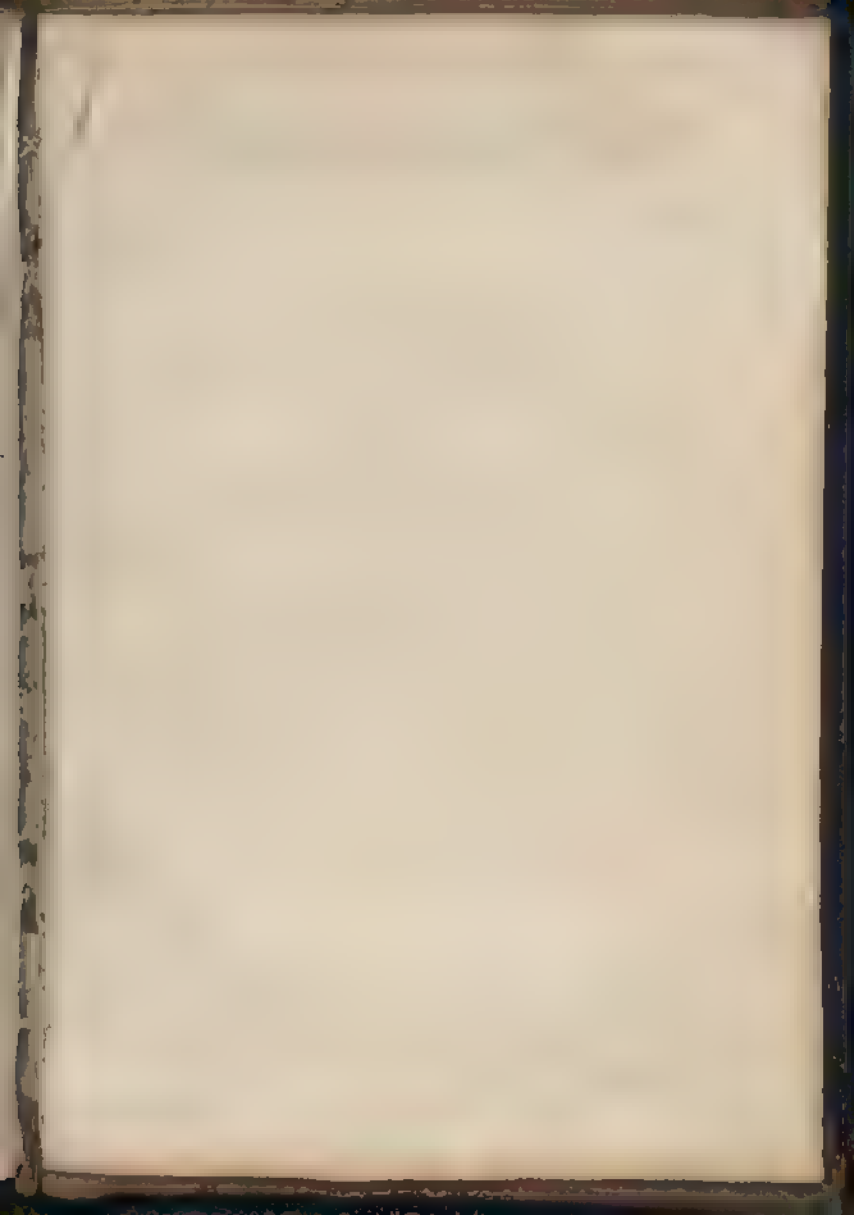
53435.

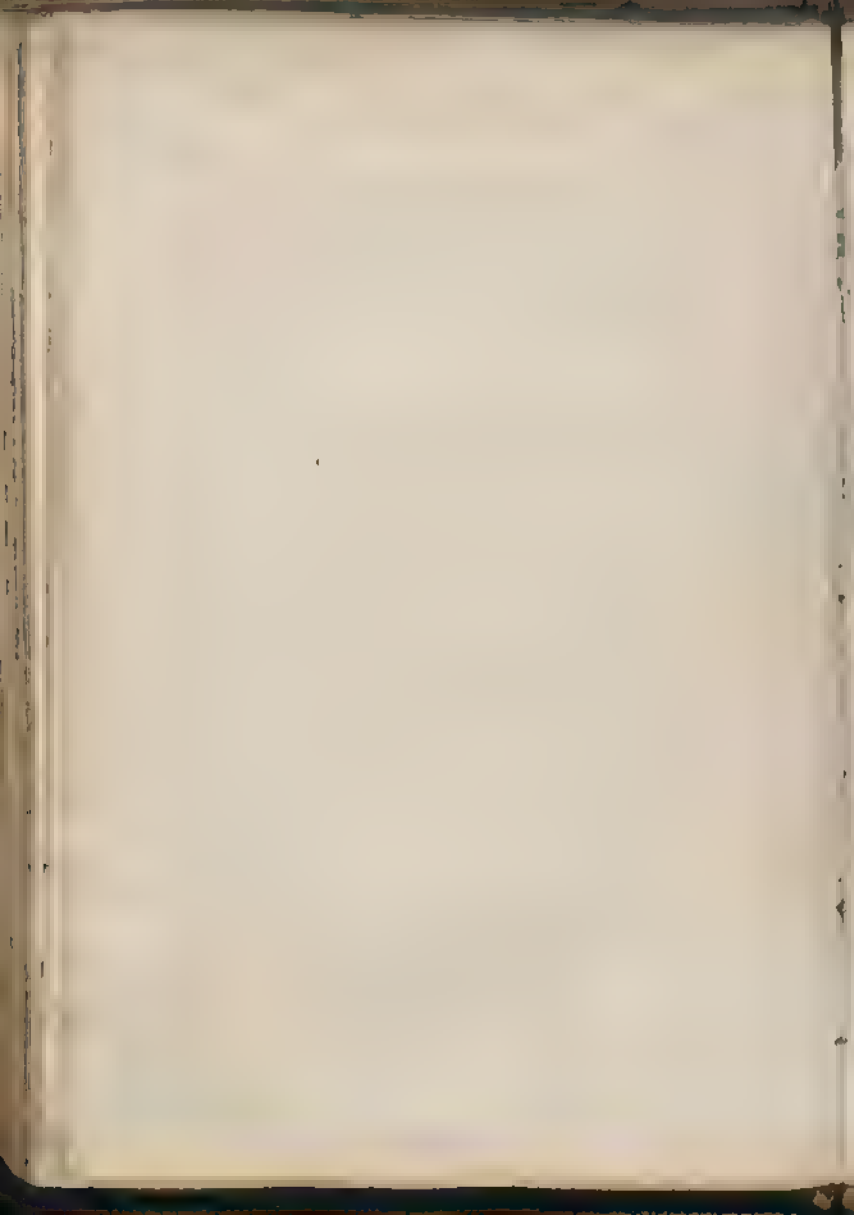
Librarius
Librarius
Librarius

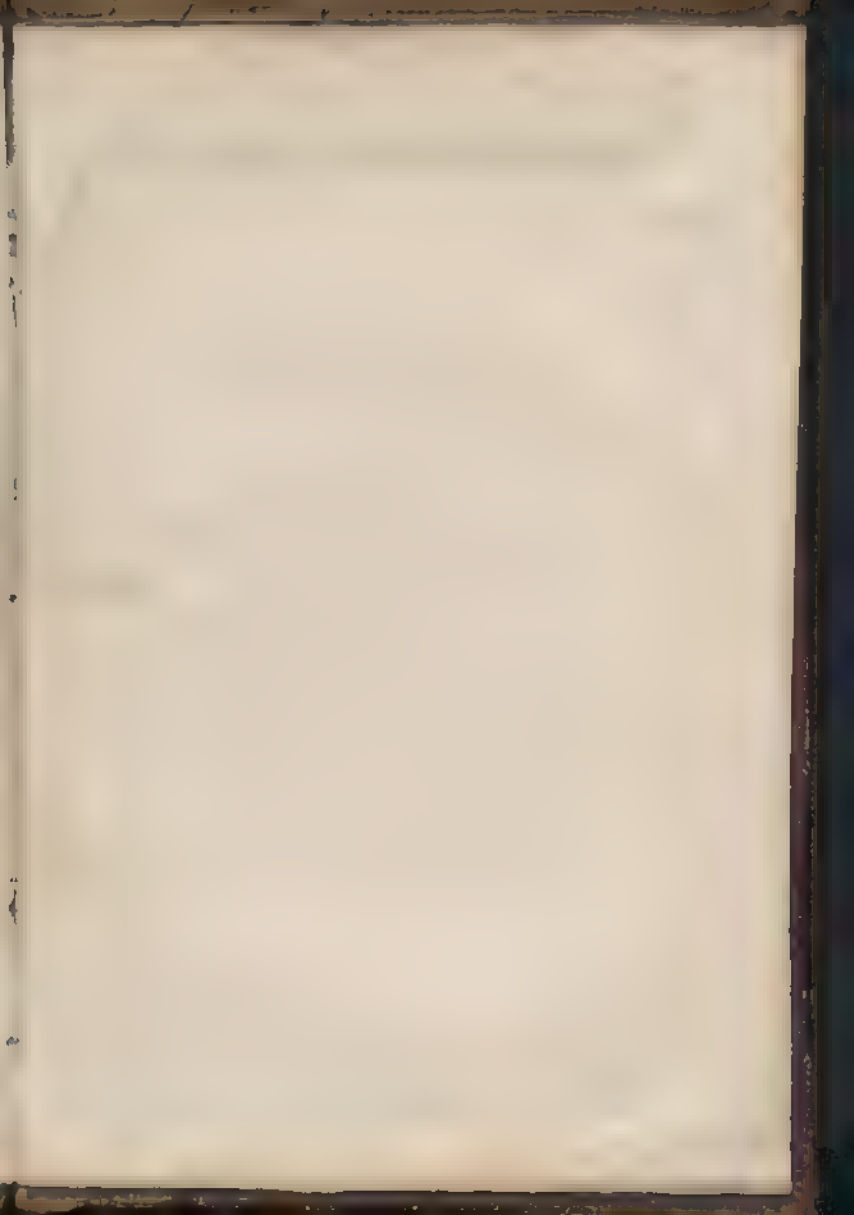
PIE O'NEGA
VN
ORALOVENSIS

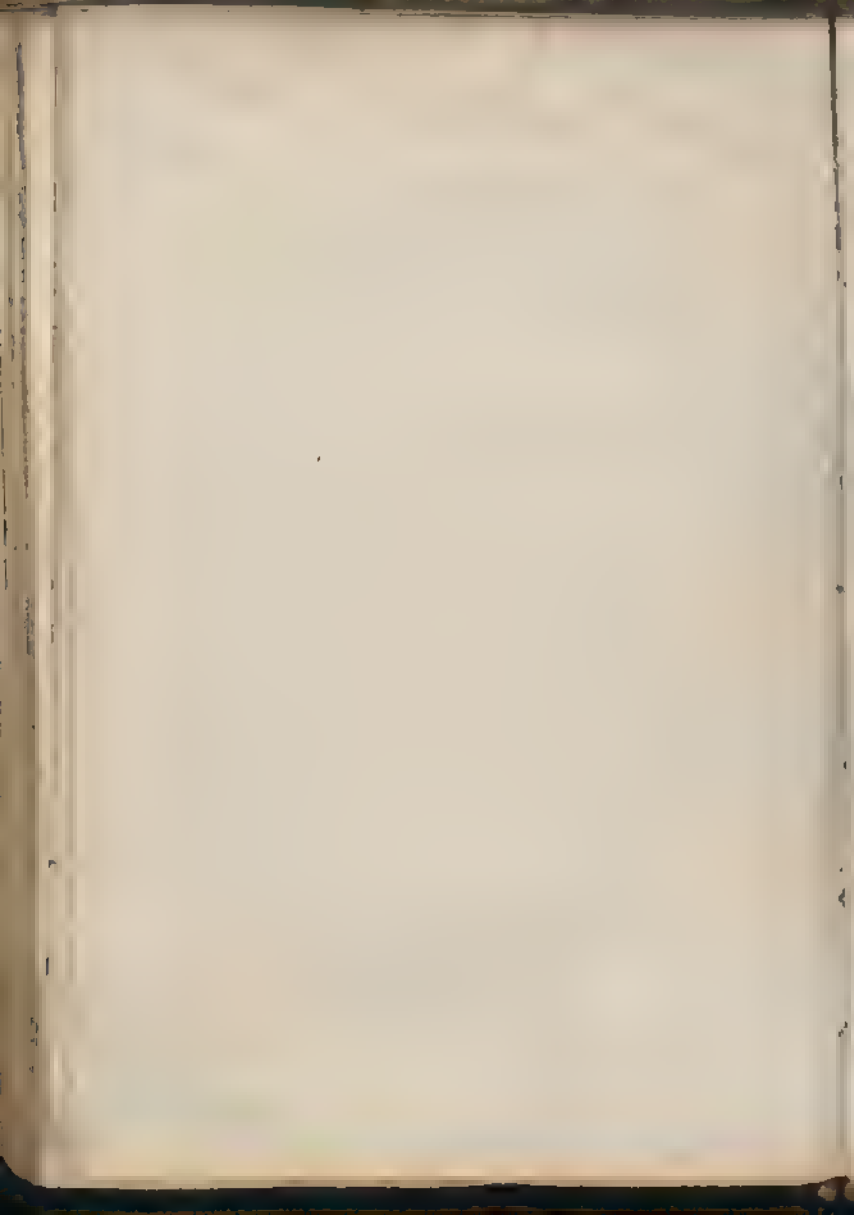
Bibl. Jag.

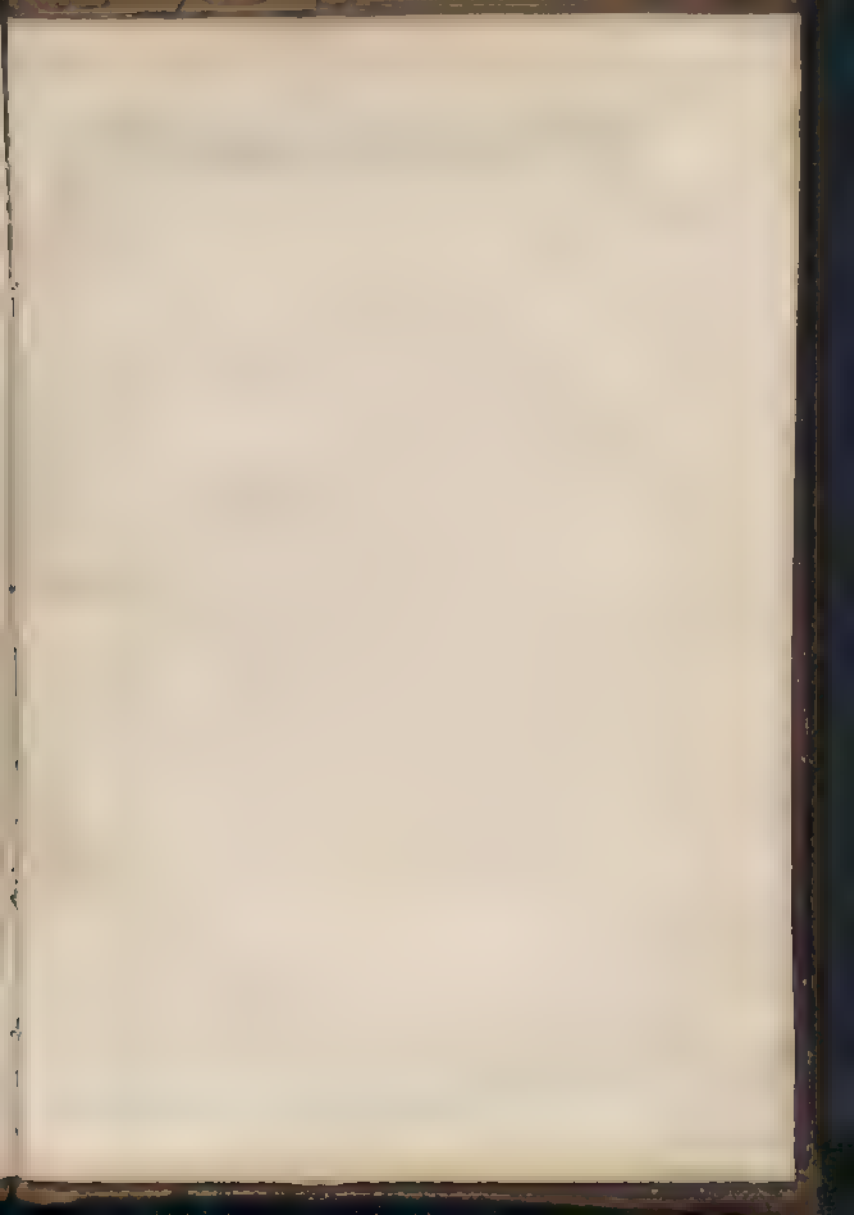

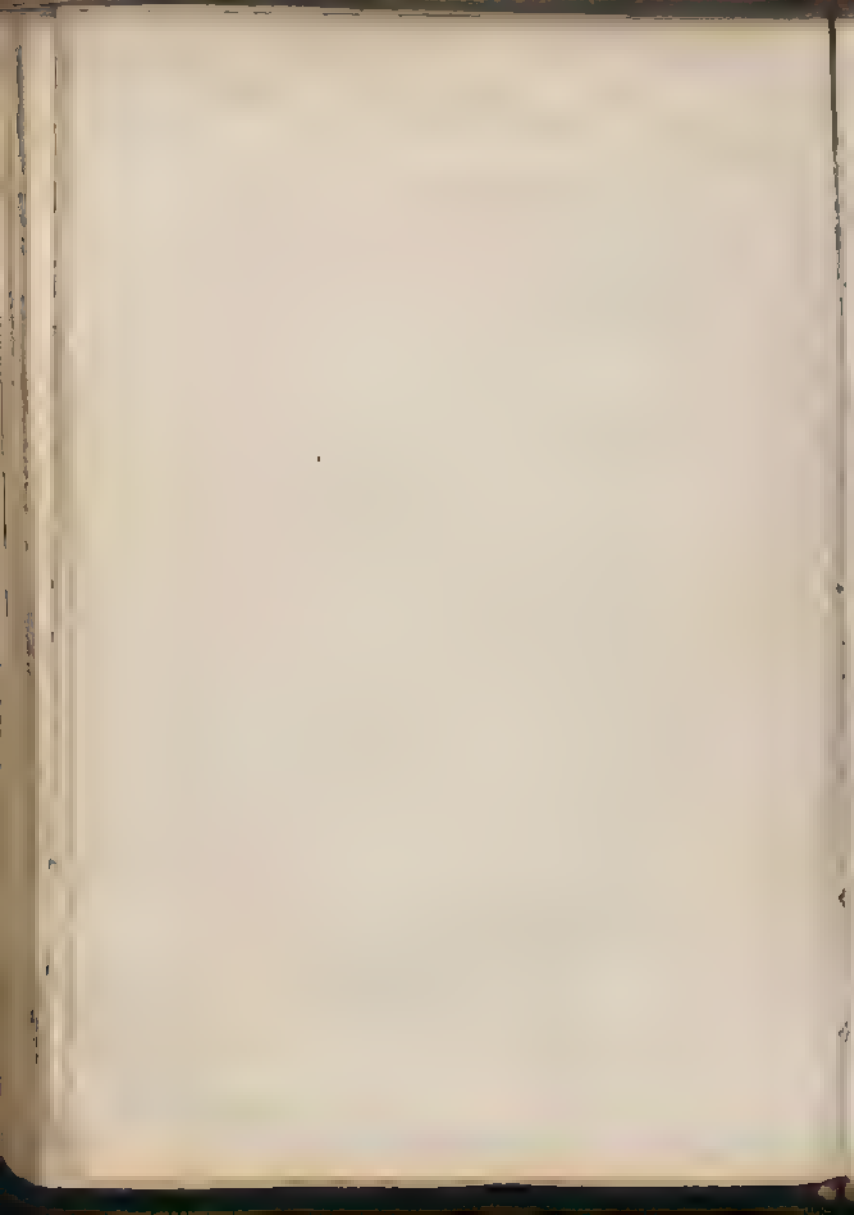

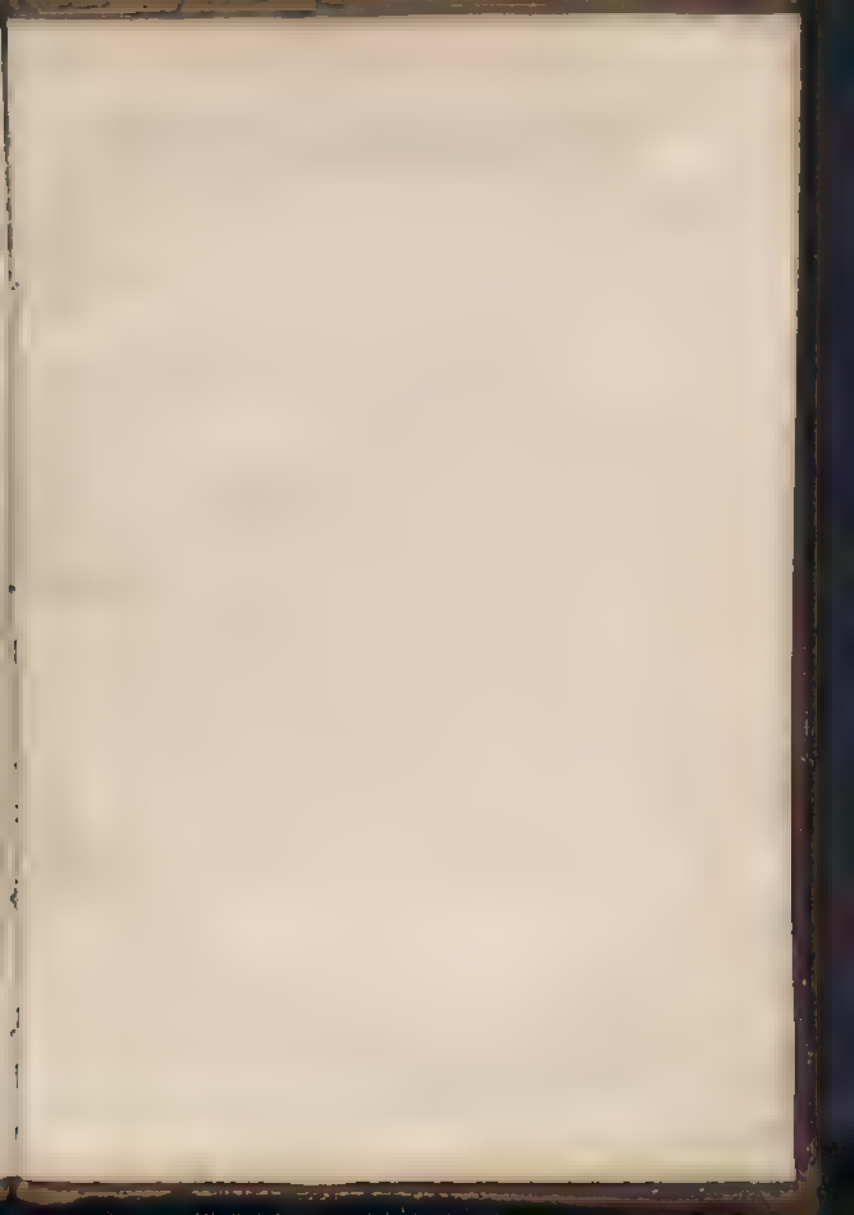

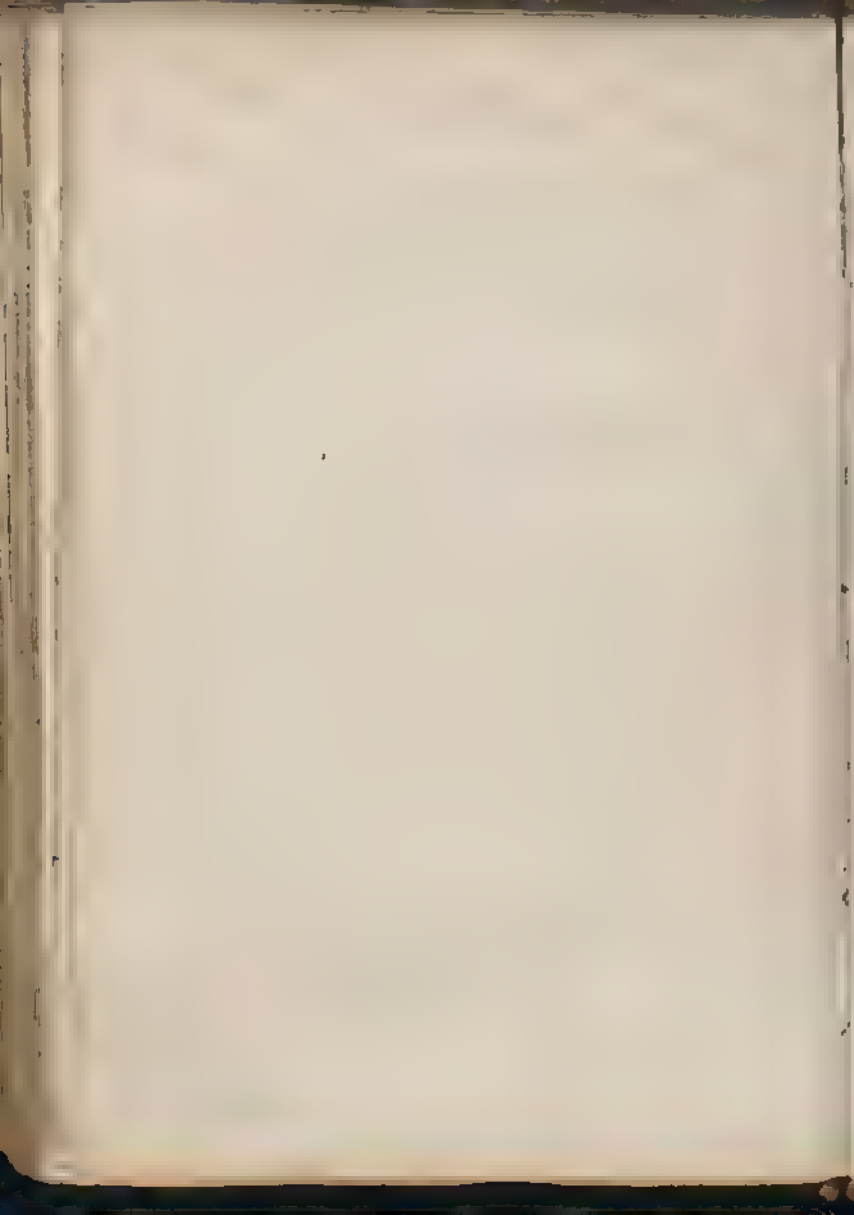

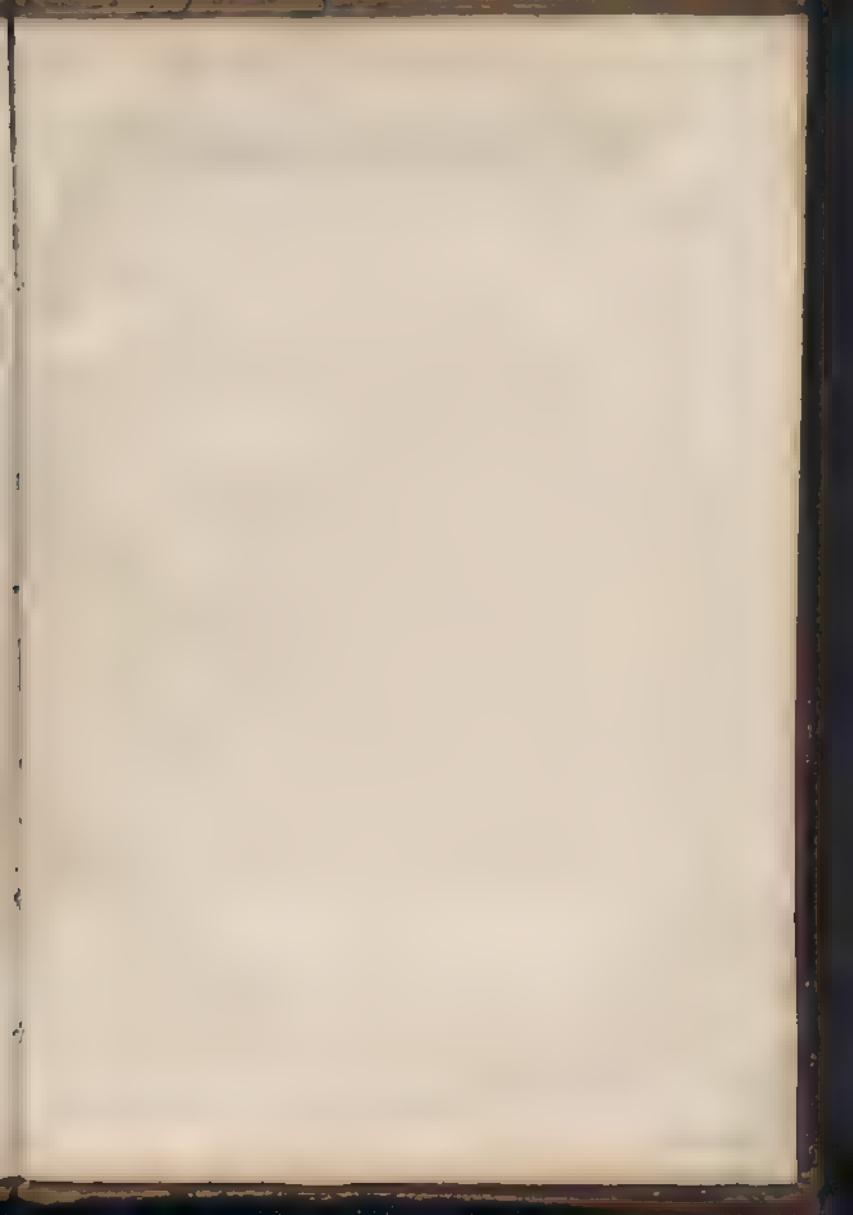

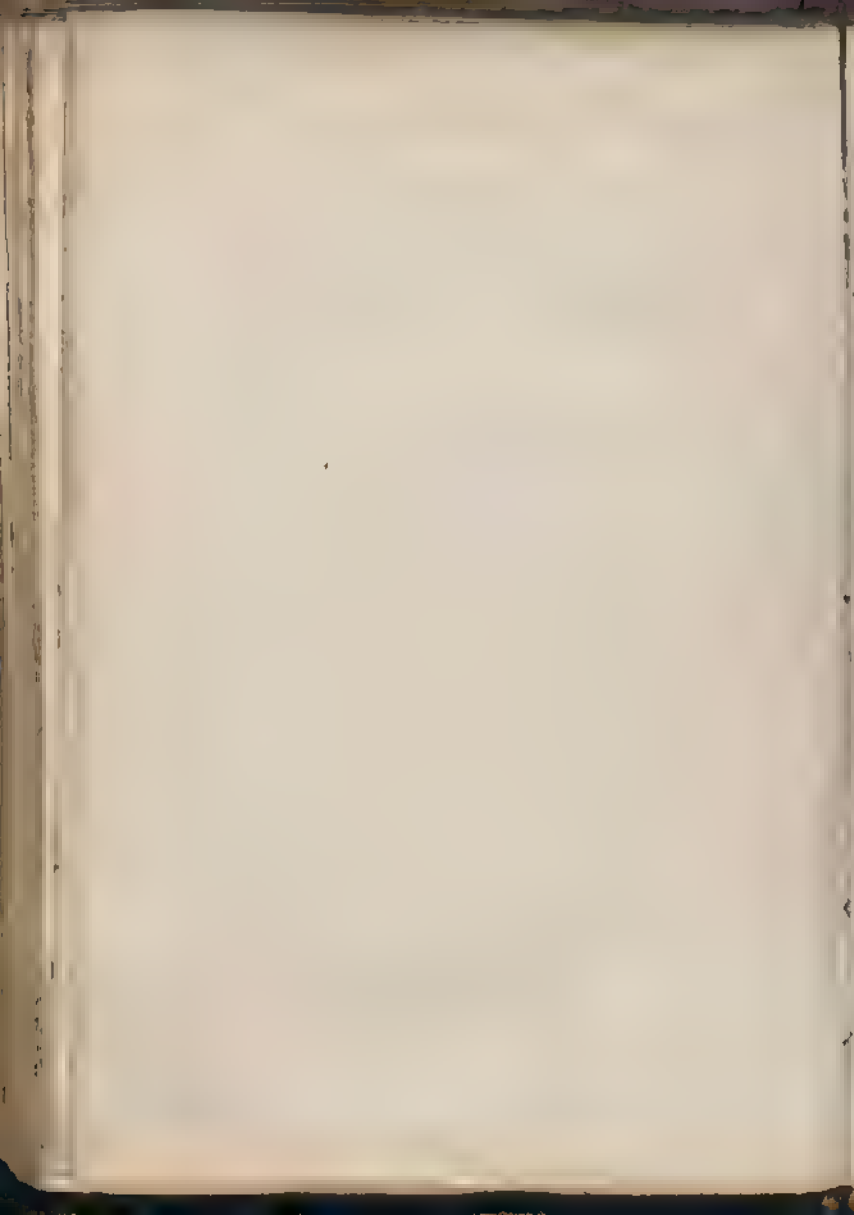

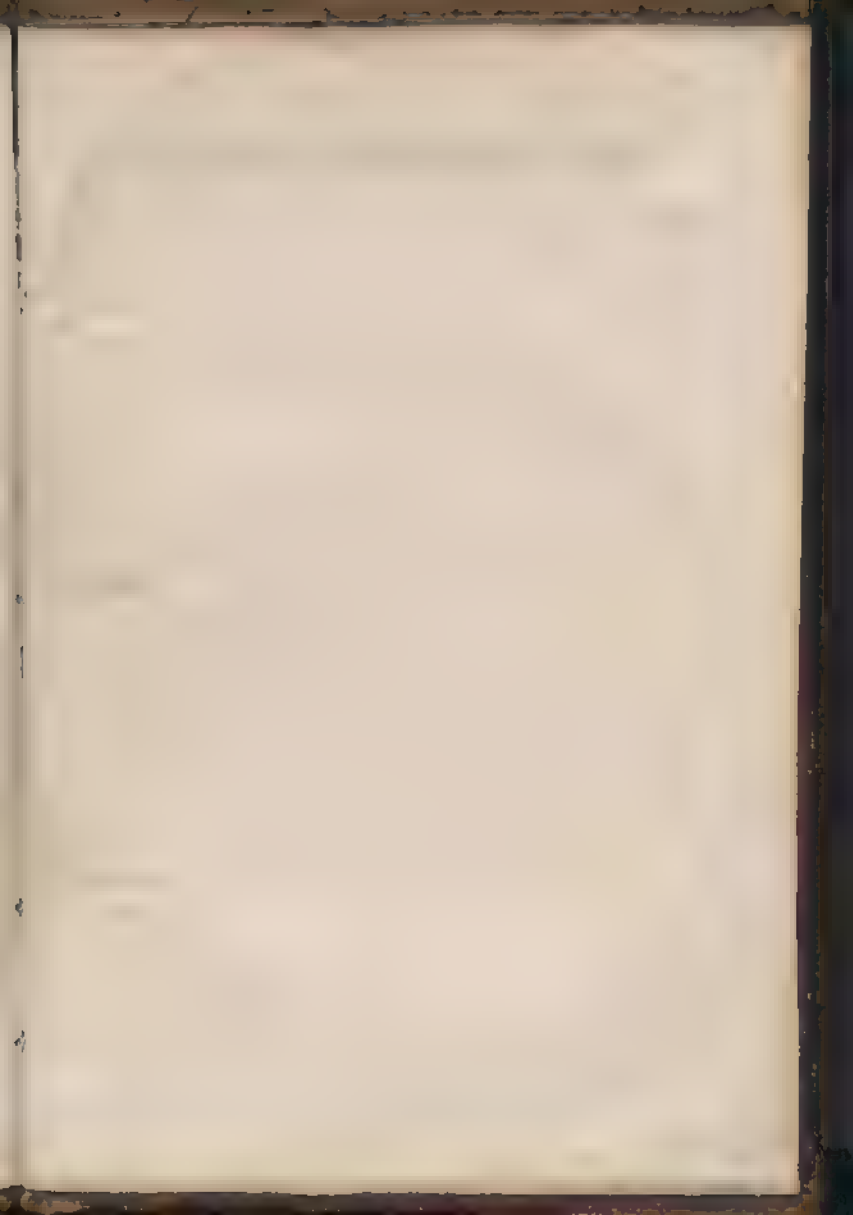

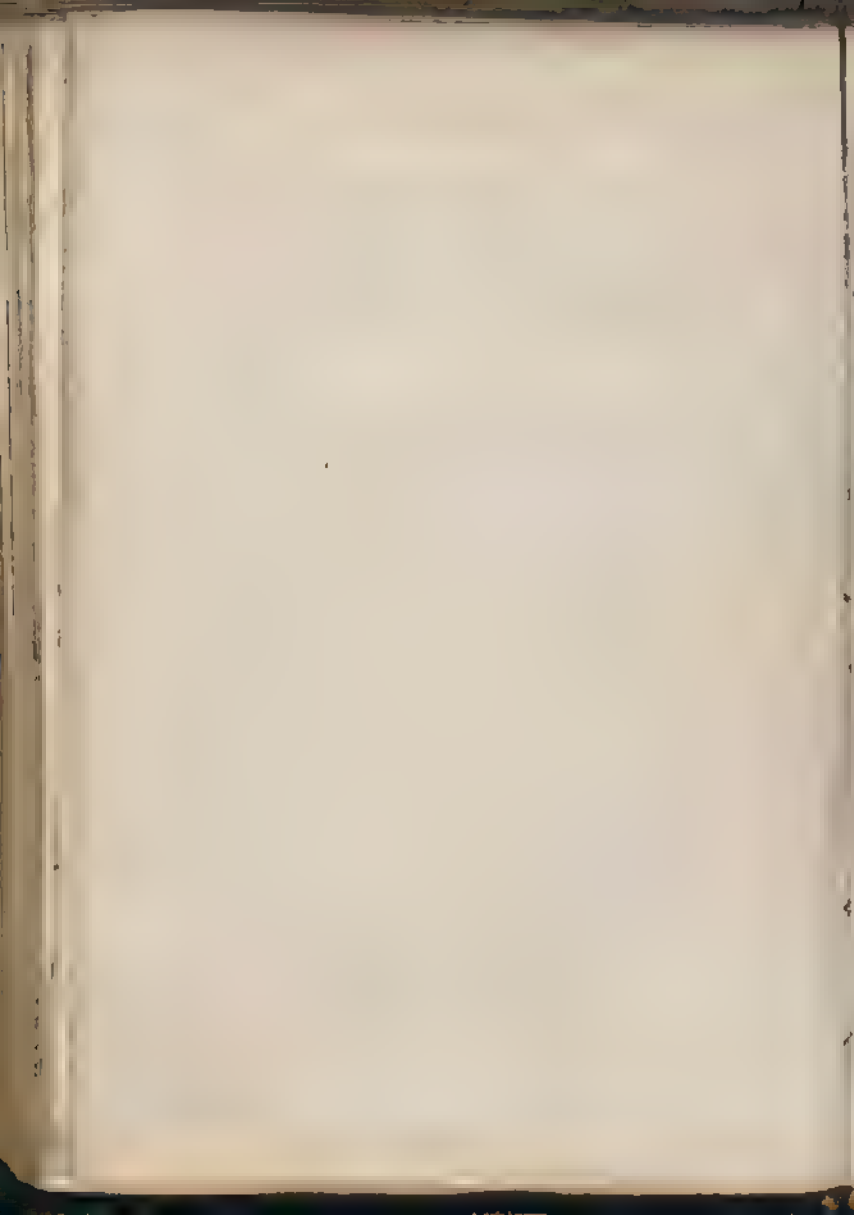

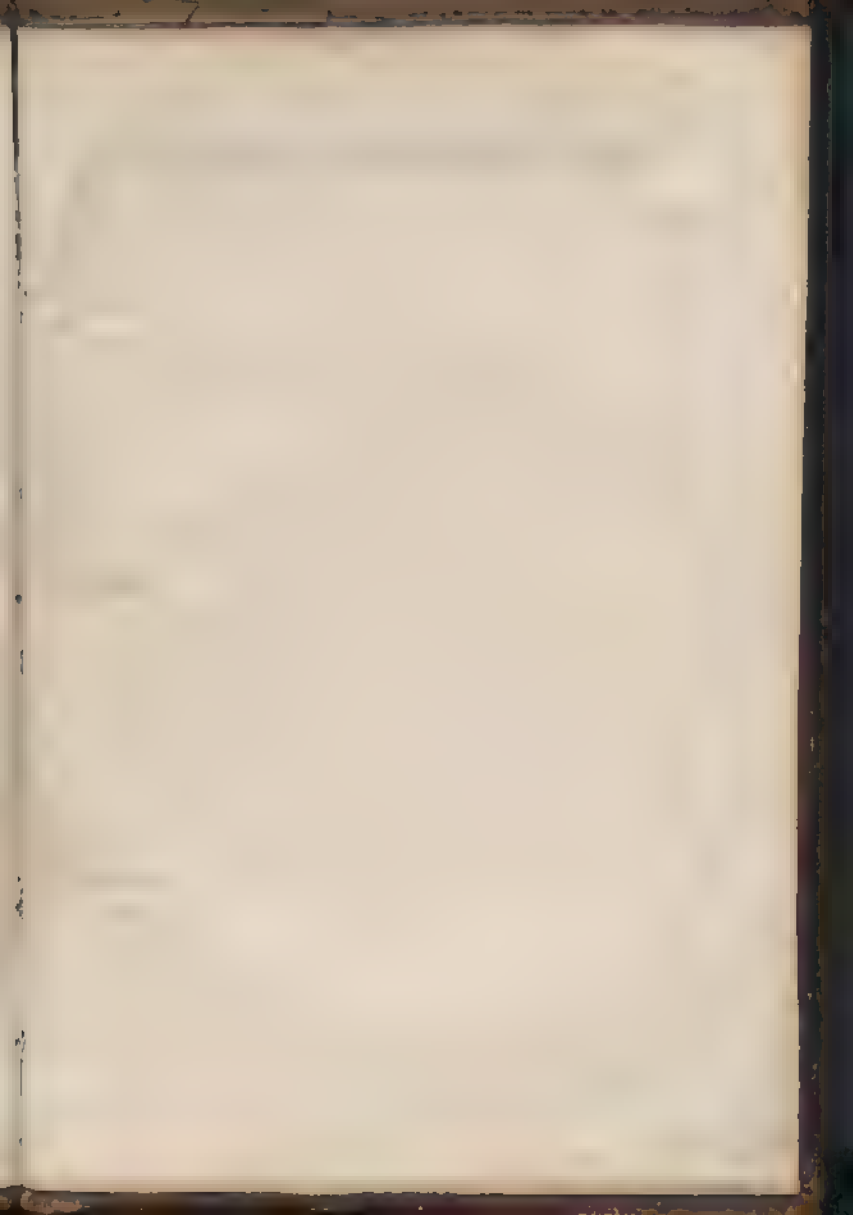

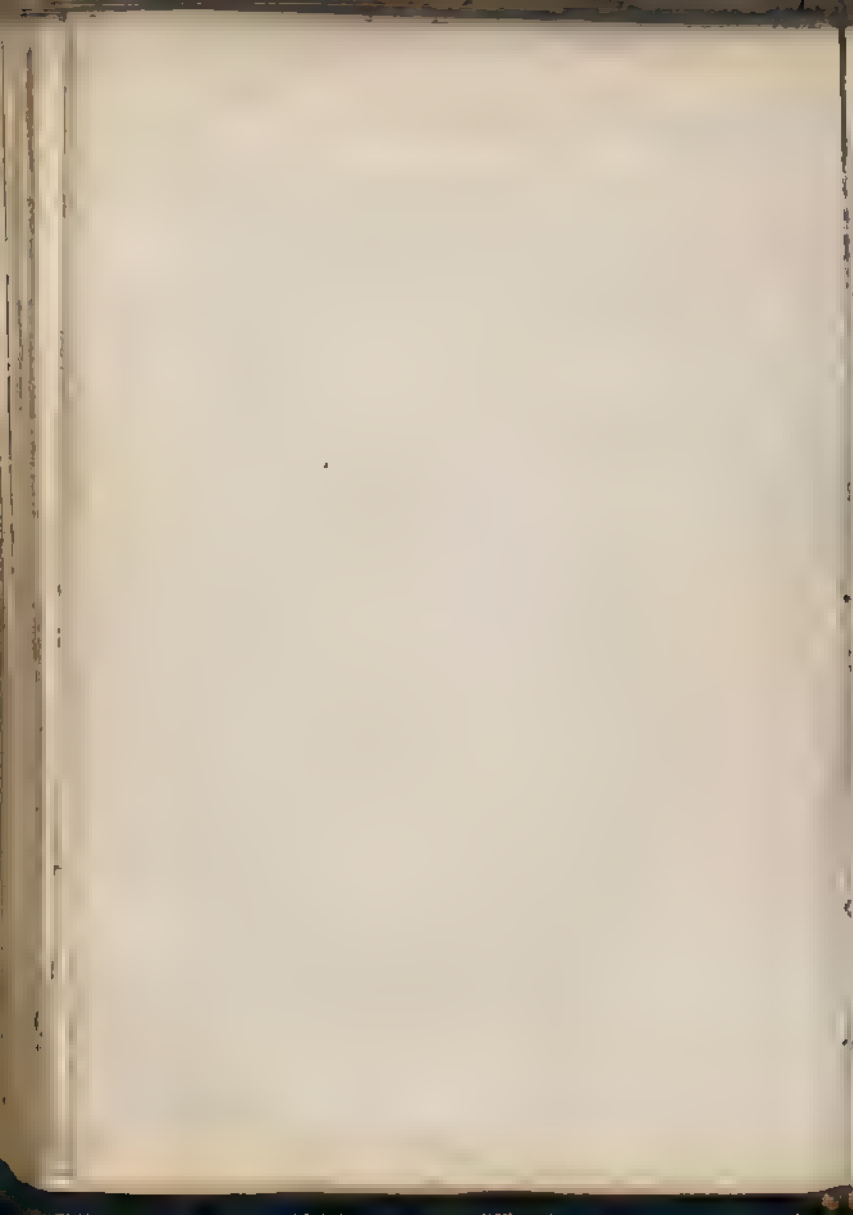

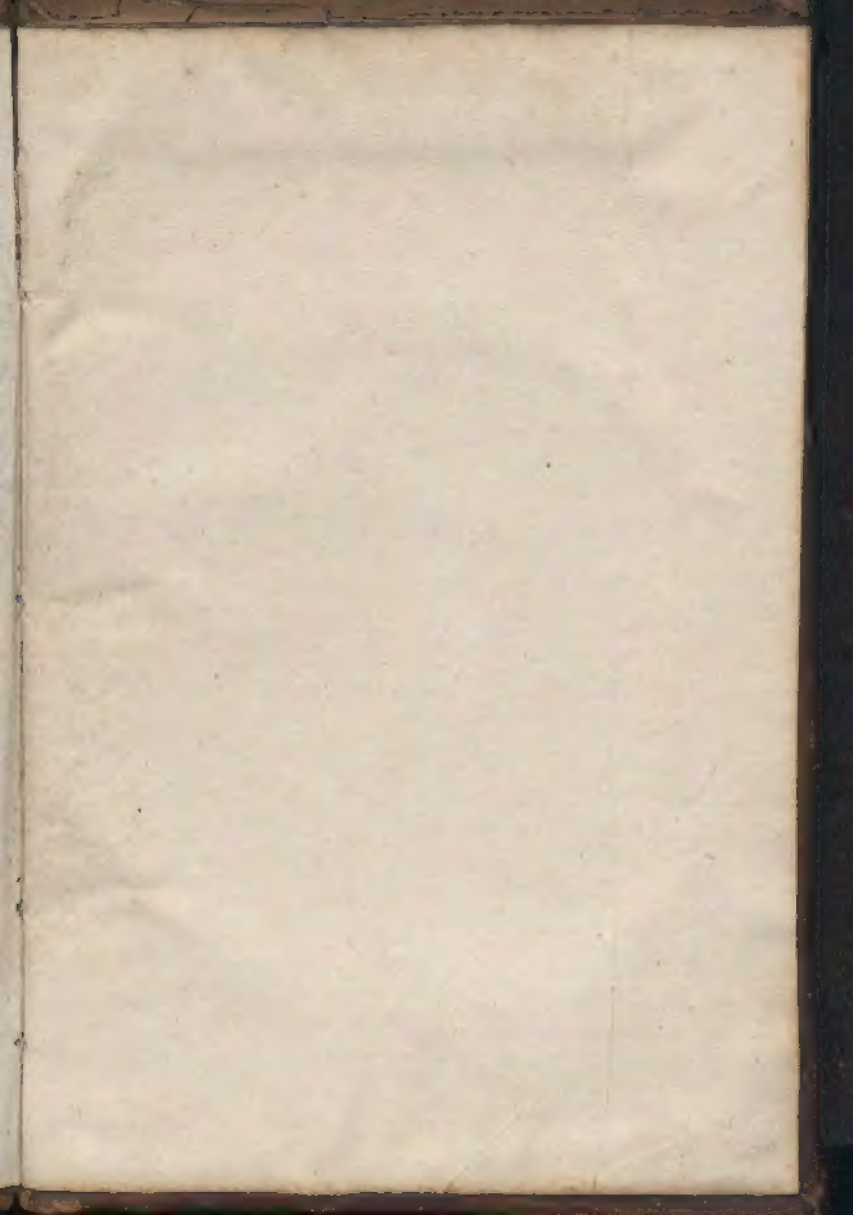

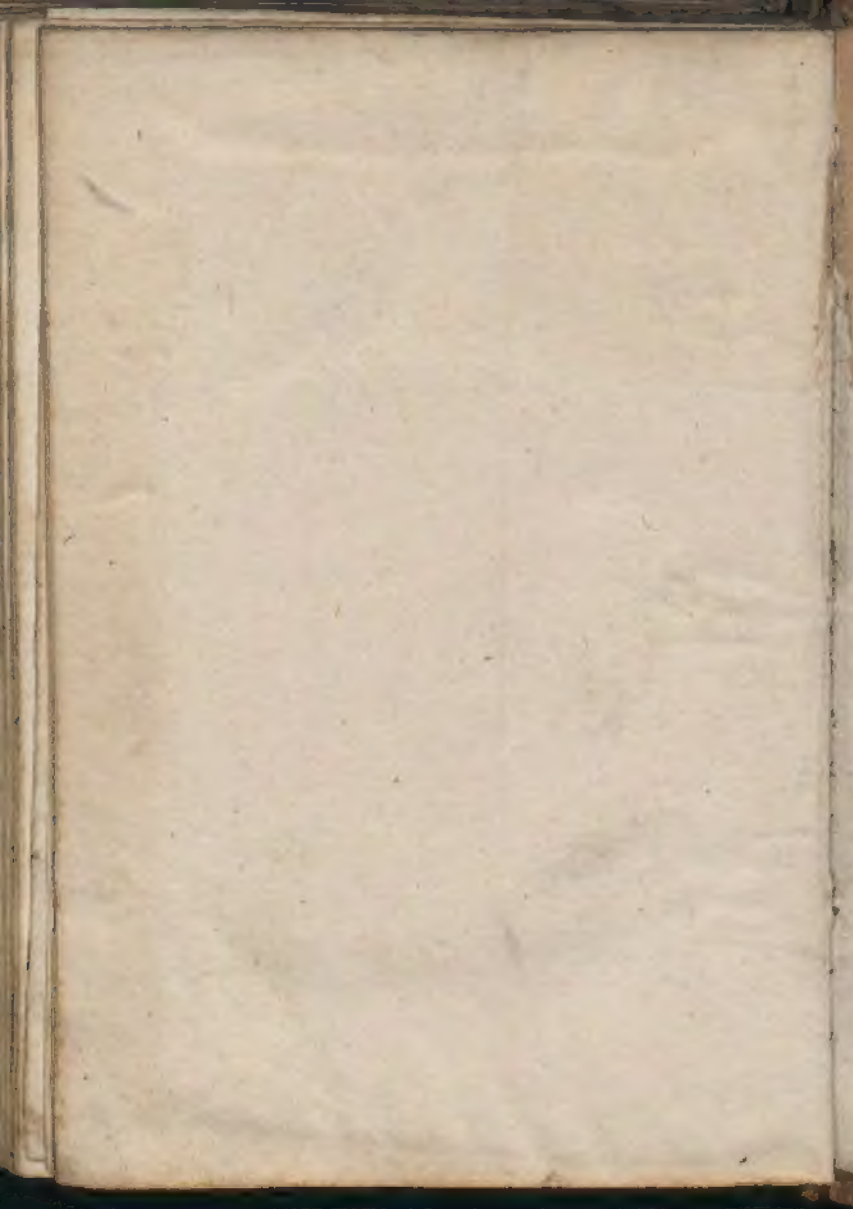

Quo talis consilium
Sileto & libellum

hunc de in abbas
Si milhi loquatur plus displice
Sicut pises in paco marium? Sic monachi
praeterea vagantes

Calamus dudi
fures praetoriz furtorum in nectis
atq; compedibus sicut agunt, furi
et peditum in auro atq; in spue
fura, Calceping in ditione Nervus
Sylva alen. & o a offiis
et agitur porthore gort sty

Exile monachis corruptis bonis moribus
et. C. utimur pmp. m. adare. Epimoni disposita d. et
Vincit dudu ab angustis cito to. Arum in Nervus
et. et. quoniam in vili libris. Libello f. et
et. humana h. et. m. et. m. valent q. et
a. f. i. m. et. d. et. m. et. f. et. m. et. f. et. m.
et. m. et. m. et. m. et. m. et. m. et. m. et. m.
et. m. et. m. et. m. et. m. et. m. et. m. et. m.
et. m. et. m. et. m. et. m. et. m. et. m. et. m.

